R. P. DIDACI
DE BAEZA,
PONFERRADIENSIS,
SOCIETATIS IESV THEOLOGI,
COMMENTARIORVM ALLEGORICORVM,
& Moralium de CHRISTO figurato in veteri Testamento,

TOMVS QVARTVS:
COMPLECTENS

HISTORIAM DAVIDIS.

Indice quadruplici locupletatus: Priori continetur Librorum, Capitum, Partium, & Paragraphorum series: Altero Summa Concionum totius anni, ad vsum Concionatorum maximè vtilis: Tertio sacræ Scripturæ loca: Posteriori demum Res selectiores indicantur.

EDITIO NOVISSIMA.

LVGDVNI,
Sumptibus Laurentij Anisson, & Soc.

M. DC. XLIX.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

ILLVSTRISSIMO, EXCELLENTISSIMOQVE DOMINO, D.

DOMINICO PIMENTEL, EPISCOPO CORDVBENSI, HISPANIARVM REGIS ORATORI APVD PONT. MAX.

D te aduolat meus Dauid, EXCELLENTISSIME PRÆSVL, quas olim cupierat alas in tuo Vulture præstanriores miratus, quæ rudi scriptori politos possint suppeditare calamos. Et nihil aptius mihi visum est, quàm Regis, & Pastoris gesta, tibi sacrare, qui & Princeps, & Pastor es, in vtriusque virtutibus maximus. Cantabam in Dauidis pera quinque limpidissimos lapides, qui frontem effrontis Philisthæi concuterent, & victori amplissimum complanarent ad gloriam callem. Faciliùs in tuo stemmate videam quinos deuictos Reges, quàm quinos iacularos lapides. Nec enim tu is es, qui vnum perimas; sed qui vniuersam gentem tuam ornes maiestatibus. Cùm autem sis omni dignitate Princeps, tu laude religionis, atque sanctitatis es magis admirandus: qui non quinos Reges more maiorum vinculis dederis; sed quinos humanorum sensuum principatus, Iesu Naue æmulus, veri IESV Cruci alligaueris. Pro deuictis Regibus gens tua totidem conchas affixit stemmatibus: tu maiori gloria conchas in gemmas mutasti; abiectísque vacuis conchis pretiosam illam margaritam tenes, quæ te omnium virtutum diuitiis facit

præſtare. Tua fortitudo non muliebris eſt, quæ quærat *lanam, & linum*, Prouerb. 31. ſed quæ abiecto lino, in lanæ aſperitate pugnet cum carne, & inter ipſos triumphet purpuratos. Quis vnquam in religionis tyrocinio, maiori cura abiecit veſtium mollitiem, quàm tu abiicis in principatu? Verè illius duceris halitu, qui non in veſte, ſed in femore, hoc eſt, in carnis maceratione, principatus ſui titulum inſculptum habet. Prudentia tua inde maximè extollitur, quòd nota Hiſpaniarum Monarchæ, qui illi credidit arcana Imperij conſilia, de quibus diſputares coram Pontifice Maximo. Norunt ſapientiam tuam Scholæ Theologorum, non ſemel miratæ iubar illud ingenij; quo Doctoris Angelici ſcriptis lucem dabas. Accedit magnificentia regia, qua Paſtor gregem alis Chriſtianum, à quo lectos agniculos, nimirum, præſtantes ingenio iuuenes, tuis ſumptibus Salmanticæ protegis, vt ampliſſimorum munerum digniores fiant ſtudio litterarum. Quotidianis largitionibus tuis exhauriri poterant ingentis redditus principatus, niſi miſericordiæ vena, vt in aliis clariſſimis Epiſcopis, ſic in te nouerit fluenta perennare. Nec miror, quòd tuæ munificentiæ decurſus in tanta effuſione non ſentiant maciem: illud enim magis mirandum eſt, quòd dum tibi tot propinquorum Principum familiæ inhient, non ſtagnentur in illis immenſa dona tua; ſed inde maiori, & pleniori amne currant ad pauperes. Poſſent hîc abſorberi Crœſi theſauri: verùm altiùs ſe attollit tua liberalitas, quæ poſt refecta egentium corpora, magis laborat, vt ſubditorum animæ cæleſti reficiantur Pane. Senos Societatis IESV Sacerdotes feligit, qui tuis viuentes ſumptibus, agricolarum villulas, tuguria paſtorum luſtrent, & vniuerſos impleant cæleſtium ciborum adipe. Habet, vnde ſe extollat, Societas IESV de tanti Præſulis fauore. Nec id ſine Numine accidit: quinimò, vt olim à Cordubenſi Præſule Oſio Diuinitas IESV conſtat aduersùs Arrium propugnata; ſic modò Cordubenſi Eccleſiæ dedit te Præſulem, ſub cuius vmbra Societatis IESV Filij viuamus, protegamur. Ne mireris, quòd ego, minimus Societatis IESV Filius, hanc protectionem ambiam, qui vt addictiſſimus Pimentelidum gloriæ, & obſtrictiſſimus PETRO tuo Fratri, Societatis augendæ pignori, non potui non felicitati ducere, ſi mea ſtudia tuo nomine inſcribantur. Vale, EXCELLENTISSIME PRÆSVL, vt tot, & tantos valere facias. Valliſoleti in Collegio D. Ambroſij Societatis IESV, die 12. Octob. anno 1639.

DIDACVS DE BAEZA.

P. PRO

P. PROVINCIALIS LICENTIA.

EGO Alphonſus del Cano, Societatis IESV in Prouincia Caſtellæ Præpoſitus Prouincialis: Poteſtate ad id mihi facta à Reuerendo admodum Patre noſtro Mutio Vitelleſchi, Præpoſito Generali, facultatem facio, vt Tomus quartus inſcriptus, *Commentaria Allegorica, & Moralia de Chriſto Figurato, Authore* P. DIDACO DE BAEZA *Ponferradienſi, noſtræ Societatis Theologo*, & eiuſdem Societatis grauium, doctorúmque hominum iudicio approbatus typis mandetur. In quorum fidem has litteras manu noſtra ſubſcriptas, & ſigillo noſtro munitas dedimus. Valliſoleti in Collegio D. Ignatij, die 1. menſis Decembris, anno 1638.

ALPHONSVS DEL CANO.

APPROBATIO REVERENDISSIMI P. M. F. Franciſci Xuarez, Ordinis D. Auguſtini, & Regij Concionatoris.

SENATVS Supremi iuſſu vidi *Commentaria Allegorica, & Moralia de Chriſto figurato in Dauide, à* P. DIDACO DE BAEZA *Societatis* IESV, in quarto Tomo apprimè elaborata, ſuauiter digeſta. In nullóque inuenio Authorem ſui diſſimilem; nec in ſcribendi eius vena vllam ſentio maciem. Omnia pleno amne currunt in eruditione, in doctrina. Omnia plena & vtilitate, & ſuauitate, vt iure petant in lucem dari. Sic cenſeo, ſic amo. In Conuentu D. Auguſtini. Matr. 24. Auguſti, ann. 1638.

Fr. FRANCISCVS XVAREZ.

APPROBATIO D. D. FRANCISCI à Sotomayor, Collegij Sanctæ Crucis Alumni Canonici Pœnitentiarij, in Ecclesia Vallisoletana, & Cathedræ Scripturæ in Academia Professoris.

PRÆCLARA hæc de tentatione Christi in Dauide figurata *Allegorica*, & *Moralia Commentaria* à P. DIDACO DE BAEZA è *Societate* IESV, felicissimè elaborata perlegi, ex commissione D. D. Augustini Rodriguez de Pesquera, Pintianæ Ecclesiæ Canonici, & Episcopatus eiusdem Vicarij generalis officio fungentis; & sanè in eis nihil fidei, & bonis moribus minùs consonum, aut suo Authore non dignum inueni; cuius sola commendatione non minùs, quàm seipso probatur Opus; aureum certè, & mirabilius præcedentibus septem. In hoc enim octauo Tomo, licèt eadem eruditio, assidua Sanctorum Patrum lectio, Christiana pietas, religiosus animarum zelus, ac in præcedentibus reluceat; excellit tamen nouitas in eruendis per allegoriam figuratis mysteriis, & in componendis moribus efficacia, quibus talem se se præsenti octauo filio ostentat felix huius ingenium, qualem in Aser Iacobi filio se etiam commendarissimus ille pater exhibuit. Illi enim non minor, licèt octaua, contigit benedictio; siquidem Aser ita legimus commendatum Geneseos 49: *Aser pinguis panis eius, & præbebit delicias Regibus*. Sapientiæ, scilicet, & verbi, quibus vtile dulci mira, & superiori arte permixtum Regibus etiam esset deliciosum; quæ quidem benedictio apprimè huic octauo Concionatorum Patris filio accommodatur; vtpote in eius sorte (non inferior sorte Aser, etiam octaua) fartissima sapientiæ Christianæ, & Verbi abundat esca, qua non solùm nutritus Orbis vniuersus fortiter, & suauiter vitia possit comprimere: sed quæ pro deliciis, regiis etiam mensis apponetur. Ideò iudico opus dignum, vt in communem totius Ecclesiæ vtilitatem typis mandetur. Sic censui. Vallisoleti, in hoc Sanctæ Crucis Collegio, Domini ac Domini mei Magni Cardinalis Hispaniæ, die septima Maij, anno verò millesimo sexcentesimo trigesimo octauo.

D. FRANCISCVS PAEZ DE SOTOMAYOR.

APPROBATIO.

APPROBATIO.

IOANNES CLAVDIVS DEVILLE in Sacra Theologia Magister, in Ecclesia Sanctæ Crucis Custos, & D. D. ALPHONSI LVDOVICI DV-PLESSIS DE RICHELIEV, Eminentissimi Cardinalis, ac Reuerendiss. Archiepiscopi Lugdunensis, Vicarius Generalis substitutus: Fidem facimus, visum à nobis Librum, qui inscribitur: *R. P. DIDACI DE BAEZA Commentariorum allegoricorum, & moralium, de Christo figurato in veteri Testamento, Tomus quartus.* nihilque in eo ab Ecclesiæ Catholicæ, Apostolicæ & Romanæ fide, Sanctorúmque Patrum sana doctrina alienum contineri. Lugduni, die 30. Martij, 1369.

DEVILLE, Vic. Gen. Subst.

CENSVRA OPERIS.

NOS infrà scripti testamur, nihil nobis in hoc Opere morali P. DIDACI DE BAEZA, è Societate IESV, prorsus occurrisse à bonis moribus, & Catholica fide, Theologorúmque placitis alienum. In cuius rei fidem hoc testimonium manu nostra subscriptum, & sigillo Societatis nostræ obsignatum dedimus. Lugduni 1. Aprilis, 1639.

IOSEPH GIBALINVS, è Societ. IESV.
CAROLVS DV LIEV, è Societate IESV.

Facultas R. P. Prouincialis Societatis IESV in Prouincia Lugdunensi.

IOANNES Gayetus, Prouincialis Societatis IESV in Prouincia Lugdunensi, iuxta Priuilegium eidem Societati à Regibus Christianissimis Henrico III. 10. Maij, 1583. Henrico IV. 20. Decemb. 1606. & Ludouico XIII. nunc regnante, 14. Febr. 1611. concessum, quo Bibliopolis omnibus prohibetur, ne libros ab eiusdem Societatis hominibus compositos, absque Superiorum permissione imprimant: Permitto LAVRENTIO ANISSON, Bibliopolæ Lugdunensi, vt librum, qui dicitur Tomus quartus *de CHRISTO figurato à R. P. DIDACO BAEZA*, nostræ Societatis, compositum, & à duobus eiusdem Societatis Patribus recognitum, ad decem proximos annos imprimere, ac liberè diuendere possit. Datum Lugduni, 11. Nouembr. 1639.

IOANNES GAYETVS.

Summa Priuilegij à Christianissimo Galliarum Rege concessi.

LVDOVICI XIII. Galliæ, & Nauarræ Regis authoritate sancitum est, ac præsentibus literis cautum, ne quis in Regno suo, aliisve locis ditioni suæ subiectis, intra proximos annos decem à die impressionis primo inchoandos, ac numerandos, excudat, vendat, excudendum, vendendúmque quouis modo, & ratione conetur Librum, qui inscribitur: *R. P. DIDACI DE BAEZA, Ponferradiensis, Societ. IESV Theologi, Commentariorum Allegoricorum, & Moralium de Christo figurato in veteri Testamento, Tomus quartus*, &c. præter LAVRENTIVM ANISSON, Bibliopolam Lugdunensem, aut illos, quibus ipsemet concesserit. Prohibitum insuper eadem authoritate Regia omnibus suis subditis, eundem Librum extra Regni sui limites imprimendum curare, vel quenquam, vbicunque fuerit, ad id agendum impellere, ac instigare, sine consensu dicti LAVRENTII ANISSON. Idque omne sub confiscatione librorum, aliisque pœnis originali Diplomate contra delinquentes expressis. Datum Parisiis, die 9. Decembris, 1639.

De mandato Regis, Signatum, PETIT.

SERIES

SERIES LIBRORVM, CAPITVM, PARTIVM, ET PARAGRAPHORVM HVIVS TOMI.

Prior numerus paginam, posterior columnam designat.

LIBER OCTAVVS.

Dauid, siue IESVS in eremo tentatus.

CAPVT PRIMVM.

PARAGRAPHI.

CAPVT II.

PARAGRAPHI.

CAPVT III.

PARAGRAPHI.

45. Summa

CAPVT IV.

Dauidis, & Ionathæ fœdus. 54.1

PARAGRAPHI.

Bar. [illegible] Tom. IV.

CAPVT V.

Michol Dauidem liberat. 68.2

PARAGRAPHI.

CAPVT VI.

Dauidis querela ad Ionatham. 74.1

PARAGRAPHI.

CAPVT VII.

Dauid apud Achimelech, & Achis. 84.2

PARAGRAPHI.

CAPVT VIII.

Dauid in spelunca Odollam. 94.1

PARAGRAPHI.

CAPVT IX.

PARAGRAPHI.

CAPVT X.

PARAGRAPHI.

CAPVT XI.

Dauid ad Nabal Carmelum. 125.1

PARAGRAPHI.

CAPVT XII.

Dauid dormienti Sauli parcit. 139.2

PARAGRAPHI.

17. Vt

CAPVT XVI.

David in Hebron. 175.1

PARAGRAPHI.

CAPVT XVII.

Dauidi fœdus cum Abner. 179.2

PARAGRAPHI.

CAPVT XVIII.

Vindicatur Isboſethi cædes. 148.1

PARAGRAPHI.

CAPVT XIX.

Dauid, Rex Iſraël, capit Ieroſol. 204.1

PARAGRAPHI.

CAPVT XX.

Arca Teſtamenti reducitur. 213.2

PARAGRAPHI.

2. Principis

CAPVT XXI.

David templum ædificare cogitat. 223.2

PARAGRAPHI.

CAPVT XXII.

Philisthum, Moab, & Syria percutiuntur. 230.2

PARAGRAPHI.

CAPVT XXIII.

Miphiboseth alitur. 235.2

PARAGRAPHI.

4. Non

CAPVT XXIV.

PARAGRAPHI.

CAPVT XXV.

PARAGRAPHI.

CAPVT XXVI.

PARAGRAPHI.

21. In

CAPVT XXVII.

Dauid fugatur ab Absalone. 266.1

PARAGRAPHI.

CAPVT XXVIII.

Siba, & Semei cum Dauide. 272.1

PARAGRAPHI.

CAPVT XXIX.

Dauid luget Absalonem. 277.1

PARAGRAPHI.

CAPVT

CAPVT XXXIV.

PARAGRAPHI.

CAPVT VLT.

PARAGRAPHI.

INDEX AD VSVM CONCIONATORVM.

Primò numero pagina; altero verò paragraphus indicatur.

Dominica 1. Aduentus.

Dominica 2. Aduentus.

Dominica 3. Aduent.

Dominica 4. Aduent.

Ad Quadragesimam.

Feria 4. Cinerum.

Feria 5. Cinerum.

Feria 6. Ciner.

Sabbath. Ciner.

quàm à Iesu quærunt auxilium. Semper enim Dei auxilium in primis quærendum.85,2.

Mansit in eodem loco duobus diebus. Audit amicum lethaliter infirmum, & non festinat eum liberare; sed adhuc manet, & moratur duobus diebus. Nec miror, vt sciebat citò totum illud malum tollendum, sic eius grauitatem contemnit. Contemnendum enim est malum, citò separandum.140,5.

Vt à somno excitem eum. Mors somnus est, vbi est resurrectio in vitam.50,54.

Inuenit eum quatuor dies in monumento habentem. Non immeritò dicitur Lazarus in monumento habuisse quatuor dies: vt enim in monumento existens ab omni peccati opere vacabat; sic dicitur ibi dies habuisse. Illos enim credimus habere dies, quibus sine peccato sumus.313,2.

Domine, si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus. Absentia viri iusti detrimentosa est.307,7.

Vt vidit eam plorantem. De hoc vide 158,1.168,7.170,13.187.18.271,16.

Tollite lapidem. Vide 293,3.308,9.

Ligatus pedes, & manus. Vide 187,19.

Sabbatho à Dominica 4.

Ioann.8. *Ego sum lux mundi.* Est Iesus mundi lux, qua nobis veri efficiuntur dies.313.1.

Habebit lumen vitæ. Vita non nisi à Deo, & Christo eius.294,4.

Testimonium tuum non est verum. Quia ipsi in testimoniis mendaces, sic men dacem credunt Iesum. Semper enim proximorum mores ex nostris taxamus.201,9.

Vos secundùm carnem iudicatis, ego non iudico,&c. Sapienter ostendit suam deitatem ex eo, quòd non secundùm carnem iudicat. Qui enim non secundùm carnem, sed rectum iudicium facit, proximus Diuinitati est.235,10.

Dominica 5. Quadragesimæ.

Ioan.8. *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Vtinam singuli homines de se crebrò inquirerent, si possint de aliquo argui peccato. Examen enim hoc crebrum maximè ad salutem conduceret.75,1.

Qui ex Deo est, verba Dei audit. Verbo diuino qui mouetur, ad salutem pertinet.259,20.

Si veritatem dico,&c. Veritas in solo Deo est, & Christo eius.137,31.

Samaritanus es. Verba contumeliosa vehementissima sunt ad perdendum.30,10.275,7. & nec in hostes iactanda.131,17.

Honorifico Patrem meum. Vt totus erat spectans Patrem; sic nullis contumeliis frangitur. Magna enim, & inuincibilis est fortitudo ei, qui inuisibilibus intentus est. 45,44.

Dæmonium non habeo. Verborum modestia dignitatem olet.139.36.

Feria 2. à Dominica 5.

Ioann.7. *Miserunt Principes, & Pharisæi ministros,&c.* Contra Iesum ministri Principum veniunt: facilè enim rapitur subditus ad facinora sui Principis.291,6.

Vado ad eum,&c. De crucis morte locutus, quasi de ambitione quadam dicit: *Vado.* Nec miror: quod enim voluntariè accipitur, non parum leuaminis infert.307,5.

Vbi sum ego, vos non potestis venire. Non possunt pessimi Iudæi ire ad Iesum in cruce existentem. Non enim parua est gloria illius, qui à Iesu in consortium passionis admittitur.300,5.

Nunquid in dispersionem gentium abiturus est? Iam morderi incipiunt Iudæi gentium æmulatione, qui affectus durissimus homini est.65,25.

Feria 3. à Dominica 5.

Ioann.7. *Ambulabat Iesus in Galilæam,&c.* Videns Iudæos sibi infensos vsque ad mortem, secessit Iesus in Galilæam, vt doceret, quàm sint præcauenda pericula. 48,51.

Non enim volebat ambulare in Iudæam,&c. Qui inter lapidantes securus non semel procedebat; cur detrectat in Iudæam ambulare? Nonne & ibi inter Iudæos furentes posset, si vellet, securus agere? Posset equidem: sed illa est salus præstantior, quæ nec sensum periculi capit. 117,9.

Dixerunt ad eum fratres,&c. Vel à fratribus pericula scaturiunt.38,26.

Tempus meum nondum aduenit. Fratrum persuasionibus non festinat Dominus; sed temporis opportunitatem expectat. Quærenda semper est in Dei accessu opportunitas, non necessitas.252,25.

Non potest mundus odisse vos. Me autem odit. Qui veritatem claram dicebat, non poterat non esse odio mundo, apud quem mendaces præualent.92,19.

Feria 4. à Dominica 5.

Ioann.10. *Facta sunt Encænia Ierosolymis.* Festum Encæniorum, festum renouationis templi est; quo docemur, vt renouari debeamus. Non enim est veterascēdum in virtute.14,21. Et iuuenilis feruor seruandus ad salutem.162,10.

Item: *Facta sunt Encænia,* Hoc festum indicabat, vt post vastationem templum antiquum renouatum fuit, non nouum aliud factum. Sic sunt vetera renouanda, non semper noua quærenda.208,13.

Ambulabat Iesus in templo. Non sedebat in templo; sed ambulabat: sedes enim Dei charior, anima iusti est, in qua mauult esse, quàm in templo.223,1.224,3.

Opera, quæ ego facio in nomine Patris mei,&c. Opera multa virtutum suspicionem de proximo tollunt.157,18.

Item: *Opera, quæ ego facio in nomine Patris mei.* In se ostendit & nomen, & opera Patris. Nomen enim sine operibus surdet.133,2.

In nomine Patris mei. Non poterat non Deus esse Pater Iesu, cuius in nomine tanta operabatur. Nomine enim solo triumphare, Diuinitatis est.213,26.

Feria 5. à Dominica 5.

Luc.7. *Quæ erat in ciuitate peccatrix, vt cognouit, quòd Iesus,&c.* Peccatrix mulier ad Iesum confugit, & gratum accessum inuenit; qui flagello facto, Ioan.1. ementes, & vendentes proiiciebat. Et cur, qui ementes proiicit flagello, mulierem admittit peccatricem? Ait Euang. *erat in ciuitate peccatrix.* Illi peccabant in templo, in Dei domo; hæc non in templo, sed in ciuitate: ideò misericordiam inuenit, illi supplicium. Quia sacra iniuriata præsentissimum malum inferre solent. 172,20. Et nunquam non detrimentosum vim sacris inferre.142,7. Quorum contemptu, mulctatur sterilitate.105,1.

Vt cognouit,&c. Vt cognouit, statim pergit. Celeritas in virtute.174,23. Et in pœnitentia cauenda tarditas.306,3.

Attulit alabastrum vnguenti,&c. Vnguenta, quæ olim lasciniæ dabat, nunc Iesu affert. Sic spiritualibus dandum, quod dedisti terrenis.214,2.

Et stans retrò,&c. Ad pedes Iesu, vel retrò Iesu pedes stabat: humilitas enim rogantis nihil non extorquet. 285,11.

Lacrymis cœpit.&c. Lacrymis, & capillis, & osculis, & manibus obsequium præstabat. Non in vna virtute; sed in omnibus se iam ostendebat Christianam. Virtus enim Christi illa est, quam omnes comitantur.298,1.

Feria 6. à Dominica 5.

Ioan.11. *Collegerunt Pontifices, & Pharisæi Concilium aduersus Iesum.* Et cur aduersùs Iesum? Illi aiunt: *Multa signa facit.* Propter accepta beneficia in benefactorem insurgunt, quod non potest non esse illis detrimentosum. 140,4.

Si dimittimus eum sic::Venient Romani,&c. O quàm infirma hæc status ratio, quæ damnum inniciens infert ob propria commoda.81,15.

Nescitis quicquam. Meritò illos ignorantes vocat, qui sic timebant mala temporalia. Nunquam enim mali temporalis sensus non iungitur ignorantiæ.168.8.

Item: *Vos nescitis quicquam.* Potentium ignorantia propriissima 148,21. Et est supina regulariter.ead.28.

Expedit vobis, vt vnus moriatur, homo, ne tota gens pereat. Proponit bonum virtuosum, & commune, nimirum, populi salutem. Quia virtutis prætextus efficacissimus est ad persuadendum.189,22.

Iesus

Sabbatho à Dominica 5.

Dominica in Ramis.

Feria 2. à Dominica in Ramis.

Feria 3. à Dominica in Ramis.

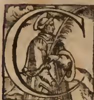
Feria 5. in Cœna Domini.

Feria 6. in Parasceue.

LIBER OCTAVVS.

Dauid, siue Iesus in eremo tentatus.

V M nos Christi Domini post Baptismum desertus vocaret, nullus prior ob oculos apparuit, quàm eius parens Dauid, qui à primis vnguiculis pascens oues in deserto versatus est. Sic illi obiicit frater Eliab, 1.Reg. 17. *Dereliquisti paucula illas oues in* 1.Reg.17.
deserto. Sed & post deuictum Goliath, & Saülis inuidiam excitatam dicitur cap. 23. *Morabatur Dauid* Ibid. 23.24.
in deserto. & c.24. *Dauid in deserto Engaddi est.* & cap. 25. *Cùm audisset* & 25.
Dauid in deserto. & cap. 26. *Dauid autem habitabat in deserto.* Nec facilem, & suauem in iis agebat vitam; sed plenam periculis, plenam pugnis, plenam tentationibus; adeò vt, si quid exempli posset à Dauide in tantum Filium IESVM deriuari, non ineptè illi aptarim illud Virgilianum, Æneid. 12. Virgil.

Disce, puer, virtutem ex me, verúmque laborem;
Fortunam ex aliis.

Quod enim regni, & gloriæ, & felicitatis in IESV splenduit; id in aliis meritò figuratur: at, quod virtutis, quod laboris, quod pugnæ, & tentationis; id sibi Dauid pater capit figurandum. Quo modo vtrique, patri, & filio, Dauidi, & IESV desertum præbuit initium pugnarum, & vigiliarum.

CAPVT I.

Dauidis, & IESV symbola in deserto.

OST declaratum in Baptismo Dei Filium voce Patris, IESVS in desertum ducitur, vt etiam Dauidis filius per deserti discrimina patrisset, ludens cum leonibus, & cum feris adiuuens.

§. I.

Et Dauidicum, & Christianum est, vel omnium bonorum dispendio, emere proximi spiritualem salutem.

DVm forebat Saülis inuidia, Dauid in speluncis & desertis morabatur, iuxta illud 1.Reg. 23. *Morabatur*
1.Reg.23. *Dauid in deserto.* Nequaquam otiosè; sed, vt inde Saülis odiis remedium inueniret, quò hominem traheret in bonam frugem. Nec vlli bonos parcit incommodo, aut dispendio, dum proximi sui mentem curet. Quò spectans D.Chrysost.hom.1. de Dauide, & Saule, inquit: Chrysost.
Egestatem pro diuitiis, solitudinem pro patria, labores, periculáque pro deliciis, ac securitate, perpetuum exilium pro terrarum orbe elegit Dauid, vt Saülem ab illo in ipsum odio, maleuolentiáque liberaret. Quid sanctius? quid diuinius? Non Matth.4.
dubitat Dauid vrbes deserto, patriam exilio commutare, & omnibus ciuitatum commodis valedicere, vt Saulis iniquitati imponeret finem. Sic de Iesu dicitur Matth. 4. Ambr.
Tunc ductus est Iesus in desertum à Spiritu. Et cur diuinus Spiritus suum puerum Iesum ab vrbibus, ab hominum conuictu exulare facit in deserto? Ait D. Ambr.lib.4. in Luc. *Agebatur Iesus consilio in desertum, vt Diabolum prouocaret: mysterio, vt illum Adam de exilio liberaret, qui de Paradiso in desertum eiectus est.* Huc spectabat mysterium totius deserti Christi; nimirum, vt Adamum liberaret, vt humanis medelam afferret vitiis. Huc etiam spectent, qui amant Iesu inhærere vestigiis; nec dubitent patriam exilio, ciuitatem deserto, delicias egestati commutare, vt proximorum suorum animabus curam adhibeant. Dicebat de se Paulus 2. ad Corinth.12. *Libentissimè impendam, & superimpendar ipse pro animabus vestris.* Non solùm bonorum, sed & vitæ ipsius dispendio amabat comparare sa- 2.Cor.12.

lorem animatum. Vt dicat D. Chrysost. hom. 1. in eios
Chrysost. laudem: *Abraham seipsum in periculum tradebat hostibus, filium fratris eripuit: at Paulus non fratris filium, neque tres, aut quinque vrbes, sed orbem vniuersum de Diaboli extorsit manu, innumerabilia per dies singulos pericula sustinendo, propriisque mortibus maximam securitatem aliis comparando.* Non solùm bonis propriis, sed & mortibus propriis aliorum salutem negotiabatur. Vtinam & nos sic efficeret proximorum amor, vt nulli dispendio parceremus in eorum tollendis malis. Quò dum peruenio, sese mihi ob oculos statuit Michæas cap. 2. clamans: *Vtinam non essem*
Michæ 2. *vir habens Spiritum, & mendacium potiùs loquerer.* Quis id crederet de sapiente, & iusto viro, qui sic cuperet diuino Spiritu spoliari, & fari mendacia? Vnde sanctus hic homo hunc ebibit affectum, quo & à veritate, & ab Spiritu Dei alienus esse amet? Sanè, quando à se, Dei Spiritu moto, videbat multa populi sui mala prædici, adeò amabat populum suum liberum esse malis illis, vt præ hoc mallet nihil illorum sibi fuisse à diuino Spiritu inspiratum. Ait enim D. Anselm in Epist. ad Rom. cap. 9. fatus:
Anselm. *Amore gentis suæ volunt se alienum esse ab Spiritu sancto, & falsiloquum, dummodo plagas illas, & captiuitates, & exitum, quæ ipse prædixerat, plebs Iudæa non videret.* Sic bonus nulli dispendio parcit, vt suos liberet à malis.

§. II.

De vnius Iesu halitu leonum fortissimus vincitur.

SIngulare certamen cum validissimo hoste ambiens Dauid, illa profert, quæ ipse solus egebat in deserto, dum pascebat oues: ait enim 1. Reg. 17. *Pascebat seruus*
1. Reg. 17. *tuus patris sui gregem, & veniebat leo, vel vrsus, & tollebat arietem de medio gregis, & persequebar eos, & percutiebam, eruebámque de ore eorum: & illi consurgebant aduersùm me: & apprehendebam mentum eorum, & suffocabam, interficiebámque eos.* Vnus Dauid in deserto pascens oues patris sui, non fugit leonis, vrsíve congressus, quin potiùs illis occurrit, & leonem, & vrsum interficit. Quis ibi non videat alacritatem Iesu, Filij Dei, in desertum procedentis, ibique manentis, & vt sæuissimi leonis incursum expectat, illúmque bis, & semel, imò & tertiò debellat? Ait ibi Rabanus: *Dauid Christum significat, qui leonem, &*
Raban. *vrsum, id est, Diabolum contriuit.* Exprimebatur equidem in Dauide diuinissimi Iesu cum leone congressus, quando
Matth. 4. solus in deserto voluit illum conterere: vt dicat Matth. 4. *Ductus est Iesus in desertum à Spiritu, vt tentaretur à Diabolo: & cùm ieiunasset quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, postea esuriit. Et accedens tentator, &c.* Solus erat in deserto Iesus, Agnus Dei, & Pastor animarum nostrarum, quem solum aggreditur hostis, aggreditur immanissimus leo, agnum voraturus: sed à pastore illuditur, & conteritur. Rem exprimit D. Maxim. homil. 2. in 1. Dom. Quadrag aiens: *Ita-*
Maxim. *que, cùm videret leo ille feralis Agnum Dei post longissimum atque continuum quadraginta dierum ieiunium clusisse, & esurientem Deum esse non crederet; aitr illum callidissima tentationis aggreditur dicens: Si Filius Dei es, dic, vt lapides isti panes fiant. Illusus itaque, territúsque tentator.* Sic leo feralis Agnus aggreditur, in eo minimè Pastorem metuens: at, quia Agnus simul Pastor erat, à Pastore strenuè illuditur, & repellitur. Vnus enim Iesu halitus valet Tartareos omnes leones conterere. Aliquando immanissimus iste leo appetebat sanctissimum Iob ad congressum; & ait illi Deus hominum custos, cap. 2. *Ecce in manu tua est.* Datus est à Deo
Iob. 2. Iob in manus leonis, vt discerperetur; sed tamen de leonis manibus triumphator abscedit. Magnum hoc spectaculum erat; sed maius illud Dauidicum, & Christianum, nimirum: *Eruebam de ore eorum.* Tanta enim est Iesu valentia, vt qui ea polleat, non solùm de leonum vnguibus, sed & de ipsorum dentibus triumphum agat. Quò respiciens D. Chrysost. hom. 1 de laudib. S. Pauli, ait:
Chrysost. *Stupent certè Iob omnes homines, & valdè vtique contestantur. Est enim ille athleta mirabilis, & qui Paulum ipsum ex aduerso possit aspicere ob patientiam, puritatémque vitæ, ob testimonium Dei propter illam cum Diabolo pugnam, propter victoriam, quæ pugnam secuta est. At Paulus non mensibus tantùm, sed annis plurimis in agone perdurans, non terra gleba saniem carnis radens, sed in ipsius intelligibilis ore leonis frequenter incurrens, & pa-* *gnans aduersùs tentationes innumeras, omni erat lapide tolerantior.* Expende illud insigne Christianæ fortitudinis, nimirum: *In ipsius ore leonis frequenter incurrens, &c.* Non equidem solùm de manibus, sed & de dentibus, & faucibus leonis immanissimi agebat triumphus.

§. III.

Christianæ adolescentiæ ludus est, conculcare leonem, & draconem.

EA erant Dauidis exercitia, dum in campo, montibúsque pastorem agebat, nimirum, leones, vrsósque comprimere: ait enim ipse 1. Reg. 7. *Nam, & leonem, & vrsum interfeci ego seruus tuus.* De quo aiebat Ecclesiasticus cap. 1. Reg. 7.
47. *Cum leonibus lusit quasi cum agnis; & in vrsis similiter fecit, vt in agnis ouium, in iuuentute sua.* Hi erant strenuo Eccli. 47.
iuueni Dauidi ludi, vt leonum, vrsorúmque expectaret incursus, eósque deluderet. Neque aliter Dauidis filius, Iesus, de quo dicit Matth. c. 4. *Ductus est Iesus à Spiritu in desertum, vt tentaretur à Diabolo, &c* Marc. 1. *Erátque cum feris.* Nobiles adolescentes Dauid, & Iesus, pater, & filius, non Matth. 4.
otiosè degunt in montium solitudine, sed ibi cum imma- Marc. 1.
nissimis belluis agunt certamina, ludósque instituunt triumphandi. Hinc commendabat Maioranum suum Sidon. Apoll in eius Paneg. Sid. Apoll.

Pueri ludum si fortè retexam,
Consumpsit quidquid sæculis fecisse putaris
Istius vna dies: tribus hunc tremuêre sagittis
Anguis, ceruus, aper.

Hoc satius, & sanctius Iessææ proles, Dauid, & Iesus in deserto ludebant cum belluis: ille leonem, & vrsum comprimens; hic immanissimum leonem, & draconem calcans, illúmque præbens suis iuuenibus illudendum, conculcandum. Vnde meritò dicat Isaias cap 11. *Et delectabitur* Isaiæ 11.
infans ab vbere super foramina aspidis, & in cauerna reguli, qui ablactatus fuerit, manum suam mittet. Non nocebunt, neque occident in vniuerso monte sancto meo Expende illud: *Delectabitur infans, &c.* non enim tam ad sanguinolentum duellum, quàm ad iuuenilem ludum reducit pugnas cum aspidibus, cum draconibus. Et quidem tanta est virtus Christiana, vt vel adolescentuli sic ad tyrannorum congressus, imò ad ipsas lanienas accedant, quasi ad festiua puerorum certamina. Ait D. Athan. orat. de Pass. & Cruce
Domini: *Iesus, cùm illusisset morti, nobis eam conculcandam tradidit. Olim aduersarius noster Diabolus, vt leo circuibat, sitiens nostram animam. Nunc autem cum dracone conculcatur, ac deinceps breui Dominus conteret Satan sub pedibus nostris, ac iam tantopere despectas, & ludibrio est, vt qui in cauernam aspidum manum mittat, non reformidet. Hæc enim Isaias prophetauit. Pueri certè voluptatem olim grandè vos decipientem, iam in præsentiarum derident. Quin & aliqui ipsum stimulum Diaboli pedibus prementes, mortem minimè rubuerunt.* Post Athanas.
Iesu aduentum, & pugnas & pueri, & puellæ ludunt cum leonibus: pro ludo habent leonibus occurrere; voluptatum insultus refrænare, & vel cum morte confligere. Hæc erat vox antiqua Prouerb. 26. *Dicit piger, leo est foris, in medio platearum occidendus sum.* Nunc vel puerorum est leonem, & draconem conculcare; in eóque adolescunt iuuentutes Christianæ.

§. IV.

Christianum est vel verbo Dæmones expugnare.

ERat Dauid in deserto pascens oues patris sui, & inde in Saulis aulam vocatur, vt Rex Dæmone agitatus, eius leuaretur cantu. Sic habes 1. Reg 16. *Misit ergo Saul* 1. Reg. 16.
nuncios ad Isai, dicens: Mitte ad me Dauid, filium tuum, qui est in pascuis. Cùm autem venisset in aulam Dauid, *tollebat citharam, & percutiebat manu sua, & refocillabatur Saul, & leuius habebat; recedebat enim ab eo Spiritus malus.* Sic Dauid ab agro trahitur in aulam; ibique cum Dæmone agitante Saulem confligit, & cantu illum expellit. Quò respiciens D. Basil. Seleuc. orat. 14. ait: *Legatos humanè excipit Dauid, & mox erat in armis Spiritus. Psalmus enim,* Basil. Sel.
& lyra, & gratia arma sunt in Dæmones. Loquebatur tantùm, & hostis vincebatur. Sic qui ab agro veniebat in aulam,

Iam, verborum sonitu aggreditur Dæmonem; loquebatur tantùm, & hostis pellebatur. Quid plura? Verè in hoc diuinissimus noster Iesus, Dauidis filius, patrissabat. Quippe ait Matth. cap. 4. *Tunc assumpsit eum Diabolus in sanctam ciuitatem, & statuit eum super pinnaculum templi, & dixit ei: Si Filius Dei es, mitte te deorsum, &c. Ait illi Iesus: Rursum scriptum est: Non tentabis Dominum Deum tuum.* Ecce, vt non absimiliter assumitur à deserto in sanctam ciuitatem, ibique iam secundus cum Dæmone conflictus paratur, vt se præcipitem daret. Et quibus armis vtitur bonus Dauidis filius aduersùs Diabolum? Ait: *Scriptum est: Non tentabis Dominum.* tantùm loquebatur, & hostis vincebatur. Proh diuinissimi Iesu potentiam, cuius est, vel verbulo vniuersas Dæmonum vires frangere! Ait D. Maximus homilia 1. in primam Dominicam Quadragesimæ: *Audistis, charissimi, sicut euangelica tuba tetonuit Dominum, ac Redemptorem nostrum aduersus tentamenta Diaboli colluctantem quidem verbis; sed spiritu dimicantem: sermone enim certamen agit; sed peregit maiestate victoriam.* Equidem votius verbi exeruit gladium, vt inimicas debellet potestates: si enim Iesu arma spectes, quibus se accingit aduersus horribiles phalanges Dæmonum, nihil aliud videbis præter sermonem. Et sermone Iesu mirè conficiuntur aduersariæ potestates. Hinc dicebat D. Cyprianus oratione ad Demetrianum: *O si audire velles Dæmones, quando à nobis adiurantur, & torquentur spiritualibus flagris, & verborum tormentis de obsessis corporibus eiiciuntur!* Expende illud: *Et verborum tormentis*, &c. quippe aduersùs hominis inimicos parant homines tormenta ænea, quæ vel muros validissimos quatiant: aduersùs autem Dæmones qualia tormenta parant Christiani? Verba equidem Iesu parant, quæ instar violentissimorum tormentorum, funditùs perdunt contrarias potestates. Ad hoc D. Iustinus Martyr oratione ad Gentes, ait: *Complures Dæmonum intemperiis correptos homines, per nomen Iesu Christi sub Pontio Pilato crucifixi adiurantes sanarunt, atque etiam nunc sanant, exarmantes, atque exigentes ab hominibus, qui obsiderant, Dæmones.* Vna vox diuinissimi Iesu nomen explicans passim exarmat Dæmones, & turpiter abire facit ab obsessis.

Matth. 4.
Maxim.
Cyprian.
Iustin.

§. V.

Præstanti viro vnum celeste regnum præ oculis est.

Vidimus Dauidem, à pascuis vocatum, in aula Saulis stetisse, 1. Regum, cap. 16. *Venit Dauid ad Saul, & stetit coram eo: at ille dilexit eum nimis, & factus est eius armiger.* Sed statim cap. 17. ostendit, eum Dauid iterum in pascuis esse, dum ait Textus: *Surrexit itaque Dauid manè, & commendauit gregem custodi, & onustus abiit*, &c. Paulo ante dicitur in aula esse, & à Saule diligi, & eius armiger factus; & subitò ostenditur iterum in pascuis sine aula, sine Rege. Vnde nata est tanta mutatio, qua tam citò relinquatur à Dauide aula, & fauor regius, & resumatur eremus, & solitudo? Id prouenit ex ipsius Dauidis studio, qui tantùm afficiebatur desiderio cælestis imperij potiundi: de illo enim ait D. Chrysost. homil. in Psalm. 50. *Ille ergo Dauid adolescens ciuitates quidem, & turbas fugiens, per eremum philosophatus, nihil commune sæcularium habens, non negotiationes, non fornicationes, non aliquid difficile mundo illius: sed & parua ætate in deserto sicuti habitabat: & sicut in portu tranquillo in eremo sedens, & omnem curam habens regnum cæleste meditabatur.* Non equidem tantus vir sæcularibus aulis capiebatur; non occupabatur corruptibilis Regis fauoribus: sed quamprimùm iis dimissis propriopondere in ea ferebatur, vnde vnum cæleste regnum posset meditari. O quàm erat id Christianum! Christus Iesus, dum in deserto degeret Matt. 4 adductus est à Diabolo in sanctam ciuitatem: sic enim ait: *Tunc assumpsit eum Diabolus in sanctam ciuitatem, & statuit eum super pinnaculum templi.* Sic etiam Dauid Diaboli expellendi occasione à deserto assumptus est in aulam. Deinde de Iesu dicit Matth. *Iterum assumpsit eum Diabolus in montem excelsum valdè*, &c. Dùm iterum assumitur in montem excelsum, iam creditur redditus eremo ex ciuitate. Meritò enim putat Christianus Druthmarus in eremo factam hanc tertiam tentationem fuisse. Sed quia eum de ciuitate, & pinnaculo templi, tam citò ad eremum reduxit? Crediderim illud ipsius Iesu opus fuisse, mundialia omnia fugientis, & vnum præ oculis habentis cæleste regnum futurum. Sic etiam Dauid ab aula in eremum redit, sæcularia dimittens, vnum cæleste regnum meditaturus. Nihil enim magis decet præstanti viro, quàm in vno Deo, eiúsque regno spem figere. Hinc Iesu in eremo existenti Matth. c. 4. *ostendit Diabolus omnia regna mundi, & gloriam eorum, & dixit ei: Hæc omnia tibi dabo, si procidens adoraueris me. Tunc dicit ei Iesus: Vade, Satana: scriptum est enim Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies.* Non dubito, quin Dominus Iesus, quando putabatur à Diabolo Filius Dei, simul crederetur doctissimus, & sapientissimus, adeò vt nihil eum latere posset: quando ergo omnia nosse credebatur, cur necessum fuit illi mundi regna ostendere, dignitatesque extensis demonstrare? Equidem ille erat, qui, etsi omnia nosset, id solùm attenderet, quod diuinum, & æternum esset, vt qui Deo solo contentus esset, dum ait: *Deum tuum adorabis, & illi soli seruies.* Ex quo sapienter D. Cyprian. orat. de tentat. Christi, ait: *Contentos solo Deo necesse est eos esse omnes, qui illi, cui totum debemus, quod viuimus, quod mouemur, quod sumus: qui de plenitudine sua, prout cuique opus est, donationes partitur. Frustrà itaque regna huius mundi transitoria, & mutabilia immutabili, & æterno Regi ostendit, & promittit Diabolus, cùm ipse dicat, regnum suum de hoc mundo non esse.* Qui æternis vtitur, & immutabilibus, necessum est, vt transitoria despiciat, nec patiatur, vel videre illa, contentus soli Deo seruire. Frustra itaque ante oculos tantæ præstantiæ mundialia hæc proponuntur, quæ facilè despiciuntur, dum sola, quæ diuina, & æterna sunt, attenduntur. De Ioanne Baptista ait D. Luc. 1. *Puer autem crescebat, & confortabatur spiritu, & erat in desertis vsque in diem ostensionis suæ.* Et, cur puer paternas contemnit delicias, & ad desertum festinat? Ait Origen. hom. 11. in Lucam: *Neq; expectauit, vt à patre nutriretur; sed recessit, fugiens tumultum vrbium, populi frequentiam, & abiit in desertum, vbi purior aer erat, cælum apertius, & familiarior Deus.* Vt crescebat, & roborabatur spiritu, sic cuncta mundialia despiciebat, vnum Deum, & cælum eius attendens. Hinc etiam Dauid, factus perfectus vir, clamabat Psalm. 26. *Vnam petij à Domino, hanc requiram: vt inhabitem in domo Domini*, &c. Verùm adolescens eius filius habita ex Deo optione petendi, 3. Reg. 3. ait: *Dabis ergo seruo tuo cor docile, vt populum tuum iudicare possit*, &c. Iste pro sapientia piè clamat, Dauid pro sola æterna gloria supplicat, in quo ostendit, quàm illo sit perfectior, & felicior. Ait Rup. lib. 4. de vict. Verbi Dei, cap. 24. *Salomon cuius sibi gratia oblata posset æternitatem gloriæ cælestis vna petitione adipisci, quæ summa beatitudo est: sed temporalis gloriæ delectatione, leue, seu mediocre bonum petiuit. Dabis, inquit, seruo tuo cor docile, &c. Sed, cur non dixit, sicut dixerat pater eius Dauid: Vnam petij à Domino, hanc requiram: vt inhabitem in domo Domini? Videlicet, quia non erat cor eius perfectum cum Domino Deo suo, sicut cor Dauid.* Qui enim perfectus est, vnam cælestem gloriam requirit.

Luc. 1.
Orig.
Psalm. 26.
Rupert.

§. VI.

Sapientis pugnæ cum solo Diabolo securiores, & feliciores sunt.

Post Saulis inuidiam morabatur Dauid in deserto Engaddi 1. Reg. 24. cuius in spelunca dum delitesceret, ecce ingressus est Saul, vt naturæ necessitati consuleret. Vidit Dauid inermem hostem suum, multisque persuadebatur à socijs, vt illum perimeret, mortéque eius & vitam suam, & regnum sibi redimeret. Quid ad hæc Dauid: Ait Textus: *Dixitque Dauid ad viros suos: Propitius sit mihi Dominus, ne faciam hanc rem domino meo Christo Domini, vt mittam manum meam in eum.* Et cur Dauid ita cauit manum extendere ad Saulem, quo occiso regnum, & securitatem posset percipere? Cur magis voluit tam infenso hosti parcere, quàm euolare ad regni fastigium? Dum sic inimico in spelunca deserti parcebat, regnandi opportunitatem despiciens, pugnam suam aduersùs Diabolum solum prudentissimè dirigebat, quæ & fortunatior est, & securior prudenti viro. Ait D. Basilius Seleuc. orat. 17. *Cùm enim*

1. Reg. 24.
Basil. Sel.

Dauid in spelæo quaritantem se deprehendisset, pauit; simque inimicum cepisset, humanitate summa vsus, Saulis quidem pepercit; sed dum ab se manus abstulit, Diabolum percussit, & pura ab inimici sanguine seruata dextra, communem hominum hostem confauciauit, animo imperans, calcans odia, acriem gladij obtundens, persequentem seruans, inuidia mansuetudine expendens, quibus solis stimulis pungitur Diabolus. Continet ... ma regni prædatricia, & inimici insensissimi expultricia, arma exercuit sola, quæ Diabolum percutiant, malens aduersùs Diabolum solum aciem dirigere, cum eoque in spelæo, & deserto loco belligerare, & confligere, quàm intra mundi magnalia, caruisque delicias. Quid sapientius? quid felicius? In deserto erat Dauid, & in spelæo deserti inclusus, vbi duo certamina inuenit; aliud, quo posset cum Saule confligere, & de eius morte regnum sibi acquirere; aliud, quo regni occasionem contemnens, & parcens hosti Diabolum opprimere. Quid faceret sapiens homo? Elegit in spelæo deserti, vbi nihil mundiale apparebat, cum Diabolo solo confligere, illúmque opprimere. In hoc Dauid, Iesu Filio Dei persimilis, de quo ait Matth. 4. *Ductus est Iesus in desertum à Spiritu, vt tentaretur à Diabolo.* Matt. 4. Vt cum Diabolo confligat Iesus, in desertum abiit. Sed, cur necessum fuit abire in desertum, vt pugnas aduersùs Diabolum susciperet? Erat Iesu cum solo Diabolo dimicare, & docere suos aliorum inimicorum pugnas defugere. Vt dicat D. Cyprian. orat. de tent. Christi: *Liberius anima expedita ebuctat impugnantis, vbi compedes impedimentorum defuerint, &* Cyprian. *aspectus irritamenta non occurrint; securiórque est congressus, vbi fercula non vellicant dimicantem, nec inebriant animum ... voluptatum. Honestius ... quidem cum carne ... complexus fœdas exhalans nebulas, ... atque ex parte contaminat, nec libidinum ... quam euadit illæsus. Flatus ille pestilens etiam longè positos inficit, & hoc certaminis genus fugam potiùs, quàm assultum requirit.* Præstantiæ, alacritatisque Christianæ est, aduersùs solum Diabolum insilire; carnis, mundive pugnas potiùs fugere. Vbi sæculi lenocinia, voluptatum cupediæ in acie sunt, Christianom est fugere, & vel à pugna cauere: cùm autem solus Diabolus relinquitur, tunc securius, & honestius est sapienti Christiano in prælium prosilire.

§. VII.

De ministerio Angelorum venit, quod homines triumphent.

DAuidem video à Saule fugientem, & per deserta errantem, vt 1. Reg. 23. 24. 25. & 26. Et statim subit animum, auxilium illi datum à validissimis bellatoribus. De quo ait 1. Paralip. 12. *Hi quoque venerunt ad* 1. Paral. 12. *Dauid in Siceleg, cùm adhuc fugeret Saul filium Cis, qui erant fortissimi, & egregij pugnatores, tendentes arcum, & vtraque manu fundis saxa iacientes, & dirigentes sagittas, de fratribus Saül ex Beniamin. Princeps Ahiezer, &c.* Itaque, cùm adhuc Dauid fugeret à Saule, & per deserta, prærupt áque montium delitesceret, vt eius frangeret assultus, accesserunt ad Dauid validissimi bellatores de ipsa cognatione, & de ipsis fratribus inimici Saül; qui Dauidi fuerunt in pugnæ ministerium. Quid non absimile factum in Iesu video de deserto; ait enim Matth. 4. *Tunc reliquit eum Dia-* Matth. 4. *bolus, & ecce Angeli accesserunt, & ministrabant ei.* Accesserunt equidem Angeli ad Iesum ministraturi, & in hoc, quòd Diabolum depellerent: non quòd Iesus eorum ministerio indigeret; sed, vt suam maiestatem ostenderet, dum non per se, sed per illos, qui ex angelica cognatione erant, Angelos reprobos detriumphat, & pellit. Insuper, vt ostenderet, quàm veniat de Angelorum ministerio, quòd Christiani ad gloriosos triumphos deueniant: quippe, cùm primùm in arena sumus pro Christo, aduersùs Angelos rebelles, socij Angeli accedunt, quorum ministerio habemus, vt ad immortales coronas euolemus. Hinc Gen. 1. cùm de aquarum geniminibus loqueretur, ait: *Et* Genes. 1. *vidit Deus, quòd esset bonum, benedixítque eis dicens: Crescite & multiplicamini, & replete aquas maris, auésque multiplicentur super terram.* Nota differentiam locutionis, siue cùm loquitur de piscibus, siue cùm loquitur de auibus. Ad pisces dirigit sermonem suum aiens: *Crescite, & multiplicamini.* ad aues autem non dirigit sermonem, nec loquitur cum eis, sed tantum ait: *Multiplicentur aues.* Et quando ad pisces loquitur, cur etiam ad aues non loquitur, & dicit eis? Multiplicamini vos, aues. sed quasi ad alium loquatur, dicit: *Aues multiplicentur?* Vt pisces non exeunt de aquis, sed in illis obruti maneot: sic per illos significantur homines, qui minimè de aquis Baptismi exeunt; sed proprio naturæ pondere ad perditionem eunt. Per volucres autem, quæ ex aquis fiunt, Christiani intelliguntur, qui de aquis Baptismi exeuntes ad suprema cœlorum euolant: quorum perpetes volatus, & triumphi, vt non minima ex parte de Angelorum auxilio, & ministerio veniunt; sic non ipsis Christianis loquitur de eorum profectibus, sed magis quasi ad alios, nempe, ad Angelos loquatur, ait: *Aues multiplicentur.* vt ostendat in hoc, & auxilium, & ministerium angelicum. Ait D. Anast. Sin. lib. 5. Hexam. post propositam quæstionem: *Exponat, quòd nos bene oporteat discere, quòd iis, qui baptizantur, & eis maximè, qui in virtutibus effecti sunt volucres, à Deo dantur sancti Angeli, qui eorum curam gerunt, & prouideant ad illuminationem. Ad eos enim iussum dirigit Deus, iubens, & dicens, vt multiplicentur volucres. hoc* Anast. Sin. *est, qui cælestia sapiunt, & obeunt.* Itaque, quando de promouendis Christianis agit Deus, ad Angelos loquitur, quorum ministerium paratum est, vt recens ex aquis in cœlestes euolent coronas.

§. VIII.

Nihil priùs Angeli in Christiano stadio inspirant, quam mensam eucharisticam.

MOrabatur equidem Dauid in deserto Pharan 1. Reg. cap. 25. vbi eius nuncios repulit Nabal Carmelus, sed placatus fuit muneribus Abigail: ait enim Textus: 1. Reg. 25. *Abigail autem, vxori Nabal, nunciauit vnus de pueris suis, dicens: Ecce Dauid misit nuncios de deserto, vt benedicerent domino nostro, & auersatus est eos: ... Quamobrem considera, & recogita, quid facias ... Festinauit igitur Abigail, & tulit ducentos panes, & duos vtres vini, &c.* Expende, vt ad vnius serui dicta de imminenti periculo statim bona Abigail currit ad panem, & vinum, pro placando Dauide. Et quidem non ipsa priùs panes, vinúmve præparat, quàm audit vnum puerorum, siue ministrorum suorum: vt clarè innuatur, quam veniat de inspiratione Angelorum, quod curramus ad panis, & vini dominicum Sacrificium pro obtinenda salute. Crede mihi, dum res est in discrimine, dum in stadio stas pro æterna vita, nihil tibi priùs Angeli suggerunt, nihil priùs ministrant: quàm mensam Matth. 4. illam diuinam. Sic de Iesu prælio in deserto ait Matth. 4. *Ecce Angeli accesserunt, & ministrabant ei.* Et quid famelico præliatori de ministerio Angelorum priùs veniret, quàm mensa viuifica? Hoc in primis venit de Angelorum instinctu, quòd curramus ad epulum diuinum. Luc. 1. nato diuino puero apparuit Angelus pastoribus: ait enim: *Ecce Angelus Domini stetit iuxta illos, & timuerunt timore magno.* Luc. 1. *Et dixit illis Angelus: Nolite timere: ecce enim euangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo, quia natus est vobis hodie Saluator, qui est Christus Dominus in ciuitate Dauid. Et hoc vobis signum. Inuenietis infantem pannis inuolutum, &c. Pastores loquebantur ad inuicem. Transeamus vsque Bethlehem,* &c. Angelus non exprimit Bethlehem; sed tantùm dicit ciuitatem Dauid: pastores autem, relicto Angeli vocabulo, magis gaudent vocare Bethlehem, & Bethlehem festinare se ostendunt. Et cur, quando Angeli Bethlehem non nominant, pastores magis gaudent nominare illam? Significat Bethlehem domum panis, & Angeli colloquio illud receperant pastores, vt toto desiderio, expressissimóque affectu ad panem cœlestem irent. Ait Titus Bostrenus: *Diuina claritate, cælestíque gloria circumfusi; atque* Tit. Bost. *non Angelorum exercitum conspicati, spiritualique eorum hymno recreati, pastores magno mox ardore feruntur in Bethlehem, quæ interpretatur domus panis. Transeamus vsque Bethlehem, inquiunt, Sacerdotio ... adumbrantes. Horum namque munus est, cælestem panem studiosè inquirere.* Conspicati pastores Angelorum exercitum, corúmque vocibus recreati, nihil priùs mente voluunt, quàm vt eant ad domum panis; ad domum, inquam,

in

in qua supersubstantialis, & cœlestis panis nascebatur. Qui valdè Sacerdotibus assimilantur, quorum præcipua cura, & studium est circa hunc viuidissimum panem.

CAPVT II.

Dauidis prima Inauguratio.

Textus Historia.

SAVLIS repulsæ, quam Samuël viuido lacrymarum flumine prosequebatur, principium dedit sacrilegij dolor: quia Saül diuina præcepta de perdendis Amalecitis, cuiúmque bonis negligi iusserat; & Regem Agag, & optima quæque, idque postulantibus plerísque Israelitarum, reseruare ausus. Quod factum Samuel perpeti nequiuit: nec solùm ipse à sacrilegio temperauit; verùm etiam miserum Agag à Saüle seruatum gladio transuerberauit. Et cœlitùs instructus, accepto vitulo, speciem præferens sacrificaturi, Bethlehem contendit; iubet mundari Isai familiam, vt carnibus sacrificij vesci liceat. Succedunt pariter in triclinium, ibique ritè peracto prandio, famulísque dimissis, astantibus Isai, & eius filiis indignationem Dei aduersùs Saulem explicuit; & vt de illorum numero inungendus erat, qui thronos Israelitarum subiret. Prophetæ oculos intereà rapiebat Eliab natu maior, eximia statura, & forma iuuenis, quæ sceptris solent esse suffragia conspicua. Coactus tamen à Deo fuit Samuël hunc tantum præterire, necnon Abinadab natu secundum. Non absimilem primis sortem quinque reliqui ceperunt; imò, vt in præsentiarum septem filij Isaï erant, sic septies Deum loquentem cum Samuële, & singulos repellentem audierunt. Vrgetur tandem pater minimum omnium adducere, qui inter pastores degens in montibus, penè ipsi parenti ignotus erat. Dicebatur ille Dauid, oris pulchritudine, animique candore facilè cæteris præstantior.

Venit ergo Dauid ex agro vocatus vicesimum attingens ætatis annum: & dum inter fratres stat, fundente Samuele oleum, Rex Israëlitarum inungitur. Cessit gratiæ natura, & religioni concessit fratrum ambitio: dum cum oleo labebatur in iuuenem regalis spiritus. Videres subitò in Dauide germinare floridam sceptrorum virtutem, arescere in Saüle, quem cœpit agitare nequam Spiritus. Eóque deducta res est, vt de Dauidis dotibus Sauli quæratur medicina. Audierat enim Rex præstantiam iuuenis in pulsanda cithara, & non dubitat ab ouium caulis in aulam trahere illum, qui pulsatis fidibus, ab animo suo diabolicum pellat virus. Nec fefellit Regem concepta de Dauide opinio, quem inter charissimos sibi habuit, & vacantem citharis, armorum suorum præpositum constituit.

PARS MORALIS
circa Textus literam.

CVM Dauidis cithara video nequam spiritum expelli à Saüle, non dubito, quin & illa trahi possit diuinus Spiritus, qui vtilia moribus nostris inde delibet.

1. *Reg.* 16. Dixit Dominus ad Samüelem: Vsquequò tu luges Saül, cùm ego proiecerim eum, ne regnet super Israëlem? Imple cornu tuum oleo, & veni, vt mittam te ad Isaï Bethlehemitem: prouidi enim in filiis eius mihi Regem. Et ait Samuël: Quomodo vadam? Audiet enim Saül, & interficiet me. Et ait Dominus: Vitulum de armento tolles in manu tua, & dices: Ad immolandum Domino veni. Et vocabis Isaï ad victimam, & ego ostendam tibi, quid facias; & vnges, quemcunque monstrauero tibi.

§. I.

Salus proprio labore negotianda.

SAmuelis luctus pro Saule ingratus accidit Deo dicenti: *Vsquequò tu luges Saül, cùm ego proiecerim eum?* Sed, quòd quis à Deo proiiciatur, maximè luctus res est, & quæ meritò à bonis viris debeat lugeri. Sic Dominus Luc. 19. videns Hierusalem fundítùs euertendam à Deo Luc. 19.
iam proiectam, & repulsam; nihilominus fleuit super eam: imò inde, quia protinùs proiecta erat, maiori fletu digna censebatur. Cur ergo Dominus corripit Samuelem lugentem pro Saule proiecto? Crediderim, non otiosè posita illa expressissima verba, nimirū: *Vsquequò tu luges.* Quasi diceret: Tu solus luges, non ille, imò tu luges, illo minimè lugente, sed forsan ridente. Quo manifestè notatur inanitas, & inutilitas fletus. Cassum enim, & inutile est, quod fit à piis viris pro peccatoribus, si hi nullam pro se adhibent diligentiam. Ea quæ monebat D. Chrysost. homil. 5. in Matth. *Etiamsi Abraham pro suis supplicet, qui in suis vitiis permanendo immedicabiliter ægrotant, abibit Deus relinquens orantem, ne vocem pro talibus interpellantis exaudiat. Et* Chrysost.
si Samuel rursus exorans pro aliquo indigno deprecetur, continuò ad illum clamabit Deus: Vsquequò tu luges Saül? Non igitur quasi oscitantes, & desides ex alienis meritis pendeamus. Periculosè quis totam salutis suæ causam committit aliis, nihil ipse pro se faciens. Nemo in solis alienis meritis ad salutem peruenit. Matth. 27. Iesus in Cruce pendens pro inimicis suis orauit ad Patrem; & deinde clamans voce magna dicebat: *Deus, Deus meus, vt quid dereliquisti me?* Et quando hominum causam agebat, cur etiam pro se sollicitudinem ostendit? Egebatne ipse pro se aliquid facere? Absit: sed ostendebat suis mysterium salutis humanæ, quod consistit in eo, quod non solis alienis nitamur; sed pro nobis ipsis aliquid etiam proprium faciamus. Ait Arnold. Carnot. tract. 1. de sept. verb. *Huius mysterij rationem nondum intellexerat mundus, nec dum tanti sacramenti effectum aduerterat; & necesse erat, vt tam opus, quàm virtus huius holocausti innotesceret, & auditoribus Euangelij imprimeretur hæc forma, vt discerent ex præsenti regula, vnumquemque oportere deinceps introire in Sancta, in sanguine proprio; & finem aduenisse earum expiationum, quæ factæ erant hactenus in sanguine alieno.* Ante Iesum peccabat homo, & occidebatur pecus, & in pecudis sanguine expiatus quisque credebatur. At constitutus in Cruce Iesus, dum sollicitudinem pro se gerit, dicens: *Vt quid dereliquisti me?* nostræ salutis ostendit mysterium, quæ magis in sanguine proprio, quàm alieno debeat obtineri: nunquam enim in re salutis propriæ, diligentiæ non sunt adhibendæ. Ioann. 11. sola voce sua Iesus Lazarum excitat à sepulcro. Quid tunc? *Et statim prodiit, qui fuerat mortuus ligatus pedes, & manus institis, & facies illius sudario erat ligata. Dixit ei Iesus: Soluite eum, & sinite abire.* Quando Iesus pluraliter dicebat: *Soluite eum,* cur Textus sermonem Iesu ad vnum Lazarum dirigit dicens? *Dixit ei Iesus.* Vnde credendus est Iesus magis ei, quàm aliis locutus, quando inquit: *Soluite eum?* Equidem in re salutis non tam alij, quàm ipsemet infirmus credendus est debere negotiari illam. Quod & ostendebat Lazarus ipse, de quo ait D. Zeno lib. 3. ser. 9. *Visus est Lazarus tecta facie, & manibus, pedibúsque constrictus, & ad documenta virtutum ipse semimortuus, & adhuc pedibus vinctus, vt Christus iusserat, suis manibus vincula resoluebat.* Et Christus Dominus potiùs videbatur aliis iussisse, dum dixit: *Soluite eum.* At ille sapienter credidit, non tam aliis, quàm sibi illud esse iniunctum, quod pertinebat ad propriam salutem. Et ideò suis manibus resoluebat vincula. Huc trahenda sunt dicta tom. 2. in Euang. lib. 8. cap. 8. § 17. & lib. 10 cap. 3. § 13. & tom. 2. de Christo figurato, lib. 5. cap. 11. § 16.

Arnol. Carn. — Matth. 27. — Ioann. 11. — Zeno.

§. II.

Suauitas, & benignitas superabundet in Principe, qui Deo placeat.

DE eligendo Rege post Saülem agens Dominus cum Samuele ait: *Imple cornu tuum oleo, & veni, vt mittam te ad Isai Bethlehemitem: prouidi enim in filiis eius mihi Regem.* Cum

eodem Propheta egerat etiam Dominus 1. Reg. 9. de eligendo Saule, & tantùm ait: *Vnges eum ducem super Israel.* Non iubet, vt vas oleo impleat, & de pleno vase vngat. Et cur, quando ad Saulem vngendum non agit Dominus de vase, nec de olei plenitudine, vbi accedit ad Dauidem, non contentus est dicere, quod vngatur; sed insuper addit vnguenti, siue olei plenitudinem, qua debeat inungi. Rem explicant illa verba: *Prouidi enim in filiis eius mihi Regem.* Quippe

1. Reg. 9. dum Deus sibi Regem prouidet, qui sibi placeat, qui appareat Dilectione dignus, illum plenitudine olei designat, vt ostendat, quam in illo debeat superabundare suauitas, & benignitas. Hæc sit clarissima nota in Dei Principibus, quod benignitate abundent. De Samaritano, qui percussum à latronibus curabat, ait Luc. cap. 10. *Alligauit vulnera eius, infundens oleum, & vinum.* Ex quibus sic D. Bern. serm. 16. in

Luc. 10. Bernard. Cant. Christi Regis ingenium depingit: *Infudit oleum meis vulneribus, infudit & vinum, sed minus quàm olei. Sic nempe, congruebat infirmitatibus meis, vt misericordiam superexaltaret iudicio, quemadmodum vino oleum superfertur infusum. Atqui praterea quinque cados olei, vini non nisi duos: vinum siquidem timor, & fortitudo fuerunt; reliqua quinque oleum propria suauitate designant. In feruore denique fortitudinis descendit ad inferos, tanquam potens crapulatus à vino, contriuit portas æreas, & vasa captiuitatis eripuit. O sapientia, quanta arte medendi in vino, & oleo animæ meæ sanitatem restaurat, fortiter suauis, & suauiter fortis! Fortis pro me, & suauis mihi.* Quis Princeps diuinior? In illo & multùm olei, & aliquid vini concurrit à numerum, multum suauitatis, & benignitatis; aliquid metuendæ fortitudinis. Quod habuit fortitudinis metuendæ, id pro me ostendit aduersùs meos hostes, eorum potentiam confringens: quod habuit suauitatis, & benignitatis, mihi exhibuit. Huc attendant Principes, & vt acres in hostes; sic pleni oleo, pleni suauitate, & benignitate sint in subditos. Crede mihi: nihil magis amabile in Principe, quàm suauitas, & mansuetudo. De Moyse aiebat Num. 12. *Erat autem Moyses vir mitissimus super*

Ambros. *omnes homines.* De quo aiebat D. Ambr. lib. 2. Officior. cap. 7. *Meritò æstimatus est super homines, vt & vultum eius non possent intendere, & sepulturam eius non esse repertam crederent: quia sic sibi totius plebis mentes deuinxerat, vt plus eum pro mansuetudine diligerent, quàm pro factis admirarentur.* Sic bonus Princeps rapiebat mansuetudine, & benignitate suorum subditorum animos, vt supra homines illum esse crederent. Nec mirer: etenim prima Principis virtus est suauitas: vt dicat Fortunat. lib. 6. Carmin. de Si-

Fortunat. giberto, Francorum Rege:

Vnde alij peccant, ignoscendo iste triumphat.
Doctus enim, quoniam prima est in Principe virtus,
Esse pium, quia semper habet, qui parcere nouit:
Solus amat cunctos, & amatur ab omnibus vnus.

Sic primas fert in Principe suauitas. Quò trahenda dicta tom. 2. de Christo fig. lib. 5. cap. vlt. §. 12. & tom. 3. de Christo fig. lib. 2. cap. 2. § 17. & tom. 4. in Euang. lib. 16. c. 9. § 8. tom. 3. lib. 14. §. 2. Quibus locis multa inuenies de mansuetudine Principi necessaria.

§. III.

Caueat in vocatione sua vacuum, qui vult in illa persistere.

PRo Dauide vngendo dicit Dominus: *Imple cornu tuum oleo*, qui supra, cap. 9. pro Saule solùm dicebat: *Vnge eum*, &c. Et meritò non meminit impletionem in Saule, quam amabat in Dauide, qui erat in regno perseueraturus. Quo spectans Abbas Rupertus lib. 1. cap. 13. ait: *Cornu verò olei longè amplioram continens abundan-*

Rupert. *tiam, constantem, & perseueraturam in Dauide signabat regalem pariter, & prophetalem gratiam.* Quando enim ad vngendum Regem vel minimum olei sufficeret, non sine mysterio cauebatur, quòd ad vngendum Dauidem vas olei impleretur, quod minimè in Saule, nec in aliis Regibus periturìs fuit captum. Plenitudo enim illa abundans clarissimè ostendebat in Dauide *constantem, & perseueraturam gratiam regalem.* Quæ prorsus corrueret, si ali-

Habacuc 2. quid in Dauide inueniret vacuum. Habacuc cap. 2. dicebat: *Laborabunt populi in multitudine ignis: & gentes in vacuum, & deficient. Quia replebitur terra, vt cognoscant gloriam Dei.* Ecce tibi cum vacuo defectus coniuncta est, & ruina: cum plenitudine autem venit Dei cognitio, & gratia illius. Quod vt penitùs explicetur, recurrendum nobis est ad Philosophos mundi, qui vehementissimè abominantur vacuum in rerum natura, vt totius naturæ destructiuum: quia inferiora corpora à superiorum, cœlestiúmque corporum proximè pendent influxibus, vt sine illis minimè existant: sic amant corpora corporibus coniungi ab infimis vsque ad suprema, vt facilè a superioribus ad inferiora veniat, & influxus, & necessaria vitæ necessaria virtus, quæ minimè per vacuum possit transire. Ideo tota naturæ eo spectat, vt minimè vacuum admittat, vt impeditiuum cælestium influxuum, adeo vt pro vacuo vitando vniuersa corpora sui oblita vel proprias sedes relinquant, & ad extraneas, & violentas euolent. Videbis aquas sua sponte ferri sursum, & durissimaquæque metalla findi, ne vel minimum vacuum possit existere: tunc enim de superiorum influxibus infirma viuunt, eorúmque pertingunt virtutes, si plenum sit totum vniuersi spatium: & multa perirent, si vacuum admitterent. Hanc naturæ philosophiam, & œconomiam respiciens Habacuc, eandem in spiritualibus constituit. Vt enim cœlestia, & diuina ad nos perueniant, de illorúmque influxibus possimus consistere, eam plenitudinem in vocatione nostra debemus habere, vt nihil nobis deficiat, nec appareat vacuum vllum: quippe ait: *Laborabunt gentes in vacuum, & deficient.* Vbi vacuum admittimus, minimè munia nostræ vocationis implemus: deficimus, perimus. Nimirum *quia replebitur terra, vt cognoscant gloriam Dei.* Necessaria est plenitudo omnimoda virtutum vocationis nostræ, vt percipiamus diuina, in quibus permanere possimus. Quò spectans Nahum cap. 1. ait: *Consu-* Nahum 1.
metur quasi stipula, ariditate plena. Vbi Rup. explicat: *Quid* Rupert.
est aridum, nisi vacuum? Ne miremur, quòd perdantur, qui admittunt vacuitatem: non enim stat concursus cœlestis cum vacuo. Huc trahenda dicta tom. 1. in Euang. lib. 3 cap. 1. §. 7. & 8 & cap. ... §. 20.

§. II.

A Christi Domini vicinitate, magna in nos descendit bonorum plenitudo.

NEc otiosè vni Dauidi vngendo olei plenitudo paratur, dum ait: *Imple cornu tuum oleo*, &c. Et quando vel parum olei ad rem sufficeret, cur necessum erat cornu impleri? Ipse qui mandat, rationem ostendit statim. *Et mit-* Basil. Sel.
tam te ad Isai Bethlehemitem: prouidi enim in filiis eius mihi Regem. Circa quæ D. Basil. Sel. orat. 14. *Arcanum aliquod mysterium continent. Prouidi mihi in filiis eius Regem. Quoniam enim ex Dauide Christus secundùm carnem.* Quando ergo designabat Regem, qui Iesum in se contineret, vt pater filiorum, non mirer, quòd ad illum inungendum plenitudo abundans paretur vnguenti: de propinquitate Coloss. 1.
enim Iesu nunquam non plenitudo bonorum ad nos venit. Ad Colossens. 1. aiebat Paul. de Iesu: *Ipse est caput corporis Ecclesiæ, qui est principium, primogenitus ex mortuis, vt sit in omnibus ipse primatum tenens: quia in ipso complacuit, omnem plenitudinem inhabitare*, &c. Ecce tibi, vt Deo placuit in Iesu omnem plenitudinem inhabitare. Sed scire cupis, quæ sit hæc plenitudo inhabitans in Iesu? Theodor. ibi putat, Ecclesiam fideliû vocari plenitudinis nomine: & meritò: quia, vt est Christo coniuncta, simul omnibus bo- Theodor.
nis, & gratiis est plena. Ait ille: *Plenitudinem appellauit Ecclesiam, vtpote diuinis donis impletā. Visum est, inquit, Deo, eam in Christo inhabitare, hoc est, ei coniunctā esse, sub eius regimine, eius leges sequi.* Vt enim Ecclesia Iesu iuncta apparet, tot bonis impletur, vt meritò ipsa plenitudo bonorum possit edici, & haberi. Nunquam enim non ingens bonorum plenitu- Exod. 12.
do non venit de Christi propinquitate. Exod. 12. de agno immolando ait: *Seruabitis eum vsque ad quartamdecimam diem mensis huius. Immolabitque eum vniuersa multitudo filiorum Israel.* Non soitur fieri agni immaculati immolatio, nisi in decimaquarta die mensis lunaris, quando iam plena luna erat. Et cur plenilunium expectatur in immolatione Anast. Sin.
agni? Ait D. Anast. Sinaita lib. 5 Hexam. *Die, in quo fuit quartadecima luna in principio, eo die iussum est Israël in primo sacrificare Pascha, in typum Christi. Si ergo agnus Christum figurabat, est perspicuum, quòd luna quoque dies, qui est plena luna.*

significat

significat plenitudinem Ecclesiæ, propter quam Christus est sacrificatus. Itaque in agni immaculati sacrificio simul debuit Ecclesiæ eius plenitudo demonstrari, vt innueretur, quam plena sint omnia, quæ propinqua sunt diuinissimo agno: de illo enim venit, quidquid plenum est in rerum vniuersitate. Propone tibi ob oculos prima mũdi cunabula, quando vniuersæ creaturæ creabantur Gen. 1. in die primo lux

Gen. 1.

nuda creatur, dixit enim: *Fiat lux. & facta est.* & sic luce relicta, transit Creator ad diuidendas aquas die secunda: *Diuisit aquas ab aquis.* & relictis sic aquis transit die tertia ad terram vestiendam: *Et protulit terra herbam virentem*, &c. Multa restabant facienda adhuc in luce, & in aquis, & in terra: de luce enim facienda restabant luminaria, de aquis pisces, de terra animalia, quæ per tres dies sequentes facta sunt. Et, cur non magis cùm primò lux producebatur, statim illi dabatur omnis luminarium plenitudo, & aquæ simul piscibus, & terra animalibus adimplebatur? Cur hæc in primis suæ existentiæ diebus sinebantur esse adhuc vacuæ, & imperfectæ; & eorum plenitudo seruabatur in posterum a die quarto, vsque ad sextum? Fallar, nisi in postremo illo dierum ternario, Christus spectabatur, a quo omnis perfectio, & plenitudo debet dimanare. Sic

Anast. Sin.

aiebat D. Anastasius Sinaita lib. 6. Hexam. *Quo fit, vt his ostendatur, primos quidem tres dies esse imperfectarum creaturarum susceptores; tres autem vltimos, nempe, quartum, & quintum, & sextum exornasse, & adimplesse vniuersam mundi creaturam per trium dierum Christum, qui dicit: Hodie, & tertia facta signum, tertio autem die perficior, dominans cælestibus ratione praditis, terrestribus, & subterraneis. Plenum enim fuit cælum, terra, & mare gloria eius.* Sic vniuersæ creaturæ imperfectæ, & vacuæ manent, vsque dum Christus adsit, qui solus perfectionem, & plenitudinem nouit præstare. Nunquam enim nisi sub Iesu vera plenitudo apparet. Hinc Gene-

Gen. 1.

sis cap. 1. *Fecit Deus duo luminaria magna, luminare maius, vt præesset diei; & luminare minus, vt præesset nocti.* Datur itaque luna, vt nocti præsit, in tenebrisque suum principatum agat. Sed illud notandum, quòd quando luna plena est, non solum in nocte cernitur, sed & in die cum ipso Sole apparere audet. Quid inde? Ait D. Anastas. Sinaita

Anast. Sin.

lib. 1. Hexam. *Nisi subindicarent Christi, & Ecclesiæ illum nationem, non ipsa quoque in die simul ferretur, cum Sole, quando est plena luna. Nam, quandoquidem est imperfecta Ecclesia, vt tempore Synagoga Iudæorum, in noctu solum lucet; in eorum, inquam, vita. Cùm autem fuerit perfecta à Deo, qui omnia perficit; tunc simul apparet cum Sole, nempe, Christo.* Idem est, perfectionem, & plenitudinem habere, & cum Christo apparere; in cuius absentia, & imperfectio est, & vacuitas omnium bonorum, quæ simul veniunt, vbi Christus cœperit apparere.

§. V.

Parenti optimo nihil deest virtutis in filiis apparentis.

Præ cæteris omnibus Regibus vnus Dauid pleno olei vase inungitur, dum sic cauet Deus: *Imple cornu tuum oleo, & veni, vt mittam te*, &c. Sed cur non nisi vas plenum oleo paratur Dauidi inungendo, cùm vel minùs sufficeisset, vt alij inungerentur? Oriturus erat à Dauide Filius, in quo plenitudo Diuinitatis inhabitaret; ideò Dauidi paratur vas plenum, ne quid deficeret virtutis in parente, cuius in Filio esset expressio. Quò spectans Rupert. in præ-

Rupert.

senti lib. 1. cap. 23. ait: *Plenitudine olei, qua pater vnctus est, rectè omnis plenitudo Diuinitatis intelligitur, quæ nunc in Filio eius inhabitat corporaliter.* Quam plenitudinem Filius in se habitantem habet, rectè in parente plenitudo olei regalis exprimit: parentis enim optimi est in se filiorum virtutes

Prouerb. 8.

præhabere. Prouerb. 8. dicit de seipsa Sapientia: *Meum est consilium, & æquitas: mea est prudentia, mea est fortitudo. Per me Reges regnant, & legum conditores iusta decernunt. Per me Principes imperant, & potentes decernunt iustitiam. Ego di-*

Eccli. 24.

ligentes me diligo, &c. Imò Ecclesiastici cap. 24. *Ego ex ore Altissimi prodiui, primogenita ante omnem creaturam*, &c. Hæc, & alia huiusmodi, quæ diuinæ Sapientiæ virtutes prædicant; Ecclesia communiter Mariæ adaptat, reluctantibus Hæreticis: insaniunt enim isti, quòd ea, quæ de diuinissimo Filio Dei propriè dicuntur, Mariæ, quæ pura creatura est, aptentur. Nec aduertunt, quòd Maria, licèt creatura sit, tamen vera Mater est ipsissimi Filij Dei: quapropter in omnibus virtutibus Filio assimilari debet, adeò vt nihil virtutis in Filio inueniatur, quod Mater in se pro suo modulo non exprimat: id enim maximè spectat ad munus optimæ parentis. Ergo dicebat D. Anastas. Sinaita lib.

Anast. Sin.

6. Hexam. *Et quis, aut ex hominibus, aut ex Dæmonibus audebit docere, quòd ea, quæ est eiusdem simul cum Deo essentia, (quod ad carnem attinet,) non fit ad imaginem, & similitudinem eius, qui ex ipsa natus est? Quomodo est enim Mater eiusmodi Filij, non ferens in se integram, & illæsam fœtus sui imaginem?* Expendeab illis: *Quomodo est enim Mater eiusmodi Filij, non ferens in se integram sui fœtus imaginem?* Sic bonus Pater credit, non potuisse Mariam tanti Filij Matrem esse, nisi omnes illius in se repræsentaret virtutes; nisi illæsam, & integram præmonstraret in se imaginem filij. Conducit enim hoc ad nomen parentis præstantissimi.

§. VI.

Optimi filij præstantia ad parentum gloriam maximè conducit.

VNcturus Dauidem Samuël non immediatè ad Dauidem mittitur; sed ad Isai parentem eius: quippe ait: *Veni, vt mittam te ad Isai Bethlehemitem: prouidi enim in filiis eius mihi Regem.* Non sic idem Samuel mittebatur ad patrem Saulis, cùm illum erat vncturus; sed tantùm ait 1. Reg. 9.

illi Dominus suprà cap. 9. *Cras mittam virum ad te de terra Beniamin, & vnges eum*, &c. Non Saulis pater adhibetur; sed ipse Saul per se immediatè sine patre, sine fratribus vngendus proponitur. Et cur similiter non factum est cum Dauide? Cur non solus Dauid exquiritur? Cur immediatè ad illum non dirigitur Propheta? Cur magis ad Dauidis patrem, quam ad Saulis patrem itur in re simili? Saul reprobandus erat, qui perderet, & decoraret omnem suam prosapiam: Dauid autem in regno præstantissimus erat futurus, ideò in eius electione primùm ad patrem eius Isai Samuel mittitur: quidquid enim præstantis filij est, maximè parentibus eius conducit, in honorem, & refrigerium: nunquam enim paterna virtutis honor non est præcellentia filij. Matth. 1. *Booz autem genuit Obeth ex Ruth.* Matth. 1.

Obeth autem genuit Iesse. Obetho datur filius, qui Iesse dicatur: sonat enim Iesse idem quod refrigerium. Et quid est, quod in Obethi filij nomine refrigerium ponitur, nisi vt intelligamus, præstantes filios maximè ad honorem parentum conducere? Ait Imperf. habitus inter Opera D. Imperfect.

Chrysost. hom. 1. in Matth. *Iste autem Obeth, qui subditus dicebatur, quid genuit? Iesse, id est, refrigerium: Iesse enim Latino sermone refrigerium appellatur. Nam verè, qui subditus est Deo, & parentibus suis, tales filios generat Deo præstante, in quibus refrigeretur.* Est equidem optimi patris merces, & honor, quòd talis filius illi nascatur, cuius illum exornet, & refrigeret præstantia. Ioan. 1. *Intuitus autem eum* Ioan. 1.

Iesus dixit: Tu es Simon, filius Iona, tu vocaberis Cephas. Exceperat antè Dominus Andream, & alium discipulum; & posteà excepit Nathanaelem, & nullius meminit patrem, nisi patrem Petri. Cur nec Andreæ, nec Nathanaeli, nec vlli discipulorum dixit, cuius filij essent, & id dixit vni Petro? Vnius Petri dignitatem, & celsitudinem permansuram adumbrans illis verbis: *Tu vocaberis Cephas*, id est, Petrus, meritò parentis eius meminit, cui tantus filius meritò honori esset, & refrigerio.

§. VII.

Duratura felicitas, & virtus, non carnali progenie in Deo nititur.

QVando gratuita Dei electione vngendus est Dauid in Regem, mittitur Samuel ad Isai patrem eius: dicit namque: *Mittam te ad Isai Bethlehemitem: prouidi enim in filiis eius mihi Regem.* Quando à solo Deo dicitur filius Isai prouisus Rex Israel, cur Propheta mittitur ad Isai patrem eius? Cur necessum est, patrem meminisse tunc temporis, quando quod fiebat, totum erat diuinum? Ideò pater Regis à Deo designandi additur, vt euidentiùs constaret, carnales parentes nihil contulisse regali felicitati, & virtuti, in Dauide perseueraturæ: sed eam totam vni Deo inniti.

 Ioan. 1.

Ioan. 1. locutus de Petro accedente ad Iesum ait: *Intuitus autem eum Iesus dixit: Simon, filius Iona, tu vocaberis Cephas (quod interpretatur Petrus.)* In nomine Cephas concors est omnium Doctorum sententia, adumbratam, & prophetatam fuisse dignitatem, in quam Petrus erat eleuandus, vt esset Ecclesiæ nunquam perituræ caput, & fundamentum. Sed illud notandum, quòd tunc, cùm dicitur homo vilis commutandus in lapideam firmitatem, vt possit minimè perituram Ecclesiam fundare; tunc, inquam, & Simō, & filius Iona dicatur. Ad quid fuit necesse meminisse tunc temporis Petri patrem? Dicitur filius Ioannis, cùm de Simone in Petrum prædicitur commutandus: vt, qui exuit Simonem, vt petræ induat firmitatem, simul sciat mutare terrenos patres: nulla enim virtutis, felicitatisve firmitas in carnali progenie fundatur. Ait Rupertus lib. 2. in Ioannem: *Nec illud vacat, quòd tali vel tempore, vel loco dicitur filius Iona: quia videlicet, sicut nomen illi commutatur; sic à carnali patre, vel generatione ad spiritualem transfertur, vt deinceps sit pater eius ille sponsus, qui de latere suo sponsam sibi erat ædificaturus; in qua sicut primus lapis, sic primus merebatur esse filius.* Qui primus duraturæ Ecclesiæ lapis erat futurus, simul debebat mutata origine ad spiritualem aliam natiuitatem respicere, qua Dei diceretur filius: nulla enim duratura felicitas in carnali fundatur origine, sed in Deo vno. Hinc aiebat Dominus Apocalyp. 22. *Ego sum radix, & genus Dauid.* Et quòd Filius Dei sit genus Dauid, manifestissimè constat: quia per Mariam Matrem genus à Dauide secundùm carnem duxit. Sed, cur necessum fuit, quòd non solùm filius Dauid, sed & Dauid radix ostenderetur? In eo, quòd dicebatur genus Dauid, eius ostendebatur filius, qualis verè erat: at in eo, quòd dicebatur radix Dauid, nihil peculiare circa Dauid ostendi videtur; quando Deus, non solùm Dauidis, sed omnium creaturarum radix, & origo est. Cur ergo necessum fuit, quòd particulariter radix Dauid diceretur? aut, quid per hoc exprimebatur singulare in Dauid, quod in omnibus aliis, non esset? Significabatur, vt credo, regalis splendoris perpetuus vigor, qui in illo, sicut in Saule, nunquam marcesceret. Quod de nulla creata origine, sed de sola viuidissima Dei radice poterat euenire. Quò spectans Rupert. lib. 1. in libros Reg. cap. 23. ait: *Qui posteà per nouam carnis natiuitatem factus est genus Dauid, iam per antiquam natiuitatis naturam erat radix Dauid, Spiritus sancti verum oleum, verámque pinguedinem subministrans, vnde floreret, frenderet, fructúmque faceret, imò & pater ipsius ipse fieret Dauidis. Igitur, quemadmodum arbor à radice pinguedinem sumit, vt fructificet temporibus suis; sic iste à sua radice sumpsit*, &c. Itaque, vt Dauid immarcescibiliter floreret, fructúsque daret omnibus temporibus suis, factus Deus est illi radix: vt enim solus Deus nescit senium, nescit deficere, sed semper in eodem manet vigore; sic de sola hac radice, cui peculiariter Dauid insertus est, prouenit, quod nunquam deficeret eius felicitas: nunquam enim diuina radix euidentiùs patet, quàm vbi firmitas, & stabilitas apparet in creatura. Matth. 16. aiebat Iesus Petro: *Ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ Inferi non prævalebunt aduersus eam.* Quibus verbis maximè conficit Chrysost. Arianos, ostendens, Iesum esse verum Deum: nequit enim fieri, vt non euidentissimè appareat Deus, qui homini petræ firmitatem, & indefectibilem soliditatem promittit, & præstat. Ait Chrysost. hom. 55. in Matth. *Animaduerte, quo pacto Dominus ad altiorem de se cognitionem Petrum adducit, & se ipsum his duabus pollicitationibus reuelando, Filium Dei ostendit. Nam, quod Deus solus concedere potest, peccatorum remissionem; &, vt futura Ecclesia tot, tantisque fluctibus irrumpentibus immobilis maneat, cuius Pastor, & Caput piscator homo, atque ignobilis, terrarum orbe reluctante, adamantis naturam firmitate superet; hæc, inquam, omnia, solius Dei sunt;* quippe, quòd homo ignobilis eam firmitatem induat, qua adamantem superet; quòd Ecclesiæ nauicula medijs rabidissimis fluctibus immobilis perseueret; hoc à solo Deo venit, qui in iis patentissimè se reuelat. Accedant huc Nouatores, & videant clarissimum Dei testimonium assistentis veteri Ecclesiæ, assistentis nauiculæ Petri; cuius sedes per tot sæcula immobilis perseuerat. Accedant huc mundiales Principes, & videant, quòd vt æterna possint imperia; non quidem aliunde, quàm à Deo. Deus vnus est, qui firmitatem, & stabilitatem rebus creatis præstat.

Rupert.

Apocal. 22.

Rupert.

Matth. 16.

Chrysost.

§ III.

De paternis visceribus inauguretur Princeps, qui speratur, & suauis, & gratus subditis.

CVm vasu pleno olei, quo princeps vngatur, mittitur Samuel ad patrem eius, dum dicit: *Imple cornu tuum oleo, & veni, vt mittam te ad Isai Bethlehemitem: prouidi enim in filiis eius mihi regem.* Nunc semel audio in Scriptura, quòd vncturus Regem, non immediatè mittatur ad illum, qui vngendus erat; sed magis mittatur ad patrem eius. Et cur non magis Samuel cum oleo regio dirigitur ad vngendum iuuenem, quàm ad patrem eius? Nónne sic factum est cum Saule suprà, cap. 9. Nonne sic factum est cum Iehu infra, 4. Reg. 9. Sanè, qui vngebat Saulem, & qui vngebat Ieho, ad illos immediatè missus est, non ad parentes. Cur vncturus Dauidem, non immediatè ad eum, sed ad parentem eius mittitur? Non solùm vncturus erat Samuel in Dauide Regem; sed Regem, qui suauitate, & benignitate omnes antecederet, vt ostendebat plenitudo illa olei, quæ mandabatur ad illum inungendum, dum ait: *Imple cornu tuum oleo.* Quando autem inungendus erat Princeps, qui totus esset suauitas, & benignitas, rectè mittitur Propheta ad patrem eius; vt simul innuatur, de quo fonte debeat oriri suauitas Regis vngendi, nimirum, de animo, visceribúsque paternis. Mirabatur sponsa, in Rege suo, & Domino nostro plenitudinem suauitatis, & benignitatis dicens Cant. 1. *Oleum effusum, nomen tuum: ideò adolescentulæ dilexerunt te nimis.* Et vnde Regi nostro tanta suauitas, qua totus vnguentum effusum videatur? Vnde sic mansuetus, vt specie sua, & mansuetudine sua subditorum corda ad se rapiat? Ait Rupert. lib. 2. in Ioan. *Quid enim oleum effusum, nisi Verbum de corde Patris eructatum?* Equidem, vbi dulcissimus Dominus, & creaturarum omnium facilè Princeps creditur eructari de corde Patris; tanta inde illi iam creditur suauitas, vt totus vnguentum suauissimum appareat. Quid enim suauissima patris viscera instillabunt Verbo suo, Regi nostro, nisi suauitatem, & benignitatem? Sanè maximum erat illud, quod Iesus Dominus promittebat Ioan. 6. *Qui manducat meam Carnem, & bibit meum Sanguinem, in me manet, & ego in eo.* Qui fieri potest, vt Deus sic se effundat, vt homo in Deo maneat? Ait Fulbertus Carnot. Episc. epist. 1. *Ita ergo in Deo sumus, quia & in Christo pater est, & Christus in nobis est.* Ex quo & in Christo est pater, non miror, quòd sic se ad nos diffundat Christus. Sic de paternis visceribus necessum est, quòd eructet Princeps, qui suauis, & benignus sit in subiectos. Hinc 1. Reg. 12. designans Samuel Regem Israelitis ait: *Si timueritis Dominum, & seruieritis ei, & audieritis vocem eius, & non exasperaueritis os Domini; eritis & vos, & Rex, qui imperat vobis, sequentes Dominum Deum vestrum: si autem non audieritis vocem Domini, sed exasperaueritis sermones eius; erit manus Domini super vos, & super patres vestros.* Vbi Noster posuit: *Et super patres vestros*, Septuag. legunt: *Et super Regem vestrum.* Et quid tot patres ad vnum Regem, vt loco omnium patrum tam infiniti populi dicatur, & intelligatur vnus Rex? Equidem ea deberet esse optima Regis constitutio, quæ de omnium patrum visceribus conflaretur. Ea vniuersis patrum cordibus, qui sunt in regno, debet constitui Rex, qui suauis, & gratus sit subiectis. Induat necessum est Princeps omnium populi sui parentum viscera, vt inde suauitet, & gratè principatum conseruet. Apocal. 19. de potentissimo nostro Iudice Iesu ait: *Et habet in vestimento, & femore suo scriptum: Rex Regum, & Dominus dominantium.* Et cur regius titulus inscribitur eius femori? Habes Exod. 1. & Gen. 14. & ex D. Greg. Papa, Ansberto, Beda, relatis à nostro Ribera in præsenti, per femur significari carnis propagationem, in qua patrum, filiorumve fundantur nomina. Quin & D. Ambros. hic expressè dicit, per Christi femur significatos esse patres veteris Testamenti. Quippe ait: *Possumus etiam per femur, patres veteris Testamenti, in quorum stirpe Christus originem duxit, intelligere.* Et meritò ibi scribitur, quòd Rex sit, & Dominus, vbi intelliguntur veteres patres: vt intelligatur quàm debeat Princeps ex omnium patrum visceribus conflari; ne quid in eo appareat, quod non sit patris. Ex quo aiebat aiebat clarissimus Angliæ Martyr, Thomas Morus in Iambico:

Cant. 1.

Rupert.

Ioan. 6.

Fulbert.

1. Reg. 12.

Septuag.

Apoc. 19.

Ambr.

Thom. Mor.

Princeps

Princeps pius nunquam carebit liberis:
Totius est regni pater, Princeps:
Abundant ergo tot liberis, quot subditis.

Meritò, qui ex omnium parentum visceribus conflatur Princeps, & ipse pater est, & tot habet filios, quot subditos.

§. IV.

Hac magna præstantia creaturæ, quòd non sibi, sed Deo viuat in omnibus.

DE non gregario, sed de præclarissimo, & præstantissimo Principe inungendo se agere ostendit Dominus, cùm ait: *Prouidi enim in filiis eius mihi Regem.* Quid est: *Prouidi mihi Regem?* nimirum, eum Regem prouidi, qui non tam sibi, quàm mihi viuat, & laboret, & sit: cuius omnia mea sint. Ait D. Basil. Sel orat. 14. *Prouidi, inquit, in filiis Isai mihi Regem. Tantùm non dixit: Meum esse istius filij regnum reputo. O sapientiam immortalem! ô arcanam miraculi editionem!* Et quidem miraculosa est, & rara, & inusitatæ virtutis illa editio, qua oritur, qui totus Dei sit; qui nihil sibi, sed omnia Deo acquirat; in cuius vita, & laboribus vnus Deus appareat. Talis inter præstantissimos, & summos habet existere. De se dicebat Paulus ad Philip. 1. *Mihi viuere Christus est.* Quæ verba etiam ad Petrum extendens D. Max. hom. 1. de vtrisque ait: *Nos verò Ecclesiarum omnium reuerendissimos Patres, Petrum dico, & Paulum, piissimis studiis honoremus, quibus Christi præstanti gratia factus est hodie de morte Natalis; quibus sine vita viuendi initium dedit; quibus, vt ait Apostolus, viuere Christus erat. Erat vtique Christus eis viuere, quibus vita non erat sine Christo. Erat eis Christus viuere: quia totum proficiebat Christi Ecclesiæ, quod viuebant.* Proh gloriosos Ecclesiæ Principes! Fallar, si quid gloriosius, si quid præstantius dici posset de illis, quàm illud: *Totum proficiebat Christi Ecclesiæ, quod viuebant.* Nihil in vita, nihil in laboribus, nihil in cogitatu habebant, nisi quod esset Christi. Christus illis erat vita, & studium, & opera, & cogitatus. Quò respiciens Psal. 44 aiebat ad Dominum: *Delectauerunt te filiæ Regum in honore tuo.* Principes enim Ecclesiæ in filiis, quos per Euangelium generabant, non proprium lucrum, nec proprium honorem quærebant, sed honorem diuinum; curantes, ne quidsuum in propriis laboribus videretur, sed omnia spectarent ad Christum. Hinc D. August. ibi: *Ecclesia, filia Apostolorum, filia Regum sunt, qui genuerunt Ecclesias non sibi, sed Deo: :: Per Euangelium suscitauit semen patri suo Christo; quotquot genuerunt. Non Paulianos, aut Petrianos, sed Christianos nominarunt ::: Paulus volentes appellari ex nomine suo reuocat: Nunquid pro vobis Paulus crucifixus est? Aut in nomine Pauli baptizati estis? ::: Sumus enim Christiani; non Petriani.* Sic boni Principes cauebant nihil sibi præsumere de laboribus suis, sed omnia Christo cedere. Nec in gentibus conuersis ad fidem, ne in regnis expugnatis, ne in millibus regeneratorum esset aliquid, quod non vnicum Deum, & Christum eius, proprium Dominum clamaret. Sic in honore Dei exultabant, vt qui nihil aliud spectarent; sed illi viuerent, illi laborarent. In quo non parum lucrabantur; vt liceret similibus dicere, quod Feudegildo, Regi Francorum, dixit Fortunatus:

Qui Domino viuis summo, non perdis honores,
Regna tenes terris, regna tenenda polis.

Basil. Sel.
Maxim.
Psalm. 44.
August.

§. X.

Vel in mirabilibus Dei operibus sollicitandis seruandi sunt modi prouidentiæ humanæ.

IVssus Samuël ire ad vngendum Regem, quærit à Deo modum, quo securè vadat: ait enim: *Quomodo vadam? Audiet enim Saül, & interficiet me. Et ait Dominus: Vitulum de armento tolles in manu, & dices: Ad immolandum Domino veni, &c.* Non autem Propheta iubenti Deo resistebat; nec mortis periculo præceptum detrectabat: sciebat enim Dei potentiam in tollendis periculis, suisque placitis deducendis ad optata: sed vt prudens, humanum modum inquirebat, quo sine periculo rem executioni mandaret; ne omnia absolutæ Dei potentiæ permitteret. Cui Deus annuit, præscribens suauissimum, & communissimum modum; nimirum, vt prætextu Sacrificij offerendi, Bethlehem petat, & simul rem aggrediatur: is enim est Deus in mirabilibus suis præstandis, vt amet consuetos humanæ prudentiæ modos etiam seruari. Eliseus 4. Reg 9 vocauit vnum ex filiis Prophetarum, & ait illi: *Tolle lenticulam olei hanc in manu tua, & vade in Ramoth Galaad. Cúmque veneris illuc, videbis Iehu, filium Iosaphat, filij Namsi: & ingressus suscitabis eum de medio fratrum suorum, & introduces in interius cubiculum. Tenénsque lenticulam olei, fundes super caput eius, & dices: Hæc dicit Dominus: Vnxi te Regem super Israël. Aperiésque ostium, & fugies, & non ibi subsistes, &c.* Eliseus præceptum Dei habebat per Eliam ex 3 Reg 19. de inungendo Iehu; imò & Dei promissionem, quòd à Iehu Rege erat Rex Israel perimendus. Cur ergo in notissima Dei voluntate efficaci de exaltando Iehu, & de Ioran expellendo, tot mandat cautelas? In primis ipse ab opere abstinet, mittit ignotum quendam, iubet secretò rem fieri; & antequàm facinus alicui suboleat, nuncium fugere iubet. Cur tot hæc cauet in re euidentissime à Deo dirigenda? Ait Theodor. ibi quæst. 27. & 28. *Vult enim Deus humana vti cautione, & prudentia.* Ne Dei præcipientis prætextu, supersedeamus ab studio prudentiæ; sic placita sua, etiam efficacissima, proponit Deus, vt simul requirat communes modos humanæ prudentiæ. Imò tunc maximè ostenderis Dei Spiritu non moueri, quando nihil humanæ consuetudinis amas inuenire in eius operibus. De natiuitate Iesu agens D. Luc. cap. 2. ait. *Peperit filium suum primogenitum, &c.* Circa quæ verba D. Nazian. in cat. Græca dicit: *Si quis Christum per Virginem, tanquam per canalem, fluxisse; non autem diuinitus simul, & humanitus formatum dixerit; diuino quidem modo, quia sine viro; humano verò, quia iuxta pariendi consuetudinem; æquè Atheus fit.* Expende sententiam illam, nimirum: *Atheus fit.* quippe Athei nomine notatur ille, qui prorsus Deum excludit de rerum natura, qui nullum esse agnoscit Numen. Nazianzenus autem non contentus est, vocare Hæreticum, illum, qui Dei Filium nihil sumpsisse de Maria dicit; sed hunc prorsus Atheum putat. Et cur ex hoc præcisè tantus Theologus publicat hominis atheismũ? Crediderim, id sapienter à Nazianz dictum: qui enim in mirabilibus diuinis circa nos factis, nihil vult agnoscere humanæ consuetudinis; is prorsus nescit Deum, & non est absimilis illis, qui nullum agnoscunt Numen: illud enim est Dei propriissimum, quòd velit, mirabilibus suis consuetos humanæ prouidentiæ modos, quoad fieri potest, coniungi. Dum Iehu factus ab exercitu Rex, pergebat in Iezraël; speculator, qui nouit exercitum venire, sic renunciabat Ioram, Regi sollicito. 3. Reg. 9. *Est autem incessus, quasi incessus Iehu filius Namsi.* Alia litera dicit apud Theodor. quæst. 31. *Et ductus Iehu, filij Namsi.* Alia ibidem legit: *Et ducens ducebat Iehu Deus.* Et mirabar, quod ab speculatore longè posito non solùm Iehu agnosceretur; sed, quod magis est, agnosceretur Deus veniens in ipso Iehu. Et quo signo sese Deus ostendebat venire in Iehu adeò patens, vt vel à rudi speculatore agnosceretur? Iosephus citatus in Glossa ibi: *Iehu cum multa disciplina agebat iter.* siue, vt ex translatione Sigilmundi Gelenij lib. 9. Antiq. cap. 5. *Lentè, & composito agmine Iehu incedebat.* Quando ergo Iehu expertus diuinam potentiam sibi assistentem, certificatus de diuinis promissis in electione sua ad regnum, & in debellando Ioramo; non temerè, nec præproperè, tanquàm in rem actam, festinabat; sed magis sub communi disciplina militari se continebat, nec minimum ad hanc disciplinam pertinens prætermittebat; clarissimè ostendebat in se Deum præeuntem: de Deo enim venit, quòd quis, etiam pro mirabilibus diuinis expectandis communes humanæ prouidentiæ, & disciplinæ regulas, quantum est ex se, non prætermittat. Hæc dixerim propter nonnullos, qui per piæ, sanctæ ve mulieris reuelationem voluntate Dei nota circa aliquod, sine vllo humanæ prudentiæ modo ad illud currunt. Hi regulariter errabunt sine dubio.

4. Reg. 9.
Theodor.
Luc. 2.
Nazianz.
4. Reg. 9.
Theodor.
Ioseph.
Gelen.

§. XI.

§. XI.

Sub Crucifixi imagine fugiuntur mala vniuersa.

VT pericula caueat Samuel in nouo Rege vngendo, iubetur in rem ire sacrificaturus vitulum: dicit nanque Dominus; *Vitulum de armento tolles in manu tua, & dices: Ad immolandum Domino veni,* &c. Et cur maximè vituli Sacrificio armatur aduersùs pericula; nisi quia in eo exprimebatur imago Christi redimentis mundum per Sacrificium Crucis? Ait enim ibi D. Greg. Papa lib. 6. (Greg.) *Vitulus quid est, nisi splendor imaginis Redemptoris? Quia enim eum, quem elegit, conformem facere Redemptori studet,* &c. Eò tendebat tota res, vt eligendus fieret imago Redemptoris: vt repræsentaretur in electione illa verus Domini Christus, per Sacrificium Crucis redimentis orbem ab Inferni periculis. Vbi enim tanti Redemptoris imago repræsentabatur, haud dubium, quin omnia essent in tuto, nullúmque malum eò posset peruenire. (Dan. 14.) Dan. 14. insurrexerunt mille potentes viri in sanctum Danielem, *Qui miserunt eum in lacum leonum: & erat ibi diebus sex.* Nec per tot dies famelicæ belluæ aliquod damnum intulerunt sancto viro. Vnde venit, quòd homo inter famelicos leones viueret, nec ab illis damnum acciperet? In Daniele repræsentabatur Christi Domini imago, quem inimici persecuti sunt, & in lacum sepulcri coniecerant, vt à morte tanquàm à leone absumeretur. Nec miror, quòd Saluatoris passi imaginem agnoscant feræ, & a Daniele abstineant. Ait Theod. ser. 5 de Prouid. (Theodor.) *Daniel leonibus esca, aut cœna appositus, ipsos virtutis fulgore perterruit, & diuinæ imaginis charactere perculsit. Postquàm enim in imagine archetypi exemplum valdè syncerum, & integrum conspexère, feritatis suæ confessi sunt, & ferociam omnem deposuerunt.* Equidem Christi passi, & in foueam ab hostibus missi imago plenissimè in Daniele repræsētabatur: vt enim ille à Principibus Hierosolymæ expetebatur ad mortem; sic hic à Principibus Babylonis fuit ad mortem expetitus, & in leonum lacum detrusus: sed tantæ repræsentationis beneficio prorsus mansit ab omni læsione immunis. Crede mihi: de Crucifixi imagine malia omnibus eripimur. (Apoc. 14.) Apocal. 14. mulier cælestis experta est draconem sibi hostem, qui nitebatur eius vorare filium. Erat in periculo fœmina: quid tunc? *Et datæ sunt mulieri alæ duæ aquilæ magnæ, vt volaret in desertum,* &c. Itaque, vt fœmina eriperetur periculo, & draconem deluderet, datæ illi sunt alæ duæ, quibus magna aquila se extollebat, & quibus fœmina erepta fuit periculo. Et scire cupis, quæ alæ, & cuius aquilæ fuerint? Crediderim, in iis alis intelligi duo brachia Crucis, quibus Dei Filius exaltatus fuit in mundo, & quæ dedit suis alumnis, vt pericula effugerent. Non multùm abest Andreas Cæsar. cap. 35. in (Andr. Cæs.) Apocal. inquiens: *Ab initio in præsidium data est et charitas in Deum, & in proximum. Huic porrò addita est eius prouidentia adiutrix, qui propter nos in Crucem actus est. Quæ simul omnia per alas designantur.* Itaque de eo, qui propter nos in Crucem actus est, veneruntalæ, quæ nos periculis eripiant, & afferant in tuto.

§. XII.

Præstantissima asyla sunt in iis rebus, quæ egentibus consulunt.

VItuli sacrificium mandatur Samüeli, quo Saulis iram effugiat, dum dicitur: *Vitulum de armento tolles in manu tua, & dices. Ad immolandum Domino veni.* De multis animalibus, & frugibus fieri solebant Sacrificia: sacrificabantur enim & agni, & hœdi, & capræ, & vaccæ, & aues plurimæ. Cur in præsenti ad Saülis iram fugiendam placuit eligi Sacrificium vituli? Cùm Abrahamus (Gen. 18.) tres peregrinos videret Gen. 18. vt eos conuiuiò exciperet, *ad armentum cucurrit, & tulit inde vitulum tenerrimum, & optimum,* &c. Quando ergo sublatus de armento vitulus peregrinos refecerat, non miror, quòd nunc mandetur sumi de armento vitulus illi, qui fugit regias iras: nescit enim malum peringere ea, quæ egentibus commoda ministrant. (Apoc. 6.) Apocal. 6. *Ecce equus niger; & qui sedebat super illum, habebat stateram in manu sua. Et audiui tanquàm vocem in medio quatuor animalium dicentium. Bilibris tritici, denario, & tres bilibres hordei, denario: & vinum, & oleum ne læseris.* Angelus destructor apparet, qui triticum, & hordeum reducat ad strictissimas mensuras: interea tamen vox cœlestis auditur, non pro tritico, nec pro hordeo; sed pro oleo, & vino: cauet enim, ne quid damni, aut oleo, aut vino inferatur. Et cur magis voluit oleum, & vinum immunia esse, & libera ab omni calamitate, quàm triticum, aut hordeum? Samaritanus ille Luc. 10. inuenit (Luc. 10.) hominem semineçem, à latronibus percussum: misericordia motus accessit ad illum, *alligauit vulnera eius infundens oleum, & vinum,* &c. Ex quo autem oleum, & vinum curandis, fouendisque vulneribus egeni seruierunt, facta sunt validissima salutis asyla, ad quæ nullum malum pertingat. Dicit Andreas Cæsar. cap. 15. in (Andr. Cæs.) Apocal. *Quando verò ne vinum, aut oleum lædatur, iubetur, ne per turbam Christi medicina euertatur, aut per fraudem, & impostuтам infirmetur, sed iò iniungitur: vt quæ illos sanare sit idonea, quæ in latrones inciderunt.* Quæ fauere percussis docta erant, meritò ab omni malo cælitùs libera custodiuntur. Ne credatur esse securius asylum, quàm est res, quæ egentibus offert qualecunque præsidium. Vbi autem egenorum cura non est; ibi non asylum, sed ruina. Amos (Amos 9.) cap. 9. *Si defossi fuerint in Infernum, inde manus mea educet eos: si ascenderint in cælum, inde detraham illos: si absconditi fuerint in vertice Carmeli, inde scrutans auferam eos.* Expende illud, *scrutans*; quippe, cùm Iudex reum quærit absconditum in domo Principis alicuius, ibi ob reuerentiam domus comiter se habet, non lustrat secreta domus, nec scrutatur abscondita. At, si reus credatur absconditus in domo priuati alicuius ciuis, Deus bone! quam omnia Iudex euoluit, scrutatur, lustrat, vt reum illum capiat. Quo supposito, cur Dominus propter eum solum, qui in Carmelo absconditur, dicit, se ibi omnia scrutaturum? Vt de effossa terra, aut de cælo auferat, non scrutatur: vbi de Carmeli latebris agit, statim addit: *inde scrutans auferam.* Cur inde solùm scrutans? Ait D. Hieron. (Hieron.) *Si absconditus fuerit in Carmelo, vbi habitauit Nabal Carmelius, inde scrutans auferam eos.* Quando Carmelus habitatio fuerat hominis auarissimi, videlicet, Nabal, qui cibum esurienti Dauidi negauit; non miror, quod ibi Deus omnia scrutetur, vt reum conficiat: non enim ibi præsidium est. Huc trahe dicta tom. 3. de Christo figurato, lib. 7 cap. 2. §. 7.

1. *Reg.* 16. Fecit ergo Samuël, sicut locutus est ei Dominus: venitque in Bethlehem, & admirati sunt seniores ciuitatis, occurrentes ei, dixerúntque: Pacificúsne est ingressus tuus? Et ait: Pacificus: ad immolandum Domino veni: sanctificamini, & venite mecum, vt immolem, Sanctificauit ergo Isaï, & filios eius, & vocauit eos ad Sacrificium.

§. XIII.

A creaturis nihil priùs expectandum, quàm mors.

IN Samuelis accessu statim seniores Bethlehemitæ suæ saluti timent; dicit nanque Textus; *Venitque Samuel in Bethlehem, & admirati sunt seniores ciuitatis, occurrentes ei, dixerúntque: Pacificúsne est ingressus tuus?* Vnum vident Samuelem accedentem, & suæ paci, & suæ saluti maximè timent, & sollicitè inquirunt de securitate. Et cur in tanti Prophetæ aduentu saluti suæ timent, & non magis certam salutem sperant? Verebantur, quando tantus vir à Rege veniebat, ne aliquam animaduersionem, aut iudicium mortis haberet aduersùs Bethlehemitas. Sic communiter Doctores, et notat Salian. (Salian.) quibus fauet Hebræa lectio, quæ ait: *Et extimuerunt seniores ciuitatis,* &c. Sed hoc mihi maximam facit difficultatem: cur enim de solo conspectu tanti Prophetæ venientis, à Rege timeant saluti suæ, & non magis certi fiant de illa? Sanè de meo Iesu accedente ad Hierosolymam ait Luc. c. 19. (Luc. 19.) *Cùm appropinquaret*

propinquaret iam ad descensum montis Oliueti, cœperunt omnes turba descendentium laudare Deum voce magna super omnibus, quas viderant, virtutibus, dicentes: Benedictus, qui venit Rex, in nomine Domini: pax in cœlo, &c. Videntes Iesum accedentem, nil non pacificum, & lætum meditantur Ierosolymitani: at Bethlehemitæ Samuelem Prophetam videntes, statim anguntur metu. Et cur hi in Samuele metuunt; illi in Iesu gaudent, & certam sibi pacem afferunt? Erat Iesus Deus, cuius accessus non poterat non salutaris esse: erat Samuel creatura, quæ nil citiùs, quàm mortis responsum præsefert. Crede mihi, nil citiùs de creaturarum accessu ebibes, quàm quod saluti, & vitæ tuæ debeas timere. Memini Ioan. 3 dictum esse

Ioan. 3.

Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. Et mirabar, quòd duorum dissimilia coniungat Deus: nimirum, aquam, & Spiritum sanctum. Hic, Deus est, omnium rerum Creator; aqua, creatura est ex infimis vniuersi. Cur ergo coniunxit Deum, & creaturam vt inde in regnum cælorum euolare possimus? Ad regnum cœlorum obtinendum instituenda erat mors, qua quis moreretur mundo, & resurrectio, qua in perfectam transeat vitam. Ad vitam autem perfectam insinuandam, imò & communicandam, Spiritus diuinus assistit: vt autem mors ostenderetur, necessaria fuit creatura, de cuius vel conspectu nil citiùs, quàm mors concipitur. Ait Fulbertus Carnot. Episcop. epist. 1. *Vide, quid agit*

Fulbert.

artifex misericordiæ. Tale sibi inuenit tumuli genus, quo sciret peccata sepelire, & peccatorem nesciret obruere: vt descendente homine in fontem, tanquàm in sepulcrum delictorum vene extiret ad portum, sola pereuntur delicta naufragium. Proinde aqua, & Spiritus sanctus sociantur causis; sed beneficiis separantur. Requiritur sanè in Baptismatis Sacramentis, aqua propter sepulturam, Spiritus sanctus propter vitam æternam. Hoc similitudinem mortis imitatur, ille veritatem salutis operatur. De Deo spiritus, & vita profilit: in creatura autem aqua sola aspicitur, mortis, sepulturæque figura. Nihil enim citiùs tibi creatura ob oculos proponere potest, quàm mortem, sub cuius facie timeat. Hinc de Ie-

Ioan. 1.

su Ioan. 1. *Hic est, qui baptizat in Spiritu sancto.* A Iesu simul venit in nos Spiritus sanctus, & aqua in Baptismo. Sed, quando Spiritus sanctus veniebat, cur necessum fuit, quòd aqua etiam veniret? Ait ibi suprà idem Fulbertus Carnot. *Inter hæc, quid ad hæc aqua, & quid Spiritus sanctus*

Fulbert.

operetur, aduerte. Aqua, velut morientem deducit in tumulum: Spiritus sanctus, velut resurgentem perducit ad cælum. Hoc vnum officium nouit præstare quævis creatura; nimirum, quo in sepulturam deducat, quo ostendat pro foribus esse sepulcrum. Vt creaturam vides, mortem præsagito; vt Deum vides, nil inde tibi non vitale, & salutiferum.

§. XIV.

Mundialium regnorum administratio per Deum non patet oculis non defæcatis, & serenis.

POpularibus consulit Samuël, vt sanctificentur: Isai autem, & filios eius ipse de facto sanctificat: sic enim ait Textus: *Sanctificamini, & venite mecum, vt immolem. Sanctificauit ergo Isai, & filios eius, & vocauit eos ad Sacrificium.* Quibus verbis, vt notat ex Abulensi noster Salianus, præcipua quidem munditics, & sanctificatio in Isai, & filiis eius requiri ostendebatur, quos non anteà ad Sacrificium admisit Samuel, quàm ipse per se illos mundaret, omníque legali impedimento purgaret, vt qui vesci deberent Sacrificij carnibus. Nec miror, quòd tanta munditics, & sanctitas procuretur in Isai, & filiis eius, quando in oculis eius ostendendus erat à Deo, qui regnum Israelis de manu Saülis reprobati caperet; administratio enim Dei circa regna mundialia præstanda, & gubernanda, minimè patet oculis non potis, & prorsus defæcatis. Ait Gen. 1. *Vidit Deus lucem, quòd esset bona, & diuisit*

Gen. 1.

lucem à tenebris. Appellauitque lucem diem, & tenebras noctem: factúmque est vespere, & mane, dies vnus. Ecce tibi, vt Deus diuisit lucem à tenebris, diemque à nocte, sed immediatè post tertium exactum diem, ait iterum: *Dixit autem Deus: Fiant luminaria in firmamento cœli, & diuidant diem, ac noctem*, &c. Nunc iubet, vt facta in cœlo lumina: ipsa diuidant diem, ac noctem. Et quando iam in primo die nox, & dies diuisa erant ab ipso immediatè Deo, & per hanc diuisionem processerant iam tres integri dies, totidémque noctes: cur modò quartò incipiente die, remittitur cælestibus luminaribus hæc ipsa noctis, diei que diuisio? Quæ à Deo diuisa erat, cur necessum fuit iterum à cæli luminaribus diuidi? Diuiserat planè Deus per se lucem à tenebris, diem à nocte; vnicuique posuerat regni sui fines: sed illam diuisionem non nisi clarissimi, & defæcatissimi oculi cernerent. Ideò mandatum est posteà luminaribus cæli, vt ipsa diuidant noctem, & diem; alternantibus motibus suis sensibilibus: hæc faciunt diuisionem oculis carneis conspicuam. Quis enim oculos vel bruti, diem, principatum Solis, non videat; & noctem, principatum Lunæ? Ait D. Aug. lib. 1. de Gen. ad liter. cap. 12. *Nónne*

August.

Deus diuiserat inter lucem, & tenebras; & vocauerat lucem, diem; & tenebras, noctem? Ex quo apparet, etiam antea diem, & noctem diuisisse. Quid sibi nunc vult, quod de luminaribus dicit: Et diuidant inter diem, & noctem? An ita nunc fit ista diuisio per luminaria, vt hominibus nota sit, etiam solis carnalibus oculis ad rerum istarum contemplationem vtentibus? Ita verò Deus iam fecit ante circuitum luminarium, vt videri, nisi à paucis, sano spiritu, & serena ratione, non possit. Equidem, quod factum à Deo fuerat circa diuisionem lucis, & tenebrarum; nimirum, in partiendis spatiis, & regnis pro luce, pro tenebris; adeò secretum mansit, vt nisi à paucis sano spiritu, & serena ratione non possit percipi: quod Sol, Lunáve faciunt circa eadem, id manifestum, & patentissimum est etiam vilissimis belluis. Proh Dei immortalis œconomiam! ipse, ipse diuidit regna lucis, & tenebrarum: ipse diuidit omnia regna mundi, & principatus gentium: sed quod ipse in hoc facit, secretum relinquit, solis puris, defæcatisque oculis videndum. Quàm puræ, & serenæ rationis homo sit, qui manum Dei in diuidendis regnis, principatibus, bonísque mundialibus cernat. Quod in hac parte faciunt creaturæ, hoc solùm patentissimum est vel obtutibus belluinis. Conueniant huc politici oculatissimi, qui in solis hominum præcellentium progressibus doctrinam felicitaris regalis, aut priuatæ constituant: ij sanè, etiamsi oculatissimi putentur, solùm illa vident, quæ vel vilissimis animalculis relinquuntur videnda. Qui autem sani spiritus, sanæque rationis est, admittitur, vt Deum datorem, & diuisorem felicitatum omnium possit videre: nunquam enim Deus non se eripit carnalibus oculis, etiam quando illis clarissima regna præparat. Exod. 13. *Dominus autem præcedebat eos, ad*

Exod. 1.

ostendendam viam, per diem in columna nubis; & per noctem in columna ignis: vt dux esset itineris vtroque tempore. Ducebat quidem Israëlitas à seruitute ad regnum; & ante oculos eorum columnas nubis, & ignis proponebat, quas sequerentur. Et cur, quando ipse dux erat, columnas illas ductrices proponebat? Erant carnales adhuc Israelitæ, Ægyptiaque vita impuri erant; & ideò Deus in ducatu suo non patiebatur se ab illis videri; sed permittebat, vt quasi ab elementis se crederentur ferri. Quò spectans D.

Iren.

Irenæus lib. 4 càp. 28. aiebat: *Et non videntibus in Ægypto, à semetipso dabat ducatum.* Quippe, quòd non videntes duceret Dominus, inde prouenie bat, quòd in Ægypto erant, & quòd adhuc polluti vita Ægyptiaca existebant: soli enim, qui puri sunt, serenáque ratione pollent, possunt ducatum Dei cernere.

§. XV.

Ad diuina excipienda, mundities magna, & sanctitas necessaria est.

SAcrificaturus itaque Samuël, priùs sanctificabit Isai, & filios eius: vt qui vesci debeant sacrificio, & interesse electioni Christi Domini: dicit enim Textus: *Sanctificauit ergo Isai, & filios eius, & vocauit eos ad Sacrificium.* Non parua ergo munditics, sanctitásve requiritur ad percipienda diuina. Magnus ille Iacob morti proximus

Gen. 49.

aiebat ad filios suos Gen. 49. *Congregamini, vt annunciem, quæ ventura sunt vobis in diebus nouissimis. Congregamini, & audite, filij Iacob; audite, Israel, patrem vestrum. Ruben primogenitus meus, tu fortitudo mea, & principium doloris mei. prior in donis, maior in imperio. Effusus es sicut aqua*, &c. Iubet congregari filios, vt eis annunciet futura; & cùm ad congregatos incipit loqui, totus hæret in annunciandis præteritis vni-

cuique

cuique eorum notissimis: Rubeni enim proponit pristinum incestum, quo lectulum parentis fœdauit, dum vocat eum principium doloris, & effusum velut aquam. Cur ergo hæret in præteritis, qui decreuerat illis futura prædicere, & res nouissimas? Ipse pater ad annuncianda futura Diuinitatis magnalia festinabat, vt de illis erat verus eligendus Christus: at, quia filij non habebant sanctitatem, puritatémque dignam tanto mysterio excipiendo; Deus immutauit parentis decretum, & fecit, vt in præteritis hæreret. Pro quo luculentus Author est D. Isidor. Pelus. lib. 1. epist. 365. inquiens: *Cùm Iacob, qui futura se dicturum promiserat, præterita tantùm filiis suis narraret; contra ea, quæ pollicitus fuerat, haudquaquam incedebat: verùm Dei digito sensus ipsius tactus est. Nam, cùm futuram ex ipsis diuinæ dispensationis incarnationem eis exponere constituisset; eorum, quæ proposuerat, obliuione captus est, commutatis, videlicet, iis, quæ nondum facta fuerant, cum iis, quæ præterierant. Nam tu quidem, inquit Deus, cùm mentem tanto mysterio dignam consecutus sis, haud abs re tibi quoque notitia ipsius credita est: at isti haud patri parem pietatem habituri sunt.* Expende hæc vltima: *At isti haud patri parem pietatem habituri sunt.* Quando enim auditores illi minimè in sanctitate, & puritate parenti Iacob æquales erant, non creditur illis incarnationis diuinæ, Christique futuri reuelatio. Hæc datur Iacobo, qui vt sanctus, & purus erat, admittitur ad percipienda diuina mysteria, à quibus repelluntur, qui non eadem pollebant munditie, & sanctitate. Act. 7. S. Stephanus aiebat: *Ecce video cælos apertos, & Filium hominis stantem à dextris Dei*, &c. Quid tunc? *Iudæi exclamantes voce magna continuerunt aures suas, & impetum fecerunt vnanimiter.* Vbi dicitur Iesus sedere à dextris Dei, miseri Iudæi aures suas continent: non enim auribus impuris poterat capi tantum mysterium. Dicebat enim D. Nicæn. orat. de S. Stephano: *Neque enim fuerunt digna profanorum, & impurorum aures, quæ diuinæ apparitionis exciperent narrationes.* Non capiuntur diuina mysteria ab impuris mentibus, nisi priùs purificentur. Hinc Ioan. 20. Magdalenæ appropinquanti ad Iesum dicit Dominus: *Noli me tangere: nondum enim ascendi ad patrem meum.* Sed post octo dies dicit Thomæ: *Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in latus meum.* Thomas persuadetur, vt tangat Iesum, & tractet vulnera eius seruata post resurrectionem; Magdalena à tactu prohibetur. Et hæc cur prohibetur, quando ille admittitur? Ait D. Cyril. Alex. ibi: *Recordemur Magdalenam à tactu Christi prohibitam: Noli, inquit, me tangere. Thomam hortatur, vt & latus, & clauorum fixuras diligentiùs tangendo, & manum, aut digitum immittendo perquirat. Quare sic? Illi nondum gratia Spiritus sanctificata tangere non licebat. Nam, antequàm Dominus ascendisset, descensus Spiritus in omnes non fuit; Thomæ autem hoc licebat, qui vnà cum aliis Spiritum fuit consecutus: ad vniuersum nanque Discipulorum consortium liberalitate donantis vox illa transiuit: Accipite Spiritum sanctum*, &c. Insufflauerat paulò antè Apostolos dicens Dominus: *Accipite Spiritum sanctum.* & inde Thomas, vt Apostolus, eam sanctificationem sortitus fuerat, qua admitteretur ad mysteria diuina, & ad contactum Christi: Magdalena autem, quæ exteriùs illis signis accedentis Spiritus nondum sanctificata erat, à contactu expellitur: vt videas, qua sanctitate debeat pollere, qui velit diuina percipere.

Isid. Pel.

Act. 7.

Nicæn.

Ioan. 20.

Cyril. Alex.

§. XVI.

Regale decus ex sanctitate, & religione consurgit.

QVi sanctificatur, & ad Sacrificium vocatur, Isaï fuit cum filiis suis: vt à quorum familia Rex designandus erat: sic ibi: *Sanctificauit ergo Isai, & filios eius, & vocauit eos ad Sacrificium.* Nullo meliùs disponebat Isaï familiam ad regale decus, quàm illam sanctificans, & sacrificij faciens participem: ex sanctitate nanque, & religione regale decus coalescit. Matth. 1. regalem genealogiam explicans ait: *Booz autem genuit Obeth ex Ruth.* Et cur notanter proponitur Ruth, quando in genealogiis, aut nunquam, aut raro fœminæ ponebantur? Ruth, relictis idolis, veram religionem amplexata, coniugium Booz ambiuit; qui, vt eam in coniugem acciperet, priùs legem Moysi adimpleuit, de semine patris suscitando; & accedens ad propinquiorem, illum admonuit, vt eam acciperet, vel iuri cederet. De tanta autem legis obseruatione impleta venit ad sanctificatum, & religiosum coniugium, vt meritò inde possit genus regale initiari. Ad hæc ait Imperfect. hom. 1. in Matth. *Ergo Booz pro merito suæ fidei illam accepit vxorem, vt ex coniugio tali sanctificato genus nasceretur regale.* Expende illud: *Ex coniugio tali sanctificato.* quippe sanctitas, & religio nunquam non debet præponi decori regali. Planè in sanctitate, & religione notissimum regni fundamentum ponitur. Matthæi cap. 20. mater filiorum Zebedæi temporale regnum suspicata petit à Iesu: *Dic, vt duo filij mei sedeant, vnus ad dexteram tuam, & vnus ad sinistram in regno tuo.* Quibus Dominus respondens ait: *Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum?* Petentibus regnum, ac principatum, calicem suum porrigit Dominus. Sed quid calix Dominicus habet cum regno? Ostendebatur regni ambitoribus felicissima via ad regnum in Dominico calice; quando regale decus maximè procedit in sanctitate, & religione. Ait D. Basil. Sel. orat. 24. *Mater regnum postulauerat, obtentu facile arbitrata; sperabátque quod sperabatur, ex sola postulatione rogantibus aduenturum. Christus Dominus regni acquirendi modum docebat: thronus laborum fructus est, & munus rogationis: via est passio: labores pro religione suscepti regnum merentur.* Vbi sunt opera, vel labores, qui religionem, sanctitatémque foueant; ibi notissima est via ad regnum. Et illud maximè ponderandum est, nimirum: *Christus Dominus regni acquirendi modum docebat.* Docebat, inquam, modum regni acquirendi, calicem porrigens: de Christiani enim calicis religione sese regna mirum in modum exaltare solent. Testis est Austriaca Domus, cuius regalia decora, nobilitantia orbem, de Dominici calicis religione habent ortum, vt proclamant Historiæ. Ex quo enim Rodolp. Comes Absburgensis, videns Sacerdotem cum sacrosancta Eucharistia per montium prærupta euntem, desiliit equo, Sacerdotémque in equo constituit, & ipse pedes comitatus est vsque ad domum infirmi rustici; quis numeret regales glorias ex eius familia ortas? Facit equidem plurimùm ad fundanda regna sanctitas, & religio. Vxor illa Elcanæ 1. Reg. 1. deflens sterilitatem suam, sic Domino vouebat: *Si dederis seruæ tuæ sexum virilem, dabo eum Domino omnibus diebus vitæ eius; & nouacula non ascendet super caput eius.* Et vt vouit, sic adimpleuit: natum enim puerum Samuëlem Domino sacrauit, & in templo fecit seruire, quod puer mira sanctitate peregit. Et cur Deus puero huic tantam sanctitatem, vel ante natiuitatem prouidit? Ait D. Isidor. Hispal. lib. de vita, & morte Sanctorum, cap. 32. inquiens: *Samuël Propheta, filius Elcanæ de Ramatha, de Tribu Ephraim, connumeratus Moysi in Sacerdotibus Dei, ab ipsis cunabulis Domino consecratus, sedulus in ministerio, in gente Princeps, in templo Vates. Cuius verbo obtemperauerunt cæli, occurrerunt nubila, & effusi sunt imbres. Hic primus Principem in regno vnxit.* Tanta sanctitate, & religione præmuniebatur ille, qui primus vncturus erat Reges. Vt videas, quàm de sanctitate, & religione oriantur regna.

Matth. 1.

Imperf.

Matth. 20.

Basil. Sel.

1. Reg. 1.

Isid. Hisp.

1. Reg. 16. Cùmque ingressi essent, vidit Eliab, & aït: Num coram Domino est Christus eius? Et dixit Dominus ad Samuëlem: Ne respicias vultum eius, nec altitudinem staturæ eius: quoniam abieci eum: nec iuxta intuitum hominis ego iudico: homo enim videt ea, quæ parent; Dominus autem intuetur cor. Et vocauit Isaï Abinadab, & adduxit coram Samuële. Qui dixit: Neque hunc elegit Dominus, &c.

§. XVII.

Bona temporalia, à Deo alienata, vana sunt, & despicienda; cum Deo æstimanda.

IVbentur in Eliabo externa corporis bona contemni, dum ait: *Ne respicias vultum eius, nec altitudinem staturæ eius: quoniam abieci eum.* Ideò despicienda species, & forma corporis

corporis proponuntur; quoniam hominem Deus reiecerat: nullum enim temporale bonum non despiciendum, quod creditur esse à Deo alienum. Paulò enim pòst, dum aderat Dauid, ait Textus: *Erat autem rufus, & pulcher aspectu, decoráque facie: & ait Dominus: Surge, & vnge eum, &c.* In Dauide notatur, & eligitur formæ præstantia; & in Eliab contemnitur, & despicitur: imò iubet expressè Deus, ne inspectetur. Cur ergo in Eliab prohibetur vultus, formaque corporis conspici, quando in Dauide ea prædicatur, & æstimatur ad regnum? De Eliab aiebat Deus: *Abiece eum.* Non erat Deus in Eliab; erat autem in Dauide: præstantia autem formæ sine Deo, prorsus abiicienda, & contemnenda est; cum Deo autem suspicienda. [Psal.29.] Hinc Psalm 29. *Domine, in voluntate tua præstitisti decori meo virtutem.* Decor, & pulchritudo ibi creditur ad virtutem profecisse. Et quî fieri potuit, vt corporalis pulchritudo ad virtutem proficeret? Ait ille: *Domine, in voluntate tua præstitisti, &c.* Inerat ibi Deus, de cuius affectione præsenti veniebat, vt vel in corporeis bonis robur, & virtutem haberet. Quò [Cyrill.Al.] spectans D. Cyril. Alex. lib. 2. de Trinitate, aiebat: *Domine, in voluntate tua præstitisti pulchritudini meæ virtutem. Deducimur enim in Christo ad voluntatem Patris, & ad summam pulchritudinem per ipsum configuramur, roborati in omni genere bonorum.* Vbi adest Christi influxus, in omni genere bonorum roboramur, adeò vt vel de corporali specie ad summam in incorruptione pulchritudinem deueniamus: nunquam enim nos de Dei præsentia vel ipsa bona temporalia, & corporalia non corroborant, & confirmant ad æterna. Verùm, vbi Deus non adest, vbi sese Dominus absentat; in bonis temporalibus nihil non [Isai.27.] abiiciendum monstratur. Huc traho Isaiam, cap. 27. dicentem: *Florebit, & germinabit Israël, & implebunt faciem orbis semine.* Quæ sic leguntur à D. Irenæo: *Filij Iacob germinabunt, & efflorescet Israel, & implebitur orbis fructu* [Iren.] *eius.* Non ait, quòd Israel implebitur fructu; sed quòd orbis implebitur. Et cur non magis Israel dicitur implendus? Id insinuat comparatio arboris germinantis, & efflorescentis: quandiu enim fructus in virtute arboris est, & arbor germinat, & frondescit, & floret, & fructus edit: vbi autem fructus ab arbore tollitur; arbor languet, frondes decidunt, & sola nuditas apparet contemnenda. Sic, quandiu Iesus erat in virtute Israeli, maximè germinabat, & efflorescebat Israel: vbi autem hic benedictus fructus ab Israele sublatus est, mansit Israël nudus, indecorus, despiciendus. Ait ex [Theodor.] D. Irenæo lib. 4. cap. 7. Theodor. dialog. 2. *Filij Iacob germinabunt, & efflorescet Israël, & implebitur orbis fructu eius: In vniuerso ergo terrarum orbe fructu eius disseminato, meritò relicti, & de medio sublati sunt, qui aliquando quidem pulchrè fructum tulerunt: ex iis enim, quod ad carnem attinet, Christus fructus productus est, & Apostoli: nunc autem non sunt ampliùs apti ad fructum ferendum.* Sic dum Deus bonis aliquibus inest, non mirer, si in immensum efflorescant, & amemur: vbi autem Deus ab illis separatur, nihil decoris, nihil amabilitatis habebunt; sed ibunt in sterilitatem, & contemptum. Quod enim bonum non elanguet, & turpatur sine Deo? Matth. 4. *Ductus est Iesus* [Matth.4.] *in desertum à Spiritu, vt tentaretur à Diabolo.* Quod autem fuerit desertum hoc, spiritualiter docet Euseb. Emissen. ibi aiens: *Alios itaque in desertum ducit; alios supra templi* [Euseb.Em.] *pinnaculum posuit; alios verò in montem excelsum exaltat. Et in desertum quidem ducit, quando ab amore cælestis patriæ, & à diuina contemplatione mentes hominum auertit, & terrena quæque, ac transitoria cogitare facit: desertum enim est, quidquid à Deo longè est.* Itaque, dum temporalia, absente Deo, meditamur, aut quærimus, in deserto sumus: nullum enim bonum temporale à Deo separatum, non est desertum, & terra horroris, & vastæ solitudinis.

§. XVIII.

Non hominis, sed Dei est, intima rerum penetrare.

TRitum est illud, nimirum: *Homo enim videt ea, quæ patent; Dominus autem intuetur cor.* Nullus enim est hominis adeò perspicax visus, qui nó hæreat in rerum superficie; quando vnus est Deus, qui intima quæque penetret. Huc refero illud 4. Esdr. 9. *Dixi: Domine qui habitas sæculum: cuius oculi eleuati in superna, &c.* Quæ verba [Esdr.9.] tractans Tertullianus lib. de præscript. Hæreticor. ait: *Tu, vt homo extrinsecus, vnumquemque nosti: putas, quod vides. Vides* [Tertull.] *autem, quousque oculos habes: sed oculi, inquit, Domini alti. Homo in faciem, Deus in præcordia contemplatur. Et ideò cognoscis Dominus, qui sunt eius; & plantam, quam non plantauit, eradicat; & de primis nouissimos ostendit.* Qui primi videbantur esse, passim inter nouissimos apparent, à Deo reiecti: quia visus Domini intima eorum intuetur, non in superficie hæret. Proh acutissimus Dei visus! Inter prima mundi decora ab homine possessa, latens circa præcordia virus penetrat, & infectum reiicit. Non sic homo, sed in superficie sola hærens, pro habendis bonis sæpè virus amplectitur. Ecclesiastes cap. 2. *Magnificaui opera mea: ædificaui* [Eccles.2.] *mihi domos, plantaui vineas, feci hortos, & pomaria, &c. Cùmque me conuertissem ad vniuersa opera, quæ fecerant manus meæ, &c.* Priùs à se pulcherrima, & ditissima opera confecta recenset, in domibus, vineis, hortis ædificandis, in auro, argentóve coaceruando, in deliciis conquirendis: & post hæc ait: *Cùmque me conuertissem ad vniuersa opera mea.* quippe, vt videret ea. Sed anteà non viderat, quando fecerat, quando fruitus fuerat, non aspexerat? Aspexerat quidem: sed ita aspexerat, vt in sola superficie hærens, quod erat intimius, minimè videret. Rem pulchrè tractat Hugo Victorinus hom. 10 in Ecclesiast. aiens: *Quando* [Hugo Vict.] *ædificauit domos; seruos & ancillas habuit; argentum, & aurum coaceruauit; quando non solum opere, sed mente quoque rerum se suarum amori immerserat; nunquid non videbat, quod faciebat? Sed videbat speciem, non prauidit corruptionem. Videt, quod esse videbantur, quæ stabant: sed non attendit, quæ facta fuissent, quæ perirent. Vnde factum est, vt dum ad ea, quæ videbantur, sola respiceret, in ipsis quoque veritatem agnoscere non valeret.* Non intimam rei veritatem, sed externam rerum speciem aspicit homo. Quod latet corruptionis, quod latet discriminis in mundalibus bonis, minimè homo attendit præoccupatus exterois speciebus, quas tota animi anxietate intuetur. Vt dicat etiam Ecclesiastes cap. 2. *Stultus in tenebris ambulat.* siue, vt alij legunt: *Oculi stultorum in finibus terræ.* Sunt equidem homini [Eccles.2.] in fines terræ, & fines vltra terram. In terræ finibus voluptates sunt, & deliciæ: in finibus vltra terram tormenta damnationis sunt, quibus sepultus erat diues ille in Inferno. Oculi autem stultorum minimè penetrant terræ corda, vt damnationem, reprobationémve attendant, hærentes in solis bonis terræ. Ait enim Hugo Victor. hom. 12. ibi: [Hugo Vict.] *Carnalium voluptatum delectationes, fines terræ sunt. & delectationes quidem carnis sequitur mors carnis. Mortem verò carnis sequitur vltio damnationis. Istos fines stulti considerare nolunt, qui oculos habent in finibus terræ. Tantummodò enim primos fines terræ intuentur circa terram, vbi terra ipsa finitur. Intendunt ad fines desiderij sui, non ad fines iudicij sui. Ad voluptatum suarum illecebras oculos aperiunt, & quid vlterà posteà futurum sit, non attendunt.* Sic miseri mortales vltra speciem minimè progrediuntur, vt videant discrimina rerum: imò multi ea stoltitia cæcantur, vt quæ post se trahant mundialia bona, nolint attendere.

§. XIX.

Non semel temporalia bona ægrè, & difficulter ad iustos perueniunt.

DEiecto Eliab, rursus Isai alium filium proponit: dicit enim Textus: *Vocauit Isai Abinadab, &c.* & post hunc alium; & sic tandem septem adduxit filios, & coram Samuele proposuit; nec illorum aliquis fuit electus. Et cur maluit Deus, vt per tot fratres erraret Propheta, nec facilè inueniret eligendum? Vncturus idem Samuel Saülem in Regem, per nullos alios errat; sed illum quamprimùm cernit. Sed & 4. Reg 9. vncturus Eliseus Regem Israel, [2.Reg 9.] certissimum nuncium dirigit ad Iehu vngendum. Cur in sola Dauidis vnctione hoc inuenitur, quòd primò Propheta per alios erret, & in aliis detineatur; & ægrè, & difficulter ad vnguendum Dauid perueniat? Deferebatur in illa vnctione temporale regnum: temporalia autem bona, vt ad reprobos volare solent; sic ad sanctos, & iustos, non semel ægrè, & difficulter accedunt. Prouerb. 3. *In si-* [Prouerb.3.] *nistra eius diuitiæ, & gloria.* Et mirabar, quòd diuitiæ, &

gloria constituerentur in sinistra Dei; sinistra enim manus tardior, & impeditior ad operandum, quàm dextera. Cur ergo in tardiori, & impeditiori manu ponuntur diuitiæ, & gloria? Agitur ibi non de diuitiis, & gloria æternitatis; sed de diuitiis, & gloria, quæ temporales sunt: has autem meritò in sinistra sua habet Deus, vt ostendat, quàm tardè, & ægrè peruenire possint ad iustos, & electos. Ait Rupert. lib. 4. in Apoc. *Quænam sunt diuitiæ hoc in loco, & quæ gloria, nisi diuitiæ terrenæ, & mundana gloria? Benè ergo in*
Rupert. *sinistra eius diuitiæ, & gloria, quia bonum quodlibet huiusmodi, bonum diuitiarum, & gloriæ temporalis tale est, vt non solùs detur electis; imò sæpiùs desit; & tardiùs detur electis, quàm reprobis.* Expende illud; *Et tardiùs detur electis,* &c. Quippe tardè, & difficulter bona temporalia solent
Matth. 9. peruenire ad iustos, & electos. Matth. 9. *Ecce Princeps vnus accessit, & adorabat eum dicens: Domine, filia mea modò defuncta est: sed veni, impone manum tuam super eam, & viuet. Et surgens Iesus sequebatur eum,* &c. Et Luc. 7. videns Iesus
Luc. 7. filium vnicum viduæ efferri, iussit portitores consistere, &
Ioan. 11. adolescentem vocauit in vitam. Verùm Ioan. 11. *Diligebat autem Iesus Martham, & sororem eius Mariam, & Lazarum. Vt ergo audiuit, quia infirmabatur Lazarus, tunc quidem mansit in eodem loco duobus diebus.* Mansit, nimirum, donec Lazarus moreretur, & efferretur, & sepeliretur? Cur non magis festinauit, vt eum suscitaret? Cur, qui ad filiam Principis suscitandam festinauit; nec parum moratus fuit, sed continuò pergit cum eius parente, & adolescentem in ipsa elatione vocauit ad vitam, in Lazaro suscitando sic moratur? Cur in Lazaro adeò serus accedit, vt iam foetidum, & quatriduanum inueniret in sepulchro? Expende illa: *Diligebat autem Iesus Lazarum.* Vt Lazarus erat ex amicis, & dilectis, & electis Iesu; sic moratur Iesus, & tardat illi vitam inferre temporalem. Ægrè enim, & difficulter bona temporalia iustis, Dei amicis dantur. Aiebat Ru-
Rupert. per. lib. 10. in Ioann. *Vt audiuit, quia infirmaretur; tunc quidem mansit in eodem loco duobus diebus. Quare mansit in eodem loco? Vtique ideircò, vt eo retardante moreretur, & sepeliretur languidus ille. Non enim volebat languidum sanare; non mortuam adhuc in domo iacentem sicut Archisynagogi filiam; non ad tumulum deportari incipientem, sicut viduæ filium, resuscitare.* Tardiùs sanè cum Lazaro, & morosiùs, quàm cum illis se habuit. Vt eum temporalem vitam refusurus erat; non miror, quòd iusto, & amico ea refunderetur tardiùs.

1. *Reg.* 16. Dixit Samuël ad Isaï: Nunquid iam completi sunt filij? Qui respondit: Adhuc reliquus est paruulus: & pascit oues. Et ait Samuël ad Isaï: Mitte, & adduc eum: nec enim discumbemus priùs, quàm ille veniat. Misit ergo, & adduxit eum. Erat autem rufus, & pulcher aspectu, decoráque facie: & ait Dominus: Surge, & vnge eum: ipse est enim.

§. XX.

Nil non extorquet à Deo, qui veterum fidelium, maiorumque piis vestigiis inhæret.

Ecce tibi, quem Deus exaltet; cui regna, ingentiáque bona deferat; nimirum, ait Isai: *Adhuc reliquus est paruulus, & pascit oues.* Vnus è septem fratribus oues pascebat Dauid, & relictis aliis strenuis militibus, vnus hic ouium pastor eligitur à Deo in amicum, & Regem. Et vnde pastor hic placuit Deo præ aliis? Placuit equidem ex ipso pastoritio munere, quo primos illos fidelis populi fundatores æmulabatur. Primus è natis, iustus Abel, pastor fuerat: Abraham, Isaac, & Iacob, Israelitici populi satores, pastores fuêre: & Moyses legislator fuit pastor. Quando autem Dauid oues pascens, veterum populi fidelis fundatorum vestigiis hærebat, dignus inuentus est, qui tanta sibi ex Deo traheret. Vbi Dei Filius cælorum regnum ad Bethlehemiticum præsepe transtulit, ait D. Lucas cap.
Luc. 2. 2. *Et pastores erant in regione eadem vigilantes, & custodientes vigilias noctis super gregem suum. Et ecce Angelus Domini stetit iuxta illos: & claritas Dei refulsit circa illos,* &c. Itaque primi eliguntur pastores, qui cælestia percipiant gaudia, qui nati Dei excipiant cunabula. Et cur pastores primi ad cælestis regni notitiam vocantur? Ait Titus, Tit. Bost.
Episcop. Bostrorum, ibi: *Quin ob id quoque, præ cæteris, pastoribus beneficium hoc obtigit: quia præ cæteris simplices, deliquè exertes erant, sectabantur enim adhuc veterum consuetudinem. Nam, vt Patriarchæ, & ipse etiam Moyses pascendis gregibus quondam intenti erant; ita tunc ipsi quoque.* Expende illa verba: *Sectabantur enim adhuc veterum consuetudinem,* quod enim fuerat munerisin veteribus illis populi fundatoribus, quod fuerat curæ, quod sobrietatis, & vigilantiæ, ij æmulabantur mordicùs: vnde non miror, quòd tanta ex Deo trahant. Vtinam & tu veterum, sobrietatis, & virtutis vestigiis hæreres, & te ex Deo ingentia beneficia cumularent. Hinc Marcus c. 1. Præcursorem Christi nobis delineans ait: *Et erat Ioannes ve-* Marc. 1.
stitus pilis cameli; & zona pellicea circa lumbos eius; & locustas, & mel syluestre edebat. Quanta hæc ad Ioannem? Cur non magis eius visiones, & reuelationes narrat? Cur Angelorum visitationes? Cur inuisibilia pabula, quibus sustentabatur, non magis explicat? Cur relictis magnis illis, ad hæc parua descendit, ostendens tantùm viri sobrietatem circa vestitum, & victum? Erat hæc notissima virtus in antiquis iustis: filij enim Seth, qui filij Dei vocabantur, Genes. 6. vt prima religionis, virtutúmque fundamina ponebant; sic in sobrietate victus, & vestitus, à filiis Cain distinguebantur. Non carnibus, sed pomis, & oleribus vitam agebant, vestiti pellibus. Nullo ergo magis exaltaret Marcus Ioannem, quàm dum illum primis illis virtutum magistris post tot sæcula perfectè similem monstraret. Accinit D. Paulinus in Carm. de Ioan. Baptista fatus. Paulin.

Vestis erat curuis setis conserta cameli,
Contra luxuriem molles duraret vt artus.
Hunc villis rigidos ad lumbos zona ligabat.
Præbebant victum facilem syluestria mella,
Pomáque, & incultis enata cautibus herbas
Atque sitim decurrens vnda leuabat,
Sic primi vixere homines, mundíque recenti
Hos auctor dederat ventura in sæcula mores.

E quibus illa notanda veniunt: *Sic primi vixere homines.* Vbi enim Ioannes post tot sæcula ostenditur primorum iustorum hærere vestigiis, nihil non magnum ostenditur in illo. Nihil vile à maioribus traditum in re virtutis despicias, effugias; sed potiùs ei peragendo insistas, si ad magnum amas extolli perfectionis culmen. Ioan. 9. vt Ie- Ioan. 9.
sus homini cæco præberet lumina, *expuit in terram, fecit lutum ex sputo, & liniuit lutum super oculos eius,* &c. Cur ad lutum confugit, vt lumina præbeat? Primus naturæ humanæ author fecerat hominem ex limo: dum enim limum in manibus sumpserat, hominem efformarat plenum luminibus, in eo splendore regio, quem coleret creatura visibilis. Sic Iesus, vt hominem illustraret, ad primæ formationis materiam confugit; sciens nihil homini tam illustre, quàm si primæuì authoris sui luminibus insistat. Vt dicat D. Irenæus lib. 5. contra Hæret. *Ei,* Iren.
qui cæcus fuerat à natiuitate, præstitit visum. Fecit lutum, & superliniuit illud oculis eius, ostendens antiquam plasmationem, quemadmodum facta est, & manum Dei ostendens, per quam è limo plasmatus est homo. Hoc curabat Dominus, ne quid illuminando homini deficeret ex iis materiis, quas in formando homine author assumpserat.

§ XXI.

Magna præstantia viri, qui paruuli simplicitatem, & innocentiam non perdit.

Vigesimum annum iam Dauid attigerat, vt putat noster Salianus; & nihilominùs vocatur paruulus à pa- Salian.
rente, dum ait: *Adhuc reliquus est paruulus,* &c. Quibus non parua Dauidis præstantia ostenditur, vt cùm adolescentiæ, pubertatísque anni candorem, & simplicitatem pueritiæ minimè ademptum sint. Quò forsan alludens Zacharias Lucæ 1. post multa sæcula ortum Iesu celebrans ait: *Erexit cornu salutis nobis, in domo Dauid pueri sui.* Sic Luc. 1.
post bellicos sudores, post longum senium adhuc puerum

sum Dauidem vocat. Est enim hoc in viris præstantissimum, quòd nunquam non præferant candorem, & simplicitatem pueritiæ. Vnde ipse Zachar. Luc. 1. post inditum filio suo nomen Ioannis, conuersus ad illum ait: *Et tu, puer, Propheta Altissimi vocaberis.* Dixisset vberiùs: Et tu, Ioannes, vel, Et tu, fili. Cur maluit dicere: *Et tu, puer,* nisi vt ostenderet hanc in Ioanne præstantiam, quòd illi pueritia erat indiuidua, & inseparabilis? De quo sapienter canebat D. Paulin. in Carm. prop. 10.

Luc. 1.

Paulin.

Nascetur dignus tanto sponsore beatus,

Perpetuusque puer.

Hoc præstantiæ, hoc beatitudinis putat in Ioanne, quòd perpetuus sit puer; quòd illi anni, & longa ætas candorem, & simplicitatem pueri paruulis non adimant. Sic monebat Petrus 1. epist. 2. renatos in Christo: *Deponentes igitur omnem malitiam, & omnem dolum, & simulationes, & inuidias, & omnes detractiones, sicut modò geniti infantes rationabile, & sine dolo lac concupiscite.* Etsi viri, etsi senes fiant, qui per lauacrum renascuntur, videntur semper esse, vt recenter nati infantes. Pro quo dicebat D. Zeno lib. 3. serm. 25. *Regenerationis sanctiorem vestes ... omni curriculo ... in sua semper infantia custodite; ne fortiter praecauete, ne primi hominis quondam vestri vnquam memoriam recolatis.* Hæc sit cura nostra, hæc sollicitudo, ne malitia nobis infantilem candorem eripiat: sed in quocunque corporeæ ætatis curriculo noster homo interior appareat non amisisse pueritiam.

1. Pet. 2.

Zeno.

§ XXII.

Pueritia candor in viris maximè trahit Deum.

ECce tibi, cur Dauid præ cæteris fratribus eligitur: dicebat enim de illo pater: *Adhuc reliquus est paruulus,* &c. Et qui in adulta ætate sese paruuli instar gerebat, non mirer, quòd rapiat oculos diuinos. Oseas cap. 11. assignans causam, cur Israelitæ fuerint præ cæteris electi à Deo, ait: *Quia puer Israel, & dilexi eum, & ex Ægypto vocaui filium meum.* Græcè legitur: *Quia paruulus Israel, & ego dilexi eum,* &c. Erat equidem Iacob ea indole, vt innocentiam, & simplicitatem paruuli haberet, quo meruit à Deo eligi, & diligi præ aliis, multisque beneficiis cumulari. Quod notabat ibi D. Cyril. Alex. fatus: *Homo candidus, & sine fuco, inquit, fuit Iacob, mutato nomine dictus Israel: ideircò dilexi eum.* Hoc animaduertit Dominus in Iacob, quòd candorem, & simplicitatem pueri etiam in virili ætate seruaret; & ideò eius amore sui captus. Puerilis simplicitas in viro fuit causa, quòd præ fratre eligeretur, vt diuina beneficia portaret. Nota est illa Dei vox Luc. 18. *Sinite paruulos venire ad me, & nolite vetare eos: talium est enim regnum cælorum.* Sed qualiter pusillitatis, & pueritiæ iure robusti viri regnum cælorum expectabunt? Ait Orig. hom. 5. in c. 18. Matt. *Si quis ergo vir habitudinem, quam habent pueri in ætate, in ratione susceperit, expellens ea, quæ mouent insolentias, factus est sicut puer. Non se extollens in honoribus, neque efferens se in diuitiis, neque eleuans se claritudine generis. Iste talis suspiciendus est, & honorandus in nomine Iesu: quoniam præcipuè in talibus est Iesus.* Habitudinem pueri in candore, & simplicitate induat, qui amat regnare cum Christo: vt dicat ipse Luc. 11. *Et pueri mei mecum sunt in cubili.* Quò spectans Seuerus in cat. Græca, ait: *Pueri autem, qui in cubili sunt, fideles, qui corde simplici credunt Euangelio & summa cum Domino quiete perfruuntur.* Proh pusillitas, & pueritia, quæ homines in regno cum filio constituis! Cura, homo, in corde simplici paruus fieri: & ad te venient magnalia diuina. Matth. 18. *Accesserunt Discipuli ad Iesum dicentes: Quis putas maior est in regno cælorum? Et aduocans Iesus paruulum, statuit eum in medio eorum,* &c. Quærentibus cælorum magnalia paruulus proponitur in medio. Et quid paruulus ad eos, qui magna quærebant. In paruulo ostendebatur tritissima via, per quam ex Deo ad magna peruenitur. Eusebius Emissen. hom. de S. Michaele, ait: *Meritò paruulum Dominus vocat, vt eius exemplo instruantur, qui maiores videri volunt.* In paruulo equidem proposito instruebantur, vt vnde possent peruenire ad cælestia magnalia.

Osea 11.

Cyrill. Al.

Orig.

Luc. 11.

Seuer.

Matth. 18.

Euseb. Em.

§. XXIII.

Filij maiorum suorum virtutibus similes ad se trahunt illorum magnalia.

EX quo auditur paruulus Dauid residuus esse, iam creditur in Regem eligendus: dicit namque Text. *Qui respondit: Adhuc reliquus est paruulus, & pascit oues. Et ait Samuel ad Isai: Mitte, & adduc eum,* &c. Auditur vocari paruulus, & is petitur ad regnum. Et cur, qui paruulus erat, creditur Israelitarum Rex futurus? De Iacob dicebat Oseas cap. 11. *Quia puer Israel, & dilexi eum.* Septuag. legunt: *Quia paruulus Israel, & ego dilexi eum.* Quippe Iacob simplicitate, & candore, quibus paruulos imitabatur, meruit à Deo eligi in Principem fratrum: cuius filius Dauid, vbi similiter in adultis annis candorem, & innocentiam retinebat paruuli, totius etiam Israelis ad se principatum traxit: nunquam enim filij parentum virtutibus assimilantur, quin etiam ad se trahant illorum magnalia. Nato Domino, Angelus apparuit pastoribus Luc. 2. & ait illis: *Ecce euangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo: quia natus est vobis hodie Saluator, qui est Christus Dominus in ciuitate Dauid. Et hoc vobis signum est: Inuenietis infantem,* &c. Quòd infantem inueniant, datur illis pro signo gaudij exorti: vt Matth. 2. dicitur de Magis: *intrantes domum inuenerunt puerum cum Maria Matre eius,* &c. Nec dicuntur gauisi de puero inuento. Et cur non Magis, sed pastoribus gaudium de puero expressiùs annunciatur? Erant pastores, Abrahami filij, de quo dicebat Dominus Ioan. 8. *Abraham exultauit, vt videret diem meum: vidit, & gauisus est.* Nec fieri poterat, quòd gaudium de Iesu viso exurgens in Abrahamo pareute, ad filios eius in eadem virtute existentes non descenderet: dicit enim D. Irenæus lib. 4. cap. 15. *Angeli autem gratulationem magnam vigilantibus nocte pastoribus annunciauerunt. Sed & Maria ait: Magnificat anima mea Dominum: & exultauit spiritus meus in Deo salutari meo. Descendente quidem exaltatione Abrahæ in eos, qui erant ex semine eius, euigilantes, & videntes Christum, & credentes ei.* Expende illa: *Descendente quidem exaltatione Abrahæ in eos, qui erant ex semine eius,* &c. quidquid enim gaudij præcesserat in Abrahamo, & Iesu viso; id totum transmutebatur ad filios eius, qui simili vigilantia, & fide Iesum videbant: semper enim filij ad se trahunt bona parentum, dum eorum virtutum fiunt æmuli. Sanauerat Iesus die Sabbathi mulierem, quæ spiritum infirmitatis habebat annis decem & octo, Luc. 13. Quod factum non paruam indignationem traxit de Iudæis, quòd Sabbatho sic curasset infirmam: aduersùs quos Iesus ait: *Hypocritæ, vnusquisque vestrûm Sabbatho non soluit bouem suum, aut asinum à præsepio, & ducit adaquare? Hanc autem filiam Abrahæ, quam alligauit Satanas, ecce decem & octo annis, non oportuit solui à vinculo isto die Sabbathi?* Filiam Abrahami vocat, vt ostendat, quam oportuerit eam in Sabbatho sanari à Deo. Multi quidem inueniuntur à Iesu sanati corporaliter, sed sola hæc in acceptione salutis in Sabbatho memoratur filia Abrahæ. Et cur hæc sola memoratur esse Abrahæ filia? Quando Abraham nulla Sabbathi lege tenebatur, quominùs posset à Deo, & à quocunque alio curari in infirmitatibus suis, non paruam inde vim ostendebat Dominus, quòd deberet etiam mulier illa curari in die Sabbathi, vtpote Abrahæ filia, eiúsque fidei perfecta æmulatrix: debent enim parentum bona ex Deo ad filios eiusdem virtutis cum illis trahi. Ait D. Irenæus lib. 4. cap. 19. *Vindicabat semen Abrahæ Dominus soluens à vinculis, & aduocans ad salutem; quemadmodum fecit in muliere, quæ ab eo curata est manifestè, dicens iis, qui non similem Abrahæ habebant fidem: Hanc autem, cùm sit filia Abrahæ, quam alligauerat Satanas annis decem & octo, non oportuerat soluere ab hoc vinculo in die Sabbathorum? Manifestum est igitur, quoniam eos, qui similiter, vt Abraham, credebant ei, soluit, & viuificat,* &c. Quod Abrahamo præstitit Dominus, idipsum quasi tenebatur præstare filiis eius, qui in eisdem inueniebantur virtutibus.

Osee 11. Septuag.

Luc. 2.

Matth. 2.

Ioan. 8.

Iren.

Luc. 13.

Iren.

§. XXIV.

Virtus animi non parum acuere solet pulchritudinem corporis.

ADduxit ergo Isai Dauidem, de quo statim ait Text. *Erat autem rufus, decoráque facie*, &c. Et quando elegantia vultus in Eliab, maiori fratre, fuit contempta; cur in Dauide præstantia formæ proponitur, dum eius ostenditur electio? Proponitur in Dauide præstantia formæ, quæ ab interna animi virtute proueniebat: non enim virtus animi solet parum pulchritudinem corporis acuere. Ropert. Vt dicat Rupert. ibi lib. 1. cap. 26. *Pulcher aspectu erat, & facie decorus: non ea, videlicet, pulchritudine, quæ lasciuos ad videndum prouocat; sed, quæ sapientia conditorem delectat, dum lucet in vultu ipsa, quæ spirat in mente gratia.* Solet equidem, quæ spirat in mente gratia, & in vultu relucere, eúmque splendorem formæ causare, qui possit amari; sed non possit offendi. Cant. 2. Cant. 2. *Surge, propera, amica mea, columba mea, formosa mea.* Priùs columbam vocat, deinde formosam. Et cur columbam formositati præposuit? In columba Spiritus sanctus intelligitur, cuius gratia virtutum vbi intimè aspirat, non parum solet externam pulchritudinem augere. Ildephons. Ex quo D. Ildephons. ser. 1. de Assump. Mariæ ait: *Dei Genitrix speciosa prædicatur: quia columba illa, quæ super Christum mansit, eam totam repleuerat: ideirco ob hanc speciem decoris, non meritò formositate virtutum speciosa laudatur.* In cuius mente Spiritus sancti columba cubabat, meritò de illa externa formositas prædicatur, vt quæ maximè acuitur de virtutibus animi. Gen. 39. Gen. 39. de Ioseph dicebatur: *Erat autem Ioseph pulchra facie, & decorus aspectu.* Ambros. Circa quæ D. Ambros. ait: *Cùm esset decorus aspectu, & speciosa facie valdè, venustatem sui vultus non ad alienam dereuauit iniuriam, sed ad suam seruauit gratiam, hoc esse pulchriorem ratus, si non dispendio castitatis, sed cultu pudoris speciosior probaretur. Illum esse verum decorem, qui non alienos oculos caperet; sed iudicia acquireret vniuersorum, fraudi nulli futurus, laudi sibi.* Expende illud: *Cultu pudoris speciosior probaretur.* Quippe pudor ipse à virtuosa mente proficiscens non parum speciositatis exteriori formæ accumulat.

§ XXV.

Præstantia formæ in Principibus, quæ non mollitiem, sed horrorem potiùs intonet.

VBi noster dicit de Dauide: *Erat autem rufus, decoráque facie*, &c. legit Gelenius apud Salianum: Gelen. *Adolescens colore flauus, & Martium quiddam tuens.* Non equidem in Dauide erat pulchritudo, quæ Venerem arcesceret; sed quæ Martis horrorem intonaret. Principi namque suo Deus eam parauit pulchritudinem, quæ Principe esset digna, & æmula diuinæ. Nuptialis Salomonis thalamus, seu thorus, eius repræsentandæ pulchritudini sic describitur Cantic. 3. *En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt, ex fortissimis Israel*, &c. Cant. 3. Quid lectulus cum exercitu? Quid pulcherrimi hominis solium, cum militibus, cum belli apparatu? Exprimebatur ibi diuinæ pulchritudinis triumphus, quæ Martem potiùs quàm Venerem stillat. Non enim à diuina pulchritudine mollities, sed suauissimus quidam, & amabilissimus horror percipitur. Ait Gregor. Nicæn. hom. 6. in Cant. Greg. Nic. *Quis lecti nuptialis fuit ornatus ex sexaginta armatis? Est consectaneum ostendi diuinam pulchritudinem in terrore habere aliquid amabile ex iis, quæ sunt contraria corporea pulchritudini. Nam hæc quidem attrahit ad cupiditatem id, quod visu iucundum, quod blandum: pulchritudo autem illa, in quam non cadit intoritus, est magni, & excelsi animi vorius terribilis*, &c. Non blanditiem parturit pulchritudo diuina: ingenerat nanque terrorem quendam suauissimum, & suauitatem quandam terribilem. Sic suauiat aspicientis animum, vt alliciat, sic terret, ne quid concedat blanditiis. Huius pars est, quæ à Deo datur suis Principibus, pulchritudo, vt inter suauitates allectissimas, Martium quid inspirent, & terribile: vt Solem, Lunámque oris honore superent, sed & Martis terrorem instillent. Cant. 6. De Sponsa sua aiebat Dominus Cant. 6. *Pulchra vt Luna, electa vt Sol, terribilis vt castrorum acies ordinata.* Simul videbat pulchram, & terribilem; iaculabantur enim simul de eius vultu splendores suauissimi, & metus terribilissimi: vt liceret de illa pulchritudine dicere, quod Claudian. lib. 2. in Russinum cecinit de phalange cataphracta, nimirum: Claudian.

Horribiles visu, credas simulacra moueri
Ferrea, cognatóque viros spirare metallo.
Par vestitus equis, ferrata fronte minanti.
Ferratósque mouent securi vulneris armos.
Et iussi stat quisque loco: metuenda voluptas
Cernenti, pulchérque timor.

Quid sapientiùs diceret de ordinata acie cataphractorum? ait enim: *Metuenda voluptas cernenti, pulchérque timor.* Quippe virorum phalanx splendentibus subarmis singularem gignit pulchritudinem, simul & timorem: vt meritò appareat pulchritudo metuenda, & timor pulcher. Sic prorsus regio decori hæc duo insunt, & quo suauieris, & quo timeas. Stat castissimus Princeps sub ea formæ elegantia, quæ non Venerem, sed Martem stillet, vt meritò inueniatur *metuenda voluptas cernenti, pulchérque timor.*

§. XXVI.

De præstantissimo, regióque animo venit illa corporis pulchritudo, quæ non obsit virtutibus.

VOlebam adhuc illud, quod de Dauide dicitur, omissum: *Erat autem rufus, decoráque facie*, &c. Quod sic apud Sept. legitur: *Ipse rufus cum pulchritudine oculorum, & bonus aspectu Domino.* Septuag. Itaque in Dauide bonum pulchritudinis dicitur esse, non solùm respectu hominum; sed & respectu Dei: ait enim: *Et bonus aspectu Domino.* At pulchritudo externa quid ad Deum? Is est Deus Opt. Max. qui delectetur amœnitate vultus corporei, & instar vespertilionis euolet ad lumina oculorum? Absit, sed est quædam corporalis pulchritudo orta à præstantissima, regiáque anima, quæ minimè accendat flammas vitiorum, sed potiùs impedimenta virtutum remoueat. Hæc quatenus non præcipitia ministrat, sed remouet, dici posset a Theologis bona respectu Domini; non quòd sit alicuius gratiæ ex se allectiua, sed quòd tantùm remouet prohibens. Quòd autem hæc pulchritudo corporalis, à præstantissima anima causetur, & temperetur, cur negemus? Ait Sap. c. 8. Sapient. 8. *Cùm essem magis bonus, veni ad corpus incoinquinatum.* Quid est: *Cùm essem magis bonus?* Non quidem ibi agit de morali aliqua perfectione, quæ non præintelligi in animis potest ante corpus; sed de physica perfectione, qua aliquæ animæ rationales indiuidualiter sunt aliis perfectiores, vt veriissima tenet Philosophorum sententia. Et ex hac indiuiduali maiore perfectione dantur animæ, adeò præstantes, & præcellentes cæteris, quæ petant in corporibus nobilissimas quasque dispositiones, & amœnissimè temperata organa, quibus dum ipsæ animæ accedunt, simul & supremam suæ exigentiæ perfectionem imponunt, vt meritò tota illa temperies & decor putetur à præstantia animæ exortus. Lat. Pacat. Hanc philosophiam spectabat Latinus Pacatus in Paneg. Theodosij, vbi regium decorem in Theodosio expendens ait: *Non frustrà planè, opinione sapientium, qui naturalium momenta causarum subtilius scrutati, arcanis cælestibus nobiles curas intulerant, augustissima quæque species pulchrum creditur trahere de cælo: siue enim diuinus ille animus, venturus in corpus, dignum priùs metatur hospitium, siue cùm venerit, fingit habitaculũ pro habitu suo*, &c. Non agebat bonus Philosophus de pulchritudine Veneri seruiente, quæ & imperfectiones mille admisit, & exoriri semper solet ex aliquo accidenti: agit autem de pulchritudine solida, & constanti, & imperatoria, quæ meritò creditur plurimùm trahere de cælo, quæ de magis præstanti, & excellenti anima exoritur: perfectissima enim anima, ex indiuiduali sua natura imperium petens, ventura in corpus, dignum priùs metatur hospitium, non quòd creata ante corpus, ipsa illud attemperet, & ornet; sed quòd iuxta exigentiam naturæ suæ petat in illo corpore creari, quod nobilissimè sit ornatum, & dispositum. Cui vt vnita est, simul & perficit totum illud ornatum, & dispositionem, naturæ suæ, & exigentiæ correspondentem. Talis erat anima Dauid, quæ corpus exigebat adeò perfectum in nobilissima dispositione,

&

& attemperatum; vt via in illo Deus inueniret aliquid virtutum caecitas prohibent. Planè, qui hanc habet animam, meritò dicatur sortitus animam bonam. Nec longè abest ab hac Philosophia Eumenius in Paneg. ad Constantinũ, inquiens: Eumen. *Non frustrà enim doctissimi viri dicunt naturam ipsam magnis mentibus domicilia corporum digna metari: & ex vultu hominum, ac decore membrorum colligi posse, quantus illos caelestis spiritus intrarit habitator.* Vt enim dites, & attenta hospitij praeparatio, index est venturi Principis, sic nobilis dispositio qualitatum, corporeisque temperamenti, indicat inhabitantis animi perfectionem, qua se super alios superponit. Explico rem. Exodi 2. de matre Exod. 2. Moysis dicitur: *Peperit filium, & videns eum elegantem,* &c. Ecce tibi Moyses recens natus elegantem iam formam praeseferebat. Et quid haec elegantia formae dicebat? Ait Rupert. *Reuerà tanta fuit elegantia, quanta diuinum illum splendorem praesignari decuit, quo postea facies eius ex colloquio illo Dei splendida facta est.* Nemo ignorat, vt Moyses ex Dei collocutione splendorem in facie acceperit, in quem Israelitae non possent intendere. Docuit ergo, ex Rupert. sententia Ruperti, quòd facies tantum splendorem receptura formaretur in ea elegãtia, & pulchritudine, quae iam posset credi illius receptatrix. Sic putant dicti sapientes, quòd corpora receptura praestantem, & plùs solito splendentem animam, debeant etiam pulchra formari, & in ea elegantia parari, qua pateat ingressi ibi animi elegantia. Praestantia enim animae est, quae se per nobiliora organa insinuat ad aspectus gratiores. Cant. 1. dicebat illa: Cant. 1. *Nigra sum, sed formosa.* Mirabar, in nigro colore pulchritudinem esse posse, qua verè aliquis dicatur formosus. Et vnde cum nigredine formositas? Quando cum nigro colore potest esse nobilissima membrorum, placidissimúmque qualitatum temperamentum, quod trahat animum longè alia perfectione superiorem; ille iam corpori assistens, sic acuit pulchritudinis decorem, vt vel inter aliquos naeuos inuentium, magis arripiat oculos. Quod doctè tractans Cyp. Cist. Cyprianus Cisterciensis ait: *Quae gratia illa in pulchris corporibus instar salis est, quae cibis, aut condimentis gratissimum tribuit saporem. Nascitur autem (quantum arbitror) gratia ista ab anima ipsa; quae, cùm lucidissima sit, in corpus materiale radium quendam sui splendoris transfundit.* Inuenit Author hic in corporibus illis, quae pulchritudinem magis allectiuam habent, aliquid, quò magis anima se insinuet, splendorémque suum diffundat, & in corporalibus triumphet, seruiat nulli.

§. XXVII.

Formae praestantia suffragatur Principibus.

NEc dissimulo, quòd illud in primis Deus velit notari de suo Principe, nimirum: *Erat autem rufus, decorúsque facie.* Vt ostendat, quàm deceat imperaturo praestantia vultus. Aiebat Latinus Pacatus in Panegyr. ad Lat. Pacat. Theodos. post eius commendatam formam: *Virtus tua meruit imperium: sed virtuti addidit forma suffragium. Illa praestitit, vt oporteret te Principem fieri; haec vt deceret.* Sanè ad maximam principatus decentiam facit formae in Principe Psalm. 92. elegantia. Quò Psalm. 92. spectans ait: *Dominus regnauit, decorem indutus est: induit Dominus fortitudinem.* &c. Nullo enim priùs regnaturum ornauit, quàm decore: quasi hic non parum conducat ad venerationem maiestatis. Vt Eumen. Constantino dicat Eumenius in Paneg. *Tuum te magis nomen, tua de memoria patris authoritas, tua aetatis gratia, tua denique ista venerabilis forma commendat. Pulchrum, & caeleste miraculum, imperator adolescens, in quo illa, quae iam summa est, fortitudo adhuc tamen crescit: in quo hic fulgor oculorum, haec veneranda pariter, & grata maiestas praestringit simul, & inuitat aspectus. Tandem magnum illum Regem, talem Thessalum verum mente concipio, cuius summa virtus pulchritudine continuata celebratur.* Expende illud de pulchro aspectu dictum: *Haec veneranda pariter, & grata maiestas.* Quippe nulla potest concipi à carneis oculis veneranda maiestas, nisi in eleganti corporis figura. Hinc Baruch, vt venerationem ido- Baruch. lorum exsufflet, ait cap. 6. *Nigrae fiunt facies eorum à fumo, qui in domo fit. Supra corpus eorum, & supra caput eorum volant noctuae, & hirundines; & aues etiam similiter, & cattae. Vnde sciatis, quia non sunt Dij.* Ecce tibi vel ex fuligine, vel ex malarum auium stercore conspurcata idola, apertè ostendunt, se omninò carere maiestate diuina: quae enim maiestas veneranda ostenditur, & non potiùs ridicula, & contemnenda in vultu fuligine, & stercore conspurcato? Vnde Athenag. Philosophus Christianus in sua Apol. sic idola ridet: Athenag. *Praeterea enim figuras corporibus eorum indignas tribuerunt, vt qui de Hercule scripserunt: Deus draco volubilis: & qui centimanos quosdam finxerunt; & filium Iouis, quem à matre Rhea suscepit, oculos secundùm naturam duos habere dixerunt, & insuper duos in fronte, & in capite cornua. Et quidnam boni ad huiusmodi traditiones sequitur? Quae inde Deis vestris accedit maiestas? Aut quidnam est, quod nobis persuadere possit, vt eos verè Deos esse credamus? Corporúmne figura? Sanè in turpibus figuris nulla quit inueniri maiestas; nihil ibi venerandum, sed ridendum.* Meritò vir sapiens, & maiestatem, & venerationem negat esse posse iis figuris, quae foeditatem & turpitudinem praeseferebant: in forma enim praestanti, & decora, ibi maximè claret veneranda maiestas.

§. XXVIII.

Colenda forma cura cauenda, quae laborem tollat honestum, & otia generet.

NOn praetermittendum est de hoc pulchro, decoróque puero Dauide, vnde adducatur ad Prophetam: dixerat enim pater eius: *Reliquus est adhuc paruulus, & pascit oues.* Et statim addit Text. *Misit ergo, & adduxit eum. Erat autem rufus, & pulcher,* &c. Cur in ouium pastore eius pulchritudinem notat? Quid speciei praestantia cum ducatu ouium? Maximè in eo commendabatur pulchritudo, quae minimè faciebat desidiosum; sed laboriosum in custodiendis ouibus. Formosus itaque, & pulcher inuenit, non otiosus agebat; sed ouibus paternis pascendis erat intentus. Quem vtinam imitarentur nostrates formosuli, & formosulae, quarum studium, & cura acuendae pulchritudinis, & decoris eò peruenit, vt nihil, nisi inertia otia meditentur. Sanè si bonum auspicium à corporea pulchritudine sumendum est, ab illa sola sumi debet, quae fugere debet otia, & laborem amplexatur honestum. Cùm seruus Gen. 24. Abrahae venisset quaesiturus sponsam Isaaco, ait Gen. 24. *Ecce Rebecca egrediebatur, filia Bathuel, filij Melchae, vxoris Nachor, fratris Abraham, habens hydriam in scapula sua, puella decora nimis, virgóque pulcherrima, & incognita viro. Descenderat autem ad fontem, & impleuerat hydriam, & reuertebatur. Occurrítque ei seruus, & ait: Pauxillum aquae mihi ad bibendum praebe de hydria tua. Quae respondit: Bibe domine mi. Celeritérque deposuit hydriam super vlnam suam, & dedit ei potum. Cúmque ille bibisset, adiecit: Quin & camelis tuis hauriam aquam, donec cuncti bibant. Effundensque hydriam in canalibus, recurrit ad puteum, vt hauriret aquam: & haustam omnibus camelis dedit. Ipse autem contemplabatur eam tacitus, scire volens, vtrùm prosperum iter suum fecisset Deus,* &c. Expende haec vltima: *Scire volens, vtrùm prosperum iter suum fecisset Deus.* Et quando hoc scire cupit? An quando primò vidit puellam pulcherrimam, decorámque nimis? Minimè: vidit enim eam pulchritudine eximiã, & nihilominùs nullũ sumit auspicium suae prosperitatis. At, vbi vidit puellam adeò pulchram, sic officiosam, vt nulli labori parcat, nec detrectet camelus per se ipsam adaquare; tunc pulchritudo eius coepit illi esse auspicata, & indicium magnae felicitatis. Et quando non auspicata sit pulchritudo in eo, qui otia refugit, laborémque honestum amplectitur. Aiebat Theodor. Theod. 7 de prouid. *Rebeccam filiam Bathuelis, nobilẽ iam, & forma praestantem vide, quae nequaquam in thalamis purpurata desidere sustinet; sed aquas gestat, & ad fontem extra vrbem excurrit. Quae, aquam, & aquas affert, & tam hospitibus, quàm camelis effert. & pulchrum illud continentiae donum integrum custodit, & virginitatem illibatam conseruat. Interim verò laboribus omni alacritate studet, his potiùs conspicua esse, quàm forma dono splendere desiderans.* Huc vocarim puellas omnes, quae sua gloriantur pulchritudine, vt discerent à pulcherrima Rebecca, in quo maior gloria foeminarum sit: de illa enim dicit: *Laboribus studet, & his potius conspicua esse, quàm forma dono splendere desiderat.* Ex laboribus manuum suarum, non ex oris splendore conspicuae esse desiderent. Sed magis huc vocarim formosulos illos, quibus scatent vrbes; qui à calceorum forma, à

lineis sub ocealis, à vestium præcinctu amancnosci, & sciri. Proh quàm fœda virorum notitia! Puella pulcherrima, laboribus potiùs conspicua esse, quàm formæ dono splendere desiderat: & vir amabit ab interius cruribus, à calceo, à præcincto esse conspicuus? Dicatur de viro, quòd pulcher sit, elegantique forma eminest; sed, quando priùs dictum de illo sit, quòd mille tonsorum greges in pascua mittat; quòd torcularia repleat vuis; quòd noua horrea ædificet, quæ ingentes messes sustineant. Ex fructiferis laboribus amet bonus magis esse conspicuus. De Rege Ozia dicitur 2. Paralip. 26. *Appendebant Ammonitæ munera Oziæ: diuulgatum est nomen eius vsque ad introitum Ægypti propter crebras victorias . . . Extruxit etiam turres in solitudine, & effodit cisternas plurimas, eò quòd haberet multa pecora, tam in campestribus, quàm in eremi vastitate. Vineas quoque habuit, & vinitores in montibus, & in Carmelo: erat quippe homo agriculturæ deditus*, &c. Bonus Princeps non sic in ornatu, cultúque corporis, quàm in chalybe gladiorum, & in ferro aratrorum amabat cognosci, & publicari. Vt pudefaceret formosulos nobiles, quorum inertiam, & desidiam traducens Plin. lib. 11. cap. 23. agens de bona bysso ait: *Nec puduit has vestes vsurpare etiam viros leuitatem propter æstiuam. In tantum à lorica gerenda discessêre mores, vt oneri sint etiam vestes.* Hoc pudori ducit viris bonus Philosophus, quòd leuissimum sericatum vestium ornatum amplexantes, pondus loricarum effugiant; quando viros plùs labor, & gemitus sub loricis, & ferro commendat, quàm corporis cultus. Hinc Isaias cap. 2. de summa pace regni Christiani ait: *Conflabunt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces.* Non equidem pacifici isti gladios conflabunt in calamistros, nec hastas in pumices, vt lasciuientes, & effœminati facerent; sed gladios conflabunt in vomeres, & hastas in falçes; hoc est, labores bellicos in labores honestos agriculturæ mutabunt, vt qui ament de laboribus commendari: quid magis virile? Aiebat Marius in Iugurtha apud Salustium: *Sordidum me, & incultis moribus aiunt: quia parum scitè conuiuium exorno, neque histrionem vllum, neque pluris pretij coquum, quàm villicum habeo. Quæ mihi lubet confiteri, Quirites; nam & ex patre meo, & ex aliis sanctis viris ita accepi, munditias mulieribus, viris laborem conuenire.* Equidem nihil magis è mundialibus commendat viros, quàm laboris honesti indefessum studium. Desidiosæ autem pulchritudinis cura nunquam non ominosa est viris fortibus, vt ait D. Synesius in caluitij encomio. De Hectoris verò cæsarie mentionem facit Homerus:

Margin: 1. Paral. 26. — Plin. — Isai. 2. — Salust. — Synes. — Homer.

Et tarulo passim
Cæsaries captata.

Euphorbo deinde Troianorum formosissimo occumbente, nihil præter comam aliud deplorauit:

Sanguine sparsa coma est, crispéque simillima illi
Cornis, & intorti argentóque, auróque capilli.

Sic & curata cæsaries, & capilli intorti rapiantur, vt intelligant nuperi calamistrati, qualis conditio expectet suas curas. Quid enim forte & inuincibile speretur in viris ex formæ cultu? De Hyperborea gente locutus Sidon. Apoll. car. 2. in Antemium, ait:

Sid. Apol.

Tum ne per malas excrescat fistula duplex,
Obtundit teneras circumdata fascia nares,
Vt galeis cedant: sic propter prælia natos
Maternus deformat amor.

Amor equidem matris est, qui natos ad prælia infantes deformat: nunquam enim formæ cultus tenet in prælijs fortes. Ne miremur, quòd sacri Ordines suos tyrones deforment, & vilibus assuescant, vt qui docentur fortia peragere: nil enim forte sperandum est de cultioribus.

1. *Reg.* 16. Tulit ergo Samuel cornu olei, & vnxit eum in medio fratrum eius, & directus est Spiritus Domini à die illa in Dauid, & deinceps: surgénsque Samuël abiit in Ramatha.

§. XXIX.

Interna sanctitatis signum minus fallaciæ expositum est amor in fratres.

E Multis vnctis in Reges, vnus Dauid dicitur vnctus in medio fratrum suorum: ait enim Textus: *Et vnxit eum in medio fratrum eius.* Non sic Saul; non sic Iehu: imò de hoc dicitur lib. 4. Regum, cap. 9. *Elisæus autem Propheta vocauit vnum de filiis Prophetarum, & ait illi: . . . Videbis Iehu filium Iosaphat, filij Namsi; & ingressus suscitabis eum de medio fratrum suorum, & introduces in interius cubiculum. Tenensque lenticulam olei fundes super eum*, &c. Ecce tibi, vt Iehu vngatur, iubetur à fratribus separari, & in secreto cubiculi solus constitui: Dauid autem in medio fratrum inungitur. Et quando Iehu, & alij separantur à fratribus: cur Dauid medius inter fratres constituitur, vt vnctionem regni capiat? In Dauidis electione non solùm designabatur Rex; sed Rex sanctus, & vir secundùm cor Dei, intimè delibutus oleo Spiritus sancti. Quod vt ostendat Dominus, dicit, illum vnctum in medio fratrum: de amore enim fraterno minùs fallaciæ expositum sumitur signum internæ sanctitatis. Dicebat Apostolus ad Rom. 13. *Nemini quidquam debeatis, nisi vt inuicem diligatis: qui enim diligit proximum, legem impleuit.* Et mirabar, quod Paulus totam legis impletionem, & internæ sanctitatis signum constituat in sola proximi dilectione; præcipuè cùm maior sit, & præstantior dilectio Dei. Cur pro signo sanctitatis non magis meminit dilectionem Dei, quàm dilectionem proximi? Inseparabiles quidem sunt inter se hæ duæ virtutes, nimirum, dilectio Dei, & dilectio proximi: in dilectione autem Dei potest se homo aliquando fallere, credens se Deum amare, quem minimè amat, præcipuè cùm non crebra sint externa exercitia diuinæ charitatis: dilectio autem proximi patentissima est in frequentissimis occasionibus benefaciendi proximis, & eos sustinendi; ideò Apostolus pro signo sanctitatis ad proximi dilectionem occurrit, vt in qua minùs esset fallaciæ. Ait D. Anselm. ibi: *Cur Apostolus solam proximi dilectionem commemorare maluit, qua legem dixit impleri; nisi quia in dilectione Dei possunt homines mentiri; quia rariores tentationes eam probant: in dilectione autem proximi faciliùs conuincuntur eam non habere, dum, scilicet, iniquè cum aliis, vel aliquibus agunt? Cùm ergo alterum dilectionis præceptum sine altero teneri non possit, etiam vnum eorum commemorare plerumque sufficit, cùm agitur de operibus iustitiæ; sed opportuniùs illud, de quo quisque faciliùs conuincitur.* Planè in dilectione Dei, anagogicisque virtutum actibus, & mentiri, & se fallere possunt homines: ideo vt eorum interna sanctitas comprobetur, ad proximorum charitatem recurrendum est, de qua facilè conuinci possunt. Quippe qualis sis in corde tuo erga Deum, in eo apertè, & sine fallacia ostendis, quod es circa proximum. Dauide latente in spelunca 1. Reg. 24. ingressus est Saul, vt purgaret ventrem; quem vt interficeret Dauid, multis cogebatur: sed ille elegit parcere homini sibi infenso: dixit enim: *Propitius sit mihi Dominus, ne faciam hanc rem*, &c. Quid tunc? Sapienter ait D. Basil. Sel. orat. 17. *Dauidem multitas exhibet; & dum ei Saülem instare malus iubet, in solas terras proturbat, vt iaslus ignauiscens virtutis abijciat clypeum. Sed vita aspera, amoris in Deum fuerunt exercitia. Cùm enim in spelæo quæritantem se deprehendisset, pepercit.* Expende, vnde flammas diuini amoris in Dauide ostendit; nimirum, ab illis: *Cùm enim in spelæo quæritantem se deprehendisset, pepercit.* Vbi enim ostenditur proximo parcens, apertissimè comprobatur eius in Deum charitas intima. Crede mihi, multus probatur esse ad Deum, qui multus est ad fratres suos, ad proximos suos.

Margin: 1. Reg. 9. — Rom. 13. — Anselm. — 1. Reg. 24. — Basil. Sel.

§. XXX.

Totus tibi Deus aderit, si vel minimum eius dignè accipias.

V Ix sacri vnguenti in se Dauid excepit guttulas, & statim dicit Textus: *Et directus est Spiritus Domini à die illa in Dauid*, &c. Continuò post vnctionem impleus

pleuit Dauidem Spiritu Domini, nimirum, vt ait Carthus. Spiritus gratiæ gratum facientis, quæ ideo tunc, iuxta Salianum, aucta fuit: hic iuxta Lyranum, Spiritus prophetiæ: aut, iuxta Gregor. Spiritus fortitudinis: aut Spiritus prudentiæ, iuxta Vatablum. Ego autem libenter acciperem totum Deum, qui omnimodis gratiis, & donis suis cœpit implere Regem suum, ne quid illi ad munus deficeret. Nec mirarer, quòd post regiam vnctionem præstitam, iam totus Deus adsit Christo suo; quando is est Deus, qui totus veniat ad eum, qui vel minimum eius accipit dignè. Genes. 1. ait Dominus: *Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram: & præsit piscibus maris, & volatilibus cœli, &c. Et creauit Deus hominem ad imaginem, & similitudinem suam.* &c. Sic posuit Deus in homine imaginem suam: ex quo autem accepit homo in se Dei imaginem; Deus ipse per eam in hominem venire decreuit. Quò spectans D. Chrysol. ser. 148. ait: *In te imaginem suam posuit Deus, vt faceret inuisibilem Conditorem visibilis imago præsentem ponere: ... quomodò putatur iniuria, quando Deus, quod per se fecit in te, in se clementer excepit, & in homine se vero videri voluit, in quo antè imaginariè voluit se videri: dedisque, vt proprietas esset ipse, qui antè, vt similitudo esset, accepit?* Sic, ex quo Dei similitudo, vel vmbra hominem attigit; illud euenit, vt Deus totus ad hominem diuerteret, & caperet totum Deum, qui eius vel vmbram ceperat. Fac, homo, vt in te vel minimum Dei dignè consistat: & fallar, nisi te Deus suis donis impleat. Matth. 9. *Ecce Princeps vnus accessit, & adorabat eum dicens: Domine, filia mea modò defuncta est: sed veni, impone manum tuam super eam, & viuet.* Ibat ergo cum Principe hoc Iesus; & interea mulier, quæ fluxum sanguinis patiebatur, *accessit retrò, & tetigit fimbriam vestimenti eius: dicebat enim intra se: Si tetigero tantùm fimbriam vestimenti eius, salua ero.* Compone modò Principem illum cum muliere hac: ille totum Iesum curabat adducere in domum suam, vt sanaret filiam; hæc vel tenuem fimbriæ Iesu filum cupiebat tangere, vt inde haberet salutem: & vt cupiebat, sic tetigit fimbriam, & salutem obtinuit, & Iesum sibi applaudentem. Et cur hæc sic in habenda salute à Iesu Principem vicit? Ille, dum putabat totam Iesu præsentiam necessariam filiæ saluti, indignè sentiebat de Iesu: hæc, dum solius fimbriæ tactum requirebat, dignissimè de Iesu cogitabat; & ideò dignè tangens vel fimbriam, & salutem, & totum Iesum sibi acquisiuit. Circa quæ ait D. Chrysost. hom. 32. in Matth. *Vides mulierem Archisynagogo præstantiorem. non apprehendit, non quicquam detinuit, digitis solùm tetigit: & ideo cùm vltima venisset, prima curata recessit. Et ille quidem Medicum ipsum ducebat ad domum, huic verò solus tactus sufficit.* Equidem solus fimbriæ tactus dignè exhibitus sufficit fœminæ, vt sibi & salutem præriperet, & Deum. Vt Deus totus adest iis, qui vel minimum Dei acceperunt, habes tom. 4. in Euang. lib. 16. cap. 15. §. 17. & cap. 6. §. 13. & tom. 3. in Euang. lib. 14. cap. 10. §. 31. & tom. 3. de Christo figur. lib. 7. cap. 5. §. 17.

Carthus. Salian. Lyran. Gregor. Vatabl. Genes. 1. Chrysol. Matth. 9. Chrysost.

§. XXXI.

Inchoata beneficia nunquam Deus non auget, & in perfectum deducit, in electis suis.

ACcedens Spiritus Domini ad Dauidem, non in limine hæsit; sed vsque in perfectum in illo auxit dona sua: dicit enim Textus: *Directus est Spiritus Domini à die illa in Dauid, & deinceps.* Nec equidem semel accessit, & statim abiit; sed vt vsque in finem adfuit Spiritus Domini Dauidi, sic in dies augebat in illo, & perficiebat dona sua, donec vltimum complementum acciperent. Dicebat Elizabeth Mariæ Lucæ cap. 1. *Ecce enim, vt facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio infans in vtero meo.* Et post pauca addit Textus: *Mansit autem Maria cum illa quasi mensibus tribus.* Nec explicat, quid Mariæ præsentia tribus illis mensibus fecerit, vel in matre, vel in puero. Et quando in primo accessu Mariæ dicitur tanta gratia data infantulo Ioanni; cur non explicatur, quanta illi data fuerit tribus illis mensibus? An, quia Maria in primo ingressu suo Ioannem exornans, & illuminans, nil illi deinceps præstitit? Absit: nescit enim Deus in electis suis incipere dona præstare, & statim desinere; imò eo ipso, quòd dicatur Deus suis electis adstitisse, illosque in primis illuminasse; intelligendus est semper in illis sua dona auxisse, & in perfectum deduxisse. Ex quo Orig. homil. 9. in Lucam ait de re præsenti: *Si ergo quòd tantùm venit Maria ad Elizabeth, & salutauit eam, exultauit infans in gaudio, & Spiritu sancto plena Elizabeth prophetauit, & in vna hora tantos profectus habuit; nostræ coniecturæ relinquitur, quid in tribus mensibus Ioannes profecerit, assistente Maria Elizabeth. Valdè quippe indignum est, in puncto hora exultare infantem; per tres verò menses Ioannem ex vicinia Matris Domini, & ipsius Saluatoris præsentia nihil profecisse. Exercebatur ergo, & quodammodo in athletico per tres menses vrgebatur Ioannes, & præparabatur in matris vtero, vt mirabiliter natus, mirabilius nutriretur.* Quid pulchrius, quid elegantius in rem præsentem? Est Dauid, est Ioannes Dei electus, vtrique adest Deus: Ioanni in matris vtero existenti; Dauidi inter fratres suos, & iuxta patrem suum. Vtrique gratiam suam, & dona sua abundè largitur, sed in ea gratia largienda cessauit? Absit. qui enim in primo Dei accessu tanta acceperunt; in diuina eius assistentia mirum in modum replebantur, & ducebantur in vltimam perfectionem sui muneris. Ioannes ergo in vtero matris, & Dauid adhuc sub patris potestate, quodammodo in athletico vrgebantur, & præparabantur Dei assistentia, vsque dum sui muneris perfectionem complerent. Nescit quidem Deus non deducere dona sua in perfectionem in suis electis. Quò respiciens Paulus ad Rom. 9. ait: *Reliquiæ Israelis saluæ fient. Verbum autem consummans & abbreuians in æquitate.* Circa quæ D. Ansel. ait: *Id est saluabuntur, quia verbum Euangelii, quod eis traditur, erit consummans hominem in iustitia, id est, perfectionem iustitiæ dans, & ea consummans, ac perficiens, quæ lex non potest.* Quando Deus Israëli dederat promissiones suas, & dona sua; rectè concludit fieri non posse, quin plures Israelitæ salui fiant, quia is est Deus, qui nesciat non consummare, & perficere dona in electis suis. Nihil enim magis à Deo alienum, quàm pœnitudo beneficiorum, quæ electis proficiant. Hinc Psal. 52. *Dixit insipiens in corde suo: Non est Deus.* Et quando insipiens sic desipuit, vt Deum esse negaret? Ait D. August. ibi: *Pharisæi dicunt: Si Filius Dei est, descendat de Cruce Ecce apertè dixerunt. Non est Deus.* Tunc equidem apertissimè dicitur Deus non esse, quando petitur, ne perficiat, & consummet opus suum; sed ab inceptis donis desistat. Inseparabilis enim est Dei proprietas, quòd benefacere electis suis non desistat. Act. 16. dicitur de Apostolis: *Cùm venissent autem in Mysiam tentabant ire in Bithyniam: & non permisit eos Spiritus Iesu.* Quæ verba sic leguntur à D. Cyrill. Alex. lib. 2. Thesauri, cap. 4. *Et cùm transissent Asiam, & regionem Galatiæ, tentabant recedere in Bithyniam: & non permisit eos Spiritus Iesu.* Iter in Bithyniam, iuxta Cyrillum, non erat accessus, sed recessus ab incepta prædicatione: ait enim: *Tentabant recedere in Bithyniam.* Ideò eos cohibuit Spiritus Iesu, cuius est non recedere ab incepto beneficio; sed illud in electis suis vsque ad perfectionem deducere. In quo videtur superare vniuersas creaturas, & sese ostendere Dei Filium: aiebat enim de se Matth. 12. *Ecce plusquàm Salomon hic.* Quòd si quæras, vnde Salomone maior appareat, ait D. Irenæus lib. 4. cap. 21. *Vnus autem, & idem Dominus, qui plusquam templum, & plusquàm Salomon donat hominibus, id est, suam præsentiam, & resurrectionem à mortuis, sed non Deum immutans, nec alium præditans Patrem, sed eundem ipsum, qui semper habet, & plura metiri domesticis, & proficiente eorum erga Deum dilectione plura, & maiora donans.* Ecce Dei inseparabilem proprietatem; nimirum, qua semper habet, *plura metiri domesticis, & proficiente eorum dilectione erga Deum plura, & maiora donans.* Sic Deus, sic Filius Dei, Iesus, vbi se præsentem facit suis, nescit cessare à beneficiis; sed plura, & maiora in dies tribuit. Remitto hunc eundem locum aliò latiùs expendendum. Trahenda huc etiam sunt dicta infra cap. 3. §. 55.

Luc. 1. Orig. Rom. 9. Anselm. August. Act. 16. Cyrill. Alex. Matth. 12. Iren.

1. *Reg.* 16. Spiritus autem Domini recessit à Saüle, & exagitabat eum Spiritus nequam à Domino. Dixerúntque serui Saül ad eũ: Ecce Spiritus Dei malus exagitat te. Iubeat Dominus noster, & serui tui, qui coram te sunt, quærent hominem scientem psallere

 cithara:

cithara: vt quando arripuerit te Spiritus Domini malus, psallat manu sua, & leuiùs feras. Et ait Saül ad seruos suos: Prouidete ergo mihi aliquem benè psallentem, & adducite eum ad me.

§. XXXII.

Qui perdit Deum, malis patet.

COmmunissimum est vniuersis, quod Sauli accidit, de quo ait Text. *Spiritus autem Domini recessit à Saule, & exagitabat eum Spiritus nequam*, &c. Patet equidem malo, qui Deum perdit: vt dicat D. Basil. Sel. orat. 14. *Spiritus autem gratia à Saule translata Spiritus nequam habitationem concedebat.* Quasi necessum esset, quòd abeunte bono, malus appropinquaret. Expressiùs in rem Theodor. qu. 13. ait: *Cùm diuinus processisset Spiritus, locum est sortitus malignus Spiritus. Hinc autem docemur clamate cum Dauide: Spiritum sanctum tuum ne auferas à me. Sic cùm apostolica gratia Iudam reliquisset, in eum ingressus est Diabolus.* Sic & singulis accidit hominibus, qui cùm Deum à se faciunt abire, statim vniuersis malignis incursibus patent. Dicebat Gen. 27. *Vix Isaac sermonem impleuerat: & egresso Iacob foras, venit Esau.* Dum Iacob intùs erat, minime accedebat Esau: & cùm primùm Iacob egreditur, tunc statim Esau accedit. Quod meditatus Philo lib. de temul. fatur: *Iacob exeuntem, intrantem Esau legimus, dicente Scriptura: Et factum est, quando exiuit Iacob, venit Esau frater eius. Quamdiu enim ambulat in anima prudentia, exterminatur amicitia insipientia; sed quàm primùm illa migrat, alter reuertitur.* Nescit cor humanum esse sine hospite, malo, aut bono, Deo, aut Diabolo. Dum bonus implet hominem, nullus accessus patet malo: at, abeunte bono, statim malus hospitium capit. De immundo Spiritu ad domum cordis humani accedente ait D. Luc. cap. 11. *Cùm venerit, inuenit eam scopis mundatam, & ornatam. Tunc vadit, & assumit septem alios Spiritus secum, nequiores se: & ingressi habitant ibi.* Quid est, quòd domus cordis humani inuenitur ab immundo Spiritu scopis mundata, & ornata? Quod est ad alliciendos habitatores domus ornata, & mundata: id est cor humanum vacuum Deo ad alliciendum immundum Spiritum: sicut enim curritur ad præoccupandum mundum, & ornatum hospitium, sic malus currit ad possidendum cor, in quo nihil videt diuinum. Vt dicat Author Cat. Græcæ in D. Luc. *Quos viceperit, nihil amplius diuini in se habentes, sed desertos omninò & vacuos, cum sua potestate sibi habitaculum facit.* Væ tibi, homo, qui Deum perdidisti: sanè ad te quamprimùm accedit malus cum omni potestate sua. Clamabat Sponsa Cant. 4. *Surge, Aquilo*: qui ventus à nautis solebat vocari dexter. Et quid Aquilo cum dextera? Sanè Aquilo recedentibus ab Oriente dexter est; sic & malus recedentibus à Iesu dexteram eripit, eosque miserè, vt subiectos, premit. Quo spectans D. Nicæn. homil. 10. in Cant. ait: *Aquilo est durus, & asper ventus. Vocatur autem dexter nomine: sed non est dexter Aquilo, nisi quos à tergo habeat Orientem, peragens cursum ad occidentem. Omninò autem intelliges ænigma eorum, quæ dicuntur; quod, scilicet, qui recessit ab Oriente, (sic enim nominatur Christus à Propheta,) & se protendit ad occasum luminis, vbi est potestas tenebrarum; sibi dexterum habet Aquilonem improbis insultibus eum excipientem, per quem cursus conficitur ad tenebras.* Caue, homo, ne deseras Orientem Iesum: primo enim in gradu, quo Deus tibi cœperit à tergo esse, dexter tibi aderit Aquilo; dexteram tuam malignus tenebit, qui te in æternas tenebras impellat.

Basil. Sel. — Theodor. — Gen. 27. — Philo. — Luc. 11. — Cat. Græc. — Cant. 4. — Greg. Nic.

§. XXXIII.

Regi minime auaro non serui sunt, sed amici.

1. Reg. 15.

NOta fuit auaritia Saülis, qua 1. Reg. 15. optima quæque spolia Amalecitarum sibi reseruauit, ob quæ reprobatus fuit à Deo. Huic ergo auarissimo Regi, spiritu maligno agitato, remedium quærebant eius domestici, de quibus ait Text. *Dixerúntque serui Saulis ad eum. Ecce Spiritus Dei malus exagitat te*, &c. Et mirabar, non filius, nec cognatis, nec amicis Saülis; sed solis eius seruis sollicitudinem fuisse de salute eius. Annon & filij, & cognati, & amici Saulis solliciti erant de eius salute? Cur ergo soli serui dicuntur de illius cogitasse remedio? Notanter non filiorum, nec cognatorum, nec amicorum, sed seruorum tantùm meminit Textus: auarissimo enim homini, non filius, nec frater, nec amicus est; sed omnes putat seruos, qui pro lucris laborent sibi acquirendis. Quò spectabat Ecclesiastes cap. 4. quando de auarissimo hominum dicebat: *Vnus est, & secundum non habet; non filium, non fratrem: & tamen laborare non cessat.* Campensis legit: *Solus stat sine socijs sine liberis, sine cognatis & sine fine laborans.* Et qui fieri potest, quod quis adeo solus sit, vt nullum fratrem, aut cognatum, aut socium habeat in quotidiano labore? Non equidem id accidit ex rei veritate, sed ex auarissimi hominis æstimatione, qui nullum ius, siue amicitiæ, siue consanguinitatis agnoscit; sed omnes æstimat seruos, qui suis laborent acquirendis lucris: tollenda enim est ab animo diuitiarum cupiditas, vt aliquem non seruum, sed amicum non habeat. Hinc Dominus Matth. 5. *Beati pauperes spiritu: quoniam ipsorum est regnum cælorum.* Et mirabar, pauperibus tradi à Deo regni cælestis clauum: notissima enim est pauperum Principum, & Gubernatorum pestis, qui vt acquirendis sibi bonis student, nulli subdito parcunt; sed maximè illos exactionibus premunt, suisque lucris seruire faciunt. Cur ergo, Domine, regnum cælorum, nimirum, regnum liberorum, regnum ingenuorum; regnum amicorum, regnum fratrum pauperi tradis? Vis, vt regnum cælorum seruiat tributis sub Principe paupere? Absit: non enim vulgari pauperi illud tradit; sed pauperi spiritu, nimirum, homini, qui nulla afficitur diuitiarum cupiditate, nulla auaritia tenetur. Qui talis est, solus non seruos, sed socios, sed amicos, & fratres omnes habet. Persuadebat Regem Maurorum Boccum Dux Romanus, Sulla, vt sese populo Romano subderet: quod vt conficeret, sic apud Salustium in bello Iugurthino fatur: *Populo Romano iam à principio inopi melius visum est amicos, quam seruos quærere; tutiúsque esse volentibus, quam coactis imperitare.* Expende illa: *Iam à principio inopi melius visum est amicos, quàm seruos quærere.* Quippe ex eo prudens Dux ostendebat subditos populo Romano futuros socios, & amicos, non seruos: quia populus Romanus ab initio sectabatur voluntariam paupertatem, vt diuitiarum, deliciarúmque contemptum. Amet sibi vniuersos seruos habere auarus homo, diuitiarúmque cupidus Princeps: at, qui voluntariè pauper est, ab omnique temporalium diuitiarum, deliciarúmque alienus cupiditate, is nullum habere seruum amat, sed omnes amicos, & socios, & fratres æstimat.

Eccles. 4. — Campens. — Matth. 5. — Salust.

§. XXXIV.

Profanorum Musica non Diaboli expultrix, sed conseruatrix potiùs est.

QVando Regiæ mundiales frequentissimæ sunt Musicis, & Cantoribus præstantissimis, cur Saulis serui sic agunt de Cantore quærendo, quasi de re minimè præuia? Dicunt nanque: *Ecce spiritus Dei malus exagitat te. Iubeat Dominus noster: & serui tui, qui coram te sunt, quærent hominem scientem psallere cithara*, &c. Et vnde magis quærendus citharœdus, quam ex ipsa Regia? Si qui sunt in regno præstantes cantu, vel pulsatu; nónne ij solent certiùs inueniri in Regiis, apud mundi Principes? Nónne & Saul tunc temporis deductus ad summum regni sui splendorem, apud se præstantissimos quosque in arte Musicæ haberet: quod commune erat omnibus Regibus? Cur ergo serui eius promittunt se quæsituros psallentem cithara, tanquam si hic ad manum in Regia non esset? Abundabat Regia, credo, iis pestibus, qui frequentissimi sunt in Regiis; nimirum, qui profana canerent quàm dexterrimè: at boni ij serui non agebant de quærendo profanorum Cantore, sed sacrorum: quod mihi persuadet existimata difficultas inueniendi. Tum ille seruus, qui ad rem locutus ait statim: *Ecce vidi filium Isai Bethlehemitem scientem psallere: : : & Dominus est cum eo.* Non enim illum commendat solùm de Musica; sed de illa, cui adfuit Deus. Insuper & Iosephus lib. 6. cap. 9. ait: *Monuerunt vbique inquirendum, qui, quoties Rex à Dæmone inquietaretur, stans ad caput eius, voce, ac fidibus sacros hymnos caneret.* Et quidem pro depellendo Dæmone vnus aptus esset, qui

Ioseph.

qui sacra caneret: profani enim cantus magis dæmonem in animis humanis valent asserere. Merito enim ait D. Valerianus hom. 6. de otiosis verbis: *Cùm hic agile plectro, tinnientis citharæ sonos expedit, ille docili digito laborantis organi blandimenta componit: isti sunt laquei, quibus famulantibus inter cætera vulnera Diabolus hominum mortes operatur: nam, quotiescunque dulci voce multetur auditus, ad turpe facinus incitatur affectus. Nemo insidiosis cantibus credat, nec ad illa libidinosa vocis incitatrix respiciat, quæ, cùm oblectant, sauciunt; cùm blandiuntur, occidant. Sic frequenter vidimus blandis fibilis aues decipi*, &c. Quid sapientius? Nescio, an certiùs Diabolus sua iacula dirigat, quàm vbi inter blanda profanorum cantuum sibila operatur. (Valer.) Ait Genes. 6. *Videntes filij Dei filias hominum, quòd essent pulchræ, acceperunt sibi vxores ex omnibus, quas elegerant*, &c. (Gen. 6.) Et mirabar, quòd fœminarum pulchritudo sic filios Dei ad se raperet. Et cur filij Dei sanctè, piéque educati non magis restiterunt visæ pulchritudini? Ait Theodor. ibi: *Filij etiam Seth, Dij dicti sunt, eò quòd virtutem colerent, eo ratione, qua Principes, & Iudices, Dij in Psalmis, & Moyse dicuntur: qui quidem generi Cain à Deo maledicto nulla ratione se immiscuerant per multos annos; longo tamen post tempore pulchritudine mulierum ex stirpe delectati sunt, & musicis instrumentis, quæ à Iubal, è generatione Cain orto, inuenta sunt: atque ita illis se immiscuerunt.* (Theodor.) Expende illa: *Pulchritudine mulierum delectati sunt, & musicis instrumentis.* Non enim sola pulchritudo, sed & musica instrumenta filios Dei inuaserunt, & à Deo separatos in partem maledictorum asciuerunt. Nec illud prætereundum est, quòd Musicæ inuentores non in genere sancto, sed in genere Cain inuenti sint; nec in eo genere apparuerunt, nisi quando voluptas carnis excrescere cœpit. Quippe memorans Textus Gen. 4. stirpem Cain, ait: *Mathusael genuit Lamech. Qui accepit duas vxores, nomen vni Ada, & nomen alteri Sella. Genuitque Ada Iabel, qui fuit pater habitantium in tentoriis, atque pastorum. Et nomen fratris eius Iubal: ipse fuit pater canentium cithara, & organo.* (Gen. 4.) Priùs voluptas carnalis sic animis hominis insedit, vt non contentus esset vna vxore, sed duas acciperet: & hinc natus est Musicæ inuentor. Quod notabat Theophilus Antioch. lib. 2. ad Autolicum sic: *Lamech accepit vxores duas. Eo enim tempore inoleuit mos plures habendi vxores. Hoc eodem tempore Musica inuenta est.* (Theop. Ant.) Simul creuit vxorum numerus inter Caini nepotes, & Musicæ inuentio: vt profanorum cantus sint semper bonis viris suspecti.

§. XXXV.

Cælestium præcones ægrè in Principum palatiis admittuntur.

CVm de quærendo Cantore agunt serui Saulis, quàm id cautè tractant, expressum imperiū Regis expectantes: *Dixerunt serui Saul ad eum: Ecce Spiritus Dei malus exagitat te. Iubeat dominus noster: & serui tui, qui coram te sunt, quærent hominem scientem psallere cithara*, &c. Non ante Regis imperium quærere musicum hominem audent: sed priùs dicunt, vt Rex iubeat, & post iussum Regis se quæsituros spondent. Longè aliter 3 Reg. 1. vbi sic: *Rex Dauid senuerat, habebátque ætatis plurimos dies; cùmque operiretur vestibus, non calefiebat. Dixerunt ergo ei serui sui: Quæramus domino nostro Regi adolescentulam virginem, & stet coram Rege, & foueat eum, dormiátque in sinu suo, & calefaciat dominum nostrum Regem. Quæsierunt igitur adolescentulam speciosam in omnibus finibus Israël, & inuenerunt Abisag Sunamitidem, & adduxerunt.* (3 Reg. 1.) Sic serui Regis tractant de quærenda puella, quæ Regem foueat: nec tamen expectant iussum Regis; sed nullo explicato Regis imperio ipsi quærunt, & inueniunt, & introducunt ad Regem, quam inuenerant. Et cur serui Dauidis sic per seipsos sine iussu Regis quærunt puellam, & introducunt eam ad Regem; serui autem Saulis non audent quærere, nec introducere musicum virum ad Regem, nisi priùs ipse Rex imperauerit? Serui Dauidis in puella quærenda nihil non temporale meditabantur; quæ autem temporalia sunt commoda, facilè admittuntur in Regiis: serui autem Saulis in psalte quærendo, diuinum aliquid meditabantur: quærebant enim, non qualemcunque Cantorem, sed vt §. præcedenti probaui, & dixi ex Iosepho, *qui stans ad caput Regis, voce, ac fidibus sacros hymnos caneret.* (Ioseph.) Diuinorum autem, cælestiúmque Concentor non ita facilè, sed ægrè, & difficulter admittitur in Regiis. Nota est tyrannica illa sententia Nabuchodonosoris aduersùs vniuersos Sapientes Dan. 2. eò quòd ei somnium indicare non valerent. Eam Arioch notificauit etiam Danieli, & sociis eius. Quid tunc? Ait Textus: *Daniel ingressus rogauit Regem, vt tempus daret sibi ad solutionem indicandam Regi.* (Dan. 2.) Vbi audiuit sententiam nihil moratus, sed statim ipse per se introiuit ad Regem, vtpote Regi familiaris & notus, vt docet Dionysius Carthusian. in præsenti. Postquàm autem Deo reuelante, cognitionem somnij accepit, venit ad Arioch, & dixit illi: *Sapientes Babylonis ne perdas: introduc me in conspectu Regis, & solutionem Regi narrabo.* (Dion. Cart.) Vt inducias peteret, ipse per se introiuit ad Regem: vt somnij autem, & mysterij reuelationem narraret, non ipse per se vult ingredi, sed magis expectat introduci ab Arioch. Et cur etiam modò non magis ipse intrat? Cur, qui primò solus ingressus est Regis cubiculum; modò intrare refugit sine introductore? Primò nihil in illa re cogitauit Daniel futurum, nisi temporale; modò autem post somnij reuelationem scit totum sermonem cum Rege futurum esse de regno cælesti, de lapide primario Iesu, qui abscissus de monte sine manibus ingentia mundi imperia conterat, & sub propria redigat potestate. Cælestium autem Sacramentorum expositori adeò nouit palatia Principum clausa, vt illò sine introductore ingredi non audeat. Et qui de temporalibus acturus facilè intrat ad Regem, nec in limine moratur; vbi de cælestibus acturus est, expectat introductoris ingressum, & Regis placitum; neque aliter audet coram Rege stare.

§. XXXVI.

Qui Principes de aliquo malo commonere vult impunè, simul illis facile aliquod remedium suggerat.

HÆc omnibus aulis communis pestis, qua nemo Principem de malo, vel illato, vel imminente, commonere audet, exsibilata est à seruis Saulis, de quibus ait Textus: *Dixerúntque serui Saül ad eum: Ecce spiritus Dei malus exagitat te. Iubeat dominus noster, & serui tui, qui coram te sunt, quærent hominem scientem psallere cithara, vt quando arripuerit te Spiritus Domini malus, psallat manu sua, & leuiùs feras.* Ecce tibi serui Saülis audent apertè illum monere, quòd dæmoniaco Spiritu agitetur. Et vnde tantum malum adeò apertè dicere Regi audent? Ex adiuncto, & facili, & grato remedio; nimirum: *Iubeat dominus noster, & serui tui quærent hominem scientem psallere*, &c. Magna hæc fuit aulicorum hominum prudentia, qui eò adducti, vt malum Regi vellent renunciare, non priùs malum proponunt, quàm remedium facile, & iucundum Regi suggerant. Quam prudentiam notauit noster Salianus in præsenti; & illam didicisse fatetur ex P. Petri Cotoni religiosissimi Societatis nostræ Theologi vsu, colloquióque. Qui cùm Henrico IV. Regi Christianissimo, à concionibus, sacrisque confessionibus esset, nihil illi asperum, aut durum renunciare cunctatus est; sed simul proponebat facile remedium excogitatum. (Salian.) Sic Gen. 41. pauperculus ille Ioseph, & captiuus, è carcere eductus, vt coram potentissimo Rege Pharaone staret, eiúsque somnium explicaret, non veretur illi vastationem regni per imminentem famem prænunciare. (Gen. 41.) Et quare non magis veretur pauper homo tanta mala prænunciare Regi? Expende ordinem, quo illa prænunciabat: *Sequentur septem anni alij tantæ sterilitatis, vt obliuioni tradatur cuncta retrò abundantia: consumptura est enim fames omnem terram ::: Nunc ergo prouideat Rex virum sapientem, & industrium, & præficiat eum terræ Ægypti: qui constituat Præpositos per cunctas regiones: & quintam partem fructuum per septem annos fertilitatis, qui iam futuri sunt, congreget in horrea*, &c. Quærebatur ex illo sola somnij interpretatio: at sapiens adolescens dicturus coram Rege duritiem imminentis famis, simul ex se addidit remedium perfacile, & Regi minime ingratum, de implendis horreis regiis, quibus bis possit Ægypto dominari. Non absimilis Daniel extitit cum Nabuchodonosor c. 4. cui ait: *Hæc est interpretatio sententiæ Altissimi, quæ peruenit super dominum meum Regem. Eiicient te ab hominibus, & cum bestiis, ferísque erit habitatio tua, & fœnum vt bos comedes, & rore cæli infunderis: septem quoque tempora mutabuntur super te, donec scias.* (Dan. 4.)

ſcias, quòd dominetur excelſus, &c. *Quamobrem Rex conſilium meum placeat tibi, & peccata tua eleemoſynis redime, & iniquitates tuas miſericordiis*, &c. Sic ſapiens calamitati indictæ Regi facillimum addit remedium; quid enim facilius ditiſſimo Regi, quàm eleemoſynis extremas à ſe calamitates auertere?

1. *Reg.* 16. Et reſpondens vnus de pueris, ait: Ecce vidi filium Iſaï Bethlehemitem, ſcientem pſallere, & fortiſſimum robore, & virum bellicoſum, & prudentem in verbis, & virum pulchrum: & Dominus eſt cum eo. Miſit ergo Saül nuncios ad Iſaï dicens: Mitte ad me Dauid filium tuum, qui eſt in paſcuis.

§. XXXVII.

Præſtantes aulici & in choreis, & in caſtris noti ſint.

VNus quærebatur Pſaltes ad Regis leuamen: & offertur, qui rectè ſciat pſallere, & pugnare: dicit enim quidam Saülis miniſter: *Ecce vidi filium Iſai Bethlehemitem, ſcientem pſallere, & fortiſſimum robore, & virum bellicoſum*, &c. Et quando ſola ſcientia canendi, citharæque pulſandæ in viro quærebatur, quid neceſſum fuit virtutem eius bellicam tot, tantiſque verbis explicari? Factum hoc crediderim diuina prouidentia, ne Dauid crederetur futurus de illis aulicis, qui ad ſola chorearum ludicra aptantur; ſed oſtenderetur ſic ſummum aulicorum honorem peruigiſſe, vt non ſolùm in choreis, ſed & in caſtris non paruum ſui ſpecimen præſtaret: de illo enim pulchrè canebat Amœnus in Enchiridio veteris Teſtamenti:

Amœn.
Dauid paruus erat, fratrum vltimus, & modò Ieſſe
Cura gregis citharam formans ad ouile paternum,
Inde ad delicias Regis, mox horrida bella
Conſerit, & funda ſternit ſtridente Goliam.

Is erat Dauid, qui vt ad Regis delicias in citharæ arte, & cantu videbatur efformatus; ſic & ad horrida bella: vt cantu oblectaret Regem; & pugna defenderet. Conueniant huc formoſuli illi aulici domibus Regum frequentes, in citharæ ludo multi, in bello nulli: in choreis, in deliciis regiis primi; in arena, in ſtadio, in pugna nec vltimi. Sanè longè ij amandandi eſſent à Regum præſentia, quorum fauor ſolos eos deberet implere, qui, vt illis ad delicias ſunt, in chorearum ludicris; ſic in horridis bellis ſe pro Rege ſuo ſtrenuè gerunt. Exemplo Dei, cuius eſt in ſuis aſſeclis hæc duo coniuncta oſtendere, vt dicat Cant.
Cant. 7. 7. *Quid videbis in Sulamite, niſi choros caſtrorum?* Sic de ſibi adiunctis gloriatur Dominus, quòd illi & de choris ſciant, & de caſtris; quòd ex ſe oſtendant chorearum diſciplinam, & caſtrorum: duo hæc coniungentes, vt apti appareant ad chorearum delicias, & inde proſiliant ad horrida bella. Id quod in aulicis Sigiſmeris Regis notabat Sidon. Apoll. lib. 4. epiſt. 20. de quibus ait: *Eo, quo comebantur, ornatu muniebantur. Lanceis vncatis, ſecuribúſque*
Sid. Apol. *miſſilibus dextra refertæ, clypeis lęuam partem adumbrantibus, quorum lux in orbibus niuea, fulua in vmbonibus, ita cenſum prodebat, vt ſtudium. Cuncta prorſus huiuſmodi, vt in actione thalamorum, non appareret minor Martis pompa, quàm Veneris.* Sic nobiliſſimi Regis vel in nuptiis oſtendebantur aulici, vt non minùs deliciarum cultum, quàm bellorum virtutem oſtentarent. Sic ad Regis delicias conueniebant, vt non ad eas ſolùm compoſiti putarentur; ſed & magis ad ſanguinolenta conficienda certamina: ne de illis diceretur, quod de Nerone canit Apollonius Nouar. lib. 1. de excid. Hieroſ.

Nouar.
Prælia quanquam
Oderat, & cithara tantummodò carmina norat,
Laruaróſque inter geſtu contendere acimes,
Atque apij Graiam ſaltu meruiſſe coronam.

Sic ille peſſimus Principum, & Palatinorum bella oderat totus intentus citharæ, & ludis mimicis.

§. XXXVIII.

Virginitatis cultus nulla non audet facinora, nullos non præſefert triumphos. Vbi de S. Xauerio.

PVer erat ſanè ætate Dauid, iuxta Torniellum, & Serarium, & Lyranum, quando ab aulico illo vocatur bellicoſus vir: dicit enim: *Ecce vidi filium Iſai Bethlehemitem, ſcientem pſallere, & fortiſſimum robore, & virum bellicoſum.* Nec mirandum, quòd puer, qui decimumſextum, aut decimumſeptimum annum fortè non exceſſerat, vocetur bellicoſus vir, quando in illo, & procera ſtatura, & bellicoſiſſima cuiuſuis viri conueniebant facinora. Non enim is puer iſte erat, qui paſtorali plectro delectatus canendis amoribus vacaret; ſed, qui parum recreatus cithara, cum ſyluæ feris ſanguinolenta certamina ſubiret: ait enim Text. de illo hæc duo: *Scientem pſallere, & virum bellicoſum.* Vnus Orphei, & Herculis facinora ſuperabat, quando & cantu Inferorum Diras conſopiret, & vrſorum, leonúmque feritatem manibus à deſerto abigeret. Huiuſmodi erant, quæ de illo vulgò narrabantur in dies; ne miremur, quòd vir dicatur bellicoſus, qui in ſtrangulandis feris labores ſuperabat Herculeos. Illud potiùs mirandum, vnde puer auderet in facinora adeò virilia? Id quod D. Aldhelmus tribuit eius integritati virgineæ, qua nihil Veneris nouerat, nec inter cantus ipſos; ſed certamina cum feris meditabatur, & pugnas. Quippe ait epiſt. de virg. cap. 27. *Dauid quoque, optimatiſſimus Regum, ſub ipſo pubertatis tyrocinio illibata virginitate præditus, antequàm copula matrimonij, & connubij nexu innodaretur, nonne argutis fibrarum fidibus lymphaticum mitigabat,* Aldhelm.
dira procul terrenorum exploſa Spirituum veſania? quique etiam ætate tenellus lacertis validis fremientium mandibulas leonum diſcerpſiſſe, durerímque rictus vrſorum confregiſſe, & enormem Allophylorum gigantem obtruncaſſe deſcribitur: licet, inquam, quandiu aura ætherea in vitali flamine veſceretur, ſuperna maieſtati gratiſſimus extiterat; attamen poſt carnalis conſortium copula de illo munera virtutum præcoma crebreſcunt. Quid pulchrius? Componite modò Dauidem cum Dauide; Dauidem, nimirum, virginem, cum Dauide coniuge. Planè Dauid, nondum coniux, ſed virgineo adhuc candore coruſcus, magna, & glorioſiſſima præſtabat facinora. Si lyram pulſabat, Orpheo ſuauior Inferorum ſedibus ſtuporem inferebat, & malignos abigebat Spiritus. Si feris obuiam ibat, non Herculi cedebat; ſed ludus erat puero leones ſtrangulare, vrſos perimere. An talia dicta ſunt de Dauide coniuge? Fallar, ſi poſt coniugium Dauid ad ſingulare certamen cum gigante deſcendit; ſi lyra Dæmonem abegit; ſi cum vrſis, & leonibus luſit. Fuerunt hæc Dauidicæ virginitatis inſignia: alma enim virginitas in puero, illum, & feris, & Dæmonibus faciebat terribilem. Conueniant huc, qui aduersùs vitiorum feras, aduersùs Dæmones certamina inſtaurant quotidie: & à puero Dauide virgineum candorē ediſcant, quo ſi muniti appareant, nulla Dæmonum poteſtas non cedet illis. Erat Ioannes in vtero matris incluſus, & ibi ſub poteſtate Diaboli deliteſcebat, dum ſub peccati originalis premebatur iugo; quid tunc? Acceſſit Maria ad Elizabeth, quæ ait Luc. 1. *Vt facta eſt vox ſa-* Luc. 1.
lutationis tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio infans in vtero meo. Mirabar, quod vox Mariæ ſic Elizabethæ viſcera penetraſſet, vt exiſtenti in vtero Ioanni gaudium inferret. Et quis peccator magis ſurdus eſt ad percipiendam vocem, quàm infans adhuc in vtero exiſtens? Et quis obtruſior eſt in cauernis, & præruptis montium, ne videat virtutis lucem, quàm nondum natus puer? Quomodo ergo ad hunc peruenit vox Mariæ? Equidem, vt vox Mariæ, vox erat Virginis; ſic nulla impedimenta non vicit, vt abſtruſiſſima quæque loca penetraret, & inde Dæmones effugaret, malorum feras comprimeret, & hominem aſſereret in vita. Ait D. Ildephonſus ſer. 5. de Aſſump. *Ioannes ad introitum Mariæ exultauit, & luſit; & per os Virginis audiebat verba Domini, & de* Ild. ph.
vtero matris geſtiebat in occurſum eius erumpere. Expende illud: *Et per os Virginis audiebat verba Domini.* Quippe, vbi Dei verbum per os Virginis annunciabatur, nullus adeò impeditus, & ſurdus, & remotus ab hominum conuictu peccator exiſteret, qui illud non poſſet percipere, & accipere. Vtinam Dei verba per ora virginum prædicarentur; & fallar, niſi in illa ſurdiſſimi, & remotiſſimi peccatores venirent. Quis neſciat remotiſſimos Indiæ orientalis homines inſulanos incognitos, intra prærupta inacceſſibilium montium

nium degentes, ferreis idololatriæ vinculis obstrictos, vnius D. Francisci Xauerij prædicatione in lucem Euangelij venisse? quadraginta millia penè deploratorum peccatorum per eundem aquis sacri Baptismatis donata fuisse? Nec miror, quòd tot regna remotissima, toti incogniti mundi in occursum Christi Filij Dei occurrant: *nanque per os Virginis audiebant verba Domini.* Vbi enim Xauerij illibata virginitas dedit vocem suam, abstrusissima, remotissimáque penetrat loca mundi, indéque eiicit tenebrarum Principem, & cum feris cruentissimis, tanquam cum agnis, ludit.

§. XXXIX.

Dei gratia, vel in tyrocinio, te faciet implere veteranum.

QVi puer decimumseptimum annum vix attigerat, vt præcedenti §. notabamus, vir bellicosus ab aulico quodam appellatur: sic enim dicit: *Ecce vidi filium Isai Bethlehemitem, scientem psallere, & fortissimum robore, & virum bellicosum, & prudentem in verbis; & virum pulchrum: & Dominus est cum eo.* Illud mirandum, quòd puer decimisexti anni dicatur vir bellicosus. Et qui fieri potest, vt puer viri bellicosi referat vel imaginem? Huius subiiciens causam meritò ait: *Et Dominus est cum eo.* vbi enim Dei gratia vel puerum afflat, non mirer, si illum faciat virtutes implere veterani. Nota est historia nuptiarum in Cana Galilææ, quibus Iesus interfuit Ioan. 2. Deficiente ibi vino, & Matris affectu persuasus iubet Iesus impleri hydrias aqua, & inde haurire, & *[Ioan.2.]* dare Architriclino. *Vt autem gustauit Architriclinus aquam vinum factam*, &c. Architriclino teste, quæ aqua modò erat, iam vinum optimum est. Quantum hoc? Ait Amœnus in Enchiridion noui Testamenti:

[Amoen.] *Fœdera coniugij celebrabant auspice lecto,*
Forte Galilæi deerant iam vina ministris.
Christus vasa iubet properanter aquarius lymphis
Implere, inde mero veteri perfunditur vnda.

Expende hæc vltima: *Inde mero veteri perfunditur vnda.* Nihil sanè recentius illo vino erat, quando tunc temporis denuò factum cernebatur ex aquis. Quomodo ergo dicitur *meri vt eris vnda*? Planè hæc erat assistentis Christi virtus, quæ vel in primo existentiæ instanti dabat vino illi implere veteris vini virtutes. Non expectat Dei gratia semper annos; sed vbi adsit, potens est facere in tyrocinio impleri veteranum: *[Isai.55.]* cuiúsque afflatu minimè impedimenta sentiuntur infantiæ; sed ad viriles profectus euolatur. Isaias cap. 55. *Om-* *[Greg.Naz.]* *nes sitientes, venite ad aquas: & qui non habetis argentum, pro-* *[Clem.Al.]* *perate, emite, & comedite.* Nazianzen. orat. de Baptis. & Clemens Alexand. in exhortator. ad gentes, putant iis prælenti vocari homines ad regenerationis aquas, quibus in filios Dei regenerantur ex fontis vtero. Sed illud notandum, quòd simul ad fontis vterum inuitemur, & ad comestionem, dicit enim: *Venite ad aquas, & comedite.* At cum natiuitate ex matris vtero non iuncta est comestio; sed lactatio: vbi enim nascimur, non ad cibum, sed ad lac conuolamus; nec comedere, sed sugere valemus: cibus adultos spectat, lac Infantes. Cur ergo, qui ad regenerationem inuitat, non priùs ad sugendum, quàm ad comedendum inuitat? Vt in regeneratione non naturæ, sed gratiæ partus est; sic regeneratos suos non patitur morari in impedimentis infantiæ; sed statim illos in adultorum potestate statuit. Quò spe- *[Zeno.]* ctans D. Zeno lib. 3. ser. 17. ait: *Iam vos sempiterni fontis calore inuitat; iam mater nostra adoptat, vt pariat: sed non ex lege, qua vos matres vestræ pepererunt, quæ & ipsæ partus dolore gementes, & vos plorantes, sordidos sordidis pannis alligatos huic mundo dedidistis intulerunt: sed læta gaudentes, liberos, & à peccatis omnibus absolutos; non fœtidis cunis, sed suaue redolentibus sacri Altaris quietos cancellis.* Qui enim renati Dei gratia aspirantur, infantiæ nesciunt cunabula, sed in adultorum veniunt stadia, & mensas.

1. *Reg.* 16 Tulit itaque Isaï asinum plenum panibus, & lagenam vini, & hœdum de capris vnum; & misit per manum Dauid, filij sui, Saüli. Et venit Dauid ad Saül, & stetit coram eo: at ille dilexit eum nimis, & factus est eius armiger. Misítque Saül ad Isaï dicens: Stet Dauid in conspectu meo: inuenit enim gratiam in oculis meis.

§. XL.

Mundialis spiritus totus intentus est externis obligationibus, Christianus domesticis.

VNus Dauid ab Isaï requirebatur; Isai autem, & Dauidem, & multa alia dicitur misisse Regi: dicit enim Textus: *Tulit itaque Isai asinum plenum panibus, & lagenam vini, & hœdum de capris vnum, & misit per manum Dauid, filij sui, Saulo.* Nulli parcit Isai substantiæ, vt Saulem cumulatissimè muneret; qui alioquin adeò parcus in domesticos suos erat, vt infrà cap. 17. pro tribus filiis bellatoribus dixerit Dauidi: *Accipe fratribus tuis ephi polentæ, & decem panes istos, & curre*, &c. Qui vni Sauli asinum onustum panibus, & lagenam vini, & hœdum de capris mittebat; id est, qui tribus filiis bellatoribus parum polentæ hordeaceæ, & solos decem dabat panes, vt diceret de illo filius, quod dicebat de patrefamiliâs alius Luc. 15. *Nunquam dedisti mihi hœdum, vt cum amicis* *[Luc.15.]* *meis epularer.* Est equidem hic mundialium hominum spiritus, vt externis obligationibus adimplendis sint intentissimi, & largissimi, in domesticis autem parcissimi. Quod minimè à Dei Spiritu venit, cuius est largiùs, & attentiùs intendere domesticis. Matth. 12. *Regina Austri surget in iudicio* *[Matth.12.]* *cum generatione ista, & condemnabit eam: quia venit à finibus terræ audire sapientiam Salomonis. & ecce plusquàm Salomon hic.* Ostenditur iis verbis Iesus Salomonem superasse in historia Reginæ Austri, quando venit ad illum. At scire cupis, in quo determinatè superauit Salomonem respectu illius Reginæ? De Salomone dicitur 3. Reg. 10. *Rex autem Salomon dedit Re-* *[3.Reg.10.]* *ginæ Saba omnia, quæ voluit, & petiuit ab eo, exceptis iis, quæ vltrò obtulerat ei munere regio.* Sanè multi assistebant Salomoni ministri, & Principes cognati; insuper erat illi ingens subditorum turba, à quibus ingentia extorquebat tributa: at nullibi inuenies scriptum, quòd Salomon dederit vel ciui, vel cognato, vel domestico vlli, vel minimum donum. Is autem, qui circa suos nullus inuentus est; circa Reginam dissitissimæ nationis, nunquam ampliùs videndam, profusissimus fuit. Quid magis mundiale? Sanè in hoc longissimè superatur Salomon à meo Iesu, qui mauult mulius esse domesticis suis. Accipite D. Irenæum lib. 4. cap. 21. *[Iren.]* dicentem: *Vnus, & idem Dominus, qui plusquàm templum est, & plusquàm Salomon, donat, id est, suam præsentiam, & resurrectionem à mortuis, sed non Deum immutatum, nec alium prædicans Patrem, sed eundem ipsum, qui semper habet, & plura metiri domesticis, & proficientibus eorum erga Deum dilectionem plura, & maiora donans*, &c. Expende, in quo Iesus probetur maior Salomone, & Filius Patris; nimirum, in illis: *Qui semper habet, & plura metiri domesticis.* Quippe vbi Filij Dei dona metienda sunt, nunquam non inuenitur maior mensura circa domesticos, quam circa extraneos. In hoc enim maximè distinguuntur filij huius mundi, & filij Dei. Huius mundi filij, qui mundiali seruntur aula, domesticos suos, seruos, cognatos, filios contemnunt, desinúntque mille necessitates pati; & profusissimi sunt, & oculatissimi in munerandis extraneis. Videbis multos nuditatem filij, ægritudinem domestici minimè curantes; & aureas vestes extraneæ dare, pretiosa dona externis parare, prætereuntium ægritudines toto conatu leuare. Hoc mundiale est. à Dei enim Spiritu venit, vt domesticis sit donorum, & obsequiorum mensura maior. Deuteron. 15. dicit: *Si vnus de fratribus tuis, qui morantur intra por-* *[Deuter.15.]* *tas ciuitatis tuæ in terra, quam Dominus Deus tuus daturus est tibi, ad paupertatem deuenerit, non obdurabis cor tuum, nec contrahes manum; sed aperies eam pauperi, & dabis*, &c. Sic Deus totus intentus erat, vt fideles suis domesticis, & cognatis, & vicinis non deessent; sed illis necessaria ministrarent. Accessit Iesus Matth. 5. & ait: *Qui petit à te, da ei.* Non limitat do- *[Matth.5.]* num nostrum ad fratres, nec ad domesticos; sed cuilibet, licèt peregrino, licèt extraneo, dandum asserit. Hinc Marcio Hæreticus aduersùm Iesum exurgit, negans eum Filium Creatoris, ea maximè ratione, quòd dona extendat ad extraneos. Quippe de Creatoris Spiritu venit, quòd dona ad fratres, & domesticos vadant; non ad extraneos. Non ergo Creatoris filius Iesus, qui extraneis fauet? Absit: imò in eo maximè Creatoris: quia etsi dona sua extendit ad extraneos; ita illa extendit, vt priùs pertingat domesticos, & fratres. Ait Tertull. lib. 4 cont. Marc. *Non aliud Christus in omnes præ-* *[Tertull.]* *cepit.*

cepit, quàm quod Creator in fratres. Nam, etsi maior est bonitas, quæ operatur in extraneos; sed nõ prior ea, quæ antè debetur in proximos. Ita Creator, secundùm naturæ ordinem proximum in proximos decuit benignitatem, emissurus eam postea in extraneos, & secundùm rationem dispositionis suæ primò in Iudæos, posteà in omne hominũ genus. Ideò, quandiu intra Israël erat Sacramentum, merito in solos fratres misericordiam mandabat. At vbi Christo dedit gentes in hæreditatem, exinde Christus in omnes legem paternæ benignitatis cœpit extendere. Planè Iesus minimè extendit dona ad extraneos, contemptis domesticis, & fratribus: sed priùs impleuit omnia, quæ ad domesticos pertinebant, & ex redundanti iuit ad extraneos. Imò non anteà ad extraneos iuit, quàm vniuersi facti fuissent domestici fidei, illi in hæreditatem dati, vt inde ostenderetur, quàm proprium sit Dei, suis in primis beneficia parare.

§. XLI.

Expertis hominibus munera sunt committenda.

SVmma Dei prouidentia fuit, quæ traxit Dauidem à pascuis in Saülis Regiam, vt dicat Text. *Et venit Dauid ad Saül, & stetit coram eo.* Cur non magis eripitur Dauid à conspectu Saülis, apud quem tanta mala subiturus erat? Cur non magis finitur quietus in pascuis degere, vsque dum occasio instaret accipiendi regnum? Planè, cui regni cura committenda erat, debebat educari in Regiis, vt vel manibus tangeret Principum Palatinorum ingenia, aulicorum mores experiretur, negotiorum ciuilium expeditiones cerneret, bellorum auditiones specularetur: nunquam enim feliciter committũtur munera, nisi experto. Ait Abul. q. 35. *Debuit exercitari Dauid ibi, vbi posset mores regales addiscere, & induere animum Regis. Hoc autem erat in communicatione cum Regibus, & magnis viris: ideò expediens fuit, quòd Dauid maneret cum Saüle.* (Abulens.) Periculosè iret de pera ad purpuram; de trium fetuorum œconomia ad monarchicam politiam. Debet, qui ad magna eligitur, magnorum etiam habere experimentum. Marius homo nouus electus à Senatu in Imperatorem aduersùs Iugurtham, magna nobilium inuidia, sic Senatum alloquitur apud Salustium in bello Iugurthino; *Bellum me gerere cum Iugurtha iussistis: quam rem Nobilitas ægerrimè tulit.* (Salust.) *Quæso, reputate cum animis vestris, num id mutari melius sit, si quem ex illo globo Nobilitatis ad hoc, aut aliud tale negotium mittatis, hominem veteris prosapiæ, ac multarum imaginum, & nullius stipendij; scilicet, vt in tanta re ignarus omnium trepidet, festinet, sumat aliquem ex populo monitorem officij sui. Ita plerunque euenit, vt quem vos imperare iussistis, is sibi Imperatorem alium quærat. Atque ego scio, Quirites, qui postquam Consules facti sunt, acta maiorum, & Græcorum militaria præcepta legere cœperunt; præposteri homines. Nam legere, quàm fieri, tempore posterius, re atque vsu prius est. Comparate nunc, Quirites, me hominem nouum cum illorum superbia. Quæ illi audire, & legere solent, eorum partem vidi; aliam egomet gessi. Quæ illi literis, ea ego didici militando. Nunc vos existimate, facta, an dicta pluris sint.* Sic sapiens deridet eos, qui ad munera euolant inexperti; & se aptiorem demonstrat imperatorio muneri: vt qui vel imperatoriis facinoribus interfuisset, vel ea executus fuisset. Meritóque præposteros vocat homines, qui cùm sunt in dignitatum culmine, tunc primùm incipiunt acta maiorum, præceptáque sapientum circa res agendas consulere. Qua mente imbutus D. Bernard. lib. 2. de consid. dicebat ad Pontificem Summum: (Bernard.) *Tibi iam præcessisse meditatio debet, tempus faciendi præ manibus. Si nunc hæsitare incipias, id quidem serò.* Satis serò est, quòd, cùm iam es in munere; quæ sunt muneris, tunc primùm noscere incipias.

§. XLII.

Principum affectus inconstantissimi.

VIx Dauid coram Saüle apparuit, & Regis rapuit affectum: quippe ait Textus: *Venit Dauid ad Saül, & stetit coram eo: at ille dilexit eum nimis*, &c. Quis Dauidis felicitatem securam non crederet, videns nimium amorem Saülis erga illum? Quis Dauidi timeret à tanto Rege amatore? Sed heu! quàm sapiens illud dictum Salustij in bello Iugurthino: *Sed plerunque regiæ voluntates, vt vehementes, sic mobiles.* (Salust.) Multùm fallitur, qui Regum, Principúmve voluntatibus fidit, quæ, vt vehementiores ostenduntur, sic magis mobilitati subsunt. Nullus Regum maiori amore prosecutus est ministrum, quam Assuerus Amanum, de quo dicitur Esther cap. 3. *Rex Assuerus exaltauit Aman &c. & posuit solium eius super omnes Principes.* (Esth. 3.) Intereà cum Amano isto iuit Rex ad conuiuium Reginæ, quæ sic Regem affatur: *Hostis, & inimicus noster pessimus est iste Aman.* Hæc verba sola protulit Regina; *Rex autem surrexit de loco conuiuij &c. Suspensus est itaque Aman in patibulo.* Ad simplex Reginæ verbum sic mutatur Rex contrà Aman, vt continuò illum suspendi iusserit. Cur non mages cunctatur in amicum procedere? Cur non magis examinat amici causam? Cur saltem non magis lentat supplicium? Pulchrè ait Carthus. (Carthus.) *Suspensus est itaque Aman. In qua re patet fallacia prosperitatis humanæ, incertitudo, & instabilitas fauoris humani, præsertim Principum mundanorum.* Nequit in Principibus constans, & durabilis fauor inueniri: nihil enim non leue, & volatile ingeneratur in animis Principum. (Matth. 11.) Matt. 11. dicebat Iesus de Ioan. *Quid existis in desertum videre? arundinẽ vento agitatam? Sed, quid existis videre? hominem mollibus vestitum? Ecce, qui mollibus vestiuntur, in domibus Regum sunt.* Duo proposuit à Ioanne alienissima, & arundinẽ vento agitatam, & mollibus vestitum hominem. De hoc dixit esse in domo Regis: de illa non dixit, vbi sit. Et quando de mollibus vestito asserit esse in domibus Regum, cur de arundine agitata vento non explicat, vbi sit? Iam explicauit, quando dixit mollibus vestitum esse in domibus Regum: vbi enim est purpura, pretiosa, regiáque vestis, ibi & est rota mobilitas, & inconstantia arundinis. Ait D. Cyril. Alex. lib. 2. Thesaur. cap. 4. (Cyr. Alex.) *Qui mollibus ornantur, in domibus Regum sunt; qui, sicut mollibus vestiuntur, ita & animo leuiore sunt.* Crede mihi, ad eundem pertinet mobilitas, ad quem pertinet purpura: simul sunt & regiæ vestes, & inconstantia: in fauore est & incertitudo. Quantùm fugis à mutabilium effectibus, tantùm à purpuratis, tantùm a Regiis fuge. Sanè, vt nouum, & insitatum miratur Venantius Fortunatus constantem animum Chariberti Regis: de illo enim ait: (Ven. Fort.)

Tempestas nulla penetrat tua corda tumultu:
Ne sensu titubes, anchora mentis adest.
Constantes animos non ventilat aula susurrans,
Nec leuiter facili mobilitate trahit.

§. XLIII.

Potentes viri non, quæ vtilia; sed, quæ placentia sunt, attendunt.

DAuid præsentia non paruam vtilitatem Saüli afferebat, quando cithara sua eum a vexatione mali Spiritus liberabat. Huius tamen Saül minimè meminit; sed ad Isai scribens tantùm dicit: *Stet Dauid in conspectu meo, inuenit enim gratiam in oculis meis.* Non ait: Commodus est mihi, & valdè vtilis ad salutem: sed solum dicit, Placidus est mihi, & oculis meis gratus. Et cur non magis meminit vtilitatis præcipuæ, quàm placiditatis, & gratiæ? Hoc est potentium hominum ingenium, vt non vtilia; sed sibi placentia attendant. Aiebat D. Ambros. lib. 1. de Abraham, cap. 3. *Villicus nonnunquam vtilis est, vel actor agri confertur vrbano: sed, si insipiens sit elector, aut cocum eligit, aut focalem, quem venustioris gratia putat, reputat vtiliorem.* (Ambros.) Heu! quoties hoc in hominum electionibus accidit? Est domi aliquis vtilissimus familiæ; vtilissimus acquirendæ, & conseruandæ substantiæ; vtilissimus decori totius domus conseruando: est in alio aliqua ratio venustatis, seu salis, quo placeat; hic eligitur, hic quæritur, hic præponitur, huius attenduntur merita: ille, aut contemnitur, aut præteritur. Id tribuit Amb. insipientiæ electoris: ego tribuerim genio omnium penè mortalium, qui in aliquo valent: nihil enim frequentius vidi, quàm vtiles præteriri; & placidos attendi, & exaltari. Hoc enim attendunt potentes, si placeat, aut displiceat quis, omni alia vtilitate posthabita. Repellebat Achis à se Dauidem sibi amicissimum, & vtilissimum; & repulsæ causam reddens ait 1. Reg. 29. *Viuit Dominus, quia rectus es tu, & bonus in conspectu meo: & exitus tuus, & introitus tuus mecum est in castris: & non inueni in te quidquam mali, ex die, qua venisti ad me, vsque in diem hanc: sed Satrapis non places.* (1. Reg. 29.) Sic & rectissimus, & commodissimus repellitur à potentibus, sola placentia spectantibus. Sic ditissimus Loth iussus eligere terram,

in qua secederet, *Vidit omnem circa regionem Iordanis, quæ vniuersa irrigabatur, antequam Dominus subuerteret Sodomam, & Gomorrham, sicut Paradisus Domini: elegitque Lot regionem*, &c. Vidit terram illam irriguam, tanquam Paradisum, & non amplius cogitauit, neque commoda, aut vtilitates alias perscrutatus est; sed ad illam statim euolauit. Sed, cur non magis vtilitates attendit? Vbi amœna & delectabilis apparuit terra illa; non amplius Lot requisiuit, pl... sequutus, despiciens vtilia. Ait Hugo Vict. lib.
Hug. Vict. de claustro animæ, cap 3. *Notate, fratres: cum separari vellet Lot ab Abraham, regionem aspexit Iordanis, quæ irrigabatur, sicut Paradisus Domini; & loci pulchritudinem vtilitati præposuit.* Et quando ratio venustatis, & placiditatis non præponitur à potentibus vtilitati? Sanè, si hominibus seruiendum esset, mallem vel minimum placiditatis, & gratiæ, quàm summum habere vtilitatis. Vidi sæpè apud eos, quòd vtiles prætereantur; & placidi attendantur.

1. *Reg.* 16. Igitur, quandocunque Spiritus Domini arripiebat Saül, tollebat Dauid citharam, & percutiebat manu sua, & refocillabatur Saül, & leuiùs habebat; recedebat enim ab eo Spiritus malus.

§. XLIV.

Virginea integritatis suauitas Dæmones abigit.

IAm illud notandum: *Tollebat Dauid citharam, & percutiebat manu sua, & refocillabatur Saül*, &c. Ad citharæ Dauidis sonum Dæmon Saulem dimittebat; non quidem ex virtute citharæ, aut Musicæ, vt notat Lyra; sed ex merito Dauidis diuina canentis. At, in quo Dauidis merito fundabatur illa fuga Diaboli? Dixi suprà §. 38. fundari in merito virgineæ integritatis Dauidis vsque tunc
Aldhelm. seruatæ: quod docebat ibi D. Aldhelmus: nunquam enim non virginea suauitas potens est abigere Potestates tene-
Apoc. 7. brarum Apocal. cap 7. centum quadragintaquatuor millia signatorum apparuerunt: dicit enim Text. *Nolite nocere terræ, & mari, neque arboribus, quoadusque signemus seruos Dei nostri in frontibus eorum. Et audiui numerum signatorum, centum quadragintaquatuor millia signati ex omni Tribu filiorum Israël.* Sic centum quadragintaquatuor millia signantur ex Israelitis, vt possint nociuis resistere potestatibus. At Apoc.
Ibid. 14. 14. dicitur: *Ecce stabat Agnus supra montem Sion, & cum eo centum quadragintaquatuor millia, habentes nomen eius, & nomen Patris eius scriptum in frontibus suis. Et audiui vocem de cælo: Et vocem, quam audiui sicut citharœdorum citharizantium in citharis suis.* Ecce ibi, & modò cum Agno repræsentantur centum quadragintaquatuor millia citharizantium in citharis suis, quæ adeò secura sunt ab omni incursu malo, vt nullus appareat, qui ea velit signare. Et cur primis illis signum datur, quo malum incursum arceant; his autem secundis nullum datur signum tale? Primi erant à populo Israëlita, in quo non vigebat integritas virginalis; & ideò egebant signo, quo malos Angelos fugerent. Secundi, ij citharœdi, è nouo Testamento erant, pertinentes ad sequelam Agni, quibus familiaris erat integritas virginalis, quæ ex se potens est abigere mala. Ait Andreas Cæsa-
Andr. Cæs. riens. ibi: *Certè millia hæc noui Testamenti virgines secundùm vtrunque hominem significant: nam apud veteres virginitatis decus parum admodum receptum erat. Quare hæc millia alia esse à prioribus illis, quæ à duodecim Tribubus Israël nominatim censebantur, putandum est: siquidem ijs virginitatis numerus non tribuebatur. Horum autem omnium frontes, diuini vultus lumine signata conspiciuntur: per quod Angelis exterminatoribus venerandi, ac formidabiles apparent.* Datur equidem coniugatis signum, quo malos Angelos arceant: quia illis nomen virginitatis non datur. Virginibus autem sufficit suæ integritatis melodia, qua victoriosum bellum inferant Dia-
Cant. 7. bolo. Quò spectans Sponsus Cant. 7. ait: *Quid videbis in Sulamite, nisi choros castrorum?* De quibus ait Cardinal.
Alan. Alanus: *In virgine fuerunt chori canentium, quantùm ad vnionem virtutum virtutum; castra verò pugnantium, secundùm quod virgo circumsepta, & sanctis disciplinis instructa, vistorum, & Dæmonum repellebat insultus.* Inueniuntur in virgine, & chori, & castra: de virgineæ enim virtutis melodia illud insurgit, quòd Dæmonibus bellum inferat.

§. XLV.

Non sine ingenti lucro quis virtutem aliquam primus excogitat.

ITaque, *Tollebat Dauid citharam, & percutiebat manu sua, & refocillabatur Saül*, &c. Multi alij citharas percutiebant, & aliis instrumentis musicis vtebantur, quin Dæmones expellerent ab hominibus. Cur Dauidis Musicæ singulariter id concessum fuit? Musicam in Dei laudem primus Dauid excogitauit, vnde meruit sic aduersùs Dæmones potuisse. Ait Procop. in Gloss. *Cultus Dei, qui per instrumenta musica exercetur, non quidem à Deo traditus, sed à Dauide religiosè excogitatus est. Diuino enim ardore inflammatus Procop. ea, quæ homines ad libidinem incendunt, ad pietatem traduxit. Cantum vocis ... diuinis hymnis temperauit, vt melos sensum, intellectus verò vna, eademque opera diuinum ardorem exsuscitaret. Dauid itaque diuini Spiritus vim, atque efficaciam acceperat; quo operante, Spiritus malignus quiescebat.* Meritò Dauidi datum est, quòd plectro vteretur aduersùs Dæmones, illósque melodia citharæ à mortalium corporeis abigeret; quando ille primus excogitauit in laudem Dei conuertere, quæ instrumenta musica in lasciuiam excogitata fuerant. Nunquam enim aliquis primus virtutem aliquam mundo inuexit, cui Deus largissimam non pararit mercedem. Apocal. cap. 13. de diuinissimo Apoc. 13.
Agno dicitur: *Qui occisus est ab origine mundi.* hoc est, iuxta D. Anselmum, & D. Ambrosium, qui in Abele Anselm.
occisus est primo in orbis halitu. Nec erat paruus Abelis Ambros.
honor, quòd eius mors habeatur, quasi mors innocentissimi Filij Dei. Sed, vnde ad tantum honorem deuenit Abel? Inuenio ab illo prima munera fuisse oblata, quæ Deo placuerunt. Vnde ait D. Aldhelm. epist de virg. c. 28. *Grata diuinis conspectibus holocaustomata Abel primus mortalium offerre promeruit: & huius rei gratia, à perfido, & nefando fratre, inextricabile germanitatis vinculum, contra ius diuinum, & fas humanum, rumpente, crudeliter cruentatus futuram in fine seculorum pij Redemptoris nostri passionem purpureo pretiosi sanguinis cruore præfigurauit.* Sic qui primus munera Deo grata obtulit, accepit, quòd morte sua moriens Filius Dei figuraretur: ne sine ingenti mercede tantæ virtutis primus inuentor maneret. Huc trahe dicta tom. 2. in vet Test. lib. 5. cap. 3 §. 40 & tom. 1. in vet etiam Testament lib. 1. cap. 7. §. 6, & lib. 4. cap. 1. § 45. tom 3. in vetus Testamentum, lib. 6. cap. 13 § 11.
Aldhelm.

§. XLVI.

Sancti viri nulli parcunt labori, vt saltem impiorum pœnas minuant, si omninò eas tollere nequeunt.

PErtinacissimum erat Saülis malum, nec semel, aut bis canente Dauide, tollebatur omninò: dicit enim Textus: *Quandocunque Spiritus Domini arripiebat Saül, tollebat Dauid citharam; & percutiebat manu sua, & refocillabatur Saül, & leuiùs habebat*, &c. Non ait, quòd, canente Dauide, omninò sanabatur Saül: sed tantùm, quòd refocillabatur, & leuiùs habebat. Et mirabar, quòd Dauid notans integram sanitatem à cantu suo in Saülem non venire, sed aliquale tantùm leuamen; nihilominùs ab officio non desisteret; sed quotiescunque malum recrudesceret, statim ad plectrum iret. Et cur non magis Dauid tanti mali pertinacià lassatur? Cur malum minimè expulsurus adhuc instat fidibus? Non curabatur Saül omninò; sed refocillabatur, & leniùs habebat: sancti autem viri non cessant instare, vt saltem impiorum mala leuentur, si tolli omninò non possunt. Apoc c 7. felicium exercitus ostendebatur, qui in ea erat felicitate, in qua nullius indigebat: ait enim Textus: *Ideò sunt ante thronum Dei, & seruiunt ei die, ac nocte in templo eius: & qui sedet in throno, habitabit super illos.* Apoc. 7.
Non esurient, neque sitient ampliùs, neque cadet super illos Sol, neque vllus æstus. Quoniam Agnus, qui in medio throni est, reget illos, & deducet eos ad vitæ fontes aquarum, & absterget Deus omnem

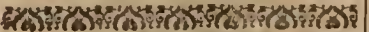
lacrymam ab oculis eorum. Quid felicius? Quid inde eapropter amplius? Sed statim cap. 8. ait: *Et cùm aperuisset sigillum septimum, factum est silentium in cælo, quasi dimidia hora. Et alius Angelus venit, & stetit ante altare, habens thuribulum aureum, & data sunt illi incensa multa, vt daret de orationibus Sanctorum,* &c. Quando Sancti iam ostendebantur in felicitate æterna, vbi neque Sol, neque æstus, neque lacryma, neque vllum timetur malum; ad quid adhuc eorum orationes diuinum pectus pulsabant? Eorum felicitas secura erat, reliquorum reproborum damnatio deplorata; cur orationibus insistunt? cur non magis raquiescunt ab orando? Forsan impij adhuc in stadio repræsentabantur, quorum damnatio licèt esset certa; tamen non cessant Sancti orare, vt saltem supplicium aliquod accipiat leuamen. Ait ibi Andreas Cæsarien. cap. 21. *Iuxta igitur mysticam Angelus stetit aram, aeream, thurisve receptaculum manu tenens, precésque Sanctorum, tanquam quadam suffimenta. Deo offerens, per qua petebat, vt orbe consummato pœnas, & flagella, qua impiis, & prauaricatoribus hic inferuntur, supplicia in altero sæculo in illos constituta diminuerent.* Repræsentatio hæc erat anticipata, in qua Sanctorum felicitas post consummationem orbis futura repræsentabatur; quorum orationes eò spectabant, vt qui relinquebantur in stadio impij, de laboribus, & pœnis mundialibus hoc commodum perciperent, vt leuiùs in futuro sæculo affligantur. Sic sancti viri omnia agunt, vt quando impij omninò sanari nequeunt, saltem leuius quid patiantur. Sic etiam Apocal. 8. *Accepit Angelus thuribulum, & impleuit illud de igne Altaris, & misit in terram: & facta sunt tonitrua, & voces, & fulgura, & terræmotus magnus.* Non cessat Angelus vexare terram, illámque magnis tempestatibus quatere: & cur bonus sic instat in ferendis malis? Ait Andreas Cæsariens. vbi suprà: *Angeli autem harum rerum administri, tanquàm misericordes, condolentésque Medici, dum ad Christi exemplum cauteria, & sectiones illis adhibent, qui grauiori peccatorum morbo tenentur, aut omninò eorum morbúmque profligant, aut ignauis certè, ingratisque hominibus futurum supplicium nihil sublenare, moderatiúsque reddere satagunt.* Eò intendunt sanctissimæ Mentes, vt impios omninò à malis curent: quòd si id non fiat, minimè à curatione desistunt, satagentes, vt vel in supplicijs aliquod leuamen percipiant.

Ibid. 8.

Andr. Cæs.

Apoc. 8.

And. Cæsar.

CAPVT III.

Goliath interimitur.

Textus Historia.

IAM Saül creditur à dæmoniaca vexatione leuatus; lyræ pulsu Dauid impurati Spiritus dominationem fregerat: sed conflictûs cum Philisthiim Dæmonum pugnæ successit. Ferrata iam hostium processerant agmina à Socho Iudæ vsque ad finea Dommim; quibus vt occurreret Saül, dum pugnatores colligit, parentem senì permittit filium Dauid minimum, ad exercitum vocans Eliab, Abinadab, & Samma, tres maiores, & strenuos filios Isaï. Intereà Philisthiim, superato montis vertice, ibi fixerunt castra; multáque inde Israelitis minabantur, qui, media valle relicta, ex aduerso in alio montis vertice stabant. Par vtrisque situs; sed longè dispar animus: in Philisthæis maxima alacritas; in Israelitis non parous timor visebatur. In causa erat Goliath à parte Philisthinorum procedens, vir ingens robore, grauis aspectu, immane spirans, neque incessu dispari, altum vociferans, & vociferationem aspectu comprobans: qui, cùm instar montis extaret, hostem ante conflictum cogebat pugnam detrectare, scuto, lorica, galea resplendens; qua vtebatur hasta, erat pro modo corporis; tantóque hasta communem modum superabat, quantùm supra humanæ naturæ terminos ille se efferebat. Alienigenarum exercitu in orbem, & stationem composito, Israelitarum optimum ad singulare certamen euocabat, victorum seruitute in præmium victori promissa. Terribilis aspectu, at voce terribilior, terrorem terrore geminabat, latéque spargebat. Saül interim in tumultu erat, Israelitæ in expectatione seruitij: terror ipse, eorum vires iam fregerat.

Dum hæc in exercitu geruntur, Isai Bethlehemites minimum filium Dauid reuocat à pascuis, iubet cibos parare, illosque militantibus deferre fratribus. Non distulit ingenuus puer mandata perficere patris; aduolat ad castra, fratribus exhibet commeatum. Hinc, indeque digressos multa à militibus sciscitatur, de belli processu, de timoris causis, de monstro illo, cuius terrore adeò erant vniuersi Israelitæ perturbati. Nec valuit fratrum ira adolescentem ab incepto examine reuocare; imò, vt audiuit regias nuptias propositas illi, qui auderet cum immani illo hoste certare, imperterritus spondet, se necì daturum belluam ferialem. Simul audiuit, & contempsit Saul Dauidis ausus, minimè fidens, inexercitatum iuuenem præualiturum hosti tot in bellis exercitato. Instat puer: &, vt extorqueat à Rege congressus facultatem, in medium proponit suos Herculeis laboribus pares: vt fuerat cum leone, & viso luctatus, & vtrunque inter brachia strangularat. Oratione persuadetur Saul, & remisso timore, proprijs armis Dauidem loricat, regióque ornamento cauto Dauidem circundat, simúlque ipse Dauidi regiam publicam adscribit potestatem. Verùm minimè regijs armis adscribenda erat victoria tanta. Quare arma, tanquàm victoriæ impedimenta, Dauid exuit, recusat thoracem, galeam abijcit, scutum deponit, manum hasta liberat, bellicam stolà excutit, stola pastoritia, & virga, & pera quinque includente lapides armatur. Hoc arcano Dauid actus in bellum cum tali habitu in alienigenarum fertur propugnatorem. Deinde Goliath videns puerum pugnæ incensum amore, oculorum elegantiam, genarum florem, & alienum à belli studiis schema, in risum effusus est. Et certè opera Dæmonum factus elatior, superbiloquentia deterrere curabat accedentem, ferarúmque ventres ei pro sepulcro promittebat: ast, qui rugitibus leonum minimè cesserat puer, nec etiam curat arrogantia superbi hostis verba; sed ei proponens arma, quibus intrinsecus muniebatur, nimirum, fiduciam in Deo, lingua cum incredulo de fide disputabat; manus autem fundam in vsum certaminis pro fide suscepti mouebat. Misso igitur lapide, galea rumpitur, plagam caput admittit, & anima de corpore fugit: sternitur mortuus Goliath, sternitur alienigenarum præsidium. Tunc inermis pugnator, sublato Goliath gladio, caput aufert defuncto. Quale tunc spectaculum? Fugam Philisthæi arripiunt: fugientes insequitur Israel, passimque percutit: à quorum cæde reuersus lætis acclamationibus Dauidem in Regiam comitatur. Qui Regem veneratus, paternámque ignoranti aperiens prosapiam, Goliath caput Ierosolymis infert, quæ tandem ciuitas sub eius erat redigenda potestate.

PARS MORALIS circa Textus literam.

CONFLICTVS cum Goliath Dæmonum pugnæ successit: & quæ non expectetur victoria in stadio, & lapidis funda, ab eo, qui vel cithara in fugam Dæmonum phalanges mittebat?

1. Reg. 17. Congregantes autem Philisthiim agmina sua in prælium, conuenerunt in Socho Iudæ, & castra metati sunt inter Socho, & Azeca, in finibus Dommim. Porrò Saül, & filij Israël congregati venerunt in vallem Terebinthi, & direxerunt aciem ad pugnandum contra Philisthiim. Et Philisthiim stabant super montem ex parte hac; & Israël stabat supra montem ex altera parte: vallisque erat inter eos.

§. I.

Negligentia in repellendis hostibus maximè cauenda.

NOn negem hoc strenui ducis in Saüle, quòd cùm primùm Philisthum castra mouerint aduersùs illum

lom, ipse illis obuiam iret: ait enim Text. *Porrò Saül, & filij Israel congregati venerunt in vallem Terebinthi, & direxerunt aciem ad pugnandum*, &c. De quo Iosephus lib. 6. cap. 10. aiebat: *Neque Saülum cunctatus, ducto in hostem exercitu, effecit vt prioribus castris relictis*, &c. Venerunt equidem hostes in bellum: sed nec Saul cunctatus in eos direxit aciem. Nulla in Saüle segnities, nullus torpor, nulla mora: sed quàm citissimè hostibus occurrit. Vtinam sic vniuersi bellatores impigrè hostibus obuiam irent: nihil enim tam nocet inter hostiles incursus, quam torpor, & pigritia. Quis ignoret Pharaonis regnum à ranarum exercitu impeditum fuisse, Exod. 8. Agebat ergo miser sub ranarum molestia maximè afflictus, contendebatque à Moysa, vt depelleret calamitatem illam: rogatus tamen, quando velit tantam ranarum immunditiem depelli; *respondit: Cras*. Sanè meritò regnum amisit, qui sic cunctatur, & differt in crastinum grassanti iam malo occurrere. Ait D. Ambrosius lib. de Abel, cap. 9. *Cùm deberet in tanta positus necessitate rogare, vt iam oraret, nec differret, respondit: Crastina die, otiosus, & negligens more, pœnam Ægypti solutorum excedit*. Meritissimè casidium regni passus est, qui sic procrastinabat, & cunctabatur grassanti malo occurrere: nequit enim negligentia, & desidia validissimis etiam bellatoribus non parere ruinam. Quo notandus venit cautatissimus ille Babyloniorum dux Holofernes, qui, dum pauorem Bethuliensibus infert, Bethuliensem puellam in cubiculum suum admisit; nec dubitat, præsente illa, sese somno sepelire. Quid tunc? De Iudith cap. 13. ait Text. *Accessit ad columnam, quæ erat ad caput lectuli Holofernis, & pugionem eius, qui in ea ligatus pendebat, exoluit. Cùm que euaginasset: : : abscidit caput eius.* Sic, sic fœmina delicata præualuit aduersùm exercitatissimum ducem. Et vnde dux exercitatissimus potuit perire in manu fœminæ? Ait D. Augustinus serm. 229. de temp. *Non delicata manu pugnauit, sed sopor; tibique inferias præparauit*. Non miror, quòd pereat dux, qui coràm habens è ciuitate hostili vnam, ausus est dormire: qui somno se dedit, cùm vel intra cubiculum esset manus hostilis. Heu! quot à pigritantibus, & dormientibus quotidie, & vitæ, & regna perduntur! Principes Ierosolymitani persuadebant custodibus Dominici sepulcri, vt mentirentur diuini Cadaueris furtum: aiunt enim Matth. 28. *Dicite: quia Discipuli eius nocte venerunt, & furati sunt eum, nobis dormientibus*. Efficacissima quidem ratio excogitata fuit, vt crederetur sublatum Corpus Christi; nimirum, *nobis dormientibus*. Vbi enim milites dormiunt, quid non amittant? Ex quo ait D. August. hom. 2. in Nat. Ioan. Baptistæ: *Regnum nostrum, Christus est. Rapimus itaque eum illis dormientibus. Surgat ergo, qui dormit, ne fortè per negligentiam Christum amittat, dum mens eius in infirmitate, & in torpore dormitat*. Qui somno stertit, qui torpore tenetur, dum hostis instat; & regnum cæleste, & Christum, & omnia amittat diuina: nunquam enim negligentia, & pigritia crebris non castigatur ruinis. Genes. 28. *Iacob vidit in somnis scalam stantem super terram, & cacumen illius tangens cælum: Angelos quoque Dei ascendentes, & descendentes per eam; & Dominum innixum scalæ*. Mirabar, quòd per scalam, cuius in cacumine Dominus erat; inuenirentur, qui descendere vellent. Cur non magis omnes ascendunt ad Deum, cùm scala parata, & facilis sit? Cur sunt, qui descendunt? Metuo, ne descensus ille, præcipitatio magis dici queat: ait enim D. Hieron. epist. ad Eust. de Epitaph. matr. *Vidit scalam vsque ad cælum tendentem, in qua Dominus desuper innitebatur, ascendentibus porrigens manum, & negligentes de sublimi præcipitans*. Equidem, licèt in sublimi sis, si te negligentiæ dedas, præcipitaberis à Deo.

Ioseph. — Exod. 8. — Ambros. — Iudith 13. — August. — Matth. 28. — August. — Gen. 28. — Hieron.

§. II.

In fidelibus populis vnitas debet splendescere.

Dicuntur Philisthiim agmina sua congregasse: ait enim Textus: *Congregantes Philisthiim agmina sua in prælium*. de Israëlitis autem solùm dicit: *Porrò Saül, & filij Israel congregati venerunt*. In Israele non explicantur agmina congregata, sed in Philisthinis: cur ergo non similiter dicuntur Israëlitæ agmina congregasse? In Philisthinis, vt notant Carthus. & Abul. erant quinque agmina diuersa inter se, à quinque diuersissimis Regulis moderata; in Israele vnum tantùm erat agmen, sub vno solo Rege Saüle congregatum: in populo enim fidelium semper vnitas magis claret. Aiebat Ruricius Episcop. epist. ad Cronopium: *Caula gregis Dominici possunt esse numerositate multa, non fides varietate diuersa: vt, sicut ipse Dominus pronuntiauit, non nobis per inuidiam desidentibus, & gregem Dominicum diuidentibus, multiplex per nos schismata procedat; sed magis per vnitatem fidei simplices oues Dominicas congregantibus, fiat in nobis vnus grex, & vnus pastor*. Hoc sit cordi fidelibus omnibus, ne diuisionem, & diuersitatem in se admittant; sed magis eam in se ostendant vnitatem, qua vnus grex in eis appareat, & vnus pastor: nunquam enim vnitas non splendet in victore fidelium agmine. Quò spectans Habacuc cap. 3. de Seruatore Iesu ait: *Ascendis super equos tuos; & quadrigæ tuæ, saluatio*. Nec immeritò triumphatori Iesu quadrigas adscribit: in quadrigis enim præcipuè splendet vniformitas equorum, & vnitas eorum in processu. Sic in triumphatoribus fidelibus, qui sub vno Iesu moderantur, nihil citius ob oculos prosilit, quàm splendor vnitatis, & conformitatis, vt dicat D. Ambr. serm. 4. in Psal. 118. *O bonorum equorum duo detiuugum mirabile, quibus frena pacis, habena sunt charitatis, constricti inter se concordiæ vinculis, & iuge fidei subnexi, bonum aurigam portantes, Dei Verbum*. Ecce tibi, vt pax, & charitas, & vnitas, & concordia vigent in quadrigis Saluatoris, quando amat de hostibus triumphare. Quas quadrigas adiungit, vt triumphatorum agmen agant, omnes splendent vnitate, concordia, charitate. De vnanimitate, & concordia fidelium multa dicta sunt passim per omnes tomos.

Carthus. Abul. — Ruric. — Habac. 3. — Ambros.

1. *Reg.* 17. Et egressus est vir spurius de castris Philisthinorum, nomine Goliath, de Geth, altitudinis sex cubitorum, & palmi: & cassis ærea super caput eius, & lorica hamata induebatur. Porrò pondus loricæ eius quinque millia siclorum æris erat, & ocreas æreas habebat in cruribus, & clypeus æreus tegebat humeros eius. Hastile autem hastæ eius erat quasi liciatorium texentium, *&c.*

§. III.

Ad magnam calamitatis exacerbationem pertinet, quod ob oculos sint, quæ inferant necem.

Non otiosè dicitur egressus hostis, & arma tot mortes halantia indutus, positus Saülis ob oculos: dicit enim Textus: *Egressus est vir spurius de castris Philisthinorum, nomine Goliath, de Geth, altitudinis sex cubitorum, & palmi; & cassis ærea*, &c. Sed, cur tantus hostis, tot mortes halans, proponitur in medium? Faciebat hoc ad maiorem Saülis calamitatem, vt quem anteà inuisibilis hostis confregerat; iam visibilis alius ob oculos positus eius exacerbaret pœnam. Quid enim acerbius, quàm ob oculos habere spicula, & gladios, qui te perdant? Huc spectabat D. Basil. Sel. orat. 15. dicens: *Confestim mox Goliath Dæmonum pugna successit. At iam præsens aderat Goliath ingenti robore grauis aspectu, immane spirans, neque incessu dispari, altum vociferans, & vociferationem aspectu comprobans. Terribilis aspectu, at voce terribilior terrorem terrore geminabat, lætique spargebat*. Inuisibilis hostis Dæmon victus à Saüle recesserat, Dauidica lyra expulsus; cui successit Goliath, non inuisibilis, sed terribilis adspectu, immane spirans, terrorem terrore geminans, miserum Regem maximè excrucians: ad cruciatus enim acerbitatem pertinet, quòd videas, qui te perdat. Oseas cap. 10 ait: *Disperdentur excelsa idoli, peccatum Israël: lappa, & tribulus ascendet super aras eorum: & dicent montibus: Operite nos, & collibus: Cadite super nos*. Cùm perditio vrgeat, & ira Dei gladios, & ignes cuomat; miseri cupiunt à montibus opprimi, & sepeliri. Sed, cur petant opprimi à montibus, quando ob oculos iam perditio erit, quæ illos perimat? Si perditio in promptu est, & ob oculos iam versatur, cur clamant à montibus operiri? Ait D. Hieron. ibi: *Dicunt magno*

Basil. Sel. — Osea 10. — Hieron.

que horrere metuentes montibus : Operite nos, mori magis optantes, quàm cernere, quæ afferunt mortem. Non tam horrebant mortem, quàm horrebant videre ea, quæ mortem inferebant: & dum ab horum viſione liberentur, nihil æſtimant mori, & ſepeliri cadentibus ſuper ſe montibus. Adeò vt nunquam non putetur beneficium, ſi non videas, quæ tibi mortem inferant. Nota eſt Hiſtoria Ezechiæ 4. Reg. 19. vbi perterritus bonus Rex nuncius Sennacheribi
4. Reg. 19. venientis cum exercitu hoſtili, vt perderet Ieroſolymitanum regnum, audit de illo : *Non ingredietur vrbem hanc : : nec circumdabit eam munitio.* Et ſtatim ſubditur : *Nocte illa venit Angelus Domini, & percuſſit in caſtris Aſſyriorum centum octoginta quinque millia,* &c. Quæ vltima ſi componas cum primis, apertè ſcies, occiſionem, & perditionem Aſſyriorum, non contigiſſe iuxta vrbem Ieroſolymitanam, ſed antequàm ad illam peruentum eſſet. Quòd
Abul. probat Abul. quæſt. 25. & pater Aluarez in Iſaiam. Sed,
Aluarez. cur, antequàm hoſtilis exercitus veniret Ieroſolymam, & ſeſe daret conſpiciendum Ezechiæ, deſtructus, interfectúſque eſt ab Angelo Domini ? Cur non magis permittitur accedere ad vrbem, ibique tot inferendæ mortis vaſa ciuibus oſtendere ? Sanè fecit id Deus in Ezechiæ beneficium, ne ob oculos haberet tot arma hoſtilia, tot inſtrumenta compoſita, vt mortem illi inferrent quàm citiſſimè.
Paulin. De quo beneficio canit D. Paulinus in Natali S. Felicis:

Inſulit Ezechias Domino, lacrymiſque profuſis,
Dum recitat ſcripta verba lauans proſtratus, & orans
Atrata cum plebe Deum permouit, & vna
Tam grauis exitij victor procul perculit abſens
Aſſyrios pugnante Deo, compendia tanta
Promeritus, ne noſſet eum, quem vinceret, hoſtem.

Currentem hoſtilem exercitum, mortes, crucéſque armaque minitantia auertit oratione Ezechias, nec vidit : promeritus enim & hoc eſt, *Ne noſſet eum, quem vinceret, hoſtem.* Non equidem niſi magnis meritis ſanctiſſimi Regis daretur; ne habens mortem exercitus in eius veniret conſpectum.

§. IV.

In mundialibus regnis viliſſima quæque ſolent præualere; in regno Chriſti ſoli præſtantes virtute.

Vide, penes quem ſit tota res Philiſthinorum; omnium, penes hominem ſpurium, in ſola carnis mole, & ferro, & ære nitentem: ſic enim Text. *Egreſſus eſt vir ſpurius de caſtris Philiſthinorum, nomine Goliath, de Geth, altitudinis ſex cubitorum, & palmi; & caſſis ærea,* &c. Spurius vir, omnium, viliſſimus homuncio, totus ferro, æréque ſepultus, egreſſus è caſtris Philiſthinorum, ſibi parem quærebat è parte Saulis. Nec mirum, quòd talis non inueniebatur in fidelium regno, quod eſt regni Dei typus: in hoc enim maximè differunt regnum Dei, & regna mundi : quòd in iis viliſſima quæque præualent : ait enim Sap.
Sap. 4. cap. 4. *Multigena autem impiorum multitudo non erit vtilis, & ſpuria vitulamina,* &c. Impiorum ſegetem, inutilia, & ſpuria vitulamina putans, quæ paſſim in hoc præſenti mundi regno viſuntur; in illo ſoli inueniuntur præſtantes ratione, & virtute. Nabuchodonoſori Dan. 4. oſten-
Daniel. 4. debatur *Arbor magna & fortis; & proceritas eius contingens cælum : aſpectus illius erat vſque ad terra vniuerſæ terminos : folia eius pulcherrima, & fructus eius nimius, eſca vniuerſorum in ea : ſubter eam habitabant animalia, & beſtiæ,* &c. Sic ibi ſub arboris ſpecie regnum Nabuchodonoſoris exprimebatur. Verùm Ezech. cap. 17. ait Dominus: *Su-*
Ezech. 17. *mam ego de medulla cedri ſublimis : . : In monte ſublimi Iſrael plantabo illud, & erumpet in germen, & faciet fructum, & erit in cedrum magnam. & habitabunt ſub ea omnes volucres, & vniuerſum volatile ſub vmbra frondium eius nidificabit.* Ecce tibi arbor magna apud Danielem, & arbor magna apud Ezechielem : in vtraque & fructus multus; & multi, qui eum comedant. Sed in Daniele dicit : *Subter eam habitabant animalia, & beſtiæ* : in Ezechiele autem dicit: *Sub ea omnes volucres, & vniuerſum volatile.* Sub illa beſtiæ ſunt; ſub hac volatilia pennata. Et cur ſub hac non etiam beſtiæ habitant ? In Daniele arbor exprimebat regnum mundiale, in quo & beſtiæ, & quadrupedia, & monſtra, & viliſſima quæque viſuntur in dignitatibus : in Ezechiele autem regnum Chriſti exprimebatur, quod non in ſe oſtendit niſi pennatos, qui propriis meritorum alis contendant ad alta. Ait enim Theodor. in
Ezech. ſect. 6. *Poſt paſſionem, reſurrectionem, & Euangelij* Theodor.
propagationem, plantabo eum, & producet germen, & fructum faciet, quem orbis terrarum vindemiant, & depaſcens æternam vitam ſperant. Et requieſcet ſub eo omnis auis, & omne volatile ſub vmbra eius requieſcet; nullum, neque iumentum, neque reptile, aut abiectum humile; ſed, ſi quid alatum eſt, & in aere incedens, & ad ſublimia naturalem habet impetum: tales enim ſunt fidei alumni. Expende illa : *Nullum, neque iumentum, neque reptile, aut abiectum humile; ſed, ſi quid alatum,* &c. Quippe in regno Chriſti nullus degener, nullus abiectus & vilis procedit; ſed qui, alis virtutum aſcendat in ſublimia. Videre eſt in mundialibus regnis, etiam floridiſſimis, reptilia, & abiecta, & ſpuria progredi; at in regno Chriſti nullum reptile, nullum iumentum, nullum ſpurium inuenitur. Quid regnum Chriſti cum vilibus, & ſpuriis vitulaminibus ? Aiebat Malach. 4. *Orietur vobis, timentibus nomen meum, Sol iuſtitiæ:*
ſanitas in pennis eius. Et nihilominùs ſunt qui clament. Sa- Malach. 4.
pient. 5. *Iuſtitiæ lumen non illuxit nobis, & Sol non eſt ortus* Sap. 5.
nobis. Si iuſtitiæ Sol promittitur oriturus, quomodo dicunt iſti, ſibi non fuiſſe ortum ? Imò vides Matth. 5. di-
centem de Deo : *Qui ſolem ſuum facit oriri ſuper bonos, &* Matth. 5.
malos. Non ergo eſt, vnde Sol non oriatur iſtis, quandoquidem etiam, ſi mali ſint, eis oriturus Sol promittitur ? Cur negent ſibi Solem ortum, qui etiam malis, & dyſcolis, & ſpuriis, & adulterinis ſolet oriri ? Eſt Sol mundialis pertinens ad regimen mundi; & eſt Sol diuinus, qui cæleſtis regni demonſtrat viam. Ille nullum reprobat; vel ſpuria vitulamina fouet, vel viliſſima, & nocentiſſima reptilia illuminat : hic autem proiicit, nec admittit ſpurium quid, nec adulterinum. Ad hæc D. Auguſt. in Pſal.
80. *Eſt in ſcripturis noſtris Sol iuſtitiæ, & ſanitas in pennis* Auguſt.
eius. Iſte eſt Sol, de quo dicturi ſunt impij : Ergo errauimus à via veritatis, & iuſtitiæ lumen non illuxit nobis, & Sol non ortus eſt nobis : quem, cùm adorent Solem, quem facit oriri ſuper bonos, & malos, non eſt eis ortus Sol, qui ſolos illuminat bonos. Equidem diuiniſſimi Solis eſt, efficaciter ad vitam æternam illuminare bonos; deiicere in tenebras exteriores ſpurios, & malos. Ait Iſaias cap. 4. *Si abluerit Dominus ſor-*
des filiarum Sion, & ſanguinem Ieruſalem lauerit de medio eius Iſai. 4.
in ſpiritu iudicij, & ſpiritu ardoris. Et creauit Dominus ſuper omnem locum montis Sion, &c. Per hanc ablutionem, ſacrum intelligunt Baptiſmum, quo regnum Chriſti initia-
tur, Hieron. Aug. Chryſoſt. apud Leonem de Caſtr. Sed Leo Caſt.
illud notandum, quòd poſt ablutionem Baptiſmi in ſpiritu iudicij, & ardoris, ſtatim illud addit : *Et creauit Dominus,* &c. Et quid cum ablutione creatio ? Planè à Baptiſmatis aquis diuinos omnes recipiunt natales, nec inde ſpurium, aut adulterinum, apud Deum bene audit. Quò ſpectans D. Zeno lib. 3. ſerm. 16. exclamat : *O bona matris*
charitas pura, diuerſæ gentis, ſexu, ætate, conditionem ſuſci- Zeno.
piens; necat odio criminum, vt nouerca; pia ſeruat, vt mater; necatéſque non antea viuificat, quàm omne virus vetuſtatis extinguat. Et ne quid adulterum parias, vnam natiuitatem, vnum lac, vnam Spiritus ſancti præſtat omnibus dignitatem. Sic bonus Doctor de Baptiſmatis fonte philoſophatur, per quem in regnum Chriſti renaſcimur, qui in Spiritu ſancto, & igne peccata abſumit, necat crimina, filios Dei parturit; ſic maximè cauet, ne inde adulterinum quid & ſpurium foueatur.

§. V.

In ſolo Ieſu præſidio nihil oneris eſt, nihil oppreſſionis.

Caſſide, & lorica indutus in bello venit ſuperbus Goliath : quod notans Textus, ſtatim addit : *Porrò pondus loricæ eius quinque millia ſiclorum æris erat.* Nihil citiùs in lorica oſtenditur, quàm ingens pondus eius. Nec miror : in ſolius enim Ieſu præſidio non pondus eſt, ſub quo gemas. Quò ſpectans Diuus Ze-
no lib. 3. ſermon. 26. ſic ad renatos in Chriſto cla- Zeno.
mat : *Saluete, hodie nati fratres in Chriſto, acceptaque indulgentia regale beneficium diligenter, fortiter, ac fideliter cuſtodite. Etenim veſter contractus omnis ablatus eſt, ſecuri gaudete. Nihil ſæculo iam debetis. Ecce nullum pondus,*

ſtupdor

stridor nullus est mundanarum vestris in ceruicibus catenarum. Ecce tibi, & sub Christo iubentur esse securi, & nihil ostenduntur sæculo iam debere. Et quid inde? Continuò ait *Nullum pondus, stridor nullus est mundanarum vestres in ceruicibus catenarum.* Quantùm de sæcularibus prædiis, & subsidiis sumebas, tantùm ponderis erat, sub quo gemebas; tantùm ferrearum catenarum, quibus constrictus, & incarceratus degebas. Sæcularia exuisti, & Christum induisti, & exinde nullum te premit pondus, nullo sub ferro detineris. Dicebatur Cant. 4. ad fideles Christianæ Ecclesiæ: *Dentes tui, sicut greges tonsarum, quæ ascenderunt de lauacro.* Nec immeritò, quæ de lauacro ascendunt, non vocantur oues, sed tonsæ, vt describantur, quàm sint ab omni vel velleris onere liberatæ. Ait D. August. in Psal. 94. *Tanquàm grex detonsarum? Quia sarcinas sæculi deposuerunt.* Quidquid sæculare est, onus est, pondus est, quod maximè suos portitores vexat. Vbi Christo nomen dederis, & de fontibus Saluatoris ascenderis, sarcinarum pondus abiicis, & omni onere leuatus pergis. Huc trahe dicta 1. tom. in Euang lib. 2. cap 8. §. 18. & lib. 4 cap. 4. § 4.

Cant. 4.

August.

1. *Reg.* 17. Stánsque clamabat aduersùs phalangas Israël, & dicebat eis: Quare venistis parati ad prælium? Nunquid ego non sum Philisthæus, & vos serui Saül? Eligite vobis virum, & descendat ad singulare certamen: si quiuerit pugnare mecum, & percusserit me, erimus vobis serui: si autem ego præualuero, & percussero eum, vos serui eritis, & seruietis nobis. Et aiebat Philisthæus: Ego exprobraui agminibus Israël hodie::: Audiens autem Saül, & omnes Israëlitæ sermones Philisthæi huiuscemodi, stupebant, & metuebant nimis.

§. VI.

Probrosum est ingenuo homini alium dominum respicere, quàm Deum.

NOn Princeps, sed ciuis priuatus Geth erat Goliath, quæ ciuitas vna erat de satrapiis Philisthinorum: & nihilominùs nullius se Regis, Principisve subditum meminit, cùm Israëlitas seruos Saulis nominat: dicit enim: *Nunquid ego non sum Philisthæus, & vos serui Saul?* vt se Philisthæum nominat, dissimulato Principe, sub cuius potestate erat; posset etiã hostes suos Israëlitas vocare, nulla facta mentione Saulis, cui seruiebant. Cur ergo se Philisthæum dicens, & nullius se Regis subditum memorans, hostes suos non Israëlitas, sed seruos Saulis vocat? Quod probrosum est homini sapienti, & ingenuo, id non sibi, sed hostibus tribuebat, quòd hominis essent serui, eúmque dominum præ oculis haberent. Est equidem probrum maximè homini sapienti, & ingenuo cauendum, ne cui domino seruiat, nisi Deo. Oseas c. 12. cauebat hoc in Israël dicens: *Seruiuit Israel in vxorem, & in vxorem seruauit.* Quæ explicatiùs sonant apud D. Hier. sic: *Seruiuit Israel in vxore Rachel septem annis, & pro Lia socri Laban oues custodiuit.* Et quidem pro vtraque vxore custodiuit oues Labani: sed, cùm eas custodit pro Rachele, dicitur seruisse in vxorem; cùm autem custodit oues pro Lia, non dicitur seruisse. Et, cur cauet dicere, quòd Iacob seruierit pro Lia, cùm dicat illum seruisse pro Rachele, cùm pro vtraque simile obsequium præstiterit? In Rachele contemplatio Diuinitatis exprimebatur; in Lia actio sola, quæ temporalia hæc administrat. Inde fit, quòd de Iacob caueat dicere, quòd seruierit pro Lia, ne tantum probrum viro sapienti, & ingenuo attribuat, si credatur alij quam Deo seruisse. Et quis sapiens & ingenuus non probrum ducat, alteri, quàm Deo, domino seruire? Exod. 25. *Facies & propitiatorium de auro mundissimo::: Duos quoque Cherubines aureos, & productiles facies ex vtraque parte oraculi:. Vtrumque latus propitiatorij tegant expandentes alas, & operientes oraculum, respiciántque se mutuò versis vultibus in propitiatorium,* &c. His verbis duo insinuantur à Sanctis Patribus: aliud est, quòd propitiatoriũ sit Christus Iesus, aliud quòd Christus Iesus sit verus Deus. Et vnde in iis verbis ostenditur Iesus Deus? In eo, quod iubet de Cherubinis, nimirum, *Respiciántque se mutuò versis vultibus in propitiatoriũ.* Vbi enim Cherubini ostenduntur ad propitiatorium attendentes, eò quòd oculos figentes, tanquàm oculos ancillæ in manibus dominæ suæ, apertè probatur Christus, vt propitiatorium esse Deus. Non enim aliud, quàm Deum tanti Cherubini respicerent. Ad hæc D. Cyril. Alex. ibi ait: *Quamuis Verbum factum sit caro, & constitutum à Patre propitiatorium; non abiecit tamen, quod erat, hoc est, Deitatem; sed etiam sic potestatem, & gloriam Deo conuenientem habet, & nihilominùs eum supernæ Virtutes circumstant, præscripta sibi officia peragentes. Idcircò Cherubim propitiatorium tegunt, & ipsum assiduissimè intuentur.* Expende ab illis: *Idcircò Cherubim,* &c. Quia, nimirum, in homine suam Deitatem, & gloriam habet Iesus; idcircò Cherubim illum assiduissimè intuentur. Tanta enim ingenuitas, & sapientia probrum duceret, si oculos leuaret ad Dominum, qui non esset Deus. Tunc enim rationalis creatura suæ ingenuitatis, & sapientiæ munus impleuit, quando nulli alteri, nisi Deo seruit. Vnde Moyses Exod. 23. post vindictam sumptam de transgressoribus in vituli adoratione, ait Leuitis: *Consecrastis manus vestras hodie Domino, vnusquisque in filio, & in fratre suo.* Ex Hebræo legit D. Hieron. *Implestis manus vestras Domino.* Nihil prætermiserunt sui muneris, suæ conditionis: omnia, quæ ad se pertinebant præstantissimi viri impleuerunt. Et in quo sic omnia suæ conditionis munera impleuerunt erga Deum? Ait ipse Hieron. epist. ad filios Gerontij: *Actus vestros, qui manus sunt, emplestis Domino, cùm nulli, præterquam Domino imperanti, seruire annuistis.* Tunc ingenuus, & sapiens homo implet suæ conditionis munera, cùm probro ducit alteri seruire, præterquam Domino. Hinc monebat Paulus ad Ephes. 2. etiam eos, qui seruire hominibus tenebantur: *Serui, obedite dominis carnalibus cum timore, & tremore, in simplicitate cordis vestri, sicut Christo, non ad oculum seruientes, quasi hominibus placentes; sed vt serui Christi facientes voluntatem Dei ex animo, cum bona voluntate; seruientes sicut Domino, & non hominibus.* Sic monet, vt in omni seruitio, & obsequio præstando se habeant, *vt serui Christi.* Quid est, *vt serui Christi?* Ait Ansel: *Nullius alij rei, nisi veræ iustitiæ, studentes.* Hoc faciamus in omni obsequio, & seruitio præstando, vt non alij, præterquam Deo, & veræ iustitiæ, & virtuti seruiamus.

Osea 12.

Hier.

Exod. 25.

Cyr. Alex.

Exod. 32.

Hieron.

Ephes. 2.

Anselm.

§. VII.

Ferissima quæque impietas in conspectu virtuosi infirmatur.

FErissimus ille Philisthæus, qui cum ingenti superbia egrediebatur, vt cum Israëlitis pugnaret, vt in illorum conspectum deuenit, constitit, & nihil priùs fecit, quàm interrogare Israëlitarum animum: dicit enim Textus: *Stans clamabat aduersùs phalangas Israel, & dicebat eis. Quare venistis parati ad prælium?* Non ex abrupto in certamen vocat; non stringit gladium, & mortis minas iactat: sed nouum aliud præludium inuenit pugnandi, vt interrogationibus de aduentus causa vacet. Et cur non magis ad mortes minantia verba accedit? Cur priùs inani interrogationi vacat? Sanè, etsi ferissimus & superbissimus erat, vbi in conspectu fidelis exercitus aduenit, non potuit non aliquid tribuere infirmitati, tempus terens interrogationibus inanibus. Non absimilis ille superborum & ferissimorum Princeps, serpens antiquus, serpentinis squammis armatus prosilit in arenam aduersùs Euam, quam vbi fuit conspicatus Gen. 3. statim ad interrogationem declinat, aiens: *Cur præcepit vobis Deus, ne comederetis ex omni ligno Paradisi?* Non aperto marte audet, non virus euomit; sed paulisper differt, vt interrogationibus familiaribus vacet. Et cur, pessime omnium, non magis instas pugnæ, sed interrogationibus immoraris? Iam ea solo sanctæ fœminæ conspectu infirmabatur, & timidus reddītur, & anceps. Ait Hugo Vict. lib. 1. de Sacram. part 7. c. 4. in tom. 3. *Considerate, quantum est confusio, & timiditas nequitiæ in conspectu virtutis, Stans coram, & coram fœmina hostis superbus in solo malitiæ cogitata, nondum dicta confunditur, & quasi se inuoluit priusquam*

Genes. 3.

Hug Vict.

etiam loquentur deprehensum metuens, non audet exire in verba persuasionis, donec animum tentando interrogationis praetentat. Cur, inquit, praecepit vobis Deus. &c. Tota superbissimae bestiae confidentia in timiditatem, & infirmitatem conuersa est, vbi in conspectu virtutis peruenit. Non sustinuit Euam adhuc sanctam videre, quin multùm audaciae perderet; & relictis, vel dissimulatis armis ad interrogationes familiares se conuerteret. Non aliter accidit ferocissimis Iudaeis, qui ignes, crucésque in Apostolos Christi spirantes; tamen vbi eos ligatos coram se viderunt, Act. 4. clamant: *Quid faciemus hominibus istis?* Sic, dum coram habent Apostolos, à ferro abstinent, & interrogationibus instant, eorum virtutibus victi. Vt dicat D. Isidor. Pel. lib. 3. epist. 182. *Nefarij illi, ac pestiferi Iudaei, cùm Apostolos tanquam irretitos tenerent, & tamen summa consilij inopia premerentur, ac dicerent: Quid faciemus hominibus istis? hoc dominum erat, quod admirationem afferebat, quòd cùm eos tenerent; tamen in summa animi anxietate versabantur, eásque, quae victis conueniebant, voces emittebant.* Sic infirmabantur Iudaei coram Apostolis, vt cùm eos tenerent constrictos, adhuc ad eas voces, & interrogationes confugiant, quae magis solent conuenire victis.

Act. 4.
Isid. Pel.

§. VIII.

Officium multitudini exhibitum fructuosius apud Deum est.

Mirabar, quòd superbissimus iste non magis nominatim expeteret, & prouocaret Saülem Regem ad certamen; sed maluerit rem esse cum eius seruis. Quippe ait: *Nunquid ego non sum Philisthaeus, & vos serui Saül? Eligite vobis virum, & descendat ad singulare certamen,* &c. Non Regem prouocat; sed singulos eius seruos, singulos, nempe, milites totius exercitus. Aliter Rex Syriae 3. Reg. cap. 22. de quo ibi: *Rex autem Syriae praeceperat Principibus curruum triginta duobus, dicens: Non pugnabitis contra maiorem, & minorem quempiam, nisi contra Regem Israël solum.* Cur similiter superbissimo Goliath non placuit magis prouocare in certamen singulare ipsissimum Israelis Regem Saülem? Nónne inde maior esset gloria Philisthaeo, triumphúsque maior, si Regem vinceret, & eum Regem, qui proceritate corporis, & altitudine ab humero, & sursum excedebat suos populares? Cur ergo tanti triomphi oblitus, magis probat singulos milites gregales? Fecit hoc diuina dispositio, ne victoria Dauidis esset solius Regis liberatio; sed magis esset vniuersae multitudini salutaris. Quam rationem reddit D. Basil. Sel. orat. 15. *Ne solius Regis suspicator esset Dauid, vtrùm etiam palàm de vniuerso Israël benè mereretur.* Amat equidem Deus in suis illud officium, quod magis est vtile multitudini: & qui non vnius, sed omnium curam agit; nihil non magnum à Deo sperandum perhibet Abrahamo promiserat Deus, Genes. 22. *Multiplicabo semen tuum, sicut stellas caeli.* Non solùm pulueri terrae comparatur Abrahami semen; sed & stellis caeli par futurum ostenditur. Et vnde Abraham meruit, quòd eius semen à Deo inter sydera collocaretur? Ait sapienter D. Leo ser. 3. de Natiuit. *Abrahae innumerabilis fuerat promissa successio non carnis semine, sed fidei foecunditate generanda. Et ideò stellarum multitudini comparata, vt ab omnium gentium patre non terrena, sed caelestis progenies speraretur.* Expende ab illis: *Vt ab omnium gentium patre,* &c. Vt enim Abraham non vnius, aut alterius; sed omnium gentium patrem egit; sic ab illo nihil paruum, aut humile; sed magnum, sed sydereum procedit per Deum. Conueniant huc & Principes, & Praesules vniuersi; & videant, qualiter possent non pulueris, sed stellarum Principes esse: si, nimirum, non vnius singulariter curas suscipiant; sed aequalem curam gerant multitudinis vniuersae. Proh! quam Deus promouet eos, qui hoc satagunt, vt multitudini proficui sint, nec se in partes secant. Hinc Psal. 86. *Diligit Dominus portas Sion, super omnia tabernacula Iacob.* Et cur Iacob tabernacula despiciuntur à Deo prae amore portarum Sion? In Iacob tabernaculis solus admittebatur vnus populus; in Sion autem apertae fuerunt portae, per quas intraret multitudo gentium. Ne miremur, quòd Sion portae chariores sunt Deo, quando non ad vnum singulare; sed ad omnem multitudinem fecêre patere ingressum. Ait D. Hieronym. epist. ad Eustoch. in Epitaph. matris: *Diligit Dominus portas Sion, super omnia tabernacula Iacob; non eas portas, quas hodie cernimus in fauillam, & cinerem dissolutas; sed portas, quibus non praeualet Infernus, & per quas credentium ad Christum ingreditur multitudo.* Quae non vni partialiter, sed multitudini parant salutem, parant ingressum, maximo Dei in se amore tenentur, ab illóque magna sperant; sed & maximè ornant Filium Dei. Zachar. cap. 6. *Sumes aurum, & argentum, & facies coronas, & pones in capite Iesu,* &c. Vnius capitis vna sufficiebat; cur multae coronae mandantur fieri? In coronis illis ostendebatur salus populorum, quae corona est, & gloria Iesu: ideò non vnius populi particularis, sed omnium populorum ornatus Iesum decebat. Vt dicat D. Cyril. Alex. ibi: *Est corona, & gloria Christi, saluatorum ab ipso salus: saluata est enim non vna gens, quemadmodum, scilicet, olim per Moysem Israël; sed quidquid etiam gentium sub caelo est. Hoc quippe Christum decebat.* Non equidem vnius singularis populi salus sic Christum decebat, vt salus omnium populorum.

Basil. Sel.
Gen. 22.
Leo.
Psal. 86.
Hier.
Zachar. 6.
Cyril. Alex.

§. IX.

Diaboli ars est, vnumquemque hominem solum appetere, vt perdat.

Haec erat vox superbissimi Philisthaei: *Eligite vobis virum, & descendat ad singulare certamen, si quiuerit pugnare mecum,* &c. Imò haec communior Diaboli vox est, vt cum homine quoquam ineat singularem congressum, ratus sibi victoriam esse certam, vbi quis sibi soli fidens ad pugnam accedit. Ex quo monebat Galfridus in allegor. Tilmanni: *Nullus ex nobis animositate proterua ineat hoc certamen. Non est enim, qui ad hoc sufficiat. Non enim timet nos solos aduersarius noster: idcircò fidenter prouocat ad singulare certamen, sciens, quia vae soli, qui cùm ceciderit, non habet subleuantem.* Vt non parua est securitas hominis, quòd non solus in certamen cum Diabolo veniat: sic magna Diaboli fiducia est, quòd aliquem solum inueniat; vniuersam enim tunc vim sui effundit veneni. Genes. cap. 3. *Serpens erat callidior cunctis animantibus terrae, quae fecerat Dominus Deus. Qui dixit ad mulierem,* &c. Duo tantùm erant tunc in mundo, nimirum, mulier, & vir: & nihilominùs mala bestia minimè ad duos illos accedit; sed, vbi foeminam à viro separatam, & solam inuenit, tunc accingitur in bellum. Et cur duorum cauit conflictum, & magis vnam foeminam expectat? Ait Hugo Victorinus lib. 1. de Sacram. part. 7. cap. 3. in tom. 3. *Primùm diligenter solitariam foeminam explorauit, & inueniens, in eam primùm omnem suae tentationis conatum experiri dispositus.* Vt enim totum suum virus effundere disponebat; sic expectabat inuenire solam foeminam. Qui enim solus accedit cum Diabolo in praelium, propè necessum est, vt vniuerso illius veneno imbutus dispereat.

Galfrid.
Genes. 3.
Hug. Vict.

§. X.

Verba opprobriorum non paruam tempestatem excitant ad infirmos perdendos.

Consideranda sunt maximè illa Textus verba: *Aiebat Philisthaeus: Ego exprobraui agminibus Israël hodie::: Audiens autem Saül, & omnes Israëlitae sermones Philisthaei huiuscemodi, stupebant,* &c. Audiebantur exprobrationes Philisthaei: & Saül, & Israëlitae in magno stupore, & metu erant. Quid enim non metuendum veniat ab exprobrationibus, & opprobriorum verbis? Pulchrè ad haec dicebat D. Basil. Sel. orat. 15. *Terribilis aspectu Philisthaeus, ac voce terribilior terrorem terrore geminabat. Iaciéque spargebat, Saül interim in tumultu erat.* Iactabat equidem superbus exprobrationes, quae quidem tumultus eos in Saülis animo mouebant, quibus maximè periclitaretur: nunquam enim ex iactatis opprobriis non nascuntur & tumultus, & tempestates, quae Respublicas perdant. Luc. 8. dicit: *Nauigantibus illis obdormiuit Iesus: & descendit procella venti in stagnum, & complebantur, & periclitabantur.* Ecce tibi, dum dormit Iesus, & furentes venti, & rabida tempestas nauigantes inuadunt, in maximumque homines periculum trahunt. Sed scire copis, quae tempestas, & qui venti tanti sunt.

Basil. Sel.
Luc. 8.

ſunt, qui vel diſcipulos Ieſu impellant in periculum? Credideram, id non tam poſſe euenire à tēpeſtate corporali, quàm ab ea tempeſtate, quam in animis hominum opprobria faciunt. Accipite D. Aug. tr. 49. in Ioan. *Intrant venti cor tuum,* D.Aug. *vtique vbi nauigas, vbi hanc vitam tanquam procellarum, & periculorum pelagus tranſis: intrant venti, mouent fluctus, turbant nauem. Qui ſunt venti? Audiſti conuitium, iraſceris: conuitium, ventus eſt, iracundia, fluctus eſt. Periclitaris: diſponis reſpondere, diſponis maledictum maledicto reddere, iam nauis propinquat naufragio.* Sapienter Sanctus Doctor, quot conuitia, & opprobria iaciuntur, tot putat ventos furere, qui ingentes fluctos moueant in animis humanis, & hominum corda impellant in pene ineuitabile naufragium.

1. *Reg.* 17. Dauid autem erat filius viri Ephrathæi, de quo ſuprà dictum eſt, de Bethlehem Iuda, cui nomen erat Iſai, qui habebat octo filios, & erat vir in diebus Saül ſenex, & grandæuus inter viros. Abierunt autem tres filij eius maiores poſt Saül in prælium: & nomina trium filiorum eius, qui perrexerunt ad bellum, Eliab primogenitus, & ſecundus Abinadab, tertiúſque Samma. Dauid autem erat minimus.

§ XI.

Tunc te illius viri filium in veritate oſtendis, quando illius virtuti maiore alia reſpondes.

CVm cap. præcedenti meminiſſet Iſai Dauidem, ſolùm ait: *Eſt paruulus, & paſcit oues.* non ait: Eſt paruulus filius. ſed diſſimulata notione filij, ſolùm paruulum vocat. Nunc autem pleno ore dicitur Dauid filius Iſai: dicit namque Textus: *Dauid autem erat filius viri Ephratei, de quo ſuprà dictum* Luc.19. *eſt, de Bethlehem Iuda, cui nomen erat Iſai.* Et meritò Dauid tam apertè oſtenditur filius Iſai in præſenti, quando oſtendendus erat triumphator de Philiſthæis: tunc enim quis verè filius alicuius aſſeritur, cùm maiore virtute reſpondet virtuti parentum. Luc. 19. hoſpitatus Dominus in domo Zachæi dicebat: *Hodie ſalus domui huic facta eſt, eò quòd & ipſe filius ſit Abrahæ.* A Filio Dei vocatur Zachæus, filius Abrahæ. Et quid fecit tunc homo ille, propter quod ab ipſa Veritate filius Abrahæ diceretur? Ait D. Bruno ſerm. in dedic. Eccleſ. *Tota* Bruno. *interius, & exterius ſanctificata eſt domus, eò quòd ipſe qui huius domus habitator eſt, iam non publicanus ſit; ſed filius Abrahæ. Abrahæ namque filij ſunt, quicunque Abraham imitantur, & Abrahæ opera faciunt: & Abraham quidem Angelos; Zachæus verò Angelorum Dominum hoſpitio ſuſcepit.* Inde quidem Zachæus, filius Abrahæ dicitur: quia non ſolùm Abrahami virtutes fuit æmulatus, ſed & illas ſuperauit: quando Abraham hoſpitalis fuit in Angelos; Zachæus autem in Dominum Angelorum fuit hoſpitalis. Sic verus filius virtutibus ſuperat virtutes parentum ſuorum. Dan. 1. tres pueri fugientes Regiæ Babylo- Dan.1. nicæ cibos dicebant: *Dentur nobis legumina ad veſcendum, & aqua ad bibendum.* &c. Mirabar tantam puerorum abſtinentiam in aula delicioſiſſimi Regis: ſed, vt mirer magis, ait de Iſidor. de illis D. Iſid. lib. de vita, & morte Sanctorum, cap. 60. *Tres pueri, ſtirpe regia clari, paternarum quoque memores legum, & à cibis Gentilium, vel immolatis nequaquam polluti, leguminibus vitam degentes, & oleribus.* In eo dicuntur memores paternarum legum, quòd abſtinentes à cibis Gentilium, & immolatis, leguminibus, & oleribus viuebant. At leges paternæ ſolùm poſtulabant, ne immolata Diis comederentur; nec obligabat Iudæos ſolis veſci leguminibus. Cur ergo, vt illi oſtenderentur legum paternarum memores, non ſolùm abſtinent ab immolatis, ſed ſolis leguminibus veſcuntur. Equidem veri filij Abrahamidum, ſe ad tantos patres pertinere oſtendebant, ſi & virtutes illorum adimplentes ab immolatis abſtinerent, & inſuper maiora adderent, ſola legumina comedentes. Ille enim verus filius probatur, qui parentes virtutibus excedit. Huc trahenda ſunt dicta tom. 3. in Euang. lib. 14. cap. 17. § 17.

§. XII.

Principis perituri ſub aulis nullo in pretio ſunt cani, ſed abſconduntur vt viles.

ILlud notat Textus quaſi rarum, & inuſitatum, de Iſai, patre Dauidis, nimirum: *Erat vir in diebus Saul ſenex, & grandæuus inter viros.* Expende illud: *In diebus Saul.* quod nulla alia ratione poſitum videtur, niſi ad oſtenſionem raritatis, & nouitatis: quippe rarum, & nouum erat, quòd vel vnus vir ſenex appareret in diebus Saül, Regis iam iam perituri, & prorſus deplorati. In diebus enim Principum, qui ad perditionem ruunt, nullus ſenex apparet, prorſus abſconduntur cani, ne videantur. Huc adeſt Roboam, de quo ait Textus 3. Reg. 12. *Iniit conſilium Rex Roboam cum ſenioribus, qui aſſiſtebant coram Salomone, patre eius, cùm adhuc viueret, & ait:* 3.Reg.12. *Quod datis mihi conſilium, vt reſpondeam populo huic? Qui dixerunt,* &c. *Qui dereliquit conſilium ſenum, quod dederant ei, & adhibuit adoleſcentes, qui nutriti fuerant cum eo, & aſſiſtebant illi, dixitque,* &c. Duo genera Conſiliariorum conuocat; nimirum, & eos, qui adſtiterant parenti Salomoni, & eos, qui ſibi adſiſtebant. Illos vocat Textus ſenes; hos vocat adoleſcentes. Et mirum eſt, quòd vbi Roboam quærit ſenes, non de ſua, ſed de Salomonis aula eos quærat. Et cur non de ſua etiam aula quærit ſenes? Quippe ipſe quadragenarius erat. & qui cum illo nutriti erant, vel quadragenarij, vel quadragenariis maiores erant, vt benè notant Gloſſa, & Caietanus: qui autem quadragenariis maiores erant, iam ſenectuti magis propinquabant, Gloſſa. quàm adoleſcentiæ, & multis iam canis albeſcebant. Cur er- Caietan. go de his non dicitur Roboam quæſiſſe ſenes; ſed ad aulam defuncti patris recurrit, vt inde ſenes quæreret? Equidem in perituri huius Regis aula, in vanum ſenes quærerentur: non enim cani venerationi erant; ſed flauæ cæſaries; ſed criſpantes, intortique cincinni. Et ideò etiam ætate prouectiores ſenectutis ſigna horrebant; & quam natura iam demonſtrabat, arte, & pictura abſcondebant; ne quid in eis videretur, quod non adoleſcentiam referret. Ecce tibi principatus perituri clariſſima ſigna; quòd nec maiores natu velint ſenes videri, ſed & moribus, & cultu corporis mentiantur adoleſcentiam. Quò ſpectabat Eccleſiaſtes cap. 10. dicens: *Væ tibi, terra, cuius Rex puer eſt; & cuius Principes manè comedunt.* Non equidem de ætate pueritiæ loquitur; ſed de illa ementita, & Eccleſ.10. figurata pueritia in cultu, in moribus. Quando & in grandioribus annis, quidquid ſenectutis eſt, abſconditur, vt contemptibile, & indecorum, & in albente capite adoleſcentia depingitur tam moribus, quàm coloribus. Quod vt explicaret Chaldæus Complut. ait: *Væ tibi, terra Iſrael, in tempore, quo regnauerit ſuper te Ieroboam impius.* Intelligitur ergo in puero Rege Ieroboam, cuius pueritia, & adoleſcentia non ætatis, ſed mentis erat, vt qui vel grandæuos, & moribus, & cultu pueritiam referebat. Vt exclamet Tertullian. lib. de cultu fœmin. *Proh temeritatem! Erubeſcit ætas exoptata votis; furtum conficitur; adoleſcentia, in qua deliquimus, (aſſeratur) ætas ſic præ-* Tertul. *tatis interpolatur. Abſit à ſapientiæ filiabus ſtultitia tanta.* Sic apud ſtultos, & perituros erubeſcit ætas matura, nec prodire audet, ſuſpiratur, anxiéque quæritur adoleſcentiæ acerbitas, nec quid non iuuenile placet, vt ſic iam omnium ruina proximè videatur. Dicebat enim Pſalm. 72. *Domine, in ciuitate tua imaginem eorum ad nihilum rediges.* Dixiſſet cla- Pſal.72. riùs: Eos ad nihilum rediges. Cur non illos deſtrui mandat; ſed eorum imagines? Loquebatur, credo, de iis, qui, vt adoleſcentiam mentiantur, capillos colorant, cutem extendunt, & nihil non iuuenile moribus pingunt, & referunt facie. Hi veri homines non ſunt; ſed imagines adumbratæ, à ſapiente ciuitate exterminandæ. De illis ait Clemens Alex. 3. Pædag. 3. *Putant ſe, ſicut ſerpens, poſſe ſenium capitis exuere, dum ſe* Clem.Alex. *ipſos pingentes transformant. Fieri autem non poteſt, non poteſt, inquam, fieri, vt veram oſtendant animam, qui caput habent adulterinum.* Expende illa: *Fieri, inquam, non poteſt, vt veram oſtendant animam.* Qui enim, & in facie, & in capite adumbrant adoleſcentiam, & pictam oſtentant, ij veram non habent animam; nec veri homines ſunt; ſed picti, ſed adumbrati, ſed imagines: ne miremur, ſi Deus illos à ciuitate ſua æterna exterminet, vt qui magis ad periturum regnum pertinent. Crede mihi: in ſola peritura ciuitate florent, qui ſenectutem abſcondant, & mentiantur adoleſcentiam. Verùm feliciſſimi regni auſpicia inde ſumebat S. Venantius Fortunat. lib. 3. carm. de Condano Principe agens:

Institutis cupiens vt deinde domesticus esset,
(sensisti) subito, gremio & aula simul.
Fortunat. *Florebunt pariter venerandi palatia tecum:*
Plaudebat vigili dispositore domus,
Alitibus curis sic publica iura fouebat,
Vt iuuenem Regem redderet esse senem,

§. XIII.

Iesus est, qui puero gratam faciat frequentiam senum.

ADhuc expendendum est illud, quod de Isaï dicitur, ni mirum: *Erat vir in diebus Saul senex, & grandaeuus inter viros.* Quasi ad miraculum dicitur, quòd vel vnus senex erat in diebus Saül; nec mirum: vocatur enim Saul à Iosepho in assumptione regni iuuenis. Dicit nanque lib. 6. Antiqu. Ioseph. c. 5. *Cum virorum sortitio fieret, fors Saülem Regem prodidit: iuuenis verò, qui hac praesciebat, abdiderat se*, &c. Vt autẽ iuuenis, & vocatur, & habetur Saul in regno, siue quòd iuuenis aetate fuerit, siue quòd affectibus; sic non mirandum, quòd instar rari casus dicatur, quòd vnus senex fuerit in diebus eius: nunquam enim iuueni, aut puero, qui Iesus non est, aut eius spiritu impletur, grata fuit senum frequentia. Hinc Dan. 7. Dan. 7. *Aspiciebam, donec throni positi sunt, & antiquus dierum sedit: vestimentum eius candidum quasi nix, & capilli capitis eius quasi lana munda: Millia millium ministrabant ei, & decies centena millium assistebant ei*, &c. Sic ibi de throno, in quo antiquus dierum sedebat. Apocal. 5. alius etiam thronus agni diuini ostenditur: dicit enim Textus: *Ecce in medio throni, & quatuor ani-* Apoc. 5. *malium, & in medio seniorum, Agnum stantem, tanquam occisum: Et vidi, & audiui vocem Angelorum multorum in circuitu throni, & animalium, & seniorum: & erat numerus eorum millia millium, &c.* Cõpone modo thronũ, & thronum: in altero Agnus est tãquàm occisus: in illo cani mirifice splendent; in hoc fulgidissima iuuẽtus: in vtroque apparet ingens multitudo ministrantium, & assistentium. Sed in throno antiqui dierum non explicatur aetas assistentium: in throno autem Agni expressè notãtur seniores esse: ait enim Text. *Ecce in medio throni, & in medio seniorũ, Agnum stantem*, &c. Et cur, cùm Daniel nihil dicat de aetate assistentium throno; Ioannes maluit explicare, vt Agni thronus frequens erat senioribus? Quòd antiquus dierum ministris senibus gauderet, nil magnum erat; & ideò praetermittitur à Propheta: at, quòd Agnus, quòd Princeps iuuenis frequentiam senum amaret, hoc summae erat laudis, & quod non inuenitur, nisi in Agno diuinissimo Iesu, vel in iis, qui eius spiritu gaudent. Et quidem magnum est, quòd Agnus, quòd Princeps puer, non nisi inter plures senes thronum statuat. Quis metuat sibi à pueritia Regis, qui non apparet in throno, nisi cir- Luc. 2. cundatus senibus? Luc. 2. puerulus Iesus cùm induceretur à parentibus in templum, statim illi assistunt senes: ait enim Text. *Ecce homo erat in Ierusalem, cui nomen Simeon*, &c. Et insuper: *Et erat Anna Prophetissa filia Phanuel, de Tribu Aser: haec processerat in diebus multis.* Ecce tibi, qui puerulí Iesu latera cingunt; vbi ad templum peruenit, duo sancti senes, Simeon & Anna, ne de Principe, etiam puero, talibus septus lateronibus, non magna omnia sperentur. Pro quo elegantissime Guarric. Abb serm. 2. de Purificat. ait: *Ecce habes par turturum, senem iustum, & viduam castam, vtrunque castum, vtrunque desiderio Redemptoris gemebundum. Mihi omni-* Guarric. *nò celebris est iste conuentus, vbi hinc adsunt puer, & puerpera, Iosue, & Maria: inde occurrit senex, & vidua, Simeon, & Anna; hinc mediator, & mediatrix, inde tam fideles testes, & ministri. In hoc conuentu misericordia, & veritas obuiauerunt sibi: misericordia redemptionis in Iesu; veritas confessionis in senibus. In occursu, iustitia, & pax osculata sunt, dum iustitia piorum senum, & pax reconciliatio mundum consociata sunt.* Quid pulchrius? In conuentu Iesu pueri, & senum iustorum, & misericordia, & veritas, & iustitia, & pax consociantur: *Veritas in senibus.* Senilis enim maturitatis est minimè mendaciis seruire. *Iustitia*, item *piorum senum*; à cana enim prudentia procedit iustitia. Misericordia, & pax in Iesu; nequit enim & pace non florere, & multa suis non impertiri Princeps, qui talibus frequentatur ministris, in quibus & veritas, & iustitia inuenitur.

1. *Reg.* 17. Tribus ergo maioribus secutis Saülem, abiit Dauid, & reuersus est à Saüle, vt pasceret greges patris sui in Bethlehem. Procedebat verò Philisthaeus manè, & vespere, & stabat quadraginta diebus. Dixit autem Isaï ad Dauid filium suum: Accipe fratribus tuis ephi polentae, & decem panes istos, & curre in castra ad fratres tuos: & decem formellas casei has deferes ad Tribunum, *&c.*

§. XIV.

Perfecta obedientia aequanimiter accipit munus, vel infimum, vel sublime, quod faustissimum est.

DVm citharae pulsandae vacabat, apud se Dauidem Saul retinebat: vbi autem ad bellum ventum est, tres maiores, & praestantes filios ab Isai requirit, & ei petenti Dauidem remittit. Sic factum putat Salianus noster, iuxta verba Textus dicentis: *Tribus ergo maioribus secutis Saülem, abiit Dauid, & reuersus est à Saule, vt pasceret oues patris sui.* Petenti priùs Sauli annuit Isaï, & illi misit Dauidem, puerum a pascuis ad regiam dirigens, in qua non paucos dies mansit; Regem citharae sono recreans, & multis ab illo fauoribus delinitus. Verùm, imminente bello, petit rursus Saul ab Isai tres alios maiores filios: qui similiter Regi annuens, dum dat tres maiores filios, petit sibi reddi Dauidem, quem ad seruandas oues remittat. Quid ad haec Dauid? Regiae ambitione captus, refugit viles pastoris curas? Absit: imò Rege concedente, *abiit Dauid, & reuersus est à Saul, vt pasceret greges patris sui.* Vt missus à patre venit ad Saulem, illicque stetit non ignobili munere inter Palatinos: sic reuocatur à patre, aulae deserit delicias, & viles ouium accipit curas. Quantum hoc in Dauide? Hinc notarim in puero perfectissimae obedientiae exemplar singularissimum, quando ad nutum patris aequanimiter regiam colit inter aulicos Principes; vel paternas oues custodiens desertum incolit. Nec negarim, id fuisse Dauidis gloriarum faustissimum praenuncium. Prouerb. 6. ponunt Septuag in Aldinis, & Vaticanis codicibus illud apud Patres cantatissimum, nimirum: *Vade ad apem, & disce, quomodo operaria est. Operationem* Proverb. 6. *quoque quàm venerabilem facit, cuius labores Reges, & idiotae ad sanitatem afferunt. Appetibilis est omnibus, & clara, etiam tùm sit robore infirma, sapientiam honorans euecta est.* Vide, quanta dicantur de ape: quòd de eius labore Reges, & idiotae sanentur; quod sit omnibus appetibilis, & clara; quòd honoret sapientiam, & sic efferatur. Et cur breuis apicula ad tanta extollitur? Aldhelmus lib. de virg. cap. 11. id tribuit obedientiae, qua apiculae sequuntur Principis nutum, siue considendum domi sit, siue peregrinandum, vel exulandum. Quippe ait: *Illud etiam commemorandum de apum concordi so-* Aldhelm. *dalitate, & stupendum autumo, videlicet, voluntariae seruitutis affectum, quem erga fuorum obsequia Principum exercere noscuntur.* Et quantus hic affectus obedientiae in apibus? Pergit ipse: *Quandiu antiquas inhabitare sedes, & exigua fouere tuguria, gracillimis contexta viminibus, ille, qui inter caeteros Magistratus officio fungitur, decreuerit, nulla ex immensa multitudine, fugitiuis discursibus, & lasciuis volatibus per aethera vagatur. At, si certis exigentibus causis ille, sui Consulatus vice, regimen caeterarum commissum est, externa quaerere regna maluerit; nusquam apud mortales videas exterorum propria pulsum patria, tam densis exercituum agminibus, túmque spissis legionum cohortibus constipari; ita prorsus, vt multò libentius, ob reuerentiam Principis, ad incolatum peregrè proficiscantur, quàm domesticis assueta deliciis, & vernacula contenta quietem telluris commorentur.* Quid pulchrius? Expende ab illis: *Vt multò libentius, ob reuerentiam Principis*, &c. Ea enim sunt obedientia erga Principem, vt dum eius nutum sequantur, eligant libentiùs exulare à propria, & per deserta errare, quàm elaborata in domo opulenta conquiescere. Et quid inde? Pergit ipse: *Vt meritò propter spontaneum deuotae subiectionis famulatum, quo exemplum obedientiae mortalibus praebet, prae caeteris creaturis nectarea consistat edulium, & mulsa dulcedinis alimoniam subsistentibus caeterarum gurgustio recondat*, &c. Sic obedientiae praemium

præmium eſt,& mel dulce,& illuminans orbem cera. Nihil enim non ſuaue,& clarum obedientia perfecta auſpicatur. Duodennis Ieſus à parentibus elapſus manebat in templo diſputans cum Doctoribus;ibi autem requiſitus à Luc.2. Matre ait Luc.2. *Quid eſt,quòd me quærebatis? Neſciebatis, quia in his, quæ Patris mei ſunt,oportet me eſſe?* Et ſtatim ſubdit Textus: *Et deſcendit cum eis, & venit Nazareth, & erat ſubditus illis.* Ecce tibi, qui Ieroſolymis erat,& in Patris diuini domo,hoc eſt, in templo verſabatur; magnam de ſe opinionem Doctoribus ingenerans: ad nutum mortalis Matris,nō dubitat magna illa relinquere;& Nazareth paruam ciuitatulam contendere,ibique occultus degere Cur non magis amat Ieroſolymis,in templo eſſe? Sane perfectè obediens,æquanimiter,ſiue magna,ſiue humilia reſpiciebat,oſtendens in obedientia illa omnium bonorum auſpicia eſſe. Vt dicat D.Thom.in cat.ex D.Nicæno: *Cum pertigiſſet duodecimum annum, paret parentibus: vt oſtendat,quòd,* Thom. *quidquid per promotionem perficitur,antequàm ad finē perueniat, obedientiam,tanquam perducentem ad bonum,vtiliter amplexatur.* Ecce tibi, vt promotioni cuilibet obedientia æquanimis,ſiue ad alta,ſiue ad infima auſpicium præbeat. Hinc Luc.5. *Ieſus vidit publicanum,nomine Leui, ſedentem ad telo-* Luc.5. *nium,& ait illi: Sequere me. Et relictis omnibus ſurgens ſecutus eſt eum.* Ad nutum Domini publicanus menſas pecuniarum plenas reliquit, & ad pauperem vitam ſe contulit. Ne miremur,in tanta obedientia poſitam fuiſſe Apoſtolatus Chryſoſt. gloriam: dicit enim D.Chryſoſt.in Pſal.5. *Sicut latro confeſſionem intulit; ſic publicanus obedientiam ſuam, & meruit in Apoſtolatus ordinem collocari.* Obedientia enim æquanimis ad quam te gloriam non promoueat?

§. XV.

Filij Dei proprius ſpiritus eſt,parentibus deferre obſequium.

MIrabar,Dauidem à Saülis fauoribus venire, vt paternas ouiculas cuſtodiat: dicit enim Text. *Abiit David, & reuerſus eſt à Saule,vt paſceret greges patris ſui.* Et quidem facilius inuenies in Regiis,qui regalibus fauoribus attoniti parentum obliuiſcantur,illóſque contemnant. Quí ergo fieri potuit,vt Dauid Regem ſibi placidum, & Regiam dimittat,vt patris ouibus curam impendat? Non id humanū erat in Dauide,ſed diuinum: Filius enim Dei,qui de illo oriturus erat,iam in eo agebat,vt ſic parenti amaret deferre. Cantatiſſimæ ſunt nuptiæ illæ in Cana Galilææ,quibus Ieſus interfuit,& Mater eius Ioan.2. videns autem Mater Ieſu, quòd vini defectus non paruam verecundiam nuptiis allaturus erat, Ieſum adit,illi defectum vini repræſentat, tantæ verecundiæ expectans remedium Cui Ieſus: Luc.2. *Quid mihi,& tibi eſt,mulier?* Proh Deus immortalis! ſic Matrem diſſimulat Ieſus,vt mulierem appellet, & quaſi à ſe extraneam depellat! Vnde,ô bone Ieſu, ſic Matrem quaſi Cyrill.Al. obliuiſceris? Ait D.Cyril.Alex.lib.10 Theſau.c.2. *Et Matri: Quid mihi,& tibi,mulier? vt homo dicebat. Et aquam in vinū,vt Deus,conuertebat.* Duarū naturarū munus ibi Ieſus repræſētare voluit: repræſentabat enim in ſe eſſe naturā humanā, qua homo erat,& quia homo,Matrē quaſi obliuiſcebatur: propriiſſimum enim eſt humani ſpiritus,in proſperis obliuiſci vel parentum,illóſque dimittere. Item,repræſentabat naturam diuinam,qua Deus erat; diuinique erat Filius Parentis,& inde Matris votis annuebat,aquam in vinum conuertens. Propriiſſimum eſt enim Filij Dei,quòd parentibus Luc.2. magna deferat. Hinc Ieſus requiſitus,& inuentus à Maria in templo,Luc.2.ait: *Quid eſt,quòd me quærebatis? Neſciebatis,quòd in iis,quæ Patris mei ſunt,oportet me eſſe?* Dum rationem facti ſui,quod agebat in templo,reddit; meritò in Patris obſequio ſe eſſe confirmat, vt inde ſe ſupra hominem,& Dei Filium eſſe oſtendat,cuius eſt,nunquam à Patris obſequio abeſſe. Ait ibi D.Cyril.in cat.D.Thomæ: *Hoc igitur dicit, oſtendens, ſe menſuram humanam tranſcendere; &* Cyrill.Al. *innuens,quòd ſancta Virgo effecta ſit miniſtra negotij, cùm peperit carnem; ipſe verò naturaliter,& verè Deus erat,& Filius Patris excelſi.* Itaque,dum ſe in Patris obſequio debere eſſe affirmat Ieſus, apertiſſimè ſe humanam menſuram tranſcendere oſtendebat, cuius eſt citiſſimè obliuiſci parentum;& ſe Filium Dei oſtendebat, de cuius Spiritu venit, quòd obſequia ſemper deferantur parentibus.

§. XVI.

Obedientia promiſſiones diuinas maximè accelerat.

DAuid promiſſi regni conſcius,Saülis dimittit Regiam, & ad patris oues redit cuſtodiendas,iuxta illud: *Abiit Dauid,& reuerſus eſt à Saule,vt paſceret gregem patris ſui.* Et cur non magis nititur manere in Regia,qui promiſſionē habebat regni,& ſe ſciebat vnctū in regem? Sanè,vt effectus vnctionis veniret,planior via appareret,ſi in Regia eſſet,ſi cū Principibus regni ageret,eorúmque negotiaretur affectus,quàm ſi in eremo inter pauculas oues deliteſceret. Cur ergo ſapiens iuuenis non magis adhæret iis,quæ propinquiora videbantur ſperato regno; ſed potiùs illis dimiſſis ad cuſtodiam pergit paterni gregis? Vrgebat ad hoc, & permiſſio Principis, & iuſſio parentis, cui obedire maluit ingenuus puer, ratus quòd obedienti non differenda,ſed acceleranda diuina promiſſio erat. Vtinam ſic ſaperent vniuerſi, qui magna à Deo expectant,& cæco modo ſe traderent obedientiæ: fallar, niſi per ea,quæ remotiora viderentur, non citiùs peruenirent in promiſſum effectum; nequeunt enim bona retardari obedientibus. Hinc Matth.27. crucifixus Dominus clamabat in Cruce: *Deus,Deus meus,vt quid dereliquiſti me?* Et ſanè, ex quo bonus Ieſus relictus fuerat,& permiſſus poteſtati te- Matth.27. nebrarum; nondum vigintiquatuor horarum ſpatium præterierat:& tamen ſe quaſi quetulum oſtendit Deus,propter derelictionem adeò breuem? Sanè Iob diu derelictus fuit in Dæmonis poteſtate;& filiis,& bonis omnibus ſpoliatus,& Iob 2. mille doloribus affectus; corroſus à vermibus ſeptem dies iacuit in ſterquilinio,iuxta amicos dolentes,cap. 2. & nullam de tot malis effudit querelam; ſed mutus perſeuerat. Cur ergo, Domine, tu intra adeò paucas horas quereris, quod Iob non fecit in ſeptem diebus? Non Iob, ſed Ieſus in illa mala venit, vt Patri ſe oſtenderet obedientem; obedientiæ autem proprium eſt accelerare bona pētenti,nec illa diu differre. Ait Arnold. Carn. tract.in illa Ieſu verba; *Quòd autem derelictum ſe filius commemorat,mercedem obedientiæ poſtulare videtur; nec diu differri beneficium tolerat,* Arnold. *quod debeti ſibi,obedientia morti obuiam procedens,confidenter proclamat.* Vt Ieſu res erat obedientiæ; ſic non tolerat beneficiū differri: quod enim à Deo venire debet obedientibus,id neceſſum eſt,quàm celerrimè veniat. Crede mihi,anteuenit celerrimos quoſque auxilium à Deo obedienti præſtandū. Mirabar Abrahā,& Iſaac,vt ſe parabant ad opus obedientiæ, quod minimè volebat Deus,vt veniret ad effectum. Et montem ſcandunt nobiles Athletæ;& ara paratur,& ſtrues lignorum apponitur,& diſſimulat Deus: inſuper Iſaac ligatur pedibus,manibúſque,& ſuper aram conſtituitur; & adhuc tacet Deus. Quid tunc? Ait Geneſ.22.de Abrahamo: *Exten-* Geneſ.22. *dítque manum,& arripuit gladium vt immolaret filium ſuum. Et ecce Angelus Domini de cælo clamauit,*&c. Tunc,cùm gladius arripitur,& manus extenditur ad feriendum, dicitur auxiliator Angelus clamaſſe,& non clamaſſe de proximo, ſed de cælo. Et ſanè,vt vox de cælo ad terram perueniat, non paruum temporis ſpatium requiritur, & maius eo, quod conſumitur inter brachij extenſi impetum, & vulnus infligendum. Cur igitur expectauit Angelus impetum brachij videre, vt vocem cohibitricem mitteret de cælo? Cur non magis timuit, ne vox tardior à cælo in terram deſcenderet,quàm gladius in iugulum à brachio iam extenſo? Erat vox opem ferens obedientibus, quæ in celeritate nullum aliud,etſi celerrimum,non valet anteuertere. Vt pulchrè dicat D.Baſil.Sel.in rem præſentem, orat.7. *Ille maſcula forti-* Baſil.Sel. *tudine dexteram in filij iugulum extendit: ſupremè verò miſſa vox manum ſiſtit,vincitque. Vox iugulationem anteuertit, & antè ad aures accedit vocatio,quàm in ceruices gladius incubuerit. Ruentem ad iugulum feriendum deſuper tenet.* Proh ingentem obedientium virtutem, cui celerrimi adſtant fauores ex Deo! Planè breuius putaretur ſpatium inter ruentis iam gladij impetum,& vulnus; quàm inter vocem à cælo ruentem,& aures humanas: & nihilominùs priùs venit vox à cælo ad aures,quàm gladius ad iugulum: fauor enim obedientibus dandus,celerrima quæque alia vincit.

§. XVII.

§. XVII.

Non tam feritas, quàm mansuetudo præstantes milites format.

QVando Saül milites conuocat, vt illud certamen ineat cum Philisthæis, in quo Dauid excitandus erat ad triumphum; ipse Dauid à Saül abit, vt pasceret greges patris sui; dicit enim Textus: *Abiit Dauid, & reuersus est à Saüle, vt pasceret greges patris sui.* Et quando Dauid erat solus, qui in illo certamine pugnaturus erat; cur solus à Deo permittitur ire ad oues custodiendas? Cur non magis Deus militem suum format inter tumultus bellicos? Cur non magis agitur, vt maneat inter arma, inter militantes phalanges, quàm inter mansuetissimas oues? Non equidem inter furentes phalanges; sed inter mansuetum pecus diuina prouidentia suum militem format; vt quæ ferat, non de feritate, sed de mansuetudine militarem virtutem procedere. Quò spectans Ioel cap. 3. ait: *Erumpite, & venite, omnes gentes, de circuitu, & congregamini; & ibi occumbere faciet Dominus robustos tuos.* Quæ
Ioel. 3.
sic apud Septuaginta sonant in rem nostram: *Congregamini, & intraite, omnes gentes, per circuitum; & congregamini illuc. Mansuetus sit pugnator.* Sic Spiritu Dei plenus Propheta, vbi quærit milites, qui ad triumphum euolent, mansuetos quærit: virtus enim militaris non parum adolescit de mansuetudine. Necnon 1. Paralip. 5. dicit: *Et trans Iordanem de Ruben ::: Omnes isti viri bellatores parati ad pugnam mente pacifica.* Vt quæ maximè augeat militarem virtutem.
1. Paral. 5.
Quò spectans D. Synes. lib. de Reg. ait: *Bellicosus quidem omnium maximè pacificus fueris.* Sapienter quidem norat, militarem fortitudinem, non in furore, sed in mansuetudine consistere.
Synes.

§. XVIII.

Lautitia ciborum robur militare infirmant, frugalitas auget.

RIdet Salianus illius temporis rusticanam simplicitatem, quando filiis bellatoribus polenta, vel panis mittebatur; & Tribuno, hoc est, mille militum Principi, decem casei formellæ. Quippe ait Textus: *Accipe fratribus tuis ephi polentæ, & decem panes istos; & curre in castra ad fratres tuos: & decem formellas casei has deferes Tribuno.* Pro formellis casei, caseos lacteos vertit Pagninus ex Hebræo, vt recentes, & paruulos intelligere possimus cum Comestore. Sic vt simplicitas rusticanior Saliano [illegible], quòd mille virorum Principi tantulum cas[illegible] temeritate. Ego potiùs rem tribuerim [illegible] frugalitati, qua, qui in [illegible] erant, fugiebant lautitias omnes escarum: alioquin promptum erat Isai mittere, vel agnum de grege, vel vitulum de armento: sed præstantissimi bellatores vna gaudebant ciborum frugalitate. Id persuadet Synesius lib. de regno, duorum Imperatorum exemplo; alter erat Carinus expugnator Parthorum; Epaminondas alter, qui Agesilaüm prostrauit. Ad Carinum cùm venirent Parthorum Legati, ait Synes. *Sub id fortè tempus accidit, vt Imperator cœnaret. Purpurea vestis humi per herbam iacebat; cibus autem erat pridianum ex pisis elixis pulmentum, inque iis frusta quædam, & inueterata porcinarum carnium salsamenta. Legatos ergo cùm vidisset, neque surrexisse, neque quicquam mutasse fertur; sed è vestigio vocatis dixisse, se quidem illos scire ad sese venire; se esse Carinum ipse; iniunxisse Regi, vt eadem die renunciarent, iubere, ut saperet, omnem illorum campum intra lunare spatium Carini capite fore nudiorem. Ac si quidem esurirent, vt manum vnà in ollam immitterent, permissurum.* Quid inde Legati? *Hæc vbi populo, Principique renunciata essent, horrorem, metúmque omnibus iniecerunt. Si cum huiusmodi hostibus dimicandum sit, quorum Rex, neque se Regem esse, neque saluum pudori habeat, olla quæ insuper apposita compransores inuitet; móxque superbum Regem attestasse, nihil non cedere paratum.* Non equidem renunciarant Legati, se vidisse Imperatorem armatum acriter belligerantem; sed cœnantem vilibus, & ad ollam appositam inuitantem. Et inde solùm apparuit insuperabilis, & sibi subiecit fortissimos Parthos. Sed accipe
Salian.
Pagnin.
Comest.
Synes.

alterum. Is erat Epaminondas, qui Agesilaüm vicit, de quo ait idem Synes, vbi suprà: *Ab eòque solo homine Agesilaüs in certamine victus est, à quo præ cæteris omnibus æquum erat Agesilaüm superari, si de frugalitate contendisset. Epaminondas is erat, qui, quoties ad conuiuium à ciuitatibus vocaretur, ad easdem accubitans, acre acetum potabat, Ne, inquit, Epaminondas domesticè victus oblivionem capiat.* Sic à solo Epaminonda potuit Agesilaüs viribus superari, à quo victus frugalitate superabatur. Longum esset recensere, quot victores duces pepererit mensæ frugalitas; & quot lautitia ciborum eneruauerit. Modò illud sufficiat, quod Psalm 68. suis hostibus Dauid imprecatur: *Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum.* Alij legunt, *in muscipulam.* Non enim hostibus suis aliud discrimen optat, nisi quod mensa lauta suis epulonibus parit: quod equidem sufficit, vt miseri ad necem capiantur. Vt sapienter dicat D. August. in Psal. 100. *Quid dictum sit de mensa superborum, audite: Fiat mensa eorum coram ipsis in muscipulam, & in retributionem, & in scandalum. Pasti sunt, capti sunt.* Non est medium inter superbum, & deliciosum pastum; & extremam captiuitatem. Sed illud semper est: *Pasti sunt, capti sunt.* Mirer, si quis à lauta, & deliciosa mensa veniens possit aduersùs hostes stare. Huc stat illud Isaiæ 21. iuxta Vatabli dispunctionem: *Pone mensam, contemplare in specula: comedentes, & bibentes surgite Principes, arripite clypeum.* Quibus certum est nos remitti ad cap. 5. Danielis, vbi Balthasar ostenditur lautissimum suis Principibus conuiuium parare, ea ipsa nocte, qua cum hoste Cyro pro aris, & focis erat pugnandum. Factum est autem, quòd instante iam hoste, conuiuæ ad certamen vocarentur illis verbis: *Comedentes, & bibentes surgite Principes: arripite clypeum.* Sed illud mihi maximè notandum venit, quòd pugnatoribus aduersùs validissimos hostes, vnus mandetur clypeus arripi, & non potiùs gladius. Sanè clypeus ad deuitanda hostilia tela inuentus est; gladius ad percutiendos hostes, illósque lethalibus vulneribus fugandos: sic, qui in hostes ruunt, citiùs gladium arripiunt, & stringunt, quàm clypeos capiunt. Cur ergo his bellatoribus nullum verbum de gladio arripiendo, sed de clypeo mandatur? Verba erant ad Principes lautissimis, fortissimísque mensis accumbentes: de lauta autem mensa qui surgit, non manus habet ad gladios mouendos in hostes: satis erit, si sciat se sub aliquo clypeo protegere à telis. Infirmantur enim à mensis lautis bellatorum brachia. Ex lib. 3. Regum, cap. 20. Benadab, Rex Syriæ, cum ingenti exercitu venit aduersùs Regiam Achabi, à quo petit immensam argenti quantitatem sibi dari. Renuit Achab. Quid tunc? Ait Textus: *Cùm audisset Benadab, Rex Syriæ, verbum istud, bibebat & ipse, & Reges in vmbraculis; & ait seruis suis: Circumdate ciuitatem. Et circumdederunt eam. Et ecce Propheta vnus accedens ad Achab Regem Israel ait ei: Hæc dixit Dominus: Certè vidisti omnem multitudinem hanc nimiam? Ecce, ego tradam eam in manum tuam hodie: vt scias, quia ego sum Dominus. Et ait Achab: Per quem? Dixit ei: Hæc dicit Dominus: Per pedissequos Principum prouinciarum, &c.* Pedissequos, & pueros Principum discernit Deus à valida exercitus manu; non enim vocat ad triumphum Principes Israel, nec validos duces, nec exercitatas phalanges; sed pueros Principum petit, qui primi eant aduersùs Syros; siue pueri ij intelligantur famuli Principum; siue iuuenes filij eorum, vt malunt multi: sanè pars erat exercitus infirmior. Sed, cur Deus pueros hos dirigit aduersùs validissimum Regem? Erat Rex in conuiuiis, & compotationibus cum suis, iuxta illud: *Bibebat & ipse, & Reges in vmbraculis.* Qui autem bellatores conuiuiis indulgent lautissimis, sic infirmantur, vt vel à puerulis possent vinci. Quò aspiciens Iosephus lib. 8. cap. 9. ait: *Achab igitur Principum filiis, qui triginta duo erant supra ducentos, cognito, quòd Syrus ad epulas, & lusum se dedisset, patefactis repentè portis Achab emisit iuuenes. At illi repentino impetu in Syros delati, facilè eos profligant, &c.* Expende illa: *Cognito, quòd Cyrus ad epulas, & lusum se dedisset.* Vbi Syros nouit conuiuiis regalibus vacare, non dubitauit vel pueros educere, tenellósque Principum filios, qui eos expugnarent.
Synes.
Psal. 68.
August.
Isaiæ 21.
3. Reg. 20.
Ioseph.

1. *Reg.* 17. Surrexit itaque David manè, & commendauit gregem custodi, & onustus abiit, sicut præceperat ei Isai. Et venit ad locum Magala, & ad exercitum, qui egressus ad pugnam vociferatus erat in certamine. Direxerat enim aciem Israël; sed & Philisthiim ex aduerso fuerant præparati. Derelinquens ergo David vasa, quæ attulerat, sub manu custodis ad sarcinas, cucurrit ad locum certaminis, & interrogabat, si omnia rectè agerentur erga fratres suos.

§. XIX.

Perfectè obediens id magis satagit, vt seruum adimpleat.

NOtanda veniunt illa verba de Dauide dicta, nimirum: *Onustus abiit, sicut præceperat ei Isai.* Non ait: Sicut præceperat ei pater suus, sed, *Sicut præceperat ei Isai.* Et quando Isai præcipiens verè erat pater Dauid; cur non magis dixit: Sicut pater præceperat, sed patris vocabulo dissimulato, solùm posuit nomen Isai? Nónne id patris aliqualis erat offensa? Absit: sed Dauidis perfectissima obedientia exprimebatur, qui vt mandata exequeretur, se filium nesciebat, sed famulum agebat, meràmque seruitutem profitebatur. Sic Matth. 27. dum Iesus in Cruce erat,
Matth. 27. clamabat: *Deus, Deus meus, vt quid dereliquisti me?* Haud dubium, quin loqueretur cum Patre, quem tamen non Patrem suum, sed Deum suum vocabat. In eodem conflictu positus Iesus Luc. 23. ait: *Pater, dimitte illis: non enim sciunt, quid*
Luc. 23. *faciunt.* Et post pauca: *Pater, in manus tuas commendo spiritum meum.* Et quando semel, & bis meminit Patrem orans in cruce; cur vbi derelictionem suam proponit, non Patrem dicit, sed Deum suum solitariè clamat? Otiúmne illud est ab aliquo seueriori affectu in Patrem? Minimè gentium, sed ab affectu obedientissimi animi, qui in obsequio præstando solùm se seruum profitebatur, cùm alias & Filium ageret. Pulchrè Arnol. Carnot. tract. in ea verba, ait: *Non impropera*
Arnold. *Patri, nec derelictum se dicit, quasi contumeliæ Crucis, contra propositum videatur apposita: vltrò enim, & vlnas patibulo, & palmas ferro exposuit; sed quantum sit obedientia fundamentum, & culmen interrogans innuit, cum se, & minorem, & æqualem ostendit. Deseritur humilitas, adest maiestas. Secundum formam serui, legationis suæ ministerium non erubescit.* Expende illud: *Sed, quantum sit fundamentum, & culmen obedientiæ, innuit.* Quippe, vbi culmen obedientiæ ostendebatur, vnum memorabat, quòd formæ seruilis erat, nec erubescit in obsequio illud solùm prætendere, quod meritissimi serui prætenderent. In hoc est culmen obedientiæ, quòd aliis obsequendi rationibus dissimulatis, & prætermissis vnum spectes, quod solùm spectant meri serui; nimirum, quòd a superiori veniat præceptum. Ecce tibi Abrahamus paratus, vt iugulet filium, & offerat holocaustum postulatum a Deo: cui iam parato Genes. 22. ait Dominus: *Ne extendas manum tuam super puerum, nec*
Genes. 22. *facias illi quicquam:.: Leuauit Abraham oculos suos, vidítque post tergum arietem inter vepres hærentem cornibus, quem assumens obtulit,* &c. Dixisset gratiùs, & suauiùs parenti: Ne extendas manum tuam super filium tuum, sed super arietem. sed dissimulato nomine filij, ait: *Ne extendas manum super puerum.* Cùm occidendus petebatur Isaac, dicit Dominus: *Tolle filium tuum vnigenitum, quem diligis.* cum autem ab Isaaci nece deterrendus erat Abrahamus, & remittendus ad immolandum arietem, tunc non filium dicit, nec dilectum: sed tantùm ait: *Ne extendas manum, super puerum.* Et cur similiter in præsenti filium, eúmque dilectum non meminit? Culmen obedientiæ in eo exprimebatur, ne Abrahamus aliud respiceret, quàm se esse seruum. Et vt seruorum merorum est, nihil aliud attendere, quàm domini præceptum: sic ille omnes alias rationes in illo facinore obliuisceretur. Ait D. Zeno lib. 2. serm. 9. *A filio ad*
Zeno. *agnum transtulit dexteram Abrahamus semper lætus, & gaudens nec mutatus est vultus eius, cùm ipsi victima commutata. Cum tanta lætitia obtulit arietem, cum quanta obtulerat & filium.* Et vnde hoc fieri poterat? Iam dixerat paulò antè: *O qui seruum Domini se esse meminerat, vt patrem se esse nesciret!* Sic perfectè obediens omnes alias rationes muneris præstandi præterit, & vnum præ oculis habet; nimirum, se esse seruum, & serui munus à se adimpleri debere.

§ XX.

In maxima quaque festinatione muneris perfectè adimplendi ratio seruanda. Vbi, ne Dei sacra currentur propter festinationes negotiorum.

FEstinabat nobilis adolescentis alacritas ad videndum certamen, & intus ad illud conficiendum à Deo trahebatur; sed in tanta festinatione nihil prætermisit muneris à parente mandati. Accipite Textum: *Surrexit David manè, & commendauit gregem custodi.* Insuper, vbi accessit ad exercitum: *Derelinquens ergo David vasa, quæ attulerat, sub manu custodis ad sarcinas, cucurrit ad locum,* &c. Quanta festinatio, quæ post viam confectam non paruam, iuuenem cogit currere ad locum certaminis? Sed nihilominùs media hac festinatione nihil præterit mandati muneris; ponit allata vasa circa militum sarcinas; rursus custodem adhibet, qui omnia afferat in tuto, & tunc currit ipse, vt exercitum videat. Vtinam hanc omnes Dauidis imitaremur virtutem, cui nulla festinatio curam muneris eripuit, nec inter currendum præteriit aliquid debiti officij, quominùs omne custodiret. Pater Abraham Gen. 18. vt Genes. 18.
tres illos peregrinos hospitio excepit, *festinauit in tabernaculum ad Saram, dixitque ei: Accelera: tria sata similæ commisce ::: Ipse verò ad armentum cucurrit, & inde vitulum tenerrimum, & optimum,* &c. In tanta festinatione, inter currendum alius, quem primò inuenisset vitulum, tulisset: verùm Abrahamus, licet festinatò omnia faciat, & currat, vt paret cibos; nihil præterit Angelis exhibendi muneris. Vt dicat Orig.
Orig. in cat. Lippom. *Tulit inde vitulum; sed qualem vitulum. Fortè, qui potuit primus occurrere? Non ita, sed vitulum bonum, & tenerum. Et licèt per cuncta festinet, scit tamen, quæ præcipua, & magna sunt Domino, vel Angelis offerenda.* Illud maximè notandum: *Licèt per cuncta festinet, scit tamen quæ præcipua & magna sunt Domino, vel Angelis afferenda.* Festinatio nihil debiti officij eripit bono viro; sed inter festinandum eò maximè intentus est, vt Deo, Angelisve suus integer honor deferatur, ne quid illis mutilum, aut imperfectum maneat. Huc etiam affero cantatissimum illud Pascha Hebræorum, quando in Ægypto immolabant agnum. Quippe, dum de Ægypto egredi festinant, iussi sunt priùs agnum immolare, Exod. 12. ad quem iam præcincti ad viam accedunt, & insuper tenentur illud *festinanter* manducare. Denique occisis Exod. 12.
Ægyptiorum primogenitis, *vrgebant Ægyptij populum exire de terra velociter,* &c. Ecce tibi, quot aculei adhibiti sunt Hebræis, vt de Ægypto egrederentur, nimirum, & proprius illorum affectus, & ipse habitus agni manducandi, & ipsa manducationis festinatio, & tandem importunitas Ægyptiorum, quæ illos impellebat ad festinandum. Et quid inter tot aculeos factum est? Nunquid sacrificij aliquid prætermissum à sic festinantibus? Absit: imò audite S. Paulinum in S. Felicis Natali 8. sic fantem.

Paulin.
Pascha sacrum Moyses prima sub lege docauit,
Sanctáque tunc Iudan domo licet impius illos
Maturare fugam valida vi cogeret hostis,
Libertate tamen deuoti pectoris audax,
Nec turbante metu, iussum solenne reliquit;
Sed trepidans, fugiénsque licèt, diuina peregit
Festa, salutifero lætè epulatus in agno
Cætibus.

Equidem quantumuis hostis cogeret profectionem maturare; & timor ipse festinantes magis impelleret; tamen, nullis vrgentibus aculeis ad festinandum adduci potuit, vt sacri aliquid præteriret populus fidelissimus. Inter tot festinationes, iussum Pascha absolutissimè peregit, nec vel minimum sacri epuli prætermisit. Vt erubescat Christianus, quem festinata negotia, vel ab aris arcent; vel in nullo defectus cogunt ire.

1. Reg. 17.

1. Reg. 17. Cùm adhuc ille loqueretur eis, apparuit vir ille spurius ascendens, Goliath nomine, Philisthæus, de Geth, de castris Philisthinorum; & loquente eo, hęc eadem verba audiuit Dauid. Omnes autem Israëlitæ cùm vidissent virum, fugerunt à facie eius, timentes eum valdè. Et dixit vnusquisque de Israël: Num vidistis virum hunc, qui ascendit? ad exprobrandum enim Israëli ascendit. Virum ergo, qui percusserit eum, ditabit Rex diuitiis magnis, & filiam suam dabit ei, &c.

§. XXI.

Nulli in hac vita deficit aduersarius.

DIu in arena exultabat Philisthæus singularis, nullum patiens aduersarium, qui contra illum auderet aliquid. Sed tandem Dauidem eius verba tangunt, in quo aliqua cœpit contrarietas excitari: notanter enim ait Text. *Apparuit vir ille spurius, &c. Et loquente eo, hæc eadem verba audiuit Dauid*, &c. Sunt iam in arena Goliath, & Dauid: non iam singularis ille exultauit, quasi aduersarium non habeat: prouidit enim Deus iustum, qui nefario inermem, qui armato puerum, qui maximo bellatori valeat aduersari. Crede mihi: nulli in hac vita deficiet aduersarius: nullus adeò erit singularis, aduersùs quem non appareat contrarius. Quò spectans Ecclesiastic. c. 33. ait: *Contra malum bonum est, & contra mortem vita; sic & contra virum iustum peccator. Et sic intuere in omnia opera Altissimi, duo contra duo, & vnum contra vnum.* Et cap. 42. in rem præsentem expressiùs ait: *Omnia duplicia, vnum contra vnum: & non fecit quicquam deesse.* Ne se quis iactet de ea singularitate, qua nullus cum eo congrediatur. Duplicia sunt omnia, vnum contra vnum, & nulli in perpetuum deest aduersarius. Quò refero etiam Ecclesiastem cap. 7. fantem: *In die bona fruere bonis, & malam diem præcaue: sicut enim hanc, sic & illam fecit Deus.* Circa quæ ait Lectio Veneta: *In die bono esto in bono & considera diem malum: fecit enim Deus istum, è regione huius.* Et Lectio Syriaca fatur: *In die boni esto melior; & in die mali vides etiam hoc aduersùs hoc fecit Deus.* Nunquam non duplicia inuenies omnia, vt contrariis studiis videantur in se bina, & bina belligerare. Nec vllus inuenietur, qui non sustineat contrarium. Post narrata bella agitata à Iudicibus, antequàm accederet sacer Textus ad Regum gesta explicanda, ingerit breuissimam historiam Ruth, cuius initio dicit cap. 1. de Noemi: *Et surrexit, vt in patriam pergeret cum vtraque nuru sua*, &c. Sed, quid cum Iudicum, Regúmque bellis, quòd Noëmi cum vtraque nuru in patriam rediret? Sanè duæ illæ nurus comitantes socrum Noemi, etiam bella exprimebant, in quæ diuisus est mundus, ne quis sine contrario existat. Ait enim D. Paulin. in Natali S. Felicis 10.

Eccli. 33.

Ibid. 42.

Eccles. 7.

Lect. Ven.

Lect. Syr.

Ruth 1.

Paulin.

Iam distinguentem modico Ruth tempore libro,
Tempora Iudicibus finita, & Regibus orta.
Intentis transcurre oculis: breuis ista videtur
Historia; at magna signat mysteria belli.
Quam gemina scindunt sese in diuersa sorores!
Ruth sequitur sanctam, quam deserit Orfa parentem.
Perfidiam nurus vna, fidem nurus altera monstrat,
Præfert vna Deum patriæ, patriam altera vitæ.
Nónne, precor, toto manet hæc discordia mundo.
Parte sequente Deum, vel parte ruente per orbem?

Siccine in nuribus his duabus communis belli toto in mundo feruentis mysteria signantur, vt sese omnes in partes contrarias scindunt? Nunquam enim vnus datur in vnam partem affectus virtutis, quin & statim alter appareat illi aduersaria sectatus. Hæc bella, hæ discordiæ totum implent mundum, ne quis præsumat, se futurum in arena singularem; fieri enim nequit, quòd non alium sibi sustineat contrarium.

§. XXII.

Quidquid parentum est, in filiis solet inueniri.

NOn otiosè Textus in blasphemo, & superbo Goliath toties repetit eius natales, & genus; vt dicat in præsenti: *Apparuit vir ille spurius, Goliath nomine, Philisthæus, de Geth de castris Philisthinorum; & loquente eo*, &c. Quid enim loqueretur, nisi exprobrationes, & iniurias, & fœtidissima blasphemiæ verba homo spurius; de Philisthinorum ethnicorum genere? Solent equidem & ingenia, & verba virorum natalibus respondere. Pelagius ille nefarius diuinæ gratiæ osor, vt Ecclesiæ Patres æmularetur, epistolam dedit Virgini Demetriadi, in qua illam, virginitatis seruandæ modum docebat. Quo in argumento Ægyptiæ fœminæ amores in Iosephum indecoris, imò fœtidissimis describit verbis. Rem indignatus Paul. Oros. lib. cont. a Pelag. sic confundit Hæreticum: Ad Demetriadem puellam sacram homo inuerecundissimus scribere non erubuisti; docens, vt credo, reuerentiam castitatis sub strophа Iosephi, & lasciuientis dominæ suæ; vbi dixisti: Contempta frequenter domina propiores adolescenti tetendit insidias, secretum, ac sine teste manu impudens apprehendit, opportunissimam historiam obscœnissimo sermone texens: *quanquam hoc, quod nec aptè, nec decorè dicitur, sibi imputare non debemus cui neque natales dederunt, vt honestioribus studiis erudiretur.* Sic bonus Hæretici vilibus natalibus defert, quòd etiam cum puris, & sanctis locutus, ad impura, indecora, & obscœna verba descendat. Solent equidem & verba, & opera hominis natalibus respondere. Isaiæ cap. 7. *Dabit Dominus ipse vobis signum. Ecce Virgo concipiet, & pariet filium.* Magnum equidem, & inauditum signum erat, quòd virgo manens Filium conciperet, & pareret. Sed & in hoc aliud etiam magnum inuenit D. August. nimirum, quòd non solùm virgo, sed virgo libera, & spontaneè virginitatem amplexa, ad tantum munus electa fuerit. Sed, quando virgo eligenda erat in Matrem Iesu, cur magnum erat, quòd virgo liberè, & spontaneè talis magis eligeretur? Eligebatur in Matrem Filij, qui amabat formam induere seruilem; & ideò magnum erat, quòd in Matre aliquid permitteretur liberum. Ait D. August. lib. de S. Virg. cap. 2. *Poterat, & videri virgo permanere, in qua Dei Filius formam serui congruenti miraculo acciperet: sed virginitatem Deo dicauit illa, vt in terreno corpore cælestis vitæ imitatio voto fieret, non præcepto; amore eligendi, non necessitate seruiendi::: Ac sic etiam in ipsa fœmina, in qua formam serui accepit Iesus, virginitatem esse liberam voluit.* Mirum sanè, & magnū, quòd voluerit in Matre esse aliquid liberum, à qua veniebat formam accipere seruilem; quando filiorum forma, & in verbis, & factis natalium solent formæ correspondere. Quid enim fuit in parente, quod non apparuit in liberis? Luc. 1. dicitur de Zacharia: *Factum est, cùm sacerdotio fungeretur in ordine vicis suæ ante Deum, secundùm consuetudinem sacerdotij, sorte exiit, vt incensum poneret, ingressus in templum Domini: & omnis multitudo populi erat orans foris hora incensi. Apparuit autem illi Angelus Domini::: Ait autē ad illum Angelus: Ne timeas, Zacharia, quoniam exaudita est deprecatio tua, & vxor tua Elizabeth pariet tibi filium*, &c. Non parua in præsenti moueri solet quæstio à Patribus, qualiter dicatur ab Angelo oratio Zachariæ de puero habendo exaudita; cùm Zacharias non ostendatur pro filio orare; sed potiùs iuxta Sacerdotis officium pro populi salute? Non equidem credendus est tantus vir tempus deputatum peccatis populi expiandis consumpsisse in emittendis precibus pro filio habendo. Cur ergo dicitur exauditus pro filio, quando ipse pro peccatis populi tollendis offert Sacrificium? Quia filius ei nasciturus, totus erat futurus in peccatis populi abolendis; sapientissimè attribuitur Zachariæ pro populi peccatis oranti: solent enim, qui sunt parentum affectus, ingenerari in filiis. Ait Titus Bostren. ibi: *Quomodo Angelus, Zachariæ pro populo intercedenti, próque peccatis illius Deum deprecanti, & veniam cum fletu suis deposcenti dicit: Ne timeas Zacharia: quoniam exaudita est deprecatio tua? Videri hæc possunt parum inter se cohærere: in orationis enim exauditæ argumentum, filium, nomine Ioannem, ipsi nasciturum subdit. Aptè cohærent omnia: quia enim pro peccatis populi deprecabatur, procreaturus erat filium qui sublata voce clamaret: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.*

Oros.

Isai. 7.

August.

Luc. 1.

Tit. Bost.

Filius

illius enim pro peccatis populi tollendis clamaturus, tunc sapienter reputatur peti à parente, qui totus est in oratione, qua populi peccata expiet. Affectus enim paterni & ingenerantur, & ostenduntur in filiis.

§ XXIII.

Præmia ventura pro certaminum meritis à paucis, imo à raris, quæruntur.

VVlgatissima erant per ora omnium Israëlitarum præmia ingentia à Rege promissa ei, qui Goliathum percussisset: dicit enim Textus: *Et dixit vnusquisque de Israël:: Virum ergo, qui percusserit eum, ditabit Rex diuitiis magnis, & filiam suam dabit ei.* Hoc nobilissimum præmium propositum pro nece Goliathi, per omnium ora volitabat, vnusquisque Israëlitarum illud ponderabat. Et nihilominùs, vbi Goliath apparebat, omnes fugiebant: sic enim habes: *Omnes autem Israëlitæ cùm vidissent virum, fugerunt à facie eius.* Omnes fugiunt, nullus resistit, nullus inuenitur inescatus ambitione præmij. Et cur in tecanti lucri, vbi affinitas Regis cum ingenti diuitiarum thesauro erat præmium, non inuenitur, qui stet pro illo obtinendo? Cur è tot millibus nec vnus capitur ambitione affinitatis regiæ? Obtinenda erat hæc affinitas pugnatoris meritis: ad ea autem, quæ meritis pugnatorum acquisi debent, aut rari, aut nulli sunt, qui ament accedere. Querebatur Dominus de Iudæis, Isaiæ cap. 65. *Vos, qui reliquistis Dominum, qui obliti estis montem sanctum meum, qui ponitis fortunæ mensam, & libatis super eam.* Isaia 65. Et quidem, quæ à Deo sperari possent, bona æterna erant, ingentia erant, & quæ humanas cupiditates implerent, imò excederent: à fortuna autem, vilia, & corruptibilia, & quæ rapidissimo motu voluuntur, vertire solent. Et tamen Israëlitæ fugiebant Deum, eiúsque promissa contemnebant: rarus, aut nullus erat, qui pro illo staret; cùm turmatim omnes currerent ad fortunæ mensam. Et cur, aut nullus, aut rarus capitur diuinæ mensæ epulis; & tot currunt, vt fortunæ mensis recumbant? Rationem attigit D. Zeno lib. 1. ser. 12. *Illa, sine contemplatione meritorum, quibuslibet passim sua munera infulcit, maximè indignis, vt ad se colligat turbas: illa nunquam remunerat quenquam, nisi primò quos vicerit meritis iura præterens.* Zeno. Deus bona sua æterna non præbet, nisi post certamina confecta, post victorias reportatas, post acquisita in duellis merita; ideò ab hominibus penè contemnuntur, & rarus, qui stet pro bonis illis obtinendis, quæ minimè acquiruntur, nisi pugnatorum meritis: ad fortunæ autem bona omnes currunt, quæ sciant non dari pro meritis, sed temerè, & indignis etiam dari; quo non miror, si ad illa turbæ confluent.

1. *Reg.* 17. Et ait Dauid ad viros, qui stabant secum, dicens: Quid dabitur viro, qui percusserit Philisthæum hunc, & tulerit opprobrium de Israël. Quis enim est hic Philisthæus incircuncisus, qui exprobrauit acies Dei viuentis? Referebat autem ei populus eundem sermonem dicens: Hæc dabuntur viro, qui percusserit eum.

§. XXIV.

Labor pro religione susceptus, regni auspicium est.

AFfinitatis regiæ pro certaminis præmio propositæ desiderium Dauidem oppleuerat, cuius dum certior fit, sese ad certamen disponit religionis zelo. Quò spectant illa verba: *Quis est enim hic Philisthæus incircumcisus, qui exprobrauit acies Dei viuentis?* Quibus clarè ostendis, vt notat Saluianus, quòd non tam mouebatur ad certamen spe præmij, quàm diuini honoris zelo. Ideò enim in hoste ponderabat religiosi circuncisionis signi defectum, & opprobria in Deum viuentem, ob quæ tollenda non detrectabat subire discrimen duelli. O virum religiosum, dignè electum à Deo, & vnctum Regem! labores Saluian. enim pro religione suscepti, patentissima sunt auspicia regni. Hinc Matth. 20. filiis Zebedæi petentibus sedes Christiani regni dicit Dominus: *Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum?* Matth. 20. Sic regni ambitoribus proponit passionis suæ bellum, vt ostendat tritissimam viam ad regnum in laboribus pro religione sitam esse. Ad hæc enim ait D. Basil. Sel. orat. 24. *Mater regnum postulauerat, obtentu facile arbitrata, sperabátque, quod sperabatur, ex sola postulatione rogantibus obuenturum. Christus Dominus regni acquirendi modum docebat. Potestis bibere calicem? Thronus, laborum fructus est, via est passio: labores pro religione suscepti regnum merentur.* Basil. Sel. Sapientissimè, & verissimè id assertum est: nimirum: *Labores pro religione suscepti regnum merentur.* Si qui enim labores regnum auspicantur, maximè ij sunt, qui religioni operam nauant. Quando enim religio, & cultus exhibitus Deo non prosperauit vias ad regnum? Tres illi Reges Matth. 2. stellæ radiis adducti venerunt vsque in casam, vbi puer Iesus erat; *& procedentes adorauerunt eum, & apertis thesauris suis obtulerunt ei munera*, &c. Matth. 2. Quid tunc? Ait Hesychius hom. 1. de Sancta Maria, de illis: *Cùm taciturni peruenissent ad stabulum, ubi inquisierunt; decentem cultum exhibuerunt Regi, & Deo cum muneribus, sapientes cum gaudio reuerti in suam regionem.* Hesych. Qui regna reliquerant sua, vt recens natum puerulum inquirerent, & adorarent; cupientes iam prosperè, & cum gaudio redire ad propria regna, quid fecerunt? Ait ibi: *Decentem cultum exhibuerunt Regi, & Deo cum muneribus.* In cultu nanque, & religione exhibita Deo, sapientissimè fundarunt prosperitatem reditus in propria regna: solet enim religio auspicata esse regnis tenendis. Quò adducerim historiam religiosissimi Imperatoris Honorij, dum insidiis appetitur ab Stilicone; de qua ait Paul. Oros. lib. 7. cap. 38. *Interea Comes Stilico Vandalorum imbellis, auara, perfida, & dolosa gentis genere editus paruipendens, quòd sub Imperatore imperabat, Eucherium filium suum, iam inde Christianorum persecutionem à puero, priuatóque meditantem, in imperio quoque modo substituere nitebatur.* Oros. Et post numeratas innumeras penè gentes ad id tractas, pergit ipse: *Itaque, vbi Imperatore Honorio, exercituique Romano hæc tantorum scelerum scena patefacta est, commoto iustissimè exercitu, occisus est Stilico, qui vt vnum puerum purpuram indueret, totius generis humani sanguinem dedit. Occisus est & Eucherius, qui ad conciliandum sibi fauorem paganorum, restitutione templorum, & euersione Ecclesiarum imbuturum se regni primordia minabatur. Ita minimo negotio, paucorúmque pœna, Ecclesiæ Christi cum Imperatore religioso & liberatæ sunt, & vindicatæ.* Expende illa: *Cum Imperatore religioso.* Imperatore enim religioni exhibendæ Deo in Ecclesia Christi studente; è contra Eucherius ad imperium inuadendum incitabatur, quòd vt ille consequeretur, paganorum animos conciliabat, minitans destructionem Ecclesiarum Christianorum. Sed, heu stultissimum iuuenem, qui inuasionem imperij in profanatione religionis fundabat! Nunquam enim non triste omen est imperaturis, religio profanata, in cuius obseruatione auspicium regnorum capitur. Et sic factum est: cum suo enim Stilicone interfectus est Eucherius, antequam regnum videret, & religiosus Imperator in imperio conseruatus. Sic religionis cultus imperaturis est auspicatus: in religione enim, & pietate erga Deum est radix, vnde regna nascantur. Hinc Saul à regno eiectus est, dicente Domino 1. Reg. 16. *Proieci eum, ne regnet super Israël.* Quò respiciens D. Hieronym. in cap. 8. Oseæ fatur: *Ergo Saul non ex voluntate Dei, sed ex populi errore Rex factus est. Et quia radicem pietatis non habuit; statim vt regnare cœpit, ab impietate succensus est.* Hieron. Expende illud: *Radicem pietatis non habuit.* Pietas enim erga Deum radix est regnorum florentissimorum. Dicebat Paul. ad Rom. 2. *Gloria autem, & honor, & pax omni operanti bonum, Iudæo primùm, & Græco.* Rom. 2. Per aduentum Iesu honor regni primùm vocabat Iudæos. Cur primùm Iudæos? Ait D. Cyprian. de idol. vanit. *Iudæis primùm erat apud Deum gratia: sic olim iusti erant, sic maiores eorum religionibus seruiebant: inde illis, & regni sublimitas floruit, & generis magnitudo prouenit.* Cyprian. Sic regni gloria ex religionibus seruatis florebat.

§. XXV.

Tota mundi valentia sine Deo infirma, & contemnenda.

NOn profuit Goliath enormis corporis proceritas, non ingens armorum apparatus, quominùs contemneretur à puero inermi: sic enim ad tanti monstri conspectum ait Dauid: *Quis est enim hic incircumcisus, qui exprobrauit acies Dei viuentis?* Quæ verba ab omnibus habentur irrisoria, & contemnentia gigantis. Et quem totus exercitus timet, vnus contemnit, & ridet inermis pastor, & pro nihilo ducit totum illum terribilem armorum apparatum: dicit enim: *Quis est hic?* Quasi diceret: Nullus est hic, & nullo modo æstimandus. Et vnde inermis puer sic contemnit eū, quem exercitus expauent? Ipse indigitat causam arcanam: *Quis est enim hic incircumcisus?* Vbi scit, in illo non esse circuncisionis signum; nimirum, signum Dei assistentis; omnem eius valentiam, & arma pro nihilo putat æstimanda. Et qualis valentia est, in qua nec signum est assistentis Dei? Iosue c. 6. *Iericho clausa erat, atque munita timore filiorum Israel, & nullus egredi audebat, aut ingredi. Dixitque Dominus ad Iosue: Ecce dedi in manus tuas Iericho, & Regem eius, omnésque fortes viros. Circuite vrbem cuncti bellatores semel per diem: sic facietis sex diebus; septimo autem die Sacerdotes tollant septem buccinas, quarum vsus est in iubilæo, & præcedant Arcam fœderis*, &c. Compone modò hinc Iericho ciuitatem munitissimam, altissimis cinctam mœnibus; fortissimis intùs viris plenam; illinc Israelitas penè inermes, qui iussi sunt non arma sumere, sed iubilæi tubas; non præmittere fortes cataphractos, sed lineos Sacerdotes; non arietes validos parare, sed Arcam circunferre. Quid tunc? Ait ad hæc eleganter D. Paulinus in S. Felicis Natali 8. (Ios. 6. — Paulin.)

Et perspice, qui potiora
Præsidio fuerint, quos vrbs iucundata magnæ
Absque Deo muris, an quos sine mœnibus vrbis
Vallabat socia virtus diuina fauore?
Illam dico vrbem, quam perdidit acer Iesus, &c.

Planè altissimi muri validissima arma erant vrbi; sed non erat Deus: nullus apparatus armorum erat Israelitis, sed tamen erat illis Deus. Vtri ergo vtebantur maiori præsidio, qui muris, armísque gaudebant sine Deo, an qui Deo gaudebant sine armis, sine muris? Equidem ridenda sunt omnia armorum præsidia sine Deo, & amplexanda cum Deo, vel infirmitas. Aiebat ille suprà:

Nunc opus adniti Deo, solúmque timendus,
Quo sine & arma cadunt, per quem firmantur & arma;
Ipse intra muros turris tibi, qui sine muris
Murus erit. (Idem.)

Cadant, necessum est, validissima quæque, quibus Deus non adest, à quo & arma firmantur, & qui solus est superior omnibus armis. Crede mihi, vna Dei assistentia hominem inexpugnabilem reddit. Scimus aduersùs vnum Iobum vniuersas creaturas commotas esse, vt illum funditùs perderent. In primis, *Irruerunt Sabæi, & tulerunt omnia*. Deinde, *Ignis de cælo cecidit*, &c. Tertiò, *Chaldæi fecerunt tres turmas, & inuaserunt camelos*. Rursus: *Ventus irruit à regione deserti*, &c. Tandem, quis omnes eius ægritudines memoret, quæ totam carnem hominis depastæ fuerunt? Et nihilominùs à tot exercitibus petitus, ab igne, à ventis, à vermibus lancinatus, victor stetit. Vnde homini tanta valentia? Ait D. Aug. in Psalm. 103. *Ablatis omnibus remansit Iob cum vxore, per quam tentaretur, & cum Deo, à quo regeretur.* Nudus, & infirmus Iob, vbi ostenditur cum Deo manere, fieri nequit, quòd funditùs ab hoste expugnetur. Omnia hostilia tela ridebit, quæ solus debet timere, qui cinctus præsidiis est sine Deo. (Iob 1. — August.)

1. *Reg.* 17. Quod cùm audisset Eliab, frater eius maior, loquente eo cum aliis, iratus est contra Dauid, & ait: Quare venisti, & quare dereliquisti paucul as oues illas in deserto? Ego noui superbiam tuam, & nequitiam cordis tui: quia, vt videres prælium, descendisti. Et dixit Dauid: Quid feci? Nunquid non verbum est? &c.

§. XXVI.

Nunquam non sunt pericula à fratribus.

ECce tibi, qui Dauidis persecutiones initiat, frater eius est, quippe ait: *Quod cùm audisset Eliab, frater eius maior, iratus est contra Dauidem*, &c. Nunc primùm audimus iras hominum exardescere in Dauidem; & qui primò in eum irascitur, frater eius est, vt sibi homines persuadeant, nunquam sibi defutura ventura à fratribus pericula. Huc spectans D. Paulus in illa periculorum suorum summa, 2. ad Cor. 11. ait: *Periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex gentibus, periculis in ciuitate, periculis in solitudine, periculis in mari, periculis in falsis fratribus*, &c. Vltimo loco percensuit pericula, quæ à falsis fratribus veniunt, vtpote, quæ soleant magis permanere, & vix vnquam desint. Ait D. Ansel. ibi: *Fuêre falsi fratres, qui dilexerunt hoc sæculum, & nunc talibus plena est Ecclesia. Cætera enim pericula quiescere possunt: pericula verò à falsis fratribus quiescere vsque in finem sæculi, non nouerunt.* Hoc sibi persuadeant homines, quòd, licèt aliæ periculorum causæ desint, nunquam sint defutura pericula ex falsis fratribus venientia. Iob cap. 1. dicitur de eius filiis: *Et ibant filij eius, & faciebant conuiuium per domos, vnusquisque in die suo. Et mittentes vocabant tres sorores suas, vt comederent, & biberent cum eis. Cùmque in orbem transissent dies conuiuij, mittebat ad eos Iob, & sanctificabat illos; consurgénsque diluculò offerebat holocausta pro singulis. Dicebat enim: Ne fortè peccauerint filij mei, & benedixerint Deo*, &c. Non videbat Iob filios suos ire ad aleam, non ad balnea cum amicis; solùm videbat illos inter se conuenire, vt fraterno amore adunati simul conuiuerent. Cur ergo adeò sollicitus est, ne peccarent? Ex adeò fraterno conuictu, quid timet mali accidere? Vnde peccata aditū suspicatur in eis, qui prorsus ab alienis separabantur, vt secum viuerent? Videbat, quòd fratres erant, & inde solùm erroris occasionem timet; quando enim à fratribus non scatusiunt pericula. Ait D. Chrysost. homil. 1. in Iob: *Vide, quomodo omni intelligentia repletus sit Sanctus Iob. Putabat enim, quoniam Cain, & Abel duo fuerunt fratres, soli per orbem existentes, nullas habentes belli causam, omnis enim terra communiter ambobus subiecta erat; super honore Abel, Cain inuidus interfecit fratrem. Huius rei gratia beatus, ob pro occultis filiorum Dei Sacrificium faciebat quotidie*, &c. Qui nouerat, quàm antiquum sit non quiescere pericula à fratribus, sollicitus fuerat pro filiis, & incessanter pro illis sacrificabat, ne fortè aliqua scintilla prosiliret ea eis, quæ frequentissimè amburunt fratres. (2. Cor. 11. — Anselm. — Iob 1. — Chrysost.)

§. XXVII.

Patientia iustorum in difficultatibus æquari debet clarissimis eorum gestis.

CVrrens Dauid ad cautissimum facinus, quo occidit gigantem, non otiosè depingitur à Textu mansuetissimè, & patientissimè iniuriam passus: dicebat enim illi frater: *Ego noui superbiam tuam, & nequitiam cordis tui: quia vt videres prælium descendisti. Et dixit Dauid: Quid feci? Nunquid non verbum est?* Non, inquam, otiosè tam mansuetè iniuriam patitur, dum currit ad certamen, & manus ad prælium parat; sed, vt ostendatur Sanctorum patientia æquari posse cum eorum facinoribus, quæ magis celebrantur. Dicebat Spiritus Iesu per Oseam cap. 12. *Ego visionem multiplicaui, & in manu Prophetarum assimilatus sum.* Cùm Dominus dicit, se assimilatum in manu Prophetarum, tem deducit D. Hieron. ad Prophetam Ionam. Et mirabar, quòd in Ionæ manibus nil audio illustre factum. Quòd passus fuerit Ionas, id ego scio; quòd egerit, non video. Cur ergo in Ionæ manibus dicitur Deus assimilari? Id habet patientia Sanctorum in laboribus & passionibus suis, vt possit adumbrare præclarissima quæque facta. Ait ibi D. Hieron. *Nónne in manibus Prophetarum assimilatur Deus, quando Ionas tribus diebus, ac noctibus in profundo est, vt Dominum significet diu tertia ab Inferno resurgentem?* Cùm Ionas in profundo erat, ligatæ, & otiosæ erant eius manus; sed solùm patiebantur strictissimi carceris ligamina. Nihil tum apparebat in Iona, quod ad meram patientiam, & sustinentiam non pertineret: Resurrectio autem Iesu ab Inferis opus fuit potentissimæ dexteræ eius. Cur ergo tantæ dexteræ (Hieron.)

dicitur

dicitur assimilatum in Iobi manibus, eo præcipuè tempore, quo nihil operabantur; sed ligatæ iacebant in obscurissimo carcere? sapienter quidem manus patientis dicitur adumbrare clarissimum validissimæ manus facinus: patientia namque Sanctorum æquari potest cum clarissimis eorum factis. Quis nesciat Iobi facinora erga pauperes sustentandos? Ait ipse cap.29. *Oculus fui caco, pes claudo* Et tamen de illo ait D.Chrysost.hom.5. *Iob ipse passionibus vidc-* Chrysost. *tur magis, quàm virtutum actionibus profecisse. Nam neque ita illustris est habitus, cùm domum pauperibus reserabat, substantiámque erogabat, quàm quòd audiens ruinam, non se acerbè egit.* Sic patientia, facinora alia solet excedere.

1.*Reg.*17. Audita sunt verba, quæ locutus est Dauid,& annunciata in conspectu Saül,ad quem cùm fuisset adductus,locutus est ei: Non concidat cor cuiusquam in eo: ego seruus tuus vadam, & pugnabo aduersus Philisthæum. Et ait Saül ad Dauid: Non vales resistere Philisthæo isti, nec pugnare aduersùs eum; quia puer es: hic autem vir bellator ab adolescentia sua.

§. XXVIII.

Qui nihil suum in virtute cognoscit, firmat sibi assistentiam Dei.

NOn possum non mirari verba huius adolescentis, & securitatis plena,& humilitatis: dicit enim: *Non concidat cor cuiusquam in eo: ego seruus tuus vadam,& pugnabo aduersus Philisthæum.* Omnem metum iubet deponere,& rationem innuens ait: *Ego seruus tuus vadam,& pugnabo,* &c. Aliter ille alius bellator 2.Reg.17. dicebat Absloni: 2.Reg.17. *Eligam mihi duodecim millia virorum, & consurgens persequar Dauid hac nocte. Et irruens super eum percutiam eum.* &c. Non ait: Eligam seruus tuus mihi. sed absolutè dicit: *Eligam, & consurgens percutiam.* Vterque Regi loquebatur, & Regi sollicito de certamine ineundo aduersùs hostem vterque Regi curam, & sollicitudinem eripere curat victoriæ certitudine. Sed Dauid nihil promittit, quin seruitutis professionem præscribat, dicens: *Ego seruus tuus vadam.& pugnabo* Achitophel nullius meminit seruituris, sed solum ait: *Eligam,& percutiam.* Et cur Dauid cauit promittere aliquid, quin priùs diceret: *Ego seruus tuus.* quod non cauit Achitophel? Planè bonus Dauid cauebat aliquid suum ostendere in ratione virtutis:& ideò se seruum profitetur, vt quidquid faceret non suum, sed Regis videretur auspicij, quo sibi assistentem magis confirmabat gratiam diuinam. Confirmatur enim maximè gratia Dei in nobis, si quasi nobis alienum,& aduentitium ostendamus quidquid fuerit virtutis. Matth 3. dicitur de Iesu: *Baptizatus* Matth.3. *autem Iesus confestim ascendit de aqua: & ecce aperti sunt ei cœli,& vidit Spiritum Dei descendentem, sicut columbam, & venientem super se.* Quis non miretur, quòd dicatur Iesus vidisse Spiritum Dei in specie columbæ descendentem supra se? Nónne ipse verus Deus erat,& quà talis, intimè secum habebat Spiritum Dei? Ad quid ergo factum est, vt ei extrinsecùs videretur venire Spiritus Dei, quasi non magis intrinsecus in illo, vt proprius esset? Pulchram huius rationem reddit in rem præsentem D.Cyril.Alex.in c. Cyril.Al. 2.Ioël.Prophetæ: *Datus est Spiritus Adamo in principio; sed non mansit natura humana: postquàm autem factus est pauper, qui erat diues, Vnigenitus, inquã,& nobiscum vt homo esse cœpit, & proprium sibi Spiritum vt aduentitium accepit, mansit super eum, vt in nobis quoque in posterum habitet.* Expende illa *Et proprium sibi Spiritum, vt aduentitium accepit.* Vbi autem ipsissimum suum Spiritum, quasi non suum esse videri voluit; sed illum, vt alienum, & aduentitium extrinsecùs referebat, maximè eius confirmabat assistentiam. Docebat enim, vnde in nobis Spiritum diuinum, Spiritum virtutis, Spiritũ fortitudinis æternare possemus: nimirum, si vel in propriis nostris virtutibus, nihil non aduentitium,& nobis alienum putemus. Nesciuit Adam nihil non suũ in virtutibus quærere,& inde Spiritum Dei perdidit: sciuit Iesus proprium suum Spiritum, quasi non suum, sed quasi extrinsecùs aduentitium prætendere, & inde eius assistentiam omni-

bus suis maximè asseruit. Caue, homo, tuum aliquid esse in virtutibus credere, nisi perire velis. Petrus aiebat Matth.26. Matth.26. *Etsi omnes scandalizati fuerint in te, ego nunquam scandalizabor.* Et sursus: *Etiamsi oportuerit me mori tecum, non te negabo.* Sed ad vocem puellæ miserè decidit, vt meritò August. dicat D. August.epist.120. *Petrus ex egregio præsumptore, tam creber negator effectus est.* Ex quo suum aliquid præsumpsit in re virtutis ad miserabilem casum venit. Nequit enim fortitudinis Spiritus permanere in iis, qui sibi, vt proprium bonum, aliquid arrogare intendunt. Quò spectans dicebat Gamaliel Act. 5. *Ante hos dies extitit Theodas* Actor.5. *dicens se aliquem esse.* Syrus legit: *Et dixit de anima sua, quòd aliquid esset ipse magni.* Et quid inde? *Qui occisus est, & omnes, qui credebant ei, dissipati sunt, & redacti sunt ad nihilum.* Hæc tota causa infirmitatis, & ruinæ extremæ, quòd aliquid magnum sibi attribuerit: nescit enim stare, qui sibi magna præcipit. Primi nostri parentes, vbi vel manna extensione credunt se Diuinitatem assumpturos, Gen.3. *Cùm audissent vocem Domini Dei ambulantis ad auram post meridiem, abscondit se Adam,& vxor eius,*&c. Sic validissimi illi Principes ad vocem deambulantis contremiscunt, & fugam arripiunt. Et vnde sic infirmati sunt, vt ad tenuem Athanas. vocem fugiant? Ait D.Athanas.orat.in Assumpt.Deip. *Generis nostri origo sub arbore se abscondit, fugit ad strepitum inconsultè de Diuinitate persuasa.* Hoc ebiberunt virus, quòd aliquid diuinum sibi, vt proprium, attribuere conati sunt,& inde ad tantam infirmitatem venerunt, vt ad leuem foliorum strepitum fugam arriperent.

§. XXIX.

Vel vnus iustus valet stare pro multis.

INgenti Israëlitarum exercitui iubet Dauid timorem ponere, dum ipse pro omnibus pugnat, dum ait: *Non concidat cor cuiusquam in eo. Ego seruus tuus vadam,& pugnabo,* &c. Se vnum offert pugnæ, vt omnes sint securi: nec miror: securi enim erunt populi, si vel vnus iustus stet pro illis. Ex quo dicebat Dominus Ierem.cap 5. *Circuite vias* Ierem.5. *Ierusalem,& aspicite,& considerate,& quærite in plateis eius, an inueniatis virum facientem iudicium,& quærentem fidem; & propitius ero ei.* Itaque, vt Ierusalem propitium habeat Dominum, ne funditùs perdatur, hoc solùm requiritur, vt in ea vel vnus vir iustus inueniatur: qui si inueniretur, staret ciuitas; quæ perijt, quia nec vnus fuit iustus inuentus. Pro quo ait D.Cyril Alex.in Amos cap. Cyril.Al. 6. *Quoniam autem regiones Iacob, nec vnum bonum,& Dei amatorem virum habebant; idcircò datæ sunt in desolationem,& vrbes vnà cum incolis interierunt. Vehementer itaque Sanctis opus est: seruant enim vrbes, & regiones clade impendente liberant, iram Dei quantumuis feruentem, vno claritudine retundentes, seu hebetantes,*&c. Valet equidem vnus iustus iram Dei hebetare, ne populos perdat. Nemo est, qui ignoret pugnam inter filios Israel omnes, & Tribum Benjamin cap. 20. Iudicum relatam. Ibi Israelitæ, ira Dei feruente in turpissimos Benjaminitas, lamentabilem cladem vniuersæ Tribui inferebant, adeò vt vigintiquinque millibus occisis, non multùm abfuit, quin & vniuersi alij occiderentur: erepti tamen fuêre sexcenti viri internecioni: ait enim Iudic.20. Textus: *Remanserunt itaque de omni numero Benjamin, qui euadere potuerunt, & fugere in solitudinem, sexcenti viri,* &c. Sed, quando sic diuina ira Benjaminitas castigabat, cur sexcentis his pepercit? Cur & sexcenti illi mortem effugerunt? Ait D.Hieron epist.ad Eustoch.in Epitaph. Paulæ: Hieron. *In Gabaon vrbe ad solum vsque diruta, paululùm substitit recordata peccati eius,& concubinæ in frusta diuisæ, & Tribus Benjamin sexcentos viros propter Paulum Apostolum reseruatos.* Nota est historia Gabaon, quando ciues eius vxorem Leuitæ stuprarunt,& interfecerunt; cuius rei atrocitate cómotus Leuita vxoris cadauer in frusta diuisit,& ostendit cæteris Tribubus. Quæ accensæ zelo diuino irruerunt in Benjaminitas, illósque funditùs perimebant: sed reseruari sexcenti viri sunt propter Paulum, qui oriturus erat de illa Tribu: vbi enim vnus Paulus iustus apparuit oculis diuinis, iram Dei hebetauit, & saluos reddidit suos contribules. Tantùm enim valet vnus iustus, qui stat pro suis; de quo aliàs plura dicta.

1. *Reg.* 17. Dixitque Dauid ad Saül: Pascebat seruus tuus patris sui gregem: & veniebat leo, vel vrsus: & tollebat arietem de medio gregis: & persequebar eos, & percutiebam, eruebámque de ore eorum: & illi consurgebant aduersùm me: & apprehendebam mentum eorum, & suffocabam, interficiebámque eos. Nam & leonem, & vrsum interfeci ego seruus tuus. Erit igitur & Philisthæus hic incircumcisus quasi vnus ex eis.

§. XXX.

A ferarum congressu inuictæ fortitudinis aduersus hostes hospitium.

NOn inexercitatus Dauid ad arenam veniebat, qui cum leone, & vrso pugnarat, & vicerat, iuxta illa: *Veniebat leo, & vrsus &c. persequebar eos, & percutiebam.* Imò sapienter inde firmabat fiduciam appropinquantis triumphi: non semel enim congressus cum feris dedit nobilibus triumphatoribus auspicium. Sic Sidonij Apollinaris Panegyricus dictus Auito Augusto socero:

Sid. Apoll.

Primos vix cœperat esse
Ex infante puer, rabidam cùm forte cruentis
Rictibus, atque escas ieiuna fame parantem,
Plus catulis, sitiens.
Arrepta de caute lupam, fractáque molari
Dissiluit vertex, & saxum vulnere sedit.
Sic noster Alcides, Nemea dum saltibus errat,
Occurrit monstro vacuus, non robora portans.
Non pharetras: sed ira tremens, atque hosti propinquo
Consuluit solos victus decepta lacertos,
Iam si forte suum latratibus improbus Vmber
Terruit, albicans nigro sub gutture lunas
Frangere ludus erat; tollo Antiquos lacerto
Vasta per aduersos venabula cogere prædas.

Sic triumphaturi viri pueritiam cum feris luctatam describit; ratus in iis ferarum congressibus à puero exercitis clarissima esse auspicia victoriarum futurarum, cùm descendat in arenam vir. Sic de validissimo illo iuuene Samsone, qui ad perniciem Philisthinorum nascebatur, ait Textus Iudicum cap. 13. *Creuitque puer, & benedixit ei Dominus, cœpitque Spiritus Domini esse cum eo in castris Dan.* Assistentia enim Dei cœpit in puero ostendi, dum inter suos agit, vel lusibus, dum ingentis victoriæ opera efficiebat per lusum; vel feris, cùm in saltibus feras insequebatur, & cum apris, vrsis, leonibúsve pugnabat. Sic statim cap. 14. *Apparuit catulus leonis saeuus, & occurrit ei. Irruit autem Spiritus Domini in Samson, & dilacerauit leonem, quasi hædum in frusta discerperet; nihil omninò habens in manu.* Sic noster Alcides, Nemeæ dum erraret saltibus, vacuus occurrebat monstris, non robora portans, non pharetras, non venabula: quas feras discerpere ludus puero erat, colluctanti lacerto. Et qui triumphi ex viro de talibus congressibus non sperentur? Quod respiciens D. Ambros. epist. 70. ait: *Samson diuino oraculo prædestinatus, magnus vir, viribus corporis omnium facilè primus, atque ingentis admirationis nobis spectaculum ab adolescentia, qua in aliis ætas mollior, in hoc egregia, atque supra humanum modum perfecta virtutis stupenda facinora effecit, quibus diuini oraculi mox aperuit fidem, futuri regiminis, & præsidium fuis.* Et post pauca: *Occurrit ei leo ferus de sylua, agrestis libertate sæuior. Comes nullus, telum in manibus haudquaquam suppeditabat: irruentem in se, brachiis amplexus, necat.*

Iudic. 13.

Ibid. 14.

Amb.

Quæ monstra non tollantur ab hoc Alcide, qui puer scit arua leonibus mundare?

§. XXXI.

Vir obediens ludibrio habet teterrimum humani generis hostem.

DVo semper noto in Dauidis pueri historia; alterum, respectu Saülis; alterum, respectu Goliath. Respectu Saülis nullum promit verbum, quo non se eius profiteatur seruum, eius imperio audientem. Sic in præfeori: *Pascebat seruus tuus patris sui gregem.* & continuò subdit: *Leonem, & vrsum interfeci ego seruus tuus.* In vnius clausulæ dictione se bis vocat Saülis seruum, quasi nihil magis æstimet, quam eius submitti imperio. Respectu autem Goliath, semper loquitur cum ludibrio, & derisu, dum ait in præsenti etiam: *Erit igitur & Philisthæus hic incircumcisus*, &c. Quæ verba & Saliano, & cæteris Expositoribus, & despectum, & derisum sonant de hoste Philisthæo. Nec miror, quòd se seruum profitetur Saülis Regis, in omnibúsque eius imperio audientem, & inde eos animos conceptat, quibus derideat, & contemnat hostem superbum: qui enim suis maioribus obedientem se præbet, adeò inde confirmatus apparet, vt ludibrio, & risui det hostes etiam teterrimos. A quo sensu non aliena sunt Iosephi verba lib. 6. cap. 10. *Quare accitus Dauid, & iussus, quid vellet dicere: Non est, inquit, Rex, cur abiiciamus animos, aut formidemus. Ego congressus cum hoste, insolentiam eius compescam; & elatum, at ferocem prosternam, & ex terribili deridendum reddam.* Qui se Saüli subdebat, sub eiúsque imperio degere gloriabatur, non contentus est promittere hostis internecionem; sed magis derisum, & despectum: ait enim: *Ex terribili deridendum reddam.* Et quando teterrimus hostis ab obedientibus non deridetur? Aiebat Psalm. 103. *Draco iste quem formasti ad illudendum ei.* Formatus est draco magnus, & terribilis in lusum, & ludibrium hominibus. Et quis sic aduersùs tantum draconem præualebit, vt illum ludibrio habeat? Ait Iob c. 40. de Behemoth dracone ingenti: *Ipse est principium viarum Dei, qui fecit eum, applicabit gladium eius.* Quæ verba sic in rem nostram sonant apud Septuag. *Hoc principium formationis Domini, factum, vt illuderetur ab Angelis eius.* Non quis'is [illegible] Angelus Dei valet illudere magno draconi [illegible] cupit, quæ virtus in Angelis inueniatur, ob quam dr[illegible] magno insideant, illúmque habeant despectui; a qui [illegible] est obedientia, qua verè Dei nutui in omnibus obediunt, vt promptissimi famuli, vt & serui eius. Ex quo D. August. in Psal. 103. monebat: *Vis illum irridere draconem? Esto Angelus Dei. Sunt Angeli, qui illudunt draconi. Præpositi enim sunt Angeli cæterum super potestates aëreas. Intuentur legem diuinam, legem æternam, iubentem sine scriptura, sine syllabis, sine strepitu, intuentur Angeli cordè mundo, & ex illa faciunt, quidquid hic fit*, &c. Angeli intuentes legem Dei, iussa diuina ex illa operantur, eiúsque nutum exequuntur in mundo. Fiat ergo homo Angelus, sub lege viuens, mandata Domini obseruans, vt fidelissimus famulus, & officiosissimus seruus, & draconem magnum ex terribili illudendum reddet. Accedant huc homines, qui velint superbissimum hostem habere despectui; & fiant Angeli in obedientiæ obsequela, in seruitutis professione, & fallar, nisi ferocissimum hostem vilipendant. Aiebat ipse Iob cap. 40 de Leuiathan serpente: *Nunquid illudes ei quasi aui, aut ligabis eum ancillis tuis?* Non equidem homo tantam belluam ligabit, & tradet illudendam: sed, quod non valet homo, valet Deus, de cuius potestate venit, quòd ancillæ eius ferocientem belluam & ligent, & illudendam reddant. Sed illud notandum, quòd bellua immanis à Deo tradenda dicatur *ancillis suis*, vt illudant ei. Non equidem alij, nisi, qui perfectè ancillarum munus obierint, quorum oculi, sicut oculi ancillæ in manibus domini fuerint, eius nutui obedientes, habebunt, quòd tantam belluam contemptibilem, & illudendam reddant.

Salian.

Ioseph.

Psal. 103.

Iob 40.

Septuag.

August.

Iob 40.

§. XXXII.

Quod vni euenit, id omnibus similibus sperari potest.

VT impium Philisthæum in nollo à feris, & bestiis differentem Dauid reputat; sic non dubitat illi per manum

manum suam euenturum, quòd bestiis euenit: ait enim: *Erit igitur & Philisthæus hic incircumcisus quasi vnus ex eis.* Sapienter quidem, quod leoni, & vrso fecit, auxiliante Deo, credit idem euenturum Philisthæo non absimili à feris, qua impius, & infidelis erat. Dicit enim Philo lib. de Abraham: *Nemo iniustus est homo, sed potius bestia.* Philo. Hoc enim, siue in malo, siue in bono omnibus sperari debet, quod vni simili euenit. Clamabat Nahum cap. 1. *Deus æmulator, & vlciscens Dominus: vlciscens Dominus, & habens furorem: vlciscens Dominus in hostes suos, & irascens ipse inimicis suis .... Increpans mare, & exsiccans illud, & omnia flumina ad desertum deducens.* Nahum 1. Recolit bona, quæ fecerit Dominus creaturis suis, in supplicium inimicorum suorum, vt mare siccauerit, vt flumina aquis deserta fecerit. Sed illud notandum, quòd cùm vnum tantùm flumen Iordanis aquis desertum factum fuerit à Deo, nihilominùs dicatur Dominus à Propheta: *Omnia flumina ad desertum adducens.* Si tantùm vnum exsiccatum fuit, cur omnia exsiccata dicantur? In illo vno omnia creduntur exsiccata in duello simili, quando, quod vni fit, similiter credi debet faciendum omnibus similibus. D. Cyrillus Alexandr. ibi: *Quemadmodum dicit, omnia flumina ab eo exsiccari; quod in vno contigit, Deo annuente, contingere posse in omnibus credere iubet.* Cyrill. Al. Idem, homo crede tibi euenturum, quod aliis tuis similibus euenisse vides. Epulonem in tormentis vide: si tu epulo es, similia crede tibi ventura. Et sic puta de singulis viuis, in quibus deplorato alicui similis inueneris. Nec aliter sperandum in bonis virtutum: ait enim Psal. 102. *Notas fecit vias suas Moysi.* Psal. 102. An vni Moysi reuelauit Dominus vias suas? Cur ergo non magis dicit, vias Dei omnibus notas factas? Planè in vno omnes similes intelligebantur: quidquid enim vni præstatur, omnibus similibus creditur præstitum. Aiebat ibi D. August. *Quas vias suas notas fecit Moysi? Quoniam Moysen elegit? In Moyse intellige omnes iustos, omnes sanctos. Vnum posuit, omnes accurrant.* August. Quod enim vni iusto fit, id sibi etiam sperent similes omnes. Dicebat Paul. ad Galat. 3. *Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad iustitiam.* Ex quo sapienter D. Cyprian. ait epist. 63. *Certa Abraham benedictio illa procedens ad nostrum populum pertinebat.* Cyprian. *Nam si Abraham Deo credidit, & reputatum est illi ad iustitiam, vtique quisquis Deo credidit, & fide viuit, iustus inuenitur, & iampridem in Abraham benedictus ostenditur.* Sic ibi. Quod vni datum videt, & omnibus arguit dandum similibus. Mutus erat Zacharias Luc. 1. cùm natus ei filius nomen à patre expectabat, qui scripsit: *Ioannes est nomen eius: apertum est autem illicò os eius,* &c. Luc. 1. Ex quo D. Ennodius orat. in dedicat. templi, ait: *Nemo Ioannem nominans post exemplum procedentis miraculi, pristinam linguæ suspicetur habiturum imperitiam.* Ennod. *Post Zachariam, cui eliminata post istud vocabulum remeauit vox; ab vniuersis credatur esse clauis Ioannes esse verborum.* Sic ab omnibus speratur, quod Zachariæ accidit.

1. Reg. 17. Nunc vadam, & auferam opprobrium populi: quoniam quis est iste Philisthæus incircuncisus, qui ausus est maledicere exercitui Dei viuentis? Et ait Dauid: Dominus, qui eripuit me de manu leonis, & de manu vrsi, ipse me liberabit de manu Philisthæi huius. Dixit autem Saül ad Dauid: Vade, & Dominus tecum sit.

§. XXXIII.

Pro iniuria Dei vindicanda absque vllo alio respectu procedendum.

QVi paulò antè nullum mittebat verbum ad Saül sine seruitoris professione, dum ait: *Pascebat seruus tuus,* &c. *Vrsum interfeci ego seruus tuus,* &c. modò absolutè ait: *Nunc vadam, & auferam opprobrium,* &c. Cur etiam modò non dicit: Nunc vadam seruus tuus? cur non meminit se Saülis seruum, cùm iam prosilit in arenam aduersùs Philisthæum? Notabat hostem, non tam Regi quàm Deo iniurium, dum ait: *Ausus est maledicere exercitui Dei viuentis.* Dúmque iniurias Deo illatas meminit, nihil aliud respicit, sed pro illis prosilit vlciscendis. Sic Herodes primus apud Egesippum lib. 1. cap. 34. Egesipp. suos milites in barbarissimos Arabes accendebat: *Egrediamur ergo non pro finibus, aut spoliis; sed pro diuina iniuria prœliaturi.* Vetat sapiens in eo Rex aliud respicere debere, quàm Dei iniuriam, vbi Dei iniuria noscitur esse. Quæ rationes in aliis solent attendi, minimè attendendæ sunt in duellis, quæ pro iniuria Deo illata vindicanda excitantur: sed tota ibi excandescentia insurgit aduersùs hostem quà iniurius in Deum est. Christus Dominus Matth. 4. Matth. 4. tres hostis impetus sustinuit. Primum refellit pacificis verbis dicens: *Non in solo pane viuit homo.* Ad secundum item totus mellitus dicit: *Non tentabis Dominum Deum tuum.* Sic vel in improbissimo hoste repellendo mansuetudinis meminit. Vbi autem ad tertium ventum est, totus iratus ait: *Vade, Satana.* Cur modò rationem non habet mansuetudinis? Cur mansueta verba non meminit, vt doceat homines mansuetè etiam hostibus respondere? Modò videt hostem in Deum iniurium, cùm sibi adorationem præstare vellet; quo fit, vt vnam diuinarum iniuriarum vindictam attendat. Imperfectus homil. 5. in Matth. Imperf. dicebat: *Cùm Christus in prima tentatione passus fuisset tentationis iniuriam; non est exasperatus; sed sustinuit, & mitis permansit. Similiter & in secunda. Nunc autem, quando Diabolus Dei sibi præsumpsit honorem, dicens: Hæc omnia tibi dabo, si procidens adoraueris me, exasperatus est, & iratus est, & increpauit eum, & repulit dicens: Vade retrò, Satana. Vt nos illius discamus exemplo, nostras quidem iniurias, & contemptum æquo animo ferre; Dei verò iniurias, & contemptum, nec vsque ad auditum sufferre. Quoniam in propriis iniuriis esse quempiam patientem, laudabile est; iniurias autem Dei dissimulare, nimis est impium.* Vtinam tales omnes essemus, vt in Dei iniuriis nullam dissimulationem haberemus, nullius meminissemus rationis, aut respectus; sed acerrimè ad illas vindicandas euolaremus.

§ XXXIV.

Tunc fiducialiùs aliud magnum de Deo speramus, quando iam aliquid ab illo accepimus.

QVàm longè abest beneficentia Dei, à creaturarum beneficentia! Si à creaturis aliquid accepimus, inde verecundamur ab illis ampliùs petere; & illæ quasi ius negandi ampliùs acquirunt, eo ipso, quòd iam aliquid dederunt: Deus autem, vbi aliquid præstat, inde auget fiduciam, qua ampliora de illo expectemus, securiùs quam si nihil antea dedisset. Hinc in præceps Dauid confidenter dicebat: *Dominus, qui eripuit me de manu leonis, & de manu vrsi, ipse me liberabit de manu Philisthæi.* Ex eo, quòd iam salutem acceperit à Deo in congressu ferarum, confidentiùs sperat, quòd eandem accipiet in congressu cum Philisthæo. Nec fallitur; de Deo enim certiùs sperare possumus aliud, quando vnum dedit, quàm si nihil dederit. Genes. 12. Abrahamo Deum sequenti, & cognationem abiicienti apparuit Dominus, & ait illi: *Semini tuo dabo terram hanc.* Gen. 12. Et mirabar, quòd tanto cognationis contemptori propter Deum, solam Deus præstet terram, nec vllam faciat præstandi memoriam cæli. Cur tanto iusto non potiùs cælum promittit, quam terram? Sufficiebat, quòd semel aliquid Deus præstaret homini: ex vno enim dono accepto confidentissimè iam posset sperare vniuersa. Aiebat Tertul. Tertull. lib. 4. contra Marc. *Benè, quòd Creator minora promisit, vt facilius illi & de maioribus credam, quàm qui nunquam de minoribus priùs fidem liberalitatis suæ struxit.* Is est Deus, qui, si semel aliquid dederit, iam firmat spem, & fiduciam auget præstantiora sperandi ex manu eius. Præclarè Dei dona inde putantur semina, iuxta illud Luc. 8. *Exiit, qui seminat, seminare semen suum.* Luc. 8. Semen enim hoc habet, vt spes magnorum fructuum colligendorum semper alat. Sic donum Dei vnum nos firmat in spe recipiendi quoduis aliud magnum. Ad hæc dicebat Cl. Mamert. contra Poëtas vanos: Mamert.

Tu, cui mens generosa supra superos sursum ignis
Ardet in æthereos animo conscendere gressus,
In gremio Domini caput insertans inhianti
Pressum lacte sacro largus dabit vbera Christus,
Diuinóque tuam perfundit lumine mentem.

Dum superorum semen in mente hominis conceptum videt, iam inde iubet homini, vt gremio Christi cubet, securus

entus, quòd largum imbrem trahet bonorum à sacro pectore. Facit hoc primum seminis donum, vt qui primum donum ex Deo accepit, illud semen maiorum putet, & confidentiùs accedat ad Deum, qui proflua lacte sacro dabit vbera. Et cur lacteos imbres neget Deus post donum, qui non negauit sanguineos? Isaias cap. 1. *Si fuerint peccata vestra, vt coccinum; quasi nix dealbabuntur; & si fuerint rubra, quasi vermiculus, velut lana alba erunt.* Quæ sic apud Tertull. sonant: *Si fuerint peccata vestra tanquàm roseum, velut niuem exalbabo: & si tanquàm coccinum, velut lanam exalbabo.* Nec verba inexplicata reliquit Tertul. sed statim lib. 4. in Marc. explicans, quid in roseo, & quid in coccino intelligat, ait: *In roseo sanguinem ostendens Prophetarum; in coccino Domini, vt clariorem.* Sed, cur sanguis Prophetarum roseus vocatur, & non ruber? Iam id in meam deflecto excogitationem: terra nanque perfusa Prophetarum sanguine, quot recipiebat guttas, tot ostendebat flores, tot rosas, quæ spem alerent accipiendi coccineum sanguinem Saluatoris. Mittebat Dei prouidentia, Iudæorum scelere mediante, sanguinem Prophetarum in terram: quid inde terra? Ex accepto hoc roseo sanguine tota erat in spe, & confidentia, quòd tandem acciperet Filij Dei sanguinem coccineum. Sic prima Dei dona, & semina sunt, & flores, qui tendant ad maiora. Hinc trahe multa ex dictis in præsenti cap. 2. § 30. & 31.

Isaia 1.

Tertull.

1. *Reg.* 17. Induit Saül Dauid vestimentis suis, & imposuit galeam æream super caput eius, & vestiuit eum lorica. Accinctus ergo Dauid gladio eius super vestem suam, cœpit tentare, si armatus posset incedere: non enim habebat consuetudinem. Dixitque Dauid ad Saul: Non possum sic incedere: quia non vsum habeo.

§. XXXV.

Accepta ex aliquo munera vehementer nos incitant in defensionem illius.

ET simul Dauidi certamen permisit Saul, & illi vestimenta porreait. & arma: sic enim dicitur: *Induit Saul Dauid vestimentis suis, & imposuit galeam æream super caput eius, &c.* Esto, quòd pugnaturo dentur arma, cur vestes etiam illi porriguntur? Cur non magis victoria expectatur, vt detur torques, & pallium victori? Cur etiam ante pugnam ei vestes dantur ex Regis decreto? Sapientes Rex munera vestium largitur suo militi, vt quæ vehementer incitent accipientis animum, vt stet pro muneratore suo. Dicebat Ioan. 1. de Dei filio: *Et Verbum caro factum est, & habitauit in nobis.* Chrysost. in rem præsentem: *Tentoria fixit in nobis.* Et pulchra paraphrasi D. Zeno lib. 3. ser. 6. *in prædestinato Virginis templum sibimet castra metatur*: quæ omnia militarem apparatum sonant. Sed, quid puero recens concepto cum tentoriis, cum castris militaribus? Equidem, cùm primùm Filius Dei ab homine carnem sumpsit, seque indumento nostræ naturæ vestiuit, statim se in prælium dat pro hominibus. Quò aspiciens dicebat D. Maxim. hom. 1. in Dom. 1 Quadrag. *In his autem omnibus nostra salutis est causa. Nobis Saluator esurit, pro nobis loquitur, nos in illo vincemus, quia nos ei causa sumus pugnandi. Nam, quis ambigat, Vnigenitum Patris, cui nulla obuiare poterat creatura, pro illis iniisse certamen, quorum se carne vestiuit?* Ecce tibi, ex quo Dei Filius à nobis carnis indumentum accepit, non dubitari potest, quòd pro nobis stabit, nostráque certamina, & pericula suscipiet. Hinc bonus Rex, imò Rex Regum Iesus producturus milites suos in arenam aduersùs hostes, cauet priùs Luc. 24. *Vos autem sedete in ciuitate, quoadusque induamini virtute ex alto.* Non vult suos milites bellis exponere, quin priùs illis indumenta paret, donariáve tribuat ex alto, quæ pro indumento sint: sciens, quantùm inde roboris, & animositatis adnascatur militibus, vt stent pro Rege suo, si eius in se experiantur iam munera. Quò spectans Iudic. 6. ait: *Spiritus autem Domini induit Gedeon, qui clangens buccina, conuocauit domum Abiezer, vt sequeretur se.* Erat Gedeon infirmissimus

Ioan. 1.

Zeno.

Maxim.

Iudic. 6.

aduersùs hostes, quos vehementer timens clauserat se domi ad expurgandum triticum. Et ecce ibi modò excusso pauore in arenam prosilit, pauculos socios conuocat, & classicum intonat. Vnde tanta fortitudo, & audacia venit homini infirmo? Ait Textus: *Spiritus Domini induit Gedeon.* Dedit Spiritus diuinus indumentum. Et Abulens. q. 41. explicans rem ait: *Deus dedit illi quandam animositatem.* Quod Text. vocat indumentum, Abul. explicat fuisse quandam animositatem, & meritò: indumenta enim data à Principe militi suo, maximos et animos indunt, vt stet pro Principe suo. Quis enim sanguini parcat pro Principe, à quo se muneratum, & ditatum videt? Huc adduco Herodem, qui post occisum à Cæsare Antonium, cuius ipse Herodes sequebatur vexilla, ait ad Cæsarem apud Eges. lib. 1. cap. 33. *Ego, Auguste, fateor, me fidelem fuisse Antonio socium, vtpote qui ab eo regnum acceperim, cui me debitorem adhuc, non abnuo; idque armis probassem, si Arabes non impediuissent. Ea necessitate compulsus arma aduersùs te non tuli, non quasi amici desertor, aut prælij pauidus, sed quasi domi rebus gerendis occupatus, &c.* Sic apud triumphatorem Principem se excusat, quòd illi non repugnauerit pro occiso Antonio, à quo purpuram regni acceperat. Purpurea enim chlamys accepta, etiam in funere deposita, cogebat hominem non se negare deuicti partiarium coram ipso victore.

Egesip.

§. XXXVI.

Dei Spiritus est, nihil refugere muneris semel præsumpti.

INduitur Dauid armis de Saülis armamentario sumptis, nihil reluctans: sic namque Text. *Imposuit galeam æream super caput eius, & vestiuit eum lorica. Accinctus ergo Dauid gladio, &c.* Miraberis, quod pastor adolescens, qui inermis leonem, & vrsum occiderat, contra Goliath se armari permittat? Quando discooperto capite, & nudus lacertis in leonem irruit, cur modò sustinet ferro obtegi, vt in Philisthæum irruat? Agebat modò Dauid militem, quod vt suscipit agendum munus, sic nullum militum pondus inexpertum amat relinquere. Est equidem proprissimum diuini Spiritus, cuius plenus erat Dauid, quòd nihil oneris, nihil difficultatis in præsumpto munere existens inexpertū relinquat. Matth. 17. Iesus in Thabor totus gloriosus, & splendens apparuit tribus discipulis suis; quorum vnus, nimirum, Petrus, Iesum in tanta gloria videns clamauit: *Domine, bonum est nos hic esse.* Quorum verborum occasione quæstio non vulgaris existit, an absolutè, & simpliciter bonum sit, Iesum in carne gloriosa, & impassibili ad terras venisse? Posset equidem Iesus, quantùm ad pretij valorem æque nos redimere actibus ardentissimæ charitatis, & feruidissimæ orationis, quàm passione cruciatuum redemit. Cur ergo non esset illi adeò bonū in carne impassibili venire, ac in patibili? Propria erat humanæ naturæ seruitutis professio, qua vel verberibus subiecta esset. Frustrà ergo Dei Filius formā serui acciperet homo factus, nisi & omnia, quæ seruitutis erant, adimpleret. Sapienter huc accedis D. Proclus or. de transfig. impugnans illud Petri assersum iis verbis: *Frustrà ergo in hanc terram peruenit, si perpetuò in hac terra manet: frustrà sese ipse inuenit. forma serui spontè accepta; nisi permanens id, quod erat; factus id esset, quod non erat: nisi Crucem apud vos pertulerit, & proprio Sanguine mundum redemerit.* Frustraneum esset, & indignum tanto Deo, si ita in formam serui descenderet, vt sibi à seruitutis proprietatibus caueret, & non magis omnia æquanimiter sustineret. Est enim hæc infirmitas vilium homuncionum, qui se tradunt eis professionibus, eis muneribus, à quorū difficilibus & laboriosis proprietatibus maximè abhorrent, sub illorúmque metu pauidi contabescunt. Hi frustrà religiosam vitam profitentur, si quod est religiosæ seruitutis, à se depellunt, & solùm quod est leuaminis, acceptant. Hi frustrà Sacerdotium, vel Pontificatum habent, si quod est in illo laboris fugiunt, & quod est honoris, & lucri tātùm volunt habere. Longè ab iis est Spiritus Dei, qui accepti muneris difficilia minimè refugit; sed inde suam gloriam exaltat, quòd se in omnibus strenuè gerat. Paul ad Philip. 2. de Filio Dei ait: *Formam serui accipiens in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus, vt homo. Humiliauit semetipsum factus obediens vsque ad mortem, mortem autem Crucis.* Decreuit Deus accipere formam serui; sed id posset facere, serui honorati, & ab omni malo alieni induens formam, vt

Matth. 17.

Proclus.

Philip. 2.

nunc

nunc de facto in ece In talé habet inductam serui formam. Cur ergo non hanc, sed illam passioni, & flagris, & morti subiectam à principio intrauit? Is est Deus, qui in accepto
Chrysost. munere omnia propria illius debeat adimplere. Vnde D. Chrysost. ser. 6. de Pass. *Quare totius Dominus naturam formam seruitutis intrauit, nisi vt totum seruitutis iniuriam sustineret?* Nihil dimidiatum assumere amat Deus; sed & in eo se Deum ostendit, quòd in assumpti muneris laboriosis, & vilibus se æquè strenuè gerat; nihil veritus adimplere: proprium est enim diuini Spiritus, quòd assumpti muneris difficultates non timeat, non fugiat; sed magis vincat. Subscribit D.
Athanas. Athanas. reddens rationem, cur mortem Crucis à Iudæis illatam elegerit Dominus: ait enim orat. de Verbi incarn. *Vt enim absurdum erat, Dei Verbum, quod vita erat, mortem suo corpori sua opera inferre; ita quoque indecens erat, eam aliunde illatam defugere, ac non potius persequi.* Hoc est potestatis diuinæ insigne, quod nihil mali pœnalis fugiat; sed magis persequatur illud, & de illo triumphet.

§. XXXVII.

Inexercitatio lethalis in omni conflictu.

ARmorum vsum meritò abiecit Dauid, vt nunquam à se exercitatum: ait enim: *Non possum sic incedere, quia non vsum habeo.* Sapientissimè refugit descendere in certamen cum armis, quæ non norat, nec vllum in illis exercitium habebat: nunquam enim non lethalis est exercitatio in quouis certamine. Hinc milites Romanos aduersùs Hebræos acuebat Titus Imp. apud Egesip lib. 3. cap. 23. *Nec enim vlla*
Egesip. *in Hebræis vel rei militaris scientia, nullus disciplinæ vsus, nulla tolerandi patientia. Illi nesciunt arma, nisi in bello: nos in pace armis exercemur, vt in bello casus belli dubios non sentiamus: insuetis enim euentus dubij. Nec progredimur in bello muniti vndique, tegimur galea caput, lorica pectus, totúmque clypeus corpus: aliis etiam arma oneri sunt. Nos in tegumento, quia vsu leuantur.* Ecce, vt nobilis Imperator totá rem conflictus ad vsum deducit: si deficit vsus, & exercitatio; ipsa armorum præsidia
1.Machab.8. potiùs onere suo ad mortem impellunt, quàm iuuant. Dicitur 1. Machab. 8. de Romanis: *Possederunt omnem locum consilio suo, & prudentia.* Et addit aliquid in rem nostram expli-
Veget. catiua Vegetius lib. 1. de re militari, fatus: *In nullo leguntur Romani orbem terræ subiecisse sibi, nisi prudentia bellica, & exercitia armorum. Nam Græci erant eis astutiores, Hispani fortiores, Teutonici corpore maiores, & fortiores, Galli plures.* Expende illud: *Et exercitio armorum*; quippe exercitium armorum est, quod rem conflictus perdocet ad victoriam; illud vbi deest, stultus est, qui nunquam sibi armis notis procedit in certamen: magis enim in mortem festinabit.

1. *Reg.* 17. Et deposuit ea, & tulit baculum suum, quem semper habebat in manibus, & elegit sibi quinque limpidissimos lapides de torrente, & misit eos in peram pastoralem, quam habebat secum, & fundam manu tulit, & processit aduersùs Philisthæum. Ibat autem Philisthæus incedens, & appropinquans aduersùs Dauidem, & armiger eius ante eum.

§. XXXVIII.

Per id requirenda sunt bona, per quod semel fuerunt inuenta.

REgiis armis depositis, ad pastoralem habitum recurrit Dauid, vt certamen ineat cum Philisthæo: sic dicit Text. *Et deposuit ea, & elegit sibi quinque limpidissimos lapides de torrente, & misit eos in peram pastoralem, & tulit baculum suum, quem semper habebat in manibus*, &c. Et quid pastoris instrumenta cum sanguinolento bello? Exuit arma Saülis, vt expeditior procederet; cur & baculum pastoralem, & peram similiter non exuit? Baculus infirmus, & ineptus, vt armatum feriret, impedimento in manibus erat. Cur ergo ad illum maluit confugere, & ad pastoralia peram? Iam equidem inter pastoralia diuinã gratiam senserat, qua vocatus, & vnctus in Regem fuerat, ideò prudentissimè, vbi Dei gratia speranda erat, ad id confugit, in quo iam semel illam perceperat. Ait D. Basil. Sel. orat. 15. *Arma, tanquam victoriæ impedimentu, Dauid exuit; sola pastoritia, & virga, & pera armatur, quibus iam rebus ad regnum promouit gratia.* In pastoris habitu promotus semel fuerat à gratia in regnum. meritò ergo, contemptis aliis, ad pastoralia confugit instrumenta, ratus inde à se diuinum auxilium secundò eruendum, vnde semel illud acceperat. Psal. 101. clamabat: *Tu exurgens, Domine, misereberis Sion: quia tempus miserendi eius, quia venit tempus. Quoniam placuerunt seruis tuis lapides eius, & terræ eius miserebuntur.* Erant equidem in Sion, in Synagoga, & lapides, & terra; in lapidibus exprimebantur viri sapientes, & lege instructi; in terra autem abiecti, & humiles. Placebant sanè multi sapientes, & insignea viri Hebræorum Deo, & ministris eius, verùm non eorum misertus fuit, vt eos in mundi expugnatores eligeret. Ad Euangelium euulgandum, euangelicámque perfectionem persuadendam, non lapidum, sed terræ misertus est, hoc est, non sapientes, sed abiectos elegit. Et cur de terra potiùs, quàm de lapide voluit excitare, qui euangelicam perfectionem docerent? De puluere terræ primum hominem fecerat omni virtute perfectum; ideò & ad terram recurrit, vt inde etiam perfectissimi quique perficerentur. Ait ibi D. August. *De illo puluere venit paries tot millium credentium, & pretia rerum suarum ad pedes Apostolorum ponentium.* Subitò *primò tria millia, posteà quinque millia, omnes in vnitate venientes, omnes venditarum rerum suarum pretia ad pedes Apostolorum ponentes, vt distribueretur vnicuique, prout cuique opus erat. Quis hoc fecit etiam de isto puluere, nisi qui & ipsum Adam fecit ex puluere?* Qui semel de puluere hominem perfectum effecerat, semel, & bis ad puluerem accessit, vt inde educeret homines perfectos. Crede mihi, quisquis bonum aliquod obtinere ex Deo prætendis, recurre ad id, per quod iam semel expertus es propitium Deum.

Basil. Sel.

Psal. 101.

August.

§. XXXIX.

Castitas efficacissima apud Deum, vt triumphet.

NOn otiosè Textus notat, lapides à Dauide selectos fuisse limpidissimos, dicens: *Elegit sibi quinque limpidissimos lapides de torrente.* Sæpè aliàs memorabat scriptura, lapides à Patribus electos, Genes. 28. *Tulit de lapidibus, qui iacebant, & supposuit capiti suo.* Et Iosuē cap 4. *Portate inde singuli singulos lapides in humeris.* Itaque & in iis, & in aliis electi dicuntur lapides à Patribus, sed nusquam dicuntur limpidissimi, nisi in præsenti. Cur ergo in præsenti maluit Textus notare lapidum exquisitam munditiem? In Genesi eligebantur lapides ad cubitum, in Iosue solùm ad signum: at Dauid eligebat lapides ad triumphum. Vbi autem lapides eliguntur, qui hostem perimant, qui ex Deo negotientur triumphos, sapienter notatur eorum mundities efficacissima, vt à Deo negotietur triumphos. Mirabar sæpè cantatissimæ Iudithæ ausus, vt fœmina prodit aduersùs armatos viros, vt castra hostium intrat, vt ferocissimo adstat duci, vt gaudet apud illum morari, circa lectum eius dormire, & tandem illi caput auferre. Ait enim Textus cap. 13. *Percussit bis in ceruicem eius, & abscidit caput eius.* Vnde sic fœmina præualuit ferocissimo duci? Ait D. Paulinus in D. Felicis Natali 8.

Terrentémque manu latè populos Holofernem
Arte pudicitiæ deceptum callida Iudith
Risit, in impuro, quo non polluta cubili
Barbara truncato victrix duce castra fugauit.

Expende, quo dicatur Iudith Holoferni irrisisse, nimirum, *arte pudicitiæ.* quippe eius pudicitia, & limpidissima castitas, in causa erat, ne paueret terribilem hostem, sed eius rideret ferociam, illúmque miserè occideret. Quid enim virtutis non impetret à Deo castitas, vt hostes vincat? De Matre Iesu dicebantur illa Cant. 4. *Quæ est ista, quæ progreditur, quasi aurora consurgens, pulchra vt Luna, electa vt Sol, terribilis vt castrorum acies ordinata?* Et quidem noui apertissimè in Maria pulchritudinem, & splẽdorem, quibus fulgentissima sydera superet: at terribilis illa species, castrorum militarium æmula, qua hostes fuget, & perterrefaciat, vnde in tenera puella potest excogitari? Ait Guillelmus apud Delrionem nostrum: *Ex quo Dei Filium peperit; terribilis Dæmonibus*

Gen. 28.
Iosu. 4.
Iudith 13.
Paulin.
Cant. 4.
Guill.

nubus fuit; sed ipsâ clarificata multò magis. Cùm enim viderent eam integritate simul, & prole gaudentem, vehemens illis suspicio incidit, ne fortè illa genuisset, ut propheticis vocibus olim pronunciatum, per quem eorum imperium rueret. Itaque virginitate illius puerpera nihil eis tunc terribilius. Nihil tunc dicitur cogitatum in Maria terribilius, quàm eius immaculata virginitas, quæ aereas potestates conuinceret. In Deiparæ virginitate validissimi exercitus acies erat contra mundi Principes. Felix, qui ex hoc limpidissimo fonte Marianæ puritatis lapides eligit, quibus de hostibus triumphet. Ex quo enim in montibus æternis hic viuidissimus fons in nos munditiem exundat, omnia inde impetrabimus, quibus æternemus triumphos. Dicebat enim idcircò S. Ildephons. serm. 5 de Assumpt. Mariæ: *Illò mente fugite, quò peruenit sexus fœmineus, & virginitas Domino consecrata habens supra se illum, à quo diuinitùs de medio Cherubim suspensa dantur fidelibus. Et ideò, quodcumque Deo mente offerre vultis, illuc fide transmittite, illuc vota referte, inde precibus impetrata reportate.* Quando virginitas Deo consecrata præfulget, accedamus nos: sub illius enim radiis nihil non impetrabimus virtutis.

Ildephons.

§. XL.

Tota securitas, & valentia hominis in uno Iesu.

REpulsis regiis Saülis armis, ad limpidissimos lapides confugit Dauid, illisque securus, & valens non timet exire aduersùs communem inimicum: dicit enim Text. *Elegit sibi quinque limpidissimos lapides de torrente, & misit eos in peram pastoralem, quam habebat secum: . . & processit aduersùs Philisthæum.* Pro lapidibus abiecit arma Regis, & securus, & valens procedebat; omnimodam securitatem, & valentiam præmonstrans fidelibus, si pro vno lapide angulari Iesu alia contemnant. Reliquerat Iacob domum paternam, & cùm solus peregrinaretur, nocturnis tenebris præpeditus est, ne vltrà procederet. Mansit itaque bonus in vastissima solitudine solus. Quid tunc? Ait Genes. 28. *Tulit de lapidibus, qui iacebant; & supponens capiti suo, dormiuit in eodem loco.* Solus Iacob in vasta solitudine tenebris nocturnis obsitus lapidem seligit, quem capiti supponit, & securus se tradit somno. Cur non magis timet nocturnas ferarum inuasiones? In lapide electo Iesum præmonstrabat, pro quo valedicens, & affectibus, & timoribus, securus, & imperturbabilis dormit. Ait Rupertus lib. 5. in Ioannem: *Lapis autem ille, quem capiti suo supposuit, ut dormiret, hic eundem Christum significat, lapidem angularem. Hunc enim quicunque supponit capiti, id est, cordi suo, dormit securus: quia mundi diuitias contempsit; & idcircò possessionibus mundi non perturbatur, nihil habens in sæculo, cur gaudeat, cur timeat, cur speret, cur doleat: secura namque mens est, vbi propter Christum hæc desunt.* Vbi propter lapidem electum, hoc est, propter Christum Deum, contentus illo renuncias cæteris bonis sæculi, nihilque mundiale, aut amas, aut metuis, plenam in eo securitatem habes, & valentiam: Tota securitas, tota valentia hominis in eo est, quòd sæcularia omnia contemnas propter vnum Deum, & Christum eius. Cant. 6. dicebat: *Pulchra es, amica mea, suauis, & decora sicut Hierusalem, terribilis vt castrorum acies ordinata.* Inter pulchritudinem, & suauitatem geminata illa securitas, & fortitudo affulgebat, quæ instar strictissimi acie terribilem incutiat hostibus vniuersis. Et ex quo conflabatur tanta illa fortitudo, & valentia? Ait sapientissimè Guillelmus Abbas apud Delrium nostrum: *Vt ostenderet, eam esse veraciter fortem, dixit esse terribilem, vt castrorum aciem ordinatam. Qui fortiter agit non propter Deum, in tali fortitudine non fit hosti terribilis; sed potius amabilis, cui concedat peregrina fine actionis, quamuis ipsa actione ei resistere videatur; sicque resistendo non victum, territúmque compellit in fugam, sed potius ita se turpiter subiicit: veram enim fortitudinem, quæ fugat hostem, animámque illi facit terribilem, comparat acies castrorum ordinata, qua in humanis nihil est terribilius; talem Propheta significans: Fortitudinem, inquit, meam ad te custodiam quasi dicat: Tu dator es fortitudinis, & idcircò ad te, quasi ad debitum finem fortitudinem meam alligabo, propter te, scilicet, & non propter aliud, fortiter agam.* Quid sapientius? Piaculum duxi, aliquid subtrahere sapientissimis verbis, quibus ostenditur tota hominis terribilitas, & fortitudo in eo consistere, quòd sæcularia pro Christo relinquamus,

Genes. 28.

Rupert.

Cant. 6.

Guillelm.

vnúmque Deum in omnibus operibus nostris respiciamus, vt vere cum Psalm. 58. clamare possimus: *Fortitudinem meam ad te custodiam.* Quid est, *ad te custodiam?* Ait Guillel. *Ad te, quasi ad debitum finem, fortitudinem meam alligabo, propter te, scilicet, & non propter aliud fortiter agam.* Dum enim in vno angulari lapide spem figimus, vnum Iesum spectamus: totam fortitudinem habemus, qua hostes perimamus.

Psalm. 58.
Guillel.

§. XLI.

Eucharisticus cibus fortiter operantibus paratur.

SElecti lapides ad tantum facinus mittuntur in peram pastoralem, iuxta illud: *Et misit illos in peram pastoralem,* nimirum, vt ait Carthusian. *In qua victui necessaria deportaut, dum exiret cum grege ad pastum.* Et cibi, & lapides simul in eadem pera asseruantur. Et quid mysterij, quòd lapides ad tantum facinus electi cibis, panibúsque apponantur? Fallar, nisi iam ibi adumbrabatur cælestis, viuificúsque panis, qui solis apponitur, & datur iis, qui ad magna facinora operanda parantur. Dicebat Iesus rogenti Iudæorũ turbæ Ioan. 6. *Operamini non cibũ, qui perit, sed qui permanet in vitam æternam: quem filius hominis dabit vobis. Hunc enim Pater signauit Deus.* Hunc, inquam, cibum, qui manet in vitam, signauit Deus, id est, multis sigillis seruatum muniuit, ne passim sumeretur; sed magis custodiretur, defenderetur. Sic Dan. 6. dum tantus Propheta cibus datur leonibus, lapis ponitur super os laci, *quem obsignauit Rex annulo suo.* & sic Iudæi Matth. 27. *Munierunt sepulcrum signantes lapidem cum custodibus,* &c. Quibus patet, vt obsignatio ponitur pro custodia, ne aliquid omnibus pateat. De cibo ergo, qui permanet in vitam æternam, peculiariter dictum est. *Hunc Pater signauit Deus,* nimirum hunc maximè custodiuit, sub multis vestibus, sigillisque clausit. Et cur tanta custodia adhibita est huic pani, nisi, ne ab otiosis, & indignis; sed à validis, fortiterque operantibus capiatur? Ait Rupert. lib. 6. in Ioann. *Hunc Pater signauit. Idcircò non nisi operantibus dabit hunc cibum Filius hominis, quia Pater hunc signauit, hunc à communibus, certo, & proprio signo suo distinxit: vt cùm alios cibos omnes bonis, ac malis operantibus, & otiosis communes fecerit eadem largitate, qua Solem istum visibilem facit oriri super bonos, & malos, & pluit super iustos, & iniustos; solum hunc panem, hunc cibum, nunquam dare velit nisi dignis, id est, operantibus opus Dei. Ita signauit, ita clausit tali porta munitus, vt non cum cibis communibus pateat, à porcis, & canibus inueniri.* Mundiales escæ in aperto sunt omnibus volentibus illas, siue boni, siue mali, siue desidiosi, siue operantes sint, iuxta illud Psalm. 144. *Aperis tu manum tuam, & imples omne animal benedictione.* Sic reserata sunt, & aperta horrea bonorum pereuntium, vt vel canes, vel porci inde manducent; panem autem viuificum signauit Deus, clausisque portis muniuit, ne detur nisi illis, qui operantur opera Dei, longéque sunt à desidia. Crede mihi, homo, ne desidiosus in diuinis operibus cælesti cibo edas; sed de tanti cibi appositi præsentia ad illa te apta opera, quæ Dei gloriæ cedant. Nota est historia serui illius ab Abrahamo missi, vt sponsam filio domini sui quæreret. Is cum camelis ad Rebeccæ domum peruenerat, ibique hospitatus circa se officia tacitus excipiebat. Tandem Genes. cap. 24. *Introduxit eum in hospitium; ac destrauit camelos, deditque paleas, & fœnum, & aquam ad lauandos pedes camelorum, & virorum, qui venerant cum eo: & appositus est in conspectu eius panis qui ait: Non comedam donec loquar,* &c. Ecce tibi, vt hospitium tacitus recipit, imò multa obsequia circa camelos suos, & seruos suos excipit: & tamen tacet quietus. Vbi autem panem circa se positum videt, non patitur quiescere; sed totus effunditur in enarranda ea, quæ Dei gloriæ cedant: nequit enim vel vmbra diuinissimi panis homines sustinere, qui non aptentur diuinis operibus. Ait Rupert. lib. 6. in Gen. cap. 41. *Cùm gratus esset hospitibus, siluit adhuc, donec in conspectu suo panis poneretur. & tunc demum inter maxima fœdera hospitij, id est, in præsentia panis appositi sermonem ingressus est, à verbis incipiens laudibus Dei.* Non admittit cælestis cibus otiosos, stertentésque conuiuas, sed vt primùm apponitur, facit, vt hospites quietem rumpant, & in diuina, vel prædicanda, vel efficienda sese accingant. Dum debitè accedes ad mensam hanc, iam non desidiosus iacebis, sed & intelligens aptatus perficiendis diuinis. Ioan. 4. dicebat Iesus Samaritanæ: *Aqua, quam ego dabo, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam.*

Ioan. 6.

Dan. 6.

Rupert.

Genes. 24.

Rupert.

Ioan. 4.

vitam æternam. Non equidem fiet lacus, aut stagnum aliquod quietum; sed fons semper exundans, vndique latices emittens, salientes in æternam vitam. Tantus enim calix nescit non impellere suos in noua facinora, vt dicat Ruricius lib. 2. ep. 33. *Hanc aquam si quis fidelis, non gustu tantum, summotenus ore, libauerit, sed totis animæ visceribus appetens cominus sorbuerit; protinus in laudem Domini omnipotentis erumpet, & hoc incipiet ructare, quod biberit: sicut beatissimus Euangelista, qui super pectus Domini recumbere meruit, mysteria regni cælestis audiuit, & in illam vocem, quam antea nullus audierat, clamauit: In principio erat Verbum,* &c. In voce, & in opere ostendes, ad quem cibum, potumve accesseris: mensa enim cælestis, calixque diuinus dignè gustatus non patitur quiescere suos conuiuas, sed eos in diuina impellit facinora.

Ruric.

§. XLII.

Frugalis parsimonia cibi, penè inexpugnabilis custos virtutum.

TRiumphaturos de hoste lapides peræ pastorali Dauid commisit, in qua cibos portauit, cùm ad pascuam iuit, vt paulò antè vidimus: dicit enim Text. *Et misit illos in peram pastoralem.* Et quid frugalius, quàm pastoris pera? Fallar, si alicubi sint parciores cibi: vt appareat, quàm sapienter Dauid triumphaturos lapides peræ committeret, in qua parcissimi asseruantur cibi: de ciborum enim parcitate venit penè insuperabilis custos virtutum. Gen. 2. dicitur: *Tulit ergo Dominus Deus hominem, & posuit eum in Paradiso voluptatis, vt operaretur, & custodiret illum. Præcepitque ei dicens: De ligno autem scientia boni, & mali, ne comedas.* Itaque positus est homo in Paradiso, *vt operaretur & custodiret illum.* Et quid facturus erat pro tanti custodia loci? Insinuabat ipse Dominus præcipiens: *De ligno autem scientia ne comedas,* quasi nullo tutiùs posset tantam possessionem custodire, quàm parcitate cibi: vbi enim cibi parcitas, ibi & custodia inexpugnabilis penè virtutum inuenitur. Ait Ruricius lib. 2. ep. 14. *Adam paradisi custos delegatur & colonus, scilicet, vt haberet operandi muneriam libertatem vberis, & quod eruditionum obtinuisset industria, parsimoniæ abstinentia custodiret.* Sapienter quidem parca ciborum abstinentia ponebatur pro iocunditæ custodia Paradisi: dum enim parci cibi frugalitas viget, vix patet aditus hostilibus incursibus. Matth. 4. famescenti Iesu in deserto suggerit hostis, vt panes faciat de lapidibus; & nihil panum propositione a suet aùs Iesum proficiens, subitò transit ad aliud: statuit enim Iesum in templi pinnaculo, & cœpit suadere præcipitium dicens: *Mitte te deorsum.* Quæ verba miratus D. Maxim. manifestè inde probat Diaboli turbationem, & stultitiam, quòd credat, se posse persuadere præcipitium ei, cui non potuit persuadere cibum: ait enim hom. 1. in Dom. 1. Quadrag. *Quàm turbatus hoc loquitur, qui putat ei se præcipitium persuadere posse, à quo nihil potuit de panibus impetrare.* Sanè, qui circa cibos adeò frugalis extitit, stultissimè in præcipitium impellitur à Diabolo: inconcussæ enim est fortitudinis, qui tanta munitur cibi parcitate.

Gen. 2.

Ruric.

Matth. 4.

Maxim.

§. XLIII.

Suauitas diuina patet etiam in malis temporalibus illatis.

IN pera pastorali ponuntur lapides, qui parantur ad interfectionem Goliath, iuxta illud: *Et misit illos in peram pastoralem* quæ, iuxta Rupertum, pro lacte suscipiendo parabatur: quippe sit lib. 2. in libros Reg. c. 5. *Pera namque vas pastoritium est, in quo lac mulgeri solet.* Sed, quid lac cum lapidibus electis ad perdendum Goliath? Crede mihi, lacteus, & suauis est Deus, etiam cùm impiis immittenda tela parat. Quò spectans dicebat D. Paulinus in S. Felicis Natali 8.

Rupert.

Credite, non armis, neque viribus esse timendos
Allophylum populos, quos propter crimina nostra
Offensi mouet ira Dei, vt formidine mortis
Excitet ad curam vita torpentia corda:
Ergo Deum mitem sæuo timeamus in hoste.

Paulin.

Expende hoc dictum: *Deum mitem sæuo timeamus in hoste.* Cùm enim sæuus hostis adest, qui nostra petat, qui nos irreconciliabiliter perimat; non hostem sæuum tunc timeamus; sed mitem Deum sese ostendentem in illa sæuitia hostis. Sed qualiter Deus mitis dicatur posse esse in sæuo hoste; ab eius ira excitato in nefariorum perditionem? Quid mitias, & suauitas cum Deo adeò irato, quòd sæuos excitet hostes, qui perdant peccatores? Planè de magna Dei mititate, & suauitate venit malum quoduis temporale, quod infertur peccatoribus. Id clamabat Psalm. 98. *Deus noster, tu exaudisti eos: Deus tu propitius fuisti eis, & vindicans in omnes adinuentiones eorum.* Ecce, vt propitius dicitur fuisse Deus, etiam dum vindicabat peccata. Circa quod ait D. August. ibi: *Non solum donans peccata, sed etiam vindicans, propitius fuisti. Illi Deus irascitur, quem peccantem non flagellat. Nam, cui verè propitius est, non solum condonat peccata, ne noceant ad futurum sæculum, sed etiam castigat, ne semper peccare delectet.* Nunquam mala temporalia non exire solent à Deo, & propitio, & mitissimo in peccatores. De lacteo benignitatis diuinæ fonte vt exundant bona, sic tela in impios contorqueri solent. Psalm. 98.

August.

1. *Reg.* 17. Cúmque inspexisset Philisthæus, & vidisset Dauid, despexit eum: erat autem adolescens rufus, & pulcher aspectu. Et dixit Philisthæus ad Dauid: Nunquid ego canis sum, quòd tu venis ad me in baculo? Et maledixit Philisthæus Dauid in Diis suis, dixitque ad Dauid: Veni ad me, & dabo carnes tuas volatilibus cæli, & bestiis terræ.

§. XLIV.

Inuincibilis est fortitudo illius, qui totus intentus est inuisibilibus.

IN ipso Dauidis cum Goliath congressu moratur Textus in explicanda Dauidis pulchritudine; præcipue, quæ circa eius erat oculos: ait enim: *Erat autem adolescens rufus, & pulcher aspectu.* Theodor legit: *Rufus, cum pulchritudine oculorum.* Sed, quid ad tam cruentum congressum, oculorum pulchritudo? An fascino pugnandum erat? An Dauidis oculi instar basilisci iaculaturi erant venenum, quo caderet Goliath? Cur ergo memorantur tunc temporis Dauidis oculi? Erat equidem in Dauidis oculis aliquid, quod hominem faceret inuincibilem, sed in oculis animi, qui in eo è terminis visibilibus erant intenti inuisibilibus. Et cur inde non triumpharent? Accipite Theod. q. 40. fatentem: *Cùm Dauid esset nudus, vilis armorum, & qui pascebat oues, mox, qui exercitatus erat in bello & trophæis, & qui erat paruus, & contemnebant eum, qui de tantu se iactabant pulchritudine. Vidit enim eum, inquit, Goliath, & eum nihili fecit, quoniam esset puer, & ipse rufus, cum pulchritudine oculorum. Intentabantur enim animi oculos oculi corporis: illi enim acutum cernebant, & contemplabantur eum, qui non cadit sub aspectum.* Sic virtutē triumphatricem in Dauide commendans, vnam proponit virtutem, & pulchritudinem oculorum. Sed quæ erat vis oculorū in Dauide adeò potens? Ait: *Contemplabantur eum, qui non cadit sub aspectum.* Sint tibi oculi intenti inuisibilibus; & fallar, si ab hoste superari possis. Desint alia arma, gladius, clypeus, hasta: desint corporis vires: habeas oculos, qui in iis, quæ cernuntur externis, magis ad inuisibilia ferantur; & superabis validissima quæque. Ad hæc aiebat D. Paulin. in S. Felicis Nat. 8.

Theodor.

Idem.

Ergo fides summa Deo trepidantia firmet
Pectora, & in mæsto securum tempore tempus
Præsumat, confisa Deo: quia non metuendi
Causa timere Deum, quem quisquis non timet vnum,
Omnia iure timet. Pedane legionibus illi,
Perfugióque parent reparatis mœnia muris,
Nulla salus est sine, quibus est fiducia Christi:
Nos Crucis inuicta signum, & confessio munit.
Armatique Deo mentem, non quærimus arma
Corporis: & quanquam membris videamur inermes;
Arma tamen gerimus, quibus & sub pace serena
Contra incorporeos animis decernimus hostes.

Paulin.

Quando nos contra incorporeos, & inuisibiles hostes magis stamus, ad illos potiùs attendimus, licèt omnia

alia

alia arma desint, licèt nudi simus, superiores illis euademus. Est equidem triumphatrix virtus in oculis, qui inter hæc visibilia sciens esse intenti ad inuisibilia, & incorporea: qui coram, visibiles inimico imagis aspiciant ad inuisibiles.

§ XLV.

Summa feritas hominis, quæ inimici morte non placatur.

EA erat feritas Goliath, quæ non contenta ostendatur Dauidis morte; sed adhuc se in eius cadauer sæuituram decerne: aiebat enim: *Veni ad me, & dabo carnes tuas volatilibus cæli, & bestiis terræ.* Quibus, vt benè notat Salianus noster, non solùm mortem minatur; sed insuper cadaueris inhonestam lacerationem, qua non sepulcro inferatur; sed bestiis detur. Quo nescio, si truculentius aliquid in homine cogitari potest. Magna est feritas, quòd hominem neci dedas; at quòd post necatum adhuc in eum desæuias, sepulturámque neges, id ferale quoduis ingenium excedit. Prophetam Deo inobedientem inuadens leo 3 Reg. 13. occidit eum: at post occisum ait Textus: *Leo stabat iuxta cadauer.* Honorem cadaueri deferebat, instruens homines, quàm supra bestiarum feritatem est, inimico occiso sepulcralem honorem non deferre. Matth. 26. Iudæ inuidenti profusionem vnguenti, qua mulier Iesum vngebat, ait Iesus: *Quid molesti estis huic mulieri? opus enim bonum operata est in me;... Mittens enim hoc vnguentum hoc in corpus meum, ad sepeliendum me fecit.* Qui coram tondente se obmutuit, coram Præside tacebat, & inter flagra, crucifixionisque tormenta nullam querelam dedit; nunc contra vnguenti effusi murmuratorem queritur, illúmque interpellat. Et cur qui mortem sustinuit tacitus, nunc de hoc murmuratore queritur? Hic non quiescebat in morte inferenda Magistro; sed adhuc in iis, quæ post mortem suam, sæuiebat, volens tollere vnguentum, quod ad sepulcralem honorem conferebat. Ex quo D. Basil. Sel. orat. 31. ait: *Tantùm non hæc affatur ad Iudam Iesus: Ne mihi ritus sepulcrales inuideas, locis vita spoliaueris. Nam mulier hæc sepulcrali ritu mortem animo in antecessum præuenit. Honorem puta sepulturæ meæ hoc esse: & si eadem apparas, tumulum saltem concede.* Sanè hoc in Iuda intolerabile bonus Iesus ostendebat, quòd eius furor vltra mortem Magistri procederet; & neque defuncto parceret; sed illi sepulcrales ritus tollere vellet. Et quis supra omnes feritates rabiem non execretur, qua quis adhuc post mortem sibi infensi hominis in eum sæuit? Cain truculentissimè intulerat fratri necem; sed post occisum fratrem requisitus à Deo de illo ait, Genes. 4. *Nunquid custos fratris mei sum ego?* Sic quem occisum iam viderat, adhuc despicit; & se custodem eius negat. Quod miratus D. Basil. Sel. orat. 4. ait: O *vocem ipsa cæde magis execrabilem! Non cæde ipsa consopiuit impudentiam: odia etiam nunc renouat. cúmque caesum Abelem non videat, contra fratris animum stomachatur.* Meritò putatur execrabilius, atque truculentius morte illata, quòd post mortem non quiescat; sed adhuc in defunctum odia conseruet, & in cineres furorem exerceat: quod in omnium truculentissimis tyrannis vix inuenietur. Quis neget summam feritatem Regis Israelitæ, qui serram excogitauit, quæ Isaiam secuit medium? Quis ignoret immanem sæuitiam Antiochi, dum tot inaudita, & horrenda excogitat tormenta, vt Machabæos perdat? Tamen neque primus, nec secundus in mortuos sæuierunt, qui in viuos tam crudeles fuerunt. Rem ponderat Prudentius, dum corpus S. Vincentij obiectum feris à Tyranno canit:

Salian. *3. Reg. 13.* *Matth. 26.* *Basil. Sel.*

Ast ipsum Dei,
Sed receptum continuo
Cum Machabæis fratribus,
Secto Isaia proximum.
Simplex sed illis contigit
Corona pœnarum, quibus
Finem malorum præstitit
Mortis supremus exitus.
Quid tale sector ausus est?
Truncata nunquid corporis
Segmenta post serram feris
Ob esse, aut vinclis dedit?
Num Machabæi Martyris
Linguam tyrannus crutam,
Raptámve pellem verticis
Auibus cruentis obiulit?

Prudent.

Expende ab illis: *Quid tale sector ausus est?* Quippe, qui serram excogitauit, qua Isaiam secaret; qui vngulas, qui sartagines ardentes inuenit, quibus Machabæos perderet; vbi eos defunctos viderunt, non ampliùs ausi sunt in eorum cadauera. Vt videas, quàm supra crudelissimos tyrannos est, qui infensi sibi hominis morte non quiescit.

1. Reg. 17 Dixit autem Dauid ad Philisthæum: Tu venis ad me cum gladio, & hasta, & clypeo: ego autem venio ad te in nomine Domini exercituum, Dei agminum Israël, quibus exprobrasti hodie: & dabit te Dominus in manu mea, & percutiam te, & auferam caput tuum à te: & dabo cadauera castrorum Philisthiim hodie volatilibus cæli, & bestiis terræ, vt sciat omnis terra, quia est Deus in Israël: & nouerit vniuersa Ecclesia hæc; quia non in gladio, neque in hasta saluat Dominus: ipsius est enim bellum, & tradet vos in manus nostras.

§. XLVI.

Nomen Dei validissimum omnium tutamen.

MEritò Dauid armis Goliath vnum opponit nomen diuinum, quo ipse solo munitior adest, quàm omnibus armis ille. Ait enim: *Tu venis ad me cum gladio, & hasta, & clypeo: ego autem venio ad te in nomine Domini,* &c. Quasi vnum Dei nomen solum pro omnibus armis sufficiat, vt inexpugnabilem reddat suum alumnum. Et quidem, qui pro se habet nomen diuinum, non mirer, si armatas omnes potestates rideat, vt qui fortiori gaudeat munimine. Ioan. 6. aiebat Dominus: *Operamini, non cibum, qui perit, sed, qui manet in vitam æternam: quem Filius hominis dabit vobis: hunc enim Pater signauit Deus.* Itaque viuificum cibum dicit esse à Deo signatum, ac obsignatis claustris custoditum, ne pateat malis incursibus. Sed quo illum obsignauit Pater? Apud Matth. cap. 28. de Pharisæis audio: *At illi munierunt sepulcrum, signantes lapidem cum custodibus.* Quia timebant, ne latronum manus raperent corpus Iesu de sepulcro, lapidem signauerunt armatis custodibus adhibitis. Pater autem, cum quo signauit panem viuificum, ne eum potentiores inuaderent? An cataphractos adhibuit? An apposuit armatos milites? An Cherubim posuit flammeam romphæam vibrans? Nihil horum posuit; sed vnum nomen suum superposuit, quod pro omnibus armis valuit, ne quis hostis auderet in panem viuificum. Ait Rupert. lib. 6. in Ioan. *Ita signauit, ita clausis omnibus talorum portis apud se continuit, vt non patiatur à canibus, vel porcis inueniri. Quo autem signo hunc signauit? Magno planè & venerando signo, scilicet nomine suo. Dixit enim de hoc pane vno: Et est nomen meum in illo. Nomen, quod est Dominus Deus, ut Dei Filius, huius panis proprium signum est.* Pro ferreis vectibus, pro cataphractis, pro armatis militibus, siue Cherubinis, qui viuificum panem à noxiis custodirent; nomen suum posuit in illo, quo solo ab omnibus manet liber periculis, nullum malum incursum timet. Quò respiciens Isaias cap. 51. *Populus meus lex mea in corde eorum: nolite timere opprobrium hominum, & blasphemias eorum ne metuatis, sicut enim vestimentum, sic comedet eos vermis; & sicut lanam, sic deuorabit eos tinea. Salus autem mea in sempiternum erit.* Quæ verba sic legit D. Ephrem Paræn. 40. de pietate, &c. *Populus meus, tuitio nomen meum in cordibus vestris, nolite timere opprobrium hominum, & blasphemias eorum ne metuatis: sicut enim vestimentum veterascet tempore; & sicut lana comeditur à tinea, ita destruentur obuentura mihi mala,* &c. Expende illud, vnde nec blasphemiæ, nec contemptus hominum timendi sunt, nimirum: *Custos nomen meum in cordibus vestris.* Vbi enim tibi cordi sit nomen diuinum, nihil tibi restat metuendum: cedentibus enim, imò euanescentibus malis omnibus, salus tua inconcussa manebit.

Ioan. 6. *Matth. 28.* *Rupert.* *Isaia 51.* *Ephrem.*

§. XLVII.

§. XLVII.

Fides valentior armis.

DIuini nominis fidem opponit Dauid Goliath armis, cùm ait: *Tu venis ad me cum gladio, & hasta, & clypeo, ego autem venio ad te in nomine Domini,* &c. Quid est, *Ego venio ad te in nomine Domini?* Ait D.Chrysost. hom. de Dauid, & Goliath: *Tu venis ad me fidens in gladio, ego in Deo. tu terrenis dimicas, ego cælestibus pugno: tu in lancea, ego in fide.* Et sapientissimè armis Philisthæorum vnam fidem opposuit: fides enim valentior omnibus armis est. Dicebat in rem præsentem D.Paulinus in S.Felicis Natali 8.

Super omnia semper
Arma fides valuit, tali puer ille pusillus
Robore grandis erat, quo spretis fortior armis
Paulin. *Perculit armatum, similis virtute gigantem,*
Arma fide semper, nunquam cognouimus armis
Indiguisse fidem.

Vbi fides est, infirma sunt quæuis arma: fides sine armis potens est armatos prosternere: nescit enim de validissimis omnium non triumphare. Felices vos, quos fides implet: vel nudi potestis aduersùs ingentes hostium exercitus stare. Hinc Venant. Fortun. lib. 11. dicebat ad Chilpericum Regem:

Noxia dum caperent hostes sibi bella parans,
Ven.Fort. *Pro se pugnauit mentis in arma fides.*

Cinctus Chilpericus hostilibus exercitibus, ad vnum fidei confugit armarium: & dum secum fidem nouit stare, protinùs despexit hostilia arma. Vidit Ezechias immensum pene hostium exercitum exultantem contra se, & ciuitatem sanctam. Quid tunc? Processit nox, & ait Isaias cap. 37.
Isa.37. *Surrexerunt mane. Et ecce omnes cadauera mortuorum.* Et quibus armis bonus Rex tot millia armatorum trucidauit? Ait D.Paulinus, vbi suprà:

Nuda fides armata Deo est, fideique vigore
Paulin. *Fortior Ezechias paucis, quàm millibus ille*
Sennacherim, cuius Babylon, & opima Niniue
Regnum erat.

Induit Ezechias fidem, & inde fortior apparuit Babylonio Rege millibus armatis stipato. Nec solùm Ezechias fide præualuit densissimis hostibus; sed & fœmina validissimum ducem peremit. Ea fuit Iael, de qua Iudicum 4. *Tulit*
Iudic.4. *itaque Iael, vxor Haber, clauum tabernaculi, assumens que pariter & malleum,* &c. sicque confixit cautissimum Sisaram. Et vnde fœmina sic fuit ausa? Ait ipse S. Paulinus suprà:

Fœmineas quoque personas mente virili
Paulin. *Induit alma fides; mulier quo sancta peremit*
Terribilem Sisaram, transfixum tempora palo.

Longum esset ire per singulos fidei triumphos: illud certum nobis sit, quòd nulla inuenta sunt arma, quæ non cedant fidei virtuti. Quis neget potentiam fidei? De forti mu-
Prou.31. liere dicebat Salomon. Prou.31. *Sindonem fecit, & vendidit, & cingulum tradidit Chananæo.* Per traditionem cinguli, forte
Genes.49. aliquid militare innuitur, quando, vt est Genes. 49. accincti præliantur. Sed mirabar, quòd fortis mulier vilissimos Chananæos ad militiam vocet. Cur hæc fortis mulier vtitur adeò vilibus militibus? Exprimitur in hac muliere fides, quæ potens est quoscunque debiles ad neruos fortes erigere. Ait Rupertus lib.7. de Glor. Trinitatis, cap.7.
Rupert. *Valdè ergo contemptibilis Chanaan, cuius septem gentes ad introitum filiorum Israel terra euomere debuit, quod & fecit. E contrà fides valdè potens, & valdè nobilis, quæ Chananæo tali homini, vel cuilibet simili huic cingulum tradere potuit, vt præcinctus ambulet ob meritum fidei, filius regni, qui fidem non habent, ejicerentur, & descenderunt aut etiam in captiuitatem eunt.* Sic ibi de fidei potentia.

§. XLVIII.

Hostis noster sentit in se pœnam, quam nos pro Deo patimur.

CVm dixerimus suprà §. 45. sæuissimum esse, quòd in defuncti cadauer hostis desæuiat; nihilominùs Dauid dicit Philisthæo: *Auferam caput tuum à te, & dabo cadauera castrorum Philisthiim hodie volatilibus cæli, & bestiis terræ.* Et cur Dauid rem adeò feram minatur hosti? Cur non contentus eius internecione? Cur etiam post mortem in cadauer sæuit, quod ferum valdè erat? Similem comminationem hostis Dauidi paulò antè fecerat: vnde non miror, quòd sibi denunciatam comminationem hostis Dauid hosti referat: tristissimum enim est, quòd hostis noster patiatur, quidquid nos patimur propter Deum. Hinc Sidon. Sid.Apoll.
Apollinar. celebrat, vt Dæmonia eiiciebantur à corporibus obsessis per ossa Sancti Episcopi defuncti in exilio propter Deum. Ait enim lib.7. epistol.16.

Quáque venit, Lemurum se clamat cedere turba:
Dæmonem tu iubes, exul, in exilium.

Expende hoc, nimirum: *Dæmonas tu iubes, exul, in exilium;* quippe, quia ipse exul erat, pro Deo exulare cogebat Dæmonas à corporibus, quæ obsidebant. Nullam enim pœnam patiuntur serui Dei propter Deum, cur similem non 2.Mach.7.
inferant hostibus antiquis. Habes 2.Mach.7. cautissimam pugnam septem fratrum cum Antiocho tyranno, quorum constantiam vt confringeret, multis illos tormentis vexabat. Imò, *& iussit ei, qui prior fuerat locutus, amputari linguam, & cute capitis abstracta, summas quoque manus, & pedes ei præscindi.* Et quis magis torquebatur iis suppliciis? Ait D.Am- Ambros.
bros. lib. de bono mort. cap.11. *Exurebant immanes bestiæ cutium capitis, & pardalicis feritatibus sæuiebant: at ille deficiens, Quàm dulce, inquit, mori pro religione. quàm suauis omnis acerbitas mortis pro pietate: quia manet bonum remuneratio laborum. Tua sunt, Rex, grauiora tormenta, trucius & vehementiùs torqueris suppliciis, quia vides te vinci in potestate.* Et quidem sapientissime tormenta pro religione suscepta non tam se, quàm inferentem vexabant. Nil mali patitur Dei seruus ab hoste, quod non magis in ipsum hostem retorqueatur.
Quis nesciat passiones Iob? Percussus à Diabolo fuit cap.2. Iob 2.
vlcere pessimo à pedibus vsque ad verticem capitis: *Qui testa saniem radebat.* Et quid inde? Ait Tertullian. lib. 4. in Tertul.
Marc. *Quale in illo viro Deus feretrum de Diabolo extruxit? quale vexillum de inimico gloriæ extulit? Ridebat Deus: dissecabatur malus, cùm Iob immundam vlceris sui redundantiam magna æquanimitate distingueret.* Expende: *Dissecabatur malus.* Vbi enim Iob propter Deum in tantum malum erat redactus, quòd testa saniem radens, dissecaret suas ipsas carnes, ipse magis hostis illius dissecabatur. Matth.27. de lu- Matth.27.
dibriis Iesu meo factis ait: *Plectentes coronam de spinis, posuerunt super caput eius.* Spinæ ponuntur in Iesu capite; sed, quæ magis pungant hostem humani generis. Ait enim D.Athanas. ser. de pass. *Quas spinas cùm ille gestasset, tunc demum serpe-* Athanas.
pit serpens spinas, tamen sed iam innexas nobis, & illius tantummodo sceleris iudices. Nunc enim Diabolus in spinis, velut in stimulis, calcitrat nos: sicut olim irritans carnifices circa Saluatorem, in spinas, quasi in stimulos, calcitrabat, magisque pungebatur, quàm pungebat. Sic, quas Iesus pro iustitia spinas patiebatur, immittebat in Diabolum: affligitur enim Diabolus in pœnis iustorum. Dicebat Dominus
Diabolo de Iob cap.1. *Ecce in manu tua est.* Et cur iustum Iob 1.
hominem sic in manus tradit Diaboli? Ait D.August. in Psal.
120. *Permissus quidem à Deo Diabolus, vt iustus probaretur, &* August.
impius puniretur, abstulit omnia. Vt enim cladibus iustus Iob probabatur, sic impius Diabolus puniebatur. Et Psalm.88.
dicitur Iesu: *Tu humiliasti, sicut vulneratum superbum.* D.Au- Psal.88.
gustinus: *Humiliatus es, & humiliasti: vulneratus es, & vulnerasti.* Sic, quæ mala in se Iesus excipiebat, Diabolo inferebat. August.

§. XLIX.

In quauis victoria agnoscendus est Deus, præcipuè illius causa.

SAnctissima illa verba Dauidis sunt, quibus victoriarum prædicat Deũ authorem aiens: *Et nouerit vniuersa Ecclesia, quia nõ in gladio, nec in hasta saluat Dominus: ipsius est enim bellum, & tradet vos in manus nostras.* Quæ verba miratur D.
Basil. Sel. orat.15. vbi ait: *Goliath fastum confringebat bonus* Basil.Sel.
Dauid, contestans victoriæ authorem Deum. Nihil sibi arrogabat, sed omnia referebat Domino. Sic Apoc.4 viginti quatuor seniores, qui coronati adstabant throno Agni, mitte- Apoc 4.
bant coronas suas ante thronum, dicentes: *Dignus es, Domine Deus noster, accipere gloriam, & honorem.* Et cur non magis 4.Esdr.2.
coram Domino suo retinent coronas? In 4 Esdræ cap.2. dicitur: *Vidi in monte Sion turbam magnam:: Et in medio eorum erat iuuenis statura celsus, eminentior omnibus illis, & singulis eorum*

tum capitibus imponebat coronas. Nec in tot coronatorum multitudine inuentus est vnus, qui coronam deponeret, & mitteret ante pedes iuuenis illius diuini. Quando ergo in tot millibus nullus deponit coronam, cur duodecim isti seniores vno animo, & eodem voto suas coronas demittunt, & ad pedes Agni deponunt? Ostendebatur in iis præsentia eorum, quorum ea est cura, vt in omni victoria appareat Deus præcipua illius causa. Ait enim Rupert. lib. 4 in Apocal. *Qui in regno, vel pro regno Dei laborauerunt, digne in conspectu regnantis, & sedentes coronati sunt. Verum isti* Rupert. *considerantes, quia non suis meritis, sed gratia Dei coronam assecuti sunt; & perpendentes, quia is, per quem omnium author salutis eorum per passionem consummatus est, & ipsi suam dignitatem participes faciunt, & totum, quod meruerunt, cum humili reuerentia illi attribuunt. Mittunt ergo ante thronum coronas suas, id est, quidquid virtutis, quidquid habent dignitatis, Deo cum gratiarum actione offerunt.* Debent hoc præstantissimi quique Deo; nimirum, quòd in id incumbant, vt Deus appareat causa principalis in omnibus victoriis suis, & triumphis. Matth. 21. vbi Iesus sedens in asino Rex mansuetissimus Ierosolymam intraret, narrabat Textus. Matth. 21. *Plurima autem turba straverunt vestimenta sua in via: alij autem cædebant ramos de arboribus, & sternebant in via.* Et quid significabat ista demissio ramorum ante pedes Iesu? Ait Victor. ad cap. Apocal. 4. *Alij præcisis ramis palmarum, viam sternebant, alij tunicas suas substernebant: duos, scilicet, Patrum; ultimum Prophetarum magnorum* Victor. *virorum, qui quascunque habebant palmas victoriarum contra peccatum, victas omnium Christo eas sub pedibus iacebant.* Expende illud: *Magnorum virorum*, &c. Magni enim viri est, facere, quòd vnus Deus causa omnium victoriarum appareat.

1. *Reg.* 17. Cùm ergo surrexisset Philisthæus, & veniret, & appropinquaret contra Dauid, festinauit Dauid, & cucurrit ad pugnam ex aduerso Philisthæi. Et misit manum suam in peram, tulitque vnum lapidem, & funda iecit, & circunducens percussit Philisthæum in fronte. Et infixus est lapis in fronte eius, & cecidit in faciem suam super terram. Præualuitque Dauid aduersùs Philisthæum in funda, & lapide, percussúmque Philisthæum interfecit.

§. L.

Nomen diuinum lapis est, quo proterui impij perduntur.

Gloriatus paulò antè fuerat Dauid, se abiectis telis, in vno solo nomine Dei exire aduersùs Philisthæum; dixerat enim *Tu venis ad me cum gladio, & hasta, & clypeo: ego autem venio ad te in nomine Domini*, &c. Sic hostis armis, & telis ex parte sua solùm opponit Dei nomen. Vbi autem ad rem ventum est, mittit manum in peram, sumit lapidem limpidissimum, & positum in funda in hostem iacit: sic enim ibi: *Misit manum suam in peram, tulitque vnum lapidem, & funda iecit* &c. Si pro re nulla aliud telum requiris, quàm nomen Dei, quid recurris ad lapidem? Quid nomen Dei cum lapide? Planè Dei nomen lapis est, qui pertinaces impios amat conterere. Quò spectabat Apocal. *Et dabo illi calculum candidum, & in calculo nomen nouum scriptum*, &c. Vbi Rupertus: Rupert. *Hoc vtique nouum nomen, id est ex nouo homine Christo.* Ecce tibi, habes datum victoribus calculum candidum, siue limpidissimum lapidem, in quo sit nomen Christi, nomen Dei, sub quo miserè conterantur nationes rebelles. Psal. 109 dicebat Psaltes: Psal. 109. *Dominus à dextris tuis: confregit in die iræ suæ Reges.* D. August. legit: August. *Conquassabit in die iræ suæ Reges.* Conquassatio alicuius rei non fit, nisi à ponderoso aliquo, & solido instrumento, siue lapide, siue ferro. At Iesus meus, quem lapidem habuit, quo Reges quassaret? Temporibus Iosue cap. 10. Ios. 10. sero iaculatos lapides grandes de cælo, qui quassarent Reges Chananæos: at à Iesu meo qualis lapis iaculari potest in impios, & rebelles Principes, qui eos quasset, nisi lapis sit nomen eius? Equidem diuinissimum nomen lapis est, qui vi sua, & pondere suo quasset proteruos. Ait sapienter D. Aug. ibi: *Astiterunt Reges terræ, & Principes conuenerunt in vnum aduersùs Dominum, & aduersùs Christum eius. Hi Reges conquassantur gloria sua, & pondere nominis sui infirmos reddidit Reges, vt non possint efficere, quod volebant. Conati enim* August. *sunt multùm delere nomen Christianum de terra, & non potuerunt: quia, qui offenderit in lapidem illum, conquassabitur. Offenderunt ergo in lapidem, & conquassati sunt Reges.* Proh diuinissimi nominis valentia! Sanè pondere nominis diuini conquassantur proterui rebelles; & qui aduersùs tantum nomen insurgunt, lapidem limpidissimum inueniunt, sub quo miserè conteruntur. Crede mihi, nulla est contraria potestas, quæ per diuinum nomen in miserrimum casum non deueniat. Aiebat Psaltes Regius, Psal. 113. *Mare vidit, & fugit: Iordanis conuersus est retrorsum.* Psal. 113. In mari, & in Iordane exprimebat contrarias Potestates, quæ impedimento erant progredientibus ad terram promissam. Hæ autem contrariæ Potestates dicuntur vidisse, & obstupuisse, & fugisse. Et quid viderunt? quid sic eas affecit? Ait D. August. ibi: *Recordetur vnusquisque vestrûm, quemadmodum omnia sæcularia impedimenta cesserunt. diffidentium, & dissuadentium voces, aut* August. *erumpere non ausæ sunt, aut confidentia Christi nomine per omnes terras exaltato, & honorato tremefacta siluerunt. Ergo mare vidit, & fugit*, &c. Sic ad conspectum diuini nominis aduersariæ Potestates tremefactæ, & concussæ fugam arripuerunt.

§. LI.

Pericula à longè præcauenda, ni perire velis.

Nudis lacertis ausus fuerat Dauid cum leonibus congredi, dum ait: *Veniebat leo, & vrsus: & tollebat arietem de medio gregis, & persequebar eos, & percutiebam, eruebámque de ore eorum: & illi consurgebant aduersùm me, & apprehendebam mentum eorum, & suffocabam*, &c. Qui sic cum leonibus manus conserebat, & similia iactat se facere posse cum Philisthæo, vbi ad rem ventum est, non nititur brachiis comprimere hostem; sed à longè stans fundam concutit, & lapidem iacit in eum: dicit enim Text. *Tulitque vnum lapidem, & funda iecit*, &c. Cur in Philisthæum à longè iaculat lapidem? Cur non magis lanceam eius deludit, vt lanceam delusit Saülis; & hominem aggreditur, & inter brachia comprimit, vt leonem, & vrsum aggressus compressit? In leone eruendus erat aries ex ore eius; quod vt fieret, necessum erat, vt Dauid cominùs pugnaret cum eo, & propè eos accederet. In Philisthæo autem nulla erat talis necessitas; sed sufficiebat, quòd quocunque modo interficeretur. Vbi autem non erat necessitas; magnæ prudentiæ res erat, quòd non se intromitteret periculis; sed à longè hostem eliminare obteretur. Vtinam sic saperent vniuersi, & non expectarent in hostium manibus se videre; sed à longè pericula diuerterent! ô quàm securiùs degerent! Luc. 19. cùm appropinquaret Iesus Ierusalem, Luc. 19. *videns ciuitatem, fleuit super illam, dicens: Quia si cognouisses & tu, & quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi: nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Quia venient dies in te, & circundabunt te inimici tui vallo, & circundabunt te*, &c. En spectabant Iesu lacrymæ, vt Ierusalem tunc in illo die cognosceret, quæ ventura illi mala erant; & præuideret hostes venturos, qui circundaturi illam, & afflictori erant: nec expectaret, vt hostes iam accederent, & fulminibus plumbeis quaterent muros eius, vt illos conaretur auertere. Quantum autem malum esset, si non à longè hostes caueres; sed eorum expectares aduentum? Ait Orig. hom. 8. in Luc. Orig. *Si semel nos exercitus hostilis cinxerit, lacrymas Dei non merebimur.* Equidem, dum eminus pugnamus, vt auertantur pericula, vt hostes cedant; Spiritus Iesu pro nobis clamat gemitibus inenarrabilibus: at, dum nihil facientes expectamus hostium aduentum, & quòd hostes nos vndique cingant, inter eorúmque manus periclitemur; metuo, ne tunc Deus non deserat, nullúmque pro nobis Iesus det gemitum. Ionæ cap. 3. sic habetur: Ion. 3. *Cœpit Ionas introire ciuitatem itinere diei vnius, & clamauit, & dixit, Adhuc quadraginta dies, & Niniue subuertetur. Et crediderunt viri Niniuitæ in Deum, & prædicauerunt ieiunium, & vestiti sunt saccis.* Post quadraginta dies ruinam venturam annunciabat: at Niniuitæ minimè expectarunt ruinæ aduentum, nec quòd labare domus inciperent, sed cùm adhuc longè à calamitate essent, eo ipso die, quo de illa audierunt, sese pœnitentiæ dederunt, qua immunes euaserunt. Ait D.

Ephrem

Ionam: *Ex qua die Ionas ipsis comminatus erat, assiduè ieiunabant, & sine intermissione orabant: lacrymarum vim quandam inauditam profundebant, & misericordiam per pœnitentiam comparabant.* Non timent calamitatis dies appropinquare; sed, cùm primùm de illis audiunt, illos à longè stantes nituntur auertere: metuentes meritò, ne calamitatibus medijs, sine remedio perire cogerentur. Quis nolens à longè pericula prospicere, & sibi cauere, expectet euadere periculis medijs? Genes. 19. *Dominus pluit super Sodomam, & Gomorrham sulphur, & ignem à Domino de cœlo, & subuertit ciuitates has, & omnem circà regionem, vniuersos habitatores vrbium*, &c. (Gen. 19.) Et mirabar, quòd Sodomitæ isti à tanta tempestate correpti, tot ignibus fulminati, nullum dicantur clamorem misisse in cælum. Cur miseri salutem in irati Dei manibus non sapitis? Cur hostilibus flammis comprehensi non clamatis ad Deum. Ait Claudius Marius lib. 3. in Gen. (Claud. Mar.)

Fulmineus denso præceps cadit aëre nimbus,
Inuoluitque vrbes, & tetis sunt in agris;
At mixto stridore tonat, vincitque querelas
Flammea tempestas.

Quid magis frequens in periculis? Quippe ait: *Vincitque querelas flammea tempestas.* Solent equidem iam instantia mala voces intercludere faucibus, & sic opprimere homines, vt maior sit vis earum, quàm hominum sensus, qui remedium quærat. Est enim iustum etiam iudicium Dei, quòd qui longè à periculis positi effugia mille patentia contemnebant; Instantibus periculis omnia occlusa cernant. Quis nesciat, arcam illam Noe integro sæculo patuisse volentibus amplecti pœnitentiæ remedium? Riserunt tamen omnes mundiales tam præcox refugium aquarum, cùm serenum esset cælum, & terra floreret. Quid tunc? Ait Gen 7. *Inclusit eum Dominus deforis, factúmque est diluuium*, &c. Expende ordinem. Clausit Deus refugij arcam, & factum est diluuium, quasi id soleat esse commune peccatoribus dilatantibus remedium, vsque ad tempestatis iam ingruentis tempus; vt effugia iam clausa inueniant. (Gen. 7.) Et qui à longè non prouiderunt sibi salutem, in ipsis periculis constituti pereant. Vt dicat D. Basil. Sel. or. 5. *Immanibus vndis inmergebantur vniuersa; frequentissima gentes vnà cum animi improbitate voluebantur in monumentis. qua igitur viuentes se comparauerant, ab ea morientes non merebantur abiungi. Ita diluuij sagena comprehensi, inter fluctuum vertices rotati, ac multa calamitate puniti miserando mortis genere suercipiebantur.* (Basil. Sel.) Equidem, cùm in vita positus, & securitate contempsisti peccatorum remedium, quando periculum mortis accesserit, non inuenies: sed iam sagena piscatoris comprehensus, mutus, & sine voce ad prunas seruaberis æternas.

§. LII.

Humanum est, primas in omnibus velle.

Qvàm certo ictu Dauid lapidem direxit! Ait Text. *Misit manum suam in peram, tulitque vnum lapidem, & funda iecit, & circunducens percussit Philisthæum in fronte.* Longè aliter Dan. 2. euenit; erat enim statua ingens ex auro, argento, ære, ferróque, & testa confecta; *donec abscissus est lapis de monte sine manibus; & percussit statuam in pedibus eius ferreis, & fictilibus, & comminuit eos. Tunc contrita sunt pariter*, &c. (Dan. 2.) Compone modò lapidem, & lapidem; nimirum, Dauidis lapidem, & lapidem Danielis: vterque hostiles potestates confregit, vterque Christi imago erat iuxta Diogonem lib. de Passionis Sacramento: sed (Diogo.) Dauidis lapis frontem Philisthæi petiit: Danielis lapis ad statuæ aduolauit pedes. Et cur in Daniele pedes, in Dauide caput petit? Notanter in Daniele dicitur: *Abscissus est lapis sine manibus.* Non equidem ab humanis manibus, nec ab opere humano; sed à diuino lapis Danielis veniebat: ne miremur, quòd se subdat statuæ pedibus, illamque inde perdat: lapis autem Dauid eius rotabatur manibus, & impulsus ab humanis manibus, non ad pedes, sed ad caput venit: is est enim impulsus humanus, qui sublimia, & prima amet sibi. Matth. 16. dum Petrus Iesum curat (Matth. 16.) retrahere à morte Crucis, ait illi Dominus: *Abi post me, Satana non enim sapis, quæ Dei sunt; sed, quæ hominum.* Et in quo offendebatur Petrus scire solùm, quæ hominum sunt? Cùm Dominum à Cruce amonebat, sibi forsan primatum Crucis reseruabat: hominum enim propriissimum est, in omnibus ad sublimitatem primatus tendere. Ait D. August. in Psal 62. *Non sapis, quæ Dei sunt; sed quæ hominum. Quare quæ sunt hominum? Quia antecedere me vis Redi post me, vt sequaris me.* (August.) In hoc Petrus humanum impulsum in se sentiebat, & ostendebat, quòd vel in morte Crucis primatum quærebat: nunquam enim hominis natura manum non mouet ad prima comparanda. Gen 38 in partu Thamar, *in ipsa effusione infantium, vnus protulit manum, in qua obstetrix ligauit coccinum dicens: Iste egredietur prior: illo verò retrahente manum, egressus est alter.* Duo maximè consideranda in præsentis veniunt: alterum, quòd puer adhuc in visceribus matris existens manum ad primatum mittat: alterum, quòd manum retrahat, & alteri primatum cedat, nascens plantam fratris manu apprehendens. Vtrùm mauis, quòd manum priùs mittat; an, quòd manus retrahat, & plantam fratris apprehendat? Sanè prima immissio manus à natura ipsa nascentis potuit esse, cuius est sese ad primatus sublimitatem mouere: at retractio manus, & primatus cessio, plantæque apprehensio, non à natura, sed à Deo venit. Quò spectans D. Chrysost. homil. 3. in Matth. ait: *Neque erat consequentia naturalis, vt is, qui emisisset manum, tandem, postquàm esset vincta, reuocaret. Nec enim consuetus motus hoc fuit, ordinisue naturæ. Nam præmissa quidem hanc manum, alterum egredi, naturale fortasse fit: retrahi verò istam, & transitum alteri cedere, non iam fit lege nascentium; sed profectò ex Dei gratia.* (Chrysost.) Potuit equidem esse humanus motus, naturæque humanæ impulsus, quòd manus ad primatum obtinendum porrigeretur. Verùm, quòd manus retraheretur, primatúmque cederet, & pedibus fratris hæreret; id non potuit esse ex hominum natura, sed ex gratia omnipotentis Dei. Tunc enim quis non ad sublimitates, & primas euolat, cùm impulsus Dei adest, & humanus deficit.

§. LIII.

Cùm deest Christus, vbi esse debebat; omnia eò mala facilè veniunt.

NOn obstante ærea casside, qua Philisthæi erat caput obuolutum; *infixus est lapis in fronte eius; & cecidit in faciem suam*, &c. Sic frontis armatura cerea facta est, vt lapis penetrans illam fronti infigeretur. Vnde hoc venit? Ait D. August. serm. 119 de temp. *Videte, fratres, vbi Dauid Goliath percusserit. In fronte vtique, vbi Crucis signaculum non habebat.* (August.) Quando frons carebat signo Christi, quo se homines debent munire aduersùs hostes; eò & mors, & extrema ruina conuenerunt. Et quæ mala non veniant ad eum, à quo vel Iesu signum abscessit? Dicebat Dominus Hierosolymitanæ vrbi, Luc 19. *Venient dies in te, & circundabunt te inimici tui vallo, & circundabunt te, & coangustabunt te vndique, & ad terram prosternent, & filios tuos, qui in te sunt: & non relinquent in te lapidem super lapidem.* (Luc. 19.) Tot hæc, tantáque mala Ierosolymam inuaserunt, & illam penitùs perdiderunt. Sed vnde tot hæc mala miseros consecuti sunt? Abscesserant ab Ierosolymis vel signa Iesu; & ideò non potuerunt non in illam omnia venire mala. Ait D. Paulinus in Paneg. Celsi pueri: (Paulin.)

Quod Duce Romano, docui post exitus ingens
Euersit templo, ciuibus, vrbe, sacris.
Fas etenim, vt Iudæa, cui suus hostia Christus
Non erat, & per quam victima Christus erat;
Sede, locóque simul veterum viduata sacrorum,
Infatuata fidem perderet omne sacram.

Nil enim aliud, quam ruina, & perditio, & mors poterat expectari ab illa vrbe, in qua signa omnia Iesu cessarant, & a qua ipse Iesus euolauerat. Crede mihi: si vel vmbra Dei ibi maneret, posset abigere mala. Daniel cap 14. coniectus fuit Propheta in lacum leonum famescentium, à (Dan. 14.) quibus minimè læsus est: imò ait Textus: *Ecce Daniel sedens in medio leonum.* Sic inter leones erat, quasi inter amicos sederet. Et vnde rabiem leonum coercebat, ne ab illis discerperetur? Ait Theodoret. 8. de prouid. *Leones pietatis reddiderunt, ac diuinæ imaginis lineamentis, seu frenis quibusdam retenta, illorum ora constrinxit.* (Theodor.) Dei imago in Daniele relucens hominem inuulnerabilem bestiis reddebat: nullum enim malum præualet aduersùs eum, in quo vel vmbra Dei effulgescit. Vt dicat D. Paulin. epist. 23. *Contra Da-* (Paulin.)

uidem Christi imagine semper inuictum, nulla, magnorum licet hostium manus, vrerúque praeualent. Non accedis hostilis manus ad eum, qui Christi imagine radiat: at si Christi signum tollatur, tunc vniuersa praeualent mala, quae fugiunt, vbi non abest Christus. Dicebat Dauid Psalm. 88. *Tu verò repulisti, & despexisti distulisti Christum tuum.* Circa

Psalm. 88.

quae verba ait D. August. *Quantum tristitia quadam enumeret, in hoc verbo reficit nos. Manet omninò Deus, quod promisisti: nam & Christum tuum non abstulisti; sed distulisti.* Dum enim nobis non auferatur Christus, nihil triste expauescimus, nihil laetum perdimus.

August.

1. Reg. 17. Cúmque gladium non haberet in manu Dauid, cucurrit, & stetit super Philisthaeum, & tulit gladium, & eduxit eum de vagina sua, & interfecit eum, praecidítque caput eius. Videntes autem Philisthiim, quòd mortuus esset fortissimus eorum, fugerunt. Et consurgentes viri Israël, & Iuda vociferati sunt, & persecuti sunt Philisthaeos, *&c.*

§. LIV.

In solis iis, qui surrecturi sunt in vitam, mors somnus censetur.

SEcundò iam dicitur Dauid interfecisse Philisthaeum, iuxta illud: *Cucurrit, & stetit super Philisthaeum, & tulit gladium de vagina sua, & interfecit eum, praecidítque caput eius.* Paulò antè post iactum fundae, & casum Philisthaei dixerat: *Percussit Philisthaeum in fronte eius, & cecidit in faciem suam super terram. Praeualuit que Dauid aduersus Philisthaeum in funda, & lapide, percussúmque Philisthaeum interfecit.* Et quando iam dictus fuerat Philisthaeus percussus lapide cecidisse, & interfectus fuisse; cur deinde additum est, vt Dauid cucurrit, & stetit super eum, & interfecit eum? Si in lapidis percussione interfectus cecidit; cur dicitur Dauid adhuc super eum stetisse, vt ipsum interficeret? Io primo ictu posset credi ab aliquibus non tam interfectus, quàm sopitus: dicebat enim Iosephus ibi: *Quo ictu sopitus Goliathus in faciem est prostratus.* Ne ergo tanti impij, minimè in vitam surrecturi, casus crederetur somnus, aut sopor esse; semel, & bis repetit Textus, vt interfectus est: vt, nimirum, iacto lapide illum Dauid interfecit; & deinde stans super eum aliud lethale vulnus impegit, & caput abscidit. Nullus enim impius, qui in vitam aeternam non surrecturus est, debet credi soporatus in morte; sed interfectus, aeternóque in sepulcro iacere. Psalm. 48 *Simul insipiens, & stultus peribunt: & alienis relinquent diuitias suas: & sepulcra illorum, domus illorum in aeternum.* Itaque impiis sepultura, & mors, non pro lecto requietis datur; sed pro domo aeterna, in qua perpetuò iaceant. Et cur non lectus magis quiescentis, sed domus aeternùm iacentis dicitur sepultura impiorum? Non haberi potest somni requies in eo, in quo non manet resurrectio in vitam aeternam. Ait de illis D. Ambros. ibi: *Denique, tanquam in sepulcro viuunt, qui possunt dicere: Manducemus, & bibamus; cras enim moriemur. Resurrectionem ante oculos non habentes. idcóque tumulis suis affixi, atque attumulati adhaerent quia resuscitari se posse non crediderunt.* Vt à se resurrectionem in vitam abiecerunt; sic sepulcris affixi, attumulati adhaerent; quasi ibi non soporem quietis, sed aeternam perditionem pati debeant. Quò crediderim respexisse illud Iobi cap. 21. de impio dictum: *Ipse ad sepulcra ducetur & in congerie mortuorum vigilabit.* Sanè vita functos, sepulcróque iam datos vocat Paulus dormientes, vt in 1. ad Thessal. 4. *Nolumus vos ignorare de dormientibus, &c.* Paulus suos vocat in morte dormientes; Iob dicit impium in morte vigilare. Et cur iste magis in morte vigilat? Vt ostendatur longissimè esse à somno quietis mors illorum, quoa resurrectio in vitam aeternam non manet; sed aeternùm iacebunt in sepulcri carcere. Quò spectans translatio Pagnini ait: *In tumulo iugiter manebit.* Inde enim non resurget in libertatem filiorum Dei, sed in inferni carcere, semper sepultus reputabitur. Ponderandum enim maximè est, quàm

Ioseph.

Psal. 48.

Ambros.

Iob 21.

Pagnin.

sapienter illa duo de impio intelligantur, nimirum: *In congerie mortuorum vigilabit.* & illud alterum ibi translatum: *In tumulo iugiter manebit.* Sic namque manere in tumulo, vt nunquam ad vitam resurgatur, longissimè à somno abest: tunc quippe, non vigilia, sed somnus in morte habetur, quando inde resurrectio in vitam speratur. Psal. 40. *Inimici mei dixerunt mala mihi. Quando morietur, & peribit nomen eius? Et si ingrediebatur, vt videret, vana loquebatur: cor eius congregauit iniquitatem sibi. Aduersùm me susurrabant omnes inimici mei: aduersùm me cogitabant mala mihi. Verbum iniquum constituerunt aduersùm me. numquid, qui dormit, non adiiciet, vt resurgat?* Sic conficiebat Dominus inimicos suos, qui illi mortem inferre curabant, quando resurrecturo mors, non erat mors, sed somnus. Vt dicat D. August. lib. 18. de ciuitate, cap. 10. *Quando facturi erant, quod moliebantur, id est, occisuri erant eum, ostendens illos vana malitia, frustrà occisuros resurrecturum sic adiecit dicens: Quid agitis, vani? Quod vestrum est scelus, meus somnus est. Numquid, qui dormit, non adiiciet, vt resurgat?* Quando enim resurrectio in vitam immortalem morti assuitur; illa mors, non mors dicenda, sed somnus. Solius resurrecturi mors somnus est; qui verò resurrectionis gloriam non sunt gustaturi, ij non sopiti, sed mortui, sed interfecti censentur, & sepulti. Quò alludit illud D. Luc. cap. 16. *Factum est, vt moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in sinum Abrahae. Mortuus est autem & diues, & sepultus est in inferno.* Sanctus mendicus in morte minimè dicitur sepultus; sed portatus cubitum in Abrahae sinum: impius autem diues, vt qui minimè surrecturus erat in vitam gloriosam, dum moritur, non it cubitum in sinum alicuius, sed it in sepulcrum, in quo aeternùm appareat voracibus flammis sepultus. Et quando Sanctorum mors non habetur somnus, vel profectus ad requiem? Iam defunctus Samuel euocatus apparuit Sauli 1. Reg. 28 cui dixit: *Quare inquietasti me, vt suscitarer?* Sic bonos ostendebat, sic quasi in somno quiescere, à quo ante tempus fuerat Saülis vocibus excitatus, & ideò inquietatus: non enim inquietatur, qui opportunè somnum excitatur; sed, qui ante tempus excitatur. Quae verba ponderans D. Zeno serm. de resurrect. corporum, lib. 3. ait: *Samuel mortis iam lege dispunctus, Saülis Regis desiderantis non tantùm suam praesentiam exhibet; sed etiam ad consulta respondit. Vnde licet clamare: Profectus potius est iste, quàm mortuus.* Planè, qui à Deo excitatur, vt cum viuis quasi viuus agat; minimè credendus in morte interiisse; sed in quietem profectus fuisse.

August.

Luc. 16.

1. Reg. 28.

Zeno.

§. LV.

Impiorum terra, bella sanguinolenta germinat pro frugibus.

OCciso Goliath, fugerunt Philisthiim in fines suos, & persecuti sunt eos Israëlitae. Ait Text. *Persecuti sunt Philisthaeos, vsque dum venirent in vallem, & vsque ad portas Accaron: cecidérúntque vulnerati de Philisthiim in via Suraim, & vsque ad Geth, & vsque ad Accaron.* Hoc fecit Philisthinorum fuga, vt, nimirum, in suarum notissimarum vrbium portis caderent sub gladiis Israëlitarum; prouidente sic Deo, vt in ipsis finibus suis interficerentur impiorum phalanges. Quid aliud impiorum terra exhiberet, quàm mortes, quàm bella cruentissima, quàm hostium gladios? Notabat eleganter id in vrbe Roma Paulus Orosius lib. 7. cap. 8. aiens: *Galba, mox vt Neronis mortem comperit, Romam venit. Cúmque omnes auaritia, saeuitia, segnitiáque offenderet, Pisonem sibi nobilem, industriúmque adolescentem in filium, atque in regnum adoptauit: cum quo septimo mense imperij sui ab Othone iugulatus est. Luit Roma cladibus Principum, excitatisque ciuilibus bellis recentes Christianae religionis iniurias; & signa legionum illa, quae sub aduentu in vrbem Petri Apostoli diminutis totius terrae cunctis nullo modo ad auctandum ciuile bellum valuerunt quod per Scribonianum parabatur, Petro in vrbe interfecto, & Christianis poenarum diuersitate laniatis, toto se orbe soluerunt. De Hispania siquidem illud Galba surrexerat, quo oppresso, Otho Romae, Vitellius in Germania, Vespasianus in Syria imperium simul, atque arma rapuerunt.* Haec gignit semper terra, quae impietati seruit. Sed notanda illa historia notata ab illis verbis: *Signa legionum illa, &c.* quippe Scribonianus dux malè affectus in patriam sibi validissimas legiones adiunxerat, quibus repentina inuasione Romam perderet. Res iam erat in promptu, milites accincti

Paul. Oros.

accincti omnes: solùm restabat, quòd signa eleuarentur, vt in apertum certamen irruerent. Tunc temporis simul Petrus in vrbem ingressus diuinum verbum prædicare cœpit, & rebelles duces ad eleuanda vexilla cucurrerunt. Sed, Dei potentia operante, nulla vi signa à loco dimoueri potuerunt; quo miraculo sopita fuit coniuratio, & consopitum bellum. Quid tunc? Cœpêre Romani laniare Christianos, impietatem crudelissimam exercere, cruci affixerunt Petrum: & ex tunc tetra eorum, quæ vexilla retinuerat, ne ireter in prælium, statim illa explicauit, & vbicunque Romani erant, cœpit atrocia geminare bella. Sic minabatur Deus Deuter. 28. *Ponam cœlum æneum, & terram fer-*
Deuter. 28. *ream*. Quid est *ponam terram ferream*? Planè terra impiorum sic fiet, vt pro fructibus ferrum gignat, gladios, spicula, arcum, & bellum. Sic ait D. Ambros. epist. 55. *Iam si & offen-*
Ambros. *sa inhabitantium huiusmodi sit, vt diuina commissione ei inferantur prælia; verè terra & ferrea, & telorum segetibus exuberans, & fruit nuda fructibus, fœcunda ad pœnam, sterilis ad aliquandam*. Expende illa: *Telorum segetibus exuberans*. In terram enim impiorum sic solet Deus pluere gladios, & bella, vt telorum, & spiculorum appareant segetes in eorum arcis, non frumenti. Scio ad hæc redire Hæreticos, & obiicere nobis Angliam tot annis pacificè regnantem, nec vllum hostile cognoscentem intra se telum. Sed ad quid in Anglia aliena tela, si propria faciunt, quod si hostes fecissent, miserrima esset? Nónne quotidie Angli iugulantur, euiscerantur, suspenduntur, exulare coguntur, depauperantur? Plena sunt vincula; & carceres, & furcæ sanctissimis, & nobilissimis viris: vt liceat dicere Angliæ,
Paul. Oros. quod Paulus Orosius dixit Romæ, quando integram Romanorum legionem proditionis suspectâ, iugulare præcepit: ait enim lib. 4. cap. 3. *Generum Romanus milites integra legionis Romam misit: qui populi iussu media in fera, virgis iussi securique percussi sunt. Visu sibi est tunc Roma vincere, cùm legionem suam integram occidit, quæ sine dubio victa fuisset, si eam hostilis prælio perdidisset*. Quid pulchrius? Putat equidem Anglia, quòd triumphat in morte, & exilio, & depauperatione religiosorum filiorum, quos si bello perdidisset, & victa, & lugenda, & miserabilis fuisset; & ad terram ferream maledictionis diuinæ pertinuisset. Cur & modò non pertineat?

1. *Reg.* 17. Assumens autem Dauid caput Philisthæi, attulit illud in Ierusalem: arma verò eius posuit in tabernaculo suo. Eo autem tempore, quo viderat Saül Dauid egredientem contra Philisthæum, ait ad Abner Principem militiæ: De qua stirpe descendit hic adolescens? Dixitque Abner: Viuit anima tua Rex, si noui. Et ait Rex: Interroga tu, cuius filius sit iste puer.

§. LVI.

Vanè sibi Dei veri Spiritum attribuit, qui gloriatur cæde hominum.

MVltæ & nobilissimæ ciuitates erant Hebræorum, tempore Saülis, in quibus veri Dei florebat religio; Ierosolymis verò adhuc Iebusæi habitabant, adhuc ibi Idolorum sacra peragebantur. Et tamen Dauid dicitur intulisse caput Philisthæi Ierusalem, cùm ait: *Assumens autem Dauid caput Philisthæi, attulit illum in Ierusalem*. Cur non magis in Bethlehem ciuitatem suam voluit illud affigere hostis spolium? Cur non magis in aliam quamlibet ciuitatem Hebræorum; sed in idololatrarum solum illud transtulit? Vt ciuitates Israelitæ veri Dei cultui addictæ erant, sic minimè cæde hominis repræsentatæ in capite occiso Goliathi gloriabantur; sed prorsus id abominabantur. Ideò meritò ad idololatrarum solum transfertur tantæ mortis simulacrum; inde enim falsorum Deorum cultus maximè claret, quòd in humanis cædibus sibi complaceat. Antiquis Iudæis duo propositi fuerant viri, vt viderent, vter eorum fuisset in vitam seruandus: alter erat Iesus benignissimus illorum benefactor; alter erat Barabbas, homo seditiosus, & homicida. Quid illi? Sic apud Ioan. cap. 18 clamant: *Non hunc, sed Barabbam. Erat autem*
Barabbas latro. Imò, vt ait Lucas cap. 23. *Qui erat propter* Ioan. 18.
seditionem quandam, & homicidium missus in carcerem. Mira- Luc. 23.
bar ego, quòd homines veri Dei cultores sic afficerentur ad homicidia, vt amplexarentur Barabbam. Vnde fieri potuit, vt in veri Dei cultoribus prævalere posset affectus ad homicidia? Sanè miserè fallebantur, si à veri Dei cultu stare illum affectum crederent: non enim à veri Dei cultu; sed ab idololatria intimis visceribus insita nascebatur. Quò respiciens Sedulius lib. 4. Paschali, ait: Sedul.

Simili nam more furentes
Tunc coluêre Baal, nunc elegêre Barabbam.

Vt quondam furentes Iudæi in cultum Baal cucurrerant; sic modò homicidam amplexantur. Est enim falsorum Deorum propriũ homicidiis delectari, & malis humanis, vt in nullo penè magis clareat verus Deus, quàm in benignitate, & humanitate. Dicebat namque Ioannes cap. 1. *Ver-* Ioan. 1.
bum caro factum est, & habitauit in nobis: & vidimus gloriam eius gloriam quasi Vnigeniti à Patre. Sed scire cupis, vnde adeò apparebat in homine Christo gloria Vnigeniti à Patre? Quando eum caro passibilis, & mortalis vndique cingebat, & hominem demonstrabat, vnde diuinæ natiuitatis gloria monstrabatur? Ait Theodor. Dialog. 4. de impassib. Dei natura, ex Irenæo: *Quemadmodum fuit homo, vt* Theodor.
tentaretur: ita etiam Verbum, vt glorificaretur: & quiescebat quidem Verbum, dum tentaretur, & crucifigeretur, & mortem obiret; homini autem aderat, dum vinceret, sustineret, se benignum, humanúmque præstaret, resurgeret, in cœlos ascenderet. Itaque homo, & Verbum in Christo erat; homo, vt tentaretur; Verbum, vt glorificaretur: quando tentatio instabat, & flagellum, & Crux, & mors, tunc homo monstrabatur, & Verbum quiescebat, hoc est, latebat. Quando autem Verbũ monstrabatur in glorificatione sua? *Dum Iesus vinceret, dum se benignum, humanúmque præstaret*, &c. In benignitate enim, & humanitate, non in cæde, & sanguine verus Deus magis monstratur. Hinc stupefactis Apostolis in gloria Iesu ascendentis in cælos dicunt Angeli Act. 1. *Viri Galilæi, quid statis aspicientes in cælum?* Quasi vellent ab ascendentis gloria oculos eorum reuocare. Sed, cur reuocentur à conspectu tantæ gloriæ? Quid magis gloriosum Epiph.
Deo tunc faciant? Ait D. Epiphan. orat. in Ascens. Dom. *Quid cælum oculis defixis intuemini? Eum petitis, qui calũ condidit vestra meatis luminibus vsurpate: Atque stupendam illius clementiam, animique demissionem summi miraculi loco ducite*. Expende illud: *Stupendam illius clementiam*. &c. Quasi inter glorias Iesu, & eius Diuinitatis miracula, præcipua debeat eius clementia spectari? Sic de veri Dei spiritu venit, non in cæde, sed in benignitate, & clementiæ gloriari simulacro.

§. LVII.

Nihil tam deterret peccatores, quàm supplicium peccatorum visum.

NOn equidem in Hebræorum, sed in Iebusæorum ciuitatem caput Philisthæi Dauid intulit, quippe ait: *Attulit illud in Ierusalem*. In sua enim feritate, & arce confisos voluit deterrere bonus, vt sibi prospicerent: & ideò illis abscissum Philisthæi caput obiecit: maximè enim deterrentur peccatores in conspectu peccatorum supplicio. Lyran.
Sic aiebat in præsenti Lyra: *Attulit caput in Ierusalem. Non tunc, sed postea ad terrendum Iebusæos ibi habitantes, in fortalitii fortitudine confidentes*. Et quis ampliùs in feritate, & fortalitio confideret, & non magis deterreretur, & prouideret sibi, videns validissimi ducis; sed blasphemi caput abscissum? Maximè equidem facit vnius impij supplicium, vt cæteri deterreantur à feritate sua. Rebellis Deo Ionas permittitur nauem intrare, & se vndis committere; inde à tempestate petitus, præcipitatur in fluctus, voratur à ceto magno. Tandem euomitus iubetur ire in Niniuen, & extremam ruinam denunciare vrbi. Sic cap. 3. post ingressum ciuitatis, *clamauit, & dixit: Adhuc quadraginta dies sunt, & Niniue subuertetur*. Et cur ad tantæ denunciationem ruinæ eligitur vir, qui Deo rebellis extitit, & pro eo à tempestate fuit absorptus, & præcipitatus in fluctus, & voratus à pisce? Planè, quò in se clariora ostendebat signa dati supplicij ob inobedientiã Deo exhibitam, eò aptior inueniebatur, vt deterreret rebelles etiam Deo Niniuitas. Ait

Iren. enim D. Irenæus lib. 3. cap. 22. *Patienter sustinuit Deus absorbere Ionam à ceto, non vt absorberetur, & in totum periret; sed vt euomitus magis subigeretur Deo; & firmam pœnitentiam faceret inimicis, vt conuerterentur ad Dominum, qui eos liberaret à morte, conterritos ab eo signo, quod factum erat circa Ionam.* Expende illa: *Conterritos ab eo signo, quod factum erat circa Ionam.* Vbi enim Ionas rebellis Deo, tempestate iactatus, naufragus, & voratus à pisce ostendebatur Niniuitis, denuncians eis Dei minas; maximè illi deterrebantur in tanto Prophetæ supplicio, & nitebantur suæ saluti prospicere. Vbi Maximus tyrannus victus fuit à Theodosio, & trucidatus, ait Pacatus de illo in Paneg. Theodosij: *Pertinet ad se uritatem* Pacat. *sæculorum, quod est factum videri: vt si quis vnquam nefaria vota conceperit, monumentis nostrorum temporum recensitis per oculos hauriat innocentiam. Quisquis purpura vestiri humeros cogitabit; Maximus ei exutus occurrat. Quisquis aurum, gemmásque priuatis pedibus optabit; Maximus ei plantis nudis appareat. Quisquis imponere capiti diadema meditabitur; aulsum humeris Maximi caput, & sine nomine corpus aspiciat.* Sic in tyranni ruina, & supplicio innocentiam mundi confirmabat.

§. LVIII.

Beneficia Dei prima multis sequentibus confirmantur vsque in perfectum.

NOn absque mysterio Dauid caput Philisthæi reposuit Ierosolymis, dum ait: *Attulit illud in Ierusalem.* Vt enim hoc facinus fuit quasi primum Dauidici regni crepitaculum: sic asseruatur in ea vrbe, quæ perfectam eius gloriam multis additis ex Deo facinoribus erat repræsentatura: nunquam enim prima Dei beneficia non solent multis aliis additis in perfectionem vltimam deduci; nisi obstet nostra malitia. Ex quo non mirandum est, quòd Ierusalem totam Dauidici regni gloriam in se videat, quæ in Goliath capite prima eius cunabula vidit. Sic Matthæus Matth. 28. cap 28. notans diem resurrectionis Dominicæ, quia humani generis gloria ostendebatur vltima ait: *Vespere autem Sabbathi, quæ lucescit in prima Sabbathi.* &c. Dum prima dies Sabbathi, hæc est dies Dominica, lucescere cœpit, à tumulo gloriosus exsurrexit Dominus meus Christus Iesus. Et cur ad tantam gloriam eligitur dies Dominica? Ait elegan-Sedul. ter Sedul. lib. 4. Paschali:

Cœperat interea post tristia Sabbatha fœlix
Irradiare dies, culmen cui nominis alti
A Domino dominante trahit, primúsque videre
Promeruit nasci mundum, atque resurgere Christum:
Septima nam Genesis cùm dicit Sabbatha, claret
Hunc orbis caput esse diem, quem gloria Regis
Nunc etiam donans proprij fulgere trophæi
Primatum retinere dedit.

Expende illa: *Primúsque videre promeruit nasci mundum, atque resurgere Christum,* &c. Ex quo dies Dominicus electus fuit, vt prima mundi cunabula videret; iam inde crescentibus diuinis beneficiis aptabatur, vt gloriosam, & perfectissimam mundi regenerationem, in resurrectione Dominica exciperet, & super omnes se extolleret dies. Ea est enim diuina manus, quæ dum incipit, quasi nesciat sistere; sed sua beneficia vsque in summum perfectionis culmen soleat deducere. Vbi Ioan. de sterili natus patri vocem restituit, ait Luc. 2. *Posuerunt omnes, qui audierant, in cor-* Luc. 2. *de suo dicentes: Quis, putas, puer iste erit? Etenim manus Domini erat cum illo.* Non ad pueri præsentia, etsi magna, obstupescunt dicentes: Qualis puer iste est? sed magis obstupescunt ad futura eius, dum dicunt: *Quis, putas, puer iste erit?* Et cur maiora futura in illo obstupescebant? Ait Text. *Etenim manus Domini erat cum illo.* Et dum manus Domini illi adesse apparebat, iam credebatur non ibi hæsura, sed puerum ductura ad perfectionem vltimam. Quam Iren. diuinæ manus naturam commendat D. Irenæus lib. 5. fatus: *Et manu itaque reliqua ostensa Dei, per quam plasmatus est Adam, plasmati autem sumus & nos, ostendit manifestè, quòd iam non oportet quærere alium patrem,* &c. *neque alteram manum Dei, præter hanc, quæ ab initio vsque in finem conformat nos, & coaptat vitam, & adest plasmati suo, & perficit illud secundùm imaginem, & similitudinem suam Dei.* Ecce tibi vt manus diuina, ex quo incipit, non desinit vsque ad finem; sed iugiter adstat plasmati suo, continua stillans beneficia, donec in culmen perfectionis deducat. Huc trahe dicta suprà cap. 2. §. 1.

§. LIX.

Sanctorum facinora, non tam lapidibus, quàm cordibus humanis infigi amant.

PEracta victoria de Philisthæo Dauid eius arma tulit, & reposuit in tabernaculo suo; dicit nanque Textus: *Arma verò eius posuit in tabernaculo suo.* Nempe, in tentorio, quò se recipiebat cum fratribus, vt vult noster Salianus. Salian. Simon Machabæus 1. Machab. 13. ad fratris Iudæ tumulum, *circumposuit columnas magnas, & super columnas arma ad* 1. Mach. 13. *memoriam æternam,* Quod fieri solet magnis ducibus, quibus eriguntur columnæ armis inimicorum conspicuæ. Quod similiter desiderabat in Dauide Chrysost. homil. 1. de Dauide, & Saüle, inquiens: *An non par erat, hunc post tale facinus ornare titulo domini, columnis scriptis, & publicum ciuitatis Seruatorem appellare?* Planè par erat, vt arma ab hoste sumpta columnis marmoreis Dauidi ponerentur ad memoriam æternam. Cur magis in domus obscuro obseruantur, quàm conspicua ponuntur columnis? Tam sancti equidem, ac religiosi viri nomen non lapidibus inscribendum erat; sed cordibus hominum viuidis magis debuit sculpi. Post Stiliconis victorias ait Prudentius lib. 2. aduer- Prudent. sùs Symmachum:

His ego pro meritis, quæ præmia digna rependam,
Non habeo: membra statuis effingere vile est:
Virtutem nil vile decet: nam vile, quod ætas
Eripit: æra cadunt, aut fuluum defluit aurum,
Aut candor perit argenti, si desuit vsus,
Et fuscata situ corrumpit vena colorem.
Viua tibi, Princeps, debetur gloria, viuum
Virtutis pretium, &c.

Non sic lapideæ statuæ, columnæ marmoreæ, siue æreæ, decent virtute præstantes viros, vt viuida corda, quibus insigantur eorum facinora. Detrectet magnus sua nomina pulchris inscribi columnis: cadunt enim æra, & marmora teruntur, & aurum defluit: viuidis cordibus insigi magis æstimet. Sic Deus legem suam lapidibus sculpere iam detrectat, vt illam cordibus scribat. Et Paul. 2. ad Cor. 3. *Epistola nostra vos estis, scripta in cordibus nostris, quæ scitur, & le-* 2. Corinth. 3. *gitur ab omnibus hominibus, manifestati quòd epistola estis Christo ministrata à nobis, & scripta, non atramento; sed spiritu Dei viui; nō in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus.* Erant equidem Corinthiorum fideles à Paulo regenerati in Christo per euangelicam doctrinam; quod facinus maximè extollebat Paulum: refugit tamen Paulus, vt illud tabulis scribatur lapideis cum atramento; sed magis amat cordibus viuidæ carnis scribi. Circa quæ ait D. Ansel. *Non* Anselm. *atramento scriptum est, id est, non ita vt possit deleri, sicut ea, quæ atramēto scribūtur; sed spiritu Dei viui, vt æternaliter, & viuaciter in cordibus nostris, aut vestris permaneat; sicut ille, qui scribit, æternus est. Non in tabulis lapideis, vt antiqua lex; sed in tabulis cordis carnalibus. Ibi lex extrinsecùs posita est, qua iniusti terrerētur: hic intrinsecùs data est, qua iustificarentur.* Sic æternitas, & sanctitas fugit lapides, & solis amat viuidis in cordibus exarari, vt meritò dicat D. Paul. 2. ad Cor. 6. *Quis autem con-* 2. Corinth. 6. *sensus templo Dei cum idolis? Vos enim estis templum Dei viui; sicut dicit Deus: Quoniam habitabo in eis.* Non equidem templum Dei simile esse debet idolis, quæ lapidea, & lignea sunt. Ideò præcipuum Dei templum non in lapide; sed in viuido debet esse hominis corde. Ex quo D. Zeno ser. de Zeno. spirituali ædif. domus Dei, ait: *Dicit Apostolus: Vos estis templum Dei, & verum est: nam, sicut Idolis insensatis similia templa conueniunt; ita viuenti Deo viua templa sunt necessaria.* Lapideis idolis lapides eriguntur in titulos: at viuenti Deo magis conuenit viuida corda aptari.

§. LX.

Cithare ludus alienissimus à bellicis laboribus.

NEc Saül, nec Abner agnoscunt Dauidem in tantum prodeuntem certamen: sic enim dicit Textus:

At

Ait Saul ad Abner Principem militiæ; De qua stirpe descendit hic adolescens? Dixitque Abner: Viuit anima tua, Rex, si noui. Quod magis mirandum accidet, si aduertamus, paucis abhinc mensibus Dauidem fuisse in Saulis aula, & Sauli (1. Reg. 16.) valdè familiarem: sic enim ait in præsenti cap. 16. *Venit Dauid ad Saul, & stetit coram eo: at ille dilexit eum nimis, & factus est eius armiger. Misitque Saul ad Isai dicens: Stet Dauid in conspectu meo.* Quando ergo Dauid sic paulò antè fuerat in aula notus, & Saulis familiaris, qualiter nunc sic à Rege, & Palatinis potuit ignorari? Plena est obliuione aula: sed & Dauid, cùm in aula erat, aulicorum omnium cingebat habitu, totúsque erat in cithara pulsanda, vt cantu, & fidibus Regem oblectaret: nunc autem pastorali sub habitu apparens, formidolosúmque Israelitis omnibus suscipiens certamen, omnem suæ primæ conuersationis memoriam auferebat. In cuius enim mentem venire poterat, quòd tam strenuus adolescens, qui aduersùs gigantem armatum audebat pugnare; erat ille citharœdus, qui cantu, & fidibus aulam oblectabat? Sanè tantus belli ardor pristinæ citharæ vel suspicioni prorsus occludebat aditum. Remotissimæ erant, & alienissimæ voces spirantes pugnam, concernentes armatum hostem, à vocibus modulaminum: nec vllus esset, qui crederet, has, & illas ab eodem ore manasse. Quò respiciens (Hugo Vict.) Hugo Victor. in annotat. Elucidat. in 1. Reg. ait: *Non mirum est, si eundem modò ad tam egregium opus procedentem diligentius notatum Saul ignorat.* Nonequidem mirum, si in tanto duelli facinore citharœdus ignoratur: insolita enim est, & penè nunquam visa hæc mixtio citharœdi, & (Cant. 6.) maximi bellatoris, & triumphatoris. Cant. 6. dicitur: *Quid (Aquila.) videbis in Sunamite, nisi choros castrorum?* Vbi Aquila vertit: *Quid quasi spectaculum intuebimini in Sunamite, nisi choros castrorum?* Expende illud: *Quasi spectaculum intuebimini*. nimirum, quasi res insolita, & nouæ administrationis est, quòd ex exultantium, saltantiúmque Palatinorum choris (Iob 21.) victricia castra struantur. De impiis dicebat Iob cap. 21. *Egrediuntur quasi greges paruuli eorum, & infantes eorum exultant lusibus. Tenent tympanum, & citharam, & gaudent ad sonitum organi.* Expende illa prima: *Egrediuntur quasi greges.* Ex- (Septuag.) plicatissimè in rem præsentem legunt Septuag. *Permanent sicut oues æterna*, &c. Qui lusibus exultant, & tympanum tenent, & citharam, inter cantúsque & saltus nutriuntur, sicut oues occisionis permanent. Tantum abest, vt ad victricia certamina aptentur, quòd magis videantur parari vt oues ad victimam, seu macellum.

1. *Reg.* 17. Cúmque regressus esset Dauid, percusso Philisthæo, tulit eum Abner, & introduxit coram Saüle, caput Philisthæi habentem in manu. Et ait ad eum Saul: De qua progenie es, ô adolescens? Dixítque Dauid: Filius serui tui Isai Bethlehemitæ ego sum.

§. LXI.

Gratissimus benefactoris conspectus.

ABner, Princeps militiæ, introduxit Dauidem ad Saülem: dicit nanque Textus: *Tulit eum Abner, & introduxit coram Saüle.* Putabat enim Princeps, nullam futuram rem gratiorem Regi, quàm conspectum viri, a quo tantum commodum exceperat. Ex enim sunt mentes humanæ, quæ pluris æstiment benefactoris conspectum, quàm ipsa beneficia. Quò spectabat illud notissimum Moysi ad Deum suspirium, Exod. 33. *Ostende mihi faciem* (Exod. 33.) *tuam.* De quo locutus D. Chrysol. serm. 6. in Annunc. ait: (Chrysol.) *Hinc est, quòd omnes Sancti omnia, quæ meruerant, parua duxerunt, si Dominum non viderent. Et reuerà, fratres, quomodo pro beneficiis reddit obsequium, si beneficiorum non videant largitorem?* Venit enim beneficiis hic humanis mentibus affectus; vt maximè cupiant suum benefactorem videre, cui par nituntur referre. Nec parum se nobis gratum facere putat, qui facit nos venire in conspectum, & agnitionem nostri benefactoris. Ioan 9. cæcitatis causas assignans Do- (Ioan. 9.) minus in cæco nato dicebat eas fuisse, *vt manifestarentur opera Dei in illo.* Et quæ opera Dei in hoc cæco manifestantur, quorum manifestatione gloriatur Iesus? Opera, nimirum, quibus omnes ex luto formamur, manifestè ostendebantur esse opera manus diuinæ, dum Iesus ex luto oculos hominis refinxit. In eo enim, quòd lumina facit à luto parturiri, ostendit manifestè, quis sit ille, in quo ex luto viuimus, mouemur, & sumus, tantique benefactoris in notitiam venimus. Vt dicat D. Irenæus lib. 5. *Cùm ergo in ventre à Verbo plasmemur, id ipsum Verbum ei, qui à natiuitate cæcus fuerat, formauit visionem, ostendens, qui in absconditio plasmator noster est, manifestè ostendens.* Non paruum contulit nobis Verbum diuinum in eo, quòd ex luto fecit cæci nati oculos: inde enim nobis præ oculis posuit plasmatorem nostrum, nimirum, eum è cuius manibus ab vtero accepimus tot, tantáque commoda.

§ LXII.

Magnæ mentes nihil ab impuris, & vilibus amant accipere.

IN tanto Dauidis fauore, & populi lætitia, hæc vna sollicitudo Saulem implebat, vt sciret, quis Dauid esset. Id iusserat Abnero, vt inquireret, & modò cùm primùm Dauidem triumphantem videt, ab illo interrogat: *De qua progenie es, ô adolescens?* Quasi vereretur tantum commodum vili alicui, aut immundo debere. Eò enim semper magnæ spectant mentes, vt ab impuris, & vilibus nihil sibi metant. Nota est Danielis historia de Susanna cap. 13. vt (Dan. 13.) adamata à senibus, vt ab eisdem accusata de adulterio, vt innocens damnata fuit, & ducta ad necem; & vt illa interea tacuit, nec se defendit, nec publicauit facinus senum; sed tandem ipsa Dei beneficio liberata est à mortis pœna, dicente Textu: *Et saluatus est sanguis innocens in illa die.* Sed & Iesus meus accusatus fuit a Pharisæis, & ductus ad Pilati tribunal, & ibi multa interrogatus à Præside; *ipse tamen tacebat.* Matth. 26. Et licèt suam innocentiam testatissimam Iudici videret, nullum pro ea locutus est verbum; (Matth. 26.) sed & damnationem, & mortem pertulit. Quando ergo Deus à populo libertatem Susannæ extorsit, cur etiam eandem libertatem Iesu a Pilato noluit extorquere? Et Susanna, & Iesus tacuerunt in iudicio; illa tamen liberata ab ipso populo, qui eam damnare volebat: Iesus autem crucifixus fuit à Pilato, qui eum liberare cupiebat. Cur ergo non similiter Iesus voluit liberari suam innocentiam per Præsidem? Magna Iesu mens noluit videri recepisse libertatem, & vitam ab impuro adeò, & vili Præside. Dicebat meritò D. Ambros. lib. 10. in Luc. *Susanna tacuit, & vicit: melior enim causa, quæ non defenditur, & probatur. Et hic Pilatus absoluit; sed absolutus iudicio, crucifixit mysterio. Verbum hoc speciale Christi, illud humanum, vt apud iniquos Iudices magis videatur noluisse, quàm non potuisse defendi.* (Ambros.) Humanum fuit in Susanna, quòd amaret liberari a morte; & speciale fuit Christi quòd videatur noluisse per iniquum Iudicem defendi. Non equidem magnæ mentes amant ea, quæ (Marc. 1.) ab impuris, & vilissimis veniunt. Similiter Marc 1. *Erat in Synagoga eorum homo in Spiritu immundo, & exclamauit dicens: Quid nobis, & tibi, Iesu Nazarene? Venisti perdere nos. Scio quis sis, Sanctus Dei. Et comminatus est ei Iesus dicens, Obmutesce.* Et quidem veram confessionem Filio Dei dabat homo ille, quam minimè Iesus acceperat; sed maximè refugit, eò quòd ab immundo esset. Vt dicat D. Athan. orat. 1. contra Arrian. *Is idem quoque Dæmonibus ora obturabat; tametsi verum esset, quod ab illis diceretur; neque falsi quicquam in iis verbis proferrent: Tu es Filius Dei. Noluit tamen, per os impurum veritatem enunciari.* Nunquam equidem placet magno, quod ab impuro, & abiecto venit. De nobilitate manus, non parum munera commendantur, vt dicat Venantius Fortun. lib. 6. de horto Vltrogothonis Regis: (Ven. Fort.)

Hæc magno infertur Rex Childebertus amore:
Charius ista placent, quæ magnus ille dedit,
De tuliare trahit mellitum planta saporem,
Forsan & hic taciter miscuit ille fauos.
Regis honore noui duplicata est gratia pomis,
Nare suauis odor, dulcior ore sapor.
Qualiter illi hominum potuit prodesse saluti,
Cuius & in pomis tactus odore placet?

Expende illa, nimirum: *Charius ista placent, quæ magnus ille dedit.* De nobili enim, regiáque manu datoris, nouo- quam

Gen. 3. Ephrem. quàm non beneficia, & obsequia placidiora inuenientur. Hinc Gen. 3. *Eua tulit de fructu illius, & comedit, dedítque viro suo.* Vbi D. Ephrem or. de pœnit. ait: *Non serpens fructum accepit, & mulieri tradidit: non enim volebat fructus malitia hominem esse expertem. Eua itaque eum accipiens,* &c. Qui serpens fructum edere persuadebat, cauit illum suis porrigere manibus, ne à viro repelleretur: magis voluit, vt deferretur Euæ manibus, vnde plùs placuit.

§. LXIII.

Natalium præsumptio, vbi opera deficiunt, lethalis est.

ADmiror moderationem Dauidis in referendo progeniem suam: dicit enim: *Filius serui tui Isaï Bethlehemitæ ego sum.* Non iactat auos, atauósque magnos, iuxta gentis morem; quibus adeò cordi erat maiorum suorum magnitudo, vt vel in forma Israelitæ mercenarij apparens Angelus dicat Tobiæ cap. 5. *Ego sum Azarias, Ananiæ magni filius.* Morem gentis Angelus gerebat; & licèt mercenarius, magnos proponebat natales. Cur ergo vnus Dauid ab hoc natalium typho abstinet, & parentem quasi abiectum seruulum proponit dicens: *Filius serui tui Isaï Bethlehemitæ ego sum?* Cauebat bonæ indolis iuuenis non multùm fidere auorum, atauorúmque magnalibus; quæ fiducia lethalis est famulus, vbi opera deficiunt. Sic Marius apud Salustium in bello Iugurthino carpebat sui temporis nobiles: *Cùm apud vos, aut in Senatu verba faciunt, pleráque oratione maiores suos extollunt, eorum fortia facta memorando clariores sese putant: quod contra est: nam, quantò vita illorum præclarior, tantò horum socordia flagitiosior. Et profectò ita se res habent, maiorum gloria posteris lumen est; neque bona eorum, neque mala in occulto patitur.* Quippe, vt flos sub radiis Solis omnibus placet, & non paruam sui æstimationem facit; sed sterquilinium contemnitur, fugitur, conculcatur: sic sub parentum, auorúmque claritudine præstans virtute, & operibus adolescens in admirationem, & cultum Dei omnes rapit. At, qui nihil virtutis, nihil commendandi operis habet, sed fœdis operibus immersus est, is sub maiorum præstantia, non tam gloriæ, quàm conculcationi, & extremæ ruinæ aptatur. Frequens erat Iudæis illa iactatio Matth. 3. *Patrem habemus Abraham.* Et quid illis profuit illa iactatio? Sanè, quia opera eis defuerunt Abrahami, conculcationi sunt dati. Ait enim D. Cyprian. lib. de Idol. vanit. *Iudæis primùm erat apud Deum gratia: sic olim iusti erant: sic maiores illorum religionibus obediebant. Inde illis & regni sublimitas floruit, & generis magnitudo prouenit. Sed illi negligentes, indisciplinati, & superbi postmodum facti, & fiducia patrum inflati, dum diuina præcepta contemnunt, datam sibi gratiam perdiderunt.* Expende illud: *Fiducia patrum inflati.* Nihil aliud gignit præsumptio natalium, quàm inflationem lethalem, vbi opera non adsunt.

(margin notes: Tob. 5. — Salust. — Matth. 3.)

CAPVT IV.

Dauidis, & Ionathæ fœdus.

Textus Historiæ.

NTERSA Dauidis forma ad Ionathæ oculos tota peruenit: & hæsit Princeps iuuenis contemplatione perculsus, idque in illo miratur, quo ipse passim mirantes rapiebat. Ætas, forma, arcanus luminum vigor, facinora peracta, & quanuis in vili habitu vna cum Principibus maiestas Dauidem Ionathæ commendabat. Non viderat adhuc natura tantum par iuuenum in floridis annis, ex quibus arctissimæ amicitiæ caminos vnum cœpit conflare cor, & vnam animam. Noui caloris ardore correptus Ionathas vestibus nudatur, & armis, quibus amicum induit, minimè passus, quòd à se alius appareat. Sed & fœdus init cum illo, interposita religione, ne arctioribus, fortioribúsque vinculis corpora, & anima in homine possint colligari. Arctabat iuuenum amicitiam & Deus prouidens alumno suo in afflictionibus præsidium, & diuina illorum conuersatio: imperio enim Regis tenebatur Dauid non redire ad patrem; sed manere in aula. Et dum secundus ab Abnero militibus præficitur, omnia, quæ regiæ gloriæ erant, feliciter administrabat. Quo sic omnium rapuit animos, vt Philisthæi caput per vrbes circumferentem vsque Ierosolymam, prosequerentur vicum puellarum, mulierúmque cantus. A virginibus, vt creditur, cantu exorto, quæcunque ex mulieribus sciebat, hoc carmen modulabatur: *Percussit Saül mille, & Dauid decem millia.* Quis exprimat luctum ab hoc cantico in Saüle exortum? Ægerrimè ferebat superbus Rex vel ab imprudentibus fœminis tyroni iuueni postponi in re triumphorum: & intimis iam præcordiis eius fumigantem inuidentiam vehementer malus Spiritus cœpit exsufflare, vt in altissimas iret flammas. Inuidentia occupatus Rex locum dedit Spiritui tetrico, cuius furore olim exedebatur: redit enim ad pristinum malum: sed & Dauid resumpsit antiqua aduersùs Dæmonem psaltis arma. Furebat Saül: coram furente Dauid citharam pulsabat; & qui Dauidicus videbatur cantus, cygnæus esset, nisi attentus iuuenis declinatione corporis contortam in se fugeret ab impio lanceam.

Non potuit malus non agnoscere Deum in Dauide habitantem, qui bis certissimum nefariæ dexteræ ictum declinauerat. Nec passus coram oculis habere eum, qui tantæ familiæ lumina extincturus credebatur. In stadium Dauid remittitur ab aula, vt cum Philisthinorum cæde comparare amet regia sponsalia, oppressus ingentis aulis, inter hostiū arma infeliciter cadat. Proh felicissimi iuuenis ingenium! non miror, quòd tot inter hostium conflictus vulneribus confossus non cadas; illud mirandum magis, quòd cùm virgo regia, tot à te triumphis empta, alteri traditur, non cadas animo! Merob dicebatur filia Regis maior natu, in cuius nuptiis repulsam Dauid passus, adhuc instat mereri sibi secundonatam. Nec displicuit Saüli pertinax iuuenis animus in regia procuranda affinitate; sed iterum per filiarum thalamos benefactoris sui vitæ cœpit insidiari. Spondet filiam Michol, si centum Philisthinorum præputia Dauidis manu abscissa coràm ponantur. Amat virginem Dauid, nec refugit regiam puellam multo emere certamine: aggreditur hostes, quorum centum trucidatis, deuenit tandem in exoptatos thalamos; sed minimè in Regis gratiam. Imò ex tunc hostiliter cum Dauide cœpit agere.

MORALIA CIRCA Textus literam.

ANte luctas cum Rege, Dauidi suo Deus præsidium parat in Ionathæ amicitia: ne credamus, nos in tentationem permitti, quin millia priùs à Deo auxilia, & præsidia habeamus.

1. *Reg* 18. Et factum est, cùm complesset loqui ad Saül, anima Ionathæ conglutinata est animæ Dauid, & dilexit eum Ionathas quasi animam suam. Tulítque eum Saül in die illa, & non concessit ei, vt reuerteretur in domum patris sui. Inierunt autem Dauid, & Ionathas fœdus: diligebat enim eum quasi animam suam. Nam expoliauit se Ionathas tunica, qua erat indutus, & dedit eam, *&c.*

§. I.

Virtutum, etiam diuersarum, viri inter se maximè coadunantur.

DAuidi conglutinatum Ionatham lego, dum ait: *Anima Ionathæ conglutinata est animæ Dauid.* Et tam diuersorum geniorum viros miror, vnde sic potuerint conglutinari. Alter, fratrum minimus, & pastoritiis curis insuetus

tus: alter primogenitus Regis, aulicis, & militaribus negotiis occupatus erat. Alter citharæ pulsandæ deditus: alter torquendæ lanceæ. Ionathas cum vno armigero, 1. Reg. 14. audet aduersùs Philisthinorum exercitum irruere, illúmque percutere, & fugare; & non audet ire cum Philisthæo vno in singulare certamen. Dauid autem vnius Philisthæi congressum admittit, illíque caput aufert; verùm exercitus Philisthinorum minimè inuadit. Quo ergo glutine tam diuersa ingenia, tam diuersarum virtutum viri potuerunt in vnum copulari? Vtrique fuerant veræ ex Deo virtutes, quibus, siue ad fundam, siue ad lanceam; siue ad citharam, siue ad gladium; siue ad vnum, siue ad plures currebant trucidandos. Quibus ergo veræ sunt ex Deo virtutes, quanuis diuersæ, & penè videantur esse contrariæ; tamen habent, vnde arctissimè debeant in vnum copulari. Componite modò Moysen, & Petrum; vterque virtutes operatur circa mare; vterque securus in mari ambulat: sed quàm diuersis callibus? De Moyse dicitur Exod. 14. *Cúmque extendisset Moyses manum super mare, abstulit illud Dominus, flante vento vehementi, & vrente, tota nocte; & vertit in siccum, diuisáque est aqua. Et ingressi sunt filij Israël per medium sicci maris*, &c. Non audet Moyses mare ingredi: quin priùs diuidat aquas, viámque siccam faciat: Petrus autem Matth. 14. clamabat: *Domine, si tu es, iube me venire ad te super aquas. At ipse ait: Veni. Et descendens Petrus de nauicula, ambulabat super aquas.* Ille non super aquas; sed diuisis aquis, per siccum ambulat: hic gaudet magis non diuidere aquas; sed super illas ambulare. Sunt ergo Moyses, & Petrus adeò inter se contrarij, vt possint copulari in vnum? Absit: quando enim in vtroque illæ virtutes ab vno Deo operabantur, iam inde habebant, quò arctissimè sese mutuò possint copulare. Ait D. Paulinus in Natali S. Felicis 8.

Exod.14.

Matth.14.

Cernite distinctos actus, sed honore iugatos,
Testamentorum veterisque, nouique Magistros,
In quibus vna dedit geminas sapientia leges,
Atque ita virtutes varias par gloria pensat.
Non Petrus irrupit virga mare; sed neque Moses
Æquoris incessit liquido: tamen vnus vtrisque
Fulget honos, vnus, quoniam fuit author vtrisque
Scindere aquas virga, pedibus calcare fluenta,
Qui Deus est.

Paulin.

Ita diuersarum virtutum etiam viri sub vno honore, sub vna gloria, sub vno animo sunt: quia vnus illis est virtutum author, nempe, Deus. Quæ verè à Deo veniunt virtutes, etsi diuersæ inter se non diuisionem faciunt in sanctis viris; sed vnitatem arctissimam, qua in vno honore, & gloria sese mutuò coniungant. Et nescio, an possit vehementius gluten inueniri, ad coniungendos animos, quàm si aduertant, singulis ex Deo suos progressus, suas virtutes venire? Sic vterini fratres, diuersæ licèt formæ sint; tamen vehementi copulantur amore, ex eo ipso, quòd sciant, se eidem fonti debere, quidquid habent. De cælitum gloria agens Paul. 1. ad Cor. 15. ait: *Alia claritas Solis, alia claritas Lunæ, alia claritas stellarum; stella enim à stella differt in claritate: sic & resurrectio mortuorum.* Sic asserit euenturum in resurrectione, quãdo Sancti resurgent gloriosi, & incorrupti: alij enim, sicut Sol, fulgebunt: alij, sicut Luna: alij, sicut stellæ. Sed, quomodo pax, & charitas sanctæ ciuitatis constare poterit inter tã diuersa, & contraria lumina? Sol enim adimit lucem stellis; & stellæ, aut Luna Sole cadente fulgent. Erit ergo similis in Sanctis pugna? Absit: imò eo ipso, quòd Soles, Lunæque, & stellæ Sanctorum lumina sua habeant à Deo vno; sic inter se copulabuntur, quasi omnium pares sint, imò & vnum. Ait D. Paulin. vbi suprà:

1.Cor.15.

Omnes, quisque suo, radiabunt lumine Sancti,
Dissimili fulgore pares; nec, Iudice Christo,
Alter in alterius meriti dispendia crescet.
Christus erit cunctis regnum, lux, vita, corona.

Paulin.

Vbi lumina Sanctorum, licèt diuersa, à Christo veniant; nõ pugnas germinabunt, nec Sol lucem stellis eripiet, nec stellæ de Solis occasu viuent; sed erunt omnes *dissimili fulgore pares*: sic ex eodem fonte gemelli, vt conglutinati videantur quasi in vnum. Quò spectat quæstio celebris proposita ab Authore operis aurei, ser. in fer. 6. Dominicæ 4. Quadrag. An vera amicitia, & vnio possit esse inter diuersarum opinionum ingenia? Cui respondet ex D. Thom. 2. 2. q. 29. art. 3. *Nihil prohibet, aliquos charitatem habentes in opinionibus dissentire: nec hoc repugnat paci. Nam Hieronymus, & Augustinus in aliquibus opinionibus dissenserunt; & etiã Paulus, & Barnabas, vt habetur Act. 15.* Quippe, cùm diuersa illa lumina opinionum, & sensuum, ab vno Deo in illos venirent, nullum afferebant incommodum vnioni veræ amicitiæ.

Thom.

§. II.

Oculorum ductum qui sequitur, vel lapidi adhærebit, vel ligno.

NOn flauus Dauidis color, non florida ætas, nõ elegans adolescentis forma, nec victrix dextera rapuêre Ionatham; sed, quæ per demissa verba ostendebatur animæ virtus: dicit enim Textus: *Et factum est, cùm complesset loqui ad Saül, anima Ionathæ conglutinata est animæ Dauid.* Non, cùm aureus apparuit; non, cùm caput hostis ostendit abscissum: sed, cùm post tantam victoriam demissè locutus ad Saülem, intimam animi ostendit virtutem; apparenti in verbis animæ hæsit Regis filius. Et cur solam ad apparentem animam Dauidis dicitur Ionathas affectus fuisse? Cur non etiam ad oris splendorem, & elegantiam formæ, ad fulgentes faciei Soles? Rationem ostendit Textus verbis illis: *Anima Ionathæ conglutinata est animæ Dauid.* non sensus, sed anima; non oculi, sed ratio ducebat Ionatham; & ideò nulli hæsit corporeo splendori, sed vni spirituali animæ virtuti. Qui enim oculorum sequuntur ductum, nulli splendenti corpori parcunt: si enim splendeant, æquè afficiuntur ad lapides, & ligna Synagogam antiquam mordens Ierem. cap. 3 ait: *Mœchata est cum lapide, & ligno.* Nec miror, quòd se prosternat lapidi, aut ligno pulchrè elaboratis, qui oculorum ductui sese tradit, vt visibilibus rebus feratur: niueus enim candor, seu oris splendor, seu elegans forma, quæ oculos rapuit, æquè in ligno inueniri possunt, & in lapide. Vt sapienter dicat Clemens Alexandrinus in adhortat. ad gent. *Maligna, & serpens bellua oculos perstringens redegit in seruitutem, & in hodiernum vsque diem homines affligit barbarico ritu punicns, qui dicuntur cadaueribus alligare captiuos, donec cum ipsis quoque putrescant. Hic ergo malus tyrannus, & draco, quoscunque ab ortu sibi potuerit vindicare, lapidibus, & lignis, & aliquibus eiusdem generis simulacris viuos adducens, vnà cum eis sepelit, donec vnà cum eis interierint.* Ecce tibi Dæmon ille, qui vsque modò homines lapidibus, lignísue adorandis affigit, ille idem est, qui oculos Euæ rapuit pulchritudine pomi. Quò spectat illud: *Oculos perstringens redegit in seruitutem.* Vbi enim semel malus perstrinxit humanos oculos, vt adhærerent corporeæ pulchritudini; iam inde facile fuit homines affigere lapidibus, & lignis. Hinc celebris amentia Xerxis, qui platani allectus pulchritudine, sic platanum coluit, vt colere solebat amicas. Hinc adolescentes illi, & Cyprij, & Gnidij, pulcherrimas Veneris statuas marmoreas amarunt. Quod sapienter ponderans Valer. Max. lib. 8. cap. 11. ait: *Vulcani coniugem Praxiteles in marmore quasi spirantem, in templo Gnidiorum collocauit, propter pulchritudinem operis à libidinoso cuiusdam complexu parum tutam.* Expende hæc vltima: *A libidinoso complexu parum tutam.* Quippe pulchritudo formæ, amœnitas vultus, nec in lapidibus, nec in lignis tuta est ab illis, qui oculorum rapiuntur ductu. Ex quo non insipienter conficta est fabula de Daphne. Hæc enim Nympha, cùm à Phœbo amaretur, dum importuna eius desideria fugit, in lauri arborem dicitur conuersa. Quid ad hæc Phœbus? An videns arborem desistit? Pulchrè ait Ouidius lib. 1 Metamorph.

Ierem.3.

Clem.Al.

Val.Max.

In frondes crines, in ramos brachia crescunt;
Pes modò tam velox, pigris radicibus hæsit:
Ora cacumen habent, remanet nitor vnus in illa.
Hanc quoque Phœbus amat, positaq; in stipite dextra,
Complexúsque suis ramos, vt membra, lacertis
Oscula dat ligno; refugit tamen oscula lignum.

Ouid.

Vbi nitor in illa remansit, etiam durata in arborem, facta lignum; non tuta est ab amplexibus Phœbi. Qui vt oculorum ductu rapiebatur, sic vel in ligno amabat eorum obiectum.

§. III.

Optimum præsidium in vera amicitia est.

DAuidi suo ad pericula inuidentium accedenti parat Dominus Ionatham, quo illum diligat: ait enim Te-

xius: *Dilexit eum Ionathas, sicut animam suam.* In eo autem ponit D.Thom. 3. Sentent. dist. 37. art. 2. rationem veræ amicitiæ, quòd quis amet proximum, sicut seipsum amat. Et clementissimè Deus Dauidi suo tantum amicum in aula parauit, cuius præsidio difficillima quæque posset superare. Nec est animus in tritissimo amicitiæ verbo immorari: illud solùm propono, quòd ait Ecclesiasticus cap. 6, *Amicus fidelis, medicamentum vitæ, & immortalitatis.* Et, vt ambulantes inter pericula pestilentiæ, solent sibi medicamenta parare, quorum virtute immunes euadant: sic Deus suis alumnis, inter mundialia pericula gradientibus; fideles amicos parat, quorum charitas nihil non fugat amicis suis contrarium. Pro quo non negabo Drepanij, Episcopi Augustodunensis, pulchra carmina amico suo dicta, quippe ait:

Thom.

Eccli. 6.

Diliges, & pariter præsens, & diligis absens:
Nec variat castum callida fraus animum.
Siue hostes sine sint chari sine labe sodales,
Nec tua corda fouent, nec tua lingua canit.
Istis grata refers, illos ratione repellis,
Diuersisque animis dimicat vnus amor,
Et superas, quoniam vera dilectio victrix
Semper in aduersum sacra trophæa feret,
Et syncerum amor seu lux aterna coruscat,
Nec sedit tenebris, sed tenebrosa fugat.

E quibus illud verissimum notandum, nimirum: *Quoniam vera dilectio victrix semper*, &c. Quippe arma alia, medicamenta alia, licet probatissima, frequenter à contrariis vincuntur; at vera dilectio victrix semper pro amico inuenitur. Quando, vbi amicus verus affuit, etiam in acie non vaculæ non patuit latissimus campus amicorum saluti?

§. IV.

Princeps non quæ sibi, sed quæ populo commoda sunt, despoticè exigat.

POst tantam victoriam Dauid in aula retinetur: sic enim Textus: *Tulitque eum Saül in die illa, & non concessit ei, vt reuerteretur in domum patris sui.* Cap. 16. vbi Dauid in cithara Regi placuit, non detentus fuit in aula, vsque dum Rex moneret eius patrem: hæc enim ibi verba habentur: *Misitque Saül ad Isai dicens: Stet Dauid in conspectu meo: inuenit enim gratiam in oculis meis.* Modò autem non mittitur ad Isai, nec eius placitum expectatur; sed absque vlla eius ratione habita Dauid detinetur in aula. Et quando ob citharæ ludum non detinetur Dauid sine parentis eius beneplacito; cur in victoria Philisthæi detinetur prorsus inconsulto patre? In citharæ ludo vnius Regis spectabatur leuamen, & ideò Rex non sibi præripit Dauidem; sed expectat beneplacitum patris: in victoria Philisthæi communis populo vtilitas eminebat, pro qua asserenda meritò non expectat Princeps placita parentis; sed despoticè vel eripit filium patri. Sic bonus Princeps non in suis, sed in populi commodis procurandis despotica potestate vtitur Rex Regum Iesus meus Matth. 21. ait discipulis suis: *inuenietis asinam alligatam, & pullum cum ea, soluite, & adducite mihi. Si quis vobis aliquid dixerit, dicite: Quia Dominus his opus habet.* Sic enim bona venia domini eorum petit sibi afferri asinam, & pullum: imò tunc illam afferri mandat, cùm prius verbis comitate plenis domini eius fuerint deliniti. At Matth. 8 Dæmonibus rogantibus ingressum in gregem porcorum, *ait: Ite. At illi exeuntes abierunt in porcos, & ecce impetu abiit totus grex per præceps*, &c. Asinam tolli non permittit, quin dominis eius priùs alloquantur discipuli: gregem autem porcorum rapi à Dæmonibus, & perdi nulla habita ratione dominorum permittit. Et cur, qui in adductione asinæ curat comiter tractari dominos illius, in perditione tot animalium nullam dominorum illorum rationem habet? Rationem indigitat D. Hieron ibi dicens: *Non, quòd concesserit Saluator Dæmonibus, quod petebant, dixit: Ite, sed, vt per interfectionem porcorum hominibus salutis occasio præberetur.* Equidem in perditione tot animalium, non sibi; sed communi hominum prospiciebat saluti, in adductione asinæ, etiam proprio leuamini attendebatur, vt ipse, nimirum, equitaret in illa. Vbi autem proprium leuamen erat, diuinissimus Princeps valdè comis, & suauis ostenditur: vbi autem ratio instat communis hominum salutis, ibi despoticè se gerit, & heriliter.

3. Reg. 16.

Matth. 21.

Hieron

§. V.

Charitas vera vel in primo exortu magna.

VT Ionathas Dauidem amat, statim se nudat, & vestes, & arma præstat amico: sic enim ibi: *Spoliauit se Ionathas tunica, qua erat indutus, & dedit eam Dauid, & reliqua vestimenta sua, vsque ad gladium, & arcum suum, & vsque ad balteum.* Ecce tibi, vt Ionathas cœpit Dauidem amare, sese spoliat vestibus, & armis, vt amicum induat. Proh veri amoris, veræque charitatis præstantia! In ipso primo exortu nihil mouit paruum; sed sese ostendit in magnis. Nunquam equidem nudatio hæc fieret, nisi ab affectu magno. Matth. 21. dum Iesus iret Ierosolymam, *plurima turba strauerunt vestimenta sua in via.* Quod ponderans Euthymius ait: *Excellenti modo illum honorauerunt. Nam & modico antè tempore, cùm Lazarum suscitasset, magnam apud eos venerationem acquisiuit.* Quod se turba nudauit, & vestimenta Iesu strauit in via, de magna reuerentia processit. Sed, vnde in Ionatha tam magnus affectus ortus est, vt in primo amicitiæ exortu se nudaret, vt illum indueret? Conglutinata erat anima Ionathæ animæ Dauidis; vbi autem spiritualis amicitia datur, etiam in primo exortu apparet magna. Meritò dicebat D. Paulinus epist. 31. *Spiritualis amicitia, quæ Deo authore generatur, & arcana spirituum germanitate coalescit. Quo fit, vt statim firma, & magna nascatur: quia de pleno spiritu oriatur per Christum.* Expende illa: *Statim firma, & magna nascatur.* Nullus fœtus est, qui infirmitatem, & pusillitatem infantiæ non patiatur; spiritualis autem amicitia, & vera proximi charitas hoc speciale habet, vt firma, & magna nascatur; vt in primo exortu ea præstet quæ non venire solent, nisi à magnis. Perfectorum facinora solent esse libere veræ charitatis cunabula. Cantatissimum facinus fuit illud S. Martini, quo ante regenerationem Baptismi, dimidium sibi eripuit pallium, quo nudum Christum vestiuit in nudo paupere. De quo ait Venantius Fortunatus lib. 1. de vita S. Mart.

Matth. 21.

Euthym.

Paulin.

Martinique chlamys texit velamine Christum,
Nulla Augustorum meruit hunc vestis honorem.
Militis alba chlamys plus est, quàm purpura Regis;
Prima hæc virtutum fuit arrha, & pignus amoris.

Fortunat.

Quis non tantum hoc Martini miretur facinus? Quis negat magnum, quod Regum glorias valuit superare? Sed hæc magna, & præclara verissimæ charitatis in Martino fuêre cunabula: ait enim: *Prima hæc virtutum fuit arrha, & pignus amoris.* Vbi spiritualis amor proximi nostris animis ingeneratur, eam magnitudinem in facinoribus ostendit, quæ nihil paruum nouisse videatur.

§. VI.

A præstantium virtute virorum specimine censetur populi fortuna.

NOn infructuosè Ionathas regiis suis vestibus ornat Dauidem: dicit namque Textus: *Spoliauit se Ionathas tunica, qua erat indutus, & dedit eam Dauidi, & reliqua vestimenta sua*, &c. Quid enim tantus vir sub regiis vestibus fulgens populo portenderet, nisi omnimodæ felicitatis auspicium? Equidem, quod in præstantibus virtute viris præfulget, id populo euentorum considera. Esther. c. 6 dicitur: *Tulit itaque Aman stolam, & equum, induitque Mardochæum in platea ciuitatis, & impositum equo præcedebat, atque clamabat: Hoc honore condignus est, quemcunque Rex voluerit honorare.* Ex quibus sapienter noster Gasp. Sanchez fortunam populi Israelitici gloriosam odoratur: vbi enim Mardochæi virtutes nō sinebantur iacere, & inter sordes esse, sed eo præmio à Rege donabantur, vt ipse fulgeret sub regio habitu; non poterat, non inde magna felicitas populo nasci. Nunquam non ab specimine præstantium virorum fortuna populis plaudit: vt dicant Hispani: *Por el pelo que cubre à los buenos, se muestra qual es la ciudad.* Hinc Zachariæ 3 & cladem populi, & eiusdem resumptam gloriam præcinens ait: *Iesus erat indutus vestibus sordidis, & stabat ante faciem Angeli. Qui respondit, & ait ad eos, qui stabant coram se dicens: Auferte vestimenta sordida ab eo: : : Et dixit; Ponite cidarim mundam super caput eius. Et induerunt eum vestibus*, &c. Ecce tibi, vt Iesus Sacerdos

Esth. 6.

Gasp. Sanc.

Zachar. 4.

cerdos magnus sordidis vestibus exuitur, & induitur splendidis, & gloriosis. Et qui antea sordidè stabat, adeò vt nullus, non Satanas, ad illum appropinquaret vexandum; modò sub regio habitu ostenditur præfulgens. Et quantum hoc est, quod Sacerdos hic sordes exuat, & præfulgentem recipiat habitum, vt Propheta Dei in eo immoretur explicando? Nonne amens videretur publicus Concionator, qui tantus esset in explicando populis, vt Sacerdos quidam reliquerit attritas vestes, & induerit nouas, & præfulgentes? Cur ergo Zacharias id, quod amentiæ indicium esset, amplecti maluit, & vnius Iesu vestes sordidas, mundásve, & gloriosas explicare? Erat Zachariæ animo populi miseram calamitatem dicere, ideóque Iesum strenuum virum, & Dei Sacerdotem proposuit in sordidis versantem. Quid enim non calamitosum habeat populus, in quo præstantes virtute viri sordidi, & nudi iacent? Rursus voluit dicere populi gloriam; quam vt plenissimam monstraret, ostendit vt Iesus splendidis vestibus induebatur: nunquam enim non fortuna populi ab speciosa virorum præstantium virtute, apertè monstratur. Ait in præsenti D. Cyril. Alexand. *Innuit Propheta ipsis labrum, & casuum ... Deinde ait cooperiendum Iesum veste talari, & cidarim mundam imponendam super caput eius, vt ita legitimè cum statu populi gloria Sacerdotum conspiret.* Connexa sunt hæc duo, & populi status, & virtuosorum virorum habitus. Nec alia certior status ratio inueniri potest, quàm ea, quæ conspicitur in conditione virorum virtute præstantium. Sordent hi? sordebit proculdubiò, & conculcabitur totus populi, regnive status. Splendent hi? summum splendorem, & gloriam populus habebit. Accipite ex 3. Reg. 11. vt Ahias suum pallium dilacerauit: ait enim: *Apprehendénsque Ahias pallium suum nouum, quo coopertus erat, scidit in duodecim partes.* Sed Ioan. 19. vbi carnifices ad partiendam Iesu tunicam inconsutilem accedunt, aiunt: *Non scindamus eam, &c.* Ecce tibi Ahiæ pallium scinditur; tunica Iesu non scinditur, sed integra seruatur. Et cur in Ahiæ pallio scissuræ permittuntur; in Iesu autem tunica minimè? In vtraque ostendebatur populi status. In Ahiæ, vt dilacerandus, & scindendus erat populus Israeliticus: quod apprimè ostendebatur in tanti viri vestibus laceris. In Iesu tunica indiuisa status apparebat populi Christiani, cuius felicitas rectè iam in Iesu habita videbatur. Ait D. Cyprianus lib. de vnitat. Ecclesiæ: *Cùm duodecim Tribus Israël scinderentur, vestimentum suum Propheta Ahias discidit. At verò quia Christi populus non potest scindi, tunica eius per totum textila, & cohærens diuisa à possidentibus non est.* Sic in virorum præstantium habitu, populi sum fortuna ostendebatur. Cui vestes laceræ erant, simul & populus erat lacerandus? Cuius vestes veneratione sancti, in propriòque decore sinebantur, similiter sine diuisione mala præfulsuri erant populares.

Cyr. Alex.

3. Reg. 11.

Ioan. 19.

Cyprian.

§. VII.

Gloriosa Principibus nuditas ob subditos ornandos.

SEmel lego, Principem nudum, & spoliatum mansisse, vt subditum vestibus suis ornaret. Is fuit Ionathas filius Saülis Regis, de quo ait: *Spoliauit se Ionathas tunica, qua erat indutus, & dedit eam Dauidi, & reliqua vestimenta sua.* Hoc de vno mundiali Principe Ionatha tantùm auditum est; de cæteris autem mundi Principibus potiùs audio illud à D. Bernardo subtilissimè pronunciatum, nimirum: *Isti moderni Noë, nec pallium nobis relinquere; quo operiri possimus.* Plures inuenies, qui subditos spolient, vt se ornent, quàm qui se spolient, & nudent ob subditos ornandos. Et crede mihi, nunquam magis gloriosus Ionathas, quàm vbi nudus apparuit, vestibus Dauidi datis. Illud tamen valde notandum est, quod 2. Reg. cap. 6. vbi Dauid nudauit se, vt facilius coram Arca saltaret ab vxore mordicatus fuit: ait enim Textus: *Egressa Michol, filia Saül, in occursum Dauid ait: Quàm gloriosus fuit hodie Rex Israël discooperiens se ante ancillas seruorum suorum: & nudatus est, quasi si nudetur vnus de scurris.* Nudatur Dauid coram Arca; & vxor eius, filia Saul, hominem despicit, & male accipit, inglorióumque ducit propter nuditatem. Nudatur Ionathas, & se vestibus spoliat, vt Dauidem induat; & non est, qui rideat Ionathæ nuditatem. Et cur, quando Dauidis nuditas coram Arca ingloria visa fuit, & vituperanda: Ionathæ nuditas non magis irridenda fuit? Ionathas nudauit se, vt athletam suum vestiret; quod autem Princeps nudetur, vt suos athletas vestiat, adeò gloriosum est, vt non inuocatur, qui id non tribuat honori, & laudi. Huc spectauit Theodotus hom. de Nat. Christi, habita in appendice 5. Concil. Ephes. cap. 2. vbi fatur contra nudam, & abiectam Christi natiuitatem calumniantes. *Quid ergo exprobras Christo in Bethlehem humilitatem? Cur paupertatem ducis in medium, cuius lucra non computans? Cur aufers vnigenito causas, quæ tantam aliorum hominibus attulerunt? Cur paupertatem indignam dicis Deo, per quam mundus pietate ditatus est? Noli derogare passionibus, per quas impossibilitas nostra generatur. Noli detrahere abiectioni, quæ tyrannis diabolica est destructa.* Equidem in cælesti Principe nec abiectio, nec paupertas, nec nuditas, vilipendenda est; sed extollenda, & prædicanda; quando sic nudauit se, vt suos athletas vestiret candida immortalitatis, sic pauper, & vilis factus est, vt eosdem ditaret. Nec vnquam Princeps gloriosior apparet, quàm vbi se nudat, vt subditos vestiat. Episcopus erat D. Martinus, & cùm nihil præ manibus haberet, quod præberet pauperi; exuit tunicam suam, & illum vestiens, ipse nudus mansit: de quo ait Venant. Fortunat. lib. 1. Poemat. cap. 5.

2. Reg. 6.

Fortunat.

Hic, se nudato, tunica vestiuit egenum:
Dum tegit algentem, plus calet ipse fide.
Tunc vili tunica vestitur, & ipse Sacerdos,
Processitque inops tegmine summus honor.

Non equidem indecorus mansit tantus Præsul, vbi nudus, vilibúsve opertus apparuit, vt subditum pauperem suis indueret; imò ex tunc summus honor impleuit virum. Et quando nuditas, aut paupertas ex donis exhibitis orta hominem non maximè nobilitat? Aiebat Paul. 2. ad Corinth. 8. de Macedonibus: *Altissima paupertas eorum abundauit in diuitias simplicitatis eorum.* Sic Macedones dabant sua, vt inde ipsi manerent in paupertate. Sed in qua paupertate? Nimirum, in paupertate altissima. Vt regij homines altitudinis titulo suam extollunt nobilitatem; sic nuditas, aut paupertas orta ex donis exhibitis, altitudinis etiam titulo honoratur, vt nobilissima, & cantatissima. Quò spectans D. Anselm. ibi ait: *Altissima paupertas, id est, nobilissima, & præ ceteris extollenda abundauit in diuitias, id est, maior facta est, dum tenderet diuitias dare.* Est duplex in hominibus paupertas: altera orta ex eo, quòd nihil bonorum homini obtigit in vita; altera orta ex eo, quòd omnia sua dedit quis illis, quos sibi habebat obstrictos. Hæc nuditas altissima est, nobilissima, & cantatissima in Principibus: dum enim Princeps depauperatus est, quia diuitias suas dedit suis; talis paupertas præconiis extollenda est, vt quæ alumnum suum, & nobilem ostendat, & diuitem. Hinc 2. ad Corinth. 8. *Scitis gratiam Domini nostri Iesu Christi; quoniam propter vos egenus factus est, cùm esset diues, vt illius inopia vos diuites essetis.* Sapienter notat Chrysost. non fuisse dictum: Vt illius diuitiis vos diuites essetis, sed, *Vt illius inopia.* Sed quomodo quis diuitem se ostendet inopia? Est notissima inopia cælestis Principis, quæ consistit in eo, quòd ipse nudus gemens in præsepio, immortalitatis suæ vestes hominibus præstiterit; & pauper factus ingentes diuitias fuerit largitus. Hæc autem nuditas, & paupertas quem attigeris, ostendet & nobilem, & diuitem. Ait Theodor. in Append. 5. ad Concilium Ephesinum, cap. 2. *Tu autem respice mihi pauperrimum habitaculum eius, qui ditat cælum: vide præsepe sedentis supra Cherubim: vide pannos obsitum eum, quem pelagus arena cinxit: sic enim gratia videbis magnitudinem, si tantum Dei condescensionem consideraueris: nam ipsa paupertate diuitiæ eius diuitis ostenduntur.* Quippe, qui pauper, & pannosus fit, cætera omnia suis donis implens, in ea paupertate proculdubio, & nobilissimum, & ditissimum ostendit Principem. Ex quo non dubitat Paulus dicere de Iesu ad Philip. 2. *Exinaniuit semetipsum.* Et vnde tantum Deum, tanta potuit decere exinanitio? Ait D. Achatius Episcop. Melitensis in Concil. Ephes. tom. 6. cap. 11. *Ne dignam tanta exinanitione beneficentiam in nos transfunderet.* Itaque exinanitioni beneficentia debebat respondere, vt dignè appareret exinanitus. Tum enim vel ipse Deus dignè se exinanit, quando hoc facit, vt alios ditet: ex beneficentia enim exhibita ostenditur exinanitionis virtus, & dignitas: non enim, qui se exinanit, & nudat; sed: qui se exinanit, & nudat, vt alios ditet, ille gloriosus triumphat. Hinc Matth. cap. 5. monebat Dominus: *Tu autem cùm ieiunas, &c.* quibus ieiunium suadebat: & continuò addidit: *Thesaurizate vobis thesauros in cælo, vbi neque ærugo, &c.* quibus eleemosynam persuadebat

2. Cor. 8.

Anselm.

2. Cor. 8.

Chrysost.

Theodor.

2. Philip.

Achat.

Matth. 5.

bat cum ieiunio. Abstinere enim à cibo, vt augeas substantiam, ingloriosum est, & prorsus illiberale: abstinere autem à cibo, vt egeno des, id ad gloriam pertinet, & triumphum. Chrysol. Ait Chrysol. ser. 8 *Ieiunium tunc vincit, tunc triumphat, cùm dante misericordia pugnat. Ieiunium sine misericordia, simulacrum est famis, non fames; occasio est auaritiæ: quia parcitas illa, quantùm ficcatur in corpore, tantùm tumescit in sacculo. Qui ieiunans prandium suum reponit, non erogat, cupiditatis probatur seminare, non Christi.* Sic ieiunationis dignitas ex beneficentia delumitur.

1. *Reg.* 18. Egrediebatur quoque Dauid ad omnia quæcunque misisset eum Saül, & prudenter se gerebat: posuitque eum Saül super viros belli, & acceptus erat in oculis vniuersi populi, maximéque in conspectu famulorum Saul.

§. VIII.

Vna virtus hominem vulgarem firmiter in potestate potest conseruare.

MIror à pascuis eductum iuuenem, & Palatinis, militiæque præpositum, potuisse aliquandiu cum plausu durare ibi: dicit enim Text. de Dauide locutus: *Posuitque eum Saul super viros belli, & acceptus erat in oculis vniuersi populi, maximéque in conspectu famulorum Saül.* Rudis pastor subitò bellatoribus, Palatinisve præpositus, acceptus omnibus durat in munere. Et quis tam nouum, & insolitarum plausum potuit firmare in Dauide? Vna hominis virtus, & sanctitas, & innocentia vitæ hoc potuit in illo efficere. Accipite Marium Romanum apud Salustium: qui vbi à fæce plebis ad consulatum ascendit, & Senatusconsulto præfectus fuit bello Iugurthino, aduocata concione sic ait: *Neque me fallit, quantum cum maximo beneficio vestro negotii sustineam, bellum parare, simul & ærario parcere; cogere ad militiam eos, quos nolis offendere; domi, forisque omnia curare; & ea agere inter inuidos, occursantes, factiosos, opinione asperum est.* Saluſt. *Ad hoc, alij si deliquere, vetus nobilitas, maiorum fortia facta, cognatorum & affinium opes, multæ clientelæ, omnia hæc præsidio adsunt: mihi spes omnes in memet sitæ, quas necesse est, & virtute, & innocentia tutari; nam alia infirma sunt.* Quid sapientius ponderatum? Militarium, aulicarúmve præfecturarum administratio, & lubrica est, & difficilis etiam illis, qui ab auis, & atauis, & familiarium nobilium potentia trahunt præsidium: quibus labantibus pulchra sunt suorum decora, cognatorum lumina, & opes. At nouus homo omnibus familiæ præsidiis destitutus, qualiter inter tot difficilia viuet? Sapienter ait: *quas necesse est, & virtute, & innocentia tutari: nam alia infirma sunt.* Infirma quippe sunt omnia mundi præsidia, vt hominem vulgarem conseruent inter difficultates culminum: sola virtus, & innocentia tantam rem valent perficere. Huc accedunt, qui à vulgo ad præfecturas euolant, & sibi euidenter persuadeant, firmitatem ibi haberi non posse, nisi per innocentiam, & virtutem. Est equidem magnum operantis Dei insigne, quòd homo vulgaris firmiter in culmine persistat. Dominus Iesus Ioan. 1. vbi vidit fratrem Andreæ, quem antea corporalibus oculis non viderat, statim ait: *Tu es Simon, filius Iona: tu vocaberis Cephas*, &c. Duo in præsentibus verbis Ioan. 1. maximè elucent: alterum est clarissima Iesu prophetia, qua minimè vnquam corporalibus oculis visum, statim ex nomine, & parente agnoscit; alterum est promissio de nomine Simonis mutando in Cephas, quod sonat petram. Et Simon nomen erat vulgaris hominis, qui arte piscaturæ agebat vitam: Cephas autem, siue petra, iam adumbrabat firmitudinem apostolici culminis, dignitatis pontificiæ, iuxta illud Matth. 16. *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* Sed, vtrum maius fuit in Iesu, quòd nomen Simonis, & patrem prænosceret; an, quòd nomen Simonis, in Cephas mutandum promitteret? Equidem prophetia magnum est Diuinitatis iudicium: sed maius illud, quòd vulgaris homo ad culmen dignitatis deductus, ibi lapideam, & immobilem firmitatem acquirat. Ait D. August. tract. 7. ibi: *Non magnum, quia Dominus dixit, cuius filius esset iste. Quid magnum Domino? Omnia nomina Sanctorum* August. *sciebat, quos ante mundi constitutionem prædestinabat, & miratur,* *quia dixit vni homini: Tu es filius illius, & tu vocaberis illud? Magnum, quia mutauit ei nomen, & fecit de Simone Petrum. Petrus autem à petra: petra verò Ecclesia. Ergo in Petri nomine figurata est Ecclesia.* Expende illud: *Magnum, quia mutauit ei nomen, & fecit de Simone Petrum*, &c. Id equidem magnum diuinæ gratiæ assistentis argumentum est, quòd qui plebeius Simon erat, Petrus fieret in principatu Ecclesiæ, ibique consisteret firmior petra.

1. *Reg.* 18. Porrò, cùm reuerteretur percusso Philisthæo Dauid, & ferret caput eius in Ierusalem, egressæ sunt mulieres de vniuersis vrbibus Israël, cantantes, chorósque ducentes in occursum Saül Regis in tympanis lætitiæ, & in sistris. Et præcinebant mulieres cantantes, atque dicentes: Percussit Saül mille, & Dauid decem millia.

§. IX.

Mulierum lingua soluta nunquam non parit errores; malorum aditum occludit si taceat.

NOn fuit paruus fœminarum error, quòd vt Dauidem præferant Regi, ad ipsum Regis veniant conspectum: ait enim Textus de fœminis illis: *Choros ducentes in occursum Saül Regis... atque dicentes: Percussit Saul mille, & Dauid decem millia.* In occursum exeunt Sauli in tympanis lætitiæ, & sistris, vt Sauli Dauidem in decuplo præferant: quid stultius? Sic semper in fœminarum lingua soluta habet Dæmon, vnde tranat malorum semina, quæ eo maximè Diabolo aditum occluderent, si tacerent. Sapienter Paul. 1. ad Timoth. 2. docebat: *Docere autem mulieri non permitto.* Et cur 1. Timoth. 2. mulier non doceat, quæ optimè nouit de Deo? Crede mihi, in sola silente fœminarum lingua prorsus desperat Dæmon sua disseminare venena. Ait D. Paulin. epist. 4. *Profectò enim valeat ad confusionem malorum, si videant mulierem* Paulin. *sensum suum ignorantia forte per silentium tegere, disciplinam intellectus sui verecunde habere confiteri, vt non audeat serpens tentandam versus aggredi desperans capienda.* Quippe eo ipso, quòd mulier per silentium suos sensus tegit, ea fit, quam aggredi non audeat antiquus serpens, sed prorsus desperet de inueniendo in illa malorũ instrumẽto: vbi autem mulier linguã soluat, quas non aperit fenestras, per quas mors veniat? Meritò dicebat Paul. 1. ad Tim. 2. *Volo autem viros orare* 1. Timoth. 2. *in omni loco.* Orationem commendans, viros meminit, non fœminas. Cur etiam in cõmendatione orationis fœminarum non meminit; an voluit fœminas prorsus ab oratione carere? Absit: sed sciens illas orare in silentio, cùm orationem in omni loco faciendam meminit, sapienter illas præteriuit, parcens populis, ne si in omni loco liceret fœminis linguam vel orando exercere; locus malignandi daretur. Aiebat D. Ambrosius lib. 6. de Sacrament. cap. 4. *Qua ratione viros dixit? Vtique communis est oratio, & mulieribus, & viris. Quod non inuenio, nisi fortè Apostolus ideò* Ambros. *viros dixit, ne mulieres vsurparent, & malè intelligerent in omni loco, & inciperent vbique clamare, quas in Ecclesia sustinere non possumus.* Equidem, quæ in Ecclesia in silentio orantes molestiam gignebant, & offensionem, quid mali non gignerent, si liceret omni clamare loco? Cauit ergo sapientissimè Paulus, ne mulierum vox omni sonaret loco, parcens inde populi periculo, & offensioni. Nec miror, quod à lingua soluta fœminarum, vel in precibus, malum timeat populo Apostolus: considero enim in lingua fœminæ aliquid de virulentis sibilis serpentis. Sic Clemens Alexandrinus in Adhortatoria ad Gentes, memorans illos, qui Bacchi orgia celebrabant, dicit, quod ibant, *coronati serpentibus, vlulantes Euam, Euam illam,* Clem. Alex. *per quam error est consecutus. Iam verò si accuratè vox spelletur Hebraica, nomen Eua aspiratum exponitur serpens fœmina.* Est equidem nomen Eua fœminarum, & serpentis nomen: ne miremur, quòd si earum lingua soluatur, venena spargat, & aditum malis aperiat. In eo autem malorum stabit remedela, si serpentum harum lingua quiescat. Quod spectans Isaias cap. 11. de aduentu salutaris Iesu locutus ait: *Delectabitur infans ab vbere super foramine* Isai. 11. *aspidis.* Super quo aspidis foramine? Sunt, qui refe-

rant

rant ad cauernam, qua aspis delitescit. Verum non absre intelligemus, per foramen aspidis, os eius, in quo delitescit virulenta lingua: Iesus enim noscens virulentam Heuæ linguam, quæ mundum infecit, & locum hosti dedit; manum mittit ad os harum serpentum, earúmque linguam tenet, quo præsentissimum exhibet malis humanis remedium. Ad hæc aiebat D. Athan. orat. 1. in Arian. *Puer autem infantulus Iesus inferens manum suam in linguam aspidum, deridet eum, qui Heuam deceperat.* Athan. Quid pulchrius? Vt qui per Heuam mundum infecit, prorsus excluderetur, paruulos diuinus hoc in primis egit, aspidum linguas tenuit; nimirum, fœminas edocuit silentium. Hinc Maria Luc. 1. audito sermone Angeli *cogitabat, qualis esset ista salutatio.* Et cur cogitabat, quando in promptu erat interrogare? Luc. 1. Ait Petrus Dam. serm. 3. de Natiu. Virg. *Audita angelicæ legationis mysterio, solitum modestiæ silentij rigorem tenuit; etsi ipsa tunc intra se discutere non poterat, qualis esset illa salutatio; verbis tamen inquirere superfluum putauit.* Damian. Sic iam iam venturus puerulus diuinus, quasi præmisit manum, quæ in Maria linguam fœminarum teneret, vt penitùs incursibus malis aditus intercluderetur.

§ X.

Multitudo non respicit dignitates personarum, sed merita.

CAntantes mulieres Israelitæ Dauidem Saüli præferebant: dicit enim Text. *Egressa sunt mulieres de vniuersis vrbibus Israëlis cantantes, chorósque ducentes in occursum Saul Regis, in tympanis lætitiæ, & sistris. Et præcinebant mulieres ludentes, atque dicentes: Percussit Saül mille, & Dauid decem millia.* Sic vniuersarum calculo mulierum Dauid præfertur Regi in ipsis oculis Regis. Sed, cur non magis venerantur fœminæ illæ regiam Saülis dignitatem? Cur sic ad rudem pastorem afficiuntur, vt illum Regi præferant? Ait Athanas. de illis D. Athan. hom. de semente, ibi: *Tripudiatrices illæ tecinêre, non ad dignitatem respectantes, sed ad merita rerum: Percussit Dauid per myriades, & Saül per chiliades,* &c. Nec aliud accidit, vbi multitudo conuenit, quæ sanè nunquam nouit dignitates attendere, sed merita. A nullo enim faciliùs, quàm à multitudine prætermittuntur dignitates, vbi fortia merita eminent. Apocal. 4. Apoc. 4. *Ecce sedes posita erat in cælo, & supra sedem sedens::: Et in circuitu sedis sedilia viginti quatuor: & super thronos viginti quatuor seniores sedentes circumamicti vestimentis albis, & in capitibus eorum coronæ aureæ.* Ibid. 5. Insuper cap. 5. ait: *Ecce in medio throni, & quatuor animalium, & in medio seniorum Agnum stantem tanquam occisum,* &c. Tandem in fine capitis ait: *Et vidi omnem creaturam, quæ in cælo est, & super terram: & sub terra, & quæ sunt in mari, & quæ in eo: omnes audiui dicentes: Sedenti in throno, & Agno, benedictio, & honor, & gloria, & potestas,* &c. Ecce tibi tota spectaculi compositio. Thronus erat principalis, in quo maiestas sedebat Iride circonsepta. In circuitu autem illius throni magni erant viginti & quatuor alij throni, in quibus totidem seniores erant vestiti albis, & in capitibus coronas aureas habentes. Inter hæc Agnus, tanquam occisus apparebat: & statim omnium in cælo, terra, & mari habitantium voces dicebant: *Sedenti in throno, & Agno, benedictio, & honor, & gloria.* De assidentibus illis viginti & quatuor coronatis nec vllum faciunt verbum. Et cur non magis cantantium voces attendunt ad viginti & quatuor Reges sub aureis coronis splendentes, quàm ad Agniculum, qui quasi occisus apparebat? Cur prætereuntes tot coronas regias, vnum quasi occisum agnum extollunt? Expende, à quibus voces illæ procedebant: ait enim: *Vidi omnem creaturam,* &c. Vbi autem tam multæ creaturæ conueniebant, non miror, quòd dignitatum splendores, & coronas ipsas præterierint, & sola merita attenderent. Propter quæ vel Agniculum super omnia efferrent. Sic, cùm Auito Augusto a turba deferretur imperium, aitque apud Sidon. Apollin. in eius Paneg. carm. 7.

Sid. Apol.
Aggrediture nimium curarum pondere tristem
Laudans turba virum. Procerum tam maximus vnus
Dignus, qui patriæ personam sumeret, inste:::
Non tibi venturus aurum populare parauit,
Nec modò venalis, numero 'que vsse redempta
Concurrunt ad puncta tribus. suffragia mundi
Nullus emit, pauper legeris: quod sufficit vnum,
Es meritis diues.

Quid pulchrius? Expende ab illis: *Suffragia mundi nullus emit, pauper legeris: quod sufficit vnum, es meritis diues.* Clarissimè probat is, electionem illam omni esse suspicione liberam, quando à tota multitudine veniebat: ingens enim multitudo nullo corrumpitur respectu, nullo frangi potest pretio: si vel in paupere merita videat, hoc sufficit, vt currat ad illum, dissimulatis Proceribus, & diuitibus: quando mundi, hoc est, ingentis multitudinis suffragia empta pretio non sunt, vel respectu aliquo corrupta? Isai. 60. Aiebat Isaias c. 60. *Omnes de Saba venient, aurum, & thus deferentes, & laudem Domini annunciantes.* Matth. 2. Quæ verba à Matthæo cap. 2. referuntur ad Magorum aduentum ad Iesum, qui sensus communissimus est in Ecclesia à tempore Apostolorum, vt benè probat Leo à Castro ibi. Sed illud difficile, quòd dicantur omnes de Saba venisse; cùm ad Iesum tres tantùm conuenerint Magi. Et quando tres Magi tantùm venerunt quærentes Iesum, cur maluit Propheta eos non sub trium nomine expressos, sed multitudinis, & vniuersitatis nomine exprimere? quod tres cum omnibus? aut, cur omnes ponuntur pro tribus? Non respiciebat Propheta numerum de facto existentem; sed effectum, qui proprius vniuersitatis, & multitudinis erat, quando pueruli pauperis merita adorabantur contemptis fastibus Herodianæ Regiæ: dicebat namque D. Fulgent. serm. de Fulgen. Epiph. *Quid est, quòd isti Magi Regem Iudæorum adorandum quærerent, cùm ipsi Iudæi non essent? Et quem Regem? Vtique non Herodem, sed Christum. Adorare cupiunt infantem lactantem, neque adorant Regem populis imperantem::: Archelaüs, filius Herodis, pretiosis est inuolutus sericis, iste vilissimis inuolutus est pannis: & tamen ille natus in palatio contemnitur; iste natus in diuersorio quæritur. ille à Magis nullatenus nominatur; iste inuentus suppliciter adoratur: omnino spernitur primogenitus Regis; & muneribus honoratur filius pauperis mulieris.* Et sanè vbi præ Regibus æstimabantur pauperis pueri merita, & colebantur; totus effectus meritò tribuebatur vniuersitati, & multitudini gentium, cuius est non dignitates æternas respicere, sed merita.

§. XI.

Vbi Iesus apparet; omnium aliorum disparent triumphi, & gloria.

MVlti, & cantatissimi fuerant Saülis triumphi de Philisthæis; & ille erat recentissimus, quando vnus Ionathas cum armigero irrupit in stationes eorum, & patri gloriosum retulit triumphum: vbi autem Dauidis triumphus apparuit, sic disparuêre Saülis triumphi, vt cantant fœminæ: *Percussit Saül mille, & Dauid decem millia.* Et vnde tanti Saülis triumphi sic obscurantur, & minuuntur in conspectu triumphi Dauidici? An sæpè vicisse hostiles exercitus, minus est, quàm si semel vnum hostem singularem vincas? An, quòd vnus cum vno, etsi valido lucteris; plus est, quàm si vnus cum toto exercitu confligas? Vnde ergo Dauidicus triumphus reportatus de vno Goliath obscurauit triumphos reportatos de tot exercitibus? Scio prælationem illam factam fuisse à sapientia fœminea, non à virili; sed quando video tacentes viros, nec obijcientes, nec castigantes voces illas fœmineas, tam à fœminis, quàm à viris credo profectas fuisse. Nec miror: in triumpho enim Dauidis ostendebatur apertè triumphans Christus, vt concors est sententia Patrum: vbi autem Christi triumphus apparet, omnium aliorum triumphi obnubilantur. Apocal. 4. Apoc. 4. *Procidebant viginti & quatuor seniores ante sedentem in throno, & adorabant viuentem in sæcula sæculorum, & mittebant coronas suas ante thronum,* &c. Esto, quòd viginti & quatuor seniores coronati procidant, & adorent ante thronum; cur necessum est proijcere à se coronas suas? In throno erat Iesus triumphans, in cuius triumphi conspectu exteræ omnium vilescunt, & proijciuntur coronæ. Ait Victorinus ibi: Victor. *Denique & cùm venisset, qui mortem destrueret, & coronam immortalitatis solum dignus sumeret, omnes habentes pro gloria aliqua actus sui optima coronas, proiecerunt eas sub pedibus eius, id est, propter eminentiam victoriam Christi, omnes victorias posuerunt sub pedibus eius.* Sic vilescunt victoriæ nostræ, si ad Christi Domini victoriam comparentur; & vbi ille ipse Dominus coronatus apparet, non miror, quòd omnes alij coronas suas ostendere detrectent. Similiter Paolus, qui omnibus Epistolis suis, & nomen, & Apo-

Apostolatum

stolatum suum præponere solebat, incipiens: *Paulus Apostolus, &c.* vbi ad Epistolã ad Hebræos ventum est, sine nomine proprio, sine Apostolatus cognomine incipit: *Multifariam, multisque modis, &c.* Et cur in sola hac Epistola à nomine proprio, & Apostolatus cognomine ponendo abstinuit? Rem dicit D. Hieron. in cap. Epist. ad Galatas: *In Epistola ad Hebræos propterea Paulus nec nomen suum solita consuetudine, nec Apostoli vocabulum præposuit: quia de Christo erat dicturus: Habentes ergo Principem Sacerdotum, & Apostolum confessionis nostræ Iesum, non fuit congruum, vt vbi Christus Apostolus dicendus erat, etiam Paulus Apostolus poneretur.* Dum in suo splendore proponendus erat Iesus sub Apostolatus gloria; Paulus suum Apostolatum, & nomen abscondit. Nulla enim est gloria, quæ non obnubiletur in conspectu diuinissimi Iesu gloriæ. Hinc Matth. 24. *Sol obscurabitur, & Luna non dabit lumen suum, & stellæ cadent de cælo: & tunc apparebit signum Filij hominis in cœlo.* Ecce tibi in apparitione gloriosa Christi, omnia cælestia luminaria disparent. Quid hoc portendit? Ait Paschas. lib. 11. *Quoniam in eo tremendo Iudicio nemo securus erit. Et cùm gloria claritatis Christi fulserit, nemo se aliquid esse putabit.* Sese oculis eripiunt aliorum gloriæ, vbi Iesu gloria apparet.

Hebr. 1.

Hieron.

Matth. 24.

1. Reg. 18. Iratus est autem Saül nimis, & displicuit in oculis eius sermo iste, dixitque: Dederunt Dauid decem millia, & mihi mille dederunt. Quid ei superest, nisi solum regnum? Non rectis ergo oculis Saül aspiciebat Dauid à die illa, & deinceps.

§. XII.

Regnandi ardor nihil sanctum, nihil diuinum veretur.

VIdit Saul imprudentiam fœminarum Dauidem præferentium in conspectu eius: & iratus est. Et fortè non inonestè iratus in illas fuisset: in Dauide nil vidit non sanctum, non Deo plenum: quòd enim inermis in armatum, pastor in bellatorem, iuuenis in gigantem exercitatum auderet, illũque lapidis iactu perimeret, assistentem Deum claré ostendebat. Cur ergo à mulierum cantu in Dauidem, clarissimè in se Deum ostendentem, commouetur? Cur plus valuit imprudentia fœminarum, quam Deus Dauidi assistens, vt Rex moueretur in Dauidem. Ait Text. *Dixitque Saül: Dederunt Dauid decem millia, & mihi mille dederunt: quid ei superest, nisi solum regnum? Non rectis ergo oculis Saül aspiciebat Dauid à die illa.* Expende illa: *Quid ei superest, nisi solum regnum?* Quippe cantus fœminarum Dauidem præferens sollicitum fecit Saulem de conseruando regno; & inde factum est, vt nihil non in Dauide videret: regnandi enim ardor nihil sanctum, nihil diuinum veretur. Sic Herodes Matth. 2. audiens Magorum præconium de stellæ ortu, & ductu, qua trahebantur ad adorandum recèns ortum Iudæorum Regem: *Diligenter didicit ab eis tempus stellæ, quæ apparuit eis.* Cogitabat iam puerulum natum perdere, ad quod diligenter examinabat ortum stellæ. Sed illius stellæ ortus adeò patens testimonium erat de pueri Diuinitate adoranda potius; quòd ad id traheret barbarissimos Reges. Cur ergo quam Magi, & idololatræ homines adorandam pueri maiestatem nouerant in stella; non nouit eandem Herodes, sed magis stellam perquirit, vt puerum non adoret, sed perdat? Pulchrè ait D. Chrysol. serm. 158. *Diligenter Herodes inquirit tempus stellæ; sed, cùm timet regno, signum cæli non timet, tremoris non pertimescit authorem.* Expende: *Sed, cùm timet regno, &c.* Quot erant stellæ illi radij, tot erant clarissimi indices Diuinitatis puerùli: inter illos tamen Herodes nihil cæleste, nihil diuinũ veretur sollicitus de regno. Facit enim regni ardor in miseris hominibus, quòd sub eius splendore non solùm non videant diuina; sed & contemnant. Dicebat Dominus, Oseæ cap. 12. *In Propheta eduxit Dominus Israel de Ægypto, & in Propheta seruatus est.* Dum sub Prophetæ ductu procedebat populus, incolumis, & fidelis seruabatur; petierunt sibi dari Regem, & statim ait Dominus ad Samuelem, 1. Reg. 8. *Non te abiecerunt, sed me, ne regnem super eos.* Et cur Deus se abiectum putat à populo ex eo solùm, quòd petiuerint sibi dari Regem? Nonne sub Rege possent etiam fidelissimè ambulare coram Deo? Equidem nouerat iam Dominus, quanta mala parturiat regnandi ardor; & vt, cùm primùm regni sollicitudo intraret in populo Israelis, intraturus etiam erat diuinorum contemptus. Ait D. Cyril. Alex. in dictum locum Oseæ: *Nec solùm ex Ægypto eduxit, sed etiam custodiuit: in vero enim, & natura Deo colendo persisterunt. Postquàm autem sub regno fuerunt, dilectionem ergo Deum valedixerunt.* Ecce tibi, vbi regnandi ardor in populo illo percrebuit, statim exsibilata est Dei dilectio; & quidquid Diuinitatis apparebat, fuit contemptum. Verùm absit à religiosis Familiis hic dominandi affectus, qui prorsus extinguit diuinam dilectionem, & amorem bonorum cælestium. Nihil enim est, quod sic teneat hominum animos; vt Deus contemnatur, quàm ambitio Regibus gratificandi. Tempore Constantij Imperatoris, Arriani initi cum Gentilibus templum Dei impetiuêre: quorum vnus sellam pontificiam ad terram deijciens, fragmento ligni prosiliente transfoditur, & mortuus est: alter ramo exaltato, dum sacra ridet, lumina statim perdit. Quid tunc? Ait D. Athanasius epist. ad solitarios: *Quibus conspectis, Ethnici quidem metuerant, neque plura ausi sunt. Arriani autem ne sic quidem repressi, quippe qui & ipsi quoque suam spem homines, & confugium haberent in Cæsare, numerum, & in eius Eunuchis.* Quid grauius? Diuina miracula Ethnicos mouent, & Arrianos non mouent, eo quod oculos in Cæsare haberent, & Palatinis. Sic ambitio regij fauoris tenet homines, ne videant diuina.

Matth. 2.

Chrysol.

Osea. 12.

1. Reg. 8.

Cyr. Alex.

Athanas.

§. XIII.

Regnum Dei in Maria, & per Mariam.

NVnc primum auditur Saül metuisse regno suo, cùm audit fœmineis cantibus prælatum sibi Dauidem. Ait enim Text. *Dederunt Dauid decem millia, & mihi mille dederunt. Quid ei superest, nisi regnum?* Ecce, vt à fœmineo cantu regno suo translationem timet. Et quidem iure timuerit Saül, si à parte Dauidis videret validissimos duces, munitissimos exercitus, & ad bellandum exercitatissimos: at solas videns fœminarum choreas à parte illius, cur sapiens Rex timeat? Vbi nulla virilis vox audiebatur pro Dauide; sed solus cantus fœmineus; cur translationem regni suspicetur Saul? Nolo id solùm dare Saülis ignorantiæ, sed & diuinæ cuidam harmoniæ, quæ regnum Dei præmonstratam in regno Israëlitico in fœminæ vnius virtute, nempe, in Maria, & stabiliendum, & æternandum ostenderet iam mundo. Notissimum est illud Ecclesiæ canticum: *Veni electa mea: ponam in te thronum meum.* Quod expendens Guarricus Abbas serm. 2. in Assumpt. Mariæ, ait: *Veni igitur, electa mea, & ponam in te thronum meum, in te mihi quondam regni sedem constituam, de te iudicia decernam, per te preces exaudiam.* Produxit equidem Maria, vt in illa diuini sedes regni constitueretur, qua Rex Regum Iesus sedens iudicia decerneret, & nostras exaudiret preces: non enim sic Rex benignas præbet aures in suo regio throno constitutos, vt illas Iesus benignas in Maria præbet. Quò respiciens Psal. 64 clamabat ad illum: *Exaudi orationem meam, ad te omnis caro veniet.* Omnis quippe caro, paruus, & magnus; puer, & senex, Iudæus, & Græcus; Romanus, & Indus sese Regi prosternet, illiúsque deprecabitur vultum. Sed, quis ad tantum Regem tot gentium differentias deducet? Ait D. August. ibi: *Cœpit ergo apparere iam Rex ille, cùm diceretur: Ad te omnis caro veniet. Quare ad illum omnis caro veniet? Quia carnem assumpsit. Tulit inde primitias ex vtero virginali: assumptis primitiis cætera consequentur.* Vt Rex inter subditorum coronas; sic Iesus cœpit Rex apparere inter vniuersos homines, quem omnis caro, hoc est, ex omni carnis genere homines adorare cœperunt. Et vnde coaluit tantum Iesu regnum? Merito ait: *Tulit inde primitias ex vtero virginali.* Ex quo de Maria carnem sui corporis accepit, inde & omnium hominum concursus ad illum venit: nec enim minimus auctus fuit Christi regno, qui de Maria, & per Mariam non venerit. Angelus dicebat de Ioanne Luc. 1. *Spiritu sancto replebitur adhuc ex vtero matris suæ.* Ex quo mater eius dicit ad Mariam: *Vt facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio infans in vtero meo.*

Guarric.

Psalm. 64.

August.

Luc. 12.

Debebatur

Debebatur Ioanni ex promissione Angeli ea gratia, quæ ex vtero iret ad Christum, eiúsque regno ostenderetur adscriptus. Sed, quando illam accepit? Cùm primùm matris eius aures tetigit salutatio Mariæ, vt de Maria omnis caro veniret ad Christum. Ait Rupert. in Matth. 1. *De plenitudine gratiæ, qua dictum est: Aue, gratia plena primus Ioannes accepit; & eodem Spiritu sanctificati sunt, & hæc Mater Domini, & ille amicus Domini.* Idem riuus gratiæ venit ad Ioannem, & Mariam: sed primùm venit ad Mariam, in eáque stagnauit plenitudinem suam; & de Maria processit ad Ioannem, vt primos omnium haberet de Maria, quòd ascriberetur regno Christi.

Rupert.

§. XIV.

Plausus fœminarum non ad dandum regnum, sed ad tollendum aptiores sunt.

INscienter argumentabatur Saül ex fœminarum plausu facto Dauidi; illi penè regnum dandum credens: ait enim Textus: *Dederunt Dauid decem millia, & mihi mille dederunt. Quid ei superest, nisi solum regnum?* Dixisset sapientiùs: Quid ei superest, nisi perditio regni? A fauoribus, plausibúsque fœminarum nihil citiùs accidit Regibus, quàm totiua ruina imperij. Verissimum fuit illud Herodis ad Cæsarem dictum, in ruina Antonij Imperatoris apud Egesip. lib. 1. cap. 33. *Vicisti, Cæsar, Antonium legionibus tuis maximè: verè victus est virtutibus tuis; sed magis moribus suis. Vicit eum Cleopatra vaer: mentem eius obstruxerant Cleopatræ cupiditates: victus est, quia audire noluit.* Sed & illud, quod de ipso Herode aiebat Egesip. lib. 1. cap. 36. *Hanc Regis potentiam, prosperis affluentem successibus, vnius mulieris expetita societas sustulit.* Sic quæ regna non includunt fœminarum plausus. Dicebat Dominus per Nathan ad Dauid 2. Reg. 7. *Suscitabo semen tuum post te, quod egredietur de vtero tuo, & firmabo regnum eius. Ipse ædificabit domum nomini meo, & stabiliam thronum regni eius vsque in sempiternum.* Quæ verba creduntur pro Salomone dicta, quando ipse filius Dauid templum Domini ædificauit. Sed D. August. putat, minimè illa in Salomone impleta fuisse; præcipuè ea, quæ stabilitatem regni promittebant, dum dicit: *Stabiliam thronum eius vsque in æternum.* Quando enim Salomonis regia plena erat fœminarum, nulla eius regni poterat esse firmitudo. Ait August. lib. 17. de ciuitate. cap. 8. *Hanc ergo tam magnam promissionem qui putat in Salomone fuisse completam, multùm errat: attendit enim, quod dictum est: Ipse ædificabit mihi domum, quoniam Salomon templum extruxit; & non attendit: fidelis erit domus eius, & regnum eius vsque in æternum coram me. Attendat ergo, & aspiciat Salomonis domum plenam mulieribus alienigenis, colentibus Deos falsos, & ipsum ab eis Regem aliquando sapientem in eandem idololatriam seductum; & non audeat existimare, talem Salomonem, domúmve eius fuisse promissam.* Equidem, qui viderit Salomonis regiam plenam mulieribus, earúmque delciis captum Regem, minimè credet, de illo dictum à Deo, quòd regnum eius in æternum stabiliet: non enim regnum durat; sed magis perditur per mulierum plausus, & delicias.

Egesipp.

Idem.

2. Reg. 7.

August.

Idem.

§. XV.

Affectus ad fœminas respectus omnes alios, & obligationes perdit.

ILlud maximè execrandum de Saüle dicitur, nimirum: *Non rectis ergo oculis Saül aspiciebat Dauid à die illa, & deinceps.* Viderat Saül Dauidem egredientem ad pugnam, viderat triumphantem de Philisthæo, & non inuiderat; sed magis in iuuene, & libertatem suam, & regni securitatem amabat. At, vbi videt iuuenem fœminarum vocibus extolli; ex tunc recruduit æmulatio, & cœpit odisse benefactorem tantum. Sed, quando æmulatio non præualuit, in ipsa victoria, vt Dauid malè haberetur à Rege, cur in fœminarum cantu præualuit? Nonne gloriosius fuit Dauidi, quòd metuente Rege, & eius exercitu, ipse solus auderet in hostem, illúmque prosterneret, quàm quòd à fœminis cantaretur? Cur ergo, cùm se in facinore Dauid superiorem Rege ostenderet, non malè fuit habitus; & cùm à fœminis cœpit celebrari, ex tunc odium Regis in illum exarsit? Crede mihi, non æmulatio pro gloria; sed pro fœminis erat, quæ sola perdit respectus omnes, & obligationes alias. Dicebat Oseas cap. 5. *Quia enim fornicatus est Ephraim: ... Non dabunt cogitationes suas, vt reuertantur ad Deum suum.* Circa quæ verba D. Hieronymus ait: *Spiritus fornicationis possidet eorum corda captiua: & idcirco, illo regnante, Dominum nescierunt, imò obliti sunt Creatoris sui.* Equidem, vbi regnat mulierosus iste spiritus, omnes aliæ obligationes, parentibus, benefactoribus, & ipsi Creatori debitæ obliuioni dantur. Quid, quòd homini benefeceris? quid, quòd illi securitatem, & vitam dederis? Quid, quòd totum illum creaueris, ex nihilóque eduxeris ad regnum? Si pro fœmineis fauoribus interuenerit æmulatio; obliuiscetur homo benefactorem suum, obliuiscetur parentem, obliuiscetur Creatorem. Patietur homo pro amico, pro benefactore suo bonis spoliari; imò sæpè illi honores cedet: at, vbi res est de fœminarum fauoribus, & plausibus, nullius amicitiæ, nullius debiti habetur ratio; vel Creatoris sui obliuiscetur. Vt meritò de hoc affectu dicatur illud Cant. 8. *Dura est, sicut infernus, æmulatio.* Sicut enim in Inferno omnium bonorum est odium, & execratio, nullius officij memoria, quæ non impellat ad blasphemandum, vt etiam patris, benefactoris, Creatoris benignissima vocabula odio habeantur: sic in affectu, qui pro fœmineis fauoribus æmulatur. Vt in vtroque dicamus illud Psal. 6. *In Inferno autem quis confitebitur tibi?* Neque in Inferno, neque in æmulatione pro fœminis inuenietur, qui benefactorem confiteatur; sed rabido odio illum prosequatur.

Osea 5.

Hieron.

Cant. 8.

Psal. 6.

1. *Reg.* 18. Post diem autem alteram inuasit Spiritus Dei malus Saül, & prophetabat in medio domus suæ: Dauid autem psallebat manu sua, sicut per singulos dies: tenebátque Saül lanceam, *&c.*

§. XVI.

Irati, & furentes leniter, & suauiter sunt tractandi, vt eos in sanitatem trahas.

QVasi Pythonis spiritu correptus, sic Saül furebat, & vociferabatur in aula; quem Dauid citharæ suauitate placabat. Dicit namque Textus: *Inuasit Spiritus Dei malus Saül, & prophetabat in medio domus suæ: Dauid autem psallebat manu sua*, &c. Cùm audis verbum *prophetabat*, ne credas à Saüle aliquam prophetiam de sanctorum Prophetarum more editam; sed, quòd Pythonissarum voces, furorésque æmularetur. Et meritò sic furenti Regi medelam proponit Dauid in cantus, citharæve suauitate: iratus enim, furénsve animus nullo citiùs, quam suauitate placatur. Aiebat ad hæc Richard. Victor. lib. 2. Miscellan. 2. cap. 13. *Dum Saülem Spiritus malus inuadit, cithara Dauid eius insaniam temperauit. Quia, cùm sensus potentium per elationem in furorem vertitur, dignum est, vt elocutionis nostræ tranquillitate, quasi cithara dulcedine, ad salutem reuocetur. Durus adamas incisionem ferri non recipit; sed leui hircorum sanguine mollescit.* Vt enim ad edomandam adamantis duritiem ferreis ictibus minimè instas; sed magis mollem aspersionem sanguinis adhibes: sic ad temperandam furentis hominis rabiem non durus accedas, sed lenis, sed blandus. Actor. 7. nactus Stephanus Pharisæorum concionem aiebat ad illos: *Dura ceruice, & incircuncisi cordibus, & auribus; vos semper Spiritui sancto resistitis*, &c. Sed inde raptus ad supplicium à furente turba lapidabatur: *Lapidabant Stephanum inuocantem, & dicentem: Domine, ne statuas illis hoc peccatum.* Compone illam duritiem, & hanc mansuetudinem. In primis totus ferreus homines confodiebat aiens: *Dura ceruice, & incircuncisi cordibus*, &c. Modò totus melleus, & suauis illis veniam precabatur; & cur modò desistit ab illa prima seueritate? Cur non magis furentes exagitat, durósque vocat, & incircuncisos? Sanè, vbi placidè audientes videt: illos increpauit: vbi autem furentes eos excepit, à rigida increpatione cessauit; & magis suauitate, & charitate illos fouebat, & placabat. Ait D. August. in Psal. 132. *Quando debuit plus irasci Stephanus? quando audiebatur, an quando lapidabatur? Ecce mitis factus est, cùm lapidaretur; & saeuiebat, cùm audiretur. Veniebant in se lapidibus, non victa est charitas: quia vnguentum à capite descenderat*, &c. Prob sapientissimus

Richard. Victor.

Act. 7.

August.

tissimus Medicus! vbi placidè audientes vidit Iudæos, excurrit ad ferrum, eorúmque duritiem duris increpationibus domabat: verùm, cùm illi in furorem versi essent, multáque & clamantes dicerent, & facerent, ipse ferrum increpationis dimisit, ad vnguentúmque venit charitatis, quo eorum animos foueret, & molles faceret, vt inde irent in sanitatem. Sic, qui furentes, & tumentes amat curare, non ferrum adhibet, sed vnguenti suauitatem.

§. XVII.

Christus Dæmonibus exitialis.

DIabolicus Spiritus inuaserat Saülem, illúmque maximè agitabat; aduersùs quem Dauid citharam parat: sic enim ait Textus: *Dauid psallebat manu sua*, &c. Sed, quid virium cithara habebat aduersùs Diabolum? Ait Richard. Victor. lib. 7. Allegor. cap. 2. *Dauid adhuc puer, in cithara suauiter, imò fortiter canens, malignum spiritum, qui exagitabat Saülem, compescebat: non quòd eius cithara tantam virtutem haberet; sed figuram Crucis Christi per lignum, & chordarum extensionem gerebat, quæ iam tunc Dæmones effugabat.* Et cur dæmones non fugarentur, & perderentur, vbi vel vmbra Christi monstrabatur? Crede mihi, quidquid Christi est, prorsus est Dæmonibus exitiale. Ad hæc Habacuc cap. 3 locutus cum Christo Domino ait: *In luce sagittarum tuarum ibunt, in splendore fulgurantis hastæ tuæ.* Et quæ erant sagittæ hæ adeò splendidæ, iaculatæ in regnum tenebrarum? Accipe à D. Cyril. Alex. ibi saltem: *Electi discipuli iacula, & sagittæ fuerunt volantes, velut à manu robustissima, & quamuis ad mortem percussum penetrantes. Iacula huiusmodi, vt à manu Christi, fulgent illa quidem; Diaboli autem visceribus insigimus, draconémque interficimus. Consumuntur itaque huiusmodi iaculis Dæmonum cateruæ, quoniam eis exitialia sunt.* Sic quidquid Christi Domini est, exitiale Dæmonibus inuenitur, de quo plura dixi tom. 2. in Euang. lib. 7. cap. 3. §. 1. & alibi.

Richard. Victor.

Habacuc 3.

§. XVIII.

Verba Dei ita expendenda sunt, vt operationum sanctarum fructum faciant.

NOn prætereo mysteriosam illam propositionem in Texto dictam, nimirum: *Dauid psallebat manu sua.* Quippe dum ait, *psallebat*, psalmorum cantus videtur spectare, quibus Dauid aduersùs Dæmonem stabat, vt concors est sententia Patrum. Sed illud inusitatum, quòd psalleret manu: manu enim fides pulsantur; verùm psalmi, non manu, sed ore canuntur. Cur ergo, quod ore fiebat, dicitur manu factum? Scio psalmorum cantum ab ore venire: sed, quia psalmorum diuinorum cantus est, sic pronunciari debet, vt quidquid ore dicitur, manus exequatur; ne verba diuina dentur ad solum aurium solatium; sed ad vtilitatem, & operationem virtuosam manuum. Hoc me docuit illud Deuter. 16. *Non plantabis lucum, & omnem arborem, iuxta altare* Et illud, quod Gedeoni dictum est Iudic. 6. *Nemus, quod circa aram est, succide.* Cur enim Deus tam anxiè cauit, ne iuxta altare diuinorum Sacrificiorum nemora, lucique essent? Fateor, in nemoribus, & lucis suisse à Gentibus Sacrificia data idolis; sed id etiam fiebat in aris, & templis; nihilominùs Deus non templa adiecit, nec aras; cur ergo magis se ostendit iratum contra nemora, & lucos? Ait Richard Victor. 2. Miscellan. 2. cap. 50. *Nemus iuxta altare plantari prohibetur: quia infructuosi sermones circa diuina docta non sunt admittendi.* Vt nemora, & luci infructuosis constant arboribus, quæ frondibus viridantibus amœnant intuentium oculos; nullum tamen fructum proferunt: sic significant Doctores illos, quorum studium totum est circa corticem literæ, vel circa verba, & altissima cacumina conceptuum: quidquid autem morale est, aut allegoricum, aut spirituale, quod vitas componat hominum, spes fulciat, id tanquàm venenum capiunt. Sanè ij, dum solis corticibus, & folijs dant operam; nemora, lucósque faciunt frondosos iuxta altare Domini. Qui minimè ferendi sunt, sed prorsus exscindendi: quæ enim verba Dei sunt, magis fructum spectant, non cortices, non folia. Et sic expendi debent, vt transeant ad manum, nimirum, ad sanctarum virtutum operationem. Matth. 21. *discipuli Domini adduxerunt asinam, & pullum, & imposuerunt super eos vestimenta sua, & Iesum desuper sedere fecerunt.* Ad quæ verba tractanda vbi accedit D. Athanas. per integram hom. in hoc asino à dominis suis ligato, & ab Apostolis soluto, statum naturæ humanæ speculatur sub vitiorum tyrannide, vt se ab illis per Christi discipulos liberabit. Et quid hæc cum litera Textus, cum acta rei historia? An non satiùs explicaret, vt tota illa tollendi asini historia peracta est? An non gratiùs, Rhetorum more, asini venustatem pulchris verborum coloribus delinearet? Absit hoc a tanto Doctore, cuius erat Textus sacros, & verba diuina, non ad solos cortices, & folia deducere; sed ad fructus operationum sanctarum; ne solùm aures, vel oculos amœnarent; sed potiùs implerent operibus manus. Sic ipse aiebat: *Ecce Rex vester venit mansuetus sedens in asino. Salua igitur historia fide perscruter, quæ in ea defossa sunt. Perscrutemur inibi thesaurum repositum; quæramus Spiritus efficaciam: non enim vnde historia attendimus, quæ propria est Iudæorum vesania.* Expende illud: *Quæramus Spiritus efficaciam* Ecce tibi, vt in verbis diuinis quærendum est, quod reducatur ad manus, quod Dei Spiritu imbuti efficiamus. Vesania Iudaica est, in cortice hærere, siue in folijs: sapientis Doctoris est ad fructum respicere, vt manus virtutibus diuinis impleantur.

Deuter. 16.

Iudic. 6.

Richard. Victor.

Matth. 21.

Athanas.

§. XIX.

Aulæ discrimina lethalissima.

QVid periculosius, quàm aula? Erat Dauid in aula floridissimus; & ideò securus: vt citharæ pulsandæ vacaret pro Rege recreando. Intereà tamen lancea illi parabatur, eiúsque interitus cogitabatur: in Textu enim sic habetur: *Dauid autem psallebat manu sua::: tenebat Saül lanceam, & misit eam, putans, quòd configere posset Dauid*, &c. Teneat ille in aula citharam, quæ Regi officium præstet gratum: tenebit alius, imò tenebunt mille lanceas, hoc vnum putantes, meditantes, quòd illum configere possent. Dum placidior quiescit, & gratior in munere suo, in quo anxiè curat Principem leuare; certiores aduersùs eum parantur lanceæ, in certiora discrimina trahitur. Proh infidam conditionem aularum! Nota est Israelitarum expugnatio à Nabuchodonosor peracta, quando vniuersi Israelitæ ducti fuerunt in Babylonicum ergastulum. Et viri, & fœminæ; & senes, & pueri Hebræi capti erant Babylone, & vinculati. Intereà Dan. 1. *ait Rex Asphenez præposito Eunuchorum, vt introduceret de filiis Israel, & de semine regio, & tyrannorum, pueros, in quibus nulla esset macula, decoros forma*, &c. *Et constituit eis Rex annonam per singulos dies de cibis suis, & de vino, vnde bibebat ipse*, &c. Nónne hoc putaretur felicissimum captiuis pueris, quòd de ergastulo tollerentur ad regiam, ibique alerentur ipsis regiis cibariis? Sanè, quos tempestas captiuitatis à vinculis eripit, & in aula constituit; nónne possunt credi appulisse ad portum felicitatis? Absit, imò potiùs creduntur ad syrtem quandam, scopulósque suisse allisi, & iactati. De iis D. Chrysost. ait hom. *Quòd eum, qui seipsum non lædit, nemo lædere possit.* tom. 6. nuper edito, ex translatione cuiusdam Religiosi è Societate Iesu: *Quin etiam in domum regiam, tanquàm in scopulum quendam, ac præcipitium, & pelagus, fame, petrisque sub aqua latentibus refertum introducti sunt, sine prorea, sine nautis, sine velis, saeuum illud mare nauigare coacti.* Equidem, quod accidit naui à tempestate iactatæ; nautis, gubernatoribus, velis destitutæ; inter scopulos, syrtes, saxáque ingentia receptæ; id ipsum accidit iis, qui in aulis Principum recipiuntur, nec gradum faciunt, quin euidentissimum immineat periculum. Nihil ibi securum, nihil non lethale: vndique discrimina, & mortes emergunt. De quo habes plura tom. 2. de Christo figurato, lib. 5. cap. 5. §. 15.

Dan. 1.

Chrysost.

§. XX.

Ab vna Dei potestate venit, quòd iteratum periculum euadas.

TAndem Saül cognoscit Dei virtutem assistentem Dauidi; dicit enim Textus: *Et declinauit Dauid à facie*

eius secundò. Et timuit Saul Dauid, eò quod Dominus esset cum eo. Et vnde in hoc euentu nouit Saul, Deum esse cum Dauid? Cur id non magis anteà nouit? Rationem indigitant illa verba: *Declinauit Dauid à facie eius secundò.* Non semel Dauid lanceæ iactum declinauerat; sed semel, & bis: quando autem secundò incidens in idem lanceæ periculum, secundò etiam euadit immunis, tunc clarissimè ostendit sibi assistentem virtutem diuinam: à sola enim Dei virtute venit, quòd quis euadat iterata pericula. Quis ignoret, Petrum ter venisse in barathrum negationis? Post

Matth. 25.
hæc ait Matth. 25. *Recordatus est Petrus verbi Iesu, quod dixerat: antequàm gallus cantet, ter me negabis. Et egressus foras fleuit amarè.* Tres negationes lacrymis diluit, & liber euadit.

Chrysost.
Quò spectans D. Chrysost. orat. in Apost. 12. habita 6. tom. *Petrus, dum lapsus est, venia dignus est; dum resipiscit, admiratione.* Quis hoc credat, quòd Petrus resipiscat? Cùm Discipulus Iesu fuerit, cùm in eius schola versatus, cùm eius doctrina imbutus, cur tribuatur miraculo eius resipiscentia? Planè, cùm non semel, sed & iterum ad negationem venerit, & inde euaserit liber, manifestè patet, non id actum esse legibus gratiæ communibus; sed aliquam ibi admirabiliorem concurrisse virtutem diuinam: vnius enim est Dei, & mirabilis potestatis, quòd iterata pericula euadantur. Hinc sapientes viri maximè cauent, quòd secundò ad eadem pericula deueniatur.

1. Reg. 15.
Sic 1. Reg. 15. Samuël petit ad se adduci Agag Regem Amalech: *Et in frusta concidit eum Samuel coram Domino in Galgalis.* Et mirabar, tantam fuisse Dei Prophetæ seueritatem, vt regio viro minimè parceret. Cur, bone, non magis vereris purpuram? Cur trementem

Prudent.
Regem sub gladio non doles? Ait Prudentius in Psychomachia:

. . . . . Nec victum viuere Regem
Iustitia antistes patitur, nec præda superstes
Victorem placidum vetitum in prælia poscat.
Parcere iam capto crimen putat ille tyranno.

Quid nouerat, quam, nisi à Deo pericula iterata euadantur, cùm semel Israelem videt à Rege Amalech liberum, & victorem; funditùs perdit Regem, ne iterum prælia instauret, ne secundò vocet in periculosa certamina. Crede mihi, nemo prudens secundò venire in eadem pericula non cauet. Stultissimus Diabolus nihil magis curabat, quam secundum Adamum in eremo famescentem ad

Matth. 4.
Maxim.
escas trahere clamans Matth. 4. *Dic, vt lapides isti panes fiant.* Quem deridens D. Maxim. hom. 1. in Quad. ait: *Frustrà Diabole, iterum per escam supplantare conaris.* Quando iam non primus, sed secundus erat Diaboli aduersùs hominem per escam conatus, frustrà Diabolus eadem pericula instaurat: vel enim ex hoc solo capite erant à sapientissimo Iesu eliminanda.

§. XXI.

Vnius Dei est, quòd inuidia suis donis non præualeat.

NOuit equidem Saül Deum in Dauide operantem, quando vidit eum regiæ lanceæ ictum declinasse, sic enim dicit Textus: *Declinauit Dauid à facie eius secundò. Et timuit Saül Dauid, eò quòd Dominus esset cum eo.* Anteà viderat Saul declinantem Dauidem à Goliath, quem armatum inermis prostrauerat; nec dicitur inde nouisse, Deum esse in Dauide: modò autem, cùm videt eum declinantem indemnem à iactu lanceæ, statim nouit, Deum in Dauide operari. Et cur cùm Dauid euadit ictum lanceæ à Saule iactæ, magis ostenditur Dei viribus pollere, quam vbi declinauit Philisthæi arma? Sciebat Saul suæ lanceæ iactum ab inuidia fuisse: qui autem possit facere, ne inuidia donis suis præualeat, is solus Deus est, non alia potestas creata. Sunt equidem multi Principes, qui ingentia dona dederunt suis amicis: at, qui potuerint facere, ne inuidia aduersùs ea præualeat, nullum inueni adhuc: solùm id puto inueniri posse in Dei aula. Notissimum est illud Spiritus sancti assertum, *quòd inuidia Diaboli mors introiuit in orbem terrarum*: quippe aggressus primus homines in

Genes. 3.
Paradiso; illos fecit per vetitum esum morti subiacere. Sed statim accurrens Deus Genes. 3. ait ad serpentem,

Leo.
Ipsa conteret caput tuum. Hieron. legit: *Ipse conteret.* Alij legunt: *Ipsum conteret.* Ex quo ait D. Leo apud Lip. *Ipsum conteret caput tuum, scilicet, semen mulieris. Deus omnipotens, & clemens, statim vt diabolica nos malitia veneno suæ mortificauit inuidiæ, prædestinata renouandis mortalibus suæ pietatis remedia inter ipsa mundi primordia præsignauit,* &c. Itaque, cùm primùm inuidia Diaboli nos morti dedit, statim bonus Deus accurrit remedium parans, quo viuamus. Sed cur Deus tam velox accurrit, vt genus humanum saluaret, qui Angelos desiuit esse in suæ damnationis malo? Beneficia à Deo in hominem profecta occasionem secernunt, qua Diabolus inui-

Theodot.
dens generi humano illud perdere voluerit. Inde Deus subuenit homini suo, nefas ducens, quòd inuidia suis donis præualeat. Pulchrè & sapienter dicebat Theodotus homil. 1. de Nat. habita in Concil. Ephes. tom. 6. cap. 9. *Nefas enim erat, vt inuidia, Domini gratiam superaret: sed neque decebat quoque, vt Dei donum Diaboli insidijs quasi deuictum cederet.* Mundialium Principum dona, & beneficia ingentes nutriunt inuidiæ flammas, nec possunt illas extinguere, sed tandem ab illis superantur. Quis in Regijs mundialibus tandem aduersùs inuidos præualuit? At Dei dona, licèt inuidos excitent; tamen habent Deum qui possit vel aduersùs inuidiam pugnare; & qui nefas putet, quòd sua dona, & beneficia ab inuidia superentur, & funditùs perdantur. Notus omnibus est ille cæcus à natiuitate, cui Iesus lu-

Ioan. 9.
mina dedit, Ioan. 9. Is post acceptum beneficium adductus est in Pharisæorum Concilio: ibi interrogatus de illuminatore suo, clarè confitetur: *Quia propheta est.* Imò semel iam explicato beneficio, cùm adhuc interrogaretur, & videret malè affectos erga Iesum ait: *Dixi vobis iam, & audistis: quid iterum vultis audire? Nunquid & vos vultis discipuli eius fieri?* Et tandem ait: *In hoc mirabile est, quòd vos nescitis, vnde sit, & aperuit oculos meos.* Et nemo est, qui non miretur tantam dicendi libertatem in mendico homine coram Pharisæis. Cur non magis opprimebatur authoritate tantorum Principum pauper homo? Cur non magis obmutescebat, nec loquebatur de beneficio accepto, quod tantorum virorum animos offendebat? Non id fiebat ab alio, quàm ab vno Deo, qui, vt vidit Pharisæos inuidia, & æmulatione rem miraculi exagitare, sic medico affuit, ne diuinum donum ab inuidia superaretur: stat enim Deus pro donis suis, ne inuidiæ cedant. Dicebat D.

Chrysost.
Chrysost. hom. de æmul. & cæco nato, habita 6. tom. *Pharisæi, & Principes Iudæorum videntes multos ad Christum Dominum, miraculum cæci nati trahere posse; impietatis æmulatione stimulati, & veritatis aculeo compuncti, eum, qui cæcus fuerat, intrò vocant. At videre erat miserum spectaculum, cùm pietas exagitaretur, impij iudices disceptarent, magnus athleta certaret, & Deus certamini præsideret.* Quid pulchrius? Ecce tibi, vt Pharisæi impia æmulatione exagitati vocant sanatum cæcum in iudicio, cum illóque disceptant de signo: & ille acerrimè cum illis certat: certamini præsidet Deus. Est equidem semper Deus pro suo alumno, qui inuidorum sustinet tela, ne sua dona inuidiæ prorsus cedant.

1. *Reg.* 18. Amouit ergo eum Saül à se, & fecit eum Tribunum super mille viros, & egrediebatur, & intrabat in conspectu populi. In omnibus quoque viis suis Dauid prudenter, *&c.*

§. XXII.

Aulici, & Curiales prorsus nesciunt egressum ab aula, & inde periclitantur.

NOn semel; sed bis, & ter reperitur in hoc capite illud Dauidis elogium: *Egrediebatur, & intrabat in conspectu populi.* Sic etiam post pauca repetit: *Ipse ingrediebatur, & egrediebatur ante eos.* Et circa capitis initium etiam dictum est: *Egrediebatur quoque Dauid ad omnia, quæcunque misisset eum Saul.* Sanè, qui in curas, aulásque Principum læti, & floridi ingrediantur, multi sunt: at, quòd æquè inde egrediantur, & sese ad sua sapienter reducant, rarè, aut nulli sunt. Aiebat cantatissimus aulicus Petrus

Petr. Bles.
Blesensis epist. 150. in qua temperat, quæ alibi de Curialibus dixerat: *Sanè periculosum est in curia mori, nec leniter ascendes ad eminentiam perfectionem, quæ se castrensibus*

alligauit vinculis, & in curialem incidit labyrinthum. Non damnat ingressum in curiam, ingressum in aulam, sed putat necessarium inde egressum, quando periculosum est ibi mori. Sed, quia, vt ingressus est, sic egreditur? Id Dauid præstaret, & alius quiuis perfectissimus, Herculeisque viribus præualens: quicunque verò talis non sit, *in curialem incidit labyrinthum.* Est equidem curia, & aula labyrinthus, qui facilem præstat ingressum, sed qui inde egrediatur, non inuenietur. Felicissimus erit, qui ab hoc labyrintho se expedierit. Oseas cap. 2. dicebat: *Dabo ei vallem Achor ad aperiendam spem.* Alij legunt, *ad filum spei.* Nec miror, quòd vallis Achor, hoc est, vallis turbationis, detur ad filum spei: in sola enim perturbatione, & ærumna habent homines filum spei, quo ducti liberi egrediantur à labyrintho curiæ, siue aulæ. Fabulosus ille Hercules, labyrinthum ingrediens, filum ad limen religauit; quo deinde ducto totum inambulauit labyrinthum; & cùm egredi voluit, facillimè fili volumina explicando egressus est. Et quod filum erit, vt ingrediamur facilè, & egrediamur à curia? Nullum aliud inuenies, nisi filum, quod ærumnæ, & turbationes faciant. Qui in aula in turbationem incurrit, filum habet, quo inde exire sperare possit: qui autem feliciter ibi degit, metuat ibi periclitari. Non ignobilis aulicus Dauid clamabat Psal. 54. *Ab altitudine diei timebo.* Cur in aula, & curia degens, magis timeat sibi ab altitudine diei? Per altitudinē diei intelligitur maior diei claritas, & splendor, qualis meridie est. Et meritò à locis, & felicitatis abundantia timet sibi homo aulicus: illa enim ibi detentus, fiet, ne se recipiat ad sua, & ibi in discrimina abeat. Rem pulchro exemplo exprimit Æneas Syluius lib. 2. de gestis Alphonsi fatus: *Indicæ testudines, meridiano tempore blandientes, gaudent toto dorso per tranquilla fluitare, donec obliti sui Solis ardore siccetur cortex, vt mergi nequeant, itaque inuitæ natent opportuna venantium præda. Ita quidem ipse rerum magnarum allecti in Principum aulas sese coniiciunt, & adeò delinientur aulæ delicijs, donec imprudentes eò redigantur, vt non possint, etiamsi velint, in suum otium se recipere.* Sanè testudines Indicæ à suis latebris exeuntes post meridiana luce, dum aquarum superficie vehuntur, cortices earum pomeridianis Solis radiis sic siccantur, & arescunt, vt fluitantes desuper nequeant mergi, nec ad sua se recipere: quo fit, vt venatoribus pateant. Sic, qui ad splendores aulicos ingreditur, inter fauorum prospera sic arescit, & fluitat, vt minimè inde exire valeat; sed magis periculis pateat.

Osea 2.

Psal. 54.

Æn. Sylu.

1. *Reg.* 18. Dixitque Saül ad Dauid: Ecce filia mea maior Merob, ipsam dabo tibi vxorem: tantummodo esto vir fortis, & præliare bella Domini. Saül autem reputabat dicens: Non sit manus mea in eo; sed sit super eum manus Philisthinorum, *&c.*

§. XXIII.

Quæ Domini sunt, non ruinas, sed victorias pariunt.

STolidissimè Saül morti daturus Dauidem, illum ad prælia Domini agitanda mouet: dicit enim: *Esto vir fortis, & præliare bella Domini. Saül autem reputabat dicens. Non sit manus mea in eo; sed sit super eum manus Philisthinorum.* Planè volebat Saul, quòd Dauid à Philisthæis percussus caderet, & inde inflammabat eum ad bellum dicens: *Esto vir fortis, & præliare bella Domini.* Quid stultius? Non quæcunque bella, sed nominatim bella Domini præliari Dauid monetur, vt ruat, & pereat: quo nihil stultius potuit excogitari: bella enim Domini, eo ipso, quòd Domini sunt, non ruinas; sed victorias pariunt. Nihil vnquam fuit adeò ad ruinam propensum, quòd eo ipso, quòd Deo fuerit appropriatum, non statim magis ad triumphos, & glorias valeat. De Moyse dicebat Paul. ad Hebræos cap. 11. *Negauit se esse filium filiæ Pharaonis Regis, magis eligens affligi cum populo Dei, quàm temporalis peccati habere iucunditatem; maiores diuitias æstimans thesauro Ægyptiorum, improperium Christi.* Ecce tibi Moyses diuina prouidentia deductus fuit ad Regiam Pharaonis, ibique regiis honoribus nutritus, vt populi sui salutem, & libertatem curaret: ipse autem grandis factus Regiam reliquit, regiósque cognatos abiurauit: afflictiones autem, & opprobria cum populo suo fuit amplexatus. Et quando à Deo in honores regios fuerat deductus, vt populo faueret; cur ipse afflictiones, & opprobria maluit? Nónne inter opprobria, & afflictiones magis ipse caderet, quàm alios foueret? Cur ergo illis reiectis magis hæc voluit? Insinuant rem illa verba: *Improperium Christi.* Non equidem quæuis improperia accepit, sed improperia Christi: quæ autem Christi sunt, non ruinam, sed glorias, sed triumphos pariunt. Ad hæc dicebat Theodot. homil. 2. de Nat. habita in Conc. Ephes. tom. 6 cap. 8. de laboribus Iesu agens: *In se suscipit Crucem, perfert colaphos, vt huiusmodi perpessiones Dei propria effecta victoriam aduersus passiones nobis obtinerent. Mors nanque ipsius Dei facta mortem demolitur.* Et mors, & colaphi, & improperia eo ipso, quòd Deo appropriata sunt, victorias omnium malorum cœperunt nobis parturire: vt meritò dicat Apocal 5. *Ecce vicit leo de tribu Iuda, radix Dauid aperire librum, & soluere septem signacula eius. Et vidi & ecce in medio throni, & quatuor animalium, & in medio seniorum, Agnum stantem, tanquam occisum, &c.* Leo triumphaturus promittebatur, & Agnus occisus exhibebatur. Quid Agnus ad leonem? Quid occisi, & defuncti species ad triumphos? Equidem agnina infirmitas, & mors in Deo erant, & propriæ Dei factæ ostendebantur; meritò simul triumphaturæ promittebantur. Theodor. hom de Nat. habita in Conc. Eph. append. 5. c. 2. ait: *Si non fecisset Deus proprias passiones, vnde passionibus Christi tantarum correctionum facta essent virtutes? Quomodo perempta esset morte mors, nisi Deus propriam eam fecisset?* Equidem nec improperia, neque mors possent triumphos agere; nisi Dei propria essent facta: vbi autem mors Dei dicitur, vbi dicuntur Dei improperia; nihil nonnerunt nisi triumphos, & glorias Dei militibus parere.

Hebr. 11.

Theodot.

Apoc. 5.

Theodot.

§. XXIV.

Sola æterna spectata nos faciunt vel in temporalibus securos.

FIliam sponsam Dauidi promittit Saül, vt hominem agat in prælia infelicia, in quibus ruat. Sic ait: *Ecce filia mea maior Merob, ipsam dabo tibi vxorem: tantummodo esto vir fortis, & præliare bella Domini. Saul autem reputabat, dicens: Non sit manus mea in eo, sed sit super eum manus Philisthinorum.* Planè intendebat Saul Dauidem conicere in infelicia certamina, quibus manibus Philisthinorum periret, & ad hoc ille promittebat filiam suam maiorem. Et cur, vt Dauidem impellat ad certamina infelicia, in quibus pereat; ille pro præmio proponit nuptias filiæ suæ? Equidem meritò sperarentur infelicia certamina, & ruinæ Dauidi, si in laboribus suis temporalia hæc regalium nuptiarum bona spectaret: sola enim æterna spectata hominem vel in temporalibus securum, & firmum faciunt. Hinc Magis prædicantibus regis Iudæorum ortum, *Herodes Rex turbatus est, &c.* Matth. 2. Et cur ad Magorum vocem solam tantus Rex turbatur, & timet regno suo? Nihil in illorum voce non suspicabatur temporale: verùm ad æterna attenderet: nullam sanè turbationem, nec periculum timeret in temporalibus. Aiebat D. August. lib. 4. de Symbolo ad Catechum. *Quid metuis, Herodes, audita regem, qui sit venturus regnare, vt te velit excludere? Quem quæris, Rex Regum est: si velles securus obtinere regnum tuum, ipsi supplicares, vt ab illo acciperes sempiternum.* Fallar, si quod munimen fortius regno suo Herodes applicare posset, quàm si coram Deo pro æterno habendo supplicaret. Æternum præ oculis positum, & syncero corde quæsitum faceret hominem securum, & firmum in temporali. Hinc adolescens cupiens ire ad sepeliendum patrem, & componenda sua, Luc 9. non permittitur ire à Iesu dicente: *Sine, vt mortui sepeliant mortuos suos: tu autem vade, annuntia regnum Dei.* Et cur, non permittitur adolescens consulere vel mortuo parenti? Non permittitur respicere ad temporalem patrem, vt respiciat æternum, in quo solo omnia temporalia firmabit. Ait D. Ambros. in Psalm. 48. *Ideò prohibet, vt discipulus suus sepeliat patrem suum: quia æterno Patri sine cessatione esse debet intentus.* Nec enim ad momentum debet oculos auertere; qui amat non perire inter temporalia: qui enim non æternis, sed temporalibus

Matth. 2.

August.

Ambros.

ralibus intentus est, non mirer, si in perditionem abeat. Matth. 23. *Væ vobis, Pharisæi hypocritæ, qui ædificatis sepulcra Prophetarum, & ornatis monumenta iustorum.* Ecce damnantur à Iesu Pharisæi; eò quòd Prophetarum, & iustorum sepulcra ornabant. At religiosum est, & valde religiosum, quòd Sanctorum sepulcra ornemus. Cur ergo, quod Christianis religiosum, & pium est, Pharisæis erat damnabile? In sepulcris Sanctorum exornandis nihil æternum meditabantur; sed toti erant intenti rebus, quæ corruptioni subiacent; & ideò durè à Iesu tractabantur. Ait D. Ambros. in Psal. 48. *Non otiosè Dominus eos arguit, qui ædificabant sibi sepulcra, vel tumulos Prophetarum, & exornabant ea. Condemnantur ergo Iudæi, qui Prophetis, quos occiderant, terrena solatia, non æterna præmia deferebant.* Et cur non pereat, qui nihil æternum, sed totum temporale meditatur?

Matth. 23. — Ambros.

1. *Reg.* 18. Factum est autem tempus, cùm deberet dari Merob, filia Saül, Dauidi; data est Hadrieli Molathitæ vxor. Dilexit autem Dauid Michol filiam Saül alteram, *&c.*

§. XXV.

Durissima homini est æmulationis tentatio.

ECce durius aliud spiculum contorquet Saül in Dauidem. Quam illi promiserat sponsam intra certos dies dandam, cùm dies completi sunt, non eam Dauidi, sed alteri tradit: sic enim dicit Textus: *Factum est autem tempus, cùm deberet dari Merob, filia Saül, Dauid, data est Hadrieli, &c.* Et esto, quòd Saül filiam non Dauidi, sed Hadrieli nubere vellet; cur non anteà illam Hadrieli nupsit; sed expectauit, vt tempus promissionis Dauid factæ adimpleretur? Perfidus homo ad filiæ nuptias expectauit illud tempus, quo magis animus Dauidis æmulatione morderetur, dum videret sibi iam debitam puellam alteri tradi. Et fallar, si quod telum durius à Saüle in Dauidem contortum est: æmulationis enim prouocatio maximè adurit humanas mentes. Dicebant illi Matth. 20. *Hi nouissimi vna hora fecerunt, & pares illos nobis fecisti, qui portauimus pondus diei, & æstum.* Vt ingentem suum laborem, & fatigationem exaggerent supra aliorum fatigationem, vocant illam æstum. Et qui æstus sic homines vexabat pios, vt ab eis murmura extorqueret, & querelas? Ait D. Thom. in cat. *Pondus totius diei vocat ponderosa legis mandata: æstum autem vrentem, erroris tentationem, quam conflabant Spiritus maligni in eos, ad æmulationem gentium eos irritantem.* Ecce tibi, vt Spiritus maligni æmulationis flammas in operarios excitabant, & ingenti illos æstu premebant, sub quo gemerent, & afflictissimè quererentur: est enim homini pio ingenti pœna, & dolore, æmulationis prouocatio. Quò spectans Paul. ad Rom. 10. ait: *Primus Moyses dicit: Ego ad æmulationem vos adducam in non gentem, in gentem insipientem, in iram vos mittam.* Quippe promissa Dei facta Iudæis, gentibus data maximam æmulationem, & iracundiam in Iudæis excitabant. Et quanta hæc pœna in Iudæos? Ait Deuter. 32. *Ego prouocabo eos in eo, qui non est populus, & in gente stulta irritabo illos. Ignis succensus est in furore meo, & ardebit vsque ad inferni nouissima, &c.* Equidem, dum Deus promissa Iudæis facta dans abiectissimis gentibus, occasionem præbet æmulationi Iudæorum, sese maximè in illos iratum ostendit: nisi enim ab ira gehennam halante tanta non veniret pœna, qua Iudæi excruciarentur. Vt meritò dicat Theodor. in cap. 10. ad Rom. *Sic Deus Iudæos insigni molestia affecit. Neque enim tantum eis dolorem affert, nec seruitus, nec dispersio, nec templi desolatio, quantùm gentium in Deum religio, earúmque claritas.* Sic exagitantur humanæ mentes æmulatione, vt præ dolore ab hac profectò cæteri omnes dolores soleant pro nihilo reputari.

Matth. 20. — Thom. — Rom. 10. — Deuter. 32. — Theodor.

§. XXVI.

Vnus Deus spectatus in laboribus susceptis, & murmurum, & querelarum tollit radices.

OBstupesce illud: *Cùm deberet dari Merob, filia Saül, Dauid, data est Hadrieli Molathita vxor. Dilexit autem Dauid Michol, &c.* Quam sibi promissam iam expectabat Dauid, vidit alteri tradi: nec questus est, nec ira excanduit, nec vllum malum locutus est, contentus, si vel altera sibi daretur. Non sic Iacob Gen. 29. qui, cùm non sibi carum Rachelem, pro qua seruierat, cognouit, statim socerum arguit clamans: *Quare imposuisti mihi?* Sic Samson Iudic. 15. vbi vidit vxorem suam alteri traditam, licèt daretur illi soror eius & pulchrior, & præstantior, ait: *Ab hac die non erit culpa in me contra Philisthæos: faciam enim vobis mala.* Sic Iudæi videntes turbas gentium venire in vnius Dei fidem, maximè affligebantur: dicitur enim Act. 13. *Videntes autem turbas Iudæi, repleti sunt zelo, & contradicebant iis, quæ à Paulo dicebantur blasphemantes.* Quando ergo promissa sibi aliis data Iudæos in blasphemias trahunt, Samsonem in hostiles minas, Iacobum in iurgia, & querelas; cur à Dauide nec verbulum displicentiæ extorquent? An Dauid illis hebetior, & vilior, & homuncio erat? Absit: sed in laboribus suis, & facinoribus non temporalia commoda, sed vnum Deum aspiciebat, qui solus potens est in suis radices tollere murmurum, & querelarum. Ait D. Chrysost. hom. 1. de Dauid, & Saül: *Cùm victoriæ præmium non accepisset Dauid; sed omnium illorum periculorum mercede fraudatus esset; ne verbo quidem expostulauit vnquam. Non cum militibus, non cum Rege, propterea quòd hæc non gessisset spe mercedis, cælitùm expectans retributionem.* Proh maximus Dauid! Docuit equidem nos, qualiter radices querelarum, & dolorum in facinoribus nostris tollamus: si, nimirum, non spectemus terrenam manum retributoris, sed cælestem: si non temporale præmium, sed vnum Deum in omnibus inspiciamus. Est tibi vnus Deus præ oculis, in officiis, in operibus tuis? O quàm non querulus eris! nullus angulus te ostendet murmurantem: sed lætus, sed hilaris ages. Respicis quid temporale? nunquam non plenus eris querelarum, te omnia excipient obmurmurantem. Senior ille filius Luc. 15. licèt in bonis paternis esset constitutus, licèt omnia patris illi seruarentur, iuxta illud: *Omnia mea tua sunt.* Vbi vidit iuniorem fratrem post reditum, paterno conuiuio exceptum, sic statim queritur apud patrem: *Ecce tot annis seruio tibi, & nunquam mandatum tuum præterii: & nunquam dedisti mihi hædum, vt cum amicis, &c.* Et mirabar, quòd qui tantus erat in officiis erga patrem; qui nullum patris præceptum prætericrat, nunc ob hœdum non datum tot conglomeret querelas in patrem. Tam valida est hœdi negatio, vt tantum filium querulum faciat? Non equidem ex hœdi negatione, sed ex alio capite hæ querelæ manabant, nimirum, ex eo, quòd filius iste in officiis suis, non vnum Deum patrem, sed externa bona spectabat: quo factum est, vt plenus inueniretur querelis, & murmuribus erga patrem. Hoc tibi persuade, homo, quòd si terrena spectas, & non solum Deum, in quacunque prosperitate sis, quamuis se tibi omnes partes ostendant, semper murmurans inueniris, & querulus. Ait Beda in præsenti: *Neque iste filius in omnibus Israelitis, sed in his intelligitur habere personam, qui nunquam ab vno Deo ad simulacra conuersi sunt. Quamuis enim, tanquàm in agro positus, iste filius terrena desideraret; ab vno tamen Deo ista desiderabat bona.* Ecce tibi radicem querelarum: *Terrena desiderabat.* Et quis terrena spectet, & querulus non sit? Vidi sæpè multos à suis Principibus ditatos, in magnas euectos dignitates; sed nullum non querulum, & Principi non obmurmurantem vidi. Est equidem hæc propria passio terreni animi, quòd si vel minima non accipiat, magna obliuiscatur, & in querelas abeat. Dixi, si vel minima non accipiat: & puto, quòd etiam accipiens omnia non cesset terrenus animus obmurmurare. Matth. 20. de Dominicæ vineæ operariis dicitur: *Accipientes murmurabant, &c.* Non cùm non accipiebant hœdum ex patre; sed & cùm accipiebant, in murmura, & querelas abibant. Cur cùm accipis, murmuras? Ait Paschasius lib. 9 in Matthæum: *Propter quod idem populus in hoc loco murmurans introducitur ex more magis eorum, qui semper in lege gloriantur.* Et quidem in querelas, & murmura veniebant, non ex defectu aliquo, sed ex more eorum, qui gloriantur in lege, qui nihil diuinum, nihil spirituale, sed temporalem gloriam legis spectabant: iis enim, qui temporalia spectant, mos est, & querelis, & murmuribus semper vacare.

Gen. 29. — Iudic. 15. — Act. 13. — Chrysost. — Luc. 15. — Matth. 20. — Paschas.

§. XXVII.

In offensa Principis nulli te credas: sine dubio enim manifestaberis.

POst nuptam Merob manifestari cœperunt secundæ filiæ Saulis, nomine Michol, amores erga Dauidem: dicit nanque Textus: *Dilexit autem Dauid filiam Saülis alteram. Et nunciatum est Saül*, &c. In originib. dicitur: *Dilexit autem Michol, filia Saül altera, Dauid. Et nunciatum est Saül*, &c. Aut nunquam, aut serissimè parentes deprehendunt amores priuatarum puellarum; Michol is autem regiæ puellæ amor in Dauid statim patri renunciatur, vt dicat Iosephus lib. 6. Antiq. cap. 11. *Dauid nusquam diuina ope destitutus, quocunque mittebatur, rem feliciter agebat, vt ob eximiam fortitudinem non solùm apud populum gratiosus fieret, sed etiam Saülis filia virgo amore eius caperetur, ita vt nec patrem quidem latere id posset.* (Ioseph.) Hæc est ootissima creaturarum conditio, quòd priuatorum offensæ à multis abscondantur, obnubilentur: at, quod fit in Regum, potentúmque offensam, ab omnibus manifestatur, & renunciatur, ne possit latere: superat enim Regum gratia vniuersos alios affectos. Quò spectans Ecclesiastes cap. 10. monebat: (Eccles. 10.) *In cogitatione tua Regi ne detrahas, & in secreto cubiculi tui ne maledixeris diuiti: quia & aues cœli portabunt vocem tuam*, &c. Quæ verba sic pulchra paraphrasi elucidat Nazianz. (Naziana.) *Regi autem, & præfectis, aut potentibus audientem esse conuenit, at non ipsis in offensam venire, nec molestum vllum verbum in eos proferre: periculum enim est, ne id etiam, quod occultè, & remotis arbitris dictum fuerit, in lucem fortè veniat. Etenim soli, & diuiti, & magno Regi nuntij ceteres, & pennati omnia perferunt spirituali simul, & rationali ministerio fungentes.* Quorum verborum illa mihi maximam admirationem faciunt, quòd qui renunciant Regibus eorum offensas factas abscondite, dicantur, spirituali simul, & rationali ministerio fungentes. Vnde enim rationale, & spirituale ministerium esse potest, quòd quis fratris sui abscondité peccantis in Regem offensam Regi deferat? Sanè hoc quasi carnalissimum vitium refutabat Dominus Leuit. 19. dicens: *Non eris criminator, nec susurro in populo.* Circa quæ ait Dauid Cammius apud Delrium in Adag. (Leuit. 19. Cammius.) *Vt negatiatur ventris causa hoc, illúdque disturbat: ita parasiti, & criminatores vltrò, citróque commeant, vt habeant, quod in aures auditorum infundant; & ita spargentes litium semina, amicos inter se committant.* Quid carnalius? Sanè carnalissimum est, & irrationale, quòd alij renuncies, quod malum de illo ab alio audieris. Quomodo ergo rationi consentaneum, & spirituale putat ministerium Nazianzenus illorum, qui renuncient Regibus, potentibúsve, quæ secretò factæ sunt illis offensæ? Planè, quod carnale est, & irrationale respectu priuatorum, vt quòd lites, discordiásque sine vtilitate disseminent, forte sanctum, & rationale erit respectu Regum, & Principum; penes quos ius est hominum mores corrigendi. Et adeò insitum naturæ rationali est, quòd consulat suis Principibus, vt huic affectui omne alij affectus cedere soleant, & debeant. Hinc est, quòd sanctus Hieron referens Ecclesiastæ verba ad Regem potentissimum Deum, aues deferentes illi verba offensæ, bonos Angelos intelligat: ait enim: (Hieron.) *Angeli, qui terram circumeunt, & sunt administratorij Spiritus; ad instar auium nostra verba, & cogitationes ad cœlum perferunt: & quod clam cogitamus, Dei scientiam non latet.* Et quis nesciat Angelos hominum esse amantissimos? Nónne pro hominibus tutandis, seruandísque apud nos inseparabiles comites degunt? Nihilominùs, vbi aliquod verbum, aut cogitationem percipiunt, quæ sit in Dei offensam, minimè tegunt; sed statim eam Deo referunt: nihil enim antiquius est creaturæ rationali, & spirituali, quam latentes offensas reuelare suo Regi. Vt dicat D. August. lib. de scala Paradisi, cap. 9. (August.) *Caue tibi, ô Sponsa, quomodo auertas sa Sponsus: non longè abiit: et si non vides eum, ipse tamen videt te plenus oculis antè, & retrò, nunquam potes eum latere. Habet enim circa se nuncios suos Spiritus, quasi sagacissimos exploratores, vt videant, quomodo absente ipso conuerseris, & accusent te coram ipso, si aliqua signa lasciuiæ, & scurrilitatis in te deprehenderint.* Est equidem angelicis Spiritibus in affectu cura hominum, sed magis sui Principis Dei obsequium. Et quamuis amicissimè nobis adsint, vbi aliquid vel in recessu cordis nostri contra Deum deprehendunt, non celant ob amicitiam, non dissimulant; sed statim ipsi renunciant suo Principi Deo: vt pateat, quam rationale, & spirituale sit, vt Principibus nostris offensæ renuncientur.

1. *Reg.* 18. Num parum videtur vobis, generum esse Regis? Ego autem sum vir pauper, & tenuis. Et renunciauerunt serui Saül dicentes: Huiuscemodi verba locutus est Dauid. Dixit autem Saül: Sic loquimini ad Dauid: Non habet Rex sponsalia necesse, nisi tantùm centum præputia Philisthinorum, vt fiat vltio de inimicis Regis, *&c.*

§. XXVIII.

Temporalium splendorum culmen periculosum.

NOn semel regiæ nuptiæ Dauidi propositæ fuère, quas ipse semper, vt arduas, & supra vires priuati hominis contemplabatur respondens: *Num parum vobis videtur, generum esse Regis. Ego autem sum vir pauper*, &c. Cur non se magis audentem ostendit? Cur rei oblatæ magnitudinem maluit exaggerare, quam se illius ostendere appetentem? Sapienter vir iustus non se offert tanto splendori: non enim parui, sed magni roboris rem putabat esse, in dignitatibus temporalibus securè degere. Ait enim D. Chrysostom. hom. de Imp. potestate, habita tom. 6. (Chrysost.) *Magna potentia facere suadet, quæ Deo displicent: & admodum fortis animæ opus est, vt quis illata sibi honore, dignitate, ac potestate vtatur, vt oportet.* Equidem admodum fortis animi res est, in splendoribus temporalibus, vt oportet, degere. Vt ægrè audaciæ crimen effugiat, qui se illis committit. Matth. 17. (Matth. 17.) vbi Iesus temporariam in se gloriam ostendit, radiorum solarium æmulus, seu dominus; Petrus tanto splendore captus dicebat: *Domine, bonum est nos hic esse.* Quem statim pungit D. Marc. c. 9. (Marc. 9.) *Non enim sciebat, quid diceret.* Nec miror, quòd stultus notetur homuncio vilis, qui tantis splendoribus temporalibus volebat aduiuere. Sed (Proclus.) accipite, qualiter hominem corripiat D. Proclus orat. de Transfig. ex ore Patris inquiens: *Quidnam, Petre, bonum esse locum an? Tuíne ipsius oblitus es? Consistens in solorum clangentium, & nondum audaciam nauticam exuisti.* Expende pulchra hæc: *Nondum audaciam nauticam exuisti.* Et quid Petri petitio cum audacia nautica habebat commune? Nautæ se, & nauem vndis, ventisque committunt, in ventisque, & vndis confidunt. Petrus autem, non in vndis, sed in monte firmissimo mansionem petebat, non ratem, sed tabernacula fabricabat. Vnde ergo in Petro audacia nautica exprimebatur verbis illis? Equidem in eo audaciæ nauticæ notam incurrit, quòd temporariis illis splendoribus visis velit aduiuere, audacior equidem est, & temerarior, qui temporalibus splendoribus inhiat, vt in illis viuat, quàm qui se vnius paruæ ratis beneficio vndis maris, ventisque committit. Inuenies forsan multos nautas, qui non semel superarint maris fluctus, ventorúmque rabiem securi: at, qui in splendoribus temporariis, vt oportet, vixerit, aut rarus, aut nullus. Miratus Isaias c. 14. (Isaia 14.) Luciferi pulchritudinem, & fortitudinē clamabat eius casum videns: *Quomodo cecidisti, Lucifer, qui mane oriebaris?* Cui statim D. Hieron in Psal. 81. (Hieron.) admirationem tollit aiens: *Propterea cecidit, quia semper in cælestibus versabatur.* Sanè fortis erat Angelus, & pulcherrimus, ingentibúsque bonis ditatus: sed, quia totus erat in splendoribus procurandis, & nil non cæleste & gloriosum sibi meditabatur, inde in miserrimum venit lapsum.

§. XXIX.

Principes militibus hostes impugnant, diuitiis Deum.

ECce clarissima optimi Principis regula inuenta in pessimo Saule, omnium: *Non habet Rex sponsalia necesse, nisi tantùm centum præputia Philisthinorum, vt fiat*

stat vltio de inimicis Regis. Quæ verba sic elucidat Iosephus lib. 6. Antiq. cap. 11. *Dicite nihil memorari pecunias, aut dona, qua Sponsa offerat; poscere autem pro nuptiis filia, non aurum, aut argentum; sed cladem Palæstinorum, &c.* Non pecuniæ, non aurum, non argentum Saulem tenebant; sed vnius hostium cædis desiderio afficiebatur. Quod vtinam in illo esset verum, vt est omnibus optimis Principibus sanctum, ne donariuis auri, argentiue egeant; sed viris fortibus, qui hostibus extremas inferant clades. Vt enim milites Principem aduersùs hostes confirmant, sic pecuniæ aduersùs Deum armant. Quò spectans D. Synes. lib. de regno, ait: *Bono Principi vbinam tantis pecuniis opus est? Cùm neque insolentis animi fastu sumptuosa opera moliatur, nec templa ex vsu loco inanem, atque ambitiosam magnificentiam affectet, neque iuuenili consilio in scenicos ludos grauiorum hominum labores consumat; sed nec plurimorum bellorum necessitate cogatur. Rex autem pecunia appetens multò est institore turpior: hic enim familiæ egestati subuenit, in illo verò animi nequitia omnis prorsus excogitationem taret.* Itaque, cùm bono Principi nec plurima bella debeant esse, nec ambitiosa, inanisve magnificentia, nec scenicorum ludorum sumptus, nec insolentis fastus sumptuosa opera; non est, vnde multis pecuniis, multóque indigeat auro: Princeps enim, qui auro, pecuniisque inhiat, mercatoribus turpior est, & sceleratior: illi enim nummis armantur aduersùs familiæ egestatem. Principes verò nequitiam animi præseferunt aduersùs Deum armatam. Adest Nabuchodonosor, de quo Daniel cap. 3. *Nabuchodonosor fecit statuam auream, &c.* qui paulò antè mundialium regnorum statuam in somnis viderat, non quidem totam auream, sed solùm auream in capite, & in ceteris & argenteam, & æream, & ferream, & fictilem. Sed, quando mundialium regnorum statuam nouerat tantùm auream in capite; cur ipse totam auream fecit regni statuam? Viderat etiam regnorum illam variam statuam à cælesti regno concuti, & redigi in puluerem, metuensque sibi similia, aurum coaceruauit, & totam suam statuam auream fecit, quæ inde posset stare aduersùs regnum diuinum. Ait Theodor. ibi: *Quum Deus in somnis maximam illi ostenderat imaginem, è quadruplici materia confectam, per quam ipsi quatuor regnorum successiones declarauit, propriam factam quasi castra Deo opponens, ipse quoque statuam construit, ex vna auri materia conficiendam.* Expende ab illis: *Quasi castra Deo opponens.* Quippe meditatus castra, quæ aduersùs Deum belligerarent, vnam auri materiam quæsiuit, ex qua sola statuam conflauit: plena enim auro regia statua meritò credebatur Deo aduersaria, & contra illum pugnare.

Dan. 3.

Synes.

Theod.

§. XXX.

Regius animus alienus sit à diuitiarum cupiditate.

IAm illud sit Principibus sanctum: *Non habet Rex sponsalia necesse, &c.* Hoc est, iuxta explicationem Iosephi, non Regem morantur pecuniæ, aut dona: ab iis enim maximè sèper abest regius animus. Quod D. Synes. lib. de prouid. in suo Osiride primum commendat: ait enim: *Cæterùm diuitias ipse quidem neglectas habebat, alios autem, vt quàm amplissimæ essent, omni cura, ac diligentia prouidebat, vir vt in accipiendis muneribus restrictissimus; ita in dandis munificentissimus, ac liberalissimus.* Hoc in primis est regiæ indolis iudicium singulare, quòd sibi diuitias contemnat, ne illis inhiet; sed habitas profusissimè largiatur. Zacharias cap. 9. clamat: *Exulta satis, filia Sion, iubila, filia Ierusalem. Ecce Rex tuus veniet tibi, iustus, & Saluator: ipse pauper, &c.* Petitur, quòd Ierusalem exultet in aduentu Regis iusti, & Saluatoris; de quo tamen dicitur: *Ipse pauper.* Et quid regnum exultet in Rege paupere? Nihil equidem magis triste, magis luctuosum, magis infirmum, & debile in Rege, quàm pauperies. Quomodo ergo sperabit Ierusalem & gaudium, & salutem, à Rege paupere? Non loquitur Vates de pauperie hac vulgari, qua mendici ærumnis premuntur; sed de pauperie spiritus, qua ingentia corda norunt diuitias aspernari; illasque non sibi cupere, sed aliis. Hanc qui habet Rex, regalissimus est in magnum gaudium, & salutem populi natus. Nouerat hoc Maioriani mater, quæ sic post consultam filij genesim fatur apud Sidonium Apollinarem in eius Panegyrico:

Synes.

Zachar. 9.

Et mundo Princeps (sic fatula poscunt)
Maiorianus erit. Clamant hoc sydera signis,
Hoc homines votis. Iste quid sydera quæro,
Fatum aliud cui fecit amor? Nil fortius illo.
Et puer est cupidus nunquam, sed parcus habendi. Sid. Apoll.
Pauper adhuc iam spargit opes, ingentia suadet
Consilia, & sequitur: totum, quod cogitat, altum est;
Vrget, quod sperat.

Tria, aut quatuor regnaturi in mundo filij proponit clarissima indicia, & ipsis astris clariora, nimirum, quòd vel à puero ingentia consilia voluit; quòd altum cogitet; quòd non desidiosus sperat, sed speratum vrget appositis diligentiarum mediis. De quibus alibi latiùs nobis erit sermo: modò ad illud primum omnium regnaturi animi indicium propero, nimirum: *Et puer est cupidus nunquam, sed parcus habendi. Pauper adhuc iam spargit opes.* Quid regalius? Mihi crede: ille manifestissimè animum ostendit regium, qui vel in tenui fortuna scit spargere opes, illas sibi contemnens; qui minimè cupidus est diuitiarum, sed parcus habendi est; adeò vt nihil suum sciat habere, sed omnia aliis tribuat.

1. *Reg.* 18. Cúmque renunciassent serui eius Dauid verba, quæ dixerat Saul, placuit sermo eius in oculis Dauid, vt fieret gener Regis. Et post paucos dies surgens Dauid abiit cum viris, qui sub eo erant. Et percussit ex Philisthiim ducentos viros, & attulit eorum præputia, & annumerauit ea Regi, vt esset gener eius. Dedit itaque Saul ei Michol filiam suam vxorem.

§. XXXI.

Princeps potiùs è præstantibus famulis generum, quàm ex Principibus externis quærat.

PRiuato, sed præstantissimo duci, & famoso nubit Saul filiam suam: sic enim ait: *Dedit itaque Saül ei Michol filiam suam vxorem.* Et quidem prudentissimè: quot enim præstantes subditos Princeps sibi facit affines, tot tædas amori inicit, quibus gratiùs colatur, & vtiliùs. Mamertinus in Paneg. dicto Maximiano Imperatori, hæc de illo prædicat: *Tu quidem certè Imperator tantum esse in concordia bonum statuis, vt etiam eos, qui circa te potissimo funguntur officio, necessitudine tibi, & affinitate deuinxeris, id pulcherrimum arbitratus adhærere lateri tuo, non timoris obsequia, sed vota pietatis.* Itaque Imperator vel dans suis, vel acceptis subditorum filiabus arctiore necessitudinis, & affinitatis vinculo adhærentes sibi ministros magis copulabat, vt sic non à seruis; sed à filiis coleretur, & amicis. Quò forsan spectabat illud Cantic. 3. *Ferculum fecit sibi Rex Salomon de lignis Libani: columnas eius fecit argenteas, reclinatorium aureum, ascensum purpureum, media charitate constrauit, propter filias Ierusalem.* Quid sibi vult, quòd dicatur Rex Salomon medium, seu intimum sui ferculi charitate constrauisse? Crediderim positam ibi charitatem, pro charis, siue amicis. Vt enim Principes solent in intima ferculi sui admittere præstantes duces, famulos, & ministros nobilissimos, quibus stipatus gloriosior Princeps appareat: sic Salomon in sui ferculi intima admittebat nobilissimos suos ministros; sed ita vt non viderentur serui, sed amici, summo erga Principem ardentes amore, & charitate. Et vnde hoc? Sapiens ait, *Propter filias Ierusalem.* quippe filiæ Regis datæ subditis; vel filiæ subditorum acceptæ à Rege, erant in causa, quòd lateri Regis non adhærerent, obsequia timoris, sed vota pietatis, & charitatis. Rem confirmat Sidonius Apoll. in Paneg. dicto Maioriano. ait enim:

Mamert.

Cant. 3.

Theodosius, quo tempore Sirmi Sid. Apol.
Augustum sumpsit nomen, per vtramque magistrum
Militiam, ad partes regni venturus Eoas
Maiorianum habuit:
Hunc socerum pater huius habet, vir clarus, & vna
Culmina militiæ semper comitatus, vt vnum
Casibus in dubiis inuictus sequeretur amicum.
Non semel oblatis tentauit fascibus illum
Æstus rapere aulæ sui; sed perstitit ille,

Maior imperatis cupit pretiosior esse,
Sic pretio non capta fides.

Quid pulchrius? Theodosij Imperatoris filiam accepit pater Maioriani, habuitque dum priuatus Imperatorem socerum. Et qualis fuit gener iste Imperatori socero? Meritò ait de illo: *Vir clarus, & vno culmine militiæ semper contentus, vt vnum casibus in dubiis sumdum sequeretur amicum.* Non obsequij timoris habebat in illum; sed vota amicitiæ, à qua nullo pretio, nullis muneribus potuit disiungi: Aetius enim hostis Theodosij, oblato Consulatu tentauit ad se hominem rapere, sed non perfecit: adhærebat ille Theodosio amoris alligatus vinculis.

§. XXXII.

Tota subditorum valentia ad magna quadam conficienda in Rectore consistit, qui illis sciat vti.

QVasi rem facilem amplexus est Dauid Regis mandatum de centum præputijs Philisthinorum adducendis: dicit enim Textus: *Placuit sermo eius in oculis Dauid::: Et post paucos dies surgens Dauid abiit cum viris, qui sub eo erant. Et percussit ex Philisthæis ducentos viros*, &c. Non maiorem expectauit manum; sed contentus vna cohorte sua, abijt, & percussit ducentos, &c. Expende maximè illa: *Abijt, & percussit ducentos.* Et quando cum suis abijt, cur non dicitur: Abijt cum viris, & percusserunt? An solus ille percussit? Quando ipse & socij percusserunt, cur de solo ipso dicitur, quòd percussit, & adeò facilè, & sine proprio damno percussit? Equidem, quòd tam pauci milites, tam facilè tot percusserint, ex Dauidis veniebat disciplina, qui sic illos iam nouerat, vt illis ad omnia magna vti valeret, adeò vt sine Dauide nihil illi potuissent, qui cum Dauide sic valebant. Similia notabat D. Synes. in Elogio Anisij dicens: *Id peregit Anisius, non magnis copijs præfectus, atque instructus, quippe quadraginta tantùm virorum ipsi stabant in acie. Verùm hic putat Vnnigardarum opera ad omnia esse vtendum. Vnnigardæ ipsi sunt soleus bellica acta, & consilia percipiunt. Eorum est manipularem, & cohortis ductor: eorundem commilito, & Imperator: cum his excurrit in campum cursu in armis confecto Celeriter vbique locorum est: vincit autem, vbicunque affuerit:: Hic Vnnigardis vtendi, & indolem habet, & artem; & idem potest viros exarmare, extastrare, &, vt lubet, regere. Vnnigardæ cum Anisio manus Romana sunt, Romana militia. Iam sine iste quadragenos etiam præsentes laudare possum ob robur; sed pro ipsorum animo splendere volo.* Hæc omnia dixi, vt pateat, quantùm virium sit in duce, qui nouerit suorum indolem, & iuxta illam illis nouerit vti. Crede mihi: tota gentis valentia pendet à duce, quem ipsæ gratè suspiciant, & quarum ille apprimè callueri indolem, eâque vti sciuerit. Felices illi, qui talem nanciscuntur Rectorem, quem gratè suspiciant, & quorum ille indolem perfectè calluerit, & sapienter nouerit vti illa. Nihil non prosperum, vel in magnis ausis experientur quotidie. Sidon. Apoll. de suo Maioriano dicebat in car. 5.

Sid. Apol.

Iam magister eras. Burconem dirige illi
Exigua comitante manu: sed sufficit istud,
Cùm pugnare iubes: certa est victoria nostræ
Te mandasse acies peragit fortuna triumphum
Non populo, sed amore tuo.::
Felix te respicit iste
Euentus belli: certatum est sine magistro,
Augusti fato.

Quando & mutuus amor populi erga ducem, & ducis erga populum, non peragit triumphum? Sanè, quoties magistri disciplina amatur; eámque & animum regium sequitur populus in duce, non mirer, quòd omnia eueniant feliciter. Erant equidem in Dauide regnaturi auspicia, erat amor militum, quos ille nouerat, & exercat, & iuxta illorum indolem sapientissimè mouebat: inde illi belli euentus erant felicissimi. Vincebat, vbicunque aderat: certa erat victoria ab illo mandatis acies: certabatur semper, & scientia magistri, & regnaturi fato, ideóque certabatur feliciter. Sunt vel lepores, leones, si sub leone militent, qui eos sapienter ducat, & sunt leones, lepores, si sub lepore militent. Hinc D. Synes. epist. 110. ridebat auxilium fortissimæ cohortis sub inepto duce: ait enim: *Chilas leue, quem à parentis ignorari præ artis claritate verisimile est: etenim Andromacha mima, qua pulcherrimam laude, præ omnibus ætatis nostra mu-*

Synes.

lieribus florens, de eius cohorte extitit. Hic igitur qui adeò præclara studia iuuentutem traducens, anteacta vita conuenire arbitratus est, vt in senectute militaribus gradibus nomen suum illustraret. Nuper igitur venit in fortissimos Marcomanos, imperium à Rege sortitur, quos credibile est, nobis, cùm antea optimi milites fuerint, si tam idoneum ducem obtinuerint, memorabile aliquod, atque egregium facinus edituros. Sic ibi: vbi nec æstimat fortissimos sine idoneo duce.

§. XXXIII.

Culmina non segnitiem, sed noua facinora pariant.

POst Dauidis regias nuptias, vt hostium nouæ fiebant egressiones, sic Dauid ad noua se accingebat facinora. Quippe ait Text. *Et egressi Principes Philisthiim: à principio autem egressionis eorum, prudentiùs se gerebat Dauid, quàm omnes serui Saül, & celebre factum est nomen eius.* Non equidem culmina in Dauide pepererant segnitiem; sed magis virum exagitabant, vt noua in dies adderet facinora, quibus nomen faceret sibi. Sic de Anthemij Augusti genero ait Sidon. Apoll. in illius Paneg.

Sid. Apol.

Princeps, cui mundus ab Euro
Ad Zephyrum tunc sceptra dabat, tot nobilis, atque
Vnica purpureos debebat nata nepotes,
Elegit generum; sed non vt deside luxu
Fortunæ socrus contentus, & otia captans
Nil sibi deberet, comitis sed iure recepto
Danubij ripas, & tractu limitis ampli
Circuit, hortatur, disponit, discutit, armat.

Sic quos boni Reges ad sua vocant culmina, non otio stertunt; non deside iacent luxu: sed ad magna debent currere, quibus se culmine accepto ostendant dignos. Hinc Theodatus Rex, quem regis nuptijs extulerat, sic affatur apud Cassiodor. 10. var. 11. *Considera, quod merueris, & dignum te nostra affinitate tractabis. Nam, qui familia regnantis adiungitur, in laudum gremio collocatur. Nunc maior opera mansuetudini decet: nunc omnibus communio benigna præbeatur, vt talem probemur elegisse, quem nulla posset prosperitas immutare. Humilis ago vero gloria: supra cæteras virtutes amicam supientibus ama patientiam: erectius ex nobis sustinendo poteris, quàm vindicando laudaberis. Caue, ne minor videantur esse felicitas moribus tuis; sed, qui nostro iungeris generi, proximus gloriosis actionibus comprobaris.* Quid pulchrius? Peccabit, qui vel verbulum ex his prætereierit; quæ debent aspicere, quicunque ad culmina eriguntur; & quæ præstantissimè adimpleuit Dauid actibus suis.

Cassiod.

CAPVT V.

Michol Dauidem liberat.

Textus Historia.

COnatio non soluit Saülis in Dauidem inimicitias; nec natura vinculum dissipauit inuidentiam. Tertiò enim leuatus Rex à morbo Dauidica lyra; tertiò liberatorem suum adacto in petit telo. Quem etiam nunc euasisse prænosceos, & sese in domum recepisse, imperat filiæ, vt maritum seruet; sed in matutinam mortem Viduitatem imponit filiæ, & aduersùs virum armat vxorem: quod scelus refutant vxoris mores, nec natura patitur: illa enim improbato patris furore virũ è iugulatione ereptum fuga dimittit, suam in maritũ charitatẽ contestata Simulat Dauidem infirmũ, vt iacentis spectaculo, patris inueteratam iram molliret, & fugæ occasiones, & longiora spatia fugienti daret: imago nanque in viri speciem cõformata, & in lectulo collocata, formæ fictione videntes eludebat; & vestibus inotis, subiecto recèns iugulatæ capræ iecore, res credibilior apparuit. Adhuc enim calens hepar, & supremam palpitationem pendens, viri recipiocantis animam speciem dabat, eluso sensu oculorum, si volumus credere Iosepho, & Theodoreto, & Procopio,

quos

quos meritò refellit D. Hieron. epist. ad Marcellam. Eludebantur quidem satellitum oculi, sed Saulis rabies magis acuebatur, qui vel infirmantem, vel animam agentem coràm afferri mandat morti daudum. Innotuit tandem filiæ commentum, nec risit; sed eiusius maioribus in elapsum odius exarsit.

1. *Reg.* 19. Factus est Spiritus Domini malus in Saül: sedebat autem in domo sua, & tenebat lanceam. Porrò Dauid psallebat manu sua. Nisúsque est Saül configere Dauid lancea in pariete, & declinauit Dauid à facie Saül: lancea autem casso vulnere perlata est in parietem: & Dauid fugit, & saluatus est nocte illa.

§. I.

Pessimi mores, Dæmonis illices sunt, illi parantes hospitium.

Non semel malus Spiritus à Saüle fuerat expulsus, quem nunc denuò cœpit affligere: ait nanque Text. *Factus est Spiritus Domini malus in Saül.* Nec miror: vt enim Saul nihil non malum cogitabat, sic vel difficillimum ad se trahebat diabolicum Spiritum. Ait D. Basil. Seleu. orat. 16. *Cùm in talibus esset Saül, & eadem Dauidis moliretur, Dæmoni repentinum sic ipse domicilium, morum peruersitate Dæmonem ad opus vocante: anima enim, quæ virtute exuta improbitatem induerit, eum vocat ad habitationem, qui malis affectibus gaudeat.* Trahunt equidem mali mores Diabolum, qui inter illos commorari gaudet. Sic dicebat Dominus Luc. 11. *Cùm immundus Spiritus exierit ab homine, ambulat per loca inaquosa, quærens requiem, & non inueniens dicit, Reuertar in domum meam,* &c. Quem hominem reliquerat, iterum repetit, & vt propriam domum repetit. Vnde hoc? Ait Euseb. Emissen. ibi: *Facilè malignus Spiritus, & in iratum homine, & exit ab homine. Quoties enim homo vel cogitatione, vel operatione nefandum aliquid facit, Diabolus adest.* Vbi in nobis cœperit mala aliqua cogitatio, statim Diabolus aduolat, cupiens inibi morari, quia pessimis hominum moribus gaudet. Profectus ille prodigus in regionem longinquam, vbi consumpsit totam suam substantiam viuendo luxuriosè; in miseram deuenit egestatem: cui vt subueniret Luc. 15. *Adhæsit vni ciuium regionis illius.* Et scire cupis, quis esset iste ciuis regionis illius, in qua adeò vitia exorbitabant? Crediderim, fuisse Diabolum: in regione enim pessimis florente moribus, certissima est Diaboli inhabitatio. Ait Asterius in Cat. D. Lucæ Græca: *Istius regionis à Deo remota, atque sepositæ incola est Diabolus. Etenim peccatorum ciuitas ciuem habet, & gubernatorem Diabolum.* Nescit abesse Diabolus à corde, in quo vitia excrescunt, & semina adolescunt peccati. Hinc Luc. 8. impetrarunt à Iesu facultatem: *exierunt Dæmonia ab homine, & intrauerunt in porcos,* &c. Et cur Iesus Dæmonum annuit votis, vt illis permitteret ingressum in porcos? Ait Titus Bostrensis ad cap. 15. Lucæ in Cat. Græca: *Et Dominus concessit, vt ostenderet, porcos, vel porcina indole homines, & ad terram conuersos, atque in peccatorum passionibus volutatos, Dæmonum amicos esse. Quisquis igitur porcus est moribus, Dæmonum fit hospitium.* Sic ibi.

§. II.

Non sedis præstantia, sed morum, coronat hominem.

Nihil in Scriptura sacra otiosum inuenio; nec cùm Rex Saül in Regia sedens inuenitur à Dæmone possessus: dicit enim Textus. *Et factus est Spiritus Dei malus in Saule: sedebat autem in domo sua,* &c. Quid necessum fuit notari Saülis sedem cùm ostendebatur à Diabolo agitatus, & possessus? Sanè sapienter in ea clade ostenditur Saülis tecta sedes; vt discant homines, quàm paruo momento sint gloriosissimæ quæque mundi sedes, vt homines eripiant a crudeli Dæmonum flagello. Genes. 2. *Plantauerat Dominus Deus Paradisum voluptatis à principio, in quo posuit hominem, quem formauerat.* Et quanta erat Paradisi sedes, in qua Deus posuit hominem? Nulla glorio sior fuit, nulla deliciosior, nulla innocentior; & tamen ibi impetitus fuit homo à serpente, & inde extractus, & raptus per spinas, & vepres. Rem miratus Chrys. ait hom. de cæco nato, habita tom. 6. *Neque Paradisus in pretio habendus est, nisi Dei mandatum in eo seruetur: neque villa loca sunt ignominiosa, si in eis sit lex Dei regnante. Adamus in Paradiso propter inobedientiam ignominia afficitur: Iobus autē propter patientiam in sterquilinio coronatur. nunquam enim locorum dignitas comparatur, nisi bona mens concurrat,* Et Iobus in sterquilinio sedebat, & Adamus in Paradiso: vtrunque Diabolus impetiit: & è tali conflictu Adamus exiit multa ignominia plenus; Iob autem corona redimitus splendenti. An, quia sterquilinium gloriosius, quàm Paradisus erat? Absit: sed, quia in Paradiso Adamus vitio se dedit; in sterquilinio Iob à parte virtutis stetit. Non equidem gloriosæ sedes, sed gloriosi mores faciunt, ne homo pessundetur à Dæmone. Dicebat Dominus Luc. cap. 10. *Videbam Satanam, sicut fulgur, de cælo cadentem* Sed & Psalm. 112. dicebat de Deo: *Suscitans de terra inopem, & de stercore erigens pauperem* Compone tibi & stercus, & cælum: in cælo cadit Angelus, in stercore erigitur pauper, Cur non magis tenuit cælum Angelum suum a lapsu? Cur non magis in sublimi statuit? Non equidem ea erat res locorum, sed virtutis: vt dicat D. Chrysost. vbi suprà: *Profunda est terra, & cælum in sublime tollitur. at è cælo cadit Diabolus, postquàm transgressus est, & exaltantur è terra inopes. Vides non locorum discrimen esse. oro, vt superiores euadamus, sed vbique fidem, & patientiam, & spem promerentibus coronas acquirere?* Non è sedium gloria, sed è moribus metiaris hominem: sedeat licèt in sublimi, si vitiis indulgeat, crede illum vilissimum Dæmonum mancipium, & proiiciendum ad terræ infima.

§. III.

Constantissimè instandum contra Dæmonem, nec vllis casibus desistendum.

Illud mihi admirationem facit non paruam, quod ait: *Porrò Dauid psallebat manu sua,* &c. Non semel Dauid lyræ pulsu recreans Saülem à Dæmone agitatum coactus est fugere furentis hominis lanceam. Iam id semel, & iterum coactus fuerat facere; & nihilominùs adhuc instat, & nunc iam tertiò redit, vt simili hostem impetat cantu. Cur non magis à periculoso munere supersedet? Cur non magis timet in manu furiosi Regis lanceam iam bis in se adactam? Præclarus Dei athleta non cadit animo, sed & post pericula semel, & bis experta constantissime stat aduersùs hostem. Et quem non vincat ista strenui ducis constantia? Aiebat Paul. Oros. lib. 2. c. 14. de duce Gylippo: *Gylippus Lacedæmoniorum duobus præliis victus; nec tamē territus, tertio congressu Lamacum occidit, hostes in fugam vertit.* Maxima hæc præstantissimi ducis laus, quòd duobus præliis victus adhuc non terreretur, nec manus hosti dederit; sed & tertium pararet congressum. Qui talia erat, proculdubio victoriis parabatur obtinendis. Quod in spiritualibus congressibus aduersùs Dæmonem adhuc est certius; ne victi semel, aut iterum, aut fugati terreamur, & desistamus à bello; sed continuò stemus contra hostem, certi, quod & post fugas, & casus, poterimus illum perdere. Samaritanæ petenti ex Iesu aquam viuam dicit Dominus Ioan. 4. *Quinque viros habuisti; & nunc, quem habes, non est tuus vir* Ad quem illa: *Domine, vt video, Propheta es tu* Non iam despicit vt Iudæum, vt anteà fecerat, sed Dominum, & Prophetam noscit, & ab illo spiritualia petit. Sed, quæ per tot viros errauerat, cur non magis refugit tanti viri præsentiam? Cur sperat à Propheta bonum aliquod accipere, à quo videt se inter tot virorum amplexibus comprehensam Iam hoc de Dei virtute acceperat, quòd vel post sex ruinas triumphum speret. Ait enim D. Hieron. epist. ad Rusticum: *Quid Samaritana vilius? Non solùm ipsa credidit, & post sex viros vnum inuenit Dominum,* &c. Errauit licèt in sex, sed tandem in vno salutem inuenit. Vtinam & nos, & ruinæ, & casus, & fugæ præteritæ non deterreant, vt constantissimè stemus aduersùs hostem: proculdubio etiam post ruinas triumphum agemus Sic etiam

hostem aggrediamur, vt nunquam à certamine desistamus, etiamsi millies sit nobis congrediendum. Dicebant enim cantatrices 1.Reg.18. *Dauid decem millia.* Quasi Dauid sic pertinaciter cum hoste fuerit ingressus, vt vel decem millibus vicibus illum impugnasset. Ex quo monet Nazianzen. orat.40. *Contra turbulentos animi motus, cum auxiliaribus copiis in aciem stas in Dei phalange nomen profitere; & aduersus Goliath strenuè pugna: mille, vel decies totidem hostem cape, ac tibi subijce.* Expende illud: *Mille, vel decies totidem hostem cape, ac tibi subijce.* Ne in primo congressu consistas, & prima plaga recedas; sed vel millies instaura certamen, & contra hostem sta: sic enim tandem victoriam reportabis.

1.Reg.18. Greg.Naz.

§. IV.

Quæ Deo sacrasti, caue in alios vsus conuertere.

TVnc solùm audiui Dauidem psallentem cithara, cùm malus Spiritus à Saüle erat eiiciendus. Sic suprà 1.Reg. cap.16. & cap.18. & nunc cap. 19. dicit: *Porrò Dauid psallebat manu sua.* Sed & cap. 18. introducitur Dauid amator Michol, dum ait: *Dilexit Dauid Michol filiam Saulis; imò illam sponsam, & coniugem dicitur accipere. Dedit autem ei Saül Michol filiam suam in vxorem.* Et nec dum amat, nec dum nuptias celebrat, dicitur psallisse, nec pulsasse citharam. Et quando tantus erat in canendis hymnis, & pulsanda cithara, cur nunquam vel Reginam ambiens, vel Reginæ nubens, cantu, aut cithara vsus scribitur; præcipuè cùm adeò frequens in pulsanda cithara exprimatur, vbi exsibilandus erat malus Regis Spiritus? Qui in Regis morbo canebat, & psallebat; cur in suis cum Regina amoribus, & nuptiis non canebat, nec pulsabat citharam? Sto à sententia Procopij, & D. Athanas. homil. de semente, cantus, & citharam à Dauide fuisse excogitatam in Dei laudem, & cultum Diuinitatis. Vnde, quando Dei laus apparebat, vt apparebat in expulsione Dæmonis, & Regis sanitate, ibi Dauid psallebat, & pulsabat; in aliis autem minimè cantu, & cithara vtebatur: periculosum enim valdè est, quæ Deo sacrasti in alios vsus trahere. Quò spectans Amos c.6. ait: *Væ ::: qui dormitis in lectis eburneis, & lasciuitis in stratis vestris: qui comeditis agnum de grege, & vitulos de medio armenti: qui canitis ad vocem psalterij: sicut Dauid putauerunt se habere vasa cantici.* Et quale malum erat, quòd Israelitæ canerent ad vocem psalterij; & sicut Dauid, haberent instrumenta cantus? Si Dauid in vasis cantici sanctus erat; cur isti, qui Dauidi assimilabantur in cantu, à Deo damnabantur? Ecce tibi, quid coniungat Propheta in Israelitis cum cantu, nimirum, ait: *Qui lasciuitis in stratis vestris, qui comeditis agnū de grege,* &c. Inter deliciandum, & comedendum canebant isti, sicut Dauid. Sicut enim Dauid canebat in Dei laudem, sic isti canebant in delicias suas, & voluptates. Ne miremur, quòd inde referuntur in diem malum, quando ad delicias suas trahebant, quæ Dauid in Dei laudem excogitarat. Ad quæ ait D. Hieron. ibi: *Vos de populo Israël, qui separati estis in diem malum ::: vt quod Dauid fecit in cultum Dei, Leuitas, & organorum varietates reperiens, vos ad voluptatem, & luxuriam referatis.* Equidem non mirer, quòd separetur in diem malum ille, qui inuenta ad Dei cultum, & laudem, conuertit in fomenta deliciarum suarum, & voluptatum.

1.Reg.16. 18.& 19.

Procop. Athanas.

Amos 6.

Hieron.

1.*Reg.*19. Misit ergo Saül satellites suos in domum Dauid, vt custodirent eum, & interficeretur manè. Quod cùm annunciasset Dauid Michol vxor sua, dicens: Nisi saluaueris te nocte hac, cras morieris. deposuit eum per fenestram. Porrò ille abiit, & aufugit, & saluatus est.

§. V.

Deplorati animi est, virus peccati intra se diu retinere.

MEtuens Saül, ne Dauid nocturnis tenebris faciliùs domi absconderetur, & elaberetur, iubet domum custodiri, & necem eius differri in mane: sic enim ibi: *Misit ergo Saül satellites suos in domum Dauid, vt custodirent eum, & interficeretur manè.* Sic in matutinum differebat irarum flammas. Aliter monebat Paul. ad Ephes.4. *Sol non occidat super iracundiam vestram.* Vbi D. Anselm. *Non teneatis eam diu, nec in crastinum differatis.* Ecce tibi, & Pauli, & Saülis mandata, quam inter se differant. Paulus iubet, ne ira differatur in crastinum: Saül mandat expectari manè, vt exundent magis eius iræ flammæ; sed Paulus felicium agebat causam, ideóque non patitur, quòd virus peccati in nobis lucem expectet: Saül autem deploratorum hominum portabat imaginem, quo non veretur diu intra sinum teneri peccati flammas. Est equidem deplorati hominis indicium, venenum diu intra se retinere peccati. Hinc felicitates suas referens Dauid Deo clamabat, Psal.17. *Qui perfecit pedes meos, tanquam ceruorum.* Et quid sibi boni auspicatur in similitudine ceruorum? De ceruo ait D. Epiphan. in Physiol. c.5. vt sese occisis serpentibus ingurgitat, & post tam virulentas escas: *Accurrit autem ad fontes aquarum: quod si trium horarum spatio aqua se explere non potest, moritur; sin autem aqua potu obtingat, ad annos deinde quinquaginta vitam protrahit.* Serpentum veneni flammas intra pectus ceruus retinet spatio tantùm trium horarum: si diu ibi lateant, nulla inuenta aqua, qua extinguantur, necessum est, vt pereat ceruus; & ideò à natura habet, vt post esum serpentū currat ad aquas, procurans quàm citissimè venenum extinguere, vt virus euadat. Hanc sibi ceruosum indolem datam canebat Dauid, quæ festinaret opprimere in se venenum peccati. Et vtinam vniuersi hanc habeamus, vt quando antiqui serpentis virus sorbuerimus, non moremur, sed quamprimùm medelam illi afferamus: diu enim intra nos tale virus sustinentes, extremam, & sine reparatione timeamus ruinam. Quò spectans D. Paulus ad Hebræos cap.6. inquit: *Impossibile enim est, eos, qui semel sunt illuminati, gustauerunt etiam donū cæleste, & participes sunt facti Spiritus sancti, gustauerunt nihilominus Dei verbum bonū, virtutésque sæculi venturi, & prolapsi sunt, rursus renouari ad pœnitentiam.* Quid leuertius? Crediderim loqui Apostolum de morali impossibilitate, qua possent quidem tales peccatores resurgere, sed nullus eorum resurget; imò omnes peribunt. Sed vnde tam certa eorum annunciatur perditio? Rationem inuenit D. Ansel. in verbis illis: *Prolapsi sunt,* quæ non significant lapsum simplicem, sed longi, diuturnique temporis lapsum. Ait enim: *Prolapsi sunt, id est, prorsus lapsi, vel procul lapsi, vel longè lapsi à priori statu, ita vt longo tempore iaceant in ipsis vitiis, ad quæ lapsi sunt. Non enim prolapsos intelligere hìc debemus Religiosos, qui in aliqua grauia subitò ceciderunt, & citò surrexerunt; sed, qui longa deliberatione, & longo vsu vitiis adhæserunt; quia rarò quisquam talium inuenitur egisse pœnitentiam, si tamen vspiam inuenitur.* Et quidem, qui longo tempore, longáque deliberatione vitiis adhæret, mirum erit, si non pereat in illis. Pergit idem Sanctus exemplis rem confirmare luculentissimis: *Non ergo prolapsus intelligitur Dauid in perpetratione adulterij, & homicidij, de qua citò pœnitentiam egit: sed Salomon in amore alienigenarum mulierum, per quas à fide separatus est, nec resipiscere voluit, cùm semel, & iterum diuinitus admoneretur. Sic nec Aaron prolapsus intelligitur, dum metu populi fecit vitulum; quia ad primam Moysi vocem fecit pœnitentiam. Sed prolapsus est Balaam per auaritiam, pro nihilo, videlicet, duxit omnia, vt auaritiæ suæ satisfaceret. Petrus quoque non est prolapsus in illa negatione, quia mox fleuit amarè: sed Iudas, & ipse per auaritiam in illa proditione, quam diutius excogitauit, & post adimpleuit, nec congruam inde pœnitentiam egit.* Sic ibi. Ex quo diuturnam commorationem in peccatis deploratum notare ostendit.

Ephes.4. Anselm.

Psal.17.

Epiph.

Hebr.6.

Anselm.

Idem.

§. VI.

Ab honesta fœmina vitam, à voluptuosa nil nisi mortem expecta.

ECce tibi Michol, regia fœmina, vt vidit satellites pro foribus excubare, Dauidi salutem procurat: dicit enim

Textus

Textus: *Quod cùm annunciasset Dauid Michol, vxor sua, dicens: Nisi saluaueris te nocte hac, cras morieris. deposuit eum per fenestram,* &c. Nec possum non cum tanta hac Heroina componere alteram, nimirum, Samsonis vxorem, quæ sciens robur illi circa crines esse, Iud. 16. *Rasit crines eius, & cœpit abigere eum & à se repellere:* Denique: *Philisthiim super te, Samson.* Sic hæc tradidit virum hostibus, illa virum eripuit hosti. Vtraque vxor erat, vtraque virum habebat suis exosum; Michol parenti, Dalila suæ genti. Et vnde hæc adeò lethalis viro, illa adeò salutaris extitit? Dicebat S. German. Constantinopolitanus orat. de Cruce, apud Gretherum tom. 2. *A Manade illa furiosa Dalila oculis excæcatus Samson, & alienigenis in iocum, & ludibrium expositus est: sic enim voluptatis affectio suos amatores honorare solet.* Sanè in Dalila vxor ostendebatur voluptuosa, quã Samson voluptuosè amabat: in qua enim vna voluptas spectatur, quid inuenias nisi extremam repulsam, nisi mortem. In Michol honesta vxor visitur, quæ honestè, & sanctè à Dauide tractabatur; & inde per eam salus, & vita viro dabatur. Valent equidem voluptuosæ fœminæ ad parandam mortem; honestæ autem ad vitam conferendam. Iusserat Pharao obstetricibus Ægyptiis, vt perimerent masculos Hebræos. Quid illæ? Refertur Exod. 1. *Non fecerunt iuxta præceptum Regis Ægypti; sed conseruabant mares. Quibus accersitis ad se Rex ait: Quid est hoc, quod facere voluistis, vt pueros reseruaretis? Quæ responderunt: Non sunt Hebrææ, sicut Ægyptiæ mulieres: ipsæ enim obstetricandi habent scientiam.* Hebraicè leguntur hæc vltima: *Quoniam viuaces ipsæ.* Bonæ fœminæ ad Hebræas matres referunt, quòd infantes earum mares in vitam seruarentur, absque vllo aliarum obstetricum adiumento. Sed, cur supra omnes Ægyptias Hebrææ matres credebantur valere ad hoc vt ipsæ per se mares suos seruarent? Ait Lipponan. in Cat. *Hebræorum fœminæ, sicut castiores, sic & in partu fortunatiores. Domino promouente opus suum in fidelibus. Viuidiores esse dicuntur: quia à maritis suis religiosius amatæ, & tractatæ castiùs.* Quid pulchrius? Sanè è fœminis illius temporis Hebrææ, vt castiores, & religiosiùs amatæ à suis viris; sic aptiores ad seruandos mares suos, & viuaciores, vt illis vitam præberent? Accipite, quod dicit S. German. Constantinop. orat. de imaginibus, de Theodora, vxore Theophili Imper. *Cùm Deum diligeret, à Deo dilecta est, proptérque Deum, virum quoque eam vehementer amantem, vt eum ex inferno, eóque, quod ibi est, tribunali eriperet, & ad Paradisum traduxerit.* Adeò honestæ fœminæ valent ad hoc, vt viros seruent: voluptuosæ autem, quando non prodiderunt viros, & perdiderunt? Carissimæ fuere Antonij Imperatoris voluptates in Cleopatra, cuius connubium, & amores toto emit imperio. Ait tamen Plutarch. in Antonij Vita: *Dum id contemplatur Antonius, extemplò desertus est ab equitibus, qui transitionem fecère. Peditatu fuso receptis se in vrbem, proditum se à Cleopatra vociferatus est, in quos illius causa sumpserat arma.* Hoc expertus est, & confessus Antonius de fœmina, cuius voluptates tot regnis emerat. Nec miror, quòd hoc præstitit fœminæ voluptuosè cultæ; quòd nil aliud miser in Diis, quos etiam voluptuosissimè coluerat: locutus enim de nocte vltima Antonij Imperatoris Plutarch. ait: *Circa noctis illius conticinium fama est, cum silentium, & mæstitia ex metu, & expectatione euentus teneret ciuitatem, repentè sonum grauem organorum exaudiatam symphoniam, strepitúmque turba cum clamore Bacchico, & tripudiis satyricis, veluti sacra Libero patri, chorea, non sine ingenti tumultu, erumpente, concessisse hanc turbam, quæ ingens erat, media fermè vrbe, ad portam, quæ ferme ad hostes ducebat, atque ea exiisse. Visum est autem prodigium reputantibus à Deo, quem præcipuè effingere, & ad quem consueuerat se accommodare, esse Antonium destitutum.* Conueniant huc, qui Bacchi, Venerisque spurcissimas voluptates colunt. Ea fuère Antonij Numina, in iis colendis exhausit imperium; & cum ad periculum ventum est, ea miserum cultorem deseruerunt, & ad hostes eius concesserunt. Hæccine est voluptuosarum affectionum fides, & merces. Caue tibi, homo, à voluptuosis his idolis, ne perire velis. Luc. 8. timebant Dæmones mitti à Iesu in abyssum, & rogabant eum, vt magis permitteret ire in gregem porcorum. Permisit id Iesus: quid tunc? *Intrarunt in porcos, & impetu abiit grex per præceps in stagnum.* Fugiebant miserrimi Spiritus abyssum: vbi autem ingressi porcos sunt, in id cadunt, quod fugiebant. Et quando porcos requirunt, vt abyssum fugiant: cur in illis ingressi ad abyssum præcipites veniunt? In porcis voluptuosi homines exprimebantur, ex quorum fide nullis non venit calamitas extrema. Quò spectans D. Ephrem in illud: *Attende tibi.* cap. 9 sic cum Dæmone loquitur: *O veritatis inimice, vt tu desiderio tuo satisfacias, ego dedecore afficiar? Vade ad tui similes impudicos, & lasciuos. Porcorum greges depoposcisti tibi? Demergere in mare cum illis.* Quisquis sit, qui inter spurcissimos voluptatum affectus viuit; eísque se credit, cum illis tandem veniet in præcipitium, & extremam ruinam.

Iudic. 16. German. Exod. 1. Lippom. German. Plutarch. Plutarch. Luc. 8. Ephrem.

§. VII.

Post Iesum in Maria non plus vltrà est nostræ saluti.

IN arctissimo vitæ discrimine mirabar non affuisse Dauidi toties iuratum Ionathæ Principis auxilium, sed id à sola Michole venisse, dum ait: *Quod cùm annunciasset Dauid Michol, vxor sua, dicens: Nisi saluaueris te nocte hac, cras morieris, deposuit eum per fenestram.* Et cur hæc Dauidis liberatio nō magis credita est Ionathæ, quàm Michol? Crediderim, consultum esse securitati Dauidis, vt habens Ionatham aliàs patrocinantem, modò etiam haberet Regis filiam, ne quod maius requireret auxiliū. In quo maximè eniтet nostra Christianorum felicitas, quibus post Iesum datum est, per Mariam viuere, ne aliquid ampliùs valeamus requirere. Paulus ad Galat. 4. *Misit Deus Filium suum factum ex muliere, factum sub lege.* Et quando Deus Filium suum mittebat nos redempturum, quid necessum fuit, quòd ille fieret ex muliere, Maria diuinissima? Adamus non venit ex muliere, nec Eua ex muliere venit, dum principatum acciperunt mundi; & similiter potuisset Dei Filius venire homo redempturus hominem, & minimè de muliere venire. Cur ergo Redemptor noster maluit nobis ex muliere venire? Is animus erat Redemptori nostro, quo nos sic redimeret, vt nihil vltra honoris, nihil vtilitatis possemus requirere: & ideò secum nobis dedit Mariam. Ait D. Irenæus lib. 4. cap. 2. *Igitur aduentu perfecto, non alterum Patrem videbimus; sed hunc, quem nunc videre concupimus, beati enim mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Nec alium Christum, & Dei Filium expectabimus, sed hunc, qui ex Maria.* Equidem habentibus Christum ex Maria non est plùs vltrà expectandum. Si Christus solus per se venisset, posset expectari adhuc, qui cum tali Matre, tam amatrice, & procuratrice hominum veniret. At habentes hunc Christum, & Dei Filium cum Maria, iam non plus vltra requirimus: ibi enim quidquid honorificum nobis habemus, & quidquid vtile. Hinc dicebat Iesus Matth. 11. *Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde: & inuenietis requiem animabus vestris.* Ecce tibi, in quo ponit Dominus requiem animi nostri, qua protinus quiescat animus, ne desideret ampliùs: nimirum, in eo, quòd Iesu æmulemur mititatem, & humilitatem. Sed multæ aliæ erant in Iesu virtutes, & gloriosiores, & diuiniores, quibus, & cælos, tanquàm pelles extenderat, & mortuis vitam donauerat; cur non potiùs iubet, vt in his diuinissimis virtutibus, & miraculis, eum nitaremur imitari? Cur illis dimissis, solam mititatem proponit, & humilitatem? Illa fiebant vel ante Mariæ exortum; hæc autem de Maria prodiens habuit, ad quem nos prouocat, si requiem velimus habere nostris animis. Ait D. Augustinus in Psalmum 90. *Nunquid vel ad hoc vocat hominem, faciens illum imitatorem suum, vt cum illo gubernet cælum, & terram, & omnia, quæ in eis sunt? Aut, vt sit & ipse Creator, per quem fiant omnia, sicut per Christum facta sunt? Nec ad istud opera te inuitat Dominus, nec hoc tibi dixit Non eris discipulus meus, nisi ambulaueris super mare; aut nisi suscitaueris mortuum quatriduanum; aut oculos cæci nati aperueris. Quid ergo? Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde. Quod factum est propter te, hoc in eo debes attendere, vt imiteris. miracula enim & nondum natus de Maria fecit.* Expende rationem, quare virtutes diuinæ, aut miracula Christi non proponantur nobis imitanda, nimirum: *Miracula enim & nondum natus de Maria fecit.* Quæ sine Maria erant, non adeò vtilia nobis erant, vt quæ cum Maria possumus habere. Hinc Cant. 3. *Egredimini filiæ Sion, & videte Regem Salomonem in diademate, quo coronauit eum mater sua.* In eo in primis amat a nobis in hac valle videri verus Salomon; quod de matre accedit. Quod ponderans Hugo Victor. 2. Miscellan. 1. cap. 49. *Coronauit eum nouerca, pater, & mater. Nouerca Synagoga, Mater Virgo, Pater Deus. Nouerca coronauit eum corona spinea misera. Mater coronauit*

Galat. 4. Iren. Matth. 11. August. Cant. 3. Hugo. Vict.

ne iustitiæ, Pater gloriæ: Vt autem ad plenariam cognitionem coronæ diadematis, quo eum Deus Pater gloria, & honore coronauit peruenire possitis, egredimini à vitiis: videte fide, & operationem, & imitatione eum coronatum corona, qua coronauit eum Mater sua, &c. Id quod de Maria ex Iesu sibi Iesus acquisiuit virtutis, inspiciat, & æmuletur, qui ad coronam gloriæ amat peruenire.

1. *Reg.* 19. Tulit autem Michol statuam, & posuit eam super lectum, & pellem pilosam caprarum posuit ad caput eius, & operuit eam vestimentis. Misit autem Saül apparitores, qui raperent Dauid: & responsum est, quòd ægrotaret, *&c.*

§. VIII.

Ærumnosis, & afflictis caueat quis addere pœnas.

INfirmantem Dauidem Michol effingit, vt illum morti à patre intentatæ eripiat. Sic ait Textus: *Tulit Michol statuam, & posuit eam super lectum... Misit autem Saul apparitores, qui raperent Dauid: & responsum est, quòd ægrotaret.* Et quando sciebat Michol Dauidem rapiendum ad mortem, cur de solo morbo efficto putabat liberare eum? Non & ægrotus possit interfici? Sanè sapiens mulier ægrotantem Dauidem effinxit, vt audita morbi eius afflictione, pater maiorem aliam inferre illi vereretur: nunquam enim ea Deo malum non trahit, qui afflictis, & calamitosis addit pœnas.
Ezech. 25. Ezechiel cap. 25. Israelitici populi captiuitatem expendebat, vt à Babylonio Rege expugnabatur Ierusalem, vt abducebantur captiui omnes ii Iudæi, & statim subdit: *Propterea hæc dicit Dominus: Ecce ego extendam manum meam super Palæsthinos & interficiam interfectores, & perdam,* &c. Non Palæsthini, sed Babylonij Israelitas expugnauerant, ciuitatem sanctam euerterant: cur ergo non in Babylonios, sed in Palæsthinos Dominus excandescit? Fateor, cladem illam à Babylonius fuisse peractam, sed Palæsthini videntes Israelitas tanta clade oppressos, se etiam ab illis vindicare voluerunt, calamitosis calamitatem addentes, ex quo præ Babylonijs iram Dei meruerunt. Ait ibi Theodoret. exutę Dei:
Theodor. *Calamitatis tempus, vltionis tempus fecerunt, & in eos inuadentes infinitis eos malis affecère, hac de causa ego pœnam eorum ab illis exigam, & diuinitus illis plagas infligam,* &c. Equidem, qui tunc vlcisci de Iudæis voluerunt, quando illos in afflictione & calamitate viderunt, meritò iram Dei ad se traxerunt.
Abd. 1. Vnde monebat Abdias cap. 1. *Neque ingredieris portam populi mei in die ruinæ eorum neque despicies & tu in malis eius in die vastitatis illius: & non emitteris aduersus exercitum eius in*
Cyr. Alex. *die vastitatis illius.* Vbi D. Cyril. Alex. *Neque eum oportè grauiter pressos malis, tu magis onerare.* Esto, quòd aliues perdere hominem: at quando illum in afflictione, & ægritudine, & ærumna videas caue, ne dolori dolorem addas, ni velis tibi reddere Deum iratissimum. Iob cap. 19. vbi in sterquilinio
Iob 19. sedens, à vermibus depascebatur, & ab amicis mordebatur, ait illis: *Saltem nunc intelligite, quia Deus non æquo iudicio afflixerit me.* Septuaginta in Græco habent: *Scitote solùm, quia Dominus fecit mihi sic.* Itaque hoc vnum petit ab affligentibus se amicis; nimirum, vt sciant, quòd Deus sic hominem percusserit, sic afflixerit, & tot illum repleuerit ægritudinibus. Et cur solùm hoc volebat Iob ex amicis?
Orig. Pulchrè Origen in Cat. Græca: *Nos illis malum infert quod nefas est in vos incumbi, in quos diuina animaduersio incumbit; imò verò decet potiùs, eorundem potiùs sortem lugere, ac formidare. Quasi hæc vox Iobi esset: Nolite mihi laboranti immittere infesti, ne si nulla vos ærumnosæ meæ conditionis miseratio tangat, similibus malis implicemini.* Planè ægritudo immissa à Deo mollire debet rabidissimos persecutores, ne illam exasperent; sed magis metuant, ne ipsi in similem deueniant: non enim amat Deus, quòd in afflictis augeantur pœnæ. Simi-
Iob 19. liter dicebat Iob aduersùs amicos suos cap. 19. *Quare persequimini me sicut Deus?* Græcè: *Quare autem me persequimini,*
Nicetas. *sicut etiam Dominus?* Circa quæ Nicetas in Cat. Græca: *Cur meas exagitatis ærumnas? nec misericordia me vlla complectimini, idque tùm malorum atrocitatem intueamini? Cur diuina tamen ora in me impetum facitis? In quo sanè ex Dei decreto nequicquam facitis: nam, quamuis in tentatione vobis tamen humanitatem vult residere.* Non à Deo venit, sed magis illi contrarius, quòd ærumnis afflictum inuadas; quòd percutiente Deo aliquem, tu illi dolorem addas.

1. *Reg.* 19. Cùm venissent nuncij, inuentum est simulacrum super lectum, & pelles caprarum ad caput eius. Dixitque Saül ad Michol: Quare sic illusisti mihi, & dimisisti inimicum meum, vt fugeret. Et respondit Michol ad Saül: Quia ipse locutus est mihi: Dimitte me: alioquin interficiam te.

§. IX.

In mundialibus nulla vera substantia est; sed species tantùm, & simulacrum.

QVòd tot missis satellitibus sibi Dauidem rapi, & afferri Saül mandat, inuenitur esse simulacrum quoddam inane: ait enim Textus: *Cùm venissent nuncij, inuentum est simulacrum super lectum, & pelles caprarum ad caput eius.* Heu mundialium rerum fallaciam! Pro quibus exercitus armantur, mittuntur classes, ferro, & sanguine pugnatur, si attendas, inueniuntur esse nullius substantiæ; sed mera, & euanida simulacra. Quò respiciens D. Ambros. pulchrè dicebat epist. 44. *Vana spes hominum in hoc sæculo: quia ea, quæ non sunt, tanquam quæ sunt, sequenda arbitrantur. Itaque inanes & vacua rerum species, tanquam in somno veniunt, abierunt; adstiterunt, euanuerunt, circumfusa, & dispersa sunt, teneri videntur, & non tenentur.* Putabant satellites, putabat Saül a se Dauidem teneri, quem & in lectulo afferri mandabat; sed cùm lectulo iniiciunt manus, non Dauid, sed eius inuenitur simulacrum. Sic, sic vniuersa mundialia euanent, nihil in se substantiæ esse ostendentia, sed solam speciem, & simulacrum. Clamabat Paul ad Eph. 5. *Surge, qui dormis.* Quasi nullum putaret esse in mundo, qui non dormiret. Et, quando somnium est mortalium vita, ad quid vigentur homines, vt exurgant, & somnium excutiant? Vt excitati nihil in mundialibus præter speciem esse videant. Ait D. Ambr. supra: *Vbi quis de sæculi istius somno exsurrexit, falsa hæc intellexit omnia. Euigilauit, & fugit somnium, fugit potestas, abiit cura patrimonij forma venustas, honorum studium. Hæc enim somnia sunt.* Nihil firmum, nihil stabile, nihil verum inuenitur in mundialibus; sed in imagine omnia pertransseunt. Quæ magna credis, si contrectes manibus, aut nihil esse inuenies, aut inane quoddam simulacrum. Sapienter dicebat ille Rex Ecclesiastæ cap. 1. *Ego fui Rex in Ierusalem.* Nondum exuerat purpuram, & tamen non audet dicere: Ego sum Rex, sed ait: Ego fui Rex. Et cur etiam de præsenti non asserit, se esse Regem? Ait Hugo Victor. hom. 5. in Ecclesiasten: *Fui, inquit: quasi diceat. Iam non sum. Quia etsi sum, id ipsum iam nihil esse agnosco, quod sum.* Ita quidem sunt bona mundialia, quæ si tractentur, deprehendantur non esse. Huc trahe dicta tom. 3. de Christo figurato, lib. 7. cap. 2. §. 4.

Ambros. — *Ephes.* 5. — *Ambros.* — *Eccles.* 1. — *Hugo, Vict.*

§. X.

Pietatis opera præsentaneum habent præmium ex Deo.

FVtilia erant verba Micholis ad excusationem facinoris; dicebat enim: *Quia ipse locutus est mihi: Dimitte me: alioquin interficiam te.* Etsi enim verisimile erat, quòd metu mortis Dauidem dimisisset: at, quòd statuam in lecto poneret, & illa satellites, & patrem deluderet, ægrotum ibi iacere Dauidem fingens, non id factum fuit ex metu Dauid, qui, cùm hæc peragebantur, iam aberat minimè rediturus. Cur ergo ex hac parte non magis periclitata est Michol apud patrem, qui vel filios fauentes Dauidi odisset? Salianus ex Abulensi putat, id fuisse factum ex Dei prouidentia moderante Saülis mentem, ne malum intenderet filiæ, quæ bonum operata erat in Dauidem. Quæ enim patrem contempsit, vt viro suo Dauidi, seruo Dei consuleret, patrem inuenit, non sibi durum, sed propitium: sic enim *Salian.*

Deus

Deus pietatis opera solet remunerare, etiam in hac vita. Iosue 2. Rahab concupiuit patriam, vt Dei seruis exploratoribus prospiceret, & cùm paulò pòst, illius patria funditùs periret, ait Textus Iosue 6. *Rahab verò meretricem, & domum patris eius, & omnia, quæ habebat, fecit Iosue viuere,* &c. Quid felicius? Pulchrè de hac canit D. Paulinus in Natali 8. S. Felicis:

Hospitibus quia fida piis infida prophanis
Ciuibus extiterat, vitam, patriamque, domúmque
Prælata consensu Deo, mox cuncta benigna
Repperit in Domino.

Expende ab illis: *Mox cuncta*, &c. Non equidem dilata fuit tantæ pietatis remuneratio; sed statim, quæ seminauit *hospitibus fida piis*, messuit ex fauore diuino. Similiter Lucæ 21. *Vidit Iesus viduam quandam pauperculam mittentem æra minuta duo. Et dixit: Verè dico vobis, quia vidua hæc pauper plusquàm omnes misit.* Vt vidit, statim laudauit; non distulit pauperculam illam viduam, sed mox illam laudibus sustulit. De quo D. Paulinus in Natali 6. S. Felicis, ait:

Inspiciens viduæ palmam dedit; illa diurni
Rem victus, geminos (quod ei substantia) nummos
Miserat in sacram, nil anxia corporis, arcam.
Propterea ex ipso venturi Iudicis ore
Ante diem meruit facti præcerpere laudem,
Præferrique illis, quorum sæpe vicerat aurum.

Sapienter equidem notauit illud: *Ante diem meruit*, &c. tantæ enim pietatis, & misericordiæ opus, quo bona vidua victo suo succurrit necessitatibus afflictorum, non debuit fatigari expectatione mercedis; sed statim, vel ante diem à Iudicis ore carpsit præmium laudis. Sic velociter solent à Deo munerari opera pietatis: vt è contra castigantur, qui ab hac pietate deficiunt. Dicebat enim Mardochæus Estheris cap. 4. *Si enim nunc silueris, per aliam occasionem liberabuntur Iudæi: & tu, & domus tua peribitis.* Et, cur euadentibus Iudæis per alium Esther pereat? Ait Carthus. ibi: *Deus iusto iudicio permittet te, & domesticos, seu cognatos tuos occidi, eò quòd neglexeris populo subuenire.* Sic, qui negligunt subuenire proximis periclitantibus, cùm possunt, in certissimam ruinam ibunt.

1. Reg. 19. David autem fugiens saluatus est, & venit ad Samuël in Ramatha, & nunciauit ei omnia, quæ fecit sibi Saül: & abierunt ipse, & Samuël, & morati sunt in Naioth. Nunciatum est autem Saüli à dicentibus: Ecce Dauid in Naioth in Ramatha. Misit autem Saül lictores, &c.

§. XI.

Non ignobilis est fuga, quæ nihil virtuti propositæ metu subtrahit.

NOn fugit Dauid vt meticulosi solent, virtuti propositæ subtrahentes; sed, vt strenui, & heroici viri fugere possunt, nihil à virtute proposita remittentes. Ait enim Textus: *Dauid autem fugiens saluatus est, & venit ad Samuël, & nunciauit ei omnia, quæ fecit sibi Saül. & abierunt ipse, & Samuel*, &c. Qui vnctus à Samuele in Regem fuerat, videns modò se cogi à Regia declinare, coniugémque Reginam fugere, & in exilium agi, non contemnit Samuelis promissiones, nec irascitur in senem malè ominantem; sed magis vel in ipsa fuga, & exilio illi adhæret, eum suspicit, nihil de præcepta fiducia remittens. Adde, quòd tota ratio persecutionis, qua fugabatur, ea erat, quòd Saul timebat regnum suum in Dauidem transfundendum. Et quando regni inuidia sic Dauidem affligebat, nihilominùs ad Samuëlem contendit, à quo regni fiduciam acceperat, vt cum eo moraretur. Quid præstantius? Sic fugiunt, qui & strenuos, & heroicos se ostendunt in fuga, nulli metui concedentes, nihilque timore virtuti eripientes. Exod. 2. post occisum Ægyptium, cùm se ad mortem requiri Moyses sciret, fugit à Regia: dicit enim Textus: *Qui fugiens de conspectu Regis, moratus est in terra Madian, & sedit iuxta puteum. Erant autem Sacerdoti Madian septem filiæ, quæ venerant ad hauriendam aquam, & impletis canalibus adaquare cupiebant greges patris sui. Superuenêre pastores, & eiecerunt eas. Surrexitque Moyses, & defensis puellis*, &c. Hæc in Exodo de fuga Moysis. Sed Paulus ad Hebræos locutus cap. 11. ait: *Fide Moyses dereliquit Ægyptum, non veritus animositatem Regis.* Hebr. 11. Exodus fatetur Moysem fugisse à Rege Ægypti, quærente illum ad mortem; & Paulus asserit, fugam illam minimè fuisse meticulosam; nec ideò Moysen fugisse, quòd vereretur animositatem Regis. Sed, quando manifestè dicitur fugisse, eò quòd ad mortem quæreretur, vnde constat, fugam illam non fuisse metu mortis ab irato Rege inferendæ? Ipsa fugæ historia id manifestissimè ostendit: nam, cùm ob defensum hominem iniuriam ab alio patientem, iram Regis incurrisset, quam fugiebat; in ipsa fuga, dum sedet iuxta puteum, videns puellas iniuriam patientes à pastoribus, illas itidem defendebat. Qui ergo fugiens nihil primi zeli remisit, sed in eadem virtute perstabat, non fugiebat, vt fugere solent ignaui; sed vt strenui Heroes. Ait Rupert. lib. 1. in Exod. cap. 10. Rupert. *Vnde hoc, quòd non veritus sit animositatem Regis? Videlicet, quia fugiens animos Regis, non tamen armaturam deposuit zeli; eadem quippe iustitia, vel pietate, septem filias Sacerdotis Madian à pastoribus defendit, & oues earum adaquauit, qua & virum percusserat Ægyptium, eò quòd percussisset quendam de Hebræis fratribus suis.* Vt etiam fugiens in eisdem virtutibus inueniebatur, nec quicquam de virtute remittebat; sic eius fuga meticulosa non erat, nec indigna magnæ, & heroïcæ mentis. Magnus ille Elias post occisos quadringentos Prophetas Baal, auditis minis Iezabel Reginæ 3. Reg. 19. *Surgens abiit quocumque eum ferebat voluntas*, &c. 3. Reg. 19. Qualis hæc fuga in tanto Propheta? Sanè, si aduertimus, nullam inde cepit minutionem zeli, aut virtutis: idem enim aduersùs improbos, & post hæc inuenitur. Nam 4. Reg. 1. quinquagenarios milites idololatræ Regis igne absumebat. Non ergo in illo fuga ignominiosa, sed prædicabilis fuit. Ait D. Athanas. 4. Reg. 1. de fuga sua: *Magnus item Elias post recessum in montem Deum inuocans, & igne cælitùs euocato Centuriones cum suis centuriis ad se missis combussit, itaque ea periculis ereptus est, vt Elisæum pro se inungeret, & sese formam colendi Numinis filiis Prophetarum exhiberet. Non igitur culpabilis, nec otiosa Sanctorum fuga.* Athanas. Illa sola damnabilis fuga, quæ eneruat hominis constantiam, & facit virtutes demitti, in quibus inuentum fuit periculum. Quæ autem nihil tollit de constantia, nihil minuit de virtute, ea commendabilis est. Hinc Paulus 2. ad Corinth. 11. glorianter ait: *Damasci Præpositus Gentis Aretæ Regis custodiebat ciuitatem Damascenorum, vt me comprehenderet, & per fenestram in sporta dimissus sum per murum, & sic effugi manus eius.* 2. Cor. 11. Sic magnus non veretur publicare fugam suam. Et cur non magis dissimulat fugam? Vnde fuga potuit esse commendabilis in tanto viro? Ait D. Athanasius suprà: *Vide igitur, num ita deuertentes otiosè habuerunt tempus fugæ suæ; aut in persecutione vtilitatis aliorum obliti fuerint, imò vt boni verbi dispensatores, non veriti sunt omnibus illud communicare, vt qui inter fugiendum, Euangelium diuulgarent, confirmarentque exhortationibus fidelium mentes.* Athanas. Ideò in fuga poterant gloriari, quia in illa, & post illam iidem circa virtutes inueniebantur. Monebat Iesus discipulos Matth. 10. *Cùm autem persequentur vos in ciuitate ista, fugite in aliam.* Matth. 10. Quantus dux, qui fugam persuadet militibus? Cur non fuisset illis indecorum fugere? Hoc sapienter explicabat Tertullian. inter multa insipienter dicta lib. de fuga in pers. aiens: *Neque enim quasi tacitè in aliquam ciuitatem transfugiendum erat; sed tanquàm vbique annunciaturis, & ex hoc vbique persecutiones subituris.* Tertull. Cùm Apostoli clamantes, & annunciantes Christum persecutionem paterentur, iubentur fugere. Sed qualiter iubentur fugere? An tacentes è prædicatione Euangelij, nec iam audentes de Christo mussitare? Absit: hæc enim fuga ignobilis esset, & digna hominibus ignauis: iubentur ergo fugere in eodem conatu euangelicæ prædicationis, Christum inter fugiendum clamantes, annunciantes. Quæ fuga non potuit non gloriosa videri ipsi Tertull.

§. XII.

Magna Dei assistentia in iis, qui iuuenes virtutem docent.

VBi Samuël secum vidit fugitiuum Dauidem, statim deseruit locum, in quo erat, & cum illo se in Naioth recepit, iuxta illud: *Et abierunt ipse, & Samuel, & morati sunt in Naioth.* Cor in Naioth? Sanè, vbi Angelum percutientem fugit Senacherib, dicitur in Dei sui templum esse,
Isaia 37. Isaiæ cap. 37. *Abiit, & conuersus est Sennacherib, Rex Assyriorum, & habitauit in Niniue. Et factum est, cum adoraret in templo,* &c. Et sanctiùs de Moyse, & Aarone dicitur Numer.
Num. 16. 16. *Moyses, & Aaron fugerunt ad tabernaculum fœderis.* Cur Samuel cum fugitiuo suo non magis confugit ad locum tabernaculi, quàm ad Naioth? Nónne in loco tabernaculi, inuenisset prǽsentior Deus suis fugitiuis, quàm in Naioth? Fateor, in loco tabernaculi præsentem Deum esse illis, qui eò confugiunt: at etiam in Naioth suam exhiberet præsentiam, & auxilium; erat enim Naioth locus
Salian. scholæ, in qua Samuel iuuenes Israelitarum, puerósque instituebat, vt probat noster Salianus ibi: vbi autem puerorum institutio, & informatio circa Dei cultum, & virtutes capessendas per Samuelem florebat, non poterat non ibi manifestè ostendi protegens assistentia diuina. Ad ingressum Mariæ dicebat Elisabeth Luc. 1. *Vnde hoc mihi, vt*
Luc. 1. *veniat Mater Domini mei ad me? Ecce enim, vt facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exultauit infans in gaudio in vtero meo.* Sto à sententia Chrysostomi, Ambros. Theophylacti, Euthymij, qui putant illam Ioannis exultationem fuisse cum vero, & pleno vsu rationis. Quo posito, inquiro, vnde Elisabeth agnouit Mariam esse Matrem Dei, intúsque in visceribus Deum habere? Planè eo ipso, quòd vox Mariæ tam efficax fuit erga puerum Ioannem, vt eius rationem accelerarit, & fecerit sapientissimè moueri in cultû, & reuerentiam Dei, manifestè ostendebatur in illa Deum esse. Ait D. Bernardus ser. in Nat. Ioannis: *Quis tibi indicat Ma-*
Bernard. *trem Domini, mulier sancta? Vt facta est, inquit, vox salutationis tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio infans in vtero meo.* Et meritò iudicatur Deo plena illa mens, cuius vox in paruulis vsum rationis componit, cósque docet Deo præstare obsequium. Quis non Deo plenus operam daret iuuenibus in virtute instituendis. Imò crediderim apud hunc non solùm Deum esse; sed nec vllius mali rabiem ad illum accedere. Quò spectans Sophonias cap. 2. aiebat: *Quæ-*
Sophon. 2. *rite Dominum, omnes mansueti terræ, qui iudicium eius operati: quærite iustum, quærite mansuetum, si quomodo abscondamini in die furoris Domini.* Quæ sic Græcè sonant: *Quærite Dominum, omnes humiles terræ: iudicium operamini, & iustitiam quærite, & respondete ea, vt protegamini in die iræ Domini.* Expende illa: *Et respondete ea, vt protegamini,* &c. Quippe, non qui solùm facit bona; sed, qui ea respondet paruulis, & ignorantibus bonum, ille omnimodam Dei protectionem ab omni malo sibi tenet. Ex quo aiebat D. Cyril Alexan. in
Cyril. Alex. præsenti: *Addendum, opinor, respondete ea. Hoc est, & alios alloqui, & admonere fratres. ita enim, non aliter, virtutis numeros consequemur. Perfectissima igitur religionis indicium, & ipsa virtutis officia exequi, & explicare aliis, quibus claritatem adipiscantur. Non cariturum autem promisit laborem huiuscemodi declarauit Christi discipulus: qui conuerterit peccatorem ab errore viæ suæ, liberabit animam eius à morte, & operiet multitudinem peccatorum.* Sic Iacobus cap. 5 vt videas, quantum per-
Iacob. 5. fectionis acquiras, quantis malis te expedias, quisquis operam das docendis iuuenibus.

§. XIII.

Voces Deum laudantes validissimæ sunt, vt nos à malis protegant.

ECce tibi satellites Saul, nec ipse Saül malum aliquod infert Dauidi existenti cum Samuële: dicit enim Text. *Misit ergo Saül lictores, vt raperent Dauid: qui cùm vidissent cuneum Prophetarum vaticinantium, & Samuelem stantem super eos,* &c. Hoc vaticinium Prophetarum ad diuinarum laudum cantica referunt Chaldæus, Abulens. Vatab. Emmanuel Sà. Vt enim diuinas laudes cantari audiunt vniuersi satellites Saülis; nihil minùs cogitant, quàm Dauidem rapere: quin & ipsi, & Saül, qui superuenit, in eosdem effusi cantus, locum dederunt, quo possit Dauid saluari. O vim diuinarum laudum! Hoc cura, homo, vt etiam circumcinctus hostibus in laudes diuinas abeas decantandas; & fallat, nisi mediis illis liber euadas. Accipe rem miram, quam in seipso expertus fuit D. Athanas. ait Athanas.
enim in Apolog. de fuga sua: *Nox erat, multique ex populo ad proximã Synaxim in orationibus peruigilabant, cùm Dux exercitus Syrianus ingessit se pluribus, quàm quinque millibus, quorum alij arma, alij strictos enses gestabant, alij arcus, iacula, fustes, & Ecclesiam militibus, propè inter se consertis manibus, ne quisquam inde exiret, aut elaberetur, cinxit. Ego autem, cùm in tanta tribulatione populos deserere absurdum putarem, & rectius esse, vt pro aliis pericula susciperem, manebam sedens in cathedra mea, Diacono iusso, vt recitaret Psalmum: Quoniam in sæculum* Psalm. 105.
misericordia eius. & post recitationem quisque domum abiret. Vbi, cùm Dux istarum cohortium, vt in templum irrupisset, militésque Sacrarium ad me intercipiendum obsiderent; quotquot ex Clero, & populo assidui erant, clamitare, obsecrare, vt me subducerem: ego contrà, nisi omnibus ad vnum digressis me recessurum pernegabam: quapropter collecta cathedra, iunctísque precibus obsecrabam, vt abitum maturarent. Digressis igitur plerisque, cæterísque eos subsequentibus, Monachi mei, & nonnulli ex Clericis inter abeundum me secum abstraxerunt. Atque ita teste veritatem, per milites, quorum alij Sacrarium cingebant, alij per templum oberrabant, inoffensò transiuimus, Domino duce, & protectore, nihilque ipsis sentientibus elapsi sumus. Sic ibi. Quibus nescio, quid mirer magis, an Athanasij securitatem inter tot hostes; an hostium cæcitatem. Tot millia vnum in templo clausum tenebant, requirebant: & ille vnus elabitur. Et quid egit Athanasius, vt tot effugeret arma? Ipse ait: *Manebam sedens in cathedra mea, Diacono iusso, vt Psalmum recitaret: Quoniam in sæculum misericordia eius.* Vnum præsidium sibi, & suis excitauit; nimirum, vocem recitantis Psalmum, quo sibi comparauit protectionem Dei, ne ab hostibus caperetur. Hinc Iosue cap. 8. Ios. 8.
post euersam ciuitatem Hai, cùm immensa hostium multitudo in bellum pararetur, primùm quidem benedixit populo, *Post hæc legit omnia verba benedictionis, & maledictionis; & cuncta, quæ scripta erant in legis volumine.* Et ad quid tam longa diuinarum misericordiarum lectio? D. Athanas. lib. de interpr. Psal. ait: *Conspecta hostium acie, cunctisque Regibus Amorrhæorum ad prælium coeuntibus, ipse pro* Athanas.
armis, ac gladiis Deuteronomium recitans in aures omnium, verbáque legis in memoriam reuocans, iisque populum obarmans, hostes superauit. Quid tunc? Dixerat paulò antè: *Quapropter etiam nunc quisque ea recitans, certus, fidénsque sit, fine in probatione, tentationéve hæc psallat, probatior videbitur, & protegetur à Domino,* &c. Sic laudantium Deum voces possunt nos à malis incursibus liberare. Suprà, dum pulsat Dauid citharam, meliùs habebat Saül cap.
16. Quò spectans D. Petrus Cluniacens. epist. contra Petro- 1. Reg. 16.
brussianos ait: *Dum coram Saül citharisabat Dauid, recedebat* Pet. Clun.
ab eo Spiritus malus. dum coram Eliseo canit Psaltes, aduocatur Spiritus Sanctus. Cantu ergo musico fugatur Spiritus malus; cantu musico aduocatur Spiritus Sanctus. Sic de cantu diuinarum laudum.

CAPVT VI.

Dauidis querelæ ad Ionatham.

Textus Historia.

NOVIT equidem Ionathas fororis artem in liberando Dauide, & parente eludendo, quin & parenti bilem vehementiùs exacerbatam agnouit; & creditur eo statim animo fuisse, vt Dauidem Regis in gratiam reduceret. Nec paucis persuasit patrem, quã nemo eius rebus erat Dauide addictior, nemo bellica laude præstãtior, nemo in Rege colẽdo diligentior. Quibus vt videbatur delinitus Saul, amicũ vultum erga Dauidem induit; sed vt hominẽ cominus feriret, facinus multis opplebat tenebris: sed non potuit effugere Dauidis lumina, qui

aa.qui Ionatham conueniens, patris reuelat virus, & quam proximum suum vitæ discrimen. Deinde, Nescio, ait, quæ mea culpa tuę iras in Rege aduersùs me excitauit? Vicit meas artes fortunæ malignitas. Actum est, Ionatha, nisi palam audebis Dauidem defendere. Occludet tibi tragœdiam pater, ne amici discrimine afficiaris; sed patentissimè arcana explicabitur ira, si absentiæ meæ in conuiuio Calendarum excusationem iniquo ferat animo. Ergo amborum consilio latet Dauid in agro, & in conuiuio Regis desideratus Regem commouit non parum. Qui vel in filium lanceam contorsit, quòd absentis causam videretur agere. A mensa surrexit Ionathas, impransus, vt patris declinaret iram; & in campum egressus sagittarum signo Dauidem ad fugam hortabatur.

MORALIA CIRCA Textus literam.

ABaola exul Dauid cogitur errare per campos, per inhospitalia. In iis viuat, qui inuidiæ fugere amat insidias.

Cap 20. Fugit autem Dauid de Naioth, quæ est in Ramatha: veniénsque locutus est coram Ionatha: Quid feci? Quæ est iniquitas mea, & quod peccatum meum in patrem tuum: quia quærit animam meam? Qui dixit ei: Absit, non morieris, *&c.*

§. I.

Prouidentissima cura salutis est in crebra inquisitione culparum.

DEfensorem Ionatham sibi procurans Dauid coram illo inquisitionem facit culparum: vt pateat, quàm sine causa veniat tanta calamitas: ait enim: *Quid feci? Quæ est iniquitas mea, & quod peccatum meum, in patrem tuum: quia quærit animam meam?* Et quam salutem, & defensionem non mercatur ista inquisitio culparum? Felix, qui in quauis calamitate, & casu, coram Saluatore suo Iesu sic se examinat, & animi lapsus indagat: fallar, si quid dignum pœna in se habeat. In tormento Crucis constitutus Iesus Matth. 27. clamabat ad Patrem: *Deus, Deus meus, vt quid dereliquisti me?* Et derelictum se in tormentis queritur, & causam indagat, cur in talem derelictionem venerit illis verbis: *Vt quid dereliquisti?* Nonne sibi notissima erat totius negotij res? Cur ergo inquirit causam coram Patre? Plane hominis peccatoris erat sub larua, cui salutaris est in omnibus casibus hæc inquisitio, & examinatio culparum. Ex quo aiebat Arnoldus Carnot. tract. 1. in hæc verba: *Maneat hoc vnum documentum, & continua persuasionis exemplum: sed & nobis, qui toties derelinquimur, quoties nos tentamenta colaphizant, non negligenda quæstio est, inquirere, cur derelinquimur, & intellectis causis indagare remedia. Quam non potest in illa mente dea labes obrepere, quæ se prouida studiosis circumspectione munire.* Quid pulchrius? Hæc sit in nobis cura crebrissima, hoc primum studium in omni casu, in omni tentatione, & ruina, vt acri discussione indagemus, quæ sit nostra culpa, ob quam in discrimina venerimus. Quæ si semper inquisitio comitetur casus nostros, non longe aberit salus, & in pristinam felicitatem restitutio. Pergit ibi Arnold. *Ad hanc inquisitionis formam proposita à Christo in Cruce quæstio nos inuitat, quoties nos pungit stimulus carnis, vel rapit in mirabilibus super nos elatio mentis. Nec tamen peremptoriis affirmandus est verecundiæ status peccati prouentus, cui abusam pergit ratio, & serpenti scabiei opponit cauterium.* Equidem non potest manere culpa in animo, à quo statim reddenda eius ratio. Ideò qui saluti studet, non dimittat hoc examen, quo in omni casu statim discutiat causas. Iob c. 10. in laboribus suis sic ad Deum clamabat: *Indica mihi, cur me ita iudices?* In pœnis est, & credit, Deum sine ratione aduersus illum agere? Absit: cùm se afflictum videt, ad inquirendas in se causas conuertitur, & ad hoc lucem flagitat. Ait ibi D. Gregor. lib. 9. in Iob. cap. 24. *Flagella ad probationem iustus percipit, & vitam suam subtilissima inquisitione discutit.* Hoc proprissimum iustorum est, qui in ruinis, & casibus statim ad subtilissimam suorum operum disquisitionem conuertuntur: verentes, ne ipsi in causa sint, qua Deus illos in malis reliquerit.

Matth. 27.

Arnold.

Iob 10.

Greg.

1. *Reg.* 20. Et ille ait: Scit profectò pater tuus, quia inueni gratiam in oculis tuis, & dicet: Nesciat hoc Ionathas, ne fortè tristetur. Quinimò viuit Dominus, & viuit anima tua: quia vno tantùm (vt ita dicam) gradu, ego, mórsque diuidimur, *&c.*

§. II.

Dei amicis mors ob oculos semper est.

NIhil propiùs ante se videbat Dauid, quàm mortem, cùm ait: *Vno tantùm gradu ego, mórsque diuidimur.* Nec miror, adeo sibi propinquam mortem à Dauide conspici: solet enim Deus hoc præstare valdè amicis suis, vt semper mortem habeant præsentissimam. Matth. 27. cùm iam Iesus inter à Iudæis per iniquorum Iudicum tribunalia raptaretur, dicit Textus: *Tunc milites Præsidis suscipientes Iesum in Prætorium congregauerunt vniuersam cohortem, & exuentes eum, chlamydem coccineam circumdederunt ei.* Hoc primùm à carnificibus Iesus in domo Pilati accepit, vt, nimirum, circumuestiatur coccinea chlamyde. Et cur sic voluit coccino circundari? Sane bonus Iesus, vt inter carnifices versabatur; sic malebat semper mortem imminentem ob oculos tenere: ob hoc voluit coccino circondari, vt quocunque in se oculos verteret, cruentam mortem suam posset spectare. Pulchrè accinebat Sedulius lib. 4. Paschalis:

Cúmque datus sæuis ad pœnam sanctus abiret,
Militibus rubri velum sub tegmine cocci
Vestitur chlamydem; species vt cuncta cruentæ
Mortis imago foret.

Solet humanus affectus suis eripere quidquid mortem valet repræsentare, ne tristentur mortali spectaculo, etiam cùm in periculis ambulant. At affectus diuinus in charissimis suis hoc satagit, vt semper illis ob oculos versetur mortis imago; ne quid videant, in quo instantis mortis nõ possint recordari. Hinc currens ad passionem Iesus, coccineam induit chlamydem: *Species vt cuncta cruentæ Mortis imago foret;* vt, nimirum, quot fili coccinei in veste erant, tot mortis essent imagines, quæ sese passim oculis eius præsentarent. Hoc in charissimo filio fecit affectus diuinus: in deploratis enim, & reprobis potiùs contrarium facit, ne videant vel præsentem mortem, qua ducendi sunt ad Tartara. Sic 1. Reg. 17. Dauid tulit lapidem de pera, & funda iecit, *& circumducens percussit Philisthæum in fronte: & infixus est lapis in fronte eius, & cecidit,* &c. Vt ictum passus est, statim cecidit sine vllo mortis sensu. Et quare hoc? Sanè sic cadunt, qui æternis deputantur tormentis. Ait D. Basil. Sel. tract. 15. *Plagam caput admittebat, & anima de corpore fugiebat, fatique celeritate sensu mortis caruit::: Hoc fidei spolium est, blasphemiæ correctio,* &c. Expende, vt blasphemus, & deploratus cecidit: dicit enim: *Sensu mortis caruit.* Nullum signum fuit illi, per quod sensus mortem vicinam præsentirent. Tota externa species illi vitam, & triumphum promittebat: erat enim aduersarius rusticus puer inermis, in sola funda confidens: erat ille vir robustus, & bellator ab adolescentia sua aheneis circundatus armis, quibus nulla auspicia mortis apparebant. Sic miseri plectuntur à Deo, ne mortem vel à longè odorentur; sed sine sensu illius pereant. Quos autem Deus amat, sic facit versari inter mortis imagines, vt singulis horis videantur cum illa belligerare, & de illa triumphare. Hinc Paulus petitus ad mortem à Iudæis clamabat Act. 25. *Ad tribunal Cæsaris sto: ibi me oportet iudicari.* Et Paulus ille erat, qui dicebat: *Cupio dissolui, & esse cum Christo.* Et qui mortem cupiebat, mortem modò fugiebat, & declinabat, quam vt fugeret, longam maris nauigationem, vt Romam iret, amplexabatur. Sed, quando mori cupis, cur sic mortem

Matth. 27.

Sedul.

1. Reg. 17.

Basil. Sel.

Act. 25.

differs? Cur illam iam instantem fugis per maria, per pericola! Non id faciebat in Paulo mortis timor; sed amor, qui antemortem diu inter eius imagines amabat versari, vt posteà de illa triumpharet. Quò spectans D. Athanas. in Apolog. de fuga sua, ait: *Non enim præ timore operam fugæ præbuit, quin potiùs fugam habebat pro palæstra, & meditatione*
Athanas. *aduersùs mortem.* Quando enim in mortis fuga, dum quis fugit, semper ob oculos mortem habet, & vniuersa, quæ videt, mortis repræsentant imagines; sapienter Paulus fugam arripiebat, vt illa mortem frequentiùs meditans, se aduersùs mortem armaret, de qua facilem victoriam reportaret. Sic 3. Reg. 19. dum Elias audit sibi mortem per Iezabel paratam, *timuit, & surgens abiit, quocunque eum fere-*
3. Reg. 19. *bat voluntas, venitque in Bersabeth Iuda, & dimisit ibi puerum suum, & perrexit in desertum via vnius diei. Cúmque venisset, & sederet subter vnam iuniperum, petiuit animæ suæ, vt moreretur.* &c. Ecce tibi, qui mortem fugiebat, in fuga mortem appetit. Sed, cur modò mortem appetit? Sanè fuga illi pro palæstra fuit, & meditatione aduersùs mortem: vt enim fugiens mortem, ob oculos habebat, & inter eius imagines passim oculis oblatas ambulabat, eò deuenit, vt mortem iam deuinceret, de illaque triumpharet.

1. *Reg.* 20 Dixit autem Dauid ad Ionatham: Ecce calendæ sunt crastino: & ego ex more sedere soleo iuxta Regem ad vescendum: dimitte ergo me, vt abscondar in agro, vsque ad vesperam diei tertiæ, si respiciens requisierit me pater tuus, *&c.*

§. III.

Quidquid Christi fuit, auspicatum est hominibus.

VSque ad vesperam diei tertij abscondi in agro amat Dauid, vt ibi speret suæ salutis auspicium, dum ait: *Dimitte ergo me, vt abscondar in agro vsque ad vesperam diei tertiæ,* &c. Et cur tridui absconsionem sibi eligebat Dauid? Nónne vel in secundæ diei vespera poterat responsum audire? Cur maluit tertiam expectare vesperam? Nouerat nobilissimus Vates triduum iam antiquitùs esse sacratū sepulcro, & resurrectioni Christi: quod autem Christi erat, auidè arripiebat, vt sibi auspicatum, & salutiferum. Planè nihil Christi Domini est, quod hominum saluti non præbeat auspicium. Iam in patibulo Crucis affixus innocentissimus Iesus, cùm posset credi Diuinitatem manife-
Matth. 27. staturus valdè in perfidos iratam, sic clamat Matth. 27 *Deus, Deus meus, vt quid dereliquisti me?* Suauiùs vocaret Patrem. Cur hoc suaui dimisso vocabulo maluit vocare Deum? Cur non in Patris inuocatione audientium hominum aures deliniebat? Non requirebatur nomen Patris ad suauitatem in homines ostendendam, vbi dixit: *Deus meus.* qui enim Deus Christi Iesu ostendebatur, non poterat non hominibus salutaris videri. Ait Arnul. Carnot. in hæc verba tract. 1. *Suum dicit, vt manifestum fiat, quòd ille, qui suus est, in*
Arnol. Car. *nullo ei contradicere possit. Deum suum dicit, vt nobis minimè formidandum Iudicem intimet, quem sicut suum flectere possit; & ad eum tutum esse accessum, quem non vt alienum appellat, sed suum.* Equidem, quem nobis suum proponit Iesus, iam inde facilem, & benignum, hominibus curandis, excipiendisque ostendit. Nihil enim salubrius homini, quàm quòd probatur Iesu esse. Ioann. 1. Andreas adduxit ad Iesum fratrem suum Simonem. *Intuitus autem eum Iesus, dixit:*
Ioann. 1. *Tu es Simon, filius Iona: tu vocaberis Cephas.* Sic nomen Simonis mutat in nomen Cephas, quod interpretatum sonat petram. At Simon ille constituendus erat Ecclesiæ Pastor, qui homines ad æterna pascua duceret, allósque foueret. Qui ergo adeò blandus, & salutaris in homines parabatur, cur vocatur petra? Cur non magis placuit de suaui aliquo alio, & blando nomen illi affingere? Cur placuit petræ durities ad cognominandum eum, qui amabilissimus hominum Pastor esset? Petra erat vnum ex nominibus Iesu attributis; & ideo placuit Iesu aliquid de suis apponere illi, quem salutarem, & beneficum hominibus volebat. Ait Tertullian. lib. 4. in Marc. *Mutat Petro nomen de Simone: 12. Sed & cur Petrum? An quia, & petra, & lapis Christus? Siquidem & legimus positum eum in lapidem offendiculi, & in petram scandali. Itaque affectauit charissimo discipu-* Tertul.
lorum de figuris suis peculiariter nomen communicare, puto proprius, quàm de non suis. Quem in discipulis charissimum habebat, & super omnes constituebat, vt hominibus salutem negotiaretur, claustráque cæli reseraret, meritò non alienis; sed suis nominibus ornauit: quod enim Iesu est, non potest non in hominum salutem inclinare? Planè, qui vel Iesum tetigit, totus est in prouidendo hominum necessitatibus. Luc. 19. Zachæus auarissimus publicanus excepit Iesum in domo sua. Quid tunc? *Stans autem Zachæus dixit ad Dominum::: Ecce dimidium bonorum meorum, Domine, do pauperibus,* &c. Qui homines spoliabat, modò illos Luc. 19.
suis bonis sustentat. Vnde hoc? Ait Titus Bostrorum Episcop. ibi: *Vt primùm Christum Dominum, non citra gaudium, in domum excepit, statim effectus est misericors, statim studiosus pauperum,* &c. Sic, qui ad Christum Domi- Tit. Bost.
num cœpit pertinere, non potuit non circa homines inueniri salutaris.

§. IV.

Quod alicui per Deum auspicatum creditur, & aliis simile futurum potest sperari.

NOn otiosè Dauid occultationi suæ triduum designat aiens: *Abscondar in agro vsque ad vesperam diei tertiæ.* Etenim perspicatissimus Vates nouerat, triduum ex Christo habiturum, quod esset humanæ saluti dicatum. In triduo Ionas e ventre ceti exiuit, & Filius hominis e corde terræ. Quis ergo non speret felicem exitum in tridui Sacramento? Quod enim fecit Deus alicui salutare, non vane potest simile a cæteris sperari. Numer. cap. 35. dicebat Dominus: *De ipsis autem oppidis, quæ Leuitis dabitis, sex erunt in fugitiuorum auxilia separata, vt fugiat ad ea, qui* Num. 35.
fuderit sanguinem, &c. Non quisquis fudisset sanguinem, admittebatur in iis ciuitatibus; sed vt Iosue 21. explicatur, iis, qui inculpabiliter fugitiui essent, dabantur in parte Leuitarum sex ciuitates, in quibus se possent cu- Ios. 21.
stodire, & tutari. Sed, cur pro iis fugitiuis ciuitates refugij erant in sola parte Leuitarum? Ait Philo in Cat. Græca: *Iubet, vt ad sacras vrbes Leuitarum confugiat, vbi non modò se quisque satis credere poterat, sed non parum quoque solatij percipere, videns apud eos confugisse, qui præmium virtutis à Deo* Philo.
ornatissimas vrbes accepissent. Eo enim, qui vitulum pro Deo conflauerant, etiam consanguineos Leuitæ suis manibus volentes interemerant. Quando Leuitæ proximorum sanguinem, non solùm innoxiè; sed & meritoriè fuderant; inter illos iubentur commorari fugitiui illi, qui inculpabiliter occidissent proximos, vt, visis Leuitis in dignitatem euectis post effusum sanguinem fratrum, ipsi consolarentur exilium suum, simile quid sibi euenturum sperantes. Quod enim ad vnum aliquem ex Deo beneficium venit, ab omnibus in simili constitutis potest sperari. Luc. 3. accessit Iesus ad Iordanem, vt salutarem hominibus Baptismum aliquo modo initiaret. *Factum est autem, cùm baptizaretur omnis populus, & Iesu baptizato, & orante,* Luc 3.
apertum est cælum, &c. Et quis inde non credat sibi cælum apertum à Baptismi aquis, etiamsi non baptizetur in Iordane? Ait D. August. homil. 1. de Epiphan. *Omnibus aquis benedictionem dedit, quando in Iordanis alueum, vnica, ac singulari pietate descendit.* Sic, quod semel factum fuit in Iordane, quotidie speramus fieri nobis in Baptismi aquis. Similiter Exod. 12. vt educeret populum suum, percussit Exod. 12.
Deus primogenita Ægypti, ex quo Dauid Psalm 135. clamat: *Qui percussit Ægyptum cum primogenitis eorum: qui eduxit Israel de medio eorum.* Et cur Dauid adeò nota inculcat? Psal. 13
Vt inde discamus, nos eadem quotidie sperare in nobis. Vt dicat D. August. ibi: *Qui percussit Ægyptum cum primogenitis eorum, percussit & sæculum cum iis, quæ præcipua putantur* August.
in sæculo. Semel Deus percussit Ægyptum, vt suum saluaret populum: & similiter modò præstantissima mundi percutiet, vt ad cælum euolemus omnes.

1. Reg. 20.

1.*Reg.*20. Et ait Ionathas ad Dauid: Domine Deus Israël, si inuestigauero sententiam patris mei crastino, vel perendie: & aliquid boni fuerit super Dauid, & non statim misero ad te, & notum tibi fecero; hæc faciat Dominus Ionathæ, & hæc addat. Si autem perseuerauerit patris mei malitia aduersùm te, reuelabo aurem tuam, & dimittam te, vt vadas in pace, *&c.*

§. V.

Palatini tardissimi ad alios Regi conciliandos; pernicissimi ad excludendos.

DVo committebantur Ionathæ fidei: alterum, si quid boni; alterum, si quid mali in Saüle erat aduersùs Dauidem, vt ea reuelaret. Ionathas autem multis se deuouet diris, si bonum tacuerit: mala autem simpliciter promittit à se reuelanda: sic enim ait: *Si aliquid boni fuerit super Dauid & non statim misero ad te, & notum tibi fecero, hæc faciat Dominus Ionathæ, & hæc addat. Si autem perseuerauerit patris mei malitia aduersùm te, reuelabo aurem tuam*, &c. Sanè maius periculum erat Dauidi futurum, si malum illi immiens taceret, & dissimularet, quàm si bonum minimè nunciaret: & nihilominùs nullis se maledictis obstringit, si taceat malum; quibus obstringitur, si bonum non statim reuelauerit. Cur ergo non magis ait: Hæc faciat mihi Dominus, & hæc addat, si malitiam patris non reuelauero, sed imprecationes illas magis proponit, si bonum tacuerit? In bono Saülis erga Dauid expectabatur Dauidis cum Rege reconciliatio: cuiusvis autem conciliatio cum Rege cæteris omnibus Palatinis grauis est, ab illáque vehementer abhorrent; ideò Ionathas, vt in hac difficiliori parte fidelis crederetur, maledictionum imprecationes promissis addidit. In malo autem nunciato sola Dauidis fuga expectabatur. Palatini autem adeò prompti sunt ad cæteros fugandos ex Regis consuetudine; vt, quod in hoc vel simplici verbo dicunt, facilè credantur. Quis nesciat Palatinorum tarditatem, & renitentiam circa ea, quæ alios Regi valeant conciliare? Supra 1.Reg 17. pauens Saül Dauidis animositatem, ait ad Abner: *De qua stirpe descendit hic adolescens? Dixitque Abner: Viuit anima tua, Rex, si noui Et ait Rex: Interroga tu, cuius filius sit puer? Cúmque regressus esset Dauid, percusso Philisthæo, tulit eum Abner, & introduxit coram Saüle: & ait ad eum Saül: De qua progenie es ò adolescens?* Id ante congressum desiderauerat Rex cognoscere, & iusserat Abner, vt ipse interrogaret, & renunciaret sibi: & tamen neque Abner, neque alius quispiam vllam diligentiam fecit, vt id Regi innotesceret; adeò vt post victoriam Rex ipse interrogaret de illo. Et cur in re adeò à Rege concupita Abner sic tardus fuit, nec de illa curauit? Sto à sententia Lyræ, & Carthusiani, qui putant, Regem ideò desiderasse cognoscere progeniem Dauidis, quia illum generum erat habiturus. Ex quo non miror, quòd Abner, & vniuersi Palatini circa Dauidicæ nobilitatis indagationem segnes fuissent: nihil enim magis illis exosum, quàm id, quo alij in Regis amorem, & familiaritatem possunt venire. Hinc Esther 6. cùm Assuerus noctem insomnem duceret, & ex adstantium aulicorum lectione cognouisset Mardochæi officium, qui duorum rebellium proditionem Regi aperuisset, affectus erga Mardochæum iubet Amano, vt eum induat purpura, & celebri pompa per vrbem ducat. Quid tunc? Ait Text. *Tulit itaque Aman stolam, & equum, induitque Mardochæum in platea ciuitatis; & impositum equo præcedebat*, &c. Et, quod mirere magis rem tractans Iosephus lib. 11. cap 6 ait: *Exiuit cum equo Amanus, purpura, & torque aureo: inuentúmque ante aulam Mardochæum sacco amictum, iussit eo deposito indui purpura. Qui veritatem rei nesciens, & sibi illudi putabat*, &c. Certa res non acta fuit in secreto; sed coram ministris illis, qui Regi adstiterant, & historias legerant, & Amanum vocarant. Nec subitò omnia in promptu apparuerunt, sed per longum spatium, & multis clamoribus, vt in aulis solet, parabantur: requirebatur enim, qui purpuram è gynæceo deferret, qui equum ab stabulo educeret, ornaretque; quibus officiis multi instabant Præpositi, & super omnes Amanus erat tristissimus. Inter hæc omnia Mardochæus, propter quem fiebant, versabatur in foribus palatij; & tamen cùm post omnes illos tumultus accessit Amanus, dicitur Mardochæus rem prorsus nescisse. Et quomodo id fieri potuit? Quomodo è tot Palatinis, qui rem audierunt ea Rege; imò, qui ornamenta parabant, nec vnus fuit, qui celeri properaret cursu, vt Mardochæum omnibus notissimum de tam læto commoneret nuncio? Vt nuncium illud non parum conciliaret animum Mardochæi cum Rege; sic non inuenitur in aula, qui de illo Mardochæum moueat: ea est enim Palatinorum pestis, quòd nullum vellent videre Regi gratum: sed eo ipso, quòd Regi placeas, in te vniuersos aulicos armas. Daniel. 6. *Rex cogitabat constituere Danielem super omne regnum. Vnde Principes, & Satrapæ quærebant occasionem, vt inuenirent Danielem*, &c. Eo ipso, quòd in Rege cœpit cogitatio adolescere erga Danielis bonum; ecce tibi vniuersi aulici aduolant, vt illum afflictis calumniis opprimant, & Danielem à Regis remoueant latere. Daniel. 6.

1.*Reg.*20. Si vixero, facies mihi misericordiam Domini: si verò mortuus fuero, non auferes misericordiam tuam à domo mea vsque in sempiternum, quando eradicauerit Dominus inimicos Dauid, vnumquenque de terra: auferat Ionatham de domo sua, & requirat Dominus de manu inimicorum Dauid. Pepigit ergo Ionathas fœdus, *&c.*

§. VI.

Atheus est, hoc est, Deum non habet, qui nescit proximorum misereri.

NOn otiosè Ionathas misericordiam Domini sibi petiit, dum ait: *Facies mihi misericordiam Domini.* Adeò enim Deus misericordia affectus est, vt atheus sit, & Deum prorsus nesciat, qui proximorum nesciat misereri Psal. 52. *Dixit insipiens in corde suo. Non est Deus.* Hoc asserit Psaltes dictum ab impio: sed Sapiens cap. 2. alia multa dicta ab impiis ponit; de hoc autem tacet: ait enim: *Dixerunt enim cogitantes in corde suo non rectè: Coronemus nos rosis, antequam marcescant: nullum sit pratum, quod non pertranseat luxuria nostra: Opprimamus pauperem iustum, & non parcamus viduæ*, &c. & multa iis similia referuntur in hoc capite dicta ab impiis; nec insinuatur ab vllo dictum, non esse Deum. Quando ergo certum est, iuxta Psaltem, ab impio dictum, Deum non esse; cur & Sapiens, qui tot dicta impiorum recenset, hoc non infert? Refert equidem: vbi enim ait, ab impiis dictum: *Opprimamus pauperem; non parcamus viduæ.* qui misericordiam ablegant, ablegant etiam & Deum. Ait D. August. ibi: *Post istam descriptam latebris luxuriam, quid sequitur? Occidamus pauperem iustum. Hoc est ergo dicere: Non est Deus.* Vbi misericordia proximis præstanda eripitur, & Deus prorsus eripitur: quippe Deus addictissimus misericordiæ est. Amos cap. 5 dicebat: *Pro eo, quòd diripiebatis pauperem, & prædam electam tollebatis ab eo; domos quadro lapide ædificabitis, & non habitabitis in eis*, &c. Et cur sic Deus exardescit in pauperum percussores? Ait ibi D. Cyril. Alex. *Eodem numero sunt legem charitatis in fratres conculcantes, quo qui Deum non cognoscunt.* Qui nesciunt misereri fratrum, profectò habentur pro iis, qui minimè Deum cognoscunt: cognoscitur enim Deus maximè in misericordia exhibita etiam rebellibus. Quò spectans Habacuc. cap 3. ait: *In medio annorum notum facies: cùm iratus fueris, misericordiæ recordaberis.* Septuag. sic transferunt: *In medio duorum animalium cognosceris.* Quippe dum factus puer in animalium præsepio constitutus hominum misereris, non potes non innotescere mundo, quòd es Deus. Ait D. Cyril. Alex. ibi: *Cognosceris igitur, Domine, quid eris, nostri similis factus, nempe, propitiatorium. Stas enim in medio duorum animalium, hoc est, Cherubim, & nomen tibi propitiatorium, & verum est sermo. Nam & ipse Christus ait, Non misit Pater Filium, vt iudicet mundum; sed, vt saluetur mundus per ipsum.*

Psal. 52. Sapient. 2. August. Amos 5. Cyr. Alex. Habac. 3. Cyr. Alex.

1.Reg.17. Esth.6. Ioseph.

Cùm natus esset Ioannes Luc. 1. dicebant mirabundi vicini: *Quis, putas, puer iste erit?* At, vbi Iesus apparuit natus, in præsepio reclinatus; non dicebant: Quis puer iste erit? sed statim cognoscebant, quid esset; nimirum, in misericordia, & propitiatione facta pro nobis, non poterat Deus ignorari, cuius propriissimum est suis parcere.

Luc. 1.

1. *Reg.* 20. Dixitque ad eum Ionathas: Cras Calendæ sunt, & requireris: requiretur enim sessio tua vsque perendie. Descendes ergo festinus, & venies in locum, vbi celandus es in die, qua operari licet: & sedebis iuxta lapidem, cui nomen est Ezel. Et ego tres sagittas mittam, *&c.* Absconditus est ergo Dauid in agro, *&c.*

§. VII.

Christi Domini humiliati forma auspicatissima homini est.

Serar. PLacet Serarij nostri sententia, putantis, Ezel nomine significari, non vulgarem lapidem, sed ingentem, siue lapidem, siue rupem; quæ speluncam profundissimam haberet, in qua Dauid latere potuisset, & verba Ionathæ audire: in hac enim iubetur delitescere Dauid verbis illis: *Vbi celandus es in die, qua operari licet, & sedebis iuxta lapidem, cui nomen Ezel.* Quo lapide inclusus Dauid, Iesum in Bethlehemitica specu natum, & in sepulcro conditum repræsentabat, clarissimúmque inde suæ felicitatis promebat auspicium. Quam enim felicitatem non spiret, qui sese aptat humilibus, & abiectis facinoribus Christi? Ait D. Paul.

Paulin. epist. 23. *Nulla, magnorum licèt hostium, manus, virtúsque prævaluit, quæ in altis grandibus superba Diaboli exaltatio detinebatur; & in pusillis nostris humilitate præpotens, salutaris Dei forma vincebat.* Expende, quòd ad victoriam assumator, non quidem superba Diaboli exaltatio, quæ in altis habitat, & in mirabilibus super se; *sed humilitate præpotens salutaris Dei forma.* Quippe, vbi humillimi Iesu forma, & similitudo in nobis apparet, nil non felix, & victoriosum claret. Tunc iam victorias, tunc glorias cantas, cùm ad formam Iesu absconderis humilis, in imisque, & abiectis lates. Ioann. 19. *Post hæc autem rogauit Pilatum Ioseph ab*

Ioan. 19. *Arimathæa, (eò quòd esset discipulus Iesu, occultus autem propter metum Iudæorum,) vt tolleret corpus Iesu::. Venit autem & Nicodemus, qui venerat ad Iesum nocte primum.* Duo Iudæorum nobilissimi, & in Iesum piissimi ab Euangelista notantur, quòd non in aperto, sed occulto, Iesu adhæsescerent. Et cur in adeò clarissimo illorum facinore, quo Iesum gloriosè sepeliunt, illos voluit Euangelista notare, quòd occultè, & latenter Iesum sequebantur? Nónne hoc illis ingloriosum erat? Imò crediderim, nunc quidem Christiani triumphi gloriam explicari, quando qui sepulcrum agebant suo Iesu, absconditi, & occulti formam repræsentabant. Aiebat D. Epiphan. orat. in die Pasch. *Papa absconditum inter omnia mysteria mysterium! Duo occulti Di-*

Epiph. *scipuli veniunt, vt eum sepulcro occulant, qui occultè apud Inferos degebat, sua illa occultatione docentes, id, quod sub carnis integumento occultabatur, Deum esse.* Quòd duo occulti Discipuli accedunt, vt tractent Iesum, eo tempore, quo ipse occultus in lapide erat seruandus, & apud Inferos cum Sanctorum animabus latitabat, ad maximum pertinebat mysterium. Iam in illis, qui sua occultatione occultum Iesum repræsentabant, victrix omnium Diuinitas ostendebatur: quid enim non diuinum, & gloriosum, sub tanta hac confirmatione cum Iesu non apparet? Huc trahe dicta tom. 3. de Christo fig. lib. 6. cap. 4. §. 12.

§. VIII.

Vehementissima pœna est penuria post felicitatem.

CAlendarum tempore cogitur Dauid latere in antro lapidis Ezel: ait enim Textus: *Cras calendæ sunt, & requireris::: & sedebis iuxta lapidem, cui nomen est Ezel.:: Absconditus est ergo Dauid in agro.* In Calendis conuiuia lautissima celebrabantur in Regia, quibus Dauid assidere solebat: & eo ipso tempore, in antro lapidis Ezel manere compellitur. Quota hæc Dauidi pœna? Regiæ antrum succedebat, mensæ dapibus refertæ solum sterile, Principum frequentiæ solitudo, & tenebræ. Credo hæc Dauidi fuisse ingenti dolori, & pœnæ. Post commissum Adæ peccatum, eum statim sequebatur pœna: ait enim Genes. 3. *Et misit eum Dominus Deus de Paradiso voluptatis, vt operaretur terram, de qua sumptus est. Eiecitque Adam, &c.* Et quanta hæc pœna, quòd homo solùm eiiceretur è Paradiso in terram vicinam? Cur non maioribus vapulat tantus reus? Equidem non parua pœna erat possessori Paradisi, quòd se videat constitutum in solo sterili, & arente. Rem lepidissimè tractat Claudius Marius lib. 2. in Gen. aiens:

Genes. 3.

Claud. Mar.

Mirabile quali
Ore rudes stupeant tam barbara rura coloni,
Quæ non frugifera, distinctáque arbore vernant,
Nec species placet vlla soli: nam mixta coactis
Pondere congeries confusa mole locatur.
Ardua tanto rigent siluis depressa laborant
Plana, carentque herbis, horrescunt edita dumis.
Heu quibus hæc spectant oculis, quo pectore cernunt,
Quorum animis Paradisus inest, quæ causa doloris
Vna subest, dum cunctorum iam plena malorum
Se pandit facies longè tristissima, post tot
Delicias, Paradise, tuas, & amœna locorum
Gaudia fertilium, quorum vanissima præsens
Semper adest, triste quo animos idea fatigat.

Quid pulchrius? Piaculum duxi, vel verbulum præterire. Tu expende singula; vt in sterili, & arente solo constitutos idæa amœnorum, & fertilium præteritorum fatiget: vt Paradisi deliciæ aliàs habitæ nunc dolorem augeant iis, qui sunt in penuria. Saxa rupes aridæ, obscura antra, sterile solum non potest non vehementissime mordere animos, quibus inest perditæ abundantiæ cogitatio. Quot sunt monumenta bonorum, quibus priuaris; tot sunt durissimi aculei, qui pectora feriant in penuria. Hinc pergit Claudius eorum dolorem exprimere: Idem.

O quàm non iidem, (exclamant,) Paradise, rependis;
Imò etiam quantò pro illis hæc dona beatis
Dolentis pectora facta.

Equidem sterile solum peius longè, & laboriosius erat post Paradisi delicias; animus enim memorans tot dulcia, quibus in Paradiso fruebatur; & videns modò sola saxa, arentem terram, ieiuna iugera, vehementissimè infelices vexabat. Sic felicitas prima magis miseros pungit, & dedecorat. Ait Dominus, 1. Reg. 8. de populo petente sibi dari Regem: *Nunc ergo audi vocem eorum; verumtamen contestare eos, & prædic eis ius Regis, &c.* Et quando populus errabat in Rege petendo, cur Deus eorum annuit votis? Ait D. Zeno serm. 11. de Iudæis: *Consecutus est regnum: vt post regiam dignitatem, maximè deditione Imperio Romano seruiret.* Ad seuerissimam vltionem pertinuit hæc regni concessio: quando enim seruituti erant Romanæ, tunc magis eos premeret præhabita dignitas regia. 1. Reg. 8. Zeno.

§. IX.

Quos superauit Iesus labores, securè ab aliis sustinentur.

IN spelunca sub rupe Ezel iubetur Dauid latere triduo, donec à Ionatha illi pateret effugium: nec dubitat Dauid triste illud speluncæ adire latibulum: ait enim Textus: *Absconditus est ergo Dauid, &c.* Et cur non magis cauit sibi homo prudens ab illo speluncæ horrido carcere? Cur non timet magis in arcto illo latibulo comprehendi, si casu ab aliquo videretur ingredi? Crediderim, tanto viro in spelunca illa subiisse cogitationem de spelunca Christi Domini, qui in spelunca excauati lapidis natus est, vt putant D. Nicæn. orat. de Natiuit. D. Hieronym. epist. 18. ad Marcellam. S. Iustinus in Dial. contra Tryphonem. Epiphan. Hær. 20. Euseb. demonst. euang. lib. 7. cap. 5. & alij. Qui autem mente præuidebat rudem lapidis speluncam à puero Iesu nascente inhabitandam; non dubitat & illam intrare. Quis enim non securè amplexetur difficilia quæque à Iesu superata? Dicebat Hannibal apud Silium Italicum lib. 11. belli Punici: Nicæn. Hieron. Iustin. Epiph. Euseb.

Proinde

Sil. Ital. *Proinde pede crescant Alpes, Astrisque cornuscos*
Appenninus agat scopulos, per saxa, niuésque,
Per cælum est, qui pandat iter; pudet Herculis trita
Desperare vias, laudémque timere secundam.

Sic bonus, dum difficilia scopulorum, & rupium ab Hercule iam superata, & trita videt, pudori ducit, si non ipse vel post Herculem aggrediatur similia, de felici exitu securus. Et quantò maiori pudori esset fidelibus, si non securi arriperent, quæ crederent superata à Christo? Paul. ad Hebræos cap. 11. agens de iis, qui pro fide patiebantur, inquit: *Quibus dignus non erat mundus, in solitudinibus errantes, in montibus, & speluncis, & in cauernis terræ.* Et sto à sententia D. Anselm. Theodor. Rhemigij, qui putant, iis intelligi Eliam per solitudinem errantem, dum Iezabelem fugit, & centum Prophetas in speluncis latitantes sustentatos ab Abdia 3. Reg. 18. vt eandem fugerent. Quos multi Christiani imitabantur, in persecutione Constantij Arriani, & ad speluncas, & cauernas terræ confugiebant. Et cur hi omnes à cauernis, & speluncis sperabant effugium? Vt videbant similem Iesu persecutionem adesse, sic sperabant inde consequendam salutem. Ad hæc ait D. Athanas. epist. ad solitariam vitam agentes: *Si alicubi Christi studiosi, vt magnus ille Propheta Elias, abscondantur, vt & ipsi fortè Abdiam aliquem fidelem nanciscantur; & in speluncas, & cauernas terræ sese abstrudant, aut in solitudine oberrantes commorantur. Eas enim calumnias afferunt vecordes isti, quales Iezabel contra Naboth confinxit, & Iudæi contra Christum.* Itaque abstrusi in speluncis, & terræ cauernis sperabant ibi ereptorem Abdiam. Et cur ereptorem sperabant? Ait ille: *Eas enim calumnias afferunt vecordes isti, quales Iezabel contra Naboth, & Iudæi contra Christum.* Quando enim illorum afflictiones similes erant iis, quas passus est Iesus, non dubitabant illas amplecti, & inde sperare viam salutis. Puderet enim validissimis Iesu pedibus tritas desperare vias, laudemque timere secundam. Meritò enim clamat Augustinus tract. 43. in Ioan. *Quando vides Christum mortuum, dedignaris mori?* In magnum equidem hominis pudorem cedit, quòd iter à Iesu tritum dedignetur arripere, & perdat laudem secundam post Iesum: in re enim virtutis gloriosum est vel manere in secundis. Vt dicat Philo lib. de Abrahamo: *Admirandi sunt homines, qui liberales, ingenuósque appetitus secuti, nec imitabantur cæteros, nec per contentionem quicquam sibi agendum putabant, nihil nisi iustum, & honestum sibi optando. Mirandus tamen & ille, qui cæteris suo prostantissimus, nullis rebus est implicitus, quas vulgus diligebat tantoperè. Huic etenim secundo partes laudis debentur; illorum enim primam palmam natura esse voluit. Magnum tamen fuerit vel in secundo loco consistere.* Duo proponit hominum genera; alij, nullum exemplar imitantes boni sunt; alij, post alios visos boni. Illi primi, hi secundi putantur: sed & magnum putat esse in iis secundis.

margin notes: Hebr. 11. — 3. Reg. 18. — Athanas. — August. — Philo.

§. X.

Bonus Princeps non solùm defensionem; sed & victum suorum prouideat.

AGebat Ionathas Dauidis defensionem. & iubet hominem latere in spelunca dicens: *Sedebis iuxta lapidem, cui nomen est Ezel.* Erat enim Ezel rupes quædam cauernosissima, habens cauernam, in qua abscondi poterat Dauid ab ira Saulis: sed Ionathas, qui tantus est in prouidendo securo rupis latibulo, quo Dauid hostium caueat iras, nec verbum facit de commeatu eò asportando, nec meminit, quid comesturus sit Dauid diebus illis. Longe aliter Abdias Princeps in aula Achabi dicebat ad Eliam 3. Reg. 18. *Nunquid non indicatum est tibi domino meo, quid fecerim, cùm interficeret Iezabel Prophetas Domini, quòd absconderim de Prophetis Domini centum viros, quinquagenos, & quinquagenos in speluncis, & paueram eos pane, & aqua?* Compone modo Abdiam hunc cum Ionatha: vterque defendit Domini Prophetas, ille Dauidem, hic centum alios: vterque in speluncis præsidium suis parans, vt regios furores securi caueant. Sed Ionathas, post monstratam speluncam, nil aliud meminit: Abdias speluncas prouidet, deinde victum parat, quo possint sustentari. Et cur Ionathas non prouidet escas Dauidi, quas prouidit Abdias suis clausis? Videre est in Ionatha multorum Principum errorem, qui toti intenti eò, vt suos ab hostibus defendant, vt hostiles impetus & furores caueant, nullam curam habent de eorum victu, & vt escas ad viuendum habeant. Præstantiorem sanè, & diuiniorem Principem agebat Abdias, qui, vt rupium præsidium suis parabat, ne ab hoste offenderentur; simul illorum victum procurabat, ne penuriam paterentur. Hinc Principem suum extollit Cassiod. 12. var. 28 aiens: *Quos defendit à belli clade, nec inopia patitur periculum sustinere. Nam qui pertulit hostem prouinciæ, & famem iussit exire. O certamen toto orbe prædicandum! contra indigentiam sonam gloriosi Principis pugnat humanitas. Nescio, quæ Principis nostri bella mundus potius admiretur; ego tamen dicam, quod sentio. In vsum est viris fortibus feliciter egisse pugnas, sed supra humanam virtutem esse constat, vicisse penuriam.* Sic ibi maxime extollitur Princeps, qui non solùm defendit suos ab hoste, sed & illis annonam prouidet. Quod in suis principibus Deus amat. Memorans Ioannes cap. 6. miraculum illud, quo Iesus satiauit quinque millia hominum, primùm ostendit Iesum sollicitum de illorum escis parandis. Et statim ait: *Dicit ei vnus è Discipulis eius Andreas, frater Simonis Petri: est puer vnus hic, qui habet quinque panes,* &c. Expende illud; *Frater Simonis Petri.* non enim otiosè memoria Petri fit in hoc miraculo. Aliàs enim memoratur Andreas solus, vt in cap. 12. Ioan. *Venit Philippus, & dicit Andreæ: Andreas rursum, & Philippus,* &c. Ecce tibi, vt in præsenti Andreas solitariè nominatur, & non dicitur Andreas frater Simonis Petri: in miraculo autem panum, Andreas cum fratre Petro nominatur, quasi aliquid speciale cum Petro illud miraculum habeat. Vt enim Petrus Princeps Orbis à Deo creabatur: sic ad eum docendum principaliter spectabat hoc miraculum, quo escæ famelicenti multitudini in deserto parabantur. Quò spectans D. Proclus serm. de Transfigur. audiens à Petro dictum illud Matth. cap 17. *Faciamus tria tabernacula, tibi vnum, & Moysi vnum, & Eliæ vnum* sic Eliæ, & Iesu differentiam ostendit: *O Petre, Discipulorum Caput, quid humili intellectu res diuinas infamas, & tria tabernacula te excitaturum in deserto dicis? Elias precatus farinam viduæ multiplicauit, eiusdémque filium à mortuis resuscitauit. Iesus verò postquàm à piscatione te auocauit, quinque chiliadas saturauit, & ad Inferos vsque penetrauit; omnes, qui captiui ibi tenebantur, eduxit.* Expende ab illis: *Postquàm à piscatione te auocauit,* &c. Quippe Elias nihil expectauit, sed, vt primùm potuit, farinam multiplicauit: Iesus autem non cùm primùm potuit, famelicos satiauit; sed expectauit, vt Petrum à piscatione auocaret, & in suam reciperet scholam: post autem Petrum inter Discipulos habitum, quinque millia hominum satiat, multiplicatis panibus, vinctos eripit à Diaboli tyrannide. Et cur non anteà quàm Petrum ad suam scholam traheret, multiplicat panes? Dicam, quod sentio. Vt Petrus mundi Princeps creabatur; sic expectauit Iesus, vt in schola sua esset, vt eum Principis optimam formam doceret, non tantùm hostium repellens tyrannidem; sed & prouidens abundantissimè escas, quibus asseclas suos satiaret. Hoc equidem primùm amat Deus in suis Principibus; nimirum, quod subditos suos faciant vitæ alimentis abundare. Vt meritò ille, qui principatum effugiebat, diceret Isaiæ 3. *Non sum Medicus, & in domo mea non est panis, neque vestimentum: nolite constituere me Principem populi.* Non ait: Non habeo arma, non gladios, non lanceas, non equos, quibus hostes depellam: sed, *Non habeo panem, neque vestimentum.* quasi hæc prima debeat esse boni Principis forma, vt possit in suis alimentorum facere abundantiam.

margin notes: 3. Reg. 18. — Cassiod. — Ioan. 6. — Ioan. 12. — Proclus. — Matt. 17. — Isaia 3.

1. Reg. 20. Venerunt Calendæ, & sedit Rex ad comedendum panem. Cúmque sedisset Rex super cathedram, (secundùm consuetudinem) quæ erat iuxta parietem, surrexit Ionathas, & sedit Abner ex latere Saül, vacuúsque apparuit locus Dauid. Et non est locutus Saül quidquam in die illa: cogitabat enim, &c.

§. XI.

Abstinentia ciborum validissima ad triumphos comparandos.

NOn possum non mirari, qualibus signis diuina prouidentia res Dauidis aspergebat, vt eius indigitaretur salus. Nunc enim illud factum est, quòd in die solennitatis in Regis conuiuio, in mensa Saülis locus Dauidis appareret vacuus: dicit enim Textus: *Sedit Rex ad comedendum panem : : : vacuúsque apparuit locus Dauid.* Et quidem, quando cantatissimus Attila Gothorum Rex post innumeras victorias conuiuio periit, vt Author est Iordanis (Iordan.) Episcop. lib. de reb. Gothicis, & similia de Alexandro vulgò dicuntur, non miror, quòd Deus triumphatorem suum conuiuij festiui fuga malit initiari. Cùm Palatini omnes epulis farciebantur, vnus Dauidis locus apparuit in conuiuio vacuus: vt qui è tot illis vnus ad triumphos seruabatur. Vtinam hoc sibi homines persuadeant; nimirum, quòd conuiuia ad macellum ferant; abstinentia, & ieiunium triumphos parent. Quis ignoret Samsonis victoriam in mandibula asini? Dicitur enim Iud. 15. (Iudic. 15.) *Inuentam maxillam, id est, mandibulam asini, quæ iacebat, arripiens, interfecit in ea mille viros*, &c. Inermis erat nobilis adolescens, quando in se vidit hostium agmina venire: sed aspiciens ad terram, vidit iacentem asini maxillam, & arripiens eam occidit cum illa mille viros. Et cur Deus Duci suo pro validissimis armis vnam parauit asini mandibulam? Quid mandibula sicca, & arens ad tantam occisionem hostium, & victoriam? Monstrabantur in illa mandibula hominum arcotia ora, quæ vt vacua cibis sunt, sic valent ad comparandas victorias. Ait D. Paulinus epist. 4. de Martiniani naufragio:

Paulin.

Tunc mille à latere, dena à dextris millia
Arente maxilla cadent:
Si malo nostro saluo fiat otio.
Quæ est vsu edendi mobilis,
Quia succulenti corporis licentia
Retunditur ieiuniis.
Et tunc triumphus, fónsque nobis nascitur
In arefactis ossibus.
Maxilla telum præliantí quæ dedit,
Dat æstuanti poculum.

Quid non inueniant homines in arente maxilla? Samsoni periclitanti inter hostes arens mandibula bestiæ dedit victoriam clarissimam; eidem, & siti penè enecto eadem mandibula fontem præbuit, quo recrearetur, & biberet. Sic in nobis, dummodo animalis appetitus arescat ieiuniis, dum ora siccentur abstinentia, & triumphi venient & alimenta vitæ. Quibus armis qui careat, non mirer si nequeat de hostibus triumphare. Quis nesciat ruinam domus Heli? De illa dicitur 1. Reg. 4 (1. Reg. 4.) vt in prælio, *duo quoque filij Heli mortui sunt, Ophni, & Phinees*: & ipse Heli moritur, & eius nurus. Et vnde vnum prælium tantam cladem attulit domui Heli? 1. Reg. 2 (1. Reg. 2.) *Quicunque immolasset victimam, veniebat puer Sacerdotis, dum coquerentur carnes, & habebat fuscinulam tridentem in manu sua, & mittebat eam in lebetem, seu caldariam, aut in ollam, siue in cacabum; & omne, quod leuabat fuscinula, tollebat Sacerdos sibi*, &c. Et quando tota cura filiorum Heli in eo erat, vt carnes acciperent, quibus abundantissimè vescerentur, cur non pereant in prælio? Ait Tertullian. lib. aduersùs Psychicos: (Tertull.) *Filij Heli in acie ruunt, nurus expirat in partu: hanc enim meruerat à Deo plagam domus impudens Sacrificiorum carnalium defraudatrix.* Quæ domus Sacrificiorum carnibus inhiabat, vt epulas sibi copiosas pararet, non potuit in acie stare; sed funditus fuit dissipata. Vtinam magis ieiuniis vacaret, quibus triumphos ageret.

1. *Reg.* 20. Dixitque Saül ad Ionatham filium suum: Cur non venit filius Isai, nec heri, nec hodie, ad vescendum? Respondítque Ionathas Saüli: Rogauit me obnixè, vt iret in Bethlehem, & ait: Dimitte me: quoniam Sacrificium solenne est in ciuitate: vnus de fratribus meis accersiuit me. Nunc ergo, si inueni gratiam in oculis tuis, vadam citò, & videbo fratres meos. Ob hanc causam non venit ad mensam Regis, &c.

§. XII.

Religionis prætextus auspicatus est regnorum firmitati.

VT Ionathas excusaret Dauidis absentiam, celebrandi cum fratribus Sacrificij commentus est causam, aiens *Rogauit me obnixè, vt iret in Bethlehem, & ait: Dimitte me: quoniam Sacrificium solenne est in ciuitate: vnus de fratribus meis accersiuit me*, &c. Et sanè multæ aliæ causæ confingi poterant, ob quas Dauidis absentia excusaretur; cur illa eligitur, quæ speciem religionis habebat in Sacrificio cum fratribus celebrando? Cur non magis ægritudo, vel casus aliquis alius ex multis, qui improuisè Ducibus frequenter accidunt? Crediderim, id ea magna Dei prouidentia venisse, qui circa electum suum illa faciebat cogitari, quæ eius in regno iam iam adueniente ostenderent firmitatem: nihil enim sic ostendit Principes in suo regno, & firmos, & felices, quam si conueniant cum suis in Sacrificiis peragendis, in vera religione obseruanda. Quis Regum à religione deficiens non miserè periit? Postquàm Iosaphat, Rex Iuda, iunxerat se amicitia cum Achab idololatra 2. Paralipom. 19. ait Text. *Cui occurrit Iehu filius Hanani Videns, & ait illi: Impio præbes auxilium, & his, qui oderunt Dominum, amicitia iungeris; idcircò iram Domini merebaris*, &c. (2. Paral. 19.) Sic vapulat Rex à Propheta Domini, eò quòd idololatræ Principis amicitiam fuerat amplexatus. Sed, quantum fuerat nefas, quantum crimen, quod sibi amicum infidelem adiungeret pro rebus politicis, & minimè ad religionem pertinentibus; sed ad solam rationem status? Crede mihi, quòd, vt tota vera status ratio in religione fundatur, sic vel irreligiosorum vicinitas suspecta debet esse Principibus, qui velint sua regna firmare. Ex quo sapienter Fulco, Archiepiscopus Rhemensis, monebat Carolum Regem epist. quæ habetur apud Flodoardum in Historia Ecclesiæ Rhemensis, cap. 5. aiens: (Flodoard.) *Quis enim, qui vobis, sicut oportet, fidelis est, non expauescat, vos inimicorum Dei amicitiam velle, & in cladem, ac ruinam nominis Christiani pagana arma, & fœdera suscipere? Nihil enim distat, vtrùm quis, se paganis societ, an abnegato Deo idola adoret. Nam si, vt ait Apostolus, mores bonos colloquia praua corrumpunt, quantò magis corrumpetur castitas animæ Christianæ Ethnicorum consiliis, & societate? Neque enim poterit non imitari quod assiduè viderit, quin potius assuescet paulatim, & quasi vinculo mala consuetudinis trahetur ad facinus. Certè progenitores vestri Reges, deposito gentilitio errore, diuino cultui se sublimiter subdiderunt, & à Deo vero semper auxilium expetiuerunt, propter quod & feliciter regnauerunt, & regni hæreditatem ad suos posteros transfuderunt. Vos è contra nunc Deum relinquitis. Dicam certè, licèt nolens: quia Deum relinquitis, iam vos eius hostibus sociatis. Vnde & meritò prophetica illa vox ad vos dirigitur, quæ quondam ad regem Israel directa est: Impio præbes auxilium, & his, qui oderunt Deum, amicitia iungeris. Videte mihi, quia nunquam sic agendo ad regnum peruenietis, imò velociter disperdet vos Deus, quem irritatis. Hactenus quidem de vobis meliora sperabam, nunc video vos cum omnibus vestris sanguinem vestrum perituros. Reuerà, qui tale vobis dant consilium, non fideles, sed per omnia infideles esse comprobantur; quos si audire volueritis, terrenum simul & cæleste regnum amittetis. Deprecor itaque vos per Deum, vt tale deseratis consilium, neque velitis vos in æternum præcipitare interitum, & mihi, cæterisque, qui secundùm Deum vobis fideles sunt, æternæ dolores afferre dispendium. Meliùs enim fuerat vos non nasci, quàm Diaboli patrocinio velle regnare.* Sic bonus Præsul suum Regem informabat, multa alia addens, quæ prætereo contentus datis: sufficiunt enim ea, vt probent, quam sit omnibus insitum fidelibus, quòd regnantium firmitas debeat in vera religione fundari; adeò vt vel de irreligiosorum societate vetustissima, & amplissima regna videantur periclitari. Quàm valeat religio ad regna firmanda, videndum est in tom. 3. de Christo figurato, lib. 6. cap. 10. §. 11. & lib. 7. cap. 5. § 3. & alibi.

1. *Reg.* 20. Iratus autem Saül aduersùs Ionatham dixit ei: Fili mulieris virum vltrò rapientis, nunquid ignoro, quia diligis filium Isaï, in confusionem tuam, & in confusionem ignominiosæ matris tuæ? Omnibus autem diebus, quibus filius Isaï vixerit super terram, non stabilieris tu, *&c.*

§. XIII.

In lasciuo animo quæcunque alia scelera censentur esse.

VBi noster posuit: *Fili mulieris virum vltrò rapientis.* quibus meretricis fœminæ paraphrasim omnes agnoscunt Interpretes; ex Hebr. legunt alij: *Fili peruersæ rebellionis* Nec miror, quòd eisdem verbis proponatur, & meretrix fœmina, & peruersa rebellio: in ea enim, siue in eo, in quo lasciuia est, nullum non facinus creditur, & scelus. Dedisti te, homo, lasciuiæ, & eius mancipium crederis; procul dubio, & periurus, & homicida, & fur, & proditor, & rebellis, nullique parcis sceleri. Samaritana illa fœmina post longum cum Iesu colloquium de eius Diuinitate persuasa Ioan. 4. *Reliquit hydriam suam, & abiit in ciuitatem, & dicit illis hominibus: Venite, & videte hominem, qui dixit mihi omnia, quæcunque feci.* Et in quo dixit illi Iesus omnia, quæcunque fecit ipsa? Si enim verba Iesu attendamus cit ea propria Samaritanæ facta, hoc vnum audimus ibi, nimirum: *Quinque viros habuisti, & nunc, quem habes, non est tuus vir.* Et quando Iesus solum fecit verbum de viro mœcho à fœmina illa habito; cur illa dixit non morùm illud facinus, sed & omnia, quæcunque fecerat, dicta, & manifestata à Iesu? Sapientissimè id dictum crediderim: eo enim ipso, quòd lasciuiæ facinus dicatur, in illo omnia alia scelera, & periuria, & veneficia, & homicidia, & proditiones dicuntur. Ait Chrysost. tract. 2. de Samarit. habito tom. 6. *Vnum tantum dixit ei scortationis peccatum Christus, & illa relicta hydria currit ad vrbem dicens: Venite, & videte hominem, qui dixit mihi omnia, quæcunque feci.* Equidem in solo scortationis peccato, omnia alia scelera dicebantur, vt quæ inseparabiliter comitentur scortationem. Ioan. 8. veniunt ad Iesum Scribæ, & Pharisæi adducentes mulierem adulteram, & dicunt: *Hæc mulier modò deprehensa est in adulterio, &c.* Et post eiectos accusatores ait illi Iesus: *Noli amplius peccare.* Quæ verba communia sunt non solùm ad adulterium; sed ad omnia alia peccata. Sed, quando de solo accusabatur adulterio, cur non etiam de illo solo cauendo admonetur à Iesu? Cur maluit admonitionem extendere ad omnia alia? Quia in vno illo continebantur omnia: dicit enim Hugo Victor. lib. 1. Miscellan. 2. tit. 19. *Venit ergo Iesus, & ita se omni mansuetudine exhibuit, vt peccatricem animam septem Dæmonum adulteram de manibus lapidantium eriperet.* Expende: *Septem Dæmonum adulteram.* quæ enim adultera erat, & septẽ Dæmonum, hoc est, septem aliis erat etiam plena vitiis. Hinc D. Ansel. epist. de Virginit. c. 17. extollens Dauidis virtutes, antequàm lasciuiæ nomen dederit, tandem ait: *Tamen relicta à Dauide virginitatis statu Vriam insons interimitur, Bethsabea illegitimo iugalitatis vinculo fœderatur.* Sic lasciuum animum comitantur reliqua vitia: adeò, vt qui luxuriam frænet, quasi omnia vitia credatur frænasse. Cum Iacob annunciatum esset Gen. 45. *Ioseph filius tuus viuit, & ipse dominatur in omni terra Ægypti.* statim subdit bonus senex: *Sufficit mihi, si adhuc Ioseph filius meus viuit.* Alij legunt: *Magnum mihi est, si adhuc Ioseph filius meus viuit, &c.* Audit filium viuere, & regnare in omni terra Ægypti, & id magnum sibi putat Iacob. Et cur magnum viro iusto est, quòd filius in Ægypto regnet? Vel vnde sibi tantum bonum obtigisse credit, quòd voua Ioseph totius dominetur Ægypti? Audiuit bonus totius rei processum, vt fratribus venditus, vt amans a fœmina, vt carceri traditus, vt inde eductus ad regnum. Et quando audit lasciuiæ triumphatorem, simul credit vniuersæ Ægypti dominatorem: nullum enim est vitium, quod non frænetur, vbi lasciuia sub fræno creditur. Rem pulchrè expendit Orig. homil. 15. in Genes. *Hoc verò magnum est ei, quòd in ditionem suam redegit Ægyptum: calcare enim libidinem, fugere luxuriam, omnésque voluptates corporis premere, ac frænare, hoc est, principatum gerere totius Ægypti. Si quis verò est, qui aliqua quidem vitia corporis subiuget, aliis verò cedat, & subiaceat: de isto non dicitur, quòd totius Ægypti principatum teneat; sed vnius vel duarum ciuitatum videbitur gerere principatum. Ioseph verò, cui nulla corporis libido dominata est, totius Ægypti Princeps, & dominus fuit.* Quid pulchrius? Planè ille omnium vitiorum domitor creditur, qui nollis adurtur lasciuiæ flammis. Vbi hanc tyrannidem vicit, sic omnium aliorum scelerum victor euadet, quæ ferè semper lasciuum animum comitantur. De quo videndus tom. 3. de Christo figurato, lib. 6. cap. 1. §. 11.

Ioan. 4.

Chrysost.

Ioan. 8.

Hugo Vict.

Ansel.

Genes. 45.

Orig.

§. XIV.

Natales obscuri aptiores ad factiones, & crimina.

ACcusaturus Saul filium, quòd parentis hosti fauerit, eius in primis viles natales ex matris parte adscribit: ait enim: *Fili mulieris virum vltrò rapientis, nunquid ignoro, quia diligis filium Isaï, in confusionem tuam. &c* Non paterni, & regij sanguinis meminit, sed vilem, & prostitutam matrem commemorat, vt credibile fiat, filium paterni hostis fautorem fuisse, & defensorem. non enim à nobilibus natalibus, sed ab obscuris, & vilibus creduntur prosilire talia crimina. Sic D. Ennod in Apologet. pro Synodo Romana 4. conficit factionarios quosdam Schismaticos inquiens: *Generosam in tali negotio prosapiam non agnosco. Splendor sanguinis, etsi communionem criminum inuenerit, nesciet tamen ducem se præbere peccantibus. Habet forsitan reatum de neglectu cautionis non habet dignum supplicium de scelerum principatu: sub quadam verecundia mingitur delinquentibus. Vos potius video, tenebrarum germina, vos agnosco: in quibus naturæ vilitas conuenientes sibi mores peperit, quorum labia nunquam, aut honorum sapor tetigit, aut quietis, qui fas omni origine parendo violatis, quos de latebris, aut sordibus productos prauos causa monstrauit.* Quid pulchrius? Sic bonus vili origini tribuit insueta crimina. Equidem sic facinora abhorrent à nobili, & splendenti sanguine, vt quasi insuetum, & graue monstrum habeatur, si nobilis in tenebras criminum abeat. Nobilitas enim nunquam non in virtutibus debet fundari. Iesus meus, antequàm prædicationem institueret, venit ad Iordanem Luc. cap. 3. ibique baptizatus est. Deinde primum miraculum fecit, dum in nuptiis Cana aquas in vinum mutauit. Quod notans D. Maximus homil. 6. in Epiphaniam, ait: *Quas aquas sanctificauit in Baptismo, nobilitauit in nuptiis.* Priùs sanctitatem indidit aquis, deinde nobilitatem addidit. Vt videas, quàm fundetur nobilitas in sanctitate, & quàm graue sit in nobili peccatum. Hinc Iacob Genes. 49. ait: *Ruben primogenitus meus tu fortitudo mea. Effusus es sicut aqua, non crescas, quia ascendisti cubile patris tui, &c.* Cur dicturus peccatum filij, præmittit illos nobilitatis titulos, quibus eum vocat & primogenitum, & fortitudinem suam? Ait Orig. homil. 17 ibi: *Quòd autem laudis ei aliquid videtur adscribere dicens: Tu virtus mea, idcircò fit, vt grauius noteturin crimine, qui cum virtus patris habebatur, & initium filiorum, nesciit seruare reuerentiam patri.* Sanè grauissimum est, quòd filius a patre accipiens nobilitatem, in eóque virtutem, & splendorem habens, non respondeat origini, sed in facinorum tenebras abeat.

Ennod.

Luc. 3.

Maxim.

Genes. 49.

Orig.

§. XV.

Cæcissima, & ruinis plena est illa ratio status, quæ damnum infert immerenti ob propriam firmandam securitatem.

VIde, quàm antiquitùs in perituro Principe inuenitur illa status seruandi ratio, quæ non dubitat inferre damnum innocenti, vt propriam ditionem firmiùs, & securiùs habeat: sic enim Saul, vt Dauidem interficiendum suadeat, dicebat Ionathæ filio suo: *Omnibus enim diebus, quibus filius Isaï vixerit super terram, non stabilieris tu, neque regnum tuum. Itaque iam nunc mitte, & adduc eum ad me, quia filius mortis est.* Putabat Saül, quòd Dauidis prosperitas impedimento esset, ne Ionathæ regnum confirmaretur; & ea

solæ oratione, absque eo, quòd Dauid aliquid mali faceret, in illum arma capit, & nihil non molitur, vt eum morti tradat. Sic Politici athei cò solùm, quòd videant Principem aliquem nimis prosperari, statim credunt proprij status incolumitatem non posse firmari, nisi illum curent, aut funditùs perdere, aut saltem mutilare. Quæ ratio status seruandi suis debet placere illi, qui Deum nescit curatorem, & prouisorem rerum humanarum: vbi enim Deus omnipotens, & supremus Dominus asseritur, insuperque creditur rerum humanarum prouisor, & vindex; nequit fieri, vt credatur status posse conseruari cum Dei offensa, & innocentis damno. Sane Euricus Rex in Tolosæ Gallis barbarissimè regnabat, qui deputis Romani Imperatoris timens felicitatem, ditionem cœpit infestare Romanam. Destinatus ad eum Legatus D. Epiphanius, Episcopus Ticinensis, hac oratione confregit Regem

Ennod. barbarum, de qua D. Ennod. in eius Paneg. ait: *Quamuis te, stupende terrarum Princeps, multorum auribus tradat virtutum fama terribilem, & gladij, quibus fines nos continua vastitate premis, segetem quandam inimici germinis metant, nullam tibi tamen superni gratiam Numinis dira bellandi præstat ambitio: nec ferrum vires tuetur imperij, si cælestis Dominus offendatur. Regem te habere memento, cui oporteat considerare, quid placeat: cuius nos præcepta necesse est ipse custodire, præcipuè cùm nouerimus virtutis fortem dici non posse, quem vicerit indignatio. Deinde perpendere nos conuenit, quòd nemo diligentiùs propria tuetur, quàm qui aliena non appetit.* Hæc dixit Legatus, & his contregit animum etiam barbarissimi Regis, ne auderet ampliùs regnum suum firmare damnis immerentium: non enim fertum vires tuetur imperij, si cælestis Dominus offendatur. Debent enim Principes meminisse, supra se esse omnipotentem Regem Deum, cui oporteat considerare, quid placeat, ne dirissime vapulet, qui illius placitis propria amat præferre; & hæc optima proprij status seruandi ratio putetur, si quis abstineat à damno alijs inferendo, nec vel in minimis deuiet ab eo, quod pla-

Psalm. 19. ceat Deo. Vt meritò dicatur Psal. 19. *Hi in curribus, & hi in equis; nos autem in nomine Dei nostri inuocabimus. Ipsi obligati sunt, & ceciderunt: nos autem surrex.* &c. Quibus principes & Principes comparantur; nimirum Principes, qui exercitus valentiam, armorúmque virtutem curantes, & bellicam omnem fortitudinem comparantes, paruam, aut nullam rationem Dei, eiúsque diuini beneplaciti habent; & dum sua promoueant studia, quod ad Deum spectat, in vltimis statuunt: & Principes, qui nihil antiquius, & charius, & prius habent, quàm Dei beneplacitum. Et illi quidem ceciderunt ab initio mundi; hi autem erecti sunt, & confirmati valdè. Quò spectans Theodahadus, Rex Italiæ,

Cassiod. apud Cassiodor. 10. variar. 16. fatur: *Talia siquidem, qualia promittimus tacentes, tramite asserit: quia debemus ista, non homini. Nam, qui per lectiones sacras antiqua regna cucurrimus, quid aliud optare possemus, nisi quod Dominatoris in alijs placuisse sentimus? Ipse enim remunerator est bonorum omnium Deus.* Et sanè, qui antiqua regna transcurrit lectione, sic necessum est affici (nisi ameus animo sit,) vt regni firmitatem non quærat nisi per inquisitionem beneplaciti diuini, quod solum regnorum stabilimentum inuenitur, & humanæ promotionis fulcrum.

§. XVI.

Innocentium calamitatibus proprium lucrum quærere, & abiectissimum, & iniquissimum est.

NOscant Principes Regis abiectissimi, & iam iam funditùs exterminandi consilium; nimirum: *Omnibus diebus quibus filius Isai vixerit super terram, non stabilieris tu, neque regnum tuum. Itaque iam nunc mitte, & adduc eum ad me: quia filius mortis est.* Nullam iniuriam à Dauide acceptam memorat, & nihilominùs eum morti destinat eò solum, quia eius mortem propriæ gloriæ augendæ, & confirmandæ credit profuturam. Heu miserandum peruersi hominis consilium, non dubitans propria lucra perquirere, vel de immerentis ruina! Pulchrè hoc consilium tradit D. Zeno

Zeno. serm. de iust. dum auaritiæ expendens mala, sic inquit: *Inde fraus, periurium, rapina, lites, ac bella: quotidie iactura alienis quæritur lucrum, & præscriptio industria vocatur; & appetitio rei alienæ sub prætextu propriæ defensionis, ac diligentia calidissimis argumentis vrgetur, vt quis indefensus, aut innocens, quod habet, perdat legibus. Gloriosus, qui volet, ista iustitia: veruntamen sciat, quia misero est miserior, qui miseriis ditatur alienis. Quisquamne iustum putet eum, qui vtilitatem rei familiaris pietati proponit?* Probat Sanctus, vt semper rei temporariæ vtilitas postponi pietati debet, ne prætextu proprij commodi retinendi, detur locus Dei perdendi. Insuper probat, quàm sit ille propriæ defensionis iniustus prætextus, qui innocuis iniuriam defert. Cui sanè similis erat ille, Iudith c. 2. *Factum est verbum in domo Nabuchodonosor Regis Assyriorum, vt defenderet se.* Prætextus quidem erat propriæ defensionis: at reuerà tyrannica inuasio erat rei alienæ, dum aduersùs immerentes parabantur bella. Tandem illud ibi sapientissimè asseritur, nimirum: *Miserior est misero, qui miseriis ditatur alienis.* Hoc omnium præstantissimum apparet, quòd nullius casu tua gloria firmetur. Hinc de æterni Regis throno ait Psal. 88. *Thronus eius sicut Sol in conspectu meo, & sicut Luna perfecta in æternum: & testis in cælo fidelis.* Quæ sic Psal. 88.

ex Hebræo transfert Vatablus: *Solium eius coram me, vt Sol præstabit Firmum vt Luna manebit, quæ est certus in æthere testis.* Conueniunt cum Vatablo Kimni, & Fiuminius, dum cum Luna sola coniungunt, quòd sit testis in cælo perfectus. Et, cur potiùs ad Lunam pertinere dicitur, quòd æterni, & inuestabilis throni testimonium perhibeat? Cur id non magis ad Solem pertineat? Sol sic lucet, vt omnibus syderibus lumen eripiat, dum ipse lucet: at Luna inter alia sydera lucet, nulli lumen eripit: quod argumentum est regni maximè duraturi. Id quod spectans Plinius in Traiani Pa- Varabl. Kimni. Fiumin.

neg. ait: *Est hoc natura syderibus, vt parua, & exilia validiorum exortus obscuret. similiter Imperatoris aduentu, Legatorum dignitas inumbratur. Tu tamen maior omnibus quidem eras, sed sine vllius diminutione maior. Eandem authoritatem præsente te quisque, quam absente retinebat. Quin etiam plerisque ex eo reuerentia accesserat, quòd tu quoque illos venerabare.* Hoc suo Traiano Plinius decantabat, quòd sciret id conducere ad Principem æternandum. Plin.

1. Reg. 20. Cúmque illuxisset mane, venit Ionathas in agrum iuxta placitum Dauidis, & puer paruulus cum eo, & ait ad puerum suum: Vade, & affer mihi sagittas, quas ego iacio. Cúmque puer cucurrisset, iecit aliam sagittam trans puerum, &c.

§. XVII.

Triumphantium virorum otium nunquam imbelle.

DVm se bonus Princeps Ionathas amœnat in agro, non desidiosus agit; sed sagittis certò iaciendis operam dat. ait enim ad puerum: *Vade, & affer mihi sagittas quas ego iacio.* Sic triumphatoris viris otia minime imbellia sunt, sed bellorum ictus, & congressus meditantur. Id quod in Auito suo extollebat Sidon. Apollin. in eius Paneg. fatus: Sid. Apoll.

Iam præfectura perfunctus culmine tandem
Se dederat ruri: nunquam tamen otia, nunquam
Desidia imbellis, studiúmque, & inta quieto
Armorum semper, &c.

Sanè cui triumphi, & victoriæ de hostibus cordi erant, non desidia imbellis placebat; sed vel quietem, & otia implebat meditamentis certaminum. Huc spectent, qui amant aureas detriumphare Potestates, & vel in quiete iacula tractent, congressus meditentur, vt quod relaxamentum creditur laboris, in veritate sit studium triumphandi. Ad hæc Ennod.

pulchrè D. Ennod. in Paræn. de fid. *Fabricatum Martem cæpus militem suscepit, quem simulacrum mentita dimicationis animauit; nec pedem retorquet à classicis, cui buccinarum clangor, & ministeria belli inter pacis blandimenta crepuerunt. Vsu enim virtus nutrita grandescit, & de institutione nascitur periculorum tolerantia consummati roboris vires principia videntur timere: Ne manifestis cedant illibus, frequenter tenuisse imagine ferienda.* Sic nunquam imbelle otium milites in arena triumphatores præmittit. Quò reducit Quintilianus declam. 3. Romanorum super omnes fortitudinem: ait enim: *Si verò æstimemus, Imperium populi Romani ad hunc diem militari disciplina* Quintil.

ta ſtetit. Non enim nobis, aut multitudo maior eſt, quàm cæteris gentibus; aut vehementiora corpora, quàm vel his ecce Cimbris; aut maiores opes, quàm locupletiſſimis regnis; aut mortis contemptus facilior, quàm pleriſque barbaris cauſam vitæ non habentibus. Principes nos facit ſeueritas inſtitutorum, ordo militiæ; amor quidam laboris, & quotidiana exercitatione aſſidua belli meditatio. Expende illam cauſam Romanorum triumphorum, nimirum ait: *Quotidiana exercitatione aſſidua belli meditatio.* Pacifici etiam ludi bellorum erant meditationes: ne vel in quiete à bello vacarent. De quo plura 1. tom. in Euangel. lib. 3. cap. 2. §. 2. & tom. 1. in vet. Teſtam. & alibi.

1. Reg. 20. Surrexit Dauid de loco, qui vergebat ad Auſtrum, & cadens pronus in terram adorauit tertiò: & oſculantes ſe alterutrum, fleuerunt pariter: Dauid autem ampliùs. Dixit ergo Ionathas ad Dauid: Vade in pace: quæcunque iurauimus ambo in nomine Domini dicentes: Dominus ſit inter me, & te, & ſemen tuum, & ſemen meum in ſempiternum. Et ſurrexit Dauid, & abiit, *&c.*

§. XVIII.

Singularia beneficia ſingulari ſunt honore proſequenda.

VEnientem Ionatham Dauid modò pronus in terram ſemel, & ter adorat, de quo ait Text. *Cadens pronus in terram adorauit tertiò*, &c. Et ſanè non ſic adorauit Regem, cùm primùm in eius præſentiam ab ouibus venit; nec ſic anteà vnquam Ionatham adorabat, quem ſæpè conueniebat. Cur ergo, quam paſtor, & humilis nec Regi præſtitit adorationem, illam modò Ionathæ præſtat? Nouerat modò Ionatham ſingularem benefactorem ſuum, & adeò ſingularem, vt pro illo ſeſe parenti Regi opponeret, nec dubitaret regiam gratiam Dauidis amicitiæ poſthabere. Iure ergo tam ſingularia beneficia à Principe Ionatha in ſe profecta, ſingulari veneratione, & honore proſequi gratus Dauid decreuit. Quis enim ferret venerationem erga benefactorem non creſcere, quando in eo adeò ſingulariter beneficia conferenda creſcebant? Aiebat Malachias c. 3. *Statim veniet ad templum ſuum Dominator, quem vos quæritis; & Angelus teſtamenti, quem vos vultis. Ecce venit, dicit Dominus exercituum: & quis poterit cogitare diem aduentus eius? Et quis ſtabit ad videndum eum? Ipſe enim quaſi ignis conflans.* Mirabar, quòd hæc verba à Patribus paſſim aſſumantur, pro Ieſu aduentu in templum, quando in brachiis Mariæ ſublatus fuit, vt ibi Deo ſiſteretur. Et quando tunc paruulus, & recèns natus intrabat, cur tam acer oſtenditur, vt nemo ſit, qui audeat coram illo comparere, vt ignis dicatur omnia conſumens, & perdens? Pulchrè rem miratus Guarricus Abbas ſerm. 3. de Purificat. ſic philoſophatur in rem præſentem: *Te, ô fidelis Sion, thalamus tuus arguit: quòd cùm ſatis tibi prædictum eſſet: Ecce veniet ad templum ſuum Dominator, quem vos quæritis: adorna templum: induere veſtimentis gloriæ tuæ, ciuitas ſancta, tu tamen nihil prorſus ad quotidianum cultum templi in aduentu ipſius addidiſti, non vela, nō coronas, non lucernas plures, aut victimas, aut alios pſalmos, aut cantica: omninò inhonoratum, inſalutatum remiſiſti, qui te ſaluare venerat. Ideò vtique tum iſte thalamus, domus gloriæ tuæ deſerta ibi relinquetur.* Expende illam cauſam deſolationis Ieroſolymitanæ; nimirum: *Tu tamen nihil prorſus ad quotidianum cultum templi in aduentu ipſius addidiſti.* Quando ipſe Dominus tantùm addidit beneficiis ſuis, vt ipſe per ſe ipſum ad templum veniret; Iſraelitæ nihil cultus, & venerationis addiderunt; & ideò periêre funditùs. Crede mihi: perituri hominis eſt illa manus, quæ, cùm multa ſit in accipiendis beneficiis, in honore reddendo nihil oſtendit peculiare. Manus enim Dei illa eſt, quæ auget honorem, vbi experitur in ſe officia aucta. Danielis cap. 3. ad oſtium fornacis accedens Nabuchodonoſor, cum tribus pueris illæſis vidit & Filium Dei: ait enim Textus: *Species quarti ſimilis Filio Dei.* Et ſtatim totus effunditur in diuinas laudes, cœpitque Deum prædicare, eiúſque magnalia populis edicere, & ſcriptis diuulgare. Et vnde Rex barbarus tantus in Deo laudando, & prædicando inuentus eſt? Ait D. Hippolyt. Mart. orat. de conſummat. ſæculi: *Quando ſcriptum eſt: Cor Regis in manus Domini, hac profectò eſt manus Domini, vt cognoſcens eum in camino, ipſum glorificaret, & prædicaret.* In aduentu Filij Dei ad caminum Babylonicum, quis numeret honores illi exhibitos à Rege Nabuchodonoſore? Et eum prædicauit, & glorificauit multis: in quo ſanè oſtendebatur diuina manus cor Regis moderans: ea eſt enim manus diuina, quæ multis auctis honoribus beneficia ſingularia nos proſequi faciat. Quæ autem manus multa eſt in accipiendo, & parua in dando, longè diſtat à Deo, & eius ſalutari. Dicebat Leuit. 7. *Qui offert victimam pacificorum Domino::: tenebit manus adipem.* Ex Græco legitur: *Manus eius offerent hoſtiam Domino.* Ad quæ verba ait Orig. hom. 5. in Leuit. *Non homo eſt, qui offert hoſtiam; ſed manus eius, id eſt, opera eius. Opera nanque ſunt, quæ commendant hoſtiam Deo: ſi enim retracta ſit manus ad dandum, & expanſa ad accipiendum; intra te eſt adhuc lepra tua, & offerre non poteſt hoſtiam ſalutaris.* Quis ſperet Dei ſalutare curtas habens manus ad dandum, & largas ad recipiendum.

Malach. 3.

Guarric.

Dan. 3.

Hippolyt.

Leuit. 7.

Orig.

§. XIX.

In ſanctis Viris per longè diuerſas virtutes quædam affulget æqualitas.

CVm ait Textus: *Et oſculantes ſe alterutrum, fleuerunt pariter.* rem notans Ioſephus lib. 6. cap. 14. ait: *Atque ita æquales Deo in mutuis amplexibus hærentes, iniquam ſortem ſuam deplorabant.* Expende illud: *Æquales duo.* Nec facilè inuenies, vnde Dauid, & Ionathas videantur æquales: ſi enim ad genus ſpectes, Ionathas filius primogenitus Regis: Dauid filius vltimus hominis priuati. Si fortunam reſpicias, Ionathas in regia verſabatur; Dauid in ſpeluncis latebat: ille ſalutem Dauidi procurabat; huic vix vacabat ſuo ſaluatori referre gratias. Cur ergo dicantur æquales duo? Vnde in tam diſpari conditione, & ſtatu potuit in illis oſtendi æqualitas? Non ignoro diſparitatem conditionis in vtriſque: ſed etiam noui in vtriſque affectum virtutis, & pietatis: in ſanctis autem, & piis hominibus nunquam non affulget quædam etiam per diuerſas virtutes æqualitas; vt meritò dicat D. Paulin. in Natali 8.

Ioſeph.

Omnes, quiſque ſuo radiabunt lumine Sancti,
Diſſimili fulgore pares, nec Iudice Christo
Alter in alterius meriti diſpendia creſcent.

Paulin.

In ſanctis Viris virtutum diuerſitas inuenitur; ſed quædam eſt vel in ipſa diuerſitate æqualitas, qua pares ſunt, etiamſi longè inter ſe diſſimiles videantur. Matth. cap. 14. dicitur de Petro: *Deſcendens Petrus de nauicula, ambulabat ſuper aquam, vt veniret ad Ieſum.* Sic Petrus ambulabat ſuper aquas. Longè aliter Moyſes cum ſuis Iſraelitis Exod. 14. de quibus dicit: *Ingreſſi ſunt filij Iſraël per medium ſicci maris.* Moyſes ſic ad aquas, vt per aridam iter faciat; Petrus ſuper ipſas aquas graditur. Quis neget magnam in iis eſſe diuerſitatem? Sed accipe D. Paulinum de illis ſantem vbi ſuprà:

Matth. 14.

Exod. 14.

Cernite diſtinctos actus, ſed honore iugatos
Teſtamentorum veteriſque, nouique Magiſtros,
In quibus vna dedit geminas ſapientia leges,
Atque ita virtutes varias par gloria penſat.
Non Petrus irrupit virga mare; ſed neque Moſes
Æquoris inceſſit liquido; tamen vnus vtriſque
Fulget honor; vnus quoniam fuit author vtrique,
Scindere aquas virga, pedibus calcare fluenta.

Paulin.

Non potuit diuerſitas viarum eripere Petro, & Moyſi æqualitatem illam, qua Sancti ſolent vno fulgere ſub honore, eò quòd vnum habeant meritorum authorem.

§. XX.

Lacrymæ piæ feſtinatiſſimè nos in bonum deducunt.

MIrabar duos validiſſimos duces, Ionatham, & Dauidem, ſic teneris vacare lacrymis, vt dicat Text. *Fleuerunt pariter; Dauid autem ampliùs.* Sed illud mirandum magis,

magis, quòd Dauid, ille gigantum interfector, largioribus detineatur luctibus; eo præcipuè tempore, cùm illi erat magis ad asylum festinandum: sic enim illum paulò antè monebat Ionathas: *Festina velocius, ne steteris.* Festinare moueris, ò bone, & lacrymis vacas? Cur non magis te expedis à luctu, & viam in asylum aliquod arripis? Non immeritò, cùm illi festinandum erat, piis lacrymis vacabat: namque piæ lacrymæ festinatissimè suos deducunt in refugij ciuitatem. Dicebat Cassiodor lib. de anima: *Tunc fortior,*
Cassiod. *cùm fleuerit: tunc celsior, cùm se prostrauerit; lacrymis reparat, quod gaudendo perdiderat; & quæ ad hostem voluptatibus innitata peruenerat, ad salutarem Dominum prosperrimè contristata festinat.* Ecce tibi, vt anima piis lacrymis vacans, prosperrimè festinat in salutare. Quò spectans Psalm. 125. aiebat: *Euntes ibant, & flebant.* Quæ verba meditatus D. Fulgent. ser. 10. de Mart. fatur: *Euntes ibant, & flebant: & non fle-*
Fulgent. *bant, sed flentes ibant, & ad æternam patriam tendebant. Ciuitas prolongabat, & illi flebant, vt peruenirent, quò tendebant.* Erant equidem illic lacrymæ pro alis, quibus citiùs ad ciuitates refugij conuolarent. Nec vllo possent impedimento retardari, quando lacrymæ vel altissimos muros quaterent, & superarent. Isaiæ cap. 38. audito mortis nuncio Ezechias confugit ad lacrymas, vt eius euaderet. Dicit enim
Isaia 38. Text. *Conuertit Ezechias faciem suam ad parietem, & orauit,* &c. Orauit, inquam, cum lacrymis ad parietem conuersus. Sed, cur orans, cum lacrymis, conuertere se ad parietem maluit? Crediderim ibi ostensam fuisse potentiam piarum lacrymarum, quæ vel muros valent irrumpere, & superare. Ait Hugo Victor. lib. 1 Miscellan. 2 tit. 11. *Hic compunctus ad parietem faciem conuertit: quoniam murum peccatorum, qui strui-*
Hug. Vict. *tur, cùm peccata peccatis adduntur, quibus inter peccatorem, & Deum separat, præ oculis ponit: & illud diruendum tentans, quot fletibus, quasi tot ictibus pulsat.* Sic boni aduersùs murum fletibus instant, vt qui potentes sint murorum impedimenta deprimere.

§. XXI.

Vnius Dei est in abiectione, & infirmitate præualere potentissimus.

NOn semel Ionathas à Dauide eiecto pacis fœdus rogat, tam sibi, quàm semini suo. Sed, quod mireris magis, nunc quando Dauid lugens, & mœrens cogebatur in latebras ire, statim Ionathas iurati fœderis mentionem infert: ait enim: *Vade in pace: quæcunque iurauimus ambo in nomine Domini dicentes: Dominus sit inter me, & te,* &c. Et quid necessum est, ò bone, modò iurati fœderis meminisse? Quid times ab abiecto, & deplorato homine? Si Dauid eiectus, & profugus à Ionatha requisisset iurati fœderis memoriam, non mirarer, nihil enim non timent miseri à felicibus: at Ionathas Regis primogenitus, in Regis primus quid timeat à misero, & eiecto Dauide? Cur instet ipse magis pro obseruatione fœderis initi? Erat equidem Dauid eiectus & profugus latebras requirens; sed & erat Deus in Dauide, cuius solius est in abiectione, & infirmitate metum vniuersis incutere. Quis neget abiectionem, & infirmitatem in Iesu, quando expirauit Cruce suffixus? Sed accipite Matth. 27. *Iesus autem iterum clamans voce magna*
Matth. 27. *emisit spiritum. Et ecce velum templi scissum est in duas partes à summo vsque ad deorsum: & terra mota est: & petræ scissæ sunt:::: Centurio autem, & qui cum eo erant, custodientes Iesum, viso terræ motu::: timuerunt valdè.* Quando & Crux, & mors, & infirmitas visebatur in Iesu; vnde timent isti? Ait D. Paulin in Panegyrico de obitu Celsi pueri:

Mente hominis trepidat vicina mortis ad horam,
Paulin. *Mente Dei nouit tempus adesse necis.*
In cruce fixus homo est. Deus è Cruce terruit orbem.

Plané ostendebatur homo in infirmitate mortis, & Crucis: sed Deus monstrabatur, quando inter ipsam Crucis abiectionem, & infirmitatem perterrefaciebat orbem. Iacob benedicens Iudam dicebat Genes. 49. *Requiescens accubuisti*
Genes. 49. *vt leo, & quasi leæna quis suscitabit eum?* Quæ sic ex Græco vertuntur: *Recubans dormisti sicut leo, & sicut catulus leonis,* &c. Et multis quæstionem facit, quis sic in somno sit, vt leo ibi appareat? Orig. homil. 17. in Genesim sapienter probat,
Origen. non hæc de Iuda, nec de aliquo puro homine dici posse; sed de Christo Deo: sic enim ait: *Mors Christi, oppressio, & triumphus Dæmonum fuit: omnem namque prædam, quam leo ille contrarius congregauerat, prostrato homine, & deiecto, hic leo interrupit: namque rediens ab Inferis, & ascendens in altum, captiuam duxit captiuitatem. Hoc ergo modo, & somno suo leo fuit vincens omnia, & debellans, & destruxit eum, qui habebat mortis imperium.* Expende illa: *Hoc ergo modo, & somno suo fuit vincens,* &c. Quippe stratus humi, & dormiens, aduersùs potentissimos hostes præualebat: solus enim est Deus, qui mediis infirmitatibus eas vires ostendit, quibus perterrefaciat vniuersos: vt dicat D. Proclus hom. de Natiu. ostendens Iesu Diuinitatem: *Seruus eum alapis cædebat, &* Proclus.
ipsa creatura horrebat. Sic tanta abiectione timorem creaturis incutiebat, quia Deus erat.

CAPVT VII.

Dauid apud Achimelech, & Achis.

Textus Historia.

VNa in amplexus, & lacrymas ruentes Dauid, & Ionathas, iuxta petram Ezel, discessum acerbissimum maturarunt: inde enim inconsultatus Dauid ciuitatem Nobe petiit, eò quòd ibi esset Achimelechus, alio nomine Abiatham Sacerdos, & Domini tabernaculum. Sic bonus ab huius religione, & illius amicitia non parum commodi sibi futurum sperabat. Obstupuit Achimelechus ad Dauidis accessum, vt vidit tantum ducem nullis seruis, nullis militibus associatum; quos à se in diuersa dimissos, & solitudinem procuratam ostendit Dauid, vt vrgentissimo, & secretissimo imperio Regis operam nauaret. Imò ait: Eò rei vrgentia deueni, vt nec alimenta, nec arma licuerit parari. Si ergo tibi in promptu sunt quinque ad minus panes, & hasta, aut gladius, ne, quæso, moreris; sed quàm celerrimè poteris, mihi offerantur. Erant tunc temporis in promptu Sacerdoti soli propositionis panes recenter educti à tabernaculo, & in sacrariis erat vnus gladius, quo, nimirum, Dauid Goliath percusserat, & Domino sacrarat. Vt panes sacros egentibus laicis daret, priùs illorum munditiem, & continentiam examinat. Nec dubitat testatæ continentiæ panes dare à tabernaculo sublatos: sed & Dauidi porrexit gladium; rem attentiùs notante Doeg Idumæo, qui Saülis pastoribus præfectus fortè tunc aderat. Igitur Dauid acceptis panibus, & gladio, diuinóque consulto oraculo de viæ prosperitate, & ciuitatem Nobe, & omne solum Israeliticum fugiens ad Achim Gethæorum Regem, quamprimùm transiuit. Nullus iuuentus fuit è sociis, aut seruis, qui cum Dauide in hostili regione auderet commorari: quapropter solus ingressus Achis aulam, se Israelitem fatetur; sed à suis offensum velle sub tanti Regis signis militare. Non fuit ingratum Achis, præstantem militem, etiam ab hostibus sibi adscire, quod nunquam solet Regibus esse ingratum. Non tamen eiecto à propriis, diu licuit in tuto esse in alienis. Nescio enim, vnde rumor quidam exortus cœpit Gethæos solicitare, an aduentitius miles esset Dauid ille cantatissimus occisor Philisthinorum, & potentissimus Israelitarum? Quæ murmura vt easufflaret, vel saltem sopiret Dauid, eò consilij deuenit, vt se insanum, & amentem simularet. Nec mora, aggressus ea, quæ solis fiunt ab insanis, sic affecit Regem, vt despectis suspicionibus, amentem contempserit, & à se amandarit.

1. Reg. 21. Venit autem Dauid in Nobe ad Achimelech Sacerdotem: & obstupuit Achimelech, eò quòd venisset Dauid, & dixit ei: Quare tu solus, & nullus est tecum? Et ait Dauid ad Achimelech Sacerdotem: Rex præcepit mihi sermonem, & dixit: Nemo sciat rem, propter quam missus es à me, & cuiusmodi præcepta dederim tibi: nam & pueris condixi in illum, & illum locum.

§. I.

§. I.

Hominis propriissimus est perpetuus motus, vt nunquam in eodem consistat.

Matth. 20.

August.

IN primis ostenditur Dauidis in ciuitatem Nobe aduentus: dicit enim Textus, *Venit autem Dauid in Nobe.* Nihil autem magis proprium hominis, quàm minimè in eodemque quiescere, sed in continuo motu esse. Hinc Matth. 20. *Duo cæci sedentes secus viam audierunt, quia Iesus transiret, clamauerunt dicentes: Domine, miserere nostri, fili Dauid.* Alibi non semel dicitur Iesus à Dæmonibus vocatus Filius Dei, cur à cæcis istis non magis vocatur Dei, quàm Dauidis filius? An nequiores erant in Iesum, quàm Dæmones? Absit: sed, cùm audissent, *quia Iesus transiret*, ex transitu magis excitati sunt ad conditionem hominis cognoscendam, & prædicandam: hominis enim est, in transitu esse, non Dei. Ait D. August. in Psal. 109. *Denique & illi cæci ad viam sedebant, ibi transeuntem senserunt, & clamando tenuerunt: in vita enim sæculi huius hoc transitorium suo Dominus operatus est, & hoc transitorium pertinet ad filium Dauid; ideò illi Domino transeunti clamarunt: Miserere nostri, fili Dauid, tanquam dicerent: Filium Dauid transeuntem cognoscimus,* &c. In quo humana conditio est, non potest non in transitu esse, nequit in eodem permanere, sed ad alia, & alia transire, & huc adesse, & abesse. Quò trahenda sunt dicta tom. 3. de Christo figurato, lib. 6. cap. 8. §. 15.

§. II.

Fidelis homo primum asylum à sacris quærit.

Zeno.

PRorsus à Saule reiectus Dauid, & in perpetuum ab eius aula relegatus nullum priùs meditatur asylum, quàm Dei tabernaculum, eiúsque Sacerdotem: de eo enim sic habetur: *Venit autem Dauid in Nobe ad Achimelech Sacerdotem.* Translatum à Silo Dei tabernaculum in Nobe erat, quod sibi Dauid in suis laboribus asylum primum meditatus fuerat. Et meritò: fidelis enim homo nullum asylum, nullam defensionem inueniet, si ad aliud, priusquàm ad sacra perueniat. Pulchrè enim ait D. Zeno lib. 1. serm. 1. de fide: *O quàm debilis est fides, cuius quotidie dissipantur variis argumentationibus membra! O quàm indefensa, quæ Regum, Iudicum, diuitum, aliquoties etiam, quod peius est gentium, desiderat patrocinia.* Equidem indefensus est homo fidelis, qui priùs sæculare, quàm diuinum, profanum, quàm sacrum inquirit patrocinium. Erant planè Dauidi à Saule offenso in promptu Regum, potentúmque amicorum patrocinia. Nónne tantus homo habebat in vicinis amicos validissimos? Nónne vel à Saulis hostibus poterat sperare refugium? Sed sciebat, quàm indefensa est fides, quæ non priùs a sacris quærit auxilium; ideò ad tabernaculum, & Sacerdotem confugit. Et id quidem sapientissimè: fidelis enim homo nunquam non periclitatur, vbi totus profanis, & sæcularibus fulcris nititur. Nemini nō patet sacrilega illa stultitia, qua Iudæi authorem suæ salutis morti tradentes homicidam hominem, & seditiosum petierunt donari sibi. Dicente namque Pilato, vtrum sibi vellent dimitti, Barabbam, an Iesum; clamauerunt

Ioan. 18.

illi Ioan. 18. *Non hunc, sed Barabbam. Erat autem Barabbas latro,* &c. Sed vnde isti in tantam insaniam deuenerunt, vt magis sibi vellent homicidam, & seditiosum latronem; quàm benignissimum Iesum? Reliquerant in causa illa Sacerdotum sententiam, qui vel muneris sacri vi constricti sapientiùs agerent: cucurrerunt ad sæcularia, & ethnici Principis prætorium, & quid inde nisi perditionem eli-

Hieron.

cerent? Ait D. Hieron. epist. ad filias Gerontij: *Barabbam ideò Iudæi Deo salis præferunt: quia ad iudicem sæculi conuolarunt.* Minùs errarent Iudæi aduersùs suam vitam, si in Sacerdotum concilio perstitissent, qui, licèt morti traderent Iesum, vt erant perditi; sed tamen sibi non peterent homicidam, & seditiosum. Vbi autem non à sacris, sed à profanis, non ex Deo, sed sæculari homine sperant consequi bonum reipublicæ; & seditiones, & extremas ruinas consequuntur. Væ stulto, qui in laboribus suis ponit priùs sæculi auxilia, quàm Dei; stat à consiliis profanorum, potiùs quàm sacrorum, piorúmque Sacerdotum. Fallar, nisi abeat in ruinam.

§. III.

Piorum Principum abiectio, & demissio dolori est Sacerdotibus.

Athanas.

AD ingressum Dauidis video Sacerdotem maximo stupore correptum: dicit enim Textus: *Obstupuit Achimelech, eò quòd venisset Dauid,* &c. Cuius stuporis causam expendens D. Athanas. orat. de semente ait: *Venerat Dauid ad Achimelechum Sacerdotem cum paucis comitibus: ibi consternatus Achimelech. Vnde hoc, inquit, vt dux copiarum solus iter facias? & vir clarissimus tam exiguo comitatu viatur?* Vt magnus Princeps in aliquali abiectione, & submissione apparuit, Sacerdos consternatur, & stupore non paruo afficitur. Habes autem 4. Iudicum: *Sisara autem fugiens peruenit ad tentorium Iahel, vxoris Heber Cinæi. Egressa igitur Iahel in occursum Sisaræ dixit ad eum: Intra ad me, Domine mi.* Sisara vir clarissimus, generosissimus, & multarum copiarum dux venit ad domum Iahelis solus, & incomitatus, quales solent venire fugientes duces. Nec ad conspectum eius stupet Iahel, nec consternatur. Cur ergo fœmina videns solum, & deiectum magnum ducem, non stupet, nec consternatur; Abimelech autem ad conspectum Dauidis incomitati, & deiecti totus in stuporem, & consternationem iuit? Priuata fœmina non æstimat deiectionem, & desolationem Principis: at magnus Sacerdos, cui cordi debet esse populi felicitas, nequit non contremiscere, & stupere in piorum Principum periculis. Hinc Ierem. 4. *Et erit in die illa, dicit Dominus: Peribit cor Regis, & cor Principum: & obstupebunt Sacerdotes.* Expende ordinem calamitatis, priùs enim dicitur interitura cor Regis, & cor Principum: vbi autem ostenduntur hi in calamitate, statim sequitur: *Et obstupebunt Sacerdotes.* Quippe Sacerdotum est dolere in periculis Principum piorum, quorum casus nunquam non Ecclesiæ accidit calamitosus. Ecclesiam fortè respiciunt illa verba Threnor. 1. *Plorans plorauit in nocte, & lacrymæ eius in maxillis eius.* Et vnde tantus Ecclesiæ ploratus, vt vtramque repleant lacrymæ maxillam? Accipite D. Ambros. orat. in obitu Valentiniani fantem: *Flet igitur Ecclesia pignus suum, & lacrymæ eius in maxillis eius. Percussa eras, Ecclesia, in maxilla tua, cùm amisisses Gratianum: præbuisti & alteram, quando tibi Valentinianus ereptus est. Meritò tibi non in vna maxilla, sed in vtraque fluunt lacrymæ: quia piè germanum vtrumque deploras.* Planè & dolori, & luctui sunt Ecclesiæ, casus Principum piorum.

Iudic. 4.

Ierem. 4.

Thren. 1.

Ambros.

§. IV.

Quæ ingentis proprietate vitia fundantur, excusabiliora sunt, quàm quæ arripiuntur mera electione voluntatis.

MIrabar, quàm faciles proponatur Dauid esse in mendacia: quippe ait Text. *Et ait Dauid ad Achimelech Sacerdotem: Rex præcepit mihi sermonem & dixit: Nemo sciat rem,* &c. Non hæsitauit; sed vt primùm interrogatus est, statim confugit ad mendacia, fingens se in Regis venire gratiam, cùm ab eo persequente coactus sit fugam capere. Et quis crederet in tanto viro posse inueniri adeò facilè mendacia. Ne mireris? etsi enim Dauid, & regius vir, & sanctus erat; tamen illius nationis homo inueniebatur, in qua non veritates, sed vmbræ, & species tractabantur. Ex quo non adeò in illis damnabilia erant mendacia. Huc spectans D. Gregorius lib. 18. Moralium, cap. 4. ait: *Mendacium sub veteri forsan Testamento minoris culpæ esse potuit, in quo per taurorum, hircorúmque victimas sacrificium non fuit ipsa veritas; sed vmbra veritatis.* Quorum erat non veris operam dare, sed adumbratis, minus damnabiliter declinabant ad mendacia: sumunt enim non paruam excusationem vitia, quæ ex gentilitiis nascuntur proprietatibus: vt inexcusabilia sunt, & duplo maiori pœna digna, quæ in mera fundantur electione voluntatis. Matth. 23. clamabat Iesus: *Væ vobis, Scribæ, & Pharisæi hypocritæ, qui circuitis mare, & aridam, vt faciatis vnum proselytum: & cùm fuerit factus, facitis eum filium gehennæ duplo quàm vos estis.* Proselytus vocabatur ille, qui ex gentibus in religionem Israelitarum conuertebatur: Pharisæi ergo non

Greg.

Matth. 23.

H paruam

paruam operam nauabant, vt gentes conuerterent, & in veri Dei adorationem traherent. Et quidem nonnullos trahebant: sed, quia tracti ab illis non solùm illorum religionem; sed & eorum vitiosos mores æmulabantur, simul cum illis in gehennam rapiebantur. Verùm illud maximè venit notandum; nimirum: *Facitis eum filium gehennæ duplo, quàm vos estis.* Si enim proselyti illi, eò quòd Pharisæorum vitia æmulabantur, in damnationem ibant; cur non Pharisæi magis? Cur isti duplo maiori pœna digni erant, quàm magistri, quorum sequebantur ducatum? Pharisæorum vitia illis adnascebantur, & propria illius nationis erant, illáque vnà ebibebant cum lacte: quæ proselyti arripiebant, mera voluntatis electione, & inde in illis maioris duplo pœnæ erant causa. Ait D. August. lib.
August. 16. contra Faustum, cap. 29. *Quia verò proselytus in non custodienda lege Pharisæos imitabatur, fiebat filius gehennæ. Propterea, quantùm arbitror, duplo, quàm illi: quia hoc negligebat implere, quod propria voluntate susceperat; non ex Iudæis natus, sed sponte Iudæus factus.* Non nunc innata infectio, sed mera voluntas in transgressionem ductabat; & ideò ibat in maiorem pœnam. Quæ enim nationis, gentisve sunt vitia, non sic exacerbant Deum, vt illa, quæ à sola mera voluntate peccatoris proueniunt.

1. *Reg.* 21. Nunc ergo, si quid habes ad manum, vel quinque panes, da mihi; vel quidquid inueneris. Et respondens Sacerdos ad Dauid, ait illi: Non habeo laïcos panes ad manum; sed tantùm panem sanctum: si mundi sunt pueri, maximè à mulieribus?

§. V.

Sobrietas in epulis infert castitatem.

PAnes petenti Dauidi, vt Sacerdos præbeat sacros, priùs inquirit de seruorum castitate: ait enim: *Non habeo laicos panes ad manum; sed tantùm panem sanctum: si mundi sunt pueri, maximè à mulieribus?* Non ait: Si tu mundus es; sed, illo prætermisso, seruorum pudicitiam examinat tatus: *Si mundi sunt pueri?* Et quando etiam Dauid comesturus erat de panibus, imò ipse principaliùs eos sibi petebat; cur etiam non examinat eius puritatem, & castitatem? Rationem huius mihi insinuant illa verba, nimirum: *Panes da mihi.* Quando enim tantus dux, in Regia versatus, solos appeteret sibi panes, meritò credebatur purus, & castus: tanta enim abstinentia in viro regio non poterat non generare in illo purissimam castitatem. Non absimile accidit Samaritanæ fœminæ, quæ cùm lasciuiæ rea ad fontem venisset, & ibi Iesum inuenisset, sic eius doctrinâ affecta est, vt omni luxuriæ spurcitia abdicata, pudicitiæ Christianæ operam nauaret. Et vn-
Ioan. 4. de incipit pudicitiæ thesaurum degustare? Ioan. 4. proponitur dixisse ad Iesum: *Domine, da mihi hanc aquam.* Cùm enim alterem omnium suauitatum coràm haberet, ab illo solam petiuit, & expetiuit aquam; cur de tanta sobrietate, in virgineam pudicitiam non abeat? Ait meritò D. Ambros. serm. 5. de Samaritana: *Quæ aquam petere venerat, pudicitiam repertauit.* Abeant in luxuriem, qui dapi-
Ambros. bus se ingurgitant, & pretiosis vinis madent; qui verò sic abstinent, vt aqua & pane contenti sint, ij totam pudicitiæ acquirunt puritatem. Parum dixi: fallar, nisi abstemius, & sobrius sic fugias omnia opera carnis, vt totus videaris spiritualis. Hinc Matth. 6. moneris dicere ad
Matth. 6. Deum: *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.* Et mirabar, quòd qui nos ad sortem angelicam, & vitam prorsus spiritualem vocabat; adhuc moneat, vt panem petamus. Quid panis cum spiritu? Multùm equidem similitudinis habet: is enim, qui dimisso pretio, & suauitate escarum, pane contentus est; tam longè abest ab omni voluptate carnali, vt prorsus spiritualis videatur. Ait D. Isidor. Pelus.
Isid. Pel. citatus in Cat. Græca D. Lucæ ad cap. 10. vers. 4. *Oratio, quam Dominus Discipulos suos docuit, nihil terrenum habet; sed omnia cœlestia, & ad animæ vtilitatem tendentia ::: Etenim nil præter panem requirere, spiritualis procul dubio, ac præclaræ, & philosophicæ mentis fuerit.* Nihil carnalis gustus habet, qui contemptis escarum deliciis solo pane contentus; sed totus spiritualis efficitur.

§. VI.

In iis, quæ ad Deum pertinent, nullus respectus personarum habendus.

NOn semel dubitare sufficit, cur Sacerdos in præsenti vt panes sacros exhibeat, de seruorum Dauidis, munditie quærat dicens: *Si mundi sunt pueri, maximè à mulieribus?* Cur de solis pueris quærit, & non de ipso Dauide? An dignitas Dauidis fecit, ne ab illo peteret Sacerdos, quæ à seruis eius requirebat? Absit: imò seruorum munditiem requisiuit, vt Dauidis etiam mundities requisita videretur: in rebus enim ad Deum spectantibus nullus est personarum respectus, in eadem obligatione sunt, & domini, & serui. Quod sic in præsenti insinuabat Caietan. Caiet.
fatus: *Non interrogat de ipso Dauide explicitè; sed de iis, qui cum eo erant honoris gratia: vt tamen intelligat Dauid idem requiri ab eo.* Licèt non interrogaret de Dauide expressè; tamen, dum de seruis interrogat, idem de Dauide insinuat exquirendum. Ea enim, quæ ad sacra, & Deum pertinent, simul obligant, & dominos, & seruos, absque vllo personarum respectu. Hinc Pharisæis accusantibus discipulos Iesu, quòd in Sabbatho spicas ad manducandum fricarent, respondit Dominus Matth. 12. *Non legistis, quid fecerit Dauid, quando esuriit, & qui cum eo erant? Quomodo in-* Matth. 12.
trauit in domum Domini, & panes propositionis comedit, quos non licebat edere, &c. Vt excuset pauperum suorum Discipulorum factum, recurrit Dominus ad factum Dauidis accipientis panes propositionis. Sed, quid cum Dauide commune habebant Iesu Discipuli? Dauid cantatissimus dux erat, populi liberator, gener Regis: Discipuli autem pauperes piscatores, & viles homunciones. An idem poterat esse respectu vilium hominum, & hominis regij? Equidem respectu Dei, & in iis, quæ ad Deum pertinent, in eodem sunt, & plebeij, & Reges. Adeò vt vel hinc eandem in Iesu, & in Creatore mundi Diuinitatem colligens Tertull. lib. 4. sic pungat Marcionem: *Quoniam Dauid, comitésque eius cum discipulis suis æquat in culpa, & venia ::: Ideò alienus est à Creatore?* Non equidem alius est Ie- Tertull.
sus à Deo Creatore; sed prorsus idem Deus est, quando nullum habet personarum respectum: sed & Principes, & seruos, siue in culpa, siue in venia, & fauore adæquat. Qui spiritus adeo proprius est Dei, vt non sine reprehensione sit, qui personas in diuinis administrandis respicit. Hinc Paul. ad Galat. c. 2. *Cùm venisset Cephas Antiochiam, restiti ei* Galat. 2.
in faciem: quia reprehensibilis erat. Priùs enim quàm venirent quidam à Iacobo, cum gentibus edebat: cùm autem venissent, subtrahebat & segregabat se, &c. Quæ verba expendens Tertull. lib. 4. in Marc. ait: *Porrò, etsi reprehensus est Petrus, & Iacobus, & Ioannes, qui existimabantur columnæ, manifesta causa est, personarum enim respectu videbantur variare victum.* In- Tertull.
de reprehensione digni dicuntur ij Apostoli: quia respectu vnius personæ aliter se habebant, ac respectu alterius. In conspectu Israelitarum scrupulosissimè vescebantur: in conspectu verò gentilis omnia indifferenter sumebant, permittebant. Quod nec in tantis Apostolis duxit Paulus tolerandum, vt quod alienum erat à spiritu Dei, qui perso- Deuter. 1.
nas non respicit. Vnde Deuter. 1. *Non accipies personam in iudicio, quia iudicium Dei est.* Eo enim ipso, quòd aliquid ad Deum pertineat, administrari petit sine personarum respe- Cyr. Alex.
ctu. Vt meritò dicat D. Cyril. Alex. ad c. 2. Amos: *Qui igitur in iustitiæ rationem adulterat, & personam respicit, in diuinam excellentiam contumeliosus erit.* Nunquam non est acceptio personarum iniqua Deo, quando cum hoc scrupulosè, & cùm illo laxissimè te geris.

§. VII.

Sacra à castis administranda.

NOlo præterire in præsenti id, quod sæpè aliàs ex hoc loco notaui; nimirum, quàm sint à castis viris sacra tractanda. Nanque Sacerdos hic non anteà porrigit panes sacros, quam munditiem accipientium examinet fatus: *Si mũdi sunt pueri, maximè à mulieribus?* Qui autem paratus erat dispensare in lege, vt propter necessitatem laici homines manducarent sacros panes, id sapientissimè cauet, ne manducaturi

ducatori sint carnalis copulæ fœditate maculati: amant enim sacra, non nisi castis, & puris hominibus communicari. Ideò Ioan. 19. dum Iesus esset in Cruce, ne matrem orbam relinqueret, illam astanti Ioanni commendauit aiens: *Mulier, ecce filius tuus.* Et cur Ioanni? Ait Arnoldus Carnot. tract. 10 hæc verba: *In Cruce debitum Matri reddit affectum. Addit quoque, & tradit exemplum, quòd ad conseruanda, qua sancta sunt, debeat eligi sanctitudo, nec Sacramentorum arcana impuris sint exponenda, non pectoribus; nec possit digne sacris ministrare mysteriis, nisi qui in schola studuerit continentiæ conuersari: decet enim, vt qui mundi officium exhibet, omnimoda splendeat sanctitate: quia omninò huic formæ contrarium, vt contrectet incorrupta corruptus, & purificatoriis muneribus manum apponat impurus.* Refugiunt equidem sacra ab impuris, & libidinis spurcitia fœtidis tractari; sed purissimos, & castissimos amant. Hinc Matth. 1. ait: *Cùm esset desponsata Maria Mater eius Ioseph, antequàm conuenirent. &c.* Quibus ostenditur claré, connubium Mariæ, & Ioseph non fuisse ad copulam carnalem; quando non sola Maria Virgo erat; sed & Ioseph etiam cum Maria degens abstinuit prorsus vel à cogitatione carnalis voluptatis, & in virginitate perseuerabat. Ex quo in rem præsentem argumentatur Petrus Damian. epist. 6. fatus: *Si igitur Redemptor noster tantoperè dilexit floridi pudoris integritatem, vt non modò de virgineo vtero nasceretur, sed etiam à virgineo nutritio tractaretur; & hoc, cùm adhuc paruulus vagiret in cunis: à quibus nunc, obsecro, tractari vult corpus suum, cùm iam immensus regnat in cœlo? Si mundis attingi manibus volebat in præsepio positus, quantam corpori suo nunc vult adesse munditiem iam in paterna maiestatis gloria sublimatus?* Cede mihi, qui diuinis adstas, qui sacris ministras; & renuncia omnibus carnalibus voluptatibus, & indue mundissimam castitatem, qua debitè sancta tractantur. Caue, ne impurus libidinis macula atratus accedas. Leuit. 10. *Arreptis Nadab, & Abiu, filij Aaron, thuribulis suis, posuerunt ignem, & incensum desuper offerentes coram Domino ignem alienum: Et egressus ignis à Domino deuorauit eos.* Qui ignis ille alienus fuit adeò abominabilis Deo? qui sic totum Sacrificium fœdauit, & Sacerdotes in cineres redegit? Ait Petrus Damian. lib. 4. epistola 4. *Cùm ad offerendum Deo terribilis Sacramenti libamen accedimus, cauendum valdè est, ne alienum ignem, hoc est, libidinis flammam inter salutares hostias deferamus.* Putat sanctus, ignem alienum esse libidinis flammam, qua succensus, qui sacris adstat, caueat, ne in cineres abeat.

Ioan. 19. Arnol. Car. Matth. 1. Pet. Dam. Leuit. 10. Petr. Dam.

1. *Reg.* 21. Et respondit Dauid Sacerdoti, & dixit ei: Equidem, si de mulieribus agitur, continuimus nos ab heri, & nudiustertius, quando egrediebamur, & fuerunt vasa puerorum sancta. Porrò via hæc polluta est; sed & ipsa hodie sanctificabitur in vasis. Dedit ergo ei Sacerdos sanctificatum panem: neque enim erat ibi panis, nisi tantùm panes propositionis, *&c.*

§. XIII.

Continentia à voluptatibus carnalibus sanctitas vocatur.

VNam continentiam nominat, & de illa sola vocat pueros suos sanctos: sic enim ait: *Si de mulieribus agitur, continuimus nos ab heri, & nudiustertium, quando egrediebamur, & fuerunt vasa puerorum sancta.* Ea continentia asserta sanctitatem puerorum asserit. Nec mirum: solenne enim est apud sacros Scriptores, quòd continentia à carnali voluptate dicatur sanctitas. Sic Paul. 1. ad Thessalonicens. 4. *Hæc enim voluntas Dei, sanctificatio vestra, vt abstineatis vos à fornicatione, vt sciat vnusquisque vas suum possidere in sanctificatione.* &c. Quæ verba tractans Tertul. lib. 5. in Marc. cap. 15. ait: *Quam autem sanctitatem nostram, voluntatem Dei dicat; ex contrario, quod prohibet, agnosce. Abstinere enim, inquit, à stupro; scire vnumquemque suum vas in honore tractare, dum non in libidine, qua gentes.* Itaque continentia nostra habetur à Paulo sanctitas à Dei voluntate in nos collapsa. Similiter Exod. 19. dicit: *Descenditque Moyses de monte ad populum, & sanctificauit eum. Cúmque lauissent vestimenta sua, ait ad eos: Estote parati in diem tertium, & ne appropinquetis vxoribus vestris.* Dicitur Moyses sanctificasse populum, quem docuit abstinere ab vxoribus triduo illo; vt castitas illa triduana sanctitas sumatur. Quò respiciens D. Ambros. lib. 1. Officior. cap. 50 ait: *Castificabatur etiam populus per biduum, aut triduum, vt ad Sacrificium purus accederet.* Qui in Textu sacro dicitur sanctificatus, ab Ambrosio, explicationis gratia, ponitur castificatus: idem enim sonat ibi castitas, & sanctitas. Et nescio an quid gloriosius dici posset de castitate: quæ enim de vniuersis virtutibus, in vnum congregatis, dicitur sanctitas; & ea de vna castitate prædicatur. Matth. 5. dicebat Dominus: *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Quæ verba explicans D. Chrys. hom. 15. in Matth. ait: *Mundos verò hîc appellabat, aut vniuersalem virtutem tenentes, & nullius sibi mali conscios; aut continentia conspicuos. Nihil enim nobis est ita opus ad videndum Deum, vt istius puritate virtutis. propter quod Paulus ait: Pacem sectamini, & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum.* Sub mundorum nomine duas classes Sanctorum ponit Chrysostomus; vel, qui omni virtute splendent; vel, qui continentia conspicui sint: & hos putat æquè posse intelligi per illorum vocabula, & proprietates: quando enim de fulgentibus in omni virtute dicitur, quòd sancti sint, & Deum conspecturi, & eadem dicuntur de castis.

1. Thessal. 4. Tertul. Exod. 19. Ambros. Matth. 5. Chrysost.

§. IX.

Ad perfectam sanctitatem pertinet, quòd quis se à licitis contineat voluptatibus.

ETsi de castis omnibus possit sanctitas prædicari, vt vidimus; tamen in præsenti Dauid aliquod singulare specimé sanctitatis indicabat: ait enim: *Si de mulieribus agitur, continuimus nos ab heri, & nudiustertius, quando egrediebamur, & fuerunt vasa puerorum sancta.* Non enim de continentia à fornicatione, & stupro, siue adulterio loquitur: credendus nanque est vir bonus, non solùm ab heri, & nudiustertius; sed semper vsque tunc abstinuisse à criminibus talibus. Loquitur autem de continentia à licita voluptate carnis, quam de vxoribus propriis sumere vacabat; & cui egressi à domo libero animo renunciauerant. Ex hac autem renunciatione à licitis voluptatibus, sapienter vocat pueros suos sanctos dicens: *Et fuerunt vasa puerorum sancta.* Ad perfectissimum enim sanctitatis specimen pertinet, quòd à licitis sumendis prorsus vaces. Exod. 19. *Descenditque Moyses de monte ad populum, & sanctificauit eum. Cúmque lauissent vestimenta sua ait ad eos: Estote parati in diem tertium: & non appropinquetis vxoribus vestris.* Dicitur Moyses sanctificasse populum: & statim modus sanctificationis proponitur in eo, quòd monebantur, vt ab vxoribus abstinerent. Quod notans ibi Rupert. ait: *Valdè autem considerandum, quòd sanctificare iussus populum Moyses, eandem ita sanctificationem determinat: Ne appropinquetis vxoribus vestris. Ergòne appropinquare vxoribus res est illicita? Non vtique. Sed quid est sanctificari, nisi abstinere etiam à licitis? Nam, qui abstinet solummodo ab illicitis, pœnam quidem euasit peccati: sed gloriam non est assecutus sanctitatis.* Et quidem gloria sanctitatis perfectæ in eo lucet, qui nouit, se etiam à licitis abstrahere. Nónne perfecta sanctitas in similitudine ad Deum consistit? Ait Dominus epist. 1. Petri cap. 1 *Sancti eritis, sicut ego sanctus sum.* Sed hæc Dei similitudo præcipuè in iis fundatur virtutibus, quæ licita etiam propter Deum reiiciunt. Genes. 1. *Creauit Deus hominem ad imaginem, & similitudinem suam: ad imaginem Dei creauit illum: masculum, & fœminam creauit eos.* Primò dicitur creatus homo ad imaginem, & similitudinem Dei: secundò, prætermissa similitudine solùm dicitur creatus ad imaginem. Et cur non dicitur etiam in secundo creatus ad similitudinem? Adiunctum erat illud: *Masculum, & fœminam creauit eos.* quibus homo aptabatur ad coniugia, & ad voluptates, quæ licitè in coniugiis nascuntur. Et iis dum fruitur, perfectam Dei similitudinem acquirit, cuius est renunciare etiam voluptatibus licitis. Ad hæc ait Tertullian. in Exhort. ad castit. *Voluntas Dei est, sanctificatio nostra. Vult enim imaginem suam nos etiam similitudinem fieri, vt simus sancti, sicut & ipse sanctus est. Id bonum, sanctificationem dico, in species distribuit complures, vt in aliqua deprehendamur.*

Exod. 19. Rupert. 1. Petr. 1. Genes. 1. Tertul.

mur. Prima species est virginitas à natiuitate. secunda virginitas, illam post matrimonium vnum interceptum, deinde sexus renunciamus. Itaque, qui ad imaginem Dei nos sumus, volt Deus, vt etiam ad eius similitudinem simus: vt inde perfectissimam sanctitatem habeamus. Quod sanctitatis, & similitudinis honum diuisit in plures species continentiæ, sed quæ omnes à licitis abstineant: virginitas enim, quæ matrimonium fugit, licitum quid vitat; sed in quo perfectam sanctitatem, & cum Deo similitudinem æmulari dicitur. Quò spectans S. Sixtus Pap. epist. de malis Doctoribus, in fine, ait: *Nihil est enim tam charum Deo, quàm castitatis bonum, in quo præcipuè eius similitudinem gerimus, si incorrupti, & integri iugiter mansentimus: est enim infinita virtus corporis, vincere voluptatem, qui hostem vicit, fortior fuit, sed altero: qui autem libidinem repressit, se ipso fortior fuit.* Sic ibi.

Sixtus P.

§. X.

Nullum aduersum non facilè superat, qui continentiam in se testatam facit.

NOn negat Dauid in via illa tridnana multas maculationem contrariarum sacris occasiones extitisse; sed etiam fatetur illas facilè depellendas à viris castis. Quò spectant illa: *Porrò via hæc polluta est; sed & ipsa hodie sanctificabitur in vasis.* Equidem vasa, nimirum, corpora, quæ sanctitate pollebant castitatis, facile depellerent vniuersas alias maculas, adhibitis lustrationibus sacris. Aiebat D. Ephrem de humil. compar. cap. 87. *Serua, frater, castitatem corporis tui; quam si in charitate Christi custodieris, omnem facilè virtutem perfectè exercere, & assequi poteris. Nam qui in te inhabitat Spiritus sanctus, super te gaudebit, quòd templum Domini puritate, ac recta voluntate honoras; ideòque consecrabit te ad omne opus bonum.* Hoc à nobis poscitur, vt castitatem habeamus, qua faciles reddimur ad omne opus bonum. Imò ad remouendos vniuersos virtutis obices Saüli dicebat Dominus per Samuelem, 1. Reg 15. *Nunc ergo vade, & percute Amalec, & demolire vniuersa eius: non parcas.* &c. Vnus Amalec funditùs extirpari mandatur. Et cur Amalec sic funditùs exterminandus? In Amalec luxuriæ stimuli significabantur, qui, si semel eradicati fuerint per castitatem; & cætera Dæmonis pericula facilè exsufflantur. Ait D. Paulinus epist. 42. de Martiniani naufragio:

Ephrem.

1. Reg. 15.

Paulin.

> *Occidat Amalec, & pio fauus, Deo*
> *Peccata carnis immolet:*
> *Quibus peremptis interit quoque Zabulus*
> *Insensus æternùm Deo.*

Expende illa: *Quibus peremptis, interit quoque Zabulus.* Quippe peremptis carnis insultibus, perit Diabolus; omnia facilè depelluntur iacula. Vt meritò moneat Paulus ad Hebræos cap 12. *Pacem sequimini cum omnibus, & sanctimoniam.* Anselmus ait: *Sanctimoniam, id est, castitatem.* & castitate pollenti merito dicitur, vt pacem habeat: post deuictos enim insultus carnis per castitatem, sic manes, quasi nullos inde hostes habeas. Dicebat D. Aug. serm. 43. de verbis Domini: *Vult homo castus, vt nulla insurgat in membris eius concupiscentia aduersaria castitati. Pacem vult; sed nondum habet. Quando autem ad illud ventum fuerit, vt nulla omninò surgat concupiscentia aduersaria; nullus erit hostis, cum quo luctemur: neque expectatur ibi victoria, quia de hoste cum victo triumphatur.* Ea perinde, quòd cùm ad id ventum fuerit, *vt nulla omninò surgat concupiscentia contraria, nullus erit hostis*, &c. De extinctis enim insultibus carnis, sic manes, quasi nullos hostes iam habeas.

Hebr. 12.

Aug.

§. XI.

Singulariter à Deo pascuntur, qui ad magna Christi mysteria destinantur.

VIde, quos panes dederit Achimelech Dauidi famescenti: nimirum ait Textus: *Dedit ergo ei Sacerdos sanctificatum panem: nec enim erat ibi panis, nisi tantùm panes propositionis.* Prouidit Deus, ne essent communes panes, quibus laici vescebantur: vt esuriens Dauid sanctificatum panem acciperet, qui minimè parebat laicis. Nec mirum: is enim erat Dauid, qui ad floridissimum Iuda regum fundandum, ad Christi diuini prosapiam regalibus stemmatibus ornandam iam eligebatur. Et non semel Deus eos singulariter, & diuinè pascit, qui eliguntur ad mysteria conseruanda Christiana. Notissima est historia S. Felicis, cantatissimi Martyris in ciuitate Nolæ, vt absconditus per manus mulieris ignorantis rem, sustentabatur pane, & carnibus; & de vicina cisterna capiebat aquam. Sed factum est, vt cisterna æstibus Solis siccaretur. Quid tunc? Accipite D. Paulinum cantantem in eius Natali 5. Paulin.

> Christus *tempore fertur in illo*
> *Sæpè sua pauisse manu, cæloque dedisse*
> *Pocula, non pluuiali aqua, quam nubila passim*
> *Omnibus effundunt; sed quem specialiter vna*
> *Gratia Felici mittebat ab æthere rorem.*
> *Nam nimiis, vt fit, tunc torrida Solibus æstas,*
> *Et puteum quoque siccarat, qui parca latenti*
> *Pocula præbuerat. Sed ne sitis vreret illum*
> *Carnea, qui Christum sitiendo ferebat, & istam*
> *Corporis afflicti pœnam, delata sereno,*
> *Inque globum tenuem nubes collecta per arctum,*
> *Impluuii dulcem sitientis in ora liquorem*
> *Influxit, quasi pressa manu, cæloque rorandum*
> *Velleris vberis succo lactente refecit.*

Quid pulchrius? Sanè, *qui Christum sitiendo ferebat*, debuit à Deo refici, ne siti sua, ne penitùs periret. Sed, qualiter refectus fuit? Accepit equidem a cælo pocula, *non pluuiali aqua, quam nubila passim omnibus effundunt; sed quem specialiter vna gratia Felici mittebat ab æthere rorem.* Cauebat Deus, ne tantus Christi portitor, communibus sustentaretur; sed quid peculiare acciperet ad sustentationem suam. Vt, nimirum, nubes in globum coacta ad eius labia accederet, & in ore rorem instillaret diuinum: vt quasi applicitus ad cælestia vbera, videretur alimenta suxisse. Sic, qui ad Christum pertinent, peculiari prouidentia nutriuntur. Audisti etiam de Romulo, & Remulo, vt proiecti in flumen ex vtero matris, & inde erecti, accurrentis lupæ vbera suxerint, & inde in tantos viros Romæ fundatores creuerint. An hoc vera est historia, an fabula? Ait D. August. lib. 18. de ciuit. Dei, cap. 21. *Si ad arguendum hominem Regem, qui eos in aquam proiici crudeliter iusserat, eis infantibus, per quos tanta ciuitas condenda erat, de aqua diuinitus liberatis, per lactentem feram Deus voluit subuenire, quid mirum?* Meritò August. non putat mirum, quòd Deus prouideret lupam, quæ vbera præberet, & lactaret esurientes illos infantes, qui ordinabantur ad fundandam Romam, Romam, inquam, quam caput imperij Christiani modò veneratur mundus. Similiter cùm audio Isaiæ cap. 45. *Hæc dicit Dominus Christo meo Cyro, cuius apprehendi dexteram, vt subiiciam ante faciem eius gentes ::: Propter seruum meum Iacob*, &c. Quibus ostenditur Cyrus ordinatus à Deo in regnum, & triumphos, vt Israelis populum solueret à seruitute, & suæ libertati, & splendori restitueret. Auditis, inquam, iis non miror, quòd vbi Cyrus infans à crudeli auo expositus fuit, vt voraretur à feris, à cane lactatus fuerit, quod refert ex Pompeio Trogo Rupert. lib. 7. de vict. Verbi Dei, cap. 24. sic enim mirabiliter prouidet Deus illis, quorum vtitur opera in protegendo populo suo.

August.

Isaia. 46.

Rupert.

1. *Reg* 21. Erat autem ibi vir quidam de seruis Saül, in die illa, intùs in tabernaculo Domini: & nomen eius Doëg, Idumæus, potentissimus pastorum Saül. Dixit autem Dauid ad Achimelec: Si habes hîc ad manum hastam, vel gladium? quia gladium meum, & arma mea non tuli mecum: sermo enim Regis vrgebat.

§. XII.

Temporalium bonorum cultor ad vtrumque promptus inuenitur, siue ad pietatem, siue ad impietatem.

CVrsim, & quasi per parenthesim, in præsenti, notat Textus sacer præsentiam Doeg in tabernaculo, dum illa inter Dauidem, & Sacerdotem aguntur; quippe

pe dicit : *Erat autem ibi vir quidam de seruis Saul, in die illa, intus in tabernaculo Domini ; & nomen eius Doeg, Idumæus, potentissimus pastorum Saul.* Dum Doeg dicitur potentissimus pastorum Saul, creditur à Iosepho, (Ioseph.) & aliis præfectus fuisse omnibus, qui regalium gregum curam agebant. Sed à pluribus cum Caietano, & Saliano (Caiet. Salian.) nostro putatur fuisse maximus Iudicum, & Præfectorum Magistratus. Et valdè notandum, quòd qui Magistratibus omnibus præfectus erat, & ipse potentissimus apud Regem ; tunc esset *intus in tabernaculo Domini* ; siue, vt vota Deo redderet ; siue, vt à diabolica lue curationem acciperet ; siue, vt per Sacerdotem oracula Dei inquireret. Et paulò post ille ipsemet, vt Regi irato morem gereret, vniuersos Sacerdotes trucidaret manu sua. Nec inuentus est alius, nisi iste, qui id auderet, vt habes cap. seq. Quis magis pius Doëg intus tabernaculum Domini orante : & quis magis impius illo omnes Sacerdotes percutiente ? Suspectos inde habe, homo, potentes viros, aulicos Præfectos, qui vt temporalia anxiè colunt, prout par putant, & faciem religiosi induût, & sacrilegi. Et videtur intùs in tabernaculis Dei, in Oratoriis, multa peragere pia, orationes fundere, & egressi inde ad nutum oculi omnem pietatem conculcant, Sacerdotes trucidant. Est, est bonorum temporalium nimius cultor, simul in cultu religionis, & in calcatione illius. Hos abominabatur Dominus Apocal. 3. (Apocal. 3.) dicens : *Vtinam frigidus esses, aut calidus : sed, quia tepidus es, incipiam te euomere.* Planè in frigido solùm inuenitur frigus, & calor solus in calido ; in tepido autem simul calor, & frigus inueniuntur, & inde nauseam prouocat ; sic in luxurioso, in latrone, in homicida, sola malitia inuenitur ; in religioso autem viro sola virtus, & iustitia. In temporalium bonorum cultore nimio, omnia inueniuntur simul, & pietas, & impietas ; & sacrilegium, & religio : vnde Deo est abominabilior. Ait Victorin. Episc. Pictauionensis : (Victor.) *Septima classis declarat homines locupletes, apud quos in cubiculo quædam Scripturæ tractantur : foris autem, an sint fideles, à nemine intelligitur. Et ideò ait ad illos, neque frigidos, neque feruentes illos esse, id est, neque incredulos, neque fideles : ad omnes enim omnia sunt. Et quoniam tepidus es, & nauseam facis ; vomam, inquit, te de ore meo.* Expende illa temporalis animi indicia clarissima ; nimirum : *Ad omnes enim omnia sunt.* Videlicet, omnium facies habent, & vultum, siue religiosi, siue sacrilegi ; aut pij hominis, aut impij. Videbis illos lætissimos in religione, & pietate ; sed statim vbi aliter ventus aliis, religionem vniuersam conculcant. (Matth. 13.) Hos etiam depingebat Dominus Matth. 13. dum seminis in petras decisi parabolam explicans dicit : *Qui autem super petrosa seminatus est, hic est, qui verbum audit, & continuo cum gaudio accipit illud ; non habet autem in se radicem ; sed est temporalis : facta autem tribulatione, & persecutione propter verbum, continuò scandalizatur.* Læti, & hilares videntur audire Dei verbum, illudque corde suscipere : sed reflante tentationis vento, statim diuinum semen abiiciunt. Vnde hoc ? Temporales sunt, hoc est, nimiùm temporalibus bonis sunt affixi. Ait Paschas. ibi : (Paschas.) *Vtens duritia cordis pluuiam diuini verbi ; nec habuit semen humorem virtutis, quo radicem firmaret seminis : quia temporalis erat ; nec ad æterna tendens.* Qui non æternis, sed temporalibus inhiat, & caducis, lapis est ad diuina : videbitur plenus religione, & virtute ; sed non habent hæ radices in illo ; ideo facilè transit ad sacrilegia, & vitia : ad omnes enim omnia fiet. Vt meritò dicat D. Athanas. (Athanas.) epist. ad solitariam vitam agentes, loquens de auarissimis Melicianis : *Non est sperandum, vt Antichristo Meliciani resistant : non illis curæ est veritatis, neque Christum abnegare inter mala numerant : non enim syncerè ad verbum Dei accesserunt ; sed ad omnia, tanquam chamæleontes, transformantur, semper mercenarij.* Quid pulchrius ? Vt mercenarij sunt, sic omnia fiunt iuxta placitum eorum, qui eos mercede conducunt.

§. XIII.

Ab eucharistico cibo non parum robur accrescit.

ANte sanctificatum panem sumptum minimè armorum meminit Dauid ; sed cùm primùm pane illo sacro refectus est, statim addidit : *Dixit autem Dauid ad Achimelec : Si habes hic ad manum hastam, vel gladium ? &c.* Et cur, cùm petebat panem, non simul petebat arma ? vtrisque enim tunc egebat ; sed priùs sese pane sancto refecit, & posthæc arma petiit ? Vt arma erant tela robustorum, sic tum solùm peti potuerunt, cùm Dauid erat sacro refectus pane. A cibo enim illo tantum accepit robur, vt iam nihil citiùs, quàm arma cogitaret. Quò spectans Theodor. (Theodor.) quæst. 52. ait : *Propter vitam propositam necessariò erat particeps sacri alimenti, vt ab eo roboratus, quæ sunt ei proposita, rectè gerat.* Itaque, pro robore adipiscendo priùs cucurrit ad sacrum panem, quo refectus in id roboris peruenit, vt statim ageret de habendis armis, & fortitudinis opera peragerer. Crede mihi : est in cibo cælesti robur, sine quo fieri nequit, vt aliquid fortitudinis habeas. Isaias c. 3. (Isaia. 3.) minabatur : *Auferem à Iuda validum, & fortem ; omne robur panis, & omne robur aquæ ; fortem, & virum bellatorem.* Vt fortes bellatores auferret, robur panis auferendum minabatur. Vt enim cælesti cibo refecti in id roboris veniunt homines, quo nihil cogitent citiùs, quàm arma, quàm bella, quàm certamina : sic ablato illo pane, vniuersi languescunt adeò, vt nec armorum velint audire vocabula. Ad hæc Procop. (Procop.) ibi aiebat : *Panem intelligis illum, de quo sic locutus Dauid : Panem cæli dedit eis. Aquas item, de quibus ait Propheta : Haurietis aquas in gaudio de fontibus Saluatoris, quibus qui carent, ne se quidem panis, & aquæ robur habere somniare audeant ; sed imbellibus cibis, & ad vitam roborandam impotentibus vesci fateantur, necesse est.* In solo cælesti epulo robur est, quo valeas aduersùs mala ; ab illo si abstineas, non robur, sed infirmitatem, sed certam spera calamitatem. Clamabat Dauid Psal. 42. (Psalm. 42.) *Percussum est sicut fœnum, & aruit cor meum : quia oblitus sum manducare panem meum.* Quid roboris in corde arente, & percusso ? Planè nil aliud speres ab eo, qui abstinet à cælesti epulo. Vt dicat D. August. (August.) ibi : *Meritò percussum est, sicut fœnum, & aruit cor eius, quoniam oblitus est manducare panem suum. Oblitus manducare panem, bibit venenum.* Eo ipso, quòd obliuiscaris manducare panem cælestem ; iam currunt ad te venena, quæ depascantur vires tuas vniuersas, & pereas.

1. *Reg.* 21. Dixit ei Sacerdos : Ecce hîc gladius Goliath Philisthæi, quem percussisti in Valle Therebinthi, est inuolutus pallio post Ephod : si istum vis tollere, tolle ; neque enim hîc est alius absque eo. Et ait Dauid : Non est huic alter similis : da mihi eum.

§. XIV.

Instrumenta Dei ad magnalia peragenda speciali sunt prosequenda honore.

VEl ad Dauidis votum, vel ad facinoris memoriam suffecisset, quòd gladius appensus esset coram Deo : at gladius hic non solùm appensus Deo dicitur ; sed insuper additur, vt & sacris, & duplicibus velis erat inuolutus : dicitur namque : *Ecce hic gladius Goliath est inuolutus pallio post ephod.* Quòd sit pallio inuolutus post ephod, sic intelligo cum Carthusiano, (Carthus.) vt priùs ephod sacco inuolutus sit, & super ephod additum sit aliud pallium ; vt sic duplici velo maneret inuolutus. Et cur gladius ille tot velis clauditur ? Pulchrè ait Hugo Cardinal. (Hug. Card.) *Quia fuit miraculum Dei, ideò tanto honore gladius seruabatur in templo.* Fuerat equidem gladius ille instrumentum, quo vsus Deus tantum miraculum, & tam gloriosum peregit, vt Philisthæi exercitatissimi caput abscinderetur per paruuli manus : ideò non mirandum, quòd tantus honor gladio illi tribuatur, vt duplici velo Dei occludatur, & in templo Dei recludatur inter ipsa sacra. Sic vniuersæ illæ res, quibus Deus vtitur ad magnalia sua peragenda, singulari sunt prosequendæ honore, & arcendæ ab oculis profanis. Sic Deut. 34. (Deuter. 34.) *Mortuus est ibi Moyses, seruus Domini, in terra Moab, iubente Domino, & sepeliuit eum in valle terræ Moab contra Phogor, & non cognouit homo sepulcrum eius.* Hoc de illius Moysi sepulchro auditum est, quòd sic occultatum sit à Domino, vt à nullo mortalium conspici posset. Et cur sic occultatum

est Moysi sepulchrum? Ait D. Paulinus in Natali 4. S. Felicis:

Paulin.

Sed soli hoc dederat Deus vni munus amico,
Arcana tellure tegi: quia iure decebat
Tantus honos illud corpus, quod cominùs ore
Fulserat, & sermone Dei, vt mortalia functus
Iura, Deo tantùm frueretur teste sepulcri.

Qui tot mirabilibus efficiendis Deo seruierat, sic à mortalium conspectu eripitur, & occulitur, ne quis eius sepulcrum videret; sed solis diuinis oculis patens, cæterorum omnium lumina fugeret. Et meritò tantus honos impédebatur vni Moysi, vt erat ille Dei amicus, & tantorum miraculorum minister. Euseb. Gal. Hinc Euseb. Gall. homil. 1. de Ascens. videns carnem humanam in cælum leuari, ait: *Tu hanc carnem, dum in ea saluti publicæ militas, honorasti.* Sic dicit Deo.

§. XV.

A Dei Spiritu alienus est gladius, hoc est, gladij officium.

Miror, quòd loeutus eum Dauide Sacerdos dicat gladium repositum esse in tabernaculo; & non potiùs gladium tuum: ait enim: *Ecce hic gladius Goliath*, &c. Fuerat, fateor, Goliath ille gladius; sed iure prælij acquisitus à Dauide fuerat; quando ab hoste illum sustulit, & illo vsus scidit hostis ceruices; & nobilitatus illo, circunduxit hostis caput per Israëlitarum vrbes. Cur ergo Sacerdos non potiùs ait: Est hîc gladius tuus ille, quo percussisti Philisthæum? Cur magis confugit ad antiquum gladij dominum, prorsus reticens dominium Dauidis circa illũ? Meritò Dauidi pientissimo, & salutiferi Regis Christi parenti gladius minimè attribuitur; sed quasi alienus ab illo ostenditur: alienus enim est gladius, & gladij officium ab illis mentibus, quæ spiritu Dei aguntur. Genes. 27. Benedicturus Isaac filiis suis Genes. 27. ait Iacobo: *Det tibi Deus de rore cæli, & de pinguedine terræ abundantiam frumenti, & vini*, &c. Sed & accedens ad Esaü dicit: *In pinguedine terræ, & in rore cæli erit benedictio tua. Viues gladio.* In Iacob Deum nominat beneficum datorem, & curatorem illius, dum incipit: *Det tibi Deus.* siue, vt ex Græcis: *Dabit tibi Deus.* In Esaü autem nõ meminit Deum: nec à Deo petit, vt illi assistat. Cur ergo Iacobo Deum assistentem precatur, & non Esaü? In Iacobo nullam mentionem gladij fecit; in Esaü autem dixit: *Viues gladio.* quo nec meminit Deum in benedictione illius: Cat. Græç. sic enim ait Author Cat. Græcæ: *Esaü in vbere quidem sole habitabit; sed ad victum comparandum gladio vtetur in prædis, Quocirca adiicere noluit: Dabit tibi Deus.* Ecce ille minimè gladium, & Deum posse coniungi putans. Quod mihi non paruam quæstionem facit; quando non solùm Esaü posteri gladio vixerunt, acquirentes sibi ingentem substantiam; sed & Iacobi posteri etiam gladio vtentes sibi pinguissimum terræ solum acquisiuêre. Cur ergo quando vterque populus gladio vsus est in acquirenda terra; Esaü gladius à se Deum fugabat, & Iacob gladius potiùs trahebat illum? Gladius, quo præhabatur Iacob, non erat proprius, sed alienus: ait enim Psal. 43. Psalm. 43. *Neque enim in gladio suo possederunt terram.* quippe mitissimis Iacobi posteris non erat gladius proprius: nudi enim egressi ex Ægypto, quos submersit Deus, armatos Ægyptios viderunt, & eorum armis sumptis nationes debellarunt. At gladius non alienus erat Esaü, sed proprius, & quasi ex intimis eius ortus: ne miremur, quòd exosus sit Deo, à cuius spiritu pientissimo est gladius, quàm alienus. Quò adspiciens sanguinolenti hominis gladium detestans D. Paulinus in Natali 4. S. Felicis ait:

Paulin.

Vel vt asper Edom terrena secutus
Squaluit in vacua captiuus imagine mundi,
Duráque Idumæi prælegit iura parentis,
In gladio viuens proprio.

Quippe, cui gladius erat, in vacuis mundi rebus captiuus degens; longè à Deo, ciúsque spiritu manebat seiunctus, cuius in salutem, & in benignitatem veniebat, alieno, non proprio gladio vti: Isaïæ 28. de Deo enim dicebat Isaias cap. 28. *Irascetur, vt faciat opus suum, alienum est opus eius: vt operetur opus suum, peregrinum est opus eius ab eo.* Quæ sic legunt Septuag. *cum ira faciet opera sua, amaritudinis opus: at furore suo alienè vtetur, & amaritudo eius aliena.* Cùm iratus fuerit Deus, hoc est, cùm iræ opera faciet, quidquid ad iram exequendam pertinet, illi alienum est, & extraneum. Vt dicat Tertull. lib. 1. de resurrect. c. 14. Tertull. *Accipe caussam, qui apud Deum meum discis, tam optimum, quàm iustum, de suo optimum, de nostro iustum. Nisi enim homo deliquisset, optimum solummodo Deum nosses ex naturæ proprietate; at nunc etiam iustum eum pateris ex caussa sua necessitate.* Itaque Deus ex suo habet, & bonitatis, & benignitatis exhibitionem; ad gladium autem iustitiæ recurrit, tanquàm ad non suum, sed alienum. Quò alludens Isaias cap. 7. Isaïæ 7. aiebat: *In die illa radet Dominus in nouacula conducta in his, qui trans flumen sunt*, &c. Quasi nouaculam non habeat suam, nisi eam ab extraneis conducat: is est enim Dei spiritus, qui solùm sciat benefacere de suo.

§. XVI.

Rei semel salutari, præ aliis semper fidendum.

Dum inermi Dauidi gladius offertur, quo Philisthæum percusserat, prudentissimè ait: *Non est huic alter similis.* Quippe, quæ nobis res semel salutaris fuit, præ omnibus aliis semper habenda, & eligenda, vbi conatus nostri prosperandi optentur. Magno Constantino cupienti Byzantinam vrbem ad ingentem gloriam euehere, dictum est cælitùs id, quod refert D. Aldhelmus epist. de virginit. cap. 12. nimirum: Aldhelm. *Ascende itaque illum equum tuum, in quo baptizatus in albis sedisti in vrbe Roma; & Apostolorum, & Martyrum Limina circuisti; & hunc ascendens, tene labarum suum. Hoc labarum tenens in manu tua, dimitte frænum equi, vt quocunque duxerit Angelus Dei, illuc eas. Tu autem fixam cuspidem labari in terra sic trahe, vt semitam facias transitus tui, per quam semitam exstrui facias muros, & hanc veteranam ciuitatem, & penè emortuam in iuuenculam suscitabis*, &c. Ad delineandam vrbem excitandam monetur Imperator, vt ascendat illum equum, in quo post Baptismi regenerationem sedit, vt Limina Apostolorum adiret: quasi nullus alius esset aptior ad prosperitatem vrbis fundandam, quàm ille, qui primùm tantæ saluti seruierit: semper enim requirenda, & eligenda ad prosperitatem illa res, quæ semel probata fuit salutaris. Sic Iesus Dominus Ioan. 9. vt cæcum natum illuminaret, *expuit in terram, & fecit lutum ex sputo, & liniuit lutum super oculos eius*, &c. Ioan. 9. Et cur ad lutum confugit, vt lucidissimos oculos daret? Iam semel diuina manus luto immixta hominis oculos, & extera membra formarat, hinc Iesus eidem institit, vt hominem illuminaret. Quò respiciens D. Irenæus lib. 5. ait: Iren. *Sumpsit Dominus limum de terra, & plasmauit hominem: quapropter Dominus expuit in terram, & fecit lutum, & superliniuit illud oculis, ostendens antiquam plasmationem, & manum Dei ostendens. Nec enim alteram requiremus manum, nec alterum patrem; scientes, quoniam, qui plasmauit nos ab initio, & in nouissimis temporibus perditos exquisiuit nos*, &c. Itaque, vbi Iesus nouit lutum à Dei manu tractatum profecisse homini construendo, & plasmando; ad lutum recurrit daturus oculos homini; ne iam aliam manum, nec aliud instrumentum requiramus ad perficiendum hominem: nullum enim simile inuenietur illi, quod iam semel probatum est in hominis conditione. Hinc Paul. Actor. 13. vt Elymam Magum, & blasphemum in Iesum sanaret, ait illi: Act. 13. *Eris cæcus: non videbis Solem vsque ad tempus.* &c. Sic tenebras offundit illius oculis: & cur ad tenebras recurrit, vt curaret hominem? Nouerat tenebras suis oculis offusas sibi maximè profecisse in salutem: & illis nihil simile inuenit, quo salutem procuraret aliorum. Ait D. Chrysostomus hom. 28. in Acta: Chrysost. *Etiam nunc ait: Ecce manus Domini super te: & eris cæcus. Quo illo adductus est signo, hoc & hunc voluit adducere.* Non destitit Paulus ad illud signum recurrere, vt salutem hominum procuraret, in quo semel ipse suam fuerat salutem expertus; notæ enim rei salutari nulla similis inuenietur, vt præ illa eligi debeat.

§. XVII.

Peracti facinoris monumentum maximè accendit animos in nouum conflictum.

Nullus gladius similis gladio Philisthæi putatur, vt illo Dauid armetur, cùm dicit: *Non est huic alter similis,*

similis, &c. Hic enim ab hoste sumptus semper triumphatoris oculis peractum facinus repræsentaret, & eius animum in similes ausus accenderet. Quippe sapienter ait D. Ennod. epist. 19. *Ignara cautionis est mens instructa victoriis, & in acie amor laudis, salutis oblivio. Trophæi gustus addiscere* Ennod. *imperat lucis affectus. Super vita illos tantum possidet, qui de conflictibus venientes nulla bona didicerunt.* Equidem, qui nullum trophæum gustarunt, qui nulla bona à conflictibus sumpserunt; timidi, & formidolosi descendant in certamen, necessum est: at, qui gustauerunt triumphos, qui spolia ceperunt, quibus & ornantur, & muniuntur, sic horum sensu accenduntur, vt intrepidè, & (si fas id sit dicere) temerariè nouis sese immisceant prælijs. Quò aspiciendo notabatur 1. Mach. 3. *Cognouit Iudas, & exiit obuiam illi, & percussit, et occidit illum, & ceciderunt vulnerati multi, &* 1. Machab. 3. *reliqui fugerunt, & accepit spolia eorum, & gladium Apollonij abstulit Iudas: & erat pugnans in eo omnibus diebus.* Obtruncati Apollonij gladium accepit Iudas, quo deinde semper ad pugnam accedebat. An, quia deficerent gladij alij Iudæ, antè & postquàm Apollonium perciuteret? Absit: plures enim gladij, & validissimi tanto viro suppetebant: sed nullus similis huic, qui vt gustum trophæi peracti renouabat, accendebat animum, vt valentiùs in nouum certamen se conferret. Quò spectant illa verba: *Pugnans in eo omnibus diebus*, quippe in tali gladio non quiescebat, non somno indulgebat, sed semper inde scilicet in pugna erat.

§. XVIII.

Non parua virtus aduenit gladiis, armisq; ex benedictione ecclesiastica, consecrationeve.

Dicebatur vnus esse Philisthæi gladius Deo sacratus in tabernaculo, quem sibi dari postulat Dauid, quasi ille omnium esset præstantissimus: dicit enim: *Non est huic alter similis.* Et cur, cùm panem sacrum propositionis postulabat, de illo non dixit: *Non est huic alter similis*, quod dixit de gladio sacro? In panis specie prævidebat panem viuificum Eucharistiæ, qui virtute, & gratia, & sanctitate longè illos propositionis panes superabat: in gladijs autem ea erat summa eorum sanctitas, & virtus, quòd essent ecclesiastica benedictione Deo sacrati, ex qua sola eam ebibebant virtutem, qua se efferrent super alios gladios. Hinc 2. Machab. 15. ait: *Extendit autem Ieremias dexteram, & dedit* 2. Mach. 15. *Iudæ gladium aureum, dicens: Accipe gladium sanctum munus à Deo, in quo deijcies aduersarios*, &c. Quæ verba explicans noster Gasp. Sanct. (Gasp. Sanct.) quæstionem excitat, cur datus gladius dicatur aureus? Nónne auri materia in aciem deducta maximè flexibilis est? Quid ergo aurum conducit ad duritiem, & virtutem gladio necessariam? Fateor, flexibilem esse aciem auri: sed ideò, qui dixit, *gladium aureum*, addidit, *& sanctum*: hoc est, Deo sacratum, & dicatum: ex diuina autem benedictione, & consecratione, tanta virtus aduenit, vt vel aurum pro chalybe sit, & possit fortissimos quosque debellare. Cui excogitationi lucem addunt verba Nazarij in Paneg. Constantino Imperatori dicto: ait enim: *Inuadis primùm aciem, solus irrumpis. Obumbrant autem telorum irrita ictibus: sonat illibus vmbo securus. Fulget nobilis galea, & corusca luce gemmarum diuinum verticem monstrat.* Nazar. *Auro clypeus, auro arma collucent. O quantam vim possidet, virtus, qua in hoc habitu plus terroris præferas, quàm decoris!* Expende ab illis: *O quantam vim possidet, virtus.* quippe, quòd aurea arma terrorem hostibus incutiant, & præualeant aduersùs illos, hoc de ingenti virtutis vi potest venire. Tanta est virtutis, & sanctitatis vis, quæ vel in auri delicijs insuperabilem valentiam constituat. Aiebat Isaias cap. 27. *In die illa visitabit Dominus in gladio suo duro, & grandi,* Isaia 3. *& forti, super Leuiathan serpentem vectem*, &c. Quæ verba sic sonant apud Cyrillum Alexandrinum: *Die illo inducet* Cyril. Alex. *Deus gladium sanctum, & magnum, & fortem super draconem, serpentem fugientem: super draconem, serpentem tortuosum; & interficiet draconem.* Vide aduersùs draconem qualem gladium paret, nimirum, *gladium sanctum*; qui vt sanctus est, vi benedictione, & sanctitate donatus, & durissimus redditur, & validissimus ad debellandas contrarias potestates.

§. XIX.

Fallacia, & mendacia apud potentes sæculi prævalent.

Non possum non ponderare Dauidis astutiam. Dum fugit à Saul, Achimelechum, Summum Sacerdotem, adit; & multa fingit, vt scilicet, veniat à Rege missus in rem arcanam; vt Regis imperium de peragenda re vrgebat: & post tot conficta, & escas, & arma petit, & accipit: ait enim illud: *Da mihi eum.* Et cur, vt à Sacerdote Summo acciperet cibos, & arma, ad tot fictiones, & fallacias confugit? Cur potiùs tanto viro non prodidit rei veritatem? Nónne proprium est præstantis viri dolere innocentis calamitatem, eique auxilium præstare? Cur maluit celare miseriam suam tot mendacijs? Nouerat Palatinus homo, quam fortunatiores sint fallaciæ, & mendacia ad commouendos potentum hominum animos; & ideò dissimulata veritate confugit ad officiosa mendacia, quæ præstantissima sunt ad extorquenda officia à potentibus sæcularibus. Ait D. Paul. Act. 16. *Factum est autem, euntibus nobis ad orationem, puellam quandam habentem Spiritum Pythonem obuiare nobis, quæ quæstum magnum præstabat dominis suis, diuinando*, &c. Act. 16. Erat itaque Pythonissa puella, quæ diuinando ingentia lucra reportabat, illáque dominis suis dabat. Et scire cupis, qua arte diuinus hic Diabolus in puella tot diuitias congerebat? Vna hac arte vtebatur: per modum diuinationis multas fallacias, & mendacia multa faciebat, quæ à potentibus, & diuitibus ingentia extorquebant donaria. Ait D. Aldhelm. epist. de virgin. cap. 11. *Pythonissa per spiritum falsitatis friuola vaticinatur, & ob hoc sumptuosas procerum opulentias affluenter cumulans, gazásque quæstuum deliciosas affatim locupletabatur.* Aldhelm. Friuolis, & falsis narrationibus vtens apud mundi Proceres, eorum crumenas exhauriebat: qui vt tenacissimi sunt ad veritatem; sic profusissimi sunt ad falsitates, & mendacia. Si vera dicas, in veritatémque velis potentem aliquem mundialem trahere; nihil proficies, nec vllam apud eum habebis gratiam. Dimitte vera, curre ad falsa; propone inania, & friuola, plena mendacijs; & ad te trahes totos diuitum mundialium thesauros. Huc trahe dicta tom. 3. de Christo figurato, lib. 7. cap. 11. §. 13. & tom. 3. de Euang. lib. 14. cap. 2. § 5.

1. *Reg.* 21. Surrexit itaque Dauid, & fugit in die illa, & venit ad Achis, Regem Geth; dixerúntque serui Achis ad eum, cùm vidissent Dauid: Nunquid non iste est Dauid, Rex terræ? Nónne huic cantabant, per choros, dicentes: Percussit Saül mille, & Dauid decem millia? Posuit autem Dauid sermones istos in corde suo, & extimuit valdè à facie Achis Regis Geth.

§. XX.

Ab Eucharistia esurienter accepta habet homo feliciter dirigi in salutem.

Ad infensissimum hostem, Regem Gethæorum, Dauidem migrantem non semel miratus sum: vnde enim homo prudens refugium ab hoste sperare poterat, quod non inueniebat in amicis? Dicit namque Textus: *Surrexit itaque Dauid, & fugit in die illa, & venit ad Achis, Regem Geth.* Salian. Salianus noster, ne credat id temerè factum, putat prius consultum Oraculum diuinum, ex quo vel inter hostes felicem arripiebat Dauid viam. Sed mihi felicitatis eius in via illa causam non obscurè indigitant Textus verba dicentia: *Fugit in die illa, & venit ad Achis.* In qua die? nempe, in die, qua famelicus accessit ad Achimelech, & famis necessitate ductus sacros propositionis panes accepit, esurientérque comedit: sacer enim ille panis, vt viuifici panis Corporis Christi typus; sic esurienter acceptus hominem in viis suis faciebat felicem. Quò spectans

Zeno. D. Zeno lib. 5. serm. 23. monebat: *Caleste prandium, vt saturi semper, ac felices esse possitis, esurientes accipite.* Quasi nunquam non in viam felicem abeant, qui esurienter pabulum diuinum accipiunt. Nec longè ab hoc abest locus ille 1. Petri 2. nimirum: *Quasi modò geniti infantes rationabile & sine dolo lac concupiscite, vt in eo crescatis in salutem.* Vbi eucharisticus cibus non immeritò putatur rationabile lac à nostro Turriano, & Salmerone, & de eo sumpto dicimur directi in salutem; nostrique gressus, & progressus effici salutares. Sed illud expendendum, quòd ad hoc, vt ad salutem gressum faciamus, non tam monemur edere, aut sugere lacteum Eucharistiæ cibum, quam concupiscere. Et cur non tam ad esum, quam ad desiderium, & appetitum eius tibi incitamur? Tunc in quolibet cibo quid salutare spectatur, cùm auidè, & esurienter accipitur. Tolle à comedente appetitum; tolle famem, & nihil in eo citiùs apparet quàm infirmitas, quàm nausea, quàm fastidium. Vt ex tunc credantur iam progressus fieri in salutem, quando auidè, & esurienter cibus accipitur. Sic ait D. Gregorius Nicæn. orat. de Beatitudinibus: *Hoc restitutæ sanitatis est signum, quòd non ampliùs tædet, & inuitus sed cupidè, & cum appetitu cibum sumant.* Crede mihi: ex quo eucharisticum cibum auidè, & esurienter accipis, non paruos facis progressus in salutem: tibi salus, & vita, & prosperitas omnis applaudit; cùm primùm cibum cælestem edis cum esorie. Aiebat Sponsa Cantic. 2. *Sub vmbra illius, quem desideraueram, sedi,* siue, vt legit Nicæn. *Sub vmbra eius desideraui, & sedi.* Ostendit priùs, vt desiderauerit, & appetierit sub vmbra viuificæ arboris esse; & post illud desiderium, quasi secura iam sederit. Vt dicat idem Nicæn. homil. 4. in Cant. *Non aliàs licet sub vmbra arboris vitæ refrigerari, quàm si cupiditas ad eam deduxerit animam.* Ecce tibi vt ex fame, & appetitu ad viuificum cibum habet homo refrigerium inuenire salutare: arbor enim vitæ, Christus Dominus, refugium parat illis, qui esurienter eius fructum capiunt.

Greg. Nic.

Cant. 2.

Greg. Nic.

Idem.

§. XXI.

Cibus eucharisticus regium splendorem præbet.

Vix ingressus est Dauid Achis aulam, & statim cœpit Rex ab aulicis prædicari. *Dixerunt enim serui Achis ad eum, cùm vidissent Dauid: Nunquid non iste est Dauid, Rex terræ?* A nemine anteà Dauid Rex nominatur; licèt enim vnctus à Samuele erat, id secretissimè factum fuit, nec vulgo notum. Et licèt in triumpho de Goliath auderent fœminæ illum Sauli præferre in facinoribus; at eius regnum nemini patuit. Quando ergo in tanto facinore nec Rex dictus fuit; cur modò fugitiuus à suis, & in abiecto fugitiui habitu Rex prædicatur? In quo eius regia virtus euidentior modò apparuit? Etsi modò profugus veniebat Dauid; tamen sacros propositionis panes manducarat. Et quando cælestis mensa regiam in nobis virtutem non acuit? Planè de eucharistico poculo locutus D. Chrysostom. homil. 45. in Ioan. aiebat: *Hic sanguis facit, vt imago in nobis regia floreat: hic sanguis pulchritudinem, atque nobilitatem animæ, quam semper irrigat, languere non sinit. Qui huius sanguinis sunt participes, cum Angelis, & Archangelis, & supernis Virtutibus commorantur, ipsam Regiam Christi stolam induti, spiritualibus armis muniti; sed nihil dixi, imò ipsum induti sunt Regem.* Itaque ab eucharistico cibo, & potu florentior fit in nobis regia imago, imò ipsum in nobis Regem viuidissimè repræsentamus; ne miremur, quòd regius splendor inde vel cæcis pateat. Quò spectans D. Prosper 2. de Promiss. cap. 34. *In suis intercessoribus sacrum est sanguinem propinauit bibendum, qui regiam susceperunt dignitatem.* Extulit equidem Dominus hanc viuificam mensam, qua regiam in nobis transfunderet dignitatem. Sic Apocal. cap. 1. *Dilexit nos, & lauit nos sanguine suo, & fecit nos regnum, & Sacerdotes Deo, & Patri suo.* Expende ordinem: priùs sanguine suo nos lauit, & pòst regnum fecit: desumpto enim eius sanguine regia ornamur dignitate. Rupertus ibi: *Non ad seruitutem nos emit tam caro pretio, sanguine suo, sed vt faceret nos regnum.* quippe de tanto sanguine non nisi regia dignitas posset comparari. Zachar. cap. 6. dicebat Dominus: *Facies coronas, & pones in capite Iesu filij Iosedech.* Sic in capite Iesu non corona, sed coronæ multæ ponuntur. Et, cur coronæ multæ? Quia multi sunt, qui eius sanguine sumpto regias dignitates acceperunt. Ex quo Rupert. lib. 1. in cap. 1. Apocal. *Verè ergo, Domine Dominus noster, admirabile est nomen tuum: quia gloria, & honore admirabiliter ornasti hunc Principem Regum, tot coronis, quot vel quantis ex Regibus constat hoc regnum, in quo omnes, qui eius sanguine lotati sunt, splendidè Reges sunt.* Vide, vt ab epoto viuifico sanguine vniuersi purpurascant, & in Reges abeant. Ne mireris, quòd pòst eucharisticam mensam Dei serui Reges appareant. Luc. 22. *Ego dispono vobis, sicut disposuit mihi pater meus, regnum, vt edatis, & bibatis super mensam meam in regno meo.* Quæ verba sic expendit Euseb. Emiss. ibi: *Sic, inquit, ego dispono, & vobis Ecclesia regnum trado, sicut & Pater meus mihi illud disposuit, vt mea vice illud regatis, & super mensam meam edatis panem verum, qui de cælo descendit, & bibatis calicem noui Testamenti.* Sic semper eucharistica mensa iuncta est regno.

Chrysost.

Prosper.

Apoc. 1.

Rupert.

Zachar. 6.

Rupert.

Luc. 22.

Euseb. Emiss.

§. XXII.

Omnia subiacent illi, qui de validissimo triumphauit.

Examinandum venit illud Dauidis agnomen, quo Rex terræ dicebatur: aiunt enim Gethæi aulici: *Nunquid non iste est Dauid, Rex terræ? Nónne huic cantabant per choros dicentes: Percussit Saul mille, & Dauid decem millia?* Cùm vocant Dauidem, Regem terræ, non Israeliticum solùm regnum malunt denotare, in quo etiam sciebant, non Dauidem, sed Saülem regnare at latissimum quoddam imperium ostendere amant, quod penè ad vniuersos regiones illius fines extendatur. Et cur a Gethæis istis dicatur Dauid Rex terræ, quando nec vnius minimi oppiduli dominus erat? Planè in Dauide spectabant triumphum illum cantatissimus de Goliath reportatum, ex quo & apud Israelitas fœminas Saule fortior, & præstantior cantabatur, sic apud Gethæos vicinos hostes totius terræ dominaturus credebatur. Vbi enim fortissimum Gethæorum debellatum à Dauide viderunt, simul illi tam vniuersam terram subiectam deplorabant. Erat equidem ex vno triompho communis apud Israelitas cantus: *Dauid decem millia,* & apud Gethæos ploratus: *Dauid, Rex terræ.* Nihil enim non creditur subiacere ei, qui de fortissimo triumphauit. Huc adduco singulare certamen, quod Geta quidam dux confecit cum Gallis, quo Sidon. Apollin. carm. 6. in Paneg. Auito locutus ait:

Et caput hoc, sibimet solitos de'essa ruinis
Gallos sustinens, Getica pollebat ab ira,
Nil prece, nil pretio, nil milite sinctus agebat
Aetius; capto terrarum damna patebant
Litora, in Rhodanum proprios producere fines
Theuderide scum, nec erat pugnare necesse,
Sed migrare Getis.

Ecce tibi in fortissimi sui ducis debellatione vt pallet Gallia; vt victoris iam terrarum omnia patere dicuntur, & vsque ad fines regionis extendi imperium illius. Planè terrarum dominum haberent, qui vicit fortissimum in illa. Quò spectans Isaias c. 16. clamabat: *Emitte, Domine, Agnum dominatorem terræ de petra deserti,* &c. Et mirabar, quòd Agnus dicatur dominator terræ: quà enim Deus erat Iesus, dominium habebat orbis terrarum: at quà Agnus erat mortalis, via Israelis ditionem perambulauit. Vnde ergo dicatur Agnus vniuersæ terræ fuisse dominatus? Rationem elegantem tanti dominatus inuenio apud D. Augustinum tract. 7. in Ioannem, his verbis sonantem: *Sanguine Agni victus est leo. Quippe fortissimo terrenarum bestiarum leone deuicto per Agnum illius imperio tota apparuit terra subiugata. Vnum scio, quod Agnus dimissimus leonem truculentissimam debellauit: nimirum, Diabolum terra crudelissimum tyrannum deuicit, ex quo & Dominus, & Rex vniuersæ terræ prædicatur.* Crede mihi, si fortissima quæque deuiceris, omnis terræ dominaberis. Ait Iosue cap. 11. *In illo tempore venit Iosue, & interfecit Enacim de montanis, Hebron, & Dabir, & Anab, & de omni monte Iuda, & Israel, vrbesque eorum deleuit. Non reliquit vllum de stirpe Enacim, in terra filiorum Israël absque ciuitatibus Gaza, & Geth, & Azoto, in quibus solum relicti sunt. Cepit ergo Iosue omnem terram,* &c. Et meritò, ex quo ostenditur à Iosue debellatum validissimum giganteum genus, asseritur illi vniuersa terra subiugata: nullus enim erat in terra, qui eius iugum valeret detrectare. O quàm dominaberis tu terræ carnis tuæ, si validissimum in illa tyrannum debellaueris! Quò poteris adducere dicta tom. 3 de Christo figurato, lib. 7. cap. 13. §. 16.

Isaia 16.

August.

Iosue 11.

1. Reg. 21. Et immutauit os suum coram eis, & collabebatur inter manus eorum, & impingebat in ostia portæ, defluebántque saliuæ eius in barbam. Et ait Achis ad seruos suos: Vidistis hominem insanum; quare adduxistis eum ad me? An desunt nobis furiosi, quòd introduxistis istum, vt fureret, me præsente? Hiccine ingredietur domum meam?

§. XXIII.

A mensa eucharistica ad maiora semper progrediendum est nobis.

August. — Scio præfixis verbis explicari insaniæ signa, ad quæ confugit prudentissimus Dauid, vt Philisthæorum manus effugeret: in eis tamen D. August. totum agnoscit mysterium Eucharistiæ celebratum à Dei Filio: quippe ait Textus: *Immutauit os suum coram eis.* Septuag. posuerunt: *Immutauit vultum suum.* Quid est: *Immutauit vultum suum?* In Dauide erat, quòd cœpit oculos distorquere, & totam vultus effigiem efferare, vt contingit in arrepticiis, & insanis: in Christo autem intelligitur Sacrificiorum mutatio, Caietan. — vt facierum panes Aaronici mutabantur in supersubstantialem Christi panem. Quò forsan spectat Hebræa lectio apud Caiet. aiens: *Mutauit saporem suum.* quasi mutatio esset epularum, à carnalibus cibis ad cælestes, & spirituales. August. — Ait D. August. in Psal. 33. conc. 1. *Coram ergo regno Patris sui mutauit vultum suum, & dimisit eum, & abiit. quia erat ibi Sacrificium secundùm ordinem Aaron, & postea ipse de Corpore, & Sanguine suo instituit Sacrificium secundùm ordinem Melchisedech.* Is est enim Filius Dei, qui nesciat non progredi ad maiora: gustatis enim Aaronis Sacrificiis, altiorem Corporis, & Sanguinis sui mensam excogitauit. Ne nos in eucharisticæ mensæ epulis immoti hæreamus; sed inde mutationem vitæ quæramus, & ad altiorem festinemus Ioan. 13. — gratiam. Ioan. 13. discubuit Iesus cum Discipulis suis, vt agnum paschalem ederet, in qua mensa simul & eucharisticum panem suis, & Calicem ministrauit. Dicit tamen Textus: *Erat ergo recumbens vnus ex Discipulis eius in sinu Iesu,* &c. Recumbebant omnes Discipuli in mēsa cum Iesu; sed præter hoc vnus ille amauit & in sinu Iesu, & supra pectus eius recumbere. Et cur à mensæ discubitu ad discubitum diuini pectoris transit? Cur non magis eucharisticæ mensæ hæret attonitus tantæ gratiæ? Equidem dignissimus epulator inde id sumit audaciæ, vt nesciat quiescere; sed ad maiora, & diuiniora transeat; & quod de ferculo hausit, illud tentabat haurire de corde Patris. De illo Ennod. — ait D. Ennodius epist. 144. *Ille auidissimus epulator Ioannes, cui non sufficiebat ipsa mensa Domini, nisi discumberet super pectus Domini, & de arcano eius biberet diuina secreta, eructauit: In principio erat Verbum,* &c. O præclara vultuum mutatio! Ex discubitu mensæ paschalis ad sinum Patris perpes aquila euolauit. Sedens ad mensam cum Principe, non solùm cogitauit talia præparare; sed totum Diuinitatis arcanum contemplabatur. Nec sibi iam sufficere paschalis mensæ Cant. 2. — panem credebat, nisi & horrea hauriret Diuinitatis. Aiebat Sponsa Cant. 2. *Sub vmbra illius, quem desideraueram, sedi: & fructus eius dulcis gutturi meo. Introduxit me Rex in cellam vinariam,* &c. Modò viuifici fructus dulcedine pascebatur; sub vmbra vitæ arboris sedens fructus decerpebat, quibus vescebatur: & subitò ad totam cellam vinariam transit. Cur, quæso, ad cellam? Cur non magis ad vitem, seu ad botrum, seu ad poculum? Proh dignissima cælestis Nicæn. — mensæ epulatrix! Ex quo fructum vinificum decerpsit; ex quo succum pretiosi Calicis gustauit, nescit quiescere, nisi ad totam plenitudinem transeat. Pulchrè ait D. Nicæn. hom. 4. in Cant. *Vsque adeò autem augetur sitis, vt à sapientia cratere non bibat; neque ad sedandam sitim satis esse putet, si totum craterem in os infundas: sed rogat, vt deducatur ad ipsam cellam vinariam, & ipsis torcularibus os subiiciat, & dulce vinum scatens aspiciat botrúmque, qui exprimitur in torcularibus, & vitem illam, quæ hunc botrum alit, & vera illius vitis agricolam, qui adeò optimum, & suauem effecit botrum.* Sic bona non contenta est poculis; sed ad altiora, & præstantiora transit, vt de ipsa bibat plenitudine Diuinitatis.

§. XXIV.

Dei dona non minuuntur, nec perduntur communicatione.

Aliud amentiæ signum in Dauide erat illud: *Collabebatur inter manus eorum.* Quæ verba sic ex quadam versione Itala reddit D. August. in Psal. 33. *Ferebatur manibus suis.* & rem ad Christum refert, qui manibus suis seipsum sub specie panis ferebat, & communicabat. Sed, quando Vulgata inter aliorum manus collabentem meditatur; cur Augustinus non in aliorum manibus, sed in suis esse monstrabat? Quomodo in suis manibus erat, si per aliorum manus collabebatur? Equidem & in suis, & in aliorum manibus est Iesus nobis communicatus; habent enim hoc dona diuina, quòd etsi alios impleant, manus largitoris minimè vacuant. Ecce tibi 4. Reg. 2. vbi Elias rapiebatur in cælum, dimisit pallium Eliseo, de quo ait: *Et leuauit pallium Eliæ, quod ceciderat ei.* Sic bonus pallium suum relinquebat, & sine pallio in cælum rapiebatur. Verùm Iesus iturus in cælum ait ad suos: *Ecce ego vobiscum sum vsque ad consummationem sæculi.* Non pallium, sed seipsum relinquendum iturus in cælum promittit. Et quando iturus est, quomodo se etiam promisit mansurum? Sunt ea dona diuina, quæ largitori maneant integra, etiamsi per alios videantur diuisa. Quò spectans D. Chrysost. hom. 2. ad pop. Ant. ait: *Elias melotem quidem discipulo reliquit: Filius autem Dei descendens suam nobis carnem dimisit. Sed Elias quidem exutus: Christus autem & nobis reliquit, & ipsam habens ascendit.* Vide Eliam ascendentem, vide etiam ascendentem Iesum: vterque aliquid reliquit discipulis, Elias pallium suum; Iesus Carnem suam. Sed Elias ascendit sine pallio, quod dedit discipulo, & iuit nudus ipse, vt suum Eliseum vestiret: Iesus autem, quam nobis reliquit Carnem, secum etiam tulit; secum ferebat Corpus, quod nobis edendum reliquit. Sunt enim talia dona diuina, quæ nobis præstita non minuuntur largitori; sed illi maneant integra. Sic 4. Esdræ c. 2. dicit: *Vidi in monte Sion turbam magnam quam numerare non potui: & omnes canticis collaudabant Dominum. Et in medio eorum erat iuuenis statura celsus, eminentior omnibus illis, & singulis eorum capitibus imponebat coronas.* Et vt explicaret præstantiam iuuenis tot coronas porrigentis dicit statim illum esse Filium Dei. Verùm Zachar. cap. 6. ait Dominus: *Facies coronas, & pones in capite Iesu,* &c. Compone modò Zachariam, & Esdram. Apud Zachariam Iesus Filius Dei ostendebatur coronas accipere, illásque in proprio capite tenere: apud Esdram autem idem ipse Iesus Filius Dei proponitur multorum capitibus coronas imponens. Si ergo coronas ipse aliis imponebat, quomodo & coronas in se ipse tenebat? Vt enim coronæ turbarum illarum de dono Filij Dei veniebant: sic minimè in Filio Dei minuebantur; sed totæ, & integræ illi manebant. Ait Rupert. lib. 2. in Zachar. *Facies coronas, & pones in capite Iesu: quia, videlicet, per singulas virtutes electorum summus Dominus coronatur; imò in illis omnibus coronatis, Saluator in singulis coronas accipit: quia, videlicet, ipsius gratia, ipsius est opus omnis omnium Sanctorum corona.* Quia nimirum, omnium coronæ opus sunt, & donum Iesu Saluatoris; illas ipse in se habet; quæ enim Dei dona sunt, sic aliis dantur, vt ipsi largitori integra maneant.

4. Reg. 2. — Chrysost. — 4. Esdr. 2. — Zachar. 6. — Rupert.

§. XXV.

Operositas auspicata est, vel ad cælestem aulam occupandam.

Inter insaniæ signa à Dauidis simulatione persecta, illa inuenio omnibus ad aulam tendentibus auspicata, quæ ex lectione D. Augustin. in Psal. 33. possunt anno[tari] ... noster dicit: *Collabebatur inter manus eorum, & [impin]gebat in ostia portæ.* Et ait August. *Ferebatur in manibus [suis, & af]fectabat, & tympanizabat ad ostia;* siue, vt alij leg[unt] ... *ad ostia.* Et, vt credo, omnia ista faciebat sic e[xterius] ... tem ostendebat, vt intereà nollet vacare manibus ... simul,

August.

simul, & semel ad multa applicabat: manibus nanque ad solũ deiectis ambulabat instar quadrupedis; ad ostia erectis tympanizabat, & varias ibi figuras delineabat, literásque scribebat. Quanta hæc operositas in insano! Planè, qui ad tot opera manus applicabat, fallar, nisi quod faustum, & auspicatum vrgentibus ad aulas monstrabat: tanta enim est operositatis vis, vt vel illa nos faciat tutissimè in cælestibus auris commorari. Eò refero illud Prouerb. 30. Prouerb.30. nimirum: *Stellio manibus nititur, & moratur in ædibus Regum.* Non perpetibus alis per inane volantibus, sed operosis manibus aulæ patent: quorum in multis manus inueniuntur, ij auspicium habent ad occupandas aulas. Parum dixi: ij enim vel cælestem aulam occupauunt. Pulchrè rem explicat D. Gregor. lib. 6. Moral. cap. 5. fatus: *Plerunque enim aues, quas ad volatum penna sublenat, in vepribus resident, & stellio, qui ad volatum pennas non habet, nitens manibus, Regis* Gregor. *ædificium tenet: quia, nimirum, sæpe ingeniosi quique, dum negligentia torpent, in prauis actionibus remanent; & simplices, quos ingenij penna non adiuuat, ad obtinenda æterni Regis mœnia virtus operationis leuat.* Quid pulchrius, & in humanis, & in diuinis? Vidi floridissima ingenia subtilibus discursibus scientiarum thesauros penetrantia, & intereà tenui, abiectóque loco teneri, eò præcipuè tempore, quo tardiora alia ingenia leges ferunt, aulis regalibus dominantur. Vnde hæc? Illis sũt perpetes alæ, sed nullæ manus, nulla operositas, nulla actiuitas: & ideò inhonori iacent. His non sunt alæ, sed sunt manus: vigent notissima operositate, & actiuitate, qua non cessant ostia potentium pulsare, ibi tympanizare, & multa scribere importunè, & opportunè; quo tandem norunt se aulis insinuare. Hi à sapientibus dementes habentur, cùm cernuntur repere ad ostia potentum, ibique tympanizare, & scribere, & patienter cadere: sed tandè per ea aulis dominãtur. Necnon id in via virtutis apertissimè claret, in qua multi ingeniosi & sapientes viri, dum negligentia torpent, miserè iacent; simplices autem virtute operositatis vsque ad æterna leuantur palatia. Et Genes. 3. memini, vt Adam è Paradiso in arentem ter-
Genes.3. ram eiectus fuit: *Emisit eum Deus de Paradiso voluptatis, vt operaretur terram, de qua sumptus est.* At Paulus 2. ad Corinth.
2.Corint.12. 2. de se dicebat: *Scio huiuscemodi hominem, (siue in corpore, siue extra corpus, nescio, Deus scit,) quoniam raptus est in Paradisum, &c.* Et Paulus tunc temporis longè inferior erat Adamo in sapientia, & scientia; contigit enim illi raptus iste in principio conuersionis suæ. Verùm Adam in omni sapientia sua non se conseruauit in Paradiso; sed ad terram senticosam, tribulis, spinisque plenam reiectus est: Paulus autem in Paradisum receptus. Et cur Adamus extra Paradisum ponitur inter spinas, & Paulus ad Paradisum admittitur? Adamus constitutus fuit Paradisi dominus, & colonus, vt operaretur, & custodiret illud: ipse autem ab omni opere supersedens, vnum tantùm fecit, vt comederet de vetito fructu: ne miremur, quòd adeò inactuosus sapiens moretur in vepribus, dum Paulus multa operans incolit Paradisum. Vt dicat D. Chrysost. homil. 5. ad popul. *Quando* Chrysost. *illaboriosam vitam agebat Adam, Paradiso excidit: quando laboriosam, & ærumnosam Paulus agebat vitam, in labore, & ærumna noctem, diémque operans; tunc in Paradisum raptus est, & tertium in cælum ascendit.* Sic operositas dat cælestes aulas, quas inactuositas perdit.

CAPVT VII.

Dauid in spelunca Odollam.

Textus Historia.

DIuissum à Gethæo Rege Dauidem duntum dierum iter deduxit in specum ea nomine Odollam cantatissimum; ex tunc maximè nobilitatum tanti viri salute. Erat specus in Tribus, Iudæ ditione, cuius vicinio commoditas fuit latenti commonere suos. Aduolant illi, parentes, fratres, propinqui, & odium Saülis fugientes, & tanti fugitiui adorantes fortunam. Quæ, vt tunc temporis in angusto erat; sic vltra cognationem progressa traxit etiam ad Dauidem multos ære alieno oppressos, & aliis calamitatibus afflictos. Quadringenti iam viri numerabantur, Dauidis socij, nec inualidi: sed illorum plures è tribu Gad & prudentia, & viribus præstantissimi. Quippe dicitur 1. Paralip. 12. *Sed & de Gaddi transfugerunt* 1.Paralip.12. *ad Dauidem, cùm lateret in deserto, viri robustissimi, & pugnatores optimi, tenentes clypeum, & hastam: facies eorum, quasi facies leonis, & veloces quasi capreæ in montibus.* Tantam manum prouiderat Deus athletæ suo, quæ valeret de inimicorum spoliis quærere alimenta vitæ, & triumphare de aulicorum insidiis. Vbi autem Dauid tot fortibus viris se vidit munitum; vt illis expeditiùs vteretur, cœpit cogitare de grandæuis parentibus suis, cæteráque imbelli turba, ne in peius irent nigro detenti carcere speluncæ. Quibus satius consultum putat, si credantur alicui amico Principi. In promptu erat Rex Moab, cuius sub tutela non infeliciter posuit Dauid, & parentum senum, & imbellis turbæ curas. Intereà cum sociis ab specu egrediens ipse Princeps de Moabitarum hostibus frequentes agebat triumphos; quorum in spoliis suorum annonam constituebat. Crescebat in dies tanti ducis fama, & sociorum augebatur numerus: non parua enim manus fortissimorum de Beniamin, & Iuda visa est conuenire. Quibus obuiam processit Dauid exploraturus, an sub amicitiæ nomine laterent insidiæ. Et tanta viri comitas fuit in excipiendis illis, quæ, etsi inuenisset hostes, faceret amicissimos. Respirare iam Dauid, vt in fuga; & quiescere, vt in rebus turbulentis videbatur, cùm ecce illi à Deo nuncius Gad Propheta, qui hominem in apertiorem campum producit. Iussus est Dauid Odollam præsidium relinquere, & in terram Iuda deuenire; cuius vbi triuit solum, quis nesciat, quantas excitauit Saülis iras. Vel Dauidis nomine exasperatus Rex impius, vocatâ suorum concione, multus est in explicando, vt contemptus videatur à suis; vt omnes morem gerant Dauidi, quasi singuli ab illo gloriam acceperint; vt nemo inueniatur, qui despecti Regis doleat vicem, nec moneat, qua possit tantus perduellis reperiri. Ad hoc Idumæus ille Doeg adstat Regi, cui malitiosè exponit Dauidem à se visum accessisse ad Achimelechum Sacerdotem, ab illóque, & commeatum, & arma sumpsisse. Nec mora, vocatus Achimelech Sacerdos, Regis sustinet iras, & in mortem rapitur à Doeg, qui solus de vniuersis Saülis ministris ausus est Dei sanctos interficere adeò crudeliter, vt interemptis omnibus, ciuitatéque Nobe solo æquata, vnus Abiathar euaderet, qui festinatò confugit ad Dauidem.

MORALIA CIRCA Textus literam.

EGressurus in arenam Dauid Dei iussu, admonetur, quem minimè præualere poterit Saül, vt qui à sanguine Sacerdotum incipiat. Quis enim Regum feliciter agat, cuius in primis gressibus floret impietas?

1. Reg. 22. Abiit ergo Dauid inde, & fugit in speluncam Odollam. Quod cùm audissent fratres eius, & omnis domus patris eius, descenderunt ad eum illuc. Et conuenerunt ad eum omnes, qui erant in angustia constituti, & oppressi ære alieno, & amaro animo; & factus est eorum Princeps: fuerúntque cum eo quasi quadringenti viri. Et profectus est Dauid inde in Maspha, quæ est Moab, & dixit ad Regem Moab: Maneat, oro, pater meus, & mater mea vobiscum, &c.

§. I.

Diuini spiritus est, quòd tuis consulas in primis.

VBi Dauid præsidium sibi inuenit in spelunca Odollam, nil priùs curauit, quàm parentibus, fratribus,

bus, & cognatis à Saule afflictis proſpicere: ait enim Text. *Fugit in ſpeluncam Odollam. Quod cùm audiſſent fratres eius, & omnis domus patris eius, deſcenderunt ad eum.* Audierunt, credo, non ex alio, quàm ex ipſo Dauide, qui, teſte Ioſepho, eos commonefecit de ſuo aduentu, & ſpeluncæ aſylo, in tantum eis conſulens, vt etiam Regem Moabitam adiret dicens: *Maneat, oro, pater meus, & mater mea vobiſcum, donec ſciam, quid faciat mihi Deus.* Nil priùs bonus curabat, quàm vt poſſet ſuos aſſerere in tuto. Sanè in hoc maximè inclinat diuinus ſpiritus, vt tuis præ alijs proſpicias. Luc. 14. dicitur: *Cùm intraret Ieſus in domum cuiuſdam Principis Phariſæorum Sabbatho manducare panem; & ipſi obſeruabant eum. Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum. Et reſpondens*
Luc. 14. *Ieſus dixit ad legiſperitos, & Phariſæos dicens: Si licet Sabbatho curare? At illi tacuerunt. Ipſe verò apprehenſum ſanauit eum.* Et mirabar, quòd Ieſus non magis ad Sabbathum attenderet, de cuiúſque ſanctitate aliqua diceret, informans ſaltem circunſtantes, vt non frangebatur Sabbathi religio in curando homine. Cur non differt tantiſper hominis ſalutem, dum hæc de Sabbathi religione diſſerit? Nónne ſibi diem Sabbathi ſacratum habebat. Equidem habebat ſacratum ſuum diem Sabbathi: ſed vt magis ſuos oſtenderet homines; ſic priùs illorum attendit incolumi-
Sedul. tati, & ſaluti. Aiebat Sedulius lib. 4. Paſchal. cap. 13. *Videt hominem falſo craſſitudinis tumore diſtentum, cuius aqua redundante perſpicuus vter putabatur eſſe, non vterus; pregnánſque tumor noxium parturibat incluſum. Ita macies vbique dominata totum hydropem in aluum turgidam congregarat. Non talis mundi Pater hanc ſpeciem ſe præſente conſiſtere, ſuáque Sabbatha, quæ tunc aderant, non curauit, hominem feſtinans curare, quem ſuum magis eſſe deſiderabat.* Itaque, cùm duo coràm propoſita eſſent, & Sabbathi religio, & hominis ſalus; Ieſus altero prætermiſſo, ad illud citiùs feſtinauit, quod magis ſuum ſciebat: nimirum, ad hominem eripiendum hydropi. Vt ſcias, quàm veniat de Dei ſpiritu, vt in primis habeas tuorum ſalutem. Sic Luc. 1. dum Zacharias Præcurſorem Chri-
Luc. 1. ſti oriturum diffidit, ait illi Angelus Domini: *Ecce eris tacens, & non poteris loqui vſque in diem, quo hæc fiant, pro eo, quòd nõ credidiſti*, &c. Vox eripitur Zachariæ, & fit mutus: ſed hæc infirmitas tollenda dicitur die ipſo natiuitatis Ioannis. Et cur incredulitatis pœna ita differtur vſque ad Ioannis ortum, vt minimè ampliùs durare permittatur? Crediderim,
Chryſol. id factum eſſe, vt Ioannes munus benefaciendi à ſuis inciperet. Ait Chryſolog ſerm. 80. *Egreditur Præcurſor geſtans in ore ſterilitatis indicium, vt tum mater pareret filium, daret filius vocem. & tunc verbi pater oderet ſacramentum, & daret ante natus patri veniam, quam dilueret crimina vetuſta populorum.* Sic amat Deus, vt quis à ſuis ſalutaria incipiat. Quo trahenda dicta tom. 3. de Chriſto figurat. lib. 7. cap. 4 §. 17 & tom. 2. in Euangel lib. 1. cap. 8. §. 6 & lib 4. cap. 5. §. 19 & tom 3. lib. 15 cap. 3. §. 9. & cap 9 §. 17. & tom. 4. lib. 16. cap. 10. § 3. & alibi.

§. II.

Miles non à diuite, & pulchro ornatu; ſed à ferri caritie.

VIde cautiſſimi ducis qui fiant milites: nimirum ait Textus: *Et venerunt ad eum omnes, qui erant in anguſtia conſtituti, & oppreſſi ære alieno, & amaro animo*, &c. E depauperatis, & afflictis hominibus victricia Dauidis agmina
1. Paral. 12. conſtituuntur. Sed de iis agitur 1. Paralip. 12. his verbis: *Transfugerunt ad Dauidem, cùm lateret in deſerto, viri robuſtiſſimi & pugnatores optimi, tenentes clypeum, & haſtam, facies eorum, quaſi facies leonis.* Compone modò hæc, cum illis: vtro-
Abulenſ. bique enim agitur de eiſdem, vt multis probat Abulenſ. In præſenti dicuntur Dauidis ſocij anguſtiati, depauperati, ære alieno oppreſſi, in Paralip. dicuntur viri robuſtiſſimi, & pugnatores optimi, tenentes haſtam, & quaſi leones. Quomodo in tanta paupertate tanta valentia? Equidem valentia militis, non à diuite ornatu; ſed à nudo ferro de-
Sid. Apol. ſumitur. Ex quo ſapienter extollebat Maiorianum Auguſtum Sidon. Apollin. in eius Paneg. inquiens:

In bella mariti
Dum venit à Phario dotalis turba Canopo,
Cum patrio Cleopatra ferox circundata ſiſtro,
Milite vel picto, fuluas onerata carinas
Dorida diffuſo premeret Ptolemaide Gaza;
Hoc tu non cultu pugnas; ſed more priorum
Dite magis ferro.

Quippe, qui victor, qui Auguſtus dicendus erat, non in militum coloribus, non in ornatu diuite, ſed more priorum in ferro nudo ductabat acies victrices. Quis enim in militiæ triumphaturo, muliebres curas in crinium flagellis torquendis, deducendis, in ornatu veſtium, & ſplendore requirat? Audio 2. Reg. 14. de Abſalone: *Porrò, ſicut Abſalom vir non erat pulcher in omni Iſrael, & decorus nimis; à veſtigio pedis* 2. Reg. 14. *vſque ad verticem capitis non erat in eo vna macula. Et quando tondebat capillum, (ſemel autem in anno tondebatur, quia grauabat eum cæſaries,) ponderabat capillos capitis ſui ducentis ſiclis*, &c. Sed de tam ſplendenti iuuene, & tanto crinium cultore, dum medijs ingenti exercitu pugnat, ait cap. 18. *Accidit* Ibid. 18. *autem, vt occurreret Abſalom ſeruis Dauid, ſedens mulo; cùmque ingreſſus fuiſſet mulus ſubter condenſam quercum, & magnam, adhæſit caput eius quercui*, &c. Et mirabar, quòd in tanta exercitus clade, in qua innumeri Iſraelitæ periére; vnus Abſalom dicatur ab exercitu declinaſſe, & ad condenſam quercum confugiſſe, vbi ſolus periret. Sed quid aliud in cincinnato, & culto milite videndum citius erat, quàm fuga? Planè D. Syneſ. epiſtol. 104. poſt deſcriptum Ioannem quendam comptulum adoleſcentem, ante bellum multùm iactantem, & vel in odore belli fugientem, ait: *Plurimùm ſpe* Syneſ. *falſi ſumus, quam in concinnato iſto habuimus. Tunc nihil coma vilius, turpiúſve videbatur, quam vt quiſque habebat, ita primus ac maximè proditorum exiſtimabatur.* Crede mihi: nihil aliud de nimis cultis comptiſque militibus poteſt ſperari.

§. III.

Paupertas voluntaria validiſſima, vt animi hoſtes proterat.

ERant igitur, qui ad Dauidem conuenerant, *omnes, qui in anguſtia conſtituti, & oppreſſi ære alieno, & amaro animo*. de quibus locutus 1. Paralip. 12. vt §. præcedenti vidimus, ait, quòd erant *viri robuſtiſſimi, & pugnatores optimi, tenentes clypeum, & haſtam. facies eorum, quaſi facies leonis* 1. Paral. 12. Et qualiter eſſe poterat in viris depauperatis, & afflictis leoninum robur, & adeò pugnaces animi? An paupertas robori, & virtuti poteſt ineſſe? Equidem, ſi de paupertate voluntaria ageretur, facilè crediderim, in illa eſſe ingens robur aduersùs contrarias animorum acies. Vtinam animo pauperes, & veri contemptores auri, in arenam proſiliremus, fallor, niſi hoſtes humani generis mactaremus. Repetant, quæ Maioriano Auguſto dixit Sidon. Apoll in eius Panegyr. aiens:

In bella mariti
Dum venit à Phario dotalis turba Canopo, Sid. Apol.
Cum patrio Cleopatra ferox circundata ſiſtro,
Milite vel picto, fuluas onerata carinas
Dorida diffuſo premeret Ptolemaide Gaza.
Hoc tu non cultu pugnas; ſed more priorum,
Dite magis ferro, meritò cui ſubiacet aurum
Diuitis ignaui.

Non imperabat aurum Maioriano; ſed potiùs illi ſubiacebat conculcandum: hinc ille non in pictis plumis non in diſcoloribus veſtibus, non in gemmis, & ſmaragdis, ſed in nudo ferro pugnabat, & vincebat, priores illos pugnatores æmulatus. Veniebat fœminea Cleopatræ phalanx multis picta coloribus, multum ſpirans aurum, & miſerè cadebat. Veniebat Maiorianus contemptor auri, antiquæ paupertatis æmulator; & de hoſtibus triumphabat. Proh Deus immortalis, quàm hæc apta religioſis viris! Fuerunt Chriſtianorum duces Apoſtoli, qui ſub vexillo Chriſti, in frigore, & nuditate, afflicti, anguſtiati, auri contemptores bellum indixerunt Diabolo, & de Diabolo mirificè triumpharunt. Poſt hos multi alij in idem deſcenderunt certamen, ſed in ſplendenti ornatu, compti, calamiſtrati, in pulchris calceis, in pretioſis veſtibus, & miſerè cadunt. Non ſic prudentes viri; *ſed more priorum, dite magis ferro*: quippe ferruginei, pauperes animo, contemptores, imò calcatores auri, & multos de hoſtibus norunt triumphos reportare. Et quidem Dominus aſcenſurus Crucem, nudus aſcendit: ait enim Ioan. 19. *Milites ergo, cùm crucifixiſſent eum, acceperunt veſtimenta eius*, &c. Et cur Dominus illud elegit ſup- Ioann. 19. plicium, quo nudus, occumberet? Nónne poſſet & veſtitus in mortem cadere, vt & multi alij, qui à tortoribus trucidantur?

cidantur? Ait D. Athanas. orat. de Pass. *Se aduersus mortem, ablatis vestibus, expedimit: & perseratus est fugientem columbam.* Qui aduersus truculentum generis humani hostem in morte pugnabat, meritò confugit ad extremam nuditatem. Quid enim fortius nuditate & paupertate ad hostes exsuperandos? Habes Iob ditissimum, multis plenum opibus; cum quo tandem conflixit Diabolus, filios eius occidit, substantiam perdidit, vsque dum ille diceret cap. 1. *Nudus egressus sum de vtero matris meæ, & nudus reuertar illuc.* Et quid su illa nuditate? Ait D. Chrysost. homil. 2. ad popul. *Iob igitur ante hoc, cum fortis esset, postquam omnia amisit, tunc factus est fortior, & clarum contra Diabolum victoriam reportauit.* Fortissimum est telum voluntaria paupertas aduersus Diabolum. Quod in Elia sub paupere melote militante aduersus validissimos Reges, notabat Chrysost. vbi suprà fatus: *Quid Elia pauperius? Sed propterea omnes diuites vincebat: quoniam pauper hic erat: ipsam verò paupertatem ex mentis opulentia elegit.* O paupertas electa ex animo, quantùm vales aduersus vniuersas Potestates!

Athanas.

Iob 1.

Chrysost.

Chrysost.

§. IV.

Apud mundiales non merita præualent; sed casus, vel fauor.

ILlud stupeo, quòd dicantur in præsenti venisse ad Dauidem *omnes, qui in angustia constituti, oppressi ære alieno, & amaro animo* de quibus dicitur 1. Paralip. 12. quòd erant *viri robustissimi, & pugnatores optimi, tenentes clypeum, & hastam; facies eorum, quasi facies leonum.* Et ij tales bellatores, leoninum robur præferentes, in regno Saülis erant, in angustia constituti, ære alieno oppressi, & amaro animo? Non miror: nihil enim frequentius in mundo cernitur, in Curiis Regum, in Principum aulis, in vniuersis munerum distributionibus mundialibus. Rem suis temporibus frequentem deplorat Nazian. orat. 20. fatus: *Ille quidem inferiori sede acquiescit, humilique stat, qui sublimem promeretur, atque & multum, diúque in diuinorum sermonum meditatione versatus est; & multò, diúque carnis leges sanxit: hic verò à superbè, & arroganter præsidet, supercilióque aduersus meliores attollit, nec thronis intremiscit, nec ex aspectu horrorem concipit, hominem continentiæ studiosum infra se videns: verùm, simul cum imperio sapientiorem se existimat*, &c. Erat hoc malum tunc frequens, quòd sapientes, & validi humi repent, insipientes, & infirmi thronos tenerent. Et quando hoc non in mundo frequens? Aiebat Ecclesiast. 10. *Est malum, quod vidi sub Sole, quasi per errorem egrediens à facie Principis: positum stultum in dignitate sublimi, & diuites sedere deorsum. Vidi seruos in equis, & Principes ambulantes super terram, quasi seruos.* Hic est error communissimus in mundo, quòd stulti, & inertes homines teneant loca sublimia; & quòd natura serui ad ingenuorum dignitates ascendant; permulti autem præstantissimi viri repant humi. Cuius rei rationem habent illa verba Sidon. Apoll. lib. 7. epist. 6. *Quæ potius, si requiras, ordinis res est, vt diues his purpura, byssóque velatur; & Lazarus his vlceribus, & paupertate fossatur. Ordinis res est, vt dum in has allegorica versamur Ægypto, Pharao incedat cum diademate, Israelita cum cophino.* Sic ordinantur, & disponuntur res mundiales, vt non semper præualeant merita; quod solùm est proprium regni cælestis: mundialis autem regni est, ad merita connuere; adeò vt virtute præstantes, & egestate premantur, & miseriis; inepti verò sint in splendore, & gloria. Aliquando optimi regni dispositio ostensa fuit Nabuchodonosor Dan. 4. in arbore procera, & alta, plena fructibus, & foliis: & additur: *Subter eam habitabant animalia, & bestiæ, & in ramis eius conuersabantur volucres cæli.* Quid commendabilius in arbore illa, in regno illo? Nulla volucris non in sublimi residet; nulla bestia non humi cubat. Sed quàm aliter in mundo? Ait Galfrid. ad locum Eccles. 10. *Vel nefas! bubo sæpe volant in cælum, & in cæno aquila voluntatur.* In somnio, & nocte id semel accidit Regi, quòd omnes volucres alta tenerent, & ima bestiæ: quod autem in luce apparet, contrarium est; quippe sordidissimi bubones alta cælorum tenent, & perpetes aquilæ hærent cœno.

1. Paral. 12.

Gregor. Naz.

Eccl. 10.

Sid. Apol.

Dan. 4.

Galfrid.

1. *Paralip.* 12. Venerunt autem & de Beniamin, & de Iuda, ad præsidium: in quo morabatur Dauid. Egressúsque est Dauid obuiam eis, & ait: Si pacificè venistis ad me, vt auxiliemini mihi, cor meum iungatur vobis: si autem insidiamini mihi pro aduersariis meis, cùm ego iniquitatem in manibus non habeam; videat Deus patrum nostrorum, & iudicet. Spiritus verò Domini induit Amasaï, Principem inter triginta, & ait: Tui sumus, ô Dauid, *&c.*

§. V.

Non parua præstantia est viri, qui valeat sibi noxias familiaritates pellere. Vbi pulchra de vitando congressu fœminarum.

ADuenientem nouam sociorum manum non domi expectat Dauid, sed ei obuiam procedit, nihil sibi noxium admissurus: quippe ait Text. *Egressúsque est Dauid obuiam eis & ait. Si pacificè venistis ad me, vt auxiliemini mihi, cor meum iungatur vobis: si autem insidiamini mihi ... videat Deus patrum nostrorum, & iudicet.* In tanto vitæ discrimine, & in tanta paucitate sociorum, mirum est, quòd Dauid se suspiciosum ostendat aduenientibus, nec in domum admittat, sed obuiam procedat, & examinet eorum mentes. Et cur maluit Dauid amicè conuenientibus se suspiciosum de eorum fide ostendere? Nonne paulò antè recepit quadringentos viros ex Gad sine hac exploratione? Cur nunc hæsitat, & obuiam illis procedit, nec eos expectauit domi manens? Ait Caiet. *Dubitabat Dauid, & militari libertate vititur in primo sermone cum eis.* Vt eos Beniaminitas agnouit, de tribu Saulis Regis, sic eos habuit suspectos, & militari libertate vsus illos extra domum conuenit, & audenter suspicionem suam proponit, depulsurus, si noxios inueniat. Quod inter magnas Dauidis virtutes annumerare velim: non enim popularis, sed præstantis hominis est, obuiam ire suspectis, & noxias familiaritates arcere. De bono illo Iacob dicitur Gen. 32. *Traductísque omnibus, quæ ad se pertinebant, mansit solus. Et ecce vir luctabatur cum eo vsque mane. Qui, cùm videret, quòd eum superare non posset; tetigit neruum femoris eius, & statim emarcuit. Dixitque ad eum: Dimitte me, iam enim ascendit aurora. Respondit: Non dimittam te.* Simplex vir solus erat, & aduenientis ad se viri, & ob tenebras noctis, suspecti, non depellit congressum; imò post luctam longam, & vulnus femoris adhuc nititur illum inter brachia tenere. Aliter Centurio ille Matth. 8. dicebat, nimirum: *Homo sum sub potestate constitutus, & dico huic: Vade, & vadit. & alij: Veni & venit*, &c. Quæ verba miratus Iesus ait: *Non inueni tantam fidem in Israel.* In quo Israel? Putat Nicænus, non locutum Dominum de populo Israel, sed de persona Iacob, qui in lucta illa vocatus fuit à Deo Israel, cui Iacob præponitur Centurio in præsenti. Sed, in quo maior ostenditur Centurionis virtus, & præstantia, apud Saluatorem, quàm Iacobi virtus? Expende libertatem militarem, & prudentiam in Centurione, nimirum: *Dico huic Vade, & vadit: & alij: Veni, & venit.* Non quemlibet apud se retinet: sed suspectis obuiat, illósque liberrimè amandat, fidos allicit, & retinet. Non sic Iacob, qui veniente, nocturnis tenebris, suspecto viro, non obuiauit; sed eius expectauit congressum, & luctam; imò & vulnus expertus adhuc retinet. Ait D. Nicæn. hom. 10. in Cant. *Iesus miratus vocem Centurionis prætulit fidei Israëlis: non enim mihi videtur conferre Centurionem cum populo Israëlitico in ratione fidei; sed cum ipso Israële qui in lucta cum aduersario, cum Dei auxilio vix euasit, neradeuet; nec abiit penitùs illæsus ab aduersario: læsus enim fuit in femore. Hic autem Centurio regia potestate amandat id, quod est alienum ac tristat autem, & ad suam admittit familiaritatem id, quod est sibi gratum.* Præferenda quidem est virtus, & præstantia illius, qui regiè, & liberè se gerit in amandandis malis; qui obuiam it suspectis, & noxios potestatiuè depellit, solos notissimæ bonitatis viros admittens in familiaritatem: licèt enim Iacob sis, de congressu mali claudicabis, aut cades, si, vt Iacob, non occurris aduenienti aduersario; nec habes vim, aut libertatem, qua te expedias à nociuo familiari. Dicitur Iosuë c. 5. *Cùm esset Iosue in agro vrbis Iericho,*

Caiet.

Gen. 32.

Matth. 8.

Greg. Nic.

Idem.

Ios. 5.

leuauit

leuauit oculos, & vidit virum stantem contra se euaginatum tenentem gladium, perrexitque ad eum, & ait: Noster es, an aduersariorum? Vbi è regione vidit armatum virum ad se venire non subsistit, vt Iacob, expectans congressum eius; sed, vt Dauid, obuiam ei procedit, militari libertate explorans hominem: repullurus noxium, nec admissurus ad conuictum familiarem. Dixi, repullurus hominem noxium: quia infirmitas humana nunquam debet fidere illi, quem semel ad salutem animæ noxium experta est, licèt a noxiis quiescere videatur, sed illum prorsus à se debet amandare. Rem pulchrè ostendo ex Matth. 8. cùm enim nauicula Discipulorum ingentè periclitaretur tempestate, excitatus Dominus, *imperauit vento, & mari, & facta est tranquillitas magna.* Imperauit, inquam, ventis. Et quid imperauit? An, vt abirent, & prorsus recederent? Minimè id dicitur imperasse, sed solùm vt tranquilli manerent, quod innuunt verba illa: *Et facta est tranquillitas magna.* At Dei Spõsa simili fortè tempestate iactata, noxium Aquilonem ventum ex parte cœpit clamare Cant. 4. *Surge, Aquilo, & veni, Auster,* &c. Equidem non iubet, vt Aquilo tranquillus fiat; sed vt surgat, & abeat. Iesus solùm iubet, vt noxij venti tranquilli fiant; Sponsa magis iubet, vt abeant. Et cur illa, nec cum tranquillis gaudet; sed magis instat, vt reddant? Illa infirma est: & hoc debet esse proprium infirmitatis humanæ, quòd semel suspectæ familiaritatis congressum minimè admittat, sed prorsus a se amandet. Ait D. Gregorius Nicænus hom. 10. in Cant. *Audiamus, quemadmodum Regina surgere faciat Aquilonem, & à se amandet, eius flatum auertens in aduersum. Non enim eum iubet quiescere, quomodo in maris tempestate iussit Dominus fluctibus quiescere, & silentium agere, sed imperat, vt recedat, & fugiat, vt absque vllo impedimento flet Auster, nullo aduerso flatu obsistente eius impetui, dicens: Surge, Aquilo.* Iesus mandat ventos esse tranquillos, & cum tranquillis ventis nouit habitare: Sponsa autem, quæ infirma est, & conscia suæ infirmitatis, magis mandat, vt vel tranquilli venti abeant. Quos semel noxios experta est, in nulla bonitatis specie amat cum illis conuersari. Huc spectent, qui noxias familiaritates experti, adhuc sub specie virtutis, & obligationis, & aliorum respectuum bonorum illis adiuuant. Planè hoc securè facit, qui Iesus est, qui diuinam virtutem in se habet; vt, qui infirmus est, temerarius erit, nisi prorsus eas a se amandet. Quò spectans D. Paul. 1. ad Corinth. 14. de mulieribus locutus ait: *Si quid volunt discere, domi viros suos interrogent.* Quæ verba meditatus D. August. tract. 15. in cap. 4. Ioan. ait: *Ibi docetur: Domi viros suos interrogent. Vbi non est Iesus, qui doceat.* Quando enim non semel congressus virorum alienorũ, & fœminarum noxius inuentus est, etiamsi sanctissimus sit, & multas species virtutis habeat, prorsus cuitádus est ille, qui Iesus non est; nimirum, qui diuinam virtutem non habet.

Matth. 8.
Cant. 4.
Greg. Nic.
1. Corint. 14.
August.

§. VI.

Iudicij diuini conspectus maximè homines continet.

VIde, quid Dauid opponat suspectis militibus: *Si autem insidiamini mihi pro aduersariis meis::: videat Deus patrum nostrorum, & iudicet.* Qui posset illis opponere quadringentos alios socios validissimos, quos secum habebat, maluit illis opponere diuinum iudicium. Et quidem prudentissimè: iudicij enim diuini conspectus maximè valet homines in officio continere. Creato homini in Paradisi delicijs statim Deus illi taxabat escas, cap. 2. Gen. *De omni ligno Paradisi comedes,* &c. Lignorum fructus dantur homini abstemio in cibos: de carnibus, aut piscibus edendis nec verbum factum est. Crediderim, ne in statu illo felici gula dominaretur. Postquàm autem diluuio vniuersi homines, octo solis exceptis, periêre, statim permissio diuina ait Gen. 9. *Omne, quod mouetur, & viuit, erit vobis in cibum: quasi olera virentia tradidi vobis omnia.* Cur tam largas escas modò hominibus porrigit, qui adeò paucas illis anteà porrexerat? Si, quando solas fruges permittebat in cibum, attendebat, ne gula hominis pasta carnibus exorbitaret; cur modò non idem attendit, carnes permittens? Modò præ oculis erat Dei iudicium per diluuium monstratum quod præ oculis positum, potens est homines, ne exorbitent, frænare. Tertul. lib. contra Psychicos: *Post diluuium in reformatione*

Gen. 2.
Gen. 9.
Tertull.

tione generis humani sufficisse vnam interim legem à sanguine abstinendo, permisso vsu cæterorum. Iam enim iudicium Dominus ostenderat per diluuium. Cum ostensione iudicij, non miror, quòd multa permittantur: valet enim iudicium positum ob oculos, præ multis alijs legibus, ad homines continendum, & frænandum. Quem non iuuabat in bonum conspectus iudicij? Eliæ commoranti in deserto vt se ostenderet Dominus, ait 3. Reg. 19. *Ecce Dominus transit, & spiritus grandis, & fortis subuertens montes, & conterens petras ante Dominum: non in spiritu Dominus. Et post spiritum commotio; non in commotione Dominus, & post commotionem ignis; non in igne Dominus, & post ignem sibilus auræ tenuis.* 3. Reg. 19.
Tres Dei antecambulones video in iis verbis proponi, scilicet, spiritum, commotionem, & ignem, & licèt omnes validissimam efficacitatem, & virtutem habeant, de nullo dicitur, quòd agant, nisi de spiritu: ait enim: *Spiritus grandis, & fortis, subuertens montes, & conterens petras.* Non dicitur ignis aliquid operari, nec commotio: solus spiritus, nempe, ventus dicitur, & conterere petras, & subuertere montes. Et cur hoc de solo spiritu dicitur? Rationem attigit Hugo Victor. lib. 1. Miscell. tit. 109. *Ecce praambulos Dei, spiritum, commotionem, & ignem. Non venit Dominus ad eo, nisi prius isti veniant. Spiritus est terror iudicij aterni, qui si in cor peccatoris impegerit, & montes superbia deiicit, & petras duritia dissoluit.* Quando spiritus erat iudicij diuini terror, non mirum, quòd præ alijs valeat commouere orbem, & impellere homines in frugem meliorem. Hug. Vict.

§. VII.

Principes animi sui synceram iustitiam in omnibus palam habeant.

AD Dauidis suspicionem tollendam ait Textus: *Spiritus verò Domini induit Amasai, Principem inter triginta, & ait: Tui sumus, ò Dauid,* &c. Nec oscitanter positum crediderim modum nouum illum loquendi, nimirum: *Spiritus verò Domini induit Amasai, Principem,* &c. Quid est, quòd dicatur Amasai tunc temporis non imbutus, sed indutus Spiritu Dei? Credo, inuenies in Scriptura, quòd Spiritus Domini irruat, aut veniat in aliquem, aut fiat in Prophetas; cur modò similiter non dicitur venisse in Amasai; sed dicitur induisse illum? Vt Amasai Princeps erat inter triginta; sic interna eius animi synceritas, & iustitia a diuino Spiritu profecta debuit exteriùs patere, vt patet ornatus vestium, ne cui dubitationi, aut suspicioni locus esset: decet enim maximè Principes, quòd synceram sui animi iustitiam sic habeant in omnibus patentem, vt patentes habent vestes, ne cui liceat dubitare de interna rectitudine mentis. Huc adduco illud Sapient. 5. vbi de omnium creaturarum principe Dei Filio dicit: *Induet pro thorace iustitiam, & accipiet pro galea iudicium certum.* Quæ verba explicans Carthus. ait: *Tam euidenter iustitiam exercebit iudicium, quòd nullus poterit reclamare, omnésque scient rectissimum illud esse.* Vt enim vestes, quibus Princeps ornatur, euidentissimè omnium oculis expositæ sunt; nec vllus est, qui de earum dubitet, seu coloribus, seu pretiis: sic mentis synceritas, & puritas in omnibus Principum, siue factis, siue verbis, debet elucere, nec quid dubium in illis ostendi. Ad hæc Iob cap. 19. *Iustitia indutus sum, & vestiui me, sicut vestimento.* Vbi D. Thom. ait: *Id est, in omnibus processibus meis iustitia apparuit.* Indubitata sit in Principe rectitudo, & synceritas animi: quoquò se vertat, eius rectitudo, & candor animi testatus, & conspicuus appareat. Arcana quamuis sint Principum consilia; iustitia tamen, & rectitudo eorum, sic clarè pateat, vt nemini liceat contrarium suspicari.

Sap. 5.
Carthus.
Iob 19.
Thom.

§. XIII.

In præstandis honestis obsequiis pertinacissimus sit boni viri animus.

INsidias suspicanti Dauidi, indefectibilis obsequiis securitas fit ex animo Amasai: dicitur enim in Textu: *Spiritus verò Domini induit Amasai, Principem inter triginta, & ait: Tui sumus, ò Dauid,* &c. Siquidem, vt Amasai cum suis ostenderetur, quàm indefectibiliter obsecutus erat Dauidi, dicitur indutus ad hoc spiritu Domini. Sicut enim

homo sine veste nonquam est: sic in tanto doce semper erit pertinacissimus animus Dauidis souendi. Non absimile est illud Iobi cap. 29. Job 29. *Iustitia indutus sum, & vestiui me, sicut vestimento.* Et cur dicitur in Iobo stetisse iustitia, & iudicium, sicut vestimentum? Sap. 5. Sapient. 5. dicebatur de Dei Filio: *Induet pro thorace iustitiam, & accipiet pro galea iudicium.* Iustitia, & iudicium Filio Dei non dicuntur esse vestes; sed arma, nimirum, & thorax, & galea, & clypeus. Cur ergo, quæ sunt arma Dei Filio, Iobo non arma sunt, sed vestes? In Dei Filio explicabatur rigor, quo Iudex factus impios omnes perdit; qui rigor in Deo, vt non perpetuus est, sic per arma explicatur, quæ non perpetuò homini adhærent; sed solùm tempore conflictus, & belli: at in Iobo explicabatur affectus iustitiæ, & sanctitatis, quod in iuuandis, fouendisque miseris exercebatur; qui, vt perpetuus debet esse homini bono; sic per vestes explicatur, sine quibus nunquam homo incedit. Ait D. Chry- Chrysost. sost. in Cat. Græca in Iob: *Vt enim quis ad corporis ornatum diplòidem adhibet, sic ipse ad mentis cultum iudicij æquitatem. Neque id duntaxat hodie; erat autem non item: verùm, sicut necessitas cogit vestibus semper vti; sic ipse nunquam calamitosarum indicium deseruit.* Non minùs pertinax erat in calamitosis fouendis quotidie, quàm in sumendis vestibus. Vt enim perseuerantissimè quotidie manus ad vestes accipiendas extendimus, nec priùs acceptas dimittimus, quàm illæ senio nos deserant: sic ad honesta obsequia semel applicatus animus constantissimè ad illa conari debet. Ex quo maximè extollebat Liberium Patricium Theodo- Cassiodor. ricus Rex apud Cassiodorum 2. var. cap. 16. fatus: *Retinetis, Patres Conscripti, Patricium Liberium, & in nostra aduersitate fuisse laudabilem, qui sic Odonacris integerrimus purebat obsequia, vt nobis apòst fuerit electione dignissimus, contra quos multa fecisse constat inimicus. Non enim ad nos vilissimus transfugâ conditione migrauit; nec proprij domini finxit odium, vt alterius sibi procuraret affectum. Expectauit integer diuina iudicia, nec passus est, sibi Regem quærere, nisi primitùs perdidisset. Vnde sic factum est, vt & libenter daremus præmium, quia nostrum fideliter iuuit inimicum: qui casu patrocinante contrario, tantò nobis reddebatur acceptior, quantò tunc cognosci poterat indeuotus. Flexo iam domino, penè nulla est terroribus inclinatus: sustinuit immobilem ruinam Principis sui; nec nouitas illum turbare potuit, quem nunc ferocitas gentilis expauit. Prudenter est secutus communes casus, vt cùm diuina iudicio fixè fassum, humanam gratiam commendatior inueniret.* Dixi omnia, ne quid regiæ laudis deficeret homini constantissimo in præstandis obsequiis illi Principi, cui semel decreuerat deseruire. Vt vel ex hoc discamus omnes, in præstandis obsequiis esse pertinacissimi; constantia enim in bonis nonquam non venit ex animo diuino, vt defectio ex miseria humanæ naturæ. Exod. 10. Exod. cap. 10. post plagam acceptam Pharao vocauit Moysem, & Aaron, & dixit eis: *Peccaui in Dominum Deum vestrum, &c.* Et post plagam curatam ait Text. *Et indurauit Dominus cor Pharaonis, &c.* Quæ quidem verba per octo, aut nouem vices repetita inuenies, ita vt modò mitescere videatur Pharao, & modò indurari. Ex quo Eusebius in Cat. Græca, colligit, tam momentaneas mutationes in duritiem, aut lenitatem, nô pos- Euseb. se à Deo causari, cuius est, persistere semper in bono præstando. Quippe ait: *Hinc apparet euidentius, obdurasse Pharaonem ex malo habitu ingenij sui, & reconciliationem simulasse si enim à Deo animus immutaretur, aut semper durum se præstaret, aut semper mitem.* Adeò diuina est perseuerantia in fouendis honestis, vt in defectione euidenter cognoscatur opus humanum, quando à Deo solùm venit, quod indefectibiliter se habet, quantum est ex Dei parte.

§. IX.

In quo Deus præualet, non multùm timenda est malitia carnis.

QVod doli, aut mutabilitatis, aut mali alterius timeri solet in hominibus carnalibus, id non timetur in iis, in quibus Deus præualet: ideò, vt in aduenientibus sociis nulla opera carnis à Dauide timeantur; *Spiritus, ait, Domini induit Amasai, Principem inter triginta, & ait: Tui sumus, ô Dauid.* Et quidem, vbi Spiritus Domini sic in Amasai prominere ostendebant, vt vestes in nobis prominent; nil in eo timeri poterat, quod opera spectaret carnalia. Paul. ad Rom. 13. *Abiiciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis. Sicut in die honestè ambulemus: non in comessationibus, & ebrietatibus, non in cubilibus, & impudicitiis; non in contentione, & æmulatione: sed induimini Dominum Iesum Christum, & carnis curam ne feceritis in desideriis.* Rom. 13. Expende ab illis: *Sed induimini Dominum Iesum Christum, & carnis curam ne feceritis in desideriis.* Sub Iesu enim veste necessariò debent abscondi, & dissipari opera carnis. Promineat in nobis spiritus Christi, & carnis malitia non metuitur: Dicebat Psal. 41. *Hæc recordatus sum, & effudi in me animam meam: quoniam transibo in locum tabernaculi.* Alia li- Psal. 41. tera habet: *Effude super me animam meam.* Quod per vestitum significabatur, idem per effusionem, siue supereffusionem animæ exprimitur: quòd nimirum in nobis supereminear spiritus, quo super eminente, abscedit prorsus carnis malitia. Ait D. Ambros. ibi: *Super se effundit animam suam, vt anima supra corpus effusa infirmitatem carnis abscondat, tegat corpus, & virtus vbique anima, mentisque præluceat.* Ambros. Vide, vt supereminens spiritus, & nos tegens, malitiam carnis videri non sinat; sed vndique faciat apparere virtutem. Nec obest vllus carnis impetus, vt ratio spiritu diuino Iesu confirmata supereminear. Matth. 8. Iesus impe- Matth. 8. rauit ventis, & mari: & facta est tranquillitas magna. Quò spectans Arnol. Carnot. tract. ad verba: *Deus, Deus* Arnol. Car. *meus, vt quid dereliquisti me?* inquit: *Nec tamen peremptoriùs æstimandus est recrudescentis peccati pruritus, cui obuiam pergit ratio, & serpenti stabilem cauterium opponit: licèt enim subfumigent afflatu incendia, & flammis vorax iam tectorum elambat fastigia; vna gratiæ stilla, subtilísque respectus clementiæ vna flatu eis in tenues rediget, sedatâque procella diminutis, quod putabatur detrimentum, inuenitur solatium.* Quid pulchrius? Sanè restantibus licèt carnalium desideriorum ventis, si ratio Christi spiritu munita occurrat; in solatium vertitur, quod credebatur detrimentum futurum.

1. *Reg.* 22. Dixitque Gad propheta ad Dauid: Noli manere in præsidio: proficiscere, & vade in terram Iuda. Et profectus est Dauid, & venit in saltum Haret. Et audiuit Saül, quòd apparuisset Dauid, & viri, qui erant cum eo. Saül autem cùm maneret in Gabaa, & esset in nemore, quod est in Rama, hastam manu tenens, cunctique serui eius circunstarent eum, ait ad seruos suos, qui assistebant ei.

§. X.

Genitale solum auspicatum homini. Vbi de meditatione terrenæ originis nostræ.

AB arce munita in Moab iubetur Dauid exire, & in terram Iuda venire: sic enim per Prophetam ei mandatur: *Noli manere in præsidio: proficiscere, & vade in terram Iuda.* Nec miror; erat enim Tribus Iuda, ex qua Dauid ortum habebat, in eius ditione natus, altus & educatus; & ideò in ea nihil sibi non inueniret auspicatum. Quis neget hoc genitali solo, quòd suis maximè faueat? Sapiens cap. 9. aiebat: *Corpus, quod corrumpitur, aggrauat ani-* Sap. 9. *mam, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem.* Et mirabar, quòd carnis grauedo sic animam opprimat; quando anima longè præstantior, & valentior sit, quàm caro. Cur ergo anima non magis carnem opprimit, quam ipsa opprimatur à carne, quæ infirmior est? Nodum acutè soluit D. Zeno lib. 1. serm. 12. aiens: *Illa in solo* Zeno. *genitali versatur, illa peregrinus est.* Ne mireris, quòd in præsenti spiritus superetur, & deprimatur à carne: licèt enim caro infirmior sit, & spiritus valentior; tamen caro in genitali solo versatur, vbi spiritus peregrinus est; ex quo sic conualescit caro, vt valeat spiritui dominari. Nunquam enim quis ex genitali solo vires non capit, quibus vel aduersùs fortiores valeat. Dauid 2. Reg. 11. 2. Reg. 11. vocato Vriæ de bello dicebat: *Vade in domum tuam, & laua pedes tuos.* Ipse verò renuit domum suam petere; sed in ianua palatij manebat. Sed, vtinam in domum suam iret: forte

forte ibi acquireret, quo ſe aduersùs mortem tutaretur. Ait P. Damian. lib. de contempt. mundi, cap. 18. *Vrias ſi propria domus hoſpitium placuiſſet, ſententiam proculdubio regiæ indignationis, ac ſtrandis euaderet: ſed, quia in alieno, quàm in proprio dormiuit cubiculo maluit, authorem ſuæ mortis literas ad Principem reportauit.* Vtinam maluiſſet Vrias in ſuo lecto quieſcere, & incolumis euaſiſſet. Quis in alienis non malè habeat? Hinc de religione Chriſtiana ait Tertullian. in Apol. *Nihil illa in cauſa ſua deprecatur; quia nec de conditione miratur: ſcit ſe peregrinam in terris agere; inter extraneos facilè inimicos inuenire.* Vnde Iob cap. 29. *Dicebam: In nidulo meo moriar, & ſicut palma multiplicabo dies meos.* Quæ verba ſic Græcè transferuntur in Cat. Græc. *Dixi autem: Ætas mea ſeneſcet; ſicut truncus palmæ, multum tempus viuam.* In primo de morte agebat, vt in nidulo ſuo obuentura erat; in ſecundo non mors, ſed longæuitas dierum, prolixáque ſenectus explicabatur. Et cur mors obuentura in nido per longæuitatem vitæ explicatur? Quippe, dum Iob ſe in nidulo ſuo, hoc eſt, in genitali ſolo futurum exiſtimabat; nihil inde non vitale ſibi ſperabat. Quò reſpiciens Symmachus legebat: *Dixi autem: Cum meo nido ſeneſcam; gloria autem mea renouabitur præſens mihi.* Equidem, dum è genitali ſolo non cogatur excedere; ſed in eo degat: inde omnia vitalia, omnia glorioſa ſibi percipiet. Ad quæ D. Thomas aiebat, *In nidulo meo moriar, id eſt, ſperabam, quòd in quiete domus meæ moriturus eſſem, non exul à domo: nec tamen credebat ſe intempeſtiua morte præoccupari; vnde ſubdit, & ſicut palma, quæ diutiſſimè viuit, multiplicabo dies.* Vbi enim non exul à domo, ſed in genitali loco agat, inde multiplices, & feliciſſimos ſibi promittebat annos. Sed & expendenda: *Sicut palma multiplicabo dies meos.* Circa quæ notiſſima eſt verſio Septuag. aiens: *Sicut phœnix multiplicabo dies meos.* Cur ſicut phœnix? Ait Philippus Presbyter ibi: *Sicut phœnix in nidum ſibi faciens, in ipſo poſt multa tempora à ſemetipſa dicitur concremari, & rurſus de eiuſdem nidi cineribus reſurgere: ita Iob ſe dicit per mortem incinerare carnis, velut in nido pro tempore futurum, & inde reſurrecturum in gloria.* Expẽde illa: *De eiuſdem nidi cineribus, &c.* Vt enim in nido vixit; ſic in illo ipſo proprio, & connaturali decedens, vel de cineribus eius nouam exſugit vitam, quæ reſurgat. Crede mihi, genitale ſolum nunquam non eſt homini auſpicatiſſimum. Vel de cineribus genitalis ſoli tui poteris confirmari in vitam. Ait Pſalm. 101. *Tu exurgens miſereberis Sion: quia tempus miſerendi eius; quia venit tempus. Quoniam placuerunt ſeruis tuis lapides eius, & terræ eius miſerebuntur.* Acutè notat D. Auguſt. cui miſericordia apponatur, non quidem lapidi, ſed pulueri. Et cur pulueri miſericordia apponitur? Erat quippe puluis ſolum noſtrum genitale, ex quo fallar, niſi homo reſurgat in ſpem vitæ. Ait ibi D. Auguſt. *Non dicit, Lapidum eius miſerebuntur; ſed pulueris. Ergo ſerui tui beneplacitum habuerunt in lapides Sion. Sed illi præuaricatores recedentes à Domino, in terram, vnde ſumpti ſunt, redierunt: puluis facti ſunt, impij facti ſunt. Sed expecta Dominum: non irruat ventus, & auferat hunc puluerem à facie terræ. Dicat puluis, ne pereat; Memento, quia puluis ſumus, &c.* Vide, vt de cineribus ſoli genitalis ſui ſperet nemo in vitam reſtaurari à Deo.

(In margine: P. Damian. — Tertull. — Iob 29. — Symmach. — Thom. — Septuag. — Phil. Presb. — Pſal. 101. — Auguſt. — Auguſt.)

§. XI.

Glorioſè triumphat de hoſte in propria ipſius ſede.

CVm Dauid dicitur: *Proficiſcere, & vade in terram Iuda,* ſunt, qui Iuda nomine intelligant vniuerſum regnum Iſraeliticum, cui Rex erat Saül rabidiſſimus hoſtis Dauidis: amabat autem Dominus ſic extollere Dauidem, & glorioſum facere, vt non ſolùm vinceret Saülem; ſed de illo triumpharet in propria ſede ipſius. Quam gloriam in Chriſti Athletis mirabatur Tertull. dum pro Ieſu nomine in tenebroſum carcerem venirent: ait enim lib. 1. ad Martyres: *Domus quidem Diaboli eſt, & carcer, in qua familiam ſuam continet: ſed vos ideò in carcerem perueniſtis, vt illum etiam in domo ſua conculcetis. Non ergo dicat: In meo regno ſunt, tentabo illos. Nec illi tam benè ſit in regno ſuo, vt vos committat; ſed inueniat munitos, &c.* Parum erat fortibus Chriſti Athletis, quòd hoſtem vincerent; ideò in eam gloriam diſponebantur, vt illum in ſuo ipſius regno, ſede opprimerent. Similiter & diuinus Ieſus debellaturus hoſtem aſcendit Crucem, ad Philipp. 2. *Factus obediens vſque ad mortem, mortem autem Crucis.* Et cur præ aliis mortis inſtrumentis vnam Crucem elegit Dominus? Liberum illi ſuit permittere ſe peti lapidibus, vel à monte præcipitari: cur magis elegit mori in Cruce? In Cruce à terra exaltabatur, & in aere erat; cuius regio videbatur eſſe ſub dominio hoſtis antiqui, iuxta illud ad Epheſ. 2. *Secundùm Principem poteſtatis aëris huius, ſpiritus, qui nunc operatur in filios diffidentiæ.* Placuit autem Ieſu in aere vitam finire, vt mortis eius gloria in eo oſtenderetur, quòd Principem aëris debellabat in eius propria ſede, & regno. Pulchrè D. Athanaſ. aiebat orat. de paſſ. & Cruce: *Verbum Domini hominibus ſtudens bonis non eſt mortuum; ſed in aerem aſcendit per Crucem, ibi quoque ſerpentem perſequens, vt etiam inde Principem poteſtatis aëris deturbaret.* Hæc erat gloria Chriſtiani triumphi, vt in ipſo aere vinceretur, qui erat aëris Princeps, & vbi malitiæ virus dominabatur, ibi à validiſſimo Saluatore in ruinam iret & excidium. Nunquam non magnæ, & glorioſæ virtutis inſigne eſt, quod de hoſte triumphes in propria ſede illius. Quò ſpectans Iſaias cap. 11. *Delectabitur infans ab vbere ſuper foramine aſpidis, & in cauernam reguli, qui ablactatus fuerit, manum ſuam mittet.* Sic de Chriſtianorum valentia loquebatur. Quæ verba expendens D. Hieron aiebat: *Infans quoque, qui malitia paruulus eſt, mittet manum in foramen aſpidis, & de obſeſſis hominum corporibus fugat Dæmones. Qui autem ablactatus eſt, & nequaquam lacte nutritur infantiæ, ſed iam ſolido veſcitur cibo; iſte in reguli cauernam mittet manum, hoc eſt, in ipſius Satanæ habitaculum, & inde eum extrahet.* Itaque, aut Diabolus eſt in corpore humano, aut in ſede propria ſua: ſi eſt in humano corpore, vt ibi in alieno eſt; ſic vel ab infante poteſt inde excludi. Audet equidem infans Chriſti in Dæmonem non exiſtentem in ſuo: at qui infantiam ſuperauit, & ſolido cibo vtitur, plùs audet: huic enim parum eſt, ſi hoſtem in alieno exiſtentem vincat; ſed magis audet, & vel in proprio habitaculo illum aggreſſus, inde illum exſufflat. Proh Agnetis Virginis virtutem! Hæc vt magna erat, ſic in lupanari, in ipſo Satanæ habitaculo, Satanam deiicit.

(In margine: Tertull. — Philip. 2. — Epheſ. — Athanaſ. — Iſaia 11. — Hieron.)

§. XII.

Duriſſimum homini in ſuis malè haberi.

HÆret tamen in eo, quòd Dauid mittatur in propriam ſedem ſuam illis verbis: *Vade in terram Iuda.* Et crediderim, quòd vt Deus illi ingentem ibi gloriam parabat, vt §. præcedenti vidimus; ſic & illi ſimul proponebat certamen duriſſimum. Quid durius homini, quàm quòd in ſuis malè habeat? Adamum poſt peccatum, conuenit Deus, illique duriſſimam decernens pœnam, in originis ſuæ terram hominem relegat: dicit namque Geneſ. 3. *Emiſit eum Dominus Deus de Paradiſo voluptatis, vt operaretur terram, de qua ſumptus eſt.* Quod meditatus Claud. Marius Vict. lib. 2. in Geneſ. ſic illius pœnæ expendit duritiem:

Poſtquam ſacrato decedere iuſſus vterque
Sedibus, ac regnis genitalia tenuit arua,
Inq; ſua ſletit exul homo.

Quid calamitoſius, quàm in propriis ſedibus exulis incommoda pati? Iob ad ſuæ calamitatis exacerbationem illud addebat cap. 19. *Inquilini domus meæ, & ancillæ meæ ſicut alienum habuerunt me, & quaſi peregrinus fui in oculis eorum.* Quem non mordeat acriùs, quòd in ſua ſede, & apud ſuos peregrinum cogatur agere? Potuiſſet & Diabolus Iobum in terras longiſſimas eiicere, vt inter barbaros, & crudeles homines peregrinus viueret; ſed rabidiſſimus hoſtis noluit illum à ditione, & patria ſua extrahere; quinimò inter ſuos degentem omnibus peregrini, & exulis repleuit incõmodis, vt inde acerbiùs hominis animum percuteret.

(In margine: Geneſ. 3. — Claud. Mar. — Iob 19.)

§. XIII.

Obedientia legi exhibita vera ſanctitatis, & virtutis index.

MIratur meritò noſter Salianus in præſenti promptam Dauidis obedientiam, qui, vt à Gad Propheta

iussus est ire in terram Iuda, minimè id distulit; sed statim se ad profectionem accinxit: ait enim Textus: *Et profectus est Dauid, & venit in saltum Hareth.* Sic bonus absque vlla resistentia obediebat legi diuinæ, ciúsque ductu ferebatur, vel in difficillima: non enim certiori aliquo indicio solet Deus profectus suos ostendere in mundo. Duæ erant quondam familiæ deducendæ in vrbem Bethlehemiticam. Altera familia constabat tribus Magis, qui vt venirent Bethlehem, excitati sunt noui syderis luce, cùm dicant Matth. 2. *Vidimus stellam eius in Oriente, & venimus,* &c. Itaque Magis apparuit stella, siue Angelus in stellæ figura, vt volunt plurimi: cuius ductu Bethlehemi viam aggressi sunt. Altera familia erat Iosephi, & Mariæ; quæ, vt Scripturæ implerentur de ortu Saluatoris, debebant etiam Bethlehem venire. Sed qualiter ij sanctissimi coniuges excitati sunt, vt difficilem viam arriperent? An stella illis apparuit? An Angelus monuit illos? Accipite D. Lucam cap. 2. fantem: *Exiit edictum à Cæsare Augusto, vt describeretur vniuersus orbis ::: Et ibant omnes, vt describerentur, singuli in ciuitatem suam. Ascendit autem Ioseph à Galilæa de ciuitate Nazareth, in ciuitatem Dauid, quæ vocatur Bethlehem, eò quòd esset de domo, & familia Dauid, vt profiteretur cum Maria,* &c. Vnum profani Imperatoris edictum intonuit: & statim Maria, & Ioseph Bethlehemum proficiscuntur. Non stellam, non Angelum expectant; sed legem audientes, soli viam arripiunt. Et cur stella, quæ Magos erat ductura, non magis festinauit ad Mariam deducendam? Imò cur Raphael Angelus, qui Tobiæ comitem egit in longo itinere, modò non adest Mariæ? Sufficiebat sanctæ fœminæ lex, sub cuius ductu magis conspicabiles redduntur præstantissimi, quàm sub vniuersis syderum luminibus. Ad hæc D. Chrysost. hom. de Nat. Christi, in 6. tom. inquit: *Vide prouidentem Dei administrationem, per infideles, atque fideles, ea, quæ ad se pertinent, dispensantis. Et stella quidem Magos ab Oriente produxit: at lex Mariam in patriam à Prophetis prædictam traxit.* Expende illa: *At lex Mariam,* &c. Tantæ enim Virginis sanctitas non tam ex obsequio Angelorum, seu stellarum sibi præstito, quàm ex obsequio eius legibus exhibito debet pensari. Quò conueniant, qui ex apparitionibus Angelorum, siue luminum cælestium, transinant sanctitatem, & sciant, eas, & infidelibus, & nequissimis hominibus solere à Deo præstari; præstantissimæ autem, verissimæque virtutis insigne non tam in iis, quàm in præstita legibus obedientia explicari. Hinc primi illi homines, cùm iustitia florerent originali, statim præceptum accipiunt, ne edant de scientiæ arbore. Genes. 2. *De ligno scientiæ boni, & mali ne comedas.* Et cur illis hæc arbor vetatur? In ea sola obedientia exercetur, quæ veram virtutem hominis statuit. Ait D. Augustinus 8. Genes. ad literam: *Oportebat ergo, vt homo sub Deo positus, alicunde prohiberetur, vt ei promerendi Dominum suum virtus esset ipsa obedientia, quam possumus verissimè dicere solam esse virtutem omni creaturæ rationali agenti sub Dei potestate,* &c. Ponderanda sunt illa: *Solam esse virtutem.* quasi ex sola obedientia præstita legi, debeat virtus hominis æstimari. Quod sic intellige, vt ipsa sit certissimum signum virtutum aliarum. Et quid non signet obedientia? Paul. ait ad Philip. 2. *Factus obediens vsque ad mortem, mortem autem Crucis. Propter quod Deus exaltauit illum,* &c. Circa quæ verba sic fatur D. Cyr. Alex. lib. ad Regin. *Non diu in ea abiectione, & humiliatione permansit, mox enim exaltatum est, nomine, quod est super omne nomen, accepto. Sanè quidem illustre nobis exemplum hic ponitur: ostenditur enim, obedientiam, & gloriosam, & admiratione dignam, & honorum omnium conciliatricem esse.* Quid pulchrius de obedientia, quæ omnia bona scit nobis conciliare?

Matth. 2. — Luc. 2. — Chrysost. — Genes. 2. — August. — Philip. 2. — Cyr. Al.

§. XIV.

Qui pro Deo stat, nunquam solus est aduersùs hostes.

VIx Dauid ad terram Israëlis peruenit; & ait Textus: *Audiuit Saül, quòd apparuisset Dauid, & viri, qui cum eo erant.* Solus fugerat Dauid à Saüle; & ecce non solus apparet, sed multis iam cinctus sociis, sibi à Deo comparatis: qui enim pro Deo stat, vt Deum pro se habet; sic nunquam solus existit. Constantius ille Imperator, dum sanctos Christi Confessores in exilium mitteret, illud curabat, ne duo simul, sed solus quisque abiret: ne secum emolumentum societatis haberet. Aduersùs quem sapienter D. Athanas. epist. ad solitariam vitam agentes dicit: *Ignorat, quòd quamuis singuli ab aliis distarent; illos tamen secum habere, quem in communi, cùm simul erant, confitebantur Dominum Iesum Christum, qui singulis longè plures associauerit, (vt in Propheta Elisæo fecit;) quàm milites sunt circa Constantium.* Expende illa de Iesu dicta: *Qui singulis longè plures associauerit, vt in Elisæo,* &c. Quippe is est Iesus, qui nesciat seruum suum solum relinquere; sed plures illi adiungit, quibus firmatus minimè aduersariorum exercitus timeat. Quod apertè patuit in historia Elisei 4. Reg. 6. cùm enim Syrorum exercitus virum sanctum impeteret, clamabat ille: *Plures sunt nobiscum, quàm cum illis: quin, & ecce mons plenus equorum, & curruum igneorum in circuitu Elisæi.* Nunquam enim Deus non adiungit suis plures, quàm qui sunt ex parte inimici. Et quando alij deficerent, ipse Deus pro omnibus adstat illi. De Sponsa Dei ait Cant. 4. *Sicut turris Dauid collum tuum, quæ ædificata est cum propugnaculis: mille clypei pendent ex ea.* In Hebr. legit Georg. Venet. Cant. 3. tom. 7. c. 13. *Vnum scutum appendent super ea.* Et mirabatur, quòd vbi in originali vnū scutum dicebatur, noster traduxisset, *mille clypei.* Si vnum solum erat, quare dicuntur mille? Erat scutum Deus, qui dum adest suis, pro millibus, imò pro omnibus armatis sufficit illis. Queribūdus Elias 3. Reg. 19. clamabat ad Dominum: *Derelictus sum ego solus, & quærunt animam meam.* Et quæsierim ex Elia, an, quia solus relictus fuit, solus inuentus fuit ab inimicis? Absit: quinimò Deus illi pro omnibus adfuit armatis exercitibus. Ait D. Athan. vbi sup. *Si fratres deserant, notique, & amici procul absistant, nemóque supersit, qui velit simul conuersari, aut consolationem adhibere; tamen plusquàm omnia sufficit ad tutelam, Dei refugium. Solus erat Elias in persecutione; sed tamen in omnibus loco omnium, habebat Deum.* Proh felix desolatio seruorum Dei! Solus, & desolatus licèt videaris, adest tibi pro auxiliaribus copiis vniuersis Deus. Sunt tibi præstantissima auxiliatorum castra. Vt meritò dicat Dauid Psal. 36. *Non vidi iustum derelictum.* Cui adstipulatur Iacob Gen. 32. de quo ibi: *Iacob autem abiit itinere, quod cœperat, fuerúntque ei obuiam Angeli Dei: quos cùm vidisset, ait: Castra Dei sunt.* Sufficisset, si castrum Dei illi appareret: sed maluit Deus, vt apparerent castra: vt ostenderet, quàm sit Deus pro omnibus in suis auxiliandis. Ex quo D. Ambros. in Psal. 36 fatur: *Cùm fratrem fugeret Iacob, & per deserta incomitatus erraret, obdormiuit, & surgens vidit ibi multitudinem cælestis militiæ, & ait: Hic locus vocatur castra Angelorum. Non satis fuit castrum vocare; sed castra, quæ tanta multitudini conuenirent. Vides ergo, quia solum se putabat, & castra eum cælestis exercitus sequebantur.* Quid certius in Dei asseclis, quàm quòd nunquam appareant incomitati?

Athanas. — 4. Reg. 6. — Cant. 4. — 3. Reg. 19. — Athanas. — Psal. 36. — Genes. 32. — Ambros.

1. Reg. 22. Audite me nunc, filij Iemini: nunquid omnibus vobis dabit filius Isaï agros, & vineas, & vniuersos vos faciet Tribunos, & Centuriones: quoniam coniurastis omnes aduersùm me; & non est, qui mihi renunciet; maximè cùm filius meus fœdus inierit cum filio Isaï? Non est, qui vicem meam doleat ex vobis, neque qui annunciet mihi; eò quòd suscitauerit filius meus seruum meum aduersùm me, &c.

§. XV.

Nunquam non homo in primis sibi, suisque commodis studet.

SApienter Saül, vt contribules suos in iurata sibi fide confirmet, proponit, quàm nihil debeant sperare à Dauide alienæ Tribus viro: quippe ait: *Audite me nunc, filij Iemini: nunquid omnibus vobis dabit filius Isaï agros, & vineas,* &c. Filios Iemini vocat, hoc est, Benjaminitas ex eadem cum ipso Saule Tribu: ij enim à Rege ex Tribu Iuda minùs sperare sibi debebant; ideóque illum debebant expuere. Quis enim hominum colat Principem, à quo nihil commodi sperare licet. Hinc se D. Athan. purgabat in Apol. Athanas.

ad Conſtantium Imperatorem, quòd ad eius hoſtem Magnentium non confugiſſet, inquiens: *Quo enim mihi fiducia in Magnentio fuiſſet, aut quam beneuolentiam ſeruam, frumdumque in Dominum ſui parricida, in amico tam perfido, in violandis iuramentis tam religioſo, mihi pollicere potuiſſem?* Accuſabatur ſanctus Vir, quòd à Magnentij partibus ſteterat contra Conſtantium: quam accuſationem hac vna ratione deludit oſtendens, quòd nihil commodi à Magnentio, nefario homine, & domini ſui interfectore ſperare poterat. Necnon Antipater apud Egeſippum lib. 1. cap. 44. vt proditionis ſuſpicionem depelleret, ſic patrem Herodem alloquebatur: *Quod autem erat, quòd me aduerſùs tuam ſalutem auderet aliquid impelleret? An regni cupido? Sed regnabam. An odij ſuſpicio? Sed diligebar. An iniuria dolor? Sed proferebar. An verò inopia pecuniæ, & egeſtas rerum, quæ ſolet indigentibus ſuadere latrocinium? Sed dederas, quod non ſolùm in præſens, ſed etiam in omne tempus abundaret, & denique miſeras Romam, vt Regum Reges pronunciarent, imperij apud ſe principatum eſſe, non diuitiarum.* Sic dum nihil commodi, nihil lucri in proditione ſibi aduenturum eſſe probat, vel ſuſpicionem eius à ſe depulit. Nihil enim timendum eſt, aut ſperandum ab homine, in quo non ſibi priùs aliquod commodum paret, & vtilitatem. Ioan. 9. poſt curatum cæcum natum, dixit illi Ieſus: *Tu credis in Filium Dei? Reſpondit ille, & dixit: Quis eſt, Domine, vt credam in eum? Et dixit ei Ieſus: Et vidiſti eum, & qui loquitur tecum, ipſe eſt. At ille ait: Credo, Domine. Et procidens adorauit eum. Et dixit ei Ieſus: In iudicium ego in hunc mundum veni, vt qui non vident, videant; & qui vident, cæci fiant.* Poſtquam ſe Filium Dei dixerat, & ſe vt Filium Dei adorari fecerat, oſtendit caouſam, cur venerit in mundum Dei Filius: omnium, *vt, qui non vident, videant*, &c. Et quid hoc cum Filio Dei? Cur proprium ſit Filij Dei veniſſe, vt alij videant? Equidem tam proprium eſt filij hominis pari ſibi imprimis conſulere, vt ſi quis inueniatur, qui non propria, ſed aliorum quærat commoda, is manifeſtè videatur non eſſe homo purus, ſed Filius Dei. Ait D. Athan. ſerm. 3. contra Arianos: *Non igitur propter ſe ipſum, ſed propter noſtram ſalutem, & vt cæci viſum reciperent, & vt omnes à mortuis excitaremus, aduenit. Si igitur non ſui gratia, ſed noſtri venit, neque in ſui ipſius vſum conditur, ſed ad noſtrum, ſi ve non poteſt, vt ſit creatura.* Equidem Deus eſt, non eſt creatura, non purus homo, qui commodum ſuum non reſpicit, nec lucrum. Qui in officiis exhibendis ſuam vtilitatem non ſpectat; fallar, niſi ſuperhumano agatur ſpiritu. Huc adduco clariſſimum facinus mulieris Pythoniſſæ ex 1. Reg. 28. Hæc Saulem recipiens domi, & eius precibus arte ſua maleficа vtens, fecit, vt Rex certior fieret de morte iam ſibi propinqua: vt erat interficiendus illo ipſo die, & tota eius domus extirpanda funditùs. Quem tali nuncio exanimatum, & fame penè enectum conuenit ſtatim mulier, & ait: *Nunc igitur audi tu vocem ancillæ tuæ, & ponam coram te buccellam panis, vt comedens conualeſcas*, &c. Regem viribus deſtitutum, & iam iam moriturum, imò & funditùs extirpandum conuenit mulier, illique officioſiſſima adſtat, cibos parat, & multo ſermone cogit, vt ſumat. Dahila illa Samſonis vxor, vt credidit virum ſuis deſtitutum viribus, Iudicum cap. 16. *Cœpit abigere eum, & à ſe repellere.* hæc autem certò ſciens, Saülem ſtatim periturum cum filiis; nihilominùs eius prouidet indigentiæ, etiam cum proprio ſumptu. Planè hoc innſitatum, & nouum in hominum genere; ait enim ibi Ioſephus lib. 6. de antiq. cap. 15. *Merito ſuccurrit hoc loco mulieris comitatem: quæ quod ſoli mulieri pauperi ſuperfuit, promptè, ac libenti animo appoſuit, nec gratiam pro beneficio repoſcens, nec eſſicum fauorem Regis captans, quem iam moriturum præſciebat: cùm tamen homines natura comparati ſimus, vt tunc demum officioſos eſſe libeat, quando aut promeritis gratia eſt rependenda, aut ipſi dominerit, quempiam cupimus, quem cumulatè aliquando beneficium repoſiturum ſperamus.* Meritò admirandam ducit Ioſeph hanc mulierem, quæ nec officio fauorem Regis captat, quem iam moriturum præſciebat. Nihil magis commune, quàm quòd Principes prorſus deſerantur, vbi minimè profictui futuri videantur: ſolum enim proprium lucrum eſt, quod capit corda humana in mundialibus.

Egeſip.

Ioan. 9.

Athanaſ.

1. Reg. 28.

Iudic. 16.

Ioſeph.

§. XVI.

Qui principis cupediis obſiſtit, proditionis reus habetur apud illum.

CONiurationis, & proditionis rei vocantur Beniamitæ, & ipſe Ionathas, Saülis filius, eiuſdem criminis reus habetur à patre ſuo: dicit namque: *Coniuraſtis omnes aduerſum me: maximè cùm filius meus fœdus inierit cum filio Iſai.* Et addit etiam: *Eò quòd ſuſcitauerit filius meus ſeruum meum aduerſum me*, &c. Et vnde Saülis famuli, & ſubditi, & filius creduntur tanti criminis rei? An, quia arma dederint Dauidi, vt Saülem percuteret? Vel, an quia Dauidem excitabant, vt regnum acciperet, illúdque Sauli eriperet? Abſit: nec enim Dauid Saülem perſequebatur; nec vllus erat, qui illum contra Saul moueret: ſolus Saül iniuſtè perſequebatur Dauidem, illique mortem intentabat, ardentérque cupiebat hominem è viuis eijcere. Cui regio affectui quia non applaudebat Regis filius, nec applaudebant boni viri; quaſi perduelles, & proditores habentur à Saüle. Sic quiſquis non annuit regiis cupediis, vel obſiſtit illis, proditionis reus cenſetur apud mundiales Principes. Nota eſt hiſtoria Achab cum Naboth, vt Achab deſiderauit Nabothi vineam, vt ſibi hortum olerum faceret; vt Naboth obſtitit regiæ cupiditati nolens perdere parentum memoriam. Quid tunc? Iezabel Regina 3. Reg. 21. ſcribens Præfectis vrbis ait: *Submittite duos filios Belial contra eum, & falſum teſtimonium dicant: Benedixit Naboth Deo, & Regi. & educite eum, & lapidate, & ſic moriatur.* Mirabar, quòd vt Naboth vinea eriperetur, tantum crimen effingeretur in illo, vt reus diceretur læſæ maieſtatis, humanæ, & diuinæ. Cur non magis mandat ne duci, vt illum tacitè percutiat? Cur vel ſine ſanguine ei violenter non eripitur vinea? Cur neceſſum fuit ad crimen læſæ maieſtatis recurrere, vt hominem potentiſſima Regina opprimeret? Ait Abul. ibi quæſt. 7. *Non ſolùm volebat Iezabel accipere vineam Naboth, quam deſiderabat Achab vir ſuus; ſed etiam voluit ſumere vindictam, quòd Naboth auſus fuiſſet repugnare Regi.* Equidem, vbi res erat cum eo, qui non annuerat Regis cupiditati, ſed illi obſtiterat, quam illam indecoram, & iniuſtam putabat; non ſufficiens putabat Regina, quòd ei vinea per vim auferretur, niſi & læſæ maieſtatis, humanæ, & diuinæ reus haberetur, & tanti criminis ſupplicium ſubiret. Sic Amos c. 7. *Miſit Amaſias, Sacerdos Bethel, ad Ieroboam Regem Iſrael, dicens: Rebellauit contra te Amos, non poteſt terra ſuſtinere vniuerſos ſermones eius.* Erat Amos vir armentarius, pauper, & deſpicabilis, vt qui aliorum pecora paſcebat: vnde ergo tam pauper homuncio habere potuit rebellis in Regem. Ait Carthuſ. ibi: *Inobediens erat Amos, idololatriam reprobando, quam Rex iubebat exerceri.* Totus erat Ieroboam in idololatria amplificanda; vt idola à ſe inuenta colerentur: tam nefarium facinus pius Amos non probabat, imò oſtendebat, nihil diuinum in idolis eſſe. Ea autem ſola ratione, quia tam impio Regis facinori obſiſtebat, & perduellis habebatur, & accuſabatur maieſtatis læſæ.

3. Reg. 21.

Abul.

Amos 7.

Carthuſ.

1. *Reg.* 22. Reſpondens autem Doëg Idumæus, qui aſſiſtebat, & erat primus inter ſeruos Saül: Vidi, inquit, filium Iſaï in Nobe, apud Achimelech, filium Achitob, Sacerdotem: qui conſuluit pro eo Dominum, & cibaria dedit ei: ſed & gladium Goliath Philiſthæi dedit illi. Miſit ergo Rex ad accerſendum Achimelech, Sacerdotem, filium Achitob, & omnem domum patris eius, &c.

§. XVII.

Tunc impij funditus Sanctos extirpant, cùm religionem Regibus fatalem perſuadent.

NEfarius Doëg, vt Saülis iram aduersùs Dauidem acuat, illúmque funditùs perdat, iuxta Regis pla-

citum, loquens ait: *Vidi filium Isai in Nobe, apud Achimelech, filium Achitob, Sacerdotem: qui consuluit pro eo Dominum, & cibaria dedit: sed & gladium*, &c. Expende, quid in primis ponat impius ad animum Regis exacerbandum; nimirum, quòd Sacerdos consuluerit Dominum pro Dauid; deinde, quòd illi dederit gladium. Vt sic sacerdotis oratio ad Deum credatur Saüli fatalis, & valdè contraria. Proh Deus immortalis, in quam similem mentem vniuersi impij abeunt, qui vt Sanctos perdant, nihil pridie faciunt, quàm religionem ipsam persuadere esse Regibus fatalem! Sic vafrissimi illi Babylonis Satrapæ, vt perderent Danielem, hominem accusabant apud Regem: *Daniel de filiis captiuitatis Iuda non curauit de lege tua, & de edicto, quod constituisti: sed tribus temporibus per diem orat obsecratione sua.*

Dan. 6. 13.

Ecce tibi totum crimen Danielis, quòd oret ad Deum ter in die: quasi oratio pij hominis non posset non esse fatalis Regi. Sic Ariani homines accusabant Athanasium apud Constantium, quòd Christianos oraturos in templum conuocasset. Pro quo D. Athanas. in Apol. ad Constantinum ait: *Persuasit sibi homo vecors, & inscius, sub te viam, barbariémque Babylonicam vigere, nihil sentiens, quàm esses amicus Danielis, cum quo idem Numen colis; nec te inuidere orationes, sed quàm maximè omnes orare velle: quippe, qui compertum habeas, omnium vota, precésque id expetere à Deo, vt saluus sis, & perpetuò in pace regnes.*

Athanas.

Quibus & Imperatoris pietatem, & Arianorum malitiam optimè ostendit. Imperator enim, vt pius, & sanctorum Religiosorum amicus nihil mali à religione suspicabatur: quotquot orantes ad Deum, diuináque castè, ac syncerè colentes cerneret, sibi profuturos credebat. Arianus autem, vt impius, & vecors, eò studebat, vt Imperatori barbariem Babylonicam persuaderet, qua crederet, sibi aduersariat, & nociuas orationes Sanctorum, & sic Sanctos funditùs perderet. Est equidem vetustissima impiorum consuetudo, quòd religiosa obsequia contraria, & ominosa esse persuadeant Regibus. Amos cap. 7. *Et dixit Amasias ad Amos: Qui vides, gradere: fuge in terram Iuda, & comede ibi panem, & ibi prophetabis: & in Bethel non adiicies vltrà vt prophetes: quia sanctificatio Regis, & domus regni est.*

Amos 7.

Expende, cur prophetare vetetur Amos in Bethel: nimirum, *quia sanctificatio Regis, & domus regni est.* Hoc enim impij student, vt sancta omnia sua, non diuina, sed regalia ostendantur; nec ad Dei, sed ad Regia cultum pertinere, vt quod religiosum, & pium est illis contrarium, appareat ominosum, & contrarium Regi. Ad hæc dicebat in præsenti D. Hieronym. *Hoc quasi falsus Sacerdos loquitur, adulans regali fastigio, vt non dicat: Sanctificatio Dei nostri est, & domus idoli. Sed, sanctificatio Regis, & domus regni: hanc habentibus cunctis, qui falsos Deos colunt, consuetudinem, vt superbiam suam Regibus imputent::: Solent enim dicere Hæretici: Imperator nobis communicat. & si quis eis restiterit, statim calumniantur, Ergo tu contra Imperatorem facis? Augusti mandata contemnis?* Expende illud: *Hanc habentibus cunctis, qui falsos Deos colunt, consuetudinem*, &c. Quippe impiorum hominum, & Apostatarum omnium hæc est vetustissima consuetudo, & notissima, vt in Sanctis suis non diuina, sed regalia proponant, & resistentes illis accusent crimine proditionis, vel eò solùm, quòd ad Deum orent, vel secum habeant orationes notas. Heu, bone Iesu, quàm sæpè, teste Cyrillo in Amos, repetunt neoterici impij aduersùs asseclas tuos illas voces, Ioan. 19. *Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris.* Vt reddant suspectos Regibus, quicunque viderint syncerè, & piè Iesum sequentes.

Hieron.

Cyr. Alex.
Ioan. 19.

§. XVIII.

Apud mortales miseros plus solet valere, quod ex Regibus, quàm quod ex Deo habent.

NOtabam despectum, & prauum Doëg affectum erga Dauidem illis verbis: *Vidi filium Isai in Nobe*, &c. Non Dauidem nominat, sed contumeliosè ait, *filium Isai*, Regi Sauli morem gerens in Dauide despiciendo, vt notat Carthus. Sed quem fateris honorificè acceptum ab Achimelech, Summo Sacerdote; & pro quo consultum Deo fuisse; cur non magis eum vereris, vt honores? Cur audes despicere, & discrimini obiicere, pro quo vides & religionem stare, & Summum Sacerdotem, & Deum? Præfixerat Textus de Doëg: *Qui assistebat, & erat primus de ministris Saulis.*

Carthus.

Et quid aliud sperari possit à primo ministro Regis, quàm quòd vniuersam religionem, & Deum, & iustitiam eius postponeret Regi? Sanè validissimum est, quidquid in miseros mortales, splendoris, aut dignitatis venit à Regibus, vt illos faciat vel Deum contemnere, vbi studium ostendendum est pro Rege. Præses Ierosolymitanus Pilatus, cùm audiuit de Iesu, quòd Filius Dei prædicaretur, ait Ioan. 19. *quòd magis timuit*: verebatur enim Filium Dei, & pro illo defendendo pugnabat. Quod notantes Iudæi clamant: *Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris* quo audito, statim Iesum tradidit Iudæis. Et cur qui vocem Filij Dei verebatur, ad vocem Cæsaris statim Iesum perdidit? Erat primus minister Cæsaris Ierosolymis, & quæ in illo dignitas erat ex Cæsare, sic præualuit, vt vel Deum contemneret.

Ioan. 19.

Ait D. August. tract. 116. in Ioannem: *Vbi dixerunt: Nos legem habemus, & secundùm hanc legem debet mori, quia Filium Dei se fecit. eorum legem ille non timuit, vt occideret; sed magis timuit Filium Dei, ne occideret. Nunc verò non sic potuit contemnere Cæsarem, auctorem potestatis suæ.*

August.

Potestas, & dignitas à Cæsare in hominem profecta, sic illum affecit, vt minimè vellet Cæsarem postponere Deo. Et qui Deum antè verebatur, postquam in discrimine vidit gratiam Cæsaris, non dubitauit tradere Deum crucifigendum. Nemo ignorat stultissimam superbiam Regis Babylonis, quando in statua aurea adorari à populo decreuit. Sed illud sæpè mirabar, quòd adeò ad nequam facinus peragendum congregaret in primis vniuersos potentatus sui regni. Ait enim Daniel cap. 3. *Itaque Nabuchodonosor Rex misit ad congregandos Satrapas, Magistratus, & iudices, duces, & tyrannos, & præfectos, omnésque Principes regionum, vt conuenirent ad dedicationem statuæ*, &c.

Daniel. 3.

Et quando tam impium opus, & tyrannicum aggrediebatur instigante Diabolo; mirabar, quòd Diabolus non magis caueret tot Iudices, & Magistratus, & Satrapas, & Principes congregari, qui possent congregati, & adunati Regem de tam nefariis ausibus admonere. Nónne timeri posset, quòd tanta virtutum illustrium cógregatio posset obsistere Regi? Vt omnes ij dignitates suas, & Magistratus Regi debebant acceptas; sic de illis non dubitabat Diabolus, quòd in qualibet impietate subscriberent Regi. Ait D. Chrysost. hom. 4. ad pop. *Non enim de subditis dubitabat Diabolus, sed potiùs maximè confidebat, quòd nullus Regis legi se obiecturus erat.*

Chrysost.

Quotquot videbat Diabolus Iudices, Duces, Magistratus, Satrapas, regnorum Principes constitutos à Rege; tot sine dubio censebat consensuros impiissimis edictis Regis. Quid aliud speraret de eis, qui potestatum suarum auctorem agnoscunt Regem? Et quidem de iis omnibus Magistratibus solùm tres Hebræi inuenti sunt, qui vitam, & dignitates postponerent religioni. Quos videns Nabuchodonosor inter flammas liberos, ait Daniel. 3. *Benedictus Deus eorum, Sidrach, videlicet, Misach, & Abdenago, qui misit Angelum suum, & eruit seruos suos, qui crediderunt in eum. & verbum Regis immutauerunt, & tradiderunt corpora sua, ne seruirent, & ne adorarent omnem Deum, excepto Deo suo.*

Daniel. 3.

Circa quæ ait Theodor. *Deum laudat, & viros admiratur, quòd Regis verbum immutarint, & iniquæ vitæ piam mortem antepostuerint.*

Theodor.

Admirandum erit, si quis Magistratus Regis verbum postponat Deo. Hinc notabat Luc. cap. 23. *Ecce vir nomine Ioseph, erat Decurio::: Hic accessit ad Pilatum, & petiit corpus Iesu*, &c. Non enim otiosè ponitur, quòd esset Decurio, sed ad magnam eius laudem, quòd non magis suæ dignitati prospiceret, quàm honori diuino: ait enim Theophyl. ibi: *Ioseph, qui tametsi primò latuerit; tamen laude dignam rem nunc facit, quamuis Consiliarius esset, ac diues, & audet petere corpus hominis crucifixi, quasi perduellis, & seductoris, nullúmque periculum suspicatur, licet periculum esset diuitiarum.*

Luc. 23.

Theophyl.

Expende illa: *Licet Consiliarius esset, ac diues.* quippe rarò sperari debet à Consiliario Principis, quòd non magis consulat dignitati suæ temporali, quàm æternæ saluti.

§. XIX.

Fideles Principes, si à Deo exorbitent, nequiores solent esse tyrannis ethnicis in Dei seruos.

AD simplex Doëgi verbum, quo suspectum reddidit Sacerdotem Summum Sauli, eò quòd cibum, & arma

ma Dauidi dederit? Saül Sacerdotes omnes ad iudicium vocat, & perimit: ait nanque Textus: *Misit ergo Rex ad accersendum Achimelech, Sacerdotem, filium Achitob, & omnem domum patris eius*, &c. Nulla intercessit mora: sed, vt Doëg locutus est contra Sacerdotem, Sacerdotem vocat Saül, & illum cum omnibus suis interfecit. Ecce tibi, quæ vix apparent in tyrannis ethnicis, reperiuntur in Principe fideli. Nec miror: si enim fideles Principes exorbitent à Deo, crudeliores inueniuntur ethnicis. Amos c. 7. *Misit Amasias Sacerdos Bethel ad Ieroboam Regem Israel dicens: Rebellauit contra te Amos in medio domus Israël: non poterit terra sustinere vniuersos sermones eius. Hæc enim dicit Amos: In gladio morietur Ieroboam, & Israel captiuus migrabit de terra sua.* Sic accusabatur apud idololatriam Regem Propheta, quòd rebellaret, quòd mortem Regi minaretur in concionibus, in popularibus conuentibus. Quid tunc Rex idololatra? Vocátne hominem, vinculis tradit, percutit, aut exulare cogit? Nihil horum præstitit; sed neque verbum locutus est. Quod miratus D. Hieron. ibi ait: *Consideremus, quòd multi Reges Christiani, qui persecuti sunt Ecclesiam Dei, & Arianam impietatem in toto orbe fundare conati sunt, vincant in scelere Ieroboam Regem Israël. Ille enim falsi Sacerdotis mandata despexit, nec ad suggestionem eius, quicquam voluit respondere. Isti autem cum multis Sacerdotibus suis, fame, penuria, carceribus, & exiliis Prophetam, & Sacerdotes Domini necauerunt.* Sic queritur Sanctus Doctor, quòd tyranni ethnici vincant in regnandi pia ratione Christianos Principes; quando de illis inuenitur Ieroboam, qui obsurdescat ad voces suorum accusantium proditionis Dei Prophetas; de his vix inuenitur, qui non desæuiat in Dei præcones, vel ad vmbram excessus. Hinc Ionas cap. 3. ingressus Niniuen non veretur clamare apud Regem, eius ciuitatis destructionem: ait enim: *Adhuc quadraginta dies sunt, & Niniue subuertetur: Et peruenit verbum ad Regem Niniue.* Et mirabar, quòd Ionas non magis caueret Regem ethnicum: in principio enim fugiebat prædicationem illam, veritus misericordem Deum, ne flecteretur ad veniam: at à Rege Niniue nihil sibi timebat. Et cur non magis timet barbarum Regem in prædicatione regni perdendi? Ierem. 32. dicit: *Tunc exercitus Regis Babylonis obsidebat Ierusalem: & Ieremias Propheta erat clausus in atrio carceris, qui erat in domo Regis Iuda: clauserat enim eum Sedecias Rex Iuda dicens: Quare vaticinaris dicens: Hæc dicit Dominus: Ecce ego dabo ciuitatem istam in manu Regis Babylonis*, &c. Rex erat Sedecias fidelis Ierosolymis apud Dei templum enutritus; & tamen Ieremiam vinculis opprimit, ob denunciatam regni vastationem. Quando ergo apud fideles Reges tam malè habebant Dei præcones, cur Ionas non veretur denunciare excidium regni, & barbaro, & ethnico Regi? Ait D. Ephrem in Ion. *Idoneum experimentum Ionas accepit à gentibus; quia Moysem suscepit Rex idolorum.* Et quidem Rex erat cum Rege ethnico, & barbaro, apud quales non adeò malè acceptos nouerat Ionas Dei præcones: Moyses enim Pharaoni multa mala prædixit; & diues, & felix euasit ex aula. Daniel exitium regni Balthazari proposuit, & accepit in præmio auream torquem.

n.

3.

m. 32.

brem.

§. XX.

Delationes sine probationibus apud solos impios Principes præualent.

AD verbum Doëg iratus Saül, statim Sacerdotes occidendos accersit: ait enim Textus: *Misit ergo Rex ad accersendum Achimelech*, &c. Sic calumniantis verbis credidit Saül, vt nulla expectata rei reprobatione statim procedat ad vindictam sumendam de Dei Sacerdotibus. Ex quo sapienter satis D. Athanasius monebat Constantium Imperatorem in sua apud illum Apolog. *Quales calumniatores sunt, tales etiam suos auditores æstimant, persuadéntque sibi calumnias apud te plurimum valituras. Exemplo à Doeg mutuato, cuius insidiæ contra Sacerdotes plurimùm valuêre; sed auditor ibi Saül ille iniustus fuit.* Ecce tibi quando minimè probatæ calumniæ possunt præualere: nimirum, quando iniquus, & iniustus auditor est: quippe ait Text. *Sed auditor ibi Saül ille iniustus est.* Apud iniustum & impium Regem solùm calumniæ præualent. Sic etiam 3. Reg. 21. Iezabel contra iustum Naboth scribebat: *Submittite duos viros filios Belial contra eum, & falsum testimonium dicant*, &c. Et, quod magis est, audito hoc testimonio Naboth occiditur. Miraris, quod sic falsitas præualeat? Sed accipe D. Athanasium in eadem Apolog. aientem: *Iezabelis quoque calumniæ nouam religiosissimo Naboth intulerunt: verùm, & ille Achab ille malus, & prævaricator aurem præbuit: contrà sanctissimus ille Dauid, cuius & te imitatorem pro omnium votis decet, istiusmodi homines ad se nequaquam admittit; sed vt rabiosos canes auersatur dicens: Detrahentem clanculum proximo suo, persequebar. Seruabat enim præceptum hoc: Non accipies rumorem vanum.* Sic boni Principes oderunt sermones non probatos aduersùs proximos; qui sermones apud solos iniquos Principes valent. Athan.

Athanaf.

3. Reg. 21.

1. *Reg.* 22. Noluerunt serui Regis extendere manum in Sacerdotes Domini. Et ait Rex ad Doëg: Conuertere tu: & irrue in Sacerdotes. Conuersúsque Doëg Idumæus irruit in Sacerdotes, & trucidauit in die illa octoginta viros vestitos ephod lineo, *&c.*

§. XXI.

Qui Deum cœperint terrenis postponere, ægrè, & difficulter non persistent in eo.

E Tenim in tristis Saulis præsentibus vnus Doeg Idumæus inuentus est, qui auderet aduersùs Sacerdotes stare, illisque mortem inferre. Dicit Textus: *Noluerunt serui Regis*, &c. *Conuersúsque Doëg Idumæus irruit in Sacerdotes, & trucidauit*, &c. Et quando tot aulici, & Palatini nefarium opus detrectant, cur vnus Doeg illud aggreditur? Cur non magis veretur facinus, quod cæteri omnes refugiebant? Cœperat iam semel iste, & Sacerdotes, & diuina oracula infamare, & suspecta reddere Regi, dum malitiosè testificabatur suprà, Deum pro Dauide consultum, donatúmque Dauidem pane, & armis ab Achimelech. Vnde non miror, quòd non desistat; sed magis omnia facinora voret, vsque dum in extremam perditionem eat. Ait D. August. Psalm. 51. *Nemo ausus est hominum Regis Saül, nec iubente Rege mittere manum in Sacerdotes Domini, sed ille, qui prodiderat, sicut Iudas, qui à proposito suo non recessit, & vsque in finem perseuerauit de illa radice fructum ferre, quales fert arbor mala.* Expende illud: *De illa radice fructus*, &c. Vna, eadémque radix facinorum in Doeg, & in Iuda fuit: vterque Summũ Sacerdotẽ prodidit; ille Achimelechum; hic Iesum: vterque proditione sua Principũ gratiam venabatur, ille gratiam Saülis; hic gratiam Principum Pharisæorum: vterque Deum postponebat terrenis commodis. De hac igitur radice nunquam non fructus decerpent: quæcunque facinora inde nascantur, illi peragent. & vsque in finem perseuerabunt vorantes crimina, & criminum rapientes mercedem. Huc spectat etiam titulus Psal. 51. nempe: *In finem intellectus Dauid, cùm venit Doëg Idumæus, & nunciauit Saül: Venit Dauid in domum Achimelech.* Circa quæ mihi expendenda venit coniunctio illa, nempe: *In finem, cùm venit Doeg Idumæus, & nunciauit Saül*, &c. Quid, quòd Doëg venerit, & nunciauerit Saül, cum particula illa, *in finem*? Doeg Idumæus idem est, ac motus terrenus. Ex quo D. August. sapienter colligit, quàm semper, & vsque in finem idem erit in cælestibus abiiciendis, vt sese submergat terrenis: ait enim ibi: *Quid expectatis de homine terreno aliquos fructus cælestes? Homo erit in æternum.* Nunquam cælestia sapiet, nunquam non contemnet cælestia, qui terrena simul cœperit anteponere Deo. Nihil supra humum admirer, & dum terrena mandet, nostrum non vorabit facinus in æternum. Sic in talibus illa prima peccati radix nescit arescere: sed in dies nouos malitiæ fructus profert. Augost. Psal. 51. August.

§. XXII.

Nequitia timida, crudelissima est.

QVis à Rege fideli tam atrox facinus metueret, vt tot sacerdotes innocentes interficeret, ciuitatémque perderet? *Trucidauit*, ait Textus, *in die illa octoginta quinque viros vestitos ephod*, &c. Crediderim, nusquam tam immane facinus visum: homines pacifici, Deo sacri, in ipso Regis palatio, euidentem accusationis excusationem præferentes barbarissimè trucidantur: Vnde tanta crudelitas ortum habuit? Iosephus putat, tunc Regem correptum fuisse ingenti metu, de Dauide cum armatis hominibus, in terra Iuda apparente; & tandem ait: *Excusationi Saülus fidem habere noluit, quòd plus apud eum metus periculi valeret, quàm excusatio, quamuis iusta. Itaque circumdatum armatis cum tota familia iubet contrucidari.*
Ioseph. Nec miror, quòd homo metu correptus in tam insolitam crudelitatem deuenit. Crede mihi, nunquam non parit metus crudelissimos effectos, vt a nullo magis cauere debeas, quàm ab inimico metuente. Herodes ille, vbi audiuit natum Regem Iudæorum, ad illúmque adorandum, stella duce, Reges Orientis venisse
Matth. 2. Matth. 2. *Turbatus est*. Quid tunc? *Iratus occidit multos pueros*, &c. Non multò inferior fuit hæc Herodis crudelitas crudelitati Saulis: sed & etiam Herodis crudelitas à timiditate hominis venit. Ait D. August. tract. 115. in Ioann. *Herodes*
August. *ille mater, cùm Christus natus nunciaretur, expauit, & tot infantes, vt ad eum mors perueniret, occidit timendo magis, quàm irascendo crudelior.* Non sic iracundia, vt timor, fecit hominem crudelem, & efferatum, vt innocentem puerorum effunderet sanguinem. Quippe sapienter ait: *Timendo magis, quàm irascendo crudelior.* Est equidem crudelior timidus, quam iracundus. Quò spectans Sapiens cap. 17. ait: *Cùm sit*
Sap. 17. *timida nequitia, dat testimonium condemnationis.* seu, vt in rem præsentem legit D. Bonauent. cum aliis: *Data est in*
Bonauent. *omnium condemnationem.* Quid enim à timido speretur, nisi perditio omnium, & condemnatio? Cui accinit Sidon.
Sid. Apol. Apoll. in paneg. Auiti aiens:

Nihil est grauius, si forsitan vnquam
Vincere contingat, trepido.

Nescit enim trepidus, & timidus parcere; sed omnes perditum ire amat.

1. Reg. 22. Euadens autem vnus filius Achimelech, filij Achitob, cuius nomen erat Abiathar, fugit ad Dauid, & annunciauit ei, quòd occidisset Saül Sacerdotes Domini. Et ait Dauid ad Abiathar: Sciebam in die illa, quòd cùm ibi esset Doëg Idumæus, procul dubio annunciaret Saüli. Ego sum reus omnium animarum domus patris tui. Mane mecum: ne timeas. Si quis quæsierit animam meam, quæret & tuam: mecúmque seruaberis.

§. XXIII.

Iustorum consortium asylum firmissimum est. Vbi de Iesu consortio.

SApienter Abiathar in tanto Sacerdotum discrimine, in quo tota Heli posteritas, iuxta verbum Domini, perdenda erat, confugit ad Dauidem, à quo audit illud: *Mane mecum: ne timeas. Si quis quæsierit animam meam, quæret & animam tuam, mecúmque seruaberis.* Et quis non seruaretur in consortio tanti iusti? Planè, qui iustis viris adiungitur, asylum habet firmissimum salutis suæ. Actor. 27. dum cum Ethnicis & infidelibus nauigat Paulus, ingenti tempestate nauis impellitur, adeò vt pene vniuersi desperarent vitam. Quid tunc? ait Paulus iis: *Nunc suadeo vobis bono animo esse: amissio enim nullius animæ erit ex vobis, præterquàm nauis. Adstitit enim mihi hac nocte Angelus Dei, cuius sum*
Act. 27. *ego, & cui deseruio, dicens: Ne timeas, Paule: Cæsari te oportet assistere: & ecce donauit tibi Deus omnes, qui nauigant tecum.*

Huc spectans D. Paulinus epist. 42. de Martiniani naufragio dicit: Paulin.

Vixerunt multi Christiani impij
Vincente noctem lumine,
Nam Christianos aggregare meruit,
Vicinio cassa more fuit.

Equidem qui se piis adiungit, piorum participat præsidium; nec tantum illi nocent mala propria, vt prosunt iustorum virtutes in salutem. Aiebat Psal. 65. *Et locutum est* Psalm. 65.
os meum in tribulatione mea. Holocausta medullata offeram tibi cum incenso arietum: offeram tibi boues cum hircis. Circa quæ notanda sunt illa verba: *Boues cum hircis.* Nimirum, quòd hirci numerentur inter Dei sacra. Nónne hirci a sinistris Dei ponuntur Matth. 25. expositi maledictioni diuinæ, & in æternum arsuri? Qui ergo maledicendi sunt, Matth. 25.
cui Deo sistuntur, vt grati illi fiant? Planè hirci maledicendi sunt, postquàm ab ouibus, & agnis separati sunt: at vbi adiuncti sunt sacris aliis animalibus, de horum consortio etiam abeunt in vitam. Ait ibi D. August. *Adiunctione ipsa saluabantur hirci, per se non possunt accipi, adiuncti bobus* August.
accipiuntur. Deus bone! si hirci per se separentur, absque dubio in perditionem ibunt; verùm, si sacris aliis animalibus iungantur, adiunctione ipsa salui fiunt! Vt discas, quàm tibi fructuosum erit, si adiungaris iustis viris. Quòd si iustus ille sit noster verus Dauid, seu Dauidis filius Iesus; planè ex eius adiunctione firmissimum habebis salutis asylum. Adducebatur quondam a Principibus Ierosolymitanis mulier adultera ad Iesum; apud quem illam vehementissimè accusabant, Ioan. 8. illis autem dicebat Iesus: Ioan. 8.
Qui sine peccato est vestrûm, primus in illam lapidem mittat. Et iterum se inclinans scribebat in terra. audientes autem vnus post vnum exibant, incipientes à senioribus, & remansit solus Iesus, & mulier, &c. Dum Iesus in terra scribit, abeundi copiam præsentibus faciebat: qua accepta accusatores recesserunt, rea autem cum Iesu perseuerabat. Et cur non magis occasione abeundi oblata mulier illa recedit? Cur inclinato Iesu ad terram, vt scriberet, dum accusatores recedunt, similiter accusata fœmina non recedit? Sanè scribebantur in terra, qui a Iesu recedebant: quæ apud illum perseuerabat, non poterat ad salutem non pertinere. Ad hæc D. August. lib. 1. contra aduersarios leg. & Prophet. cap. 20. fatur: *Quis enim cogitat, quomodo ad memoriam Dei scribantur in cælo sequentes Dominum: derelinquentes autem* August.
Dominum scribantur in terra, de quibus Propheta Ieremias dicit: Vniuersi, qui derelinquunt te, confundantur, recedentes à te in terra scribantur. Quos benè intelligitur significasse Iesum, quando Iudæos vicit, atque confusi, cùm audissent: Qui sine peccato est, prior in illam lapidem iactat. vnus post alterum recesserunt. Tunc autem ille ostendens, de quo numero essent, digito scribebat in terra. Simul recedebant a Iesu, & in terra scribebantur: vt ostenderentur ad perituros pertinere. Felix ille, qui Iesu adhæret, illique sese maximè adiungit: inde enim, non ad ruinam; sed ad vitam tendet: cum Iesu enim nihil habes non salutare, non lætum. Ideò Dauid Psalm. 50. clamabat: *Redde mihi lætitiam salutaris tui.* Psalm. 50.
Circa quæ ait D. August. hom. 3. in Assumpt. Mariæ: *Et hic* August.
attentius intuere, quam exultationem quærit. Quod enim Hebræi à Iesu, hoc Latinè salutaris dicitur. Quæ enim lætitia est Iesu, nisi contemplatio eius, qualis venturus est in gloria sua? Sola contemplatio venturi ad nos Iesu potens est, & nos in salute firmare, & inenarrabili implere lætitia.

CAPVT IX.

Dauid in Ceilam.

Textus Historiæ.

INTEREA recruduit Philisthinorum odium in Israelitas, & haud ignobilis vrbs, Ceilam nomine, prima cœpit sentire hostiles impetus; quibus maturæ agrorum fruges perdebantur. & res erat in maximo discrimine. Tetigit Dauidem calamitas contribulium: & vt erat fratrum amator, sic pro Ceilanis, annuente Deo, stat in acie, acerrimè pugnat, confractósque hostes vertit in fugas in decoram fugam. Aliquantulum respi-

rabat inter Ceilanos nobilis triumphator, cùm fama tantæ victoriæ, viciniam implens, peruenit ad Saulem qui lætius de victoria magis lætabatur de Dauidis periculo: eum enim iam credebat in nexu, quem sciebat apud sibi fidelissimos Ceilanos viuere. Hominem capturus festinabat Rex iniquus: sed eius nequitia non potuit non subolere Dauidi, & commonefactus à Deo, de Ceilanorum proditione, inde cum sexcentis auctis sociis quamprimùm aufugit. Nulla iam vrbi se credebat sapiens fugitiuus; sed in deserto Ziph, in obscuris, & abditis syluis morabatur. Inaccessus sibi erat Saüli; sed confortatus Ionathæ amicitia, qui peruestigans amicum, tandem inuenit, eùmque spe iam iam venientis regni fouet, & nouo fœdere sibi adiungit. Hæc Ionathas pro Dauide. Verùm Ziphæi agri incolæ Saülem monent, vt capiendus sit hostis in eorum latitans limitibus. Aduolat ille cum exercitu trium millium pugnatorum, dúmque partem montis Maon cingerent Regis milites, Dauid è parte altera cum suis pergebat; res iam eò deducta, vt minimè valeret effugere. Tunc, Deo prouidente, accurrunt nuncij, qui ad Saülem referunt totius Israelis periculum, quando Philisthini facto impetu regionem populabantur. Sic, vt instanti occurreret periculo, ab incepto itinere destitit, & locum dedit Dauidi, vt sibi consuleret. Quis sub Dei alis non viuat humana monimenta despiciens?

MORALIA CIRCA Textus literam.

Ratæ mihi, non de hostibus reportatæ victoriæ, non abruptarum petrarum firmitudo; sed vnum Dei auxilium potens est homines asserere in tuto. Id nos docet apertè litera capitis istius.

1.*Reg.*23. Et annunciauerunt Dauidi dicentes: Ecce Philisthini oppugnant Ceilam, & diripiunt areas. Consuluit ergo Dauid Dominum, dicens: Num vadam, & percutiam Philisthæos istos. Et ait Dominus ad Dauid: Vade, & percuties Philisthæos, & Ceilam saluabis. Et dixerunt viri, qui erant cum Dauid, *&c.*

§. I.

Frugum ruina, sacrorum contemptum comitatur.

AVdio vt nunciatum est Dauidi de areis Ceilanorum hostili incursu perditis, dum ait: *Annunciauerunt Dauidi dicentes: Ecce Philisthiim oppugnant Ceilam, & diripiunt areas.* Quæ verba explicans noster Salianus credit, nuncium de areis direptis venisse ad Dauidem, eo ipso tempore, quo apud Saulem Sacerdotes veri Dei iugulabantur, & eorum ciuitas Nobe funditùs perdebatur. Nec mirum, quod vbi sic Dei sancta perduntur, areæ frumentariæ Israelitarum de hostibus diripiantur: solet enim perditio frugum, sacrorum iniurias comitari. Quò spectat vox illa Tertull. lib. ad Scapul. *Tamen doleamus, necessum est, quòd nulla ciuitas impunè latura sit sanguinis nostri effusionem; sicut & sub Hilariano Præside, cùm de areis sepulturarum nostrarum acclamassent: Areæ non sint, areæ ipsorum non fuerunt.* Pulchrè ludit ille æquiuoca voce ararum: dicebatur enim area locus, in quo sepeliebantur serui Dei; item dicebatur area locus colligendis frugibus destinatus. Eripuerunt Gentiles Sanctis areas sepulcrales, & simul perdiderunt sibi areas frumentarias. Perditur frugum area, dum perditur reuerentia exhibenda sacris. Ait Oseas cap. 9. *Dilexisti mercedem super omnes areas tritici.* Vbi Rupert. *Dilexisti, non Deum, sed mercedem super omnes areas tritici.* Quid tunc? *Area, & torcular non pascent eos, & vinum mentietur eis.* Sic diuinorum, sacrorúmve contemptum comitatur perditio, & ruina frugum. Nota est historia Achab, & Iezabelis; vt ille aram posuit Baal; vt hæc interfecit Prophetas Domini. Et tunc 3. Reg. 17. *Dixit Elias Thesbites de habitatoribus Galaad ad Achab: Viuit Dominus Deus Israel, in cuius conspectu sto, si erit annis his ros, neque pluuia, nisi iuxta oris mei verba,* &c. Elias dixit, & cælum æreum factum est, & agri aruerunt, frumenta defecerunt, fames magna increuit. Quod ponderans D. Ambros. apud Glossam ait: *Tunc Pseudoprophetæ, tunc fames. Repete mihi tempora, & inuenies tunc Prophetas confusionis, tunc Iezabel, tunc famem, tunc ariditatem terræ.* Simul Pseudoprophetæ, & fames, Iezabel interfectrix Prophetarum, & ariditas terræ, & penuria frugum, sita vt vniuersi fame tabescerent.

Tertull. | Oseæ 9. | Rupert. | 3.Reg.17. | Ambros.

§. II.

Ad magnam hominis gloriam pertinet, quòd nihil in se habeat non singulariter ex Deo.

AVdita Philisthinorum irruptione in Ceilam ad consuetas artes Dauid confugit: ait enim Textus: *Consuluit ergo Dauid Dominum dicens: Num vadam, & percutiam Philisthæos istos? Et ait Dominus ad Dauid,* &c. Hoc præcipuum inuenio in Principe isto, quod nihil inceudat, imò nec gradum faciat, nisi præcedente oraculo diuino. Quod ponderabat Theodoret. quæst. 54. inquiens: *Diuina autem Scriptura ostendit eius pietatem: semper enim Deum consulebat, & aciem instruebat, & quiescebat.* Nihil vel in gressibus, vel in quiete sua amabat ostendi non diuinum. Quis neget hoc pertinuisse ad maximam Dauidis gloriam, quando omnes eius actiones authoritatem spirabant diuinam? Isaaci natiuitatem exprimens textus sacer Genes. 21. ait: *Visitauit autem Dominus Saram, sicut promiserat, & impleuit, quæ locutus est. Concepitque, & peperit filium in senectute sua, tempore, quo prædixerat ei Deus. Vocauitque Abraham nomen filij sui, quem genuit ei Sara, Isaac; & circumcidit eum octauo die, sicut præceperat ei Deus, cùm centum esset annorum: hac quippe ætate patris natus est Isaac.* Nihil video in natiuitate tanti Viri magis decantatum, & celebratum, quam sterilitatem, & senectutem parentum. Nihil de pueri pulchritudine dicitur, vt in aliis consuetum est; videlicet, Exod. 2. de Matre Muysi ait: *Peperit filium, & videns eum elegantem,* &c. In primo natiuitatis die elegantia Muysis describitur, & pulchritudo. De Isaaci autem nati elegantia omnino siletur: id tantùm dicitur, vt natus sit in senectute, & sterilitate parentum. Cur non magis aliud dicebatur, quod faceret ad commendationem pueri? Cur non dicebatur, vt erat elegans, & pulcher? vt patri simillimus? In sola sterilitate, & senectute parentum explicata crediderim maximè Isaacum commendatum fuisse, quando in eius ortu nihil ostendebatur inde non diuinum. Vt pulchrè dicat D. Chrysolog. serm. 90. *Isaac non tantum obfuit defuisse naturam, quàm nasci profuit authoris beneficio, non naturæ.* Eo ipso, quòd ineptitudo parentum ostendebatur ad ortum Isaac, simul monstrabatur, singulariter ibi adstitisse manus diuina; quod mirum in modum exornabat clarissimum virum. Nihil enim æquè magnum in homine ostendi potest, quam si in omnibus suis ostendat Deum authorem præcipuum, & se credi faciat opus manus diuinæ. Hæc sola hominis gloria potens est inuidiam facere vel angelicis Spiritibus. Aiebat Sapiens cap. 2. *Inuidia autem Diaboli mors introiuit in orbem terrarum.* Itaque inuidens homini Diabolus, illi mortem inferre intentauit. Sed, quid Diabolus inuidit in homine? an diuitias? an pulchritudinem? an matrimonij voluptates? Sed Angeli, neque nubent, neque nubentur: nec æstimant hæc corruptibilia, & temporalia. Quid ergo inuidit? an rationalitatis gradum? Sed in ipso, & sublimiori ille est. Quid ergo inuidit? Ait D. Basil. hom. 2. in aliqua Scripturæ loca: *Postquàm Diabolus vidit hominem, paruum quidem animal supra omnem creaturam honoratum; cùm esset antiquior homine, facilè conspexit, solum hominem manibus Dei plasmatum esse; cætera verbo tantùm procreata; hunc ei honorem inuidit.* Equidem in aliis creaturis creandis non ostendebatur manus diuina applicata; sed tantùm facta sunt: dixit enim Deus, Genes. 1. *Fiat lux, & facta est lux.* simúlque cum luce myriades Angelorum fuerunt creatæ, vt mauult non ignobilis Theologorum pars. Vbi ad hominem ventum est, Genes. 2. dicit: *Faciamus hominem.* Ibi non solùm verbum Domini; sed & peculiariter

Theodor. | Genes. 21. | Exod. 2. | Chrysol. | Sap. 2. | Basil. | Genes. 1. | Ibid. 2.

culiariter manus diuina applicatur. Et quo tantus honor accreuit homini, vt inde inuidiam faceret Diabolo.

§. III.

Hoc nouum, & diuinum, quòd quis in malis constitutus, aliorum inuigilet saluti.

QVis non miretur in Dauide, quòd de Ceilanis liberandis agat, cùm ipse versetur in periculis? Audita enim illorum calamitate, *consulit Dominum dicens: Num vadam*, &c. Et quando ipse vix audet apparere, & ægrè, & difficulter inuenit locum tutum à Saulis insidiis, moratus in terræ cauernis, & speluncis, cur non dubitat exire in campum, & Ceilanos saluare, hostésque illorum opprimere? Sanè hoc egregium, & mirabile, & diuinum, de Deique halitu in Dauidem veniens quotidie admiror. Luc. 13. Cruci erat affixus Iesus inter duos latrones: *Vnus*

Luc. 23. *autem de his, qui pendebant, latronibus, blasphemabat eum, dicens: Si tu es Christus, saluum fac temetipsum, & nos. Respondens autem alter increpabat eum dicens: Neque tu times Deum, quòd in eadem damnatione es. Et nos quidem iustè::: hic verò nihil mali gessit.* Nec vlli licet non mirari in præsenti latronis felicis virtutem, qui morti proximus, inter acerbissimos cruciatus sui supplicij, vt vidit Iesum contumeliis pulsari à socio, malorum suorum oblitus, aduersùs Iesu hostem insurgit. Ait D. August. hom. de Cruce, & latr. *Quis non admiretur, & compungatur? Non solùm enim, quod in ipso erat, sed &*

August. *ea, quæ circa seipsum erant, relinquens, de altero curam gerebat in Cruce Doctor effectus, & corripiens, & dicens: Neque tu times Deum*, &c. Hoc valdè mirandum erat in homine tot malis circundato, quòd aliorum procurandæ saluti attenderet. Quò spectans Arnold. Carnot. in præsenti ait: *Sed hic, de*

Arnol. Car. *quo agimus, latro, nouo philosophandi genere, supplicij sanus immemor, cum blasphemo illo, de timore Dei, & iustitia disputabat. Neque tu, inquit, times Deum, qui in eadem damnatione es? & nos quidem iustè. Testis est innocentia Christi: increpat maledicum, nec sibi parcit::: Itaque Concionator illustris, oblata confessionis, & fidei odoramenta, impositóque latroni blasphemanti silentio, victricem sua palmam à Iudæis exigens dicit: Memento mei*, &c. Expende illa: *Nouo philosophandi genere*, &c. Quippe nouum, & inauditum est Philosophiæ genus, quod quis in malis constitutus, aliorum bonis inuigilet; nec id ab alio, quàm à Deo potuit in hominem venire. Sic actus in Cru-

Luc. 24. cem Iesus, Luc. 24. clamabat: *Pater, ignosce illis, quia nesciunt, quid faciunt.* Circa quæ Laurent. Iustinian. de Christi agone, cap. 17. ait: *Plus eorum animas, quàm corporis mei magnipendo salutem. Nam, etsi cruciatus, quem patior, mihi grauissimus est, eorum tamen acerbior mihi esset perditio.* Hæc à quo venire possent, nisi ab ore diuino? Huius enim solius gratiæ est, quod quis mala sua non curet, vt à proximis suis depellat peri-

Ioan. 19. cula. Sic Ioan. 19. *Cùm vidisset ergo Iesus Matrem, & Discipulum stantem, quem diligebat, dixit Matri suæ: Mulier, ecce filius*

Cyril. Alex. *tuus*, &c. Vbi D. Cyril. Alex. *Prouidit Matri, quasi parum de magnitudine doloris curaret, etsi acriter patiebatur.* Mediis passionis suæ tempestatibus sic matertæ orbitati consulebat, quasi ipse liber esset ab omni malo.

1. *Reg.* 23. Rursus ergo Dauid consuluit Dominum. Qui respondens ait ei: Surge, & vade in Ceilam: ego enim tradam Philisthæos in manu tua. Abiit ergo Dauid, & viri eius in Ceilam, & pugnauit aduersùs Philisthæos, & abegit iumenta eorum, & percussit eos plaga magna, & saluauit Dauid habitatores Ceilæ.

§. IV.

Diuinis placitis tota certificatio procuranda. Vbi de temporalium hominum consultationibus.

SEmel iam Dauid diuino fuerat monitus oraculo de iuuandis Ceilanis; & nihilominus super eandem rem iterum consulit Dominum; dicit enim Textus: *Rursus ergo Dauid consuluit Dominum*, &c. Nec vidi, qui id Dauidi, vitio verterit; sed vniuersi eius id tribuunt laudi. At Numer. 22. Balaam monitus semel à Deo, ne cum Legatis Balaci Regis Madianitæ iret; multis ab eis persuasus tandem ait: *Obsecro, vt hic maneatis etiam hac nocte, & scire queam, quid nobis* Numer. 22.
rursus respondeat Dominus. Ecce tibi Dauid semel certificatus à Deo, iterum de eadem re consulit Deum, nec Deum offendit: Balaam autem certificatus iam semel, cùm de eadem re consulit, maximè Deum offendit, vt concors est omnium Expositorum sententia. Et meritò: Dauid enim diuinis placitis maiorem certificationem quærebat propter socios, vt ex duplici oraculo certiores fierent beneplaciti diuini. Sic Dominus Iesus progressuros ad mortê, primùm bis, & ter orat ad Patrem petens, vt a se calix ille Matth. 26.
transiret. Matt. 26. *Abiit, & orauit tertiò eundem sermonem dicens.* Et quando iam semel, & bis certificatus erat de Patris voluntate, cur tertiò adhuc instat? An sperans, & procurans patris placiti mutationê? Absit: sed vt certiores Discipulos de cælestis mysterio faceret. D. Chrys. hom. 84. in Matth. *Tertiò idem orauit, confirmans hominem verè factum fuisse:* Chrysost.
quod enim secundò, & tertiò fit in Scripturis, maximoperè veritatem ostendit. Veluti & Ioseph ad Pharaonem dicebat: Secundò id tibi apparuit somnium veritatis gratia, ita enim factum est, vt ita credas annonam futuram. Hoc de sua itaque ipse non semel, sed bis, & ter idem orando protulit, vt dispensatio similiter crederetur. Itaque vt magis certificaretur veritas diuinæ, & humanæ dispensationis in Christo, semel, & iterum Iesus recurrit per orationem ad Patrem: solet enim per repetitionem actus, in Scripturis sacris, certificatio rei monstrari. Quod etiam patet ex Genes. cap. 41. vbi dicit: *Quod autem vidisti secundò ad eandem rem pertinens somnium;* Genes. 41.
firmitatis indicium est, eò quòd fiat sermo Dei, & velocius impleatur. Viderat equidem Pharao futuram Ægypti abundantiam, & penuriam in bobus pinguibus, & macris; sed & secundò vidit eandem in spicis plenis, & vacuis. Et cur necessum fuit eadem secundò exprimi? Pulchrè ait: *Quod vidisti secundò, firmitatis indicium est.* Sic per repetitionem actus, diuinis maior procuratur certificatio. Ne miremur, quòd Dauid de eadem re Deum consulat, vt socios suos diuini placiti certiores faciat. Non sic pessimus Balaam, qui Numer. 22.
ea repetitione consultationis non maiorem diuinæ voluntatis quærebat firmitatem; sed potiùs amabat mutare, quod Dei erat, & propriæ cupiditati responsum aptare. Sic pessimi consulunt bis, & ter, non vt in veritate firmentur; sed vt eorum seruiatur cupiditatibus. De iis dicebat Ezech. cap. 20. *Venerunt viri de senioribus Israel, vt interro-* Ezech. 20.
garent Dominum, & sederunt coram me. & factus est sermo Domini ad me dicens: Fili hominis, loquere senioribus Israel, & dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Numquid ad interrogandum me vos venistis? Viuo ego, quia non respondebo. &c. Ecce tibi, repelluntur à Deo, qui interrogare, & consulere Deum per Prophetam venerant. Et cur, quando isti consulebant Prophetam, repelli à Deo debent? Theodor. ibi: *Isti* Theodor.
sceleribus addicti, ac pœnitentia remedium sanari renuentes, Dominum interrogare tentarunt, non vt ea omnino facerent, quæ sibi imperarentur; sed vt discerent, an suis cogitationibus diuina oracula consentirent. Hoc item Sedecias sæpius fecit, &c. Consulebant isti, non vt Dei voluntatem qualemcumque sibi manifestatam acciperent, & implerent, sed quærentes, si fortè diuina oracula cupiditatibus consentirent, ea sin aliter ea repellerent. Deus bone! quot istiusmodi homines modò inueniuntur in aulis, in curiis, in vrbibus, in oppidis; qui sedolò consulunt Dei præcones, consulunt Confessarios, consulunt Doctores Theologos? An vt veritatem Dei certiùs norint, illámque adimpleant? Minimè: sed vt suis cupiditatibus quærant oracula consentientia; repulsuri festinatò, quæ contraria fuerint. Matth. 19. venit quidam adolescens consulturus Iesum de vita æterna consequenda: impleuerat iam omnia legis mandata, &, an aliquid addendum esset, requirebat. Cui Dominus: *Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia, quæ habes::: & veni, sequere me.* Matth. 19.
Cùm audisset autem adolescens verbum, abiit tristis. Sed, quando Iesus nouerat, quid esset in homine, cur respondit ei adeò difficile verbum de renunciandis diuitiis? Crediderim in isto ostendisse Iesum temporalium hominum fallaciam, qui consulunt Prophetas Dei, non, vt perficiant; sed, vt quærant propriis cupiditatibus conuenientia. Ait D. August. in Psal. 136. *Dominus dixit illi quiddam de canticis*
Sion; & nouerat, quòd non caperet: sed exemplum dedit nobis, quo- August.
modo multi quærant, quasi consilium ad vitam æternam; & tan-

dem

diu nos laudent, quandiu respondeamus: quod quærunt. Hoc istis præ oculis est in suis consultationibus, non, quòd respondeatur illis, quod est, sed, quod ipsi quærunt. Nec aliunde valet apud eos Doctor, nisi loquantur placentia iuxta eorum desiderium. Adeò vt dicat Achab. 3. Reg. 22. de Dei Propheta vero: *Remansit vir vnus, per quem possumus interrogare Dominum, sed ego odi eum, quia non prophetat mihi bonum, sed malum, Michæas, filius Iemlar.* Sic temporalis homo vel ab ore veri Prophetæ non quærebat, quod verum, sed quod sibi placens esset. (3. Reg. 22.)

1. *Reg.* 23. Porrò eo tempore, quo fugiebat Abiathar, filius Achimelec, à Dauid in Ceilam: ephod, secum habens descenderat. Nunciatum est autem Saül, quòd venisset Dauid in Ceilam: & ait Saül: Tradidit eum Dominus in manus meas, conclusúsque est introgressus vrbem, in qua portæ, & seræ sunt. Et præcepit Saül omni populo, vt ad pugnam descenderet in Ceilam, *&c.*

§. V.

Palatini suspecti synceritati, & veritati diuini oraculi sunt.

AVdio Abiatharem non consulentem de fuga per ephod; sed fugientem cum ephod: quippe Textus ait: *Eo tempore, quo fugiebat Abiathar, filius Achimelech, ad Dauid in Ceilam, ephod secum habens descenderat.* Nouerat excidium domus paternæ, nouerat ministros Regis aduentare Nobe, & accepto ephod fugit ad Dauidem profugum. At Dauid audiens etiam Saulis exercitum contra se venire Ceilam, ait ad Abiathar: *Applica ephod.* & per ephod consulit de fuga sua Dominum. Cur Abiathar non etiam vt audiuit aduentare Regis ministros, consuluit Dominum per ephod de fuga sua? Cur placuit illi potiùs sumere ephod ad fugiendum, quàm ad consulendum, quando Dauid priùs per ephod consuluit, quàm fugeret? Dauid erat in Ceilam longè ab statione Saulis, & Palatinorum omnium, & ideò vacauit illi ephod applicare, & per rationale ibi insitum, Deum consulere, certus de responso diuino. At Abiathar erat Nobe prope ipsam Saulis Regiam, videbátque iam appropinquantes Palatinos, strictis ensibus, non credidit posse fieri, quòd inter regias phalangas, inter furentes Palatinos, certa darentur responsa diuina; ideò maluit cum sacerdotali ephod fugere, & recipere se in locum à regia, & Palatinis dissitum, quò liberiùs, & certiùs posset diuina responsa requirere. Quò spectans Liberius Pont. Max. apud D. Athan. epist. ad solit. vit. agent. Constantio Imperatori clamàs, Synodum pro veritate fidei cogendam, ait: *Fiat ecclesiastica Synodus longè à Palatio, vbi nec Imperator præsidet, nec comes se ingerit, nec Iudex minatur, & vbi solus timor Dei ad omnia sufficit.* Quæ sententia dignior Max. Pontifice? Equidem nouerat, quàm veritati cælesti indagandæ officiat regale palatium, Imperatoris affectus, Aulicorum ambitio, Magistratuum terror. Ideò longè à palatio constituit locum, in quo expectanda syncerè sint responsa diuina; vbi non temporalis fiducia, aut metus Principum; sed solus Dei timor præsideat? Ex quo Memnon Ephesiorum Episcopus epist. habita in Actis Concilij Ephes. tom. 4. cap. 13. post narratas ærumnas Concilij à Comitibus Candidiano, & Irenæo præsentibus causatas, sic monet Clerum Constantinopolitanum: *Quare, sanctissimi viri, omni adhibito studio satagite, vt vesana, temerariáque Ioannis, conspiratorúmque illius sententia palam fiat, magnificentissimique Comites, qui quotidie ciuitatem, & fidem ex æquo conturbant, bene faciant, ne callida eorum subreptione, quæ fidei sunt, tandem adulterari contingat.* Sic sapientissimus Præsul timet veritati fidei à præsentibus Palatinis, vt pateat, quàm à fortiori timere debeamus veritatibus moralibus, vbi Palatinorum comitum se ingerunt cupiditates.

§. VI.

Nulla sentitur ærumna, vbi homo agit cum Deo.

IN communi omnium suorum proditione Abiathar cum ephod sacerdotali fugit, & longo cum Dauide exilio se dat. *Ephod*, inquit, *secum habens descenderat.* Cùm dicit, *ephod*, sine addito, credidérim intelligi debere ephod sacerdotale, quod soli Summo Sacerdoti aptabatur: quod item pretiosum erat, ex discoloribus contextum, habens in se rationale, per quod Deus interrogabatur, & responsa dabat. Sic Abulens. Salian. & alij. Ex quo licet videre sapientiam Abiatharis, qui in omnium suorum perditione, istud ephod secum detulit, in quo Dei responsa dabantur: habens enim secum id, per quod posset cum Deo familiariter agere, vel sensum amitteret tantarum ærumnarum. (Abul. Salian.) Primi illi parentes per inobedientiæ peccatum Gen. 3. *Cognouerunt se nudos esse.* (Genes. 3.) Et quidem ante peccatum nullis vestibus induebantur, sed nudi prorsus in Paradiso ambulabant. Et cur tunc non cognoscebant nuditatem suam, quam statim cognouerunt post peccatum? Tunc fruebantur frequentissimis Dei colloquiis, diuináque speculantes familiariter, nullum sensum habebant defectus temporalis. Vbi cœpit sentiri, vbi cœpit deficere cum Deo familiaritas. Ait D. Athanas. orat. contra idola: *Cognouerunt autem, se esse nudos, non tantoperè, quòd amictu vestium carerent, quàm quòd exuti essent diuinarum rerum contemplatione.* (Athanas.) Vbi oculi eorum à Deo auersi fuerunt, ipsique carere cœperunt Dei familiaritate, statim senserunt nuditatem, & penuriam, quā minime sentiebant antè. Heu nobis miseris, quos ideò tantus sensus defectuum temporalium quatit, non, quia non habemus vestes, aut escas; sed, quia diuinis oraculis nō inhiamus. Hinc sanè oriuntur acerrimi sensus ærumnarum. Aiebat Iob cap. 17. *Cogitationes meæ dissipatæ sunt, torquentes cor meum.* (Iob 17.) Septuag. legunt: *Rupti sunt articuli cordis mei.* (Septuag.) D. August. autem: *Conuulsa sunt compages cordis mei.* (August.) Et vnde tantus dolorum sensus? Ait Philippus apud Pinedam ibi: *Quòd non poterat iugi contemplatione rerum diuinarum, vt quandam solebat, intendere per vim dolorum.* (Pineda.) Non, quòd fuerat datus in manus Satanæ, vt affligeretur; sed quòd à solita rerum diuinarum contemplatione desistere cogeretur, in tam dirorum cruciatuum sensus deueniebat.

§. VII.

Christum nemo potest eripere nobis.

NOn otiosè illud positum est; nimirum: *Ephod secum habens descenderat.* Qui enim omnia perdiderat, parentes, domum, patriam, substantiam, adhuc ostenditur ephod habens. Nec mirum: in ephod nanque, teste Hieronym. ad Fabiolam, Christus exprimebatur, quem solum nemo nobis eripere potest. (Hieron.) Ioan. 20. rediuiuus Iesus Mariæ Magdalenæ apparens dicit: *Mulier, quid ploras? quem quæris?* At illa manifestè quærebat Iesum. (Ioan. 20.) Cur ergo interrogatur, quem quærat? Fateor, quòd Maria quoad nos Iesum quærere patenter ostendebatur: at in rei veritate Iesum non quærebat: quippe quærebat, quem sibi credebat ab aliquo sublatum, sed Iesum nobis eripere potest nemo. Ait D. Ambros. ibi: *Benè addit, quem quæris? non quòd ipse dubitet, quem requiras; sed, quia illa, quem quærebat, ignorat: non enim Christum quærit, quem putat raptum.* (Ambros.) Non equidem est Iesus, qui nobis eripi creditur: nulla enim est creata potestas, quæ Iesum nobis possit auferre. Hinc duo hæc mulier agebat cum Angelis Ioan. 20. de vacuato sepulcro Domini, flens aiebat: *Tulerunt Dominum meum, & nescio, vbi posuerunt eum.* (Ioan. 20.) Et paulò pòst cum Iesu loquuta, quem hortulanum putabat, aiebat: *Domine, si tu sustulisti eum, dicito mihi*, &c. Ad hunc dicit: *Si tu sustulisti*, ad Angelos autem non dicit: Si vos sustulistis sed indistinctè ait: *Tulerunt Dominum meum.* Et cur etiam ad Angelos non dicebat, si sustulistis eum? Loquebatur iam in ea spiritus Christi, qui sciebat, quàm nulla potestas creata, neque ipsa angelica poterat nobis Iesum auferre. Quò spectat Orig. homil. vlt. de diuersis: *O quam sapienter nescit, & quàm doctè errat! Angelis dixit, tulerunt, & posuerunt: & non dixit, sustulistis, & posuistis quoniam Angeli non poterant ex toto dicere, quod de te factum est, nec de monumento* (Origen.)

mente te tulerunt, nec te in aliquo loco posuerunt. Equidem non est virtutis angelicæ, imò nec creatæ potentiæ, quòd nobis auferat Christum, illúmque à nobis elonget.

§. VIII.

In mediis malorum incursibus solet leuamen patere iustis viris.

TOtam Dauidis ruinam inde ineuitabilem ducit Saül, quia conclusus erat in vrbe, in qua erant portæ, quæ possent occludi: nimirum ait: *Nunciatum est autem Saül, quòd venisset Dauid in Ceilam, & ait Saül: Tradidit eum Dominus in manus meas, conclusúsque est, introgressus vrbem in qua portæ, & seræ sunt.* Ecce tibi ineuitabilis mali indicium; nimirum, quia conclusus est, introgressus vrbem, in qua portæ sunt. Sed portæ, vt conclusionem ostendant; sic & euasionem indicant: & vt hostis lætatur propter portas, quibus clausis potest tenere inimicum: sic iste occlusus lætatur propter portas, quibus apertis potest euadere liber. Crede mihi, eadem porta mortis, est viro iusto, ianua accipiendæ salutis, & remouendi periculum. Quò spectans Dominus Oseæ 2. dicit: *Dabo ei vallem Achor ad aperiendam spem*; siue, vt Symmach. legit: *Ad ostium spei.* Quippe, si libros Iosue consulimus, habes ex cap. 7. vt Achan furti conuictus ductus sit in turbationis vallem: ibique vndique conclusus ineuitabile supplicium passus fuerit. Nec vlque rei conclusio manifestiùs explicari posset, quàm per vallem istam Achor. Quæ ergo vallis sic reum claudebat, ne euadere posset, ecce vt eadem data est ad aperiendum ostium spei illis, qui sub Dei protectione degunt: is enim est Deus, qui in ipsis malis faciat euasionem suis patere. Numer. 21. à serpentibus percussi Israelitæ ingenti dolore expirabant: Moyses autem diuino oraculo monitus, *Fecit serpentem æneum, & posuit eum pro signo, quem cùm percussi aspicerent, sanabantur.* Quid plura? Accipite D. Ennod. de hac re pulchrè disserentem in Epigr. quodam:

Occisor mortis, dux vitæ, planta salutis,
Aspice, nunc serpens ecce venena fugat.
Et quod supplicij species, & mortis imago
Iam fuerat miseris, est mihi certa salus.

Planè in ipso mali incursu remedium patuit iustis salutis: quæ miseris porta erat ineuitabilis mortis, Sanctis fuit ianua incolumitatis, & vitæ. Fit sæpè apertissimum ostium spei, quæ angustiæ, & timoris res erat. Vt dicat Isaias cap. 26. apud Septuag. *Propter timorem Domini in vtero accepimus, & peperimus spiritum salutis.* Vndique erant minæ, vndique hostiles impetus, timor omnia impleuerat; sed, quid inde? Inter ipsos timores occlusi vidimus aperiri nobis ianuam salutis. Ait Theodorus Veraclensis in Cat. Græca: *Ostendit vtilitatem, quæ ex minis Dei percipitur. Accipientes enim timorem tuum, veluti bonum semen, & hunc in vtero gestientes, & opportuno tempore salutem reportabimus.* Equidem minæ, & angustiæ, & ærumnæ à Deo immissæ, dum fidelium animis metum infundunt, simul & faciunt locum inde nascituræ saluti. Nemo prius in ipsis tremendis rebus non inuenit, vnde salutis fiat. Res enim timoris in salutis spem conuertitur iustis viris. Quò spectans D. Paulinus in Natal. S. Felicis 9. ait:

Domini miracula quondam
Antiqui tremuêre patres, horrenda sinistris,
Et semper celebranda piis; quia commoda Sanctis,
Dura fuêre malis, iussu Memphitica tellus,
Et mare tunc factum Sanctis humus, æquor iniquis.

Portenta Dei antiquitùs perterrefacientia, imò opprimentia orbem; & impiis, & iustis hominibus terrorem maximum incutiebant, vt omnes tremerent conclusi sub Dei ira, quando fulmina perdebant nationes, quando plagis vapulabat Ægyptus: tunc enim effugium impiis obstruebatur, aperiebatur iustis.

1. *Reg.* 23. Quod cùm Dauid rescisset; & quia præpararet ei Saül clàm malum, dixit ad Abiathar, Sacerdotem: Applica ephod. Et ait Dauid: Domine Deus Israël, audiuit famam seruus tuus, quòd disponat Saül venire in Ceilam, vt euertat vrbem propter me: si tradent me viri Ceilæ in manu eius? Et si descendet Saül, sicut audiuit seruus tuus? Domine Deus Israël, indica seruo tuo, &c.

§. IX.

Cui in primis charum est imbelle negotium, cum Deo triumphauit de hoste.

BEllicos tumultus à Saule excitatos in se audit Dauid; & non duces, sed Abiatharem vocat: *Cùm enim Dauid rescisset: quia præpararet ei Saül clàm malum, dixit ad Abiathar Sacerdotem: Applica ephod.* Paulò antè de Philisthæis triumpharat, & cùm inter victrices phalangas esset, audit armari Saülis contra se aduentum. Quid tunc? Sociorum aduocat concionem? Validissimorum ducum consilia poscit de occurrendo hosti? Iubet arma parari, spicula tergi, curari corpora? Sanè hoc faciunt, qui nihil priùs, quàm bella, acrésque pugnas cogitant: at, qui animo pacificus est, hoc in primis agit, vt imbellia munera tractet coram Domino. Non arma petit; sed ephod: non duces vocat; sed Abiatharem Sacerdotem: non de irruendo in hostem; sed de cauendo, fugiendóque bello cogitat. Et quem non vincat Princeps, cui adeò cordi est imbellia negotia tractare cum Deo? Nota est Historia Exod. 17. vt Exod. 17.
missus est Iesus Naue pugnaturus cum Amalec; & vt, dum acriter dimicabat, Princeps populi Moyses erat in monte orans. In qua illud notandum: *Cùm leuaret Moyses manus, vincebat Israël.* Et cur eleuatæ Moysis manus tantùm dabant robur Israelitis, vt vincerent hostem? Pulchrè ait Petr. Damian. lib. de mundi contemptu, c. 17. *Orantis ergo manus, manus præliantium roborabant: & quia istæ imbelles ad cælum patebant: ideirco illæ dimicantes victoriam cæsis hostibus obtinebant.* Expende illa: *Quia istæ imbelles ad cælum patebant.* Inde enim armatæ manus hostem vincebant, & victoriam de illo reportabant lætam: quia in primis imbelles manus leuabantur ad Deum. O vtinam tibi sint manus, quæ apud Deum appareant imbelles; quæ solùm negotia gerant cum Deo pacifica; non gladium stringant, sed sacrificia peragant: fallar, si quando ad arma, & bellicum conflictum accedas, hostem non perdas. Huc spectans dicebat Sponsa Cant. 8. *Ego murus, & vbera mea turres, ex quo facta sum coram eo, quasi pacem reperiens.* Quid pax cum muris, cum turribus? Sanè muri, turrésque bella indicant, & hostibus opponuntur, vt eos repellant, & perdant: pax nescit hostes; quidquid bellorum est, prorsus ignorat. Quomodo ergo, si coram Deo facta est, quasi pacem reperiens, dicitur etiam facta murus, facta turris ad hostes perdendos? Equidem eo ipso, quòd quis manus ad cælum pacificas leuet, & prorsus imbelles, totúsque in primis sit in eo, vt pacifica munera, quantùm est ex se, cum Deo gerat, non mirer, quòd inde vt murus inexpugnabilis fiat, & turris mortes vomens aduersùs rebelles. Ait Theodor. ibi: *Sitiens, quòd pacem quæram, & persequar eam, & persequens comprehendam, me pacificam appellauit, & murum feci inexpugnabilem, hostibus formidandum, atque vbera mea, id est, doctrinam in sublime extuli, & quasi turrem constitui, vt ex ea pugnans Sponsi hostem propellam.* Sic de pacificis obsequiis exhibitis Deo, de manibus in cælum leuatis imbellibus nascitur robur ad hostes propellendos, & perdendos. Cant. 3. dicitur: *En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israël, omnes tenentes gladios, & ad bella doctissimi: vniuscuiusque ensis super femur suum,* &c. Sed & Cant. 8. *Vinea mea coram me est. Mille tui pacifici, & ducenti his, qui custodiunt eam.* Et quando & lectulus, & vinea ad idem in præsens spectat, miratur D. Ambros. lib. 1. ad Virg. quòd circa lectulum sexaginta custodes tantùm dicantur esse; & circa vineam, mille & ducenti sint. Sed nihil illo magis venit narrandum, quòd qui circa lectulum, dicantur viri fortes, ad bella doctissimi, gladios, ignémque minantes: qui autem circa vineam, nihil militare præseferant; sed prorsus imbelles, & pacifici sint. Et cur in vtroque non omnes bellatores? Cur in altero bellatores, in altero pacifici? Planè crediderim de pacificis istis armari, & roborari bellatores illos: vbi enim magnus sunt, quæ coram Deo faciant pacifica;

Osea 2.

Numer. 21.

Ennod.

Isaiæ 26.

Theod.

Petr. Dam.

Cantic. 8.

Theodor.

Cantic.

Ambros.

ispacifica; necessum est, vt inde tantum robur exurgat, quòd lethale bellum hostibus inferat.

§. X.

Regum cura particulariter apud Deum est, vt illis magis attendat.

IVberat Abiathar applicare ephod: sed Dauid interrogat, dum ait: *Domine Deus Israel, audiuit famam seruus tuus, quòd disponat Saül venire*, &c. Communis moris erat, quòd Sacerdos ephod indueret, & ipse Deum consuleret, & oraculum peteret diuinum pro populi sui fortuna. Nunc autem non Sacerdos, sed Dauid ipse oraculum requirit, stante Abiathar cum ephod. Cur ergo Dauid, qui Sacerdoti iusserat, vt ephod applicaret, non eidem iussit, vt Deum consuleret? sed magis id voluit præstare per seipsum? Vt Dauid iam à Deo vnctus erat Rex Israelitarum; sic ipse per seipsum Deum consulere, sciens, quàm sint Reges Deo chari præ cæteris, & quàm peculiariter faueat illis. Aiebat enim sapienter Apollonius Nauar. lib. 1. de Excid. Ierosolym.

Ap. Nauar.

Sunt maxima cordi
Regna Deo; donátque aliquid plus ille tyrannis
Consilij, quàm priuata sit mente repostum.

Est equidem Deus in Reges magis affectus, illisque solet plura præstare, quàm priuatis, vt mala præcaueant, & in bona suos conatus dirigant. Quò respiciens Prouerb. 21. aiebat: *Cor Regis in manu Domini.* Quod non paruam quæstionem faciebat Sancto Salomonio, nimirum: cur Regibus attribuatur id, quod videtur omnium hominum commune? Nónne omnium hominum corda in manu Dei? Cur ergo de solis Regibus id dicitur? Ait Dionys. Carthus. ibi: *Specialiter exprimit Regem: quoniam circa Reges, tanquam circa publicas personas, est specialis prouidentia Dei propter bonum commune. Propter quod Pharaoni tempore Ioseph, & Nabuchodonosor Regi, sub Daniele, monstrauit in somnis futura.* Sunt Deo speciali curæ Reges, soliúsque regni, siue respectu, siue merito, plura, quàm alij excipiunt ex Deo. Quò trahenda sunt dicta tom. 4. in Euang. lib. 17. cap. 1. §. 1.

Prouerb. 21.

Carthus.

1. *Reg.* 23. Surrexit ergo Dauid, & viri eius, quasi sexcenti, & egressi de Ceila, huc, atque illuc vagabantur incerti: nunciatúmque est Saüli, quòd fugisset Dauid de Ceila, & saluatus esset: quamobrem dissimulauit exire. Morabatur autem Dauid in deserto in locis firmissimis, mansitque in monte solitudinis Ziph, in monte opaco: quærebat eum tamen Saül cunctis diebus, & non tradidit eum Dominus in manus eius, *&c.*

§. XI.

Non in multitudine nimia, sed in sufficientia salus consistit.

VIde, quàm paulatim trahantur à Deo socij ad Dauidem: paulò antè fuerant illi quadringenti socij, modò additi ducenti, quando cum sexcentis egreditur Ceila, dicit enim Textus: *Surrexit ergo Dauid, & viri eius quasi sexcenti*, &c. Et cur plures copias non adiunxit Deus Duci suo? Paruos adhuc Dauid, & fugitiuus copias acquirit sociorum, quibus vti possit facilè ad tutandam vitam: ad plures enim ductandas in illo tenui statu non sufficeret. Est enim salus hominis in sufficienti, non in multitudine nimia, Quod sapienter statuens Petrus Blesens. epist. 151. ait: *In tanto exercitu Xerxis vnus fuit Damasus, qui in spiritu libertatis auderet dicere: Victus eris à te ipso, & te opprimet tui exercitus multitudo.* Nunquam non ad oppressionem, & ruinam Ducis spectat supra sufficientiam multitudo. Exuperans enim abundantia ad perdendum etiam conducit. Iosue c. 10. mandauit, Soli, & Lunæ quietem, vt perdere posset hostes suos, & stantibus Sole, & Luna, *non fuit antea, &*

Blesens.

Iosue.

post, tam longa dies. Et quid ex hac in immensum crescente die? Pulchrè occinit D. Paulinus in Natali S. Felicis. 9.

Paulin.

Qui sistere iussis
Syderibus, longo lassauit lumine mundum,
Humanos duplicans dilata nocte labores.

Expende illa: *Longo lassauit lumine mundum.* Exuperans enim lucis copia non solùm iuuit Ducem: sed oppressit mundum: lassabantur enim humana corpora in sueto lumine. Semper exuperantia prona est ad ruinam. Amplissimi regni figura exprimebatur Danielis cap. 4. sub aspectu arboris, dum dicit: *Videbam, & ecce arbor in medio terræ, & altitudo eius nimia. Magna arbor, & fortis, & proceritas eius contingens cælum: aspectus illius erat vsque ad terminos vniuersæ terræ. Folia eius pulcherrima, & fructus eius nimius*, &c. Quòd si quæras, quid de illa magna arbore factum sit, statim subditur: *Ecce vigil, & sanctus de cælo descendit: Clamauit fortiter, & sic ait: Succidite arborem, & præcidite ramos eius*, &c. Et mirabar, quòd arbor adeò sublimis, & fructuosa sic oraculo diuino succidatur, & perdatur. Cur tantæ arbori tanta ruina? Scio ficum arborem à Christo Domino damnatam, vt succideretur; sed, quia nullum dederat fructum: ait enim Luc. 13. *Ecce anni tres sunt, ex quo venio quærens fructum in ficulnea hac, & non inuenio, Succide ergo illam.* At Danielis arbor fructum habebat, quo & volucres cæli, & bestias terræ satiare dicitur. Cur ergo succidatur, & pereat arbor adeò plena fructibus? Causam succisionis, & perditionis mihi indigitant verba illa: *Altitudo eius nimia: fructus eius nimius.* Tanta enim exuperantia in altitudine, & fructibus non poterat non certissimam illi trahere ruinam. Ait Richar. Vict. lib. 2. de erudit. interior. hom. part. 1. cap. 14. *Vide, quisquis hæc audis, vel legis, si fortè altitudo tua est magna. Vide, inquam, & diligenter attende, ne fortè sit & nimia. Hæc fortassis in hac descripta arbore reprehensibilis fuit, hæc fortassis succisionis causa extitit, quòd eius altitudo nimia fuit: & altitudo eius, inquit, nimia.* Sic nimia copia etiam bonorum potens est ruinas parturire. Hinc Cyril. lib. 1. Apolog. Mor. c. vlt. dum ostendit arbores hyemali bruma folijs nudatas acriter inuehere in eas, quæ omni tempore folijs viridantibus vigent; sic pro se palmam respondisse asserit: *In me falcem nunquam exarsit, quia moderatum illum germinans.* Vt enim nimietas ruinam, sic moderatio incolumitatem parit.

Daniel. 4.

Luc. 13.

Rich. Vict.

Cyrill.

§. XII.

Iustis laboribus, non parua à Deo adest animi recreatio.

INter prærupt os montes discurrens Dauid, inaccessa terens saxa, tandem præcelsis arboribus amœnam sylnam inuenit, in qua lateat. Quippe ait: *Morabatur autem Dauid in deserto in locis firmissimis, mansitque in locis solitudinis Ziph in monte opaco.* Ecce tibi, fugitiuo per prærupta montium paratur à Deo mons opacus; nimirum, amœnissimis vmbris plenus. Quanta ibi afflictis animi recreatio? Aiebat Habacuc cap. 3. *Deus ab Austro veniet, & Sanctus de monte Pharan:* Græcè ait: *Et Sanctus de monte vmbroso.* Circa quæ Theodor. *Montem vmbrosum appellat ipsam Ierusalem, omni genere gratiarum diffluentem, & nebula inumbratam, & sub tegmine Dei tali habitatam.* Sic bonus in monte vmbroso, & opaco agnoscit abundantiam diuinarum gratiarum, quibus solet Deus æstuantes iustos suos recreare, lætificare. Quis enim crederet posse iustos in laboribus, & ærumnis durare, nisi intimè Deo illos amœnante, recreante? Sane, vbi exteriùs videas Sanctos tribulationum igne torreri, angustiari, puta illos interiùs maximè dilatari, recreari. Dicebatur Gen. 2. quod posuit Deus hominem in paradiso, *vt operaretur, & custodiret illum.* Ecce tibi adhuc felici homini agricultura mandatur, & assidua horti operatio. Qui Rex creabatur, ad operarum labores obligabatur. Quid operarum negotium cum Rege? Quid cum felici labor? Labor illi iniungebatur, fateor, sed labor externus, qui internæ lætitiæ copiam designaret: nunquam enim Dominus iustum permitteret laborare, nisi eius intimum perfecta lætitia inundaret. Vt dicat Theophyl. in Lucam cap. 23. *Lætabatur enim in spiritu Adam, alioquin tantam operationem in agricultura non obiuisset.* Non equidem labor permitteretur Sancto, nisi eius lætitia perfunderetur animus: solent enim labores, & afflictiones pro Deo acceptæ inter-

Habac. 3.

Gen. 2.

Theophyl.

nis animi compensari deliciis. Hinc Ioannes inter Euangelistas tam sublimè volauit, vt Diuinitati adhæreos ipsam Diuinitatis hauriret scatuiginem, inquiens cap. 1. Ioan. 1. *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum.* Et cur tantus dulcedinum riuus Ioannis mentem inundauit, nisi, quia ille in depellendis carnalibus voluptatibus, integritatéque virginali seruanda non mediocriter laborabat? Ait D. Petrus Damian. ser. 1. de Ioan. Pet. Dam. *Non immeritò tam profunda, tam supereminens reuelatio Deitatis Virgini debebatur, vt qui carnis sibimet amputauit illecebras, felici commercio pro carnali dulcedine cælestium epularum deliciis frueretur.* Sic labores, quos in comprimendis voluptatibus sustinebat Ioannes, Dominus cælestibus deliciis compensabat.

1. *Reg* 23. Surrexit Ionathas, filius Saül, & abiit ad Dauid in syluam, & confortauit manus eius in Deo: dixitque ei: Ne timeas: neque enim inueniet te manus Saül patris mei, & tu regnabis super Israël, & ego ero tibi secundus: sed & Saül, pater meus, scit hoc. Percussit ergo vterque fœdus coram Domino, mansitque Dauid in sylua: Ionathas autem reuersus est.

§. XIII.

Mala non possunt durare in viro iusto.

MEritò Ionathas amicum suum confortabat ex Deo, illi iam regnum prædicens aduentans dum ait: *Neque enim inueniet te manus Saül, patris mei, & tu regnabis*, &c. Et vnde hoc nouerat Ionathas? An reuelationem acceperat a Deo? An Propheta erat? Nec reuelationem acceperat, nec Propheta erat; sed prudentissimè ratiocinabatur. Vt enim videbat Dauidem iniustè afflictum, & innocenter pati; sic putabat non duratura illa mala. Sunt namque mala in viro iusto dislocata; & necessum est, quòd inde euanescant. Aiebat Isaias cap. 53. de Christo Domino: Isaiæ 53. *Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit.* Et cur necessum fuit, quòd innocentissimus Iesus labores & dolores nostros in se susciperet? Nónne potuisset nos saluare, absque eo, quòd in se reciperet tanta mala? Equidem potuisset: sed volens citiùs perdere omnia mala, illa dislocare maluit, vt posita non in proprio loco, id est, peccatore; sed in alieno, id est, iusto; protinùs euanescentes perdantur. Athanas. Ait D. Athanas. orat. contra Arian. *Sicut enim infirmitates nostras accepit, ipse non infirmus esset, ipse non esuriens, sed nostra ista aliò transfert, vt deleantur.* Expende illa: *Aliò transfert, vt deleantur.* Quippe nulla res extra proprium locum non perit. Piscis, si ab aquis aliò transfertur, statim moritur. Proprius locus malorum est peccator. Si ergo mala, quæ in nobis peccatoribus, tanquam in proprio loco, vigent, aliò transferantur, nimirum, ad iustum; vt in eo dislocata sunt; sic necessum est, vt ibi deleantur. Quò etiam spectabat illud militum facinus Matth. 26. quando *plectentes coronam de spinis, posuerunt super caput Iesu.* Matt. 26. Et cur adeò inusitatum facinus permissum est, vt spinæ ponerentur diuino in capite? Procurabatur ibi, vt spinæ, & tribuli, qui ad peccatorem pertinebant, iuxta illud Genes. 3. *Maledicta terra in opere tuo: spinas, & tribulos germinabit tibi.* Gen. 3. extra proprium locum posita, nempe, in capite iusti, funditùs perderentur. Ad hæc ait D. Isidor. Pelus. lib. 1. cap. 96. Isid. Pel. *Execrationis illius, qua terra post mandatum à nobis violatum mulctata est, seges spinea erat: Dominum autem, vt omnem in se ipsa morbum curaret, educentis; idcirco spinea corona, vt victor, redimitus est. Nam qui in humana natura fuit, nec tamen in vitiis humanis fuit, veterem generis nostri pulchritudinem reddidit, ac maledicti & execrationis robur in ipsa natura confregit.* Equidem, vt in sanctissima, & innocentissima Iesu natura spinæ, & tribuli, & maledictio, & execratio dislocata erant; nec proprium locum tenebant, non poterant nõ inde perdi, & aduenientibus bonis locum cedere. Roman. 8. Paul ad Rom. 8. dicebat: *Non sunt condigna passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis.* Cauit Paulus dicere, passiones nostras; sed maluit nominare passiones huius temporis. Et cur non vocauit potiùs passiones nostras? Loquebatur Paulus de passionibus sublatis à iusto viro propter Deum; quæ vt iusti viri non sunt propriæ, sed alienæ; sic non poterant ibi aduenienti gloriæ non cedere. Quod meditatus Euseb. Euseb. Gal. Gallican. hom. 4. de Epiphan. ait de pueris Machabæis, quasi Pauli sensum aspicientibus: *Hæc secum beati pueri conscia futurorum mente voluentes, illata supplicia, quasi aliena reputant, quæ circa corpus remanentia ad animam peruenire non possunt.* Expende illa: *quasi aliena reputant.* Erant quippe illa tormenta non in propriis; sed in alienis; & ideò non poterat illorum vis non citò euanescere, & dare locum gloriæ immensæ.

§. XIV.

Quò quis se occulit, eò promptior est, vt à Deo ornetur ad dignitates.

IOnathas ad Saül Regem reuertitur: Dauid autem magis in sylua latitat: dicit enim Text. *Mansitque Dauid in sylua; Ionathas autem reuersus est.* Non enim qui ad Regem pergit, seseque ingerit aulæ, sed, qui magis latitat, & se syluarum vmbris abscondit, ille Deo electori ad regnum patet. Idque videre licet in ipso Dauide, quando inter eius fratres Rex inungendus quærebatur. 1. Reg. 16. Quippe 1. Reg. 16. Samueli Regis electori præstò fuerunt sex Dauidis fratres, & statura, & forma commẽdabiles; Dauid autem quasi minimus, & ignoratus à patre minimè comparebat; sed erat latens in agro oues paternas pascens. Quid tamen? *Misit ergo, & adduxit eum. Erat autem rufus, & pulcher aspectu, decorúque facie, & ait Dominus. Surge, & vnge eum.* Et quando sex præstantes fratres in promptu erant, cur necessum fuit quærere absentem, & latitantem, vt regnum capiat? Erat quidem electio Dei, cui promptiores sunt ad principatus, qui latent: ait enim ibi D. Basil. Sel. orat. 14. Basil. Sel. *Dei sententia reposcit occultatum.* Et Samuel, & Isai pater, quantùm erat ex se, ad præsentes, & patentes iuuenes ferebatur; Dei autem sententia non hos, sed magis reposcebat occultatum. Scio equidem apud homines præualere illos, qui præstò sunt, qui sese oculis offerunt; nõ qui se occultant, & curant latitare. Verùm apud Deum illi præualent, qui se abscondunt, & magis latitant. Exod. 3. dum Moyses eligeretur in Deum Exod. 3. Pharaonis, magis latere cupiebat aiens: *Quis sum ego, vt vadam ad Pharaonem?* Sic verecundabatur Moyses electionem sui factam, & abscondi cupiebat. Et inde displicuit Deo? Absit: imò, quò se magis abscondebat, magis a Deo quærebatur, & in lucem deducebatur. Vt dicat Ruper. lib. 1. in Rupert. Exod. cap. 13. *Interim faciem suam absconderat Moyses, id est, stabat demisso capite: sed sic absconditus innotuit, sic demissus magis merebatur à Domino sublimari.* Gaudet Deus absconditos in lucem producere; & facere, quòd latibula pariant dignissimus principatuum. Mihi ad miraculum exitit Ionas, qui fugiens Concionatoris munus à Deo sibi creditum, eò deuenit, vt missus in mare voraretur à pisce, eiúsque visceribus absconderetur. Quid tũc? In tanto latibulo euasit electoris sui manum? Ait ipse cap. 2. Ioan. 2. *Et dixit Dominus pisci, & euomuit Ionam in aridam.* Quò spectans Lippom. in Cat. Exod. cap. 3. ait: *Inuenit Dominum & Ionam Prophetam in ventre ceti, in medio maris, & surgit cetum, vt euomeret ipsum, qui mitteretur Ecclesiastes ad Niniuitas. Quare non est opus, quòd malis artibus contendas ad clariora, & ampliora officia*, &c. Quando Dei est, fugitiuos quærere, & absconditos etiam in ventre ceti abstrahere ad dignitates; quis malis fidat artibus, & non magis latibula quærat, à quibus, si expediat, à Deo in lucem producatur.

1. *Reg.* 23. Ascenderunt autem Ziphæi ad Saül in Gabaa dicentes: Nónne, ecce Dauid latitat apud nos in locis tutissimis syluæ, in colle Hachila, quæ est ad dexteram deserti? Nunc ergo, sicut desiderauit anima tua, *&c.* Dixitque Saül: Benedicti vos à Domino: quia doluistis vicem meam. Abite ergò, & diligentiùs præparate, & curiosiùs agite, & considerate locum, vbi sit pes eius, *&c.*

§. XV.

§. XV.

Auaritia cuiusuis grauissimi facinoris mater.

NVlla vi Saülis coacti Ziphæi; sed nec vlla Dauidis offensa incitati; proprio ingenio cum Saüle de Dauide perdendo agunt: dicunt enim: *Nunc ergo, sicut desiderauit anima tua, vt descenderes, descende; nostrum autem erit, vt tradamus eum in manus Regis.* Et vnde hi tam in Dauidem iniqui? Vnde innocentissimum, & piissimum contribulem suum, sic perditioni tradunt? Rem explicat Iosephus
Ioseph. lib.6.cap.14. *Ziphæni duces se Regi ad perquirendum Dauidem, & comprehendendum obtulerunt; studium suum erga ipsum, non indicio tantùm declaraturi; sed omnibus viribus conando, vt in potestatem redactum Regi traderent. Sed non habuit successum insqua eorum cupiditas, quibus cùm nullum periculum ex silentio immineret, per adulationem, & auaritiam virum pium, & præter ius ad mortem quæsitum, Regi se tradituros erant polliciti.* Quid non faceret lucri cupiditas? *Per adulationem,* inquit, *& auaritiam,* &c. Auaritia enim, qua in lucra ferebantur, fecit eos, vt Regi adulantes, homini iusto quærerent excidium. Nec miror: ægrè enim lucri amor non inuenitur iunctus ingentibus criminibus. Dicebat Na-
Greg.Naz. zianzen.orat.20. *Cùm in his studiis versaremur, ingruit subitò nubes grandinis plena, & exitiosè stridens, quæ Ecclesias omnes obtriuit, in quas cecidit; & quascunque inuasit Imperator auri amantissimus, & Christi inimicissimus, ac duobus grauissimis his morbis laborans, inexplebili, nimirum, auaritia, & blasphemia.* Vidi duas has coniugationes auaritiæ cum criminibus; nimirum ait: *Inexplebili auaritia, & blasphemia.* Sed & illud primum: *Auri amantissimus, & Christi inimicissimus.* Nunquam non auri amor ingentia crimina
Matth. 2. secum affert, etiamsi posset Deum conculcare. Matth.2. Herodes mittebat Magos in Bethlehem dicens: *Ite, & interrogate de puero, & cùm inueneritis, renunciate mihi, vt & ego veniens adorem eum.* Sic boni Ierosolymis abeunt Bethlehem, & puerum adorant, apertis thesauris offerentes aurum, thus & myrrham. Magi abeunt, vt adorent: Herodes manet, vt persequatur Iesum. Et quando illis tanta erat pietas, vt Iesum adorarent, cur Herodi tanta fuit impietas, vt illum persequeretur? Magi aurum à se abiiciebant, & Iesu pedibus subiiciebant: Herodes aurum apud se seruabat; ne miremur, quòd inde Iesum amet perdere, pessundare. Ait Author Cat. Græcæ in c.2.D.Luc. ex D.
Cat. Græc. Chrysost. *Desere igitur & tu perturbatam illam ciuitatem, temporalem cogitationem; & homicidam illum tyrannum, Mammonam. In Bethlehem, hoc est, in Ecclesiam festinus accurre, vbi domus est panis spiritualis. Sed ne Herodi similis sis, caue: illi enim assimilantur, qui indignè mysteriis hisce communicant, & Filium Dei conculcant, habentes in semetipsis Mammonam.* Expende illa: *Et Filium Dei conculcant, habentes in semetipsis Mammonam.* Quippe ex eo, quòd in corde retineatur aurum, fit sacrorum omnium conculcatio. Et
Chrysost. placet hæc vltima verba ab ipso Chrysostomo requirere, qui ait homil.7. in Matth. *Caue, ne Herodi similis sis, & dicas: Vt & ego veniens adorem eum: cùmque veneris, interimere coneris. Huius enim similes sunt, qui indignè abutuntur communione mysterij. Qui enim huiusmodi sunt, habent in se tyrannum, regno Christi iugiter inuidentem, & longè sanè Herode illo nequiorem, Mammonam, scilicet.* Non sic Herodes efferbuit in Christum, & in pueros innocentes, vt Mammon: nimirum, auri amor solet furere aduersùs omnem innocentiam, & sanctitatem.

§. XVI.

Felicis gubernatoris est, quòd ipse prææat faciendis operibus.

HOc inuenio indicium perituri Imperatoris, quòd res salutis suæ aliis mandet: quippe ait Ziphæis: *Abite ergo, & diligenter præparate, & curiosius agite, & considerate locum, vbi sit pes eius,* &c. Sic nunciantibus de Dauide aduersario mandat, vt ipsi explorent, & inuestigent hominem, vt ipse postremò accedat ad rem certam. Non sic nobiles, & felices, & victores Imperatores: nihil enim postremò sciunt facere; sed magis amant per se ipsos vniuersas operationes prælibare. Vt meritò dicat ille apud Apol-
lonium Nouariensem lib.1. de excid. Ierosolym. Apoll.Nov.

Irruite, ô primi proceres, populéque timenti
Sufficite ardentes animos, vos turba sequetur,
Vobis primus honos.

Amabo, videte, quæ primo mundi tempore gubernacula in sæculum duratura Deus statuerit: dicitur enim Gen. 1. *Fecitque Deus duo luminaria magna; luminare maius, vt præesset diei; luminare minus, vt præesset nocti; & stellas. Et posuit eas in firmamento cæli, vt lucerent super terram.* Itaque luminaria cælestia à Deo condita sunt in præfecturas diei, noctisve. Sed accipite D. Athanasij lectionem circa hæc ipsa: ait enim serm.3. contra Arrian. *Fecit Deus duo luminaria magna; luminare maius ad exordium diei; luminare minus ad exordia noctis; & stellas: & posuit ea in firmamento cæli, vt illuminarent terram, & initia diei, ac noctis facerent.* Athanas.
Ecce tibi, quòd Noster dicit facta luminaria, vt præessent diei; Athanasius legit facta, vt exordia, siue initia facerent; quasi in eo sit firmissima, & stabilissima omnium præfectura, quòd qui perfectus est, omnium operationum exordia faciat, & idem sit Princeps, & initiator. Ex quo Sidon. Apoll. extollebat Maiorianum Principem in eius Paneg. qui primus super niueas rupes scandens sic clamabat ad suos: Sidon.Ap.

Vos frigora frangunt,
Vos Alpes, & iam iam studeam prensare pruinas,
Æstatem sub Syrte dabo: sic agmina voce
Erigis, exemplóque leuas, primúsque labores
Aggrederis, quoscunque iubes, tunc cætera paret
Turba libens, seruit propriis cum legibus author.

Equidem hoc est felicissimi Principis signum, quòd in nullo quiescat esse secundus; sed & ipse ordiatur, & initiet, quæcunque iubeat. Quò crediderim spectasse illud Prouerb.8. *Dominus possedit me in initio viarum suarum.* Septuag. *Dominus creauit me initium viarum suarum.* Sic Princeps Regum terræ Iesus dicitur factus initium viarum Dei: quippe tota œconomia Christiani principatus eò spectabat, quòd ipse Rex, & Princeps noster omnia in se prælibaret, & initiaret, quò nos ad perfectam salutem traheret. Prouerb.8.
Pro quo aiebat D.Cyril. Alex.lib.5. Thesau.4. *Viros autem sanctos viros appellauit, Prophetas, scilicet, & legislatores: quia possunt monendo ad Deum ducere::: Ergo creauit me, hoc est, fecit me super legem, & Prophetas initium, id est, potestatem, vt non in illorum verbis sistere faciam; sed ad meliora documenta traducam.* Expende illa: *Initium, id est, potestatem;* est enim potestatis, & principatus felicissimi constitutiuum, quòd potestas, & Princeps initiet iussa, vt sic vniuersos post se ad meliora traducat. Cyr.Alex.

§. XVII.

Ad victoriam pertinet, quòd hostiles conatus probè noscas.

NOn tamen adeò deses erat Saül in Dauide persequendo, quòd sibi inuestigandi hominis partes postremas oscitanter assumat: sed metuebat victoriæ suæ, quando iam se hostem Dauidi agnitum credebat: ait enim: *Abite ergo, oro, & diligentius præparate, & curiosius agite, & considerate locum, vbi sit pes eius, vel quis viderit eum ibi: recogitat enim de me, quòd callidè insidier ei.* Ecce tibi ratio, ob quam alios mittit, qui Dauidem explorent, & non ipse per se vadit: nimirum ait: *Quia recogitat de me, quòd callidè insidiaris.* Patebant iam Dauidi hostiles Saülis insidiæ; ne miremur, quòd id sibi periculosum, imò ominosum credat Saül, & refugiat patere ante docem, cui iam cognitus hostis est. Aiebat Anthemius Augustus apud D. Ennodium in Vita Epiphanij: *Grandis cautio est, aduersarij animum cognouisse: etenim hostem protinùs sensisse, superasse est. Perdunt semper deprehensa odia stimulos, quos occulta conceperant.* Sapiente digna illa sunt, nimirum: *Hostem protinùs sensisse, superasse est.* Quod vt in omni hoste verum est, sic in hoste generis humani verissimum. Vnde Iob cap.41 *Quis reuelabit faciem indumenti eius, & in medium oris eius quis intrabit? Portas vultus eius quis aperiet? Per gyrum dentium eius formido, corpus illius quasi scuta fusilia, compactum squammis se prementibus.* Ecce tibi proponit nobis hostem maximè formidandum, totum corpus eius, quasi scutis æheneis circundatum; & solùm quærit, quis reuelet Ennod. Iob 41.

faciem indumenti eius: quippe ait: *Quis reuelabit faciem indumenti eius?* Cur non magis quæratur, quis possit tantam belluam opprimere? Aut quis sic armatum corpus lancea valeat transuerberare? Equidem sciebat, quòd tota istius hostis perditio in eo erat, quòd eius technæ reuelarentur, quòd scirentur, & viderentur eius hostiles conatus. Hoc enim solùm valet ad clarissimas de illo victorias reportandas, vt dicat D. Nilus in Cat. Græca:
Nilus *Tanta enim, qui magister est, scientia præstare oportet, vt occultas luctandi rationes, quibus aduersarius vtitur, iis, qui in ipsius fide sunt, ac tutela, possit ostendere, quò sine labore disciplina sua alumnis victoriam comparet, atque è certamine corona ornatos suos deducat.* Equidem ad victoriam comparandam de infario hoste, vnam solùm scientiam vir sanctus requirit, qua præcognoscantur eius insidiæ, & hostiles impetus. Is est enim hostis, cuius maximè debilitentur vires, si vel suæ malitiæ suspicionem gignat. Hinc Iosue cap. 5. *Videns nocturno silentio virum armatum, è regione stantem, accedit, & interrogat: Noster es, an aduersariorum?* Nihil aliud facit strenuus dux, quàm vt sciat, si armatus ille è parte aduersaria sit. Cur non magis armatum deterret? Cur non magis gladium stringit aduersùs illum, vt, si aduersarius est, timeat, & fugiat?
Greg. Pulchrè ait D. Gregor. lib. 33. Moral. c. 25. *Cuius esset partis inquisiuit: vt, videlicet, si aduersa virtutis esset, eo ipso quòd se suspectum cognosceret, ab illatione resiliret.* Hoc vnum sufficiebat, vt aduersaria potestas à conatu resiliret, si videret, iam suspectam esse eius malitiam.

1. *Reg.* 23. At illi surgentes abierunt in Ziph ante Saül: Dauid autem, & viri eius erant in deserto Maon, in campestribus, ad dexteram Iesimon. Iuit ergo Saül, & socij eius, ad quærendum eum: & nunciatum est Dauid, statimque descendit ad petram, & versabatur in deserto Maon. Quod cùm audisset Saül, persecutus est Dauid in deserto Maon.

§. XVIII.

Inter rupes, & syrtes, & feras securus est homo, dum se abscondat ab homine.

VBi præcognouit Dauid aduentum Saülis, ad montium prærupta concessit, credens se vel in lapidibus, vel in feris incolumitatem habiturum, si tantùm à Saülis oculis abscedat: quippe ait: *Iuit ergo Saül, & socij eius, ad quærendum eum: & nunciatum est Dauid, statimque descendit ad petram, & versabatur in deserto Maon.* Petris, rupibus, iugis, & feris se credit Dauid, ratus posse se viuere cum petris, si tantùm se ab hominibus celet. Proh hominum duritiem: & feritatem? Non sic à petris, non sic à bel-
Ioan. 8. luis timendum nobis est, quàm à malitia humana. Ioan. 8 ait post explicatum Iesu cum Iudæis colloquium: *Tulerunt ergo lapides, vt iacerent in eum. Iesus autem abscondit se, & exiuit de templo.* Vt lapides in manibus Iudæorum vidit Iesus, abscondit se, & exiuit de templo. An, quòd lapides
Rupert. timeat? An vt à lapidibus fugiat? Absit: sed, vt Iudæorum caueat duritiem: tunc enim bonus victor existet, si malos caueat, non si lapides timeat. Ait enim Rupert. lib. 9. in Ioan. *In eo quoque, quòd quasi infirmus se abscondit, & exiuit, victoria totius perfectionem expressit: quia non tam à lapidibus, quàm à lapideis Iudæorum cordibus fugit.* Equidem non metuebat lapides Iesus; sed metuebat homines impios, in eòque se victorem ostendebat, si homines fugeret, non si lapides fugeret, quando vel inter lapides, vel inter sæuissimas feras degere posset securus, si se tantùm
Daniel. 14. absconderet ab hominibus. Daniel multis petebatur calumnijs, dum Babylone esset inter Palatinos: datus fuit leonibus famelicis, & inter eos sedebat quietus, & securus: ait enim ipse cap. 14. *Venit Rex ad lacum, & introspexit: & ecce*
Ibid. 3. *Daniel sedens*, &c. Sed & tres pueri Hebræi dati sunt flammanti fornaci, & inter flammas securi degunt, Daniel. 3. Et cur hæc à Deo miracula? Ostendebat, quàm securiores Sancti inter feras, & inter ardentes calcis lapides, quàm
Paulin. inter homines impios. Pulchrè eum canit D. Paulinus in Natali 8. S. Felicis, aiens:

Cùm quandoque feras circumiacuere Prophetam,
Orantisque pedes linguis mulsère benignis,
Naturam mutante Deo, vt damnaret acerba
Mente feros homines, humana pace ferarum.
Sic & crudelem confudit flammis tyrannum,
Sanctis spectantem pueros seruire caminos.

Et feræ, & camini, & syrtes sunt iustis viris salutares, nec habent, quòd ab illis timeant Sancti: soli homines absint. Quanta hæc impiorum hominum confusio? Romulus, & Remus dicuntur à Rege coniecti in flumen, à quo egressi, nutriti sunt à lupa. De quo ait D. August. lib. 18. de Ciuit. August.
cap. 21. *Ad arguendum hominem Regem, qui eos in aquam proijci crudeliter iusserat, per lactantem feram Deus voluit subuenire.* Ecce tibi ostendit Deus infantulos securos inter lupos, qui apud Regem hominem non erant securi: & tunc solùm posse viuere, quando à Regis impij oculis separati inter feras agebant vitam. Vt meritò dicat Paulus ad Hebræos cap. 11. *Quibus dignus non erat mundus, in solitudinibus* Hebr. 11.
errantes, & in montibus, & speluncis, & in cauernis terræ. Quæ probans exemplo D. Anselm. ait: *Quia Iudas Machabæus, cùm*
Ierusalem ab Antiocho occupata esset, secesserat in desertum Ansel.
locum, ibique inter feras vitam in montibus cum suis agebat. Hi se à malitia mundi separauerant. Ecce tibi, qui inter homines occidebantur, inter feras vitam securi agebant.

§. XIX.

Sancti Viri nec in mundi secessibus securi sunt ab impiis.

FVgerat Dauid aulam, & ciuitates, prærupta montium incoluerat, nec ibi quietus linquebatur; sed cogebatur penè singulis diebus mutare sedes. Paulò antè dicitur Dauid esse in Ziph, modò in deserto Maon: ibi audiens Saülis aduentum, *Descendit ad petram*; siue intelligantur saxa præruptissima, siue ingens aliqua rupes, in qua posset Saülis fugere manus. Sic noua latibula, præsidiáve tenebatur quærere, etiam in deserto latens. Aiebat Paul. ad Hebr. 11. Hebr. 11.
Quibus dignus non erat mundus, in solitudinibus errantes, & in montibus, & speluncis, & in cauernis terræ. Expende illud verbum: *In solitudinibus errantes.* quippe fugiebant ciuitates, fugiebant frequentias hominum; deserta vasta, & solitudines eligebant. Sed nec ibi quiescebant. Adhuc ibi cogebantur nullibi securi manere, sed huc, illúcque errare, noua semper latibula quærentes. Quò spectans D. Chrysost. ibi aiebat: *Non dixit: In solitudinibus sedebant. sed* Chrysost.
etiam, ibi fugiebant, & inde exagitabantur, non ex mundo tantùm, sed etiam ex inhabitabilibus locis. Circuierunt quidem in solitudinibus errantes, & in montibus, & speluncis, sicut profugi, & perfugæ: nec in eremo quidem refugium inueniebant; sed semper cogebantur fugere: opus habebant ferarum lustra inquirere, opus habebant viuos in terra seipsos defodere, semper in timore esse. Sic rabies impiorum in Sanctos crescit, vt nec liceat Sanctis in solitudinibus, nec in terræ cauernis, nec inter feras morari quietè; sed cogantur in continua fuga, & metu esse.

1. *Reg.* 23. Ibat Saül ad latus montis ex parte vna: Dauid autem, & viri eius erant in latere montis ex parte altera. Porrò Dauid desperabat, se posse euadere à facie Saül. Itaque Saül, & viri eius in modum coronæ cingebant Dauid, & viros eius, vt caperent eos. Et nuncius venit ad Saül dicens: Festina, & veni: quoniam infuderunt se Philisthiim super terram. Reuersus est ergo Saül desistens persequi Dauid, &c.

§. X.

Diuinitatis est difficiliora operanda expectare.

REliquitur Dauid hostibus vndique cingi, adeò vt naturalibus viribus desperata esset euasio: & tunc vnius nuncij verbis retrahitur hostis, & euasio datur Dauidi. Sic

ait

ait Textus: *Porrò Dauid desperabat se posse euadere à facie Saül. Itaque Saul, & viri eius in modum coronæ cingebant Dauid, & viros eius, vt caperent eos. Et nuncius venit ad Saül dicens. Festina, & veni quoniam infuderunt se Philisthiim super terram. Reuersus est ergo Saul, &c.* Ecce tibi, vt Dauid cinctus vndique hostibus desperabat posse euadere, saltem sine ingenti conflictu, & larga sanguinis effusione: & nihilominùs prorsus incruentè euadit liber. Et quando sic Deus liberaturus erat Dauidem, cur permisit, eum in tantas angustias venire? Cur non magis cauit illum hostibus circuncludi? Circumcinctum hostibus Dauid difficiliorem multò ostendebat euasionem suam; quam difficultatem expectabat Deus, vt accurreret, vt cui maximè gratum sit difficilioribus operam nauare suam. Matth. 20. post operariorum sudores in vinea, ventum est ad laborum mercedem reddendam, & ait paterfamiliâs procuratori suo: *Voca operarios, & redde illis mercedem, incipiens à nouissimis vsque ad primos.* Ordo postulabat, vt à primis esset retributionis initium, quando primi plùs laboris præstiterant: cur ergo bonus ordinem immutat, & primò iubet remunerare eos, qui laborauerant minùs. Vt difficile erat Deo, minùs dignis prospicere, sic ab eis voluit suam remunerationem incipere: vt ostendat, quàm sit illi cordi difficiliora vincere pro homine suo. Quò respiciens Imperfect. hom. 34. aiebat: *Secundùm rem quidem erat, vt primi priores acciperent suam mercedem: sed, vt ostendat Deus ineffabilem misericordiam suam, primùm nouissimis, & indignioribus reddit mercedem, postea primis.* Equidem ad ostensionem misericordiæ diuinæ pertinebat, quòd rem difficiliorem aggrederetur, in primis retributionem dilargiens minùs dignis: Diuinitatis enim proprium est, quòd in difficiliora superanda inclinet. Hinc plùs placent Deo, qui non tam ad mediocria, quàm ad magna, & summa, eius amant trahere auxilium. Salomon enim 3. Reg. 3. postulauit à Deo sapientiam, & ait Textus: *Placuit ergo sermo coram Domino, quòd Salomon postulasset huiuscemodi rem. Et dixit Dominus Salomoni. Quia postulasti verbum hoc, & non petisti tibi dies multos, nec diuitias, nec animas inimicorum tuorum; sed postulasti tibi sapientiam, ad discernendum iudicium, ecce feci tibi, &c.* Sic amat Deus ad magna, & præstantissima trahi à suis hominibus. Vt dicat D. Paulinus epist. 10. *Salomoni, quia sapientiam petere elegisset, etiam cæteras opes, quas non poposcerat, ob hoc ipsum, quia non desiderauerat, contulit. Remunerata in illo electum bonum, quo infernis summa prætulerat. Ita ille meruit possessor omnium fieri, qui esse summarum petitor elegerat.* Expende illa: *Qui esse summarum petitor elegerat.* Inde Deo placuit: quia illum ad summorum elargitionem adducebat. Sic Deo cordi est, maxima & difficillima superare.

Matth. 20.

Imperfect.

3 Reg. 3.

Paulin.

§. XXI.

Præstanti Principi, cordi sunt incruentæ victoriæ.

VT se intra montem ab hostibus cinctum vidit Dauid, desperauit posse euadere: ait enim Text. *Porrò desperabat se posse euadere à facie Saul.* Et mirabar, quòd tantus Dux sexcentis validissimis, lectissimisque sociis stipatus, sic desperet euadere ab exercitu Saul, qui tribus millibus constabat. Nónne Dauid est, qui inermis adolescentulus sperauit vincere Goliath armatum? Nónne ipse est, qui paulò antè cum solis quadringentis viris profligauit Philisthæos, qui conculcabant Ceilanos? Cur modò desperat? Cur non magis sperat, se posse irrumpere Saülis phalanges, & euadere? Equidem non desperabat ille de victoria, sanguinolento certamine procuranda, sed de sola victoria incruenta desperabat: quòd enim ruptis hostibus, multo illorum, suorúmve sanguine fuso triumpharet, non ad salutem, & victoriam reputabat. Simile quid laudabat in nobilissimo Imperatore Constantino, eius, incerti Authoris, Paneg. 1. *Itaque vsque ad Taurinatium muros fusi, cæsique, obseratásque oblitis portas ab incolis, etiam corporum suorum mole clauserunt. Quid tibi aliud sperare potuisti, male consuli Constantinum in tantum sanguinis fundere coegisti. Cur, quia salutem vestram à vobis impetrare non licuit, penè defleuit ipsa victoria.* Sanè gloriosis Imperatoribus nec hostium sanguine emptæ victoriæ placere possunt, qui plus amant incruentis exaltari triumphis. De omnium Rege Iesu ait Luc.

Incert. Aut.

cap. 22. quòd dixerit Discipulis: *Desiderio desideraui hoc Pascha manducare vobiscum.* Cupiebat equidem ardentissimè Iesus cum morte confligere, vt hominum repararet vitam. At, vbi in arenam prosiliuit, ait Matth. 26. *Tunc ait illis: Tristis est anima mea vsque ad mortem.* Et quando ardenter concupiscebas mortem, vt tuarum victoriarum causa incur modò tristaris de illa? Erat in illo Christiano duello res tristissima glorioso Principi, nimirum, magni populi ruina, & extremum excidium. Ait D. Ambr. ad id caput Luc. *Tristis erat pro persecutoribus suis, quos sciebat immanis sacrilegij pœnam daturos. Quia nec malos pro se perire volebat.* Hoc triste spectabat bonus in triumpho suo, & victoria sua; quod ventura erat cum magno hostium excidio; nec placere poterat nobilissimo Principi victoria adeò sanguinea & plena hominum ruinis.

Luc. 22.

Matth. 26.

Ambros.

CAPVT X.

Dauid in spelunca Engaddi.

Textus Historiæ.

DAVID Ziphæorum expertus perfidiam, ad Engaddi regionem contendit, in qua præruptorum montium munitissima nouerat asyla. Nec diu ibi quiescere linquitur: sed continuò pati cœpit infensissimi hostis Saülis insidias. Is enim, cæsis fugatis Philisthinis, arma sua in Dauidem conuertit; superaturus, vt hominem inueniat, ea montium cacumina, quæ inaccessa essent ipsis ibicibus. Dum tamen omnia lustrat, necessitate naturali coactus vastissimam ingreditur speluncam, relicto ad ostium exercitu, iuxta ouium caulas, quibus erant ibi pascua fœcundissima. Speluncæ autem tanta erat vastitas, vt in intimo eius recessu lateret Dauid cum sexcentis sociis suis, quin viderentur, nec sentirentur à Rege intrante: latus enim, & subobscurus locus visum negabat venienti è lucidis; at conspicabilem illum lateribus reliquit. Qui tunc animus Dauidi, & sociis? Hostem habebant inermem, & solitarium in eadem spelunca, cuius occisione libertas illis plaudebat, & gloriosa periculorum solutio. Cucurrit Dauid occasionem arrepturus: & dum manum extendit, Regem naturalem reueritus, contentus fuit oram chlamydis eius abscindere. Nec sine pœnitentia vel chlamydi Regis vulnus intulit, reuersúsque ad suos, multis sermonibus homines cohibuit, ne & ipsi malum inferrent Saüli. Intereà Saül nihil mali suspicans egreditur ab spelunca, & paucis viam arripit cœptam post exercitum suũ, qui paulò longiùs præcedebat. Egreditur item Dauid, & à tergo Saülis clamans, partem succisæ chlamydis ostentabat, qua testabatur & fidem, & innocentiam suam, & Regis periculum: vt facilè potuerit occidi, nisi Dauidi cordi esset Regis vita. Expauit Saül periculi immanitatem, & persuasus Dauidis verbis, effusúsque in lacrymas, eius cœpit innocentiam prædicare. Nec putat posse perfici tantum facinus, nisi ab eo, cui Israëlis sceptra debebantur; initóque inter Dauidem, & Saülem fœdere, vterque discessit, Saül ad suos, Dauid autem inde munitiora sibi loca præoptauit. Vbi enim inuidia est, nulla fœderis firmitudo, nulla iuramenti religio securitatem affert.

MORALIA CIRCA

Textus literam.

ECce tibi iterum mirabile certamen, & planè nouum, inimici contra amicum suum, & amici contra amicum. Vbi vnus odio certat, & ferro; alter amore, & obsequio debellatum cupit. Et cur obsequium non triumphet, & vincat amor?

1. Reg. 24. Ascendit ergo Dauid inde, & habitauit in locis tutissimis Engaddi. Cúmque reuersus esset Saül, postquam perse-

cutus est Philisthæos, nunciauerunt ei dicentes: Ecce Dauid in deserto est Engaddi. Assumens ergo Saül tria millia electorum virorum ex omni Israël, perrexit ad inuestigandum Dauid, & viros eius, etiam super abruptissimas petras, quæ solis ibicibus peruiæ sunt.

§. I.

Eucharistia certissimum salutis asylum.

NOn otiosè notantur tutissima loca, ad quæ se recepit Dauid, dum dicit: *Ascendit ergo Dauid inde, & habitauit in locis tutissimis Engaddi.* Iam enim botrus ille charissimus de vineis Engaddi præmonstrabat, quàm firma putaret tentamina suis alumnis. Quò spectans Carthus. ait: Carthus. *Habitauit in locis tutissimis Engaddi, id est, firmissimis latibulis prope vrbem sic dictam. Vnde Cant. 1. dicitur: Botrus Cypri, dilectus meus mihi in vineis Engaddi.* Ex quo enim botrus ille diuinissimus eucharisticus adumbrabatur in vineis Engaddi, non poterant ibi non inueniri Dei asseclis loca munitissima, in quibus essent rabidissimo hosti prorsus inaccessibiles. Quis enim pereat sub tanti botri vmbra? Dicitur 3. Reg. 4 3. Reg. 4. *Habitabátque Iuda, & Israel absque timore vllo, vnusquisque sub vite sua.* Ecce tibi habitatio munitissima, quæ omnes timores excludit. Sed tanta hæc habitatio vbi sita est? An in præruptis montibus? An super altissima saxa? Ait Textus: *Vnusquisque sub vite.* Equidem vitis vna, quæ botrum diuinissimum adumbret, potens est habitacula præbere munitissima. Vt dicat Origenes hom. 15. in Iosue: Origen. *Tibi dabitur requies, vt requiescas sub vite tua, quæ est Christus Iesus.* Vbi enim floridissima vitis botrum Iesum nobis exhibet, iam habemus, quo non timeamus hostem, sed securi viuamus, & firmi. Matth. 26. dicit: Matth. 6. *Tunc abiit vnus de duodecim, qui dicebatur Iudas Iscariotes, ad Principes Sacerdotum, & ait illis: Quid vultis mihi dare, & ego eum vobis tradam?.: Prima autem die azymorum accesserunt Discipuli ad Iesum dicentes: Vbi vis, paremus tibi comedere Pascha?* Duodecim erant Iesu Discipuli, quorum vnus à Iesu discessit, & oppressus ab hoste periit; cæteri omnes firmissimi, & securissimi manserunt cum Iesu. Et quando ille hosti patebat, vnde isti tantam firmitatem consecuti sunt, vt fierent hostibus inaccessibiles? Ait Text. *Accesserunt discipuli ad Iesum, dicentes: Vbi vis, paremus tibi comedere Pascha?* Vt toti intenti erant circa botrum diuinum, vt pararent paschale conuiuium, sic securissimi inuenti sunt aduersùs hostiles incursus. Ait D. August. serm. 130. de temp. August. *Iudas quidem Discipulus fuit, vt illi vndecim; sed illi quidem dicebant Domino: Vbi vis, paremus tibi Pascha manducare? Ad mysterium diuinum se præparabant; hic autem ad tradendum festinabat.* Etsi alia deficerent, vnum hoc discrimen sufficiebat, vt discipuli vndecim munirentur maximè; nimirum, qui alii de cælesti conuiuio cogitabant: qui enim diuini epuli mysterio implebantur, ab omni malo euentu tuti erant. Quò spectans D. Ildephons. ser. 1. de Assump. Mariæ, ait: Ildephons. *Rectè arca Sacramentorum Dei, Virgo Maria fuit, supra quam sanè propitiatorium, & Cherubim hinc inde obumbrantia figurantur: quia Maria nullum extrinsecùs obrepsit peccati contagium: sed intus omnis custodia legis, & manna fuit; quod est mirabile sacramentum, &c.* Ex eo enim, quòd Maria intus habebat mirabile sacramentum mannæ, aduersùs omne peccatum munita erat.

§. II.

Hostium conspectus Principes solet in virtute continere.

NOn prætereundum est, quando Saül inuidiam cœperit reaccendere in Dauidem; nimirum ait Text. *Cúmque reuersus esset Saül, postquam persecutus est Philisthæos, nunciauerunt ei dicentes, &c.* Itaque post bellum confectum, post Philisthæos expulsos, statim Saul inuidentiam suam in Dauidem alit, à qua supersederat, dum cum Philisthæis pugnabat: sic enim hostis conspectus hominem in virtute frænabat. Quò spectans Salustius de Bello Iugurthino, Romanam vrbem cinctam hostibus dum depingit, Salust. ait: *Metus hostilis in bonis artibus ciuitatem retinebat: sed vbi illa formido mentibus decessit, ilicet, ea, quæ secundæ res amant, lasciuia, atque superbia, incessère.* Vrgebat hostis Romanos: sed hoc beneficium ab hoste accipiebant, quòd dum aduersùs hostem nituntur, vitia respuant, & se contineant intra virtutis metas. Sic Dominus, qui populo suo promiserat Chananæorum terram, & extirpationem hostium; tandem reliquit non paucas hostiles vrbes, quæ populo suo vicinæ & infestæ essent, de quibus ait Text. Iudic. 3. Iudic. 3. *Hæ sunt gentes, quas Dominus dereliquit, vt erudiret in eis Israëlem.* Sciebat enim Deus, quantùm valeat hostilis conspectus, vt sapiat populus, & se contineat intra virtutum regulas. Ad hæc Theodoret. quæst. 7. Theodor. *Ait ergo Deus se non planè cunctos terræ illius habitatores perdidisse, Duce Iesu, filio Naue: vt posteri eius experientia cognoscerent, quantam illorum curam gereret Deus, & necessitate belli compulsi Dominum ad pugnandum pro illis implorarent.* Nunquam non compulit nos ad Deum necessitas belli, & eo ipso arcet à prauis affectibus. Quis enim ferat eos, qui cincti hostibus, & gladiis imminentibus adhuc vitiorum populo adhærent? Hoc Amos 6. mordebat Amos cap. 6. *Qui comeditis agnum de grege, & vitulos de medio armenti: qui canitis ad vocem psalterij: sicut Dauid putauerunt se habere vasa cantici. Bibentes vinum in phialis, & optimo vnguento delibuti, & nihil patiebantur super contritione Ioseph. Quapropter nunc migrabunt in capite transmigrantium, &c.* Ecce tibi extrema desolatio, & transmigratio renunciatur Principibus Israelitis, qui in Samaria regnabant ex Tribu Ioseph; quod Iosephi regnum ab hostibus vndique videbant imperi, adeò vt prorsus desperaretur eius salus; & intereà Principes conuiuiis, canticis, lusibus vacabant. Pro quo ait D. Cyril. Alex. ibi: Cyril. Alex. *Plaudunt igitur inter concentus musicos habentes vinum, odoratum fortasse, & colatum probè. Vnguentis etiam excellenti compositione vnguntur, & Ioseph contritionem nihil pensi habent penitùs. Quamuis enim breui euenturam calamitatem, captiuitatemque Samariæ, & in Ioseph futuram contritionem præsentirent: tamen à consueta sibi luxuria non desistebant.* Væ istis regni Principibus, qui regno imminentem calamitatem videntes, & extremam subditorum ruinam hostibus iam vrgentibus, & penuria; adhuc illi non se continent in virtute, nec desistunt à consuetis lusibus, & luxuriis. Quid amentius? Strictos hostium enses aduersùs te vides, & intereà res lusus, & voluptatis, & iniuriæ diuinæ, & offensæ publicæ Saluian. agis! Hinc ciues suos mordebat Saluianus lib. 6. de guber. Dei fatus: *Itaque barbaris pendè in conspectu omnium sitis, nullus metus erat hominum, non custodia ciuitatum. Tanta animorum, vel tanta potiùs peccatorum cæcitas fuit, vt cùm absque dubio nullus perire vellet, nullus tamen id ageret, ne periret. Totum incuria, & segnities; totum ebrietas, & somnolentia, secundùm illud, quod de talibus scriptum est. quia sopor Domini irruerat super eos:. Et quid post hæc omnia? Quis existimare hoc amentiæ genus possit? Panes nobiles, qui excidio superfuerunt quasi pro summo vrbis deletæ remedio, Circenses ab Imperatoribus postulabant.* Hanc Saluiani censuram notent, qui inter hostium insultus, inter bellicos timores, inter calamitates publicas student lusibus, & materiam adhibent vitiis.

§. III.

Inuidia pertinacissimus affectus, nec miraculis frangitur.

NOn semel Saül Dauidem periculis diuinitùs ereptum viderat, cùm ictum lanceæ bis declinauerat, & cùm paulò antè Ziphæorum perfidia proditus, penè iam comprehensus euaserat. Et nihilominùs modò aduersùs illum instaurat bellum: ait enim: *Assumens ergo Saul tria millia electorum virorum ex omni Israel, perrexit ad inuestigandum Dauid, &c.* Nec miror: est enim inuidia pertinacissimus affectus, qui nec miraculis cedat. Matth. 4. Matth. 4 accedens tentator ad Iesum aiebat: *Si Filius Dei es, dic, vt lapides isti panes fiant.* Plane rem paruam postulabat qua se Filium Dei declararet: & nihilominus repulsam patitur. Et cur in tam parui momenti petitione repellitur, quando postulata Diuinitatis declaratio proficua fuisset orbi terrarum? Pulchrè ait D. Cypr. serm. de ieiun. & tent. Cyprian.

Nec opus erat, vt hoc facto inſidiatori innoteſceret: quia nulla ſigno eius poterat inuidia commutari. Is eſt inuidiæ affectus, qui nec miraculis frangatur; verùm inter illa magis præualeat. Quis neſciat ingentia illa Domini Ieſu reſurgentis miracula? Ait Matth. 28. *Ecce quidam de cuſtodibus venerunt in ciuitatem, & nunciauerunt Principibus Sacerdotum omnia, quæ facta fuerant. Et congregati cum ſenioribus, conſilio accepto, pecuniam copioſam dederunt militibus dicentes: Dicite: quia diſcipuli eius nocte venerunt & furati,* &c. Matth.28. Ecce tibi, inter Dominicæ reſurrectionis clariſſima ſigna, inter ipſam cuſtodum teſtificationem, adhuc Iudæi pecunia exhibita amant Ieſum tenebris offundere. Et cùm lapides franguntur, monumenta aperiuntur, milites teſtificantur, ſola Iudæorum immobilis perſeuerat inuidia, vt dicat D. Zeno lib. 2. ſerm. 6. *Vt Iſaac non periturum ad aram; ita ad Crucem Chriſtum ſublimandum nefarij perduxerunt. Sed, quia neſcit æternitas mori, aut Dominus poſt ſepulcrum, & ad Iudæos remanſit ſola damnata voluntatis inuidia; quia dominum nec agnoſcere voluerunt.* Zeno. Expende illa: *Et ad Iudæos remanſit ſola damnata voluntatis inuidia.* Mors enim à Ieſu exceſſerat, pœnæ vniuerſæ fugerant, opprobria in gloriam conuertebantur; ſola apud Iudæos inuidia immota erat. Nullis, mihi crede, miraculis inuidia cedit. Ait de illa D. Zeno lib. 1. ſerm. 17. *Paſcebantur eſurientes: qui paſcebat, impugnabatur: vita mortuis reddebatur: & is, qui vitam tribuebat, inſidias vitæ per inuidiam ſuſtinebat. Dæmones fugabantur: & imperati à Dæmonibus doli ab hominibus tendebantur,* &c. Idem. Sic bonus pergit, oſtendens, inuidiam nullis frangi miraculis.

1. *Reg.* 24. Et venit ad caulas ouium, quæ ſe offerebant vianti: erátque ibi ſpelunca, quam ingreſſus eſt Saül, vt purgaret ventrem. Porrò Dauid, & viri eius in interiore parte ſpeluncæ latebant. Et dixerunt ſerui Dauid ad eum: Ecce dies, de qua locutus eſt Dominus ad te: Ego tradam tibi inimicum tuum, vt facias ei, ſicut placuerit oculis tuis, *&c.*

§. IV.

Ad agnorum ſortem pertinent, qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam.

NOn immeritò Dauidis latibulum circa ouium caulas inuenitur: ait enim Textus: *Et venit ad caulas ouium, quæ ſe offerebant vianti: erátque ibi ſpelunca, quam ingreſſus eſt Saül, vt purgaret ventrem. Porrò Dauid, & viri eius in interiore parte ſpeluncæ latebant.* Et cur Dauidis latibulum notanter exprimitur fuiſſe iuxta caulas ouium? Crediderim, ibi iam oſtendi, Dauidem ad agnorum ſortem pertinere, vt qui patiebatur perſecutorem tantum. Matth. 2. poſt recenſitam puerorum ſtragem ab Herode factam, ait: *Tunc impletum eſt, quod dictum eſt per Prophetam Ieremiam dicentem: Vox in Rama audita eſt, ploratus, & vlulatus multus: Rachel plorans filios ſuos, & noluit conſolari; quia non ſunt.* Matth.2. Verùm pueri occiſi ab Herode, cùm Bethlehemitæ eſſent, non à Rachele, ſed à Lia originem ducebant: Lia enim pepererat Iudam, ad cuius ſortem Bethlehem pertinebat. Cur ergo Bethlehemitici pueri occiſi ab Herode non dicuntur filij Liæ, ſed Rachelis? Crediderim, in eo attendiſſe Prophetam ad Rachelis nomen: Rachel enim idem eſt, ac ouis: vnde meritò eos Rachelis vocat filios, vt oſtendat, quàm pertineant ad partem agnorum, qui tantam perſecutionem pertulerunt. Pulchrè ad hæc aiebat Euſeb. Gallican. hom. de innocent. *Quare Rachel filios ſuos plorare dicitur, cùm vtique non filij Rachel, ſed filij Liæ ſororis eius omnes iſti fuerunt? Iudas enim non filius Rachel, ſed filius Liæ fuit, in cuius Tribu hæc cædes immenſa facta eſt. Sed, quia Rachel interpretatur ouis: non immeritò filij Rachel eſſe dicuntur, qui quaſi agni innocentes, & ſine voce iugulantur.* Euſ. Gallic. Meritò mater, quæ ouis dicatur, adſcribitur illis, qui per acerbiſſimæ paſſionis ſufferentiam ſortem agnorum occupabant. Vt enim tanta paſſi agni immaculati fiebant: ſic ouis filij dicebantur. Eſt quidem proprium eorum, qui pro Deo patiuntur, quòd in partem agnorum tranſeant: vt dicat Apocal. 14. *Ecce agnus ſtabat ſupra montem Sion, & cum eo centum quadraginta quatuor millia, habentes nomen eius, & nomen Patris eius ſcriptum in frontibus ſuis.* Apoc.14. Circa quæ D. Gregorius lib. 6. in libr. 1. Regum, cap. 1. Gregor. *Qui nomen agni aſſumpſerant, agni dicebantur.* Et vnde fortiſſimorum virorum exercitus agnorum gaudet vocabulo? Sanè, ex quo in arenam Chriſtianam deſcenderunt, tyrannorúmque rabies pertulerunt, diuini agni nomen participarunt. Quò ſpectans D. Cyprianus de laude martyrij fatur: *Cùm in vobis Dominus martyrium cœperit honorare, vos intra ſe ſanctum illud altare; vos intra ſe magna illa venerandi nominis ſedes, veluti ſinu quodam gremij amplectentis includis.* Cypr. Expende illa verba: *Venerandi nominis ſedes.* Quippe diuiniſſimi agni thronus ſub eodem nomine claudit eos, qui propter Deum perſecutionem patiuntur.

§. V.

Tunc in te calet Chriſtus, cùm ſcis tuas occultare virtutes.

TAntus ille Dux, qui puer auſus fuerat in certamen prodire aduersùs Philiſthæum, modò vir aſſuetus victoriis, & ſexcentis ſociis cinctus certamina refugit, quærit latibula: dicit enim Text. *Porrò Dauid, & viri eius, in interiore parte ſpeluncæ latebant.* Cur non magis in campum proſilit? Cur non magis diuinam in ſe habitantem virtutem oſtentat aduersùs Regem reprobatum repugnans? Reſpiciebat Dauidis virtus oriturum ex illo Chriſtum; cui tunc applaudens occultatione virtutum, eius myſteria oſtentabat. Ad hæc Pſalmus 56. in titulo præfixum habet: *In finem, ne diſperdas, Dauid in tituli inſcriptionem, cùm fugeret à facie Saül in ſpeluncam.* Pſalm.56. In promptu eſt Dauidis hiſtoria, vt certus de regno adipiſcendo maluit latere in ſpelunca, quàm palam belligerare cum Saüle Rege. Sed non eſt adeò in promptu, vt in hoc portenderet Dauid Chriſtum filium eius: Dauidis enim præclarè geſta non paruam lucem Chriſto præferunt: eius autem latibula, & occultationes, quid commune cum Chriſto habere queunt? Planè in eo, quòd te abſcondas, quòd lateas mortalium oculis, maximè in te Chriſtum oſtendis prælucere: ait enim D. Auguſt. *Inuenimus ergo illo tempore, quando Saül Dauid perſequebatur; Regem futurum, & prædeſtinatum Rex iam reprobatus; quòd fugerit à facie Saül in ſpeluncam ipſe Dauid. Quid ergo hoc ad Chriſtum? inuenimus ibi Chriſtum, & multò maximè.* Auguſt. Planè maximè inuenitur Chriſtus in eis, qui ſciunt latere, & ſeſe abſcondere à facie mortalium. Vt enim in Chriſto Deus abſconditus prædicatur; ſic ab amantibus latebras, & abſconſiones maximè eius Diuinitas claret. Sic Ioan. cap. 19. *Poſt hæc autem rogauit Pilatum Ioſeph ab Arimathæa, eò quòd eſſet Diſcipulus Ieſu: occultus autem propter metum Iudæorum: vt tolleret corpus Ieſu, &c. Venit autem & Nicodemus qui venerat ad Ieſum nocte primùm.* Ioan.19. In quibus maximè notandum eſt, qui eligantur, vt glorioſum Ieſu funus curent; nimirum. Ioſeph, & Nicodemus, ambo Diſcipuli Ieſu; ſed qui ſeſe maximè occultabant, conſpectúmque hominum fugiebant. Et cur de diſcipulis ſe occultantibus eliguntur, qui Ieſu funus, & ſepulcralem honorem tractent? An, quia occulti ideò aptiores tunc ad gloriam Ieſu manifeſtandam? Dicit D. Epiphan. orat. de Ieſu ſepultura: *Papæ! abſconditum inter omnia myſteria myſterium! duo occulti Diſcipuli veniunt, vt eum in ſepulcro occulant, qui occultè apud Inferos degebat: ſua illa occultatione docentes id, quod ſub carnis integumento occultabatur, Deum eſſe.* Epiph. In eo, quòd ſe occultabant, apti fiebant, vt occulta myſteria tractarent, & abſconditæ Deitatis in Ieſu defuncto teſtationem facerent. Crede mihi, dum te te occultas propter Ieſum, cum Deum oſtendis, eius publicas abſconditam Deitatem, in eiúſque amicitiam, & propinquitatem tranſis. Cant. 2. ſic Sponſus ſuam dilectam vocabat: *Surge, propera, amica mea, columba mea, formoſa mea.* Cant.2. Et poſt multas eius laudes tractatas, tandem cap. 4. de illa ait: *Hortus concluſus, ſoror mea ſponſa, hortus concluſus, fons ſignatus.* Circa quæ ait Gillibertus Abbas ſerm. 20. in Cant. Gill.Ab. *Vis noſſe, quàm bona eccleſiaſſit. Hortus concluſus, fons ſignatus. Surge, propera, amica mea. Vides iam, quomodo illam inuitat, & amicam vocat, quæ ſe ipſa concludere nouit.* O latebrarum bonum! Hoc

stude, Christiane, vt lateas, vt fugias oculos hominum, & fallar, nisi ad maximam Dei perueneris familiaritatem.

§. VI.

Terrenæ originis consideratio maximè tutatur hominem.

ILlud adhuc premeodum est, nimirum: *Dauid in interiore parte speluncæ latebat.* Circa quæ D. August. non parum latibulum terræ putat esse: ait enim: *Quid est contegi speluncæ? Contegi terra: qui enim fugit in speluncam, terra contegitur, ne*
August. *videatur. Portabat autem terram Iesus carnem suam, quam acceperat de terra, & in ea se occultabat, ne à Iudæis inueniretur Deus.* Ecce tibi sub terra carnis, quasi in spelunca se Iesus abscondebat, & hostibus eripiebat. Proh validissimum latibulum paratum hominibus in terra! Intra, Christiane, terrenæ originis tuæ speluncam, te ibi abde: pone ante te hanc considerationem: & fallar, si non lateas vel ipsissima Dei tela. Ad hanc refugiebat speluncam Iob cap. 10 dicens: *Et repentè præcipitas me? Memento, quæso, quòd sicut lutum feceris me, & in puluerem reduces me.* Ecce tibi, quod prætendat aduersùs Dei iram sibi contrariam: nimirum, vnam prætendit terrenæ originis memoriam aiens: *Quòd sicut lutum feceris me.* Cur non potiùs confugit ad altiora diuini spiraculi? Cur non magis proponit diuinam in se imaginem? Prudenter agnouit, quàm citiùs fugiat iram Dei, sub spelunca terrenæ originis tutatus. Ait enim D. Ennodius in
Ennod. Eucharistico de vita sua: *Satis esse credo, ad promerendam Dei clementiam, si semper ante oculos suos statuat, vnde nos sumpserit; nec facilè ad sublimitatem mandatorum illius cum velocitate extremam migrare posse materiam.* Quoties vel irato Deo terram nostram memoramus, illámque eius oculis opponimus, facilè deuitamus eius iram. Hinc non parua cura debet esse, vt hanc nostræ mortalitatis speluncam præ oculis habeamus. Sanè Angeli, qui post Iesum resurgentem manserunt ad sepulcrum Matth. 28. dicebant ad mulieres: *Scio enim, quod Iesum, qui crucifixus est, quæritis: non est hic: surrexit*
Matth. 28. *enim, sicut dixit, venite, & videte locum, vbi positus erat Dominus.* Dixit Iesum surrexisse, & iubet mulieribus, vt sepulcrum videant. Si gloriam resurrectionis adstruit, ad quid necessum est, vt videatur sepulcrum? Ait D. Hieron ibi:
Hieron. *Ostenditur mortalibus ab immortalibus, vt intelligamus, quod fuerimus.* Ratì, quòd si terrenæ originis memoriam faciamus, futuri simus in tuto. Quando enim lutum infirmitatis nostræ ob oculos positum non negotiatur salutem? Habacuc cap. 2. aiebat: *Lapis de pariete clamabit, & lignum.* Septuag.
Habac. 2. autem legunt: *scarabeus de ligno loquetur.* Quæ verba passim referuntur ad Christum crucifixum. Et quid Iesus in Cruce cum scarabeo? Planè scarabeus luto gaudet: sic Iesus illis, qui sciunt non obliuisci luti sui. Vedicat D. Ambros.
Ambros. lib. ... in Lucam de Iesu: *Bonus scarabeus, qui clamauit à ligno. Quid clamauit? Clamauit latroni: Hodie mecum eris in Paradiso. Bonus scarabeus, qui lutum corporis nostri antè informe, virtutum versabat vestigiis. Bonus scarabeus, qui de stercore erigit pauperem.* &c. Sic Iesus afficitur ad eos, qui se continent intra luti sui notitiam.

§. VII.

Peccatis suis homo maximè implicatur ad mortem.

QVanta est miseria peccatoris? Ecce tibi Saül inuidus quærens Dauidem ad mortem, ipsi morti penè ineuitabili exponitur: dicit enim Textus: *Erátque ibi spelunca, quam ingressus est Saul, vt purgaret ventrem. Porrò Dauid, & viri eius, in interiore parte speluncæ latebant. Et dixerunt serui Dauid ad eum: Ecce dies,* &c. Qui properabat Dauidem occisurus, in manus Dauidis datus inuenitur. Quod miratus D. Chrysostomus homil. 1. de Dauide, & Saule fa-
Chrysost. tur: *Saül imprudens incidit in retia Dauidis. Erat equidem, inquit, ibi spelunca, & ingressus Saül, vt exoneraret aluum. Dauid autem cum comitibus suis in inferiore parte speluncæ sedebat,* &c. *Vidisti tensa retia, vidisti venatorem cinctum, vidisti omnes adhærentes, vt eum in hostis potius immergeret?* Expende illa: *Tensa retia vidisti.* Quippe reti inhæsit, quòd Saül intra speluncam ferretur. Sed a quo factum est tale rete? Non quidem à Dauide, qui intrans speluncam tantùm de se liberando cogitabat, non de Saüle capiendo. A quo ergo rete structum est, quo sic tractus fuit Saül in vitæ discrimen. Credo à Saulis vnius inuidentia, & peccatis constructum esse rete, quo miser rapitur ad mortis pœnam: sapienter enim dicit D. Ambros. in Psalm. 118. serm. 6. Ambros.
Quot vitia, tot retia: quot peccata, tot laquei. Sunt equidem peccata retia, quæ homines peccatores implicant, & ruinæ exponunt extremæ. Aduersùs sordidum illum conuiuam, qui ausus est interesse nuptiali mensæ, ait Dominus Matth. 22. Matth. 22.
Ligatis manibus, & pedibus eius, mittite eum in tenebras exteriores: ibi erit fletus, & stridor dentium. Et mirabar, quòd in domo, & conuiuio nuptiali, in prompto essent vincula, & laquei, quibus miser iste ligaretur. Vbi tunc laquei prompti? Planè vbi in illo ipso homine peccatum erat, non potuit non in promptu esse restis, ex qua, & laquei, & vincula, & retia fierent, quæ hominem raperent, in interitum. Ait D. Augustinus in Psalmum 130. *Quo valet* August.
ista peccati vestis, nisi vt inde ligentur ei manus, & pedes, & proiiciatur quisquis in tenebras exteriores? Meministis enim dictum de quodam peccatore in Euangelio: Ligate illi manus, & proiicite illum in tenebras exteriores. Non ergo esset, vnde illi ligarentur manus, & pedes, nisi ipse fecisset vestem. Non aliunde tracti sunt laquei, quibus prendebatur, & ligabatur, nisi à propriis eius peccatis, & sceleribus. Quot ipse peccata fecerat, tot vincula, tot laqueos in se ostendebat, quibus ad mortem implicaretur. Quò spectant Iob cap. 18. ait: *Arctabuntur* Iob 18.
gressus virtutis eius, & præcipitabit eum consilium suum. Immisit enim in rete pedes suos, & in maculis eius ambulat. Tenebitur planta eius laqueo. Ecce tibi, quot laquei, quot retia impium implicent, vt in mortis falcem trahant. Sed, vnde tot retia, tot laquei? Ait D. Thom ibi: *Horum impedimentorum causam ex ipso eius peccato dicit procedere, cum subdit: Immisit in rete pedes suos. Sicut enim ille, qui sponte ponit pedem in rete, se præparat captioni: sic ille, qui sponte se ingerit ad peccandum.* Itaque peccatum quasi rete fit homini, vt illum extremæ ruinæ tradat. Quò respiciens D. Athanas. in Apolog. ad Constantium, agens de Magnentio occisore Constantis ait: *Velut* Athanas.
Damon, & furia infernalis in constantem insiluit. Atque ita sanctissimus ille vir martyrium assecutus est. Ille contrà iam inde, quasi in nexu esset, fugiebat, vt iudam postea imitaretur sibi ipse carnifex factus. Expende illa: *Quasi in nexu esset,* ex quo enim tantum scelus admisit, in nexum incurrit, quo ad pœnam traheretur.

§. VIII.

Mala iustè illata veniunt in eum, qui inferebat.

NEcem Dauidi inferre dum Saül curat, ipse in ipsius Dauidis gladium peruenit, iuxta illud: *Erat ibi spelunca, quam ingressus est Saul, vt purgaret ventrem. Porrò Dauid, & viri eius, in interiori parte speluncæ latebant. Et dixerunt serui,* &c. Ecce tibi Saul solus, & nudus est in eo ipso loco, in quo Dauid armatus, & sexcentis viris cinctus latebat. Quis tunc neget, Saulem in vltimo vitæ discrimine esse? Sanè in illum rapidè veniebat mors, quam ille Dauidi amabat inferre. Psal. 56 titulus ait: *In finem, ne disperdas Dauid, in tituli inscriptionem, cùm fugeret à facie Saül, Regis Israël, in speluncam.* Quo ostenditur Psalmus ille dictus a Dauide in illa spelunca latente. Quid ergo tunc dicebat Dauid? Illud inter alia sapienter notabat: *Foderunt ante faciem meam foueam, & inciderunt in eam.* Sic ferè omnes sibi inferunt malum, quod aliis inferre parant. Genes. 4. de primis illis fratribus dicit: *Cùmque essent in agro, consurrexit Cain aduersùs fratrem suum Abel, & interfecit eum.* Philo legit: *Et interfecit ipsum.* Quid plura? Statim pergit Philo lib. Quòd deterior potiori insidietur: *Insurrexit Cain in Abelem fratrem suum, & interfecit ipsum, prima quidem specie Abelem occisum subindicat. Sin autem diligentiùs rem expendas, ipsum Cain à se ipso, proinde sic legendum: Insurrexit Cain, & occidit seipsum, non alterum: & meritò quidem.* Quippe, licet videretur Cain percutere fratrem, in rei veritate potiùs percutiebat seipsum. Citiùs enim mala in te veniunt, quæ iusto infers. Dicebat Gen. 49. *Iuda te laudabunt fratres tui: manus tua in ceruicibus inimicorum tuorum.* Quæ benedictio relata ad Iesum, non paruam excitat quæstionem; quando, videlicet, à Iesu manibus venit malum in inimicos suos? Cùm enim Iesus in Cruce erat, non malis, sed benedictionibus implebat inimicos. Quæ ergo mala à tam benigno Iesu veniebant aduersus

Psal. 56. Genes. 4. Philo. Genes. 49.

uerit inimicos eius? Non equidem Iesus à se mala mittebat in illos: sed, quæ ipsi inferebant mala Iesu, eius manus affigentes Cruci, inde resilientes opprimebant illos. Ad hæc D. Cyprian. ep. 64. *In benedictione quoque Iuda hoc idem significatur, vbi & illic Christi figura exprimitur, quòd à fratribus suis adorari haberet; quòd inimicorum dorsa manibus, quibus Crucem pertulit, & mortem vicit, compressurus fuisset.* Expende illa verba: *Manibus, quibus Crucem pertulit*, non enim Iesu manus solutæ, & liberæ inimicos percutiebant, sed manus habentes, & sustinentes Crucem: quod enim Crucis malum Dei aduersarij Iesu manibus inferebant, hoc totum in illos ipsos veniebat. Quippe os, quod in Iesu solùm liberum, & solutum erat, id veniam clamabat inimicis: at manus, quæ Crucem tenebant, illique erant affixæ Iudæorum studio; hæ miserè opprimebant inimicos. Vt inde clareat, quòd non Iesus, sed Iudæi ipsi sibi inferebant perditionis malitiam. Huc trahe dicta tom. 3. de Christo figurato, lib. 7. c. 8. §. 15. — *Cyprian.*

1. *Reg.* 24. Surrexit ergo Dauid, & præcidit oram chlamydis Saül silenter. Post hæc percussit Dauid cor suum, eò quòd abscidisset oram chlamydis Saül. Dixitque ad viros suos: Propitius sit mihi Dominus, ne faciam hanc rem domino meo, Christo Domini, vt mittam manum meam in eum, quia Christus Domini est, *&c.*

§. IX.

Præstantior est salus præstita sine sensu periculi.

CRedo cum Saliano nostro, chlamydem Saülis repositam fuisse longiusculè, vt sic Saül commodiùs studeret corporali necessitati, & facilè à Dauide præcidi posset: dicit enim Textus: *Surrexit ergo Dauid, & præcidit oram chlamydis Saül.* Et cur non potiùs integram sumpsit, & cum aliquo strepitu? Cur contentus fuit particulam silenter rescindere? Amabat bonus, sic Regis saluti prospicere, vt nec periculi sensum Rex haberet; quem minimè euitaret Saül, si chlamydem sepositam in spelunca non inueniret, vel ab aliquo rapi videret. Cur enim solus, & penè nudus in loco obscuro, & incognito non timeret sibi vehementer ab illo, à quo vel raptas perciperet vestes? Ideò Dauid sic se gessit, vt Saül salutem acceptam nosceret, cùm nullo iam periculi metu posset teneri. Quod ad maximam salutis datæ commendationem pertinebat. Vt hinc inescare suos alumnos credatur fides à D. Ennodio: sic enim voci hos adscribit versus, in parænesi: — *Ennod.*

Qui cupit cælo sociare terram,
Linquere & Lunæ vitium parentis,
Ut petat, certum decus, & coronam
Muneris alti.
Ille nec dorum metuet tribunal,
Nec per vrbanos volitat potentes;
Conscium rectè, tenet inter vndas
Stagna salutis.

Expende illa: *Tenet inter vndas stagna salutis*: abscissis enim vniuersis timoribus ea salus offertur, quam non offerant rabidæ ventorum furiæ, nec vortices vndarum; sed serenum, & quietum stagnum. Quantula enim salus est, vbi contingit audire ventorum fremitus, pati vndarum flagra, concuti periculo instantis naufragij! Illa profusè est chara salus, quam serena præbent stagna, nec quid sentitur, quod metum afferat extremæ ruinæ. Huc spectat ille felicium status, de quo Apocal. 15. ait: *Qui vicerunt bestiam, & imaginem eius, & numerum nominis eius, stantes super mare vitreum, habentes citharas Dei, & cantantes canticum Moysi serui Dei.* Expende, vt stantes super mare cantabant canticum Moysi. At, si Exodum consulas cap. 15. Moyses non stans supra mare cecinit, sed tunc cùm iam è mari egressus esset, tunc canticum Moyses edidit. Cur ergo ij, quando Moysi canticum æmulabantur, non æmulantur & cantici locum, & tempus? Cur super mare stantes canunt, & non magis cum Moyse post superatum mare? Causam indicant verba illa: *Stantes iuxta mare vitreum.* Iis erat mare vitreum, hoc est, quietum, stabile, non tempestatum, non fluctibus tumidum, vt vel inter vndas tenerent stagna salutis: Moysi autem fuit mare fluxum, instabile, plenum periculis, à tergo instabant hostes, à dextris, sinistrisque fremebant fluctus, quo nihil in mari non tremendum videbat. Vnde ortum habuit alia differentia, quòd dum canit Moyses post superatum tremendum mare, dicitur Maria sumpsisse *tympanum in manu sua*; dum autem canunt illi stantes supra mare vitreum, dicuntur habere citharas Dei. Et cur tympanum pulsatum à Maria non dicitur tympanum Dei: citharæ autem pulsatæ ab iis, qui supra mare vitreum sunt, dicuntur citharæ Dei? Pertinebat hoc ad ostendendam præstantiam salutis obtentæ: vt enim, quæ Dei sunt, præstantissima omnium habentur; sic celebritas, & præstantia salutis eorum, qui mare vitreum calcant, hoc est, qui non frementes fluctus, nec rapidos ventos sustinent; sed stagna habent salutis, penè sine vllo sensu periculi, atque detrimenti præstantissima est. — *Apocal.* 15. / *Exod.* 15

§. X.

Maioribus superatis, cauenda sunt minutiora.

POtuit Dauid Saülem occidere; sed ab eius nece abstinuit, contentus scindere oram chlamydis, de quo etiam compunctus doluit: nam dicit Textus: *Post hæc percussit Dauid cor suum, eò quòd abscidisset oram chlamydis Saül.* Sed quando abstinuit à cæde hominis, cur sic dolet abscissionem chlamydis? Sapiens homo, dum se nouit victorem in maximis, sapienter cauet minima, ne numerum augeant, & inde infirmetur ad extremum casum. Psal. 39. *Multiplicata sunt super capillos capitis mei. Et cor meum dereliquit me.* Ecce tibi non rerum magnitudo; sed numerus in causa fuit, vt cor declinaret in barathrum. Quocirca ait D. August. ibi: *Quis numerat capillos capitis sui? Multò minùs peccata, quæ excedunt numerum capillorum. Minuta videntur, sed multa sunt. Præcauisti magna? Iam non facis adulterium, iam non facis homicidium, non rapis res alienas, non blasphemas, non falsum testimonium dicis: moles ista sunt peccatorum. Magna præcauisti, de minutis quid agis? An times minuta? Proiecisti molem, vide ne arena obruaris.* Sanè arena non mole, non magnitudine; sed numero opprimit; & miser est, qui præruptis montibus superatis, ingentibus saxis deuictis, sub arena obrutus cadit. Qui ergo magna deuicit, hoc maximè caueat, vt minimorum procassus abrumpatur, ne ab illorum numero oppressus in mortem abeat. Quò respiciens Dominus, dum gloriam triumphantium virorum describit Apocal. 15. ait: *Qui vicerunt bestiam, & imaginem eius, & numerum nominis eius, stantes super mare vitreum, habentes citharas Dei*, &c. Sic cantatissimi victores, non solùm dicuntur de ingenti bestia triumphasse; sed vel de eius vmbra & imagine; imò, quod maximè notandum est, & de numero nominis eius. Et post deuictam bestiam, post deiectam eius imaginem, quid est adhuc triumphare de numero nominis eius? Crediderim in eo ostendi triumphum de minimis bestialibus affectibus, qui non magnitudine opprimunt, sed multitudine, & numero impellunt ad exitialem casum. Qui autem felix est, post illa superata, etiam ab iis caueat. — *Psal.* 39. / *August.* / *Apoc.* 15.

§. XI.

Qui maiora præstitit, ne in minimis implicetur.

SAnè *percussit Dauid cor suum, eò quod abscidisset oram chlamydis Saül.* Nec miror: qui enim vitam præstiterat, dolet, quod abstulisset vel minimum chlamydis. Nequit enim bonus in minimis implicari, cùm præstiterit magna. Aiebat Isaias cap. 9. *Paruulus enim natus est nobis, filius datus est nobis, & factus est principatus super humerum eius.* Quibus vltimis verbis ratus est Pater, qui non intelligat Crucis signum Iesu impositum humeris, quo nostrum omnium dominium caperet. Sed, quando Iesus multa alia fecit in vita sua, dum prædicat, dum venit ad Iordanem, vt Baptismum Ioannis acciperet, cur solam eius natiuitatem, & mortem nominat nobis ab illo datam? Cur non similiter ait, nobis datus, nobis baptizatus, nobis mortuus? Planè, quando magna ab illo in nos profecta dicebat, in iis, à fortiori, intelligebat & præstita parua. Qui enim non recusarat nobis — *Isaiæ* 9.

dare

dare suum Sanguinem; nec veritus fuisset pro nobis sumere Baptismi aquas. Ad hæc ait D. August. hom. 1. in Epiph. (August.) *Tibi nascendo Christus aduenit, tibi viuendo militauit, tibi moriendo consulcit. Quem vides pro te mortuum, pro te intellige baptizatum?* Non equidem is est Iesus, qui præstans maxima, abscondat parua. Vt in magnis, sic in paruis sese ostendit pro homine suo. Eo ipso, quòd nascitur pro nobis Crucem amplexus; credendus est, & pro nobis suscepisse Baptismi aquas, quod longè minoris pretij erat facinus. Ea quæ monebat Iesus ipse Matth. 5. (Matth. 5.) *Si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, præbe illi & alteram.* Legit D. August. explicatiùs: (August.) *Præbe illi & sinistram.* Non ita facilè percutitur maxilla dextera, vt percuti solet sinistra: quæ regia ad manum percussori est. Cur ergo Saluator non posuit id, quod in primis accidere potest; nimirum, si te quis percusserit in sinistram? Cur maluit dicere: *Si quis te percusserit in dexteram.* quod ægrè fit? Respiciebat non ad percussionis euentum; sed magis ad præsentem doctrinam, qua imbuimur, ne moremur in minimis, quando maiora à nobis fuerint exhibita. Ait D. August. epist. 5. *Magis autem sinistra percutitur, quòd in eam potius partem, quàm ad dexteram ferientis est ictus. Sed sic intelligi solet, ac si dictum esset: Si quis in te* (August.) *meliora fuerit persecutus, & inferiora ei præbe.* Quippe indignum est, quod in infimis, & minimis impliceris, qui te in summis præclarè gessisti. Nec facilè quis creditur in magnis præualuisse, qui nunquam se ostendit strenuum in minimis. Naaman Syrus leprosus 4 Reg. 5. (4 Reg. 5.) *Descendit, lauitque in Iordane septies iuxta sermonem Viri Dei* (nempe, Elisei.) *& restituta est caro eius, sicut caro pueri paruuli, & mundatus est.* Sic Naaman vnus ab Eliseo mundatur. Verùm Luc. 17. (Luc. 17.) *Occurrerunt Iesu decem viri leprosi*, qui continuò sanati sunt ab eo. Rem miratus Marcion Hæreticus putat, ad diuersum Deum pertinuisse horum decem curationem; quasi ille Deus, qui vnum tantùm sanauit per Eliseum, non potuisset sanare illos decem per Iesum. Imò ô Hæretice, eo ipso, quòd illic vnus sanatus est, & hic decem, manifestè sanatio ad eundem Deum pertinuisse probatur. Tunc enim censetur vnus Deus tantam salutem decem leprosorum operatus fuisse; quia in tantula hac vnius sanati monstratur esse. Vt dicat sapienter Tertull. lib. 4. in Marc. (Tertul.) *Quis enim dubitauit plures potuisse curari ab eo, qui vnum curasset; quàm ab illo Deum, qui nunquam retrò vnum?* Equidem in parua vnius curatione sese authorem magnæ alterius ostendebat Deus; qui ægrè crederetur magnæ curationis effector, si nunquam in parua vlla fuisse ostenderetur.

§. XII.

Ex venia inimicis data cælestes efficimur, & diuini.

Vidi Dauidem verbis sociorum commotum surrexisse, imò silenter excurrisse ad Saulem, & eius pallium succidisse: ex quo compunctus multa Deum halantia dicit ad socios: ait enim Textus: *Dixitque ad viros suos: Propitius sit mihi Dominus, ne faciam hanc rem domino meo Christo Domini, vt mittam manum meam in eum, quia Christus Domini est.* Hæc dicebat Dauid post vitam concessam aduersario, post compunctionem de scissa eius chlamyde. Et cur anteà, dum surgit, vt eat ad Saulem, & succidat chlamydem eius, non hæc dixit? Cur anteà nec in ore sumit Deum, nec prædicat Christum eius; sed silenter pergit, & scindit chlamydem, & compungitur; & post hæc totus in Deo prædicando, & Christo eius conuertitur? Cùm primùm surrexit, nondum fixam voluntatem habebat parcendi hosti: at, postquàm accessit ad illum, & ei pepercit, quinimò & doluit, quòd & pallium eius offenderet: ex hoc cœpit totus halare Deum, quasi totus, & diuinus effectus: non enim mediocris hominis est, quod hosti parcas, sed cælestis, sed diuini. Ait D. Ennodius in Vita Epiphanij: (Ennod.) *Exigua est apud Deum nostrum misericordia, si illos tantùm læsio non sequatur, qui reatu carent: culpas demittere cæleste est, vindicare terrenum.* Ecce tibi, vt vindicta ortum habet à terra; misericordia verò in eos, qui tibi infensi sunt, affectus est cælestis. In cælestibus enim vt victoria Deo; sic in illis hoc splendet, vt vel hostibus impertiantur veniam. Titulus Psalmi 93. sic habet: (Psalm. 93.) *Psalmus ipsi Dauid quarta Sabbathorum.* Quòd si Psalmi intima mediteris, totus ille videtur efformatus ad impetrandam patientiam aduersùs tribulantes nos. Cur ergo Psalmus iste, quo patientia aduersùs hostes armamur, quarto die proponitur canendus? Fuerunt cælestia luminaria quarto die creata à Deo: tunc ergo iubemur indui patientia aduersùs hostes, vt ostendamus, quàm pari passu in eo curramus cum cælestibus. Ait D. August. ibi: (August.) *Quarto die luminaria fecit Deus in cælo, Solem in potestatem diei; Lunam, & stellas in potestatem noctis. Quid sibi ergo vult, quòd de quarto die accepit Psalmus titulum, in quo Psalmo docetur patientia aduersùs felicitatem malorum, & labores bonorum? Habes Paulum dicentem Sanctis: Omnia facite sine murmurationibus, vt sitis irreprehensibiles, & synceri, immaculati filij Dei in medio nationis tortuosæ, & peruersæ, in quibus apparetis sicut luminaria in mundo. Similitudo de luminaribus data est ad Sanctos, vt sine murmuratione sint in natione tortuosa, & peruersa.* Ecce tibi in eo aptamur cælestibus luminaribus, & filiis Dei, quòd minimè peruersis, & aduersariis nostris oblatremus, sed eorum rabiem feramus patienter, quasi iam constituti in cælis, & filij Dei effecti. Non enim se cælestem tantùm ostendit, sed & Dei filium, qui scit hostibus suis impertiri veniam. Quippe Luc. 23. positus Iesus in Cruce sic orat pro crucifixoribus suis: (Luc. 23.) *Pater, ignosce illis, quia nesciunt, quid faciunt.* Patrem Deum vocat, cùm pro inimicis orat: vt ostendat, qua possimus fieri filij tanti Patris. Ait enim Arnol. Carnot. tract. in illa verba: (Arnol. Car.) *Ipse scisso dorso verberibus, vellicatis genis, facie sputis illita, puncto capite vepribus, latere saucio, terebratis palmis, pedibus confossis, tanquam agnus iugulatori suo alludens, nudum corpus, quasi incudem, malleatorum ictibus patienter supposuit. Et qui præceperat percussori sinistræ maxillæ porrigi dexteram, se ipsum intra regulas suas concludens voluit, vt à capite patientiæ forma prodiret in membra, & vt æmulatio filiorum probaretur, si non se degeneres exhiberent. Igitur conuersus ad Patrem orat: Pater, dimitte illis, &c.* Expende illa: *Vt in hoc æmulatio filiorum probaretur.* Tunc enim cælestem, & diuinam originem quis æmulatur, cùm aduersùs hostes suos misericordem habet affectum.

1. Reg. 24. Et confregit Dauid viros suos sermonibus, & non permisit eos, vt consurgerent in Saül. Porrò Saül consurgens de spelunca pergebat cœpto itinere.

§. XIII.

Ille regalissimus Princeps, qui non se totum credit alienæ sapientiæ, sed & de suo habet, quo possit præualere in consiliis.

Accipite præstantissimorum virorum Senatum coactum in re maximè difficili, & ardua, in qua agebatur de Regum vita, & de libertate communi, de regni mutatione. Qui aderant, numerati sunt sexcenti viri, & socij, & familiares Dauidis. Ij omnes vnanimi consensu decreuerant, Saulem esse interficiendum, pro qua sententia stabilienda afferebant cantatissimum placitum diuinum dicentes: *Ecce dies, de qua locutus est Dominus ad te: Ego tradam tibi inimicum tuum, &c.* Sic vniuersi serui Dauid, & latrones eius. Et quid Dauid? Nónne subscripsit omnium amicorum suorum placito? Nónne manibus, & pedibus in eorum sententiam iuit? Absit hoc à tanto Principe cælitus quæsito: quinimò ipse solus ex aduerso stat, contrariamque sententiam dicit, quam rationibus firmat, & tam fortibus rationibus munit, & persuadet, vt in eam trahat omnes seruos suos: ait enim Textus: *Confregit Dauid viros suos sermonibus, &c.* Proh Regis regalissimi præstantia! Fallar, si tanta fulgeret gloria omnes hostes armis confringens, quàm constringens suis sermonibus eruditis, vt venirent in sententiam suam. Ecclesiasticus cap. 44. aiebat: *Laudemus viros gloriosos, & parentes nostros in generatione sua. Multam gloriam fecit Dominus: magnificentia sua à sæculo. Dominantes in potestatibus suis, homines magni virtute, & prudentia sua præditi, &c.* Tigurina lectio sic reddit hæc vltima verba: *Qui dominati sunt regnis suis viri potentia celebres, qui consilio ingenij sui valuerunt.*

§. XIV.

§. XIV.

Ad præſtantiam Imperatoris pertinet ſapientia, vel in militibus.

OCciſione Saulis, ſocij Dauidis incolumitatem obtinebant, & regnum: ideò vehementer vrgebant Dauidem, vt liceret tantum hoſtem opprimere. Currentes verò ad tantum lucrum, Dauidis oratio detinuit, *& confregit viros ſuos ſermonibus.* Perſuaſique ſunt milites prædam dimittere, & malle in laboribus viuere, quàm negare hoſti truculentiſſimo vitam. Et quos milites in hanc Philoſophiam traxit Dauidis oratio? Ait Textus: *Confregit viros ſuos.* &c. Non equidem alij, ſed vni Dauidi erant milites, qui tantam ſapientiam ebiberent. Hinc extollebat Eumenius Conſtantinum ſuum in Paneg. quòd eius milites aurum reſpuerint, vt illi ſeruirent, & ait: *Rara illa virtus continentia vix à paucis ſapientia præceptoribus tandem aliquando formata, propter te, Conſtantine, omnium hominum eſt facta ſcientia communis; non ſolùm hi, quos libera vita quies mitigauit, ſed etiam ille militarium ardor animorum, reſpectu tui lucra contempſit. Fuerint aliqui exercitus, alacritate, & viribus tui ſimiles, tibi vni contigit, exercitum habere ſapientem.* Expende hæc vltima: *Tibi vni contigit, exercitum habere ſapientem.* Inde maximè extollitur præſtantia Imperatoris, quod exercitus faciat, non ſolùm fortes, ſed ſapientes. Quò forſan reſpiciebant verba illa Cant. 4. *Collum tuum, ſicut turris Dauid, quæ ædificata eſt cum propugnaculis: mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium.* Ex Hebræo habetur: *Quæ ædificata eſt ad doctrinas.* Vt innuatur, quàm proprium ſit Dauidis, & armatos milites, & doctos habere. Sic etiam 2. Reg. 23. *Hæc nomina fortium Dauid: Dauid ſedens in cathedra ſapientiſſimus*, &c. Quid ſapientiæ cathedra cum fortibus? Inde ſanè oſtenditur, quantus Imperator fuerit Dauid, cui cura erat, & fortitudinem, & ſapientiam inſtillare militibus ſuis.

Eumen. — *Cant. 4.* — *2. Reg. 23.*

§. XV.

Sapientis verba fortitudinem habent, quæ fructum faciant.

MEritò notatur in Dauide, quòd confregit viros ſuos ſermonibus: non enim tantum virum decerent ſermones floridi; ſed fortes, qui valerent ſcindere corda, in illiſque efficere fructum bonum. Vnde meritò dicit Ennod. orat. in initio Epiſcop. *Nemo, quod auribus lenocinatur, credat eximium. Sermo noſter niſi anima medetur, abiectus eſt; illum præferto, qui ſpirituali ſalis fontibus purgat interna.* Non equidem in ſermone ſuauitas ſpectanda eſt; ſed valentia ad fructum faciendum. Sterilis, & vilis eſt ſermo floſculis plenus. Ille fructifer, & æſtimandus eſt, qui fortis, & maſculus eſt. Dicebat Sapientia diuina Eccleſiaſtici cap. 24. *Quaſi cedrus exaltata ſum in Libano.* Exaltationem ſuam nulli aliarum arborum, ſed vni cedro comparabat. Et cur Sapientia vni cedro comparat exaltationem ſuam? Ait Plinius lib. 13. cap. 5. *Maioris cedri duo genera: quæ floret, fructum non fert, fructifera non floret, & nouus antecedentem fructum occupat annus.* Sic quæ ſapientem exaltant verba, non florida ſunt, ſed virtutis plena, vt fructum ferant. Proh quàm deuiant, qui in verbis non fortitudinem, ſed amœnitatem oſtendunt! Dicebat peſſimus Achab 3. Reg. 21. *Da mihi vineam tuam, vt faciam mihi hortum olerum.* Sic peſſimi, & erronei Concionatores de vinea Dei faciunt hortum olerum, cùm in verbis nihil præter folia, & flores oſtendunt. Quod crimen tribuit D. Athanaſ. Conſtantio Arriano ſcriptis epiſt. ad Solitarios: *Conſtantius, hæreſeos propugnator, veritatem, vt Achab vineam, in hortum olerum, inuertere molitur*, &c. Quippe errones homines hoc faciunt, vt veritatem Dei in hortum olerum conuertant, quando in verbis ſola virentia quærunt folia, & floſculos, non virtutis vigorem.

Ennod. — *Eccleſ. 24.* — *Plin.* — *3. Reg. 21.* — *Athanaſ.*

1. Reg. 24. Surrexit autem & Dauid poſt eum: & egreſſus de ſpelunca clamauit poſt tergum Saül, dicens: Domine mi Rex. Et reſpexit Saül poſt ſe: & inclinans ſe Dauid pronus in terram adorauit, dixitque ad Saül: Quare audis verba hominum loquentium: Dauid quærit malum aduerſùm te? Ecce hodie viderunt oculi tui, quòd tradiderit te Dominus in manu mea in ſpelunca; & cogitaui, vt occiderem te: ſed pepercit tibi oculus meus, &c.

§. XVI.

Virtutes recepti muneris nulla in calamitate remittenda.

QVis tam abiectè agebat, vt Dauid? Quis tam regiè loquebatur, vt ille? Abiectè degebat in ſpelunca, abiectè, & humiliter egreſſus clamabat poſt Regem, dum ait: *Domine mi Rex.* Dum inclinans ſe pronus in terram adorat. Et inter hæc eleuata voce ait: *Quare audis verba hominum loquentium: Dauid quærit malum aduerſùm te?* Sic intrepidè Saülem Regem percutit; & Saülem, à quo non longiùs aberat validus virorum ſelectorum exercitus. Et quis non miretur demiſſionem Dauidis, & inclinationem, imò & periculum, & vocem imperterritam, qua Saülem in cauſam vocat? Cur ſic audet rationem facinoris à Saüle petere? Cur non magis coram illo obmuteſcit? Sanè, qui regni candidatus erat, Imperatorémque apud Saülem egerat: In quauis demiſſione, & diſcrimine neſcit non imperatoriè, & regiè ſe habere. Magnorum enim virorum eſt, virtutes præſumpti muneris in nullo deponere euentu. Cùm Herodes Antonij partes ſequeretur, audiens Antonium perculſum à Cæſare, ſe ad eandem ruinam feſtinare credidit. Quid tunc? De illo locutus Egeſippus lib. 1. cap. 33. ait: *Anxius itaque Rex, cum Rhodum acceſſiſſe Cæſarem certo indicio comperiſſet, nauigauit ad eum, ne fama terrorum iter eius præuerteret. Aduenienſque depoſito diademate ſeſe obtulit priuato habitu, ſed mente regia. Denique nihil veritati ſubtrahens, conſtantiam tenuit, authoritatem reſeruauit. Ego inquit, Auguſte, fateor*, &c. Magnus hic vir, etiam cùm ſe in acie nouaculæ vidit, cùm non liceret habitum regalem retinere, audet coram Auguſto hoſte militibus circumſepto venire, depoſito diademate; ſed mente regia, quæ Regem deceret, conſtantiam, & authoritatem retinens. Sciuit homo regalis muneris authoritatem etiam oſtendere in ſummo diſcrimine. Sed liceat à paruis iſtis ad magna accedere, ab homuncione ad Dei Filium, de quo ait Iſaias cap. 53. *Oblatus eſt, quia ipſe voluit, & non aperuit os ſuum. Sicut ouis ad occiſionem ducetur, & quaſi agnus coram tondente ſe obmuteſcet, & non aperiet os ſuum.* Sic repræſentabat Iſaias Dei Filium ſtantem coram Iudicibus, Præſidibúſque, quorum ſententia ad mortem ducebatur, ſilentio ſuo factus quaſi ouis occiſionis, quaſi innocentiſſimus agnus. Sed de hac etiam tragœdia locutus Ioannes cap. 19. ſtatuit: *Dixit ergo ei Pilatus: Mihi non loqueris? Neſcis, quia poteſtatem habeo crucifigere te, & poteſtatem habeo dimittere te? Reſpondit Ieſus: Non haberes poteſtatem aduerſùm me vllam, niſi tibi datum eſſet deſuper. Propterea qui me tradidit tibi maius peccatum habet.* Compone modò Iſaiam cum Ioanne. Ab Iſaia dicitur Ieſus tempore paſſionis ſuæ, tanquam agnus coram tondente ſe obmuteſcere, & minimè aperire os ſuum: à Ioanne autem dicitur locutus ad Pilatum, eiúſque poteſtatem à ſupernis veniſſe oſtendere, quam ille nequiter exagitabat. Quando ergo agnum coram tondente ſe obmuteſcentem agebat, cur ſic Iudicem pungit? Cur Pilatum ſic monet de accepta cælitùs poteſtate? Cur non magis intra agninum ſilentium coram tondente ſe continet? Qui nunc agnus erat, ab initio paſtoris munus agebat: quare, etiam cùm ouis occiſionis videbatur, non potuit obliuiſci & virtutem, & authoritatem paſtoris, viam ſalutis oſtendens. Quò ſpectabat Beda ibi ſcitus: *Ecce reſpondet Ieſus: & tamen, vbicumque non reſpondet, ſicut agnus, hoc eſt, ſicut ſimplex, atque innocens, non aperuit os ſuum.* Proinde, vbi non reſpondebat, ſicut ouis ſilebat: vbi reſpondebat, ſicut paſtor docebat. Videtis in ipſa paſſione Ieſu ſilentij agni æmulatorem, ſed vt docentis paſtoris. Nec agni ſilentij in morte repræſentatio potuit facere, vt obliuiſceretur munus, & authoritatem paſtoris in deducendis ouibus. Sic magnæ mentes in nullo diſcrimine exuunt præſumpti muneris virtutes, & notiones.

Egeſip. — *Iſaia 53.* — *Ioan. 19.* — *Beda.*

§. XVIII.

§. XVIII.

Caueat Princeps patulas aures habere delatoribus.

HOc vnum obiicit Dauid Saüli, nimirum: *Quare audis verba hominum loquentium: Dauid quærit malum aduersùm te?* Expende illud: *Verba hominum*, non ait, verba amicorum, vel familiarium; sed hominum quorumcunque. Nunquam enim non à malo venit, quòd Princeps faciles aures præbeat delatoribus quibuscunque aduersùs suos: hoc enim nunquam non parit multa excidia. Quod vitium in religiosissimo Valente, Constantij fratre, minimè habuisse locum probat D. Athanasius in Apologia ad Constantium, à quo vehementer accusabatur sanctus vir, quòd mala de illo locutus fuerit apud Valentem: cui sic respondet: *Non ita facilis erat, non ita obuias aures habuit cultor ille Numinis Constans. Neque ego apud eum tantus, vt de eiusmodi rebus verba fecissem ausus facere, & fratri apud fratrē obtrectare, de Imperatore apud Imperatorem criminosè loqui.* Expende illa: *Non ita obuias aures habuit cultor ille Numinis Constans.* Non enim de religioso, & veri Numinis cultore Principe credi poterat, quòd obuias aures præberet cuilibet delatori. Eo ipso, quòd Princeps cultor Dei habeatur, & credi debet difficilis ad audienda verba maligna homuncionum: si enim ad hæc facilis fuisset, nullum non impium experiretur ministrum. Ideò nanque ait Dominus Prouerb. 29. *Princeps, qui libenter audit verba mendacij, omnes ministros habet impios.* Hoc pro certo habeant vniuersi Principes, quòd si faciles sint ad audienda verba aduersùs suos, omnem corrumpent familiam, nullúsque in ea erit, qui omnē pietatem non exuat, & se armet aduersùs proximum suum. Id quod notabat in aula Constantij Imperatoris D. Athanas. epist. ad Solit. inquiens: *Salomonis sententia est, Rege audiente iniustum sermonem, omnes, qui sub eo sunt, legis præuaricatores esse. Constantius autem factis declarat se illum iniustum, &, qui circa eum sunt, illos ipsos legis præuaricatores esse.* Fieri enim vix posset, vt cùm Rex facilis sit ad audienda mala, de suis habeat circa se, habeat intra aulæ limina ministrum, qui impius, & exlex non sit. Accipe rem miram. Cœpit Herodes audire delationes de filiis suis Alexandro, & Aristobulo; & sic increuêre susurria, vt regij filij mitterentur in neruum. Quid tunc? Arrisêre Magnates omnes palatini tyrannico parenti, & multa aduersùs miseros in dies confingebant. Vnus solus nomine Tyro, veteris militiæ vir audet obsistere Regi, & multa in fauorem filiorum eius dicens, multos nominat innocentiæ eorum testes. Tunc ait Egesippus lib. 1. cap. 41. *Quibus testibus illicò eum Tyrone correptum, Tryphon ex ministris aulæ regiæ, cui tondendi ars, atque vsus victum suppeditaret, subitò quadam animi vanitate inditium sui facit, compositum à Tyrone asserens, sibique persuasum, vt illum ex more barbam Herodi raderet, nouaculam gutturi eius imprimeret, quo perageret necem, idque ei maximo emolumento fore, quòd de muneribus Alexandri polliceretur,* &c. Quid intolerabilius? Vel Regis tonsor, minimè requisitus, minimè sollicitatus, adeò immane testimonium confingit subitò, & dicit aduersùs defensorem filiorum regalium. Vnde hoc? Præbebat malus Rex obuias aures omnibus dicentibus mala de filiis; ne miremur, quòd omnes eius ministri corrumpantur, & vel tonsor audeat tam immane facinus aduersùs illos prædicare.

Athanas.

Prouerb. 29.

Athanas.

Egesip.

§. XIX.

Qui inimicitias aduersùm proximum exercet, præsentissimum supplicium habebit.

SApienter Dauid illud Regi persecutori suo proponit: *Ecce hodie viderunt oculi tui, quòd tradiderit te Dominus in manu mea in spelunca.* Non de imminentibus futuris loquitur; sed præsentissimum proponit malum, & discrimen, in quod Saül illa ipsa hora à Deo reiectus fuerat. *Hodie enim*, ait, *viderunt oculi tui* non de futuris ab alio audis; sed tu ipse modò te vidisti sub gladio. Quid certius dici potest illi, qui inimicitias cum proximo tractat? Planè is præsentissima discrimina incurret, & præsentissimas pœnas Deo dabit. Isaias cap. 26. aiebat: *Confundantur zelantes populi, & ignis hostes suos deuoret.* Septuag. *Et nunc ignis aduersarios tuos comedet.* Non contentus est, quòd ignis in futurum comedat hostes proximorum suorum, sed magis petit aliquod præsens malum per hoc, quod dicit: *Et nunc ignis*, &c. Circa quæ D. August. in Psal. 96. ait: *Quid est, & nunc? antequàm veniat Iudicij dies magnus, iam furore suo ardent, qui postea supplicio sempiterni ignis arsuri sunt. Nisi fortè putatis, quia iniustitia, quæ procedit ex homine ad lædendum alium, illi, à quo procedit, non nocet! Aliquando facula ardens apponitur ad lignum viride, & humidum, & non illum incendit, ipsa tantùm ardet: sit & inimicus tuus. Tu si viride lignum fueris, si succo spiritualis vigeas, & vires flammas inimicitiarum restiteris, arando procella, qui te persequitur, ille ardet, tu manes integer, & iniustitia illum illi nocet, tibi nihil nocet.* Equidem nō totaliter differtur supplicium cōtra illos, qui hostiliter agunt aduersùs proximos suos; nunc, nunc præsentissimas pœnas incurrunt. Facula enim viridi ligno adhibita, ipsa præsentissimū malum sustinet, dum se consumit, ligno nihil mali infert. Sic tu, si viridis fueris spirituali succo, nihil mali accipis ab inimico: ille autem in præsentissimas ruinas ibit. Fratres illi, qui hostili animo erga Iosephum fuêre; vbi alienissimi à se criminis rei arguebantur, dicebant Genes. 42. *Meritò hæc patimur, quia peccauimus in fratrem nostrum, videntes angustias animi illius, dum deprecaretur nos; & non audiuimus: idcircò venit super nos ista tribulatio.* Quæ verba explicatiùs in rem præsentem proponit D. Chrysostomus ibi: *Iustè pœnas luimus inhumanitatis, & crudelitatis, quam erga fratrem nostrum declarauimus. Proptereà nunc nobis eadem eueniunt, & propter hæc venit afflictio hæc super nos.* Expende illa: *Proptereà nunc*, &c. quippe non reseruatur in posterum, non in futurum expectat, sed nunc præsentissima pœna percutit eos, qui hostilibus odiis persequuntur fratres. Similiter aiebant apud Philonem illi lib. de Ioseph: *Nunc veterem iniuriam præsenti calamitate luimus, & pœnas à nobis exigente iustitia rerum humanarum præside.* Habent equidem præsentes calamitates, qui fratribus iniurias inferunt.

Isaiæ 26.

August.

Genes. 42.

Chrysost.

Philo.

§. XX.

Diuini spiritus est, oculorum ictu misericordiæ fontes effundere.

NOn otiosè sunt illa à Dauide dicta: *Cogitaui, vt occiderem te: sed pepercit tibi oculus meus.* Ecce tibi, vbi mens necem spirabat, oculi misericordiam stillant. Verè in hoc Dauid plenus diuino Spiritu: vt enim serpentum regulorum virus ab oculis iaculatur; ita vt perimant, quoscunque viderint, sic diuini Spiritus oculis inest medicina, vt vel oculorum ictus fontes misericordiæ effundant. Huc spectabat Arnoldus Carnotensis tract. 1. de septem verbis Domini, inquiens: *Lucis suffumigeat afflata incendia, & flamma vorax iam tectorum culminis fastigia, vna gratia stilla, subitò quo respectus clementia, vno flatu rain cineres redigit: sedatáque procella diminutiùs, quod putabatur detrimentum, innotuit solatium; & quod relictum, & oblitum, assumptum, & restitutum.* Expende illud: *Subitò quo respectus clementia.* Si enim vel respiciat Deus, omnia statim in melius conuertuntur; mala rediguntur in nihilum, & omnis felicitatis fontes aperiuntur. Accinebat Maria Lucæ cap. 1. dum se diuino verbo fœtam prædicans, causam tanti boni insinuat: *Respexit humilitatem ancillæ suæ: ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Quia fecit mihi magna, qui potens est.* Quæ verba meditatus Andreas Ierosolymitanus hom. de Annunciatione Mariæ, ait: Hodie pater omnis gloriæ, humani generis calamitatem misertus est, corruptam in Adamo naturam propitiis oculis intuitus est. *Hodie misericordia largiter viscerum suorum optimorum abyssum nobis reuelat, ac naturam nostram misericordia sua instar marium perfundit, quæ multa aqua reguntur.* Vt enim oculis suis Deus corruptionem nostram intuitus est, statim misericordiæ fontes aperit, & nos cælestibus benedictionibus perfundit. Huc trahe dicta 3. tom. in Euang. lib. 15. §. 3. & alibi.

Arnol. Car.

Luc. 1.

1. Reg. 24

1. Reg. 24. Quin potiùs, pater mi, vide, & cognoſce oram chlamydis tuæ in manu mea: quoniam, cùm præſcinderem ſummitatem chlamydis tuæ, nolui extendere manum meam in te. Animaduerte, & vide, quoniam non eſt in manu mea malum, neque iniquitas, neque peccaui in te: tu autem inſidiaris animam meam, vt auferas eam. Iudicet Dominus inter me, & te, *&c.*

§. XXI.

In ſolis filiorum manibus gratè aſpicit quis bona ſua.

PAulò antè clamauerat Dauid ad Saülem dicens: *Domine mi Rex.* modò procedente oratione ait: *Quin potiùs, pater mi, vide, & cognoſce oram chlamydis tuæ in manu mea.* Et cur modo non Regem appellat, ſed patrem? Oſtenſurus in manu ſua oram chlamydis Saülis, voluit in eò paterni officij memoriam excitare, vt ſic gratiùs aſpiceret ſibi purpuram ſublatam: nemo enim bona ſua in aliis gaudet videre, præterquàm ſui in filiorum manibus. Pro

Gen. 15. mille faciat vnum exemplum Abrahami, qui Geneſ. 15. clamabat ad Dominum dicens: *Domine Deus, quid dabis mihi? Ego vadam abſque liberis. Et filius procuratoris mei iſte Damaſcus Eliezer. Addiditque Abram: Mihi autem non dediſti ſemen, & ecce vernaculus meus hæres meus erit.* Non enim ſine ingenti dolore videbat, bona ſua itura, non ad filij

Chryſoſt. manus: ait namque ibi D. Chryſoſt. hom. 36. in Geneſ. *Ingentem animæ dolorem declarant hæc verba, quaſi diceret: Nec ea ſum aſſecutus, quæ ancilla mea: ſed ego quidem abibo ſine prole; hic autem vernaculus meus hæreditatem accipiet.* Non parui, ſed maximi doloris eſt in homine, quòd præſumat bona ſua non tranſitura in manus filij, ſed extranei. Adeò vt hoc doloris telo transfigantur impij, de quibus

Pſalm. 48. ait Pſalm. 48. *Et relinquent alienis diuitias ſuas.* Circa quæ D.

Auguſt. Auguſt. ait: *Quaſi eos poſuit in maledicto, qui cùm mortui fuerint, alieni poſſidebunt res ipſorum. Ergo felices illi, qui relinquunt filios in poſſeſſione ſua, quibus ſui ſuccedant.* Vt maledicto proximum eſt videre bona tua in alienorum manibus: ſic feliciſſimum eſt, & gratum, quòd ea tranſeant in manus

Num. 20. filij. Quò ſpectans Numer. 20. ait: *Tolle Aaron, & filium eius cum eo, & duces eos in montem Hor. Cúmque nudaueris patrem veſte ſua, indues ea Eleazarum filium eius, & Aaron colligetur, & morietur ibi.* Eſto, quòd moriturus Aaron nudetur veſte ſacerdotali, cur neceſſum fuit, quòd ſtatim filius eius veſtiatur illa? Nónne filium tunc magis deceret veſtis alia luctuoſa, vel cilicina, qua mortuum patrem proſequeretur? Cur ergo ſic feſtinatò induitur ſacerdotali veſte? Prouiſum Aaronis dolori, ne dum veſtibus ſpoliatur, pungeretur, videns eas transferri ad filium: dicit ibi meritò Lyra: *Iſta duo debebant Aaronem conſolari de morte ſua; ſcilicet, quia Deus volebat, & quia filius in honore ſuccedebat.* Pertinuit ad Aaronis gaudium, quòd videret veſtes ſuas Summi Sacerdotij non ad alios, ſed ad filium tranſiſſe.

§. XXII.

Ille pater, cuius bonis vtimur in vitam.

MEritò Dauid patrem vocat Saülem, cuius chlamydis partem in manu ſua oſtendit: ait enim: *Quin potiùs, pater mi, vide, & cognoſce oram chlamydis tuæ in manu mea.* Accepta à Saüle vel pars chlamydis facit, vt illum Dauid patrem agnoſcat: ille enim meritò pater cenſetur, cuius bonis, nobis prouidemus vitam: quomodo enim non pater, cuius bonis veſtimur, & alimur? Fundatu-

Ioan. 21. rus Ieſu Eccleſiam ſuam dicebat Petro, Ioan. 21. *Paſce agnos meos.* Et expectabam, quòd potiùs diceret: Regenera agnos meos, iuxta illud Ioan. 3. *Niſi quis renatus fuerit ex*

Ibid. 3. *aqua, & Spiritu Sancto, non poteſt introire in regnum Dei.* Quibus magis conſentaneum videbatur, quòd primo Eccleſiæ fundamento, nempe Petro diceretur, quòd regeneraret, quàm quòd paſceret agnos: cur igitur non de regeneratione; ſed de paſtione cum Petro maluit Dominus loqui? Crediderim in paſtione & regenerationem fuiſſe intellectá: qui enim paſcit, nõ minor pater habetur ac ille qui generat. Vt meritò D. Hieronym. de vera circunciſio- Hier.
ne, Petri magna extollens: *Auguſtum caput Petrus extulit noui Signifer Teſtamenti, & in creatione eius primitiuus, alius, quod ſine dubitatione loquor, Abraham, neſcio, an maior: certè, quod ſentio, non ſecundus. Illi generatio larga promittitur: huic generatio paſcenda committitur.* Expende, vnde dicatur Petrus Abraham æqualis; nimirum, quia, vt illi generatio populi fidelis commiſſa erat; ſic iſti paſtio eiuſdem committebatur. Tam ergo Petrus pater credentium, quàm Abraham: vt vtrunque vt parentem vniuerſi habeamus; illum, quia genuit; hunc, quia de ſuis aluit. Hinc Luc. Luc. 10.
10. ait: *Intrauit Ieſus in quoddam caſtellum: & mulier quædam, Martha nomine, excepit illum in domum ſuam: & huic erat ſoror, nomine Maria,* &c. Quibus verbis vſa eſt Eccleſia, vt celebraret gloriam Deiparæ in cælum aſſumptæ. Sed, quid Martha, & Maria excipientes Ieſum cum Deipara? Sanè, quæ paſcebant Ieſum, meritò componebantur cum illa, quæ genuerat: nanque erant & ipſæ Deiparæ, aut certè non illi multùm abſimiles. Deiparæ enim generatio Ieſu commiſſa erat; iis autem ipſe paſcendus committebatur. Qui paſcit, & qui genuit, ſub eiſdem parentum cenſetur vocabulis. Quò reſpiciens D. Thom. Thom.
lib. 2. de regim. Princip. cap. 6. ait: *Filia Pharaonis Moyſem nutriri fecit. Et poſteà ſubiungitur, quòd poſt nutritionem ipſum ſibi adoptauit in filium.* Sic filium fecit alimenti ſuſceptio, ne tanta bonorum largitio in alieno videretur. Huc trahenda ſunt dicta 3. tom. de Chriſto fig. lib. 6. cap. 14. §. 15.

§. XXIII.

In ſolo Deo bona noſtra ſunt; extra Deum perditio.

SApienter Dauid Deum inuocat, etiam in clariſſima ſui animi exhibitione erga Saülem: ait enim: *Cognoſce oram chlamydis tuæ in manu mea: quoniam, cùm præſcinderem ſummitatem chlamydis tuæ, nolui extendere manum meam,* &c. *Iudicet Dominus inter me, & te.* Planè euidentia facti tanta erat, vt vel cæciſſimus quiſque poſſet iudicare de illa. Cur ergo Dauid in re adeò manifeſta non confugit ad hominum iudicium; ſed ſolius Dei meminit? Vt Dauid ſapiens erat, ſic nec ſalutem, nec indemnitatem volebat per aliud, quàm per Dei iudicium, ratus in Deo omnia procedere in melius; ab aliis omnia properare in ruinam. Aiebat Pſalm. 117. *Lapidem, quem reprobauerunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli.* De Iudæis loquitur, qui Pſal. 117.
reprobauerunt Ieſum, quos vocat ædificantes. Sed, vnde Iudæi ædificantes habebantur? Iudæi reſpectu Gentilium ædificantes erant; quia ſub Deo viuebant: Gentiles verò, quia non ſub Deo, ſed ſub idolis agebant; non ad ædificationem, ſed ad perditionem, & extremam ruinam properabant. Ait Arnob. ibi: *Ædificantes erant Iudæi ſoli ſuper vniuerſam faciem terræ: omnes autem gentes in deſtructione ido-* Arnob.
lorum morabantur: ſoli Iudæi ſub omnipotente, & vero Deo ædificationem legis, & Prophetæ tractabant. Ecce tibi, & qui ædificat, & qui deſtruit. Qui ſub omnipotenti, & vero Deo viuit; qui legibus diuinis ſeſe accommodat; qui Prophetas tractat; is profectò ædificat, eiúſque ædificium perpetuò manet. Qui autem non à Deo, ſed ab idolis, ſed à maligno ſtat, non ædificium, ſed ruinas agit, ſed frequentiſſimas perditiones patitur. Crede mihi, quidquid à maligno venit, nunquam non ruinas parit. Matth. 4 aiebat Satanas ad Ieſum: *Si Filius Dei es, dic, vt lapides iſti panes fiant.* Et mirabar, quòd malignus, vel aliquo prætextus mallet dare panes. Cur malus procuras, vt fiant panes? An, vt homines diſcant panibus abundare? Abſit: quin potiùs, vt vniuerſus panis auferatur generi humano: quidquid enim procurante Diabolo fit, non augmentum; ſed ruinam habet vniuerſalem. Ait D. Maxim. hom. 2. ibi: *Expectabat Diabolus panem, quem non tam ſibi acquireret, quàm mundo conabatur auferre.* Eò ſemper ſpectat Diabolus, etiam cùm videtur nobis bona aliqua procurare, vt illa omnibus auferat. Quidquid enim ex eius inſtinctu venit, in nihilum abit; ſola, quæ à Deo ſunt, habent firmitatem: vt

dicat Paul. 1. ad Corinth. 15. *Sicut in Adam omnes moriuntur: sic & in Christo omnes viuificabuntur.* Adam nescit ex maligno non mortem parere; vnus Deus est, in quo vitam haurimus. Tertull. enim lib. 5. in Mar. *Quando in Adam corpore mortificamur; sic necesse est, & in Christi corpore viuificemur.* Expende illud: *Necessum est.* quando omnia alia mortem pariunt; vnus est Deus, qui ad vitam dandam quasi obligatur.

1. Cor. 15.

Tertull.

1. *Reg.* 24. Sicut in prouerbio antiquo dicitur: Ab impiis egredietur impietas: manus ergo mea non sit in te. Quem persequeris, Rex Israël? quem persequeris? Canem mortuum persequeris, & pulicem vnum. Sit Dominus iudex, *&c.*

§. XXIV.

In bonis, & morigeris hominibus, nunquam non magna reuerentia in Reges.

EX communi adagio probat Dauid suam innocentiam in Saülem; nimirum, aiens: *Ab impiis egredietur impietas.* Non equidem viri boni, vt Dauid erat, sed impij, & pessimi cogitant mala aduersùs Principes suos. Quis bonus suo Principi insidiatus est? In hanc sententiam venit Tertul. in Apolog. cap. 35. ostendens Principum perduelles non à Christianis, sed à paganis extitisse. Ait enim: *Vnde Cassij, & Nigri, & Albini. Vnde, qui inter duas laures obsident Cæsarem? Vnde, qui faucibus eius exprimendis palæstricam exercent? Vnde, qui armati palatium irrumpunt, omnibus Stephanis, & Parthenijs audaciores? De Romanis, ni fallor, id est, de non Christianis. Atque adeò omnes illi sub ipsa vsque impietatis eruptione, & sacra faciebant pro salute Imperatoris,* &c. Equidem non ij, qui verè, & syncerè Deum colunt; sed, qui nefarij in Deum, & impij tantum audent facinus, quo suos Principes de medio tollant. Qui enim pij sunt, & boni, vel proferre verentur verbulum minùs in suos Principes gloriosum. Testis est D. Petrus, qui ostensurus Dauidem morti traditum ait Actor. 2. *Viri fratres, liceat audenter dicere ad vos de Patriarcha Dauid, quoniam defunctus est, & sepultus est, & sepulcrum eius est apud nos,* &c. Expende illud: *Liceat audenter dicere.* Quippe verebatur dicere de Dauide Rege ipsum testatissimum malum mortis. Quem æmulatus Tertul lib. 5. aduersùs Marcion. dicturus Salomonis ruinas ait: *Salomon (audeo dicere) etiam quam habuit in Deo, gloriam amisit.* Notissimā eius calamitatem noluit dicere, quin primùm illam reuerentiæ notam præmitteret; nimirum, *audeo dicere.* Et Ecclesiastes cap. 50. monebat: *In cogitatione tua Regi ne detrahas.* Ad quæ respiciens D. Athanas. cùm accusaretur, quòd malè locutus fuerit de Imperatore Constantio, Arrianorum fautore, sic respondit in Apolog. ad Constantium: *Non insanio, Imperator; neque immemor sum diuinæ vocis ita loquētis: Et in conscientia tua Regem ne execreris,* &c. Itaque sanctus Vir insaniæ tribuit, si vel tyranno Imperatori malum diceret: habent enim hanc reuerentiam boni suis Principibus, adeò vt de Daniele dicturo dura nuncia Nabuchodonosori dicat Text. Dan. 4. *Tunc Daniel cœpit intra se ipsum tacitus cogitare, quasi vna hora,* &c. Ante sermonem faciendum vna hora hæret tacitus. Et quid cogitabat tam largo spatio, Principe sermonem expectante? Ait Carthus. *Nonnulli existimant cogitasse Danielem, qua ratione regio culmini seruaret honorem; nec tamen absconderet veritatem, ideóque per illam horam præmeditabatur Daniel, quemadmodum sine iniuria veritatis, & offensa Regis responsum suum componi, & ordinari oporteret.* Planè sic compositi sunt omnes boni erga Reges, vt discant Reges, quibus se credant, & quos caueant; caueant quidem malos, & impios: ab illis enim solis egreditur impietas, quæ Principi suo malum facere non vereatur.

Tertull.

Act. 2.

Eccles. 50.
Athanas.

Daniel. 4.

Carthus.

§. XXV.

Dissimula decora, & magnalia tua coram Principe, si eius vis trahere voluntatem.

NOn parua decora, & magnalia Dauidi suppetebant, quæ posset in commendationem sui proferre coram Saüle; sed prudens ille omnia dissimulans solùm ait: *Quem persequeris, Rex Israël? Canem mortuum persequeris, & pulicem vnum.* Non ait Goliathi interfectorem, Israëlis propugnatorem, Regis generum persequeris: sed, canem mortuum, & pulicem vnum. Et cur non magis magnalia illa proponit, quàm humilia hæc? Agebat Dauid cum Rege irato: & cum Principibus cauenda est ostentatio magnalium ab eo, qui eorum vult trahere voluntates. Marc. cap. 15. dicitur: *Venit Ioseph ab Arimathæa, nobilis Decurio, qui & ipse erat expectans regnum Dei. Et audacter introiuit ad Pilatum, & petiit corpus Iesu,* &c. Expende illa: *Petiit corpus Iesu,* quid humilius, & abiectius? Paulò antè Centurio clamauerat: *Verè filius Dei erat iste.* Imò ipse Pilatus dixerat: *Regem vestrum crucifigam?* Et Ioseph nec regnum, nec Diuinitatem Iesu meminit; sed solùm petit sibi dari corpus Iesu sine vllo adhibito honoris titulo. Et cur non magis ornat gloriosis aliquibus eius titulis? Res illi erat cum ethnico Principe sanguine Iesu cruentato; ideò magnalia Iesu dissimulat, vt sic faciliùs illius voluntatem emolliat, & trahat in cupita. Pulchrè aiebat D. Epiphan. orat. de Sabbatho sancto: *Hic enim audacter, omnique timore prorsus abiecto, ingressus est ad Pilatum, petens corpus Iesu. Cæterùm, ne suo desiderio, scopóque proposito frustraretur, summa, in ea congressione, vsus est prudentia. Nam, ne Pilatum, quocum ipsi res erat, ira accenderet, adeóque petitionis suæ fructum amitteret, haudquaquam magnifica, aut fastum aliquem spirantia verba de Christo deprompsit: non enim dixit: Da mihi, Pilate, corpus illius Iesu, qui paulò antè Solem obscurauit, petras, & saxa disrupit, qui terram quassauit, qui monumenta aperuit; nihil ille horum omnium ad Præsidem attulit. Dixit autem: Da mihi demortuum illius Nazareni corpus, pauperis illius Iesu, exterris illius Iesu,* &c. Prudens vir ratus in Principibus aliorum magnalia non tam affectum excitare, quàm malignitatem inuidiæ; Iesu decora paulisper dissimulat, dum Pilatum trahit, vt parcat mortuo, qui crudelis in viuum extiterat. Hanc æmulentur sapientiam vniuersi, & dum se commendare amant Principibus, magis proponant humilia, quàm splendentia, & sublimia. Principes enim in magnalibus consortem non admittunt. Hinc prudentissimus ille, sanctissimúsque aulicus Ioseph introducturus fratres suos ad Pharaonem coram omnibus Ægypti Principibus, monebat eos Genes. 46. *Respondebitis: Viri pastores sumus: serui tui ab infantia nostra vsque in præsens, & nos, & patres nostri.* Fateor, illos pastores fuisse; sed strenui milites erant, qui militari arte, & vi Sichem expugnarant. Et eorum pater Abraham cum paucis domesticis quinque Reges vicerat; & Isaac cum Regibus fecerat pactum. Cur ergo Ioseph cauit, ne fratres in Pharaonis palatio hanc gloriam militarem ostenderent: sed maluit, vt illa dissimulata humile pastorum officium præsentarent? Nouerat cautissimus aulicus, quàm malè apud Principes audit, qui ab eisdem gloriæ studiis amat commendari; & ideò sola humilia permisit proponi, ne Principum æmulationi locum daret. Ait Iosephus lib. 1. c. 4 *Ait, pastoralem artem callere, & nihil aliud exercere. idque eo consilio respondit, ne qua æmulatio cum Ægyptiis interueniret, si circa eadem studia cum illis versarentur* Hoc caue in omni congressione cū Principibus, ne quid illis inuidiosū effutias, nec te in gloriæ studiis cū illis cōpares; sed quid humile de te semper in ore habeas.

Marc. 14.

Gen. 46.

Ioseph.

1. *Reg.* 24. Cùm autem complesset Dauid loquens sermones huiuscemodi ad Saül, dixit Saül: Nunquid vox hæc tua est, fili mi Dauid? Et leuauit Saül vocem suam, & fleuit, & dixit ad Dauid: Iustior tu es, quàm ego: tu enim tribuisti mihi bona; ego autem reddidi tibi mala *&c.*

§. XXVI.

Ille se efficaciùs vindicat de hoste, qui parcit.

ECce tibi Saül à Dauide parcente coniectus in luctum peramarum, in effusissimas lacrymas: ait enim Textus: *Leuauit Saül vocem suam, & fleuit: dixitque ad Dauid: Iustior tu es, quàm ego: tu enim tribuisti mihi bona,* &c. Et quis ab hoste percusso talem fletum, tales lacrymas, talem confessionem extorsit? Crede mihi, efficaciora sunt tormenta

menta charitatis, quàm ferri. Benignitas in hoſtes, in maiores illos luctus trahit, quàm vindicta. Maiorianus Auguſtus rebellibus ſuis pepercit, qui inde proſilientes in bellum, duriora accipiunt pro tam benigno Principe certamina, de quo canebat Sidon. Apollin. in Paneg. Maioriani:
[Sidon. Ap.]

Tu tamen hanc differs pœnam; ſed ſanguinis auctor
Maioru, dum parcis, eras. Non pertulit vltrà
Hoc pro te plus cauſa manus, veſtrûmque pudorem
Spreuit pro vobis. Primus cadit hoſtis bellis,
Quiſquis rebellis erat.

Sic, qui veniam obtinuerant, maioribus periculis pro Imperatore ſe dabant, primaque erant in congreſſu, & in exitu, vt videretur Imperator parcens maiorum fuiſſe cauſa ruinarum, largioremque ſuorum profudiſſe ſanguinem, quàm ſi vindicaret: ſolet enim benignitas in aduerſarios ab illis maiores pœnas extorquere, quàm crudelitas poſſet inferre. Ad infenſiſſimos Chriſtianorum hoſtes Iudæos verba faciebat D. Petrus Actor. 2. ſuauitatis, & benignitatis plena. Quid tunc? Ait Text. *His autem auditis compuncti ſunt corde, & dixerunt ad Petrum, & ad reliquos Apoſtolos. Quid faciemus, viri fratres?* Vide, quos paulò antè impoſtores habebant, modò fratres vocant, & transfixis præ dolore cordibus, ſeſe illis in manus dant, parantur ad quamlibet ſubeundam pœnam. Et quod telum ſic hoſtes ſubegit? Vna benignitas Petri. Ait D. Chryſoſt. hom. 7. in Acta: *Reuerite ſunt Petri manſuetudinem: quia hic quos Dominum ſuum crucifixerant, & contra ipſos clamarant, tanquam pater, & magiſtri curam gerens loquebatur. Non ſimpliciter obedierunt; ſed ſe ipſos condemnarunt, ſenſerunt, quid fecerant.* Vbi Petrus hoſtes Chriſtianorum benignè tractat; ſic eos affecit, vt ipſi ſeſe dedant omnibus pœnis, & in ſe ipſos ſententiam damnationis ferant. Quò ſpectans Pſal. 117. ait: *Omnes gentes circuierunt me, & in nomine Domini, quia vltus ſum in eos.* Et quæ vltio facta eſt in nomine Domini? Planè, non vltio iræ, ſed vltio charitatis, quæ omni telo fortiùs intima penetrat, & maiores exigit pœnas: ait enim in præſenti Magiſter Sententiarum: *In nomine Domini vltus ſum eos, dum ipſi conuerſi pœnas ſuſtinent pœnitendo, quas aliis ingerebant.* Dum parcis hoſti tuo, non illum liberas à pœnis, quin potiùs eò illum deducis, vt ipſe maiores tibi pœnitendo det pœnas. Et quæ vltio dignior Deo?
[Act. 2.] [Chryſoſt.]

§. XXVII.

Verba diuinæ Scripturæ vel audita, vel lecta, efficaciſſima.

NOn poſſum non mirari, vt immutatus Saül vni Dauidis voci immutationem tribuit, aiente Text. *Cùm compleſſet Dauid, loquens ſermones huiuſcemodi ad Saül, dixit Saül: Nunquid vox tua eſt, fili mi Dauid?* Dauidis facinus oſtenſum in ſeruanda Saülis vita omni admiratione, & veneratione erat dignum. At Saül, qui factum vidit in lacinia chlamydis ſciſſa, & ſimul audiebat vocem Dauidis; de facto nihil loquitur, ſolam Dauidis vocem adſtupet dicens: *Vox tua eſt, fili mi Dauid?* Cur non magis ait: Factum tuum eſt, fili mi Dauid? Cur magis voci hæſit, quàm facto? Ait D. Chryſoſt. hom. 3. de Dauide, & Saüle: *Saül ſimul vt accepit verba Dauidis in animum ingreſſa, abiectis inimicitiam, poſitóque affectu, recepit affectum; poſita ira recepit tranquillitatem*, &c. Non equidem iam facti oſtenſio, quàm Dauidis vox, & verba hominem immutauerunt: hæc animum eius ingredientia malitiam excludunt, virtutes inſeminant. Proh efficacia Dauidici ſermonis, Dauidici plectri! Proh ſacrorum verborum remedium! Fallar, niſi perditiſſimis animabus afferant medelam. Ioan. cap. 4. Samaritana mulier peccatis plena, in colloquium venit cum Ieſu, & ſolum memorans Chriſtum promiſſum in lege, & Prophetis ait: *Scio, quia Meſſias venit (qui dicitur Chriſtus.) Cùm ergo venerit ille, nobis annunciabit omnia.* Quid tunc? Ait D. Chryſoſt tract. 2. de Samar. habito tom. 6. *O meretricem de ſpiritualibus philoſophantem! O meretricem Scripturas ſacras in ore habentem! Etſi enim corpore ſcortationibus cooperta eſt; anima tamen ſacrarum literarum pronunciatione purgata eſt.* Equidem vox Dei, vel oris ſonno audita, vel literis efformata percepta efficaciſſima eſt, vt peccatrices animas emolliat, & ad Deum conuertat. Hinc ſtella, quæ in Oriente Magis apparuit, & deduxit vſque in Ieroſolymam; dum muros ſanctæ ciuitatis aſpiciunt, abſcondita eſt ab eorum oculis: dicunt enim Matth. 2. *Vidimus enim ſtellam eius in Oriente.* Non equidem Ieroſolymis, ſed in Oriente apparebat ſtella. Et cur non Ieroſolymis? Erat ibi diuinus ſermo: erat ſacra Scriptura, quæ magis ſibi acquireret gentes, & ad Deum conuerteret. Ait D. Leo ſer. 2. de Epiphania: *Iam ergo ad eruditionem gentium propheticus ſermo tranſibat, & prænunciatum oraculis antiquis Chriſtum alienigenarum cordis diſcebant.* Non equidem ſtella, ſed ſermo diuinus gentes colligebat, & diuinorum oraculorum verba animo excepta validiſſima ſunt ad animas vel in bono firmandas, vel ad bonum conuertendas. Marc. 1. *Homo in ſpiritu immundo, exclamauit dicens: Quid nobis, & tibi, Ieſu Nazarene? Veniſti ante tempus torquere nos. Scio, quis ſis, Sanctus Dei. Et comminatus eſt ei Ieſus dicens: Obmuteſce.* Quæ verba ponderans D. Athanaſ. orat. 1. contra Arrian. ait: *Et Diabolus quoque loquebatur è ſacris Literis: ſed tamen aquè illi os obturatum eſt à Saluatore: ſi enim ea, quæ dicebat, animo ſenſiſſet, nunquam excidiſſet è cælo.* Quid grauius? Vel ipſe Diabolus, ſi animo exciperet verba diuinæ Scripturæ, creditur ab Athanaſio in bonum confirmatus fuiſſe. Ex quo monebat Dominus eum, qui hominum animos immutare vellet, Ezechielis cap. 3. *Audies ſermones ex ore meo, & annunciabis eis ex me.* Circa quæ verba ait Concilium Aquiſgranenſe, cap. 36. *Hoc dicat Sacerdos, quòd ex diuina lectione didicerit, quod Deus illi inſpirauerit, non quæ præſumptione humani ſenſus inuenerit. Annunciabis, inquit, eis ex me. Ex me, non ex te. Mea verba loquere eis. Non iſt, quòd eis, tanquam de tuis, nuncies. Ex me, inquit, eis annuncia.* Sic ibi.
[Ioan. 4.] [Chryſoſt.] [Matt. 2.] [Leo.] [Marc. 1.] [Athanaſ.] [Ezechiel. 3.] [Côc. Aquiſ.]

§. XXVIII.

Virtutum exercitia à nullo magis, quàm ab amore extorquentur.

EXpendo vocem, qua Saül incipit miteſcere, & ſe gratum exhibere Dauid, ait enim: *Vox tua hæc Dauid, fili mi?* Sufficeiſſet dicere: *Vox tua hæc Dauid?* Vel ſi ad rem magis accedere vellet, dixiſſet: *Vox tua hæc, gener meus?* Cur maluit addere illud? *Dauid, fili mi?* Sanè, qui non ſemel paulò antè ad iudicium diuinum, & Dei tribunal delatus fuerat; illa in ſui muneratione verba prompſit, quæ non timorem, ſed amorem halarent. Vt videretur in tantam benignitatem veniſſe, non de affectu ſerui metuentis, ſed de affectu parentis amantis. Multùm enim facit ad æſtimationem virtutum, quòd non timore, ſed amore extorqueantur. Ait Michæas c. 6. *Indicabo tibi, homo, quid ſit bonũ, & quid Dominus requirat à te. Vtique facere iudicium, & diligere miſericordiam*, &c. Non ait, facere miſericordiam; *ſed diligere miſericordiam*: quaſi oſtendat, illam miſericordiam Deo placere magis, quam ſolus extorſit amor. Ait Hugo Victor. lib. 1. Miſcel. cap. 99. *Deinde ſequitur diligere miſericordiam. Non ſolùm facere, ſed etiam diligere: quia magis facere poteſt, qui affectu pietatis compatitur, quàm qui ex debito præceptionis miſeretur. Oportet ergo, te primum facere iudicium, vt quod rectè diſcernis, opere compleas. Deinde diligere miſericordiam: vt bonum, quod agis, non ex timore; ſed ex amore facias.* Amor ſit, qui in te opera virtutum deducat, non vis, non coactio vlla. Quæ enim ſola vi ſuperiori coſtrictus peragis, fallar, niſi minoris ſint perfectionis, quàm ea, quæ dilectionis affectu amplecteris, Geneſ. 12. *Dixit Dominus ad Abram: Egredere de terra tua, & de cognatione tua*, &c. Verùm Matth. 19. *dicebat Petrus: Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te.* Abrahamo præcipitur abnegatio patriæ, & parentum pro Deo; Petro non præcipitur, ſed ipſe ex proprio affectu erga Ieſum omnia reliquit, ne à tam dilecto ſeparetur. Ex quo D. Hieron. de vera circunciſ. Petrum extollens ait: *Id quod Abraha vt faceret, præceptum eſt; Petrus iam feciſſe non celat.* Omnia enim culmina facilè præcurrit, qui amoris graditur affectibus. Vt meritò dicat D. Auguſt. tract. 36. in Ioan. *Si vis ad Deum peruenire, noli piger eſſe amare: non enim pedibus, ſed affectibus curritur: vno loco manens venis, ſi credis, & diligis.* Vbi amor eſt, nec alæ, nec pedes requiruntur, vt celſiſſima teneas; nihil ferè ex amore mediocre venit.
[Geneſ. 12.] [Matth. 19.] [Hieron.] [Auguſt.]

§. XXIX.

Lacrymis purgatur interna animi malitia.

SVbita Saülis conuersio minimè suspecta est, quando venit cum tanta effusione lacrymarum: dicit enim Textus: *Et leuauit Saül vocem suam, & fleuit*, &c. Quæ verba ponderans D. Chrysostom. homil. 3. de Dauide, & Saüle, ait: *Non iam sustinuit Saul hanc vocem audire sine lacrymis; sed plorauit amarè, animi sanitatem, quam Dauid insinuerat, lacrymis declarans.* Expende illa: *Animi sanitatem lacrymis declarans.* Quippe in corporum morbis copiosæ euacuationes indigitant corporis acquisitam sanitatem; adeò vt Medici parum sanitati fidant, quam non comitatur euacuatio. Sic, quod sudoris euacuatio est in corporis sanitate; sunt lacrymæ in morbis animarum. Tunc perfecta creditur earum sanitas, quando simul adest copiosa euacuatio lacrymarum. Quò aspiciens Georgius Pisidas de mundi opificio, vbi ad oculos accedit humanos, ait:

Chrysost.

Pisidas.

Sed enim per oculos iam notas saepe trahat,
Rursum per ipsos lacrymas fundit pias,
Egressione vt eluat, qua ingressa sunt.

Equidem dati sunt homini oculi, vt per eos vitiorum venena animam mortificantia eluantur: qui enim intimiùs fixi sunt praui affectus, & virulenti, quibus anima vehementer infirmatur, egressione lacrymarum eluuntur: alioquin vix fidere possumus internæ sanitati. Ex quo lucem affero Ieremiæ loco ex c. 2. Thren. vbi ait: *Cui comparabo te? vel cui assimilabo te, filia Ierusalem? cui exaquabo te, Virgo filia Sion? Magna est enim, velut mare, contritio tua. Quis medebitur tui?* Ideò eius curatio, & medela desperatur: quia malum eius magnum est, sicut mare. Sed, quando etiam maxima mala nostra curari soleant, quid præcipue difficultatis habet hoc malum in eo, quòd sit magnum sicut mare? Equidem, quia virulenta animarum mala euacuatione lacrymarum curantur; vt nequit fieri, quòd mare euacuetur riuulis inde effusis, sic vix credi potest, quòd ingens malum, quod videtur adæquare magnitudinem maris, lacrymis eruatur.

Thren. 2.

1. *Reg.* 24. Et nunc, quia scio, quòd certissimè regnaturus sis, & habiturus in manu tua regnum Israël, iura mihi in Domino, ne deleas semen meum post me; neque auferas nomen meum de domo patris mei. Et iurauit Dauid Saüli. Abiit ergo Saül in domum suam: & Dauid, & serui eius ascenderunt ad tutiora loca.

§. XXX.

Benignitas in hostem, auspicium regni.

CVm se infensissimum Dauidis hostem Saül videret ab ipso Dauide seruatum in vitam, non potuit iam non videre regnum deberi Dauidi: sic enim fatetur: *Et nunc, quia scio, quòd certissimè regnaturus sis, & habiturus in manu tua regnum Israel*, &c. Nec immeritò in Dauidica benignitate erga hostem, certissimè censet illi regnum futurum: est enim clarissimum regni auspicium, quòd scias benignum te præbere inimicis. Luc. 23. latro vnus dicebat Iesu crucifixo: *Domine, memento mei, dum veneris in regnum tuum.* Et vniuersi stupent latronis sapientiam, qua potuit olere tunc aliquod manere regnum Christo. Vnde tunc vel memoria regni, inter tot dedecora Crucis? inter tot infirmitatum, & abiectionum signa? Paulò antè audierat Iesum orantem pro ipsis crucifixoribus suis, & dicentem: *Pater, ignosce illis: quia nesciunt, quid faciunt.* Nec credidit posse non deberi regnum illi, qui sic affectus erat in hostes suos. Ait ibi Theophylactus: *Vnus latronum cordatior, agnoscens bonitatem Iesu in voce, quam fecit pro crucifigentibus, Pater, dicens, remitte eis. Non enim dixit: Domine, ero te, dimitte eis, sed magna authoritate: Dimitte eis. Ex hac igitur voce agnouit prior blasphemus Iesum verum Regem*, &c. Vt vidit in hostes benignum, simul credit, & prædicat eius regnum futurum. Nunquam enim regium non est, quòd scias fouere inimicos. Iudicum cap. 9. ex Apologo à Ionatha, Gedeonis filio, conficto dicitur: *Ierunt ligna, vt vngerent super se Regem. Dixeruntque oliuæ: Impera nobis.* Nec immeritò primò deferunt oliuæ regnum: ait enim Abulens. qu. 58. *Istud est lignum excellens, & magna vtilitatis: nam oleum inde natum, tam ad condimenta, quàm ad curanda vulnera est. Sic Samaritanus infudit vinum, & oleum vulneribus sauciati. Luc. 10. seruiuit oleum Samaritano, vt curaret vulnera semimortui Iudæi.* Et qui erant Samaritani in Iudæos? Ait D. Asterius in Cat. Græca D. Lucæ: *Samaritanum, cuius nomen Iudæis inuisum erat, præstitit curationem.* Quando ergo oleum seruiuit Samaritano, vt beneficium conferret odiosis sibi Iudæis, non miremur, quòd in primis oleæ deferatur regnum. Notissima enim hæc est Regum virtus, quæ sciat aduersarios tueri. Vnde de indignis principatu hominibus locutus Isaias cap. 1. ait: *Principes tui infideles, socij furum, omnes diligunt munera, sequuntur retributiones.* Pro retributionibus intelligit D. Basil. ibi retalionem, quo mala malis retaliabant. Et quàm hoc fœdum in Principe? Ait ipse Basil. adductus in Catena Græca D. Lucæ ad cap. 6. *Maximum crimen Principis est, procliuem esse ad vindictam, eòque animum intendere, vt eos, à quibus molestia affecti sunt, consimili ratione retalient.* Sic ibi. Trahe huc dicta 2. tom. in Euang. lib. 4. cap. 5. §. 6.

Theophyl.

Iudic. 9.

Abulens.

Aster.

Isaiæ 1.

Basil.

§. XXXI.

Reges, Principésve nil gratis dant, sed se in omnibus datis quærunt.

ECce tibi, cùm Saül Dauidi animum præbet mansuetum, cùm illi gratias agit de vita accepta, cùm illi regni auspicium dat, nihil priùs facit, quàm ab illo petere securitatis iuramentum: *Iura mihi*, inquit, *in Domino, ne deleas semen meum post te*, &c. Hæc est notissima conditio Principum, Regúmque, quòd in omnibus suis donis sequærant, nihil omninò gratis præbeant. Genes. 47. *Dixit itaque Rex ad Ioseph. Pater tuus, & fratres tui venerunt ad te. Terra Ægypti in conspectu tuo est: in optimo loco fac eos habitare, & trade eis terram Gessen. Quòd si nosti in eis viros industrios, constitue eos magistros pecorum meorum.* Terram dabat Rex Iosephi cognationi, & simul requirebat ab eis ministerium circa regia pecora. Quò respiciens Oleaster dicebat: *Nihil gratis dant Principes; sed semper aliquid emolumenti volunt ab eis, aut ministerij, quibus aliquid boni fecerunt.* Nil magis notum in donis Principum fuit, quàm eorum vtilitas, qui donabant. Adeò vt quasi in Paneg. ad Theodosium: *Nec nunc de his honoribus loquor, quos in quacunque conferre Imperatori necessum est. Dux aliquis eligitur? Exegit disciplina castrorum. Præfectus deligitur? Imponendum est prouinciæ caput. Consul creatur? Habitum est omni annum. Ita in summis illis, pulcherrimis que beneficiis est aliqua præstantis vtilitas. A te noua benignitate in amicos bonos habitum est, quod totum esset illorum, quibus deferebatur, nihilque ex eo ad te redundaret, nisi dandi voluptas.* Expende ab illis: *A te noua benignitate*, &c. Noua enim, & inusitata, & Regibus, Principibúsve insolens benignitas, quæ sic dona dat, munera largitur, vt nullum in donis lucrum proprium respiciat.

Genes. 47.

Oleaster.

Lat. Pacat.

§. XXXII.

Pax gloriosis Principibus non sit desidiæ causa; sed maioris munimenti occasio.

VEneror Dauidis sapientiam: fœdere enim inito cum Saül, iuratáque pace, dicit de illo Textus: *Dauid, & serui eius ascenderunt ad tutiora loca.* Quando Dauid Saülem in patrem mutatum expertus est; quando in illo nihil non paternum videt, & amicum; quando omnia in pace apparent: tunc tutiora loca requirit. Proh sapientiam Principis insuperabilis! Equidem gloriosi Principis est, nulli fidere tranquillitati, pace desidiam non comparare; sed tunc firmioribus præsidiis inueniendis, componendísve operam nauare. Iusserat Rex Theodoricus arcem inexpugnabilem perficere, cùm maxima vigeret pace. Pro quo ait apud Cassiod. 3. var. 48. *Quanquam, Deo iuuante, nostris*

Cassiod.

temporibus

temporibus prouinciam futuram credamus; tamen prudentia nihilominus est, cauere, etiam quæ non putantur, emergere. Munitio tractanda est semper in otio. Quæ tunc malè quæritur, quando necessariò indagatur. Mergi, quibus nomen est ex facto, sobolitatores piscium, aquatiles volucres, futuras tempestates naturaliter prouidentes, sicca petunt, stagna derelinquunt. Aues ipsa aduentu hyemis patrias mutant. Feræ pro qualitate temporis cubilia quærunt. Hominum sollicitudo non debet prouidere, quod posset in aduersitate requirere? Expende illud regnis omnibus vtilissimum, nimirum: *Munitio tractanda est semper in otio.* Tunc cùm otio vacatur, cùm in pace sunt omnia; cùm nullus hostis apparet; munimenta quæri debent, & firmari sollicitè, ne desidia repentinis assultibus nos imparatos efficiat. Quis lædat hominem, cui pax in bellum armat, & munit? Meritò Titus aduersùs Iudæos suos confortabat, dicens apud Egesipp. lib. 3. cap. 24. *Iudæi nesciunt arma, nisi in bello; nos in pace armis exercemur.* Desidiosorum est tunc primùm armorum pondus sustinere, & adire propugnacula, cùm hostis instat, & prouocat ad certamen. Qui ad triumphos creatur, is in pacis medio, cùm tranquilla sunt omnia, non desinit hostiles incursus vereri, & ad illos repellendos sese comparare. Id quod valet tam in temporalibus duellis, quam in spiritualibus. Egesip.

CAPVT XI.

Dauid ad Nabal Carmelum.

Textus Historiæ.

SEu vbi Dauid à Saüle elapsus occultiora, & tutiora Iudææ loca percursare cœpit, hoc sanctissima lege cauebat, ne quid mali contribulium suorum pecoribus inferretur. Nullus pastor sic proprium gregem tutabatur, vt Dauid omnium gregibus meliora prouidebat. Qua fiducia ratus nullum non sibi maximè obstrictum esse; decem è suis iuuenes misit, qui à Nabale, prædiuite Carmeli viro, alimentorum donaria tot officiis debita contenderent. Occasio fuit prædiues gregum spolium, quod Nabal regio exceptis tonsoribus conuiuio terebat; & sociorum Dauidis penuria extrema. Sed durissimus homo, quò opulentior, eo crudelior in egentes; non veretur Dauidis comitatem: nec dubitat negare militibus, quod ipsi possint extorquere, & illos millenis iniuriis affecit, vsque ad pastorum circunstantium pauorem, qui nouerant Dauidis officia erga illius greges. Hi veriti tanti ducis offensionem ad Nabalis vxorem properant, rei historiam memorant, vt quam ocyùs periculis occurrat iam iam toti familiæ iure imminentibus. Vt pulchra Abigail, sic prudens erat, in vtroque excellens; quæ mariti conuiuio auferens quinque coctos arietes, ducentos panes, duos vtres vini, quinque sata polentæ, centum alligaturas vuæ passæ, & ducentas massas caricarum, inscienti Nabale, viam arripit, qua Dauidem venturum credebat. Parum processerat: & ecce tibi Dauid armata manu hominem iniurium perempturus currebat; de officiis enim præstitis homini inhumano, multùm pœnitens, perditurum iurauerat omnia, quæ illius essent. Affuit irato pulchra Abigail, humique procubuit, mariti stultitiam profitetur, muneráque dat non parua, sed longè æstimabiliora propter manum, quæ illa offerebat. Vicit armatum pulchræ fœminæ sermo: vicit eum donum pulchra manu profectum, cœpitque Dauidicus sanguis fœminæ debere, quòd in hominem iniurium mitesceret. Sic bona pacato Dauide ad sua reuertitur, marítoque cum suis regiè epulanti nihil dixit, vsque dum conuiuij crapula in somnium euanesceret. Tunc hominem seuerè alloquitur, panditque, vt Dauid cum armato exercitu aduersùs illum veniebat, breui spatio perditurus vniuersa. Excepit homo vxoris verba, & ad periculi immanitatem sic obriguit, vt decimo die è viuis abscesserit. Nec mora, Dauid simul & Deo immortali egit gratias, quòd liber inueniretur à sanguine tanti rustici, & eius vxorem, Abigail sibi despondit, cui & aliam addidit, nomine Achinoam: quam enim à Saule primò acceperat, Saül alteri dederat.

MORALIA CIRCA Textus literam.

VT Saülis Regis iniurias, Nabalis priuati Dauid pertulit, ne quid iniuriarum non vincat ille, in quo figurabatur regnum cæleste.

1. *Reg.* 25. Erat autem vir quispiam in solitudine Maon, & possessio eius in Carmelo: & homo ille magnus nimis; erátque ei oues tria millia, & mille capræ: & accidit, vt tonderetur grex eius in Carmelo. Nomen autem viri illius erat Nabal: & nomen vxoris eius Abigaïl, erátque mulier illa prudentissima, & speciosa: porrò Nabal, vir eius, durus & pessimus, & malitiosus: erat autem de genere Caleb.

§. I.

Exactiones tributorum non natura Regum, sed casus accidentalis inuenit.

DItissimi pastoris Nabalis genus dum describitur, illud notatu dignum dicit Text. *Et accidit, vt tonderetur grex eius.* Expende illud: *Accidit.* Quasi gregis tonsio non ad essentialia, sed ad accidentalia pastoris pertineret. Et meritò inter pastoris accidentia ponitur tonsio gregis: essentia enim pastoris, & Principis in pascendo, & curando grege tota cōsistit: quòd autem pastor, aut Princeps emolumentum tonsionis exigat, id ab accidentalibus casibus debet pendere. Non quidem principatus natura, aut essentia, sed casus exactiones inuenit. Clamabant Magi Matth. 2. *Vbi est, qui natus est Rex Iudæorum?* Vix diuinus infans in terris apparebat, adhuc ligatus manibus inter fascias delitescebat, & iam publicabatur Rex mortalium. Matth. 2.
Post quam Regis prædicationem sic delituit, vt nullibi, dum adultus inter homines agit, Rex diceretur; imò rarò aliqua regalis domini signa dedit. Ea autem dedit Luc. 8. Luc. 8.
quando Gerasenorum porcos tradidit Diabolo suffocandos: & Ioan. 2. quando accipiens *quasi flagellum*, negotiatores à templo eiecit. Initiis sa dominium absolutum ostendebat, perdens priuatorum resculas. Et cur, qui verus dominus, & Rex ab ipsis incunabulis erat, semel, aut bis tantùm sui dominij excellentiam ostendit? Crediderim, id factum, vt pateret cunctis, principatus essentiam, & naturam non consistere in dominij ostentatione, circa subditorum res; has enim absumit non natura Regum, sed accidentalis casus, & rerum contingentia. Ad hæc accipite Thomam lib. 3. de regim. Princ. c. 14 fantem: *Est attendendum, quòd in Christi infantia plus apparuit virtutis, & potentiæ, prætendentis excellentiam sui dominij, quàm in adulta ætate, ad insinuandam suam infirmitatem esse voluntariam, non necessariam; quia excellentia dominij assumpta est ab ipso, & non publicè vsus, nisi in casibus,* &c. Expende illud: *Nisi in casibus.* Non enim natura, neque essentia regia, qua Iesus verè Dominus, & Rex erat, faciebat illum suo dominio vti in spoliando subditos suis rebus; sed casus accidentalis id faciebat, quando id communi bono prodesse contingebat. Ioan. 2. Thom.

§. II.

Hominibus salutare nomen cum sola Maria venit.

DVorum coniugum nomina proponit Text. aiens: *Nomen autem viri illius erat Nabal, & nomen vxoris eius erat Abigail.* Et mirabar, quòd tantæ fœminæ, tam prudenti, tam pulchræ præponatur vir nomine Nabal, omnium stolidus. Nec id casu factum puto; sed vt ostendatur, non de alia, sed de sola Maria nomen salutare posse affulgere hominibus. Fuerunt aliquando à Rege Babylonio tres pueri

Hebræi missi in caminum ignis, Dan. 3. sed voraces flammæ reueritæ puerorum sanctitatem, non audent illis nocere, quinimò propriam obliuiscentes naturam eos placidis irrorant guttis. Rex ad Regem perducitur, qui à throno desiliens pergit ad fornacem, miratúsque pueros inter flammas illæsos ait: *Ecce ego video quatuor viros solutos, & ambulantes in medio ignis, & nihil corruptionis in eis est, & species quarti similis Filio Dei. Tunc accessit Nabuchodonosor ad ostium fornacis ignis ardentis, & ait: Sidrach, Misach, & Abdenago*, &c. Ecce quatuor ibi visuntur, tres nominantur proprijs apud Chaldæos nominibus: quartus autem, qui illis tribus salutaris erat, dicitur Filio Dei similis; nomen autem eius minimè exprimitur. Et cur viri adeò diuini, & salutaris nomen non magis exprimitur? Ait D. Hippolyt. Mart. orat. de consummat. sæculi: *Quia nondum Iesus ex Virgine natus erat, ideò quasi illius nomen Rex non ponit.* Non exprimitur nomen salutis, dum non intelligitur Maria, per quam solam nobis venit, quodcunque nomen salutem spirat. Quo spectans sapientissimus Idiota in contemp. de Maria, c. 5. ait: *O misericordiosissima Virgo Maria, ego scleratissimus peccator talis sum, & talem me feci, quòd nomen meum præ confusione non ausim nominare; quia nomen Christiani habebam, sed nunc peccatoris. Idcircò adiuuare me digneris, piissima Virgo Maria, vt Christianum te, & nomine euadam.* Pulchrè de vna Maria sperat, quòd à Iesu accipiat nomen salutis.

Hippolyt.

Idiota.

§. III.

De Maria nomine venit humanis pectoribus teneritudo.

DE Abigailis coniuge ait Text. *Porrò vir eius durus, & pessimus, & malitiosus erat.* Multa sponsæ prudentia, multa pulchritudo non poterat lenire mariti Nabalis duritiem. Nec miror: *erat enim nomen vxoris eius, Abigail*, Vtinam non Abigail, sed Maria esset nomen eius; & fallar, nisi tantum nomen eius duritiem mulliret. Ad hæc dicebat Idiota in contempl. de Maria, cap. 5. *Nomen Mariæ super omnia suauiorum nomina reficit lassos, sanat languidos, illuminat cæcos, penetrat duros ::: Tanta est virtus nominis tui, ò semper benedicta Virgo Maria, quod mirabiliter emollit, & penetrat duritiem corda humani.* Nulla manet in humano corde durities, quæ non abscedat ad sonitum nominis Mariæ. Vbi hoc sacrum nobis insonuerit nomen, statim præcordia nostra liquefiunt. Vt meritò illi conueniat dictum Cant. 1. *Oleum effusum, nomen tuum.* Pro quo stans Richard. à S. Laur. lib. 1. c. 2. ait: *Nomen Mariæ duritiem apostematis, quod designat superbiam, emollit, & sedat tumorem cordis, instar olei, quando per orationem eius aufertur à nobis cor lapideum, & datur cor carneum.* Felix, qui hoc nomen Mariæ in corde, & ore frequenter habet: quidquid ibi superbia, & alia vitia indurant, emollietur de tanti virtute vocabuli. Hinc Angeli post obduratam superbiam sociorum videntes Mariam Cant. 3. aiunt: *Quæ est ista, quæ ascendit de deserto?* &c. Sic semel, & bis, & ter interrogant, quæ sit ista? Et cur tam frequenter interrogant, quæ sit? Sanè maximè cupiunt sibi nomen Mariæ responderi, vt quod valeat eorum præcordia suauiare. Ait Richard. à S. Laurent. lib. 1. cap. 1. *Ter in Canticis in persona Angelorum quæritur: Quæ est ista? Non tantùm, quia personæ mirantur excellentiam ::: Sed forsan, quia dulce nomen Mariæ sibi desiderant responderi.* Et cur Angeli non concupiscant suauiari nomine Mariæ, quod & teneritudinem, & suauitatem, & vitam halat? Aiebat illa Prouerb. 8. *Qui me inuenerit, inueniet vitam.* Quò respiciens Germanus Constantinopol. orat. de Deipara, ait: *Sicut continua respiratio non solùm est signum vitæ, sed etiam causa: sic Sanctæ Mariæ nomen, quod in Dei seruorum ore assiduè versatur, simul argumentum est, quòd verè viuant; simul etiam hanc vitam efficit, & conseruat; omnémque eis lætitiam, & opem impertitur.* Quid dulcius de nomine Mariæ?

Idiota.

Richard à S. Laurent.

Cant. 3.

Richard. à S. Laurent.

Prouerb. 8.

German.

1. *Reg.* 25. Cùm ergo audisset Dauid in deserto, quòd tonderet Nabal gregem suum, misit decem iuuenes, & dixit eis: Ascendite in Carmelum, & venietis ad Nabal, & salutabitis eum ex nomine meo pacificè, & dicetis: Sit fratribus meis, & tibi pax, & domui tuæ pax, & omnibus, quæcunque habes, sit pax. Ex multis annis saluos faciens tuos, & omnia tua.

§. IV.

Oratio vnius iusti apud Deum efficacissima.

VT à Nabale subsidium petat Dauid, decem iuuenes seligit: dicit enim Textus: *Misit decem iuuenes, & dixit eis: Ascendite in Carmelum: & venietis ad Nabal*, &c. Et meritò non vni, sed decem iuuenibus legationem committit: erat enim illi res cum Nabal: si enim cum Deo res esset, vel vnius pro multis sufficisset. Quò spectabat illa vox Elisei ad Eliam flammeo raptum curru: ait enim 4. Reg. 2. *Pater mi, pater mi, currus Israel, & auriga eius*, Vnus erat homo Elias, & vocatur ab Eliseo, & currus, & auriga; nec immeritò: nam vnus homo iustus orans ad Deum, non solùm pro vno, sed pro ingentis exercitus curribus potest valere. Ad hæc Chaldæus in præsenti ait: *Pater mi, pater mi, qui melior eras Israëli oratione tua, curribus, & equitibus.* Plane vna iusti oratio longè efficacior est apud Deum, quàm multi peccatorum orationum exercitus. De tribus pueris Hebræis immissis in fornacem ardentem, dicit Dan. 3. vt illæsi gradiebantur inter flammas. Quid tunc? *Et ambulabant in medio flammæ laudantes Deum, & benedicentes Domino. Stans autem Azarias orauit, aperiénsque os suum*, &c. Tres illi erant in flammis positi: è tribus autem vnus Azarias dicitur stetisse, & orasse ad Deum. Et cur non tres steterunt, & orarunt? Sciebant equidem, vt vnius iusti oratio præ multis alijs sufficiebat ad Deum captandum. Dicebat enim ibi ipse Azarias: *Sed in animo contrito, & spiritu humilitatis suscipiamur: sicut in holocausto arietum, & taurorum, & sicut in millibus agnorum pinguium*, &c. Plures arietes, & non pauci tauri, & mille agni Dei in templo præsentabantur, vt eius misericordiam impetrarent. Pro quibus omnibus vnum se petit suscipi Azarias: sed qua fiducia vnus audet pro tot, tantisque hostiis se Deo sistere? Sanè orationis fiducia: oratio enim, etsi ab vno iusto oriatur, pro multis apud Deum valet: vt dicat Theod. *Pro arietibus, & tauris, & agnis innumerabilibus contritum tibi, & humiliatum cor offerimus, & supplices petimus*, &c. Quasi vel vnius iusti oratio æquiparari possit multitudini sacrificiorum antiqui templi. Quò etiam respiciens Author Cat. Græcæ in Pentateuchum ait: *Cæteribus pro pulchro illo ordine, inquit, qui tuo in templo seruatur, accipe nostram cum humilitate precationem.* Sic vna iusti precatio Deo efficitur, quæ multitudini sacrificiorum præpolleat.

4. Reg. 2.

Dan. 3.

Cat. Græc.

§. V.

Spes subsidij temporalis officiosissima est.

VIde, quot salutationes compingit Dauid dicendas Nabali: quippe ait: *Salutabitis eum nomine meo pacificè, & dicetis: Sic fratribus meis, & tibi pax, & domui tuæ pax, & omnibus, quæcunque habes, sit pax.* Multus equidem erat Dauid in effingendis salutationibus pacis; parcior Iesus Ioan. 20. de quo sic: *Post dies octo iterum erant discipuli eius intus, & Thomas cum eis: venit Iesus ianuis clausis, & stetit in medio, & dixit: Pax vobis.* Semel annunciat suis pacem, & semel illos salutat pace annunciata: cur non similiter Dauid? Cur maluit ipse multiplicare salutationes pacis? Agebatur Dauid tunc spe obtinendi subsidij temporalis, quæ vbi est, nullis officiis, nullis salutationibus quiescit; sed tota in inueniendis officiis versatur. Proh Deus immortalis! quàm officiosa est spes lucri temporalis! Vidisti aliquando Summum Imperatorem, qui priuatum hominem salutaret? Accipe Alexandrum Magnum, de quo Richard. Vict. lib. 4. Instit. monast. c. 11. *Interea Magnus Alexander magnis viribus Ierosolymam properabat. Cumque appropinquaret ciuitati, exiuit Pontifex cum omni populo, & Clero. Putabant Alexandrini, quòd eos statim interficeret, & vrbem deleret. Sed, cùm vidisset Summum Pontificem, salutauit.*

Ioan. 20.

Rich. Vict.

Miratique sunt omnes Alexandrini milites vehementer. Cúmque Regem de hac re interrogarent ; Quare Rex istum præ omnibus salutasti ? Respondit Rex : Cùm essem adhuc in terra mea, vidi istum in somnis dicentem mihi, quòd regnum possem obtinere Persarum ; ideò eum præ omnibus salutaui. Vt in Pontifice illo viso in somnis spes potiundi Persarum regnum vitebatur; sic ea affecit superbissimum Imperatorem, vt illum salutationibus honorariis exciperet, quem milites trucidandum putabant. Adeò potens est lucri spes, regales etiam mentes deprimere vsque ad salutandos priuatos. De Absalom regnum ambiente paternum dicit Textus 2. Reg. 15. *Manè consurgens Absalom stabat iuxta introitum portæ in via ; & omnem virum, qui habebat negotium, vt veniret ad Regis iudicium, vocabat ad se.* Et cùm accederet ad eum homo, vt salutaret illum, extendebat manum suam, & apprehendens osculabatur eum, &c. Ecce tibi, quantus erat Princeps Absalom in excipiendis quibuscunque vulgaribus hominibus: sed eum ad tantam comitatem, & humanitatem, vna spes lucri temporalis inclinabat. Est hæc potentissima in demittendis ad officia præstanda. Ait Claud. Mamertinus in Act. gratiarum exhibita Iuliano : *Ministrorum aula quotidie limina terebantur ad fores eorum, qui regiis cupiditatibus seruiebant: ternos patriciæ gentis viros cernere ab huiusmodi dedecore non imbri, non gelu, non amaritudine ipsius iniuriæ deterreri, demissi, iacentésque vix capita supra eorum, quos deprecabantur, genu attollebant. Ac postremùm honores non iudicio, aut beneuolentia superborum; sed misericordia merebantur.* Nunquam non temporalis lucelli studium deprimit etiam magnos ad eas officiorum ostentationes, quibus millia dedecora vorantur. Nunquam non obsequia extorquet lucri spes. Ioan. 20. dum Iesus apparet Magdalenæ, ait Textus: *Illa existimans, quia hortulanus esset, dicit ei : Domine, si tu sustulisti eum.* Et post pauca, cùm iam Iesum agnosceret, conuersa illa ait: *Rabboni, quod dicitur Magister.* Quem hortulanum putabat, dominum appellat; quem Iesum credidit, magistrum vocat. Et quando Iesum Dominum vocat magistrum, cur hortulanum dominum appellat? Ait Beda ibi : *Nemo calumnietur mulieri, quòd hortulanum dixerit dominum, & Iesum magistrum. Ibi enim rogabat, hic agnoscebat.* Expende illa : *Ibi enim rogabat.* Ne miremur, quòd, vbi rogat, & accipere sperat, vel vilem hortulanum adoret, & dominum appellet.

2. Reg. 15. — Claud. Mamer. — Ioan. 20. — Beda.

1. *Reg.* 25. Audiui, quòd tonderent pastores tui, qui erant nobiscum in deserto: nunquam eis molesti fuimus; nec aliquando defuit quicquam eis de grege omni tempore, quo fuerunt nobiscum in Carmelo. Interroga pueros tuos, & indicabunt tibi. Nunc ergo inueniant pueri tui gratiam in oculis tuis; in die enim bona venimus: quodcunque inuenerit manus tua da seruis tuis, & filio tuo Dauid, *&c.*

§. VI.

Apud ingenuos viros sola precatio facit consequendi opportunitatem.

MVltis diebus egerat Dauid inter greges Nabalis, eorum custos, & defensor factus; nec aliquid ab eo postulauerat, expectans tonsuræ tempus, quando vel durissimi domini, spoliis pleni solent esse liberales in amicos, seruos, & cognatos. Ideò petitionis suæ præponit illud: *In die bona venimus*, nimirũ, in die satis opportuna ad dandum, quando præ manibus sunt tot, tantáque bona. Quippe res erat cum rustico, & duro, inhumanóque homine; & ideò opportunitas temporis fuit expectanda; cum ingenuis autem, & nobilibus viris, sola ipsa deprecatio petentis facit opportunitatem. Persuasa Esther à Mardochæo, vt Iudæorum vitam à Rege postularet; cùm adhuc Rex iratus esset, cùm omnibus ad se ingressum negaret; nihilominùs illa audet: dicit enim c. 5. *Induta est Esther regalibus vestimentis, & stetit in atrio domus regiæ, quod erat interius contra Basilicam Regis. At ille sedebat supra solium suum in consistorio palatij contra ostium domus*, &c. Nulla maior importunitas cogitari poterat ad Regem conueniendum: aditus omnibus interclusus erat; imò seuerissima lex instabat, quæ sub pœna capitis ingressum omnibus negabat. Cur ergo bona Regina audet petitura intrare, sub tam nota importunitate? Cùr non magis periculosam importunitatem cauet? Ait D. Athan. in Synopsi: *Esther itaque regali se mundo ornauit, & non vocata etiam, (erat autem illicitum non vocatis ire ad Regem,) extra temporis opportunitatem ad Regem ingressa est, sperans precationem opportunitatis loco futuram.* Expende hæc : *Sperans precationem opportunitatis loco futuram.* Sciebat bona ingenium animorum regalium, quibus humilium precatio nunquam non opportuna accidit. In quo Dauidis, & Estheris differentia in suis petitionibus patet: ille, vt cum rustico, & barbaro agit, sic opportunitatem spectat: hæc Regem allocutura non veretur importunitatis incommoda, fidens precationem humilem apud ingenuos & nobiles animos futuram loco opportunitatis. Ex quo monebat Paulus 2. ad Timoth. 4. *Prædica verbum, insta opportunè.* Quod non paruam quæstionem faciebat D. Thomæ, dum simul audit Prouerb. 15. *Sermo opportunus optimus.* Et Ecclesiastici cap. 20. *Ex ore fatui reprobabitur parabola: non enim dicit illam in tempore suo.* Quî ergo fieri potest, ait D. Thom. quòd Paul. etiam obsecrationibus instandum moneat importunè, & opportunè; cùm in Prouerbiis, & Ecclesiastico, sola commendetur opportunitas, & reprobetur importunitas? Quæstionem facilem diluam ex Athanasij doctrina, si attendatur personarum discrimen : vbi enim cum barbaris & duris agendum est, maximè attendenda est opportunitas: vbi autem cum ingenuis, & nobilibus agis animis, vel si importunè accedas, precatio ipsa comes, & humilis creditur loco opportunitatis futura.

Esth. 5. — Athanas. — 2. Tim. 4. — Prouerb. 15. — Thom.

§. VII.

Apud regalissimos Principes priores sunt merentes, quàm filij.

COnsiderabam verba Dauidis animum Nabalis inclinantia: dicunt enim : *Quodcunque inuenerit manus tua, da seruis tuis, & filio tuo Dauid.* Dixisset vsitatiùs: Da filio tuo Dauid, & seruis tuis. Nunquam enim non sunt primi filij in accipiendis muneribus, quàm serui. Quis pater non priùs respicit filios? Cur ergo Dauid mutauit ordinem ipsius naturæ, & seruos præmisit ad accipienda munera, deinde filium? Hoc natum fuit ex animo eius regalissimo, cuius est in muneribus præstandis scire postponere merentibus etiam filios. Extollebat inde Theodosium Latinus Pacatus in Paneg. inquiens : *Cui cùm essent domi filij, geminæ illæ spes, oculique reipublicæ, dilatis eorum Magistratibus, amicos Consulatu ornauit. O beneuolentiæ tuæ singulare consilium! Auges tempore dignitatem, quæ incrementum ex mansuetudine non habebat. Renunciantur amici ante filios tuos Consules: quia non poterant plus esse, quàm Consules.* Sic nouit regalissimus Princeps primas dare amicis, à quibus nouerat meritis filios suos fuisse deuictos. Ad hæc dicebatur 1. Machabæor. 1. de Alexandro locutus : *Post hæc decidit in lectulum, & cognouit, quia moreretur. Et vocauit pueros suos nobiles, qui secum erant nutriti à iuuentute, & diuisit illis regnum suum, cùm adhuc viueret.* Pueros suos coætaneos vocauit, non filios. Non ergo habebat filios Alexander, qui vocabat seruos regnaturos? Habebat quidem filios; sed in animo eius regalissimo, non filij, non fratres, sed merentes habebant locum primum. Ait Iustin. lib. 12. *Cùm deficere eum amici viderent, quærunt, quem imperij faciat hæredem. Respondit dignissimum. Tanta illi magnitudo animi fuit, vt cùm Herculem filium, cùm fratrem Aridæum, & cùm Roxanem vxorem prægnantem relinqueret, oblitus necessitudinem, dignissimum nuncuparet hæredem.* Postponebat magnanimus Princeps filios, & vniuersas necessitudines meritissimis. Hoc erat spiritu regali, & magnanimo imbutus Moyses, qui audita ex Deo sententia mortis suæ, ait Numer. 27. *Prouideat Dominus Deus spirituum omnis carnis, hominem, qui sit supra multitudinem hanc*, &c. Sanè viderat Moyses Numer. 20. vt Dei decreto successerat Aaroni filius eius Eleazarus in sacerdotio; & ipse Moyses habebat filios; cur non similiter putauit sibi filios successuros in populi regimine? Cur oblitus filiorum eligendum Deo remittit? Tanta erat eius virtus, & magnanimitas Principe digna, cui in muneribus non filij,

Lat. Pac. — 1. Mach. 1. — Iustin. — Numer. 27.

non cognati erant primi; sed meritissimi. Ait Theodot. (Theod.) quæst. 48 ibi: *Conuenit admirari Prophetam, utpote, qui, cùm haberet filios, fratrem, & nepotem ex fratre, nullum horum ducem prafecit; sed Deum secutus, quem ipse decreuit, ordinauit.* Vel si manis in Cat. Græca ait: *Quis satis iustitiam hominis admirari potest? qui cùm filios, fratres, nepotes haberet, neminem ex his sibi successorem elegit. Consuluit Deum, & quem voluit ille, haredem accepit.* Tam longe aberat à vilissimo illo affectu multorum, qui solis suis, & sibi respiciunt, quòd nec filios, nec fratres meminerit daturus regnum; sed expectaret eum, cuius merita apud Deum valuissent, quamuis is extraneus fuisset.

1. *Reg.* 25. Respondens autem Nabal pueris Dauid ait: Quis est Dauid? Et quis est filius Isai? Hodie increuerunt serui, qui fugiunt dominos suos. Tollam ergo panes meos, & aquas meas, & carnes pecorum, quæ occidi tonsoribus meis, & dabo viris, quos nescio, vnde sint? Regressi sunt itaque pueri Dauid, per viam suam, & reuersi venerunt, & annunciauerunt omnia verba, quæ dixerat.

§. VIII.

Non vilitas natiuitatis; sed vitium officit homini apud sapientes viros.

Stultus homo Nabal despicit in Dauide prosapiæ vilitatem dicens: *Quis est Dauid? Et quis est filius Isai?* Quasi in patre Isai auiam Ruth Moabitam tanto viro obiiceret, ut putat Lyra. (Lyran.) Et quid stultius? Sanè apud sapientes viros, non officit natiuitatis vilitas, vbi adest virtus. Genes. 21. (Genes. 21.) clamabat Sara ad Abraham: *Eiice ancillam, & filium eius: non enim haeres erit filius ancillæ, cum filio meo Isaac.* Sed & post Isaac Iacob extitit, cui plures filij ex ancillis fuerunt; nec tamen vllus exhæredatus est; sed singuli eorum cum liberarum filiis paternam hæreditatem adierunt. Cur ergo apud auum tam malè habebat filius ancillæ, & apud nepotem nihil minùs à liberarum filiis ancillarum filij capiebant? Equidem nec apud Abraham crediderim vilitatem originis officisse filio ancillæ; sed mores eius seruiles, & peruersos. Accipite D. Augustinum tract. 12. in Ioann. (August.) inquientem: *Ne quis fortè dicat, sed iste in haresi natus est, & iste in schismate natus est, amputata sunt omnia. Inuenimus enim natum de ancilla exhaeredatum, & natum de libera haeredem. Rursus inuenimus natum de libera exhaeredatum, natum de ancilla haeredem. Natus de ancilla exhaeredatus Ismaël, natus de libera heres Isaac. Natus de libera exhaeredatus Esaü, nati de ancillis haeredes filij Iacob.* Sic & in vili, & in nobili natiuitate inueniebantur, qui probarentur, & qui reiicerentur. Et vnde alij reiiciebantur, & alij probabantur? Non equidem ex vilitate natiuitatis; sed ex moribus. Pergit ibi August. (Idem.) *Si propterea exhaeredatus, quia de ancilla natus est; nulli ancillarum filij admitterentur ad haereditatem. Filij Iacob admissi sunt ad haereditatem: Ismaël autem non quia de ancilla natus exhaeredatus; sed, quia superbus matri, superbus in filium matris Non ergo illum visceva ancilla eiecerunt foras, sed ceruix seruilis* Quid sapientius? Non materna vilitas officisset Ismaëli, si virtus adesset. Eiectus est, quia vanus, quia superbus, quia seruilibus moribus fœdus; non, quia ab ancilla traxit genus, quando multi ancillarum filij Iacobææ domui splendorem addiderunt. Planè apud veram sapientiam non officiunt viles natales, vbi affulgent virtutes. Quò spectabat Psal. 77. Dauidis electionem memorans, dum ait: (Psal. 77.) *De post fœtantes accepit eum.* Circa quæ D. Basil. Sel. orat. 15. ait: (Basil. Sel.) *Cura gregis distentum vocauit ad regnum. Nam cognita animi mente, minimè erubescit artem. Placet sibi Deus abstrusum in despecto corpore margaritum conspicatus.* Sic Deus, sic sapiens omnis, vbi hominis virtutes nouit, nihili ducit, quòd sint viles eius natales.

§. IX.

Citiùs pauper homo, & afflictus à cognatis diuitibus ignoratur, quam ab extraneis.

Erat Nabal de prosapia Calebi, vt patet ex præsentis capitis initio, de Tribu Iuda, Dauidis contribulis, ideòque ad eum Dauid in necessitate confugit. Ipse autem ad Dauidis petitionem respondit illa: *Quis est Dauid? Et quis est filius Isai?* Insuper addidit: *Et dabo viris, quos nescio, vnde sint?* Sic homo gregum spolus plenus dicit, se ignorare contribules suos, quos videt egenos, & afflictos: etsi alioquin ab illis multa commoda accepisset. Est hoc notissimum hominum ingenium, si afflictus sis, & pauper, citiùs à tuis, quàm ab extraneis ignoraris. Matth. 15. (Matth. 15.) *Mulier Chananaa clamauit dicens: Miserere mei, Domine, fili Dauid.* Nouit Iesum, & eius genus, & prosapiam nouit, quando eius auum meminit. At Principes Ierosolymitani Ioan 9. fatentur: (Ioan. 9.) *Hunc autem nescimus, vnde sit.* Quis crederet Iesu genus ignorari à Ierosolymitanis, & publicari à Chananæis. Sed, ô bone Iesu, tuus humilis status, & abiecta conditio, hoc reportat in mundo pro beneficiis præmium, vt citiùs ignoreris à diuitibus cognatis, quàm ab alienis. Ait D. Basil Sel. orat. 20. (Basil. Sel.) *O quot Iudaorum myriadibus persanatis, ab eis ipsis, qui sanati, Christus sibi reponi illud audit: Hunc nescimus, vnde sit. Mulier verò Chananaa etiam ante curationem fide elata ad Euangelista dignitatem peruenit.* Sanè, vbi Deus sub vili, abiectóque, & egeno habitu graditur in mundo, licèt multa commoda præstet, facilè à suis ignoratur, etiam quando prædicatur ab alienis. A suis hoc audit responsum: *Hunc nescimus, vnde sit.* Ab alienis eius prædicatur genus. Quod etiam experiuntur vniuersi egeni, etiam qui vilissimi fuerant, dum egeni, & afflicti apparent, citiùs ignorantur à cognatis, quàm ab exteris. Sic Iob cap. 19. se despectum fuisse fatetur aiens: (Iob 19.) *Fratres meos longè fecit à me, & noti mei quasi alieni recesserunt à me. Dereliquerunt me propinqui mei,* &c. In Cat. Græca sic hæc leguntur: (Cat. Græc.) *A me fratres mei recesserunt, cognouerunt alienos quàm me...: Non me suum vindicauerunt proximi mei.* Equidem, dum Iob ad pauperiem deuenit, dum vxor eius stipem emendicabat, nulla fit memoria fratrum, vel propinquorum eius: nunquam enim pauperis persona tam nota est apud propinquos, quàm apud extraneos. Bene enim ait: *Cognouerunt alienos quàm me.* Imò sine comparatione pauper ab alienis solet cognosci, sed non à cognatis. Ex quo ibi Nicetas ait: (Nicetas.) *Et quidem dum res mea florerent, mihi cogniti erant proximi, (proximos porrò dicit, qui sibi erant genere propinqui) nunc autem nemo Iobum nouit.* Nunc autem cùm in paupertate & afflictione sum, cùm vxor cogitur emendicare, nemo Iobum nouit: nemo, qui frater sit, qui propinquus, qui cognatus.

§. X.

Vir misericors non acceptor personarum, sed necessitatum.

Meritò stultus iste Nabal prænominatur à Textu in capitis initio, *durus, & pessimus, & malitiosus*, quando & egenis benefactoribus suis alimenta neget, ad vilitatem personarum accipientium respicit, & inde eos contemnit: ait enim: *Quis est Dauid? Et quis est filius Isai? Hodie increuerunt serui, qui fugiunt dominos suos. Tollam ergo panes meos &c. Et dabo viris, quos nescio, vnde sint?* Planè durus est, & pessimus, & immisericors, qui sic examinat personas egentiũ, & abiectos despicit. Verè enim misericors non personas, sed necessitates respicit, & indigẽtiam. Habebat quondã pater filium frugem, & alterum luxuriosum; dúmque fratres ambo nauigassent, capti à piratis, in miseram seruitutẽ deuenerunt. Monitus pater, venditis omnibus facultatibus suis, properat; vt filios redimeret. Cùm autem carceri accedit, vtrosque vidit vinculatos, sed insuper, qui luxuriosus erat, lethali iacebat morbo correptus. Petiit bonus pater filios à barbaro, exhibito pretio: barbarus verò pretiũ contempsit pro duobus; sed permittit patri, vt alterũ eligat. Cunctatus pater paulisper, tandem ægrum elegit redimendum; reliquit sanum in vinculis. Et inde querelæ

relicti

relicti filij, quòd elegisset vitiosum, & frugem filium contemneret. Quintil. Ad hæc pater apud Quintil. declam. 5. *Ego verò tunc non mores liberorum, mentésque tractaui; nec mihi in illa tristissima conditione succurrit de comparatione consilium. Sola, quid facerem, necessitas, sola ministrum meorum aduersa suaserunt. Ex duobus liberis alterum magis amat, qui redimit ægrum: Explicuit iustitiam comparationis, qui decessit etiam redemptus.* Equidem bonus pater, vbi alterum vidit morbo correptum, & super afflictionem carceris, tanta teneri febri, quantam postea probauit euentus; quando iam redemptus mortuus est, non attendit ad personas, non trutinauit merita; sed sola necessitas, & maius discrimen animum eius rapuerunt. Sic verè misericordem sola necessitas suadet. Vnde Matth. 8. Centurio dicebat Iesu: *Puer meus iacet in domo paralyticus.* Matth. 8. Morbum serui dicit, nec vllam aliam rationem profert, quæ faciat puerum magis commendabilem domino. Cur non aliquid addit, quod seruum commendet? Nouerat misericordem, apud quem sola valet magnitudo miseriæ. Basil. Ait D. Basil. Sel. orat. 19. *Puer meus iacet in domo paralyticus. Etsi seruus; homo tamen est, qui morbo tenetur. Tu ne vile seruitium spectaueris, quin potiùs mali magnitudinem.* Hæc vna mali magnitudo spectari debet ab eo, qui verè misericors est. Hebr. 2. Ad hæc Paulus ad Hebræos 2. de fonte omnis pietatis, atque misericordiæ Deo ait: *Nusquam Angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit.* Præcipites ibant Angeli in perditionem, præcipites homines cont. Creator autem Angelorum, & hominum, Angelos reliquit, homines apprehendit, redimens eos à malo, & detinens in bono, ne pereant. Sed, quando Angeli natura nobilior, & præstantior, cur hæc relinquitur in perditione; homo autem vilissimus puluis toto sanguinis diuini pretio redimitur, & tenetur? Sanè homo ægerrimus, & infirmissimus erat, & in tristissima illa conditione, non illorum præstantia, neque ingenium spectabatur, sola necessitas, & infirmitas Redemptorem suadebat. Quò spectans D. Anselm. Ansel. aiebat: *Misertus ergo Creator, vt redimeret illum ad se debuit reducere, quàm in perpetratione culpæ, & infirmitate aliquid constat habuisse, & vltiùs apostatam Angelum debuit repellere, qui totum à persistendi fortitudine corruit, nihil infirmum ex carne gestans.* Expende illa: *Misertus ergo*, &c. Quippe quando misericordiæ negotium tractabatur, vna erat sola infirmitas spectanda, qua sic homo premebatur, vt electionis iustitiam continui casus explicent, qui hominibus accidunt, etiam postquàm sunt redempti. Et præter necessitatem, & Quintil. indigentium misericordiam nihil aliud spectat. Ad hæc dicebat Quintil. in d. declam. 5. *Voluit nos ille mortalitatis author Deus in commune succurrere, & per mutuas auxiliorum vices in altero quoque, quæ pro se timeret, asserere ::: Hinc & ille venit affectus, quo ignotis cadaueribus humum congerimus, & insepultum quodlibet corpus, nulla festinatio tam rapida transcurrit, vt non quantulocunque veneretur aggestu.* Cùm inter misericordiæ opera illud sit, quòd mortuis sepulturam demus; sanctum fuit vel apud ethnicas nationes, cadaueribus humum immittere. Sed quorum cadaueribus? an cognatorum? an familiarium? an nobilium? Ait Quintil. *Ignotis cadaueribus humum congerimus.* Vna tantùm spectabatur necessitas, nulla requirebatur qualitatis notitia.

1. *Reg.* 25. Tunc ait Dauid pueris suis: Accingatur vnusquisque gladio suo. Et accincti sunt singuli gladiis suis, accinctúsque est Dauid ense suo, *&c.*

§. XI.

Viro ingenuo aliquid precanti acerbissima est repulsa.

QVis ignoret iniurias factas Dauidi à Saüle? Nec vnquam vidimus Dauidem aduersùs iniuriatores commotum, & modò aduersùs vnum Nabalem maximè commouetur, & arma capit, vt hominem perdat: dicit enim iratus pueris suis: *Accingatur vnusquisque gladio suo.* Et qui toties iniuriatores pertulit, quomodo arma aduersùs hunc solum Nabalem capessit? An acerbius malum Nabal intulit quàm cæteri omnes intulêre? Equidem id crediderim: cæteri enim Dauidi iniuriosi, illum maledictis, & telis impetebant: Marc. Nabal autem in egestate deprecantem asperrimè repellebat. Quæ repulsa acerbissima omnium solet esse homini ingenuo. Matth. 20. Discipulis postulantibus sedes respondit Dominus: *Sedere autem ad dexteram meam, & sinistram, non est meum dare vobis.* Nec concedit, nec negat; sed solùm ostendit ad se non pertinere distributionem illius doni. Et quando petitio insipiens erat, cur non magis illis petita statim negat? Cur sic in ancipiti eos manere maluit? Est adeò acerba repulsa ingenuis animis, vt Cæsar. non tam illa, quàm illius terrore maluerit Dominus castigare insipientes omnes deprecatores. Dicebat Sanctus Cæsarius Nazianzen. frater dial. 3. *Per illos reliquos castigat, & accensum in ipsis absurdum amorem primatus, extinguit terrore denegationis.* Tanta enim est acerbitas repulsæ, vt vel illius timor censeatur sufficiens ad castigandos viros ingenuos, Luc. 16 ne exorbitent. Et fallar, si quæ alia acerbitas superata maiores afferat homini coronas. Luc. 16. *Homo quidam erat diues, & induebatur purpura, & epulabatur quotidie. Et erat quidam mendicus, nomine Lazarus, qui iacebat ad ianuam eius, vlceribus plenus, cupiens saturari de micis, quæ cadebant de mensa diuitis::: Factum est autem, vt moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis.* Et cupiebam scire, vtra virtute velociùs mendicus iste ad tantam gloriã cucurrerit, an famis rabidissimæ sustinentia, an vlcerum patientia? Et est, qui putet, quòd neutra harum virtutum tantam ei gloriam peperit, vt sola sustinentia repulsarum, quas quotidie in precibus suis à diuite illo patiebatur. Chrysost. Ait D. Chrysostom. homil. de Lazaro, adduct. tom. 6. *Neque enim ob paupertatem coronatus est tantùm, atque ob famem, neque ob vlcera; sed quòd talem vicinum illum haberet, à quo in dies aspiceretur, & despiceretur; eam mutationem generoso tulerit animo.* Hoc vnum præ omnibus coronam Lazaro peperit, quòd, nimirum generoso ferret animo, quòd singulis diebus repræsentans suam inopiam, & necessitatem à diuite illo despiceretur, repelleretur. Non paupertatis tolerantia, non famis, non vlcerum dolorum sustinentia, sic Lazarum coronauit, vt repulsæ ab homine diuite in suis precibus patientia.

1. *Reg.* 25. Abigaïl autem vxori Nabal nunciauit vnus de pueris suis dicens: Ecce Dauid misit nuncios de deserto, vt benedicerent Domino nostro, & auersatus est eos. Homines isti boni satis fuerunt nobis, & non molesti: nec quidquam aliquando periit omni tempore, quo fuimus conuersati cum eis in deserto: pro muro erant nobis, *&c.* Quamobrem considera, & recogita, quid facias: quoniam completa est malitia aduersùs virum tuum, *&c.*

§. XII.

Mariæ Virgini omnis auaritia cedit.

DVritiem Nabalis in Dauidem mirati serui eius, vxorem Abigail adeunt. quippe ait Text. *Abigail autem vxori Nabal nunciauit vnus de pueris suis*, &c. Et cur non magis sese serui opposuerunt homini auarissimo? 4. Reg. 5. Cur rem ad Abigail maluerunt deducere? Ecce tibi 4. Reg. 5. Naaman Syrus vehementer irascitur in Eliseum, quòd iuberet lauari in Iordane ad lepræ expulsionem: & dum multa iratus comminiscitur *& abiret indignans, accesserunt ad eum serui sui, & locuti sunt ei: Pater, si rem grandem dixisset tibi Propheta, certè facere debuisses*, &c. Si boni serui non dubitant sese irato domino opponere, illique salutaria præstare consilia, cur similiter serui Nabal non audent se opponere domini iræ; sed magis ad Abigail confugiunt, quæ dominum ei curet? In Nabale res erat cum homine auarissimo, quem vincere meritò desperantes serui quærunt Abigailem opponendam illi: delineabatur enim iam in Abigaile Maria, cui Cant. 3. non possunt non cedere vel auarissimi. Hinc Christianos triumphos meditatus Canticorum Author cap. 3. ait: *Egredimini, filiæ Sion, & videte Regem Salomonem in diademate, quo coronauit eum mater sua.* Coronas mille habebat noster pacificus Rex ex Patre, & coronas acquisierat per id, quod habebat ex Matre. Inuitamur ergo, vt videamus coronas,

quæ

quæ in Iesum per Matrem deuenerunt. Et quæ coronæ per Matrem? Ait Hugo Victor. lib. 1. Miscell. c. 157. Hugo Vict. *Mater dedit substantiam carnis, Pater dedit consortium maiestatis. Mater dedit, in quo viuit: Pater dedit, in quo regnauit. Mater dedit, in quo victor coronatur: Pater dedit, in quo regnans adoratur. In eo, quod à Patre habebat, de supernis prostrauit superbum: in eo, quod à Matre habet, in infernum spoliauit auarum.* Quid suauius. Vt Dei Filius aduersùs superbum belligeraret, eúmque funditùs perderet, in cælis mansit, & in suæ celsitudinis throno existens iacula misit, quæ superborum legionem confoderent. Vt autem cum auaro bellum gereret, à cælis descendit, in terram prosiliuit, confugit ad Matrem, de qua accepit, quo funditùs perderet auarum, eiúsque animum ad misericordiam inclinaret. Hanc sanè Matrem sæcula suspirabant, quando seruus Abrahæ dicebat Gen. Genes. 24. 24. *Igitur puella, cui ego dixero: Inclina hydriam tuam, & bibam. & illa responderit: Bibe, quin & camelis tuis potum dabo: ipsa est, quam præparasti filio tuo Isaac.* Et quantula erat illa aquæ liberalis exhibitio, vt per eã cognosceretur sponsa à Deo tanto iuueni præparata? Et cur in tam paruæ aquæ exhibitione voluit seruus agnoscere lectissimi populi matrem? Planè in illa aquæ exhibitione ostendebatur, quid auarissimo hominum Nabali contrarium, qui Dauidis petitiones repellens aiebat in præsenti: *Tollam ergo panes meos, & aquas meas: & dabo viris, quos nescio vnde sint.* Ea erat hominis auaritia, quæ vel aquas negabat. Meritò ergo in sponsa Isaac, quæ Mariam sæculorum Matrem repræsentabat, ea virtus quæritur, quæ sese opponat auaris, & nulli sciat auxilia sua & officia negare. Vt meritò huc spectãtia dicat D. Bernardus ser. de beata Maria: Bernard. *Quærit Angelus puellam, quam præparauit Dominus filio Domini mei. Bibit ipse de hydria tua, ô virgo, cognato sibi virtute delectatus. Sed numquid non etiam iumento potum tribuis? Bibit Angelus, quòd verum non cognoscis: bibant iumenta, quòd de humilitate singulariter gloriaris.* Sic se auaritiæ filius Dei Mater opposuit, vt gratias suas, & virtutes, non solùm effundat ad Angelos, sed & iumentis nobis illas gaudeat ministrare.

§. XIII.

Eleemosynarum largitio ipsa & gratia, & benedictio largienti est.

SApienter seruus Nabal: *Ecce Dauid misit nuncios de deserto, vt benedicerent domino nostro.* Sed serui missi erant à Dauide, vt alimenta peterent ex Nabal. Cur seruus Nabal maluit dicere illos missos, non vt peterent, sed vt benedicerent? Sanè egeni petitio benedictionem largienti affert: adeò, vt meritò eleemosynæ largitio inter benedictiones, & gratias ex Deo acceptas debeat numerari. Quò spectans D. Paulus 2. ad Corinthios, cap. 8. ait: 2. Cor. 8. *Notam autem facimus vobis, Fratres, gratiam Dei, quæ data est in Ecclesiis Macedoniæ: quia in multo experimento tribulationis abundantia gaudij ipsorum fuit: & altissima paupertas eorum abundauit in diuitias simplicitatis eorum.* Loquitur Paulus de largitate Macedonum, qua vtebantur, vt pauperes alerent, & hoc in summa sua ipsorum paupertate. Et illud notandum est, quòd hæc Macedonum largitas in alios, dicatur gratia illis data; dum ait: *Notam facimus vobis gratiam Dei, quæ data est in Ecclesiis Macedoniæ.* De quo locutus D. Bruno ait: Bruno. *Gratiam Dei digno nomine vocat eleemosynas. Intelligens maiorem esse gratiam Dei ministrandi pauperibus, quàm sint genera linguarum, & alia gratia.* Equidem eleemosyna data pauperibus, digno nomine vocatur gratia à Deo in largitorem profecta; est nanque eleemosyna omnium gratis datarum gratiarum, & virtutum corporearum præstantissima. Vnde Dominus Iesus, qui multorum infirmorum misertus fuerat, imò & mortuorum; solam in se misericordiam prædicat, qua circa famescentes mouebatur. Marci enim Marc. 8. cap. 8. ait: *Misereor super turbam, quia ecce iam triduò sustinent me, nec habent, quod manducent.* Misertus fuerat super paralyticos, super cæcos, super infirmos, super mortuos; & nunquam dixit ipse: Super hunc, aut illum mortuum, vel infirmum misereor. Vbi autem famescentem turbam videt, eius famem curaturus primò suam misericordiam testatur dicens: *Misereor super turbam.* Et cur non potiùs prædicat suam misericordiam super turbam famescentem, quàm super infirmos, & mortuos? An, quia hæc ostenditur potior à Deo accepta gratia, & virtus. Accipite D. Basil. homil. 8. in diuites auaros, dicentem: *Quantùm denique cætera antecellas charitati esurientem pascere, ex ipso conseruatore considerare licet: qui cùm alia sope prætereat humana incommoda, esurientes respiciens: Misericordia moueor, inquit, super turbam hanc. Ideircò in supremo Iudicio ordine primus, & vt cæteris honoratior, qui pauperem nutrit, accersitur.* Basil. Gaudet peculiariter in misericordia pauperum famem pellente, vt quæ inter morales virtutes primum locum obtineat, & extremæ vltimi Iudicij benedictionis sistat prima. Huc trahe dicta tom. 3. in Euangel. lib. 13. cap. 3. §. 6.

§. XIV.

Res virtutis priùs est meditanda, quàm exequenda.

NOn abiicio serui istius consilium datum Abigail, dum ait: *Quamobrem considera, & recogita, quid facias: quoniam completa est malitia aduersùs virum tuum,* &c. Quando credebatur vindicta in Nabalem accelerari, nihilominùs monet vxorem, vt consideret, & recogitet, quid faciat; cur non magis considerationis tempus subtrahit, vt ruinæ currenti obuiet? Habent hoc opera virtutis, vt non debeant, nisi præmissa consideratione, & prædicationi, & executioni mandari. Pro quo stat D. Ambros. epist. 3. fatus: Ambros. *Velox enim est iniquitas, quæ ad nocendum occasiones suggerit. quia veloces pedes eius ad effundendum sanguinem. Lenta autem virtus omnes, & diuturna cunctatrix, nisi indicat, & adoriendo incipit. Ita & mens boni speculatrix consiliorum suorum est, priúsque examinat, quid decorum, atque honestum; iniquitas verò opera cogitationem anteuertit.* Hinc sese maximè discriminant virtutes & vitia: vitia enim cogitationem opere anteuertunt: virtus speculatrix est consiliorum suorum, priúsque ad trutinam considerationis accedit, quàm ad operis executionem. Gen. 1. Genes. 1. *Vidit Deus lucem, quod esset bona, & diuisit lucem à tenebris.* Non anteà ad diuisionem peragendam iniit, quàm bonitatem lucis exacto examine perpenderet. Ad quæ ait Hugo Victor. lib. 1. de Sacram. part. 1. cap. 12. Hugo Vict. *Fecit, & vidit, deinde diuisit, & vocauit? Quare vidit? Noluit prius diuidere, quàm vidisset. Priùs vidit, an esset bonum; & tunc demum diuisit lucem à tenebris, & vocauit lucem diem, & tenebras noctem. Adducet enim omne opus suum in iudicium.* Sic Deus, vt nunquam non operatur virtutem, omne opus suum adducit primùm in iudicium, vt post exactam considerationem, opus executioni mandari possit.

1. *Reg.* 25. Festinauit igitur Abigaïl, & tulit ducentos panes, & duos vtres vini, & quinque arietes coctos, *&c.* Dixítque pueris suis: Præcedite me: ecce ego post tergum sequar vos. Viro autem suo Nabal non indicauit, *&c.*

§. XV.

Fæminea mens solertissima esse solet in cogitandis remediis necessitate vrgenti.

NOn diu hæsit Abigail, sed cùm primùm seruum audiit, & instare periculum nouit, ad remedium se contulit. Parato Nabalis conuiuio eripit, quod sufficere iudicauit pro placando Dauide: ait nanque Textus: *Festinauit Abigail, & tulit ducentos panes,* &c. Sic in periculo vrgenti remedium amplexatur commodissimum, vt fartam mensam famescentibus hostibus apponat. Solent equidem fœminæ, vt vrgentibus necessitatibus occurrant, viris longè esse expeditiores. Notum est, quod acciderit Moysi, ex diuino oraculo pergenti ad Ægyptum cum filiis, & vxore. Vt in diuersorio iratus Angelus Domini stricto gladio Moysen petiit, ita vt penè interficeretur homo. Quid tunc? Exod. 4. *Tulit igitur Sephora acutissimam petram, & circumcidit præputium filij sui, tetigitque pedes eius, & ait: Sponsus sanguinum tu mihi es, & dimisit eum,* &c. In tanto discrimine non inueniebat Moyses remedium, nec cogitabat posse Deum placari filij circuncisione. Visa Sephora Moysis vxor, vt vidit periclitantem maritum, prouidit remedium, & cucurrit

currit ad pueri circuncisionem, & Deum reddidit placatiorē. Id, quod meditatus D. Isidorus habitus in Cat. Græca
Isid. ait: *Vbi verò Sophora crimen agnoscens circuncisio filio ad Angeli se pedes obuoluit, discessit ille exeratus, palàm declarans, quãobrem Deus meritò irascebatur Moysi. Id prudenter coniecit ilicò mulieris fides, quòd vrgente necessitate muliercula solent expeditiores esse viris, in excogitandis remediis, studiosiúsque diuinam opem implorare.* Solent equidem fœminæ expeditiùs parare remedia necessitatibus vrgentibus. Iam suprà vidimus 1. Reg. 19. vt Saül misit apparitores, qui occide-
1. Reg. 19. rent Dauidem vel in lecto existentem. Quis tam vrgenti periculo pararet remedium? An Dauid ipse? An amicissimus Ionathas? Minimè: sed horum artes effugiendi iam victæ erant: tunc Michol dimisit virum per fenestrã. *Porrò ille abiit, & aufugit, atque saluatus est. Tulit autem Michol statuam, & posuit eam super lectulum.* Quæ miratus D. Basil. Sel. orat. 16. ait: *At mihi vide, qua solertia, qua cha-*
Basil. Sel. *ritate mulier in virum fuerit. Persuasit quoque lectulo, vt in valetudinis simulationem adiuuaret. Imago namque in viri speciem conformata, & in lectulo collocata videntes eludebat,* &c. Tanta fuit solertia fœminæ in marito liberando, vt vel in lignis inueniret remedium salutare. Non me con-
Esther. 5. tineo, quin adducam cautatissimum facinus sanctæ Estheris, quæ pro liberando populo Israëlite, adest iratissimo Regi, & ait cap. 5. *Obsecro, vt venias ad me hodie, & Aman tecum ad conuiuium.* Ecce tibi irato Regi conuiuium adornat, vt populi salutem mercetur. Quod miratus
Rupert. Rupert. lib. 7. de gloria Trin. cap. 9. ait: *Ergo in Rege Assuero Deus Pater, in Mardochæo Deus Dei Filius mirabiliter assimilatus est. Porrò in Esther spiritum consilij pro tanto negotio assimilatum, quis dubites?* Sic in arctissimo negotio & vrgente periculo spiritus consilij inuenitur in fœmina.

§. XVI.

Cibus cælestis efficacissimus ad molliendas humanas mentes.

Prudentissima fœmina nihil citiùs peragit in mariti sui defensionem, quàm parare mensam aduersùs eos, qui tribulationem possent afferre, vt eos faceret mitescere: sic ait Textus: *Festinauit igitur Abigail, & tulit ducentos panes,* &c. Sapiēter se munit aduersùs iratum, cibos præmittens, qui vel tygrides possent facere mansuetos. Fuit hoc olim consilium Deo, cælesti excipere conuiuio eos, quos ad comitatem trahere volebat. Ait Psalm. 77. *Quia non crediderunt in Deo, nec sperauerunt in salutari eius. Et mandauit nubibus desuper, & ianuas cæli aperuit. Et pluit illis manna ad manducandum, & panem cæli dedit eis.* Ecce tibi non credentibus, sed contradicentibus, aperit Deus cælum, & pluit illis panem ad manducandum. Et meritò: nam cælestis panis potens est contumacissimos quosque reddere tractabiles, & efferos reducere ad reuerentiam. Ait
Basil. enim D. Basil. Sel. orat. 19. *Contumaciam tuam reuerentia mollire machinatus Deus, superné cælum alimentis parandis vacabat. Inferné rupes in expectatas aquarum potationes adornabat.* Itaque ad leniendos rebellium animos, ad contumacissimos quosque trahendos in reuerentiam, hoc machinatur Deus, vt illos cælesti excipiat mensa. Quò spectans Esther iratum noscens Assuerum in Israëlitas, & adeò iratum, vt in eos tulerit mortis sententiam; rem difficilem, & arduam, & periculosam aggreditur. Se irato sistit, &
Esther. 5. ait cap. 5. *Obsecro, vt venias ad me hodie, & Aman tecum ad conuiuium.* Conuiuium adornat, cùm in suos instat mortis sententia. Sic Regina despicis tuorum miseram sortem, vt dum illi expectant extremam ruinam, tu conuiuia cum Principibus celebres? Niniuitarum Rex in simili conflictu ieiunium prædicat, quippe ait Ionas cap. 3. *Et clamauit, &*
Ioan. 3. *dixit in Niniue ex ore Regis: Homines, & iumenta, & boues, & pecora non gustent quicquam.* Ille ad ieiunium pro auertenda populi morte, & tu ad conuiuium pergis? Proh gloriosæ Reginæ consilium! vt enim eius erat placare iratum Regem; sic conuiuium prætendit, sciens in conuiuio cælesti mansuetudinem ingenerari, & hostiles dissolui impetus vniuersos. Ad hæc Rupert. lib. 7. de glor.
Rupert. Trinit. cap. 9. *Esther namque mirabili vsa consilio, hoc effecit, vt Regis animus ad gratiam, & misericordiam sua proscripta gentis inclinaretur: & ille Aman superbissimus, in quo Diabolus homicida significabatur, non vbi vit; sed in conuiuio, & super mensam crapulatus strangularetur.* Sic vnum conuiuium absoluit iras Regis, hostiles inimici cruentissimi machinas perdidit.

1. Reg. 25. Et ait Dauid: Verè frustrà seruaui omnia, quæ huius erant in deserto, & non periit quicquam de cunctis, quæ ad eum pertinebant: & reddidit mihi malum pro bono. Hæc faciat Deus inimicis Dauid, & hæc addat, si reliquero de omnibus, quæ ad ipsum pertinent, &c.

§. XVII.

Alienissimum est ab ingenuis viris verba nec in hostes iactare contumeliosa.

Hoc mihi admirandum venit in Dauid, qui, dum irascitur maximè aduersùs Nabal, dum suos armat, vt illum perimant; nullum contumeliæ verbum in illum retorqueat. Tantùm ait: *Frustrà seruaui omnia, quæ huius erant,* &c. Non ait, quæ huius auari, pessimi, nequissimi; nec vllum inter irascendum, vel inter arma capienda verbum contumeliæ in ore Dauid inuenies, quo infensissimum sibi hominem feriat. Et cur, Dauid, cùm te ab armis vindicibus non contineas, sic te contines à verbis contumeliæ? Cur non potiùs verbum durum iacis, quàm ferri telum? Ea est disciplina ingenuis animis, ne contumeliis petant etiam eos, quos ferro petent. Hinc extollit Quintilian. de- Quintil.
clam. 3. exercitus Romanos dicens: *Itaque plura, penè moribus, quàm viribus vicimus, cùm captiuæ quoque sanctè habebantur, & contumelia etiam hosti aberat.* Ingenuorum Romanorum erat, nec in hostes contumelias retorquere. Maiori comitate Rex ille, qui nuptias faciebat filio suo, Matth. 22. vbi irreuerentem & sordidum conuiuam castigat, aiebat: *Amice, quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem? Tunc dicit Rex ministris: Ligatis manibus, & pedibus, mittite eum in tenebras exteriores.* Circa quæ sapienter illud notat D. Gregor. hom. 58. in Euang. nimirum, *hunc & amicum vocat, & reprobat.* Quem damnatione percutit, cauet aliquo percutere conuitio. Vbi etiam Caiet. ait: *Non contumeliosè increpat,* Greg.
non dicit: Indigne, præsumptuose, imprudens, sed, Amice, ad erudiendum nos, vt etiam in notorio facto non iudicemus inauditum, & examinemus absque contumelia, absque conuitio, cum dilectione hominum, & odio vitiorum. Quàm nobilis Rex, quàm ingenuus, qui etiam sibi infensum hominem, & aduersarium verbis excipit amicis, & comitate plenis; prorsus abstinens à contumelia, & conuitio. Vtinam hunc ebiberent spiritum vniuersi, qui principali spiritu insigniuntur, vt à verbis contumeliæ abstineant, etiam quando non licet abstinere à vulnere. Et quando tanta sit facinoris atrocitas, vt non possit à te nō extorquere lethalem ictum, saltem non extorqueat contumeliæ verba. Notum erat diuitis inhumani, & crudelis supplicium: erat in Inferni tormentis, Luc. 16. & dum postulat ab Abrahamo Luc. 16.
indebitum leuamen, tale responsum accepit: *Fili, recepisti bona in vita tua,* &c. Filium vocat Abrahamus hominem, quem nouerat crudelissimum Lazari irrisorem, & cui non poterat non velle inferri supplicium. Et quando illi flammas æternas decernit, cur vocat filium, & non potiùs vile Satanæ mancipium? Bonus ille, cui non poterat, non velle pœnam, saltem quod in se est, dat bona verba ab omni abstinens contumelia, & conuitio. Ait D. Chrysostom. hom. 7. in Lucam: *Vide Philosophiam iusti. Non dixit: Inhu-* Chrysost.
mane, crudelis, sceleratissime. Sed quid dicit: Fili, inquit, recepisti bona. Quod in mea potestate est, impertio tibi. Non poterat pœnas minuere; sed poterat non loqui contumelias, nec iactare conuitia. Hoc, quod potuit, præstitit etiam immeritissimo, cauens aliquod conuitium eius tormentis adiungere; debet enim hoc sibi ingenuus quisque.

Huc trahenda dicta 1. tom. de Christo figurato, lib. 2. cap.... §. 32.

* * *

§. XVIII.

§. XVIII.

In magnis viris dissimulanda sunt minora errata.

ALiquid erroris, & peccati crediderim in præsenti obrepsisse Dauidi, cùm de vindicta cogitat aduersùs Nabalem dicens: *Hæc faciat Deus inimicis Dauid, & hæc addat, si reliquero de omnibus, quæ ad eum pertinent,* &c. Non licebat Dauidi vindictam sumere sua manu, nec pro vnius hominis opprobriis sic in vniuersam familiam sæuire. Et cùm hæc mala Dauid aggrediatur, nihilominùs ait de eo Textus, 3. lib. Reg. 15. *Fecit Dauid rectum in oculis Domini; & non declinauit ab omnibus, quæ præceperat ei cunctis diebus vitæ suæ, excepto sermone Vriæ Hethæi.* Cuius respectu minora alia, & leuidensia in tanto viro absque reprehensione prætermittuntur: dissimulanda enim sunt minora errata in magnis Viris. Magnus Elias dum lateret in torrente Carith 3. Reg. 17. *Corui deferebant ei panem mane.* Et mirabar, quòd tantus Vir ab aue immunda cibos acciperet, cùm per Moysis legem non liceret immunda contingere. Necnon & in Samsone magis miror, quod Iudic. 14. fauum mellis acciperet de ore leonis demortui, & nullam inde offensionem videatur incurrisse. Sed meritò in tantis Viris leuia hæc dissimulantur, prætermittuntur. Vt dicat Nazianzen. habitus in Cat. Græca ad cap. 4. D. Lucæ: *Docet autem legislator nos, quod propter Iudæorum infirmitatem tales leges tulerit, quas ipse aliquando transgredi iussit ::: Nam & magnum Eliam cibum per coruum allatum sumere iussit. Quandoque etiam eiusmodi legum transgressores non reprehendit ::: Samson siquidem ob ebrietatem, lasciuiámque, gratia priuatus fuit ::: ob fauum verò mellis ex demortui leonis ore, vbi eum apes auxerunt, desumptum; nec reprehensus quidem.* Sic legislator docebat, vt in magnis Viris dissimulanda sunt ea, quæ leuioris momenti esse creduntur. Conuenerant duo fratres, Aaron, & Maria, vt murmurarent de Moyse, quòd sibi vxorem Æthiopissam adiunxisset. Irascitur Deus in murmuratores; vtrosque vocat ad iudicium, vtrosque reprehendit, & illis Moysis glorias edisserit. Vbi autem ventum est ad pœnam culpæ, Numeror. 12. *Maria apparuit candens lepra.* Duo murmurabant, & vna pœnam sustinuit. Et cur non similiter Aaron castigatur? Ait Theod. quæst. 23. *Quare cum ambo contumeliosi essent, illa sola pœnas luit? Veniam aliquam merebatur Aaron, nimirum, vt prouectior ætate, ac pontificiam dignitatem obtinens.* Magnitudo Viri fecit, vt in eo hæc minoris momenti culpa dissimularetur, ne pro illa pœnas lueret.

3. Reg. 15. — 3. Reg. 17. — Iudic. 14. — Greg. Naz. — Num. 12. — Theodor.

1. Reg. 25. Cùm autem vidisset Abigail Dauid, festinauit, & descendit de asino, & procidit coram Dauid super faciem suam, & adorauit super terram, & cecidit ad pedes eius, & dixit: In me sit, domine mi, hæc iniquitas: loquatur, obsecro, ancilla tua in auribus tuis, & audi verba famulæ tuæ. Ne ponat, oro, dominus meus Rex cor suum super virum istum iniquum Nabal, quoniam secundùm nomen suum stultus est, & stultitia est cum eo, &c.

§. XIX.

Tam in corporis gestibus, quàm in verbis vna humiliatio efficacissima est ad obtinendum.

ACcipite, quibus Dauidis animum prudentissima Abigail petat: dicit nanque textus: *Festinauit, & descendit de asino, & procidit coram Dauid super faciem suam, & adorauit super terram, & cecidit ad pedes eius, & dixit: In me sit, domine mi, hæc iniquitas: loquatur, obsecro, ancilla tua in auribus tuis, & audi verba famulæ tuæ.* Si humiliationis gestus in corpore spectes, *procidit super faciem suam, adorauit super terram, & cecidit ad pedes eius.* Si verba eius attendas, quot gestus humilitatis se exhibuit, tot protulit verba aiens: *Loquatur ancilla tua, audi verba famulæ tuæ. Ne ponat dominus meus Rex cor suum,* &c. Et gestus corporis, & oris verba simul conueniunt, vt Dauidem iratum emolliant. Et quid non faciant verba iuncta gestibus corporis? Sapienter monebat ambitores honorum D. Ennod. 10 Parænesi:

Tingite candentes roseo de murice vultus,
Atque fidem morum pandite de facie.
In niueo spargens maculas sit pulchrior ore,
Cùm fundant tenerum conscia colla ferum.
Nil tibi plus lingua tribuas, quàm schemate frontis:
Quidquid amare libet, hinc tibi concilia.

Ennod.

Infigenda sunt mentibus hæc aurea carmina vltimò dicta, nimirum: *Nil tibi plus lingua tribuas, quàm schemate frontis.* Quippe, vbi simul & lingua, & frons, & verba, & gestus corporis conueniunt, nullum non animum conciliabis. *Quidquid amare libet, hinc tibi concilia.* Quidquid tibi velis, quidquid obtinere cupis, hinc tibi conciliabis, nimirum, ex verbis; quæ respondeant animæ humiliatæ gestibus corporis. Quò spectans Esther cap. 14 dum petit à Deo, quòd expugnet, & emolliat animum irati Assueri, ait: *Tribue sermonem compositum in ore meo, in conspectu leonis, & transfer cor illius,* &c. Iam alias explicaui sermonem compositum esse, qui non simplicibus verbis consistat: sed insuper secum ferat alia virtutum opera. Sed, quæ opera coniungenda sunt verbis, vt ex operibus, & verbis compositio facta efficax sit ad immutanda corda? Ea manifestè ostenduntur ex illis additis, nimirum: *In conspectu leonis.* Quippe adiungendi sunt verbis gestus corporis, qui consueuere mollire leones. Ait enim Ouid. lib. 3. de Tristibus, eleg. 5.

Esther. 14.

Corpora magnanimo satis est prostrasse leoni:
Pugna suum finem, dum iacet hostis, habet.

Ouid.

Prostrati & iacentis habitus satis ducitur ad leoninam iram sedandam, cui corporis habitui si lingua respondeat, ea fit compositio, quæ nequeat repulsam pati.

§. XX.

Non tam in exhibitis donis, quàm in suscepta passione affectus ostenditur.

NOn parca, nec parua dona Abigail offerebat pro coniuge liberando: nullis enim donis parcit, quibus eius posset salutem mercari. Sed longè maius est illud, quod addit, dicens: *In me sit, domine mi, hæc iniquitas;* nimirum, hæc pœna viro parata. Sese pœnis, & suppliciis pro marito offert, quod dum non facit, vix crederetur pro illo facere aliquid. Fuit quondam filius, qui cùm paternam domum ardere videret, non dubitauit se in flammas committere, vt parentibus opem ferret. Dum autem, saluo patre matri autem liberandæ adhuc instat, oculos amisit. Quod medicatus Quintilian. declam. 2 ait: *Minus in vtroque parente fecerat, nisi perdidisset oculos.* Omnia licèt pietatis officia in parentes fecisset, explicuisset, parui æstimaretur eius amor, nisi oculorum pro illis faceret iacturam: non enim aliò sic amorem in alium ostendis, quàm si pro illo aliquid pati contingat. In officiis potest latere amans; at in passione cæcissimus est conspicuus. Quis officiosior in Iudam quàm Iesus? Buccellam illi intinctam porrigit in Cœna, Ioan. 13. Et inter oscula amicum vocat Matth. 26. dicens: *Amice, ad quid venisti?* Inter hæc autem miser obcæcatus manet, nec noscit Iesu charitatem: vbi autem Iesus manibus Cruci affixus apparet, statim, & rusticus, & sceleratus latro illum agnoscit clamans: *Domine, memento mei,* &c. Benefacientem non agnoscit Iudas, patientem agnoscit latro: id enim, quod euidentissimum tui affectus indicium est. Ait D. Ambros. serm. 46. *Mira res, latro honorificat patientem: quem Iudas prodidit osculantem. Ab hoc pacis blandimenta venduntur: ab illo Crucis vulnera prædicantur. Plus in Cruce latro Christum diligit, quàm Iudas dilexit in cœna: ille per cibum supplantat magistrum? hic credidit Dominum per dolorem.* Ecce tibi, vt in Iesu officia contemnuntur, passiones honorantur; beneficia exhibiti osculi, & panis occasionem tulerunt Iudæ maioris cæcitatis; dolores autem, & pœnæ exantlatæ indicium diuinæ charitatis, euidentissimè latroni repræsentarunt. Est equidem in officiis exhibitis aliqua cæcitatis occasio, vt dicat Marc. 6. de Iudæorum turbis miraculo a Iesu exsatiatis: *Erat cor eorum obcæcatum*

Quintil. — Ioan. 13. — Ambros. — Marc. 6.

catum propter panes. Concessi panes accipientem populum excæcabant, ne largitorem agnosceret. Id quod notans D. Basil. Sel. orat. 25. ait: *Erat enim eorum obcæcatio propter panes. Cuius assiduæ occasio fuit miraculi magnitudo.* Sic magnitudo doni in pane exhibiti accipientem obcæcabat. Passio autem nunquam non apertissime patientis intima explicabat. (Basil.) Adeò vt de Satana dicatur Luc. 4. *Et consummata omni tentatione Diabolus recessit ab illo vsque ad tempus.* (Luc. 4.) Ante curabat miser noscere Filium Dei in Iesu; & propterea illi exhibuit lapides, vt inde faceret panes; Angelorum obsequia promisit; mundi gloriam vniuersam illi proposuit. Et inter hæc spe mansit frustratus, & ideò à Iesu *recessit vsque ad tempus.* Et quale tempus futurum aptius erat ad Iesu intima indaganda? An quando paucis panibus multitudinem satiaret? Vel quando cæcis lumina redderet? pedes claudis, mortuis vitam, infirmis sanitatem? Minime donorum illorum tempora aspectabat malus, vt in imùs Iesu viscera penetraret, sed tempus passionis, quando nudatis vestibus crucifigendus adstaret. Ait enim D. Athanas. orat. de Pass. & Cruce: (Athanas.) *Infelix Diabolus animaduersa Domini in exuendis vestibus fiducia, tempus sibi tentandi putauit, vt agnosceret, quod priùs cognoscere non poterat, cùm illum in monte tentaret, esset ne ipse Filius Dei.* Tunc cùm Iesum videt exutis vestibus aptari ad Crucis tormenta subeunda, putat certiorem occasionem agnoscendi eius intimam præstantiam, & diuinitatem, quam non inuenit, dum quærit per alta Iesu dona, & miracula. Huc trahi possunt dicta 1. tom. de Christo figurato, lib. 1. cap. . §. 19.

§. XXI.

Nunquam non fœdum homini nomen sine operibus. Vbi de nomine Iesu in Societate.

IN pessimo homine inuenit aliquid Abigail, quod eius malignitatem excusaret, nimirum, quòd opera eius correspondebant nomini; ait enim: *Ne ponat, oro, dominus meus Rex cor suum super virum istum iniquum Nabal: quoniam secundùm nomen suum stultus est, & stultitia est cum eo.* Quoniam stulti nomini per Nabal explicato stulta opera correspondebant, putans prudens fœmina inde ea debere excusari. Adeò fœdum est homini, quòd opera non correspondeant nomini, vt etiam in malis nominibus correspondentia opera excusabilia credantur. Et quidem fallar, si fœdum aliquod videatur magis, quàm dum nomini tuo non correspondeant facta. Matth. 8. notanter dicebat Iesus: (Matth. 8.) *Non inueni tantam fidem in Israel.* Notanter, inquam, Israelis nomen meminit, vt populi sui malitiam aggrauaret: Israel enim idem erat, ac videns Deum, & turpissimum erat, quod nomen Deum videntis haberent, qui cæcutientes in fide iam longè à nominis operibus aberant. Quò spectans D. Basil. Sel. orat. 18. (Basil. Sel.) *Nomen, quo tu appellaris, Dei cogniti argumentum est, vt ampliùs incredulitatem tuam patefacias. Cur appellationi, cuius virtute caret, contumeliam irrogas? Quid gestas cognomen, quod personæ probro sit? Factis appellationem impugnas, & calumnia nomen tuum afficis.* Sic bonus expendebat Iudæorum malitiam, qui cùm per Israelis nomen vocarentur videntes Deum, excitate sua circa omnia, quæ Dei erant, nomen maxime fœdabant. Apoc. 13. (Apoc. 13.) *Ne quis possit emere, aut vendere, nisi qui habet characterem, aut nomen bestiæ, aut numerum nominis eius: Et numerus eius sexcenti sexaginta sex.* Bestia vocatur Antichristus, cuius nomen ex numeris sexcentis sexaginta sex conflatur. At scio, antiquam fuisse aliquorum sententiam, quæ assereret Neronem à mortuis resurgentem futurum esse Antichristum. Quibus si obiicias Antichristi nomen non esse Neronem, sed illud, quod faciat numerum prædictum, respondet (Vict.) Victorinus in rem præsentem: *Neronem suscitatum Deus mittet Regem dignum dignis, & Christum, qualem meruerunt Iudæi. Et quoniam aliud nomen allaturus est, aliam etiam vitam instituturus, vt sic eum tanquàm Christum excipiant Iudæi. Ait enim Daniel. Desideria mulierum non cognoscet, cùm priùs fuerit impurissimus.* Expende illud: *Quoniam aliud nomen allaturus est, aliam etiam vitam instituturus.* neque enim pessimus homo audebit opera facere, quæ nomini non correspondeant. In illo enim solo nomen suam habet claritatem, in quo illi correspondent facta. Ioan. 1. (Ioan. 1.) videns Iesus Petrum, ait illi: *Tu vocaberis Cephas.* quod interpretatum sonat petram. Et mirabar, quòd rudi adhuc discipulo nomen apponatur, quod non dubitat Paulus apponere Dei filio dicens 1. ad Cor. 10. *Petra autem erat Christus.* Sed admirationem sustulit D. Ambros. ser. 47. dicens: *Petrus ergo pro deuotione Petrus dicitur, & petra pro virtute Dominus nuncupatur. Sicut ait Apostolus, Petra autem erat Christus. Rectè consortium meretur nominis, qui consortium meretur & operis.* (Ambros.) Nullum non nomen meretur quis, cui factis correspondit. Vt pateat felicitas Societatis Iesu, qui Ordo per Ignatium excitatus, non ab Ignatio, sed à Iesu cognominatur, vt de nominis consortio discat, quàm debeat in operibus Iesu assimilari. Nota est Hebræorum lex Ruth. 2. memorata: (Ruth 2.) qua frater solebat defuncti fratris nomen excitare. Accipiebat enim viduam de fratre, & illi iunctus, quos gignebat filios, nomine defuncti fratris agnominabat. Quod mysticè ab Apostolis factum in Christi Ecclesia D. August. notabat in Psal. 44. aiens: *Sumus Christiani, non Petriani. Etsi nati per fratrem defuncti, tamen cognominati nomine defuncti. Per illum nati, sed illi nati.* (August.) Defuncti Iesu semen Apostoli in Ecclesia excitabant, nomine Christi appellantes regeneratos, vt ex nomine cognoscerent, cui nascebantur. Sic Ignatius velut vicinus Christi frater, quando conuersioni eius Maria adfuit. Quos filios in domino genuit, de Iesu nomine appellauit: vt etsi per Ignatium nati, tamen Iesu respondeamus, vt veri filij vero Patri.

1. *Reg.* 25. Nunc ergo, domine mi: viuit Dominus, & viuit anima tua, qui prohibuit te, ne venires in sanguinem, & saluauit manum tuam tibi; & nunc fiant, sicut Nabal, inimici tui, & qui quærunt domino meo malum. Quapropter suscipe benedictionem hanc, quam attulit ancilla tua tibi domino meo. Et da pueris, qui sequuntur te dominum meum. Aufer iniquitatem famulæ tuæ: faciens enim faciet Dominus tibi domino meo domum fidelem, *&c.*

§. XXII.

Magnis conatibus vix potest non adiungi effectus.

QVod fœmina tantis precibus, tot donis negotiabatur, iam supponit obtentum, dum ait: *Nunc ergo, domine mi, viuit Dominus, & viuit anima tua: qui prohibuit te, ne venires in sanguinem, &c.* Adhuc Dauid in via erat ad perdendum Nabalem, adhuc milites suos secum armatos habebat; nondum iusserat arma poni, nondum gradum reflexerat, & Abigail cum eo loquitur, quasi iam placatus esset, quasi iam alienus esset à cogitatione rei sanguinis effundendi, dum ait: *Qui prohibuit te, ne venires in sanguinem. &c.* Sed, vnde scis, ò mulier, Dauidem prohibitum esse, ne virum percutiat? In quo putas placatum esse iam eius animum? An in verbis eius? Sed nihil locutus est. An in vultu? Sed armatus adstat, & armatis cinctus. In quo ergo fundas placatam esse eius mentem. Crediderim id maximè fundatum in ipsius fœminæ obsequiis, & officiis, quòd fœmina viâ arripuerit; quod dona exhibuerit, quòd se humiliauerit, quòd instaret precibus, quòd armatam phalangem non expauerit, vt placaret iratum, clarissimi erat argumenti, quòd tantis conatibus non possit non adesse effectus. Quis enim crederet tantos conatus esse sine effectu? Fuit aliquando filius, qui dum vidit totam paternam domum flammis ardere, ausus est per medias flammas intrare, & parentibus salutis viam offerre. Sic primò liberauit patrem, & denuò flammas aggreditur, vt simul matrem in tuto assereret, nec valuit. Quod mirátus Quintilian. declam. 2. ait: *Facinus est existimare, Iudices, non hoc quoque maximis contigisse conatibus, vt seruaretur & mater.* (Quintil.) Et meritò sapiens Philosophus putat facinus, quòd credantur magni conatus posse sine intentatæ salutis effectu esse. Nunquam enim id solet videri. Hinc Matth. 15. *Ecce mulier Chananæa, à finibus illis egressa clamauit dicens Iesu: Miserere mei, Domine fili Dauid, filia mea malè à* (Matth. 15.)

Dæmonis vexatur, qui non respondit ei verbum. Mulier propriis lares relinquit, viam arripit, vt ad Iesum accedat; & accedens clamat, adorat, reuerentiam non paruam exhibet, & inter tot officia, nec vnum extorquet à Iesu saluiare verbum. Quantum hoc? Ait Origen. homil. 7. in diuersos:
Origen. *Vide aliud nouum, & inexpertum negotium: petit, & obsecrat, & lamentum suum produxit in clamorem, & amator omnium Deus, non respondet ei verbum. Tacet fons vitæ, & pius Medicus continet medicinam, & abnegat curam.* Expende illa: *Nouum, & inexpertum negotium.* Quippe quod tantis conatibus effectus non respondeat, nouum est, & inexpertum, semel, & ad breue tempus visum. Illud commune, & ferè semper expertum, quòd non cassa sint magna conamina. Nota est Zachæi historia, vt ardenter cupiebat videre Iesum, vt nobilis publicanorum Princeps arborem ascenderet, vnde saltem transeuntem videret.
Luc. 19. Quid tunc? Luc. 19. *Et cùm venisset ad locum suspiciens Iesus vidit illum, & dixit ad eum: Zachæe, festinans descende: quia hodie in domo tua oportet me manere.* Nec miror: tantus enim hominis conatus frustrari non debuit, vt dicat
Thom. D. Thom. in Cat. ex Cyril. *Vidit quidem hominis animam promptissimè nitentem ad sanctè viuendum, & eum ad pietatem conuertit.* Expende illud: *Promptissimè nitentem.* nixus enim, & conatus non vulgaris rarò non prosperatur à Deo, vt sortiatur effectum.

§. XXIII.

Stultitia malum homini durius est qualibet alia sensibili pœna.

NOn leue malum, sed maximum petit Abigaïl inimicis Dauid, cùm his verbis eum alloquitur: *Fiant, sicut Nabal, inimici tui*, &c. Dixerat enim paulò antè de Nabale: *Stultus est, & stultitia est cum eo.* Stulti autem similitudo pro maximo malo tribuitur hominibus.
Prouerb. 13. Prouerbior. cap. 13. dicit: *Amicus stultorum similis efficietur.* quasi nihil aliud maius malum proponi possit ei, qui stultis se addicit, quàm quod & ipse habeatur stultus. Quò spectans D. Ambros. lib. 3. Officior. cap. 4.
Ambros. inquit: *Stultitiæ condemnatur, qui contumeliam fecit. Nonne hoc magis fugiendum, quàm mors, quàm dispendium, quàm egestas, quàm exilium, quàm debilitatis dolor? Quis enim vitium corporis, aut patrimonij damnum non leuius ducat, vitio animi, & existimationis dispendio?* Sanè cordato homi-
Osee 9. ni super omnia damna temporalia est, quòd stultus, & mentis inops habeatur, prædicetur. Oseas cap. 9. ait: *Venerunt dies visitationis, venerunt dies retributionis. scitote Israël stultum*, &c. Græcè explicatiùs proponuntur, qui
Cyrill. Alex. sint illi visitationis dies: sic enim legit D. Cyrill. Alexand. *Venerunt dies vltionis, venerunt dies tribulationis.* Ecce tibi vltio diuina instat aduersùs Israëlem, tribulatio magna, & calamitas vrget miseros. Et in quo est hæc vltio? quæ est ista tribulatio, & calamitas? Vnum illud audio: *Scitote Israel stultum.* Explicatè Lyra: *Patet omnibus, quòd populus Israel factus est stultus.* Et quidem inter durissimas tribulationes, & calamitates sensibiles, fortè hæc est omnium prima, quòd quis omnibus fiat stultus, & insipiens. Quò
Basil. trahendus D. Basil. locus dictus 1. tom. in Euangel. histor. in concion. 6. de Antichristo ex Luc. cap. 12.

§. XXIV.

Immisericordi auaro citius, & certius malum accidit, quam aliis peccatoribus.

NOn ait Abigaïl: Fiat Nabal, sicut inimici tui. Sed, *Fiant, sicut Nabal, inimici tui.* Præsumebat enim Nabalis malum iam esse in ianuis, nec differendum vllo modo; sed inferendum statim: non enim cunctantur mala, vt opprimant immisericordes auaros, sed citiùs ad illos veniunt, quam ad alios. Ille durissimus diues, ne quid pauperibus daret, dicebat Luc. 12. *Scio, quid faciam. de-*
Luc. 12. *struam horrea mea, & maiora faciam.* Benè, quod suis destructionem dicit; ædificationem autem non ita benè auguratur. Et quando ipse est, qui destructionem, & reædificationem meditatur, cur, si liceat destruere, non liceat & reædificare? Non licebit reædificare per tempus: quia multò citiùs solent perire immisericordes auari. Ait D. Basil. citatus in Cat. Græca ad hoc D. Luc. caput: *Maiora, inquit,* Basil.
ædificabis: incertum est, si non destructa successori dabit. Nam ipse velociùs migrabit hinc arreptus, quàm illa iuxta auaritiæ ipsius cogitationem erigantur. Expende illa: *Ipse velociùs migrabit hinc arreptus.* quippe immisericordes in pauperes, omnium velocissimè abripiuntur ad mala. Nosti vt Ægyptij persequentes Israëlitas, in ipsa persecutione submersi fuerint marinis aquis, & multò anteà Sodomitæ cælestibus flammis fuerint absumpti. Et esto ij peccatores fuerint; cur eorum supplicium in hac vita cœptum est? Multi enim alij peccatores, & scelestissimi homines in futurum sæculum reseruantur puniendi, cur illis à Deo supplicium maturatum est? De illis locuta Dei Sapientia cap. 19. ait: *Iustè enim patiebantur secundùm suas nequitias. Etenim detestabiliorem inhospitalitatem instituerunt; alij quidem ignotos non recipiebant aduenas; alij quidem bonos hospites in seruitutem redigebant.* Vtrique in hostes crudeles fuerunt; Sodomitæ peregrinos egentes non admisêre: Ægyptij famelicum Israëlem recipientes innumeris ærumnis oppresserunt. Cur mirer, si incunctanter in hos pœna venit? Ait D. Athanas. in Synopsi: *Pro morte verò Ægyptiorum* Athanas.
in mari rubro, fuit ira Dei absque misericordia, & erat populi insolens. Quod propter in humanitatem erga aduenas mala ista passi sint Ægyptij, quemadmodum & Sodomitæ. Sic, qui immisericordia erga pauperes laborauerunt, pœnas non distulêre; sed illas velocissimè, & certissimè, & iustissimè ad se traxerunt. Vt cæteri vitium caueamus; quo festinatissimè ruimus in ineuitabilem ruinam, extremamque miseriam.

1. Reg. 25. Si enim surrexerit aliquando homo persequens te, & quærens animam tuam, erit anima domini mei custodita, quasi in fasciculo viuentiũ apud Dominum Deum tuum. Porrò inimicorum tuorum anima rotabitur, quasi impetu, & circulo fundæ. Cùm ergo fecerit Dominus tibi domino meo omnia, quæ locutus est bona de te, & constituerit te ducem super Israël: non erit tibi hoc in singultum, & in scrupulum cordis domino meo quod effuderis sanguinem innoxium, aut ipse te vltus fueris: & cùm benefecerit Dominus domino meo, recordaberis ancillæ tuæ, *&c.*

§. XXV.

Quod tibi à Deo dari vis, id tu proximis præsta.

PRudentissima fœmina vitæ concessæ viro suo parem remunerationem promittit ex Deo dicens: *Si enim surrexerit aliquando homo persequens te, & quærens animam tuam, erit anima domini mei custodita quasi in fasciculo viuentium apud Dominum Deum tuum.* Quasi diceret: Vbi tu à persecutione viri mei cessans, illi vitam impertiueris: sic Deus te inter multas persecutiones custodiet, & tibi vitam quietam, & securam faciet. Quotiescunque te ab hostibus impetitum videris, ad partem, & sortem euadentium, & viuentium cum Deo peruenies. Et quidem id sapienter asseritur: illud enim certissimè ex Deo habebimus, quod proximis nostris præstiterimus. Elias benè meritissimæ hospitæ suæ filium vnicum mortuum nouit; & totus in lacrymas effusus clamabat ad Dominum 3. Reg. 17. *Etiámne viduam afflixisti, vt interficeres filium eius?* Quod sanè 3. Reg. 17.
mihi semper difficile fuit visum. Quòd Deus tantæ mulieris filium mori vellet; præcipuè quem sciebat statim donandum Eliæ precibus. Si tam citò puer orante Elia resuscitandus erat; cur voluit Deus, vt moreretur? Sanè tunc temporis Elias in magna afflictione habebat positum totum Israëlem: eius enim sententia inhibiti erant cæli,

ne plucrent, & fame enecabantur vniuersi. Occidit autem Dominus filium viduæ, & afflixit matrem eius vehementer: & cùm Elias optaret sibi à Deo donari vitam pueri, & matris leuamentum; curabat & ipse simile quid præstare afflictis Israelitis. Id enim quod proximis præstamus, certiùs à Deo habemus. Hinc aiebat Elias ad Deum apud Basil. Sel. Basil. Sel. orat. 11. *Video, quæ me machinamenta petas: sentio quibus à te arcebar circumuentus sum. Humanitate me respondere postulas, vt iam pro vidua filio supplicauero: Libera, ò Conditor, à morte filium viduæ. occurras & ipse mihi hac conclusione: Libera igitur & tu filium meum Israelem à siccitatis decreto.* Sic necessum est, vt nos præstemus proximis nostris, quod præstari nobis à Deo volumus. Quò respiciebant illa Matth. 6. Matth. 6. *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.* Ea pro de illa: *Sicut & nos, &c.* Præmittere nanque nos debemus in proximos, quæcunque volumus ex Deo venire nobis. Amat enim Deus æmulari opera nostra. Circa quæ ait D. Nicæo. Nicæn. *Iudicium de proximo, quod in tua potestate est, qualecunque fuerit, sententia par erit, & respondebit. Quæ enim apud te statueris, hæc tibi per Deum in diuino iudicio confirmabuntur: Tuam affectionem Deo ad bonum, pro exemplo esse vult, vt tu ad Deum dicas: Quod ego feci, fac; imitare seruum tuum, Domine: remisi debita, nec tu quidem exigas: laxaui dimisi meum debitorem, talis item tuus fiat.* Sic quidquid boni feceris proximo, par tibi à Deo venturum expecta. Is enim est Deus, qui nostra in proximos opera æmulari nobiscum non cessat: siue in bonis, siue in malis, par pari referens. Notum est illud Matth. 2. Matth. 2. *Videns autem Herodes, quòd esset illusus à Magis, iratus est valdè, & mittens occidit omnes pueros, qui erant in Bethlehem.* Sic crudelissimus Rex neci dedit, quotquot biennio illo nati fuerant Bethlehemitis filij. Et quid inde? Accipite Imperfectum homil. 2. in Matth. vbi Imperf. ait: *Post hæc autem dignam pœnam Herodes suscepit. Nam filios suos ipse interfecit, & non interfectos ab alio vidit occidi, vt ne vel paternam super illos demonstraret pietatem in luctu: sed ipse occidit, vt & filios perderet, & de morte eorum crimen acquireret. Viscera sua laniabat in filiis, & dolorem eorum non sensit. Vt quemadmodum paruuli mortem suam non senserunt propter infantiam; sic ille dolorem viscerum suorum non sensit, propter insaniam.* Quod malus in Bethlehemitarum filiis fecerat, idipsum passus est in suis.

§. XXVI.

A Deo facilè & firmissimè à ruina custodimur.

QVis nesciat, quot muros, quas turres, quæ propugnacula, quæ armata agmina paret Rex mundi, vt suos valeat à malo incursu custodire? Apud Deum autem facillimè, & firmissimè sine iis custodiris: dicit enim Abigail: *Erit anima domini mei custodita, quasi in fasciculo viuentium, apud Dominum Deum tuum.* Vt enim ad florum fasciculum tenendum, & custodiendum, non armata, sed nuda paratur manus, & apertus sinus: sic pro viuen- Eucher. tium custodia firmissima manus Dei sufficit, eiúsque sinus. Quò spectans Eucherius in præsenti ait: *Merè omnipotentem prouidentiam describit superne pectoris, cùm dicit, animam viri sancti, quasi in fasciculo viuentium apud Deum esse custoditam: sicut enim facillimum est cuilibet fasciculum herbæ, vel fœni sua manu retentum conseruare, ita virtus Domini omnes per orbem electos ab initio vsque in finem seculi, ne quis ex illis vlla ratione pereat, sine labore conseruat.* Non maiorem inferunt laborem Deo vniuersi, qui conseruantur in vitam, Exod. 4. quam fasciculus homini, vt teneatur in manu, vel in sinu. Id quod aliter ostendebat Dominus metuenti perire in Ægypto, dum Exod. cap. 4 inquit: *Dixitque Dominus rursum: Mitte manum tuam in sinum tuum. Quam cùm misisset in sinum, protulit leprosam instar niuis. Retrahe, ait, manum tuam in sinum tuum. Retraxit, & protulit iterum, & erat similis carni reliquæ.* Ecce tibi, vt in eo, quòd manus applicatur Cyr. Alex. ad sinum, omnis lepra, imò omnis fugit infirmitas. Quò hæc spectant? Ait D. Cyril. Alex. in Cat. Græca: *Ex hoc vt Moyses edoctus est immunditiam omnem, ac sordes Iudæorum facile elui posse, quotiescunque Deus illos ad se admitteret, & quasi in sinu suo iterum eos occuleret.* Tanta est Deo facilitas pro excludendis omnibus malis à suis asseclis, quanta in adhibenda manu ad sinum. Dum in sinu Dei es, ride mœnia, ride turres, ride vniuersa munimenta mundi: securior tibi es ab omni malo incursu. Non nisi amens credet, eos posse perdi, qui à Deo designati sunt ad vitam. Hinc Matth. 2. Herodes, vt natum Regem Iudæorum occideret, *Occidit omnes pueros, qui erant in Bethlehem.* Pro quo Matth. 2. aiebat Imperfect. hom. 2. *Quid agit infensata tua ira, Herodes?* Imperf. *Nunquid potes tu mutare sententiam Dei, aut perdere illum, quem Deus defendit? Sed, quid mirum, si Herodes, homo iniquus, putabat se posse mutare consilium Dei? Ipse denique sapientissimus Salomon, cùm propter peccatum suum, audisset à Propheta, Ieroboam Regem futurum, posuit persequi eum, putans posse eum perdere, quem Deus protegit: quia zelus sapere nescit.* Infensatus fuit Herodes; desipuit Salomon; dum ille Iesum, hic Ieroboam putauit posse perdi. Et quidem illi Reges erant potentissimi: Iesus autem puer paruulus, & Ieroboam priuatus Salomonis seruus: sed vterque erat in fasciculo viuentium, apud Deum, & ideò perdi nequiuère.

§. XXVII.

Diaboli serui per crebras calamitates ad extremam contendunt.

NOn ignorabat Abigail, quid accidat his, qui à Deo deficiunt, vt morem gerant Satanæ: dicit enim: *Inimicorum tuorum anima rotabitur, quasi in impetu, & circulo fundæ.* Vt enim lapis in funda circumagitur, & posteà iacitur: sic impij à Diabolo, iugi perturbatione, & sollicitudine versantur; & tandem in extremum excidium Angelom. abeunt. Quò spectans Angelomus in præsenti fatur: *Inimici eius insistentibus sibi aduersitatibus, sicut lapis funda circumactus, sic instabili motu perturbandi, & suis essent expellendi finibus, vel etiam ab humanis rebus auferendi.* Mihi crede: nunquam suos sinit quiescere Satanas: multis illos in præsenti perturbationibus versat, exagitat, vt tandem eos in æternum perire faciat. Aiebat Iesus ad discipulos suos Luc. 22. Luc. 22. *Ecce Satanas expetiuit vos, vt cribraret, sicut triticum.* Non quidem expetit Satanas homines, vt eos in quiete habeat, & securitate: sed, vt eos agitet, verset, & post mille perturbationes præcipitet in barathrum. Ait D. August. in Psalm. August. 100. *Quid est vexare, sicut triticum? Quomodo ab homine triticum non manducatur, nisi primò attritum, vt panem faciat: sic neminem manducat Diabolus, nisi primò per tribulationem euerterit, contriuerit, vt manducet.* Hic est Diaboli mos erga suos, vt eos plurimis exagitet, multis repleat amaritudinibus, antequàm perdat funditùs. Hinc Matth. 8. dicit: *Cùm venisset* Matth. 8. *Iesus trans fretum in regionem Gerasenorum, occurrerunt ei duo habentes dæmonia de monumentis exeuntes.* Quippe Dæmones, quorum dominabantur, clausos habebant in defunctorum sepulchris, vt meritò dicat D. Basil. Sel. orat. 23. Basil. Sel. *Cùm ipsi Dæmonum essent domicilium, pro domicilio habebant monumenta.* Hanc ab hospite suo Satana habebant sedem, nimirum, vt sepulti iacerent viui. Pro quo ait eleganter Paschasius libr. 5. in Matthæum: *Attende, quæ sæuitia* Paschas. *Dæmonum, quíve furor, aut quæ rabies erga humanum genus, dum ferre nequeunt mori homines, quos viuos gestiunt sepelire, & seipsos sepulcris mandant, vt homines redigant in sepulcra. Digna quidem vtrorumque conditio, vt qui cælo præsidere nolunt, pascantur cadaueribus, & soginentur putredine, delicientur fœtore, quibus tota voluptas est vitiis deseruire.* Hæc misera conditio eorum, qui malunt Satanæ, & vitiis, quàm Deo seruire; vt per ærumnarum moles currant ad vltimum perditionis periculum.

§. XXVIII.

Nunquam non pauenda Principi iniusta sanguinis effusio.

MEritò ad Dauidici regni quietem putat Abigail pertinere, quòd ab innocentium sanguine effundendo abstineat, dicit nanque: *Cùm ergo feceris Dominus tibi domino meo omnia, quæ locutus est bona de te, & constituerit te ducem super Israel, non erit tibi hoc in singultum, & scrupulum.* Non absolutè dicit: Quandiu vixeris, non tibi erit hoc in scrupulum. sed notanter ait: *Quando constituerit te Deus ducem super Israel.* Quasi peculiare hoc sit Principibus, quòd illis magis pauenda debeat esse innoxij sanguinis effusio: quid

enim innoxius sanguis effunditur ab eo, qui principatum ascendit; nunquam cessat clamare contra illum. Oseæ cap. 1. ex meretrice natus est filius, de quo locutus Dominus ait: *Voca nomen eius Iezrahel: quoniam adhuc modicum, & visitabo sanguinem Iezrahel super domum Iehu; & quiescere faciam regnum domus Israel.* Vbi noster posuit: *Super domum Iehu.* Septuag. habent: *Super domum Iuda.* Et mirabar, quòd modò Dominus ruinam minetur vniuerso Israelis regno propter sanguinem in Iezrahel effusum. Fuerat enim antiquitùs Naboth iustus à Rege Achabo occisus, cuius sanguis Iezrahelem ciuitatem fœdauerat. Processerant inde multi anni; nec tamen sanguinis illius clamor cessauerat aduersùs regnum Israeliticum clamare. Neque vnquam iustissimus iniquitatum vindex Deus cessauit repetere pœnam de illo effuso sanguine: ait enim ibi Cyril. Alex.

Osee 1.

Cyr. Alex. *Nascitur ergo Prophetæ puerulus, cui nomen inditur Iezrahel, velut Deo commissum in Naboth peccatum recordante. Vero namque iusto, & religioso iniustè trucidato, quonam do iustorum tutor, ac patronus quieuisset? Conticiscunt igitur promeritis arcum Israel, &c.* Expende illa: *Quomodo iustorum tutor, ac patronus quieuisset?* Quippe, vbi sanguis innoxius effunditur, præcipuè à Principibus, nescit Deus quiescere aduersùs illos, donec plenam vltionem percipiat, in ipsius principatus ruina. Quò spectans Habacuc cap. 2. ait: *Væ qui ædificat ciuitatem in sanguinibus, & præparat vrbem in iniquitate.* Quæ meditatus

Habacuc.

Theodor. Theodoret. sic expendit: *Lamenta, & luctibus dignus es, qui ex iniustis cædibus regnum tuum auxeris, & non intellexeris, vt Deum omnipotens abs te reposcet rationes vitæ iniquè transactæ. Nam, si hoc cognouisses, non potestate, seu igne quodam vsus fuisses in multas nationes, nec in inexpiabilia mala incurrisses.* Non quidem triumphis, sed lamentis est prosequendus Princeps, qui sanguinem innoxium profundit: nunquam enim Deus non illum de manibus eius exquiret; imò ex ipso, quòd quis innocentèr percussus à Principe, iam inde iudicij authoritatem habet, qua perdat Principem. Dan. 13. ab iniquis Iudicibus sententiam mortis vt audiuit Susanna, ait Text. *Exclamauit voce magna Susanna, ac dixit: Deus æterne. &c.* Circa quæ D. Ambros. lib. de fug. sæcul. cap. 9. ait: *Cùm morte damnaretur, exclamauit, quasi Iudex reorum, arbitra calumniantium, & innocentis conscientiæ authoritate diuinam sibi in iudicium accersiuit cognitionem; non timore mortis perrita; sed arguentis censura potestate percussa.* Sic ibi: quippe innocentia patientis potestatem sumit ex Deo ad suos occisores perdendos.

Dan. 13.

Ambros.

1. Reg. 25. Et ait Dauid ad Abigaïl: Benedictus Dominus Deus Israël, qui misit hodie te in occursum meum; & benedictum eloquium tuum; & benedicta tu, quæ prohibuisti me hodie, ne irem ad sanguinem, & vlciscerer me manu mea. Alioquin, viuit Dominus Deus Israël, qui prohibuit me, ne malum facerem tibi, nisi citò venisses in occursum mihi, non remansisset Nabal, &c.

§. XXIX.

Sic verba componenda, vt vtilia sint auditoribus.

NOn solùm Dauid mansuefacti animi gratias Deo reddit; sed & Abigaili. & eius primùm verbis: ait enim: *Benedictus Dominus Deus Israel, qui misit hodie te in occursum meum; & benedictum eloquium tuum; & benedicta tu, quæ prohibuisti, &c.* Non solùm Deus & Abigail benedicuntur; sed & expressissimè Abigailis eloquium in benedictionem venit: quippe ait: *Benedictum eloquium tuum.* Nec miror, fœminæ eloquium benedici, quod sic formatum fuerat, vt iratum ad mansuetudinem, & hostem ad amicitiam redderet. Quod in Sponsa sua laudabat Dominus, Cant. 4. fatur: *Sicut vitta coccinea labia tua, & eloquium tuum dulce.* Amat enim Dominus in suis domesticis illud eloquium, quod pariat dulcedinem audientibus, illósque ad suauitatem referat. Vt dicat Guillelmus Abbas apud Delrium in Tropol. *Sunt, qui vtilia quidem dicunt; sed tamen insipidè. & amarè dicendo auditoribus vtiles non sunt. Mulcendi ergo sunt auditores sermonis dulcedine, ne vtilia inutiliter audiant. Vnde scriptum est: Qui dulcis est eloquio, maiora percipiet. Prouerb. 16. Item. Sapiens in verbis seipsum amabilem facit. Eccles. 20. Item, Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos.* Habent equidem hoc dulcia verba, vt in audientium animis nouas excitent flammas amoris. Ad ingressum Mariæ clamabat Elisabeth Luc. 1. *Vnde hoc mihi, vt veniat Mater Domini mei ad me? Ecce enim, vt facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio infans in vtero meo.* Antequàm Maria accessisset, infans in vtero Elisabeth existens in peccato originali erat, & inde Dei habebatur inimicus. Modò ad Mariæ verbum exiliens in vtero totum se sistit Deo: adeò potens fuit Mariæ verbum, vt vel in frigido corde peccatoris pinnas diuini amoris accenderet. Ait Beda hom. 1. in præsenti: *In vno, eodémque momento cum voce salutantis Mariæ gaudium nascitur infantis: quia dum vox ad aures peruenit corporales, virtus spiritualis cor intrauit Audientis, nec solùm Genitricem, sed & sobolem amore Domini aduenientis accendit.* Dulcis Mariæ vox in frigido adhuc pectore infantis flammas diuini amoris excitauit; sic suauis valet frigida peccatorum pectora calefacere. Hinc, Ioan. 10. dicit: *Sustulerunt lapides Iudæi, vt lapidarent Iesum. Respondit eis Iesus: Multa bona opera ostendi vobis ex Patre meo, &c.* Lapidibus armatos videt, & non fugit Iesus, sed eum illis colloquium protrahit. At suprà suprà Ioan. 8. dicit: *Tulerunt ergo lapides, vt iacerent in eum: Iesus autem abscondit se, & exiuit de templo.* Vtrobique armantur lapidibus Iudæi, quos in Iesum iaciant, sed primò Iesus se abscondit, secundò non se abscondit, sed illos placidè alloquitur. Et cur non etiam in secundo casu fugit? Cur ibi non ad fugam, sed ad placida verba se confert? Qui nouerat placidæ vocis efficaciam ad calefaciendas animas, noluit hoc remedio gelidos in iniquitate Iudæos fraudare. Ait D. Cyril. Alex. lib. 7. in Ioan. cap 11. *Vt nihil non tentatum relinqueret, quod eorum saluti conducere putaretur: Placida enim verba, ac mitia, iracundia concitatum animum mitigare solent, & ad mansuetudinem reducere.* Peritus Medicus remedia variabat, & vsus aliquando fuga, modò ad verba recurrit mitia, vt quæ soleant suauiare vel furibundos. Addítque exemplum de nostro dicens: *Quod nobis ipse Dauid suo prodit exemplo, curus destrictum mucronem in totius domus Nabal exterminium, ipsa Abigail vxor eius sua suaui loquentia, & humanitate, vagina recondidit.* Sic ibi.

Cant. 4.

Guill. Abb.

Luc. 1.

Bed.

Ioan. 10.

Ioan. 8.

Cyr. Alex.

§. XXX.

Qui amore agitur, non potest non pati, quæcunque dilectum suum pati videt. Vbi de Maria, & Iesu.

SApienter dicebat Dauid: *Prohibuit me, ne malum facerem tibi.* Sed Dauid non iurauerat malum facere fœminis, sed viris: dixerat nanque: *Si reliquero de omnibus, quæ ad ipsum pertinent, vsque mane mingentem ad parietem.* Qua elocutione, vt benè notat Carthus. & Abulen. non comprehendebantur fœminæ, sed viri. At, quia Abigail amabat Nabalem, vt bona eius vxor, quidquid mali inferendum Nabali credebatur, non poterat non dilectrici eius coniugi infligi. Quæ te pertingent tela, quæ non peruadant priùs dilectorem tuum? Aiebat Simeon ad Mariam, Luc. 2. *Tuam ipsius animam doloris gladius pertransibit.* Et quis gladius pertransiuit animam Mariæ, nisi gladius, qui transfodit dilectum filium? Pulchrè ait D. Bernard. serm. in cap. 12. Apocal. *Verè tuam, ò beata Mater, animam gladius pertransiuit. Alioqui non nisi eam pertransiens, carnem Filij tui penetraret.* Sic Mariæ anima per amorem adhærebat Christo, vt nulla cuspis posset Christi carnem attingere, quin priùs, aut simul pertransiret Mariam. Crede mihi, nequit separari à passione, qui non separatur à patientis amore. Ait Matth. cap. 2. de Ioseph: *Qui consurgens accepit puerum, & Mariam Matrem eius nocte; & secessit in Ægyptum.* Expende illud: *Et secessit in Ægyptum.* Non solus ibat Ioseph; sed & Maria, & puer ibant cum illo. Cur ergo non dixit, quòd secesserunt? Cur singulariter maluit dicere de solo Ioseph, quòd secessit? Nonne & puer Iesus secesserat? Absit: imò, vt relinquebantur puerili coætanei eius, qui Herodianorum militum gladios paterentur, non poterat Iesus separari ab illorum passione, vt in ipsos adacta tela in se susciperet. Ait Sedulius lib. 2. c. 6. *Iuste necatos tamen infantes, quos occubuisse certum est, non periisse; quanquàm Christus abfuerit, absens*

Carthus.

Bernard.

Matth. 2.

Sedul.

esse

esse non potuit, qui per multa Sanctorum semper infirmus, ultimus pro se corporibus irrogata pro motu sentit in se supplicia. Nunquam solus patitur amator Christi; sed, quæ in illum retorquentur tela, simul Iesum transuerberant. Vt meritò videtur D. Athanas. Christi sponsas ab Arrianis laniari, earúmque latera iaculis transfodi, dicat in Apol. ad Constant. Imper. prope finem: *Lateribus earum ita iam certò lacerentur, vt nunquam quicquam tale, ne facinorosissimi quidem homines sint passi. Pilatus enim, qui inseruiebat per id tempus Iudæis, lancea vnum latus Saluatoris perfodit: isti autem rabie sua Pilatum vicerunt, cùm non vnum latus Christo; sed vtrumque lacerarint. membra enim virginum præcipua, & propria Christi sunt.* Expende illud: *Non vnum latus Christi, sed vtrunque lacerarunt.* Et quidem illi non Christi, sed virginum latera lacerabant: at in dilectis sponsis suis non poterat non reputari Christus eadem tormenta in illis pati. Tantus est in Christo suorum amor! Athanas.

1. Reg. 25. Venit ergo Abigaïl ad Nabal: & ecce erat ei conuiuium in domo eius, quasi conuiuium Regis: & cor Nabal iucundum: erat enim ebrius nimis: & non indicauit ei verbum, pusillum, aut grande vsque manè. Diluculò autem, cùm digessisset vinum Nabal, indicauit ei vxor sua verba hæc, & emortuum est cor eius, & factus est quasi lapis, cúmque pertransissent decem dies, percussit Dominus Nabal, & mortuus est.

§. XXXI.

Soliditas, & veritas in solo Deo, & Christo eius.

CRediderim Nabalis conuiuium non vocari absolutè regium, sed quasi Regis; vt eius vacuitas ostenderetur: dicit nanque Textus: *Ecce erat conuiuium in domo eius, quasi conuiuium Regis.* quasi conuiuium Regis erat, non verè conuiuium Regis, nihil enim verum, solidúmque inuenitur extra diuinissimi Regis mensam Vt dicat ipse Ioan. 6. *Caro mea verè est cibus, & Sanguis meus verè est potus.* Quid est, *verè est cibus, & verè est potus*; nisi, quia in solo illo summi Regis conuiuio soliditas est, & veritas: Hinc 1. Reg. 5. vbi arca Dei capta est à Philisthinis, & introducta in templum Dagon, eiúsque lateri in altari apposita: *Ecce Dagon iacebat pronus in terram ante Arcam Domini* Et cur Dagon sic cedit Arcæ Domini? Euseb. Cæsariens. apud Drusium lib. 1. qu. 82. explicans nobis, quis fuerit Dagon, ait: *Dagon inuento frumento, & aratro vocatus est Iupiter Aratrius.* Sic nomen Dagonis deducit non a Dag, qui est piscis, sed à Dagan, quod est frumentum. Ne miremur, quòd vniuersæ mortalium segetes cedant arcæ, in qua erat cæleste manna, & solum verum conuiuium Summi Regis. Non enim quærendum aliquid est, nisi apud Deum, & Christum eius. Ex quo monebat Paul ad Coloss. 3. *Quæ sunt sursum, quærite, vbi Christus est in dextera Dei sedens: quæ sursum sunt, sapite, non quæ super terram.* Et cur non quæ super terram? Dixerat 1. ad Corinth. 7. *Præterit enim figura huius mundi.* Super terram figuræ currunt, non veritates, quæ solùm in Deo, & Christo eius inueniuntur. Ait D. Paulinus epist. 4 *Omnia, vt Ecclesiastes ait, sub Sole vanitas. Proinde super Solem veritas. Ita & qui in veritate consistunt, etiamsi intra mundum viuant habitatione corporea; tamen supra mundum sunt conuersatione cælesti. Et astrorum choros, & cælorum polos euolantes sphæram scandunt, & supernadant, celsiorisque elementis agunt; non subditi rebus, & vsibus elementorum; sed affixa in Christo vita superiores mundo stant, manentes in eo, qui est super omnia Deus.* Sic qui veris inhiant, necessum est, vt mundialia supcrent, & supra Solem agant, vbi Christus est in dextera Dei Patris, in quo vno vera, & solida possunt capi. Huc trahe dicta tom. 3. de Christo figurato, lib. 7. cap. 20. §. 4.

Ioan. 6.
Euseb.
Coloss. 3.
1. Cor. 7.
Paulin.

§. XXXII.

Conuiuia rarò non ominosa hominibus.

DIctutus facet Textus extremam Nabalis ruinam, ab eius incipit regali conuiuio dicens: *Ecce erat conuiuium in domo eius, quasi conuiuium Regis, &c.* Et ecce simul conuiuium, & ruina: nihil enim magis iunctum Nabalis morti, quàm eius conuiuium. Sic ferè semper conuiuia ominosa sunt hominibus. Aristobulus captus à Pompeio, tenebatur in vinculis: illum Cæsar soluit, & Hierosolymam misit, vt suos armaret in Pompeium. Redit ille alacer in patriam, & dum à suis excipitur, inter festiua conuiuia occubuit. Rem miratus Egesippus lib. 1. cap. 22. ait: *Ita lusæ sunt dispositiones Cæsaris, & destitutæ Aristobuli cupiditates, noua quadam mutationum varietate, vt tutior fuerit exul inter hostes, & in vinculis captiuus, quàm inter suos ciues, dominus in cubiculo, Rex in conuiuio.* In vinculis erat captiuus, & exul; sed viuebat, sed nullum vidit mortis periculum, restituitur suis, dominus erat in domo, & patria sua, primus videbatur in conuiuiis, sed ibi amisit vitam. Sic conuiuia illi tristiora erant, quàm carceres, & vincula. Et quando conuiuia non initia luctus? Amoni conuiuium præambulo fuit mortis, 2. Reg. 13. Et Simoni Machabæo, 1. Machab. 16. & filiis Iob c. 1. Balthasari Regi assidenti in conuiuio, Dan. 5. *Apparuerunt digiti, quasi manus hominis scribentis contra candelabrum in superficie parietis, &c.* Quæ verba sic ponit Arabicus Alexandr. *Egressi sunt digiti manuum è pariete contra lucernam super calice, Rege vidente, &c.* Digiti è pariete egrediebantur, qui mortem Regis firmarent. Sed illud notandum, quòd dicuntur digiti illi apparuisse *super calice.* Vt enim manus in margine posita ostendit paginæ notandam clausulam; sic digiti illi apparentes super calice ostendebant totam illius tragœdiæ clausulam esse in potu conuiuali. Quid enim in conuiuiis certius ostendi solet, quàm mors inopinabilis? Sapiens Esther, dum ruinam Amano parat, illum ad conuiuium trahit: sic enim ait cap. 5. *Veniat Rex, & Aman ad conuiuium, quod paraui ei: & cras aperiam Regi voluntatem meam.* Cur ad conuiuium vocat, quem cupit occidere? Vocat ad conuiuium, ne mortis retia effugiat. Ait Rupert. lib. 8 de victor. Verbi Dei, cap. 18. *Ad conuiuium vtrumque inuitauit, amicum, & inimicum, Regem, & Aman. Prudenter prouidebat illi apertè inimicitiam, vnde effugere non posset hostis homicida.* Ea quippe sunt profanis conuiuia, quæ penitus effugiendæ mortis aditum occludant. Imò sic de iis Clichtoueus obseruat commentarii in lib. 2. de Fide orthodoxa à Damasceno scriptum, cap. 13. *Quinimò, vbi repentina describitur vltio, & subitanea plaga à Deo hominibus immissa, annotatur eam illis potissimùm, qui corporalibus delitiis erant intenti. Nempe, apud Matth. 24. nos admonet Dominus, quòd diebus Noe ante diluuium erant comedentes, & bibentes vsque ad eum diem, quo intrauit Noe in Arcam, & non cognouerunt, donec venit diluuium, & tulit omnes. Sic Luc. 17. dicitur de Sodomis, quod edebant, & repentina Dei vltio omnes perdidit. Rursus seruus nequam manducansque, & bibens cum ebriosis inspectato Domini aduentu perhibetur damnandus. Et Satan in filios Iob comedentes, & bibentes vinum ruina inopinata domus oppressit.* Sic tibi, vt videas, quantis malis subsint conuiuia.

Egesip.
2. Reg. 13.
1. Mach. 16.
Iob 1.
Dan. 5.
Esther. 5.
Rupert.
Clichtou.

§. XXXIII.

Maximum indicium ebrietatis est, quòd Deum tibi infensissimum non sentias, sed læteris interea.

NOn paruæ ebrietati tribuit Textus, quòd erat Nabal lætus, & iucundus, dum ait: *Et cor Nabalis iucundum: erat enim ebrius nimis* Et post armatum in se verbis iniuriosis Dauidem hostem validissimum, quomodo iucundidaretur, & gaudio vacare posset, nisi ebrius nimis esset? A summa credo ebrietate venire, quòd irritatum hostem non meminerit, sed vacet deliciis. Qua ebrietate correpti sunt, quicunque post offensum Deum, post acuminata tela diuinæ iustitiæ, hostiles Dei iras in se trahunt, & gaudiis mergimur huius vitæ. Sapiẽter ad tales vociferabatur Ioel c. 1. dicens: *Expergiscimini, ebrij, & flete, & vlulate, omnes.* Ioel. 1.

Ebrios vocat ad somni excussionem, ad fletum & lamentum, quasi enim essent somno ebrietatis sepulti, longè ab omni re luctus & tristitiæ; sic monet, vt sumant tantæ ebrietati contraria, nimirum, vigilantiam, lacrymas, & luctum. Et cur ebrios vocat, quos minimè flentes videt? An si flerent, iam non ebrij? Planè; quia vt sobrietatis signa sunt periculorum sensus, & fletus ortus ex illorum timore; sic ebrietatis indicium est maximum, quòd pericula tuis operibus comparata nec sentias, nec fleas, sed longè sis ab omni tristitia, lætus in extremo discrimine. Ex quo eleganter aiebat D. Gregorius lib. 33. Moralium,

Gregor. cap. 27. *Ebrij quippe vocati sunt, qui mundi huius amore confusi, mala non sentiunt, quæ patiuntur. Quid est ergo dicere: Expergiscimini, ebrij, & flete; nisi somnum vestræ insensibilitatis excutite, & in deuastatione cordis tot sibi succedentibus vitiorum pestibus vigilantibus lamentis obuiate?* In malis es, vndique cingeris hostilibus diuinæ iustitiæ spiculis, & non sentis; sed magis instas sæcularibus gaudiis, prorsus longè factus à fletibus: planè ebrius es, profunda te ebrietas tenet. Væ tibi nisi vigilaueris, nisi ebrietatem dimiseris, & vacaueris fletibus. Huc spectat Isaias cap. 28. *Væ coronæ superbiæ, ebriis Ephraim, & flori decidenti, gloriæ exultationis*

Isaia. 28. *eius, qui erat in vertice vallis pinguissimæ, errantes à vino. Ecce validus, & fortis Dominus, sicut impetus grandinis,* &c. Expende appositiua illa, nimirum: *Coronæ superbiæ, ebriis Ephraim, flori decidenti, gloriæ exultationis.* Proculdubio superbus, floridus, exultans, gloriosus, ebrius est, profundissimáque ebrietate laborat, dum non sentit spicula Dei illi iam iam imminentia. Deus fortissimus ad perdendum iratus est in te; & tu floridus, redimitus rosis, exultans in gaudio? Non negabo te ad partem pertinere ebriorum.

§. XXXIV.

Auaritia deploratissima vitiorum.

FActus Nabal certior de imminente hoste, de appropinquante iam iam suorum omnium excidio, obriguit præ timore; nec tamen resipiscentiæ vllum signum dedit:

Caietan. sic enim ait Textus: *Indicauit ei vxor sua verba hæc, & emortuum est cor eius, & factus est quasi lapis.* Circa quæ Caiet. *Mors cordis appellatur tam mala dispositio interna in animo, vt tanquam mortuus animus fuerit, sine opere, & sine resipiscentia.* Tenuit cor hominis ingens timor, & periculi pauor; sed nulla illum tenuit resipiscentia. Tristitia homini ariditatem lapidum inuexit; sed nullam inhumanitatis suæ inuexit pœnitentiam. Miraris, quòd sic timeat, & non resipiscat? Crede mihi, hoc auarorum proprium est: nulla inter mortis, damnationísve pericula sciunt pœnitere, quod non dederint. Adeò auaritia lethalis est, vt super omnia alia vitia homines perdat. Post somniatæ statuæ partes enumeratas, vt caput aureum, pectus argenteum, ventrem æneum, crura ferrea habuerit, dicebat Daniel cap. 2. Regi:

Dan. 2. *Tu es ergo caput aureum. Et post te consurget regnum aliud minus te.* Et cur regnum futurum post Nabuchodonosor creditur minus illo? In Nabuchodonosor auri principatus, & dominatio ostendebatur: & meritò post auri dominationem reliqua omnia alia vitia minora creduntur ad homines perdendos. Quò spectans Rupert. lib. 6. de victor.

Rupert. Verb. Dei, cap. 17. ait: Sanè quod dixit Daniel ad Nabuchodonosor: *Tu es ergo caput aureum, & post te consurget regnum aliud minus te. Libenter sic accipimus, vt subintelligamus, ad nequitiæ, & malitiæ opus. Quia, videlicet, regnum illud contra verbum promissionis diuinæ minùs egit.* Equidem minoris momenti sunt, quæ fiunt ab aliis, vt perdantur cælestia, quàm quæ fiunt ab auri amore, ab auaritiæ affectu. Is, in quo intrauit, omnia virtutis, & innocentiæ funditùs perdit. Dicebat Balaam Num. 23. *Moriatur anima mea morte iustorum, & fiant nouissima mea horum similia.* Sic afficiebatur

Num. 23. homo conspectu iustorum, vt eorum similitudinem sibi cuperet in fine. Post paululum autem cap. 24. dicebat ad Regem Sanctorum inimicum: *Pergens ad populum meum, dabo consilium, quid populus tuus populo huic faciat,* &c. Sic aduer-

Ibid. 24. sùs Sanctos promittit consilium, & vnde iam citò mutatus? Nonne ipse modò optabat Sanctis commori? Quomodo tam subitò oblitus est sanctitatis, & virtutis concupitæ? Ait D. Gregor. 33. Moral. 21. *Contra eorum vitam, quibus se similem etiam moriendo fieri poposcerat, consi-*

Gregor. *lium præbuit, & cùm occasionem de auaritia reperit, illicò oblitus est, quidquid sibi de innocentia optauit.* Ecce tibi, vt intrante auaritia, illicò omnia virtutum semina funditùs perduntur, vt sciamus, quàm post illam minoris momenti sunt alia vitia. Adeò vt victa auaritia, facili negotio reliqua omnia credantur posse vinci. Aiebat Dominus

Ioan. 12. Ioan. 12. *Ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum.* Et tamen exaltatus à terra, in Cruce apparuit, & rari fuerunt, qui tunc ad Iesum tracti sunt. Quomodo ergo credentur tracta omnia ad Iesum? Theophylact. in cap.

Theophyl. 23. D. Lucæ ait: *Et hoc, quod dixit Dominus: Quando exaltatus fuero, traham ad me omnes; nunc videtur consummatum. Exaltatus in Cruce traxit latronem, traxit Centurionem.* Et meritò, dum traxit latronem, & Centurionem, creditur Iesus traxisse omnes; vt enim in latrone, & Centurione, qui ardenter pecuniis inhiant, auaritia deuicta est; sic inde reliqua omnia vitia creduntur deuicta, & tracti vniuersi ad Deum.

§. XXXV.

Tristitia, mœrorisve malum omnium acerbissimum.

NOtanter dicitur Nabal à Deo interemptus; quippe ait Textus: *Cùmque pertransissent decem dies, percussit Dominus Nabal, & mortuus est.* Nec ob aliud crediderim, quòd Deus dicatur Nabalem percussisse, nisi ad ostendendam summam illi plagam inflictam: quæ sanè fuit ingens animi tristitia, & mœror, quo audita vxore correptus fuit: dicit enim Iosephus lib. 6. *Sequenti verò die, postea-*

Ioseph. *quàm sobrio rem totam exposuit, in tantum mœrorem eum coniecit, vt toto corpore syderatus, decima pòst die mortem obiret.* Ecce tibi à Deo peracta percussio, nimirum, mœror iniectus hominem perdidit; quod fuit malum omnium acerbissimum. Castigaturus Dominus mulierem Genes. 3. *Multipli-*

Genes. 3. *cabo ærumnas tuas, & conceptus tuos: in dolore paries filios,* &c. Quæ verba sic a Chrysost. leguntur: *Multiplicans multiplicabo mœrores tuos, & gemitum tuum. In tristitia generabis filios.* Vide, vt tota pœna à Deo mulieri inflicta, in mœrore sit, & tristitia. Et cur auctrix peccati fœmina mœrore solo

Chrysost. castigatur, nisi quia hæc pœna omnium putatur acerbissima? Ait D. Chrysost. epist. 8. ad Olymp. *Multiplicans, inquit, multiplicabo mœrores tuos, & gemitum tuum. In tristitia generabis. Nusquam dolor, nusquam labor, & sudor, sed mœror, & gemitus. Et illa, quæ ex ea vindicta descendit, doloribus, & infinitis mortibus est coæqualis; imò, etiam multò deterior.* Sic Sanctus super omnem pœnam ponit pœnam tristitiæ. Et paulò anteà illam explicans ait: *Tristitia animarum crudele tormentum est, dolor quidam inexplicabilis: & iudicium omni iudicio vindictáque deterius. Nam & vermi est similis venenato, non solùm carnem; sed animam ipsam permens. Tinea non solùm ad ossa, sed ad corda pertingens: perpetuus quidam carnifex non animam dilanians, sed vires animæ consumens; & iugis nox, ac tenebræ profundæ, & tempestas, & turbo, febris non apparens omni igne validiùs incendens, & pugna requiem non habens,* &c. Quid hoc malo acerbius? Sanè tantum malum est tristitiæ, vt qui in Sanctis veteris Testamenti præmiserat vincendæ mortis exemplum, in solo Iesu voluit ostendere, vt vinci potest

Matt. 26. tristitia. Hinc ad passionem accedens dicebat Iesus Matth. 26. *Tristis est anima mea vsque ad mortem.* Discipuli au-

Actor. 5. tem Actorum cap. 5. *Ibant gaudentes à conspectu Concilij: quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati.* Homines gaudent in pœnis; Filius Dei maluit tristari: & cur magis sibi elegit tristitiam, quando cæteris dedit gau-

Ambros. dia? Ait D. Ambros. lib. 10. in Lucam: *Homo enim in plaga, & sciens, inquit, ferre infirmitatem, nos voluit erudire, vt, quia in Ioseph didiceramus carcerem non timere; mortem vincere disceremus in Christo: & quod est amplius; quemadmodum futuræ mortis mœstitiam vinceremus.* Expende ab illis: *Et, quod est amplius,* &c. Quippe supra carceres, supra equuleos, supra mortem est tristitia; quam vincere ab vno Iesu didicimus primùm.

1. *Reg.* 25. Quod cùm audiuisset Dauid mortuum Nabal, ait: Benedictus Dominus, qui iudicauit causam opprobrij mei de manu Nabal, & seruum suum custodiuit à malo,

à malo,& malitiam Nabal reddidit Dominus in caput eius. Misit ergo Dauid,& locutus est ad Abigail, vt sumeret eam sibi vxorem. Et venerunt pueri Dauid ad Abigail in Carmelum, & locuti sunt ad eam, dicentes: Dauid misit nos ad te, vt accipiat te sibi in vxorem. Quæ consurgens adorauit prona in terram, & ait: Ecce famula tua sit in ancillam, *&c.*

§. XXXVI.

Non parua dignitas personæ in verborum modestia elucet.

VOcatur Abigail in vxorem eius, cui & ipsa regnum debeti paulò antè prædixerat;& cùm ad futuri Regis coniugium vocatur, quid ancilla ? Ait Tcatus: *Consurgens adorauit prona in terram, & ait: Ecce famula tua sit in ancillam, vt lauet pedes seruorum domini mei.* Iam magnificentia regni radiabat in Abigaile: tanta nanque verborum modestia fœminam ostendebat ad regnum ire. Sic Maria requisita, vt Mater Dei fieret, respondit Luc.1. *Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundùm verbum tuum.* In re,& merito Dei Mater eligebatur: in ore suo vocabatur ancilla. Et cur ancillam te vocas, cùm Mater, & Regina eligeris ? Pulchrè ait D. Ambrof. ibi: *Ecce enim ancilla Domini apparatus esse ipsis* Expende vocem, *apparatus*, quæ magnificentiam significat (alepinos vt tamin verbo modestissimo ancillæ magnificentissimum quid præparati cordis indigitet: nunquam enim non à modestis verbis aliqua magnitudo, & excellentia personæ non assulget. Monebat Iesus Matth. 5. *Ego autem dico vobis, non iurare omninò, neque per cælum quia thronus Dei est, neque per terram, quia scabellum pedum eius, neque per Ierosolymam, quia ciuitas est magni Regis.* Sanè Ierosolyma ciuitas erat magni Regis, nimirum, Christi Domini, & eius dicata gloriæ: cur ergo non capitate dicit: *Quia ciuitas mea est?* Ille Rex Babylonis dicebat Dan. 4. *Nónne hæc est Babylon magna, quam ego ædificaui in domum regni?* ut & Iesus verus Rex Regum non dicit de Ierosolyma: quia ciuitas mea est? Pugitmeus Iesus verborum iactantiam, quæ bouinam hominum stultitiam præferunt, amauit verborum modestiam, qua magis eius magnitudo, & præstantia elucerer. Vt dicat Sedul. lib. 1. Paschalis, cap. 21. *Neque per Ierosolymam, quia ciuitas Regis magni est Tanquàm si diceret, mea, qui apertius dissimulauit exprimere, vt humilitate sermonis culmen suæ panderet maiestatis.* Maximè panditur maiestas, & præstantia personæ in modestis verbis, & humilibus: vera enim magnitudo, & præstantia ad modestiam verborum inclinat. Tres illi pueri nactian fornace ardenti Filij Dei consortium, & inaudito miraculo insigniti, sic cœperunt clamare Daniel. 3. *Benedictus es, Deus patrum nostrorum, & laudabilis, & superexaltatus in sæcula.* Et iure possent dicere: Benedictus Deus noster. Cur maluerunt Deum patrum suorum, quàm suum vocare? Ait ibi Catena Græca: *Post tantam virtutem adhuc ad suos patres confugiunt dicentes: Deus patrum nostrorum quamuis enim maioribus rebus ornati erant, tamè se submissè gerebant.* Excellentia, qua fulgebant, agebat illos, ne quid magnum suum prædicarent; sed verbis modestis altitudinem animi monstrarent.

Luc. 1.

Ambrof.

Matth. 5.

Daniel. 4.

Sedul.

Daniel. 3.

Cat. Græc.

§. XXXVII.

Summa felicitas coniugum, nec in æternitate disiungi.

NE mireris, quòd Abigail vel inter mariti funera, aures præbeat nouo coniugio, imò quòd illa ad illud festinet: dicit enim Textus: *Et festinauit, & surrexit Abigail, & ascendit super asinum: & secuta est nuncios Dauid.* &c. Sic bona ad primum nuncium festinas: Sic propterea Dauide coniungi penè calente cadauere prioris mariti: Ne mireris hoc in prudentithac, & proba fœmina, quam ad secundas nuptias non impellat Venus, sed virtus, properabat enim coniungi marito, à quo nec in æternitate possèt disiungi. Vt vidit primum in tenebras ire; sic amabat eum habere, quo posset gloriari in æterna luce. Nónne hoc ad summam pertinet coniugum felicitatem ? Canebat de Apra coniuge Christianus Poeta, habitus tom. 8. Biblioth. Patrum:

Felix Apra, cui licuit terráque, poloque
Coniugis egregij iungi tenere bonum.
Qua terra tibi clarus honor sub nomine eodem,
In cælis etiam gloria perpes erit.

Quanta felicitas, quòd socium temporalis vitæ in æterna non amittas? Quod omni ex parte Deo immortali te sistas? Planè locutus Nazian. de matre sua, quo tempore maritum Deo auersum habebat, ait orat. 19. *Hoc vnum æquo animo ferre non poterat, (quamuis alioqui fœminas omnes patientiæ laude superaret.) se dimidia tantùm ex parte, ob segmenti sui auersionem, Deo copulari, ac non ad corporum communionem, spiritus communicationem adiungi.* Vocat maritum segmentum vxoris, quandò ex duobus fit vna caro per coniugium. Vnde bona fœmina intolerabile putabat, quòd vna caro esset cum marito, & non vnus spiritus. & quòd tanta sui pars à Deo esset abiuncta, adeò vt necessum videretur in æternitate diuidi. Propter quod enixè curabat sibi maritum in virtutibus reddere similem, vt sit integra, & carne, & mente posset Deo sisti,& in æternum vniri. Ne miremur, quòd prudens mulier, vbi honorabile coniugium sortiendum erat, ad hanc felicitatem sanctè mariti sibi iungendi, cum quo Deo integra sisteretur, curreret.

Greg. Naz.

CAPVT XII.

Dauid dormienti Saüli parcit.

Textus Historiæ.

ZIPHÆI intereà notis Dauidis latebris, renunciant Saüli, quàm facilè posset in carcere mas angustias deducere hostem. Collis erat nomine Hachila, in solitudine Ziph, quæ scientibus Ziphæis Dauidi dederat aliquale suffugium: sed, qui inueniri nollet citò, collè deseruit, partem nactus solitudinis vastiorem. Id diuino instinctu factum euentus probat, quando Saül Ziphæ notum noncio persuasus cum ter millibus selectorum militum collem occupat. Vbi nocturnis tenebris præpeditus paulisper subsistere cogitur. Quæ autem nox Saülem præpediebat, ne progrederetur; Dauidem excitauit, vt auderet, duobus lippis socijs infatigabilis hosti sui milites propinquare. Vt adtem vidit totum exercitum sepultum so[m]no, assum pro Abisai secum tacitus peruenit v que a[d] [i]llus tentorium. Dormiebat altè Rex, dormieb[a]t A[bner], [cæ]teri exercitus Principes omnes. Et tamen Dauid m[e] [i]e acquieuit Abisai vocibus posentibus ad mortem R[e]gem, ad hasta sublata, & aquæ amphora, quæ ad caput dormientis Regia erant, inde prosiliens venit ad securiorem locum: vnde magnis clamoribus excitat Abnerum exercitus Principem, & vehementer accusat hominem, quòd Regem reliquerit patentissimum morti. Ad nominis sui sonum excitatur Abner, & citatur Saül ad voces, quas statim agnouit Dauidis esse, vt quæ repetito testarentur in hostem Regem magnoam animi affectionem. Hac conuictus Rex, nouum init fœdus cum Dauide, à quo accipiens hastam, & amphoram aquæ, tantæ virtutis testes, ad suos redit, vt liberè abiret Dauid, quò volet.

MORALIA CIRCA Textus literam.

VLtima hæc fuit Saülis in Dauidem expeditio: tandem [v]i[ctus] enim,& tabidissimi h[o]st[i]s b[e]nefici[o] accepit: frangi solent,& qui beneficus cernat, celerior em acquirit victoriam.

 1. Reg. 26.

1. *Reg.* 26. Venerunt Ziphæi ad Saül in Gabaa dicentes: Ecce Dauid abſconditus in colle Hachila, quæ eſt ex aduerſo ſolitudinis. Et ſurrexit Saül, & deſcendit in deſertum Ziph, & cum illo tria millia virorum de electis Iſraël, vt quærerent Dauid in deſerto Ziph, *&c.*

§. I.

Inuidia nunquam non deſipit.

MVltoties Saül irritus manſerat in perſequendo Dauide, adeò vt ipſe iam adductus fuerit eò, vt regnum Dauidis præuiderit, dum cap. 24. ait: *Scio, quòd certiſſimè regnaturus ſis.* & tamen modò, audito Ziphæorum nuncio, ſtatim exurgit in Dauidem, ait enim: *Surrexit Saül, & deſcendit in deſertum Ziph, & cum eo tria millia virorum de electis Iſraël, vt quæreret Dauid,* &c. Quem ſcis certiſſimè regnaturum, cur moliris occidere? Nónne ſatis doctus es experientia, Dauidem à Deo protegi, & ſeruari in Regem? Quo conſilio aduersùs ea, quæ noſcis, Dei eſſe, inſurgis? Planè oſtenditur, quàm longè ſit inuidia ab omni conſilio, & ſapientia. Audierat etiam Herodes natum Regem Iudæorum, quem ſciebat in Scripturis deſtinatum eſſe ex Deo ad regnum; & ideò Scripturas conſulit, vt locum natiuitatis exploret. Quid tunc? Ait Matth. cap. 2. Matth. 2. *Tunc Herodes videns, quòd illuſus eſſet à Magis, iratus eſt valdè, & mittens occidit omnes pueros, qui erant in Bethlehem.* Quanta hæc Herodis ſtultitia? Quem ſciebat regnaturum ex Deo, cogitabat occidere inter alios? Duo dicebant Scripturæ; primum dicebant de regno Chriſti; deinde de loco natiuitatis eius. Herodes autem credens locum natiuitatis non poſſe eſſe alium, quàm qui prædictus erat; regnaturum perdi poſſe credebat. Vnde hoc? Ex qua ſcientia? Sed in inuido non requirenda ſcientia. Ait ad hæc pulchrè Imperfectus hom. 2. in Matth. Imperſ. *Si credis, Herodes, verum eſſe, quod dictum eſt de puero, & de ſtella eius, quare ſine cauſa inſanis in pueros? Nunquid potes tu mutare ſententiam Dei, aut perdere illum, quem Deus defendit? Sed, quid mirum, ſi Herodes homo iniquus putabat, ſe poſſe mutare conſilium Dei? Ipſe ſapientiſſimus Salomon, cùm propter peccatum ſuum audiſſet à Prophetis Ieroboam Regem futurum, poſuit perſequi eum, putans poſſe illum perdere, quem Deus protegit; quia zelus ſapere neſcit, & ira non poteſt habere conſilium.* Expende illud: *Zelus ſapere neſcit.* Vbi enim inuidia intrauit vel in ſapientiſſimum Salomonem, ſic illum deſipere fecit, vt putaret poſſe perdi eum, quem Deus deſtinabat in Regem. Nihil vnquam rationis, nihil ſcientiæ in inuido videbis. Erat quandoque Iſaac in Geraris florentiſſimus, nec paruam vtilitatem vicinis omnibus afferebat: & tamen ait Gen. 26. Geneſ. 26. *Ob hoc inuidentes ei Palæſtini, omnes puteos, quos foderant ſerui patris illius Abraham, illo tempore obſtruxerunt implentes humo: in tantum, vt ipſemet Abimelech diceret ad Iſaac: Recede à nobis: quoniam potentior nobis factus es valdè.* Et quò recedet Iſaac, vbi non ſit te potentior? Sapientiùs ergo faceret Rex potentiorem ſibi obſtringere, quàm inſenſum abigere. Cur ergo non magis potentiorem demulces, & iuſtum circa te retines? Sed inuidia erat, quæ nihil cum ratione, & ſapientia ſinit fieri. Vt dicat Chryſoſt. D. Chryſoſt. hom. 52. in Gen. *Aquas iuſto inuident: & neque Rex, qui in tanta poteſtate erat, inuidiam continere potuit: ſed dicit: Abi à nobis: quia potentior nobis factus es tu. Cuius gratia abigis iuſtum? Num aliqua in re tibi nocuit? Num iniuriam intulit? Sed ita ſe habet inuidia: nihil cum ratione operatur.* Non exquiras ab inuidis rationem, nec ſapientiam, nec conſilium: ſolùm enim nouerunt in omnibus deſipere.

1. *Reg.* 26. Dauid autem habitabat in deſerto. Videns autem, quòd veniſſet Saül poſt ſe in deſertum, miſit exploratores, & didicit, quòd illuc veniſſet certiſſimè. Et ſurrexit Dauid clàm, & venit ad locum, vbi erat Saül: cúmque vidiſſet locum, in quo dormiebat Saül, & Abner filius Ner, Princeps militiæ eius, & Saülem dormientem in tentorio, & reliquum vulgus per circuitum eius, ait Dauid ad Achimelech Hethæum, & Abiſai, *&c.*

§. II.

Contra proximum nec oculis propriis credendum.

ACcipite incredibilem Dauidis ſanctitatem: de illo enim ait Textus: *Videns autem, quod veniſſet Saül poſt ſe in deſertum, miſit exploratores, & didicit, quòd veniſſet certiſſimè.* Videns quòd veniſſet hoſtiliter Saül, adhuc miſit exploratores, per quos certior de aduentu fieret. Et cur maiorem quæſiuit certitudinem de re, quam ipſe propriis oculis videbat? Etſi videbat, tamen, vt ait Salianus, Salian. vix adducebatur, vt crederet, Saülem oblitum eſſe accepti à ſe nuper maximi beneficij; & ideò mittit exploratores, vt rem certò ſciant. Sic bonus non credebat oculis ſuis, vt tantum facinus Saüli tribueret. Quanta hæc Dauidis ſanctitas, & iuſtitia? Non aliter Matth. 1. Matth. 1. *Cùm eſſet deſponſata Mater eius Maria Ioſeph, antequam conuenirent; inuenta eſt in vtero habens de Spiritu ſancto. Ioſeph autem vir eius, cùm eſſet iuſtus, & nollet eam traducere, voluit occultè dimittere illam.* Et cur non traducebat ſponſam, cuius facinus in vtero tumenti videbat? Ait pulchrè Imperfect. hom. 1. in Matth. Imperf. *Conceptionem manifeſtè videbat, & fornicationem ſuſpicari non poterat.* Tanta erat Ioſephi iuſtitia, & ſanctitas, vt nec oculis crederet, vt ſuſpicaretur facinus de proximo ſuo. Videbat oculis tumentem vterum; & adhuc non adducebatur vt crederet in vxore errorem. Vtinam ſic omnes affecti ſimus erga proximos noſtros, vt credamus citiùs falli oculos noſtros, quam illos maculari poſſe. Iſaac metu mortis dixerat in Geraris Rebeccam ſororem eſſe ſuam, non vxorem. Quid tunc? Geneſ. 26. Geneſ. 26. *Cùm pertranſiſſent dies plurimi, & ibidem moraretur, proſpiciens Abimelech, Rex Palæſtinorum, per feneſtram, vidit eum iocantem cum Rebecca vxore ſua. Et accerſito eo ait: Perſpicuum eſt, quòd vxor tua ſit. Cur mentitus es eam ſororem tuam eſſe?* Vidit Rex eos Iſaaci cum Rebecca iocos, qui cum ſorore eſſent inceſtuoſi: nec ſtatim de inceſtu damnauit homines; ſed magis credidit coniuges, quàm inceſtuoſos, licèt ex communi opinione, & eorum teſtimonio inceſtum proponerent oculi. Ex quo meritò exaltat Lippomanus Regis probitatem: Lippom. ait enim: *Dicit ergo Abimelech in ſenſu ſuo: Cur dixiſti ſororem tuam eſſe? Regis autem notatur hic probitas, qui non iudicabat inceſtum.* Quantùm erat ex communi, conſtantique omnium opinione inceſtum videbat Rex: nec tamen adducebatur, vt iudicaret inceſtum; ſed ad ſanctiorem diſciplinam confugit, vt magis credat eos eſſe coniuges. Sic ſe habent ingenui, & iuſti viri in proximorum erroribus, vt vel in conſtanti malorum apparentia nullius mali admittant ſuſpicionem.

§. III.

A Beatiſſimæ Trinitatis numero nunquam non auſpicatiſſimum auſpicium.

MIrabar, Dauidem tantùm fidiſſe nocturnis tenebris, vt ad hoſtium exercitum auderet accedere: dicit nanque Textus: *Surrexit Dauid clàm, & venit ad locum, vbi erat Saül, cúmque vidiſſet locum, in quo dormiebat,* &c. *Ait Dauid ad Achimelech Hethæum, & Abiſai,* &c. Sciens hoſtilem exercitum pernoctare in vicino colle, duobus ſociis aſſumptis, nimirum, Achimelech, & Abiſai, pergit Dauid ad hoſtes. Cur non magis noctis beneficio vtitur, vt fugiat tantum exercitum, & ſe abſcondat? In quo audet appropinquare hoſti? An in armis? Sed tantùm tres erant viri? qui ſi ab hoſtibus ſentirentur, facilè perderentur. In quo ergo iam audax factum aggreditur? Crediderim, quòd in ternarij numeri ſacramento: ideò enim Dauid, cum duobus aliis tantùm ad hoſtem accedit, vt oſtendatur, quàm auſpicatè procedat, qui ſub Beatiſſimæ Trinitatis numero credit. Et quis hoſtis ſub hoc ternario non declinat ab armis? Dan. 7. quatuor imperia mundi ſub quatuor beſtiarum nomine oſtendens ait: Dan. 7. *Prima quaſi leæna, & alas habebat aquilæ: aſpiciebam,*

liebant, donec euulsæ sunt alæ eius, & sublata est de terra, & super pedes quasi homo stetit, & cor hominis datum est ei. Sub leænæ huius nomine creditur ostendi Nabuchodonosor, rabidissimus fidelium hominum hostis. Is ergo efferus tyrannus dicitur tandem deducendus ad humanitatem, vt leænam exuat, & hominem induat. Sed vnde hoc fieri potest? Qualiter immanissimus fidelium hostis reducetur ad humanitatem? Dan. 3. Tres pueri Hebræi ab illo in fornacem ardentem coniecti, illæsi manebant inter flammas: quod miratus Nabochodonosor, & illis placatur, & totus effunditur in Dei laudes. Sic trium puerorum miraculum feram in hominem reddidit, vt pateat, quam auspicatus sit numerus Beatissimæ Trinitatis. Ad hæc Rupert. lib. 6. de gloria Trinit. cap. 7. ait: *Non casu, sed prouidentia Dei, tantummodo tres pueri sunt, illi martyrio destinati, quo bestia leæna docta fuit saltem ad horam assumere vocem hominis, & Deum confiteri.* Tres pueri immissi in caminum, furiosum Regis animum sedarunt, & è bestia in hominem transmutarunt: idque prouidentia Dei factum, vt manifestaretur sacramentum Trinitatis: de huius enim sacramenti virtute auspicatè contra aduersarias potestates vadis. Sic Thamar in suo facinore præcauens periculum futurum, tria pignora à Iuda petiit, & accepit; nimirum, anulum, armillam, & baculum. Quid tunc? Ait Genes. 38. *Post tres menses nunciauerunt Iudæ dicentes: Fornicata est Thamar, nurus tua; & videtur vterus illius intumescere. Dixitque Iudas: Producite eam, vt comburatur. Quæ cum educeretur ad pœnam, misit ad socerum suum dicens: De viro, cuius hæc sunt, concepi. Cognosce, cuius sit annulus, & armilla, & baculus. Qui agnitis muneribus ait: Iustior me est, &c.* Qui sic in Thamarem irascebatur, vt iusserit comburi fœminam, visis tribus eius pignoribus, protinus in illam sedatur. Pro quo D. Zeno in Cat. Lippom. ait: *Thamar arguitur, quòd de fornicatione conceperit; & Ecclesia, quasi legis adultera, Iudæorum est à senioribus accusata, quòd Sabbathum ruperit, quòd totum traditiones abiecerit. Thamar protulit monile, annulum, virgam; sicque liberauit sacramento numeri ab imminentis supplicio. Ecclesia ipsa veritate in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, non tantùm Diaboli præsentes ignes extinguit; sed etiam futuri diei Iudicij ardentia superabit.* Sic, vbi Trinitatis sacramentum splendet, vniuersas incursiones malas abiicit. Nec mirum: cùm in huius numeri sacramento præsentissima Deitas adsit, quæ vniuersa mala abigat. Hinc Ioan. 19. vbi Iesus Cruci suffixus est, titulus Cruci affigitur, qui eius regnum declararet. *Et erat scriptum Hebraicè, Græcè, & Latinè.* Sub tribus linguis scriptus titulus ter Iesum Nazarenum Iudæorum Regem pronunciabat. Et quid inde? Pulchrè canit Sedul. lib. 4.

Dan. 3. — Rupert. — Genes. 38. — Zeno. — Ioan. 19. — Sedul.

Scribitur & titulus: Hic Rex est Iudæorum.
Quod nihil à Deitate vacet: nam trina actum
Hoc Hebræa refert, hoc Græca, Latináque lingua,
Hoc docet vna fides: vnum te dicere Regem.

Expende illud. *Quòd nihil à Deitate vacet.* quippe triplicatur titulus in Cruce, dum tribus linguis scribitur, vt nec Crux, nec passionis conflictus à Deitate vacet, quæ se præsentissimam ostendit aduersùs mala, vbicunque fulserit numerus Trinitatis.

1. *Reg.* 26. Venerunt ergo Dauid, & Abisaï ad populum nocte, & inuenerunt Saül iacentem, & dormientem in tentorio, & hastam fixam in terra ad caput eius: Abner autem, & populum dormientes in circuitu eius. Dixitque Abisai ad Dauid: Conclusit Deus inimicum tuum hodie in manus tuas; nunc autem perfodiam eum lancea in terra semel, & secundò opus non erit. Et dixit Dauid ab Abisai: Ne interficias eum, *&c.*

§. IV.

In virtutum facinoribus progrediendum.

AVdet Dauid inter confertissimna hostes, etsi dormientes, progredi, & vsque ad Regis tentorium peruenire: dicit enim Textus: *Venerunt ergo Dauid, & Abisaï, ad populum nocte, & inuenerunt Saül iacentem, & dormientem,* &c. Nec id ausus est Dauid culpabili audacia, & temeritate, vt perderet hostem, sed impulsus à Deo, vt qui iam semel hosti in manus habito pepercerat, nunc secundò exurgeret ad similem gloriam. Sic bonus post semel vita donatum hostem, noua discrimina aggreditur, vt nouiter parcat hosti, & victoriam victoriis addat, quò perfectus euadat. Semel enim vicisse, etiam tyronum est: at multarum cumulus victoriarum ostendit veteranum. Apoc. 6. *Vidi, & ecce equus albus, & qui sedebat super illum, habebat arcum, & data est ei corona: & exiuit vincens, vt vinceret.* Magnum erat in hoc duce, siue Imperatore, quòd non vincebat, vt quiesceret, & potiretur secutus spoliis partæ victoriæ, sed post vnam victoriam sese ad aliam parabat, & instaurabat certamina, & congressiones, vt nouam semper acquireret victoriam. Adeò vt non putaret se vicisse, nisi modò haberet, quòd vinceret. Id in Constantino Imperatore extollebat Incertus Author eius Paneg. dicens: *Quisnam iste tam continuus ardor? Quæ Diuinitas perpetuo vigens motu? Omnium terram interualla sunt. Cessat terra annalibus, dicuntur interdum flumina sistere, & ipse dies noctibus acquiescit. Tu, Constantine, solus infatigabilis, bella bella continuas, victorias victoriis cumulas, quasi præterita sint obliterata, si desines. non putas te vicisse, nisi vincas.* Quid pulchrius? Sanè innumeri sunt, qui vnam pugnam strenuè pro Deo, & virtute peragant: at qui post periculosam victoriam partam non ament esse in otio; rari sunt. Ille rarus, & præstantissimus est, qui infatigabilis interualla non amat pugnarum; sed bella bellis continuat, & victorias victoriis cumulat, nec putat aliquid egisse, si desinat, nec vicisse, si nouiter ad aliam victoriam non se præparat. Tales amabat milites Dominus Luc. 12. fatus: *Beati serui illi, quos, cùm venerit Dominus, inuenerit vigilantes:: Et si venerit in secunda vigilia, & si in tertia vigilia venerit, & ita inuenerit, beati sunt serui illi.* Solent vigiles mutari per varias vigilias noctis: alij enim dantur pro prima vigilia; alij pro secunda; alij pro tertia. Et nullus est, qui transacta sibi assignata hora non abeat, & se somno tradat: at diuinus Imperator sic suas vigilias distribuit, vt vellet omnes in omnibus esse vigilantes. In omnibus enim vigiliis venit, & quos simul in prima, & secunda, & tertia vigilia inuenit vigilantes, iis coronam parat. Quisquis ergo ad coronam Dei contendit, non contentus sit vna vigilia; sed ab vna ad aliam, & ab hac ad aliam pertranseat. Vidi sæpè, qui acriter cum mundo conflixerunt, & mundo vigilanti animo renunciarunt, Deóque nomen dederunt in aliqua religiosa Familia. Sed post hanc victoriam quiescentes, iam prœliis cum mundo renunciant; imò ambiunt sæculi splendores in dignitatibus, in Episcopatu. Hi exierunt vincentes, sed non vt vincerent: vigilarunt prima vigilia, sed non secunda, neque tertia. Scio è Societate Iesu Beatum Franciscum à Borgia strenuè pugnauisse cum mundo, dum Gandiæ ducatum exuit, & nostram paupertatem induit. Sed & posteà dum ter ad dignitatem Cardinalitiam vocatur, ter obstitit. Vt videatur in secunda, & tertia vigilia vigilans. Et post primam victoriam, non quieuit, non somno indulsit; sed ad aliam se accinxit, non reputans præterita, si desinat; nec putans se vicisse, nisi vincat, semper infatigabilis bella bellis addit, victorias victoriis cumulat: quo summum pertingit perfectionis apicem. Luc. 7. *Ecce mulier in ciuitate peccatrix, vt cognouit, quòd accubuisset Iesus in domo Pharisæi, attulit alabastrum vnguenti: & stans retrò secus pedes eius, lacrymis cœpit rigare pedes eius, & capillis capitis sui tergebat, & osculabatur pedes eius, & vnguento vngebat.* Tanta erat Maria in obsequiis Saluatori præstandis, tanta in pugnando cum gloria mundi, cum carnis voluptatibus, de qua meritò dicit Sedul. lib. 4. Paschal. cap. 5. *Prouoluta vestigiis, nec fletu proluere, nec crinibus detergere, nec pretiose quæstebat vnguento pedes osculans irrigare.* Nulla quies erat in duello accepto pro tollendis peccatis. At in iis hæsit? Absit. Ait Ioan. 12. *Ante sex dies Paschæ venit Iesus in Bethaniam ::: Maria ergo accepit libram vnguenti nardi pistici pretiosi, & vnxit pedes Iesu, & extersit pedes eius capillis,* &c. Iterum in arena mulier, iterum armatur alabastro, iterum bellum indicit gloriæ fœminarum, dum vnguentum effudit, dum nec capillis tergendo parcit. Et quantum hoc? Meritò ait Beda hom. 2. habita tom. 3. Biblioth. homiliar. *Ibi quippe rudimenta pœnitentiæ, hic iustitiam perfectorum designat animarum.* In prima vnctione pœnitentium delineabat victorias, & certamina: & quando non ibi hæsit; sed secundò facinora instaurat, &

Apoc. 6. — Incertus. — Luc. 12. — Luc. 7. — Sedul. — Ioan. 12. — Beda.

secundò

secundò accedit, vt vngueuti, vt capillorum periculum faciat, tunc eximij vincens, vt vinceret; tunc ostenditur vigilans in omni varietate vigiliarum, quo summum attingit perfectionis apicem.

§. V.

Iuueniles animi nihil non bellicum, & cruentum spirant.

VT videt Abisaï hastam fixam in terra, ad illam properat, vt dormientem interficiat: sic enim ait: *Dixitque Abisai ad Dauid: Conclusit Deus inimicum tuum hodie in manus tuas: nunc autem perfodiam eum lancea*, &c. Vtriusque Abisai nimirum, sororis Dauidis filius, sic viso hoste nihil magis cogitat, quàm arma capere, & hominem interficere. Ipse sibi petit munus, lanceæ capiendæ, & percutiendi hostem. Sic iuueniles animi nihil aliud meditantur, quàm bella, quàm percussiones, quàm rixas. Vbi monitu Dei Achab

3.Reg.20. egreditur aduersùs Benadab Regem Syriæ, 3 Reg. 20. *Egressi sunt ergo pueri Principum prouinciarum in primo fronte*, &c. Ecce tibi, qui in prima fronte exercitus apparent, omnium, pueri Principum, hoc est, filij nobilium omnium, qui vt iuueniores, sic primo congressu gaudent. Quò spectans D. Synesius epist. 116. ait:

Synes. *Pugna, & contentio absit quidem omnino, sin aliqua intervenerit, eam iunior inchoët. Tale enim quiddam Neptuno in animum venit, vt auspicandi prælij iuniori Deo faceret potestatem. Grandiorem verò natu prauire ad honestissima quaque consentaneum est. Honestissima porrò concordia est.* Sic vt graues anni concordiam cum omnibus ambiunt, ad illámque attenti sunt comparandam; econtrà iuueniles animi nihil citiùs meditantur, quàm arma, quàm cruenta certamina. Et in rixis, & contentionibus primum locum amant.

§. VI.

In virtutibus cœptis magna est tenenda constantia.

SEmel Dauid infensissimo Saüli pepercerat, socios ab

1.Reg.24. eius interfectione prohibens suprà cap. 24. modò in simili discrimine constitutus idem facit, quippe ait: *Et dixit Dauid ad Abisai: Ne interficias eum*, &c. Post semel datam veniam, & post experientiam ingratitudinis Saülis, potuisset Dauid mutare consilium, & permittere tanti hostis interfectionem; sed ipse constantissimus, vt primò cohibuit socios ab illius interfectione, sic modò Abisai cohibuit. Semper sui similis Dauid in executione virtutum, vt quum primò amplexus est, & secundò, & semper retineat. Luc.

Luc.11. cap. 11. *Quædam mulier de turba dixit illi: Beatus venter, qui te portauit, & vbera, quæ suxisti. At ille dixit: Quinimò, beati, qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud.* Quando matrem suam laudibus extolli videt Iesus, ipse tunc præfert auditores diuini verbi. Et cur necessum fuit inter maternas laudes miscere præcellentiam auditorum verbi diuini? Iam semel antea Luc. 8. auditores verbi diuini prætulerat carnalibus parentibus; in quo perseuerans constantissimos, quauis occasione oblata ostendit, quam sit sui similis in doctrina virtutum. Ad hæc ait Tertul. lib. 4. in

Tertul. Marc. *Exclamat mulier de turba beatum vterum, qui illum portasset, & vbera, quæ illum educassent. Et Dominus: Quinimò, beati, qui audiunt sermonem Dei, & custodiunt illum. Quia & retrò sic reiecerat matrem, aut fratres, dum auditores, & obsecutores Dei præfert.* Expende ab illis: *Quia & retrò sic*, &c. Nimirum, quia, & antea auditores verbi diuini: &. obsecutores parentibus carnalibus prætulerat, vbicunque se offert occasio, semper ostenditur idem, semper sui inuenitur similis, & constantissimus in asseruanda virtute. Qualis constantia supponitur in animis cælestibus: vnde Gen. 1.

Gen.1. *Fecit Deus duo luminaria magna, luminare maius, vt præesset diei: luminare minus, vt præesset nocti: & stellas. & posuit eas in firmamento cæli, vt lucerent super terram, & præessent diei, ac nocti.* Quæ verba sic legit D. Athanas. orat. 3. contra Arrian.

Athanas. *Fecit Deus duo luminaria magna: luminare maius, ad exordium diei: luminare minus ad exordium noctis*, &c. Et mirabar, quòd luminare maius, nempe, Sol, dicatur solummodo factus ad exordia diei. Et quando dies fine Sole procedere non potest; quomodo Sol dicitur factus solummodo ad exordium? An post exordium non lucebit iam in meridie? Absit: imò ea est constantissima cælestium naturarum præstantia, vt quæ simul cœperint bona facere, semper inueniantur in eisdem, semper suæ beneficentiæ memores, semper sui similes. Ex quo sapienter Andreas Creten. hom. in Annunc.

Andr. Cr. probat à Dei Filio nato non potuisse corrumpi Mariæ virginitatem, vt qui eam in conceptu incorruptam seruarat: ait enim: *Quod ex super partum prodiit, virginitatem suam haud corrumpit: nam, qui formauit, idem quoque commanentes custodit tua signacula.* Vt semel cœpit Dei Filius complacere sibi in matris virginitate, sic semper in illa sibi complacuit, & illam peculiariter formans, & custodiens eandem in conceptu, & in partu, semper idem, semper sui similis, non perdens in partu, quod in formatione, & conceptione seruat.

§. VII.

Sacratis rebus vim inferri nunquam non culpabile, & detrimentosum.

LAudo sapientem illam Dauidis sententiam, nimirum: *Quis enim extendet manum suam in Christum Domini, & innocens erit?* Eo ipso, quòd Christus Domini sit, hoc est, vnctus, & sacratus Deo, culpabiliter, & periculosè offenditur. Quò spectans Caietan. in præsenti ait: *Semper Dauid*

Caietan. *fixum in corde, & in ore habuit honorem summi Dei, adeò vt innocentem nullum censuerit, quòd in vnctum à Deo manum extenderet.* Vanè de innocentia præsumit, qui audet res sacras violenter tractare: culpa enim hæc est, & quæ confestim seuerè à Deo solet castigari. Azotij Arcam Dei in bello captiuauerant, 1. Reg. 5. quam vt captiuam ido-

1.Reg.5. lo suo Dagon apposuerunt, quid tunc? Non curo idoli plagas; sed ad Azotiorum plagas accedo: dicit enim Textus: *Aggrauata autem est super Azotios, & demolitus est eos, & percussit in secretiori parte natium Azotum*, &c. Mitto: sed accipe supplicium maius, quod huic adiungit D. Athanas. epist. ad solitar. fatus:

Athanas. *Quidam magna vinorum Episcopi conuellens ad se distrahit, minimè animaduertens in sese vltionem diuinam attrahere. Vt enim olim Azotij intacta ausi Arcam attingere, statim secundum hoc factum peribant sed ita, vt priùs fœdissimis tormentis excruciarentur: sic quoque miser iste ausus sellam conuellere, fragmento ligni inde in ventrem illius resiliente, & quasi ab ipsa vltione impulsa, intestina sua perforauit, & eadem vi, qua solium disrumpere conabatur, rupta aluo sua intestina effudit, celeriúsque quàm ipse thronum, eo ferre thronus eò vitam sustulit.* Quid horribilius? Dum sacrum Episcopi thronum in templo nititur Arrianus homo rumpere, fragmento illius prosiliente rupturam patitur ipse suorum viscerum; & citiùs à throno interficitur, quàm thronum confringat. Sic pereunt, qui sacris vim inferre non dubitant. Vide infra cap. 15. § 20.

1.Reg.26. **Tulit igitur Dauid hastam, & scyphum aquæ, qui erat ad caput Saül, & abierunt; & non erat quisquam, qui videret, & intelligeret, & euigilaret: sed omnes dormiebant: quia sopor Domini irruerat supér eos. Cúmque transisset Dauid ex aduerso, & stetisset in vertice montis de longè, & esset grande interuallum inter eos, clamauit Dauid ad populum, & ad Abner filium Ner, dicens: Nónne respondebis, Abner?**

§. VIII.

Quod dormienti subrepit, excusabile apud sapientes est.

TVlit Dauid hastam Saülis, & scyphum aquæ, nec dicitur post hæc doluisse, sed solùm dicit Textus: *Tulit igitur Dauid hastam, & scyphum aquæ, qui erat ad caput Saül, & abierunt: & non erat quisquam, qui videret*, &c. De ablata lancea dicit: de dolore in ablatione tali non loquitur. At suprà cap. 24. non lanceam, sed particulam chlamy-

1.Reg.24. dis

dis eripuit, & maximè doluit: dicit enim Textus: *Præcidit oram chlamydis Saül silenter. Post hæc percussit Dauid cor suum; eò quòd abscidisset oram chlamydis.* Et forsan non tam indecorum erat viro bellatori, quod ei pars chlamydis, quàm quòd arma eriperentur. Cur ergo Dauid, qui, doluit in ablatione laciniæ Saülis, non doluit in ablatione lanceæ? Cum tollebatur chlamydis pars, non dormiebat Saül, sed erat vigilans in spelunca: & valdè indecorum est viro bellatori, quòd ei vigilanti possit vestem tollere hostis. Et ideò meritò Dauid doluit, quòd indecorum quid faciebat Regi, dum ei vigilanti eripit vestis oram. At cùm hasta tollitur, non vigilabat Saül, sed dormiebat: quòd autem dormienti aliquid eripiatur, non adeò est ei indecorum; sed maximè excusabile, apud sapientes: & ideò Dauid non doluit in hastæ ablatione. Quando enim non
Iudic.16. excusabilis est, qui dormiens patitur dolum? Sic Iudic. 16. volens mulier perdere Samsonem, *dormire eum fecit super genua sua, & in sinu suo reclinare caput. Vocauitque tonsorem, & rasit septem crines eius, & cœpit abigere eum, & à se repellere: statim enim ab eo fortitudo recessit.* Sic mulier rasit, & eneruauit fortissimum illum iuuenem Samsonem; neque hoc valdè mirandum est: quod enim ego vehementer admiror, est, quòd Deus hominem sic elusum, & rasum à fœmina expectet ad pœnitentiam, & illi vires redintegret. Cur, Deus, homini consulis, qui sic se à fœmina tonderi, & radi permisit? Cur non & tu eiicis, vel à meretricibus eiectum? Planè excusabilis apud Deum apparuit Samson in eo, quòd non vigilans, sed dormiens in tantam calamitatem venit, vt ei crines eriperentur. Pulchrè D. August. lib. 2. de
August. mirabil. sacræ Script. cap. 6. ait: *Non tam in longo capillo amissam virtutem recuperabat, quàm donum speciale, quod negligens amisit, afflictus pœnitentia crescentibus capillis paulatim impetrabat. præsertim cùm in huius mandati transgressionem ex parte Iste aliqua excusabatur; quamuis sua virtutis Dalila petenti mysterium scire non negauit; non tamen se impetrante, vel concedente, vel sentiente tondetur. Vnde afflictus posteà à Deo impetrauit faciliùs, quod non sponte, sed dormiens seductus amiserat.* Expende hæc: *Quod non sponte, sed dormiens amiserat.* nunquam enim quòd dormienti eripitur, nòn aliqualem excusationem ei accumulat, qui si plenè vigilaret, talia sibi fieri non
Matth.13. permitteret. Hinc Matth. 13. *Cùm autem dormirent homines, venit inimicus eius, & superseminauit zizania in medio tritici.* Quibus verbis non ostendunt mala à Diabolo seminata per Prælatorum, custodúmque populi culpam; sed, quæ accidunt quotidie cum legitima eorum excusatione. Ideò dicit: *Cùm dormirent homines.* non somno pigritiæ, sed somno naturæ. Vt enim dum viuimus in præsenti, necessum est dormire: sic quod dormienti accidit, habet excusationem
Caiet. culpæ. Quò spectans Caietanus in præsenti ait: *Dicit homines dormire, vt inculpabiles intelligamus, naturali somno occupatos. Describuntur igitur dormientes homines, vt insciis hominibus sata Zizania scribantur: si vidissent enim, prohibuissent. Vt inculpabiles significentur Prælati. Nam & Apostolorum tempore, imò ipso Iesu præsente sata zizania Iudæ proditoris, & Simonis Magi.* Planè sciebat Dominus multa mala ex Diabolo oriri in Ecclesia absque vlla culpa Prælatorum; vt Iudæ, & Simonis Magi mala orta sunt; eáque sapienter dicit
Genes.9. orta dormientibus hominibus, ne inde culpabiles videan-
Ibid.19. tur, vt non est culpabilis, cui dormienti subrepit malum. Sic turpis nuditas Noë Genes. 9. non culpæ datur; quia dormienti accidit. Nec Lothi incestus prorsus damnatur à Chrysost. vt cui dormienti concubitum filiæ subripuerint. Sic militibus Romanis non fuit difficile, nec putarunt
Matt.28. sibi inhonorum fateri, quòd ipsis dormientibus subreptum fuerit corpus Iesu à discipulis, Matth. 28.

§. IX.

Non potest non prodi natura in casibus.

NOn vestem, non aliud priùs Dauid accepit, quàm lanceam: sic enim ait: *Tulit igitur Dauid hastam,* &c. Cur
1.Reg.17. non vestem? Planè homo militaris non potuit non magis lancea sublata gaudere: nequit enim non prodi in casibus ardor naturæ latentis. Sic ipse Dauid 1. Reg. 17. *Post percussum Philisthæum, assumens caput Philisthæi attulit illud in Ierusalem: arma verò eius posuit in tabernaculo suo.* De percusso
Iudith.13. hoste sustulit caput, & arma, quæ reposita omnibus testarentur facinus. Verùm Iudith cap. 13. post Holofernem percussum, non gladium, nec arma reseruanda cepit; sed interfecti caput assumit, & conopæum: quippe ait: *Ecce caput Holofernis Principis militiæ Assyriorum; & ecce conopæum illius, in quo recumbebat.* Componè modò Dauidem, & Iudith: ambo in aream prosiliunt pro Dei populo; ambo hostis gladio vtuntur, vt eius amputent caput; ambo spolia capiunt in rei memoriam. Sed, quæ spolia? Dauid cum hostis capite eius arma capit; Iudith non arma, sed conopæum aufert. Et cur hæc non magis gladium accipit, aut ille vestes interfecti capit? Equidem non potuit vtriusque natura non manifestari: qui vir erat, nihil priùs reseruare curauit, quàm arma: fœmina autem magis sibi in conopæo, quod sericum quoddam erat velum, complacuit. Currit fœmina ad sericum velum: currit vir ad gladium; & vtriusque in his conditio apertissimè manifestatur. Hinc Arnob.
conficit Ethnicos Arnobius, qui toto nixu affingere sibi Diuinitatem nitebantur: ait enim lib. 2. *Vos vestrarum animarum salutem in ipsis vobis reponitis, fierique vos Deos vestro fiditis intestinóque conatu: at verò nos nobis nihil de nostra infirmitate promittimus, naturam intuentes nostram virium esse nullarum, & ab suis affectibus in omni rerum contentione superari.* Expende hæc vltima, nimirum: *Et ab suis affectibus in omni rerum contentione superari.* Nunquam enim non solet vincere affectus naturæ humanæ, vt se prodat. Quantuncunque velis videri diuinus, & mentita Diuinitate super astra te exaltes; ad primam occasionem oblatam affectus se prodet humanus, qui te hominem iactet.

§. X.

Vbi maiores sunt oppositiones diuinis promissis, maiori cumulo ea Deus adimplet.

LIberè, & securè Dauid ingreditur tentorium Saülis dormientis, & inde egreditur, quin ab vllo vigili sentiretur. Quippe ait Textus: *Non erat quisquam, qui videret, & intelligeret, & euigilaret: sed omnes omnes dormiebant: quia sopor Domini irruerat super eos.* Non equidem ex natura rei, sed ex Dei miraculo tantus oppressit somnus Saülis exercitum, vt Dauid liberè ingrederetur, & egrederetur. Et cur necessum fuit, Deum tanto vti miraculo, vt Dauid ingrederetur ad Regem dormientem, quando nihil mali illi illaturus erat? Exercitus Saülis, quò validior aduersùs penè inermem Dauidem, eò magis videbatur impedire Dei promissionem de tradendo Saüle in manus Dauid: & ideò ad Deum pertinebat sopire exercitum, vt sic non semel, quod ad promissionem sufficiebat, sed pluries Saül traditus in manus Dauidis ostenderetur. Et sic inter maiores oppositiones, maiori cumulo sua promissa Dominus adimpleret. Ait Abulens. quæst. 14. Deus voluit, vt omnes dormirent, Abulens.
ita vt nemo posset impedire Dauid: *Promiserat enim Deus, quòd traderet Saulem in manus Dauid, vt patet cap. 24. Ecce dies, de qua locutus est Dominus ad te: ego tradam inimicum tuum,* &c. *Et non solùm volebat Deus hoc facere semel; sed pluries,* Quod Deus promiserat de tradendo hoste, iam ostensum, & adimpletum fuerat cap. 24. vbi Saül in spelunca in Dauidis manus venerat. Sed noluit Deus id facere semel, sed pluries: vt, quia persecutiones hostiles crescebant, etiam promissiones diuinæ augerentur. Sic Deus inter ipsas contrarietates maiori cumulo sua promissa exequi consueuit. Nota est Ionæ historia, vt Deus Niniuitarum conuersionem eius prædicationi promittebat; vt ipse munus refugit; vt in contrarium nauigat; vt tempestate iactatur, & in mare Ion.1.
proiicitur. Quid tunc? Ait Ionæ cap. 1. *Tulerunt Ionam, & miserunt in mare ::: Timuerunt viri timore magno, & immolaue-* Ibid.3.
runt hostias Domino. Nec hoc solùm, sed post paululum euomitus Ionas, prædicat in Niniue cap. 3. *Et crediderunt viri Niniuitæ in Deum.* Ecce tibi, vt fugiebat Ionas, ne promissio Dei & conuertendis, & seruandis Niniuitis non adimpleretur: & ex fuga factum est, quòd non solùm Niniuitæ, sed & infideles nautæ, & ipse Ionas seruaretur. Sic solet Deus maiori cumulo implere promissa, vbi plures sunt oppositiones resistentes. Ad hæc pulchrè Theophy- Theophyl.
lact. ibi: *Vid'èsne hîc diuinam dispensationem? Fugit Ionas, ne seruentur Niniuitæ: & ecce seruantur nautici deinde, & ipse; & exuberantiùs bonum perficitur. Sic diuina prouidentia,* &c. Expende illud: *Exuberantiùs bonum perficitur.* Vbicunque enim contrarietas aliqua sese opponit diuinis promissionibus, hoc accidit, vt exuberantiùs, & copiosiùs perficiatur, quod

Deus

Deus proposuit. Quis nesciat promissam à Deo Abrahæ filiorum multitudinem? Quam promissionem vt perderet Diabolus, per Regem Ægypti vehementer Israëlitas premebat. Sed ait Exod. 1. *Quantóque opprimebant eos, tantò magis multiplicabantur, & crescebant.* Quocirca ait D. Chrysostom. hom. 16. in Acta: *Praeceptum regium non perdidit illos, sed auxit magis multitudinem. Vides, quòd per quæ Diabolus attendat impedire promissionem Dei, per ea creuerit? Hoc enim diuinæ potentiæ erat, in tanta Regis indignatione gentem crescere.* Tantùm aberat, vt impedimenta obstarent diuinæ promissioni, quòd inde exuberantiùs adimplebantur: in hoc enim potentia Dei elucet; quòd ex maioribus angustiis promissiones suas ad latiorem deducit campum. Id præcognoscebat, & in se delineabat magnus ille Ioseph, qui, dum se adorari à patre, & matre, & fratribus, in Sole, & Luna, & duodecim stellis per somnium acceperat, venditur à fratribus, & in Ægyptum deductus, ibi principatum tenuit.

Exod. 1. — Chrysost. — Genes. 45. — Philo.

Et tunc aiebat fratribus Genes. 45. *Non vestro consilio, sed Dei voluntate huc missus sum, qui fecit me quasi fratrem Regis Pharaonis, & dominum vniuersæ domus eius, ac Principem in vniuersa terra Ægypti.* Quæ verba explicatiùs in rē præsentem pulchrè exponit paraphrasi Philo ibi: *Hunc casum non vobis imputo, sed Deo. Totius Ægypti procuratio mihi commissa est: Rex honorem mihi habet eximium, & vt patrem veneratur. Color, obseruórque non tantùm ab indigenis, verùm etiam à plurimis gentibus, vel prouincialibus, vel liberis.* Sapienter euentum, fortunámque suam vni Deo refert acceptam: omne alterius potestatis auxilium excludit. Et cur putat ab vno Deo suam fortunam profectam? Rei indicium est illud: *Color, obseruórque non tantùm ab indigenis; verùm etiam à plurimis*, &c. Quippe promissio fuerat, illum adorandum a domesticis suis, patre, matre, fratribus, in Sole, Luna, stellis. Vbi autem per venditionem, & seruitutem ad rem peruentum est, adorabatur, colebatur, non solùm á domesticis, non tantùm ab indigenis; sed à plurimis aliis nationibus, & gentibus. Quod sola perficere potuit diuina potentia, cuius est modus contrarietatibus exuberantiùs sua promissa adimplere. Et quando non adimplet promissa exuberantiùs? De Iesu dicebat Paul. ad Philipp. 2. *Factus obediens vsque ad mortem, mortem autem Crucis.* Obedientiam pro nobis decreuerat vsque ad mortem Crucis. Quid inde? Ait Saluian. lib. 4. de Eccles. Cathol. *Qui cùm, vt Apostolus ait, in forma Dei esset, humiliauit semetipsum vsque ad mortem: mortem autem Crucis: non contentus, scilicet, simplicem pro nobis subire mortem, nisi ipsam voluntariæ necis susceptionem summorum suppliciorum susceptione cumulasset.* Sic multo additu cumulo promissa auget.

Philip. 2. — Saluian.

1. Reg. 26. Et respondens Abner ait: Quis es tu, qui clamas, & inquietas Regem? Et ait Dauid ad Abner: Nunquid non vir tu es? Et quis alius similis tui in Israël? Quare ergo non custodisti dominum tuum Regem? Ingressus est enim vnus de turba, vt interficeret Regem dominum tuum. Non est bonum hoc, quod fecisti. Viuit Dominus, quoniam filij mortis estis vos, qui non custodistis dominum vestrum Christum Domini. Nunc ergo vide, vbi sit hasta, *&c.*

§. XI.

Vox iniuriam patientis clamorosissima est, vt longiùs percipiatur.

STeterat Dauid in montis vertice, tam longo interuallo distans à Saülis exercitu, ne posset capi à militibus concurrentibus. Et ibi sic altè clamabat ad Abner, vt excitatus ipse, caueret, ne Rex excitaretur: ait enim, *Quis es tu, qui clamas, & inquietas Regem?* Vox erat vnius Dauidis stantis in vertice montis: & cùm esset grande interuallum, vsque ad exercitum, nihilominùs tanta erat vox, vt crederent posse inquietare Regem. Sed, qui fieri potuit, vt vnius hominis vox tanta esset, quæ post superatum grande interuallum posset inquietare longè dormientem? Non miror: erat enim vox hominis iniuriam patientis, quæ altissima est, & clamorosissimè sonat, vt excitet cælorum Regem. Matth. 2. dicitur: *Tunc adimpletum est, quod dictum est per Prophetam Ieremiam dicentem: Vox in Rama audita est,* &c. Tunc, inquam, quando occidebantur Innocentes, audita est vox in Rama. Et quid Rama cum Bethlehem, cuius in finibus occidebantur pueruli? Ait Imperfect. hom. 2. in Matth. *Quamuis Rama non esset prope Bethlehem: tamen dicitur: Vox in Rama audita est. quoniam Rama Hebraicè interpretatur excelsum. Ideò dixit: Vox in excelso audita est. quoniam de morte innocentium mittebatur ad cælum; & ideò audiebatur in excelso. Sic pauper, quando violentiam patitur à potente, etiamsi non est ausus vociferare, sed latenter lacrymatur, tacitus clamor eius in excelso auditur. Quia non magnus clamor à Deo auditur, sed iustus.* Audiuntur proculdubio clamores patientium iniurias, quantumuis illi submissè querantur. Herodias vocem Ioannis Baptistæ non ferens, illius iussit caput amputari: & amputatum est Ioannis caput. Marc. 7. *Misso spiculatore præcepit afferri caput eius in disco.* An amputati capitis lingua obmutuit? An vox interclusa fuit? Imò nunquam sonoriùs cœpit audiri, quàm post acceptam iniuriam tantam. Pulchrè enim ait D. Basil. Sel. orat. 18. *Abscissum est caput, nec tamen vox Ioannis tacet: æternùm loquetur post funera. Accusatorem in te mulier, armasti: vtque enim cum capite vocem quoque præcidisti. Etiam post occisionem superstes est tibi accusator. Plena criminum tuorum terra, vndæ: iam maria ipsa mirantur, cælum superné cum Ioanne vociferatur.* Quis non crederet, linguam in morte ligari, vocem intercludi? At iniuriam patientis vox nulla nouit ligamina, sed secum vociferationis socium vniuersum assumit: vt enim iam ex Basilio audiuimus: *Cælum supernè cum Ioanne vociferatur.* Et quomodo non audietur vox, quæ clamoris sui cælum socium habet?

Matth. 2. — Imperf. — Marc. 7. — Basil Sel.

§. XII.

Non vir, sed fæmina est, quæ incautam exhibet custodiam.

PRæclara illa Dauidis de Abnere addubitatio est: dicit enim: *Nunquid vir tu es?* Et meritò in dubium vocatur, an sit vir, qui Regem Saülem custodiens sic dormiebat, vt patentissimum aditum relinqueret iis, qui vellent Regem occidere. Qui enim in tantæ rei custodia obdormit, non vir, sed fœmina habendus, nec credendus Rex posse occidi dormiente custode, nisi per fœminam fuisset custoditus. Hinc 2. Reg. 4. de occisoribus Miphiboseth locutus Textus ait: *Ingressi sunt feruente die domum Isboseth, qui dormiebat super stratum suum meridie, & ostiaria domus purgans triticum, obdormiuit.* Quæ verba ponderans Rabanus ibi ait: *Non enim Isboseth inopinata morte succumberet, si non ad ingressum domus mulierem in custodiam deputasset.* Nisi mulier esset custos Isboseth, minimè possent perduelles aditum ad illum perdendum inuenire: sola enim fœmina incauta est, vt abigat à suis periculum. Pharao ille, vt cœpit timere sibi ab Israëlitis pro tuta sui regni custodia, omnes eorum masculos recèns natos mandabat occidi. Quid tunc? Natus Moyses tunc fuit, & à parentibus expositus fluminis fluctibus, quem videns Pharaonis filia misereta eius, eripuit à flumine, nutriendúmque illum tradidit. Exod. 2. *Accipe, inquit, puerum istum, & nutri mihi: ego dabo tibi mercedem tuam. Suscepit mulier, & nutriuit puerum, adultúmque tradidit filiæ Pharaonis, quem illa adoptauit in locum filij.* Si quis puer occidendus à Rege erat, maximè occidendus erat puer iste: in vno enim eo tota Israëlitarum salus consistebat, & Ægyptiorum perditio. Et nihilominùs pereuntibus cæteris, hic tantus Ægyptiorum hostis in Regia ipsa aditum inuenit, in qua adolescat, in regni, Regísque perditionem. Et quis ruinæ aditum obtulit adeò securum? Sanè filia Pharaonis, quæ magis vigilare debebat in custodiam patris, hæc incautè recepit eius ruinam. Ait D. August. serm. 89. de temp. *Nouum miraculum, quam fecit misericordia filia parricida. Nam, dum paruulum seruat ignara, patrem decipit incauta.* Vigilantibus Ægyptiis pro asseruando Regis edicto, & summa cautela cauentibus, ne quis Israëlitarum paruulus euaderet, vna fœmina, cui magis cordi debebat esse patris vita, incauta locum dedit extremo patris excidio. Sic malè custodiunt suos fœminæ, non viri.

2. Reg. 4. — Raban. — Exod. 2. — August.

§. XIII.

§. XIII.

In aliorum defectu maximè tuum officium ostenditur erga Deum.

NOn otiosè tantus est Dauid in accusando, & damnando Abnerum, & omnem Saulis exercitum, quibus ait: *Non est bonum hoc, quod fecisti. Viuit Dominus, quoniam filij mortis estis vos, qui non custodistis Dominum vestrum Christum Domini*, &c. At cur tantus est Dauid in accusanda, & damnanda Abneris, & exercitus somnolentia, & custodiæ Regiæ neglectus? An volebat illos Regi odiosos facere? Absit: sed volebat, vt euidentiùs suum officium erga Regem commendaretur, in aliorum defectu: quando enim Abner dormiebat, & dormiebant vniuersi viri bellatores, relinquentes Regem morti expositum, qui incurrebant dignam mortis sententiam; vnus Dauid stabat Regem à morte defendens, & protegens, vt testabatur è lectuli capite lancea arrepta. Quid isto officio commendabilius Regi? Sanè tunc maximè ostenditur, & commendatur officium tuum exhibitum, aut Regi, aut Deo, cùm alij arctiori vinculo obstricti apparent deficientes. Luc. 23. Sic Luc. 23. vix verbum locutus est latro ad Iesum, & statim audit ab illo: *Hodie mecum eris in Paradiso.* Nulli anteà tale dixit Deus: latroni primùm Paradisum præcedit. Et quale fuit officium latronis, quo tantùm apud Deum promeruit? Vnde latronis merita sic innotuerunt Chrysost. Deo, vt tam citò caperent præmium? Ait D. Chrysost. homil. de Cruce, & latrone, apud Gretserum nostrum tomo 5. de Cruce. Quid latro eiusmodi egit, vt ex improuiso de Cruce dignus Paradiso iudicaretur? *Breuiter, si placet, dicam, latronisque bonitatem, & probitatem ostendam. Quando Petrus discipulorum Princeps negabat infrà, tunc ille suprà suffixus Cruci confessus est.* Petri negatio latronis officium in Iesum, & commendabile, & conspicuum, & tanto honore dignum fecisse videtur. Quando Petrus dominicæ Ecclesiæ Princeps sic obdormiebat, vt Regem cælorum negaret, eiúsque iram negatione trina negotiaretur; tunc penè temporis latro pro Iesu stabat, eiúsque prædicabat regnum. Quid isto latronis officio manifestius, & tunc commendabilius Deo? Faciunt equidem aliorum defectus, quòd nostra tunc officia magis conspicua fiant, & magis Deo commendentur. Num. 14. Numer. cap. 14 duo viri præstantissimi, nimirum, Caleb, & Iosue, maximè a Deo honorantur: ait enim Textus: *Omnes, qui numerati estis à viginti annis, & suprà, & murmurastis contra me; non intrabitis terram, super quam leuaui manum meam, vt habitare vos facerem, præter Caleb, filium Iephone, & Iosuë, filium Nun.* Sic duo hi viri è tanta multitudine ad vitam, & felicitatem separantur. Et vnde horum officia in Deum, tanta meruerunt? Hi enim aliis decem ierunt explorare terram proximam: & cùm reuersi fuissent, cæteris decem murmurantibus, & metum incutientibus multitudini; illi soli pro Deo steterunt, eius promissis sperantes: quo maximè sibi Deum obligarunt. Vt dicat Origenes hom. 9. in Numer. Orig. *Cùm regressi essent ij, qui inspexerant terram, & decem ex iis, mussitantes sermonibus desperationem populo incussissent, duo verò reliqui, id est, Caleb, & Iesué, bona nunciarent, & hortarentur populum permanere in proposito; immortale eis à Domino meritum contulit, non tam sua confessio, quàm formido sodalium. Neque enim tam magnificè in eis virtus animi claruisset, nisi reliquorum decem turpis ignauia formido pæruisset.* De turpi formidine sociorum sic claruit Calebi, & Iosue virtus, vt sibi maximè deuinciret Dominum, pro quo ipsi steterunt, quando cæteri defectionem persuadebant populo. Sic in aliorum defectibus tuæ potes virtutis radios ostendere clariores.

1. *Reg.* 26. Cognouit autem Saül vocem Dauid, & dixit: Nunquid vox hæc tua, fili mi Dauid? Et ait Dauid: Vox mea, domine mi Rex. Et ait: Quam ob causam dominus meus persequitur seruum suum? Quid feci? Aut, quid est malum in manu mea.

§. XIV.

Hostibus qui benefacit, de aduersariis potestatibus triumphat, illisque dominatur.

VOx iuncta tanto beneficio hosti collato non potuit non innotescere Regi Sauli, vt qui in ea recordabatur antiquas illas Dauidici cantus vires aduersùs aereas Potestates: dicit enim Textus: *Cognouit autem Saul vocem Dauid, & dixit: Nunquid hæc vox tua, fili mi Dauid?* Quæ verba sic Salian. pulchrè elucidat paraphrasi noster Salianus ibi: *Nunquid hæc vox tua, fili mi Dauid? Nunquid hæc illa vox, quæ olim tam suauiter cum lyra meis auribus accinebat, vt ea non meus solùm furor; sed Dæmon ipse mitesceret?* Sic in præsenti Dauidis voce numerabat Rex omnes victorias ab illa voce de furore dæmoniaco partas. Et cur vox hæc credatur in mentem Regis adduxisse pristinas de furore diabolico victorias? Veniebat modò hæc vox iuncta tanto illi beneficio hosti collato, cùm illi Dauid elegit parcere, cùm posset occidere. Et quia virtute pollet, qua hostibus parcat, manifestè ostenditur triumphans de furentibus quibusuis potestatibus, & tyrannis. Cassiodor. Ad hæc dicebat Cassiod. lib. de anima, memorans virtutes bonarum animarum: *Nullum lædere cupiunt: læsi semper ignoscunt: charitatem & illis impendunt, qui eos scelerato odio prosequuntur. Tales animæ, Domine præstante, etiam noxiis Spiritibus imperant: & illi, quos mundus patitur infestos, à creatura minori superantur. Adhuc in corpore positæ fortiores sunt Angelis malis. Adhuc indutæ carnis tubeas potestatibus aereis: & quorum tentationibus non cedunt, eis diuina virtute dominantur.* Crede mihi, nulli non tyrannidi dominantur, qui infestos sibi hostes charitate prosequuntur: hæc enim virtus est, quæ te faciat imperare superbissimis, & de omni rebelli triumphare creatura. Nec solùm furores humani, sed & diabolici se subdunt 1. Reg. 17. eius imperio, qui scit parcere inimicis. Suprà 1 Reg. 17. de Dauide processuro aduersùs Philisthæum dicitur: *Elegit sibi quinque limpidissimos lapides de torrente, & misit eos in peram pastoralem, & fundam manu tulit, & processit*, &c. Et qui Carthus. fuerunt quinque isti lapides assumpti a Dauide, quorum vno Philisthæus subiicitur? Ait Carthus. ibi art. 33. *Quinque limpidissimi lapides ex torrente electi, possunt intelligi quinque sapientissima verba Christi, quæ protulit pendens in Cruce, quorum primo vulnerauit in fronte Diabolum dicens: Pater, ignosce illis, quia nesciunt, quid faciunt.* Sic oratio pro inimicis aereorum Potestatum Principem contudit. Quis neget, & victoriis, & imperia eius, qui nouit benefacere hostibus suis? Matth. 18. regnaturi figuram proponens Dominus dicebat: *Quicunque humiliauerit se, sicut paruulus iste, hic maior erit in regno cælorum.* Quasi tota regni altitudo eum petat, qui se paruulis conformat. Sed, quid præcipuum in paruulis inuenitur, quod nos ad regnum extollat? Nón- Maxim. ne obliuio iniuriarum paruulis censetur esse propria. Ad hæc dicebat D. Maxim. hom. circa hoc Euang. *Quicunque vult fratrem præuenire regnando, prius illum præueniat obsequendo, vincat eum officio, vt possit vincere sanctitate: si enim te non læsit frater, obsequium meretur, vt diligas: quòd si forsitan læsit, magis obsequium meretur, vt vincas. Hæc enim nostra Christianitatis summa est, vt amantibus vicissitudinem, lædentibus patientiam rependamus. Qui ergo patientior fuerit ad iniuriam, potentior constituetur in regno.* Ecce tibi, quibus in nobis potentia regalis nutriatur, qua possimus rebellibus omnis turis imperare; nimirum, ex tolerantia iniuriarum, ex eo, quòd quis sciat iniuriatoribus referre gratiam.

§. XV.

Sub Patre Deo omnis aditus malis occluditur.

NOn solum Dauidis vocem cognouit Saül, sed & grauissimum etiam discrimen, quod ipse adierat, & parci beneficium, quod iteratò à Dauide acceperat, agnouit. Quo adamantina illa durities tandem cessit, & candidissimam securitatem tanto benefactori præparans, in illam prorupit vocem: *Nunquid hæc vox tua, fili mi Dauid?* Filium vocat, vt iam non hostis, sed pater credatur, sub cuius votis nullum malum timetur. Et quidem à patre nihil tam

potest filius timere, cui & vitam debet. Crede, homo, qui tibi patrem exhibes, omnimodam securitatem ab omnibus malis præbet. Vt hinc discas, quantùm Christo Domino debeas: hic enim te in manibus patris constituit, ne funditùs perire pertimescas. Quippe Luc. 23. à Cruce clamauit: *Pater, in manus tuas commendo spiritum meum.* Quæ verba expendens D. Athanas. orat. de Incarnat. Christi ait: *Cùm in Cruce dicit: Pater, in manus tuas depono spiritum meum, in eo omnes homines apud Patrem deponit, ac commendat per ipsum, ac in ipso viuificandos.* Ecce tibi Iesus non solùm suum spiritum; sed nos omnes in manibus Patris ponit. Et quid inde? Planè ex tunc nihil nobis manet non securum, & lætum. Vt meritò ibi dicat Theophylact. *Hac autem voce primùm libertatem assecuta sunt animæ nostræ, Diabolo, post hanc, nullam in eas habente potestatem, vtpote Patri commendatas. Ante mortem autem Christi magnum ius fuit Diabolo in animas. A quo autem tempore Filius non Inferno, sed paternis manibus commendauit spiritum, libertatem consecuti sumus ab Inferno.* Expende illa: *Nullam in eos Diabolo habente potestatem, vtpote Patri commendatas.* Quippe ex quo Patri Deo commendati sumus, tyrannicum Diaboli iugum excussimus; nec contrariæ Potestates nobis valent officere. Quantùm enim securitatis, quantùm salutis nobis obtigit huc vsque, totum Patri debemus diuino. Sic vbi ait Paul. ad Galat. cap. 2. *In fide viuo Filij Dei, qui dilexit me, & tradidit semetipsum propter me.* addidit D. Leo Ser. 1. de Pass. *Tradidit semetipsum pro nobis, cooperante in hoc ipso Patre, qui Filio proprio non pepercit; sed pro nobis omnibus tradidit illum.* Sic de Patre habemus, quidquid pertinet ad nostram securitatem, & salutem. Vt hinc pateat, quàm malè agant, qui ad patris iura confugiunt, vt liberiori seueritate inferiores tractent. In quo astutissimus Herodes errabat, qui iratus in filios sibi proditionis suspectos, quod iure iudiciali supplicium inferre non poterat, volebat iure patris. De quo Egesipp. lib. 1. cap. 41. ait: *Bonus pater accusari filios libenter audiebat, non sinebat defendi: delectabatur, cùm appeterentur; offendebatur, si purgarentur... Stulta species erat, non iudicij disciplinam, condemnare sine teste, sine iudice, solo naturæ priuilegio, quod ad salutem magis, quàm ad periculum deriuari soleret.* Sic, ne iuridicè liberarentur, non Iudicem, sed patrem agebat; nesciens ius paternum non ad damnum, sed ad salutem pertinere.

Luc. 23. — Athanas. — Theophyl. — Galat. 2. — Leo. — Egesip.

1. *Reg.* 26. Nunc ergo audi, oro, Domine mi Rex, verba serui tui. Si Dominus incitat te aduersùm me, odoretur sacrificium: si autem filij hominum, maledicti sunt in conspectu Domini, qui eiecerunt me hodie, vt non habitem in hæreditate Domini, dicentes: Vade, serui Diis alienis. Et nunc non effundatur sanguis meus in terra coram Domino: quia egressus est Rex Israël, vt quærat pulicem vnum, sicut persequitur perdix in montibus.

§. XVI.

Nobilis, & appetenda mors, quæ instar victimarum in solum Deum refertur.

DVas proponit causas Dauid suæ perditionis, nimirum, aut Deum, aut hominem; in quarum altera mortem acceptat, in altera eam refugit. Et in qua acceptat? Planè in eo, quòd mors illi accidat, vt victimis accidebat, quæ in odorem suauitatis vni cædebantur Deo. Quò spectant illa verba: *Si Dominus incitat te aduersùm me, odoretur sacrificium.* Hoc est, si Deus meam imperat mortem, ad quid hostiles phalanges? ad quid furentes minas? Pone hostem, indue Sacerdotem, præstò sum, vt immoler, vt sacrificer, tantùm cædar, vt victima in odorem suauitatis vni Deo. Amanda quidem, non refugienda mors est prudenti viro, quæ instar victimarum in vnum Deum refertur, non in hostilem rabiem, nec in calamitatem aliam, aut culpæ pœnam. De occidendo filio præceptum Abrahamus acceperat Gen. 22. *Cúmque alligasset Isaac filium suum, posuit eum in altari super struem lignorum.* Et mirabar, quòd iuuenia Isaac, patre sene longè valentior, sic se ligari ad mortem pateretur: imò quòd, vt ait D. Zeno lib. 2. ser. 5. lætus Isaac accipiat mortis sententiam. Et cur lætus acquiescat iuuenis morti, quam natura refugit? Sanè tota mortis ratio, Deus erat, cui vt victima cædebatur Isaac, & inde nihil in ea morte videbat fugiendum, sed amplectendum. Huc spectans Iosephus lib. 1. cap. 13. sic facit Abrahamum ad filium loquentem: *Nunc lege naturæ natus sum sis, vt moriaris, aut vulgarem habebis vitæ exitum; sed à proprio patre Patri vniuersorum, Deo sacrifico ritu oblatus, ipso, vt credere par est, indignum te censente, qui aut morbo, aut bello, aut alia quapiam humana calamitate de vita discedas; sed inter precationes, & sacra animam tuam exceptam apud se collocabit.* Expende illa, mortem cordato iuueni maximè suauiantia, nimirum: *Sacrifico ritu oblatus Deo.* Insuper & illa: *Indignum te censente, qui aut morbo, aut bello, aut alia calamitate,* &c. Quippe, qui nec morbo, nec hosti, nec calamitati, sed vni Deo, vt nobilis victima cedit, non habet, vnde non in morte glorietur. De Attila Rege, qui nuptiarum nocte, à sanguine è naribus effuso suffocatus interiit, dicebat Orator in funere eius, teste Iordane Epis. lib. de rebus Geticis: *Hæc omnia prouentu felicitatis cùm egerit, non vulnere hostium, non fraude suorum, sed gente incolumi, inter gaudia lætus, sine sensu doloris occubuit.* Sic, dum exaltat gloriosam, & appetendam Regis mortem, illa in prima ponit, *non vulnere hostium, non fraude suorum;* nimirum, quòd nulli calamitati humanæ cedens occubuerit. Hoc enim solum videtur fugiendum in morte, quòd calamitati cedamus, quòd autem, vt victima cedamus vni Deo, id expetendum. Vbi 2. Machab. 7. septem fidelissimi iuuenes cum matre Tyranno Antiocho sisterentur, *iussit ei, qui prior fuerat locutus, amputari linguam.* Quid tunc mater? An immensùm doluit filij sui primogeniti videns amputatam linguam? Absit: imò, vt canit Prudentius in hymno de Sancto Romano:

Mater aiebat: Satis
Iam parta nobis gloria est, pars optima
Deo immolatur, ecce nostri corporis
Digna est fidelis lingua, quæ sit hostia.

Expende in sancta laniena, quid meditatur sibi gloriosum; nimirum ait: *Digna est fidelis lingua, quæ sit hostia.* dum lingua non cedit morbo, non delicti pœnæ, non calamitati; sed vni Deo, vt hostia, vt victima in suauitatem odoris; nihil ibi non appetendum, & gloriosum. Hinc in templi expugnatione, tempore Pompeij, Sacerdotes, qui poterant fugere, malebant iuncti victimis Deo oblatis mori: dicit enim Egesipp. lib. 1. *Stupebat Pompeius acres virorum animos, & nusquam remissa officia Sacerdotum in medio belli furore. Victimæ altaribus imponebantur, ante aram positi sternebantur... Infelicesque Sacerdotes inter suas hostias immolabantur,* &c. Sic ille c. 16. & 17. Ambiebant equidem viri illi mortem, quæ victimis suis par esset, ne crederentur hosti, aut calamitati; sed, vt victimæ, vni Deo cedere.

Zeno. — Ioseph. — Iordan. — 2. Mach. — Prudent. — Egesip. — Genes. 22.

§. XVII.

Vt Sanctorum terra gloriosa est piis hominibus, sic impiorum terra illis est calamitosa.

HInc maximè offendunt Dauidem eius hostes, quòd non permittant, illum habitare in terra Sanctorum, vt clamet ipse: *Qui eiecerunt me hodie, vt non habitem in hæreditate Domini,* &c. Non permittebatur Dauid ab hostibus, habitare in terra illa, quæ parturiebat hæredes bonorum æternorum. Nec miror, quòd inde summè Dauid doleat: terra enim Sanctorum assignari solet inter primas iusti hominis glorias. Nam de Iobo dicitur cap. 1. *Erátque vir ille magnus inter Orientales.* Vt enim Orientis terra, mater erat Patriarcharum; sic ad magnam Iobi gloriam spectabat, quòd eius esset colonus. Id quod in Sancto Felice ponderabat D. Paulinus in Natal. 3. aiens:

Cunabula dedit
Ex Oriente genus: an enim magis altera tellus
Felicis patriam decuit, quàm quæ Patriarchas,
Quæque pios tulerat (Christi sacra vasa) Prophetas.
Vnde & apostolicis fundens sua flumina linguis,
Totum Euangelij fons emanauit in orbem.

Sic sancto viro assignatur terræ habitatio, quæ mater erat sanctissimorum hominum; à qua & Patriarchæ, & Prophetæ, & Apostoli ducebant ortum. Inter tales esse, gloriosum

Iob 1. — Paulin.

gloriosum est maximè viris bonis, qui pro ingenti calamitate habent, si in terra impiorum cogantur agere vitam. Ait Psal. 98. *Moyses, & Aaron in Sacerdotibus eius, & Samuel inter eos, qui inuocant nomen eius. Inuocabant Dominum, & ipse exaudiebat eos: in columna nubis loquebatur ad eos. Custodiebant testimonia eius, & praeceptum, quod dedit illis. Domine Deus noster, tu exaudiebas eos: Deus, tu propitius fuisti eis, vlciscens in omnes adinuentiones eorum.* Expende illa: *Vlciscens in omnes adinuentiones eorum.* quasi Deus vltionem aliquam sumpserit de Moyse, Aarone, & Samuële, illis infligens pœnam non modicam. Et quidem de Aarone, & Moyse nota est pœna, qua mori iussi sunt ante ingressum terræ promissionis. Sed minimè reputatur hæc pœna ab Augustino: quia, cùm valdè senes mortui sint, hoc non poterat illis esse pœna. In quo ergo verum est, quòd Deus in Moysem, & Aaronem, & Samuelem vindicauit, & illis pœnam inflixit? Ait D. August. ibi: *Quid est, quod in illis vindicatum est quaero: & secundum homines non inuenio; secundum autem, quod scio, pati seruos Dei, quotidie in illis vindicabatur. Legite, & videte vindictas: sed quid prosequitis? Forsitan vindictas patiebantur, populos contradicentes: quotidie patiebantur atque viuentes; & inter illos viuere cogebantur, quorum vitam quotidie reprehendebant. Haec erat vindicta.* Sic acriter puniebantur serui Dei nimirum, dum viuere cogebantur inter impios, in populis Deo, & virtuti contradicentibus. Et tunc in illos seuerè Deus vindicabat, quando illos inter scelestos viuere faciebat.

Psal. 98.

August.

§. XVIII.

Consortium prauis moribus raro quis non imbuitur.

HOc malum ab inimicis suis verebatur Dauid, ne cogeretur idololatris aduiuere: quo spectant illa verba: *Qui eiecerunt me hodie, vt non habitem in hæreditate Domini, dicentes: Vade, serui Diis alienis.* Non quidem id verbis dicebant, vt putant Theodor. & Procop. sed factis, dum Dauidem cogebant apud idololatras exulare: difficilè namque non corrumpitur quis moribus eorum, cum quibus habitat. Et quis tantus, qui aliquando consortium suorum idola non adorauerit? Sanè magnus erat Aaron: sed absente Moyse, dum populo præesset, eius vocibus acquiescens, idolum constituit, & adorauit, Exod. 32. Et vnde in tantum barathrum eiectus est vir tantus? Ipse requisitus à Moyse ibi ait: *Tu nosti populum istum, quòd pronus sit ad malum,* &c. Itaque in excusationem sui facinoris, populi malitiam profert, & affectum ad idololatriam. Ne miremur, tantum virum idolis seruisse, quando in tali populo habitabat. Ad hæc Petrus Damian. lib. de contemptu sæculi, cap. 27. fatur: *Moyses, quia ab humana conuersatione remotus bis quadragenario dierum numero commanet, bis etiam legem Domini digito scriptam suscipere meruit: Aaron autem, qui ad custodiam populi derelictus est, cognoscitur idola fabricasse.* Moysis merita inde extollit, quòd fuerit à populo remotus, & vni Deo in monte vacaret; Aaronis autem casum inde ostendit, quòd in populo mansisset. Quis enim in populo clamante idola sic staret, vt non raperetur ad idololatriam? Hoc sanè proprium est infirmitatis humanæ quòd ad prauos consortium mores rapiamur. De quo plura tom. 1. de Christo figurato, lib. 5. c. 3. §. 27. & alibi.

Exod. 32.

Damian.

§. XIX.

Gloria, laudisve amor in Principibus, vtilis Reipublicæ.

VT contineret Saülem Dauid, sapienter illi proposuit rationem indignitatis facinoris, quod non poterat gloriosum esse Regi tanto: ait enim: *Quia egressus est Rex Israel, vt quærat pulicem vnum, sicut perdix persequitur in montibus.* Quàm vile hoc, quam inglorium Regi, quòd tanto cinctus exercitu per montes, & abrupta petrarum erret, quærens ad mortem vnum priuatum hominem, & destitutum omni auxilio? Hæc equidem fiunt quotidie in Rebuspublicis, & regnis, in quibus non gloria nominis, nec laus spectatur: sed aliis vitiis Principes rapiantur. Amor enim laudis, & gloriæ ferè semper Reipublicæ vtilis est, dum Principes ab infamibus facinoribus arcet. Aiebat Sallustius in Coniurat. Catilinæ de Imperio Romano: *Sed ciuitas quantum breui creuerit, tanta cupido gloriæ incesserat. Iam primùm iuuentus magis in decoris armis, & militaribus equis, quàm in scortis, atque conuiuiis, libidinem habebat. Igitur talibus viris non labor insolitus, non locus vllus asper, non armatus hostis formidolosus: virtus omnia domuerat: : Primò magis ambitio, quàm auaritia animos hominum exercebat; quod tamen vitium propius virtutem erat: Nanque auaritia fidem, probitatem, cæteràsque bonas artes subuertit, pro his superbiam, crudelitatem, Deos negligere, omnia venalia habere edocuit.* Augmentum ciuitatis coniungit cum gloriæ studio: quod enim Romani primi gloriæ studiosi erant, maximè faciebat ad Vrbis, Imperiique augmentum. Inde turpia omnia, atque inhonesta fugiebantur: ad sola illa currebant omnes quæ laudari, & extolli possent in vnoquoque. Et in tantum floruisse dicit Imperium, in quantum hoc gloriæ studium floruit. Ex quo enim non laus, nec gloria quæri cœpit, sed pecunia; inde vniuersæ pestes Imperij erupere, quæ perdiderunt omnia.

Salust.

1. Reg. 26. Et ait Saül: Peccaui: reuertere, fili mi Dauid: nequaquam enim vltrà tibi malefaciam, eò quòd pretiosa fuerit anima mea in oculis tuis hodie: apparet enim, quòd stultè egerim, & ignorauerim multa nimis. Et respondens Dauid ait: Ecce hasta Regis: transeat vnus de pueris Regis, & tollat eam. Dominus autem retribuet vnicuique, *&c.*

§. XX.

Pœnitentia ob temporalia commoda nihili æstimatur.

ECce tibi Saülem pœnitentem: & nihilominùs eius pœnitentia nihili æstimatur. Et cur non æstimatur? Accipe pœnitentis verba id insinuantia: ait enim: *Peccaui: reuertere, fili mi Dauid, nequaquam enim vltrà tibi malum faciam, eò quòd pretiosa fuerit anima mea in oculis tuis hodie.* Expende totam pœnitentiæ causam in illis verbis: *Eò quòd pretiosa fuerit anima mea in oculis tuis hodie.* Nihil non temporale proponit pro suæ pœnitentiæ causa: non enim pœnitet ob iustitiam, neque ob Deum; sed ob mortis temporalis damnum vitatum. Quæ autem in iis temporalibus sistit pœnitentia, nihili à Deo æstimatur. Aiebat Dominus Matth. 11. *Væ tibi Corozain, væ tibi Bethsaida: quia, si in Tyro, & Sidone factæ essent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio, & cinere pœnitentiam egissent.* Quibus verbis ostenditur Iesus cognouisse, virtutibus suis Tyros, & Sidones mouendos esse ad pœnitentiam; & nihilominùs non curat de procuranda illorum pœnitentia. Quomodo ergo verum est, quòd Deus vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire; & Tyriis, & Sidonibus non dat ea, per quæ videt illos ad pœnitentiam venturos? Cur non magis satagit de pœnitentia Tyrorum extorquenda? Pœnitentia Tyrorum etsi præuidebatur futura; non tamen futura præuidebatur ob aliquod æternum, sed ob temporale aliquod commodum acquirendum, vel incommodum tollendum. Talis autem pœnitentia nihili æstimatur à Deo: nec nimis anxius est, quòd fiat, vel non fiat. Quod spectans Rup. lib. 9. de gl. & hon. fil. hom. ait: *Verum verbum si fuisset prædicatum Tyro, & Sidonibus, cum testimonio tantarum virtutum, scilicet, temporale exterminium, quod passuri erant, pœnitentiam egissent. Porrò alterum, si tunc prædicatum illis fuisset regnum Dei, non credidissent, neque pœnitentiam egissent. Vnde nec fuissent salui: & idcircò prædicatores illis mittere non curauit.* Iudæis prædicabatur excidium temporale, & æternum; & non conuertebantur: in hoc peiores quàm Tyri, & Sidones, qui si audissent de temporali excidio, pro hoc tollendo pœnitentiam egissent; non tamen illam egissent pro regno Dei acquirendo, & ideò

Matth. 12.

Rupert.

Dominus nullam habuit curam pœnitentiæ illius, vt quæ in solis temporalibus consisteret: nihil sit enim pœnitentia, quæ ad æternam salutem non spectat. Nota fuit Semai temeritas in Dauidem, vbi illum vidit ab exercitu filij fugientem: sed, quando Dauid recuperauit regnum, venit ad eum Semei, & prostratus humi ait, 2. Reg. 19. *Ne reputes mihi, domine mi, iniquitatem: ne memineris iniuriam serui tui. Agnosco enim seruus tuus peccatum meum.* (2.Reg.12.) Annuit Dauid humiliato, & pœnitenti, & culpam agnoscenti; sed 3. Reg. 2. iam moriturus ait Salomoni filio: (3.Reg.2.) *Habes quoque apud te Semei, filium Gera filij Iemini de Bahurim, qui maledixit mihi: : : tu noli pati eum esse innoxium.* Et cur Dauid in hominem pœnitentem, & humiliatum sic exardescit? Cur non magis veretur pœnitentiam, per quam ipse non semel saluatus est? Ait Rupert. lib. 4. de glor. & honore fil. homin. in fine: (Rupert.) *Non iniustus in hoc facto inuenitur Dauid: quia non vero corde reconciliationem quæsiuit Semei, non pro desiderio iustitiæ pœnitens; sed formidine metu pœnæ concidit. Mutauit vocem: non mutauit mentem.* Expende illa: *Non pro desiderio iustitiæ pœnitens,* quippe totus intentus temporali damno auferendo; nihil, quod ad virtutem spectaret, in sua pœnitentia respexit. Ne miremur, quòd eius pœnitentia nihil à Dauide æstimetur.

§. XXI.

Ignorantia magnarum potestatum propriissima.

Illud verum, & Regum omnium propriissimum de se Saul pronunciat, nimirum: *Ignorauerim multa nimis.* Vt sese magnæ potestates à congressibus priuatorum arcent, paucorúmque familiaritate vtuntur, qui nihil illis non suaue dicunt; sic ignorare coguntur multa nimis. Quod sapienter notabat Seneca lib. 6. de beneficiis, (Senec.) cap. 30. inquiens: *Monstrabo tibi, cuius rei inopia laborent magna fastigia; & quid omnia possidentibus desit. Illo, scilicet, qui verum dicat, & hominem inter mentientes stupentem, ipsáque consuetudine pro rectis blanda audiendi, ad ignorantiam veri perductum, vindicet à consensu, concentúque falsorum.* Expende illa: *Ad ignorantiam veri perductum.* quippe vt maior est Princeps, maiora audit mendacia, semper inter falsas assentationes versatur, nihil curat non gratum, & suaue audire, quibus ad ignorantiam veri perducitur. Matth. 14. dicebatur: *In illo tempore audiuit Herodes Tetrarcha famam Iesu.* (Matth.14.) Et in quo tempore? Sane in quo tempore nec minimus erat in Galilæa, & Iudæa, qui ignoraret Iesu magnalia; omnibus erant eius miracula conspicua; & post hæc tandem eius percepit Herodes famam. Quod notans D. Chrysost. homil. 49. ait: (Chrysost.) *Non otiosè tempus Euangelista denotauit; verùm vt cernites tyranni, quibus cæteras despiceres omnes, intelligere possemus. Non enim ab ipsis statim miraculorum exordiis famam Iesu, sed post multum tempus percepit. Huiusmodi enim sunt, qui in principatu viuunt: nam, quoniam fastum rerum plurimum sibi arrogant, parui facientes cætera, tardè ea perdiscunt.* Heu miseram conditionem Principum, longo vitæ spatio in ignorantia versantium! Quæ vilissimi priuatorum sciunt, ea Principes ignorant penitùs, adeò vt contingat sæpè à solo Rege regni statum ignorari. Quod sciunt vilissimi quique regni accolæ, quod rident vicini, de quo hostes cachinnantur, vnus ignorat Princeps, qui rem debebat curare. Nec miror: duæ enim sunt causæ, quæ hanc ignorantiam faciant; altera, iuxta Senecam, adulantium conuersatio, qui occludunt aditum veritati; altera causa est ipsorum Principum fastus, in quibus occupati despiciunt cætera: quo fit, vt raro, aut nunquam, quod vtile, & proficuum sit, scire videantur.

§. XXII.

Ignorantia Principum regulariter supina, & inexcusabilis.

Perpende verba Saulis, nimirum: *Apparet, quòd stultè egerim, & ignorauerim multa nimis.* Qui dixerat se peccasse, peccati causam ostendit fuisse multam suam ignorantiam. Et cur ignorantia non magis adducitur ad excusationem peccati, quam ad eius ostensionem? Erat equidem ignorantia Saulis supina, & inexcusabilis, quando ille aditum occludebat veritati, vel malè accipiens veraces, vel minimè illos audiens. Ex quibus capitibus regulariter ignorantia Principum est inexcusabilis. Quis Principum non grauè, & molestè accipiat eos, qui veritatem dicunt oppositam suo affectui? Tunc sanè veritati ostium occludunt, & ignorantiam amplexantur. Vox est illa viri veritatem nunciantis, Cant. 5. *Aperi mihi, soror mea, amica mea, columba mea.* (Cant.5.) Ecce, quid velit veritas, vt valeat intrare, nimirum animum audientem, amicum, & sine felle, instar columbæ. Si enim non amicè excipias syncerè suam sententiam dicentem, sed cum amaritudine, & felle; & solùm amicè excipias tuæ respondentem cupiditati; veritatem eliminas, & studiosè quæris ignorantiam. Hac in re copiosissimus est D. Athan. in epist. ad Solitarios: ait enim: (Athanas.) *Aperi mihi, inquit, soror mea sponsa: quod si aperiant, intrat, sin grauentur, aut nolint aperire, abscedit. Non militari manu veritas prædicatur; sed suadendo, & consulendo. Quæ autem ibi suadendi libertas, aut consulendi ratio, vbi qui contradixit, pro mercede, aut exilium, aut mortem reportat?* Expende illa: *Sin grauentur, aut nolint aperire, abscedit.* ad hoc enim, vt facias à te veritatem abscedere, solùm sufficit, quòd in illa suscipiéda graueris. Si graueris, abscedit veritas: quid si molestè feras? odiosum si habeas dicentem? si asperè cõtemnas? Credat Princeps, quòd nisi amicè, & suauiter accipiat syncerè dicentem, eiiciet veritatem, & ignorantiam accerset. Non liberè consulit, qui Principem timet offensum, nisi ei placita resciat. Et pergit D. Athanas. ex 1. Reg. 24. (Athanas.) *Dauid rationibus persuasit socios, neque concessit vt insurgeret in eadem Saulis. Iste verò nulla ratione instructus vt, & potentia omnes cogit: adeò, vt statim appareat eorum sententiam non secundùm Deum; sed humanam esse: & Arrianos nullum habere Regem, nisi Cæsarem.* Sanè vbi potentia Regis præualet in consultationibus, statim manifestatur in sententiis eorum, qui consulunt: quæ tales sunt, vt ostendant se consulentes nullum alium vereri, nec in cælo, neque in terra, nisi Cæsarem, hoc est, non Deum, sed temporalem Regem: ex quo capite rarò non supina est ignorantia Principum. Rursus aliud est caput, quod eam prorsus inexcusabilem reddit, nimirum, incuria Principum in ea indaganda: debent enim Principes multas tentare vias, & varias, vt ad eos veritas perueniat. Hoc nobilissimus Principum Iesus Matth. 16. *Interrogabat discipulos suos dicens: Quem dicunt homines, esse Filium hominis?* (Matth.16.) Sciebat quidem Iesus, quid homines de se sentirent; cur ergo id à discipulis interrogat? Crediderim, id factum à Iesu, vt formam daret Principibus, qua scire cupiant, & curent, quales habeantur à suis subditis, & ab externis. Ait Petrus Damian. lib. 7. epist. 11. *Scilicet vt Rex Angelorum formam daret Rectoribus hominum, quatenus, non quid eis ab eorum assentatoribus dicatur attendant; sed quod testimonium apud absentes habeant, inquirant. Sicque, quod in se reprehensibile ex rerum fama deprehenderint, corrigant; ad exequenda verò bona, quæ de se dicere cognouerant, audiùs inualescant.* (Damian.) Hæc sit cura Principum, vt minimè in sibi adstantium testimoniis acquiescant, quæ vt plurimùm assentatoria sunt; sed curent absentium indagare sententias. At quis Principum hoc facit? Imò quando nullus inuenitur, qui non euolet ad sibi vtiles veritates perdiscendas; soli Principes nec gradum faciunt, vt ad illas perueniant. Ioannes erat baptizans in Iordane, de quo ait Luc. 3. *Et interrogabant eum turbæ dicentes: Quid ergo faciemus? Respondens autem dicebat illis: Qui habet duas tunicas, det non habenti: : Venerunt autem & publicani, vt baptizarentur, & dixerunt ad illum: Magister, quid faciemus? At ille dixit ad illos: Nihil amplius, quàm constitutum est vobis, faciatis. Interrogabant autem eum & milites,* &c. (Luc.3.) Ecce tibi, vt turbæ, & publicani, & milites abeunt, vt à Ioanne discant sibi vtilia. Nunquid & vrbis proceres similiter venère? Dicit Rupert. lib. 1 de glor. & hon. fil. hom. (Rupert.) *Turba interrogant, publicani interrogant, milites quoque interrogabant dicentes: Quid faciemus? Pharisæi verò nusquam interrogasse leguntur, & dixisse, quid faciemus? Claret igitur, quomodo consilium Dei spreuerint,* &c. Vbi vniuersi quærebant veritatem, nullus Principum legitur eam quæsisse: vnde meritò eius contemptores habentur, & ignorantes culpabiliter.

§. XXIII.

§. XXIII.

Beneficiorum continuatio ferissimum quoque animum deuincit.

DEderat vitam Dauid Saüli, in cuius testimonium hastam è lectuli capite tulerat; sed de primo beneficio videns Saulem persuasum, statim cogitabat de addendo alio, hastam restituens. Ait enim: *Ecce hasta Regis: veniat vnus de pueris Regis, & tollat eam.* Non sine Regis dedecore arma eius secum tolleret Dauid, vt notat Abul. (Abul.) quod cauens, illi hastam restituit, nec patitur beneficentiam suam in Regem interrumpere: vt vel continuatione frangatur eius rabidissima ira. (Senec.) Sic monebat Seneca lib. 1. de beneficiis, c. 3. inquiens: *Officia etiam fera sentiunt. Nec vllum tam immansuetum animal est, quod non cura mitiget, & in amorem sui vertat. Leonum ora à magistris impunè tractantur. Elephantorum feritatem vsque in seruile obsequium demeretur cibus. Adeò, etiam quæ extra intellectum sunt posita, assiduitas tamen meriti pertinacis euincit. Ingratus est aduersus vnum beneficium, aduersus alterum non erit. duorum oblitus est, tertium etiam eorum, quæ exciderunt, memoriam reducet. Is perdidit, quod citò se perdidisse credit. At qui instat, & onerat priora sequentibus, etiam ex duro, & immemori pectore gratiam extundit. Non audebit aduersus multa oculos attollere. Quocunque se verterit, memoriam suam fugiens, ibi te videat. Beneficiis tuis illum cinge.* Sic ibi. Piaculum duxi, vel verbulum prætermittere: tu expendes singula, quæ sanè persuadebunt, quàm sint continuanda beneficia illi, qui vel à durissimis amat gratias excipere. (Matth. 9.) Hinc Matth. 9. locutus de Iesu Domino ait: *Obtulerunt ei hominem mutum Dæmonium habentem. Et eiecto Dæmone locutus est mutus, & mirata sunt turbæ dicentes: Nunquam apparuit sic in Israële. Pharisæi autem dicebant: In principe Dæmoniorum eiicit Dæmones. Et circuibat Iesus omnes ciuitates, & castella docens in synagogis eorum: & curans omnem languorem, omnem infirmitatem*, &c. Et cur non magis ab infirmorum cura desistebat? Quando pro eiecto Dæmone audit blasphemias à Pharisæis: cur adhuc instat curandis infirmis? Benignissimus, & sapientissimus Dominus, etiam videns prima sua beneficia male accepta, non destitit; sed prima onerat sequentibus, vt continuatione beneficiorum confirmet sua, si prima euanuerunt. (Chrysost.) Ait D. Chrys. hom. 33. in Matth. *Christum videmus in iniuriis affectum, non modò non vltum fuisse; sed nec commotum quidem: quippe qui etiam post hæc maledicta vrbes, & villas Iudææ circuiret, curans omnem languorem: qua quidem mansuetudine animi, accusationes eorum facilè refellebantur. Nam signorum continua serie confirmationem hominum de se existimantium reddere volebat.* Expende illud: *Signorum continua serie*, &c. quod enim vno, aut altero sanitatis beneficio exhibito non perficiebatur, id continua illorum serie confirmaretur. Assiduitas enim meriti pertinacis omnia euincit, etiam in animis durioribus petra.

§. XXIV.

Minimè fidendum ei, quem noueris desertorem.

IVbet Dauid, vt vnus de pueris Saül accedat, & tollat lanceam, dum ait: *Ecce hasta Regis: veniat vnus de pueris Regis, & tollat eam.* Cur non magis ipse Dauid descendit, & illam manu propria tradit Regi, & pacem, & securitatem illi promittens? (Carthus.) Carthusianus ait: *Quia non credidit verbis Saul, cuius infidelitatem, inconstantiam, furiam, & rancorem fuit frequenter expertus.* Prudentissimè quidem Dauid non fidebat Regi, quem toties desertorem fuerat expertus. Sic suprà cap. 24. post fœdus initum cum Saule, post iuratam pacem, *Dauid, & viri eius ascenderunt ad tutiora loca.* (Seuer.) Circa quæ ait Seuerus Sulpitius lib. 1. Histor. *Ad hæc culpam Saul fateri, veniam precari, lacrymas fundere, pietatem Dauid extollere, Regem eum, & filium appellans. Sed Dauid, qui penitùs ingenium mali spectatum haberet, & cognitum, nihil Regi credendum ratus intra eremum se continebat.* Prudentissimè nihil credebat Regi, cuius malum ingenium notum, & perspectum habebat. Nunquam enim te prudenter committis ei, quem in te pessimum expertus fueris. (Matth. 4.) Dicebat Matthæus cap. 4. de Iesu, vbi secundò à Satana tentatus est: *Assumpsit eum Diabolus in sanctam ciuitatem.* Quæ verba non paruam faciunt quæstionem, an Iesus voluerit se manibus tentatoris committere, vt portaretur ab eo. Et ait D. Cyprian serm. de tent. (Cypr.) *Quòd Diabolus Iesum tulerit, videtur inconueniens; quòd humeris eius Saluator insederit, & pro vehiculo vsus sit, quem præcipitatorem sciebat.* Equidem, qui præcipitator agnoscebatur, non tantùm valuisset apud Iesum, vt illi se crederet in ciuitatem sanctam deferendum. Ne vnquam tu te credas illi, quem præcipitatorem scieris.

§. XXV.

De omnibus triumphat, qui omnia refert Deo.

NOn miror, Saülem in manus Dauidis traditum, quando video Dauidem nihil sibi adscribere, sed omnia Deo referre: ait enim: *Dominus autem retribuet vnicuique secundùm iustitiam suam, & fidem: tradidit enim te Dominus in manum meam*, &c. Non ait: Ego hodie te cepi in manus, sed, Dominus te mihi in manus tradidit. Ne miremur, quòd & hostes, & omnia in manus Dauidis veniant, quando in omnibus ipse non se, sed Deum spectat. Ionathas 1. Regum, cap. 14. aggressus Philisthinorum exercitum dicebat ad armigerum suum: *Ascendamus, tradidit eos Dominus in manus Israel.* (1. Reg. 14.) Ecce tibi in cuius manus dicuntur hostes traditi, nimirum, in manus Israel, hoc est, videntis Deum, quando Israel idem est, ac videns Deum. Qui enim non se, sed Deum in facinoribus spectat; mirum erit, si de omnibus hostibus trophæa non erigat. Vt dicat D. Greg. PP. lib. 5. in 1 Reg. (Greg.) *Quisquis virtute magna agere, hoc benè pensare nouit, si semper studuit diuinis laudibus imputare. Benè ergo Ionathas de consequenda victoria confidens, non in manus suas, sed in manum Israel inimicos tradendos asserait: vt triumphum ostenderet; & qualis debeat esse triumphator, pariter designaret: Israel quippe videns Deum interpretatur. Cui ergo in manus hostes tribuuntur, videns Deum dicitur, vt nouerit, quæ ei manu data sunt, docentur attendere: sed tenens datum ad largitorem munerum cor leuare.* Inde nostri triumphi prosiliunt, inde nascuntur victoriæ, quas reportamus, si in benefactis nostris non nos, sed Deum respiciamus, illique acceptum, quidquid egerimus, referamus. Hoc vno non solùm triumphamus; sed & plenam inde acquirimus securitatem. Plenis timore hominibus, vt signum securitatis, & pacis præstaret Dominus, ait Genes. 9. (Genes. 9.) *Arcum meum ponam in nubibus; & erit signum fœderis inter me, & inter terram.* Et quid erat in arcu, quod tantam securitatem hominibus posset designare? Nubes illæ, quæ in arcus formam apparent illuminatæ, totam illam illuminationem Soli referunt ex aduerso stanti. Vbi ergo homines simili modo, quidquid decoris, & splendoris habeant, non sibi, sed Soli iustitiæ Iesu referant, inde plenam acquirunt securitatem. (August.) Ait D. Aug. lib. 1. contra aduersar. leg. & Prophet. c. 20. *Nolo dicere, quid arcus ille significet resplendens è nubibus, fulgore, & radiis luminis, quo vestida illustratur obscuritas, grata quodammodo confessione respondens: & quomodo Deus non perdat hominem diluuio spirituali, dum est eorum memor, quorum illuminata nubes figuram gerunt. Quoniam non de suo lucere se sciunt, sed de Sole iustitiæ, sicut illa nubes de Sole visibili.* Qui ergo nubes arcum ostendentes æmulatus, in eo, quòd lumen suum non sibi, sed Deo tribuas; tu maximam à Deo aduersùs hostes habes securitatem, & pacem.

CAPVT XIII.

Dauid apud Achis.

Textus Historiæ.

TImens autem Dauid Saülis potentiam, & pertinacem inuidiam, eò adductus est, vt sibi tutior videretur vicina Philisthinorum terra, si ad eos confugeret. Erant tunc Philisthæi Israelitarum hostes notissimi, qui, vt gratam haberent tanti du-

cis discessionem à Saüle, sic illi in suis amicum pararent suffugium. Res acta fuit per Legatos cum Rege Philisthinorum Geth, nomine Achis; ad quem pacta fide cum suis Dauid accessit, multis sibi Regem officiis deuinciens. Nec potuit esse Gethæo Regi suspectus homo, qui tunc primùm Saulis odia non sensit, cùm sub Philisthinorum aulæ vmbra viueret. Imò sic affectus in Dauidem extitit Rex, vt petenti commodiorem locum sibi, ab aula dissitum, liberalissimè anuerit, Siceleg oppidum Dauidi in habitationem assignans. Qui cum omni familia, & gente sua Siceleg moratus, in Israele plurimùm turbatum excitauerat, plerisque, & fortissimis refluentibus ad eum, quos veteris amicitiæ gratia sollicitauerat; aut Saülis res vltimæ, quibus se subducebant, vt cum Oriente Sole vitam producerent. Erant Dauidi quotidiani excursus in finitimas terras Deo infensas, & Gethæo Regi minimè subditas. Quæ inde spolia afferebat, & pretiosa, & multa sic Achis præsentabat, quasi ea tulisset de Israelitarum finibus: quod maximè illi gratum erat, vt qui sibi inde Dauidem addictiorem coniecisset. Qua spe, cùm bellum indictum esset, omnibus Ethnicis commune, aduersùs Saülem, Achis sibi belli socium Dauidem adscripsit. Nec facilè ab hoc destitit Satraparum suorum obnixu, qui tanti belli fortunam minimè credendam clamabant viro Israëlitæ. Hæ voces fregerunt Regem, quibus persuasus, etiamsi inuitos, Dauidem exemit bello; & dum peragitur, domum remisit.

PARS MORALIS
circa Textus Literam.

Iam nos vocat Dauidis securitas, quam cœpit Deus parare apud Israelis hostes infensissimos, vt pateat omnibus, quàm duriores sint domesticæ insidiæ.

1. *Reg.* 27. Ait Dauid in corde suo: Aliquando incidam vna die in manus Saül: nónne melius est, vt fugiam, & saluer in terra Philisthinorum, vt desperet Saül, cesséтque me quærere in cunctis finibus Israël? Fugiam ergo manus eius. Et surrexit Dauid, & abiit ipse, & sexcenti viri cum eo, ad Achis, filium Maoch, Regem Geth.

§. I.

Sic diuinis promissis fidendum est, vt omnia naturaliter ad ea conducibilia peragamus.

SCiebat certissimè Dauid se non periturum sub Saüle: & nihilominùs sic eius pertinax odium cauit, quasi posset sub illo perire. Ait enim: *Nónne melius est, vt fugiam, & saluer in terra Philisthiim?* Sic ad salutem quærit terram Saüli hostilem, vt in ea ab illo securus maneat. Et cur necessum est, sic cauere hostem, à quo scis per Dei promissionem, te liberandum? Sapienter Dauid in Dei promissionibus sic omnia vtilia peragit, quasi per ea sola salutem debeat sperare. Vt dicat Lyra in præsenti: *Non dixit hoc Dauid, eò quòd timeret occidi à Saüle, cùm sciret ex diuino promisso, se post Saülem regnaturum. Sed non debebat Deum tentare omittendo ea, quæ erant ad conseruationem vitæ propriæ, & suorum.* Nihil eorum prætermittitur à Dauide, quæ rationabiliter videbantur conducere ad sui conseruationem, etiamsi certus fuerit de diuina erga se protectione; vt hinc minimè videretur tentare Dominum, & eum ad miracula facienda cogere. Similiter Iacob certificatus erat de diuino auxilio, quo hostes euaderet vniuersos: & nihilominùs Gen. 32. dicitur de eo: *Timuit Iacob valdè, & perterritus diuisit populum, qui secum erat; greges quoque, oues, & boues, & camelos in duas turmas, dicens: Si venerit Esau ad vnam turmam, & percusserit eam, alia turma, quæ reliqua est, saluabitur.* Ecce, vt cauit Esau congressum, & sic curat disponere sua, vt salua ab illius furore euadant.

Lyra.

Genes. 32.

An non certificatus erat à Deo de salute? Cur ergo sic anxius disponit, quæ saluti obtinendæ aptiora videbantur? Prudentissimè Iacob Deo credens, & fidens, sic se gerit in disponendis salutis suæ mediis, quasi in iis solis dispositionibus salutem constitutam habeat; nihilque prætermittit eorum, quæ conducibilia erant, vt hostem euaderet. Quò spectans D. August. lib. 1. quæst. in Gen. q. 102. Quæri potest, quomodo Iacob habuerit fidem promissis Dei, quandoquidem dixit: Si venerit ad castra prima frater meus, & exciderit ea, erunt secunda in salutem? Sed etiam hoc fieri potuit, vt euerteret castra eius Esaü; & tamen Deus post illam afflictionem adesset, & liberaret eum, & quæ promisit, impleret. *Et admonendi fuimus hoc exemplo, vt quamuis credamus in Deum; faciamus tamen, quæ facienda sunt ab hominibus in præsidium salutis, ne prætermittentes ea, Deum tentare videamur.* Sic credere Deo debemus in promissis, vt nullo modo de illorum euentu possimus dubitare; & sic debemus curare media ponere conducibilia ad ea exequenda, quasi aliter illa obtinere nequeamus: ne aliter videamur Deum tentare, qui in promissis suis cooperationem amat suarum creaturarum. Quò trahenda sunt dicta tomo 3. de Christo fig. lib. 7. cap. 4. §. 1 & alibi. August.

§. II.

Regnum, cuius author est Deus, non tam armis, quàm virtutibus paratur.

CVm hoc esset certissimum Dauidi, nimirum, quòd à Saüle non esset perdendus, sed potiùs, quòd ipse magis in Saülis regnum erat cooptandus; cur sibi salutarius putat fugere à Saule, quàm cum illo conserere manus? Sic enim dicit: *Aliquando incidam vna die in manus Saül; nónne melius est, vt fugiam, & saluer in terra Philisthinorum?* Quis hoc de tanto Duce confortato à Deo speraret, quòd citiùs eligeret fugam, quàm prælium? Erant illi, fateor, socij pauci, qui non excedebant numerum sexcentorum, sed Ionathas 1. Reg. 14. vno tantùm armigero comitatus, ausus est inuadere ingentem hostium exercitum, illis verbis persuasus: *Non est Domino difficile saluare, vel in multis, vel in paucis.* Cur ergo & Dauid post hoc exemplum certus de diuino promisso, non magis eligit expectare Saülis manum, quàm fugere, & in alienis, & hostilibus nationibus exulare? Cur magis amat exilium, & mille alia discrimina in fuga pati, quam hostem perdere, aut profligare, si cum illo conserat manum? Non miror hoc à Dauide factum, qui Regnum ex Deo certissimè sperabat: quod enim Deo authore Regnum exurgit, non sic armis adolescit, vt virtutibus animi. Isaias c. 2. Regni Christiani processum meditatus dicebat: *De Sion exibit lex, & verbum Domini de Ierusalem. Et iudicabit gentes, & arguet populos multos,* &c. Et verè de Sion pauci Christi discipuli, & inermes in arenam prosilierunt, vt Regnum initiarent Christianum, & orbem terrarum subiugarent: & ij non arma sumere, sed mundum fugere suis auditoribus suadebant. Quomodo ergo in iis fugitiuis regnum pararetur, quod leges daret orbi terrarum? Vt hoc regnum à Deo erat, & Deum spectabat, non armis, sed potentioribus virtutibus debebat parari. Vt dicat D. August. lib. 18. de ciuit. cap. 54. *Ibi fides tam insignibus initiis incanduit, vt aliqua hominum millia in Christi nomine mirabili alacritate conuersa, venditis suis rebus, vt egenis distribuerentur, proposito sancto ad paupertatem voluntariam peruenirent, atque inter frementes, & sanguinem sitientes Iudæos se vsque ad mortem pro veritate certare, non armata potentia, sed potentiore patientia præpararent.* Expende hæc: *Non armata potentia, sed potentiore patientia.* quippe à paucis Apostolis multa hominum millia conuersa ad nomen Christianum Ierosolymis, non omninò temerariè possent sibi persuadere, quòd sumptis armis valerent Ierosolymam expugnare, & renuentibus Iudæis stabilire Regnum Christianum. Imò id ipsum Romæ accidere posse, si Christiani ad arma irent, probat sapienter Tertull. in Apolog. cap. 37. Christiani autem fugitiui potiùs maluerunt in montibus errare, & cauernis terræ, quàm armorum potentia nitentes prælia meditari. Noscebant enim, regna à Deo parata fundari, non *armorum potentia, sed potentiore patientia;* id est, non armis, sed virtute, sed sanctitate. Et quis neget potentiorem esse virtutem, & sanctitatem ad regna fundanda?

1. Reg. 25.

Isai. c. 2.

August.

Tertull.

Cùm

Cùm huc peruenio, non possum non mirari ingentem virtutem Booz, aui Dauidis, qui intempesta nocte inueniens sibi accubantem pulcherrimam puellam Ruth, ciúsque coniugium petentem, iure propinquitatis, iuxta Moysi legem; adeò continens fuit, vt annuens coniugio, nec illam tetigerit, donec omnia legis perfecerit. Propinquiorem alium adiuit: iubet, vt sumat vxorem Ruth ad fratris semen suscitandum, aut cedat iuri suo. Cedit ille: & post hæc Booz maiores natu populi conueniens, Ruth c. 4. ait: *Testes vos estis hodie, quòd possederim omnia, quæ fuerunt Abimelech, & Chelion, & Mahalon, tradente Noemi: & Ruth Moabitidem, vxorem Mahalon, in coniugium sumpserim, vt suscitem nomen defuncti in hæreditate sua.* &c. Sic bonos probat, & testatus, se ad illud coniugium ire, non ob aliam causam, quàm ob religionem, & obseruantiam legis. Sanè in nullo alio coniugio veteris Testamenti inuenies hanc obtestationem religionis, & obseruantiæ. Cur in isto prouisa fuit hæc sanctitas legalis, & obseruantia virtutis? Iam in isto coniugio iaciebantur fundamina Regni Israëlitici à Deo promissi Iudæ tribui. Meritò ergo fundamenta Regni à Deo promissi tanta præmittuntur religione, & virtute, & quando regnum à Deo peculiariter veniens nullo firmiùs fundatur, quàm in sanctitate, & virtute. Ait sapienter Imperf. homil. 1. in Matth. *Ergo Booz pro merito suæ fidei illam accepit vxorem, vt ex coniugio tali sanctificato genus nasceretur regale. Nam Booz senior constitutus, non sibi vxorem accepit, sed Deo: non propter passionem corporis sui, sed propter iustitiam legis, vt suscitaret semen proximo suo, non magis amore, quàm religione feruentior.* Sic domus regale à Deo promissum fundabatur, & sanctitas, & religio, & accuratissima legis obseruantia præmittebantur.

Ruth 4.

Imperfect.

§. III.

Fidelis seruus se intra domini sui fortunam continet.

FVgientem Dauidem vniuersi serui eius sequuntur: dicit enim Textus: *Surrexit Dauid, & abiit ipse, & sexcenti viri cum eo ad Achis,* &c. Exulare apud hostes elegit Dauid, & nullus fuit è seruis eius, qui eum in eodem exilio non sequeretur. Fidelissimi socij, & serui intra eandem fortunam se cum domino suo continuerunt: cum errante errabant in montibus Israel, cum fugiente fugiebant, cum exulante exulare omnes elegêre. Fallar, nisi hinc clareat præstantia serui, quòd vel humilem fortunam domini sui sequitur. Genes. 18. *Apparuit Abrahæ Dominus in conualle Mambre sedenti in ostio tabernaculi in feruore diei. Cùmque eleuasset oculos, apparuerunt ei tres viri,* &c. In confesso est apud omnes Expositores, quòd hi tres viri Abrahæ apparentes meridie, Angeli erant, qui vt Abrahæ, sic cæteris veteris Testamenti Patribus manifestè apparebant. At Matth. 1. dicitur: *Ecce Angelus Domini apparuit in somnis Ioseph dicens: Ioseph, fili Dauid, noli timere accipere Mariam coniugem tuam: quod enim in ea natum est, de Spiritu Sancto est.* Non manifestè, non clarè apparet Angelus Ioseph, sed in somnis. Et qui Angeli apparuerant Abrahamo pomeridiana luce, apertè, & clarè; cur Iosepho non clarè, sed in somnis apparent? Erat iam Angelorum Dominus sub latebris vteri Mariani; & ideò Angeli etiam latere amabant, & subobscurè se hominibus repræsentabant. Nesciunt enim fideles serui domini sui habitum non æmulari. Ait Rupert. lib. 2. de glor. & honor. fil. hom. *Ante incarnationem talis filij manifestè visos esse Angelos hominibus, seruis, & ancillis huius Domini; interim autem dum minor est, non manifestè, sed in somnis, vbi descenderat in vterum Virginis, Angelus Domini in somnis apparuit Ioseph.* Nolunt boni serui aliter esse, quàm Dominus eorum, qui vt suam gloriam tegens in vterum descendit virginalem, eóque tenebroso in carcere concludebatur; sic Angeli eius serui proprium splendorem abscondunt, & non nisi sub nigris somniorum latebris apparent. Et quis Dominus sese occultans, & dissimulans non amat seruos, qui sciant se occultare? Ioan. 19. *Post hæc autem rogauit Pilatum Ioseph ab Arimathæa, (eò quòd esset discipulus Iesu, occultus autem propter metum Iudæorum,) vt tolleret corpus Iesu ::: Venit autem & Nicodemus, qui venerat ad Iesum nocte primùm ferens mixturam myrrhæ,* &c. Multi fuissent Deo ad manum, quorum opera vti posset, vt corpus Filij sui sepulcro traderet; cur ergo maluit vti opera Iosephi, & Nicodemi, qui occultè Iesum sequebantur. Sapienter quidem, cùm filius Dei sepulcro occultabatur, quæsiti serui sunt, qui se scirent occultare: vt sic & serui, & Dominus essent sub eodem habitu. Ait D. Epiphan. orat. de Christi sepult. *Papæ! absconditum inter omnia mysterium: duo occulti discipuli veniunt, vt eum in sepulcro occulant, qui occultè apud Inferos degebat.* Amabat Dominus, quòd in suis seruis appareret habitus, sub quo ipse stabat. Vt hinc discamus, qui serui Dei sumus, vt illum debemus, vel in abiectissima fortuna æmulari. Vanè enim gloriatur quis nomine serui, aut socij Iesu, qui eius obscura, & occulta fugit. Nemo est, qui ignoret, vt Ruth Moabites coniugalem societatem inierit cum Booz: ait enim Textus Ruth cap. 4. *Tulit itaque Booz Ruth, & accepit vxorem.* In quo concors omnium Patrum sententia credit figurari, vt Christus vocauit Ecclesiam gentium ad intimam secum societatem, & vnionem. Sed, vnde Ruth mulier gentilis eò deuenit, vt in se exprimeret eas animas, quæ intima societate Iesu fruuntur? Ait Imperfect. hom. 1. in Matth. *Ruth pro merito fidei suæ nupsit Booz: quia propriam gentem contempsit, & terram, & genus; & non despexit socrum viduam simul, & peregrinam, desiderio ducta generis eius magis, quàm sui: talibus verbis dicens ad socrum suam. Vbicunque ieris, ibo; & vbicunque manseris, manebo. Populus tuus, populus meus est: & Deus tuus, & Deus meus est: vbicunque mortua fueris, moriar, & ibi sepeliar.* Meritò hæc associatur Dei Filio, quæ sic eius generis adhæret vestigiis; nec gaudet aliter viuere, nec aliter mori, quàm ipse. Vt hanc mentem ebibant, qui amant Iesu societate videri digni.

Gen. 18.

Matth. 1.

Rupert.

Ioan. 19.

Epiphan.

Ruth 4.

Imperfect.

1. Reg 27. Et habitauit Dauid cum Achis in Geth, ipse, & viri eius, vir, & domus eius, Dauid, & duæ vxores eius, Achinoam Iezraëlitis, & Abigaïl, vxor Nabal Carmeli. Et nunciatum est Saül, quòd fugisset Dauid in Geth, & non addidit vltrà quærere eum.

§. IV.

Beneficentia Christiana non vni, sed pluribus.

QVi paulò antè cap. 26 cum solo vno socio inter Saülis exercitus vsque ad eius tentorium accedit, dicente Textu: *Venerunt ergo Dauid, & Abisai ad populum nocte, & inuenerunt Saül iacentem.* &c. modò apud Achis non solus, nec cum vno socio; sed cum omnibus suis diuersatur: dicit enim Text. *Habitauit Dauid cum Achis in Geth, ipse, & viri eius, vir, & domus eius, Dauid, & duæ vxores,* &c. Bonus Princeps iam in omnibus halans Christum, cuius erat pater futurus, de cuius habebat Spiritu, quòd ad pericula vnum socium ægrè admitteret; ad securitatem autem nullum excluderet. sed cum omnibus sociis, & familia, & vxoribus ioca viueret; ad Saulem hostem, vbi discrimen, cum vno accedit; ad Achis amicum, vbi protectio, cum omnibus suis venit. Proh Christianus Princeps, vt qui Christum habebat in lumbis! Sanè Christianum est, non vni, sed benefacere pluribus. Aiebat Psalm. 117. *Lapidem, quem reprobauerunt ædificantes, hic factus est in caput anguli.* Et mirabar, quòd ædificantes aliquem lapidem reprobassent. Ædificatores erant Iudæi, qui dum operi incumbunt, inuenerunt lapidem Iesum, lapidem quidem expolitum, & præclarum, & qui vel solus potuisset ædificium illustrare. Et nihilominùs ædificatores hunc lapidem abiiciunt, & reprobant? Ait pulcherrimè ibi Arnobius: *Ij dum ædificant, peruenerunt ad lapidem angularem, qui duos parietes amplectebatur, vt duos conderet in semetipso. Et quia ipsi in vno pariete stare volebant, reprobauerunt lapidem, qui non erat aptus ad vnum, sed ad duos.* Quid pulchrius? Expende illa: *Qui non erat aptus ad vnum, sed ad duos.* quippe is est Iesus, qui nesciat vnum amplecti, sed plures. Creaturarum proprium est, totam suam beneficentiam in vnum stagnare: at Iesus sic beneficus est, vt pluribus benefacere gaudeat. Luc. 1. *Ingressus Angelus ad Mariam dixit: Aue, gratia plena.* Verùm Matth. 28. vbi mulieres stabant ad Christi sepulcrum post Iesum redicinum: *Ecce Iesus occurrit illis, dicens: Auete.* Ad quæ sapienter notat D. Epiphan. orat. de sepult. Christi: *Ibi Angelus, Aue*

Psal. 117.

Arnob.

Luc. 1.

Matth. 28.

Virgini Mariæ intonuit: hic magni consilij Angelus Christus mulieribus clara voce, Auete, dixit. Angelus vni, Christus pluribus salutem enunciabat; etsi angelica creatura sit, suam curtat beneficentiam ad paucos: at de solius Spiritu Iesu texit, quòd velis plurimis abundare, & nescias ad vnum bona claudere. Psal. 131. *Si introiero in tabernaculum domus meæ, si ascendero in lectum strati mei. Si dedero somnum oculis meis, & palpebris meis dormitationem, & requiem temporibus meis, donec inueniam locum Domino.* Sic omnia sua ablegat, vt locum Domino quærat. Et cur ad inueniendum locum Domino, necessum est priùs, omnia abuegare propria; nisi, quia Dominus tunc inuenitur, quando nihil in vnum stagnatur, sed plurimis proficere potest? Vt dicat D. August. ibi: *Multi ne faciant locum Domino, sua quærunt, sua diligunt, potestate sua gaudent, priuatum suum concupiscunt. Qui autem volunt facere locum Domino, non de priuato, sed de communi volunt gaudere.* Is enim locus Dei creditur, qui non determinatur ad vnum, sed pluribus est communis. Huc trahi possunt dicta tom. 1. in Euang. lib. 1. cap. 7. §. 8. & lib. 2. cap. 3. § 5. & cap. 9. § 5. & alibi.

Epiph.

Psal. 131.

August.

§. V.

Deus suis pressuras parat, quæ vtiles sint.

DAuid à patria sua caulans in Geth dicitur habitare, nimirum: *Habitauit Dauid cum Achis in Geth.* Geth autem *torcular* significat: vt videas, qualia exilia, quales pressuras paret Deus suis, nimirum, pressuras non absimiles iis, quas vuæ in torculari patiuntur: quod enim premuntur in torculari vuæ, ad magnum proficit fructum; sic pressuræ seruorum Dei maximè sunt fructiferæ. At Psalm. 55. titulus: *Ipsi Dauid in tituli inscriptionem, cùm tenerent eum Allophyli in Geth.* Quæ verba non tantùm ad Dauidem refert D. August. sed ad totam congregationem electorum, qui in hac vita premuntur, & quorum pressuræ vtilissimæ sunt: ait enim: *Quomodo ergo hic tenetur in Geth? Tenetur in torculari corpus eius, id est, Ecclesia eius. Quid est in torculari? in pressura. Sed in torculari fructuosa pressura est. Vua in vite pressuram non sentit. integra videtur, sed nihil inde manat. Mittitur in torcular, calcatur, premitur, iniuria videtur fieri vuæ; sed ista iniuria sterilis non est.* Equidem pressuræ torcularis ad maximum eruendum fructum inueniuntur; quibus simillimæ sunt pressuræ electis suis paratæ à Deo, quæ nunquam veniunt sine ingenti fructu. Neminem latet coniugium Iacob cum Lia, & cum Rachele. Primò enim Laban, Genes. 29. *Liam filiam suam introduxit ad eum.* Deinde transacta septimanæ hebdomada *Rachel dedit vxorem.* Hanc auide duxit, illam ægre tulit: cum Rachele gaudebat, cum Lia laborabat; Rachel illi erat ad gaudia, Lia ad pœnam: & Rachel sterilis erat, Lia autem fœcunda filiis domum implebat. Et cur Deus in vxore lætitiæ, sterilitatem posuit; in ea autem, quæ laboris, & offensionis fuerat, fœcunditatem fecit? Iam inde ostendebantur, quàm fœcundi, & fructiferi, qui dantur iustis, labores essent. Vt dicat D. August. lib. 22. aduersùs Faustum, cap 54. *Itaque duæ sunt vxores duo libera. Veruntamen vna amatur, & altera toleratur; sed quæ toleratur, ipsa prius, & vberius fœcundatur, vt si non propter seipsam, certè propter filios diligatur. Labor enim iustorum maximum fructum habet,* &c. Non patitur Deus suos electos infructuosis laboribus conteri; quidquid illis laboriosum, & offensiuum accidere permittit, fructibus, & vtilitatibus implet, vt hinc saltem ab illis amari possit.

Psalm. 55.

August.

Genes. 29.

August.

1. *Reg.* 27. Dixit autem Dauid ad Achis: Si inueni gratiam in oculis tuis, detur mihi locus in vna vrbium regionis, vt habitem ibi: cur enim manet seruus tuus in ciuitate Regis tecum? Dedit itaque ei Achis in die illa Siceleg: propter quam causam Siceleg facta est Regum Iuda. Fuit autem numerus dierum, quibus habitauit Dauid in regione Philisthinorum quatuor mensium. Et ascendit Dauid, & viri eius, & agebant prædas de Gessuri, & de Gerzi, & de Amalecitis, &c.

§. VI.

Solius veracis est, non refugere oculos inspectoris, & probatoris.

COnfugerat Dauid ad Achis, se populi Israëlitici hostem simulans; ideò refugit inter Achis, & potentes aulicos habitare; sed maluit longè ab illis vitam agere. Pro quo dicebat ad Regem: *Si inueni gratiam in oculis tuis, detur mihi locus in vna vrbium regionis,* &c. Prætextu vitandi aulæ grauaminis, discessum ab aula petit. Nec miror, quòd fugiat Regis, aulicorúmque oculos, qui se illis simulaturus erat hostem Israelis. Solus ille, qui verax est, & in veritate ambulat, nec videri, nec probari metuit. Ioan. 20. *Post dies octo, iterum erant discipuli eius intus, & Thomas cum eis. Venit Iesus ianuis clausis, & stetit in medio: & dixit: Pax vobis. Deinde dixit Thomæ: infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam & mitte in latus meum.* Non solùm videri, sed & tractari vulnera sua permittit. Cur non magis refugit sic tractari ab incredulo? Verax erat Iesus, & in veritate ambulabat, ideò nullam inspectionem, nullam probationem refugit. Pulchrè Sedulius lib. 5. Pasc. cap. 23 ait: *Quisquis doloi artifices tacitus sub imagine fraudis exercet, varia'que nebulas, & figuras ad decipiendas instruit mentes incautas, non vult sua facta cognosci, quòd lateant sub nubis velamento fallacis, oculo'que compositus miseros simulacris illudens, odit sollicitus, si deprehendi aperiri. Dominus autem verax in omnibus Christus, non tristitiæ ambiguum, sed vt digitos quoque mergat in vulnera, facilè concedit.* Equidem, vt verax erat Iesus, sic nullam inspectionem, aut probationem refugit; amant enim vera inspici, & probari: simulata, & ficta nunquam non oderunt, vel à propinquo videri. De Iobi virtutibus gloriatus Dominus sic in Diabolum exultabat, cap. 1. *Nunquid considerasti seruum meum Iob, quòd non sit ei similis in terra, homo simplex, & rectus, ac timens Deum, & recedens à malo?* In Catena Græca dicitur: *Homo irreprehensibilis, iustus, verus, pius, abstinens ab omni re mala.* Hunc tamen tantum virum, tam sanctum, tam sibi placentem non dubitat Deus tradere in manus Satanæ dicens: *Ecce vniuersa, quæ habet, in manu tua sunt.* Et de propria eius persona, cap. 2. ait: *Ecce in manu tua est.* Cur, Domine, tam crudeli explorationi permittis virum tantum? Cur non magis refugis manibus Diaboli Iobum tractari? Præmiserat cautam in illis verbis: *Homo irreprehensibilis, pius, verus.* Vt Iob verus erat in viis suis bonis, verasque animi virtutes habebat; sic crudelissimi inspectoris non refugit in illo Deus oculos, nec manus. Simulata, & vana metuunt tangi: quæ solidè vera sunt, non refugiunt à crudelissimis inspectoribus, probatoribúsve tractari.

Ioan. 20.

Sedul.

Ibid. 1.

§. VII.

Diuturna conuersatio nequit non monstrare fallacem.

SApienter Dauid cauit commorari in Achis aula dicens: *Si inueni gratiam in oculis tuis, detur mihi locus in vna vrbium regionis,* &c. Imò nec ibi longo tempore fuit moratus: dicit enim Textus: *Fuit autem numerus dierum, quibus habitauit Dauid in regione Philisthinorum, quatuor mensium.* Nec si diuturnior fuisset Dauidis cum Achis, & eius proceribus commoratio, potuisset hostilitas eius in Israelem ficta esse, & simulata non monstrari. Quando enim assiduitas conuersationis non reuelauit fallacem? Pulchrè dicebat Rex Gothorum apud Cassiod. 6. variar 9. dum quendam promouet ad dignitatem Palatij: *Considera ergo, susceptam dignitatem quo debeat splendore tractari, per quam supra cæteros iudices, familiaritatem Principis habere meruisti. Nam, sicut Sol ortus corporum colores fugata nocte detegit: ita se morum tuorum qualitas assiduè viso Principe, non celabit. Mens tua & oculis nostris patebit, & auribus. In vultu, & in voce cognoscemus seruientium mores: Superbus variatis gressibus patet. Iracundus*

Cassiod.

seruare

fermone declaratur. Subdolus terrenum semper amat aspectum, &c. Expende illa: *Assiduo visu Principis, non celabit.* Nunquam enim factum est, vt in assidua conuersatione Principis, non aliquando pateat serui dolus, ac fallacia. Quò crediderim, sapientissimum Salomonem spectasse, qui accipiens à patre præceptum de puniendo Semei, 3. Reg. 2. vocauit hominem, & dixit illi: *Ædifica tibi domum in Ierusalem, & habita ibi: & non egredieris inde huc, atque illuc. Quacunque autem* 3. Reg. 2. *die egressus fueris, & transieris torrentem Cedron; scito te interficiendum.* Et, cur maluit Salomon, vt iste Semei magis Ierosolymis habitaret, cum iuramento non exeundi, quàm in alia ditionis suæ ciuitate? Solent potiùs Principes à propria curia nefarios homines eiicere, & ingressum in illam vetare. Cur similiter Salomon non istum Semei ab Ierosolymorum curia abiecit, illúmque in alia ciuitate clausit? Cur magis voluit eum præ oculis habere, in curia commorantem? Suspectus iste erat Dauidis generi, ex quo Dauidem ab Absalone fugientem lapidauerat; & credebatur, conceptum aduersùs Dauidicum regnum odium dissimulare: ideò in Regia manere cogitur, vt assiduo conspectu animum possit celare; sed magis prodconceus malitiæ minimè euaderet pœnas.

§. VIII.

Aula conuictus saluti spirituali contrarius.

NOn negabo Dauidi respectum etiam virtuosum in verbis, quibus postulat recessum ab Achis Regia mens: *Si inueni gratiam in oculis tuis, detur mihi locus in vna vrbium regionis,* &c. Sunt enim in Regum Principum vehementiores occasiones, quæ homines à virtutum studiis retrahunt: sunt exuberantiores voluptates, idola in maiori honore, deliciæ vniuersæ in adoratione, quibus qui nolit vinci, fugiat, necesse est, aulam. Paul. ad Hebr. cap. 11. dicit
Hebr. 11. de Moyse: *Fide Moyses grandis factus, negauit se esse filium filiæ Pharaonis,* &c. Circa quæ ait D. Chrysost. hom. 26 *Nullus*
Chrysost. *Iudæorum dimisit aulam regalem amplam, & claram, neque talES thesauros; neque, cùm posset filius Regis esse, contempsit sicut Moyses fecit.* Sed, cur Moyses, qui tantus erat in aula, contempsit, & fugit aulam? Ait D. Ambros. lib de fuga sæc. c. 4.
Ambros. *Fugit Moyses à facie Regis Pharaonis, ne eum aula regia coinquinaret, ne vinceret potentia.* Planè, vt liberum se, & incoinquinatum seruaret Moyses, hoc sibi putauit necessarium, vt, nimirum, fugeret aulam. Quem aulæ dignitates non irretiant, ne perpetuo volatu cælum trancet? Quem aula non coinquinet, ne possit intrare in sanctam ciuitatem? Fallar, si qui aulæ terat limina, vel mente recolat manentem in cælis ciuitatem. Scitur historia Ioseph, vt apparuit in Ægypto exaltatus, vt se fratribus manifestauit, vt adduxit ad Ægyptum patrem. Itaque bonus senex Iacob ingressus est Pharaonis aulam, & interrogatus a Rege de ætate, ait Genes.
Gen. 47. 47. *Dies peregrinationis vitæ meæ centum triginta annorum,* &c. Expende illud: *Peregrinationis.* se enim adhuc in aula existens, peregrinum putabat, spectans manentem in cæli ciuitatem. Quod miratus Paulus ad Hebr. 11. ait de priscis Patriarchis: *Et confitentes, quòd hospites, & peregrini*
Hebr. 11. *sunt super terram.* Sed, quid magnum, quòd homines pastores, nullam fixam habentes substantiam, se peregrinos confiteantur? Sanè non magnum hoc fuisset, si patres illi nullam Regum aulam intrassent. At ex quo Iacob triuit limina aulæ Ægyptiæ, magnum fuit, quòd se confiteretur peregrinum cum patribus, spectans in cælis aliam manentem ciuitatem. Ait Rup. lib. 9. in Gen. c. 18. *Eorum confessio nusquam clarior; aut certior inuenitur, quàm hoc loco, vbi pere-*
Rupert. *grinus Iacob in aula Regis non oblitus patriæ cælestis, vltrò peregrinum se confitetur.* Expende illa aurea verba: *In aula Regis non oblitus patriæ cælestis.* Hoc maximè Iacobi confessionem extollebat, & clariorem faciebat, quòd in aula Regis existens non obliuisceretur cælestem patriam. Adeò difficile est, quòd cælum memineris, dum existis in Regum aulis.

§. IX.

Cultus diuini pompa efficacissima ad trahendos homines.

NOn abs re Saliano nostro, qui in hoc recessu Dauidis ab Achis curia, cùm ait: *Detur mihi locus in vna vrbium regionis,* &c. putat fuisse cautelam, qua remoueret suos à periculo idololatriæ: nouerat enim Dauid in magnis vrbibus, præcipuè in Regum curiis, maiorem semper esse religionis pompam: adeò, vt nullibi inueniantur idola maiori in honore, & cultu, quam in idololatrarum Regum curia. Cauit ergo prudenter, ne sui socij manerent in curia, in qua videntes idolorum cultum pompaticè institui, raperentur inde in idololatriam. Efficacissima enim est religionis pompa, vt ad se homines alliciat. Hæc cura sollicitabat etiam Ieremiam, dum Israelitas captiuos, qui Babylonem pergebant, monet Baruch cap. 6. *Nunc autem videbitis in Babylonia Deos aureos, & argenteos, & lapideos, & ligneos in hu-* Baruch 6. *meris portari, ostentantes metum gentibus. Videte ergo, ne & vos similes efficiamini,* &c. Planè miseri Israëlitæ plures alias vrbes imperij Nabuchodonosor inhabitabant captiui, & per plures iter agebant, vt Babylonem peruenirent. Cur non monentur à Ieremia, vt caueant idololatriam in aliis vrbibus, sed in sola Babylonia? Rationem insinuat Textus aiens: *Videbitis in Babylonia Deos in humeris portari, ostendentes metum gentibus.* Vt enim Babylon Regia erat Ethnici imperatoris: sic in illa religionis cultus maior, & spectabilior, in pompa, & ostentatione, qua idola circumferebantur, vt reuerentiam sibi conciliarent. Ideò Propheta veri Dei ibi maiorem adhibuit cautelam, vt suos remoueret à periculo idololatriæ, vbi in maiori pompa, & splendore idola versabantur. Crede mihi: religionis cultus pompaticus efficacissimus est, vt hominum animos rapiat. Hinc primos illos Patriarchas diuini cultus fundatores maximè extollens Ecclesiast. c. 44. ait: *Laudemus viros gloriosos, &* Eccli. 44. *parentes nostros in generatione sua:: Dominantes in potestatibus suis, homines magni virtute, & prudentia sua præditi:: Homines diuites in virtute, pulchritudinis studium,* &c. Quantùm hoc ad viros præstantes, & gloriosos, quòd pulchritudinis studium habeant? Nónne hæc laus proprior est fœminarum? Imò, & in fœminis sordet, quòd multum studium sit illis in pulchritudine comparanda. Cur ergo de tam sordido studio præstantissimi viri prædicantur? Non loquitur Spiritus Sanctus de pulchritudine comparanda vultibus humanis; sed de pulchritudine comparanda templis, & aris, in qua, vt maximus est illex ad trahendas animas; sic maximè laudabiles sunt, qui circa eam augendam occupantur. Ait ibi Raban. *Pulchritudinis studium habentes, vt Moyses, & Salo-* Raban. *mon, qui tabernaculum, & templum cum variis vasibus ædificauerunt.* Et post hunc Carthus. fatur: *Id est, diligenter intenti circa* Carthus. *ornatum cultus diuini, & templi decorem.* Sanè hæc fuit virtus magnorum virorum: imò, vt plus dicam, virtus fuit parentum illorum, qui nos in Deo, & Christo genuerunt. Ex quo enim diuini cultus gloriam promouerunt, non paucas fidelium myriades pepererunt Deo.

1. *Reg.* 27. Et ascendit Dauid, & viri eius, & agebant prædas de Gessuri, & de Gerzi, & de Amalecitis: hi enim pagi habitabantur in terra antiquitùs, euntibus Sur vsque ad terram Ægypti. Et percutiebat Dauid omnem terram, nec relinquebat viuentem virum, & mulierem: tollénsque oues, & boues, & asinos, & camelos, & vestes, reuertebatur, & veniebat ad Achis.

§. X.

Tunc salubriter à mundo fugis, cùm fugiens, non somno stertis, sed virtuti operam nauas.

IOsuë gladium euaserant Gessuri, & Gerzi, & aliqui ex Amalecitis; qui tamen ab Israelitis erant expugnandi, & modò a Dauide expugnantur: dicit enim Textus: *Ascendit Dauid,*

Dauid, & viri eius, & agebant prædas de Gessuri, & de Gerzi, & de Amalecitis. Sic Dauid, dum fugit ab Achis, peragit eas virtutes in debellandis gentibus, quas Israëlitæ debebant debellare. Non enim ideò fugit ad Achis, vt inerti vitæ se dederet; sed in hac fuga sua Israëlitarum ditioni augendæ operam nauat. Non enim aliter viri strenui fugiunt mala; sed ideò fugiunt, vt bona faciant, vt virtutes maiores peragere videantur. Id in aliis Dauidis fugis notat D. Ambr. lib. de fuga sæc. c. 4. *Sic fugit etiam Dauid à facie Saülis, & à facie* Ambr. *Absalonis. Denique fugiens augebat incrementa pietatis, qui & insidiatori pepercit, & parricida salutem rogauit.* Vidimus non semel Dauidem fugientem; sed nunquam in fuga otiantem, aut oscitantem. Suprà 1. Reg. cap. 22. *Fugit in speluncam Odollam.* 1. Reg. 22. & nactus in spelunca hostem, confregit viros suos sermonibus, multúmque laborauit, ne illum percuterent. Fugit deinde, 2. Reg. 15. ab Absalone, & dum fugitiuus agit, anxiè curabat, vt Absalon viueret. 2. Reg. 15. Non equidem Dauid fugiebat à periculis, vt desidiosam ageret vitam; sed fugiens augebat incrementa pietatis, incrementa virtutum. Videns Rebecca odium Esaü in Iacob, Genes. 27. monebat filium: *Consurgens fuge ad Laban, fratrem meum, &c.* Genes. 27. Fugit ergo Iacob. Sed, quis memoret, quæ fecerit, dum fugit? Ait D. Athan. in Apol. de fuga sua: Athan. *Certè Iacob ipse fugiendum pluribus visionibus, iisque diuinis, dignus est habitus: & quò magis desertus, destitutúsque erat, eò magis Dominum pro se habuit, qui impetum Esaü coërcuit; idémque, vt pater Iudæ esset, obtinuit, ex quo Iuda secundùm carnem progerminatus est Dominus.* Planè Iacob inter fugiendum ea faciebat, quibus dignus habitus est, qui admitteretur ad visiones diuinas. Et, cur cælum non pateret ei, qui fugiens paternæ domus pericula, sibi lapidem apponit pro lecto? Qui nocte integra stat in arena cum Domino luctaturus? Nónne is etiam est Iacob, qui fugiens, septem laborum annis comparauit nuptias, quibus pater fieret Iudæ, & auus Christi? Proh virum omni corona dignum! Fugit sanè pericula, non vt otiosus esset, & desidiosus viueret; sed vt augeret incrementa virtutum. Quam fugam nobis persuadebat Dominus. Matth. 24. dicens: Matth. 24. *Orate, ne fuga vestra fit in hyeme, neque in Sabbatho.* Et quando maximè nobis conueniebat fugere, monemur, vt oremus, ne in Sabbatho fugiamus. Et cur nobis suspecta sit Sabbathi fuga? In Sabbatho intelligitur vacatio laboris, quæ vacatio sanè ominosa est fugientibus mundi discrimina. Dicebat D. Basil. in Procemio ad Isaiam: Basil. *Intelligendum est dictum illud euangelicum, ne nobis tunc incidat fuga, cùm per inertiam vitam nostram traducimus.* Equidem periculosum est, simul iungere inertiam vitæ, & sæculi fugam. Cùm enim fugimus, nihil habendum est inertiæ, nihil desidiæ: sed ad virtutum nobilissimarum opera nos debemus accingere. De quo suprà cap. 5. §. 11.

§. XI.

Qui zelo virtutis ducitur, æquè omnes reos punit, siue viros, siue fœminas.

FOrtè Dauidi tribuas insolitæ sæuitiæ, quòd nec mulieribus parceret, dicit enim Textus: *Percutiebat Dauid omnem terram, nec relinquebat viuentem virum, & mulierem.* Quod vel ferissimorum prædonum superat sæuitiam: ij enim minimè solent mulieres percutere. Sic infrà, cap. 30. 1. Reg. 30. *Amalecitæ impetum fecerant ex parte australi in Siceleg, & percusserant Siceleg, & succenderant eam igni. Et captiuas duxerant mulieres ex ea, &c.* Ecce tibi Amalecitæ, sæuissimi prædones, &, quod amplius est, maximè irritati à Dauide, in eius villam irruunt, omnésque occidunt, exceptis fœminis, quas duxerunt captiuas. Et esto, quòd Dauid nollet eas captiuas ducere, ne manifestarent in Geth astutiam suam; cur malebat eas perdere, & arma sua muliebri sanguine inficere, quod non facerent prædones sæuissimi? Nónne hoc Dauidis facinus fuit crudelissimum? Ait ibi Carthus. Carthus. *Respondetur, quòd non: quia tota illa terra ad terram filiis Israel repromissam dinoscitur pertinebat; sicque tempore opportuno poterant occupari ab Israëlitis, & perfidi habitatores territoriorum illorum ex iussione diuina erant tunc occidendi, sicut & tempore Iosue factum est Chananæis.* Sic Carthusiano suffragantur vniuersi Expositores, iuxta quos Dauid in perdendis populis illis executor erat diuinæ vindictæ circa perfidos habitatores: ne miremur, quòd nullam fœminis veniam tribuat: qui enim Dei, siue virtutis zelo ducitur, æquè omnes reos perdit, siue fœminæ sint, siue viri. Actor. 9. dicitur de Paulo: *Saulus autem adhuc spirans minarum, & cædis in discipulos Domini, accessit ad Principem Sacerdotum, & petiit ab eo epistolas in Damascum, ad Synagogas, vt si quos inuenisset huius viæ viros, ac mulieres, vinctos perduceret in Ierusalem.* Act. 9. Paulus primus inuentus est, qui æquè amabat perdere viros Christianos, ac mulieres. Act. enim 5. *Iudæi conuocantes Apostolos, cæsis denunciauerunt, ne omninò loquerentur de nomine Iesu.* Act. 5. Nullã vocant mulierem, nulli mulierum molestiam inferunt; & ipsi carnifices, qui in horto adolescentem sequentē Iesum voluerunt comprehendere, in Caluario nonnullas videntes fœminas Cruci adstare, nullum illis verbum asperum referuntur dixisse. Paulus ergo primus fuit, qui æquè aduersùs fœminas, & viros cœpit sæuire. Et cur, quando cæteri Iudæi adhuc fœminis parcebant, vnus Paulus inuenitur, qui æquè sæuiat in illas? Quæstioni respondet D. Chrysost. hom. de ferendis repreh. & conuersione Pauli, inquiens: Chrysost. *Rapit viros, & mulieres; non viros tantùm, sed & mulieres. Neque naturam reuerebatur, neque sexus miserebatur. Zelo tamen, non furore hæc faciebat. Nam Iudæi, quid respexerint, ipsi manifestabant; nempe, quòd omnia honoris, & gloriæ gratia fecerint. At Paulus non sic; sed Zelo Dei, tametsi non secundùm scientiam. Exhinc est, quare Iudæi mulieres quidem dimiserunt; viris autem infesti videbantur; quoniam in illos transisse gloriam suam videbant: hic autem ob zelum erga omnes taliter se gerebat.* Quid pulchrius? In quibus non Deus, nec virtus spectabatur; sed honoris, & gloriæ respectus temporalis: partiaria erat vindicta: etsi enim in eadem secta viderent viros simul & mulieres, illos feriebant, iis veniam dabant. At Paulus, vt zelo Dei, licèt non secundùm scientiam, ferebatur; sic, vt fœminas in eodem cum viris credebat esse reatu, sic æquè aduersùs illas suum rigorem monstrabat. Adeò est proprium diuini Spiritus non respicere personas: vt vel erroneus zelus, qua parte Deum attendebat, quas cum viris æquè reas fœminas putabat, à vindicta non separabat.

§. XII.

Mundiales Principes, vbi lucrum spectant, nihil suspectum habent.

SEparatus Dauid à Rege, prædarum lucra ab eo non separabat: ait namque Textus: *Tollénsque oues, & boues, & asinos, & camelos, & vestes reuertebatur, & veniebat ab Achis.* Et planè nullo alio magis securum faceret Regis animum, quàm exhibitis muneribus quotidianis: hæc enim certissima erant securitatis pignora, quibus maximè se credunt Principes mundiales. De quodam astutissimo aulico dicebat Egesipp. lib. 1. cap. 41. Egesip. *Se immersit in Iudæam vir Lacon genere, Eurycles nomine, nimis cupidus opum; earúmque pro negotio contemptor, vbi maiora potiundi spes refulgebat. Denique non contentus facultatibus, in effusiones regias animum intenderat, venandique artifex Herodem antiquis, & opimis adorsus muneribus::: in intimam eius amicitiam breui peruenit, vt inter primos secretorum arbitros eligeretur.* Sic homo astutus Regem muneribus adorsus intimis eius secretis se insinuauit; nihil enim verentur Principes ab eis, à quibus lucra capiunt. Hinc prudentissimus Iacob, vt nouit filios suos, tanquam exploratores, in Ægypto habitos, pro cuius criminis suspicione Simonem in vinculis ibi detineri, & adhuc filium suum minimum Benjamin reposci à Prorege, Genes. 43. aiebat Genes. cap. 43. *Si necesse est, facite, quod vultis. Sumite de optimis terræ fructibus in vasis vestris, & deferte viro munera, &c.* Vnum requirebat Prorex Benjaminum videre: at sapiens senex, præterquàm quòd Benjaminum permittebat, insuper & munera ferri imperabat dicens: *Deferte viro munera.* Et cur munera mandat viro, qui filios proditionis suspectos habebat? Ideò crediderim, quod senex mittebat filios cum muneribus; vt omnem suspicionem, proditionis aboleret. Nesciunt enim Principes illos habere suspectos, à quibus honorantur muneribus. Ad hæc aiebat Philo lib. de Ioseph: Philo. *Tunc adiungenda sunt munera, tribus de causis; ad parandam Præfecti gratiam; ad fratrem citius redimendum è vinculis; ad tollendam, quantùm fieri potest, explorationis suspicionem.* Sic in exhibitis muneribus explorationis suspicionem tollebat, vt quæ soleant regium animum securum efficere, & prorsus quietum. Sic ambitiosissimus Tryphon, 1. Machab. 12. cupiens perdere Ionatham, inuenit

inuenit illum quadraginta millium selectorum militum exercitu potentem, & magis timuit. Quid tunc? *Excepit eum cum honore, & commendauit eum omnibus amicis suis, & dedit ei munera: Et credidit ei Ionathas*, &c. Non putabat Ionathas in tot honoribus, & muneribus aliquid esse simulationis, & doli. Sic enim munera, & officia occupant Principes, vt nihil mali de offerentibus munera suspicari permittant. Aiebat ibi Iosephus lib. 13. cap. 10. locutus de Tryphone: *Videns igitur Ionathan non imparatum ad certamen, muneribus, & comitate conatus est eum emollire, & iussit suis Ducibus, vt imperata Ionathæ facerent. quò magis omnem ille suspicionem eximeret. Ionathas verò nihil mali suspicatus*, &c. Vt officia, & munera vidit, non dubitauit, rem esse in tuto: sub qua miserè periit fiducia. Ioseph.

1. *Reg*.27. Dicebat autem ei Achis: In quem irruisti hodie? Respondebat Dauid: Contra meridiem Iudæ, & contra meridiem Iezrameel, & contra meridiem Ceni. Virum, & mulierem non viuificabat Dauid, nec adducebat in Geth, dicens: Ne fortè loquantur aduersùm nos. Hæc fecit Dauid, *&c.*

§. XIII.

Lucra temporalia excæcant.

MVlta erant, quæ Dauidem possent facere suspectum Regi Philisthæo: cùm enim tot prædas afferret in dies, easque insinuaret factas in Israële, dum Regi interroganti respondebat: *Contra meridiem Iuda, & contra meridiem Iezrameel*, &c. nullum vnquam spolium ostendit, quod posset certificare Regem, ab aliquo Israelita detractum fuisse. Nec vnum captiuum, nec vnam captiuam afferebat vnquam. Et cur Rex, qui sciscitabatur de prædis, non attendebat omnia esse communia gentibus, nihil proprium de Israelitis afferri? Cur aliquid proprium non desiderabat videre? Planè præsentibus donis captus nihil aliud videbat: habent enim hoc temporalia dona, vt vel acutissimos quosque excæcent. Dicebat Psalm. 141. *Considerabam ad dexteram, & videbam.* Vt posset videre, ad dexteram considerabat, quasi in sinistra excæcaretur. Psalm.141. Et quid erat in sinistra, ob quod videre non posset, sed cæcus maneret? Ait Prouerb. 3. *Longitudo dierum in dextera eius, & in sinistra illius diuitiæ, & gloria.* Æternitas dierum in dextera ponitur, quæ considerata mirum in modum acuit visum mentis: at diuitiæ in sinistra sunt; ne miremur, quòd ibi prorsus mentis oculi obcæcentur. Ait enim D. August. in dictum Psalm. *In dexteram considerabat, & videbat: in sinistram, qui considerat, excæcatur.* Crede mihi, si ad sinistram respexeris, vbi sunt diuitiæ temporales, vbi sunt munera, & dona, & lucra terrena, ita prorsus cæcus manebis, vt nihil possis videre. Angelo Laodiciæ dicebat Dominus, Apocal. 3. *Collyrio inunge oculos tuos, vt videas.* Et quod est collyrium tantæ virtutis, quod possit nostros aperire oculos ad videndum? Ait Andreas Cæsariens. ibi cap. 9. *Per collyrium autem innuere videtur externarum pecuniam, munerúmque despicientiam. Nam, si dona videntium oculos excæcant, omninò munerum contemptus hos aperiet.* Munera quidem oculos excæcant: cui cæcitati nullum aptius remedium inuenitur, quàm si prorsus temporalia omnia bona despicias. Contemptus enim munerum, donorúmve, collyrium validissimum est, quod possit reddere oculos ad videndum clarissimos.

Prouerb.3. August. Apoc.3. And.Cæs.

§. XIV.

Solius Dei est, quòd dictis facta correspondeant.

QVàm aliter verba Dauidis à factis eius sonabant: verbis enim persuadere volebat Regi, se aduersùs Israelitas irruisse: dicebat enim: *Contra meridiem Iuda*, &c. de facto autem non Israelitis, sed Gessuritis, & Amalecitis meridianis bellum inferebat, nec vllum captiuum adducebat in Geth, ne manifestarentur opera eius contraria verbis: dicitur namque: *Nec adducebat in Geth dicens: Ne fortè loquantur aduersùm nos.* Nec miror: homo erat Dauid: solius autem Dei est, sic se gerere, quòd nunquam facta discrepent à verbis. Genes. 18. *Cùm eleuasset oculos Abraham, apparuerunt tres viri.* Tres viri apparuerunt Abrahamo: ipse autem, teste Apostolo, vnum adorauit, à quo & promissionem accepit filij nascituri, post annum. Quid tunc? Genes. 21. dicit: *Visitauit Dominus Saram, sicut promiserat, & impleuit, quæ locutus est. Concepit, peperitque filium in senectute sua, tempore, quo prædixerat ei Deus.* Expende, quæso, ordinem. Primò, dicitur vir apparuisse, & filium promisisse, & natiuitatem eius prædixisse. Deinde, vbi Sara concepit, iam non vir, sed Dominus dicitur visitasse illam. Postremò, vbi & concepit Sara, & peperit, & filium præ manibus habuit, non vir, nec Dominus dicitur, sed Deus fuisse, qui omnia locutus fuit, & peregit. Et cur non à principio Deus, sed vir, aut Dominus? In principio sola erant verba promittentis, & prædicentis; in solis autem verbis sine factis correspondentibus non apparet Deus: in fine autem, vbi iam facta perfectissimè, & plenissimè verbis correspondebant; tunc iam non vir, nec Dominus, sed Deus, cuius solius est nunquam non verba factis implere. Quò spectans D. Hilar. lib. 4. de Trinit. ait: *Vir in loquendo nuncupatus, Dominus in visitatione significatus Deus prædicatur in facto.* Vbi sola erant verba, vir apparebat, cui conuenit, verba sine facto habere: vbi autem verbis factum plenè respondit, iam ibi Deus clarissimè ostenditur. Quò adduco illud Genes. 41. vbi Pharao exaltauit Iosephum, illúmque fecit secundum in regno: tunc enim dicit Textus: *Vertitque nomen eius, & vocauit eum lingua Ægyptiaca Saluatorem mundi; deditque illi vxorem Aseneth filiam Putipharis Sacerdotis Heliopoleos.* Sæpè Putipharis mentio facta est in iis capitibus, sub aliis honoris titulis: & nunquam Sacerdos vocatus est à diuino Spiritu, nisi modò, quando propinquus Iosepho factus est. Et cur modò præcipuè explicatur fuisse Sacerdos? Vt modò facta correspondebant verbis, quæ promiserant exaltationem Ioseph; sic diuinitas clarissimè in Ioseph parebat, cui appropinquare, munus præcipuum Sacerdotis erat. Ideò in propinquo eius Sacerdotium notauit sacer Textus, vt innueret diuinitatem conspicuè Iosepho assistentem, quando prædictis eius honoribus facta correspondebant. Non longè adest D. August. quæst. in Genes. q. 136. dicens: *Duos Putiphar habuit honores, & Sacerdotium Solis, & militiæ principatum. Congruenter aliàs ille honor eius commemoratus est, qui talibus actibus congruebat: hic verò posteaquàm in Ioseph apparuit non parua diuinitas, ipse honor debuit nominari socerò eius, qui pertinebat ad diuinitatem.* Quid propinquius diuinitati, quàm Sacerdos? Meritò ergo memorat Textus Putipharem Sacerdotem, vbi propinquus ostenditur Iosepho; in quo non obscurè diuinitas apparebat, implens factis antiquæ, & odiosæ promissionis verba.

Genes.18. Genes.21. Hilar. Genes.41. August.

§. XV.

Ille maximè adhæret Deo, qui patriam, parentésque despicit propter Deum, & conculcat.

INde sibi addictissimum seruum Dauidem putat Achis, quòd illum aduersùs populum suum, fratrésque suos credebat irruisse. Dicebat enim: *Multa mala operatus est contra populum suum: erit igitur mihi seruus sempiternus.* Sic credebat Achis de eo, qui fratribus suis inferebat bellum. Satiùs Deus Opt. Max. illos sibi adiungit, vt fidos, & constantissimos seruos, qui parentibus carnalibus viam eorum impedientibus bellum inferunt; illísque deiectis, & conculcatis stant pro Deo. Sanè Leuitæ post occisos cognatos audiunt ea Moyse, Exod. 32. *Consecrastis manus vestras hodie Domino; vnusquisque in filio, & in fratre suo, vt detur vobis benedictio.* Non parentibus, non cognatis, non fratribus pepercerunt in causa Dei; ex quo manent consecrati, & addicti Domino, diuinarum participes benedictionum. Quando enim non addictissimus Deo, qui sic cognatos in Dei causa ignorat? Ipsos Leuitas Moyses memorans, Deuter. 33. inter aliorum benedictiones ait: *Qui dixit patri suo, & matri suæ: Nescio vos. & fratribus suis: Ignoro vos & nescierunt filios suos; hi custodierunt eloquium tuum, & pactum tuum*

Exod.32. Deut.33.

seruauerunt

fornaacerunt: & ponent thymiama, &c. Sic ab ignorantia, & despectione carnalis cognationis pro Deo, ad diuinas benedictiones, imò ad Dei lotrem ascenditur Genes. 1. *Creauit Deus cete grandia, & omnem animam viuentem, atque mobilem, quam produxerant aquæ in species suas, & omne volatile secundum genus suum. Et vidit Deus, quòd esset bonum, & benedixit eis.* &c. De aquarum creaturis loquens ostendit, vt Deus non solùm eas creauit, sed & benedixerit: at de terræ creaturis loquens ait ibi: *Fecit Deus bestias terræ iuxta species suas, & iumenta, & omne reptile terræ in genere suo. Et vidit Deus, quòd esset bonum.* Non addit, quòd benedixerit eis. Et cur minimé benedicens terræ creaturis Deus, ostenditur creaturis aquarum benedixisse? Inter aquarum creaturas inuenitur genus volatile; non enim soli pisces ab aquis prodiêre, sed & vniuersæ volucres: volucres autem, aqueam originem despicientes, contemnentésve, alta petunt, & in aere cæli ducunt vitam, quo benedictionibus diuinis aptiores in possessionem Dei intrant. Accipite D. Anastas. Sinaitam lib. 5. Hexaemer. pulchrè addubitantem, & resoluentem dubium, ait enim: *Quamobrem, quæ ex aquis quidem genita sunt, omnia Deus benedixit; è terra autem genitos animantes priuauit benedictione?* Hæc quæstio erat; sed ecce eius resolutio: *Quæ enim habent ex terra, versantur etiam perpetuò super terram: quæ autem nata sunt ex aquis; alia quidem dicuntur marina; alia autem, cùm recesserint in altum sublata, appellantur cælestia, hoc est, volucres cæli, quas etiam Deus cognoscit, sicut dicit per Prophetam: Cognoui omnes volucres cæli.* Equidem a terra genitum animal, semper terræ incubat; nescit patriam illam cognationem despicere: ab aquis autem orti aliter, nihil priùs obliuiscuntur, quàm aqueam cognationem; cæli alta petunt, cælestémque ambiunt habitationem tenere; quo & Deo familiares, & noti assistunt, implentúrque benedictionibus diuinis. Felix, qui harum æmulatur naturam, carnalique cognationi valedicens, ad cælestia aspirat: is benedictioni diuinæ addictus, perpetuò Deo assistet. Ea quo dicebat Dominus Ioann. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto,* &c. Secundam natiuitatem ex aquis proponit fideli suo. Et cur secunda natiuitas ex aquis proponitur, nisi vt more volucrum ex aquis orti sola appetamus cælestia? Ait D. Zeno serm. 10 de Iudæis: *Nostrum mare interimens omnia peccata genitalis vada submergit, vt cælestes effecti terram desiderare non norint.* Hoc de genitali fonte habeamus, vt terrenam originem despicientes ad cælestia euolemus.

Genes. 1.

Anast.

Ioan. 3.

Zeno.

1. *Reg* 28. Dixit Achis ad Dauid: Sciens nunc scito, quoniam mecum egredieris in castris tu, & viri tui. Dixitque Dauid ad Achis: Nunc scies, quæ facturus est seruus tuus. Et ait Achis ad Dauid: Et ego custodem capitis mei ponam te cunctis diebus:

Ex cap. 29. Dixerúntque Principes Philisthiim ad Achis: Quid sibi volunt Hebræi isti? *&c.*

§. XVI.

Amor, qui est in te erga proximum, nihil te ab illo timere sinit.

ET apud Achis, & apud Philisthæos alios Dauid innocenter, & sine querela vixerat. Sed Achis Dauidem secum prælij socium aduersùs Israelitam ducit: dum ait; *Scito, quòd mecum egredieris in castris tu, & viri tui.* Cæteri autem Philisthæi maximè Dauidis societatem in illo prælio detrectant dicentes: *Quid sibi volunt Hebræi isti?* imò irascentes in Achis, & tandem facientes, ne in exercitu suo maneret Dauid. Et cur Principes Philisthæorum sic cauebant Dauidem? An sciebant plura de illo delata mala Philisthæis, quàm sciebat Achis? Minimè: omnia enim mala a Dauide facta Philisthæis sub Saulis signis sciebat Achis: sed, vt amabat Dauidem, eius familiaritate deuinctus, nullum sibi malum poterat timere ab illo, quod sapienter timebant cæteri Philisthæum. Sic amor nihil sibi ab amato timere sinit. Moyses iussus à Deo Israëlem populum ducere, non paucis detrectat munus, Exod. 3. imò audiens secum iturum Angelum, qui ducem agat, magis clamat ad Deum, Exod. 33. *Si non tu ipse præcedas, non educas nos de loco isto.* Sciebat enim periculosissimum esse populo peccatori sub Angelo pergere, a quo plures clades pro peccatis suis receperat. Verùm Isaias, vt vidit Deum, qui quærebat virum mittendum ad populum Israel, statim clamat ipse cap. 6. *Ecce ego, mitte me.* Sanè Moyses noscens populi duritiam, & odium in Prophetas, & duces suos, & clades ab Angelis immissas, detrectabat munus. Cur Isaias non similiter detrectat? An ignorabat magis, quàm Moyses, furorem populi in duces, vt Dei nuncios lapidauerant, & occiderant? Minimè ea ignorabat Isaias: sed, vt erat igne seraphico possessus, vehementer amabat populares suos, nihil poterat sibi timere ab illis. Ait D. Basil. orat. 17 de humil. & vana glor. *Moyses quidem sciebat, quòd populus esset sceleratus, quódque opus haberet eo, qui commouere delictis, & peccata committere posset; id quod ipsi Angeli efficere nequeunt, siquidem illis vicissim sunt eos, qui sceleribus se abstinuerint. Isaias vero propter amoris exuperantiam sibi persuadebat nihil eorum, quæ acciderant, vnquam à populo sibi accidere potuisse.* Expende ab illis: *Propter amoris exuperantiam.* quippe, vt amabat proximos, etsi sciret, multa mala ab illis in Duces, & Prophetas venisse, nil horum credebat sibi posse obuenire. Sic enim amor hominum animos afficit, vt ab amatis sibi nihil timeant. Post Abelis munera Deo grata visa iratus Cain, & vehementer iratus, nullísque Dei vocibus lenitus dixit ad Abel, Gen. 4. *Egrediamur foras. Cúmque essent in agro, consurrexit Cain aduersùs fratrem suum,* &c. Sane malitiam Caini, atramque eius bilem conspicuam faciebat deiectio vultus. Erat Cain frater, & eum Abel vehementer amabat, vnde nihil sibi potuit timere ab illo. Ea quo sapienter, atque eleganter extollit Claudius Marius malitiam Caini supra Dæmonis malitiam: quippe ait lib. 2. in Genes.

Exod. 33.

Isai. 6.

Basil. Sel.

Genes. 4.

Claud.

Longè serpente nefando
Deterior, sua mortimur si crimina, namque
Attulit ille necem; tu verò hanc primus infers,
Tantò illo peior, vitam publicus hostis
Quòd primitùs priuator nulla arte cauere
Iam poteras: quis enim dilecto à fratre timeret?

Expende illa: *Dilecto à fratre.* quippe à fratre, quem oderis, potes quidem, & debes tibi timere: at a fratre dilecto; qui multùm amatur, nullus est, qui timere sibi queat. Nunquam amor locum timori præbet. Matth. 28. post Christi Domini resurrectionem apparuit Angelus sicut fulgur. Quid tunc? *Præ timore autem eius exterriti sunt custodes, & facti sunt velut mortui. Respondens autem Angelus dixit mulieribus: Nolite timere vos.* Timebant milites adeò, vt præ timore in terram deciderent velut mortui quorum timorem minimè leuat Angelus; sed totus est in ostendendo, quàm longè deberent esse mulieres sanctæ à timore. Sed, quando milites timent, cur non timeant mulieres? Amabant mulieres Dominum; & ideò non erat, vnde timere possent. Ait D. Cyrillus Ierosolymitanus catech. 14. *Infirmum quidem muliebre corpus; virilis autem prudentia. Aqua multa non extinxit dilectionem, neque flumina demerserunt. Et Angelus ad ipsas dixit: Ne timeatis vos: non dico militibus, ne timeant; sed vobis. Illi timeant: vos autem non est necesse timere. Perfecta enim charitas foras mittit timorem.* Milites custodes nullo Christi tenebantur amore; & sic non erat, cur non timerent sibi à fulgurantibus Christi ministris: at mulieres, quarum erga Christum dilectio minimè extincta in passione erat, nec inter fulmina ab Angelis vibrata timent; nescit enim amans timere ab amato suo. Ioan. 20. refertur, vt nocturnis tenebris venerit Maria Magdalena videre sepulcrum, vt vidit apertum, vt nunciauit id Apostolis, quorum Petrus, & Ioannes currentes inuenerunt sepulcrum vacuatum corpore Christi. *Abierunt ergo iterum discipuli ad semetipsos: Maria autem stabat ad monumentum foris plorans.* Et mirabar, quòd mulier auderet sola manere inter monumentum defuncti. Cur, Maria, non magis abis cum abeuntibus discipulis? Pulchrè Origen. ibi: *O Maria, quod spes, quid consilij, aut quid cordis erat tibi, vt sola stares ad monumentum discipulis*

Matth. 28.

Cyrill.

Ioan. 20.

Orig.

pulis abeuntibus? cur hoc fecisti? Sapiebas plus illis, aut diligebas plusquàm illi: quia non timebas, vtilli. Sic amor faciebat, ut fœmina timeret sola stare ad dilecti sepulcrum.

1.*Reg.* 29. Ait Achis ad Principes Philisthiim: Num ignoratis Dauid, qui fuit seruus Saül Regis Israël, & est apud me multis diebus, vel annis, & non inueni in eo quicquam ex die, qua transfugit ad me vsque in diem hanc? Irati sunt autem aduersùs eum Principes Philisthiim, & dixerunt ei: Reuertatur vir, *&c.*

§. XVII.

Seruile ingenium irreconciliabile.

SApienter Achis commendans Dauidem suis, cauit illum vocare, aut generum, aut filium Saülis Regis; sed magis eum vocat seruum: quippe dicit: *Nunquid ignoratis Dauid, quòd fuit seruus Saul Regis,* &c. Cur, bone, non magis dicis Dauidem generum, aut filium esse Saülis Regis? Cur generum prætermittens, seruum Regis dicis? Volebat Achis proponere suis Dauidem prorsus irreconciliabilem Saüli; quod non ageret, si Dauid diceretur Regis Saülis filius; filij enim facillimè reconciliantur cum parentibus, etiamsi maximè fuerint illis iniurij: non sic serui, quorum seruile ingenium, vt maximè distat à filiali, & regio animo, sic prorsus irreconciliabile inuenitur cum debitoribus suis. Exemplum esto seruus ille, qui multorum talentorum debitor existens apud Regem, iam iam cum omnibus bonis, filiis, & vxore venundandus erat, Matth. 18. vt sic Regi solueret debitum suum. Quid tunc? *Procidens autem seruus ille, orabat eum dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. Misertus autem Dominus serui illius, dimisit eum, & debitum dimisit illi. Egressus autem seruus ille, inuenit vnum de conseruis suis, qui debebat illi centum denarios, & tenens suffocabat eum dicens: Redde quod debes. Et procidens conseruus eius rogabat eum dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. Ille autem noluit, sed abiit, & misit eum in carcerem, donec redderet,* &c. Quid grauius? Ecce tibi duo in præsenti proponuntur, qui debitores habebant: alter ad primam debitoris precationem, ingens debitum remisit, & sibi hominem iniurium facilè reconciliauit: alter autem vt debitorem vidit, suffocabat eum, nullisque precationibus placatur; sed misit eum in carcerem, nulli reconciliationi locum præbens. Vnde hoc? Ille Rex erat, hic seruus, cuius ingenium reconciliationem nescit. Quò spectans D. Chrysost. homil. 65. in Matth. ait: *Vidisti misericordiam Domini: vide nunc inauditam serui crudelitatem. Nec verba quidem ipsa veritus est, quibus salutem acquisiuit; nec portum quidem cognouit, quo tutatus à naufragio euasit; nec modus ipse supplicationis ad misericordiæ domini memoriam eum reduxit: sed omnia illa crudelitate oblitus, omni fera sæuius in conseruum insiliebat.* Sic pertinax est in odio, & furore seruilis animus, nullum reconciliationis locum ostendens. Vbi seruile ingenium cœpit aliquem despicere, & odisse, nequit vnquam mollescere in illum. Quod expertus Iob dicebat cap. 19. *Orabam filios vteri mei. Stulti quoque despiciebant me.* Quæ sic in Cat. Græca leguntur: *Blandiens autem vocabam filios concubinarum meorum; illi autem me in perpetuum reiecerunt.* Qui iuxta Vulgatam despiciebant Iobum, iuxta Græcum in perpetuum reiiciunt. Et cur in perpetuum reiicere dicuntur? Nónne Iobi filij erant? Nónne facilè filij ad patrem flectuntur? Cur isti credebantur in perpetuum patrem afflictum reiecturi? Erant Iobi filij, sed ex concubinis, & ancillis, vt ex Agar Ismaël: quod notabat Nicetas ibi. Qui ergo ex matre ingenium traxerant seruile, nihil non durum, & illiberale meditabantur, vt notat ibi noster Pineda: nec semel incipientes despicere, & reiicere patrem cessabunt; sed in perpetuum manebunt irreconciliabiles illi. Tale est ingenium seruile, nesciens regressionem ab incepta malitia.

Matth. 18. — Chrysost. — Iob 19.

1.*Reg.* 29. Nónne iste est Dauid, cui cantabant in choris dicentes: Percussit Saül in millibus suis, & Dauid in decem millibus suis? Vocauit ergo Achis Dauid, & ait ei: Viuit Dominus, quia rectus es tu, & bonus in conspectu meo: & exitus tuus, & introitus tuus mecum est in castris: & non inueni in te quicquam mali, ex die, qua venisti ad me vsque in diem hanc: sed Satrapis non places, *&c.*

§. XVIII.

Suspicio mali non debet praualere aduersùs proximum, vbi in illo plura virtutum opera apparent.

CAntatissima illa Philisthæi percussio à Dauide peracta obiicitur illi, vt suspectus Philisthæis habeatur. Qua non, nihilominùs ait Achis ad Dauid: *Viuit Dominus, quia rectus es tu, & bonus in conspectu meo,* &c. Et cur Philisthæus sic censet de homine, quem Philisthæorum percussorem nouerat? Cur sibi prorsus bonum, & rectum asserit illum, cuius contra Philisthæos triumphi cantabantur? An ignorabat cantus illos, & non credebat illos? Non ignorabat: sciebat enim clarè Dauidis facinus contra Philisthæos decantatum; sed tot opera posteà in illo bona pro Philisthæis viderat, vt iis totam suspicionem deponeret mali: quippe ait: *Non inueni in te quicquam mali ex die, qua venisti ad me, vsque in diem hanc.* Tot dies bene gestorum operum non potuerunt contemni a bono Principe, vt haberet suspectum hominem pro vno opere malo. Vtinam & nos hanc Achis mentem ebibamus, nec ex vno malo indicio iudicemus fratrem, quem possumus inuenire multis bonis operibus commendatum. Matth. 1. *Cùm esset desponsata mater eius Maria Ioseph, antequàm conuenirent, inuenta est in vtero habens de Spiritu Sancto. Ioseph autem vir eius, cùm esset iustus, & nollet eam traducere,* &c. Et qualis erat hæc Iosephi iustitia, quæ vxoris tumentem vterum, & non à se, videbat: & nihilominùs refugiebat illam castigare? Nónne vterus tumens manifestissimè aduersùs illam clamabat? Cur ergo iustus non magis illam vult castigare, aut corrigere? In quo potest commendari iustitia viri cauentis castigare vxorem, aduersùs quam vterus tumens clamabat? Erant tamen pro Maria tot virtutes, tot opera sanctitatis, quæ notata à Iosepho iustissimè cogebant hominem, ne quod suspicaretur de Maria malum. Hæc enim est perfecta iustitia, vt plùs credamus multis virtutibus proximi visis, quàm vni, vel euidentissimo indicio mali. Imperfect. hom. 1 in Matth. aiebat: *Cùm esset iustus, cœpit sibi cogitare de illa: Comessatrix, aut vinolenta nunquam fuit: non leuis, non iocosa, non cantatrix; non turpium verborum amatrix. Non super virum oculos suos extulit, nec infixit aspectum. Hæc & alia similia tractans, nihil horum inueniebat in ea: sed ex diuerso omnia laudabilia, omnia admiranda. Quæ possibiliùs posse credebat, mulierem sine viro parere, quàm Mariam posse peccare.* Sic multitudo virtutum Mariæ ponderata cogebant hominem iustum, ne contra illam, vel indicio tumentis vteri fidem faceret. Efficaciores enim debent esse multæ virtutes, vt bonum de fratre persuadeant, quam alicuius signum peccati, vt persuadeat malum. Quò spectans Dominus Isaiæ cap. 66. aiebat: *Ego autem opera eorum, & cogitationes eorum venio, vt congregem,* &c. Quid est venire Deum, vt congreget opera, & cogitationes? In officio defunctorum tremendus ille dies proponitur, *cùm discussio veneris, atque ventura ira.* Sanè discussio simul cum ira Dei venit: ira enim est, quòd nostra opera discutiantur sic, vt mala appareant per se sine bonis. At ad bonitatem Dei spectat quòd veniat non discussurus; sed congregaturus opera, & cogitationes hominum. Vbi enim multæ virtutes apparebunt congregatæ malis operibus, sæpè continget, vt mala debeant bonis obrui. Ex quo monebat D. Basil. orat. 17. *Si proximum tuum scelere se contaminantem videris, ne hoc solum ipsius facinus animo lustres; sed ea omnia, quæ fecit, aut facit probè, tecum reputes, & si mul-*

Matth. 1. — Imperfect. — Isai. 66. — Basil.

bis partibus ipsum longè meliorem esse reperies; nimirum cùm in vniuerso rem, non in parte accuratiùs perpenderis: nam nec Deus ipse homines ex parte ponderat: ait enim: Ego venio, vt & facta & cogitationes ipsorum congregem. Nunquam equidem fratris error solitariè attendendus; sed simul illi adiungenda omnia eius opera bona, quæ sæpè iustum hominem cogent, ne valeat cogitare malum de proximo. Hoc ipsum docebat Cicero Marcum Catonem orat. pro Lucio Muræna fatus: *Saltatorem appellat Lucium Murænam Cato. Maledictum est, si verè obiicitur, vehementis accusatoris: sin falsò, maledici conuitiatoris. Quare cùm ista sis authoritate, M. Cato, non* Cicero. *debes arripere maledictum ex triuio, aut ex scurrarum aliquo conuitio, neque temerè Consulem populi Romani saltatorem vocare; sed conspicere, quibus præterea vitiis affectum esse necesse sit eum, cui verè istud obiici possit.* Quid sapientius? Congreganda equidem sunt alia, vel mala, vel bona facta proximi: & ea adiunctis aliis indicandum, an in illum posset tale maledictum cadere.

1. *Reg.* 29. Dixitque Dauid ad Achis: Quid enim feci, & quid inuenisti in me seruo tuo, à die, qua fui in conspectu tuo vsque in diem hanc, vt non veniam, & pugnem contra inimicos Domini mei Regis? Respondens autem Achis, locutus est ad Dauid: Scio, quia bonus es tu in oculis meis, sicut Angelus, *&c.*

§. XIX.

Reus vbi se credit non conuincendum, multis clamat, & queritur.

MVlta equidem fecerat Dauid, quæ si Achis nota essent, iam reiectus esset ab aula, imò à toto regno. Et nihilominùs audet modò querulas voces aduersùs Regem proferre dicens: *Quid feci, & quid inuenisti in me seruo tuo, à die, qua fui in conspectu tuo?* &c. Et quando ipse sciebat à se multa esse peracta, quæ eiectionem mererentur, cur sic audet clamare? Cur non potiùs tacitus hæret, & discedit? Hoc proprium est hominis rei, quòd vbi sua malefacta abscondita credit, multis clamoribus, & querelis suam intonet innocentiam. Quod venustè notabat Abul. in præsenti quæst. 7. aiens: *Iste est modus illorum, qui* Abul. *rei sunt criminis: nam, si accusantur, & obiicitur eis crimen, & non probatur; magis conqueruntur, quàm si nullo modo ad eos pertineret.* Communissimum est reis omnibus hoc ingenium, quòd multa pro se clament, dum crimina sua latere credunt. Sic requisitus Cain à Iudice Deo de fratre Gen. 4. Abele, Gen. 4. non hæsitauit, non obmutuit; sed respondit: *Nescio. Nunquid custos fratris mei sum ego?* Et cur conscius criminis sui ad vocem Iudicis non magis obmutuit? Putabat crimen suum latere, nec probari posse; & ideò de reorum more multa clamat pro innocentia sua. Ait ibi Eucher. Eucherius: *Cain ad cumulum peccati sui fallacitèr, ac superbè respondit, putans Deum latere, quæ gesserat.* Sic criminosi omnes de probationis defectu animos sumunt, quibus multa querulosè clament in defensionem suam; qui autem innocens est, magis tacitus totum fori strepitum tidet. Nemo ignorat, quot falsa testimonia congregabantur in Iesum: at Matth. 26. *Iesus autem tacebat.* Et cur non magis Matth. 27. loquitur aduersùs falsos testes, eorúmque minimè conuenientia testimonia conuincit? Ait D. Ambros. lib. 10. in Ambr. Luc. *Accusatur Dominus, & tacet. Et benè tacet, qui defensione non indiget. Ambiant defendi, qui timent vinci. Non ergo accusationem tacendo confirmat, sed despicit non refellendo. Melior enim causa, quæ non defenditur, & probatur.* Expende illa: *Ambiant defendi, qui timent vinci.* qui enim ex proprij reatus conscientia possent timere, ne fortè pateret delictum; ij ambiant defendi, multa comminiscantur, multa & faciant, & dicant, quæ rem prorsus obnubilent. Illa equidem est melior causa, in qua tacens homo victor exsistit. Silentium enim sæpè non crimen, sed innocentiam diuulgat. Quod notans Paulus Oros. dum mordebatur, quòd apud Ioannem Ierosolymitanum de hæresi accusatus tacuisset, Oros. ait in Apol. de lib. arb. *Quasi verò Susanna ideò de adulterio confessa credenda sit; quia arguentibus aliis non negauit; aut testimonium falsorum testium Dominus Iesus, quia tacuit, approbauit?* Equidem duæ sunt innocentissimæ personæ, quæ silentio innocentiam suam probarunt, nimirum, & Iesus, & Susanna. Ij accusati tacuerunt; nec tamen illos reos silentium monstrabat.

CAPVT XIV.

Dauid recuperat Siceleg.

Textus Historia.

DIscessant Israelitæ ab Ethnicorum campo læti: sed non diuturna illis exultatio fuit: nam venientes die tertio Siceleg, oppidum solo æquatum inuenerunt: nec vllus, vel filiorum, vel seruulorum de ciuitatis naufragio emerserat, qui cladis historiam referret: hostes enim omnia vastarant, & vniuersos viros, senes, pueros, & fœminas rapuerant, necnon & duas castissimas Dauidis coniuges, nimirum, Achinoam, & Abigaïl, quæ luctuosissimam viduitatem viro faciebant. Omnium erat dolor maximus; sed Dauidis dolor penè intolerabilis erat, vt qui maiora amiserat, & sociorum animos in se cladis immanitate concitatos videbat. Defecerant vnicuique lacrymæ ad luctum, sed cœpit omnes ardor vindictæ tenere; non tamen sciebant hostes, nec qua illos via persequerentur, sciebant. Intereà Dauid oraculo diuino certificatus de felici euentu, cum sexcentis sociis viam arripit; quorum ducenti lassi coacti sunt manere circa torrentem Besor, ne cæteris oneri essent. Vix à torrente discesserunt quadringenti alij cum Dauide, & miserum hominem humi cubantem, & penè expirantem inueniunt, quem cibo, & poto reficiunt, & ab illo viuificato discunt, vt seruus erat Amalecitæ hominis, qui cum non parua suorum manu venerat, & Siceleg incenderant, bonáque omnia, & pueros, & fœminas prædati ad sua iter agebant. Ipse autem infirmitate correptus à domino suo despectus moriturus iacebat: tribus enim abhinc diebus omni prorsus cibo caruerat. Hunc, iurata ei priùs incolumitate, ducem sequitur Dauid; & post paululum in amœnissima valle lætantes, & conuiuantes prædones offendit, quos funditùs perdit, vxorésque recuperat, & prædam ingentem. Nec mora, ad suos, qui lassi remanserant, cum triumpho regreditur, inter quos, renuentibus licèt viris pessimis, spolia partitus est, ne quis maneret non lætus.

PARS MORALIS

circa Textus Literam.

QVæ in absentia Dauidis perdita erant, facilè recuperantur, adueniente illo: vt nos videamus, quid habeamus in Dauidis filio, Iesu; dum enim non abfuit, sed adfuit, viuimus.

1. *Reg.* 30 Cùm ergo venissent Dauid, & viri eius ad ciuitatem, & inuenissent eam succensam igne; & vxores suas, & filios suos, & filias ductas esse captiuas, leuauerunt Dauid, & populus, qui erat cum eo, voces suas, & planxerunt, donec deficerent in eis lacrymæ. Siquidem & duæ vxores Dauid captiuæ ductæ fuerant, Achinoam Iezraëlites, & Abigaïl, *&c.*

§. I.

Ingenuo viro æquè luctuosa est sponsæ ærumna, ac totius patriæ perditio.

SElecti milites Dauidis, & ipse Dauid nunc primùm videntur in lacrymas effusi propter Siceleg ciuita-

tem

tem succensam, & vxores captiuas: ait enim Textus: *Cùm igitur venissent eum succensam igne; & vxores suas, & filios suos, & filias ductas esse captiuas, leuauerunt Dauid, & populus, qui erat cum eo, voces suas, & planxerunt: : Siquidem & duæ vxores Dauid captiuæ ductæ fuerant*, &c. Iam dixerat, Dauidem, & socios planxisse propter ciuitatem incensam, & vxores captiuas: cur nominatim addit, duas Dauidis vxores in captiuitatem venisse? Nónne satis ostendebatur Dauid plangere suas vxores, quando dicitur eum sociis plangere vrbis excidium, & vxorum captiuitatem? Cur necessum fuit specialiter addere illud: *Siquidem & duæ vxores Dauid captiuæ ductæ fuerant?* Crediderim Dauidis fletus duas adæquatas causas assignari ibi: ex vna enim parte proponebatur totius vrbis excidium cum captiuitate omnium personarum: ex alia parte speciatim ostenduntur duæ Dauidis vxores captiuæ, vt ipse in medio tantum cladium credatur æquè doluisse pro duabus vxoribus suis captiuis, ac pro clade totius vrbis. Vxoris enim ærumna æquè afficit ingenuos viros, ac totius patriæ excidium. Quod, vt modò visum fuit in Dauid, sic etiam patet in filio eius, Iesu, erga singulas animas iustorum, quas spiritualiter desponsdit sibi: quippe Ioann. 11. vbi Magdalena fratris mortem lugebat, ait Textus: *Iesus ergo, vt vidit eam plorantem, & Iudæos, qui venerant cum ea plorantes, infremuit spiritu, turbauit semetipsum : : : & lacrymatus est.* Magdalenæ lacrymæ Iesu lacrymas extraxerunt. Sed & alibi etiam dicitur lacrymatus Iesus. Luc. 19. *Videns ciuitatem fleuit super illam.* Bis dicitur fleuisse Iesus; semel supra Magdalenam; & semel super ciuitatem Ierosolymam: vt ostendat, quàm æquè afficiatur nobilissimus animarum sponsus ad vnius sponsæ ærumnam, ac ad totius ciuitatis excidium. Dicit enim Radulphus Flauiacensis lib. 1. in Leuit. cap. 4. O *vis & potentia lacrymarum, quæ cæli, ac terræ Dominum eum, qui Angelorum, & hominum lætitia est, ad lacrymarum humilitatem, & infirmitatem deposuerunt! Et nusquam Dominum Iesum lacrymantem reperies, nisi hic, cùm Mariæ piorantí compatitur; seu cùm miseræ ciuitatis excidium pronunciasse refertur.* Et Magdalenam, & Ierosolymam lacrymis prosequitur Saluator: vt ostendat, quàm pari dolori sit illi, & vnius animæ sponsæ suæ ærumna, & ærumna totius populosissimæ ciuitatis.

Ioan. 11.

Luc. 19.

Radulph.

§. II.

Vna Maria Virgo toti populo Angelorum, electorúmque hominum, aut par, aut maior ad Deum trahendum.

Dixerat Dauidem vehementer commotum propter excidium ciuitatis, & omnes vxores captas; & statim addit illud: *Siquidem & duæ vxores Dauid captiuæ ductæ fuerant*, &c. Et cur necessum fuit in tanto excidio, & tam generali has nominatim proferre; nisi vt ostenderentur illæ, ad mouendum Dauidem toti illi populo fuisse pares? Nec miror, quòd duæ vxores erga Dauidem ingenti populo pares essent, quando dilecta Sponsa Maria in mouendo Deo ad impartiendas gratias toti Angelorum, & electorum hominum populo, est æqualis, aut maior. Hanc respiciebat Spiritus Sanctus, Cant. 4. aiens: *Duo vbera tua, sicut duo hinnuli capreæ gemelli.* In duobus hinnulis capreæ gemellis exprimitur tota illa Beatorum vniuersitas, quæ in montibus æternis pascitur, constans ex duobus populis Angelorum, & hominum. Et quid est, quòd Mariæ vbera iis duobus populis gemellis Angelorum, & hominum comparantur? Crediderim ibi significari, quòd Mariæ gratia in sollicitando Deo, aut par, aut maior sit, toti Beatorum vniuersitati. Ait Richard. Victor. part. 2. in Cant. cap. 23. *Itaque, cùm tam Angeli, quàm sancta anima pro peccatoribus sollicitæ sint, & eis tam meritis, quàm intercessione subueniant; credendum est, Beatam Virginem tantùm in hoc posse, quantùm vtraque haec creatura: imò vtraque potior indicatur.* Nunquam hanc excellentiam Mariæ negabo, quod ipsa sola, meritis suis, totum Angelorum, electorúmque hominum populum adæquet, & peruadat. Qui hanc habuerit pro Deo sollicitando, plùs habet, quàm si haberet totam Angelorum, & hominum sanctorum vniuersitatem. Hinc Ioan. 19. cùm Iesus in Cruce ageret, videns discipulum dilectum, illi Matrem commendauit dicens: *Ecce Mater tua.* Et quando

Cant. 4.

Richard.

Ecclesiam suam totam Petro commendauit, qui eum negauit; cur Ioanni perfectissimo eius asseclæ vsque ad Crucem, solam Mariam commendauit? Equidem crediderim in hoc non minùs recepisse Ioannem, quàm Petrum: ex bonis enim Christi Maria potior erat pars, & præstantior, & saltem non inæqualis toti Ecclesiæ vniuersitati. Quod reputans Guerricus Abbas serm. 4. de Assump. *Sic quippe inter Petrum, qui plùs diligebat, & Ioannem, qui plùs diligebatur, hæreditatem suam Christus diuisit; vt Petrus sortiretur Ecclesiam, Ioannes Mariam.* Non dedit Iesus dilecto suo minùs; sed in Maria præstantissimam dedit suæ hæreditatis partem; & quæ Angelorum, hominúmque Ecclesiam coæquaret, vel excederet.

Guerr. Ab.

1. *Reg.* 30. Et contristatus est Dauid valdè: volebat enim eum populus lapidare; quia amara erat anima vniuscuiusque viri super filiis suis, & filiabus. Confortatus est autem Dauid in Domino Deo suo. Et ait ad Abiathar Sacerdotem, filium Achimelech: Applica ad me Ephod, *&c.*

§. III.

Turpissimum est, Dei beneficiis singularibus abuti in eius offensam.

Et perdidit Dauid vxores suas, & suorum militum incurrit odium: dicit namque Textus: *Volebat eum populus lapidare; quia amara erat anima vniuscuiusque viri super filiis suis.* Et quidem isti viri omnes milites erant, & armati venerant cum Dauide ab exercitu Philisthinorum: cur non potiùs ad gladios, & ad arma currunt aduersùs Dauidem? Cur magis, rusticorum more, lapides volunt arripere? Tota illorum militaris disciplina ex Dauide venerat, cui Duci, & magistro totum referebant armorum vsum: ideò malunt, rusticorum more, ad lapides ire contra Dauidem, quàm acceptam ab illo militarem disciplinam vertere in illum: turpe enim est in beneficiorum authorem beneficiis vti. Vt videas, homo, quàm turpe sit, quod tu facis diebus singulis, dum beneficiis à Deo acceptis vteris in offensam diuinam. Dicebat Isaias cap. 54. Deo: *Omnem linguam resistentem tibi iudicabis.* Et mirabar, quòd inter plurima hominis membra, Deo suis operationibus prauis resistentia; vnius linguæ resistentis Deo mentionem faciat, eámque diuino iudicio exponat. Et cur magis linguam meminerit in malis? Planè cætera membra communiora sunt nobis, & aliis animalibus; lingua autem sermonem proferens ita est propria hominis, vt nulli alij animali sit data. Cùm autem talem linguam à Deo habeamus præ cæteris omnibus animalibus, turpissimum est, & magno supplicio dignum, quòd tanto dono, & tam peculiari abutamur, vt in ipsum doni largitorem impingamus. Ait D. Petrus Dam. lib. 2. epist. 18. *Profectò illi operarij sunt iniquitatis, qui linguarum munus exercent in sermonibus otiosis. Et quàm inhonestum est, vt in hoc munere, quo cæteris omnibus homo præponitur, ipse largitor ab eo frequentiùs offendatur?* Inhonestum quidem, & turpe est, quòd in datorem vertas dona, quibus præ aliis illustraris. Opponebat Dominus populo suo Oseæ cap. 2. *Argentum multiplicaui ei, & aurum, quæ fecerunt Baal.* Quippe nullus populus tantùm auri, & argenti possedit, quantùm dicitur possedisse ex Deo populus Hebræus: ait enim Textus 3. Reg. 10. *Fecit, vt tanta esset abundantia argenti in Ierusalem, quanta lapidum.* De quo populo simile dici potuit? Et tota hæc auri, argentiue copia, qua populus Israelita à Deo præ omnibus aliis fuit ditatus, eò deuenit, vt idola aduersùs Deum eleuarent. Ait ibi Rupert. lib. 1. in Oseam: *Cùm ergo dixisset: Et argentum multiplicaui ei, & aurum, pulchrè continuò addidit: Quæ fecerunt sibi Baal. O dura ingratitudo! De auro, & argento meo fecerunt mihi contrarium, vitulos, Baal, & cætera Deorum portenta.* Meritò vocatur dira ingratitudo, imò & turpissima, quòd de beneficiis acceptis bellum benefactori facias.

Isai. 54.

Petr. Dam.

Osea 2.

3. Reg. 10.

Rupert.

§. IV.

Ab exantlatis laboribus, & ærumnis non desperatio, sed maior nascatur felicitatis fiducia.

INter ciuitatis euersionem, bonorum rapinas, captiuitatem vxorum, & penè suorum rebellionem, & summam propter hæc tristitiam, dicitur nihilominùs de Dauide: *Confortatus est autem Dauid in Domino Deo suo.* Et quidem labores, & ærumnæ præsentes aptiores erant, vt confringerent robustissimum: qui fieri potuit, vt Dauid ex illis, non deiectionem, sed maius eligeret robur fiduciæ? Planè confortabatur non in alio, quàm in Deo, cuius est non perpetuare mala in mundo; sed certis vicibus prospera assuere aduersis, & læta tristibus. Inde sapiens Dauid, vt erat in aduersis, iam non poterat ex Deo non expectare accurrentia felicia. Hinc malus Herodes benè confirmabat milites suos, qui propter pestilentiam, & equorum amissionem prostrati vix audebant hostem adoriri: ait enim apud Egesip. lib. 1. cap. 35. *Nihil est ergo, quòd timeamus, quasi grauiùs passuri, qui pertulimus grauissima. Propitius enim potest esse, qui vindicauit; & mitior, quàm si non vindicasset. Quid seruatur post terramotum, & pestilentiam nisi misericordia? Quia soluimus duplicia peccata.* Sic sapienter de exantlatis laboribus non deiectionem, sed fiduciam eliciendam persuadet, cùm à Deo post tristia statim læta soleant venire. Quò spectans Iob cap. 17. aiebat: *Dies mei transierunt: cogitationes meæ dissipatæ sunt torquentes cor meum. Noctem verterunt in diem, & rursum post tenebras spero lucem.* Quando nihil in se sentiebat non dissipatum, adhuc ait: *Spero lucem.* Et vnde speras lucem, si totus sine die, & tenebrosus es? Ex ipsis tenebris, lucis venientis spem fouet: quando in hac vita nullæ veniunt tenebræ, quæ non afferant lucem sibi assuetam. Vt dicat D. Greg. lib. 13. Mor. c. 15. *Lux post tenebras speratur quia hic aduersitas, atque prosperitas alternant, vt sibi succedere vicissim non desinant. Vnde fit, vt in luce nox in suspicione sit, & in nocte lux in præsumptione.* Quis in nocte est, qui non expectet lucem aduenturam? Sic vniuersæ pressuræ iam aduentare indicant lætitiam. Genes. 1. ait: *In principio creauit Deus cælum, & terram. Terra autem erat inanis & vacua, & tenebræ erant super faciem abyssi: Dixitque Deus: Fiat lux,* &c. Ecce tibi, vt inanitas, & tenebræ opprimebant terram; statim Deus aduocat lucem. Quò spectans Drogo Hostiens. lib. de Sacr. Pass. ait: *O Creator optime, si vsque modò operatus opus hoc, quod operatus es in diebus antiquis; quare in anima mea opus hoc non operaris? Anima enim mea inanis, & vacua est, & tenebræ super faciem abyssi: dic ergo fiat lux.* Sic post pressurarum tenebras à Deo lux exigitur, quando omnia fiunt iuxta dies antiquos: nouum enim esset, & inauditum in mundo, quòd post mala, bona non venirent.

Egesip.

Iob 17.

Greg.

Gen. 1.

Drog. Host.

§. V.

Fiducia magna largiorem postulatis inuenit Dominum.

SVnt adhuc maximè expendenda verba Textus dicentis: *Confortatus est autem Dauid in Domino Deo suo, & ait ad Abiathar Sacerdotem, filium Achimelech: Applica ad me Ephod. Et applicauit Abiathar Ephod ad Dauid, & consuluit Dauid Dominum dicens: Persequar latrunculos hos, & comprehendam eos, an non? Dixitque ei Dominus: Persequere: absque dubio enim comprehendes eos, & excuties prædam.* Ecce tibi Dauid solùm quærebat, an proficiscens comprehensurus erat latrunculos: Dominus autem respondit, non solùm latrunculos comprehendendos à Dauide; sed & eorum prædam integrè excutiendam. Et cur Dominus largior in respondendo, & promittendo, quàm Dauid in postulando? Hic effectus est illius propositionis positæ in initio, nimirum: *Confortatus est autem Dauid in Domino* hoc est, iuxta Caietan. *Fiduciam accepit non in seipso: sed in summo Deo, gubernatore suo.* Vbi ergo Dauid confortatus in fiducia accessit, non miror, quòd Deum largiorem suis postulatis inuenerit. Mulier illa Chananæa, Matth. 15. clamabat ad Iesum dicens: *Miserere mei,* &c. non solùm non exaudiebatur, sed & repellebatur. Vbi autem plena fiducia dicebat: *Etiam, Domine: nam & catelli edunt de micis, quæ cadunt de mensa dominorum suorum.* nihil non obtinet ex Deo. Cùm misericordiam postulat, repulsam patitur: cùm saltem micas, vt canis expetit, omnia accipit. Vnde hoc? Aiebat Dominus: *O mulier, magna est fides tua.* Magna fiducia largiorem postulatis Deum inuenit. D. Basil. Sel. orat. 20. *Totam tibi, ait, cum ætenis mensam explico. non vt cani micas, sed vt filiæ panem largior. Tu quidem Iudæos fide vicisti; ego verò datu meo tua postulata.* Sic vincuntur, superanturque diuinis donis postulata eorum, qui fide præualent apud Deum. De Abrahamo dicebat Paulus ad Hebr. cap. 11. vt patriam reliquerat peregrinus factus in terra non sua: imò addit: *Fide demoratus est in terra repromissionis, tanquàm in aliena, in casulis habitando, cum Isaac, & Iacob, cohæredibus repromissionis eiusdem. Expectabat enim fundamenta habentem ciuitatem, cuius artifex, & conditor est Deus.* Dum ij Patres expectabant ciuitatem æternam, nec passum pedis habere voluerunt in terra, sed tanquàm peregrini in ea erant: sed tandem Deus & illos æterna ciuitate donauit, & semini eorum dedit dominium totius terræ Chananææ. Et cur ad donum æternæ ciuitatis adiecit Deus & dominium terræ? Vt illi fidentes in Deo terram spernebant, & vnam expectabant ciuitatem cælestem; sic suis postulatis largiorem inuenerunt Deum. Ait Rupert. lib. 1. in cap. 2. Oseæ: *Peregrinus erat Abraham, peregrinus Isaac, peregrinus Iacob, & pertransfeuntes de gente in gentem, nullam propriam terram habuerunt. Expectabant enim fundamenta habentem ciuitatem, cuius artifex, & conditor est Deus. Et quidem fides illorum hoc emeruit, vt illud quoque, quod non quærebant, scilicet, terras, vel regiones gentium, ipsis, & semini eorum repromitteret Deus.* Expende illa: *Vt illud quoque, quod non quærebant.* quippe nunquam Deus non vincit beneficiis postulata, imò optata eorum, qui cum magna fiducia quærunt.

Caietan.

Matth. 15.

Basil. Sel.

Hebr. 11.

Rupert.

1. *Reg.* 30. Abiit ergo Dauid ipse, & sexcenti viri, qui erant cum eo, & venerunt vsque ad torrentem Besor: & lassi quidam substiterunt. Prosecutus est autem Dauid ipse, & quadringenti viri: substiterant enim ducenti, qui lassi transire non poterant torrentem Besor. Et inuenerunt virum Ægyptium in agro, & adduxerunt eum ad Dauid; dederuntque ei panem, vt comederet, &c.

§. VI.

Melius est, quòd in via Dei persistens deficias, quàm quòd retrocedas.

SIne vlla censura recensentur ducenti viri è sociis Dauidis, qui lassi substiterunt, dicit enim Textus: *Substiterant enim ducenti, qui lassi transire non poterant torrentem.* Sexcenti Dauidis socij cum illo iter arripuerant: ducenti autem peruenientes ad torrentem Besor sic defecerunt præ lassitudine, vt minimè progredi potuerint; sed ibi subsistere coacti fuerint. Nec hoc dedecet Dauidis socios: quando enim dicuntur iter aggressi, & progressi minimè retrocessisse; sed lassi substitisse, & defecisse; id potiùs parit commendationem, quàm vituperium. Moribundo Ezechiæ dicebat Isaias cap. 38. *Ego reuerti faciam vmbram linearum, per quas descenderat in horologio Achaz in Sole, retrorsum decem lineis.* Sic iussu Isaiæ sub Ezechia Sol reuersus est retrorsum decem lineis. At moriente Iesu, Cælorum Rege, Luc. 23. *Obscuratus est Sol,* &c. Non retrocessit, sed deficiens in via lumen amisit. Et quando sub Ezechia Sol retrocessit, cur sub Iesu cautum est, ne retrocederet? Spectabat hoc ad aliqualem gloriam Iesu, ne sub eo militantes creaturæ retrocederent, sed mallent in via deficere. Ex quo dicebat D. Cyrill. Ierosol. catech. 3. *Propter Ezechiam Sol reuersus est, propter Christum verò Sol obscuratus est, non retrocedens, sed deficiens: atque per hoc vtriusque differentiam, & Ezechiæ, & Iesu demonstrauit.*

Isai. 38.

Luc. 23.

Cyrill.

ait. Vt differens est Iesus ab Ezechia: sic, quæ Iesu militabant creaturæ, non retrorsum abibant, quod maximæ esset ignauiæ: malebant enim in via progredientes deficere, quàm retrò gradum facere. Hinc pulchrè illud de Sole sub Iesu notabatur, nimirum, *non retrocedens, sed deficiens*: quippe, licèt in via Dei lassus deficias, commendationem semper habes, quòd non retrocesseris ab ea. Miseri illi Iudæi, semper ad Ægyptum corde reuertentes, inter eremi difficultates clamabant, Exod. 14. *Multò melius erat seruire Ægyptiis, quàm mori in solitudine.* Quod assertum velat, & damnat Origen. in Cat. Lippom. fatus: *Quia dicunt: Melius fuerat nos seruire Ægyptiis, quàm mori in eremo. tentationis, & fragilitatis hæc verba sunt. Alioquin falsum est: longè enim melius est in eremo mori, quàm seruire Ægyptiis. Qui enim in eremo moritur, eo ipso, quòd separatus est ab Ægyptiis, & discessit à Satana, habet aliquem profectum: melius enim perfectam vitam quærenti est in itinere mori, quàm non profectos quidem*, &c. Ignaui, & errones planè sunt, qui vel viam Dei non arripiunt, vel eam arripientes retrorsum conuertuntur; laudabilis enim viri est, quòd vel deficiens in itinere moriatur. Memini Petrum ad Iesum super aquas ambulantem, de quo ait Matth. 14. *Et descendens Petrus de nauicula ambulabat super aquam, vt veniret ad Iesum. Videns verò ventum validum timuit: & cum cœpisset mergi, clamauit dicens: Domine, saluum me fac. Et continuò Iesus extendens manum, apprehendit eum*, &c. Cur manum extendit Dominus, vt saluaret hominem, qui ob paruitatem fidei mergebatur? Esto, quòd illum saluare voluerit, cur saluauit illum non aliter, quàm manu sua? Fuit hoc laudabile in Petro, quòd aggrederetur sic ad Iesum ambulans super aquas; & quòd videns ventum validum reflantem, & timore possessus, nec animo, nec corpore retrocederet, nec retrorsum mitteret pedem, nec manum, nec oculos, licèt mergi cœperit in via, sed subsistens in submersione ad Iesum clamaret. Vt dicat D. Hilar. can. 14. Matth. *Quod autem trepidanti Petro non virtutem perueniendi ad se Dominus indulserit, sed manum extendit, apprehensúmque sustinuit, hæc ratio est. Non erat quidem Petrus Domini sui indignus accessu: nam tentauit accedere.* Tentauit equidem Petrus accedere ad Iesum, nec retrocessit: potuit subsistens in itinere mergi; sed non conuersus fuit retrorsum, quod diuinum fauorem meruit.

Exod. 14. — Orig. — Matth. 14. — Hilar.

§. VII.

Misericordia pauperi exhibita viam aperit felicitati, diuities extrema ruina.

Ecce tibi vnus Ægyptius seruulus, fame enectus, à domino suo despectus, & à Dauide inuentus totius Dauidicæ felicitatis, & Amalecitarum ruinæ occasio fuit: ait enim Textus: *Inuenerunt virum Ægyptium in agro, & adduxerunt eum ad Dauidem, dederúntque ei panem*, &c. Qui viuificatus cibo exponit, vt cum domino suo Amalecita venerat, vt incenderent Siceleg; vt ipse ægrotans despectus fuerat à domino, & toto triduo iacens nihil ederat. Quis non miretur Dei prouidentiam in vno paupere isto ægroto, quem in sui perditionem despexit dominus, & in suam felicitatem souit Dauid? Equidem id quotidie accidit hominibus; in illo enim paupere, qui à te malè despicitur, ingens sæpè ostium aperitur ruinæ tuæ: in illo autem quem foues, tota tua confirmatur felicitas. Iam pridem hoc ominosum fuerat Amalecitis, & auspicatum Israëlitis: dicitur enim Exod. 17. *Cùm leuaret Moyses manus, vincebat Israël: sin autem paululùm remisisset, superabat Amalec.* In extensione, aut contractione manuum erat totius victoriæ, aut perditionis punctum. Nec mirum: si enim manum ad fouendum pauperem extendas, funditùs perduntur Amalecitæ, de omnibus aduersariis potestatibus ages triumphum. Ait D. August. hom. 17. ex quinquaginta: *Quando vni ex minimis Christi eleemosynam das, extendis manum, & vincitur Amalec.* Hæc est victoriosa manus extensio aduersùs vniuersa contraria, si pauperi aliquid tribuas: inde victoria plaudit, & via salutis tritissima. Quòd si manum contrahas, statim discrimina prosiliunt, & ruinæ. Genes. 19. duo Angeli sub specie peregrinorum venerunt Sodomam. *Lot cum vidisset eos, surrexit, & iuit obuiam eis* &c. Populosissima erat ciuitas, & de

Exod. 17. — August. — Genes. 19.

ingenti populo vnus Lot inuenitur, qui exceperit peregrinos. Quid inde? Pulchrè Orig. homil. 5. in cap. 19. Genes. ait: *Lot in Sodomis habitabat: alia eius benè gesta non legimus. Hospitalitas eo sola ex vsu veniens numeratur. Euadit ignes, euadit incendia ob hoc solùm, quòd domum suam patefecit hospitibus. Hospitalem domum Angeli ingressi sunt: clausas hospitibus domos ignis ingressus est.* In despecto paupere venit ignis, qui omnia voret, & consumat; vt in paupere consoto plaudunt vniuersa felicia. Et quis per consotos pauperes, ad felicitatem non tendit? Cantatissima est illa Regis cælestis sententia ad seruos felices dicta. Matth. 25. *Esuriui enim, & dedistis mihi manducare: sitiui, & dedistis mihi bibere: hospes eram, & collegistis me: nudus, & operuistis me: infirmus, & visitastis me: in carcere eram, & venistis ad me.* Ad sex reducit Dominus beneficia, quæ à nobis proficiscuntur in pauperes. Et cur in officiis pauperi exhibitis sextus iste numerus magis placuit? Crediderim in eo respexisse Dominum ad opera sex dierum, quæ tandem intulêre Sabbathum, in quo nullus labor, sed placidissima requies apparuit. Ait Rupert. lib. 5. de glor. & hon. fil. hom. *Notandum, quòd huius gratia sex opera sunt, quandam habentia similitudinem sex dierum, quibus Deus mundum perfecit, in eo, videlicet, quòd & ipsa suum promerentur Sabbathum, vt qui hæc fecerit, etiam ipse requiescat à laboribus suis, sicut à suis Deus. Primum est, esuriui, & dedistis mihi manducare: secundum, sitiui: tertium, hospes eram: quartum, nudus: quintum, infirmus: sextum, in carcere eram. Ingredientur enim in Sabbathum, id est, in requiem Domini, qui hæc sunt operati*, &c. Nunquam non bona officia pauperibus exhibita non excludunt labores, & requiem pariunt.

Orig. — Matth. 25. — Rupert.

1. *Reg.* 30. Dixit ei Dauid: Potes me ducere ad cuneum istum? Qui ait: Iura mihi per Deum, quòd non occidas me, & non tradas me in manus domini mei: & ego ducam te ad cuneum istum. Et iurauit ei Dauid. Qui cùm duxisset eum; ecce illi discumbebant super faciem vniuersæ terræ comedentes, & bibentes, *&c.* Et percussit eos Dauid, *&c.*

§. VIII.

Ingenua mentes ad magna contendunt petenda: seruiles animi nihil aliud æstimant, quam liberari à flagello.

Multus est Abulensis in examinanda seruuli huius ratione, qua cauet mortem, & reditum ad pristinum dominum, cùm ait ad Dauidem: *Iura mihi per Deum, quòd non occidas me, & non tradas me in manus domini mei.* Vilis, & rudis seruulus timebat, vbi non erat timor. Necnon & illud totum erat animi seruilis, quòd nihil sibi dari bonum à Dauide postulat; sed solùm petit à malis præsumptis liberari. Serui enim hoc sibi magnum putant, si sint à flagello liberi: de aliis bonis obtinendis non curant. Quod ponderans Hugo Victor. dum seruilis, & filialis spiritus differentiam adducit, ait: *Sanè duo sunt timores, vnus seruilis, alter filialis. Seruilis habet formidinem, filialis amorem: seruilis de peccato perpetrato, filialis de dono accepto. seruilis de tormento sustinendo, filialis de præmio accipiendo.* Sic serm. 10. institut. monast. Vt enim seruilis spiritus nihil cogitat, nihil æstimat, nisi mala cauere: sic ingenuus, & filialis affectus ad dona, & præmia, & magnalia consequenda tendit. Hinc Paul. ad Rom. 8. *Non enim accepistis spiritum seruitutis iterum in timore, sed accepistis Spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus: Abba Pater.* Accepisse dicimur Spiritum, non seruitutis; sed adoptionis, in quo clamamus. Et si nobis clamandum est, qualis est ista adoptio? Cur non magis serui, quam filij dicantur, qui sub clamoribus, & gemitibus sunt? Clamant sanè & filij, sed pro obtinendis bonis à patre: ait enim D. Ansel. *Clamant enim clamant, aliquid petunt. Et quid petunt, nisi quod de illis dictum est: Beati, qui esuriunt, & sitiunt iustitiam, quoniam saturabuntur.* Ecce tibi, quò ten-

Hug. Vict. — Rom. 8. — Anselm.

dac ingenuorum clamor: non equidem, vt liberentur solùm à malis; sed magis, vt virtutum bonis impleantur. Seruiles mentes vnum hoc æstimant, si flagellum caueant; ingenuæ autem, & magnæ mentes magis de bonis obtinendis satagunt. Felix ille latro, Luc. 23. clamabat:
Luc. 23. *Domine, memento mei, dum veneris in regnum tuum.* Nouus hic clamor hominis afflicti, qui minimè petebat de præsentibus malis liberari. Quotquot cæci ad Iesum vsque tunc clamarunt, quotquot leprosi, nihil magis petebant, quàm præsenti liberari calamitate: latro autem nullum de malis præsentibus verbum facit; sed magis bonis obtinendis insudabat. Totus enim fidei ingenuitate immutatus, vilem, & seruilem mentem euacuauerat. Ait D. Ambros. serm. 45. *Iste latro deuotione fidei tam repentè im-*
Ambros. *mutatus est, vt præsentem pœnam despiceret, ac de futura veniam precaretur; & magis crederet vtile sibi esse de æterno iudicio petere, quàm de temporali supplicio postulare.* Sic adoptionis Spiritus valuit vilissimum homunctionem immutare, vt temporalia mala despiciens, æternis bonis obtinendis inhiaret. Quàm aliter purpuratus ille diues clamabat, Lucæ 16. *Eleuans oculos suos, cùm esset in tormentis, videt*
Luc. 16. *Abraham à longè, & Lazarum in sinu eius, & ipse clamans dixit: Pater Abraham, miserere mei, & mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti sui in aquam, vt refrigeret linguam meam quia crucior in hac flamma.* Præstò erat illi rogare, vt etiam inde deportaretur in sinum Abrahæ; vt requies Lazari sibi impertiretur. Cur nihil de iis memorans solùm petit aduentum Lazari cum aquæ gutta? Seruilis eius spiritus solùm cogitabat, si posset flagellum leuare; de bono aliquo obtinendo nullam mentionem facit.
Chrysol. Vt dicat Chrysol. serm. 122. *Adhuc diuitem malitia non deserit, qui non se ad Lazarum deduci postulat, sed ad se Lazarum vult deduci.* In eo, quòd ipse iret ad Lazarum, summa erat tunc temporis felicitas; in eo, quòd Lazarus ad illum veniret portans refrigerium aquæ, aliquale flagelli remedium cogitabat. Nequam autem seruus hoc vnum habet pro magno, si flagellum euadat: cætera autem bona habere nihili facit.

§. IX.

Ab vnis Christi epulis in vitam, & regnum itur.

DVm mensis Amalecitæ incumbunt, miserè à Dauide trucidantur, dicente Textu: *Ecce illi discumbebant super faciem vniuersæ terræ comedentes, & bibentes, & quasi festum celebrantes ... Et percussit eos Dauid, &c.* Quid aliud fartæ mensæ, quàm mortem pariunt? Pulchrè dicebat fœmina, 3 Reg. 17. *Viuit Dominus Deus tuus, quia non ha-*
3. Reg. 17. *beo panem, nisi quantùm pugillus capere potest farinæ in hydria, & paululùm olei in lecytho: en colligo duo ligna, vt ingrediar, & faciam illud mihi, & filio meo, vt comedamus, & moriamur.* Expende illa: *Vt comedamus, & moriamur.* Connexa sunt
Basil. mundialis mensa, & mors. Circa quæ D. Basil. Sel. orat. 11. *Vnum, idémque cibo, & mortis tempus præstolamur: post hanc escam, mortis pabulum erimus.* Nihil aliud a mundialibus mensis est sperandum. Sola enim est diuina Eucharistiæ mensa, quæ vitam pariat, & felicitatem. Nemo nescit Nabalis conuiuium, quod fecerat tonsoribus gregum suarum, cuius cùm minimè participem faceret Dauidem, eius in se concitauit iram. Nouit Abigail, vxor Nabalis, Dauidem iratum, & properantem, vt occideret Nabalis familiam: & assumens de conuiuio munera, cum illis irato occurrit
1. Reg. 25. dicens, 1. Reg. 25. *Suscipe benedictionem hanc, quam attulit ancilla sua tibi domino meo.* Quid tunc? *Suscepit Dauid de manu eius omnia, quæ attulerat ei, dixitque ei: Vade pacificè, &c.* Ecce tibi è conuiuio sumpta munera gladium auerterunt à domo Nabalis; feceruntque, vt tam vxor, quàm omnis familia pacificè viuant. Et quæ conuiuij munera tanti fuerunt, vt tantam causarent salutem? Ait Rupert. lib. 2. ibi
Rupert. cap. 13. *Quæ autem sunt munera, cum quibus ad nostrum festinantes Dauid ista Abigail? Vt taceam de aliis, illud præcipuè munus illa maximè singulariter oblatum prædicatam huius laudabilem effecit, quam quotidie immolat in sancto Altari, sanctum Sacrificium, immaculatam Hostiam Corporis Christi, & Sanguinis. Hoc muneribus non solùm iram, vel gladium euasit; sed coniux effecta est magni Dauid.* Quid pulchrius? Propone tibi ob oculos mensam, & mensam; mensam Nabalis, & mensam Abigailis; mensam mundialium, & mensam Ecclesiæ Christianæ. Illæ gladios, & mortes sollicitabant; hæc gladios auertit, & vitam affert. Qui enim Nabale carnalibus mensis incubant, iram Dei sollicitant, sub cuius pereant gladio. Cùm Ecclesia vera Abigail proponit suam mensam, explicat cælestem benedictionem, Corpus, & Sanguinem Christi, & facit nos in vitam, & pacem abundare: de hac enim diuina mensa habemus, quòd omnium possimus dominari. Vt dicat Paul. ad Coloss. 2. *Videte, ne quis vos*
Coloss. 2. *seducat per philosophiam, & inanem fallaciam, secundùm traditionem hominum, secundùm elementa mundi, & non secundùm Christum; quia in ipso inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter, & estis in illo repleti, qui est caput omnis principatus, & potestatis.* Expende illud: *Estis in illo repleti.* Ex eo enim, quòd quis sumat Christi corpus, illóque repleatur, non miret, si sibi subdat aduersarias potestates vniuersas. Dicit
Hilar. D. Hilar. lib. de vnit. Patris, & Fil. *Nunc igitur in eo repleti sumus, id est, per assumptionem Carnis eius, in qua Diuinitatis plenitudo corporaliter inhabitat, & huius spes nostra non exigua potestas in se est. Nam, quòd repleti in eo sumus, hoc est caput, & principium omnis potestatis, secundùm illud: Vt in nomine Iesu omne genu flectatur, cælestium, terrestrium, & infernorum.* Equidem, quod Iesus habet per se, hoc nos habebimus per communicationem eius Carnis, & Sanguinem, quibus repleti terribiles, & venerabiles fiemus omni creatæ potestati, & super omnia regnabimus.

§. X.

Non senilem pigritiam, sed iuuenilem ardorem referas, qui aspirat ad salutem.

SVb gladio Dauidis pereunt vniuersi Amalecitæ, exceptis paucis; de quo dicit Textus: *Non euasit ex eis quisquam, nisi quadringenti viri adolescentes, qui ascenderant camelos, & fugerant.* Expende, qui ruinam fugiant, & salutem teneant inter pericula, nimirum: *Quadringenti viri adolescentes.* Illorum enim est salutem tenere, qui iuuenili ardore viam arripiunt virtutis. Ait Isaias cap. 40. *Qui*
Isai. 40. *autem sperant in Domino, mutabunt fortitudinem, assument pennas, sicut aquilæ, current, & non laborabunt, &c.* Et cur dicitur, pennas sicut aquilæ assumere? Aquila senium abiicit, exclusísque veteribus plumis, & nouis assumptis iuuenescit: sic, qui ad salutem aspirant, dimissa vetustate, iuuenili ardore festinent. Vt dicat ibi D. Cyril. Alex. *Re-*
Cyril. *nouabuntur igitur sicut aquila: prompti enim, & instar iuuenum alacres vias conficient diuinæ pietatis, dante illis Christo, quæ ad vitam suppeditant.* Vbi enim iuuenili ardore viam virtutis arripiunt, non mirer, si in vitam abeant. Dicebat Iesus, Ioan. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu San-*
Ioan. 3. *cto, non potest introire in Regnum Dei.* Regeneratio ex aqua, & Spiritu Sancto præponenda est, vt quis possit cæleste Regnum intrare. Et cur regeneratio supponenda est? Ait D. Zeno lib. 3. serm. 13. *Vt sacro Orbis lauacro profunde de-*
Zeno. *mersi, surgentes inde nouelli nouello cum die, sua luce radiantes possint immortalitatis per æternum tramitem cursu formato, ad repromissionis tempus, vbi in perpetuum quis erit, peruenire.* Datur fontis vterus, vt inde quis renascens repuerascat, vt sic ablata vetustate, nihil in se non nouum, & splendidum ostendat, quo vitam rapiat immortalem. Vbi enim noua in virtutis tramite vigor splendet, nullus timetur aduersa-
Genes. 5. rius, nulla non victoria in conflictu potest reportari. Genes. 5. *Ambulauitque Enoch cum Deo, & non apparuit: quia tulit eum Deus.* Circa quæ verba concors est omnium Sanctorum sententia, Enoch translatum a Deo fuisse in Paradisum, vbi vsque ad tempus Antichristi reseruatur, cum eo pugnaturus. Et cur Enoch ad hoc prælium reseruatur? Rationem indigitat nominis interpretatio: Enoch enim idem sonat, ac *innouatus.* Ille autem ad victorias meritò reseruatur, qui iuuenili, nouellóque spiritu in via virtutis gaudet. Ait D. Cyprian. de mont. Sina, & Sion: *Enoch in con-*
Cypr. *summatione mundi innouari habet in mundo: vnde etiam translatus est ad confundendum, & renascendum Antichristum. Et ideò Enoch interpretatur renouatus.* Equidem, qui innouari scit, & iuuenescere in via virtutis, nullum non perdet aduersarium, nulla non attinget magnalia. Quò trahenda dicta tom. 2. de Christo figur. lib. 5. cap. 26. §. 9. & tom. 2. in Euang. lib. 7. cap. 5. §. 12. & tom. 3. lib. 15. cap. 11. §. 10. 11. 12. & alibi.

2. Reg. 5.

1. *Reg.* 30. Eruit ergo Dauid omnia, quæ tulerant Amalecitæ: & duas vxores suas eruit. Nec defuit quisquam à paruo vsque ad magnum, tam de filiis, quàm de filiabus, & de spoliis: & quæcunque rapuerant, omnia reduxit Dauid. Et tulit vniuersos greges, & armenta, & minauit ante faciem suam; dixerúntque: Hæc est præda Dauid.

§. XI.

Ab vno Iesu venit, quòd integrè, & perfectè possimus in vitam reformari.

SIc clamabant omnes gratulantes Dauidi de præda capta ex hostibus, nimirum: *Hæc est præda Dauid.* quasi dicant, ait Carthus. *Tam præclaram, copiosámque prædam dedit* (Carthus.) *ipsum Dauid diuina virtute acquirere.* Non solùm in illa præda spectabatur pretium, sed copia; quando omnia, quæ ablata fuerant, integrè, & perfectè restituebantur, adeò vt verum fit illud: *Nec defuit quisquam à paruo vsque ad magnum, tam de filiis, quàm de filiabus, & de spoliis: & quæcunque rapuerant, omnia reduxit Dauid.* Planè sic decebat Dauidem omnia integrè, & perfectè reducere. Id quod proprium Dauidici sanguinis crediderim esse; quando ab vno Iesu, Dauidis radice, venit, quòd integrè, & perfectè possimus à malis emergere, & bona obtinere. Aiebat lex Leuit. 12. *Die octaua circumcidetur infantulus.* &c. Dicebat autem Iesus Marci cap. 16. (Leuit. 12. Marc. 16.) *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit.* Non qui circuncisus; sed, qui baptizatus fuerit, is ad salutem peruenit. Et quando lex circuncisionem imperabat, cur Iesus non circuncisionem, sed Baptismum petit? Non in circuncisione, sed in Baptismo totus homo immergitur, & emergit, quò meliùs figuratur salus à Iesu data, de quo solo venit, vt plenariè emergamus à malis, & in vitam introducamur. Quò spectans D. Hilar. lib. de vnit. Patr. & Fil. ait: *Cum enim consepelimur Baptismate, et mori necesse est, & veteri homini: quia regeneratio Baptismi, resurrectionis est virtus. Et hæc resurrectio Christi est, non spoliari carne præputii, sed totos commori ei, & per id postea totos viuere.* (Hilar.) Expende illa: *Et hæc resurrectio Christi est, non spoliari carne præputii, sed totos,* &c. Quippe hæc est præda nostri diuinissimi Dauidis, quòd non ex parte restauret perdita, sed integrè, & perfectè: vt toti à malis emergentes, toti in vitam intremus. Iosuè cap. 5. dicitur: *Ait Dominus ad Iosue. Fac tibi cultros lapideos, & circuncide secundò filios Israël.* (Iosuè 5.) Nec parua est quæstio apud Doctores, quo pacto possint Israelitæ secundò circuncidi? Si iam primò omnes circuncisi erant, & pelliculæ detractæ, quid faceret secunda ista circuncisio mandata Iosue? Planè, vt hæc secunda circuncisio mandabatur Iosuë, qui nomine, & re figura erat expressissima Christi: sic intelligenda est non de circuncisione carnali circa aliquam partem corporis; sed de circuncisione spirituali, quæ totum hominem reformet, & saluum faciat. Nequit enim, quod à Iesu venit, in parte hærere, nisi integrè, & perfectè nos totos in vitam agat. Ad hæc ait D. Zeno lib. 3. serm. 8. *Iesus Naue Christi imaginem præferebat, qui verus omnium Saluator esse cognoscitur, factu, & nomine:: Qui cultris spiritualibus, non in damnum hominis præputium carnis;* (Zeno.) *sed in augmentum hominis præputium facinorosi sordis incidit:: Denique prior circuncisio desecat carnem, secunda animi desecat vitia. Illa portionem: hæc hominem totum. Igitur vos, qui circuncisi estis circuncisione Domini nostri Iesu Christi, elaborate, ne vestra integritas mutiletur.* Sic è multis clariora in rem præsentem elegi, vt pateat, quàm proprium sit Iesu, non partialiter, sed totaliter hominibus salutem tribuere; ne quid non integrum, & perfectum habeant homines in vita per Christum sibi reddita.

§. XII.

Christianum est, nec debilissimum, vel vilissimum in re salutis despicare.

QVàm meritò æstimatur vni Dauidi conuenire præda, quæ vel debilissimis, & vilissimis lucro fuerit. Ait enim Textus: *Nec defuit quisquam à paruo vsque ad magnum, tam de filiis, quàm de filiabus: omnia reduxit Dauid.* Meritò hæc dicitur præda Dauid: quia in solo Dauidis semine Iesu reperitur, quòd nullus adeò infirmus, aut vilis sit, qui ad salutis media non veniat. Cauebat Lex Gen. 17. *Circumcidetur ex vobis omne masculinum.* (Genes. 17.) Vt enim remedium circuncisionis antiquæ dabatur pro peccato originali tollendo, & antiqui serpentis veneno: sic videbatur quasi cauere infirmitatem fœminarum, per quam serpentis ille halitus obrepserat, & solos masculos legere. Hinc Iesus Marc. 16. (Marc. 16.) clamat: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit.* Nullum excipit, nullam infirmitatem, aut vilitatem contemnit: & masculis, & fœminis negotium salutis credit. O sola Dauidici seminis potentia, sub qua omnes salutis remedium tenent, à paruo vsque ad magnum, tam de filiis, quàm de filiabus. Pulchrè ad hæc ait D. Zeno lib. 3. serm. 8. (Zeno.) *Nostra spiritualis circuncisio tantùm potestatis gerit, vt à fœmina capiatur, quod priori impossibile fuit. Denique à muliere, quæ prior peccauerat, circuncisionis incipit causa. Et quia suasione per aurem irrepens Diabolus Euam interemerat; per aurem intrans Christus in Mariam, vniuersa cordium desecat vitia, vulnúsque mulieris, dum de virgine nascitur, curat.* Expende illud: *Tantùm potestatis gerit, vt à fœmina capiatur,* &c. Quippe vnius Christianæ potestatis est, non cauere infirmissimum, nec in bonis partiendis vilissimum quenquam despicere, vel de filiis, vel de filiabus. Mundiales parentes toti filiis promouendis intenti, cauent bona filiabus largiri, ne obscuretur splendor familiæ; easque in hæreditate despiciunt. Non sic Dominus Iesus; sed eius tanta est potentia, vt neque in fœminis, neque in vilissimis obscurari timeat. Hinc, cùm in Cruce defunctus ageret morte sua Principes tenebrarum spolians, dicitur Ioan. cap. 19. (Ioan. 19.) *Vnus militum lancea latus eius aperuit, & continuò exiuit sanguis, & aqua.* Et cur sic defunctus magis in latere voluit feriri, quàm in alia corporis parte? Quando omnia tormenta crucifixorum subiuit: cur solam fugit fractionem crurum, & magis elegit in latere feriri. Planè à latere primi hominis mulier exiuit, quæ se perdidit, & virum: Iesus suum latus exhibuit, vt ostenderet, quàm non timeat sibi à fœminis, sed potiùs illas etiam dirigat in salutem: ne quid vel infirmissimum relinquatur, quod non restauretur in vitam. Quò spectans D. Zeno lib. 3. serm. 8. ait: *Ne non ex integro principium suo status redditum videretur, prius vir consummatur in Cruce: atque eo feliciter soporato, similiter de eius latere ictu lanceæ, non costa diuellitur; sed per aquam, & sanguinem, quod est Baptismus, atque martyrium, spiritualis corpus spiritualis fœmina effunditur. vt legitimè Adam per Christum, Eua per Ecclesiam renouaretur.* (Zeno.) Expende illa: *Ex integro principium suo status redditum.* Sola enim potentia Christi valuit omnia in salutarem statum restituere, & infirmis fœminis, & validis viris prospiciens, vt nullus in bonorum participatione deesset, nec de filiis, nec de filiabus, à paruo vsque ad magnum. Quisquis infirmus es, quisquis debilis, & pusillus, lætare in Christo, in quo solo habebis, quòd viuas. Centurio ille Matth. 8. (Matth. 8.) clamabat ad Iesum: *Puer meus iacet in domo paralyticus.* Non magnus aliquis vir; sed puer erat, seruili conditione infimus, nec valebat, sed infirmus iacebat. Et tamen Iesus nihil moratus respondit: *Ego veniam, & curabo eum.* Proh diuinissimi Medici præstantiam! Cur non magis despicis puerulum vilem, & infirmum? Ait apud D. Basil. Sel. orat. 19. (Basil. Sel.) *Qui propter omnes veni, non vnum despiciam: curabo eum.* Hæc est præda, hæc est victoria Dauidici seminis Christi, quòd nullum despiciat; quòd nullus sit, qui non dirigatur in vitam à paruo vsque ad magnum, tam de filiis, quam de filiabus.

1. *Reg.* 30. Venit autem Dauid ad ducentos viros, qui lassi substiterant, nec sequi potuerant Dauid: & residere eos iusserat in torrente Besor: qui egressi sunt obuiam Dauid, & populo, qui erat cum eo. Accedens autem Dauid ad populum, salutauit eos pacificè. Respondens autem omnis vir pessimus, & iniquus, de viris, qui ierant cum Dauid, dixit: Quia non venerunt nobiscum, non dabimus eis quicquam de præda, *&c.*

§. XIII.

In nullo statu, ac conditione non timendum est nobis à malitia.

CVi non faciat illud timere? Nimirum: *Omnis vir pessimus, & iniquus, de viris, qui ierant cum Dauid.* Et cum Dauide, sub tanti Ducis schola, & disciplina viri erant pessimi, & iniqui? Vbi ergo securitas? Vbi non timeamus à malitia? D. Ephrem in paræn. 35. monet: *Vis, ostendam tibi, charissime, an nostra ignauia malam certam esse? Lot in Sodomis habitabat, & non cum eorum malitia periit. Giezi Propheta* Ephrem. *Eliseo seruiebat, & peccauit. Similitérque Samuel apud Heli permanebat, & simul cum filiis ipsius versatus est: & illi ceciderunt, & hic saluatus est*, &c. Ecce tibi, vt etiam in perfectissimorum societate, & disciplina multi nequam inuenti sunt, qui abeant in perditionem, quando alij euolant in salutem. Vt nullo in statu, & conditione, non maximè caueat à tua malitia. Ex quo dicebat Iesus Matth. 23. *Super cathedram* Matth. 23. *Moysi sederunt Principes, & Pharisæi: secundùm opera eorum nolite facere.* Ecce tibi in ipsissima Moysi cathedra inueniuntur operarij iniquitatis, quorum opera fugienda, & detestanda sunt. Ex quo D. Augustinus in Psal. 51. ait: *Non ergo desperemus de ciuibus Regni cælorum, quando* August. *eos videmus aliqua gerere Babyloniæ negotia, aliquid terrenum in republica terrena. Nec rursum gratulemur omnibus hominibus, quos videmus agere negotia cælestia, quia & filij pestilentiæ sedent aliquando in cathedra Moysi, de quibus dicitur: Quæ autem faciunt, facere nolite. Illi in terrenis rebus leuant cor in cælum, isti in cælestibus trahunt cor in terram.* Permixti sunt mali bonis in hac vita: nullus perfectionis status est, nulla Sanctorum societas, quæ hanc mixtionem non gustet. Ne vsque deficiat timor, quo operari conuenit nostram salutem. Matth. 25: Matth. 25. *Simile est regnum cælorum decem virginibus, quinque erant fatuæ.* Et cur necessum fuit virginibus fatuas adiungere, quæ proculdubiò erant perituræ? Ait D. Aug. August. lib. de sancta Virginit. *An verò propter aliud credendum est permittere Deum, vt misceantur numero professionis vestræ multi, & multæ casuri, & casuræ, nisi vt his cadentibus timor vester augeatur?* Sic amat Deus, vt cum timore, & tremore nostram operemur salutem, vt vel ad statum perfectionis multos casuros admittat, quorum casibus augeatur perfectorum timor, ne vsquam viuant securi.

§. XIV.

Diuersa hominum studia parem solent acquirere apud Deum mercedem.

ILla fuerunt nequissimorum virorum verba, nimirum: *Quia non venerant nobiscum, non dabimus eis quicquam de præda.* Nunquam enim non à malo, & nequam Spiritu venit, quòd excludamus à præmio eos, qui nobiscum in eosdem actus non veniunt; etiamsi in aliis se exerceant. Vnde ad hæc sapientiùs Dauid aiebat: *Non sic facietis, fratres mei, de his, quæ tradidit nobis Dominus, & custodiuit nos, & dedit latrunculos, qui surrexerant aduersùs nos, in manus nostras. Æqua enim pars erit descendentis ad prælium, & remanentis ad sarcinas, & similiter diuident.* Hic est Dei Spiritus, apud quem diuersa hominum studia æqualem possunt habere mercedem. Siue enim in arenam descendas, & alius domi sedeat quietus: siue domi quiescas, & alius in arenam descendat: ab vtroque æqua pertingi potest merces apud Deum. Non equidem omnium est eadem posse præstare, sed per diuersa studia nullus est, qui apud Deum non valeat æqualem mercedem comparare. Post mortuum in Cruce Iesum ait Ioan. cap. 19. *Post hæc autem rogauit Pilatum Ioseph ab Arimathæa, vt tolleret corpus Iesu. Et permisit Pilatus. Venit ergo, & tulit corpus Iesu. Venit autem & Nicodemus ferens mixturam* Ioan. 19. *myrrhæ, & aloës quasi libras centum*, &c. Ecce tibi duorum virorum studia circa Iesum diuersissima: alter enim quasi in stadio pugnat, dum audet adire Pilatum, & crucifixi corpus petere: alter quasi domi sedens aromata præparat, quibus defuncti sepulturam magnificè tractat. Nec ille de aromatibus curat, neque hic audet ire ad Pilatum. Vter sanctior? Epiph. Pulchrè ait D. Epiphanius orat. de sepult. Dom. *Ambo vnà veniunt, animique affectione in Christum sese mutuò excedunt. Nicodemus in myrrhæ, & aloës coemptione, & quantitate ardentem in Christum affectum, egregiámque animi magnificentiam declarat: Ioseph autem audaci, intrepidáque cum Pilato congressione, illustri laude se dignum probat. His audacter, omníque timore prorsus abiecto, ingressus est ad Pilatum*, &c. Nec Ioseph mordet Nicodemum, quòd non secum ierit ad Pilatum; nec Nicodemus Iosephum momordit, quòd non secum emerit aromata. Quòd enim fratrem mordeas, quòd tecum non sit in tuis laboribus, & studiis, id nunquam non est maligni opus. A Deo enim venit, quòd quisque, iuxta suum genium, Deo militet, vel in stadio decertans, vel ad sarcinas laborans pro earum custodia: æquam enim accipies mercedem, licèt diuersum sit opus. Huc spectat illud Luc. cap. 13. *Simile est Regnum cælorum grano sinapis, quod* Luc. 13. *acceptum homo misit in hortum suum, & creuit*, &c. *Et iterum dixit. Cui simile æstimabo Regnum Dei? Simile est fermento, quod acceptum mulier abscondit in farinæ sata tria*, &c. Fallar, si magis diuersa studia inueniri possunt, quàm sunt studia viri, & fœminæ: vt enim virorum proprium est, arua tractare; sic fœminæ est proprium, domestica tractare negotia. An sapiet mulier, quæ de viro queratur, quod secum non agit fermentum, & in massa abscondit? Vel sapiet vir, qui mordeat fœminam, quòd secum nolit rusticare in agro? Absit: sed tam vir, quàm fœmina per propria studia perfectissimè attingit Regnum cælorum. Circa quæ ait D. Petrus Chrysolog. serm. 99. *Antè Regnum suum grano* Chrysol. *sinapis comparabat, nunc illud efficit simile fermento. Antè sinapis granum memorat accepisse virum, mulierem nunc asserit accepisse fermentum. Verè, sicut dixit Apostolus, neque vir sine muliere, nec mulier sine viro in Domino. Ad vnum Regnum diuersum sexum varia similitudo perducit.* Non enim Regnum cælorum solis viris, solis fortibus, & valentibus; sed etiam fœminis, hoc est, infirmis, qui lassantur in via, proponitur, diuersa enim studia nos ad idem præmium disponunt; nec enim eadem sunt petenda ab omnibus. Sic enim pergit Chrysol. vbi suprà: *Vir in agro sinapis arborem serit, domi mulier fermentum procurat, & panes præparat alimonia: quia virum foris expectat labor, intus mulierem domestica cura constringit.* Quippe ab infirmis non petendum est, quòd in campum exeant: sufficit, quòd domesticis inuigilent, vt vel sic valentibus se æquare in præmio possint.

1. *Reg.* 30 Venit ergo Dauid in Siceleg, & misit dona de præda senioribus Iuda proximis suis dicens: Accipite benedictionem de præda hostium Domini, *&c.*

§. XV.

Illi maximè participent tua bona, qui in partem venerunt malorum.

NOn aliis Tribubus misit Dauid dona: sed solùm ait Textus: *Misit dona de præda senioribus Iuda*, &c. Et cur his solis misit? Sto à sententia Carthusiani, qui putat, Tribum Iuda frequenter infestatam esse ab hostibus Amalecitis: vt meritò Dauid dona dederit eis solis, qui similem afflictionem ab hostibus passi fuerant. Hoc est enim & diuinum, & regium, quòd non admittas socios bonorum, nisi eos, qui & malorum socij extent. Dicebat Paul. ad Rom. 8. *Si autem filij, & hæredes; hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi: si tamen compatimur, vt & conglorificemur.* Ecce Rom. 8. tibi, tunc dicimur participatur Christi hæreditatem, cùm eius passiones participamus. Et meritò: indignus enim est, qui admittatur ad bona, qui nullam habuit malorum communionem. Iure Romano, cùm primùm filij, mortuis parentibus, hæreditatem adibant, tenebantur hæreditatis partem cedere Imperatori. Hoc tributum remisit Traianus, de quo ait Plinius in eius Paneg. *Egregiè, Cæsar, quòd lacrymas parentum vectigales esse non pateris, ne socium hæreditatis accipias, qui non habet luctus.* Plin. Puduit sapientem Imperatorem, quòd filij, qui soli parentum luctum portabant, non soli, sed cum socius adirent bonum hæreditatis: & sapienter cauit, ne socius haberetur boni, qui socius non habitus fuisset mali: bona enim nunquam magis regiè diuiduntur, quàm inter eos, qui etiam malorum habuerunt partem. Hinc dicebat Ioan. Apocal. 1. *Ego Ioannes frater vester.*

vester, & particeps in tribulatione, & regno. Circa quæ Rup. ait: *Particeps autem quicunque est in tribulatione, ipse quoque in regno particeps iure est. Et hoc apud cælestem Regem ius legale est.* Hoc de cælestis Regis indole venit, quòd eos maximè participes faciat regalium bonorum, qui & laborum, & afflictionum participes extiterunt. Quare dicebat Iesus
Luc. 22. ad suos discipulos, Luc. 22. *Vos autem estis, qui permansistis mecum in tentationibus meis. Et ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus, Regnum, vt edatis,* &c. Apud tantum Regem nunquam non veniunt ad gloriæ participationem, qui pro illo propriæ vitæ discrimina subierunt. Vt verissimè dicat D. Ennod. epist. 19. *Semper ad gloriam*
Ennod. *iungitur, quod de incolumitate propria cura detraxerit.* Et gloria, & pericula sibi semper debent respondere: vt qui in periculis fuerit, debeat etiam gloriæ particeps esse. De Daniele euecto ad Principatum dicitur cap. 2. *Da-*
Daniel. 2. *niel autem postulauit à Rege, & constituit super opera Prouinciæ Babylonis Sidrach, Misach, & Abdenago.* Et cur de tot contribulibus hos ad participationem principatus elegit?
Hieron. Ait alibi diuus Hieron. *Non obliuiscitur eorum, qui secum periclitati fuerant. Itaque facit eos Iudices Prouinciarum.* Sic bonus laborum socios ad felicitatis societatem venire facit.

§. XVI.

Boni Spiritus est, felicitatis tuæ participes facere propinquos tuos.

NOn aliis, quàm contribulibus suis dona misit Dauid: dicit enim Textus: *Misit dona de præda senioribus Iuda proximis suis,* &c. Vt ipse erat de Tribu Iuda; sic nactus victoriam, felicitatis suæ participes contribules suos fecit, dona ad illos remittens. Nunquam enim non laudi est, quòd felicitatis tuæ culmen & propinqui, & contribules tui sentiant. Sic de Daniele assumpto ad Baby-
Daniel. 2. loniæ principatum dicitur c. 2. *Daniel autem postulauit à Rege, & constituit super opera Prouinciæ Babylonis Sidrach, Misach, & Abdenago.* Cùm primum se Daniel in culmine potestatis vidit, statim de promouendis Sidrach, Misach, & Abdenago egit cum Rege. Est enim boni viri suos facere bonorum suorum participes. Ait in præsenti Theo-
Theod. doret. *Daniel sperauit à Deo auxilium se consecuturum, & quæ sperauerat consecutus, ostendit erga proximum dilectionem, & participes eorum, quæ acceperat, fecit tribules suos.* Non cunctatur in potestate bonus Daniel: sed nihil priùs in ea legitur fecisse, quàm Præfecturas acquirere tribulibus suis, cum illis felicitatem suam communicans. Ad hoc boni viri creduntur tenere principatus, vt suis faueant, eósque in honores promoueant, & felicitates. Sic de se credebat Ioseph, cùm fratribus suis dicebat, Genes. 45.
Genes. 45. *Pro salute enim vestra misit me Deus ante vos in Ægyptum. :*
Caiet. *Praemisitque me Deus, vt reseruemini super terram.* Caietan. ex Hebr. *Vt viuificem vos ad euasionem magnam.* Sic bonus credebat, totam suam exaltationem euenisse, vt ipse prospiceret suis contribulibus, & fratribus, & cognatis, illisque suam gloriam communicaret. Nec aliter Mardochæus sentiebat, cùm dixit Estheri cunctanti pro populo
Esther. 4. suo rogare: *Quis nouit, vtrùm idcircò ad regnum veneris, vt in tali tempore parareris?* Sic dicit cap. 4. persuasus hanc solere esse prouidentiam Dei, quæ priuatas personas euehit ad principatum, vt ipsæ suos etiam promoueant, cum illisque proprias glorias partiantur.

CAPVT XV.

Dauid flet Saülem.

Textus Historiæ.

DVos dies quieuerat Dauid in Siceleg post Amalecitarum prælium: & ecce die tertia homo venit, scissa veste, puluere conspersus caput, qui humi deiectus luctuosam Israëlitici exercitus cladem referebat. Vt aggressi fuerant Philisthiim, vt fugati, & percussi Israëlitæ, vt Saül, & Ionathas è viuis excesserant. Et ne cladis atrocitas dubium ingeneraret Dauidi audienti; se non minimam causam mortis Saülis fuisse profitetur; Inueni, inquit, Regem in culmine montis Gelboe in gladium incumbentem: nec vires erant præ multitudine vulnerum, quibus se posset anteà interficere, quàm properantes hostes accederent, & illuderent viuenti. Clamabat ille ad me, & enixè petebat, vt festinatò illum occiderem, & malis eriperem adeò certis. Currebant hostes: sed præcucurri ego, & hoc misero gratum feci, vt citiùs moreretur, necisóque abstuli diadema, & armillam, quæ tibi libentissimè offerrem. Hæc dicebat Amalecita homo, & Dauidem ingenti opplebat luctu, vt lamentis multis, lacerisque vestibus vsque ad vesperam, & Saülem, & Ionatham prosequeretur. Nec sic delectatus fuit oblato diademate, vt compunctus Regis nece, adeò, vt vel inter lacrymas Amalecitarum reum confessum trucidari iuberet. Hinc permittens luctui habenas, multa dixit, quæ defunctis maximæ laudi, & commendationi essent.

PARS MORALIS
circa Textus Literam.

AD Saülis necem libens accedo, ex qua Dauidis incipit oriri regnum: nisi enim de tantis cineribus non poterat nasci tanta Phœnix.

2. Reg. 1. In die autem tertia apparuit homo veniens de castris Saül, veste conscissa, & puluere conspersus caput; & vt venit ad Dauid, cecidit supra faciem suam, & adorauit. Dixitque ad eum Dauid: Vnde venis? Qui ait ad eum: De castris Israël fugi, &c.

§. I.

Non tam verba, quàm luctus, & dolor animum explicant.

QVi cladem Israelis enarrat, ad pedes Dauidis se conijcit, nihil de clade dicens; ait enim Textus: *Apparuit homo veniens de castris Saül, veste conscissa, aspersus puluere caput: & vt venit ad Dauid, cecidit super faciem suam, & adorauit.* Nihil luctuosi temporis in veste scissa, in puluere sparso super caput, in corporis deiectione prætermisit: à solis verbis abstinuit. Et cur in tanti luctus specie sic tacet? Cur non magis luctus causam verbis explicat? Maluit sapienter luctu, quam verbis mentis qualitatem exprimere: luctus enim efficacior est omnibus verbis, vt mentis interna publicet. Post Petri miserum præcipitium significatum dicebat de illo D. Lucas c. 22. *Et egressus foras Petrus fleuit*
amarè. quibus dicitur Petrus fleuisse ruinam suam; sed non dicitur, quòd fuerit locutus. De Iacob dicebat Oseas cap. Luc. 22.
12. *Fleuit, & rogauit eum.* Fletibus preces adiunxit, vt obtineret copiam. Cur & Petrus non etiam fleuit, & simul rogauit? Cur solis fletibus institit, ab omni prece, ab omni verbo abstinens? Equidem solus luctus testis erat interni animi luculentissimus. Ait S. Elig. Neuion. hom. 16. *Beatum Petrum legimus culpâ fleuisse: quid tamen postulauerit in fletu dixerit, vbi inuenimus? Lacrymatus esse dicitur: verbum, quòd precès quoque* Osea 12.
satisfaciens fecerit, non refertur. Cur hoc? Nisi quia vtiliores sunt preces lacrymarum, quam imploratio sermonum: quia sermo in precando falli potest; sermo etiam interdum non totum hominis profert negotium, lacrymæ totum semper loquentis produnt affectum. Elig.
Minor est semper sermo, quàm qui vrgentem animi motum declaret: luctus autem nunquam non pandit, quidquid animus intrinsecè sentiat. Hinc prodigus ille filius, postquam substantiam dissiparat, factus egenus, & pannosus porcorum custos; cupiebat saturari de siliquis: & nemo illi dabat. Quid tunc? Ait D. Lucas cap. 15. *In se autem reuersus dixit: Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus: ego autem hic fame pereo. Surgam, & ibo ad patrem meum, & dicam ei: Pater, peccaui in cælum, & coram te; iam non sum* Luc. 15.

dignum

dignus vocari filius tuus: fac me sicut vnum de mercenariis tuis. Et surgens venit ad patrem suum. Cùm autem adhuc longè esset, vidit illum pater ipsius, & misericordia motus est, & accurrit, &c. Expende, vt is se reuersus iste cogitabat ad patrem ire, multáque patri dicere. At, dum ad patrem properat, nec vllum ab eo verbum audit pater: sed, vt primùm vidit illum, antequàm aliquid loquatur, iam misertus accurrit illi. Et cur pater non magis expectat verba filij? Cur non se continet pater, vsque dum filius accedat, & loquatur, & precetur? Equidem pannosus habitus, lurida facies, oculorum lacrymæ, oris singultus, vel ante verba explicabant patri pœnitentiam filij, & ideò misericordiam non differt. Ait D. Thomas in Catena ex Chrysost. *Sensit autem pater pœnitentiam, non expectauit recipere confessionis verba; sed præuenit petitionem misericorditer agens.* Non equidem verba, sed luctus fecerunt à patre sentiri animum filij pœnitentem; & cùm signa pœnitentiæ vidit in habitu, in luctu, in squallore, non expectauit verba: sed, antequàm os aperiret filius, iam noscebatur eius desiderium, & fouebatur eius indigentia.

Thom.

§. II.

A mortis periculis nemo non se in bonam frugem recipere debet.

QVàm humilis, quàm fidelis hic homo se Dauidi sistit: ait enim Textus: *Vt venit ad Dauidem, cecidit super faciem suam, & adorauit.* Amalecita erat, & fortè filius illius Doeg, qui Saulem incenderat contra Dauid: & nihilominùs non dubitat se Dauidi sistere, illíque humilem, & fidelem venerationem deferre. Vnde hoc? Ipse ait: *De castris Israël fugi.* Fugiebat à morte, quam ob oculos in castris habuerat, & ægrè euaserat. Non mirer, quòd ita se morigerum, & humilem Dauidi ostendat: quis enim mortem iam instantem euadit, & non se ad bonam frugem recipit? Cùm Iesus è sepulcro vocaret Lazarum; exiit ille ligatus pedes, & manus institis, & ait Dominus Ioan. 11. *Soluite illum, & sinite abire.* Expende, quanta illa fuerit permissio Saluatoris adolescenti, nimirum: *Sinite abire.* Matth. 8. dixerat adolescenti: *Sequere me, & dimitte mortuos sepelire mortuos suos.* Hunc non permittit à se abscedere; illum autem permittit abire, quò velit. Et cur, Domine, quando adolescentem à te recedere non permittis, nec abire ad sepeliendum patrem suum; Lazarum abire permittis, quò volet? Exierat Lazarus à sepulcro, in quo iacuerat quatuor diebus, & qui à faucibus mortis euadit, haud dubium, quin viam arripiat salutis, & non abscedat à Iesu, sic enim de Lazaro statim dicitur Ioan. 12. *Lazarus verò vnus erat ex discumbentibus cum Iesu.* Quò spectans Orig. ibi faitur: *Propter illud imperium Christi: Soluite illum, & sinite abire, eius pedes, & manus soluuntur, velámque ab eius ore detrahitur: quo deinde, & ex itinere ambulat, vt ad vnum perueniat; fitque in numero eorum, qui cum Iesu accumbunt.* Ecce tibi, qualem arripiat Lazarus post exuta sepulcralia linteamina: abire permittitur, quò velit; ipse autem, *ex itinere ambulat, vt ad vnum perueniat, fitque in numero eorum, qui cum Iesu accumbunt.* Non ad alia deflectit, sed eò viam dirigit, vt cum Iesu accumbat. Sic, sic, qui à mortis euadunt vaguribus, horrent præcipitia, & ad vnam semitam iustitiæ festinant, qua cum Iesu viuant. Quæ enim virtutes non credantur de eo, qui à mortis faucibus ereptus viuit? Apud Marcum cap. 6. videntes Iudæi Domini Iesu virtutes: *Alij autem dicebant: Quia Elias est. Alij autem dicebant: Quia Propheta est, quasi vnus ex Prophetis. Quo audito, Herodes ait: Quem ego decollaui Ioannem, hic à mortuis resurrexit.* Adeò proprium est eorum, qui à mortis faucibus euadunt, vt sese facinoribus virtutis efficiendis dedant, vt ea virtutibus à Iesu factis illum à mortuis venisse crederent: ait enim D. Damascen. orat. de transfig. *Quia tantam miraculorum abyssum perspiciebant, vnum aliquem ex veteribus Prophetis esse suspicabantur, qui à morte ad vitam rediisset; atque hinc effici, quòd tantam gratiam consequeretur.* Tantæ virtutes faciliùs credebantur posse esse ab eo, qui à mortis faucibus veniret, quàm ab alio, qui nunquam mortis discrimina sensisset. Qui enim semel à mortis faucibus ereptus venit, non mirum, quòd ingentes gratias negotietur ex Deo, & mirandas virtutes operetur.

Ioan. 11.
Matth. 8.
Ioan. 12.
Orig.
Marc. 6.
Damascen.

2. *Reg.* 1. Casu veni in montem Gelboë, & Saül incumbebat super hastam suam: porrò currus, & equites appropinquabant ei: & conuersus post tergum suum, vidénsque me, vocauit. Cui cùm respondissem: Adsum, dixit mihi: Quisnam es tu? Et aio ad eum: Amalecita ego sum. & locutus est mihi: Sta super me, & interfice me; quoniam tenent me angustiæ, & adhuc tota anima mea in me est.

§. III.

Qui in morte, non dominum, sed seruum Dei agit, ad vitam pertinet.

VIde deplorati hominis cladem in Saüle expressam, dum morituro dicit: *Et locutus est mihi. Sta super me, & interfice me.* Non expectabat præceptum moriendi à Domino Deo; sed ipse magis, quasi vitæ suæ dominus, mortem imperabat sibi inferendam clamans: *Interfice me.* Miser in eo ostendebatur ad mortem pertinere æternam, qui moriturus non seruum Dei, sed fugitiuum agebat. Persuadebatur Iosephus à sociis, vt sibi mortem inferret, quibus ille respondit apud Egesip. lib. 3. c. 17. *Cur excundi hinc præceptum non expectamus? Miles tesseram expectat, seruus imperium. Si quis horum sine præcepto exierit, alter desertor, alter fugitiuus est.* Equidem quando homo non dominus est vitæ suæ, sed seruus Creatoris sui, ne tanquam fugitiuus seruus vapulet, qui seruus est, imperium Domini expectare debet. Ad fugitiuorum ergo partem pertinet, qui in morte imperium Domini non expectat; ille ad vitam pertinet, qui vt seruus sub Dei imperio decedit. Appropinquante die mortis, iussus est Moyses à Deo, vt in montem ascenderet, ibique moreretur. Ascenditque Moyses in montem, Deut. 34. *Mortuúsque est ibi Moyses seruus Domini, in terra Moab, iubente Domino.* Quantum hoc quòd dicatur Moyses mortuus, iubente Domino? Sanè his explicabatur, quàm perfecti serui conditionem tenuisset in morte. De quo ait Egesipp. lib. 3. c. 17. *Nunquid antè ascendit Abarim Moyses, quàm diceretur ei: Ascende in montem Abarim? Sed dictum est, ascende, & ascendit, & mortuus est quasi bonus famulus. Expectauit Domini præceptum.* Proh felicitatem illorum, qui in morte bonorum seruorum adimpleant conditionem! Sanè ille perfectissimus seruus est, & ad gaudium spectat Domini, qui nec ante, nec post præceptum Domini amat mori. De meo Iesu aiebat Paul. ad Philip. 2. *Semetipsum exinaniuit, formam serui accipiens:: Humiliauit semetipsum factus obediens vsque ad mortem*, &c. Perfectissimæ seruituris ad Deum præbebat formam in eo, quòd factus fuerit obediens vsque ad mortem. Sed in quo hanc seruitutis perfectæ formam tradebat? An in acceptanda morte à Patre præcepta? Crediderim, non solùm in eo; sed etiam in non anticipanda hora mortis, nec postponenda: dicebat enim loquens de morte sua. Luc. 12. *Baptismo autem habeo baptizari: & quomodo coarctor, vsque dum perficiatur?* Coarctabatur Dominus multùm vsque dum in mortem veniret. Nec tamen ideò accelerauit horam, nec tempus breuiauit; sed longanimis expectauit punctum à Patre præfinitum. Quid diuinius? Quippe ostendebat, quàm debeant serui in morte, non suo, sed arbitrio Domini stare. Ait D. Athanas. in Apolog. de fuga sua: *Neque ante tempus permisit se capi; neque, cùm tempus adesset, sese occultabat; sed seipsum obtulit insidiatoribus: vt omnibus manifestum faceret, à superno iudicio pendere vitam, aut mortem hominum.* Nulla equidem coarctatio, aut anxietas, aut desiderium valuit eò adducere Iesum meum, vt vel minimum ipsi mortis horam acceleraret, nec differret: sed nobis perfectissimæ seruientis erga Deum formam tradens, præceptum moriendi punctum expectauit, vt sub perfectissima obedientia animam ageret.

Egesip.
Deut. 34.
Egesip.
Philip. 2.
Luc. 12.
Athanas.

§. IV.

§. IV.

Non à virtutis vigore, sed à vitio timiditatis venit, quòd tibi mortem inferas ob vitandum malum temporale.

ILlud pondera in deplorato isto Rege, quod ait, nimirum: *Interfice me: quoniam tenent me angustiæ.* Eligebat mortem, vt angustias deuitaret: quod non à virtutis vigore veniebat, sed à timiditate. Pulchrè enim aiebat Egesip. lib. 3. cap. 17. *Id imbecillitatis suffugium est, non virtutis trophæum, captare lucrum suppliciorum: Denique pauida mulieres, vbi aliquod imminere sibi periculum nouerint, solent se præcipitio dare: angusti enim animi malum formidinis, & mortis metum sustinere nequeunt.* Nunquam non venit ab imbecillitate, & timiditate, quòd anxiè dolorum, pœnarúmque compendia captes: ideò enim ad mortem curritur; quia aliquod malum aliud timetur, quod minimè potest sustineri. Id quia virtutis robori tribuat, & non potiùs infirmitati? Virtutis studiosos monebat Ecclesiasticus cap. 2. *Omne, quod tibi applicitum fuerit, accipe: & in dolore sustine, & in humilitate tua patientiam habe.* Et sanè nullos dubitabit, omnia hæc ad maximum virtutis robur conducere. Conueniant ergo huc vniuersi, qui sibi mortem intulerunt, & videant, quàm longè à verbis illis fuerint: ideò enim se peremerunt; vel, quia in dolore non valebant sustinere; vel, quia in humilitate non habebant patientiam: quod totum pertinet ad infirmitatem. Dicitur 2. Machab. 7. *Contigit autem, septem fratres, vnà cum matre sua apprehensos, compelli à Rege,* &c. Septem fratres comprehenduntur, & ad tyrannum deferuntur, cuius iussu horrenda, & prolixa tormenta sustinuerunt pro lege patria. Sed etiam 2. Machab. 14. de castissimo Iudæo, Razias nomine, dicitur: *Turbis autem irruere in domum eius; & ianuam disrumpere, atque ignem admouere cupientibus, cùm iam comprehenderetur, gladio se petiit,* &c. Compone modò hunc, & illos. Illi se à tyranni satellitibus comprehendi sinunt, & pro patria lege imperterriti stant inter gladios, inter sartagines ardentes, inter ignes: nullum opprobrium fugiunt, nullum supplicium metuunt, nullum tormentum declinant; sed, spectante mundo, suam confessionem perficiunt. Hic autem, vt iam iam comprehendi se vidit à carnificibus, gladio se petiit, & morte sibi illata totas tyranni quæstiones effugit. In quo ergo illorum robur apparet virtutis; in Machabæis, an in Razia? Equidem nullus est, qui non putet Raziam infirmum, timidum, & stultum, si ad robur septem fratrum comparatio fiat. De illo ait D. August. lib. 2. contra Gaud. cap. 23. *Senior ille Razias hoc facere debuit, quod leguntur septem illi fratres, exhortante matre sua, fecisse: vt comprehensus, & à lege Domini sui non auersus, omne, quod illi applicitum esset, acciperet, & in dolore sustineret, & in humilitate sua patientiam haberet. Quocirca humilitatem inter manus inimicorum non valens ferre, non planè sapientiæ, sed insipientiæ dedit exemplum.* Expende illa: *Non valens ferre.* Non equidem trophæum erat virtutis, quòd se occideret; sed imbecillitatis suffugium, qua non valebat sustinere, vel inimicorum ludibria, vel dolorum segetes. Septem autem illi fratres, vt validi erant, & virtute roborati, sic compendia pœnarum non quæsierunt; sed in doloribus sustinuerunt, & in humilitate patientiam habuerunt.

Egesip.

Eccli. 2.

2. Mach. 7.

2. Mach. 14.

August.

§. V.

Facinora antè acta maximè cruciant impios in mortis hora.

ILla maximè ponderanda sunt, nimirum: *Tenent me angustiæ.* In Hebræo enim, loco *angustiæ*, legitur *sanas*; quod verbum, vt ex Exod. 38. patet, significat etiam oram vestimenti sacerdotalis. Sed quid est, quòd Saüli morituro sub eodem vocabulo proponuntur angustiæ, & vestes sacerdotales? Nemo non scit Saulis impietatem, qua Sacerdotes in ciuitate Nobe interfecerat, ideò iustissimè in hora mortis Sacerdotes interfecti hominem maximè vexabant. Ait Abul. quæst. 5. *Videbatur sibi, quòd propinquus morti videret Sacerdotes Domini accusantes eum in iudicio coram Domino.* Heu quantæ, & quàm intolerabiles hinc angustiæ! Crede mihi, homo: quæcunque nunc perpetras facinora, licèt obliuioni videantur tradita, tunc reuiuiscent, cùm morti appropinquaueris, & obiecta memoriæ, crebris accusationibus, & morsibus miserum tuum animum lacerabunt. Hæ maximæ, & intolerabiles angustiæ erunt impio morienti. Quò spectans Isaias cap. 13. ait: *Propter hoc omnes manus dissoluentur, & omne cor hominis contabescet, & conteretur. Torsiones, & dolores tenebunt,* &c. Quæ verba sic in rem præsentem expendit D. Aelredus in Allegor. Tilmanni aiens: *Tunc omne cor hominis impij tabescet, profluente vndique ex conscientia latebris sanie immunditiarum, & vitiorum sordibus, ex quibus & vermis procreatur, qui non moritur; & accenditur ignis, qui non extinguitur. Et conteretur, vt nec spe veniæ aliquando respiret. Et torsiones, & dolores tenebunt eos. Anxietatem mentis, quæ, imminente iam ex morte, ex flagitiorum recordatione procedit, per torsiones intellige; illam verò, quam facinora parturiunt, per dolores. Quæ enim tunc facinorosis anxietas, quorum crudelissima tormenta redduntur? Quæ flagitiosis tunc erit tristitia?* Heu qualem tristitiam, qualem anxietatem generabunt facinora impiorum menti, mortis tempore, obiecta.

Abul.

Isaia 13.

Aelred.

2. *Reg.* 1. Stans super eum, occidi illum: sciebam enim, quòd viuere non posset post ruinam: & tuli diadema, quod erat in capite eius, & armillam de brachio illius, & attuli ad te dominum meum huc.

§. V.

A diuitiarum negotio mendacia prosiliunt.

MEndacij accusator iste nuncius ab omnibus Expositoribus, quos vidi: dicebat enim: *Stans super eum occidi illum: & tuli diadema, quod erat in capite eius,* &c. In primis Saülem non occisum ab hoc fuisse, multis probant Abul. & Salianus. Deinde quis credat, Saülem in bello illo habuisse diadema in capite, ad quod funestissimis auspicijs ibat. Sanè apud Pythonissam sine diademate erat; & ideò minimè agnitus fuit ab illa: & ab eius hospitio rectà ad locum pugnæ iuit. Non ergo ab eius defuncti capite diadema tulit; sed aliunde id habuit: forsan à Doeg patre, si creditur eius filius fuisse. Et non miror, quòd tot mendacia effutiret, quando simul cum manibus tractabat aurum diadematis, & armillarum: dicit enim Iosephus habitus in Glossa: *Simul signa mortis ostendit aurum brachiorum eius, atque coronam.* Simul in huius manibus aurum, & in ore mendacia concurrebant. Nunquam enim è negotio diuitiarum mendacia non prosiliunt. Dicebat Dominus Matth. 6. *Non potestis Deo seruire, & Mammonæ.* Mammon, idolum erat diuitiarum; & negat Dominus simul nos Deo, & diuitijs seruire posse. Et cur præcipuè diuitias meminit, vt ostendat illis, & Deo seruire simul homines non posse? Diuitiæ tales sunt, quales si tractentur, ab illis nunquam non prosiliant segetes mendaciorum. Adhæc Rup. lib. 6. de glor. & honor. fil. homin. ait: *Non ergo potestis Deo seruire, & Mammonæ: hi enim sunt duo domini valdè sibi contrarij, sicut veritas, & mendacium. Mammon autem Princeps huius mundi falsus est dominus, & tanquàm dominatur, & omninò mentitur,* &c. Planè Deus, & aurum contrarij sunt, vt veritas, & mendacium: vt enim à Deo veritas scaturit, sic mendaciorum fontes sunt in auro. Huc trahe dicta tom. 1. in Euang. lib. 6. cap. 2. § 8. & tom. 3. lib. 14. cap. 13. §. 7. & c. 9. §. 2. & tom. 4. cap. 12. §. 12. & tom. 2. de Christo figur. lib. 5. cap. 29. § 4.

Matth. 6.

Ropert.

§. VII.

Quæ tua sunt, humiliter, & abiectè tractanda, non quæ aliena.

ECce tibi nuncius hic prætendebat diadema Dauid dicens: *Tuli diadema, quod erat in capite eius: & attuli ad te.* Prætendebat, inquam, diadema, vt manibus Dauidis caperetur. Apocal. 4. Dominum sedentem in throno circuibant viginti, & quatuor seniores, qui totidem coronas habebant in capitibus suis. Et cùm daretur gloria sedenti in throno: *Procidebant viginti, & quatuor seniores ante sedentem*

Apoc. 4.

in

in throno, & adorabant viuentem in sæcula sæculorum, & mittebant coronas suas ante thronum, &c. Ecce tibi hi viginti quatuor seniores demittebant coronas suas ante thronum ad pedes sedentis in throno. Ille autem nuncius non dicitur demisisse diadema ad pedes Dauidis; sed illud ei porrigebat ad manus. Et quando seniores illi ad pedes dimittebant coronas, cur & hic non etiam ad pedes Dauidis dicitur demisisse diadema? Discriminis rationem inuenio in verbis illis: *Mittebant coronas suas ante thronum.* Qua parte suas putabant coronas, eas demittebant, & ad pedes sedentis Domini iaciebant: nuncius autem, non suum diadema deferebat; & ideò minimè illud dimittebat ad pedes, sed magis honorabat. Vt hinc discamus nos abiectè, & humiliter tractare, & vsque ad pedes Domini deiicere, quidquid nostrum est, quantumuis excellens videatur: quod autem nostrum non est, sed alterius, aut etiam summi Regis, id maximè debemus æstimare. Luc. 7. de Magdalena dicitur: *Stans verò, secus pedes*

Luc. 7. *Iesu, lacrymis cœpit rigare pedes eius: & vnguento vngebat.* Sic vnguenti alabastrum ad pedes Iesu ponebat, quos ipso vngebat vnguento. Sed & de eadem dicitur Matth. 26.

Matt. 26. *Accessit ad eum mulier habens alabastrum vnguenti pretiosi, & effudit super caput eius*, &c. Bis dicitur accessisse Magdalena ad Iesum deferens alabastrum vnguenti. Primò, vnguentum posuit ad pedes Iesu: secundò, non super pedes, sed totum illud effudit super caput. Et cur primò cauit effundere super caput, & illud super pedes effudit? Pulchram rationem discriminis attigit Rupert. lib. 10. ad c. 12. Ioannis, fatus: *Quando primùm ad Dominum accessit, tunc vnguento, quod non propter ipsum Dominum emerat, sed ob fra-*

Rupert. *grantiam sui corporis vegetandam composuerat, solos vnxit pedes Domini: nunc verò tam mystificata, vnguento, quod propter hoc ipsum emerat, caput perunxit.* Equidem primum vnguentum sibi emerat Magdalena, & in proprios vsus deputauerat; & meritò, quod suum nouit, suisque vsibus appropriatum, sic despicit, vt illud non nisi ad pedes Domini iaciat: secundum autem vnguentum non sibi emerat, sed Domino, Dominique vsibus dicauerat; & quod Domino nouit appropriatum, sic æstimat, vt illud ponat super ipsius Domini caput. Vtinam & nos sic, quæ sunt nostra, despiciamus; & quæ sunt Dei, vel proximi, in æstimatione, & honore habeamus.

2. *Reg.* 1. Apprehendens autem Dauid vestimenta sua, scidit; omnésque viri, qui erant cum eo; & planxerunt, & fleuerunt, & ieiunauerunt vsque ad vesperam super Saül, & super Ionatham filium eius, & super populum Domini, & super domum Israël, eò quòd corruissent gladio. Dixitque Dauid ad iuuenem, qui nunciauerat ei: Vnde es tu? &c.

§. VIII.

Sensus mali temporalis nunquam non iungitur ignorantiæ.

INter narrandam Saülis mortem dixerat nuncius iste, se esse natione Amalecitam: & nihilominus Dauid, post id auditum, inter planctus, & lacrymas quærit ab illo: *Vnde es tu?* Siquidem id iam dixerat, iam clarè se Amalecitam professus fuerat; Cur Dauid adeò desipit; vt iterum roget de illo? An poterat ignorare, quod paulò antè audierat? Equidem id ignorabat. dolor enim conceptus de amicorum morte, & strage Israëlitarum, etiam notissima ab eius mente repellebat: habent enim hoc malorum temporalium sensus, vt nunquam sine ignoratione rerum veniant. Post mortuum Lazarum soror eius, cum lacrymis, Iesu adstabat. Quid tunc? Ait Ioann. cap. 11. *Iesus ergo, vt vidit eam plorantem, & Iudæos, qui venerant cum*

Ioan. 11. *ea, plorantes, infremuit spiritu, & turbauit semetipsum, & dixit: Vbi posuistis eum? Et lacrymatus est Iesus.* Duobus infirmitatem naturæ humanæ assumptæ ostendebat, & lacrymis pro defuncto amico, & ignoratione sepulcri. Sed quando ipse omnia sciebat, & sepulcrum non poterat ignorare; cur maluit præferre in præsentia sepulcri ignorantiam? Qui se omnipotentem ostensurus statim erat in Lazaro suscitando; cur & simul non se omnia scientem ostendit, sepulcrum sciens? Cur maluit simulare ignorantiam? Vt in lacrymis pro amico defuncto ostendebat infirmitatem assumptæ naturæ; sic etiam eandem ostendere placuit in ignoratione sepulcri, quando hæc duo ita connexa sunt, vt sensus, & dolor mali temporalis non inueniatur sine ignorantia. Quò respiciens D. Hilar. lib. 10. de Trinit. ponderans Iesum pro Lazaro flentem, & de sepulcro interrogantem, ait: *Tam infir-*

Hilar. *mus ad sciendum, quàm infirmus ad flendum.* Æque se produnt hæ duæ affectiones in homine, & lacrymæ pro damnis temporalibus, & ignorantia. Infirmitas, quæ dolorem excitat pro temporalibus, mirum esset, si secum ignorantiam non traheret. Moniti discipuli de vacuato Iesu sepulcro, concurrerunt ad illud, & inuenerunt vacuum, solàque ibi manentia Iesu linteamina. Tunc ait Textua Ioann. 20. *Abierunt ergo iterum discipuli ad semetipsos:*

Ioann. 20. *Maria autem stabat ad monumentum foris plorans.* Discipuli, iuxta D. August. vt viderunt sepulcrum vacuum, recordati sunt verbum resurrectionis a Iesu auditum, & ideò læti inde recesserunt. Sed & Maria simile resurrectionis verbum a Iesu audierat: cur ergo simili modo non eius recordatur, & a sepulcro abit? Equidem, vt illam grandis dolor tenebat de morte dilecti, & lacrymæ opplebant faciem eius: sic & ignorantia replebatur. Ait Orig. homil. vlt. in diuers. *Credite mihi, si Maria Iesum cognosceret,*

Orig. *ipsum in monumento non quæreret, & si verba illius corde retineret, non de mortuo doleret, sed de viuente gauderet; nec de sublato ploraret, sed de resurgente exultaret. Dixerat enim Iesus, quòd sic moreretur, & quòd die tertia resurgeret: sed proh dolor! nimium dolor cor illius repleuerat, & memoriam horum verborum deleuerat.* Vt in Maria dolor, & lacrymæ pro temporali damno durabant, sic ignorantia replebatur, ne vel notissima posset recordari. Id quod amplius ostenditur, vbi paulò pòst illi Iesus apparens, Ioann. 20 ait: *Mulier, quid ploras? Quem*

Ioan. 20. *quæris? Illa existimans, quia hortulanus esset, dicit ei*, &c. Coram habet Iesum, & non agnoscit eum; sed putat hortulanum. Et vnde in illa cæcitas tanta, & ignorantia, nisi à luctu, & lacrymis pro re temporali? Ait Orig. vbi suprà: *O*

Orig. *dolor miserabilis, amor inenarrabilis! Mulier ista, quia densa nube doloris obiecta, non videbat Solem, qui manè surgens radiabat per fenestras oris, & per aures corporis eius iam intrabat domum cordis eius.* Inter clarissimos diuinissimi Solis radios sic lacrymis temporalibus obcæcabatur, vt quem præsentem habebat, ignoraret.

2. *Reg.* 1. Et ait ad eum Dauid: Quare non timuisti mittere manum tuam, vt occideres Christum Domini? Vocánsque Dauid vnum de pueris suis, ait: Accedens irrue in eum. Qui percussit illum, & mortuus est. Et ait ad eum Dauid: Sanguis tuus super caput tuum: os enim tuum locutum est aduersùm te, dicens: Ego interfeci Christum Domini.

§. IX.

Quæ iuris naturalis sunt, in punitione reorum non licet prætermittere.

SVppono Dauidem, mortuo Saüle, iurisdictionem habuisse regalem in Israele; vel, si mauis, illam saltem habebat in Siceleg ex concessione Regis Achis, qui vt Dauidi dedit oppidum illum habitandum, sic illi iurisdictionem concessit, vt inibi suis præfectus esset. Ex hac ergo iurisdictione conuictum reum morti tradidit: sed, cùm hominem properanter trucidari iubet, simul illud notat: *Os enim tuum locutum est aduersùm te, dicens: Ego interfeci Christum Domini.* In quo nihil iuris naturalis prætermissum in rei punitione ostendit, quando ipse suum scelus publicè confessus est, & aliquales excusationes addidit, nimirum, quòd iam Saül viuere non poterat, & quòd hostes appropinquarent, qui eum ignominiosè opprimerent.

opprimerent, & quòd ipse Saül petierit sibi mortem inferri. Tot ipse excusationes in sui facinoris approbationem affert: quibus auditis, & non anteà, iussit Dauid hominem interfici. Suppleuit forsan alias terminorum dilationes, quæ in ciuilibus causis, & criminalibus solent concedi: at id, quod ad confessionem criminis, & defensionem rei pertinebat, minimè suppleuit: vt quæ veniebant à iure naturali. Nec tanta festinatio fuit in executione supplicij, quòd priùs cum reo non seruaretur totum ius naturale. Vt Principes hinc discant, quàm semper in reorum punitione attenti debent esse ad id, quod ius naturale postulat, de quo nulla potest esse suppletio. Scio quondam ab Imperatore Henrico damnatum esse Robertum Regem Siciliæ absentem, & indefensum. Quod notans ipse Imperator, ne foræ sententiæ aliqua nullitatis nota inureretur, suæ potestatis plenitudine vtens dicit se in processu illius damnationis supplere, quidquid minùs factum esse videatur. Cui inter alia sic respondit Pontifex Romanus lib. 2. Clementin. de re iudicata, cap. 2. prope finem: *Nec prædicta suppletio circa subditum, etiam ad ea potuisset referri, per quæ de crimine, præsertim sic graui delato, defensionis (quæ à iure prouenit) facultas adimi valuisset; cùm illa Imperatori tollere non licuerit, quæ iuris naturalis existunt.* Possunt equidem, vel ab Imperatore, vel à Principe, vel à Prælato multa suppleri, vel tolli, quæ ante damnationem reorum, aut in ipsius damnationis processu fieri consueuerunt: at ea, quæ iuris naturalis sunt, vt non damnetur quis inauditus, nec indefensus, nulla ratione possunt tolli, aut suppleri, nulloque prætexto. Defensionis locum dandum esse proximo, vt ipsa natura petit, sic à nulla potestate vnquam tollendus est. Clementin.

§. X.

Iniuria Regi illata nunquam non lethalis inferenti, apud pios.

SApienter illud à Dauide dictum: *Os tuum locutum est aduersùs te, dicens: Ego interfeci Christum Domini.* Nequit enim à subdito fieri Regi iniuria, quæ simul illi lethalis non sit. Pro quo cauebat Psalm. 104. *Nolite tangere Christos meos.* quasi id futurum esset hominibus exitiale, si suos Reges iniuriosè tractent. Qua enim manu percutis Regem, & tibi mortem infers. Id quod docebant Patres Concilij Toletan. IV. num. 74. vbi sic: *Quis enim adeò furiosus est, qui caput suum manu sua propria desecet? Illi (vt notum est) immemores salutis suæ propria manu seipsos interimunt, in semetipsos, suósque Reges propriam conuertendo virtutem. Et cùm Dominus dicat: Nolite tangere Christos meos. illis nec metus est vitare periurium, nec Regibus inferre excidium.* Sic putant sanctissimi Patres, eodem semper telo transfigi, & Regem, & eius percussorem, ne possit quis Regem percutere, qui simul sibi lethale vulnus infligat. Crede mihi: nunquam non tantum scelus Sanctissimi Patres voluerunt pœnas dedisse: ait enim Concilium Toletanum VI. num. 18. *Testamur coram Deo, & omni ordine Angelorum, coram Prophetarum, atque Apostolorum, vel omnium Martyrum choro, coram omni Ecclesia catholica, & Christianorum cœtu, vt nemo intendat in interitum Regis, nemo vitam Principis attrectet, nemo eum regni gubernaculis priuet, nemo quolibet machinamento in eius aduersitate sibi coniuratorum manum associet. Quòd si in quidquam horum quisquam nostrorum, temerario ausu, præsumptor extiterit; anathemate diuino perculsus absque vllo remedij loco habeatur condemnatus æterno iudicio.* Expende illa: *Absque vllo remedio.* quibus Regis percussori omnem aditum ad euadendum intercludunt. Psalm. 104. Conc. Tol.

§. XI.

Hæc sit prima Regis cura, vt prædecessoris sui percussorem puniat.

POst delatum ad se diadema regni nihil priùs locutus est Dauid, quam sententiam mortis in eum, qui Saülem percusserat: dicit namque Textus: *Vocánsque Dauid vnum de pueris suis, ait ad eum: Accedens irrue in eum,* &c. Hæc profectò debet esse prima iusti Regis cura, vt percutiat illum, qui ausus fuit mortem inferre prædecessori suo. Sic monebat Concil. Tolet. VI. n. 18. *Is autem, qui occisi Regis sedem fuerit assecutus, si vltor tanto extiterit piaculo, quasi proprij patris, non vlciscatur interitum, in cuius defensionis auxilium vniuersi regni Gothorum consentiat fortitudo. Si autem desidia causa, & minori zelo tam funestum noluerit vindicare scelus, sint omnes ex nostra sententia opprobrium cæteris gentibus.* Quàm sapienter, & piè accendunt Sanctissimi Patres recentis Regis animum aduersùs prædecessoris percussorem, ne & suspicioni, & opprobrio sit nationibus. An non maximum opprobrium Principis est, apud quem liceat viuere impunè, qui ausus est Regi imponere funestas manus? Nec mirior, quòd Sanctum Concilium sic feriat Principem, qui inultam reliquit prædecessoris sui lethalem iniuriam, quando Cæsareæ leges ab hæreditate remouent eum, qui non vlciscitur iniuriam illatam illi, cuius hæres fuerat. Sic C. de his, quibus, vt indignis, hæreditas aufertur, & leg. Hæredem. D. eodem titulo, vbi sic cauetur: *Hæredes, quos necem testatoris inultam omisisse constiterit, fructus integros cogantur reddere. Neque enim bonæ fidei possessores ante controuersiam illatam videntur fuisse, qui debitum officium pietatis scientes omiserunt.* Sanè non sine culpa hæredis, prædecessoris occisor iustitiæ seueritatem non timet. Conc. Tol.

§. XII.

Christianum est maximè, cauere iniurias Regibus inferendas.

HOc primum in Dauide audio, quòd miretur, potuisse Regem à subdito percuti: ait enim Text. *Et ait ad eum Dauid: Quare non timuisti mittere manum tuam, vt occideres Christum Domini?* Hoc ante Dauidem a nullo fuit dictum: vnus inuenitur Dauid, qui primus audaciam percutiendi Regem miretur. Et cur id in Dauide primò inuenitur, nisi quia iam ille ordinabatur futurus pater veri Christi? Quippe hoc maximè Christianum est, quòd intolerabile putes videre Regem sub aliqua iniuria. Quò spectans Concil. Tolet. VI. n. 16. ait: *Quo ferat aut quis Christianus toleranter videat regiam sobolem, aut posteritatem spoliari rebus, aut priuari dignitatibus?* Expende illud: *Quis Christianus toleranter videat?* Quasi hoc putent Patres Christianorum proprium, quòd minimè tolerare, aut ferre possent Regibus illatas iniurias. Non videtur Christiano possibile, quòd quis videat Regem iniuria affectum, quanto magis, quòd illi mortem inferat. Qui autem Regibus malum inferri patitur, is longè abest à Christianissimo. Ad hæc aiebat Concil. Tolet. IV. num. 74. *Quicunque amodò ex nobis, vel cunctis Hispaniæ populis, qualibet meditatione, iuramentum fidei suæ, quod pro incolumitate regiæ potestatis pollicitus est, violauerit, aut Regem nece attrectauerit, aut potestate exuerit; anathema sit in conspectu Spiritus Sancti, & Martyrum Christi; atque ab Ecclesia catholica, quam periurio profanauerit, extraneus efficiatur; & ab omni communione Christianorum alienus.* Et meritò à Christianis omnibus alienat hominem, qui in Regem audeat; quando Christianorum proprium est, non ferre iniurias Regibus illatas. Necnon & Concil. Tolet. V. n. 2. ait: *Quæcunque in vniuersali, & magna synodo conscripta circa Principum salutem, & vtilitatem sunt; hæc quoque adiecta custodiantur, videlicet, vt omni benignitate, omnique firmitate circa omnem posteritatem Principis nostri Chintillani Regis teneatur dilectio::: Quòd si quis nostræ constitutionis temerator extiterit, & quacunque argumentatione eadem eos molestare, aut in aliquo fuerit conatus lædere; sit anathema in Christianorum omnium cœtu, atque superno condemnetur iudicio.* Sic à Christianis eicit eum, qui Regem temerauit, vt quod alienissimum est omnis Christiani. Hæc ex multis Conciliorum Toletanorum dictis collegi, & libentissimè transcripsi, vt videant Reges, quale habeant in Hispanis Christianis asylum. Conc. Tol. Conc. Tol.

2. *Reg.* 1. Planxit autem Dauid planctum huiuscemodi super Saül, & super Ionatham, filium eius; (& præcepit, vt docerent filios Iuda arcum, sicut scriptum

eſt in libro iuſtorum.) Et ait: Conſidera, Iſraël, pro his, qui mortui ſunt ſuper excelſa tua vulnerati. Inclyti Iſraël ſuper montes tuos interfecti ſunt: quomodo ceciderunt fortes?

§. XIII.

Ille præſtanti viro dignus luctus, qui operibus cauet calamitatem deploratam.

LVgebat Dauid occiſos Reges, & inter lugendum præcipiebat, vt docerentur filij Iuda arcum: ſic enim habes: *Planxit autem Dauid planctum huiuſcemodi ſuper Saul, & ſuper Ionatham, filium eius: (& præcepit, vt docerent filios Iuda arcum, &c.)* Quid ſagittandi ſchola ad
Carthuſ. planctum pro Saule interfecto? Ait ibi Carthuſianus: *Vt parentes nati ex tribu Iuda inſtruerent filios ſuos in arte, & exercitio ſagittandi, vt de cætero poſſent reſiſtere Philiſthæis, qui ſagittando prævaluerunt.* Ceciderat Iſraeliticus exercitus, ceciderant Saul, & Ionathas à ſagittariis Philiſthinorum percuſſi; ideò Dauid, dum percuſſos plorat, prouidet, vt ſagittandi arte docti Iſraelitæ Philiſthæos ſagittantes repellere poſſint. Proh lacrymas, & planctus egregio, & præſtanti viro dignos, qui ſic plorat, vt operibus ſtudeat præcauere plorationis occaſionem. Inanes ſunt lacrymæ, & non virili, ſed muliebri animo dignæ, in quibus & manus torpent, & deſidia pollet: ille viriliter luget calamitatem, qui cauſas eius remouet in poſterum. Ioan. 11. vt Ieſus meus nouit, Lazarum amicum defunctum eſſe; non plorat, ſed gaudere ſe aſſerit: vbi autem appropin-
Ioan. 11. quabat defuncto exſuſcitando: *Ingemuit ſpiritu, & turbauit ſemetipſum, & dixit: Vbi poſuiſtis eum? : : Et lacrymatus eſt Ieſus: : Ieſus ergo rurſum fremens in ſemetipſo venit ad monumentum. Erat autem ſpelunca, & lapis ſuperpoſitus erat. Ait Ieſus: Tollite lapidem.* Non anteà lacrymatur Ieſus, nec luctum exhibet, niſi cùm accedit ad ſepulcrum, & lapidem tolli iubet, vt Lazarum vocet in vitam. Et cur, qui antè gaudebat, nunc ſolùm exhibet & lacrymas, & luctum? Equidem non erant Ieſu dignæ lacrymæ, cum quibus nullum opus fiebat pro tollenda morte amici: tunc dignè flet Ieſus, cùm ſimul iubet tolli, quæ mortis ſunt, vt amicus procedat in vitam. Quò ſpectans D. Zeno ſerm. de Lazaro ſuſcitato aiebat: *Flebat Deus mortalium lacrymas imitatus: & tum Lazarum poteſta-*
Zeno, *te ſua fretus mortis de vinculo reuocaret, præſtabat pietatis officium ſolatio lacrymarum.* Vilis homuncionis eſſet flere calamitatem, & nihil agere pro præcauenda illa, ſed manibus diſſolutis torpere deſidia: diuini autem viri ille fletus erat, qui tunc fiebat, quando poteſtas eò adhibebatur, vt vincula mortis diſrumperet. Tenebant diuinos oculos lacrymæ; ſed, quando ſimul manus imponebatur operi, quo mortuus in vitam iret. Conueniant huc, qui mortuam animam ſuam deflens, & cognoſcant, qualis debet eſſe pro anima defuncta luctus. Tunc ſanè dignè, & viriliter defletur emortua anima; cùm inter dolendum, & plorandum, operi incumbimus, quo præcaueatur ruina. Pœnitentiæ lacrymas commendans Dominus Iſaiæ cap. 1. ait: *Lauamini, mundi eſtote, auferte malum*
Iſaia 1. *cogitationum veſtrarum ab oculis meis: quieſcite agere peruersè, diſcite benefacere.* Lacrymarum lauacrum in primis petitur: ſed inter lacrymas illud maximè addendum, nimirum: *Quieſcite agere peruersè, diſcite benefacere.* Vanæ enim ſunt lacrymæ, quas non comitantur opera, quibus peccati clades
Conc. Piſt. caueatur. Pro quo monebat Piſtenſe Concilium cap. 1. *Qui ſe bonis operibus, & lacrymis à peccatis mundat, & iterum grauia peccata perpetrat, timere debet, ne ipſas lacrymas in conſpectu Dei reddat immundas, per quas mundari potuit à peccatis. Quod non dicimus, vt ſi iterum aliquis ceciderit, in peccatis iaceat; ſed vt à peccatis, quantum poteſt, ſe caueat.* Expende iſtud: *A peccatis ſe caueat.* hoc enim ſemper debet quis addere lacrymis pro peccatis, nimirum, vt ea faciat, quibus ſe à peccatis caueat. Immundæ enim, & viles erunt apud Deum lacrymæ, quæ nullam diligentiam, nec cautelam aduerſùs peccata pariunt.

§. XIV.

Externa vaſtatio, & perditio index eſt internæ vaſtationis per peccatum.

NOn otiosè Dauid iubet Iſraëlitis, vt attentè conſiderent ſuper Principibus ſuis mortuis, ſiue interfectis; ait enim: *Conſidera, Iſraël, pro his, qui mortui ſunt ſuper excelſa tua vulnerati. Inclyti Iſraël ſuper montes interfecti ſunt: quomodo ceciderunt fortes?* Equidem fortes erant, Saül, & Ionathas, & cæteri Duces: inſuper pro ſe habebant munitiſſima ſuorum montium præſidia; & nihilominùs inter montium ardua à ſagittis hoſtium inueniuntur, perduntur. Quomodo id potuit contingere? Ex hoc conſideranda morum illorum perditio, vt in maligno præſidia ſua ponebant: in nullo enim clariùs oſtendi ſolet perditio interna popularium morum, quàm in vaſtatione, & perditione extrinſeca. Dicebat Iſaias cap. 1. *Væ genti peccatrici, populo graui iniquitate, ſemini nequam, filiis ſceleratis: dereliquerunt Dominum, blaſphemauerunt Sanctum Iſraël, abalienati ſunt retrorſum.* Iſai. 1. Sceleribus traditi dereliquerunt Dominum, ſiue deſeruerunt, & abalienati ſunt retrorſum. Quid inde? Ait ipſe: *Terra veſtra deſerta, ciuitates veſtræ ſuccenſæ igni, regionem veſtram coram vobis alieni deuorant.* Expende, quàm ſe mutuò reſpiciant externa mala, & interna vitia: deſolatio bonorum temporalium, & deſolatio internarum virtutum. Reliquerunt, aut deſeruerunt Deum; deſerta manſit eorum terra: abalienati ſunt retrorſum in corde ſuo; alieni deuorant regionem ſuam. Planè in externa deſolatione perfectiſſimè à Deo depingitur, quid interno animo apud homines fiat. Huc adeſt Concilium Piſtenſe c. 1. inquiens: *Ideò terram noſtram in conſpectu noſtro alieni deuorant; quoniam alienum à Deo Diabolum, effugata gratia Spiritus Sancti, in animas noſtras recepimus. Ideò terra noſtra deſerta eſt, ſicut in vaſtatione hoſtili; quia flores, & fructus fidei, ſpei, & charitatis, ac cæterarum virtutum ab area cordis noſtri deuaſtauimus. : : Et oſtendit nobis in exterioribus vaſtationibus, quæ de interioribus depopulationibus intelligere valeamus.* Conc. Piſt. Quid ſapientius? Procul dubiò exteriores vaſtationes nos faciunt conſiderare, & intelligere, quæ intimè in cordibus geruntur: alieni enim vorantes regionem, oſtendunt, vt damus ſedem cordis alieno domino Diabolo, ſub cuius habitu gubernantur. Deſerta terra clamat, vt Deus, & virtutes à nobis deſeruntur, pellundantur: ſic enim ſolent externa mala, interiorum malorum ſignum dare. Nemo ignorat calamitatem Lot, quando captus ducebatur ab hoſtibus: dicit enim Text. Gen. 14. *Tulerunt autem omnem ſubſtantiam Sodomorum, & Gomorrhæorum, & vniuerſa, quæ ad cibum pertinent, & abierunt. Necnon & Lot, & ſubſtantiam eius,* &c. Gen. 14. Sic hoſtes vnà cum ſubſtantia Sodomorum, & Lot captiuum duxerunt. Et cur à Deo permittitur Lot in captiuitatem, & ſeruitutem ire? Meritò: in illa enim captiuitatis, & ſeruitutis pœna oſtendebatur, vt Lot non ingenuo, ſed ſeruili animo, accepta à patruo optione eligendi, ſibi potiora, & præſtantiora elegerat. Quod notabat D. Ambroſ. lib. 1. de Abrah. fatus: *Lot ſuſcepti ſeruilis conſilij pœnas luit, vt etiam ipſe captiuus abduceretur: quoniam vitio ſeruilis nequitiæ à potiore deflexerat, & partem flagitioſorum elegerat.* Ambroſ. Datum fuerat ab Abrahamo Loto, vt eligeret ſolum, quo ſeparatus habitaret: vidit ille Sodomorum ſolum, & fœcundiſſimum, & præſtantiſſimum; & ſeruili affectu poſſeſſus, maluit cum flagitioſis Sodomis præſtantiorem terram poſſidere. Hinc factum eſt, quòd paulò pòſt à Deo ſeruituti, & captiuitati daretur: ſeruitutis enim calamitas ſeruilem eius animum, & vitioſum oſtendebat. Vt conſtet, quàm oſtendatur in exterioribus vaſtationibus, quid intelligere, & conſiderare de internis depopulationibus debeamus.

§. XV.

Ieſu mortui conſpectus non parùm debet mouere humanos animos.

IN Principum Iſraëlis morte meritò cantabat illud pro lugubri oratione regius Vates: nimirum: *Conſidera,*

ra, Israel, pro his, qui mortui sunt super excelsa tua vulnerati. Inclyti Israël super montes tuos interfecti sunt. Et vtinam nos consideremus pro eo, qui supra excelsa Israëlis, in Cruce vulneratus occubuit. Vt inclytus Israelis super montem Caluariom, & interfectus, & sepultus est. Qui hunc inclytum, & praecelsum Regem in monte mactari considerat; vel lapideus est, vel eo timore corripitur, quo impellatur in vitam. Aiebat Dominus Matth. 12.

Matth. 12. *Viri Niniuitae surgent in iudicio cum generatione ista, & condemnabunt eam, quia poenitentiam egerunt in praedicatione Ionae,* &c. Et mirabar, quòd obdurati peccatores Niniuitae, audito Iona naufrago, ad poenitentiam mouerentur. Quid viderunt in naufrago isto, quo sic afficerentur? An tetigit illos, vel vmbra Christi passi, & sepulti, quae in Iona erat? Equidem ab hac Christi passi vmbra sic obstinatissimi peccatores concutiuntur, vt possint spem vitae suscipere.

Isid. Pelus. Dicebat D. Isidor. Pelus. lib. 1. epist. 154. *Viri Niniuitae surgent in iudicio, & condemnabunt generationem istam. Quoniam, qui legem minimè audierant, Prophetae comminationem extimuêre; atque figura duntaxat, & vmbra dominica sepulturae audita, ad inopinatum euentum metu perterriti sunt.* Expende illa: *Vmbra dominica sepulturae audita,* &c. Quamuis enim idololatrae, quamuis in peccatis obstinatissimi, vbi diuinissimi Iesu mortui vmbra tacti sunt, cum timorem conceperunt, quo in poenitentiam inopinatam currerent, & salutem. Et quis ad tanti mortui conspectum salutari metu non contremiscat? Audio in 4. Reg.

4. Reg. 13. 13. rem miram: dicit enim Textus: *Quidam autem sepelientes hominem, viderunt latrunculos, & proiecerunt cadauer in sepulcrum Elisei. Quod cùm tetigisset ossa Elisei, reuixit homo.* Quid diuinius? Ad tactum mortui mortuus iuit in vitam. * Vtinam & nos tractemus mortuum Iesum: & fallar, nisi inde veniamus in spem viuam. Dicebat Hugo Victor. lib. 2. miscell. 1. tit. 59.

Hugo Vict. *Intra nos est hortus, in quo sepulcrum est Domini, in quod si cadimus, suscitamur; vt corpus à latrunculis delatum, timore persequentium in sepulcrum Elisei dum cadit, viuum resurgit.* Qui venit ad sepulcrum Elisei mortuus, surrexit inde viuus; & nos si habentes in corde nostro, in consideratione nostra, Iesu sepulcrum, ad illud accedimus; vel tecore targamus mortuum diuinum, quàm celerrimè inde in vitam ibimus.

§. XVI.

Turpiùs quis in suis interimitur.

HOc David, vt turpissimum Israëli, sic in primis vehementissimè notabat, nimirum: *Considera, Israel,*

Lyra. *pro his, qui mortui sunt super excelsa tua vulnerati,* &c. Circa quae meritò ait Lyra: *Mortui sunt super excelsa sua. Quod est turpius; videlicet, quòd sunt demoliti in terra propria.* Non enim in alienis peregrinabantur; sed in propriis erant, vbi praesidia, & nota, & parata; & ibi nihilominùs in summam deuenerunt calamitatem. Quid turpius potuit excogitari? Dum ciues Ierosolymitani à Praesidibus Romanis grauarentur, & premerentur, clamauit ille Ana-

Apoll. nias apud Apollonium Nouarien. lib. 1. excid. Ierosolym. fatus:

At quondam Assyrij leuior iactura tyranni
Captiuos post dedit, quodcunque subiret
Exitium: nostris laribus furiosior iste
Saeuit, & in ciues nil non crudeliter audet,
Dum spoliat, rapitque palam.

Componit calamitatem Iudaeorum captiuorum ab Assyrio tyranno obortam, cum calamitate, quam patiebantur propria in ciuitate, & in domibus propriis sub Praeside Romano: & illa leuior creditur, quando non mirum, quòd captiuus in terra aliena pateret iniuriis, & verberibus. At quòd in domo propria ibi spolietur, percutiatur, id nunquam non turpissimae, & abiectissimae calamitati datur. Quis non turpe ducat, quòd in suis consistens homo iniurias hostiles non euadat? Ad magnum oppro-

4. Reg. 21. brium Amonis Regis ait Text. 4. Reg. 21. *Seruiuitque immunditiis, quibus seruierat pater eius, & adorauit eas, & dereliquit Dominum Deum patrum suorum, & non ambulauit in via Domini. Tetenderúntque ei insidias serui, ut, & interfecerunt Regem in domo sua.* Expende illud turpissimum Regi, nimirum: *Interfecerunt Regem in domo sua.* Quando enim non turpe est, quòd Rex interficiatur, non in arena, occisio hostium studio pugnans; sed domi stertens? Meritò monebat Bachiarius epist. ad Ianuarium, de lapsis: Bachiar. *Requiro primum, Frater, vtrùm ille, qui cecidit, in pugna inuentus, an in domo fuerit vulneratus. quia plus misericordiae meretur, quem in certamine hostis percusserit, quàm ille, quem dormientem latro confodit.* Equidem dignior fauore est causa eius, qui in pugnam progressus vulnera accepit, quàm ille, qui domi sedens, & somno ibi indulgens, patuit latronum telis. Vide suprà c. 8. § 12.

2. *Reg.* 1. Nolite annunciare in Geth, neque annuncietis in compitis Ascalonis: ne fortè laetentur filiae Philisthum, ne exultent filiae incircuncisorum. Montes Gelboë, nec ros, nec pluuia veniat super vos, neque sint agri primitiarum; quia ibi abiectus est clypeus fortium, clypeus Saül, quasi non esset vnctus oleo. A sanguine interfectorum, ab adipe fortium, *&c.*

§. XVII.

Lapsus proximi tui, ne, praesertim apud impios, diuulges.

AVdiant haec vniuersi, qui vident proximos suos cadentes, nimirum: *Nolite annunciare in Geth, neque annuncietis in compitis Ascalonis, ne fortè laetentur filiae Philisthiim,* &c. Prohibentur casus Israelitarum renunciari Philisthiim: vt videas, quàm sit foedum, quòd fratris tui casus renuncies impiis hominibus, & profanis; & non magis illos occultare satagas. Ex quo sapienter dicebat Bachiarius epist. ad Ianuarium, de lapsis: *Ecce prohibemur, ne in terminis Geth, neque in finibus Ascalonis; hoc est, in notitiam hominum mundanorum, casum fratres, vel etiam feminae. Et non passi sumus non solùm ipsam, quam incolit, ciuitatem; sed etiam totum orbem, fama ipsius desperatione complere.* Bachiar. Quantum hoc nefas? Vtinam magis videntes fratrum casus, illos occultemus: pietas enim est, mortuum fratris cadauer terra operire, & sepulcro abscondere: uero & maior pietas erit, si mortuam fratris vitiis animam occultes, ne impij rideant ignominiam eius. Habes 3. Reg. 13. vt vir Dei deceptus à Pseudopropheta comederit panem contra Domini praeceptum; propter quod percussus à leone in via fuit, & interemptus. Iacebat ergo viri Dei cadauer in terra; quod audiens Pseudopropheta, qui deceperat eum; strauit asinum suum, & festinans tulit cadauer viri Dei, & sepeliuit in sepulcro suo: dicit enim 3. Reg. 13. Textus: *Et posuit cadauer eius in sepulcro suo,* &c. Peruersè quidem fecit iste; cùm virum Dei decepit, & frangere Dei praeceptum fecit: sed in hoc strenuè, & religiosè se gessit, quòd audiens mortuum, non passus est cadauer eius patere oculis praetereuntium; sed illud proprio absconditi sepulcro. Quid inde? Accipite Bachiarium Bachiar. vbi suprà, pulchrè monentem: *Sed nos vel Pseudopropheta imitemur officium, & eum, quem percussit leo Diabolus, debito omnibus honore tumulemus. solet enim Christus de tali sepulcro mortuos suscitare. Tantùm ne cadauer eius deuorandum feris, aut alitibus, id est, hominibus saeculi relinquamus.* Expende ab illis: *Debito omnibus cum honore tumulemus,* &c. Est enim sanctum hominibus, defuncti fratris cadauer, quanto maiori possunt honore, sepelire, & terra operire, ne fiat esca feris, aut alitibus coeli: sic similiter nos fratris animam percussam peccatis, & mortuam, cum debito honore tumulemus, operiamus, ne a feris, nimirum, ab impiis hominibus mordeatur, laceretur. Nec impunè quis mortui fratris reuelat, vt ab impiis mordeantur. Ammonitarum Rex 2. Reg. 11. suscipiens Da- 2. Reg. 10. uidis legatos, *Praescidit vestes eorum medias vsque ad nates, & dimisit eos.* Sed inde magnam Dauidis iram sibi comparauit. Nec mirum; quicunque tantùm abest, vt abscondat turpia fratris sui, vt potiùs pallium auferat, & ea patere faciat, absque dubio maximam Dei iram in se trahet. Ait, vbi Bachiar. supr. Bach. *Praescidit verò tunicas vsque ad inguina, sibi turpia*

factu in oculis hominum reuelauit. Sed est super hoc spes :: Crede mihi : quia Regi nostro dolebit iniuria : vlciscetur nos milites suos, quibus in dehonestatione sua fecit ista inimicus. Equidem nunquam non vltio ex Deo aduersùs eos, qui publicant turpia facta fratrum.

§. XVIII.

Humanæ mentes æquè afficiuntur in substantia profusione, ac in vita profusione.

IN tanto excidio charorum, vnum montibus Gelboe imprecatur Dauid sterilitatis, & penuriæ malum: ait enim: *Montes Gelboë, nec ros, nec pluuia veniat super vos*, &c. Alius potiùs peteret montes tantæ stragis conscios crebris fulminibus feriri, & redigi in cineres, & fauillas. Cur Dauid solam illis sterilitatem precatur? Quid sterilitas, & penuria frugum cum morte charissimorum virorum? Planè humanæ menti non minùs est substantia bonorum spoliari, quàm vel morte charissimorum percuti, vel mactari. De Zachæo dicebat Dominus, Luc. 19. *Eò quòd & ipse sit filius Abrahæ.* Cur filius Abrahæ

Luc. 19. dicitur, qui tam longè ab Abrahamo distabat? Abrahamus enim inde in Dei Ecclesia celeberrimus est, quia filium Deo duxit immolandum. In quo ergo potuit Zachæus huic facinori assimilari, vt diceretur filius Abrahæ? De Zachæo illud dicitur: *Ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus. & si quid aliquem defraudaui, reddo quadruplum.* Et qui sic bona sua offerebat, non mirer, si assimiletur ei, qui se in filio vnigenito Deo mactabat. D. Chrysost.

Chrysost. hom. 20. in Lucam: *Fit Zachæus Abrahæ filius; fide, non genere; merito, non sobole; deuotione, non stirpe. Primò Zachæus videre Dominum concupiuit, sicut de Abraham ipse Dominus dixit. Abraham, pater vester, concupiuit diem meum videre: vidit, & gauisus est. Secundò, quia Zachæus hospitio meruit Dominum suscipere, sicut suscepit & pater. Sed Abraham Domino filium, Zachæus substantiam obtulit. Ille hæredem, hic hæreditatem donauit. Ille immolandum solum, quod habuit, pignus exhibuit; hic patrimonij substantiam Domino immolauit. Vnde rectè Abrahæ filius Zachæus nuncupatur, dum ordinem paternæ gloriæ exequutur.* Quid pulchrius? Non minor Zachæus censetur in oblatione suorum bonorum quàm Abraham in iugulatione vnici filij sui pro Deo mactati. Par equidem animi valentia solet inueniri, vel in vita profundenda, vel in bonis dandis. Ex quo Paulus post enumeratam multorum patientiam, qui in vinculis, & carceribus pro Christo mortem expectabant, di-

Hebr. 10. cit ad quosdam epist. ad Hebræos, cap. 10. *In altero autem socij taliter conuersantium effecti.* Socij esse dicuntur eorum, qui in vinculis, & carceribus mortem quotidie expectabant. Sed qui liberi erant, nec vincula, nec carceres experiebantur, in quo poterant illorum es-

Brun. se socij, & æquales? Ait ibi D. Bruno: *Verè socij. Nam & vos compassi estis vinctis ministrando eis in vinculis necessaria de bonis vestris.* Illi sanguinem fundebant pro Deo, vos bona vestra offerebatis, in quo vere ostendebamini & socij, & æquales. Non enim minus putat esse profundere bona, ac profundere sanguinem.

§. XIX.

Terra sterilitate mulctari solet ob sanguinem iustorum effusum.

CÆlestem rorem eripit montibus Gelboë Dauidis imprecatio: quo necessum est, vt steriles fiant, & nullus fructus edant: ait nanque: *Montes Gelboë, nec ros, nec pluuia veniat super vos, nec sint agri primitiarum, quia ibi*, &c. Et meritò maledictio sterilitatis percutit terram, quæ tantorum virorum sanguine rigata est: quando enim sanguis iniuria elicitus non sterilitatem infert terræ, quam polluit? De primis illis fratribus locutus Textus sacer

Genes. 4. Genes. 4 ait: *Cùm essent in agro, consurrexit Cain aduersus fratrem suum, & interfecit eum.* Expone locum interfectionis: in agro erant, non in horto, vbi fructus gignuntur: non in nemore, vbi plantæ coalescunt: sed in agro omni fructu carente; vt iam ibi prænotaretur sterilitas, quæ fraternum sanguinem effusum consequitor. Ad hæc pulcherrimè D. Ambros. lib. de Abel, & Cain, ait: *Quid igitur sibi vult, quod ait: Eamus in campum, nisi, quia locus nudus gignentium aliquem parricidij? Vbi enim frater habebat occidi, nisi vbi fructus deesset? Tanquàm præ-* Ambros.
sagiens natura, tanti sceleris loco germina denegaret: quia non conueniebat, vt idem solum, & contagia parricidalis sanguinis reciperet præter naturam, & fructus secundùm naturam germinaret. Nesciunt & sterilitas terræ, & sanguis proximi iniuria effusus separari; sed simul iungi ferè semper notantur. Quò spectabat diuina vltio Caini mulctans facinus: ait enim ibi: *Nunc igitur maledictus eris super terram, quæ aperuit os suum, & suscepit sanguinem fratris tui de* Chrysost.
manu tua. Cùm operatus fueris eam, non dabit fructus suos. Hanc de fratris sanguine effuso super terram mercedem accipit, vt nullos illi fructus terra pariat. Vt dicat D. Chrysost. ibi: *Magna pœna species, & grauis indignationis pondus. Laborem quidem, inquit, sustinebis; & quæ in facere potes, omnia facies, & operaberis terram ab sanguine contaminatam: non sentiet autem aliquem fructum tam multorum laborum, sed inutilis erit omnis labor tuus, quem feceris.* Expende illud: *Non sentiet aliquem fructum*, &c. est enim hoc familiarissimum terræ sanguine infectæ, vt ste- Act. 11.
rilescat, nullósque fructus reddat. Hinc dicitur Actor. 11. *Hic autem diebus superuenerunt à Ierosolymis Prophetæ Antiochiam: surgénsque vnus nomine Agabus significabat per spiritum famem magnam futuram in vniuerso orbe, quæ accidit sub Claudio Cæsare.* Et quæ tantæ sterilitatis, & Oecum.
famis causa? Ait Oecum. ibi: *Hoc autem & Christus prædixerat, non quòd id ab initio fieri oportuerit, sed propter mala, quæ aduersùs Apostolos fiebant.* Itaque & carceres, & vincula, & gladij, qui Apostolus vexabant, hanc immanem traxerunt sterilitatem.

§. XX.

Sacra iniuriata præsentissimum malum iniuriatori inferunt.

EXpendenda sunt illa: *Abiectum est clypeus fortium, clypeus Saul, quasi non esset vnctus oleo. A sanguine interfectorum, ab adipe fortium.* Saül ille Christus Domini, humi deiectus, & viliter tractatus, & interfectus dicitur. Et quasi designans Textus causam, à qua tantum malum euenit, addidit illud, nimirum: *A sanguine interfectorum, ab adipe fortium.* Et qui sanguis interfectorum, vel quis adeps fortium sic Saülem abiecit in interitum? Cùm sciam à Saüle interfectos fuisse Sacerdotes Domini in ciuitate Nobe, qui adipem Deo offerebant, non dubito, ab iis fuisse ipsum similiter tractatum; quando sacra nunquam non similiter perdunt suos iniuriatores. Id quod notabat Glossa in præsenti aiens: *Saul reprobatus est à Deo, & ab incircumcisis viliter occisus, tanquàm non esset vnctus oleo, propter sanguinem interfectorum Sacerdotum, qui Domino adipem adolebant, quos innoxios Saul iussit interfici.* Itaque sanguis Sacerdotum effusus à Saule sine respectu sacræ vnctionis, Saülem viliter occidi faciebat sine vllo respectu, & reuerentia sacræ eius vnctionis: sic enim sacra suos iniuriatores tractare solent. Quis nesciat Antiochi Regis extremam calamitatem post locum sanctum profanatum ab eo? Dicit 2. Mach.
Textus 2. Mach. 9 multa de illius plaga, vt interius viscerum doloribus cruciabatur, vt à vermibus exedebatur, & intolerabili fœtore contabescebat. Et tandem ait: *Igitur homicida, & blasphemus pessimè percussus, & vt ipse alios tractauerat, peregrè in montibus miserabili obitu, vita* Cōc. Aqu.
functus est. Id quod notans Aquisgranense Concilium lib. 2. cap. 26. ait: *Horrenda planè, cunctisque mortalibus est pertimescenda mors Antiochi Regis, qui pro eo, quòd ausus est templum intrare, & vasa Deo sacrata inde auferre, atque scelestis manibus sancta vasa, quæ ab aliis Regibus ad ornatum loci, & gloriam Dei fuerant oblata, indignè contrectare, & in suos nefandissimos vsus conuertere; iusto Dei iudicio, tam horribili morte debuit occumbere.* Et statim subdit in exemplum nostrum: *In cuius interitu sagaciter animaduertendum, quòd Deus omnipotens inuasionem, vel ablationem sibi oblatarum rerum, nullatenus nec dimittit, nec dimisit, nec dimissurus sit.* Quid grauius? Accipe aliud in eodem lib. 2. Machab. 13. vbi de Menelao dicitur, vt se ingessit amicitiæ, & familiaritati

Antiochi,

Antiochi, & vt Antiochus primo illius consilio vsus est; sed postmodum Lisiæ opera illum odisse cœperit, adeò vt iusserit interfici illum. [2. Mach. 13.] Quid tunc? Ait Text. *Erat autem in eodem loco turris quinquaginta cubitorum aggestum vndique habens cineris. hoc prospectum habebat in præceps. Inde in cinerem deiici iussit sacrilegum, omnibus eum propellentibus ad interitum. Et tali lege præuaricatorem legis contigit mori, nec terræ dari Menelaum. Et quidem satis iuste: nam quia multa erga aram Dei delicta commiserat, cuius ignis, & cinis erat sanctus; ipse in cineris morte damnatus est.* Sic qui sacros cineres maculabat, cineribus obrutus interiit. Ex quo etiam monebat Concil. Aquisgranense lib. 1. cap. 27. [Conc. Aqu.] *Pro eo, quòd circa aram Domini in multis deliquerat, tam exitiabili morte periit. Cuius exemplo deterrendi sunt non solùm hi, qui circa aram Dei ad seruiendum Domino; verùm etiam hi, qui aliis propter suam explendam cupiditatem, in auferendis Deo sacratis rebus consilium dant.* Sic ibi. Quò trahenda sunt dicta suprà cap. 12. § 7.

2. *Reg.* 1. Sagitta Ionathæ nunquam rediit retrorsum, & gladius Saül non est reuersus inanis. Saül, & Ionathas amabiles, & decori in vita sua, in morte quoque non sunt diuisi; aquilis velociores, leonibus fortiores. Filiæ Israël, super Saül flete, qui vestiebat vos coccino in deliciis, qui præbebat ornamenta aurea cultui vestro.

§. XXI.

Perfectorum opera integra, & plena, ne per inanem gloriam euanescant.

MEritò inde commendantur Ionathas, & Saul, quòd eorum tela non fuerint effectu vacua: quippe dicit Textus: *Sagitta Ionathæ nunquam rediit retrorsum, & gladius Saul non est reuersus inanis.* Magnum hoc in stadio militari, quòd nullum à tua dextera contortum telum maneat inane, sed effectum sortiatur: at in duello virtutis, quis tale præsumet? Quis adeò felix erit, vt in nullo virtutis opere, aut deficiat, aut inanescat? [Paul. Oros.] Sapienter dicebat Paul. Orosius in apolog. pro libero arbitrio: *Aut facilè arbitraris, vt simplex sine vilitate careat, lætus verbo, sollicitus iracundia, patiens negligentia, mitis pigritia, doctus iactantia, submissus inuidia; extra illam, quæ est omnium bonorum operum caligo, vana gloriæ concupiscentia.* Equidem quæcunque virtus habet deflexiones suas, per quas difficilè non aberrat; præter illam vanæ gloriæ concupiscentiam, quæ omnibus virtutum operibus insidiatur, & omnium bonorum operum est caligo generalis. Crede mihi, si virtutis opera in te examinaueris, raram inuenies opus, quod aliquo vel excessu, vel defectu careat, & quod per vanam gloriam non maneat inane. Adeò, vt omne virtutis culmen attigisse crederis, cùm opera tua ex nulla parte euanescant; sed plena, & integra à Deo inueniatur. [Apoc. 20.] Apoc. 20 dicebat Ioannes: *Vidi angelum descendentem de cælo, habentem clauem abyssi, & catenam magnam in manu sua. Et apprehendit draconem, serpentem antiquum, qui est Diabolus, & Satanas; & ligauit eum per annos mille,* &c. Cuius Angeli si officia considerés, non tam Angelus, quàm Sacerdos apparet Christianus: proprium enim est Sacerdotum, habere clauem, & potestatem soluendi, & ligandi. Quando ergo clauis, & potestas ligandi malum, ei datur, quibus apertissimè Sacerdos ostenditur; cur & Sacerdos non dicitur, sed magis Angelus vocatur? In Angelo ostenditur virtus, & puritas, quæ in nullo euanescat; sed plena, & integra manet: talis autem integra, & plena virtus ad perfectionem pertinet Christianam, qua tota hostilitas impeditur Diaboli. [Vict.] Circa quæ ait Victorinus ibi: *Qui enim virginitatis integrum seruauerit propositum, & Decalogi fideliter præcepta impleuerit, & contra impuros mores, vel impuras cogitationes intra cordis cubiculum vigilauerit, ne dominentur ei; verè Sacerdos est Dei, & integrè creditur regnare cum Christo, & apud eum rectè ligatus est Diabolus.* Expende illud: *Virginitatis integrum seruauerit propositum.* Quippe vt patet ex Matthæi cap. 25. ad integrum virginitatis propositum pertinet intentionis rectitudo, ne cum fatuis virginibus, ob inanem gloriolam cælestium nuptiarum, inanis fiat. Quando enim in virtute qualibet variatur propositum, hoc est, variatur intentionis scopus, & temporalis plausus requiritur; tunc virtus illa corrumpitur, & prorsus euanescit. At, quando ex omni parte integra, & plena est virtus; Regnum Christi integrè, & perfectè attingit, & hostem mittit in vincula. Vt autem integra, & plena virtus sic triumphat: ita virtus à rectitudine intentionis deflectens, & gloriæ studens vanæ, non hostem ligat; sed suum authorem ostendit morti alligatum. Exemplum habes præclarum in Absalone, de quo 2. Reg. 18. [2. Reg. 18.] *Accidit autem, vt occurreret Absalom seruis Dauid, sedens mulo: cùmque ingressus fuisset mulus subter condensam quercum, & magnam, adhæsit caput eius quercui; & illo suspenso inter cælum, & terram, mulus pertransiuit,* &c. Euaserat Absalon belli discrimina, & liber à telis, fugæ se dabat: inter hæc verò caput eius adhæsit quercui, & capillis arbori alligatur, vt sic morti pateat. Sed, qui totus tela euaserat, cur capillis alligatur arbori? Erant capilli tota eius gloriatio: quo ostenditur, quid gloria vana faciat; vt liget suos, mortique seruet ligatos. Ait Sanct. Maximus centur. 3. cap. 59. [Maxim.] *Tenetur coma, habens ipsam vanam existimationem alligantem ipsum morti.* Compone modò hunc, & illum; Absalonem ligatum ad arborem, & Angelum à quo Diabolus ligabatur. In Angelo illo integritas, & rectitudo virtutis exprimebatur, apud quam Diabolus ligatur: in Absalone autem inanis ostenditur gloriatio, quæ miserum ligat, & ligatum tenet, vt morti pateat. Non ipsa vana gloria lethalis est ex se; sed est forte ligamen, quod sic implicat homines, vt rarò a morte liberi euadant.

§. XXII.

Vana gloria sectator inanescit per auras.

HOc in viris constantibus laudabile est, nimirum: *Sagitta Ionathæ nunquam rediit retrorsum, & gladius Saulis non est reuersus inanis.* quorum tela sic ad certum, & suum scopum librabantur, vt nunquam sine effectu manserint. Quam alij erant viri isti ab illis, quorum scopus est in omni virtute inanis gloriatio? Hi sanè nihil certum pertingunt, sed semper errant per inane. De Absalone dicitur 2. Reg. 18. [2. Reg. 18.] *Adhæsit caput eius quercui, & illo suspenso inter cælum, & terram,* &c. Expende, quò peruenerit inaniter de capillis gloriatus, nimirum, suspensus apparet per auras. Proh miseri vanæ gloriæ sectatores! nusquam firmi, nusquam certi inuenimini, sed semper medio inanescetis aere. Ad hæc D. Maxim. Centur. 3. cap. 59. [Maxim.] *Medium suspendit eam inter cælum, & terram. Nam vana gloria cupidus, dispensante illam opinione, non habet scientiam, quæ instar cæli extollat eum, neque item terram, hoc est, fundamentum operandi in humilitate attollente illum inflatione.* Caret equidem vanæ gloriæ sectator cælo, & terra; & sic necessum est, quòd medius erret per auras. Qui enim non vana hæc, sed solidam cæli gloriam spectat, hic non errat per auras; sed certo, & recto graditur calle. Vt de iis dicatur Cant. 1. [Cant. 1.] *Recti diligunt te.* Et quomodo recti, nisi quia Deum diligunt, in quo non possunt errare per auras? Ait D. Philipp. Abb. cap. 16. in Cant. [Philip.] *Erecti ad superna, toto eis desiderio inseparabiliter adhærescunt. Quæ quia stant, & ad standum inflexa rectitudine diriguntur, rectos constat fieri, qui ad illa eriguntur. Et sicut idola gentium similantur, eadem facientes; sic cælestibus conformantur, eorum rectitudini cohærentes.* Nequit fieri, quòd qui vana, & inconstantia spectat, non euanescat errans: qui autem solida, stabilia, & recta aspicit, similiter illis conformatur, & certò ad se Deum trahit: dicitur enim Psalm. 69. [Psal. 69.] *Bonus Israel Deus his, qui recto sunt corde.* Circa quæ Philipp. vbi suprà: [Philipp.] *Sequuntur serpentinos anfractus, & tortuosa Meandros prauitatis, non gustant, quàm suauis, quàm iucunda sit diuina regula bonitatis.* Quod gustet bonum, qui totus erat per vanissimas auras?

§. XXIII.

Ad virtutis valentiam maximè pertinet celeritas.

NEscit tardat molimina virtus; imò ad fortem virum constituendum non potest in peragendis celeritas non concurrere, iuxta illud: *Velociores aquilis, leonibus fortiores.* Quasi non sit leonina fortitudo, vbi non est velocitas aquilina. Imò hæc ad felicitatem triumphorum maximè necessaria. Quò spectans Latin. Pacatus in paneg. Theodosij ait: *Rectè profectò germana illa pictorum,*
Theod. *Poëtarúmque commenta Victoriam finxére pennatam, quòd hominum cum fortuna euntium non cursus est, sed volatus. Illo ab vltimo Orientis fine festinatis itineribus raptus exercitus, tot nationibus relinquendis, tot fluminibus enatandis, tot scandendis montibus fatigatus, in alio orbe, & in alio (penè dixerim) Sole positas, spatio lucis vnius Illyricum continuauit Aquileiam.* Pennæ equidem, & volatus Victorias trahunt, non bouina tarditas. Heu quot triumphos tarditas rapuit è manibus! Heu quot perdidit viros tarditas in virtutis stadio! Sapienter monebat D. Ennodius in Apologia pro Synodo: *Currite ad*
Ennod. *ouile, ne luporum vos expectatis insidiis: ne per moram amicitiæ gratiam sponte vitietis: quia contemptam inuitationem Gehenna subsequitur.* Nihil in mora non fuoestum apparet, in celeritate enim maximè Deo commendaxis. Aiebat regius Vates Psalm. 41. *Quemadmodum desiderat*
Psal. 41. *ceruus ad fontes aquarum, ita anima mea ad te, Deus.* Quid est: *Quemadmodum desiderat ceruus?* Ceruus sic desiderat fontem, vt desiderio adiungat summam velocitatem in eo perquirendo. Non equidem desiderium æstimatur, nisi ex velocitate diligentiarum adhibendarum. Quò spectans D. Zeno serm. 6. de inuitat. ad
Zeno. fontem, ait: *Eia, fratres, quos beata sitis exoptatus ordo incendit, cupiditate, ac velocitate ceruina lactiam genitalis fontis ad latices conuolate.* Expende illud: *Cupiditate, & velocitate ceruina.* Non est cupiditas, quæ moras nectit; sed, quæ secum affert velocitatem in fonte indagando Abrahamus vbi accepit præceptum de fugienda cognatione, statim fugit: dicit enim Textus Genes. 12. *Egressus est itaque*
Genes. 12. *Abraham, sicut præceperat ei Dominus.* Circa quæ ait Philo lib. de Abr. *Rem factam se habere putauit, si mandatum exequeretur celeriter.* Sic virtutum opera de celeritate commendantur.

§. XXIV.

Felicitas priuatorum ex bono Principe manat.

TOtam Israëlitarum opulentiam Dauid attribuit Regis Saulis bonitati: ait enim: *Filiæ Ierusalem, super Saul flete, qui vestiebat vos coccino in delitiis, &c.* Et meritò, quòd Israëlitæ pretiosè viuerent, vni tribuitur Regi Saüli: de bonitate enim Principis manat, quidquid subditi habent magnum. Vt dicat Sidon. Apollin. lib. 1.
Sidon. epist. 6. *Certò creber prouincialium sermo est, annum bonum de magistratu tam fructibus, quàm potestatibus æstimandum.* Non tam cæli, stellarúmque aspectus, terræve fœcunditas spectanda, vt anni prouentus prænoscatur; quam ingenium, & bonitas Principis. Vnus Principis genius pro omnibus astris sufficit ad felicitatem anni præmonstrandam.
Ioël. 2. Ioël cap. 2. ostendens vltimam calamitatem mundi, quæ trahet seuerissimum Iudicem, ait: *Sol conuertetur in tenebras, & luna in sanguinem, antequam veniat dies Domini magnus, & horribilis.* Et quid in Luna sanguinea præmonstratur? Ait D. Aelredus serm. 10 in Isaiam: *Luna conuer-*
Aëlredus. *tetur in sanguinem, cùm manus Principum plenæ sanguine fuerint, exactionibus, & vectigalibus effundentes viscera misericordiæ.* Vbi Principes affulserint immisericordes, toti intenti exactionibus, & vectigalibus iure, vel iniuria extorquendis; idem est, quasi si Luna sanguinea appareat, & calamitates extremæ, & ruinæ spectandæ.

2. Reg. 1. Quomodo ceciderunt fortes in prælio? Ionathas in excelsis tuis occisus est? Doleo super te, frater mi Ionatha, decore nimis, & amabilis super amorem mulierum. Sicut mater vnicum amat filium suum; ita ego te diligebam. Quomodo ceciderunt robusti, & perierunt arma bellica?

§. XXV.

Vt plurimùm peccata sunt, quæ abigunt, aut afferunt victorias.

HIc erat repetitus Dauidis clamor in Saülis, & Ionathæ clade, nimirum: *Quomodo ceciderunt fortes in prælio?* Quibus meritò præfixit Interlinealis illud: *A peccato.* quasi quærenti cladis causam indigitaret fuisse peccatum. Hoc enim est, quod perdit fortes, & victorias abigit. Nec miror: est enim peccatum ipsa mundi perditio, & vastatio. De vltimo mundi excidio agens Dominus. Matth. 24. ait: *Consurget gens in gentem, & regnum in regnum: & erunt pestilentia, & fames, & terræmo-* Matth. 24.
tus per loca: Et tunc veniet consummatio. Itaque inter bellorum, & pestilentiarum calamitates dicitur ventura mundi extrema consummatio, & perditio. Et quomodo veniet ista mundi consummatio? An per bella, vel fames, vel pestilentias? Nónne in bello, & fame, & pestilentia satis intelligitur mundi perditio, & consummatio? Minimè: aliud est enim iis omnibus lethalius; omnium, peccatum, quod meritò consummatio, & perditio mundi vocatur. Quò spectans D. Hippolytus Mart. lib. Hippol.
de consum. sæculi, ait: *Explicabo vobis hodierno die omnis horroris, terrorisque plenam narrationem, nempe, de consummatione, id est, totius mundi seductione, quam patietur ab hoste, & Diabolo.* Non nouit bonus Pater aliam consummationem, nisi quæ seductio est per peccatum; nec putat valere hostem ad perdendum, nisi cùm simul Diabolus adest seducens homines, & in peccatum trahens. Totum enim, siue cladium, siue victoriarum punctum ab intima hominum conscientia petendum est. Vt dicat Propheta, 2. Paral. 16 Regi Asa quærenti ab Ethiopi- 2. Par. 16.
cis auxilium: *Oculi Domini contemplantur vniuersam terram; & præbent fortitudinem his, qui corde perfecto credunt in eum.* Ad quæ dicebat Nazarius in Paneg. Constantini, vbi Nazar.
ipsum Constantinum de munitissimo, & validissimo hoste depingit triumphantem; *Tantum etiam inter arma, bona conscientia sibi vendicat, vt etiam cœperit non valoris magis, sed integritatis esse victoria. Spectat enim nos ex alto rerum arbiter Deus, &c.* Et quidem, vbi oculi Dei super nos sunt, conscientia debet esse, quæ sibi aut victoriam trahat, aut cladem: ab oculis enim diuinis fortitudo in bonos venit, & fugit malos. Vt dicat Concilium Pistense, cap. 1. *Hæc omnia mala vidimus, & audiuimus, sensimus, & dolemus: quia iam hostes irruerunt, defen-* Conc. Pist.
sores nostri parati sunt; sed ad præparata non conualuerunt, quia illum Sanctum Spiritum, quem accepimus, contristatum malignis operibus nostris à nobis effugauimus: Spiritum scilicet, consilij, & fortitudinis; quem quia ita, vt nobis necessum fuerat, non habemus, ideò contra inimicos nostros stare viriliter, & vincere fortiter non valemus. Cum diuino Spiritu fugatur etiam Spiritus consilij, & fortitudinis, & inde necessum est, vt fugentur victoriæ, & clades accersantur. Vide infrà, cap. 17. § 5.

§. XXVI.

Rarum, & mirandum, quòd amicitiæ amor in aulis inueniatur.

HOc rarum in Ionatha extollit Dauid, quòd integerrimi, syncerissimique amoris iura seruauerit; quippe ait: *Doleo super te, frater mi Ionatha, decore nimis, amabilis super amorem mulierum.* Ex Hebræo legit Caiet.

Fait

Fuit mirabilis amor tuus mihi pra amore mulierum. Et certè qui nec Principes, nec mulieres amant, id valdè mirandum est, quòd nouerint aliquem verum syncerè amare. Ex quo maximè extollebat suum Traianum Plinius in Paneg. Plin.
latus: *Iam in privatorum amicitiis exoleuerat pretium mortalium bonum, amicitia, cuius in locum migrauerant assentationes, blanditia, & peior odio, amoris simulatio. Etenim in Principum domo nomen tantùm amicitia, inane, scilicet, irrisúmque manebat. Tu hanc pulsam, & errantem reduxisti. Habes amicos, quia ipse amicus es. Diligeris, cùm diligeris: & in eo, quod vtrinque honestum est, tota tua gloria est, qui superior factus descendis in omnia familiaritatis officia, & in amicum ex Imperatore summitteris. Imò tunc magis Imperator, cùm amicum ex Imperatore agis.* Sic Princeps extollebatur, qui nouerat syncere amicum agere, & verum amatorem bonorum se ostendere. Qui enim potentiæ fastu pene omnes fastidiunt, vniuersos contemnunt, omnem familiaritatem habent suspectam, adeò vt miraculum sit, quòd amoris iura obseruent, quando magis optant dare iura vniuersis. Ea qua etiam Theodosium commendabat Pacatus in eius Paneg. aiens: *Ecquis Imperatorum vnquam putauit amicitia cultum in regia laude ponendum? Humilis hac virtus, dubiámque virtus iudicabatur, nec Palatio digna, sed periculis habebatur. Inde faciliùs inueneris, qui pecuniam in arario, quàm qui ex animo fidem promptam reperirent. Optimus ille dicebat, non etiam diligebat; prodesse nouerat, amare nesciebat. Tu amicitiam, nomen antè priuatum, non solùm intra aulam vocasti; sed indutam purpura, auro, gemmisque redimitam, solio recepisti; vtique non verbis asseruisti, Principis mentem tantò in suos benigniorem esse debere, quantò sit fortuna prastantior.* Hæc sufficiant pro Principibus, qui nouerunt amicos amare. Pacat.

CAPVT XVI.

Dauid in Hebron.

Textus Historiæ.

Davio itaque tunc temporis diuino certificatus oraculo, regressus est in ciuitatem Hebron, quæ in Iudæ Tribus sorte præcipua erat. Ibique congregati proceres ex Tribu Iuda, illi regnum deferunt, & vnctum olim à Samuele nunc lætissimis calculis proclamat Regem. Interea fama sepulti Saulis à viris Iabes-Galaad ad Dauidem peruenerat; qui nihil priùs egit, quam tantæ misericordiæ opus commendare, & eius authoribus multa precari bona ex Deo. Itaque Dauid legatos misit Iabenitis renunciaturos, quàm affectus sit erga illos ob sepulturam Sauli præstitam; quibus etsi proprius Dominus, & Rex deficeret, tamen ipse recenter à Tribu Iuda Rex factus eos suscepturus & protecturus erat. Dum hæc apud Hebron agebantur, Abner Princeps militiæ Saulis, eius filium Isboseth per castra circunduxit, & super Israel regnare fecit. Sic Dauid in Iuda, & Isboseth in Israele toto regnauerunt biennio, nulla inter duos Reges discordia crescente; donec Ioab, & Abner, duo militiæ Principes, alter Dauid, alter Isboseth, quasi per ludum belligerare cœperunt. Quod, triumphante Ioab, Abneri militibus non paruam fecit cladem, maiorémque faceret, nisi Abneri precibus Ioab acquiesceret.

PARS MORALIS circa Textus Literam.

Votivum illum, & ertonem Dauidem iam videmus in regno: sic, Deo obstetricante, afflictis, & calamitosis hominibus parturiuntur regna cælestia.

2. Reg. 2. Igitur post hæc consuluit Dauid Dominum dicens: Num ascendam in vnam de ciuitatibus Iuda? Et dixit Dominus ad eum: Ascende. Dixítque Dauid: Quò ascendam? Et respondit ei: In Hebron. Ascendit ergo Dauid & duæ vxores eius, &c. Venerúntque viri Iuda, & vnxerunt ibi Dauid, vt regnaret supra domum Iuda.

§. I.

A Dei spiritu suauitas, & mansuetudo in tractandis negotiis venit.

Mortuo Saül, non insilit Dauid in regnum: nec arma capit, vt vel violenter thronum occupet, quem sciebat sibi deberi: sed magis ad Deum confugit; dicit namque Textus: *Post hac consuluit Dauid Dominum dicens: Num,* &c. si quando sciebat voluntatem Domini: nimirum, quòd post Saülem regnaret; cur non currit ad regnum, cur moratur magis in consulendo Deo? Cupiebat bonus regni possessionem suauiter, & mansuetè tractare; ideò confugit ad Deum, de cuius Spiritu solo venit, quòd suauiter, & mansuetè omnia tractentur. Ad hæc ait Lyra: *Licèt haberet ius in regnum, quia erat inunctus ex pracepto diuino; tamen noluit intrare possessionem absque diuino consilio, quod attingit à fine vsque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter.* Vt cupiebat, non violenter, sed [illegible] & mansuetè regno sese ingerere, sic ad Deum iuit, cuius est omnia suauiter, & mansuetè disponere: tota enim diuini regni maiestas in mansuetudine, & suauitate sedet. Exod. 12. iubebat Dominus: *Tollat vnusquisque agnum per familias. Iuxta quem ritum tolletis & hædum.* Sic leguntur: *Ab agnis, & hædis accipietis illum.* Quibus apertè constat ostendi Iesum Filium Dei, in quo & species hœdi, & mansuetudo, suauitásque agni dicitur esse. Et in quo hœdus fuit Iesus, & in quo agnus? Pulchrè in rem præsentem ait D. Zeno serm. 9. in Exod. *Agnum Iudai perdiderunt, quem Scriptura designabat ex ouibus, & hædis vtique propter peccatricis indumentum carnis; ex ouibus propter spiritum maiestatis.* Expende illud: *Ex ouibus propter spiritum maiestatis.* quasi totus spiritus maiestatis ea Deo in suauitate, & mansuetudine agnina fundetur. Quò spectans Concilium Tolet. VIII. c. 1. aiebat: *Habeant deinceps iure conditi Reges in regendo corda allecta, in operando facta modesta, in decernando iudicia recta, in parcendo pectora prompta: & tantò gloriam regni consolidentur* [illegible]*, quantò iura regiminis, & mansuetudine conseruauerint & aquitate direxerint.* Expende illud, *mansuetudine conseruauerint.* mansuetudo enim, & suauitas [illegible] virtus, in qua Deus ponit maiestatem [illegible] Prouerb. 8. dicebat: *Per me Reges regnant,* &c. & Oseæ cap. 8. ait: *Ipsi regnauerunt, & non ex me.* In primo dicit [illegible] per [illegible] regnare Reges: in secundo [illegible] aliquos per [illegible] non regnare. Ex quo ergo cognoscetur, qui per Deum regnant? Ait Concilium Parisiense lib. 2. [illegible] *& misericorditer regnant, sine dubio per Deum regnant.* Hoc sit clarissimum signum regnantis per Deum; nimirum, si piè, & misericorditer omnia guberne[illegible] suauitate enim, & clementia elucet maiestas regnantis Dei.

Lyra. Exod. 12. Zeno. Conc. Tol. Prouerb. 8. Conc. Pa. 2.

§. II.

Nullus adeò sapiens, & iustus homo, qui, saltem in affectu, Regibus morem non gerat.

In confesso est apud omnes Expositores Abulen. Carth. Salian. quòd Dauid consuluerit Dominum, mediante Sacerdote Abiathare, vel alio Propheta. Cur ergo in Textu solùm dicitur: *Consuluit Dauid Dominum?* Cur non magis explicat id, quod factum est, nimirum, quòd consuluerit Sacerdotem, aut Prophetam? Cauit Textus in hac consultatione hominem meminisse, ne suspecta redderetur, quando vix potest inueniri homo adeò sapiens, aut iustus, qui in consultatione saltem non rapiatur Principis affe-

ctu Fallar, si quis Regum maioris momenti habuit consultationem, quam Herodes. Is, vt vidit Magos interrogare de Regis Israelis natiuitatis loco, vehementer turbatus est. Quid tunc? Matth. 2. *Congregans omnes Principes Sacerdotum, & Scribas populi, sciscitabatur ab eis, vbi Christus nasceretur. At illi dixerunt ei: In Bethlehem Iudæ: sic enim scriptum est per Prophetam: Et tu Bethlehem,* &c. Congregantur apud Herodem, & doctissimi, & eruditissimi Ierosolymitani Sacerdotes, & Scribæ, vt locum ostendant, vbi oriturus erat expectatissimus illorum Rex. Et hi omnes congregati in vnum, euolutis sapienter Scripturis, apertissimè explicant, quid inueniatur de tanti Regis nascituri loco. Sed illud mirandum, quòd locum ostendentes Ierosolymæ proximum, nimirum, Bethlehem; & habentes præ oculis miraculum stellæ Magos deducentis, nec mittunt, nec vadunt requirere, an natus fuerit expectatissimus ille Dominus. Cur ad tam clarum signum nati Regis adeò sperati non magis euolant ad notum locum? Cur qui de loco consulunt, non magis agunt de festinato accessu ad locum? Rapuit homines, etsi sapientissimos, Regis affectus; & quamuis veritatem de loco respondeant, tamen in affectu Regi gerunt morem, minimè credentes Messiæ ortum. Proh hominum miseram conditionem! Non sic apud illos valuit sapientia ad quærendum Dominum, vt Regis respectus valuit ad contemnendum. Accipite D. Leonem serm. 2. de Epiphan. *Locum natiuitatis de Scripturarum testimoniis demonstratis; præsentiam temporis de stella, & terræ attestatione cognoscitis: & tamen vbi ad persequendum animum Herodis exarsit, ibi ad non credendum vester sensus obdurauit. Felicior ergo ignorantia infantium, quos persecutor occidit, quam vestra scientia, quos in sua perturbatione consuluit.* Expende pulchra illa: *Vbi ad persequendum animus Herodis exarsit, ibi ad non credendum vester sensus obdurauit.* Sapientissimi licèt, & pleni eruditione Scripturarum, inter euidentia signa nati Christi, dum explicant locum, toti sapiuntur Regis Herodis malignitate, & illi in prauo affectu erga Christum assimilantur. Hæccine est sapientia eorum, qui à Regibus consuluntur? Felicior sanè est ignorantia infantium, quàm sapientia istorum consiliariorum: infantes enim possunt pro Christo pati; sapientes isti vix possunt non contemnere Christum, vt Regi placeant.

Matth. 2.

Leo.

§. III.

Regnandi, dominandive ambitio, nec fratribus parcit.

CONsuluit Dauid Deum, vt sciret, si tutè posset ad Tribum Iuda accedere: ait enim Textus: *Consuluit Dauid Dominum dicens: Num ascendam in vnam de ciuitatibus Iuda?* Et mirabar, quòd Dauid iam proximè regnaturus ex diuina electione super omnem Israel, sic dubitaret ad Tribum Iuda accedere, quorum ipse frater, & contribulis erat. Quando Tribus Iuda propria ipsius Tribus erat, quid necessum est consulere de accessu ad illam? Ad quos certiùs, & securiùs accedere posset Dauid, quam ad fratres suos, vt illis auxiliantibus ad regnum accederet? Cur ergo dubitat, & consulit in re adeò manifesta, & aperta? Sapientissimè Dauid dubitat ad fratres accedere in re obtinendi regnum: ambitio enim regni, nec fratribus parcit. Nota est historia illorum fratrum, qui Romæ dederunt fundamenta, quorum vnus ab alio interemptus est, de quibus sapientissimè ait D. Cyprian. lib. de idololatriæ vanit. *Romanos geminos vnum non capit regnum, quos vnum vterus cepit hospitium.* Qui in vno vtero simul potuerunt esse, nec alter alterum eiecit, vbi illis ad regnum via patuit, nec fratri frater pepercit; sed illum è viuis abire coëgit. Crede mihi, nec in fratre fidum auxilium habebis ad dominatum tenendum. Mater filiorum Zebedæi, Matth. 20. vbi aliqualem notitiam Christiani regni accepit, ex filiorum instigatione ad Iesum Dominum accessit, & ait: *Dic, vt sedeant hi duo filij mei, vnus ad dexteram tuam, & vnus ad sinistram in regno tuo.* Hæc dicebat mater; & magis per os matris, filij eadem dicebant. Et mirabar, quòd cùm hæc à fratribus dicerentur, vni soli dextera; & alteri sinistra peteretur. Et cur non magis dextera pro ambobus petitur? Vt in sinistra Dei, perditorum locus erat; sic cuilibet fratrum dominandi locum sibi cupiebat, vt in eo nec fratrem admitteret, sed magis vellet eum perdere. Quod notauit Petrus Damianus serm. 2. de Sancto Ioanne Euangel. ait: *Pensemus, fratres, quantùm ab eo, qui nunc est, homo iste Ioannes tunc differebat; quando, matre interueniente, rogabat, vt ipsum cum fratre Dominus alterum à dextris, alterum consederet sedere à sinistris. Nam, quantùm ad verba, hoc petere visum est, vt vnum ex eis Dominus cum à dextera eligeret, alterum à sinistris cum peccatoribus exprobaret.* Eò tendebant ambitiosorum, atque imprudentium fratrum verba, vt alter dominaretur, alter perderetur. Neuter enim in regno obtinendo parcebat fratri. Nolo in præsenti dissimulare duorum fratrum Coruis, & Orsua bella pro imperio rapido, de quibus pulchrè canit Silius Italicus:

Cypr.

Matth. 20.

Damian.

Sil. Ital.

Patriúmque petebant
Orbati solium lucis discrimine fratres.
Contuderêre animu, quantis confligere par est,
Quos regno furor exagitat: multóque cruore
Exsaturata simul portantes corda sub vmbras,
Occubuêre pari nisu. per pectora adactus
Intima descendit mucro. superaddita sanis
Vltima vulneribus verba, & tenuiata voluens
Dirus in inuitas effugit spiritus auras.
Nec Manes pacem passi, nec corpora iuncta.
Vnanim caperet flamma rogus: impetu ignis
Dissiluit, cinerésque simul satiasse negarunt.

Quid pulchrius? Ita est furor regni adipiscendi, etiam ex Fratre.

§. IV.

Natalium nobilitas maximè conducit ad Præfecturas.

ET Dauid amat ad Tribum Iuda ire, vt primum ad regnum gradum eunde faciat; & Deus in eo Dauid votis annuit: *Consuluit Dauid Dominum dicens: Num ascendam in vnam de ciuitatibus Iuda? Et dixit Dominus ad eum: Ascende,* &c. Et meritò: vt Tribus Iuda erat iam tunc præstantior, & nobilior cæteris, adeò, vt in omni computatione, & censu primas ferret; sic studuit Dauid inde censeri, & dignosci, reputans, quantùm nobilitas natalium conducat ad Regnum, & Præfecturas tenendas. Vnde Concilium Tolet. VI c. 4. sic cauebat: *Quoniam inconsiderato quadam mentes se minimè sapientes, quos nec origo ornat, nec virtus decorat, passim putant, licenterque, ad regiæ maiestatis peruenire fastigia; huius rei causa, nostra omnium cum inuocatione diuina proferimus sententia, vt si quis talia meditatus fuerit, quem nec electio hominum prosicit, nec Gothicæ gentis nobilitas ad hunc honoris apicem trahit, sit consortio Catholicorum priuatus, & diuino anathemate condemnatus.* Sic patres existimabant ad regnum conducere nobilitatem natalium. Necnon & Concil. Tolet. VI. n. 17. sic cauet: *Rege verò defuncto, nullus tyrannica præsumptione regnum assumat: nullus sub religionis habitu detonsus, aut turpiter decaluatus, aut seruilem originem trahens, vel extraneæ gentis homo, nisi genere, & moribus dignus promoueatur ad apicem regni. Temerator autem huius præceptionis sanctissimæ feriatur perpetuo anathemate.* Expende illud: *Aut seruilem originem trahens.* Nunquam enim seruilis conditio non infausta in Rege. Ideò Deus iratus Salomoni, 3. Reg. 11. dicebat: *Scindam regnum tuum, & dabo illud seruo tuo.* Circa quæ ait Hugo Victor. lib. 4. Institut. *Deus scidit regnum eius in manu filij eius, & dedit seruo suo Hieroboam, vt præuaricatio surgeret in Israel.* Ecce tibi regnum seruo Salomonis dabatur, vt inde permitteretur præuaricatio surgere; conditio enim seruilis in Principe ad præuaricationes causandas conducit: nobilitas autem magis regnum firmat. De quo plura diximus 1. tom. in Euang. lib. 1. cap. 7. §. 44. & tom. 3. lib. 6. cap. 2. § 11 & tom. 1. de Christo figur. lib. 1. cap. 1. §. 2.

Conc. Tol.

Conc. Tol.

3. Reg. 11.

Hug. Vict.

2. *Reg.* 2. Et nunciatum est Dauid, quòd viri Iabes Galaad sepelissent Saül. Misit ergo Dauid nuncios ad viros Iabes Galaad, dixitque ad eos; Benedicti vos Domino;

Domino, qui fecistis misericordiam hanc cum domino vestro Saül, & sepelistis eum. Et nunc retribuet vobis Dominus misericordiam, & veritatem: sed & ego reddam gratiam, &c.

§. V.

Magna laus Principis est, quem non offendit fides seruata vel inimico.

BEnedicit Dauid illis, qui sepelierunt Saülem, dicens: *Benedicti vos Domino, qui fecistis misericordiam hanc cum domino vestro Saül*, &c. Quanta hæc laus Dauidis? Sanè hinc maximè commendari debet Princeps, quòd ei non ingrata sit; sed placida fides, & misericordia homini sibi infenso exhibita. Quò spectans Sidon. Apoll. lib. 1. epist. 7. aiebat: *Angit me casus Aruandi; nec dissimulo, quin angar. Nanque hic quoque cumulus accedit laudibus Imperatoris, quòd amare palàm licet & capite damnatos. Amicus homini fui*, &c. Fuerat Sidonius amicus cuiusdam Aruandi, qui in maximum Imperatoris odium deueniens, damnatus capite fuerat. In tanto amici malo, & Imperatoris odio, non dubitat Sidonius suam fidem præstare amico: inde enim maximè augeri Imperatoris laudes credebat, quòd & liceret palam etiam odiosis sibi hominibus præstari fidem. Qua laude deliniebat Herodes Cæsarem, cùm apud illum non metuit confiteri se amicitiæ leges seruasse cum Antonio, & Cæsaris hoste, & iam à Cæsare occiso. Quippe ait apud Egesip. lib. 1. cap. 33. *Ego, Auguste, fateor me fidelem fuisse Antonio socium, vtpote qui ab eo regnum acceperim, cui me debitorem adhuc non abnuo; idque armis probassem, si Cleopatra non inuidisset, & Arabes non impediuissent. Ingratum me tamen non sensit Antonius, quòd & adiumenta exercitus, & frumenti innumerabiles copias absens miserim. Vide, quòd nihil subtrahebam. Plus metuo apud te ingratus in hostem suum, quàm in te hostis videri. Iudicium, mihi suum grauius, quàm bellum est, apud quem non virtutum merita, sed vitia periclitantur. Vnde ego apud te malo de fide, quàm de perfidia causas dicere. Vide, Cæsar, quòd integrum Antonium non deseruerim, victum non refugi*. &c. Ex quo pulchriùs Cæsarem commendaret, imò extolleret, quàm dum ostendit, apud illum solita hosti debita officia non posse non gratissima esse? Hanc etiam gloriam sibi ambiebat Theodoricus Rex, cùm aduersario suo Odouacri fidem seruatam à Liberio commendat: ait enim Cassiod. 2. var. 16. *Retinetis, Patres conscripti, Patricium Liberium, & in aduersitate nostra fuisse laudabilem, qui sic Odoacrii integerrimis patebat obsequiis, vt nostra post fuerit electione dignissimus, contra quos multa fecisse videbatur inimicus:: Vnde sic factum est, vt et libenter daremus præmium, qui nostrum fideliter iuuit inimicum*. Sic ibi.

Sidon.

Egesip.

Theodor.

§. VI.

Diuina prosapia est, honorem impertiri defunctis.

ECce tibi benedictionem à Dauide in Iabenitas profectam: *Benedicti vos Domino, qui fecistis misericordiam hanc cum domino vestro Saül, & sepelistis eum*. Sed & Iesus, filius Dauid, Matth. 25. dum in regni sui gloria apparebit, dicet illis, qui erunt à dextris eius: *Venite, Benedicti patris mei::: Esuriui enim, & dedistis mihi manducare: sitiui, & dedistis mihi bibere: hospes eram, & collegistis me, nudus, & operuistis me: infirmus, & visitastis me: in carcere eram, & venistis ad me*. Inter tot misericordiæ opera non meminit sepulcralem honorem sibi exhibitum. Et cur etiam non ait: Mortuus fui, & sepelistis me? Cur prorsus omittit misericordiam sepulturæ? An putauit hanc benedictione indignam? Absit: sed, quod à patre Dauide vidit benedici in Iabenitis, satis ibi ostendit à se benedictum: necessum enim erat, vt inter talem filium, & patrem crederentur eædem inueniri virtutes erga defunctos. Quò referò illud Ioann. 19. *Stabant autem iuxta Crucem Iesu, Mater eius, & soror Matris eius*, &c. Ex quibus verbis licet dubitari, quousque Mater Iesu remansit iuxta Crucem: an abierit cum defuncti Filij diuinissimo cadauere vsque ad sepulcrum. Et dato, quòd abierit à Cruce ad sepulcrum cum cadauere Filij, cur id non exprimit

Matth. 25.

Ioan. 19.

Euangelista? Cur, qui tantus est in exprimenda Matris assistentia Crucifixo; non exprimit eius etiam assistentiam defuncto, & sepulto? De assistentia Mariæ defuncto, & sepulto Filio satis credebatur dictum Ioann. 11. vbi Iesus ostenditur Lazaro defuncto, & sepulto astitisse: non potuit enim, dum occasio venit, similis virtus Filij in Matre non inueniri. Ait Metaphrastes die 5. Augusti: *Dicunt hi, qui de his rebus tractarunt, Mariam ab initio vsque ad finem se fortiter, atque constanter gessisse: factis etiam ostendens se esse Matrem, & Matrem omnino illius, qui amico mortuo ostendit amorem*. Expende illa: *Matrem omninò illius, qui amico mortuo ostendit amorem*. quando enim Filius Mariæ, Iesus, dicitur Lazaro defuncto & sepulto adstitisse, nullo modo credendum est Mariæ hanc misericordiam erga defunctum defuisse: est enim gentilitij diuini hæc virtus.

Ioann. 11.

Metaphr.

§. VII.

Singulari præstantia fulget misericordia in defunctos.

AIebat Dauid ad Iabenitas: *Benedicti vos Domino, qui fecistis misericordiam hanc cum domino vestro Saul, & sepelistis eum*. Verùm Iesus, Matth. 25. suis benedicens, pro pane, & potu, & veste accepta, & pro hospitio, & visitatione in infirmitate, & carcere, multa dicit: pro honore autem sepulturæ accepto, nec verbum facit. Sed vt in saturatis saturabatur, & in nudis vestiebatur, & in infirmis visitabatur, &c. nónne & in mortuis sepeliebatur, honorabatur? Cur ergo non, sicut Dauid, ad benedictionem vocabat etiam eos, qui honorem præbuerant sepulturæ defunctis? Cur in hoc tantus Filius Dauidem patrem non æmulabatur? Dauid hanc misericordiam solam ad benedictionem vocat: & dum de illa singulariter agit, eam pro dignitate extollit. Iesus autem acturus de aliis lex misericordiæ operibus, meritò præterit hanc erga defunctos misericordiam, fortasse cauens illam cæteris coæquare, vt quæ videretur esse singularis præstantiæ. De Tobia dicitur c. 1. *De facultatibus suis esurientes alebat, nudisque vestimenta præbebat; & mortuis, atque occisis sepulturam sollicitus exhibebat*, &c. Sed cap. 12. recensens Angelus opera Tobiæ, quibus Deo placuit, ait: *Quando orabas cum lacrymis, & sepeliebas mortuos, & relinquebas prandium tuum, & mortuos abscondebas per diem in domo tua, & nocte sepeliebas, ego obtuli orationem tuam Domino. Et quia acceptus eras Deo*, &c. Expende modò, vt cap. primo dicitur Tobias, & famelicos cibasse, & vestiisse nudos, & mortuos sepeliuisse: in duodecimo autem Angelus nihil de cibo dato, nec de veste loquitur; sed totus est in misericordia eius erga defunctos explicanda. Et cur dissimulat misericordiam circa victum, & vestitum exhibitum pauperi viuo, & totus est in misericordia circa defunctos explicanda? An quia hæc præ illis aliquid habet præstantiæ? Accipite D. Ambros. lib. de Tob. cap. 1. fantem: *Hoc illi quotidianum opus, & magnum quidem. Nam, si viuentes operire nudos lex præcipit, quantò magis debemus operire defunctos? Si viantes ad longiora in domum deducere solemus; quantò magis in illam terram profectos, vnde iam non reuertuntur? Nihil hoc officio præstantius, ei conferre, qui tibi iam non possit reddere; vindicare à bestiis consortem naturæ*. Expende illa: *Nihil hoc officio præstantius*, &c. quippe è misericordiis viuenti exhibitis, habet hanc singularem præstantiam misericordia collata defunctis, quòd ei tribuatur, qui nequeat retribuere. Ex quo maximè se extollit hæc virtus.

Tob. 1.

Ibid. 12.

Ambr.

§. VIII.

Misericordia in defunctos trahit præsentissimam retributionem ex Deo.

MEritò dicebat Dauid Iabenitis: *Et nunc retribuet vobis Dominus misericordiam*, &c. Expende illud: *Et nunc*. præsentissima enim fit retributio his, qui misericordes sunt erga defunctos. Matth. 27. dum Iesus sepelitur, dicit: *Erat autem ibi Maria Magdalene, & altera Maria, sedentes contra sepulcrum*, & statim cap. 28. ait: *Vespere autem Sabbathi, quæ lucescit in prima Sabbathi, venit Maria Magdalene, & altera Maria videre sepulcrum. Et ecce terræmotus factus est magnus. Angelus enim*, &c. Misericordes fœminæ totæ erant in sepulcro

Matth. 27.

Domini

Domini honorando, diuinóque Iesu cadauere inungendo: & quid inde? Sanè Angelos inueniunt, à quibus primæ doceantur resurrectionem Christi; imò ipsum inueniunt Christum redíuiuum. Vbi enim, vt notat Salmeron, cogitabant de reditu ad vngendum Christum sepultum, ideò ipsæ primùm videre meruerunt Iesum suscitatum. Quò spectans D. Alcimus in Carm. ad sororem fatur:

Interea sanctæ matres, Christíque secutæ
Decreuunt, quanquam trepidæ, persistere; cùm iam
Alcim. *Discipuli, Christo fugissent antè relicto.*
Vt quæ erga viuum fuerat pia cura, sepulto
Seruarent, & iustos defuncto soluant honores.
Ergo fragrantes componunt electa sacco,
Albáque salutiferum, quæ sorment lintea corpus.
Vnctura accedunt Domini pia membra sepulti,
Pro quâ respondens confestim gratia facta est,
Angelicos cernunt humana vt lumina vultus,
Atque resurgentis prima dant nuncia Christi.

Expende illa: *Pro quâ respondens confestim gratia facta est,* &c. non dilata fuit remuneratio tantæ pietatis: sed, vt ipsæ sepulti honorem tractant; sic illis statim Angeli accurrunt, & resurrectionis Dominicæ nuncio gaudere iubent. Nec aliter accidit Tobiæ cap. 12. cui dicit Angelus: *Quando orabas cum lacryma, & sepeliebas mortuos, & derelinquebas prandium tuum, & mortuos abscondebas per diem in domo tua, & nocte sepeliebas eos, ego obtuli orationem tuam Domino.:: Et nunc misit me Dominus, vt curarem te, & Saram vxorem filij tui à Dæmonio liberarem.* Expende illud: *Et nunc.* quippe defunctis honorem impendenti quamprimùm adsunt Angeli, qui eorum procurent incolumitatem, & salutem. Circa quæ verba ait D. August. serm. 226. de Temp. Angeli nomine: *Nescitis, cuius mercenarij opus fueris meruistis. Defunctos captiuitatis sepelire non timuisti, Tobia: ascenderunt ad Dominum opera tua, quia relicto prandio reddidisti mortuum sepulturæ. Ego Domino medullata tuula sacrificia pro venerabili sepultura: ego directus sum operarius fieri cælestis. Quid meruisti, pater Tobias, filiúsque Tobias? Mercenarium habere cælestem, & tanquàm operarium locare terrestrem.* Sanè Lazarum, multis paupertatis meritis diuitem, in vitæ fine Angeli suscipiunt, & ad sinum Abrahæ deducunt: Tobiæ autem non solùm in fine, sed in ipsa vita Angeli accurrunt, seruiunt; nec detrectant inter mercenarios numerari, dummodo faueant ei, qui defunctis parabat sepulturam.

Tobia 12.

August.

§. IX.

Inde maximè commendabilis, & conspicabilis regius splendor, si infensis sibi faueas.

ET simul Dauid suspicit misericordiam impensam Saüli defuncto, & se iam Regem ostendit: sic enim labentis: *Confortentur manus vestra, & estote filij fortitudinis. licèt enim mortuus sit dominus vester Saul, tamen me vnxit domus Iuda in Regem sibi.* Et crede mihi: nunquam opportuniùs se Regem vnctum ostendit Dauid, quàm vbi eam amicè excipit eos, qui misericordiam impenderant aduersario suo Saüli: ex lenitate enim in hostes maximè apparet in animo regalis vnctio. Iesus meus, Ioann. 20. post gloriam resurrectionis dicit Thomæ: *Affer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in latus meum: & noli esse incredulus, sed fidelis. Respondit Thomas, & dixit ei: Dominus meus, & Deus meus.* Et vnde modò claruit, quòd Iesus Dominus esset? Quid ostensio vulnerum cum regno? In ostensione illa vulnerum patebat lenitas Iesu in rebellem, & incredulum hominem, ex qua apertissimè regia eius vnctio monstrabatur: ait enim Sedulius lib. 5. Pasc. cap. 23. *Tactu vulnerum patitur se probari, magis hinc agnitus, quòd ipse est Christus, qui dubitantis animam placida fouit lenitate susceptam.* Expende illa: *Magis hinc agnitus, quòd ipse est Christus.* Tunc magis regalis vnctio in Iesu apparuit, cùm leniter, & amicè tractabat eum, qui sua offendebat incredulitate. Sic semper lenitas in aduersantes commendabilem, & conspicuum facit regium animum. Latro clamabat Luc. 23. *Memento mei, cùm veneris in Regnum tuum.* Qui paulò antea etiam blasphemauerat in Iesum, vt apud Matthæum notant Expositores, vnde sperat, quòd Iesus faueat blasphematori suo? Ostendunt illa: *Dum veneris in regnum tuum.* Ex noto sibi regio Iesu animo, beneuolentiam etiam in hostem sperat. Ait D. Cyril. Ierosol. in Cat. Græca, ex catechesi 13. *Non dico aliter, vt mei memineris, quàm cùm veneris in regnum tuum. O lumen perpetuum illuminans obscuratos! ideò & sæpè audis: Confide. Non, quòd opera tua digna sint confidentia: sed, quia Rex adest, qui gratiam confert.* Vbi Rex adest, vel blasphemi hostes gratiam sperant: inde enim animus patet regius, quòd vel hostibus gratiam referat. Nunciata Saülis morte, 2. Reg. 1. *Planxit Dauid planctum huiuscemodi super Saul.* Ex quo ait Hugo Victor. lib. 4. Instit. *Cadit in Gelboë Saül, & Ionathas: sed Dauid dilectionis memor planctum leuauit. Proptereà exaltatus est, & magnificatus valdè, & nominatus in vniuersa terra. Subiecit hostes in fortitudine, & mensus est terram inimicorum suorum. In diebus eius exaltatum est regnum Israel: & ipse magnificauit gloriam, & addidit, vt ampliaret cultum sanctitatis.* Et cur de dilectione ostensa aduersariis non crescat regnum, & ostendatur gloria maiestatis? Aiebat Ioseph Genes. 37. *Vidi per somnium quasi Solem, & Lunam, & stellas vndecim adorare me::: inuidebant ei igitur fratres sui.* Et quid odium, & inuidia fratrum ad adorationem? Si adorandus erat à fratribus Ioseph, cur, Domine, permittis, vt eum oderint fratres? An odium istud poterit conducere ad adorationem præstandam? Equidem: vbi enim Ioseph habuit odiosos, & aduersantes fratres, quibus faueret, habuit, vnde citiùs ab illis posset adorari. Ait de illo Theodor. serm. 8. de Prouid. *Non Ægyptiorum modò, sed & fratrum auctor fit, qui ipsum aliis deuendendum propinauerant. Verè itaque illum adorant,* &c. Ecce tibi, cùm aduersantes sibi fratres saturat, tunc illum supplices adorant; tunc eius gloria, & maiestas claret. Huc trahe dicta suprà, cap. 11. §. 16.

Ioan. 20.

Sedul.

Luc. 23.

Cyril. Ier.

2. Reg. 1.

Hug. Vict.

Gen. 37.

Theod.

2. Reg. 2. Abner autem, filius Ner, Princeps exercitus Saül, tulit Isboseth, filium Saül; & circunduxit eum per castra, Regémque constituit super Galaad, & super Gessuri, & super Iezraël, & super Ephraim, & super Benjamin, & super Israel vniuersum. Quadraginta annorum erat Isboseth, filius Saül, cùm regnare cœpisset super Israel, & duobus annis regnauit: sola autem domus Iuda sequebatur Dauid.

§. X.

Principatus splendorem non detrectat Deus vel abiectissimis communicare.

STrenui, & regales Saülis filij permittuntur cadere in certamine; vnus Isboseth, & infirmus, & minimè ingenuus, vt ex multis notat Saluianus, è periculo euadit, ad quem procurante Abnero regnum deuoluatur: ait enim Textus: *Abner autem, filius Ner, tulit Isboseth, filium Saul, & circunduxit eum per castra, Regemque constituit.* Sic Deus curat terrenos principatus, vt minimè detrectet, quòd sæpe ad abiectissimos, & illiberalissimos deuoluantur. Aiebat Dan. cap. 4. *In sententia vigilum decretum est, & sermo Sanctorum & petitio: donec cognoscant viuentes, quoniam dominatur excelsus in regno hominum; & cuicunque voluerit dabit illud, & humillimum hominem constituet super eum.* Expende illa verba: *Humillimum hominem constituet super eum.* non enim sic Deus curat regna, vt solis magnis moribus illa tradat: quin potiùs sæpè illa ad abiectissimas, & vilissimas mentes transire velit. Quò accedat superbissimus ille Caius, qui eo ipso, quòd se Imperatorem videbat, se celsioris cuiusdam naturæ supra cæteros homines esse credebat. Proh hominis stultitia vanissima! quia sæpè magnæ dignitates, & imperia in vilissimis omnium conspiciuntur, Deo sic disponente. Aiebat Genes. 1. *Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram: & præsit piscibus maris.* &c. Ecce tibi, quibus imago Dei delineatur in homine, nimirum, illis: *Et præsit.* vt dicat D. Nicen. orat. 1. ibi: *Vbi est imperandi vis, illic est imago Dei.* Quando ergo homo per imperij communionem dicitur factus ad imaginem Dei, cur similiter angelica natura non habebit in se hanc rationem imaginis diuinæ? Cur non Angelus, sed homo est factus ad imaginem Dei, quando imago Dei inuenitur in imperio? Sanè Angelis, vt potioris naturæ, dedit Deus quid superius, vt diuinæ fulgeant radiis sapientiæ; humanæ autem naturæ, vt ima erat,

Dan. 4.

Genes. 1.

Nicæn.

&

& longè inferior, dedit illi Deus sensibilium imperium, quod non detrectat Deus vel in vilissimis constituere.
Nazianz. De quo pulchrè cecinit D. Nazianzenus. Carm. 4. de mundo fatus:

Ac ratione quidem pollentem, & mente volebat
Condere naturam, qua partim sedibus altis
Degeret, & terra partim, primique referret
Luminis effigiem, sanctaq; imitamina formæ;
Sic tamen, vt supera mentes, Regisque ministra,
Vndique fulgenti radiarent lumine; contrà
Hic ima imperium, & regalia sceptra tenerent.

Quid pulchrius? Expende illa: *Hic ima imperium, & regalia sceptra tenerent.* partiturus enim Deus sua magnalia, vt creaturis communicarentur, superis mentibus dedit, quòd vndique radiarent lumine scientiæ, & sapientiæ: imis autem, & inferioribus mentibus dedit imperium, sceptráque tenere. Diuinæ equidem prouidentiæ est magnas mentes feriatas relinquere à mundiali imperio, vt sub sapientiæ radiis se exerceant; quæ autem mentes imæ sunt, regnorum administratione grauentur.
1.Cor.6. Quò spectans Paul. 1. ad Cor. 6. monebat: *Contemptibiles qui sunt in Ecclesia, illos constituite ad iudicandum.* Circa quæ D. Anselm. ait: *Qui minoris meriti sunt in Ecclesia, &*
Anselm. *nullis magnorum donorum virtutibus pollent, ipsi de terrenis negotiis iudicent, quatenus per quos magna nequeunt, minora suppleantur: & qui penetrare intima nequeunt, saltem necessaria foris operentur: vt ipsi, videlicet, dispensationibus terrenis inseruiant, quos dona spiritualia non informant.* Sic ibi.

§. XI.

Vnus est Deus, qui regna largitur.

Dicitur Abner promouisse in regnum Isboseth, Saülis filium; sed nec regalis prosapia; nec Abneris auxilium potuerunt Regem facere eum, quem Deus non faciebat: vt enim dicitur: *Abner tulit Isboseth, filium Saül; Regèmque constituit.* Sic etiam subditur: *Et duobus annis regnauit*, &c. Et planè nequit consistere regnum, nisi à
Prouer.8. Deo veniat: illud enim est verissimum, Prouerbiorum cap. 8. *Per me Reges regnant.* Nulla quippe potestas est, quæ hominem faciat regnare, nisi potestas diuina. Quò spectans Concilium Parisiense lib. 2. cap. 5. ait: *Constat ergo, quia non actu, non voto, neque brachio fortitudi-*
Conc. Paris. *nis humanæ; sed virtute, imò occulto indicio dispensationis diuinæ regnum confertur æternum. Et ideircò cuicunque ab eo committitur, ita illud secundùm eius voluntatem disponere, & gubernare procuret, quatenus cum eo, à quo illud suscepit, feliciter in perpetuum regnare valeat.* Hoc sibi persuadeant vniuersi Reges, Principésve humani, quòd regnum minimè habere possunt ab auis, nec à suffragiis, nec à fortitudine exercitus; sed à solo Deo, de cuius sola potentia venit, quod regnum terrenum huic, aut illi deferatur.
Dan 4. Quam scientiam vt haberet Nabuchodonosor, Dan 4. vidit in somniis arborem magnam, quæ regnum repræsentabat: *Et ecce vigil, & sanctus de cælo descendit: clamauit fortiter, & sic ait: Succidite arborem, & præcidite ramos eius.* Et cur cælestis vox sic arborem frangit, & eius ramos scidit in oculis Nabuchodonosor? Vt qui putabat in fortitudine sua regnare, & in fortitudine ducum suorum; videns cælitùs confringi regni arborem, & ramos,
Theod. cognosceret non ab alio, quàm à Deo regna dari. Ait Theodoret. ibi: *Docetur autem, quis ei regnum tradiderit, amittens regnum: videt enim arborem scissam, & ramos separatos; hoc est, Principes, & Præfectos.* Sanè vel excissimus, & superbissimus homo, dum regnum dissipari videt, agnoscit, non ad se delatum fuisse potentia humana; sed virtute, & iudicio diuino.

2.Reg.2. Et fuit numerus dierum, quos commoratus est Dauid, imperans in Hebron super domum Iuda, septem annorum, & sex mensium. Egressúsque est Abner, &c.

§. XII.

In solo Iesu certa, & firma, & constans salus.

Compone Dauidem, & Isboseth: vterque Rex electus fuit post Saül; Dauid ab vna sola Tribu; Isboseth à nouem Tribubus. Hunc in regno confirmabat paterna successio, & notissimus Abner militiæ Princeps: illum nec successio sanguinis, nec Abner commendabat. Quid tunc? Isboseth duobus tantùm annis dicitur regnasse, eò quòd ex tunc regnum eius decidere cœpisset: Dauid autem septem regnat annis, & inde procedit ad regni culmen. Sic dicit Textus: *Fuit numerus dierum, quos commoratus est Dauid, imperans in Hebron, super domum Iuda, septem annis*, &c. Et cur tam citò ruit Isboseth firmatus & successione sanguinis, & imperij magnitudine, & cantatissimo Duce; & sic prosperatur Dauid omnibus illis destitutus? Aiebat ipse Psalm. 39. *Statuit supra petram* Psal.39.
pedes meos. Et qualiter non præualeret, qui nitebatur in firmissima petra Iesu, cuius pater erat futurus? Crede mihi, homo: ride vniuersa alia, & pro te habere cura vnam hanc petram, Iesum, in quo est omnis bonorum firmitudo, & securitas. Quò spectat Nicolaüs I. Pontif. Nicol.I.
Max. in responsione 62. Bulgaris recèns conuersis ad fidem data: ait enim ibi: *Refertis, quod lapis inuentus sit apud vos, antequàm Christianitatem suscepissetis, de quo si quisquam ob aliquam infirmitatem quid accipit, soleat aliquoties remedium corpori suo præbere. Nos tanquàm vobis consulentibus quid de cætero sit agendum, an respuendum; respondemus, quatenus omnis eius lapidis sumptus penitùs prohibeatur, & in solo illo lapide Domino nostro Iesu Christo, quem reprobauêre ædificantes, spes tota salutis humanæ ponatur, & tanquàm à fortissimo recuperanda fortitudinis nostræ remedium expectemus*, &c. Sic bonus Pontifex vnum lapidem, Iesum, agnosci mandat, in quo salus, & fortitudo humana possit firmari. Ex quò clamat D. Petr. 1. epist. 2. *Ad quem accedentes lapidem viuum, ab* 1.Petr.2.
hominibus quidem reprobatum, à Deo autem electum, & honorificatum; & ipsi tanquàm lapides viui superædificamini, domus spiritualis: : : Propter quod continet Scriptura: Ecce pono in Sion lapidem summum angularem, electum, pretiosum: & qui crediderit in eum, non confundetur. Tota nostra felicitas consistit, si hoc in lapide nitamur: qui enim ab illo deficit, nihil præter ruinas valet meditari. Vt dicat D. Augustin. August.
Concione contra Iudæos, Pag. &c. *Nec mirum, si has ruinas quotidie fabricatis, qui petram integram, Christum, in fundamento habere noluistis, quæ à vero errore separat veritatis filios, quos sic fouit, vt nutriat; non sic vt tu, blandiendo decipit, vt occidat.* Planè de tantæ petræ fundamento habent, vnde crescant, & firmentur ædificia humana.

CAPVT XVII.

Dauidis fœdus cum Abner.

Textus Historia.

NVNQVAM non Hebron auspicata Dauidi extitit, ibi primò regni clauum accepit in propria Tribu: ibi filiis auctus est, quos charissimæ coniuges pepererunt. Nec tamen à negotiis bellicis vacuus erat: confligebant enim inter se ex parte Dauidis, & ex parte Isboseth non parui, nec ignobiles exercitus. Intereà militiæ Princeps, Abner, concubinam Saülis Respham sibi accipiens, ægerrimè tulit, ob eam audaciam reprehendi à Rege, cui ipse & incolumitatem, & regnum dederat. Eóque indignationis peruenit, vt statim ad Dauidem contenderet, ac illi vniuersi Israëlis sceptrum offerret. Excepit hominem Dauid conuiuio regio, initóque fœdere illum ad sua deduxit, sperans lætus tantæ oblationis euentum. Intereà Ioab, spoliis prædonum plenus, Dauidis aulam terebat, & Regis in Abnerem officia veritus, dum multis eum Regi suspectum facere nequit, ambitiosum facinus aggreditur.

Misso

Misso nuncio, Abnerum abeuntem reuocat, cuius dum amico vultu ruit in amplexus, arcano pugione sic hominem ferit, vt secundo ictu non indigeret. Occubuit ergo Abner vera ambitione Ioabi; licèt eius neci vindictæ prætextus dabatur ob occisum ab Abnere Ioabi fratrem. Nec potuit tanti Ducis casus non esse Dauidi dolori maximo, quem multis significauit, mala occisori precatus, & defuncto regia persoluens iusta exequiarum. Lugubri pompa deduxit ad sepulcrum cadauer; eiúsque laudes tam officioso carmine celebrauit, vt omnem à se interitæ mortis suspicionem tolleret, & maximè sibi Israelitarum animos conciliaret.

PARS MORALIS
circa Textus Literam.

Cum aulæ Dauidicæ exortu etiam doli exoriri cœperunt, & fallaciæ, quibus Ioab Abnerum circumuenit, ne consistere sine dolis aula videatur.

2. Reg. 3. Natique sunt filij Dauid in Hebron, fuitque primogenitus eius Amnon de Achinoam Iezraëlitide. Et post eum Cheleab de Abigaïl vxore Nabal Carmeli: porrò tertius Absalom, filius Maacha filiæ Tholamai Regis Gessur: quartus autem Adonias, filius Haggith: & quintus Saphathia, filius Abital: sextus quoque Iethraam, de Egla vxore Dauid. Hi nati sunt Dauid in Hebron.

§. I.

Vel in multis filiis solent patres steriles apparere. Vbi pulchra de Maria.

Ecce tibi sex nascuntur filij Dauid in Hebron, iuxta illud: *Nati sunt filij Dauid*, &c. Sed de his quintus, & sextus citò rapti sunt: fortè ne malitia mutaret eorum intellectum. Quatuor autem reliqui sunt, quorum tres gladio occisi sunt propter motum nequitiam. Quis ergo non dicat Dauidem in tot filiis sterilem? Meritò aiebat D. Ennodius in Apolog. pro Synodo: *Numerosa proles per sinistros actus infœcunditatem patris ostendit.* Non equidem multi filij sterilitatem parentibus adimunt; sed, qui illi pari gloria, paríque virtute resplendent. Vnde Ieremiæ 22. dicit Dominus de Iechonia: *Scribe virum istum sterilem: virum, qui in diebus suis non prosperabitur.* Sterilem vocat Dominus virum, cuius etiam quinque filij, aut sex numerantur 1. Paral. 3. Et cur sterilis dicitur vir, qui tot filiis ditabatur? In nullo illorum apparuit decor regius, qui fuerat in parentibus: ideò magis nati cedunt ad ostentandam sterilitatem patris, quàm ad fœcunditatem ostendendam. Quò spectans Carthus. ait: *Sterilis appellatur, quia non habuit filium sibi succedentem in regno.* Quis credat fœcundum hominem, cuius filij in paterno splendore minimè consistunt? Infra 2. Reg. 14. dicit Textus: *Nati sunt autem Absalom filij tres*, &c. Sed & cap. 18. ait: *Porrò Absalom erexerat sibi titulum, cùm adhuc viueret, qui est in valle Regis: dixerat enim: Non habeo filium*, &c. Ecce erigit Absalom sibi titulum in monumentum, vt sterilitatem suam consoletur: dicit enim se filiis carere. Et quomodo verum est, quod Absalom non habeat filios, quando Textus asserit tres illi filios natos esse? Ait ibi Lyra: *Dicendum est, quòd erant mortui, vel inepti ad regnandum post ipsum.* Quippe, vt putetur aliquis pater sine filiis esse, sufficit, quòd vel illi moriantur, vel inepti sint, vt in paterno honore, & dignitate splendeant. Hinc Iesus Dominus crucifixus, vt Mariæ Virgini prouideret filium, ait Ioann. 19. *Mulier, ecce filius tuus.* filium & assignat, & mulierem vocat. Cur de filio assignato non magis matrem nominas? Equidem tanta erat Marianæ virginitatis gloria, tam deifica apparebat Maria, quod nec Mater crederetur in alio filio, qui diuinæ origini non responderet. Ex quo lucem affero D. Athanasio, qui apud Theodoretum Dialog. 2. ait: *Qui ergo ex Patre natura esse negant Iesum, & proprium eiusdem substantiæ Filium; negent etiam eum veram carnem humanam sumpsisse ex Maria Virgine.* Sic sapiens Pater putabat fore, vt à quibus Iesus non credebatur ex diuini Patris substantia esse, nec credi deberet verè carnem sumpsisse ex Maria Virgine. Sed, cur non deberet credi esse ex Maria Virgine, qui non credebatur consubstantialiter ex Patre diuino eructauisse? Equidem tanta virginitatis sublimitas sterilis, & infœcunda ostenderetur in Filio, qui non esset consubstantialis Patri diuino.

Ennod.

Ierem. 22.

1. Paral. 3.

Carthus.

2. Reg. 14. & 18.

Lyra.

Athan.

2. Reg. 3. Cùm ergo esset prælium inter domum Saül, & domum Dauid; Abner, filius Ner, regebat domum Saül. Fuerat autem Saüli concubina, nomine Respha, filia Aia; ingressúsque est ad eam Abner. Dixítque Isboseth ad Abner: Quare ingressus es ad concubinam patris mei?

§. II.

Zelotypiæ affectus in viro ingenuo nullis officiis sopitur.

Multa acceperat ab Abnere Isboseth officia: ab illo enim Rex proclamatus fuerat, &c., vt ait modò Textus, *Abner regebat domum Saül.* Tota non Isboseth domus, imò & regnum, ab vno pendebat Abnere. Vbi autem Abner audet Saülis concubinam cognoscere, non dissimulat Isboseth, sed statim aduersus eum surit: *Quare ingressus es ad concubinam patris mei?* Nec miror: in ingenuis enim viris zelotypiæ affectus nullis officiis sopiri valet. Genes. 35 dicitur: *Ruben dormiuit cum Bala concubina patris sui, quod illum minimè latuit.* Ecce tibi Iacob scium Rubeni audaciam, qua concubinæ eius commixtus est: & licèt modò taceat, tamen motus eius iam, Genes. 49. sic clamat: *Ruben primogenitus meus, tu fortitudo mea, & principium doloris mei. Prior in donis, maior in imperio. Effusus es, sicut aqua: non crescas, quia ascendisti cubile patris tui, & maculasti stratum eius.* Expende, quanta prius in filio recognoscit accepta, primogenitum eum vocat, & fortitudinem suam. Circa quæ Caietanus sapienter ait: *Conditiones Ruben primogeniti supputat. Quarum prima est esse patri tanquam fortitudinem. Primogenitus siquidem est sicut mercenarius, & pugnare pro patre, & propterea appellatur fortitudo patris.* Continebatur ergo Iacob defensionem, & propugnationem à Rubeno habere, qui stare nouerat pro patre. Et nihilominùs post hæc accepta, statim ad illum maledicendum declinat aiens: *Non crescas.* Cur, bone, sic feris maledictione primogenitum, & primogenitum, per quem protectionem habes? Cur non magis dissimulas eius facinus? Equidem tot bona filij potuerunt facere, vt Iacob tantisper taceret: at in totum affectus zelotypiæ non potuit sopiri, quin vel in moriente clamaret, & argueret errantem. Ait ibi D. Chrysost. *Hoc facinus sensit Iacob, attamen etiam nunc mansuetus est instar naturali amore victus. Postea autem, cùm emigraturus esset ex hac vita puerum flagitia & flagitium eius reuelat, maledicens ei*, &c. Potuerunt & amor filij, & officia multa virum continere tantisper, ne in concubinæ stupratorem insurgeret; at in totum detineri non valuit; vel enim inter mortis cineres prosiliuit zelotypiæ ardor, vt tandem percuteret authorem ausus. Crede mihi, inextinguibilis est hic vnus ardor in ingenuo animo. Ausus fuerat Absalom rebellare in patrem, illúmque à Regia eiecerat, & regnum occuparat. Quid tunc? Dicitur 2. Reg. 16. *Et ait Achitophel ad Absalom: Ingredere ad concubinas patris tui: vt cùm audierit omnis populus Israel, quòd fœdaueris patrem tuum, roborentur tecum manus eorum.* Et quando Absalom patrem persequebatur, illúmque à Regia eiiciebat, & regnum eripiebat, quid necessum erat expectare, quòd eius concubinas stupraret? Nónne in adeò fœda rebellione, & regni ereptione

Genes. 35.

Genes. 49.

Caiet.

Chrysost.

2. Reg. 16.

latis

satis contrarius patri ostendebatur? Quid magis faceret congressus concubinarum? Sciebat astutissimus homo in animo nobili posse sensum regni amissi sopiri, & reconciliationem cum inuasore restaurari; vnum autem zelotypiæ affectum esse prorsus irreconciliabilem, & contemptorem omnium obligationum naturalium. Ait Iosephus lib. 7. cap. 8. *Achitophel suasit, vt cum patris pellicibus congrederetur. Sic enim populum constantius in partibus perseueraturum, sublata reconciliationis spe. Nam hactenus non lubentur eos se inimicos Dauidis profiteri, veritos, ne pax inter patrem, & filium coeat.* Expende illud: *Sublata reconciliationis spe.* in vna enim zelotypiæ occasione tota reconciliationis spes credebatur tolli, vel inter patrem, & filium; non in totius regni ereptione.

Ioseph.

§. III.

Etiam in amicissimis, & addictissimis, mala sunt corripienda a bono gubernatore.

HOc optimi Principis non negabo Isbosetho, qui in addictissimo sibi Abnere, a quo regnum acceperat, non dissimulauit; sed magis corripuit præstitum facinus. Ait Textus: *Dixitque Isboseth ad Abner: Quare ingressus es ad concubinam patris mei?* Vtinam sic saperent vniuersi Principes, nec suorum officia emerent vitiorum impunitate; sed vel in addictissimis facinora castigarent. Filij Zebedæi fidentes consanguinitate, & fauore summi Principis Iesu, audent sibi primas sedes præripere in regno Christiano. Quibus Dominus ait Matth. 20. *Nescitis, quid petatis.* Audaciam comprimit, eorum inscitiam patefaciens. Et cur, Domine, non magis vereris dilectum illum discipulum? Cur non magis in amicis errores dissimulas, & ignorantiæ parcis? Non is est mundi Princeps, qui errorem dissimulet in amatis. Ait D. Hieronym. de vera Circumcis. *Illis ipse Dominus respondet, qui illi amari amplius credebantur: Nescitis, quid petatis.* Qui amplius illos amabat, non patitur illorum audaciam, sed illos citiùs incipit castigare. Vt videant mundiales Præsules, quales debent esse in amicos, etiam in eos, per quos multa habent. Planè Petrus, Matth. 16. primus Iesu diuinitatem clara voce euulgauit, propter quod audit ex Iesu: *Beatus es, Simon Bariona, quia caro, & sanguis non reuelauit tibi; sed pater meus, qui est in cælis. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* Et qui tantus apud Iesum fuit, qui tanta apud eundem meruit, paulò post hæc cupiens Iesum auertere à morte, statim audit: *Vade post me, Satana, scandalum mihi es.* Quem beatum dixeras, & firmum Ecclesiæ fundamentum, nunc Satanam appellas, & à te reijcis. Et cur, Domine, sic Ecclesiæ tuæ fundamentum percutis? Cur non magis conniues ad errorem eius, qui Ecclesiam tibi fundaturus est? Nescit mundi Princeps, vel in suis peccata contegere. Ait Euthym. ibi: *Tu verò mihi considera eum, qui paulò antè maximè beatus prædicatus est, nunc maximè increpatum ad correptionem suæ audaciæ: vt intelligas, quòd Saluator non sit personarum acceptor: cùm enim rectè locutus est, beatum prædicauit illum; quando autem non rectè, increpauit.* Proh diuinissimi Principis stilum omnes dedocentem ad salutem! vt in amicis officia remunerat cumulatissimè, sic in eisdem errores castigat, & reiectitium habet amicum peccantem, dum non consulit sibi. Ex quo nemo dubitat, quàm ridendus sit ille Præsul, qui in amicis, & addictis suis omnia facinora vel operit, vel excusat: & quæ in extraneis non nisi reiectionem halant, in suis mille trahunt excusationum nubila. Non sic regius Christi spiritus, qui ideo nudus ascendit thronum crucis, ne quis putaret, in illo operculum peccatorum suorum inueniri. Quò spectans D. Athanas. orat. de Passione, ait: *Renudantes Dominum, non animaduertebant se ab ipso renudari, & quòd planctum aduersùs se prouerebant: dicit enim Dominus: Auferam vestimenta mea, & linteamina, vt non tegam turpitudinem illius.*

Matth. 20.

Hieron.

Athan.

Ecce tibi, vt verus Rex abijcit pallium, ne
tegat peccata suorum; sed ma-
gis illa corripiat,
vt sanet.

§. IV.

Lasciuiæ excessus nunquam non castigandus.

LAudo & in Isbosetho regiam mentem, quæ nec in addictissimo sibi dissimulauit lasciuiæ excessum, sed seuerus ait ad Abner: *Quare ingressus es ad concubinam patris mei?* Nunquam enim apud bonos non castigatus lasciuiæ excessus, etiam cùm alij dissimulant. De Samsone dicitur Iudic. 14. quòd leonem interficeret: & paulò pòst: *Ecce examen apum in ore leonis erat, & fauus mellis.* Iudic. 14. *Quem cùm sumpsisset Samson in manibus, comedebat.* Et quidem lege cautum erat sanctè, ne mortuorum tactu se pollucrent, & ne vescerentur immundis, quod vtrunque nefas Samson admisit, dum de cadaueris ore escas sumpsit; nec tamen inde vllum malum incurrit. At, dum cap. 16. in sinu Dalilæ deliciatur, raso capite, totum donum fortitudinis amisit, & traditur inimicis. Et quando in esca impunè offendit, cur modò tanta mala incurrit? Ait aliò doctus Nazian. in cat. Græca ad cap. 4. D. Lucæ, num. 13. *Quandoque huiusmodi legum transgressores non reprehendit; Samson siquidem ob ebrietatem, & lasciuiam gratia priuatus fuit; ob fauum verò mellis, ex demortui leonis ore desumptum, ne reprehensus quidem fuit.* Sic nec in tanto viro Samsone, in quo dissimulabantur multa, dissimulata fuit lasciuia; sed maximè in eo punita: hoc enim est ingenium præstantis Principis, vt acerrimus sit punitor lasciuiæ. Dum Iesus in Gerasenorum finibus Dæmonia ab hominibus eijceret; contendebant illa, vt permitterentur ire in gregem porcorum vicinum: quibus Dominus Matth. 8. *Abite. Illi verò egressi demigrauerunt in gregem porcorum. Et ecce ferebatur per præceps totus grex in mare.* Et Dominus, qui iuxta Isaiam calamum quassatum non confringebat, nec extinguebat linum fumigans, sic durus erga porcos inuentus est? Ait ibi Euthym. *Ingrediuntur autem Dæmones porcos; eos, videlicet, qui irrationabiliter conuersantur, & in cæno voluptatum voluntantur, ac illico perditionem præcipitant.* Equidem vbi in porcis exprimebantur hi, qui voluptuosi sunt, & lasciui; non miror, quòd à bono Domino tradantur carnificibus: nunquam non enim iunctæ sunt lasciuia, & perditio apud bonos Principes.

Nazian.

Matth. 8.

Euthym.

2. Reg. 3. Qui iratus nimis propter verba Isboseth, ait: Nunquid caput canis ego sum aduersùm Iudam hodie, qui fecerim misericordiam super domum Saül, patris tui, & super fratres, & proximos eius; & non tradidi te in manus Dauid: & tu requisisti in me, quod argueres pro muliere hodie? Hæc faciat Deus Abner, & hæc addat ei, nisi quomodo iurauit Dominus Dauid, &c.

§. V.

Bona conscientia non parum solet conducere ad militarem fortitudinem.

EQuidem si Abner aduertisset, quàm facilè à Dauidis militibus fugatus fuerat, non dubitaret; sed prorsus illud posset asserere: *Caput canis ego sum aduersùs Iudam hodie.* Vt enim iniustè Isboseth partes agebat, & Dei voluntati sibi notæ de Dauide promouendo resistebat; sic non quasi fortis Dux agebat: sed quasi vilis canis latrans habebatur, & contemnebatur à Tribu Iuda. Ad hæc trahebat præfata verba D. Hieron. in trad. Hebræis, habitus in Glossa: *Ac si diceret: Propter te, & propter domum patris tui dicor caput canis esse contra Iudam, eò quòd non reducam domum Israel ad Dauid, quem scio vnctum esse Regem, & regnaturum super vniuersum Israel. Caput canis se dicit esse, id est, vilem, eò quòd à domo Iuda sic haberetur, sicut latrans canis; & eò quòd Princeps esset canum, id est, stultorum hominum.* Expende illa verba: *A domo Iuda sic haberetur,*

Hieron.

vetur, sicut latratus canis, &c. quippe totas Aboerit conatus in Dauidem, vt iniustus erat; sic contemnebatur ab exercitu Dauidis, vt contemnitur & despicitur à forti viro latratus canis. Et sunt equidem omnes impiorum conatus, canum latratus, qui facilè despiciuntur, & reiiciuntur à iustis, & bonis ducibus. Solet namque bona conscientia ducum fortitudinem militarem acuere; iuxta quod dicebat Paul. ad Hebr. 11. de præclarissimis ducibus: *Isti per fidem vicerunt regna, fortes in bello facti sunt.* quæ verba

Hebr. 11.

desumpta ea Ecclesia in Antiph. secund. Vesper. de communi Martyr. sic sonant: *Sancti per fidem vicerunt regna*, &c. Et meritò addidit illam particulam, *sancti*, vt ostenderetur, vnde exurgeret militaris fortitudo hostibus terribilis, nimirum, ex conscientiæ puritate, & sanctitate. Quò spectans Nazarius in Paneg. dum Constantini victoriam extollit, ait: *Non enim per varios, & volubiles casus Mars dubius errauit, nec fortunæ vicissitudo, quæ plerumque prosperis rebus triste aliquid agglutinat, victorum lætitiam violauit, sed tanta hostium, & tam ampla cædes tam felix, & incruenta victoria fuit, vt credas non bello ancipiti dimicatum, sed solam impiorum pœnas expetitas. Tantum enim inter arma bona conscientia sibi vindicat, vt iam coeperit non virtutis magis, sed integritatis esse victoria: spectat enim nos ex alto rerum arbiter Deus*, &c. Et planè, vbi Deus creditur ab alto spectare res humanas; nullus negabit plurimi esse momenti bonam conscientiam, etiam inter arma bellica. Vt meritò exclamet Herodes apud Egesip. lib. 1. c. 32. *Festinemus igitur ad prælium, dum adiutorem habemus Deum scelerum vindicem.* Tunc enim insuperabilis stat miles sanctus, cùm Deo iungitur iniquitatum vltori. Vide supra c. 15. §. 15.

Nazar.

Egesip.

§. VI.

Non status, sed personæ omnes inspiciendæ, in facinoribus.

SVfficienter alij expenderunt impatientem Abneris arrogantiam in Regem iuste corripientem, ego autem inter hanc Abneris damnatam impatientiam, aliud non possum non vererie sapientiæ, quod indignatus in Regem non mititur, vel nomen regale extirpare, sed magis curat alij subdere Regi; ait enim: *Hæc faciat Deus Abner, & hæc addat, nisi quomodo iurauit Dominus Dauidi, sic faciam cum eo, vt transferatur regnum de domo Saul, & eleuetur thronus Dauid*, &c. Infensum sibi habens Regem Isboseth, cui vel nomen Regis non abominatur, & eliminare contemnit. Aut non via, ut ambit antiqua renouare tempora, quibus [illegible] Regibus? Brutus ille Romanus, Lucretiæ maritus, [illegible] à Rege illatam non ferens persuasit Romanis, vt [illegible] [illegible] nomen regium, & sine Rege Rempublicam instruerent. Cur similiter Abner, non [illegible] Regem, vt regale nomen extingueret, & vellet [illegible] regere sine Rege? Sapientissimè in [illegible] non in statum, sed in personas respiciebat: [illegible] Isboseth [illegible]; [illegible] sub Dauide, adeò, vt Dauidem [illegible], Isbosethum tollere curaret, non regimen. Simile in Theodosio fuit meditatus Latinus Pacat. in Paneg. aiebat: *Quod si per rerum naturam liceret, vt illo Romana libertatis assertor, regij nominis [illegible], precaris redderes vita. sæculum suum cerneres studia virtutis, parsimoniam, humanitatis [illegible], ac [illegible] quàm publicè, quàm priuatè videres priscarum [illegible] Ducum, castitatem Pontificum. Consulum moderationem, petitorum comitate viuentium, [illegible] sanè post suam, & [illegible] Regiæ [illegible] dignitatem, ad libertatem prohibens, necessario fatereris. Tarquinium submouere debuisse, non regnum.* Errabat Brutus, dum solum Tarquinium attendit, & de vno pessimo Rege totum statum regni æstimauit. Vtinam potuisset cernere Constantinum omnibus virtutibus plenum; tunc enim non in statum regni inueheret, sed in Tarquinij personam; & iudicaret Tarquinium eliminandum, non regnum, vt quod sub Constantino adeò posset florere. Sic, si non statum, sed omnes personas respicias, quos inuenias tollendos; tamen & eligendos inuenies, vt inde facinora non ab statu, sed à persona venire credas. Qua ratione sapientissimè pungebat Titus Iudæos: qui Romanorum imperium à se tollere conabantur. Ait enim apud Egesip. lib. 5. cap. 46. *Pro gentibus, ignaris [illegible]*

Pacat.

Egesip.

bant vicem nobis rependistis, vt iterò rebellaretis? Fuerit Nero despiciendus; sed non in vno Romana virtus expendebatur. Sed habebat militem Vespasianum, qui iam ad pacem reuocauerat Gallias: tam fortis in bello, vt per illum & Nero vinceret, per illum esset Nero formidabilis hostibus. Sed Cæsaris laterat: quatenus deferre decus, non arma arrogari. Missus pater Vespasianus, qui longinqua excurebat, vt veniam postularetis. Sic in odio, & reiectione malorum, boni inspiciendi erant, ne status culparetur, sed in bonis amaretur. Et planè stultissimè agit, qui sceleratas videns personas sic illas persequitur, vt cum illis totum statum inuoluat, & perdat. Vt si quis Prælatum nequam inueniat, prælaturas abominetur. Falleris, ó bone: sed magis alium præstantem quære, quem non difficilè inuenies. Psalm. 80 dicebat in titulo: *In finem pro torcularibus.* nomine autem torcularium intelligit D. August. Ecclesias: & simul vniuersos ordines, & status Reipublicæ possent intelligi. A torcularibus oleum purissimum, & defæcatum prosilit: simul & amurca, & fæx: & licet fæx contemnatur, reiiciatur; tamen à nullo torcular contemnitur propter fæcem, sed magis amatur propter oleum. Nec à prudenti viro attendenda est solummodo fæx, quæ profluit, & patet transeuntibus; sed magis quærendum est oleum, quod asseruatur in cellis. Ex quo monebat. August. in rem præsentem: *Aliquandò esse curiosior in torcularia, noli hoc solum videre quod publicè fluit: est aliquid quod quærendo inueniatur.* Publicè fluit fæx a torcularibus per calles, per plateas: intrinsecus oleum asseruatur. Noli solùm videre fæces: stultum enim erit, si ex sola visa fæce torcularia damnes; sed simul oleum specta, vt inde torcularia æstimes. Sic in omni statu, in omni ordine, non solùm videndi praui sunt, sed ad præstantissimos aspiciendum tibi est, si amas prudenter te gerere. Quis enim sapienter damnet statum matrimonij ob adulteros coniuges, ob filios peruersos? Quis sacros Ordines, aut prælaturas, aut regna condemnet, eò quod praui inueniantur in thronis? Sunt ij fæces statuum: attendendi sunt præstantissimi, qui honore cumulant sedes. Et nunquam non malè oiet damnatio status, aut ordinis propter malos ibi agentes. Heli filij præsidebant populo Iudæorum, & similiter post hos præsidebant filij Samuelis, vtrique pessimi erant in præ[illegible], & a [illegible] Heli autem, vt audiuit ex Deo per prophetam, quòd filij sui abijciendi erant de munere, & alius Iudex & Sacerdos constituendus, ait 1. Reg. 3. *Dominus est: quod bonum est in oculis suis faciat.* At de Samuele dicit Textus ibi cap. 8. *Congregati ergo vniuersi maiores natu Israel venerunt ad Samuelem in Ramatha. Dixeruntque ei: Ecce tu senuisti, & filij tui non ambulant in vijs tuis: constitue nobis Regem, vt iudicet nos, sicut & vniuersæ habent nationes. Displicuitque sermo in oculis Samuelis*, &c. Compone modo Samuelem, & Heli: vterque filios prauos habebat, qui iudicabant Israelem; vterque sustinuit de abijciendis eius filiis a [illegible]: Heli autem nullam ostendit dis[illegible]; Samuel autem [illegible] sententiam de tollendis [illegible] duplicem in electione filiorum prauorum [illegible] magis principatum [illegible] alios [illegible] Respublica [illegible] Israelitarum Respublica [illegible] tantummodo praui iudices tollebantur, & [illegible] alij [illegible]. In Samuele autem [illegible] mutabatur status, & ablatis iudicibus, reges petebantur; & hoc erat stultum, & sapienti homini indignum. Ait Carthus. ibi: *Displicuit ergo illa petitio Samueli, non ex ambitione, sed ex æquitate, & amore ad bonum commune: quia sciebat populo potius expedire, quòd regeretur per iudices.* Sapiens non dolebat, quòd filij abijcerentur à sede iudicum; sed, quòd cum filiis etiam status iudicum aboleretur, qui erat populo conuenientissimus; & regnum succederet damnosum Israelitis. Stultum faciebant, & ingratum populo, qui abijcientes iudices prauos, non alios iudices similes, & bonos introducebant, vt sic perirent mali, non periret status Reipublicæ.

1. Reg. 3.

Psalm. 80.

August.

Carthus.

§. VII.

Optimo subesse felicius est, quàm imperare.

HOc etiam in Abnere laudandum, quòd cùm tantus esset apud milites, cogitet de transferendo regno ad Dauidem, non de præripiendo eo sibi: ait enim: *Quomodo iurauit Dominus Dauidi, sic faciam cum eo, vt transferatur regnum de domo Saul, & eleuetur thronus Dauid.* Et cur maximum Ducem, & potentissimum apud exercitum non subit ambitio præripiendi sibi regnum? Erat Dauid castissimus, & humanissimus Princeps, qui regnaturus erat, sub tantoque Principe esse felicius poterat duci, quam imperium accipere. Plinius suum Traianum dum extollit, inquit in illius Paneg. *O verum, atque inauditum ad principatum iter! Non te propria cupiditas, proprius metus; sed aliena vtilitas, alienus timor Principem fecit. Videaris licèt, quod est amplissimum, consecutus inter homines, felicius tamen erat illud, quod reliquisti. Sub bono Principe priuatus esse desiisti.* Expende ab illis: *Felicius tamen erat illud,* &c. Et meritò vir sapiens putat felicius, quòd quis viuat sub bono Principe, quam quòd ipse imperet. Hinc Psalm. 101. ad Regum felicitatem monebat: *Et Reges, vt seruiant Domino.* Cur non magis dicitur Regibus, vt imperent, vt ab omni seruitio sint liberi? Crede mihi: quando illis imperatur, vt Domino seruiant, nihil adeò illis optatur felix, quàm si Dei optimi, & maximi sint subditi. Quò spectans Recessuinthus Rex in Concil. Tolet. VIII. ait: *Flauius Recessuinthus Rex reuerendissimis Patribus in hac sacra Synodo residentibus. Sancti Spiritus admirabili dono regulam fidei mea solidam teneas, & instructam agnoscens, atque in honorem eius diadema gloriæ cum cordis humilitate prosternens, illo lætus audita, quòd omnes Reges terræ seruiunt Deo,* &c. Expende ab illis: *Illo lætus auditu, quòd omnes Reges terræ seruiunt Deo.* Lætatur sapiens Princeps, tanquàm ex re felicissima, non quòd Regum sit imperare, & triumphare; sed, quòd illorum sit Deo seruire. Tanta felicitas est, quòd quis viuat sub bono Principe, vt huic felicitati debeat cedere imperium mundi.

Psal. 101.

Conc. Tol.

§. VIII.

Conuersio magni peccatoris vtilissima est ad trahendos alios.

ALtiora etiam in hac litera petamus ex Abnere, qui iratus in Isboseth, & conuersus ad Dauidem, illi promittit adducere totum Israelem: ait enim: *Quomodo iurauit Dominus Dauid, sic faciam cum eo, vt transferatur regnum de domo Saul, & eleuetur thronus Dauid super Israel, & super Iudam, à Dan vsque ad Bersabee.* Sic Abner in reditu suo putat redituros omnes Israelitas ad Dauidem. In quo apparet, quàm vtilis sit reditus peccatoris ad Deum: raiò enim magnus peccator conuersus non secum multos alios defert. Apocal. 3. Episcopus Laodiceæ maximè accusatur a Deo, & dicitur *miser, miserabilis, & pauper, & cæcus, & nudus*: quibus planè ostenditur, quàm nequam in munere fuerit. Suadetur tamen, vt agat pœnitentiam, & conuertatur ad Deum: cuius conuersionis illud assignatur præmium: *Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo.* Nullus adeò nequam ostenditur, vt iste; & nulli conuersio tantum præmium offertur. Cur, Domine, quem vomendum asseris, quem miserum vocas, & cæcum, & nudum, sic, si conuertatur, super omnes eleuas in præmio, vt illi soli tuum ipsum thronum promittas, & sedem? Cur maiori promissione allicis, quem scis peiorem omnibus esse? Peior omnibus erat: sed si ad Deum conuerteretur, quò peior, eò vtilior ad alios mouendos, & secum trahendos credebatur, ne miremur, si talis maiori alliciatur præmio. Ait ibi Victorinus Pictauiensis. *Quoniam si huiusmodi homines de magno excedit, ad magnam cedeant pœnitentiam, non solùm sibi vtiles, sed multis prodesse possunt, non mediocrem eis mercedem promisit, id est, sedem in solio Iudicis.* Non equidem miror, quòd magni peccatores multis trahantur à Deo, quando in eorum conuersione plures etiam alij trahuntur ad Dominum. Non enim soli veniunt magni peccatores; sed secum afferunt alios, quibus facti sunt causa salutis. De se fatetur Paul. 1. ad Timoth. 1. *Qui priùs blasphemus fui, & persecutor, & contumeliosus: : : Sed ideo misericordiam consecutus sum, vt in me primo ostenderet Christus Iesus omnem patientiam ad informationem eorum, qui credituri sunt illi in vitam æternam.* Expende, ad quid fiat tanti peccatoris conuersio, nimirum, *ad informationem eorum,* &c. Pro aliis adducendis Paulus conuertitur, vt meritò de illo dicat D. Gregor. PP. lib. 4. in 1 Reg. cap. 10. *Qui talis extitit Christum persequens, ad Christum conuersus caput effectus est nationum.* Non solus fuit cum Christo, sed nationibus causa salutis extitit. Sic magnus peccator conuersus aliis prodesse solet. Nota est historia Ionathæ, 1. Reg 4. vt cum armigero solus ausus est irrumpere Philisthinorum stationem. Cædebantur à iuuene plurimi passim: quid tunc? Ait Textus: *Sed & omnis populus stationis eorum : : obstupuit.* Ecce tibi, vt cœpit Ionathas percutere castra, omnis hostium populus mirabundus stupet. Quod benè meditatur D. Gregorius Papa supra lib. 5. ex cap. 14. ait: *Quid est ergo, quòd Philisthiim admirantur, nisi quia aliquando conuersionem peccatorum alij peccatores obstupescentes aspiciunt, & dum bonitatem Dei in illorum visitatione intelligunt, ad similis conuersionis propositum accenduntur?* Rapiunt equidem magni peccatores conuersi alios plurimos, quos Deo sistunt.

Apoc. 3.

Vict. Pictau.

1. Tim. 1.

Greg.

1. Reg. 4.

Greg.

2. *Reg* 3. Misit ergo Abner nuncios ad Dauid pro se dicentes: Cuius est terra? Et vt loquerentur: Fac mecum amicitias: & erit manus mea tecum, & reducam ad te vniuersum Israel. Qui ait: Optimè: ego faciam tecum amicitias: sed vnam rem peto à te dicens: Non videbis faciem meam, antequàm adduxeris Michol, filiam Saül: & sic venies, & videbis me.

§. IX.

Ira nescit moras in executione.

NOn distulit Abner, quod iratus iurauerat; sed dicto citiùs, vt ab Isboseth discessit, ad Dauidem mittit. Sic ibi: *Misit ergo Abner nuncios ad Dauidem,* &c. Hæc est iræ conditio, quæ nescit moras in executione propositi sui. Psalm 7. clamat: *Exurge, Domine, in ira tua.* vbi Aquila transfert: *In celeritate tua.* Et meritò celeritas ponitur pro ira, quæ in negotio omnes moras abrumpit. Ex quo D. Gregor. PP. epist. 126. ex lib. 7. Registri, habita 3. tom. Concilior. ait: *Cauendum quoque est, ne ira subrepat, ne fiat citiùs omne quodlibet.* Tollas iram, qui nimis festinatas actiones amas fugere: in ira enim nihil non præproperum inuenitur. Quam duabus similitudinibus sapienter explicat Aristotel. lib. 7 Ethicor. cap. 6. inquiens: *Ira aliqua ex parte, sed non perfectè, rationem audire videtur: perinde ac veloces ministri, qui quidem, antequàm totum id audierint, quod dicitur, excurrunt, & proinde in agendo oberrant. Canes etiam, antequàm considerent, si sit amicus, si tantùm pulsauerint ostium, latrant: sic & ira propter caliditatem, celeritatemque naturæ, audita quidem ratione, non præcepto audito, ad ipsam properat vltionem.* Quid pulchrius? Sanè sunt ministri nimis festini, qui necdum integrè percepto domini mandato aduolant in executionem illius, in quo totùm errant. Et canes ad primam ostij pulsationem statim latrantes excurrunt, antequàm percipiant, domesticúsne, an extraneus sit, qui pulsat. His non absimilis est ira in celeritate sua.

Psalm 7. 6.

Greg.

Aristot.

§. X.

Maria Virgo efficacissima, vt omnes homines afferat Christo.

CVm de reductione omnium Israelitarum ad se audit Dauid, nihil priùs amat, quàm reductionem

Michol primaeuae sponsae: dicit namque: *Optimè; ego faciam tecum amicitiam, sed vnam rem peto à te dicens: Non videbis faciem meam, antequàm adduxeris Michol, filiam Saul,* &c. Et meritò, dum de reducendo ad se totum Israelis regnum agit Dauid, primùm satagit, vt regia puella Michol restituatur sibi: nunquam enim non regales nuptiae valent ad regna comparanda. Quod obiiciebat Salomon Adoniae, 3. Reg. 2. petenti Abisag Sunamitidem in vxorem; inde namque credebatur velle sibi totum regnum praeripere. 3.Reg.2. Multùm equidem ponderis affert regia puella, vt totum regnum deferat viro suo. Quis hoc non videat in regalissima puella Maria Virgine? ex quo enim hanc sibi acquisiuit Dei Filius, ad se vidit vniuersa rebellium regna venire. Accipe D. Damascenum orat. 1. de Damasc. dormitione Mariae sanctam: *Atque tu mediator Dei, & hominum factus, inimicitiam sustulisti, eosque qui à patre suo defecerunt, ad eum adduxisti: quod à via deflexerat, in viam reuocasti; quod corruptioni obnoxium erat, ad statum corruptionis expertem traduxisti: denique eum, qui in maledictum fuerat, vt in terram reuerti, atque infernum incolere necessum erat, in solio regio in te ipso collocasti. Quisnam igitur commensuram bonorum horum officina extitit? An non perpetua illa Virgo, quae te in lucem edidit?* Ecce tibi, vt in Maria, & per Mariam, vniuersi rebelles reducuntur ad Deum, & Regnum Christi instauratur. O Christe Rex hominum, & Angelorum, qualem officinam in Maria inuenisti, vt rebelles reduceres, & fugientes reuocares, & Regnum Christianum conflares! Aiebat Habacuc cap. 1. Habac.1. *Et facies homines, quasi pisces maris, & quasi reptile non habens Principem. Totum in hamo subleuauit; traxit illud in sagena sua, & congregauit in rete suum. Super hoc laetabitur,* &c. Expende illud: *Totum in hamo subleuauit.* Erant equidem homines quasi pisces maris, liberè vagantes, & iugum Domini fugientes. Tunc Deus misit hamum, optimum, diuinissimum Filium suum in mundum: & totum in hamo leuauit. Et quando hamus sine esca nihil prendit, quae vtique esca apposita fuit huic hamo, vt sic homines raperet? Ait D. Epiphan. serm. de Assumpt. Epiph. Mariae: *Aue, gratia plena, hamo esca spiritualis: in eo siquidem hamus Diuinitatis.* Itaque Diuinitatis hamo apposita fuit Maria, vt esca, quae omnes inescauit, & totum Orbem ad Deum traxit. Quis adeò exlex, à Maria inescatus, non tractus est ad Deum? Audio Cantic. 1. *Si ignoras te, ò pulcherrima inter mulieres, egredere, & abi post ve-* Cant.1. *stigia gregum tuorum, & pasce haedos tuos,* &c. Expende, quos committat Mariae pascendos, nimirum, *haedos tuos.* Ioan. 21. dicebat Petro Dominus Iesus: *Pasce agnos meos.* Ioan.21. & iterum ait: *Pasce oues meas.* Oues, & agni Iesu committuntur Petro: at Mariae, non agni, nec oues Iesu; sed haedi, qui longissimè sunt à Iesu regno. Cur ergo non Petro, sed Mariae committuntur haedi à regno Iesu alieni; nisi quia per vnam Mariam possunt, vel alienissimi ad regnum Christi conuerti? Ait Guilielm. Abb. apud Guill.Ab. Delrium: *Pro matris haedos vocat; non, quos ipsa fecit, vel vult esse haedos, qui statuantur ad sinistram; sed quos inuenit, magisque conuertit in oues, ponendos ad dexteram.* Itaque ipsissimi haedi à regno Christi alieni, & aeterno igni deputati, vbi Mariae sunt, ab illàque pascuntur, conuertuntur in oues, & agnos, qui in regno Christi ad dexteram sedeant. Et quid non faciat Maria, quando facit agnos de haedis? Dicebat ipsa Cant. 1. *Posuerunt me cu-* Cant.1. *stodem in vineis.* Cùm audio vineas, non possum intelligere regnum Dei, quod in sola vinea, non in vineis consistit, dicente Matth. 21. *Homo quidam plantauit vineam.* Matth.21. extra quam vineam à Deo plantatam, nullae aliae sunt vineae; sed deserta omnia, & sterilia. Quomodo ergo vineas vocat, quae potiùs ad desertum pertinent? Ait ibi Rupert. Rupert. *Posuerunt me custodem in vineis, id est, in gentibus, quae non quidem erant; sed ex mea custodia factae sunt vineae Domini.* Felix anima, quae sub Mariae custodia est: deserta sit licet, & sterilis, spinisque plena, in vineam Domini transibit.

§. XI.

Vna Maria Deo sufficit pro omnibus Angelis, & hominibus.

CRediderim, Dauidi Micholem vnam pro omni regno Israelis fuisse: ab illo enim, qui totum regnum asserendum promittit, vnam in primis Micholem petit. Quippe ait: *Non videbis faciem meam, antequàm adduxeris Michol,* &c. Ecce tibi Abner venturus cum toto Israelis regno, reiicitur à Dauide, nisi cum Michole veniat. Erat ergo illi Michol pro toto regno. Nec miror, quòd vna puella sit Dauidi pro toto regno; quando & vna puella Maria pro toto Angelorum, & hominum regno est summo, & omnipotenti Deo. Rex Regum proponitur iudicaturus, Dan. 7. & subditur: *Throni positi sunt.* Tot throni, quot Sancti Regi saeculorum apponebantur. Quid Dan.7. tunc Rex? De illo canit Ecclesia, quod conuersus ad matrem dixerit: *Veni, electa mea: ponam in te thronum meum.* Deus bone, innumeri tibi throni appositi sunt; & solum matris thronum putas esse tuum? Equidem in vna Maria totam regni sui, & throni gloriae latitudinem singulariter reputat. Ad haec Guerricus Abbas serm. 1. de Assumpt. Guer.Abb. ait: *Sit igitur illud tale palatium plenum sedibus, & thronis, sedesque Deus, in omnibus accommodans se, & aptans iuxta promeritis. Non immeritò tamen creditur, sine numero, vel similium ceterorum sedium, quoddam esse speciale Regis solium excelsum, & eleuatum super gloriam omnium. Mariam dico exaltatum super choros Angelorum, vt nihil contempletur supra se Mater, nisi Filium solum, nihil miretur supra se Regina, nisi Regem solum.* Et in vno hoc matris throno habere Dei filius creditur sufficientem fructum suorum laborum. Quippe ait ipse Ioan. 12. *Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet: si autem mortuum fuerit, multum fructum affert.* Ioan.12. Quibus Dei Filius frumenti granum dicitur, quod passionis, mortisque laboribus mortificatum, & terrae amandatum, multum fructum attulit. Et qualis fuit fructus dignus tanti grani? D. Damascen. orat. 1. de Mariae nat. ait: O Damasc. *praeclaram Annae vuluam, in qua lentis incrementis ex ea auctus, atque perfectus fuit foetus sanctissimus! O beatum ventrem, qui viuum caelum, caelis ipsis latius, peperit! O beatam granum, quo vniuersi frumenti segetem tulit, quemadmodum Christus pronunciauit: Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet,* &c. Expende illa: *Vniuersi frumenti segetem tulit,* &c. Quasi in Maria, non spica sola à diuino grano pullulans, sed tota, & integra eius seges inueniatur. Equidem diuinissimum granum habens Mariam, segetem promit sufficienter suis laboribus respondentem. Quid non sterile est Deo in comparatione Mariae? In Maria ad plenam segetem exurgit granum diuinissimum. Fuit mulier, de qua dicitur 1. Reg. 1. *Et Annae non erant filij.* 1.Reg.1. Sterilis erat Anna, Samuelis mater, vt adumbraret sterilitatem alterius Annae matris Mariae. Et quo mysterio Anna sterilis erat? Quando Anna gratiam significat, non immeritò dicitur gratia sterilis vsque ad ortum Mariae, in qua habet plenam sui segetem fructus. D. Damascen. oratione 1. de dormitione Mariae ait: *Sterilis verò gratia erat, vt quae in hominum ani-* Damascen. *mis fructum edere non posset. Postea à bonus Deus manus sui figmentum conspicatus, ac miseratus, illudque salute afficere volens, gratia, hoc est, pro Anna sterilitatem depellit, filiamque parit, qualis nec antea fuit, nec pòst futura est. Sterilitatis depulsio apertissimè indicabat, fore, vt bonorum sterilitas, qua mundus laborabat, depelleretur, arcanaque beatitudinis seges produceretur. Hinc Dei Genitrix prodit.* Ecce tibi, quando in aliis omnibus gratia sterilis videbatur, vbi Maria apparuit, in vna illa quasi integram sui laboris segetem Dominus habuit. Vna enim Maria est Deo pro omnibus aliis. Huc trahe dicta tom. 4. in Euang. lib. 18. cap. 3. §. 6.

§. XII.

Maria Virgo in nullo aliis posterior, sed in omnibus fere primas.

REgnum Dauidi restituendum promittit Abner: Dauid autem priùs sibi sponsam restitui mandat dicens: *Non videbis faciem meam, antequàm adduxeris Michol,* &c. Et cur tanta Dauidis festinatio in recuperanda Michole? Quando illi totum Israelis regnum deferebatur, cur non magis expectat clauum regni accipere, & tunc ipse pro potestate Micholem accipit? Planè debebatur hoc Micholis gratiis, ne ipsa in vltimis veniret; sed in Dauidis triumpho ipsa primatum caperet. In quo maximè

Mariam

Mariam adumbrabat, quæ in nullo sciuit posterior esse aliis. Hinc est, quòd Ioachimus, & Anna, Mariæ parentes, longo coniugij spatio steriles fuerunt, ne quis filius Mariæ primas raperet. Ait enim D. Damascenus orat. 1. de Mariæ natiuit. *Quoniam itaque futurum erat, vt Dei Genitrix, ac Virgo ex Anna oriretur, natura gratiæ fœtum anteuertere minimè ausa est: verùm tantisper expectauit, dum gratia fructum suum produxisset. Siquidem oportebat eam primogenitam in lucem edi, quæ rerum omnium primogenitum paritura erat.* Equidem oportebat, ne Maria in vltimis esset, sed in omnibus ferret primas. Habes Iudic. 13. vt Angelus Domini apparuit Samsonis matri, & dixit illi: *Sterilis es, & absque liberis; sed concipies, & paries filium*, &c. Sed & simile quid audio contigisse parentibus Mariæ, quibus Angelus apparuit, & abolitionem sterilitatis nunciauit, & Mariam nunciauit concipiendam. Et cur Mariæ parentibus tàntæ filiæ conceptionem annunciat? Ait D. Damascenus orat. 1. de dormit. Mariæ: *Angelus quippe conceptionem parentibus nunciat. (conueniebat enim, vt hinc quoque nulli ea cederet, ac posteriores partes ferret, quæ solum, ac verè perfectum Deum iuxta carnem paritura erat.* Vt Isaaci, & Samsonis conceptiones ab Angelo prænunciatæ fuerunt; sic Mariæ ortus prænunciatur ab Angelo, ne illa in diuinis gratiis videretur inferior, nec posteriores, sed primas partes ferret. Vt meritò dicat ipsa, Ecclesiastici 24. *In omni gente primatum habui.* Quidquid enim primum est, in Maria est inueniendum. Quò respiciens D. Damasc. orat. 3. de Mariæ natiuit. ait: *Meritò proinde vir diuinus Ioachim, & Anna ipsius vxor, diuina prouidentia vocati, precationis fructum perceperunt; hanc, inquam, naturæ Reginam, & nostræ massæ primitias, Mariam*, &c. Expende illud: *Nostræ massæ primitias*, quippe, quod fuit nostræ massæ primum in Adamo inueterauit, nihilque inde apparuit, quod vetus fermentum non redoleret. Et quando totum genus humanum ab Adamo veteri veterascebat, in sola Maria nostræ massæ primitiæ refulgebant, vt in qua omnia prima erant. Nota est, & satis decantata historia Genes. 18. quando in trium peregrinorum specie Dominus ad tabernaculum Abrahæ accessit. Excepit ergo Deum Abraham in tabernaculo suo, festinauitque ad Saram, dixitque ei: *Accelera: tria sata similæ commisce, & fac subcinericios panes.* Et mirabar, quòd Deus veniens ad domum Abrahæ parari sibi permiserit non alios panes, quàm subcinericios. Cur, Deus bone, qui aliquando in domo Pharisæorum sessurus eras manducare panem perfectum, Luc. 14. in domo Abrahæ non panem perfectum, sed subcinericium panem requiris? Subcinericius panis hoc habet, vt sit massæ primus: qui enim moras coquendorum panum non expectat, panem facit subcinericium, vt priùs manducet. Deus ergo in solo Abrahæ tabernaculo subcinericium panem requirit; ostendens, quòd in sola Abrahami familia, in eius, nempe, filia, Maria, reperiantur humanæ massæ primitiæ, vt quæ sola habeat omnia prima. Accipite D. Damascenum orat. 1. de dormitione Mariæ, facientem cum illa: *Tabernaculum quidem Abrahæ te apertissimè indicabat. Etenim Verbo diuino, in ventre tuo, tanquam in tabernaculo, habitanti, humana natura subcinericium panem, hoc est, sui primitias ex purissimis tuis sanguinibus obtulit*, &c. Quid pulchrius? Nullibi enim nostra massa, nisi in Maria sui primitias Deo exhibere posset, quando cæteris vetustate attritis, in sola Maria seruantur omnia prima in splendore, & nouitate sua. Cuius causa forsan Matth. c. 1. generationem Iesu texens ab Abrahamo illam deduxit vsque ad Ioseph, & non ad Mariam, ne cogeretur ponere Mariam in vltimis; sed illam quasi innouata serie poneret primam, aiens: *Iacob genuit Ioseph, virum Mariæ, de qua natus est Iesus.* Ecce tibi, qui ab Abrahamo processerat, per hoc, quòd hic genuit hunc, & iste illum; vbi accedendum erat ad Mariam, modum immutat, & nouiter incipit dicens: *Ioseph, virum Mariæ, de qua natus est Iesus.* vt in Maria seruentur omnia prima.

Damasc. — Iudic. 13. — Damasc. — Eccli. 24. — Damasc. — Genes. 18. — Luc. 14. — Damasc. — Matth. 1.

§. XIII.

Operosus in paruis, fidem sibi ad magna conciliat.

ANte promissam Israëlitici regni restitutionem, petitur Micholis restitutio, dum ait: *Non videbis faciem meam, antequam adduxeris Michol*, &c. Et meritò à promittente totum Israeliticum regnum adducendum, vnius fœminæ petitur adductio in primis. Non enim crederetur totum Israelem adducturus, si vnam fœminam priùs non valeret adducere. Parua siquidem facinora ad maiora solent firmare fidem. Hinc Ioan. 2. Dominus nuptiis præsens aquam conuertit in præstantissimum vinum; dicit nanque: *Gustauit Architriclinus aquam vinum factam*, &c. Et cur in aqua cœpit Iesus hanc mutationem facere? Immutaturus venerat corruptibiles homines in incorruptos, & immortales, cuius immutationis præstantissimæ fidem adstruere cupiens præmisit hanc immutationem aquæ. D. Ambr. ser. 5. de Epiph. ait: *Ergo, tùm ex illa vili aqua vini optimè saporem voluit gustare conuiuas, magis voluit ex hac vili carne, resurrectionis cœlestis sapientiam gustare credentes.* Hoc proprium est magnorum animorum, vt in paruis fidem maiorum operum faciant. Nec vllus credi debet facturus magna in munere, cuius nec minima vnquam gustauit. Ideò Dominus Ioann. 6. *Caro mea verè est cibus, Sanguis meus verè est potus: Hic est panis* &c. Noluit nobis suam Carnem, & Sanguinem dare, nisi sub speciebus panis, & vini. Et cur non nisi sub speciebus panis? Quia panis quotidianus nobis à Deo datus fidem facit suauissimo conuiuio diuini Corporis, & Sanguinis dando. Iuat quæ dicebat D. Gaudent. serm. 2. de Exodo: *Ipse igitur naturarum Creator, & Dominus, qui producit de terra panem; de pane rursum efficit proprium Corpus. Et qui de aqua vinum fecit, & de vino Sanguinem suum.* Ecce tibi, vt de paruis iis productionibus quotidianis panis, & vini, fidem adstruit ad magna, quibus diuinissimum Corpus datur. Vix enim crederetur Corpus suum ea pane dandum ab eo, qui nunquam sciuit, vel micam exhibere quotidiani panis. Sic Angelus virginei conceptus fidem firmans aiebat Luc. 1. *Ecce Elizabeth cognata tua, quæ vocatur sterilis, & ipsa concepit*, &c. Ostenditur sterilis concepisse, vt Virgo etiam conceptura credatur. Quod notans D. Damasc. or. 1. de Mariæ natiuit. reddens rationem, cur etiam Maria ab sterili gignatur, ait: *Quid autem est, cur Virgo Mater ex sterili orta sit? Quoniam, scilicet, oportebat, vt ad id, quod solùm sub Sole nouum erat, ac miraculorum omnium caput, via per miracula sterneretur, ac paulatim ab humilioribus ad sublimiora progressus fuisset.* Semper debet fides de maioribus, in minoribus firmari. Nulla enim ratio persuadebit magna facienda in munere ab eo, qui vel parua in eo fecisse ignoratur. Quò adducenda dicta supra.

Ioan. 2. — Ambros. — Ioan. 6. — Gaud. — Luc. 1. — Damasc.

2. *Reg.* 3. Misit autem Dauid nuncios ad Isboseth, filium Saül, dicens: Redde vxorem meam, Michol, quam despondi mihi centum præputiis Philisthiim. Misit ergo Isboseth, & tulit eam à viro suo, Phaltiel, filio Lais. Sequebatur eam vir suus, plorans, vsque Bahurim: & dixit ad eum Abner: Vade, & reuertere. Qui reuersus est.

§. XIV.

Maria multarum ora, & linguas implet gloria sua.

ABnere obligato ad Micholis restitutionem, non quiescit Dauid; sed insuper ad Isbosethum scribit, eandem postulans: sic enim ait Textus: *Misit autem Dauid nuncios ad Isboseth, filium Saül, dicens: Redde vxorem meam, Michol*, &c. Et quando Abner potentissimus erat, vel totum regnum restituere Dauidi; cur non contentus est Dauid petisse Micholem ab Abnere; sed insuper illam petit ab Isboseth? Cur ad regni totius acquisitionem contentus est Abnere, nec alium requirit; & ad Micholis restitutionem, præter Abnerem, etiam Isbosethum sollicitat? Ea erat Michol apud Dauidem, in cuius reditu, & triumpho vellet occupari quamplurimos. Non aliter Deus agit in Maria, cuius glorias, & triumphos, non ab vno, sed à plurimis celebrari cupiat, vt quæ plurimorum ora, & linguas impleat. Dicebat Isaias cap. 7. *Ecce Virgo concipiet, & pariet Filium, & vocabitur nomen eius Emmanuel,* Isai. 7.

naeri, &c. Multa equidem fuerunt mirabilia in eo conceptione, & partu Mariæ: locus ipse partus mirabilis fuit. Cur ergo, ô Propheta, non explicas omnia mirabilia partus virginei? Cur de Virginis partu loqueris: eius autem ac locum, aut tempus non vis exprimere? Equidem ea erat Virgo Maria, quæ non ab vno; sed à multis celebranda erat, & decantanda. Ait ibi Hesychius hom. 2. de Assump. *Ecce Virgo in vtero concipiet. Vadenam, ô Propheta? Non dico, ait: hoc enim reseruatum est Gabrieli. Permulti distinctè declarare voluntur miracula Virginis, pleraque tamen eorum prætermissa sunt. Cæterùm ego de partu semper Virginis fidem facio: Michæas de regione, & loco, in quo miraculum peractum est: Dauid de tempore. Gabriel igitur dictum est vnde.* Sic Gabriel, Isaias, Michæas, & Dauid, & plurimi alij conueniunt in Maria extollenda, & celebranda: eius nanque gloria non vni, sed plurimis commendatur. Cant. 7. dicitur: *Oculi tui sicut piscinæ in Hesebon, quæ sunt in porta filiæ multitudinis.* Et mirabar, quòd quando Dominus Mariæ oculos piscinæ comparat, non magis meminit cantatissimæ piscinæ Bethsaidæ, in quam descendebat Angelus, & aquas mouebat, & vnum sanabat, Ioan. 5. Cur adeò salutarem piscinam obliuiscens, & prætermittens Dominus, magis meminit piscinæ Hesebon ad Mariæ gloriam celebrandam? Ipse Textus indicat causam, dum de piscina Hesebon ait: *Sunt in porta filiæ multitudinis.* In Bethsaida vnus Angelus mouebat aquas; ideò hæc piscina rollitur à celebratione Mariæ, quæ non vni, sed multis debuit commendari. Iuxta quæ dicit D. Damascen. orat. 1. de Mariæ natiuit. *Olim quidem Probatica quotannis Angelum Dei excipiens aquam turbantem, aliquem vnum dumtaxat valetudini restituendum; nunc autem cælestium virtutum copiosissimum agmen habens, Dei Genitricem nobiscum laudantium; illam, inquam, miraculorum abyssum, illum vniuerso Orbi medicinam afferentem fontem,* &c. Expende illa: *Nunc cælestium virtutum copiosissimum agmen habens, Dei Genitricem nobiscum laudantium.* Non equidem vni, sed omnibus Angelis, & hominibus, & ipsi Deo committitur Mariæ prædicatio.

Hesych.

Cant. 7.

Ioan. 5.

Damasc.

§. XV.

Post Mariam, omnia creata decora, velut stercora, sorduerunt Deo.

AB Isbosetho petit Dauid sibi Micholem restitui, quando ait Textus: *Misit autem Dauid nuncios ad Isboseth filium Saül dicens: Redde mihi vxorem meam, Michol,* &c. Qui paulò antè eam ab Abnere petierat; cur statim eandem ab Isbosetho petit? Erat Isboseth Rex, & in deductione tantæ vxoris ambiebat Dauid apparatus, & honores regios, ideóque illam ab Isbosetho petit. Proh Michohlis dilectio! Non equidem amatur à Dauide, nisi cum regio apparatu veniat. Quàm superior est Maria, Dei Mater: hanc enim postquàm habuit Rex Regum, & Dominus Dominantium, Iesus, nihili æstimat omnia creata decora, & sunt illi sublata à mundi instar stercoris. Quis nesciat curam Dei in ædificando templo, cui ipse adstiturus erat? De pretiosissimis lignis omnia faciebat, & tabernaculi parietes ex auro purissimo. Ait enim Textus 3. Reg. 6. *Porrò oraculum habebat viginti cubitos longitudinis: & operuit illud, atque vestiuit auro purissimo: Domum quoque ante oraculum operuit auro,* &c. Sic pretiosissimis mundi rebus ornabat loca, quibus se præsentem erat exhibiturus. At is, qui loca suæ præsentiæ sic exornabat, tandem in mundum veniens stabulum intrat, & in præsepio brutorum se inclinat: ait enim Lucas cap. 2. *Peperit filium suum primogenitum, & reclinauit eum in præsepio.* Et cur, qui in templo pretiosa quæque amabat pro loco præsentiæ suæ, non sese gerit apparere inter immunditias stabuli, & præsepij? Planè ex quo virginea Mariæ viscera intrauerat, omnia creata decora, ligna pretiosa, aurum sic Deo viluerunt, sorduerunt, ac fœtida stercora, & viles paleæ, adeò, vt non magis horreat esse in stercore, quàm in auro. Ex quo sic Mariam alloquebatur Hesychius homil. 2. de Assumpt. *Verùm, quia munda es à contubitu nuptiali; quia templum incorruptum, & tabernaculum ab omni sorde liberum conseruasti, & Pater hospitatur apud te, & Spiritus Sanctus obumbrat, & assumpta carne vnigenitus ex te nascitur, tam ob eam, ne sit anxia, si partus in stabulo; ne hospites, si se dere facias in præsepio eum, qui sedet in dorso Cherubim,* &c. Expende illa: *Eam ob rem ne sis anxia, si partus in stabulo,* &c. Eo enim ipso, quòd Deus virgineis Mariæ visceribus inclusus fuerit, nihil cauendum, quòd exinde in stabulo pariatur inter stercora, & non in lecto aureo: aurum namque, & omnia creata decora apud illum non plusquàm stercora habentur. Gustata enim Mariana puritate, vix vllum immunditiei humanæ gustum capit. Ex quo probo illud Architriclini dictum, Ioan. 2. *Omnis homo primum bonum vinum ponit: & cùm inebriati fuerint, id, quod deterius est.* Ideò enim deterius vinum in posterum seruabatur, vt gustus primi vini optimi suauitate repletus, & quasi sopitus, deterioris asperitatem non detectaret. Sic Deus Mariæ puritate gustata, *tanquàm potens crapulatus à vino,* iuxta Psalm. manet, vt ad humanas conniueat iniquitates. Hæc enim erat vox Mariæ Ecclesiastici cap. 24. *Ego quasi trames aquæ immensæ,* &c. *Inebriabo prati mei fructum.* Sic Mariæ puritas afficit ventris sui fructum Iesum, vt exinde quasi inebriatus vix deteriora hominum valeat sentire.

3. Reg. 6.

Luc. 2.

Hesych.

Ioan. 2.

Psal. 77.

Eccli. 24.

§. XVI.

Maria nunquam ex hoste erepta.

PRimò Dauid petijt Micholem ab Abnere: & cùm illam ab Abnere posset sperare, nihilominùs mittit ad Isboseth nuncios, qui dicerent: *Redde mihi vxorem meam,* &c. Cur non magis illam ab Abnere expectauit; sed maluit eandem à Rege postulare? Postulauit eam à Rege, honori Micholis cauens, ne aliquo, vel inscio, vel renuente Rege adducta, videretur magis ex hoste rapta, quàm marito allata. Cauit ergo bonus Dauid, ne sponsa, ne quasi ex hoste rapta videretur; quod accuratiùs cauit Deus in matre. Non enim tanto Domino, aut mater, aut sponsa conueniret, quæ ex hoste rapta videretur: proprium enim erat Dei matris ab hoste non teneri, sed honorari. Vt de illa dicat D. Damascen. orat. 1. de Mariæ natiu. *Hanc fœminam hostium Reges cum muneribus adorabunt.* Adorabunt equidem illam hostium Reges, non tenebunt, ne ex hoste rapta, sed sponteneè præstita videatur. Quo spectant illa Cantic. 7. *Quàm pulchri sunt gressus tui in calceamentis, filia Principis.* Tres Patres legunt: *Filia sponte dantis.* Itaque Maria, non serua ex hoste rapta venit, sed filia sponte data: nunquam enim inter hostiles prædas potuit numerari, quæ vnigenitì Filij Dei extitit Mater. Aiebat Amos cap. 5. *Hæc dicit Dominus domui Israel: Quærite me, & viuetis. Et nolite quærere in Bethel, & in Galgala nolite intrare, & in Bersabee non transibitis; quia Galgala captiua ducetur, & Bethel erit inutilis.* Cùm tres ciuitates expressisset, nimirum, Galgalam, Bethel, Bersabee; vbi ad captiuitatem venit, duas illarum nominat; tertiam, nempe, Bersabee, prætermittit. Et cur recensita pœna duarum, de Bersabee omninò tacuit? Ait D. Hieron. ibi: *Victis decem Tribubus, vrbs nomine Bersabee non capta, nec destructa est: est autem locus, in quo habitauit Abraham.* In communi ruina, & captiuitate omnium Tribuum, sola vrbs Bersabee dicta hostem non sostinuit: quia in illa habitauerat Abraham. Et credam, quòd Maria, in qua Deus habitauit, hostem sustinuerit? Absit gloriosa enim dicta sunt de te ciuitas Dei, Maria, nimirum, quòd nunquam inter hostiles prædas fuisti.

Damasc.

Cant. 7.

Amos 5.

Hier.

§. XVII.

Quæ carò comparata sunt, non facilè contemnuntur.

DIu Michol Dauid erepta, alteri marito hæserat; sed nec temporis longitudo, nec alienus torus occupatus ab illa, potuerunt Dauidi ingenerare obliuionem, aut contemptum; sed post hæc omnia, nihil magis curat, quàm illam recipere. Et vnde Dauid tam pertinax Micholis amator? Ait Text. *Misit autem Dauid nuncios ad Isboseth filium Saül dicens: Redde vxorem meam Michol, quam despondi mihi centum præputiis Philisthiim.* Non gratis, sed multo puluere, & periculoso duello comparatat Dauid Micholem, ne mereamur, quòd post tanta cutem illam recipere. Dicebat enim sapienter D. Ennodius in Apolog. pro Synodo:

Ennod.

Synodo : *Nunquam est sera correctio : scit deus expectare immedico labore quæsitos : nescit pro vilibus despicere magno pretio comparatos.* Crede mihi : difficulter despicitur, qui carò emitur; & nunquam non multa dissimulas in his, pro quibus multùm laborasti. Isaiæ c.43. *Veruntamen seruire me fecisti in peccatis tuis, præbuisti mihi laborem in iniquitatibus tuis Ego sum, ego sum, qui deleo iniquitates tuas.* Expende consequentiam : priùs enim dicebat, vt quasi coactus fuerit seruire in peccatis, & non paruum laborem acceperit pro iniquitatibus : deinde addit : *Ego sum, qui deleo iniquitates*, &c. Quia laboriose seruire coactus es, deles iniquitates, Domine ? Cur non magis inde iniquitates punis? Quis labor ille, aut quod seruitium fuit, quod te non in punitionem, sed in miserationem impellit ? Ait Cart. ibi : *Conuenienter exponitur de Christo incarnato, qui propter peccata populi sui seruilem formam assumpsit, & vsque ad mortem afflictus est.* Equidem, quando totus labor, & seruile Saluatoris munus eò spectauerat, vt peccatores sibi compararet, non miror, quòd tam carò emptos ad misericordiam expectaret: quisquis enim rem carò emit, nescit illam a se abiicere. Ex quo lucem addo illis verbis Apocal. 14. de non paruo enim sanctorum exercitu ait : *Hi sequuntur agnum, quocunque ierit. Hi empti sunt ex hominibus, primitiæ Deo, & Agno* Et mirabar, quòd Agnus, qui pro omnibus mortuus est, nullibi vellet esse sine his præcipuè. Fortè inueniatur Agnus sine aliis: at sine his nullibi inueniri poterit; hi nanque sequuntur illum, quocunque ierit Sed, cur maximè sine his non inuenitur Agnus? Ait Textus: *Hi empti sunt ex hominibus.* hi, nimirum, peculiari pretio, & non paruo, acquisiti sunt ab Agno, ne miremur, quòd præcipuè nolit eos à se separari. Vide plura infra c.56.§.4.

Isai.43. Carthus. Apoc.14.

§. XVIII.

Mali nunquam non dolent in aliorum profectibus.

IVssu Isbosethi Michol reddebatur Dauidi, quam redeuntem ad Dauidis Regiam sequebatur Phaltiel lugens : ait nanque Textus : *Sequebatur eam vir suus plorans vsque Bathurim.* Vocatur vir suus iuxta erroneam existimationem, & violentam coactionem; alioquin iste non erat vir Micholis; sed adulter : id, quod vel eius lacrymæ monstrant : sequebatur enim eam plorans euntem ad regnum, & ad verũ maritum, & sponsum adolescentiæ suæ. Nec venit, nisi à malo, quòd quis doleat in aliorum profectu. Dicebat Dominus Ioan. 10. *Ego sum pastor bonus* Cuius asserti euidentiam ex comparatione malorum comprobaram sic expendit D. Basil. Sel. orat. 26. *Ego, ait, sum pastor bonus. Non quibus inuident Pharisæi; non, qui collata in gregem beneficia sua ducunt supplicia, non, qui liberationem à malis lugent, & ægritudines extinctas dolent. Mortuus surrexit, & Pharisæus luget : paralyse eneruatus sanatur, & Scribæ lamentantur O gregis miseriã alios pastores, qui gregis calamitatem delicias suas reputant!* Planè a bono venit, in suorum proximorum profectibus lætari; à malo autem, quòd videntes proximum proficientem, fleant. Ioan. 20. Magdalena ad sepulcrum Domini veniens tota in lacrymas effundebatur, & maximè dolebat Interreà *vidit duos Angelos in albis*, &c. Nec admiratione vacat, quod Angeli in lætitiæ vestibus appareant coram fœmina maximè lacrymante, & dolente. Sanè Angelorum erat dolere cum dolentibus. Sic Isaias c.33. *Angeli pacis amarè flebunt, Dissipatæ sunt viæ*, &c. Vbi dissipatio, & dolor in hominibus apparebat, Angeli flebant : sed modò videntes fletum & dolorem Magdalenæ, non flent Angeli; sed lætos se ostendunt. Imò & de Domino Angelorum dicitur Ioan. 11. *Iesus ergo vt vidit eam plorantem, & Iudæos, qui venerant cum ea plorantes, infremuit spiritu : & lacrymatus est.* Ibi visa Maria plorans plorare facit Dominum. Nunc autem nec Dominus, nec Angeli plorant; sed lætantur in lacrymis, & dolore eiusdem mulieris. Et cur, qui sic antea plorabant cum fœmina plorante, modò non plorant ? Boni erant, & vt in calamitate plorabant cum plorantibus, sic & in profectu gaudebant. Maria flens Lazarum, calamitatem patiebatur, quam & Angeli, & Dominus Angelorum deflerent: cùm autem deflebat Maria Dominum à sepulcro sublatum, illæ lacrymæ non calamitatem indicabant, sed profectum: ideò illas non fletu, sed gaudio, & lætitia prosequebantur Angeli, & Angelorum Rex. Pro quo ait D. Laurent. Iustinian. de triumph. agone, cap.24. *Quis Angelorum duorum istorum lætitiam explicet ? Agnoscebant, qualis fuerat Maria, quàm impudica corpore, quàm plena Dæmonibus. Super conuersione illius exultauerant, per amplius nunc : nam in habitu, & moribus prorsus erat dissimilis. Talis profectò erat, & taliter commutata, vt de ipsa meritò Angeli lætarentur. Lætabantur illi; lætabatur & ipse, qui fecit eam.* Non erat bonorum Angelorum non lætari cum ea, quæ proficiebat in actibus suis, & ad Deum contendebat. Vt enim boni Angeli, & bonus Iesus in calamitate fratris dolentem lacrymis prosequebantur, sic proficientem, & redeuntem à praua conuersatione ad felicitatem viuendi, gaudio, & lætitia comitabantur eam.

Ioan.10. Basil.Sel. Ioan.20. Isai.33. Laur.Iust.

§. XIX.

Ad notas occasiones peccati nullo prætextu reuertendum.

PLorans sequebatur Phaltiel Micholem. Quid tunc? *Dixit ad eum Abner: Vade, & reuertere*, &c. Abner solus loquitur ad plorantem, & abire iubet. Et mirabar, quòd non magis Michol locuta fuisset ad illum, qui pro se iam acriter dolebat, & lacrymabatur. Noemi nanque Ruth 1. vbi ad patriam contendens vidit duas nurus suas in fletu, & eiulatu sequentes, illas ipsa allocuta iubet in sua redire. Sic habet Text. *Quæ eleuata voce flere cœperunt, & dicere: Tecum pergemus ad populum tuum. Quibus illa respondit: Reuertimini filiæ meæ*, &c. Noemi sequentes nurus in fletu, & lacrymis alloquitur, & orat, vt reuertantur in sua : Michol autem Phaltieli sequenti, & ploranti, nec verbum dicitur fecisse. Et cur & hæc non similiter alloquitur Phaltielem plorantem; & orat, vt redeat ad sua ? In Phaltiele norat Michol adulterij occasionem : nunquam enim ille fuerat verus maritus, sed adulter; & ideò semel ab eius egressa conuictu, nullo prætextu vult ad illum respicere, nec verbum facere illi. Quid sanctius ? Sic faciendum est illi, qui amat sanctè viuere; vt, nimirum, ad notam peccati occasionem nullo velit prætextu redire. Petrus Matth. 4. *relictis retibus* secutus uerat Iesum : & nihilominùs Ioannis cap. 20. *Dixit eis Simon Petrus: Vado piscari* Qui retia reliquerat, vt Christum sequeretur, non dubitat iterum illa resumere. Quod minimè fecit Matthæus in munere suo, sed semel telonio relicto, nunquam creditur ad illud redisse. Et cur Matthæus cauet redire ad telonium, quando Petrus ad retia rediuit ? Non in retibus; sed in telonio occasio peccati fuerat : & ideò ab hoc quàm ocyùs cauere nititur. Ait D. Gregor. PP. hom. 24. in Euang. *Post conuersionem suam ad piscationem Petrus rediit : Matthæus verò ad telonij negotium non resedit. Quæ ergo ad peccatum implicant, ad hæc necesse est, vt post conuersionem animus non recurrat.* Sic fugiendæ sunt pristini peccati occasiones, vt ad illas nullo prætextu recurrendum sit. Quis enim semel liber, mali vel vmbram non metuat : Ioannis cap. 11. vocante Iesu Lazarum, *statim prodiit, qui fuerat mortuus, ligatus pedes, & manus institis, & facies illius sudario erat ligata.* Viuus surrexit è tumulo; sed secum ferens sepulcralia linteamina. Non sic in resurrectione Dominica : ibi enim accedens Petrus ad sepulcrum Ioann. 20. *Vidit linteamina posita, & sudarium*, &c. Non solùm reliquerat sepulcrum Iesus; sed & linteamina. Et quando Lazarus exiens à sepulcro secum ferebat linteamina, cur Iesus similiter non secum ea tulit ? Lazarus exit à sepulcro non prorsus liber ab illo, & ideò exiit cum linteis : Iesus autem prorsus a sepulcro liber exit, & ideò non solùm inquit sepulcrum; sed & linteamina, & quidquid ad sepulcrum conducit. Ait Andreas Cretensis in Assumptione Mariæ, cuius in sepulcro etiam fuerant linteamina relicta: *Quomodo non sunt in ea vestes, in quibus est sepulta, nisi effugisset interitum?* Ex quo mortem effugit, nec mortis vmbram non fugit. Difficile nanque sin mali vel vmbra quis seruari posset ab eo. Vt rem mirans dicebat Iesus, Ioan. 8. *Quis ex vobis arguet me de peccato ?* Quantula hæc commendatio in Deo ? Sanè soli Deo non est magna commendatio : at Deo venienti in similitudinem carnis peccati, & ibi sine peccato agenti, non paruam inde commendationem credam. Ait enim D. Hieron. de vera circumcis. *Quid ergo mirabor*

Ruth 4. Matth.4. Ioann.20. Greg. Ioan.11. Ioan.20. Andr.Cret. Ioan.8. Hier.

mirabor in Deo, nisi quòd cùm homo esse dignatus sit, in homine, quod Deus esset, erumit? Nunquid ipse destitit esse, quod fuerat, sed quod carnem fecit esse, quod Deus est: quod in excusationem in scelere vitiosè, mansit ipse sine excusatione: quòd dum pro nobis peccatum factus est, peccator esse non potuit. In hoc ostendebatur Deus, quod inter ipsas vmbras, & similitudinem carnis peccati, à peccato liber extitit. Adeò efficax est vmbra mali ad fœdandum eum, qui non sit Deus. De quo plurima sunt à nobis dicta. Vide tom. 1 in Euang. lib. 2. cap. 10. §. 12. & lib 4. cap. 2. §. 9. & lib. 4. cap. 3. §. 25. Tom. 3. de Iesu Figur. cap. 11. § 14.

2. *Reg.* 3. Sermonem quoque intulit Abner ad seniores Israël, dicens: Tam heri, quàm nudiustertius quærebatis Dauid, vt regnaret super vos. Nunc ergo facite: quoniam locutus est ad Dauidem dicens: In manu serui mei Dauid saluabo populum meum Israël de manu Philisthiim, & omnium inimicorum eius. Locutus est autem Abner etiam ad Benjamin.

§. XX.

Regni gloria obliuionem facit infimorum, etiam cognatorum. Vbi de cælestis regni meditatione.

NOn miror, quod Abner loquatur cum decem Tribubus de transferendo regno ad Dauidem: illud mirandum, quòd de eadem re loquatur ad Benjaminitas, qui cognati, & contribules erant Isboseth: notat enim Textus: *Locutus est autem Abner etiam ad Benjamin.* Et cur in regni translatione à domo Saulis ad Dauidem, non magis cauet Abner Benjaminitas, qui contribules erant Saulis? Cur illis credit depositionem cognati sui, & assumptionem Dauidis? Nónne Beniaminitæ maiora possent sperare à Rege cognato, quàm ab alio? Minimè: in re enim regni nihili priuata cognatio æstimatur: cùm enim regni gloria animum regnantis implet, nihil priùs facit, quàm obliuionem cognationis infimæ, & omnium, quæ priuatorum sunt. Hinc Psalm. 44. *Audi, filia, & vide, & inclina aurem tuam: & obliuiscere populum tuum, & domum patris tui. Et concupiscet Rex decorem tuum.* Magnum, & difficile, & contra naturam ipsam petitur, omnium, vt patria, & cognatio, & ipsissima paterna domus contemnatur, & obliuioni tradatur. A quo tam arduum, & difficile peti potest? Quis est, qui sic duretur ad suos, vt nec cognatos, nec patres meminerit? Talis profectò est, qui ad regnum ascendit: vt meritò dicat Chrysipp. Ierosol. hom. de Deipara: *Obliuiscere populum tuum & domum patris tui Ne posthac attendas animum huic inferiori cognationi: quoniam in Reginam transmutaberis.* Equidem, vbi regius splendor affulget, prorsus radit memoriam cognationis infimæ. Quis in throno priuatarum rerum meminerit? Vtinam, Fratres, & nos meditaremur regnum illud nobis paratum ab origine mundi: & fallar, nisi facilè contemnamus, & patriam, & terrestrem cognationem, & iccullas has, quæ sunt huius mundi. Sapienter Dominus, vt vel à corde suorum omnem mundi sollicitudinem excludat, aiebat Luc. 12. *Nolite timere, pusillus grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum.* Pusillum gregem vocat, & regnum offert. Et cur regnum offertur pusillis? Vt omnem memoriam, & curam rerum pusillarum dimittant. Ait enim Chrysol. ser. 25. *Aufert spes anxias, dubios tollit euentus, omnémque propellit, & excludit timorem, quando in exordio ipso regnum nascentibus pollicetur. Quis de victu, quis de vestitu, quis de plebeia cura, & venales vestitus vilitate suspirat, de regno certus, de dominatione securus? Satis sibi mundus, quos elatos ad summa, ipse se ad humilia deiicit, ac regna deponit.* Siquidem, vt omnium inferiorum rerum despectum, & obliuionem faceret Dominus in animis nostris; sapientes regnum ob oculos posuit: quando enim thronus non fastidiuit humilia? quando regni splendor rerum priuatarum non sustulit vel memoriam? Propone tibi, Christiane, ob oculos Regnum cæleste: & omnes curas, omnem sollicitudinem, & anxietatem pro mundi rebus depones. Nullum malum in re non curatum manebit, si vel mediteris Regnum cælorum. Matth. 3. clamabat Ioannes: *Pœnitentiam agite: appropinquauit enim Regnum cælorum.* Circa quæ ait D. Hildephons. serm. 5. de Assump. *Quia totum inuenit mundum criminibus obnoxium, omnibus medicina indixit remedium: in suo aduentu appropinquare dixit Regnum cælorum.* Sic Regnum cælorum ob oculos positum omnes in nobis affectus inferiores, & noxios componit.

Psal. 44. — Chrys. Ier. — Luc. 12. — Chrys. — Matth. 3. — Hildeph.

§. XXI.

Iniquorum discordia promouendis iustis seruire solent.

COntra Isboseth iratus Abner hoc studet, vt Dei promissa de Dauide promouendo impleantur: quippe: *Sermonem quoque intulit Abner ad seniores Israël dicens: Tam heri, quàm nudiustertius, quærebatis Dauidem, vt regnaret super vos. Nunc ergo facite: quoniam Dominus locutus est,* &c. Verum est, quòd, mortuo Saüle, in interregno Israelitæ cogitarent de promouendo Dauide, iuxta sententiam Dei. Verùm illos Abner ab hac cogitatione amouerat, vt Isbosetho regnum darent. Qui verò illos ab illa amouit cogitatione, modò idem satagit, vt de Dauide promouendo tractent, & diuinis placitis in eo pareant. Et vnde hanc bonam mentem in Deum, & in Dauidem induit Abner? Suprà dixit Textus de Abnere: *Qui iratus nimis propter verba Isboseth,* &c. Cœperant iræ, & discordiæ inter Abnerem, & Isbosethum seminari; & ex horum discordia, & diffidentia hoc bonum nascitur, vt Dauid promoueatur, & Dei promissa impleantur. Zachariæ cap. 1. *Leuaui oculos meos, & vidi: & ecce quatuor cornua. Et dixi ad Angelum, qui loquebatur in me: Quid sunt hæc? Et dixit ad me: Hæc sunt cornua, quæ ventilauerunt Iudam per singulos viros: & nemo eorum leuauit caput suum, & venerunt isti deterrere ea.* Explicatiùs Græcus: *Et egressi sunt isti, vt ea,* &c. Itaque quatuor cornua ostensa Prophetæ, hostiles potestates designabant, quæ Tribum Iudæ captiuarant, & in seruitutem miseram redegerant, opprimentes Iudæos captiuos Babylone. Sed illud notandum, quòd adhuc post illam captiuitatem dicantur cornua illa exacui: dicitur enim: *Et egressi sunt isti, vt exacuerent ea.* Ad quid, Domine, adhuc exacuuntur cornua illa? Iam Iudam oppresserunt: an vis, vt ampliùs miseros deuastent? Absit: imò vult Deus Iudæis restituere pristinam felicitatem; & ideò permittit, vt hostes exacuantur, & arma capiant, non aduersùs Iudæos, sed aduersùs seipsos: dum enim inter se diffideant hostes, non potest non lætitia, & felicitas plaudere Sanctis. Ait D. Cyrill. ibi: *Itaque acuuntur quidem, non tamen contra Israël, sed contra semetipsa: in se namque mutuò insurrexerunt. Assyrios, ac Babylonios Persæ, & Medi bello lacessiuerunt, Cyro regnante. Quamobrem nisi exacuta fuissent cornua, & expugnati Babylonij, non fuisset seruitute absolutus Israël, non exemptus vinculis, & miseria intolerabili.* Ecce tibi, vt discordia hostium; nimirum, Babyloniorum, & Medorum, seruiunt restitutioni Israelitarum. Vbi enim Cyrus aduersùs Babylonios surrexit, eósque expugnauit; Iudæos restituit in pristinam felicitatem. Nunquam non iustorum saluti locum dant impiorum dissidia. Hinc Matth. 26. dum Pharisæi curant Iesum sine remedio occidere: *Dicebant. Non in die festo, ne fortè tumultus fieret in populo.* Et cur perfidi adeò anxiè cauebant occasionem tumultus? Ne tumultus, & dissidium populi locum aperiret, vnde euaderet Iesus. Ait D. Leo serm. 7. de Pass. *Prouidentibus Principibus, ne de festo tumultus oriretur, non deuotioni, sed facinori studebatur, nec religioni fauebat hæc cura, sed crimini. Diligentes enim Pontifices, & solliciti Sacerdotes, seditiones turbarum fieri in præcipua solennitate metuebant, non vt populus non peccaret, sed ne Christus euaderet.* Metuebant sibi ab impiorum seditiosis tumultibus, scientes nunquam non ex dissidiis malorum promoueri virtutem. De his multa alibi.

Zach. 1. — Cyrill. — Matth. 26. — Leo.

§. XXII.

Virtutis, æquitatisque prætextus non paruam authoritatem acquirit ad persuadendum.

VAfer iste Abner, vt persuadeat senioribus Israelitis Dauidis electionem in Regem, vnam illis proponit rationem ex parte Dei, sic volentis: ait enim: *Nunc ergo facite: quoniam Dominus locutus est ad Dauidem dicens: In manu serui mei Dauidis saluabo populum*, &c. Sic totus est in explicanda voluntate Dei circa Dauidem: de Isbosetho autem relinquendo nec facit verbum. Et quando electionem Dauidis necessariò comitatura erat Isbosethi reiectionem; cur etiam non aliqua dicit de Isbosethi ineptitudine ad regnum, & de iniquo eius iure? Vafer ille nihil mali voluit notare in Isbosetho, sed vnam Dei sententiam circa Dauidem exprimebat: vt in illa Regis electione solus virtutis, & æquitatis appareret prætextus, qui summam authoritatem habet ad persuadendum. Cur enim authoritatem non conciliet virtutis prætextus? Cùm Bethuliæ Proceres decreuissent ciuitatem tradere Holoferni intra quinque dies, dicitur de Iudith c. 8. *Hæc itaque cùm audisset, quoniam Ozias promisisset, quòd transacto quinto die traderet ciuitatem, misit ad Presbyteros Chabri, & Charmi. Et venerunt ad illam, & dixit illis: Quod est hoc verbum, in quo consensit Ozias?* Et post multa, quæ Deum propitiaturum ostendebant, dixit: *Ita, quod facere disposui, probate, si ex Deo est*: : *Et dixit ad eam Ozias Princeps Iuda: Vade in pace, & Dominus sit tecum.* Sic Principes, & Presbyteri Iudæ mutant sententiam suam ad verbum fœminæ, & totos se illi committunt. Et vnde fœmina tantam sibi authoritatem conciliare potuit apud Principes populi, vt eos in sententiam traheret suam? Sanè vnam rationem assumpsit honestatis, & obsequij diuini: quæ vel fœminæ conciliauit authoritatem summam. Vt dicat D. Ambros. 3. Officior. 13. *Honestatem secuta est Iudith, & dum eam sequitur, vtilitatem inuenit. Honestatis enim fuit prohibere, ne populus Dei se profanis dederet; ne ritus sacros proderet; ne sacras Virgines, & viduas graues barbaricæ subijceret impuritati. Quanta honestatis authoritas, vt consilium de summis rebus fœmina sibi vindicaret, nec Principibus populi committeret? Quanta honestatis authoritas, vt Deum adiutorem presumeret? quanta gratia, vt inueniret?* Equidem prætextus virtutis, & honestatis, tantam authoritatem conciliauit fœminæ, vt in suam sententiam traheret regni Principes.

Iudith 8.

Ambros.

2. *Reg.* 3. Et abiit, vt loqueretur ad Dauid in Hebron, omnia, quæ placuerant Israëli, & vniuerso Benjamin. Venitque ad Dauid in Hebron cum viginti viris: & fecit Dauid Abner, & viris eius, qui venerant cum eo, conuiuium, *&c.*

§. XXIII.

Pudicæ menti nunquam non inglorium est consortium suspectum.

VEnit tandem Abner ad Dauid iuxta Textum dicentem: *Venitque ad Dauid in Hebron, cum viginti*, &c. Venit, inquam, eo modo, quo Dauid postulauerat; nimirum, afferens ei Micholem, vt ait Abul. & omnes Expositores: imò Salianus putat, Abneri adductor prætextu fuisse Micholis ad Dauidem adductionem. Et cùm hoc certum sit, Textus diuinus explicans Abneris accessum, cum illo Micholem venisse prorsus reticet. Et quando in illo congressu Abneris, & Dauidis, nihil magis gratum vxori Dauidi, quàm Micholis recuperatio, quam maximè optarat, & quam ab Isbosetho petierat, sine qua nec Abnerem regnum afferentem videre voluerat: tamen cùm ad rem ventum est, totum de Abneris accessu dicitur; de Michole autem prorsus reticetur. Cur igitur, vt dicitur Abner venisse cum viginti viris, non etiam dicitur venisse cum Michole? Et quando explicatur Abneris aduentus, cur non etiam explicatur, vt simul Michol veniret, cuius aduentus optatior multò Dauidi erat? Sapienter Textus reticuit, quod inglorium Micholi, & Dauidi erat, nimirum, quòd puella pulchra, & regia duceretur ab Abnere, qui paulò antè fuerat ausus comprimere concubinam regiam, & tam immane facinus nihili faciebat. Planè pudicissimæ puellæ lasciui, & audacis hominis consortium, vt inglorium fuit, sic & reticendum. Quando enim pudicæ menti non inglorium est consortium suspectum? Aiebat Paul. 1. ad Corinth. 9. *Nunquid non habemus potestatem, mulierem sororem circumducendi?* Et post alia non pauca addit: *Ego autem nullo horum vsus sum. Non autem scripsi hæc, vt ita fiant in me: bonum est enim mihi magis mori, quàm vt gloriam meam quis euacuet.* Quæ verba sic ablatis interiectis à D. Basil. Magno referuntur: *Nunquid non habemus potestatem, mulierem sororem circumducendi? Sed non sum, inquit, vsus hac potestate: bonum mihi est magis mori, quàm vt gloriam meam quis euacuet.* Et quæ erat hæc gloria Pauli euacuanda in eo, quòd mulierem sororem secum duceret, vt de illius viueret pietate? Ait D. Basil. ibi lib. de Virginit. *Bonum est mihi magis mori, quàm vt gloriam meam, virginitatis, scilicet, vlla inquinet affectio.* Putabat Magister Orbis nunquam non inglorium esse virgineis mentibus frequentem conuictum virorum, & fœminarum, etiam sanctarum. Quid, si non sanctorum; sed fornicariorum conuictus esset? *Cum eis, ait, nec cibum sumere.* c. 5. nunquam non ab eorum conuictu contagio oritur, quæ saltem obscuret nominis claritatem.

1. Cor. 9.

Basil.

Basil.

§. XXIV.

Vniuersalis multitudinis consensus in bonum, non ab alio, quàm à Deo.

SApienter de Abnere dicitur: *Et abiit, vt loqueretur ad Dauid omnia, quæ placuerant Israeli, & vniuerso Benjamin.* Non ait: Omnia, quæ ipse fecerat, & negotiatus fuerat in Israele, & Benjamino vniuerso. Sed, Omnia, quæ vniuersis iis placuerant. Tantæ enim multitudinis vniuersalis consensus in promouendo Dauide, non industriæ, aut negotiationi humanæ tribui poterat; sed ab vno Deo oriebatur. Quòd in sua electione ad regnum notabat Athalaricus Rex apud Cassiod. 8. var. 7. aiens: *Indicamus autem fauore diuino, cùm ad regni culmina perueniremus, omnia nobis sic felicia sic tranquilla cessisse, vt vnum loqui crederes, quod generalitas insonabat: nec putaretur humanum, quod tot vota ingentium populorum nihil probata sunt habere contrarium.* Nunquam non Diuinitatis potestatem testatur, multorum populorum consensus inuariabilis. Dicebat Luc. cap. 2. *Exiit edictum à Cæsare Augusto, vt describeretur vniuersus Orbis: Et ibant omnes, vt profiterentur.* &c. Ecce tibi sub vnius Imperatoris edicto omnes populi summo consensu, summa pace describi festinant. Et vnde tot populi tanta pace conueniunt? Meritò ait D. Ambr. ibi: *Denique, vt scias, censum non Augusti esse, sed Christi, totus Orbis iubetur profiteri.* Nunquam res magis ab humana potestate aliena videtur, & propria Dei, quàm vbi plurimorum in eam venit consensus.

Cassiod.

Luc. 2.

Ambr.

§. XXV.

Sola diuina epulæ præparationem antecedentem requirunt.

VT venit Abner ad Dauid, confestim Dauid illi exhibet conuiuium: dicit enim Textus: *Venitque ad Dauid in Hebron, cum viginti viris, & fecit Dauid Abner, & viris eius, conuiuium*, &c. Nihil de præparatione antecacta conuiuij dicitur; sed statim ostenditur exhibitum. At Matth. 22. Rex ille, qui nuptias faciebat filio suo, dicebat: *Ecce prandium meum paraui; tauri mei, & altilia occisa, & omnia parata: venite ad conuiuium.* Minimè conuiuium exhibet, quin præparationem prænunciet. Et cur Dauid nihil de præparatione mouet; hic autem Rex præparationem prædicat ante conuiuium? Huius conuiuij escæ non sunt communes; sed diuinæ, quæ solæ præparationem ante conuiuium requirunt. Non, cùm sedes eum mun-

Matth. 22.

dialibus Principibus; sed cùm sedes cum Principe cælesti, vt in eius mensa comedas, maximè debes attendere ad præparationem, adeo vt prandium vnius diei, multorum dierum præparationem prærequirat. Ioann. 6. *Murmurabant Iudæi de illo, quia dixisset: Ego sum panis, qui de cælo descendi: & dicebant. Nónne hic est Iesus, filius Ioseph?* (Ioan. 6.) De eodem loquentes Iudæi dicebant, Matth. 13. *Nónne hic est fabri filius?* (Matth. 13.) Equidem, vt Ioseph faber lignarius erat; sic Iesus putabatur filius Ioseph, & fabri filius, & ipse faber erat, opera exercens fabrilia. Et quæ fabri opera faciebat? Quomodo fabri opera conueniebant cum eo, quòd panis esset? Præclarè sanè: quia fabrilia in Iesu meditationes, & præparationes erant dandi panis cælestis. Ait Iustin. Mart. in Dialog. cum Tryphone Iudæo: (Iustin.) *Cùm fabri lignarij filius haberetur, infermis, videlicet, quemadmodum Scriptura annunciabant, apparens, faber atque adeò ipse putaretur esse. fabrilia nanque, cùm in hominibus esset, faciebat opera, aratra, & iuga conficiens.* Expende, quid diuinissimus faber per totam vitam faciebat, nimirum, *aratra, & iuga conficiebat.* Vt enim diuinissimus erat panis dandus hominibus; sic nihil meditabatur in vita, nihil præ manibus habebat, nisi illa, quæ ad panis segetem disponebant. Habet enim hoc cælestis panis præ cæteris mundi escis, quòd multam præparationem, & dispositionem prærequirat in sumentibus. Quisquis ergo amas tibi fieri diuinum epulum, hoc satage, vt per totam vitam illa, quæ ad illud conducunt, mediteris. Tracta fabrilia metendi panis instrumenta. iugum perfice, quo appetitus diuinis subdantur præceptis: aratra confice, quæ cordis terram emolliant, malorúmque operum radices euellant: ventilabrum adiunge, quod paleas exsufflet: horreum cordis adorna, vbi cælestis panis metatur seges. Nunquam diuina seges non correspondet præparationis laboribus in falce, in vomeribus. Aiebat Dominus Matth. 10. (Matth. 10.) *Nolite præmeditari, quid loquamini. dabitur enim vobis in illa hora.* Quippe Confessoribus suis, coram Præside stantibus, promittit Dominus diuinum verbum in illa hora. Sed in qua hora diuinum Verbum in nos veniet? Ait D. Ennod. lib. 2. epist. 19. (Ennod.) *Quoties scindenda est infelix curuis terra vomeribus, se famulis suis germinum collaturum promittit, quoties eos, dicendo: Ne cogitetis quid loquamini: dabitur enim vobis,* &c. Tunc Dominus promittit se immissurum diuini semen verbi, cùm curuis scindatur terra cordis nostri vomeribus. Præcedat vomeris opus, vt inscitiarum stirpium radices euellantur: non deerit in nobis diuina seges. Sic dicebatur Mariæ, Luc. 1. *Ne timeas, Maria: inuenisti enim gratiam apud Deum.* Circa quæ D. Damasc. orat. 1. de dormit. Mariæ, ait: *Gratiam ea inuenit, quæ gratiam merebatur. Inuenit gratiam, quæ gratiæ labores excoluerat, ac copiosam gratiæ segetem collegerat.* (Damasc.) Expende illud verbum, *excoluerat;* & illud, nimirum, *segetem collegerat.* Nunquam enim ad segetem deuenies, nisi in vomere, & aratro terram excolueris. Sic nec ad mensam diuinissimi epuli non accedes, nisi culturæ laboribus operam dederis.

§. XXVI.

Princeps clarior ex suis satiandis, quàm ex hostibus depellendis.

NOn otiosè scribitur, quòd Dauid fecerit Abnero conuiuium, dum dicitur: *Et fecit Dauid Abner, & viris, qui venerant cum eo, conuiuium,* &c. Ab Abnero regnum Israel recum dum sperat, conuiuio Abnerum, & socios excipit, indicium optimi Principis in eo ostendens, quando Princeps optimus inde clarior est, si famem a suis, quàm si hostem depellat. Hinc Cassiod. 12. var. 28. caroli. ait Gothorum Regem, de quo ait: (Cassiodor.) *Quos defendit à belli clade, nec inopia patitur pericula pertimere. nanque perculit hostem promiscua, & famem iussit exire. O certamen toto Orbe prædicandum! Contra indigentiam famam gloriosi Principis pugnat humanitas; cuius verè castra sunt horrea referta, quæ si claudere voluisset, tunc importabilis esset inimicus: sed, quia magis aperuit, famentem aduersariam mox fugauit Noster. quia Principes nostri bella mundus potius admirettur; ego tamen dicam, quod sentio. In vsum est viris fortibus feliciter gesse pugnas, sed supra humanam virtutem esse constat vicisse penuriam.* Sapienter quidem putat gloriosiorem fuisse Principi famis à suis depulsionem, quàm hostium. Quid enim iuuaret, quod Princeps depellat hostes, si penuriam, si famem in suos sæuire sinat? Sæpe ego risi Medicum, qui gloriabatur se febrim ab ægroto expulisse, qui inde debilitate emori fuerat compulsus. Sanè ad gloriosum Principem illud conducit, quòd in depellendis hostibus magis depellendæ suorum penuriæ, & fami inuigilet. De promisso Iudæorum Rege locutus Michæas, c. 5. aiebat: *Et tu, Bethlehem Ephrata, paruulus es in millibus Iuda ex te mihi egredietur, qui sit dominator in Israel.* (Mich. 5.) Venturus Rex Israel prædicitur, & nasciturus in Bethlehem. Cur in Bethlehem? Idem est Bethlehem, ac domus panis. Ex quo ostendebatur, quam omnes Reges superet, qui videbatur magis ad exsatiandos subditos nasci. Vt dicat D. Gregor. PP. hom. 8. in Euang. (Greg.) *Bethlehem quoque domus panis interpretatur: ipse nanque est, qui ait: Ego sum panis viuus qui de cælo descendi. Locus ergo, in quo Dominus nascitur, domus panis antea vocabatur. quia futurum erat, vt ibi ille per naturam carnis appareret, qui electorum mentes interna satietate reficeret.* Magis Rex Regum innotescere amabat ex suorum refectione, & saturitate, quam ex hostium depulsione: vt quod sit gloriosus optimis Principibus. Vide supra cap. 6. §. 11.

2. *Reg.* 3. Cùm ergo deduxisset Dauid Abner, & ille isset in pace: statim pueri Dauid, & Ioab venerunt cæsis latronibus, cum præda magna nimis: Abner autem non erat cum Dauid in Hebron: quia iam dimiserat eum, & profectus fuerat in pace, *&c.*

§. XXVII.

Obsequia Principis exhibita priuato, difficillima quæque extorquent ab illo.

REx Iuda erat Dauid: & non dubitat, socium se exhibere Abnero abeunti: dicit nanque Textus: *Cùm ergo deduxisset Dauid Abner, & ille isset,* &c. Et quis non miretur, quòd Rex socium hominis priuati agat; illúmque comitetur in via? O quàm id prudenter fiebat à Principe in hominem pro reducendo regno insudaturum: solent enim Principum obsequia a priuatis extorquere difficilia. Et quis priuatus Principis obsequiis deuinctus non voret difficilia quæque pro illo? Scio Eliæ historiam, quando fugiens a Iezabele sub iuniperi vmbra somno indulgebat; cui adstitit Angelus, dormientem excitauit, & apposuit panem subcinericium, vt manducaret. Quid tunc? Ait Textus 3. Reg. 19. *comedit, & bibit, & ambulauit in fortitudine cibi illius, vsque ad montem Dei Oreb.* (3. Reg. 19.) Mirabar hominem penè emortuum, & præ timore penitùs eneruatum, isto pane sic refici, sic roborari, vt quadraginta dierum ieiunia sustineat; & longissimum, & difficillimum iter arripiat. Vnde ab isto pane tanta vocat Elias intrepidus discrimina? Planè Princeps angelici Ordinis eò se demiserat, vt ipse per se fieret illius cibi minister, quò sic roboratus Elias, vt inde nulla non vocet discrimina, vt pareat angelicis iussis. Ad hæc Rup. lib. 2. de glor. & hon. Filij hom. inquit: *Eliæ ministrauit Angelus, vt deinde ieiunaret quadraginta diebus, & quadraginta noctibus.* (Rupert.) Proh ingenium optimi Principis! Scit socium, imò ministrum agere priuati, illi panem ministrans, vt inde hominem in longissimas fames, & iter conuciat. Et quis non se & fami, & itis deuoueat, vt regna acquirat Principi, quem sibi expertus est obsequentem, imò & famulantem? Huc spectabat tota œconomia & politia Pauli 1. ad Corinth. 9. *Cùm liber essem ex omnibus, omnium me seruum feci, vt plures lucrifacerem. . . : Omnibus omnia factus sum, vt omnes facerem saluos.* (1. Cor. 9.) Et planè & in spiritu, & in carne hæc est efficacissima ratio, qua Princeps ad se vniuersos rapiat, ab illisque, & nuditatem & famem, & difficilia quæque faciat superari, si illis se exæquet, & quasi obsequentem, & famulantem exhibeat. Pro quo monebat D. Ennod. orat. habita in initio Episcopat. *Stimus, quantùm erit humeliter famulantibus, quæ ad religiosum vocant imperium. Necesse est, vt etiam extrema* (Ennod.) *conditionis*

conditionis personas obtemperet, cui imminet, sic exhorte : ait enim Doctor gentium : Omnibus omnia factus sum, vt omnes acquirerem. Planè ad acquirendos omnes, nulla arma sic valent, vt comitas Principis, ac humanitas, quibus se quasi exæquat famulis.

§. XXVIII.

Sub glorioso Principe vicinorum hostium latrocinia castigata fugantur.

NOn dissimulo illud: *Pueri Dauid, & Ioab, venerunt cæsis latronibus, cum præda magna nimis.* Latrocinium vocat hostium finitimorum inuasiones, quæ vbi Dauid regnum ascendit, cum ingenti illorum ruina conquieuerunt. Vt liceat Dauidi transcribere, quod Cassiod. 12. var. 28. dicebat Regi suo, his verbis : *Heu pestas mirabilis, quæ vbique nostris repugnat incommodis ! Nam, cum se fortitas gentiles prioris temporis animasset ; Æmilia, & Liguria nostra, sicut vos vetustiore nosse est, Burgundionum inuasione quateretur, gereretque bellum de vicinitate furtiuum ; subitò præsentis imperij, tanquam Solis ortus fama radiauit. Expugnatam se hostis sua præsumptione congemuit, quando illum cognouit nominata gentis esse rectorem, quem sub milites nomen probauerat esse singularem. Quoties si optauit de suis finibus non exire Burgundio, ne Principe nostro pugnaret aduerso? Cuius licèt præstantiam celsitatis emoscerit, felicitatem tamen præcipitatus incurrit. Nam mox, vt Gothi ad belli studium genuina se virtute contulerant, ita prospera concertatione cæsa est rebellium manus, quasi inde nudos, licet illos constrigisset armatos ; dimus æquitate iudicij, vt in ipsis campis præda corruerent, quos vastare præsumpsit. Exulta aduersariorum adaucetibus ornata prouincia,* &c. Quid pulcherius ? Nolui vel verbulum præterire, vt quorum singula exprimant Dauidis præsentem statum, & cuiusuis Regis felicissimi. In primis ostendit, qui vocentur a Textu *latrones*, nimirum, hostes vicini, & finitimi, quorum inuasiones merito vocantur non tam bella, quàm furta, vt quæ ex insperato fiant : ait enim : *Bellum ex vicinitate furtiuum.* Deinde ille Rex dicitur à finitimis timeri, qui noscitur in certamine singularis miles. Rursus illa gloriosi Regis felicitas prædicatur, non quòd non patiatur hostiles inuasiones, sed quòd *præda in ipsis campis corruat, quos vastare præsumpserat.* Et tanto Regi dicatur, quod dicebat Eumenius Constantino in Paneg. nimirum: *Scimus posse Francos trans fere Rhenum. quos ad necem suam libenter admittat. Quid ipsos maneat, ex Regum suorum cruciatibus metuuntur : adeòque tantum abest, vt amnem illum transitum molientur, magis vt commisso ponte desperent.* Equidem Regi dabatur felicitas, non quòd hostes arcerentur ab ingressu regni, sed, quod ibi expectentur ad tantam ruinam, quam deinceps, vel plano, & primo ingressu ditante perhorrescant.

2.*Reg*.3. Nunciatum est itaque Ioab à narrantibus : Venit Abner, filius Ner, ad Regem : & dimisit eum; & abiit in pace. Et ingressus est Ioab ad Regem, & ait : Quid fecisti ? Ecce venit Abner ad te : quare dimisisti eum, & abiit, & recessit ? Ignoras Abner, filium Ner, quoniam ad hoc venit ad te, vt deciperet te, & sciret exitum tuum, & introitum tuum ; & nosset omnia, quæ agis?

§. XXIX.

Susurronum pessimorum est ea sola referre, quæ iram moueant.

VIde garrulorum aulicorum ingenium. Abneris introitum, & exitum narrant, dimissis omnibus circonstantiis, quæ vtrunque possent commendare. Dicunt enim : *Venit Abner, filius Ner, ad Regem. & dimisit eum, & abiit in pace.* Sanè insolens videri posset, quod hostilissimo duci Abnero liceret accedere ad Regem ; & insuper insolentius est, quòd inde liceret eidem abire in pace. At Abner pacificè venerat, & post missos nuncios pacis, & secum attulerat dilectissimam coniugem Dauidis, nempe, Michol em ; imò & totius regni Israelitici adducendi promissionem dederat. Hæc omnia euidenter ostendebant, quam sapienter Abner admissus fuerit a Dauide, & dimissus in pace. Cur ergo hi narratores omnia hæc prætermittunt, & solùm dicunt ea, quæ suspectum aduentum Abneri, & exitum faciant, dum aiunt: *Venit Abner ad Regem, & dimisit eum, & abiit in pace.* Cur nihil de adductione Michölis, de regni promissione, de nunciis missis pro amicitia constituenda loquuntur ? Hoc est ingenium malignantium susurronum, vt prætermissis bonis circunstantiis, sola illa proponant, quæ suspicionem possint generare. Non aliter Iudæorum Principes Iesum meum apud Pilatum accusabant clamantes, Ioan. 19. *Secundùm legem nostram debet mori : quia filium Dei se fecit.* Et quidem bonus Iesus non simplici sermone se Dei Filium faciebat ; sed iis operibus, quæ satis illum Filium diuini Patris demonstrabant. Cur ergo Iudæi non dicunt de Iesu : Quia se Filium Dei faciebat, mortuos suscitando, cæcos illuminando, leprosos mundando? Nequissimi illi omnia hæc dissimulant, & sola proponunt, quæ Iesum suspectum faciant, & in illum Iudicem armant. Notabat id D. Cyrill. Alex. lib. 12 in Ioan. cap. 19. latus: *Oportebat sanè, quando Pilato dixistis : quia Filium Dei seipsum fecit, tunc opera quoque in medium afferre. Oportebat quatriduanum mortuum voce sola in vitam restitutum narrare. Oportebat vnigenitum viduæ filium non relinquere, Oportebat Synagogæ Principis puellam non omittere. Oportebat prætereà cæcos quibus ille visum, leprosis munditiem sola iussione donabat. Hæc, cæteraque huiusmodi, quibus verè Deus monstrari poterat, malitiose prætereuntes, calumniationibus solummodo vtuntur.* Sic nequissimi homines omnia bona prætereunt, & sola commiscentur, quæ habent speciem mali. Qui autem mauult hac malitia purgari, oportet, vt cùm causam facti dicat, simul adiungat omnes circunstantias boni. Ioan. 5 Iudæi dicebant paralytico sanato à Iesu : *Quis est ille homo, qui dixit tibi? Tolle grabatum tuum?* At paralyticus respondit : *Quia Iesus est, qui fecit eum sanum.* Illi nihil de salute accepta quærunt : sed de grabato sublato in Sabbatho : hic nihil de grabato, sed de salute data respondit. Cur nihil de grabato? Ait D. Cyrill. Alex. ibi : *Non enim quasi accusans dixit, quis tollere grabatum in Sabbatho imperasset ; sed qui fecit eum sanum.* Sic nequissimi accusatoris est dissimulare, quæ ad bonum faciunt, & sola promere, quæ ad malum : sic bonus, nec alienus ab illa malitia, solùm explicat & attendit, quod ad bonum attinet : & præterit, quod poterat retorqueri ad malum a malignantibus.

§. XXX.

Nequissimi animi est, in bonis proximi actibus nauos quærere.

ABneris aduentum adeò gratum, & vtilem Dauidi, sic iam maculare tentatus : *Quid fecisti ? Ignoras Abner, filium Ner, quoniam ad hoc venit ad te, vt deciperet te ?* &c. Sic nisi in bono Abneris aduentu, in quo maximè sibi complacebat Dauid, conabatur scandalum suscitare, quo Abneri periclitaretur & vita, & fama. Sunt equidem maligni homines, maligne mentes, quæ proximorum opera bona, ex quibus alij non paruum fructum reportant, ipsi infamare properant, & ad malitiam trahere. Hinc apud D. Ioan. 6. *Sequebatur Iesum multitudo magna, quia videbant signa, quæ faciebat super his, qui infirmabantur.* Non absolutè sequebantur, ob signa quælibet ; sed ob signa, quæ fiebant a Iesu super infirmos. Placuit enim Euangelistæ hanc turbam commendare maximè, quia sequebatur Iesum ob signa infirmis facta. Et cur magis placuit commendare hanc turbam : quia mouebantur ad sequendum Iesum propter signa infirmorum ? In eo maximè Iudæorum Principum malitia ostendebatur, qui in curationibus infirmorum a Iesu peracti quærebant scandala, vt illum perderent. Ait D. Cyrillus Alex. lib. 3. cap. 12. *Non propter signa simpliciter Christum mirabantur : sed addidit, propter signa, quæ infirmis, ægrotisque faciebat.*

Consentim

Marginal notes: Cassiod. — Ioan.19. — Cyrill. — Ioan 5. — Cyrill. — Ioan.6. — Cyrill.

Contrarius igitur animus istorum animo Iudæorum demonstratur. Illi propter curationem ægroti vehementius turbantur; isti non solùm talia signa mirantur; verùm etiam propter hæc, quasi Deum sequuntur. Fugiamus ergo turpem Iudæorum imperitiam, &c. Vt simplicis turbæ erat Iesum mirari, & venerari ob salutes ab eo infirmis datas; sic pessimorum Iudæorum erat illas salutes detorquere in Iesu malum; & de salute infirmis data, & malas suspiciones, & scandala excitare. Breuiter pessimi animi est, non nisi malum in bonis etiam videre; vt boni nesciunt vnquam videre malum. 1.Cor.10. Dicebat Paulus 1. ad Corinth. 10. *Omnes in Moyse baptizati sunt in nube, & in mari.* Duo enim notat concurrisse ad Baptismum Israelitarum; nimirum, & nubem, & mare; quæ duobus aliis respondebant concurrentibus in Baptismo Christiano, ita vt mare corresponderet nostro Baptismo aquæ, nubes autem responderet Spiritui sancto nobis in Baptismo dato. Sed, quid nubes cum Spiritu sancto? In nube obscuritas, in Spiritu sancto claritas: cur ergo assumpta nubes est ad Spiritum sanctum significandum? Equidem, vt Apostolis mens clarissima erat, omnique vitiorum spurcitie purgata: sic neque in nube potuit videre obscuritatem; sed lucidæ menti omnia visa sunt lucida, & clara. Damasc. Ait D. Damasc. orat. de Transfig. *Apostolus mare aqua, nubem Spiritus imaginem gerere pronunciauit. Omnia autem lucida, & eximio splendore prædita sunt iis, qui lucis capaces sunt, quorumque animus conscientiæ spurcitie haudquaquam inquinatus est.* Vtinam sis tu puræ conscientiæ, & omni labe vitiorum defæcatus: & fallar, nisi & proximorum nubes tibi lucidæ videantur, & sedes Spiritus sancti. Qui autem nequam est, etiam Solis radios credit nigricare.

2. *Reg.* 3. Egressus itaque Ioab à Dauid, misit nuncios post Abner, & reduxit eum à cisterna Sira, ignorante Dauid. Cúmque redisset Abner in Hebron, seorsum adduxit eum Ioab in medium portæ, vt loqueretur ei in dolo: & percussit illum ibi in inguine: & mortuus est in vltionem sanguinis Asaël, fratris eius.

§. XXXI.

Longè à regiis virtutibus abest, qui vltioni studens hosti non parcit.

VLturus Ioab fratris sanguinem, morte Abneris, egreditur à Dauide: expendenda enim sunt duo illa, nimirum: *Egressus itaque Ioab à Dauide, misit nuncios post Abner.* & paulò post dicit, *Percussit illum ibi in inguine: & mortuus est in vltionem sanguinis Asael, fratris eius.* Primò egreditur à Dauide, & sic à Rege egressus vlciscitur in Abnerum, illum interficiens. Necesse enim erat, quòd vel à Regis vmbra egrederetur, qui adeò erat crudelis vindex iniuriarum. Crede mihi: longissimè à regiis virtutibus absunt, qui vindictæ insudant, nesciúntque hosti parcere. Habes Matth. 18. vt Rex à seruis suis rationem poscebat; vt peremti seruo multa remittebat. Matth.18. Et quid iste seruus fecit? Ait Text. *Egressus autem seruus ille, inuenit vnum de conseruis suis, qui debebat ei centum denarios, & tenens suffocabat eum dicens: Redde, quod debes.* &c. Inspende, quando suffocabat conseruum, & minimè ei parcebat, nimirum, postquàm à præsentia Regis exierat: dicitur enim: *Egressus autem*, &c. Vbi priùs à regiis virtutibus Orig. elongatus fuerat, conseruum suffocabat, & miserè premebat. Vt dicit Origen. hom. 7. in Matth. *Ideò arbitror, suffocabat eum, quoniam à Rege exierat: neque enim suffocaret conseruum suum, nisi exiisset à Rege. Et Rex quidem misertus dimisit eum omni debito vniuerso; iste autem nec misereri voluit suo conseruo.* Regis fuit dimittere: serui autem suffocare conseruum pro debito, & serui, qui longissimè distabat à Rege: vbi enim à regiis virtutibus se alienauit, & longè recessit, quid priùs exercet, quàm inhumanitatem, crudelitatem, & vindictam in conseruos? Nunquam magis distas animo ab animo regio, quam vbi non habes viscera misericordiæ ad parcendum. Nota est etiam parabola, Matth. 22. vbi Rex faciebat nuptias filio suo: & dum regium conuiuium exhiberetur; *Intrauit* Matth.22. *Rex, vt videret discumbentes, & vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali. Et ait illi: Amice, quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem? At ille obmutuit. Tunc dixit Rex ministris: Ligatis pedibus, & manibus, mittite eum in tenebras exteriores.* Ecce tibi, quia regio conuiuio sine veste nuptiali intererat, iubet illum Rex à Regia, & regali conuictu extrahi, & mitti in exteriores tenebras. Et quæ vestis erat hæc nuptialis, qua quia carebat, longissimè amandatur à Regia? Monebat Paulus suos ad Colossenses, cap. 3. Coloss.3 *Induite vos ergo, sicut electi Dei, sancti, & dilecti, viscera misericordiæ, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam, supportantes inuicem*, &c. Qui autem misericordiæ viscera non induit, quibus proximorum iniurias supportet, non mirer, si, tanquam veste nuptiali careat, longissimè amoueatur à Regia. Quò spectans Theophyl. Theoph. ibi dicebat: *Quis est iste sordida vestimenta gerens? Is, qui non indutus est viscera miserationum, fraternitatem, benignitatem. Nec solùm à nuptiis eiicitur, sed & in ignem mittitur.* Sic sordet, sic nudus est, qui nescit fratri parcere; vt prorsus debeat excludi à mensa, & domo, & conuictu regio: vt nihil cum Rege habeat commune, sed magis cum damnatis ad pœnas.

§. XXXII.

Lasciuiæ ardor frequentissimè homines in hostile ferrum coniicit.

HEu quàm crudeliter occiditur Abner, dum Dauidi regnum restituere tractat! Ait ibi Textus: *Percussit eum ibi in inguine: & mortuus est.* Et, cur Deus permisit sic hominem occidi, qui diuinis promissis seruiebat, in reducendo Israele ad Dauidem? Equidem tota hæc Abneris negotiatio non ob Dei timorem fiebat; sed ob adulterinæ lasciuiæ quærendam impunitatem. Recole totam Abneris tragœdiam, & videbis, vt à mulieris libidine fuerit inchoata: & non miraberis, quòd sub lethali ferro finiatur. Dictum est suprà, vt Abner ingressus fuerat ad concubinam Saulis: vt reprehensus ab Isboseth ita exarsit, & decreuerit illi regnum adimere, & Dauidi tradere. Non ergo in veritate, Dei, aut Dauidis; sed suæ libidinis agebat causam, qua tractus est ad extremam calamitatem. Quando enim lasciuia impunita suos hostili ferro non tradit? Longum esset ire per singulos: sufficiat afferre Ieremiam, qui cap. 29. videtur Abneri huius Ierem.29. mortem delineasse: ait enim: *Ponat te Dominus sicut Sedechiam, & sicut Achab, quos frixit Rex Babylonis in igne: pro eo, quòd fecerunt stultitiam in Israel, & mœchati sunt in vxores amicorum suorum, & locuti sunt verbum in nomine meo mendaciter.* Quid iustius ad Abnerum? Ostendebat mendaciter se promisisse diuinæ, & Dauidi seruire: & suæ lasciuiæ seruiebat, qua mœchatus fuerat vxorem amici sui, cognati sui, Principis sui. Quid inde? Vt Sedechiæ, & Achabi scelera fuerat imitatus in lasciuia; sic ab illis traditus fuit Principi crudeli, sub cuius caderet gladio. Et vtinam ibi fuerit finitum hoc lasciuiæ malum: sed in dies serpit lues, & quotidie cernuntur Principes, duces, & milites, qui à lasciuia in manus hostium dantur. Vt meritò clamet D. Hieron. ibi: *Quanti & de nostro grege similes Achab, & Sedechiæ prophetant in nomine Domini mendacium, & mœchantur vxores ciuium suorum? Quos verus Nabuchodonosor frigit in igne peccati.* Sanè nihil frequentius, quam mœchos, & adulteros interfici, hostibus tradi, & torreri vltricibus Dei flammis. Dicebat Oseas cap. 7. *Omnes adulterantes, quasi clibanus succensus à coquente*, &c. Quæ sic à Theodoreto leguntur: *Omnes adulterantes, quasi clibanus ardens ad coquendum, in deustionem flamma.* Non equidem adulterij, libidinisve flammis exardent homines, vt sub hoc ardore quiescant; sed vt illo in Theod. deustionem extremam præcipitentur. Ait ibi Theodoret. *In deustionem flamma, id est, libidinum ignis, hostilem flammam in eos infert.* Ignis ignem trahit, & libidinis ignis trahit aduersùs miseros homines hostiles flammas, quibus pereant miserè excruciati.

§. XXXIII.

Ambitio honoris nunquam non lethalis.

LIcèt Abner dicatur occisus in vltionem Asaelis, vt ait Textus: *Mortuus est in vltionem sanguinis Asael, fratris eius.* tamen sto à sententia Iosephi, & Theodoreti, qui putant, ambitiosum aliquod latuisse sub hoc vltionis prætextu. Vt enim Abner Regnum Israelis Dauidi restituebat, sapienter credebatur futurus primus in amicis Dauidis, & secundus à Rege; quod & ipse Abner expectabat, eóque intendebat animum. Quod inuidens Ioab, & præcauens primò casum illi apud Dauidem multis procurat: deinde illum in mortem trahit. Heu culminum discrimina! heu ambitionis malum! Crede mihi, nihil vicinius honoribus, quàm casus. Psalm. 81. *Ego dixi: Dij estis, & filij Excelsi omnes. Vos autem sicut homines moriemini, & sicut vnus de Principibus cadetis.* Creditur vnus ex Principibus dici Diabolus, cuius casus celeberrimus est; isque accidit hominibus frequenter, qui meditantur excelsa. Et quæ occasio in tantum casum præcipitauit Principem illum creaturarum? Ait D. Hieron. ibi: *Quomodo cecidit Lucifer, qui manè oriebatur? Et ecce, & hic occidit, & ibi cecidit. Propterea occidit: quia semper in cælestibus versabatur.* Nunquam ad humilia descendit: semper illi & celsitudo, & excellentia cordi erant: ex quo non mirer, si in casum adeo funestum deuenerit. Sit homo, cuius studium, & conatus sit circa excelsa, & prima, & excellentia; & mirum erit, & insolens, si eum multi casus non comitentur. Nescit enim celsitudo, & claritas, & excellentia, hominem non in præcipitium impellere. Prædicebat Dominus Heli Sacerdoti totius domus suæ ruinam: & ait 1. Reg. 2. *Hoc autem erit tibi signum, quod venturum est duobus filiis tuis, Ophni, & Phinees: in die vna morientur ambo.* Et mirabar, quòd iis duobus Heli filiis adeò scelestis, & pessimis hominibus dicatur: *In die vna morientur.* Cur non magis in nocte vna, quando mors peccatorum obscura, & pessima est? Luc. 16. dicebat Dominus auarissimo homini: *Stulte, hac nocte repetent animam tuam à te.* Et quando stulti, & nequam homines dicuntur in nocte mori; cur similiter pessimi illi non dicuntur in nocte mori, sed dicuntur mori in die vno? Sanè in die ostendebatur, non immediatus illorum casus, & interitus; sed occasio illa, ex qua venerunt in tam miserum interitum: quæ quia claritas honoris fuit, & excellentiæ studium meritò vocatur dies, sed dies, quæ casus, & mortes multiplicat. Ait D. Greg. PP. lib. 3. in 1. Reg. *In vna ergo die ambo moriuntur: quia in appetitu mundanæ felicitatis intereunt. Gloria sæcularis, honoris eminentia, potestas culminis, claritas dignitatis, frequentia obsequentium, affluentia rerum sæculariter amata, dies est; sed dies, qua interficit.* Quid pulchrius? Ad diem equidem pertinent honor, dignitas, claritas; sed ad diem, quæ interficit. Heu quoties diem aguot, qui fruuntur hac die! Heu quoties ab iis diebus propelluntur homines in tenebras nocturnas!

Marginalia: Psalm. 81. — Hieron. — 1. Reg. 2. — Luc. 16. — Greg.

2. Reg. 3. Quod cùm audisset Dauid rem iam gestam, ait: Mundus ego sum, & regnum meum apud Dominum, vsque in sempiternum, à sanguine Abner, filij Ner: & veniat super caput Ioab, & super omnem domum patris eius: nec deficiat de domo Ioab fluxum seminis sustinens, & leprosus, & tenens fusum, & cadens gladio, & indigens pane. Igitur Ioab, & Abisaï, frater eius, interfecerunt Abner, eò quòd occidisset Asaël, fratrem eorum, &c.

§. XXXIV.

Duriùs accipiuntur peccata, quæ non tam metus extorquet, quàm malitia parit.

BIs iratum video Dauidem in homines pessimos: & in præsenti in Ioab, & suprà in Nabalem. In vtroque durum se exhibet; sed mitiùs videtur agere in Ioab: Nabalis enim immisericordia audita, statim clamat, 1. Reg. 25. *Hæc faciat Deus inimicis Dauid, & hæc addat, si reliquero de omnibus, quæ ad ipsum pertinent, vsque manè, mingentem ad parietem.* Sic totam Nabalis familiam præsentaneæ morti deuouet. At Ioabi homicidio audito, non in præsentaneam mortem ruit; sed minores illi calamitates precatur aiens: *Sanguis Abner veniat super caput Ioab, & super omnem domum patris eius: nec desistat de domo Ioab fluxum seminis sustinens, & leprosus. &c.* Non deuouet morti præsentaneæ homines; sed aliis calamitatibus illos dignos ostendit, quas non omnes subeant; sed aliquis per singulas generationes. Et cur Ioabum non digniorem morte cum tota sua familia ostendit, quàm Nabalem? Quando Nabalis totam domum morti destinabat, cur similiter totam domum Ioabi non destinabat morti? Inuenio in Ioabi facinore aliquid, quod hominem faciat dignum aliqua venia: dicit enim Iosephus lib. 7. cap. 1. Ioabum mortem intulisse Abnero, *quòd miserè timeret, ne honore, quem obtinebat, priuaretur, Dauide imperium exercitus in Abnerum transferente.* Metus ergo de amittendo honore possesso hominem in homicidium coegit. Et quando Nabal nullo metu; sed propria malitia ducebatur; non miror, quòd duriùs habeatur, quàm Ioab, quem metus amittendi honoris habiti homicidam fecit. Nunquam enim non mitiùs habentur illi, quos metus ad malum impellit, quàm quos malitia trahit. Habes Matth. 26. vt Iesus meus proditorem suum ostendebat aiens: *Vnus vestrûm me traditurus est::: Væ autem homini illi, per quem Filius hominis tradetur, bonum erat ei, si natus non fuisset.* Sic & proditorem signat, & supplicium proditionis ineuitabile ostendit. At paulò pòst locutus de negatione Petri ait ille: *Amen dico tibi: quia in hac nocte, antequàm gallus cantet, ter me negabis.* Negationis facinus prædicit: sed negationi trinæ nec vnum addit væ, nec supplicij mentionem vllam facit. Et cur, qui proditori ineuitabile supplicium interminat, negatori nec vllam supplicij facit mentionem? Proditor nullo metu; sed sola malitia ductus proditionem fecit: negator autem non tam malitia, quàm metu, ne & ipse caperetur, impulsus fuit, vt negaret, & inde longè mitiorem sententiam meruit. Ait D. Cyril. Alex. lib. 9. in Ioan. cap. 28. *Cùm Petro prædixerit, adeò non terrefponsuram sui animi magnitudinem studio suo, vt periculorum solummodo facie superatus abnegaret; non minatus tamen est, nec reprehendit; veniam certè dignum sciebat: infirma enim adhuc natura erat, nec mortis poterat sustinere terrorem.* Vbi perdendæ vitæ metus Petrum impellebat, mitiori sententia in suo facinore dignus censetur. Oseas cap. 10. dicebat: *Vitis frondosa Israel: fructus adæquatus est ei: secundùm multitudinem fructus sui multiplicauit altaria: iuxta vbertatem terræ suæ exuberauit simulacris. Diuisum est cor eorum: nunc interibunt, &c.* Dum dicitur Israël multiplicasse idolorum altaria, & idololatriæ vacasse, non dicitur interituros: vbi autem dicitur, diuisum cor habere, tunc statim illi interitus interminatur. Et cur in cordis diuisione, & non magis in idololatria pœna mortis Israeli interminatur? Dum primò idololatriæ vacabat, morem gerebat Regibus, quorum metu ductus vnanimiter cum illis idola colebat. Tandem venit Rex, Oseæ nomine, qui liberè Israelitis permisit, vt idola relinquerent, & verum Deum adorarent: illi autem in hoc non consenserunt Regi; sed ab illo cor suum diuiserunt; & idololatriæ vacabant. Propterea tunc, quia non timore Regis; sed propria malitia ibant ad idola; meritas pœnas irremediabiliter dabant. Accipite ibi ex veteri im Hebræorum fabulis vtiliter ad mores fantem D. Hieronymum: *Quæratur ergo, quare sub pessimis Regibus capti non fuerint; sed sub eo, qui ceperat ex parte aliqua ad meliora conuerti? Ad quod hoc inferunt. Excusabat se primùm populus, & dicebat: Regum paremus imperiis, nec possumus eorum*

Marginalia: 1. Reg. 25. — Ioseph. — Matth. 26. — Cyr. Alex. — Oseæ 10. — Hieron.

rum resistere tyrannidi : colimus vitulos, quos adorare compellimur. In diebus autem Osea ab eodem Rege praeceptum est, vt qui vellet, iret in Ierusalem, & in templo sacrificaret Deo. Huic sententia populus contradixit. Et hoc est, quod nunc dicit: Dimissam est iter eorum, id est, Regis, & populi: & nulla excusatione remanente nunc interibant, & tradeatur aeterna captiuitati. Dum Regum tyrannis vigebat, eius terrore rapti Israelitæ, etiam in idololatria non adeò supplicium ex Deo sollicitabant, quin felicitate florebant temporali. Vbi autem tyrannis cessauit, nec vllus iam metus vrgebat, sed propria malitia peccabant; tunc cœpit Deus pluere super illos gladium, & bellum, vincula, & laqueos. Quod non possum his diebus non mirari in Germania, & Anglia. Vtraque Lutheranis, Caluinianisque hæresibus infecta erat: sed Deus iis diebus non cessat pluere super Germaniam gladium, & bellum, quibus contrita, & penè deleta iacet. Dum interea Anglia summa gaudet tranquillitate, & pace, multitudine ciuium, & rerum abundantia. Et cur sic Deus conficit Hæreticos Germanos, & desinit esse florentes Anglos? Cùm sciam, Anglis non licere per Regem venire in catholicam veritatem; sed bonorum rapina, carceribus, & mortibus in hæresim trahi; non miror hanc erga illos Dei temporalem mutationem. At Germanis cùm liceat per Catholicissimum Imperatorem ab hæresi discedere; & in hoc ab illo dissentiant, & proprio affectu in hæresim ferantur: sic Deus in illos seuerus homines, incipit conficere temporalibus malis.

2. *Reg.* 3. Dixit autem Dauid ad Ioab, & ad omnem populum, qui erat cum eo: Scindite vestimenta vestra; & accingimini saccis, & plangite ante exequias Abner. Porrò Rex Dauid sequebatur feretrum. Cúmque sepelissent Abner in Hebron, leuauit Rex Dauid vocem suam, & fleuit super tumulum Abner: fleuit autem & omnis populus.

§. XXXV.

Externus cultus corporis luctuosus non parum facit, vt verus in animo luctus gignatur.

NOn solùm populares; sed & ipsum homicidam Ioab cogit Dauid ad luctus amictus, & saccum: dicit enim Text. *Dixitque Dauid ad Ioab, & ad omnem populum, qui erat cum eo: Scindite vestimenta vestra; & accingimini saccis, & plangite*, &c. Et cur Dauid Ioab, Abneris interfectorem, cogit luctuosis vestibus indui in Abneris exequiis? Putat Salianus id factum, vt de exteriore vestium luctu, & squallore animus dolorem exhiberet factis. Solent equidem vestes luctuosæ sensum etiam doloris indere animis. Dictum est Genes. 38. vt Thamar exuit vestes viduitatis, & induit splendidas iuuentutis vestes, quibus ornata decepit Iudam, eiúsque concubitum furata est. Et post perfectum facinus; *Mulier concepit, & surgens abiit: depositisque habitu, quem assumpserat, induta est viduitatis vestibus.* Et mirabar, quòd post conceptum non magis horruit ab habitu viduitatis. Cur, quæ meretricem egit, viduæ vestibus indui gaudet? Ait D. Zeno lib. 1. serm. 9. *Viduitatis vestem rursus accepit; non equidem, vt quæ fecerat, faceret; sed, vt fleret se fecisse, quod fecerat.* Amabat fœmina dolere de facinore peracto: amabat intimis cordis lacrymis delere peccatum; & ideò recurrit ad vestes viduitatis, sciens ab extrinsecis ornamentis luctus solere in animum etiam dolorem facinoris venire. Ea quo monebat D. Fulgent. 2. epist. 12. *Habitus tuus talis sit, qui non ad lasciuiam excitet; sed ad contritionem prouocet: qui non illiciat ad libidinem; sed comprimat ad timorem: qui non accendat carnis concupiscentiam; sed extinguat: & cordis compunctio, non carnis libido nascatur.* Expende illa, nimirum: *Cordis compunctio, non carnis libido nascatur*, quasi exterius habitus multùm ad interiores affectus ingenerandos conducat: vt mollis, & pretiosa vestis libidinem, luctuosa, & vilis compunctionem intrinsecùs gignat. Paulus ad Timoth. 1. cap. 6. *Habentes quibus tegamur, his contenti simus.* Et paulò antè loquens cum mulieribus, cap. 2. ait: *Ornantes se non intortis crinibus, aut auro, aut margaritis*, &c. Et cur à fœminis vestes pretiosas aufert? Aufert equidem vestes pretiosas, commendaturus vilem amictum, & rudem, & solùm ad tegenda corpora sufficientem, vt ostendat, vnde ingenerari possent in anima virtutes. Dicit Chrysostom. hom. 38. in Genes. *Doctor Orbis cùm dixisset: Habentes victum, & amictum, vertit statim ad mulieres sermonem, & dicit: Non in tortis, vel auro, vel veste sumptuosa se ornent. Vides, quomodo non vult talibus ornari, nec veste sumptuosa; sed verum ornatum in animam inducere.* Itaque, vt induci posset in animam verus ornatus virtutum, ostendit Apostolus abiiciendas pretiosas vestes, & accipiendas rudes, & viles; quæ sanè internas parere solent virtutes. Nec dubium est, quin vestes externæ plurimùm faciant ad affectus internos generandos; quando & pretiosæ vestes, & molles, etiam prauas affectiones procurant in anima. Prouerb. 7. *Ecce occurrit illi mulier ornatu meretricio, praeparata ad decipiendas animas, garrula, & vaga.* Septuag. posuêre: *Volatica.* Quò respiciens Clemens Alex. lib. 3. Pædag. cap. 11. ait: *Ea, quæ à fœminis ad luxum comparantur, ab iis tanquàm pennæ sunt detrahenda, vt quæ instabilem superbiam, ac mollitiem inanésque voluptates procreent, quibus excitatæ, & quodammodo alatæ, sæpè resiliunt à matrimoniis.* Expende illa: *Instabilem superbiam, ac mollitiem procreent.* Sunt equidem externæ vestes procreatrices affectionum in anima: si sumptuosæ, & molles sunt, procreant mollitiem, & superbiam instabilem; si luctuosæ, & rudes sint, compunctionem solent generare.

Genes. 38.
Fulgent.
1. Timoth. 6.
Chrysost.
Prou. 7.
Clem. Al.

§. XXXVI.

Ingenuæ mentes, vel vota obsequentium remunerare solent.

NOn possum non mirari honorem exhibitum à Dauide Abnero defuncto. Hoc enim fuit illius decretum: *Accingimini saccis, & plangite ante exequias Abner. Porrò Rex Dauid sequebatur feretrum:: Et fleuit super tumulum Abner*, &c. Quis Regum hoc faceret cum priuato? Sed & Dauid non id fecit cum Amasa, consobrino suo, Absalonis exercitus Principe, qui factus à Dauide suæ militiæ Princeps, vt reduceret ad se regnum Israel, simili fraude fuit etiam à Ioab interfectus, vt habetur infra, cap. 20. Quem tamen nec luxit Dauid, neque sepeliuit, neque parentauit. Et cur, qui in consanguineum Principem, & adductorem etiam regni fraudulenter occisum tam siccus fuit; in Abnerem adeò largus, & profusus extitit? Sanè, si vtriusque causæ spectentur, simillimæ videntur. Vterque dux erat Israëlis, & Princeps militiæ: vterque satagebat regnum Dauidi restituere: vterque interea à Ioabo fraudulenter occiditur. Cur ergo Dauid nihil honoris dicitur impendisse Amasæ mortuo, quando tanto honore Abnerum prosequitur? Equidem in simili causa horum Principum, magnum discrimen interfuit erga Dauidem. Amasa enim non ex proprio voto sollicitabat regnum Israëlis Dauidi restitui; sed impulsus ipse, & sollicitatus à Dauide, imò præmio proposito illectus rem agebat. Vt videre potes infrà, cap. 19. & 20. lib. 2. Reg. At Abner ex proprio voto ad Dauidem misit, & promisit restitutionem regni, quam dùm agit, interiit. Ne miremur, Dauidem in hoc remunerando profusum esse: ingenuæ enim mentes nunquam non remunerant vota sequentium. Quis ignoret vtriusque Tobiæ affectum in ductorem suum Raphaelem? Et pater, & filius, cap. 12. ex se cœperunt cogitare de mercede illi exhibenda. Nihil ab eis exquirebatur: & illi officium acceptum extollentes, totis erant in remuneratione paranda. Quid tunc? Ait Text. *Vocantes eum pater, & filius tulerunt eum in partem; & rogare cœperunt, vt dignaretur dimidium partem omnium, quæ attulerant, acceptam habere. Tunc dixit eis occultè: Benedicite Deum cæli*, &c. Qui vsque tunc celauerat se sub habitu mercenarij; iam tunc ostendit, vt Angelus Dei erat, & vnus è Principibus septem assistentibus coram Deo. Et tunc fecit patere, vt ipse cælestis Princeps Tobiæ inseruierit, illúmque feliciter duxerit, & reduxerit. Et cur

Tob. 12.

modò

modò tanto honore homines prosequitur, vt manifestet se Principem cælestem in eorum fuisse famulatu? An vt tantum redderet honorem, accepit aliquid ab eis? Absit: sed ingenuæ Angeli menti sufficit votum virorum, quo illi medietatem suorum bonorum volebant præstare. Quò spectans D. Aug. serm. 226. de Temp. ait: *Angelus gaudet de cogitata mercede*, &c. (August.) Hoc solùm, quod ipsi ex se, à nullo requisiti, de mercede exhibenda cogitarunt, adeò gratum fuit Angelo, vt nullis non honoribus illud votum prosequatur. Marci cap. 16. (Marc. 16.) *Maria Magdalene, & Maria Iacobi, & Salome emerunt aromata, vt venientes vngerent Iesum. Et valdè manè, vna Sabbathorum, veniunt ad monumentum, orto iam Sole. Et dicebant ad inuicem: Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumenti? Erat quippe magnus valdè. Introeuntes in monumentum, viderunt iuuenem sedentem in dextris coopertum stola candida*, &c. Primæ fœminæ vident à monumentis splendescere iuuenem, primitùs illis datur videre dominicæ resurrectionis nuncium: quia vnxerunt pretiosis aromatibus Iesum? Sed Iesus rediuiuus non egebat vnctione illa, imò nec illum honorem accepit de facto. Sed placuit illi fœminarum conatus, & votum, quod minimè reliquit immuneratum. Pro quo dicebat D. Alcuinus lib. ad Sor. aliò datus:

(Alcuin.)
Omnibus his ergo ad funebria iusta paratis,
Vnctura accedunt Domini pia membra sepulti.
Hic delectari nostra conamina: sæque,
Quæ non indiguit latari munere Christus
Ostendit, matrum largè pia vota reponens,
Pro queis respondens confestim gratia facta est,
Angelicos cernunt, humana vt lumina vultus,
Atque resurgentis prima dent nuntia Christi.

Sic magnæ mentes obsequij conamina, & vota remunerare solent.

§. XXXVII.

Superba insultatio in peccatis pessima.

POst homicidium confectum iussus est Ioab à Rege lugere defunctum, & funebri apparatu comitari sepeliendum: sic enim in Textu: *Dixitque Dauid ad Ioab, & ad omnem populum, qui erat cum eo: Scindite vestimenta vestra, & accingimini saccis, & plangite ante exequias Abner.* Ioab autem minimè officium detrectat: nec opere, nec verbo obstitit imperio Regis: sed tacitus omnia perfecit. Quis non inde veniabile Ioab homicidium credat? Equidem, quòd homicida quiescat in morte peracta, nec insultet defuncto; sed magis eius studeat exequiis, laudabile est, & dignum venia: illud enim prorsus intolerabile, quòd peccator insultet in facinoribus, & superbiat. Genes. 4. (Genes. 4.) Primus parricida Cain post interfectum fratrem requisitus à Deo dicit: *Nunquid ego sum custos fratris mei?* Quid superbius? Saoè putat aliquis maiorem inde indignationem incurrisse, quòd fratrem defunctum despicit, & superbè respondit Deo, quàm quòd fratrem interfecerit. Ait D. Iren. (Iren.) lib. 3. c. 36. *Interrogatus ait. Nunquid custos fratris mei sum ego? Extendens, & multiplicans malum per responsionem. Etenim malum est occidere fratrem: multò peius sic audacter, & irreuerenter respondere omnia scienti Deo, quasi posset frustrari eum. Propter hoc & ipse maledictionem portauit, quoniam ad se peccatum attulit, non reueritus Deum, neque confusus in fratricidio.* Intolerabile quippe est, quòd post facinus, adhuc peccator superbiat, nec quid confusionis ostendat.

2. *Reg.* 3. Plangénsque Rex, & lugens Abner ait: Nequaquam, vt mori solent ignaui, mortuus est Abner. Manus tuæ ligatæ non sunt, & pedes tui non sunt compedibus aggrauati: sed, sicut solent cadere coram filiis iniquitatis, sic corruisti. Congeminánsque omnis populus fleuit super eum. Cúmque venisset vniuersa multitudo cibum capere cum Dauid, *&c.*

§. XXXVIII.

Stulti, & ignaui nihil supra homines meditantur in morte.

INde commendat Dauid Abnerum, quòd non mortuus fuit, *Vt mori solent ignaui.* Septuaginta posuêre, *nabal*, quod verbum significat stultum, ignauum, vilem, teste Saliano. Sed scire cupis, qualiter solent viles, & ignaui, & stulti mori? Equidem moriuntur hi, nihil in morte meditantes præter humana negotia; nihil memorantes præter naturale quoddam, & temporale infortunium, sub quo pauciores miserè finiuntur. Aiebat Psalm. 81. (Psal. 81.) *Ego dixi: Dij estis, & filij Excelsi omnes. Vos autem sicut homines moriemini.* Addidit Euthym. (Euthym.) *sicut homines simplices.* Et explicans, quid sit mori, *sicut homines simplices*, ait: *Tametsi imagine Dei honorati estis, & tanto donati nomine, vt Dij appellemini, moriemini tamen, vt simplices Homines autem hic, vulgares quoslibet homines intelligit, quòd nec diuinam nouerunt legem, nec prudentiam vllam habent, eiusmodi gentes sunt.* Sic stultissimi, & ignauissimi moriuntur, nihil memorantes diuinum, nihil supra communia hominum negotia sapientes; nihil vel opere, vel verbo agentes, quo distinguantur ab stultorum multitudine. De (2. Machab. 14.) cantatissimo Iudæo Razia ait 2. Machab. 14. *Cùm iam comprehenderetur, gladio se petiit:: Recurrens audacter ad murum præcipitauit semetipsum viriliter in turbas:: inuocans dominatorem vitæ, ac spiritus, vt hæc illi iterum redderet.* Expende illud verbum, *viriliter*, non sanctè, non piè, non sapienter; sed, *viriliter*, hoc est, intra humanos fines se continens agebat. Sed quomodo solùm, vt vir agebat, qui authorem vitæ inuocabat, ab illóque membrorum restitutionem petebat? Equidem hic tantus in morte nihil supra hominem sapiebat; nec in postulatione sua requirebat aliquid, quo ab stultorum multitudine distingueretur. Ait D. Aug. lib. 2. (August.) contra Gaudentium, cap. 23. *Non planè sapientiæ, sed insipientiæ dedit exemplum, non Christi Martyribus, sed Donati Circumcellionibus imitandum.: Ad extremam, quòd inuocasse dictus est dominatorem vitæ, ac spiritus, vt hæc illi iterum redderet, id est, vitam, ac spiritum, nec tunc aliquid proposuit, quo boni discernuntur à malis.* Sanè stultus homo nihil sapienter agebat in morte, nec requirebat, nec meditabatur aliquid, quo se supra hominum turbas eleuaret. Heu quot homines nesciunt in morte humanas curas vitare: absumentes extremum tempus in curis temporalibus, in votis pro salute corporis obtinenda, in honore sepulturæ mandando, in memoria sui in mundo firmanda. Pseudopropheta, (3. Reg. 13.) 3. Reg. 13. dicebat filiis suis: *Cùm mortuus fuero, sepelite me in sepulcro, in quo vir Dei sepultus est: iuxta ossa eius ponite ossa mea.* Stultus, cùm de morte sua agit, solùm corporis sui sepulturam meminit, & totus est in mandando filiis, vt sepeliendus sit iuxta hominem Dei, ne qua clades cadauer suum offendat. (Eucher.) Quid ignauius? Ait Eucher. lib. 4. in lib. Reg. *Affectu namque ille, qui nemo vnquam carnem suam odio habuit, prouiderat cadaueri suo, qui occiderat mendacio animam suam. Huic affectum Christi Martyres tenentes pro fide vicerunt; ac merum, quod contempserunt, quod non erant peracta morte sensuri, qui non potuerunt eis, quos viuentes sentiebant, cruciatibus vinci.* Validissimi Christi milites omnia corporis mala superant, & supra homines positi temporalia mala obliuiscuntur, vt teneant æterna bona: at stulti nihil supra corpus meiuunt, de solis malis corporis solliciti, vel morientes sola meditantur, quæ cadaueri humando conueniant. De iis dicebat Dominus Sophoniæ cap. 1. (Soph. 1.) *Dies tuba, & clangoris super ciuitates munitas, & super angulos excelsos. Et tribulabo homines*, &c. Vide quos tribulauit Dominus in iudicio: *Tribulabo*, ait, *homines*. Ad quæ D. Hier. ibi: (Hier.) *In consummatione tribulabuntur omnes homines; qui homines permanserunt, & mortui sunt quasi homines.*

Heu in quantas tribulationes deuenient, qui vel in morte nihil supra homines sapere volunt.

§. XXXIX.

Stultissimorum est in morte curas mundialis celsitudinis retinere.

NOn equidem mortuus est Abner, *vt mori solent ignaui, vel stulti*, quorum studium solet esse de celsitudine, & gloria mundiali seruanda in morte. Razias ille Iudæus, 2. Machab. 14. cùm iam ab hostibus comprehenderetur, *gladio se petiit, eligens nobiliter mori potiùs, quàm subditus fieri peccatoribus, & contra natales suos indignis iniuriis agi.* Expende illa: *Eligens nobiliter mori.* gladio se petebat, & intereà solùm cogitabat de nobilitate seruanda in morte: quòd vel moriens nobilis, & spectabilis appareret. Quid stultius? Ait D. August. lib. 2.
Aug. contra Gaudentium, cap. 53. *Illi tanquàm homini subrepsit humilitatis impatientia, vt priùs mori vellet, quàm hostibus subiici. Dictum est, quòd elegerit nobiliter mori; meliùs vellet humiliter; sic enim vtiliter.* Non equidem in nobilitate ostentanda tempore mortis; sed in humilitate comparanda, & promenda, est vtilitas, & lucrum fidelibus. Risu, & sibilis prosequendi sunt, qui vel in morte nesciunt curare nisi excelsa. Quorum tota cura est in ambitione funeris, in sumptuositate sepulcri, in celebritate nominis, quibus cineres nobilitentur. Quàm sapientiùs agerent de humilitate comparanda, de se humiliando coram Deo, de contemptu mundialis honoris, & de cælesti consequendo. Sapientior illud dictum: *Meliùs vellet humiliter: sic enim vtiliter.* Hinc D. Petrus, cùm esset crucifigendus, enixè petiit à tortoribus, vt inuerso corpore crucifigeretur. Et cur sic amabat inuerso corpore crucifigi? Si rectus crucifigeretur, maximè assimilaretur Dei Filio crucifixo, in quo non paruum honorem, non paruam nobilitatem positam ducebat. Et sapiens homo in morte, quidquid honoris, quidquid nobilitatis erat, refugiebat, non tam nobiliter, quàm humiliter mori cupiens: sic enim vtiliter. Ait D. August.
Aug. serm. 29. de Sanctis: *In illa vtique crucis imitatione metuens sacrificium Redemptoris, caput eo terram demergi elegit. O virtus humilitatis ingenita. honorari etiam supplicij genere pertimescit, & qui non recusat dominica tormenta patibuli, similitudinem expauescit triumphi.* Proh Ecclesiæ firmissimum fundamentum! ad mortem accedebat, & quidquid ad honorem, ad nobilitatem triumphi spectabat, humiliter respiciebat. Nec aliud cogitabat, quàm quòd caput supponeret Iesu pedibus. Vtinam hæc humilis cura impleat omnia pectora morientium. Nec me tempero, quin huc afferam Sedulij versus, quibus Iesum depingens crucifixum ait lib. 4. Paschali:

Quatuor inde plagas quadrati colligit orbis:
Splendidus authoris de vertice fulget Eous,
Occiduo sacra lambuntur sydere planta.

Expende illud: *Occiduo sacra lambuntur sydere planta.* In ortu suo Sol forsitan audeat radios suos nobilitare capite Saluatoris: at in occidente, vergens ad occasum, tunc hoc satagit, vt sese pedibus crucifixi obuoluat, vt lambat sacras plantas. Ne quis moriens audeat aliud cogitare, quàm vt se pedibus Crucifixi obuoluat.

§. XL.

Eleemosyna viam facit morituris ad Deum.

NOn mortuus est Abner, *vt mori solent ignaui.* Septuaginta, *nabal. Manus tua ligata non sunt*, &c. Et quidem si ad Nabalem maritum Abigail cum Theodoreto, & Abul. recurrimus, illius manus ligatæ fuerunt, ne daret quicquam Dauidis socijs egentibus, vnde supplicium à Deo immissum incurrit. Non sic Abner; sed solutissimas habens manus, vt Dauidi regnum daret, ab hominibus nefarijs occisus est. Nunquam enim manus solutæ ad subueniendum egenis, non gloriosum finem homini faciunt. Ex quo senex ille dicebat, Luc. 3. *Nunc di-*
Luc. 3. *mittis seruum tuum in pace: quia viderunt oculi mei salutare tuum.* Quia vidit salutare Dei, nempe, Iesum, sibi iam gloriosum, & securum finem autumat. Quid mirum? Et qui Iesum vident in egenis, illos pijs operibus adiuuando sibi apertissimam viam ad gloriam faciunt. Ait Beda ibi: *Ideò nos à peccatorum scandalo absoluens, Dominotam in pace reconciliatos, passibus amoris propinquare cælestibus facit, qui fidei oculis salutare suum Christum Dominum in* Beda.
membris eius intueri, eùmque pijs operibus amplecti meruimus. Qui meruêre Christum in membris suis, nimirum, in egenis, & pauperibus intueri, illúmque ibi misericordiæ operibus fouere, & amplecti, ab omni vinculo peccatorum absoluti cælestibus appropinquare nouerunt. Manus equidem solutæ ad largiendum pauperibus sic viam salutis complanare nouerunt, vt facilis sit appropinquatio ad Deum. Iesus meus saturaturus infinitam multitudinem in eremo dicebat discipulis suis, Ioan. 6. *Vnde ememus panes, vt manducent hi?* Et quando nouerat pauperes Ioan. 6.
discipulos suos esse, & insuper in eremo sterili existere, cur ab illis panes petit? An vt confundat illos? Absit: sed vt moneat, quàm debeant esse in omni loco solliciti de pascendis pauperibus, qui velint appropinquare Deo. Ad hæc fatur D. Cyrill. Alex. lib. 3. in Ioan. cap. 13. *Optimam disciplinam, & satis consentaneam veris, sui modò discipulis Christus proposuit Nam etiam in montibus, & deserto paratos* Cyr. Alex.
esse docuit oportere ad hospitalitatis virtutem: qua quidem re, quod hominis, qui Dei charitatem assequi velit, maius excogitari potest? Sic Cyr. ad consequendum Deum nihil maius putat, quàm exhibita in pauperes misericordia: hæc enim inter omnes morales virtutes maximè nos ad charitatem disponit, qua Deum tenere possumus.

§. XLI.

Lacryma pro amato amorem ad maiora augens.

INter flendum rogatur Dauid, vt ad cibum veniat: quibus ipse respondit: *Hæc faciat mihi Deus, & hæc addat, si ante occasum Solis gustauero panem, vel aliud quicquam* Nec miror, quòd Dauid a fletu pro Abnero ad mensam deueniat: habent enim hoc lacrymæ fusæ pro amatis, vt amorem augeant, vt maiora possit præstare. Magdalena recèns ad Christum conuersa Luc. 7. *Lacrymis cœpit rigare pedes eius, & capillis capitis sui tergebat.* De qua statim ipsa Veritas pronunciauit: *Quia dilexit multùm.* Et mirabar, quòd Luc. 7.
recèns conuersa fœmina in tantum amorem Christi excresceret, qui multus possit ipsi Deo videri. Vnde in tam recenti conuersione tantus amor? Plane lacrymis cœpit rigare pedes Iesu; & de imbre lacrymarum non mirer, quòd cresceret in immensum dilecti amor. Vt dicat Drogo lib. de Sacram. Pass. *Ad lauanda sui Domini vestigia, non aliat, quàm oculorum suorum vndas attulit: tunc verò vbi affectus vehementior incanduit, & exuberauit, carbo lacrymarum imbre respersus fortius exarsit.* Frigidior carbone Drog.
tis, si cœperis lacrymas fundere, totus cordis tui carbo & fortiùs ignietur, & exardescet. Hinc Ioan. 20. Angeli post rediuiuum Dominum apparentes dicebant Magdalenæ: *Mulier, quid ploras?* Quibus verbis non minuebant lacrymas, sed maiores extorquebant, cogentes rememorare earum causam. Vt enim sciebant lacrymarum fructum in amore roborando; sic verbis suis illarum maiores copias sollicitabant. Vt dicat Aymon ibi: *Interrogabant Angeli non solùm causas, sed etiam inquisitionem, non vt quærendi desiderium minuerent, sed vt augerent. Sicut enim* Aymon.
nos, cùm propter charorum amissionem flemus, si quis nos fletus causas inquirat, fletum magis accumulat. ita & illi causas doloris interrogabant, vt fletum augerent. Curant augere fletum, vt desiderium dilecti magis exardeat. Ideò dicebat Dominus Petro, Luc. 22. *Et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos.* Et mirabar, quòd negaturo, etiamsi conuersus iam fuerit, mandetur opera confirmandi fra- Luc. 22.
tres. Qui fieri poterit, vt toties lapsus immediatè post conuersionem moneatur, vt confirmet alios? Vnde tanta firmitas in recenter conuerso à lapsu? Ostendit Euthymius ibi fatus: *Conuersus post negationem, videlicet, per fletum amarum.* Vbi fletus conuersionem comitetur, sic affe- Euthym.
ctum roborat, vt vel alios ardere in Christi amorem faciat.

2. Reg. 3. Omnis populus audiuit, & placuerunt eis cuncta, quæ fecit Rex in conspectu totius populi: & cognouit omne vulgus, & vniuersus Israël in die illa, quoniam non factum fuisset à Rege, vt occideretur Abner, filius Ner. Dixit quoque Rex ad seruos suos: Num ignoratis, quoniam Princeps, & maximus cecidit hodie in Israël? Ego autem adhuc delicatus, &c.

§. XLII.

Optimi Principis est, conspicuam facere omnibus suam innocentiam, & mititatem.

ET luctus, & fletus, & inedia Dauidis eò spectabant, vt illum in morte Abneris innocentem esse notum omnibus facerent. Quod & factum est: nam *cognouit omne vulgus, & vniuersus Israël, in die illa, quoniam non factum fuisset à Rege, vt occideretur Abner.* Nota illud: *Cognouit omne vulgus*, &c. Præclarissimus enim Princeps amabat, vel infimis popularibus suæ innocentiæ, & mititatis dare satisfactionem. Quod crediderim haustum à præstantissimo, & summo Rege omnium: is enim Matth. 18. post dimissum ingens debitum seruo suo, vt vidit illum crudelem in conseruum, vocat hominem, & statuens illum coram omnibus seruis suis, ait: Matth. 18. *Serue nequam, omne debitum dimisi tibi, quia rogasti me; nonne ergo oportuit & te misereri conserui tui, sicut & ego tui misertus sum? Et iratus Dominus eius tradidit eum tortoribus,* &c. Non procedit ad pœnam, quin priùs coram omnibus testetur, vt fuerat illius misertus, vt annuerat precibus eius, ingentia illi debita condonans. Et cur tantus est bonus Rex in testanda sua erga tam nequam seruum misericordia? Amabat bonus Princeps in damnatione hominis suæ innocentiæ, & mititatis dare vel infimis satisfactionem. Ait D. Chrysost. hom. 62. in Matth. *Animaduerte, quàm mitis sit Dominus: quasi constitutus in iudicio satisfactionem reddit, quare donationem illam vniuersam reuocauit, imò verò, non ipse reuocauit, sed ille, qui accepit, euertit.* Vtinam Chrysost. hanc ebibant mentem Principes omnes, vt vel infimis popularibus patere velint satisfactionem suæ mititatis, & innocentiæ in factis difficilioribus.

§. XLIII.

Nihil magnum, vbi peccatum.

FOrsan Dauid non solam militarem excellentiam, sed etiam Abneris innocentiam extollebat, quando ait: *Num ignoratis, quoniam Princeps, & maximus cecidit hodie in Israël?* Maximum vocat, vt à sceleribus purificatum statuat: nulla enim magnitudo est, in quo est peccatum. Leuit. 10. Ait Leuit. cap. 10. *Pontifex, id est, Sacerdos maximus inter fratres suos, super cuius caput infusum est vnctionis oleum, & cuius manus in Sacerdotio consecratæ sunt,* &c. Quibus verbis vnus Iesus meus creditur posse significari: cùm enim cæteri omnes peccatores fuerint, de nullo potest dici, quòd fuerit Sacerdos maximus, nisi de solo Iesu, in quo nullum potuit esse peccatum. Dicebat D. Cyril. Alex. in Leuit. lib. 12. *Quomodo magnus dici potest Sacerdos,* Cyrill. *qui peccare potest? Quòd autem sub peccato fuerint omnes, etiam magni Sacerdotes, ex hoc ipso facilè aduertimus, quòd lex præcepit, vt priùs pro suis, postea etiam pro populi peccatis offerat hostiam Sacerdos. Quomodo ergo magnus est sub peccato positus? Meus autem Sacerdos magnus Iesus, ideo magnus est, quia peccatum non fecit.* Non enim benè conueniunt magnitudo, & peccatum; vbi peccatum est, magnitudo esse non potest. Ideò Angelus locutus Luc. 1. ad Mariam, Luc. 1. *Concipies, & paries filium, & vocabis nomen eius Iesum. hic erit magnus*, &c. Et post pauca ait: *Quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei.* Compone modò, *nascetur sanctum*, &, *erit magnus.* Non posset enim magnus vocari, si nasceretur in peccatis. Sic D. Cyrillus Alexandrinus vbi suprà: *Gabriel Angelus natiuitatem Iesu annunciat, dicens: Hic erit magnus, & Filius altissimi vocabitur. Peccatum enim hominem paruum facit, &* Cyr. Alex. *exiguum, virtus eminentem præstat, & magnum. Sicut enim ægritudo corporis exile, & exiguum facit corpus hominis; sanitas verò latum reddit, & validum. ita intellige: quia & animam quidem ægritudo peccati humilem facit, & paruam; sanitas verò interioris hominis, & virtutes operis magnam faciunt eam, & eminentem.* Venit magnitudo à virtutibus: exilitas, & paruitas nunquam non comitatur peccatum. Et pergit ibi Cyrillus fatus: *Ostende mihi de Scripturis, vbi* Cyrill. *aliquis peccator, aut parui meriti, magnus appellatus sit. Nusquam, opinor, inuenies. Audi verò, qui sunt, qui magni appellantur. De Ezechia dicitur, quòd proficiebat valdè, quousque factus est magnus. Moyses dictus est magnus, & Ioannes Baptista magnus dictus est,* &c. Vide, vt nusquam in scriptis sacris magnitudo inueniatur cum peccatis; sed cum innocentia, & sanctitate. Et pusillitas, & paruitas cum malitia inuenitur. De Zachæo dicit Luc. cap. 19. *Statura* Luc. 19. *pusillus erat.* Circa quæ D. Ambros. *Vide, ne fortè malitia pusillus.* quasi pusillitatem coniunctam credat malitiæ.

§. XLIV.

Multi errores dissimulandi in eo, qui regna adducit ad Principem.

IGnorantiæ tribuit Dauid, quòd Abner non credatur maximus Princeps apud se: ait enim: *Num ignoratis, quoniam Princeps, & maximus hodie cecidit in Israël?* Fuerat autem Abner Dauidis hostis, illique bellum intulerat post mortem Saulis, & in eius odium Isbosethum Regem fecerat. Vnde, qui tam nequam in Dauidem, modo maximus est apud illum? Totus erat modò Abner in reducendo Israëlis regno ad Dauidem: & ignorantia est non scire multa mala dissimulanda, & operienda esse in eo, qui regnum reducit ad Principem. Qui dat Principi regna, non dabit pœnas in multis; sed summum locum tenebit apud Principem, qui non laboret ignorantiæ vitio. Id calluerat Ioab, cum suprà *Abnerum percussit in inguine, & mortuus est.* Si enim quæras tanti facinoris causam, illam tradit Theodor. quæst. 12. inquiens: Theod. *Sciebat enim, fore, vt Abner præesset exercitui, qui vniuersum Israëlem adducebat ad Regem.* Vt sapiens erat, non ignorabat, summum locum futurum esse Abnero apud Dauidem, nihilique faciendos eius errores, qui regnum integrum reducebat suo Principi. Huc spectent sapientes Principes, & ignorantiæ tribuant, si non credant multa dissimulanda, & operienda in eo, per quem sibi subdita regna acquirunt. Dicebat D. Petrus primis 1. Petr. 2. illis Christianis, 1. epist. cap. 2. *Vos autem genus electum, regale Sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis, vt virtutes annuncietis eius, qui de tenebris vos vocauit in admirabile lumen.* Et stupebam, quòd homines paulo antè tenebrosi, idololatræ, sceleribus pleni, & inter quos aliqui fursan errores non penitùs expurgati erant, tam præclaris elogiis commendentur à Petro, vt dicantur *genus electum, regale Sacerdotium, gens sancta apud Deum.* Et cur tam citò tot tenebræ dissimulantur, tot maculæ operiuntur, & nihil in eis non electum, non regium, non sanctum apud Deum visitur? Huius rationem indigitant verba illa sequentia, nimirum: *Populus acquisitionis*, &c. vt enim illi eò spectabant, vt populos, & regna Deo acquirerent: sic in illis summus mundi Princeps nihil videbat non regium, & electum, & sanctum. Inde S. Greg. PP. epist. 58. data Augustino, qui Greg. Anglorum regnum acquisierat Christo, ait: *Potenter ego spem certissimam teneo, quia per omnipotentis Creatoris nostri, ac Redemptoris Dei, & Domini Iesu Christi gratiam, peccata tua dimissa sunt; & ideircò electus es, vt per te dimittantur aliena. Nec habebis luctum de quolibet reatu in posterum, qui de multorum conuersione gaudium conaris facere in cælo.* Quid grauius à Sancto Pontifice dici potuit in commendationem eius, qui tot Deo afferebat populos? Sanè sapienter de summo Rege omnium præsumebat, qui luctum de reatibus in eo tollit, cuius erat gaudium facere in cælis conuersione populorum. Et Rex bonus luctum inferet pro aliquibus excessibus ei, per quem

gaudent rebellium obedientia, regni tranquillitate, dominij dilatatione? Non sapientia Regis id est, sed à diuino Rege maximè alienum, apud quem nunquam non florent, qui desudarunt in populorum conuersione. Et vt alios in silentio venerer, cur non dicam de D. Francisco Xauerio, Parente meo, qui tot regna acquisiuit Regi sæculorum? Sanè huic in cælo & electum, & regium, & sanctitatum plenum crediderim esse locum.

CAPVT XVIII.

Vindicatur Isbosethi cædes.

Textus Historiæ.

BSTVPEFACTVS Isboseth morte Abneris, a regni conseruandi fiducia decidit, & in vniuerso Israele sibi quisque cœpit prouidere. Fuerant duo Principes viri, Rechab, & Baana, ab Abnere exaltati, vt custodirent Regem, qui Abnero defuncto, Dauidis gratiam mercari vel Isbosethi capite disposuerunt. Horum patria Beroth in Tribu Benjamin, cuius ciues post occisum Saulem fugerant in Gethaim. Nec mirum, quòd fugerent Berothitæ; fugit etiam nutrix paruuli filij Ionathæ, nomine Miphiboseth, qui in fuga dum labitur à nutricis manibus, claudus effectus est. Ergo meridiano æstu dormientem Isbosethum serui vniuersi relinquunt, sibi etiam consulentes, vt moris est, in Principum Regiis. Vna sola visebatur ancillula, iuxta domus limina triticum versans, quæ etiam vel labore, vel æstu lassata somno se dederat. Quam occasionem nacti Rechab, & Baana, manipulos tritici manibus ferentes, quasi oblaturi Regi Isbosetho, domum intrant, dormientem miserè cædunt, eiúsque capite absciso ad Dauidem festinato cursu contendunt. Et quid præmij perduelles homines accipiunt à bono Rege? Sanè Dauid nefarissimos perdidit, corúmque manibus, & pedibus abscissis, in cruéemque actis, caput Isbosethi honorificè cum Isbosetho sepelit.

PARS MORALIS
circa Textus Literam.

PERDVNT David perduelles, qui sub tritici dono Regem suum interfecerunt: vt timeant eternam, qui cælestis panis in oblatione, Regem sæculorum offendunt.

2\. *Reg.* 4. Audiuit autem Isboseth, filius Saül, quòd cecidisset Abner in Hebron: & dissolutæ sunt manus eius, omnísque Israël perturbatus est. Duo autem viri Principes latronum erant filio Saül, nomen vni Baana, & nomen alteri Rechab, filij Remmon Berothitæ, *&c.*

§. I.

Vna Dei manus nesciunt defectum parere.

IN morte Abner concidit Isbosethus animo: ait enim Text. *Audiuit autem Isboseth, filius Saul, quòd cecidisset Abner: & dissolutæ sunt manus eius.* Habebat enim robur, & firmitatem in regno ab Abnere accepto, non à Deo: ne miremur, quòd cadat, & in perditionem eat, quod non à Dei, sed à creaturarum venit manibus. Accedens Dominus ad creandum hominem dicebat, Genes. 1. *Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram.* Genes. 1.

Faciamus, ait, quasi ad cooperatores locutus. Nec est improbabile Angelos seruisse Deo, limum adducentes, & corpus confingentes, cui Deus animam inspirauit. Et cur non solus Deus suis manibus finxit hominem? Cur ad tale figmentum cooperatore vti maluit? Erant in homine futuræ actiones rectæ, & preclaræ, quæ diuinas decerent manus; sed erant futuræ aliæ actiones deuiæ, in perditionem inclinantes, quæ non poterant non olere creatas manus. Ait Philo libro de mundi opificio: *Dixit Deus: Faciamus hominem. quod indicat assumptos alios, tanquam cooperatores: vt irreprehensibiles tam voluntates, quàm actiones hominis rectè se gerentis acceptum ferantur Deo rectori omnium: contraria autem aliis ipsi subditis.* Vt in homine distinguendæ erant actiones; sic erant distinguendæ eius productorum manus. A diuinis enim solis, quæ recta sunt, & firma, & perfecta originem trahunt: à creatis autem sola deuia, & ruitura, in perditionémque tendentia conflantur. Solus enim Deus perfectum, & absolutum facit: creatura autem nunquam non versùs imperfectionem vadit. Post natum Dominum dictum est de pastoribus, Luc. 2. *Venerunt festinantes, & inuenerunt Mariam; & Ioseph, & infantem positum in præsepio. Videntes autem cognouerunt de verbo, quod dictum erat illis de hoc puero. Et omnes, qui audierant, mirati sunt: & de his, quæ dicta erant à pastoribus.* Expende illa: *Quæ dicta erant,* &c. Quippe pastores venerunt, inuenerunt, dixerunt: at nihil fecerunt, non dicuntur procidisse, nec puerum adorasse, nec munerasse. Quæ omnia facta fuerunt a Magis, de quibus ait Matth. 2. *Inuenerunt puerum, & Mariam matrem eius, & procidentes adorauerunt eum, & apertis thesauris suis, obtulerunt ei munera,* &c. Et vnde Magi in idololatria educati tam perfecte omnia munera nato Deo debita explent: pastores autem educati in lege Moysi, sic deficiunt in honore extrinseco exhibendo infanti? Ait Rupertus lib. 5. de gloria, & honore Fil. homin. *Vide, quanta sit distantia in modo discendi, quantum distet inter eruditionem illorum qui per Angelum, siue per hominem, & illorum, qui per solam Spiritus Sancti reuelationem merentur erudiri. Pastores itaque Iudæi, non per hominem, sed per Angelum natum sibi esse Saluatorem Christum didicerunt: & tamen non adeò docti fuerunt, vt procidentes adorarent, vel munera offerrent. Isti primitiæ gentium, neque per hominem docti, atque per Angelum, sed per Spiritum Sanctum eundem perfecerunt, vtque adorationis exemplar existere meruerunt.* Vt à Deo Magi eruditionem perceperunt, sic omnia erga recens natum officia perfectissimè expleuerunt. Pastores autem à creatura, Angelis, scilicet, eruditi in multis defecerunt, nec procidentes adorauerunt, nec munera obtulerunt. Sic semper à creatura pariuntur defectus; perfectiones à solo Deo. Quò spectans D. Paul. ad Colos. 2. ait: *Estis in illo repleti, qui est caput omnis principatus, & potestatis, in quo & circumcisi estis circumcisione non manu facta in expoliatione corporis carnis, in circumcisione Christi.* Duas proponit circumcisiones, vnam Moysi, alteram Christi. Et in quo distinguitur à circumcisione Moysi circumcisio Christi? Explicant verba illa: *Non in expoliatione corporis carnis.* A Moyse veniens circumcisio hominem decurtabat, & in ruinam corporis tendebat: circumcisio autem Christi non in destructionem; sed in augmentum hominis venit. Vt dicat D. Zeno serm. de Circumcis. de circumcisione Christi: *Non in damnum hominis præputium eruit; sed in augmentum hominis præputium facinoris cordis incidit.* Quidquid à Deo venit, in augmentum venit; quidquid à creatura, in damnum vergit, & ruinam. Philo. Luc. 2. Matth. 2. Rupert. Colos. 2. Zeno.

§. II.

A calamitate peccatoris timor profectus, maximè etiam iustos perturbat.

AVdita morte Abneris *Omnis Israël perturbatus est.* Nec miror: timor enim, qui à calamitate peccatoris exurgit, potens est perturbare, & vexare etiam iustos. De Principe tenebrarum locutus Iob, cap. 41. aiebat: *Cùm sublatus fuerit, timebunt Angeli, & territi purgabuntur.* Et quando in Angelis nihil purgandum relictum est, per Angelos intelligo illos homines, qui angelicam æmulantur vitam. Hi ergo, siue modò, siue in extre- Iob 41.

mo

mo die existentes, & contemplantes damnationem tanti Principis, nempe, Luciferi, tanto timore concutientur, vt si quas habeant culpæ maculas, illis purgari possint. Aiebat ad hæc Iulianus Archiep. Tol. lib. 3. Prognost. cap. 6. *Cùm sublatus fuerit Diabolus, vt damnetur, multi electi, qui in corpore inueniendi sunt, Domino ad iudicium veniente, metu concutiendi sunt, videntes tali sententia impium esse punitum. Quo terrore purgandi sunt: quia si quid eis ex corpore* (Iul. Arch.) *adhuc peccati remanserit, metu ipso, quo Diabolum damnari conspiciunt, purgabuntur. Hinc est, quòd ait Iob: Cùm sublatus fuerit, timebunt Angeli, & territi purgabuntur. Angelos, videlicet, sanctos quosque, atque electos volens intelligi.* Tantus enim terror bonos inuadit in damnatione malorum, vt illo purgari possent propriis culpis.

§. III.

Rarus principatus mundialis latrociniis est purus.

NOlo non hærere propriæ vocabuli significationi in illis verbis: *Duo autem viri Principes latronum erant filio Saül.* &c. Quis enim principatus mundialis est purus latrociniis? Præclarè D. August. lib. 4. de ciuit. Dei, cap. 4. & 6. antiqua, & magna imperia orbis, magna latrocinia vocat. Et Ezechiel, cap. 17. Assyriorum, Ægyptiorúmve (Ezech 17.) principatus Aquilæ comparat, quæ dicitur *plena plumis.* Vbi Septuag. legunt; *plena vnguibus.* Et interlinealis ait: *Septuaginta: Vnguibus propter rapacitatem.* Crede mihi: scatent mundiales principatus rapinis, furtis, latrociniis. Rursus Ezechiel c. 19. *Assume planctum super Principes Israel,* (Ezech. 19.) *& dices: Quare mater tua leæna inter leones cubauit: in medio leunculorum nutriuit catulos suos? Et eduxit vnum de leunculis suis, leo factus est.* Israëlis Principes sub leonum nomine traducit, vt ostendat, quàm inseparabilia soleant esse à mundialibus Principibus latrocinia. Quò spectans Ieremias cap. 4. ait: *Ascendit leo de cubili suo, & prædo gentium se leuauit.* Sic traducebat diuinus Spiritus an- (Ierem. 4.) tiquos principatus mundi, vt eos in prædonum catalogo constitueret. Et quid mirum. Vix tunc latrones non impunè viuebant apud Principes. Notissimus est ille (Ioan. 12.) Iesu proditor, Iudas, de quo ait Ioann. cap. 12. *Et fur erat, & loculos habebat.* Hic autem fur, & latro notissimus Luc. 22. *abiit, & locutus est cum Principibus Sa-* (Luc. 22.) *cerdotum, & Magistratibus.* Vide, quem admittant ad colloquium Principes, & Magistratus; notissimum furem, latronem sæuissimum. Ait Euthymius, ibi: *Cum Prin-* (Euthym.) *cipibus, & Magistratibus, qui templum custodiebant. Nam & hi pecunia persuasi cum homicidis coniurauerant.* Non erat latro adeò cruentus, quem Principes illi non admitte- (Isaia 1.) rent in societatem. Vt meritò vocentur ab Isaia, cap. 1. *socij furum.* Quæ lues vtinam per vniuersos non grasse- (Ioan. 19.) tur Principes. Ioann. 19. ait: *Crucifixerunt eum, & cum eo alios duos hinc, & hinc: medium autem Iesum. Scripsit autem & titulum Pilatus, & posuit super crucem. Erat autem scriptum: Iesus Nazarenus, Rex Iudæorum.* Ecce tibi, vbi Iesus Rex scribitur à Pilato, inter duos conspicitur, quos Matthæus cap. 27. latrones vocat: dicit enim: *Po-* (Matth. 27.) *suerunt super caput eius causam ipsius scriptam: Hic est Iesus, Rex Iudæorum. Tunc crucifixi sunt cum eo duo latrones, vnus à dextris, & vnus à sinistris.* Expende illud, *tunc*, nempe, cùm Rex Iudæorum fuit inscriptus, inter duos latrones medius conspicitur. Ne quod regnum mundiale appareret sine latronibus suis. Sed illud notat D. Cyrill. Alexandr. in Regis titulo, apposito Iesu crucifixo inter duos latrones, nimirum: *Hoc certè illud aduersùs nos chirographum, quod Cruci affixum à Domino Paulus ait, in quo de* (Cyril. Alex.) *principatibus, potestatibúsque deuictis triumphauit.* Itaque in illo Regis titulo est decretum, quo Iesus triumphauit de principatibus, & potestatibus. Et in quo triumphauit diuinissimus Rex de illis? In hoc, quòd è duobus latronibus sociis vnum conuertit; alterum dedit supplicio: nullum reliquit in latrociniis. Quis Regum hoc faceret? Planè hoc est Regni Christiani signum, quod nullum relinquat latrocinium; sed latrones omnes, aut transferat ad meliorem frugem, aut prorsus exsufflet.

***

(2. Reg. 24.) Venientes igitur filij Remnon Berothitæ, Rechab, & Baana, ingressi sunt, feruente die, domum Isboseth, qui dormiebat super stratum suum meridie. Et ostiaria domus purgans triticum, obdormiuit. Ingressi sunt autem domum latenter, assumentes spicas tritici, & percusserunt eum in inguine, Rechab, & Baana, frater eius, & fugerunt, *&c.*

§. IV.

Defectiones, & scandala sustentans, per ea solet perire, per quæ communiter viuitur.

NOn possum non notare circunstantias, & modum, quo Isboseth perimitur; nimirum, dum triticum purgatur in domo eius, spicæ in manibus interfectorum visuntur: dicit enim Textus: *Venientes igitur filij Remnon,* &c. *assumentes spicas tritici, & percusserunt,* &c. *Et ostiaria domus purgans triticum, obdormiuit.* Sic totum tritici negotium adiuuit hos Principes, vt Isbosethum interficerent. Nec id casu factum crediderim: sed summa Dei prouidentia ostendentis, vt soleant scandalorum, & defectionum authores per ea perire, per quæ communiter viuitur. Isboseth nanque sibi indebitum regnum arripiens, & retinens, defectionem à vero Rege sustentabat, scandalum faciebat in Israële, dum bella fouebat aduersùs Dauidem. Ideò prouisum est à Deo, vt negotium tritici ad illius mortem concurreret, vt periret sub tritici vmbra, quando per triticum omnes viuimus. Dicebat Dominus, Luc. 17. *Impossibile est, vt non veniant scandala:* (Luc. 17.) *væ autem illi, per quem veniunt. Vtilius est illi, si lapis molaris imponatur circa collum eius, & mittatur in mare,* &c. Et cur lapis molaris proponitur in pœnam illi, qui scandala sustentat? Est lapis molaris instrumentum, quo aptatur triticum, vt homines nutriat; ideò meritò prouisum est, vt scandalorum sustentator pereat per illa, quibus communiter homines viuunt. Ait D. Chrysologus ser. 17. *Quare non lapis, sed lapis molaris? Quia lapis molaris,* (Chrysost.) *dum triticum terit, dum farinam fundit, panem piè laborantibus sic ministrat. Benè ergo illi, qui eligit minister scandali magis esse, quàm pacis, ad collum lapis alligatur molaris, vt hoc illum ad mortem trahat, quod illum trahere debuisset ad vitam.* Vides, vt scandalorum ministrum panis negotium perdidit, quod aliis ministrat vitam: & vnde communiter omnes viuebant, ipse extremam sibi attrahit ruinam. Non absimile inuenio in Menelao, seditioso viro, qui vt seditionem augeret Ierosolymis, & principatum acquireret, accessit ad Antiochum Regem, multáque illi dixit in suos. Quid tunc? Ait 2. Machab. 13. *Sed Rex* (2. Mach. 13.) *Regum suscitauit animos Antiochi in peccatorem: & suggerente Lysia, hunc esse causam omnium malorum, iussit (vt est eis consuetudo) apprehensum in eodem loco necari. Erat autem in eodem loco turris quinquaginta cubitorum, aggestum vndique habens cineris. Hæc prospectum habebat in præceps. Inde in cinerem deiici iussit sacrilegum, omnibus eum propellentibus ad interitum. Et tali lege præuaricatorem legis contigit mori, nec terra dari Menelaum. Et quidem satis iustè: nam, quia multa erga aram Dei delicta commisit, cuius ignis, & cinis erat sanctus, ipse cinere damnatus est.* Expende in primis illud, *hunc esse causam omnium malorum*: quippe accusabatur miser, quòd omnium scandalorum, & perturbationum, & defectionum author esset. Deinde expende supplicium, præcipitatur nanque à turre in suggestum, quo aceruabantur sacri cineres. Vt ignis, & cineres holocaustorum, quæ tot bona afferebant hominibus, illi inferrent excidium. Proh miseri pacis turbatores! Omnia humana, & diuina aliis salutaria, sibi inuenient maximè lethifera.

***

§. V.

Sacramenta Christiana ex effectibus censenda.

CONueniant huc vniuersi Hæretici, & notent differentiam inter triticum horum Principum, & triticum Christi. De illis dixit Textus: *Assumentes spicas tritici, & interfecerunt eum*, &c. Quasi manus triticum daturæ Isbosethum interficiant. De Christi tritico ait ipse, Matth. 5. *Relinque munus tuum ante altare, & vade priùs reconciliare fratri tuo.* Mensa Dei, panis viuificus non capit sanguinolentos, expuit proximorum osores, pacem, & concordiam, & charitatem gignit. Non ergo ex aliis ratiocinationibus sophisticis, & inanibus, sed ex effectibus censenda sunt Sacramenta Christi. Vide, quàm fideles, quam pacifici, quàm mites, quàm misericordes fiant homines ex tritico Christiani altaris; quàm longè abhorreant à cædibus, à proximorum iniuriis: & crede nostrum panem sic à cæteris distingui, vt Deus distinguitur à creatura. Ex bonorū effectuum experientia, circa morum sanctitatem, sunt Sacramenta Christiana discernenda, non ex argutiis disputationum leuissimarum. Quod pulchro exemplo exponebat D. Macar. hom 15 dicens: *Puellus, quando accedit ad vbera matris, lac sumit, & nutritur, non tamen nouit scrutari eadem, aut fontem, vnde sic fluat lac.* Expende illud. *Lac sumit, & nutritur*. quia lacte refici experitur, & fame liberari. & nutriri, ad lac currit: nec curat inquirere, quomodo albescat lac, ex qua radice saporetur in alimentum infantiæ. Sic prorsus nos, vt curramus ad escas sacras, hoc attendamus, si inde nostros mores componamus, si robo[illegible] vita spiritualis. Quòd si videamus, nihil aliud scrutemur, sed cæcis oculis experientiæ credamus ostendenti, quam alij sunt à vulgo, qui ex diuina mensa satiantur. Planè quæ Dei sunt, magis ex profectu i[illegible] moribus percepto, quam ex nodosis disputationibus æst[illegible]. Monebat enim Psalm 33. *Gustate, & videte quàm suauis sit Dominus* priùs enim monet, vt gustemus [illegible], vt videamus: de experta enim gustu [illegible] cognitio, qua Dei mensa à communi d[illegible] Q[illegible] ò[illegible] am spectans Apocal. 2. *Vincenti, [illegible] abscondito. & dabo illi calculum candidum [illegible] nomen nouum scriptum, quod nemo scit, nisi qui ac[illegible]* pulchrè accinit D. Bernard. de C[illegible] cap 21 fatus: *Suauitas Domini est, [illegible] Gustate, inquit, & videte; quia suauis. [illegible] Manna absconditum est, nomen nouum esse, quod nemo [illegible] Non illud eruditio, sed [illegible] comprehendit.* Non tam [illegible], quam mores a conscientia C[illegible] veritatem diuinorum mysteriorum. M[illegible] quærebant Matth. 2. *Et intrantes domum inuenerunt puerum. & Mariam matrem eius & procidentes adorauerunt eum.* Mirabar, quod pu[illegible] vilione vestitum in stabulo inuenientes, nec v[illegible] faciant; nec vllam disputationem texant de possibilitate rei; sed quasi m[illegible] procumbant, & adorent. Cur non magis viri sapientes addubitant? Cur non magis ventilant detectionis conuenientiam cum regio throno, cum sceptro diuino? Quam in se reformationem morum sentiebant sub aspectu illius pueri, nihil dubitare sinebat de magnalibus illius. Pro quo adest Hesychius hom. de Deipara, fatus: *Inquirentes infantem, stella duce, non dixerunt. Quomodo hic conceptio diuina quomodo partus incorruptus: quomodo post partum Virgo: quomodo subiicitur annis, qui prior illis est: quomodo est in tempore, qui est ante sæcula: quomodo lac sugit is, qui nutrit: quomodo Pater futuri sæculi fit infans: quomodo iacet in præsepio, qui est in sinu Patris: quomodo fasciis continetur, qui educit vinctos in fortitudine? Sed tùm sortiti peruenissent ad stabulum, deuotum cultum exhibuerunt*, &c. Proh nationum fides, quàm te magis virtutum sapor instruit!

Matth. 20. Macar. Psal. 33. Apoc. Bernard. Matth. 2. Hesych.

§. VI.

Vna Maria, perfectissima hominum custos.

OStiariæ somnus aditum dedit latronibus, vt Isbosethum interficerent: dicit namque Textus: *Ostiaria domus purgans triticum obdormiuit*, &c. Proh miseri homines, quorum domus custodia fœminis traditur! necessum est, vt dormiant. De decem illis virginibus dicebat Dominus Matth. 25. *Dormitauerunt omnes, & dormierunt.* Etiamsi quinque illarum prudentes erant, tamen omnes dormierunt. Vna est Maria, quæ indefessas pro nobis agit vigilias. Quò aspiciens D. Epiph. serm. de laud. Mar. dicebat: *Virgo plurium nominum, & multoculia effecta est.* Cùm multoculam vocat, crediderim spectasse ad veterem fabulam, qua pastor, Argus nomine, fingebatur oculis plenus pro tutanda vitula, ne vnquam ei deficerent oculi vigilantes. Ea in veritate est Maria Virgo tot oculis scatens, vt nunquam non sit vigilans pro hominibus defendendis. Hæc est illa virga de radice Iesse orta, de qua aiebat Ieremias cap. 1. *Virgam vigilantem ego video.* Sic enim Maria inuigilat hominibus custodiendis, vt simul quasi virga excutiat à nobis omnem incursum malum. Vt dicat Hesychius Ierosl. serm. 2. de Mar. *Vides, quanta, & qualis est Deipara Virginis dignitas: vnigenitus enim Dei Filius, mundi conditor, velut infans gestabatur ab ea, & Adamum reformabat, Euam sanctificabat, excludebat Draconem, & Paradisum aperiebat.* Eua custos Paradisi sic obdormiuit, vt aditum Draconi daret, qui humani generis principem morti addixit: Maria Euam reformat, facta vigilantior, & fortior ostiaria, quæ Paradisum aperuit; sed Draconem exclusit, imò latrones vniuersos contriuit. Quæ vigilantior virga ad depellendos hostes, quàm Maria? Illi dicebat Dominus Cant. 1. *Equitatui meo assimilaui te, amica mea.* Habuit creaturarum Princeps pro custodia corporis sui mystici equitatum validissimum, qui currus Pharaonis contriuit. Et quis equitatus Dei fuit iste aduersùs Pharaonem? Si rem memineris, vnam solam inuenies virgam in manu Moysi, siue Aaronis: hæc omnem ruinam Pharaoni intulit, ne miremur, quòd similis huic videatur Iessæa virga, Maria. De quo pulchrè aiebat Rupert ibi: *Magnum, & mirum spectaculum conspicientibus, inde currus Pharaonis, hinc equitatum Dei. Currus Pharaonis valde multi ferro armati, auro, vel argento insignitis: equitatus Dei virga vna fuit, virga Moysis, & Aaron:. Illi figuræ illi equitatui meo assimilaui te, amica mea. Sicut enim virgo illa virgas maleficorum deuorauit, & omnem superbiam Ægyptiam obtriuit, & deinde germinauit, fronduit, floruit, & fructum protulit, non succo terræ animata, sed virtute cælesti, sic, anima mea, cunctam prauitatem hæreticam contriuisti, superbiam Diaboli deiecisti, conceptu florida, partu fructifera*, &c. Felix homo, qui sub hac vigilanti virga viuit: felices Reges, qui nunc equitatum habent pro custodia sui. Fallar, si aliquid latronibus liceat.

Matth. 25. Epiph. Ierem. 1. Hesych. Cant. 1. Rupert.

§. VII.

A Maria nobis cælestis panis efficitur.

IN Regia Isboseth vna ostiaria inuenitur, quæ triticum purgaret, dum dicitur: *Ostiaria domus purgans triticum*, &c. Felicius quid inuenio in Regia cælestis Principis, nempe, in Ecclesia, in qua Maria, gloriæ ostiaria, nobis perfectum panem viuificum præstat, quo in vitam imus. Quò respiciens D. Damascen. orat. 1. de dormitione Mariæ, aiebat: *Verbo Domini, in ventre tuo, tanquàm in tabernaculo, habitantis, humana natura subcinericium panem; hoc est, suas primitias, ex puris tuis sanguinibus obtulit à diuino igne quodammodo coctas, panémque effectus*, &c. Itaque Maria est, quæ nobis cælestem panem acquisiuit, suisque visceribus Verbum Patris concludens, panem fecit hominibus manducandum. In quo adeò perfecta apparuit cæli ostiaria, vt de illa dicatur Psalm 77. *Ianuas cæli aperuit, & pluit illis manna ad manducandum: panem dedit eis*, &c. Circa quæ ait Rupert. lib. 1. de glor. & honor. Filij hom. *Beata Virgo cælum illud est, de quo ait Psalmista: Ianuas cæli aperuit, & pluit illis manna: Mulier omnis concipiens, de amore viri concipit: tu sola de amore Dei, id est, de Spiritu Sancto concepisti. Hoc appellamus man, quo epulamur quotidie, perceptione sacræ Eucharistiæ.* O cælum incorruptum, Maria, ô vera cæli ianua, ô cælestis aulæ ostiaria, quæ de cælestibus ianuis nobis viuificum panem paras, & pluis manna ad manducandum. Nec mirum hoc in Maria, quando familiare est virginitati manna cæleste irrorare. E sepulcro D. Ioannis Euangelistæ manna prosiliebat,

Damasc. Psal. 77. Rupert.

de

de quo ait Petrus Damian. ser. 2. de eo: *Considerate, quid incorruptio carnis habet in cælo, si cibum cæli germinat in sepulcro: quantis illic honoribus sublimatur beata virginitas, vbi nimirum sola est gloria, si & in loco fœtoris, atque putredinis tam mirabiliter est gloriosa.* Hoc gloriosissimum dictum sit de virginitate, nimirum: *Cibum cæli germinat in sepulcro*: vel inter mortuos virginitas pura cælestes dapes ministrat.

§. VIII.

Vitia Principum nunquam non habent æmulatores.

ILlud non prætereundum, quod ait Textus: *Ingressi sunt, feruente die, in domum Isboseth, qui dormiebat super stratum suum meridie. Et ostiaria domus purgans triticum obdormiuit.* Dormiebat Isboseth: ne miremur, quòd ostiaria domus dormiret: nunquam enim non æmulatores habent quæ præcedunt mala in Principibus. Constantius Augustus passim propositum mutabat, imò & iuramenta fidelibus præstita frangebat. Quod notans D. Athan. epist. ad solitar. *Neque admirationi esse debet, si post tot epistolas, tot iuramenta Constantius immutatus sit: siquidem & tyrannus Ægypti Pharao subinde promittens, atque inde relaxationem mali adeptus tam diu sese mutauit, donec prorsus tandem cum suis gregalibus periret.* Quando Pharao præcesserat, iuramenti, promissionisve refractor, non mirandum, quòd similes ei existant: semper enim habent æmulatores Principum vitia. Huc trahe dicta 1. tom. in Euang. lib. 4. cap. 5. §. 22. & cap. 2. §. 14. & alibi. Athan.

2. Reg. 4. Et attulerunt caput Isboseth ad Dauid in Hebron, dixerúntque ad Regem: Ecce caput Isboseth, filij Saül, inimici tui, qui quærebat animam tuam: & dedit Dominus domino meo Regi vltionem hodie de Saül, & semine eius. Respondens autem Dauid Rechab, & Baana fratri eius, filiis Remmon Berothitæ, dixit ad eos: Viuit Dominus, qui eruit animam meam de omni angustia, quoniam eum, qui nunciauerat mihi, & dixerat: Mortuus est Saül, *&c.*

§. IX.

Familiare est hominibus, nihil aliud de proximis præsumere, quàm id, quod in se experiuntur.

PRoducto Isbosethi capite dicunt Principes illi latronum Dauidi: *Ecce caput Isboseth, filij Saül, inimici tui, qui quærebat animam tuam, & dedit Dominus domino meo Regi vltionem*, &c. Nihil ostendunt non cruentum, & ad vindictam pertinens. Quàm aliter Amalecita ille 2. Reg. 1. mortem Saülis memorabat? Post occisum à se Saulem non caput eius ostentat Dauidi, sed diadema: ait enim: *Tulit diadema, quod erat in capite eius: & attulit ad te dominum meum*, &c. Hic totus est in ostendendo regno veniente ad Dauidem; illi nihil de regno dicunt, nihil intelligi volunt, quod ad regnum pertineat, solam vltionem sumptam de inimico proponunt. Et, cur non magis post ostensum mortuum Isbosethum agunt de regno Israelis obuenturo Dauidi; sed solùm agunt de vindicta sumpta? Planè erant illi latronum Principes: & latronum Principibus, vt magis cordi sunt cruentæ vindictæ, & cædes hostium; sic nihil putabant tam esse cordi Dauidi, quàm sumptam de hoste vindictam; & ideò non de regno, sed de vindicta sumpta agunt cum illo. Nesciunt cruentissimi præsumere de Dauide aliud, quàm quod ipsi magis appetunt, & diligunt. Quid familiarius hominibus? Sola ea de aliis præsumunt, quæ in se experiuntur. Diues ille purpuratus cùm esset in Inferno Luc. 16. *Vidit Abraham à longè, & Lazarum in sinu eius, & ipse clamans dixit: Pater Abraham, miserere mei*, &c. Ab Abrahamo petit, vt mittat Lazarum in refrigerium suum; cur non magis ab ipso Lazaro petit, vt veniat? Cur mauult cum Abrahamo de misericordia, quàm cum Lazaro agere? Vt ipse in Lazarum crudelis extiterat, & immisericors; sic non potest non præsumere Lazarum, & crudelem in se, & immisericordem existere. Vt dicat Theophylact. *Cur non vertit sermonem ad Lazarum, sed ad Abraham? Confundebatur fortassis, existimans Lazarum vindictæ auidum, & ex suis causis iudicabat illum.* Crudelissimus homo, & in iniuriis vindictæ appetentissimus ex suis causis iudicabat Lazarum; nec poterat non præsumere illum vindictæ furore ardere pro accepta iniuria. Crede mihi, nihil sciunt homines de aliis præsumere, præter id, quod ipsi in se experiuntur. Pessimus ille Arrius eò deuenit audaciæ, vt infœcunditatem in diuinis esse, ad gignendum Patri coæqualem Filium, persuaderet mundo. Et qui tam nefarium dogma sibi persuaserunt? Palatini Eunuchi, qui vt infœcunditatem in se experiebantur, nihil aliud voluerunt credere esse in diuinis, ex suis causis Deum ipsum æstimantes. Ait D. Athanas. epist. ad solitarios: *Eunuchi erant, qui ista, & reliqua in omnes mouebant; & quod in istis insidiis mireris, Arriana hæresis abnegans Filium Dei, ex Eunuchis præsidium sibi comparabat, hominibus vt natura, ita & animo ad gignendum sterilibus, & qui proinde ægrè patiuntur vllam mentionem de prole fieri: nec Petri quidem de Filio confessionem sustinent.* Sic miseri nec in Deo præsumebant posse esse aliud, quàm id, quod ipsi in se experiebantur. Et paulò infrà repetit idem Sanctus: *Voluptarium, & nequam est hoc genus hominum, quibúsque nihil tam rura est, quàm illud impedire, quod illis natura negauit.* Omnes ex suis causis iudicat homo nequam, & quam in se infœcunditatem videt, vel Deo illam tribuit. Marc. 3. *Cùm audissent sui, exierunt tenere Ipsum: dicebant enim: Quoniam in furorem versus est.* Proh Deus immortalis, furere crederis à tuis! Vnde isti eò deuenerunt, vt crederent Christum furere? Ex eo, quòd ipsi furebant. Dicit Victor Antioch. ibi: *Illum furere dixerunt: arbitrabantur enim, id illum pati, quod ipsi reuerà patiebantur.* Sic ex sua causa impij æstimabant ipsum Deum.

2. Reg. 1. Luc. 16. Theoph. Athan. Marc. 3. Vict. Ant.

§. X.

Tyranni in nullo alio tam gaudent, quàm sanguine profuso.

NOn regnum obuenturum Dauidi memorant hi duo latronum Principes; sed Isbosethi interfectionem, & de illo sumptam vltionem proponunt dicentes: *Ecce caput Isboseth filij Saül inimici tui: : : & dedit Dominus domino meo vltionem*, &c. Nec miror, quòd solùm fusum sanguinem Isbosethi meminerint duo hi latronum Principes; vt enim ipsi cædibus, & rapinis viuebant, sic in nullo alio gaudebant, vt in cædibus mortalium, & in profuso sanguine: ea nanque est tyrannorum conditio, vt nulla illis bona sic placeant, vt cædes, & profusus sanguis. Tyrannum describebat Latinus Pacat. in Paneg. Theodosij inquiens: *Parum ille pretiosum putabat aurum, quod de montium venis, aut fluminum glareis quæsitor Bessus, aut scrutator Callaicus eruisset; illud purius, splendidiúsque credebat, quod dedissent dolentes, quod hominum lacryma, non omnium aqua abluissent, nec à terrenis specubus egestum, sed à ceruicibus, iugulísque cæsorum esset effusum.* Hæc tyrannus. Nec aurum, nec aliud illi bonum placebat, nisi quod è iugulis cæsorum effodiebatur. Non attendebat ad splendorem auri, non ad fulgorem dignitatum; sed ad vulnera cæsorum, ad scissa capita, à quorum iugulis splendor illi eruebatur. Marci cap. 6. natalis sui faciebat Herodes cœnam; & vt placeret saltatrici, *misso spiculatore præcepit afferri caput Ioannis in disco, & decollauit eum in carcere. Et attulit caput eius in disco*, &c. Proh nefas! In ipso disco, quo dapes inferebantur, iussit afferri caput Ioannis. Cur, tyranne, non magis differs Ioannis occisionem? Cur non expectas, vt natalitia transeant, vt conuiuium finiatur? Equidem tyranno Regi non placerent festa, nec conuiuia, nec regni oblati retentio, nisi de profuso Ioannis sanguine. Vt dicat D. Fulgent. sermon. in eodem Festo: *Multorum, credo, iam capita pistrium, pecudúmque præcesserant; sed quantum est ad regiam voluptatem? Nihil actum, nihil denique procuratum esset,*

Pacat. Marc. 6. Fulg.

esset, si defuisset regio prandio humano, caput humanum. Nec deliciarum, nec regni procuratio esset aliquid apud Herodem tyrannum, si defuisset præcium aliquod hominis caput. Non absimile refert Egesippus de Alexandro, Iudæorum tyranno, lib. 1. cap. 10. & 11. is enim multos Iudæos coegit in ciuitatem Besemelel. Quid tunc? Ait ille: Ex *eorum numero octingentos crucifixit in media ciuitate. Quorum in conspectu coniuges eorum, filiósque singulare præcepit. Hoc spectabat accumbens in medio concubinarum, lotus inter scyphos, & pocula: sed magis sanguine, quàm vino inebriabatur.* Sic crudelissimo tyranno solus placebat cæsorum sanguis.

Egesip.

§. XI.

Antecessoris in munere calamitas ad bonum successoris conducit.

NOn solùm duo illi latronum Principes clamabant ad Dauid: *Ecce caput Isboseth*, &c. sed magis id clamatum puto fuisse à Deo, de cuius prouidentia veniebat, vt in antecessoris calamitate disceret Dauid, quid illi faciendum erat. Sic Theodoricum Regem instruebat D. Epiphan. apud D. Ennodium in vita eius: *Illud certè perpende, qualibus in regno successeris, quos, si, vt liquet, malitia expulit, casus illorum, necesse est, vt sequentes informet. Ruina præcedentium posteros docet: cautio est semper in reliquos lapsus anterior. Nec sine exemplo militat, qui respicit, qua causa decessor eiectus est.* Præmittit bonus Deus prædecessorum ruinas, quibus sequentes Principes informentur, & ex alienis malis illa bona capessant. Querebundus Dominus aiebat Oseæ cap 8. *Ipsi regnauerunt, & non ex me: Principes extiterunt, & non cognoui.* Et mirabar, quòd permitterentur accedere ad regnum illi, qui sic sunt Deo inuisi, vt ne illos cognoscere velit. Et cur, Domine, quos reprobas, quos abiicis, Reges permittis esse? Cur non magis illos ante regnum perdis? An, quia inualidus contra illos es? Absit: sed in reiectitiis Regibus parat cautelam prudentibus; vt ex illorum calamitate hauriant boni mores egregios. Ad hæc dicebat D. Gregor. PP. lib. 4 in expos. 1. Reg. *Eligatur ergo Rex, sed reprobandus eligatur velut in indignatione, non voluntate Dei, subsequatur ergo Rex iuxta cor Dei, vt ex iudicij eius districtione, vindicta malum puniat in reprobos, & bonum redundet in pios: dum ille in malum, quod cupiunt, cadere permittuntur: sed vnde se illi præcipitant, agitur, vt alij cadant.* Sic præponuntur à Deo malorum Principum ruinæ, vt inde sequentes sibi prospiciant, & salui fiant. Paul ad Rom. 9. *Dicit enim Scriptura Pharaoni: Quia in hoc ipsum excitaui te, vt ostendam in te virtutem meam, & vt annuncietur nomen meum in vniuersa terra.* Itaque plagæ illatæ Pharaoni hoc intendebant, vt alij acciperent salutem. Pro quo ait D. Ambros. ibi: *Suscitatus dictus est Pharao: quia, cùm apud Deum mortuus esset, modicum tempus accepit, vt viuere videretur: vt esset, in cuius pœna, & vario tormentorum genere vsque ad mortem, omnes, qui sine Deo erant, motu territi, hunc solum Deum esse cum admiratione maxima faterentur, à quo hæ vindictæ fiunt. Sic Medici à hominibus morte dignis, vel mortis sententiam consecutis, requirebant, quomodo prodessent viuis, quæ in homine latebant, apertis; vt his cognoscerent causas ægritudinis; & pœna morientis proficeret ad salutem viuentis.* Quid pulchrius? Quid elegantius? Quò trahenda sunt ea, quæ diximus tom. 4. in Euangelia, lib. 16. cap. 11. §. 30.

Epiph. Enood. Osea 8. Greg. Amb.

§. XII.

Muneribus acceptis, totus euanescit rigor iustitiæ.

IAm suprà 2 Reg. 1. explicatum est, vt Dauid interfecit Amalecitam, qui se Saulem interfecisse iactabat: quod modò memorans Dauid, ait: *Eum, qui nunciauerat mihi, & dixerat. Mortuus est Saül, qui putabat se prospera nunciare, tenui, & occidi.* Quæ verba sic exponit Iosephus lib. 7. cap. 2. *Nesciebatis, quod à me opera prætium Saulis interfector retulerit, qui ad me coronam eius auream apportauerat?* Et quidem Saulis interfectionem nuncians, simul diadema eius, & armillas aureas adduxerat Dauidi. Dicebat enim ibi: *Occidi illum: & tuli diadema, quod erat in capite eius, & armillam de brachio illius, & attuli ad te.* Quando ergo nuncius ille non solùm dicebat Saulis mortem; sed & diadema eius, & aureas armillas offerebat; cur Dauid solùm memorat, quod de morte Saulis dixerat; nec addit, quod obtulerat diadema, & aureas armillas? Crediderim, præstantem Principem ad solum nuncium facinoris interfecti Regis attendisse; ad aurum minimè attendisse, nec respexisse illud: enim auro enim accepto, vel viso, non stetisset tam debitæ iustitiæ executio. Vt pulchrè dicat Cassiodor. 7. variar. 1. *Gladius conditur, vbi aurum suscipitur.* Crede mihi: nunquam non iustitiæ gladius reconditur, multisque tenetur vaginis, dum Princeps ad aurum afficitur. Vbi placuit aurum, quando iustitia gladium strinxit? Nouerat vim auri ad recondenda iustitiæ spicula Nabuchodonosor, qui in variorum illa metallorum statua prænoscens seuerissimum Dei iudicium aduersùs regna mundi, vt erant omnia a Deo conuertenda in nihilum, statuam auream excogitauit, quam Deo opponeret: ait enim Textus Dan. 3. *Nabuchodonosor Rex fecit statuam auream*, &c. Et quando vidit statuam capite aureo, pectore argenteo, æreo ventre, ferreis cruribus à Deo dissipari, in illámque venire strictissimum Dei iudicium, ad quid ipse auream statuam erigebat? An putabat toto illo statuæ auro obiecto posse detineri diuinam iustitiam? Planè vir temporalis, expertus auri vim in recondendis iustitiæ gladiis stricti per humanas manus; credidit vanè, quòd vel diuina iustitia reconderet gladium ad auri visum, & sic falsificandas esse prædictiones de regnorum ruinis. Ait Theodor. ibi: *Ex vna auri materia imaginem consistendam curat: vanus infelix, falsas ostensurum se Dei prædictiones.* Falsificandas credidit Dei prædictiones de stringendo gladio diuini iudicij aduersùs regna mundi, si aurum obiiciat. Sic expertus fuerat vim auri in recondendis gladiis humanæ iustitiæ. Et sanè in solo Dei tribunali aurum ostendetur sine viribus: ait enim Ezech. cap 7. *Argentum eorum foras proiicietur, & aurum eorum in sterquilinium erit. Argentum eorum, & aurum eorum non valebit liberare eos in die furoris Domini.* Expende, in quo die non valebit aurum liberare, nimirum, *in die furoris Domini*; in die enim humani furoris raro aurum non liberat, & facit recondere gladios in vaginas.

Cassiod. Dan. 3. Theod. Ezech. 7. Ioseph.

§. XIII.

Magna præstantiæ viri est, qui in honoribus non mutatur in malum.

NEc possum non mirari audaciam, seu temeritatem horum Principum, in adducendo capite Isboseth ad Dauidem; quando is erat Dauid, qui occiderat eum, qui mortem Saulis nunciauerat: sic enim fatetur ipse modò: *Eum, qui nunciauerat mihi, & dixerat: Mortuus est Saul: tenui, & occidi.* Quod non potuit non esse notissimum omnibus Israelitis. Quomodo ergo Principes hi duo audent nunciare Dauidi, à se Isbosethum, Saulis filium interfectum, scientes nuncium interfecti Saulis à Dauide fuisse occisum? An factum illud Dauidis ignorabant? Minimè: sed credebant, Dauidem honoribus regni non posse non mutatum magis esse ad malitiam. Fecerat illud Dauid, cùm adhuc priuatus esset: modò iam septennio regnauerat in Iuda: & viri aulici sibi persuaserunt, non potuisse eum honore regni durare in Dauide virtutes; sed necessariò ad malitiam declinauisse. Quod valdè indecorum, & iniurium sibi putat Dauid, illis obiiciens apud Iosephum lib. 7. cap. 2. *Sceleratissimi, an ignoratis, quod à me opera prætium retulerit Saulis interfector? Aut fortè alium me iam factum credebatis, vt mutatis moribus delectarer vestris maleficiis? Quapropter pœnas dabitis mihi iniquæ de me opinationis. Neque enim alio modo grauius existimationem meam lædere potuissetis.* Et quidem maximoperè lædebatur opinio Dauidis in eo, quòd crederetur honoribus regni immutatus, vt gauderet cædibus iniustis, & aduersariorum suorum iniuriis: eò enim spectat præstantia hominis, vt idem semper inueniatur circa bonum, etiam in honoribus constitutus. Quis nesciat Patriarchæ Iosephi historiam ex Genes. 37.

vt

vt à fratribus venditus, vt à domina adamatus, vt in carcerem coniectus, nec aduersùs fratres, nec aduersùs dominam verbum fecit? In carcere constitutus, cap. 40. solùm dicebat: *Furtim sublatus sum de terra Hebræorum.* A quibus autem sublatus furtim, prorsus tacebat, pius in fratres. Sed & de carcere translatus fuit ad regnum, neque tunc durior, aut in fratres, aut in dominam extitit. Quantùm hoc? Ait Theodor. serm. 8. de prouident. *Inspice verborum philosophiam: inspice mentis magnanimitatem: inspice animam semper sibi similem:: Talis hic fuit, & seruiens, & regnans. Talis in prospera, & aduersa fortuna.* Equidem tanti viri mentem non mutauit honor regni: idem erat siue Regem ageret, siue priuatum, aut seruum. Quod in Traiano suo, nescio, an verè Plinius laudabat: ait nanque in eius Paneg. *Manet Imperatori, quæ prior humanitas. Incedebas pedibus? incedis. Lætabaris labore? lætaris, eadémque omnia illa circa te, nihil ipse te, fortuna mutauit.* Spectat equidem ad præstantissimum virum, quòd nihil de virtutibus remittat, etiam constitutus in dignitate. Quòd si aliquid illi mutandum sit, illud solum sit, quo magis caueat consortia peccantium.

Genes. 37. Theod.

2. *Reg.* 3. Occidi eum in Siceleg, cui oportebat mercedem dare pro nuncio. Quantò magis nunc, cùm homines impij interfecerunt virum innoxium, in domo sua, super lectum suum, non quæram sanguinem eius, de manu vestra, & auferam vos de terra? Præcepit itaque Dauid pueris suis, & interfecerunt eos, *&c.*

§. XIV.

Proprium Regum est, consortium fugere sceleratorum.

Expende illud: *Quantò magis nunc,* videlicet, non quando Rex erat: si enim degens in Siceleg priuatus, nondum regni clauum tenens, non passus est secum morari Saülis interfectorem; quantò magis, cùm iam Rex erat, debebat cauere facinorosorum consortium; & prospicere, ne videretur malefactorum consors? Equidem hæc in Regibus, & Principibus debet esse cura potior, qua vel consuetudinem caueant malefactorum. Rex Regum Iesus, vbi post resurrectionem in regno gloriæ suæ apparuit, Magdalenam ad se accedentem prohibuit dicens Ioan. 20. *Noli me tangere.* Quæ Luc. 7. admittebatur ad pedum osculum; *osculabatur enim pedes eius, & vnguento vngebat;* modò abiicitur, & prorsus prohibetur à tactu. Vnde hoc? Modò iam in regno suæ gloriæ visebatur, ne miremur, quòd magis consuetudinem peccatorum caueat. Ait Anastas. Sinaita lib. qui dicitur, *Via dux,* cap. 23. *Post resurrectionem à mortuis tametsi per dispensationem manducauit, vt discipulorum fidem confirmaret; neque tamen expuisse, lacrymasse, sudasse, aut sanguinem sudisse legitur; neque etiam cum peccatoribus ampliùs vitam egisse.* Conueniebat equidem ad statum regni accepti, ne ampliùs cum peccatoribus vitam ageret. Quod vtinam vniuersi Principes caueant: nunquam enim non indecorum est Principi flagitiosorum contubernium. Vt sapienter dicat Theodahadus Rex Gothorum apud Cassiod. 10. var. 5. *Præsenti iussione præcipimus, vt quicunque ad domum nostram noscitur pertinere, & cura tua probatur esse commissus, nullis præsumptionibus insolescat: quia solus dicendus est ille meus, qui legibus potuerit esse tranquillus.* Hoc sit omnibus Regibus sanctissimum.

Ioan. 20. Anast. Sin. Cassiod.

§. XV.

Impietas potentium est, credere suis facinoribus Deum propitium.

Notanter à Dauide hi duo Principes Isbosethi interfectores vocantur impij: dicit enim Textus: *Cùm homines impij interfecerunt virum, &c.* Et cur in interfectione Isbosethi, non magis vocantur perduelles, facinorosi, quàm impij? Audi illos paulò antè ostendentes caput Isbosethi, & dicentes: *Dedit Dominus domino meo Regi vltionem hodie de Saül, &c.* Quod scelus ipsi peregerant, quasi opus à Deo profectum effutiunt. Proprijssima hæc est impietas potentum, vt maleficia sua habeant, quasi opera peracta diuinitùs. De diuite illo epulone, Lazari despectore, & contemptore, locutus Textus ait Luc. 16. *Homo quidam erat diues, & induebatur purpura, & bysso.* Nec sine mysterio proponitur vestis huius fuisse ex bysso, & purpura; ex quibus summi Sacerdotis antiqui sacræ vestes perficiebantur: quasi inde epulo iste vellet in sua crudelitate erga Lazarum videri agere opus sacerdotale, & diuinum. Ad hæc dicit D. Basil. in Caten. Græca: *Per excessum deliciarum diues iste insultans sanctis, in luxuriosa sua vita circunferebat vestem extimam, ad imitationem similitudinem vestis pontificiæ; eiusmodi vestimentis indutus, quibus Sacerdotes induti introibant Sancta pro mundo supplicaturi.* Sic impius iste ad perdendos Sanctos; ad peragenda facinora incedebat indutus, vt Sacerdotes procedebant pro mundo supplicaturi, ne viderentur facinora eius distincta ab operibus diuinis. Quid magis impium? De hoc suprà tom. 2. in Euang. lib. 6. cap. 6. §. 1.

Luc. 16. Basil.

§. XVI.

In re capitis stringenda sunt iura, non amplianda.

Hvc veniant Iudices, qui causas agunt sanguinis, & discant stricti iuris morosum spatium in Dauidis sententia præpropera. Ait enim: *Cùm homines impij interfecerunt virum innoxium in domo sua, super lectum suum, non quæram sanguinem eius de manu vestra, & auferam vos de terra? Præcepit itaque,* &c. Ecce quàm latè explicat omnes facinoris circunstantias, vt interfecerint Isboseth in domo sua, super lectum suum, &c. Et vnde sciuit Dauid, quòd Isbosethus in domo sua, & super lectum suum interfectus fuerit? Nullus id viderat præter interfectores, qui solùm dixerunt: *Ecce caput Isboseth, filij Saül, inimici tui:: & dedit Dominus domino meo Regi hodie vltionem de Saüle, & semine eius.* Vbi in iis dicitur de interfectione in domo, aut super lectum? Vnde igitur Dauid id sciuit? An diuinans locutus est? Absit: sed bonus Iudex, viso Isbosethi capite, & auditis primis illis reorum dictis, non præcipitauit sententiam; sed sapienter cunctatur, & moras facit interrogando, & inquirendo modum interfectionis; quem vbi clarè, & patenter extorsit, tunc supplicium infert proditoribus: vbi enim supplicium capitis inferendum erat; nec gradum fecit bonus Dauid, quin apertissimè nosceret omnia. Hanc mentem Iudicibus mandabat Cassiodor. 7. var. 1. aiens: *Tua dignitas à terroribus ornatur, quæ gladio bellico, rebus etiam pacatis accingitur. Vide, quo iudicio fuerit onustus, quando aliis vigorem fascium videas esse creditum; tibi autem ab ipsis legibus ferrum constet esse porrectum! Rem cruentam dederunt animo pacato, vt & noxij nimiùm metuerent, & læsi de optata vltione gauderent. Sed cùm te intelligas ad moderamen electum, humanum facilè non concupiscas exitium. Reus qui dicitur, & probetur. Scito puniendi remedium datum tibi pro salute multorum. Arma ista iuris sunt, non furoris:: Cunctator esse debes, qui iudicas de salute.* Expende hæc: *Arma ista iuris sunt, non furoris. Cunctator esse debes,* &c. In eo enim gladius Iudicis distinguitur à gladio militis, quòd hic bellico furore, & ardore mouetur; ille autem semper procedit intra limites iuris, vt nihil tumultuariè, nihil præcipitanter, nihil propter leues rumores agat; sed semper cunctando accedat ad causam, & non nisi manifestissimis rationibus processum instituat. Sic etiam monebat Theodoricus Rex Iudicem à se missum, apud eundem Cassiod. 5. var. 39. *Multorum querela comperimus in Prouincia Hispaniæ, quod summum inter mortales crimen est, vitas hominum vaga præsumptione populari; & lenium occasione causarum subire multos interitum. Sic mala pace, quasi inde corruunt, quanti vix potuissent cadere sub necessitate bellorum. Cui rei nos regali prouidentia succurrere cupientes, sublimitatem vestram per vniuersam Hispaniam loco muneris credidimus destinandam:: Homicidij scelus legum iubemus authoritate resecari: sed quantò vehementior pœna est, tantò* eius

Cassiod. Idem.

tius rei debet inquisitio plus haberi, ne amore vindictæ innocentes videantur vitæ pericula sustinere. Ea semper debet esse cura Iudicibus in districtione iudicij, vt tam cunctanter, & tam claris indiciis procedant, ne possit timeri aliquod periculum innocentibus.

CAPVT XIX.

Dauid, Rex Israël, capit Ierosolyma.

Textus Historiæ.

POST Isbosethi luctum cœperunt Israëlitæ in Dauide, adhuc priuato, meminisse regni decur, & Israëlitici imperij authoritatem, cui tot militares copiæ præstò fuêre, & omnis Saülis exercitus validior manus. Ergo aduolant vniuersi in Hebron, quorum maiores natu Dauidem adoriuntur, & rogant, Israëlitici regni suscipiat gubernaculum, quem iam pridem norant strenuum sub Saüle ducem, & à Deo in Regem, Prophetarum oraculis designatum. Vrgentibus omnibus fœdere initro, curam potiùs, quàm honorem induit. Festinauit ad Iebuſæos: sciebat enim Ierosolymitanam vrbem commodiorem & situ, & munitionibus, vt in ea statuerentur vires Israëliticæ Reipublicæ. Erat autem Ierosolymis arx Sion cautissima, cuius munimentis sic fidebant Iebusæi, vt vel à claudis, & cæcis homuncionibus positis in illa, posse rideri crederent arma Dauidis. Eò irruentes Israëlitæ non parum excitabantur præmio à Dauide proposito, quòd, scilicet, Princeps militiæ Israëliticæ esset, qui primus munitionem illam, à claudis, cæcisve defendendam irrumperet. Miro id omnes conatu ambiebant: sed præualuit Ioab, cuius vigor, & militaris fortitudo, & Dauidi arcem, & sibi totius militiæ principatum acquisiuit. Arce occupata, interfectis vniuersis Iebusæis, ostensum fuit à Deo, quàm vanè claudi, aut cæci introducuntur pro custodia vrbium. Indéque natum est prouerbium, ne talibus custodibus tradatur res diuina. Necnon & Dauid in ea arce sibi sedem ædificat, acceptis ab Hiram, Rege Tyri, & lignis cedrinis, & artificibus, qui & in ligno, & lapide ædificium perficerent. Hinc cœpit domus Dauid clarescere in orbe, nobilitata Ierosolymorum vrbe, nobilibus aucta nuptiis, & vndecim dilatata filiis, inter quos extitit Salomon cantatissimus. Tanti Regis exortu excitati Philisthæi classicum intonant, sed infeliciter: nam semel & bis confracti à Dauide, dum tertiò instaurant bellum, monetur Dauid à Deo, ne anteà in eos irruat, quàm in sylua pyrorum vicina audiatur strepitus ingens. Qui Dauidi fuit victoriæ signum; Philisthinis autem cautemæ clamor ruinæ.

PARS MORALIS
circa Textus Literam.

DVM Sionis arcem occupat Dauid, iam nobis inde acclamat venturos Spiritus diuinus, vt relicto cortice hauriamus spiritus succum, qui moribus proficiat.

2. *Reg.* 5. Et venerunt vniuersæ Tribus Israël ad Dauidem in Hebron, dicentes: Ecce nos, os tuum, & caro tua sumus. Sed & heri, & nudiustertius, cùm esset Saül Rex super nos, tu eras educens, & reducens Israël: dixit autem Dominus ad te: Tu pasces populum meum Israël, & tu eris dux super Israël. Venerunt quoque & seniores Israël ad Regem in Hebron; & percussit cum eis Rex Dauid fœdus in Hebron coram Domino, *&c.*

§. I.

Non censetur primatus, nisi in ordine diuinæ gratiæ.

IAm illud notandum, quod ait: *Venerunt vniuersæ Tribus Israël ad Dauid.* Nulla dicitur prima venisse, cùm in officiis exhibendis Principi, non parui meriti est fuisse primum. Infra cap. 19. inde suam fidelitatem extollebat Semei dicens: *Idcircò hodie primus veni de omni domo Ioseph,* 2. Reg. 19.
descendique in occursum domini mei Regis. Cur similiter modò sacer Scriptor non exprimit, quæ Tribus prima venerit ad Dauidem? Cur dicens, quod vniuersæ Tribus venerint, non adiecit dicere, quæ fuerit prima? Seculares æstimant primas, vel in minimis: apud Deum autem soli primatus censentur, qui in ordine fiunt gratiæ & virtutum. Iacob cap. 27. Gen. à matre persuasus, fratris sui maioris vestes induit, & intromittens cibos patri dicebat: *Ego sum primogenitus tuus Esau,* &c. Et sanè ipse non erat Genes. 27.
primogenitus; sed secundonatus. Cur ergo se primogenitum vocat? Cur homo sanctus sic voluit primogenituram mentiri? Ait D. Chrysol. serm. 73. *Primogenitum se mentitus non est: quia ille primus est, quem cælestis gratia generat,* Chrysol.
non natura mortalis. Non ex natura mortali, non ex temporali sorte verus primatus computandus, sed ex Dei gratia. Iuxta id, quod in Dei gratia es, te primum repota, & ride omnes alios primatus. Cauebat Dominus, Exod. 13. *Separabis omne, quod aperit vuluam Domino, quod* Exod. 13.
primitiuum est, &c. Sic primitiui agniculi seruabantur Domino, vt illis exprimeretur verus ille Agnus primitiuus, quem Luc. 2. tulerunt parentes, *sistere eum Domino.* Luc. 2.
Et quē tantā cura in primitiuis agniculis repræsentabatur? Isaias c. 53. ait de illo: *Vidimus eum, & non erat aspectus; &* Isai. 53.
desiderauimus eum. Despectum, & nouissimum virorum. Illic primitiuus vult videri, hic se statuit in nouissimis. Et cur qui sic amat esse inter nouissimos, sic etiam amat videri primitiuus? Vel vnde primitiuus censebitur, qui se vltimis adiungit? Erant in Agno diuino ordines duo, & temporalis, & spiritualis; in temporali ordine sic contemnit primatus, vt vel inter nouissimos amet constitui: in spiritualibus autem non potest non sic ab omnibus distingui, vt in omnibus ferat primas. Quò respiciens D. Leo ser. 5. de Pass. aiebat: *Ille agnus se hostiam offert, quem & omnibus* Leo.
corporalibus substantia iungeret, & ab omnibus spiritualis origo discerneret. Non ab alio, quam ab spirituali orto habet diuinus Agnus ab aliis distingui, & in omnibus ferre primas. In temporalibus & carnalibus, sic vel infimis coniungitur, vt nolit distingui à nouissimis: in spiritualibus omnium est primitiuus. Vt nos etiam non æstimemus in temporalibus esse nouissimos, sed maximè nitamur in spiritualibus esse primi. Huc veniant, qui contentiones excitant pro primatu, pro antiquitate temporis, & videant, qui primatus, quæ antiquitas valet apud Deum. Planè non quam præstat natura, aut tempus, sed quàm præstat gratia, & virtus. Hinc Genes. cap. 22. Genes. 22.
Abraham iussus immolare filium: *Extendit manum, & arripuit gladium,* &c. Cur, bone, sic armaris in filium? Ait D. Ephrem ibi: *Se supra naturam sustulit, nihil prius antiquiúsque diuino ducens præcepto.* Bonus antiquitatis, Ephr.
primatúsve stemma quærebat à virtute, non tempore, nec natura.

§. II.

Firmus, quod Christus est, per meditationem, & venerationem illius.

FElix, qui accedit ad Christum, eum sibi ob oculos ponens, & interno animi affectu, & veneratione suspiciens: fallar, nisi vnus fiat cum Christo. Dicit Textus in præsenti: *Venerunt vniuersæ Tribus Israël ad Dauid in Hebron, dicentes: Ecce nos os tuum, & caro tua.* Vt venerunt ad Dauid, statim dicunt: Ecce nos os tuum, & caro tua. Quid inde? Ait Rabanus in Glossa: *Sic omnes gentes conueniunt ad Christum, & quasi blandiendo dicunt: Os tuum, &* Raban.
caro tua sumus. dum in illo incarnationem, quam ex nostra natura in Virginis vtero suscepit, diligunt, & venerantur. Ecce

tibi,

tibi, Christiane, vt potes fieri & os, & caro Christi Dei Filij, si illum suspicis, diligis, & veneraris. Crede mihi, non ex alijs censeris esse, quàm ex ijs, quæ mente voluis, & affectu meditaris. *Psal. 118.* Aiebat Psalm. 118. *Beati, qui scrutantur testimonia eius.* Circa quæ ait D. Hier. epist. de vero perfect. *Hier.* *Beati, qui scrutantur testimonia eius, vt penè hoc sit, si fas est dici, Deum fieri, diuina meditari.* Si mente voluas diuina, quasi Deus sis: nunquam enim nos non transformamur in ea, quæ attentè, & reuerenter meditamur. *Exod. 13.* Exod. 13. ait: *Separabit omne, quod aperit vuluam Domino, & quod primitiuum est.* Quibus verbis notabatur Agnus immaculatus, Iesus, qui specialiter primitiuus dicebatur. Sed non parua est quæstio, qualiter noster Agnus diuinissimus dici, & esse primitiuus valeat: ipse enim secunda Persona est in Trinitate, prima est Pater. Quomodo ergo, qui secunda Persona est in Trinitate, primitiua erit? *Zeno.* Ait D. Zeno lib. 1. ser. 10. *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi. Hic itaque primitiuus dictus est: quia paterna antiquitas ei soli est conscia.* Quia ipse Patrem in mente habet, eiúsque suspicit, & diligit primatus personales; sic eius ebibit proprietates, vt inde primitiuus repræsentatiuè dicatur. Sic in ea, quæ suspicimus, transformamur. Hinc promittebat Dominus Moysi, *Exod. 33.* Exod. 33. *Faciam te in gentem magnam.* Et qui sunt hi magni facti à Deo? *Philo.* Pulchrè ait Philo lib. de migrat. Abrab. *Hi sunt ille sciens, & sapiens populus, in quo singuli magni sunt, quantum magna cupiunt, ac vnum præcipuè, ne vnquam disiungantur à Deo maximo; sed accessum eius propinquantes constanter, & sine metu suscipiunt. Hæc est visio magni Dei, cùm quis ad illum accedit, aut aduentum eius suscipit.* Expende illa: *Magni sunt, quia magna cupiunt,* &c. nunquam enim non efficimur ea, quæ mente volumus, & diligimus. *Cant. 1.* Cant. 1. dicebatur Dei amatrix, *O pulcherrima inter mulieres:* in ipsa sola pulchritudo erat, quæ vinceret mulierum pulchritudinem. Et qua arte hanc sibi immarcescibilem pulchritudinem acquisiuit? Ait D. Ambros. lib. 6. Hexam. cap. 6. *Ambros.* *Formosa, inquit, in mulieribus. Meritò decora est, quæ non terrena, sed cœlestia, non corruptibilia, sed incorrupta desiderat, in quibus decus perire non soleat.* Ad modum eorum, quæ amabat, quæ tractabat, quæ meditabatur, efformabatur. Et quid regularius? De vxore Lot dicitur Genes. cap. 19. *Genes. 19.* *Respiciens vxor eius post se, versa est in statuam salis.* Et mirabar, quòd tam citò, in ictu oculi, mulier lapidescat. Vnde hoc euenire potuit, nisi quòd affectu, & mente respiciebat lapideos homines Sodomæ? Clem. Alex. in exhort. ad gent. ait: *Clem. Alex.* *Hanc mulierem accepimus factam esse lapidem, propterea quòd amaret Sodoma. Sodomitæ autem impij duro erant corde.* Vt Sodomitæ duritiem lapidum habebant; sic quæ eos respiciens amabat, conuersa est in lapidem.

§. III.

Regalis Eucharistiæ cibus, non ipse in nos conuertitur; sed nos in se transformat.

NOn dicunt Israëlitæ Dauidi: Ecce tu es os nostrum, & caro nostra. sed: *Ecce os tuum, & caro tua sumus.* Et meritò; Principes enim non in formam subditorum transeunt; sed magis ipsi subditos in suam formam trahunt. Quò respiciens Sponsa dicebat, Cantic. cap. 2. *Cant. 2.* *Introduxit me Rex in cellam vinariam,* &c. Et cur necessum fuit dicere, se in cellam vinariam introductam à Rege? Cur non ab sponso? Cur non à dilecto? Cur non à fratre? Credidesim ibi ostendi effectum regalissimi potus Eucharistiæ, cuius est, non vt cæteri potus, ac cibi, transire in substantiam alentis; sed magis nos in suam formam reducere, & substantiam. Hinc Leuit. c. 24. ait: *Leuit. 24.* *Accipies quoque similam, & coques ex ea duodecim panes, qui singuli habebunt duas decimas: quorum senos altrinsecus super mensam purissimam coram Domino statues.* Cùm audio duodecim panes, statim cogor illis duodecim Apostolos intelligere. Sed illud difficile, cur Apostoli dicantur panes? Equidem non miror panes dici, qui cœlestem, viuificúmque Panem participabant, cuius est participantes ad suam formam trahere. *Cyril. Al.* Dicebat D. Cyrill. Alexand in Cat. Græca D. Lucæ ad cap. 6. v. 10. *Panis siquidem de cælo descendens, & vitam dans mundo [illegible] mensuram alius sit præter omnium Saluatorem Christum? Ad imitationem autem ipsius panes appellati sunt beati discipuli, tanquam facti Panis nutrientis nos in vitam æternam. Quia & ipsi nutriunt scriptis suis nos, qui sitiunt iustitiam.* Mundiali pane idem viuimus: quia eum in nostram substantiam transmutamus, adeò vt ipse panis caro fiat, minimè nostra caro fiat panis. Non sic cum Pane cælesti agitur, quin potiùs, eo ipso, quòd discipuli participes fiebant tanti Panis, sic in illum conuertebantur, vt viderentur ipsi panes facti, & vt panes auditores suos nutriebant, saturabant.

§. IV.

Magni Principis institutio in eo, quòd se intra hominis fines contineat.

QVàm sapientes Israëlitæ extollentes Dauidem ad regni solium, ob oculos eius ponunt, cuius naturæ, & conditionis sit, dicentes: *Ecce os tuum, & caro tua sumus. Sed & heri, & nudiustertius, cùm esset Saül Rex super nos, tu eras educens, & reducens Israel: dixit autem Dominus ad te: Tu pasces populum meum,* &c. Tria illi ob oculos ponunt, nimirum, vt eiusdem sit naturæ cum illis, vt seruierit cum illis sub Saüle, vt in regnum venerit ex promissione diuina. Ne putet ex se aliud habuisse, præter id, quod habet priuatus quispiam; ex qua cognitione non parum crescit magnitudo Principis. Vt meritò dicat Cassiod. lib. de anima, cap. 18. *Cassiod.* *Nimia magnitudo est suam intelligere paruitatem.* De cognitione suæ paruitatis humanæ exurgit magnitudo Principum. Quò spectans Tertull. in Apol. ait: *Tert.* *Ideò magnus est Imperator, quia cœlo minor est. Illius enim est ipse, cuius cœlum est, & omnis creatura. Inde est Imperator, vnde & homo, antequàm Imperator:::* *Minor erat, si tunc Deus diceretur, quia non verè diceretur. Maior est, qui reuocatur, ne se Deum existimet.* Omnia equidem, quæ reuocant Principem, ne se Deum existimet; sed intra humanam conditionem se contineat; illum magnum ostendunt. Vt pateat hinc stultissima Caij Caligulæ insania, de quo ait Philo in legat. ad illum: *Philo.* *Persuasum ei fuit, sicut alterum gregum magistri, opiliones, caprarij, bubulci, nec boues sunt ipsi, nec capri, nec arietes; sed homines ut longè præstantiores modis omnibus; sic Præsidum gregis humani generis optimè conscendum maiorem homine, referendúmque in Deorum numerum. Hanc opinionem vbi concepit, amplexus est fatuus.* Et verè fatuus: quo enim se extollere putat supra hominis naturam, fit Deo, & Angelis, & hominibus ludibrium.

§. V.

Christiani per fidem habemus, quòd simus de genere Christi Filij Dei.

DAuidi dicebant isti: *Ecce nos os tuum & caro tua sumus.* Nec parum se extollebant, cùm tanti viri, & Regis dicebantur affines. Sed maior nostra gloria est, qui non Dauidi, sed Christo Dei Filio dicere possumus, quòd os eius, & caro eius sumus, in eodemque genere conuenimus. Leuit. cap. 21. de Summo Sacerdote dicebatur: *Virginem ducet vxorem.* Septuag. addidère: *De genere suo.* *Leuit. 21.* Quibus adumbrabatur verus Sacerdos secundùm ordinem Melchisedech, Christus Dei Filius, qui vxorem virginem duxit, vbi fidelium Ecclesiam sibi adiunxit. Sed, qui fieri potest, vt nos homunciones dicamur esse de genere tanti Principis? Rem tractans D. Cyrill. Alex. lib. 12. in Leuit. ait: *Cyrill. Al.* *Hic ergo Sacerdos magnus vxorem virginem accipere de genere suo potest: & propter hoc dictum videtur, de genere suo, quòd anima Christi ex genere, & substantia fuerit humanarum omnium animarum. Potest & secundùm hoc, quòd fratres vocat credentes in se, & dignatione sua dici anima, quæ ei in fide, tanquàm nuptijs, sociatur.* Eo ipso, quòd ad Iesum fide accedamus, de eius genere sumus, illíque constituimur affines. Et pergit adhuc Cyrill. ibi: *Cyrill.* *Illud tamen nolo vos lateat, quòd Hebræi negant se scriptum habere, quod nos apud Septuag. inuenimus, de genere suo: & ideò illi non habent scriptum. Ablata est ab illis propinquitas Dei: ablata est illis adoptio filiorum, & translata ad Ecclesiam Christi. Illi ergo non habeant scriptum, quòd de genere Christi sint, sicut nec esse meruerunt: nos autem, qui hoc scriptum habemus, gaudeamus de dignatione Dei,* &c. Non quidem in Hebræo legitur, quòd Iesus sibi adiungat sponsam

de genere suo; quia Hebræi sua perfidia hoc perdiderunt, vt sint Dei affines. Apud Septuag. id positum est, vt ostendatur Christianorum felicitas, quorum est per fidem fieri Deo propinqui, & patres, & matres, & fratres Christi.

§. VI.

Vnus Rex Regum, Iesus, amat descendere ad subditorum humilia.

ADhuc insto verbis Israëlitarum dicentium: *Ecce nos os tuum, & caro tua sumus.* Cur non potiùs dicunt: Ecce tu es os nostrum, & caro nostra? Sic dicebat Adam,
Genes. 2. Genes. 2. *Hoc nunc os de ossibus meis, & caro de carne mea.* Cur non similiter dicunt Dauidi Israëlitæ? Cur maluerunt dicere: *Nos sumus caro tua.* quàm, Tu es caro nostra? Dum dicunt: *Nos sumus caro tua.* Principem extollunt, ad cuius affinitatem ascendere ostenduntur. Si autem dicerent: Tu es caro nostra. Principem demitterent, vt videatur descendere ad subditorum humilia: quod vnus ex omnibus Principibus Iesus meus non refugit, sed amat, non tam in sua celsitudine videri, quàm in subditorum humilibus. Dicebat ille, Matt. 26. *Possum rogare*
Matth. 26. *Patrem meum, & exhibebit mihi modò plusquàm duodecim legiones Angelorum*, &c. Is tamen tantus, & talis oraturus accedens, Marc. 14. *Cœpit pauere, & tadere*, &c. Et quando tibi promptæ sunt duodecim legiones Angelorum, cur, Domine, magis eligis pauere? Legiones pertinebant ad celsitudinem paternam ostendendam; pauor autem mortalium hominum proprior erat. Bonus autem Princeps maluit in subditorum humilibus, quàm in celsitudine paterna videri. Ad hæc ait D. Leo serm. 3. de
Leo. Pass. *Venerat in hunc mundum diues, ac misericors negotiator cœli, & commutatione mirabili inierat commercium salutare, nostra accipiens, & sua tribuens: & cui ad exterminationem persequentium poterant plusquàm duodecim angelicarum seruire legionum, malebat nostram recipere formidinem, quàm suam exercere potestatem.* Quid diuinius? Detur mihi alius Princeps, qui malit in suorum vilibus inueniri, quàm sua ostentare magnalia. Vnus Iesus mauult in formidine, & vilitate nostra videri, quàm suam exercere potestatem.

§. VII.

Ab vnius Dei potestate venit, quod homo ad regnum scandat.

NOn omitto illud ab Israelitis notatum, dum regnum Dauidi tradunt, nimirum: *Dixerat autem Dominus ad te; Tu pasces populum meum Israël, & tu eris dux*, &c. Non equidem ab alio, quàm à Deo promittente, & disponente veniebat regnum ad Dauidem; imò ad nullum venit regnum, nisi à Dei manu. Dicitur in Concil. Pari-
Conc. Par. siensi, lib. 2. cap. 5. *Constat ergo, quia non actu, non voto, neque brachio fortitudinis humanæ, sed virtute, imò occulto iudicio dispensationis diuinæ regnum confertur terrenum.* Equidem non suffragia, non exercitus; sed Deus solus regnum præstat hominibus. Nabuchodonosor ostensa sui regni potentia sub arbore procerissima, cuius culmen cælum pertingebat, cuius brachia operiebant terram. Hæc cælitùs iubetur succidi. Et cur cælestis vox in hanc arborem irascitur, vt illam succidat? Ait Angelus, Dan. 4.
Dan. 4. *Donec cognoscant viuentes, quoniam dominatur Excelsus in regno hominum; & cuicumque voluerit, dabit illud, & humillimum hominem constituet super illum.* Quæ pulchrè ponde-
Theod. rans Theodor. ait: *Dixit Angelus: Ideirco euenturæ erant, quæ ad arborem pertinent, vt bene discant omnes, vnum esse Deum, Dominum, ac Regem qui & terres Reges constituit; & regnum, cui voluerit, committit: ostendens enim suam potestatem, etiam tenuissimum cuiusdam, & qui nullius pretij censetur, Regem declarat, & eos, qui maximis vtuntur honoribus, eò redigit, vt illi dicto sint obedientes.* Proh Dei potentiam! Proh Dei iudicia! Huc trahenda sunt dicta tom. 2. in Euang. fol. 717.

2. *Reg.* 5. Et abiit Rex, & omnes viri, qui erant cum eo, in Ierusalem, ad Iebusæum habitatorem terræ; dictúmque est Dauid ab eis: Non ingredieris huc, nisi abstuleris cæcos, & claudos, dicentes: Non ingredietur Dauid huc. Cepit autem Dauid arcem Sion: hæc est ciuitas Dauid. Proposuerat enim Dauid in die illa præmium, qui percussisset Iebusæum, & tetigisset domatum fistulas, & abstulisset cæcos, & claudos, *&c.*

§. VIII.

Fides oculatissima.

IErosolymitani Iebusæi Dauidi oppugnanti vrbem obiiciebant probrum, quo ab illo feriebantur, vocati cæci, & claudi, ob quod se validè vrbem propugnaturos asserebant, dicentes: *Non ingredieris huc, nisi abstuleris cæcos, & claudos.* Hoc est, nisi abstuleris nos, qui cæci, & claudi à te reputamur. Sic explicat D. Hieron. Et meritò homines infideles cæci reputantur: fides enim est, cui à Deo oculi dantur. Luc. 18. erat cæcus in via, qui clamabat ad Iesum dicens: *Iesu, Fili Dauid, miserere mei.* Cui Iesus Luc. 18.
oculos statim illuminauit. De quo locutus Tertull. lib. 4. in Marc. ait: *Qui hoc se, & agnouit, & cognosci voluit ab omni-* Tertull.
bus, fidem hominis, etsi melius oculatam, etsi veri luminis compotem, exteriore quoque visione donauit, & vt nos mercedem fidei nosceremus. Est enim hæc proprissima fidei merces, vt oculos habeat, quibus altissima quæque valeat penetrare. Nota est historia de conuersione Pauli, vt ibat in Damascum, vt voce cælesti perterrefactus decidit in terram, & à Iesu informatur. Tunc ait Textus Actor. 9. Actor. 9.
Surrexit autem Saulus de terra, apertísque oculis nihil videbat. Expende illud, *apertis oculis*, exteriore visione carebat, non carebat oculis, quando fide diuina imbutus incipiebat videre maxima. Rem pulchrè canit Arator lib. 2.

Sors læta ruinæ,
In quam culpa cadit, didicit de corpore lapso
In meritis iam stare gradu; cùm lumina claudit, Arator.
Pectora tunc aperit, salique agnoscitur author.
Discedunt dìe; quantùm meruêre tenebræ!
Post oculos maiora videt: mirabile seclis
Exemplum dedit alma fides.

Quid suauius? Fides faciebat videre eum, qui corporali visione carebat: inter tenebras cæcitatis, quibus visum corporalem amiserat, vt induit fidem, sic hausit nouum fontem videndo, quò oculatiùs maiora percalleret. Nunquam non fidei oculi debentur. Baptizatus Iesus Matth.
3. *Vidit Spiritum Dei descendentem, sicut columbam, & venientem super se. Et ecce vox*, &c. In monte autem Thabor, Matth 3.
Matth. 17. *Ecce nubes lucida obumbrauit eos. Et ecce vox*, &c. In Baptismo in columba venit Spiritus, in transfiguratione in nube lucida. Et cur post columbam nubes lucida venit? Ait Beda, ibi: *Hic Spiritus Sanctus in nube lucida, illic* Beda.
in columba: quia, qui nunc simplici corde fidem seruat, tunc aperta luce contemplabitur, quod crediderat. Sic ibi lux ponitur pro mercede fidei.

§. IX.

Imago Christi, notissimum propugnaculum.

VRbis propugnacula obiiciebant Dauidi Ierosolymitani claudos, & cæcos, dum dicunt: *Non ingredieris huc, nisi abstuleris cæcos, & claudos.* Erant hi imagines idolorum cæcorum, & claudorum, quæ appensæ erant turribus, pro illarum propugnaculis. Vt credidit Rabbi Abenez-
ra: sic enim fatur in Glossa: *Ciuitas Ierosolymitana tua erit,* R. Abene
si poteris per arma tua dimouere cæcos, & claudos, hoc est, turrim, seu fortalitium illud, in quo sunt imagines cæca, & clauda; sed nos scimus propugnaculum istud fortius esse, quàm vt à te superare possis. Et vanè imagines idolorum creduntur propugnaturæ vrbem: vnæ enim verissimi Filij Dei, Iesu, imagines propugnant populos, & vrbes. Exod. 12. iubebat Domi-

nus

pus agni immaculati sanguine superliminaria domorum Israelitarum tingi: quippe ait: *Transibit enim Dominus percutiens Ægyptios: cùmque viderit sanguinem in superliminari, & in vtroque poste, transcendet ostium domus, & non sinet percussorem ingredi.* (Exod. 12.) Ecce tibi agniculi sanguis positus in superliminaribus domorum, sic percussores arcet, vt minimè illos ingredi permittat. Et vnde sanguis ille sic valet domus propugnare? Imago erat, & figura Sanguinis Christi pro hominibus effundendi: ne miremur, quod sic populum protegat, nec vllum malum incursum accedere sinat. Quò spectans Tertull. carm. 2. in Marc. ait: (Tert.)

Cernite, quid Virtus, quid Pascha possit imago.

Vt enim imago erat diuinissimi Agni occidendi in Paschate, sic validissima erat, vt populos tutaretur à malo incursu. Matt. 8. clamabant Dæmones ad Iesum: *Si eiicis nos, mitte nos in gregem porcorum.* (Matth. 8.) Cur non magis postulant ad homines infideles ire? In quocunque homine resplendebat imago, & similitudo Christi, à qua vehementissimè arcebantur maligni. Vt dicat Sedul. lib. 3. Paschali: (Sedul.)

Tunc Domini praecepta tremens exire iubentis
Spiritus infelix, hominum non audet adire
Effigiem fugiens, quam Christum terruit habere.

Equidem malignus effigiem, & similitudinem Christi in homine sic expauebat, vt nec auderet propè accedere ad illam. Sic valent imagines Christi aduersùs malos incursus. Hinc monebat Nazian. orat. de Bapt. adductus à Damasc. orat. 3. pro imag. (Nazianz.) *Si te post Baptismum lucis hostis adoriatur, adorietur enim; habes quo victor existas. Ne formides certamen. Spiritum aquam obiice. Signo confisus dicito: Imago Dei sum.* Non prævalebit hostis aduersùs Dei imaginem. Quod ostendens S. Stephanus iunior, validus imaginum propugnator, hospitæ suæ, præsidij loco, imagines Christi Domini dabat: ait enim de illo D. Damascen. in eius Vita: (Damasc.) *Sacris imaginibus ostensis, Accipe, Inquit, præclarum hoc tuum depositum, quod tibi in præsenti hac vita aduersùs omne malum præsidij loco sit,* &c. Nec mirum, quòd Christi imago detur in præsidium; quando & Sanctorum imagines suus sciunt propugnare. Aiebat ipse Damasc. orat. 3. de Imag. ex Nazianzeno: (Damasc.)

Adolescens quidam intemperans meretricem aduocat.
Hæc vbi ad ostium accedit, vt ferunt,
In quo veneranda Polemon imagine
Expressus despiciebat, viri deterrita
Aspectu discedit, pictum non aliter
Verita, quàm si viuentem cerneret.

Sic ibi in imaginibus Sanctorum fundantur nostra propugnacula.

§. X.

Pauperes refecti nos ab omni malo propugnant.

SIc vrbis muris, & propugnaculis fidunt Ierosolymitani, vt eam vel à debilibus, claudis, cæcísve defendendam credant, dum aiunt: *Non ingredieris huc, nisi abstuleris cæcos, & claudos,* &c. Quasi dicerent: Non alij, quam viles, & infirmi homines, cæci, nimirum, & claudi custodiunt vrbem, & vel validissimum exercitum ab ingressu arcent. Sic suæ vrbis munitionem fortissimam extollebant, vt putat Iosephus, & cum eo Salianus, Delrio, & alij. Et verius, & sapientius iudicarent, si non tam vrbis munitionibus fiderent, quàm ipsis pauperibus hominibus, cæcis, claudis. Fallar enim, nisi hi sint firmiora, & inexpugnabiliora propugnacula. Inde monebat Dominus Luc. 13. (Luc. 13.) *Cùm facis conuiuium, voca pauperes, debiles, claudos, & cæcos.* Nec immeritò: quando Balthasar inter cœnandum hostibus patuit; & diues epulo à fartis mensis ad flammas Inferni est raptus; iubet conuiuia nostra pauperibus, cæcis, claudísve muniri, vt nos propugnent ab omni incursu malo. Pulchrè Author cat. Græcæ huc transcripsit D. Chrys. (Chrysost.) qui hom. 45. in Acta faint: *Sit inter ministros fidelior, cui hoc concreditum munus, cæcos, pauperes, & sine tecto introducat. Sit, licet, custos domus pauper. Sit tibi murulus, & speculum, scutum, ac lancea. Vbi eleemosyna, non audet accedere Diabolus, nec aliud quicquam graue.* Sunt equidem validissima propugnacula, quæ fiunt per refectos pauperes. Dicebat de se Iob c. 20. (Iob 20.) *Oculus fui cæco, & pes claudo.* Quid inde? Ait D. Paulin. epist. 31. (Paul.) *Iob verò ille, igne examinatum argentum, se semper oculum cæcorum, & pedem claudorum fuisse testatur, horúmque operum in ipso tentationis sua certamine mercedem reposcit, & recipit;*

spoliatur opibus patrimonij, non animi, sed inuulnerabilis corde, nec labijs quidem peccat. Nudatus ambitione substantiæ, sed armatus virtute patientiæ. Expende illa: *Inuulnerabilis corde, armatus patientia virtute.* qui enim cæcos, claudósque refectos pro se loquentes habuit, etiam traditus in Satanæ manus vsque ad perditionem temporalium, inuulnerabilis corde mansit; & sic erat armatus patientia, vt rideret hostium iacula. Valent equidem pauperes refecti homines à malis tutari. Apocal. 14. Ioannes ait: (Apoc. 14.) *Misit Angelus falcem suam acutam in terram, & vindemiauit vineam terræ, & misit in lacum iræ Dei magnum.* Creditur vinea hæc terræ, fuisse Romam, quæ exposita est iræ Dei magnæ. Et quis liberabit hanc vrbem à falce furoris Dei? Vidit D. Paulin. (Paul.) in ea Pammachium Senatorem pauperibus Christi reficiendis intentum, & ait epist. 31. *Poterat Roma intentatas sibi illas in Apocalypsi minas non timere, si talia semper ederent munera Senatores erga pauperes.* Nec miror, quòd Roma, adhuc in stadio posita, ob pauperes refectos euaderet inimica iacula: illud mirandum, quod diuiti epuloni accidit, Luc. 16. hic cùm esset in Inferni tormentis orauit ad Abraham, petens, vt mitteretur Lazarus in eius refrigerium. Cui respondit Abraham: (Luc. 16.) *Inter nos, & vos, chaos magnum firmatum est, vt hi, qui volunt hinc transire ad vos, non possint, neque inde huc transmeare.* Sic murus Abrahamici sinus firmabatur, vt minimè posset ab Inferni incolis superari. Et qui sic hunc murum propugnabant aduersùs damnatos, crediderim propugnaculum esse à cæcis, & claudis, nimirum, à pauperibus, qui si eleemosynis fuissent expugnati, quem non reciperent in æterna tabernacula? Accipite D. August. serm. 227. de Temp. sic nomine Abrahæ diuiti illi fantem: (Aug.) *Quid faciam tibi? Eleemosynas non fecisti, quæ peccatorum tuorum pœnas extinguerent: Intercederent pro te pauperes, & quidquid poteres, dona.* Quid mirabilius? Vel damnato omnia bona videtur promisisse, si haberet pro se loquentes pauperes.

§. XI.

Crux Christi validissima ad expugnandas contrarias omnes potestates.

NOn fregit Dauidem vrbis munitio, nec cæcorum propugnatio; quin potiùs inuadens vrbem, illam cepit: ait enim Textus: *Cepit autem Dauid arcem Sion.* Quo non immeritò adumbrabatur Christus Iesus, vt per Crucis mysterium omnia sibi subiicit. Ait Rabanus ibi: (Raban.) *Dauid, Iebusæum habitatorem terræ de Ierusalem eiiciens, significat Christum contrarias potestates de cordibus fidelium eiicientem. Non solum enim per mysterium Crucis, omnem principatum Diaboli destruendo, trophæum gloriæ acquisiuit,* &c. Quid enim non efficiat virtus Christianæ Crucis? quos cæcos non vincat? quæ mœnia non deijciat? Forsan huic victoriæ alludebat Isaias cap. 13. aiens: (Isai. 13.) *Super montem caliginosum leuate signum, exaltate vocem, leuate manum, & ingrediantur portas duces.* Nullus est mons adeò caliginosus, nulla ciuitas tot cæcis plena, cuius non pateant portæ, dummodo signum Crucis accedat illuc. Quam duritiem non emolliat Crux Christi? Num. 20. volens Moyses silicem emollire, vt aquas educeret, (Num. 20.) *percussit virga bis silicem, & egressæ sunt aquæ,* &c. Non ad vnum ictum, sed ad duplicem petra mollita fuit. Quid mirum? Duplici virgæ ictu formata fuit Crux, cui nec petræ potuerunt resistere. Ait Seuerianus apud D. Damascen. orat. 3. de imagin. (Damasc.) *Percussit semel, & bis, vt Crucis formam describeret; vt natura Crucis notam veneraretur. Nam, si Regis imago, Regis gaudium explet, támque Magistratus adorant, multò magis immortalis Regis imago potest non modò petram, sed cælum, & terram vniuersam perfringere.* Nulla fortitudo non cedit viuificæ Cruci? Dicebat Isaias c. 10. (Isai. 10.) *Suscitabit super eum Dominus exercituum flagellum iuxta plagam Madian in petra Oreb, & virgam suam super mare, & leuabit eam in via Ægypti.* Quæ verba explanans D. Aelredus apud Tilmanum in Alleg. ait: (Aelred.) *Verè Crux tua premit fluctus sæculi, Domine; persecutionum sedat tempestates, & mitigat tentationum procellas. An nescitis? An non sentitis? Feruet in carne aliquando æstus concupiscentiæ, in mente seu desæuit indignationis, iam, cùmque prorumpit, & instar maris, quod vehemens exagitat ventus, omnis interior hominis conturbantur: sed leuante super hoc mare Crucem suam Iesu, sedantur omnia, omnia tranquiescunt.*

quiescunt. Sic ibi. Et miser, qui sine Christi Cruce inuenitur, non mirer, si incurrat lethalia. Cùm Iesus præ-
Matth.16. nunciaret discipulis mortem, & Crucem suam, Matth. 16. Petrus dicebat: *Absit à te, Domine: non erit tibi hoc.* De quo
Chrysol. ait D. Chrysol. ser. 27. *Venenum quàm dulce serpentis! ante facit militem Regis sui negare victoriam, seruus ipse Dominum quàm neget.* Prius fecit Crucem Christi à Petro repelli, & inde eum ad negationem traxit.

2. *Reg.* 5. Idcircò dicitur in prouerbio: Cæcus, & claudus non intrabunt in templum. Habitauit autem Dauid in arce, & vocauit eam, ciuitatem Dauid: & ædificauit per gyrum à Mello, & intrinsecùs. Et ingrediebatur proficiens, atque succrescens: & Dominus Deus exercituum erat cum eo. Misit quoque Hir. *&c.*

§. XII.

Angelorum custodia erga homines validissima.

QVia cæci, & claudi Sionis propugnatores inde eiecti sunt à Dauide: *Idcircò*, ait, *dicitur in prouerbio: Cæcus, & claudus non intrabunt in templum.* nimirum, ad custodiendum, seu propugnandum illud. Equidem de malè custodita, & propugnata Sione à cæcis, & claudis, aptissimè ortum hoc prouerbium, quo explicetur, vt nihil pretiosum committatur custodiendum illis. Quasi eum sono prouerbij Hispani dicerent: *Cojos, y ciegos no seaguardas para el cielo.* Non enim Deus claudis, & cæcis sua custodienda committit, sed validissimis cælestium Principibus, & oculatissimis. Dicitur Genes. 3. *Collocauit*
Genes.3. *ante Paradisum voluptatis Cherubim, & flammeum gladium, atque versatilem ad custodiendam viam ligni vitæ.* Ignis efficacior est omnibus elementis; & Cherubim oculatior omnibus cælestibus spiritibus: vt videas, quàm non permittat Deus suorum custodiam, nisi oculatissimis. Quò spectabat illud Zachar. c. 3. aientis: *Super lapidem vnum septem ocu-*
Zachar.3. *li sunt.* Vbi per septem oculos probat Pater Ribera debere Angelos, per quos Dominus administrat, & custodit orbem. Ierosolymitani ergo Iebusæi super arcem Sion cæcos, & claudos posuerunt: at Deus vel super vnum lapidem septem oculos, hoc est, multiplices, & oculatissimos propugnatores constituit. Quid inde euenit? D. Cyril. Al.
Cyr. Alex. lib. 3. in Isai. c. 28. *Itaque beato Dauide Ierosolymitani, id est, Iebusæi cæci, & claudi constiterunt. quo facto miserè dispersierunt, cepit enim eam.* Et quomodo non capiatur, & pereat vrbs custodita à cæcis? Felices illi, qui non sub cæcorum; sed sub oculatissimorum spirituum custodia viuunt: fallar, si pereant, nisi se ipsi perditioni dederint. Post reditiuum Dominum ait Ioan. 20. *Maria autem stabat ad monumentum fo-*
Ioan.20. *ris plorans. Dum ergo fleret, inclinauit se, & prospexit in monumentum, & vidit duos Angelos in albis sedentes, vnum ad caput, & vnum ad pedes, vbi positum fuerat Corpus Iesu.* Et quid Angeli cum vacuo monumento? Cur non magis extra monumentum apparent Magdalenæ, vt illam doceant dominicam resurrectionem? Putabat Magdalena, Corpus Iesu per vim aliquam subreptum, & sublatum à monumento, quam persuasionem vt Angeli eriperent fœminæ, meritò illi apparent supra lapidem monumenti sedentes: vbi enim tanta erat vigilum custodia, nulla potestas creata poterat aduersùs monumentum sic custoditum præualere. Pulchrè
Cyril. Al. ait D. Cyril. Alex. ibi: *Apparuerunt autem sedentes, alter ad caput, alter ad pedes, vbi positum erat Corpus Iesu: vt mulieri Corpus Domini translatum putanti significarent, neminem potuisse vim sanctissimo illi Corpori afferre, quod ab Angelis defendebatur.* Ideò ibi super sepulcrum apparent oculatissimi Angeli, ne crederetur vis inferri potuisse thesauro, qui ab Angelis, non à cæcis custodiebatur.

§. XIII.

Non semper noua introducenda, sed vetera illustranda.

EXpugnata Sione arce, in ea Dauid habitauit: dicit nanque Text. *Habitauit autem Dauid in arce, & vocauit eam ciuitatem Dauid: & ædificauit per gyrum*, &c. Solenne fuit mundialibus Principibus, arces, & vrbes, & turres à primis fundamentis erigere, illásque proprio nomine nobilitare: Dauid autem nomine suo ornat Sionis arcem, quam non à fundamentis erexerat, sed ab hostibus ceperat. Et cur non magis curat, nouam aliquam arcem à fundamentis erigere, in qua sedem figat, & quam nomine suo nobilitet? Placuit magis optimo Principi, veteribus illustrandis, & ornandis instare, quàm noua introducere. Gratius sæpè est, vetera ad nouum splendorem erigere, quàm noua facere. Gen. 1. statim dixit Deus: *Fiat lux & facta est lux.* & deinde Genes.1.
quarta die: *Fecit duo luminaria magna, luminare maius, vt præesset diei*, &c. Cùm cæteras creaturas faciebat, singulas nouiter educebat, cùm autem facturus erat luminare maius, nempe, hunc Solem, totius lucis fontem, priùs lucem solam creauit, & ex hac luce creata processit ad Solem creandum. Et cur non Solem nouiter eduxit, sed illum ex præmissa luce perfecit? Voluit illam ostendere in summo Principe manum, quæ sapientissimè incumbit in veteribus illustrandis. Ait Hugo Vict. lib. 1. de Sacram. c. 15. *Quis scit,* Hug. Vict.
virum ipsa eadem lux postea in Solis substantiam translata sit, & ampliata claritate formam meliorem acceperit: quemadmodum in nuptiis Iesus de aquis vinum fecit, vt reformationis statum in melius, & restaurationis Sacramentum demonstraret? Itaque primò edita lux, non extincta creditur, sed ampliata in Solem; vt in Sole non nouitius splendor cerneretur, sed antiquus illustrior factus; quo summi Opificis manus pateret, quæ vilia, & antiqua scit in perfectiorem ordinem reformare. Nota est Ezech. prophetia, dum c. 37. dimissus est *in medio campi, qui erat plenus ossibus*, ex quibus mo- Ezech.37.
mento temporis viuentes homines educit potentia diuina: nunquam enim cineres veteres istos collegisset Deus ad homines perficiendos, nisi magna in eo sita gloria esset, quòd valeret vetera, & vilia reformare in melius. Vt canat D. Paulinus in Panegyr. de obitu Celsi pueri: Paulin.

Illic aspicio toto viuescere campo
Arentes veterum reliquias hominum.
Ossáque porrectum latè dispersa per agrum,
Vltrò ad compages currere iussa suas.
Et distractis iam, perfecta ordine membra,
Puluere de veteri stare nouos homines.

Sic summus creaturarum Opifex, & Princeps suos triumphos, suas glorias manifestat, cùm de veteri puluere scit nouos constituere homines. Ne vilis puluis desperes: habes enim eum Principem, qui nouit vilia, & vetera reformare in melius. Spirante Iesu in Cruce, inter alia mira, quæ eius triumphum, & gloriam manifestant, hæc narrat Matth. cap. 27. *Monumenta aperta sunt, & multa corpora Sanctorum, qui dormierant, surrexerunt.* Quasi non Matth.27.
æque leitu gloriam ostenderent homines denuò creati, vt veterascentes illi, & putrescentes reformati in vitam per eum. De quo D. Paulin. suprà ait:

Nanque vt concessit patefacta Tartara terris,
Et vinctum Inferno carcere soluit Adam,
Fissa resurgentes ruperunt saxa sepulti,
Et nouum in sancta floruit vrbe chorus.
Viderunt multi veterum renouata priorum
Corpora, descensu viuificata Dei.

Decebat in summi Principis triumpho ostendi renouata, & glorificata, quæ vetera, & putrescentia erant.

§. XIV.

Cui Deus adest, omnia bona cum illo solent venire.

VIde Dauidem in regni culmine, victoriis celebrem, & Principum vicinorum deuotione insignem. Vnde hæc? Text. ait: *Ingrediebatur proficiens, atque succrescens. & Dominus Deus exercituum erat cum eo. Misitque Hiram, Rex Tyri, nuncios ad Dauid.* &c. Expende illam totius augmenti Dauidis rationem, nimirum: *Dominus Deus exercituum erat cum eo.* Cui Deus aderat; cui Dei Filius erat annumerandus inter filios, non miror, quòd felicitatis humanæ pertingat culmen. Luc. cap. 2. *Exiit edictum à Cæsare Augusto,* Luc.2.
vt describeretur vniuersus Orbis. Et quod imperium tale potuit promere edictum? Non Assyrius, non Persa, non Medus, non Græcus vidit totum Orbem curre-

re, vt describeretur sub Principe suo. Nec miror, quòd vni imperio Romano hæc gloria accideret; cui etiam accidit, vt Dei Filius scriberetur inter eius ciues. Rem sic ponderat Paulus Oros. lib. 6. in fine: *Romano Imperio Christus statim adscriptus, vt natus est. Hæc est prima illa, clarissimáque professio, quæ Cæsarem, omnium Principem, Romanósque rerum dominos signauit, in qua se ipso, qui cunctos homines fecit, inuenire hominem, adscribique inter homines voluit. Quod nunquam penitus ab Orbe condito in hunc modum, nec Babylonio quidem, vel Macedonio concessum fuit. Nec dubium, quia omnium cognitioni pateat, quòd Dominus noster Iesus Christus hanc vrbem nutu suo auctam, defensámque in hunc rerum apicem prouexerit, cuius potissimùm voluit esse, cùm venit; dicendus vtique ciuis Romanus, censûs professione Romani.* Sic cuius esse voluit Dei Filius, voluit etiam, vt essent prospera cuncta.

Oros.

2. *Reg.* 5. Accepit ergo Dauid adhuc concubinas, & vxores de Ierusalem, postquàm venerat de Hebron: natique sunt Dauid & alij filij in Ierusalem, Samna, & Sobab, & Nathan, & Salomon, *&c.*

§. V.

Præstantes parentes sufficiunt ad filiorum commendationem.

NIhil aliud de iis Principibus dicitur in præsenti, quàm quòd sunt filij Dauid, nimirum: *Nati sunt Dauid & alij filij in Ierusalem, Samna, & Sobab,* &c. Ex eo enim satis commendantur, quòd sint filij tanti patris. Aiebat Theodoricus Rex apud Cassiod. 5. var. 25. dum promouet quendam ad præfecturam: *Prouidentia nostra ratio est, in tenera ætate, merita futura tractare, & ex parentum virtutibus prolis iudicare successus: quia bona certa sunt, quæ fidem ab exordio trahunt, dum ergo nosse desiero, quæ consueuit radicibus pullulare. Fertur etiam cui a præcedentium vena vitalis: & hanc conditionem sustineat cuncta manantia, vt sapor, qui concessus est origini, nisi per accidentia fuerit fortè vitiatus, nescias riuulis denegari. Hinc est, quòd te magnifici patris meritis æstimatum honore prouehimus. Vt qui es clarus stemmate, splendeas dignitate. Quos enim vita quamuis futura, tamen certa non tacuit; dum gloriosi patris recolat efficaces labores.* Sapiens Rex optimi parentis recolens præstantiam, eandem sperabat à filiis. Creduntur enim filij minimè degeneraturi, à notis parentum suorum virtutibus.

Cassiod.

Machabæorum septem fratrum mater lib. 2. c. 7. post visos sex filios excarnificatos ab Antiocho, septimum natu minimum attendebat, pro quo sollicita sic ostenditur loquens apud Victorin. Afrum:

2. Mach 7.

Victor. Af.

Ne desit fratrum numero meus infimus infans,
Ignarúsque sui, quem iam procul ecce tenere
Conspicio, turba circumuentum frequenti.
Hunc propter solum lacrymas, quas commeat ætas:
Vnus enim superest, de quo mihi maxima cura est,
Ne tener ignoret, quo sit de gente creatus.
Hunc ego si possem secretò appendere solum,
Blandirer, patriúmque genus, patriámque docerem.

Hoc vnum putabat mater efficacissimum, vt filius in præstantia opera impelleretur, si, nimirum, sciret suorum parentum præstantiam, à qua vix credebatur posse degenerare.

2. *Reg.* 5. Audierunt ergo Philisthiim, quòd vnxissent Dauid in Regem super Israël: & ascenderunt vniuersi, vt quærerent Dauid. Quod cùm audisset Dauid, descendit in præsidium: Philisthiim autem venientes diffusi sunt in valle Raphaim. Et consuluit Dauid Dominum, dicens: Si ascendam ad Philisthiim? Et si dabis eos in manus meas? Et dixit Dominus ad Dauid: Ascende; quia tradens dabo Philisthiim in manu tua.

§. XVI.

Donis suis aliqua solet Deus immiscere, quæ homines in humanitate contineant.

MOdò Dauid regnum accipit Israelis, de Iebusæis triumphat, Hirami obsequio lætatur; & statim ab hostibus appetitur: dicit nanque Textus: *Audierunt ergo Philisthiim, quod vnxissent Dauid in Regem super Israel, & ascenderunt vniuersi,* &c. Vix vngitur in Regem Dauid, & statim se ab hostibus appeti videt: ea enim solent esse dona à Deo in suos profecta, quibus iuncta veniant pericula, quæ hominem in humilitate contineant. Matth. 14. dum in nauicula essent discipuli Iesu, venit ipse ad eos media nocte ambulans super aquas. Quod miratus Petrus petit à Iesu hanc gratiam, quâ & ipse ad illum ambulans super aquas posset ire. Datum hoc Petro à Iesu fuit: qua concessione ipse mittit se in mare, & rectà super aquas ad Iesum ibat. Quid tunc? Ait Matth. *Ambulabat super aquas, vt veniret ad Iesum. Videns verò ventum validum, timuit, & cùm cœpisset mergi, clamauit,* &c. Super vndas vix descendit dono Dei, & ecce validi venti hominem impetunt. Quando illi dedisti, Domine, vt ambularet super vndas, cur illum à ventis impeti permittis? Præuenit Deus ventum emittens, ne propter dona ad inanem rueret lætitiam. Quò spectans D. Chrysol. serm. 90. ait: *Petrus cùm per æquora diuinos imitatus incessus, & nouus viator molle iter duris gressibus calcat, ante de lapsu supplicat, quàm gaudeat de donato.* Sic diuinis donis astuta solent venire pericula in Dei amicos, vt non priùs vacet illis gaudere de donis, quàm humiles supplicare de periculis. Mittebat Iesus Apostolos Luc. 10 quibus ait: *In quamcunque domum intraueritis, primum dicite: Pax huic domui, & si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illum pax vestra, sin autem ad vos reuertetur.* Hoc præstabat suis Apostolis donum communicandi pacem dignis, sed simul admonet posse fieri, vt minimè pace dignus inueniatur. Quibus illud notandum, quòd cùm supponat posse fieri, quòd pacis apostolicæ dignus non inueniatur; nullum tamen proponit signum, quo pacis dignus, aut indignus dignoscatur; sed tantùm de iis loquitur conditionatè, aiens: *Si ibi fuerit filius pacis.* Et cur non magis exprimit assertiuè: qui erit filius pacis, aut dignus pacis? Curabat bonus in tanta muneris largitione, vt misceretur aliquid, quo discipuli possent humiliari, nimirum, dignorum ignorantia. Ait ibi Euthymius: *Vide, quòd non dederit eis præcognitionem digni, aut indigni: vt, eo maximè necessaria destituti, se se deprimant, tanquàm imperfecti.* Dedit illis pacem communicare dignis: præcognitionem autem digni, indignive, prorsus negat, vt habeant, vnde se deprimant, & se in humilitate contineant.

Matth 14.

Chrysol.

Luc. 10.

Euthym.

§. XVII.

Rerum temporalium administratio nunquam non sapit puluerem, & sanguinem.

VBi Dauid apparet in throno regni, statim imminent sanguinolenta bella: quippe ait Textus: *Audierunt ergo Philisthiim, quòd vnxissent Dauid in Regem super Israel, & ascenderunt vniuersi, vt quærerent Dauid.* Vix in solio apparuit: & hostes currebant, vt omnia implerent sanguine. Nihil aliud sperandum est in omni administratione rerum temporalium, cuius est, nunquam non sanguinolenta tractare. Post venditum Iosephum fratres eius Genes. 37. *Tulerunt tunicam eius, & in sanguine hœdi, quem occiderant, tinxerunt, mittentes, qui ferret ad patrem,* &c. Nec immeritò sanguine tingitur tunica eius, quia ad Ægypti administrationem ordinabatur: iam enim sanguine fœda tunica eius ostendebat, quàm sit sanguinolenta temporalium rerum administratio. Ait Philo lib. de somniis: *Ideo tunicam hanc Moyses indicat naturaliter infectam sanguine: quia tota vita Rempublicam administrantes contaminatur, dum bellum aut infertur, aut propulsatur, infestantibus subinde aliis, atque aliis casibus.* Quando purus Reipublicæ administrator? Quando non nego-

Genes. 37.

Philo.

tiorum puluere fœdatus? Quando non madet sanguine? Dicebat Dominus ad Cain Genes. 4. *Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra.* Quæ verba expendens D. Ambr. lib. 2. de Abel, cap. 9. ait: *Si frater tacet, terra condemnat. Ipsa est in eo, & testis, & iudex. Testis acrior, quæ adhuc parricidij tui sanguine madet: iudex asperior, quæ tanto scelere contaminata est, vt aperiret os suum, & exciperet sanguinem.* Expende ab illis: *Iudex asperior*, &c. Vbi enim terra Iudex fingitur, simul & proponitur sanguine fœdata: quasi nequeat thronus, aut præfectura rerum temporalium consistere, quin tractet sanguines.

Genes. 4.

Ambr.

§. XVIII.

Celeritas auspicata Ducibus.

NOn cunctatur Dauid: sed, vbi audiuit hostiles animos Philisthinorum, statim munitiones festinat. Sic ait Text. *Quod cùm audisset Dauid, descendit in præsidium.* Non distulit, sed omnia munimenta belli accelerabat. Est equidem hæc celeritas propria optimis Ducibus, quibus nunquam non officit cunctatio nimia. Theodosium Imperatorem aduersùs hostes festinantem dum extollit Latinus Pacatus in eius Paneg. ait: *Rectè profectò germana illa pictorum, Poëtarúmque commenta Victoriam finxêre pennatam, quòd hominum cum Fortuna euntium non cursus est, sed volatus. Ille ab vltimo Orientis fine festinatis itineribus rapiens exercitus, tot nationibus relinquendis, tot fluminibus tranandis, tot scandendis montibus fatigatus, in alio orbe, & sub alio Sole positus: Gatte lucis vnius Illyricos continuauit Aquileiam. Nihil tamen sibimet hoc nomine vindicant: debes sibi omnium illam celeritatem, quòd expeditus laborum peruenisse se viderent, quò ire non senserant. Negant enim se suis vectos corporibus: sed tanquàm per aliquas imagines somniorum ferrentur, absentis præbuisse gestantibus ventis otiosorum ministeria membrorum.* Hæc ille, vt extollat maximi Imperatoris præstantiam, qui tanta celeritate occurrebat euentibus, vt videretur exercitus habere vel incorporeos, vel pennatos. Et quidem sapienter illud in primis dictum, *Quòd hominum cum Fortuna euntium, non cursus est, sed volatus.* Nunquam enim fortunati effectus non respondent sapienti, & prouidæ celeritati: vt è contra excidia, & ruinæ respondent tarditati. Ille Ægypti Imperator, Pharao, tantarum plagis afflictus remedium quærebat ex Moyse Exod. 8. quo malum propulsaret. Et rogatus quando adhiberetur remedium: *Respondit: Cras.* Quid stultius, quàm procrastinare remedium plagæ instanti? Sapienter ait D. Ambros. lib. 1. de Abel, cap. 9. *Cùm deberet in tanta positus necessitate rogare, vt iam oraret, nec differret, respondit: Crastina die. Otiosus, & negligens mora pœnam Ægypti soluturus excidia.* Non aliter castigatur Principum tarditas, & negligentia, quam vltimâ statuum calamitate. Ideóque præstantes Imperatores maximè tarditatem detestantur. Nobilissimus Imperator Iesus, vbi in arenam prosilit aduersùs tenebrarum potestates Marc. 14. *Cœpit pauere, & tædere.* &c. Et quid pauet bonus Dux in tanto duello? An pauet hostium vires, aut arma? Ait D. Ambros. lib. 7. ad cap. 12. D. Lucæ: *Cùm in se nihil habuerit, quod doleret; nostris tamen angebatur ærumnis, & sub tempore mortis mœstitiam prætendebat, quam non ex metu mortis suæ, sed ex mora nostræ redemptionis assumpserat.* Inter tot mala victoriæ cunctatione angebatur nobilis Imperator.

Pacat.

Exod. 8.

Ambr.

Marc. 14.

Ambr.

§. XIX.

Humilitas necessaria magnis Imperatoribus.

ERat Dauid in munitissima illa Sionis arce, quam paulò antè ceperat à Iebusæis, quæ vel à cæcis, & claudis credebatur posse propugnari: & tamen vbi audiuit hostium aduentum: *Descendit in præsidium.* Et quale præsidium, ibi erat simile Sionis arci? Nónne hæc penè inexpugnabilis credebatur? Nónne hæc quæsita fuit à Dauide in fortalitium regni? Quod ergo aliud præsidium fortius potuit excogitari? Crediderim, nouum istud præsidium consistere in illo verbo, *Descendit*: qui enim victoria Iebusæorum, expugnatione Sionis, regni acceptione exaltabatur, inde mente descendit, vt sui demissione præsidium ex Deo aduersùs hostes haberet. Conueniant huc vniuersi imperatores mundi, & sciant ab altitudine sua descendere, si velint præsidium habere à Deo. Potentissimus Pharao validissimis abundabat exercitibus, & inter plagas Oratorem habebat Moysem, qui precibus suis omnia statim mala amouebat. Et tamen miserè periit, cum primoribus sui regni. Vnde in tantam perditionem tantus Imperator deuenit? Nunquam dicitur descendisse à fastus sui altitudine: dicebat enim de illo D. Ambros. lib. 1. de Abel, cap. 9. *Itaque iste Pharao vbi imperabat, immemor fiebat gratiæ; & exaltatus mente tumens sua, obliuiscebatur Deum. Humilitas autem commendabat orationem: & ideò diuina publicanum prætulit sententia Pharisæo dicens: Quia descendit hic publicanus iustificatus*, &c. Non equidem in exaltatione mentis, sed in descensu acquiritur protectio Dei. Exaltatus Pharao nunquam descendit ad Deum, quo miserè periit: qui autem sciunt ab altitudine mentis descendere, ij maximè propugnantur, promouentur. Huc spectabat illud Cant. 4. ad Angelorum Reginam dictum: *Collum tuum, sicut turris Dauid, quæ ædificata est cum propugnaculis.* Et quæ hæc turris Dauid? An Sion arx, quæ ciuitas Dauid dicebatur? Crediderim non de arce Sionis hæc dicta; sed de illo præsidio, quod in descensu suo, & humilitate sua Dauid comparauit. Pulchrè enim fatetur Rupert. lib. 3. in Cant. *Quid erat turris Dauid. Putásne, illa turris manufacta, de qua legitur: Cepitque Dauid Sion, hæc est ciuitas Dauid. Imò turris Dauid non manu facta fuit, cui collum tuum, ô dilecta, assimilatur: & hæc est humilitas Dauid. Filiæ Sion dicebat Isaias, eleuatæ sunt, & ambulauerunt extento collo. Hæc fuit superbia illarum. Propterea expugnari potuerunt. Tuum autem collum non extentum fuit, sed est sicut turris Dauid, sicut humilitas Dauid, per quam ille coram Deo fortis, & contra homines extitit inexpugnabilis.* Ecce tibi, vt turris munitissima, & inexpugnabilis Dauid, eius humilitas fuit, qua ab altitudine sua descendens se potentissimæ Dei manui subiiciebat. Et hæc est omnibus turris munitissima ad repellendos inimicos.

Ambros.

Cant. 4.

Rupert.

2. *Reg.* 5. Venit ergo Dauid Baal Pharasim, & percussit eos ibi, & dixit: Diuisit Dominus inimicos meos coram me, sicut diuiduntur aquæ. Propterea vocatum est nomen loci illius, Baal Pharasim. Et reliquerunt ibi sculptilia sua, quæ tulit Dauid, & viri eius.

§. XX.

Diuitiæ temporales validissimæ, vt homines à Deo separent.

FVgati per Deum hostes dicuntur reliquisse in campo sculptilia sua, hoc est, idola sua, dum ait Textus: *Et reliquerunt ibi sculptilia sua*, &c. Et mirabar, quòd nulla alia spolia narrentur relicta ab hostibus, præter idola illa. Neque id puto fuisse absque Dei prouidentia, cuius solius fuit tota victoria illa, qui sapientissimè cauit, ne cum idolis relinquerentur aliæ auri, argentiue, aut pretiosarum vestium diuitiæ, vt quæ maximam vim haberent, vt Israelitas separarent à Deo, & idolis ibi relictis adiungerent. Quis enim fluxis opibus nimis inhiat, & idololatris non appropinquat? Ait D. Isidor. Pelus. lib. 1. epist. 35. ad Theodosium Imperatorem: *Si Christi regnum adipisci studes: : : commenieris dispersione onus diuitiarum leua. Neque enim saluatur Rex per multam potentiam: neque impiè simulacrorum cultus crimen effugit, qui fluxis opibus paret.* Adeò vir sanctus coniunctam putat diuitiarum cupiditatem cum idololatria, vt non credat effugi idololatriæ crimen ab illo, qui opibus nimiis studet: nunquam enim nimius diuitiarum affectus cum vero Deo in animo mortalium coniungitur. Hinc Luc. 20. aiebat Dominus Pharisæis: *Reddite ergo, quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo.* Priùs dandum Cæsari, quàm Deo iubes? Nónne in primis à nobis numerandus est, qui est omnium bonorum nostrorum Princeps? Cur ergo præcipimur priùs dare Cæsari, quæ Cæsaris sunt, quàm Deo?

Isid. Pelus.

Luc. 20.

Vt

Vt Cæsaris esse creduntur mundanæ diuitiæ, in primis hæ à corde excludendæ sunt, vt vero Deo possimus seruire. Ait D. Ambros. lib. 9. in Luc. *Benè prius, quæ Cæsaris sunt, reddenda decernit: neque enim potest esse quis Domini, nisi prius renunciauerit mundo.* [Ambros.] Hoc prius curandum, vt mundialia bona renunciet, qui amat vero Domino Deo seruire. Qui enim temporalibus iis bonis se immergit, non Dei, sed Diaboli totus tenetur sub iugo. Dicebat Ioan. 13. de Iuda: *Cùm Diabolus misisset in cor, vt traderet eum Iudas* [Ioan. 13.] dicitur Diabolus in cor Iudæ misisse proditionem; sed non dicitur, adhuc Iudas totum Diabolum intrinsecus accepisse. At ipse Dominus dicebat Ioan. 6. de Iuda: *Vnus ex vobis Diabolus est.* quasi sic se totum Diabolus [Ioan. 6.] Iudæ insinuaret, vt nihil Dei maneret in illo. Et vnde hoc? Ait D. Isidor. Pel. lib. 3. epist. 364. *Posteaquàm prae auaritia tanquàm vertigine laborantem, nec iam amplius* [Isid. Pel.] *mentis compotem esse, verùm ab inexplebili temulentia eo furorem actum vidit: tunc verò stuporem eius agnoscens, totum in eum se iniecit.* Mittebat autem Diabolus in cor Iudæ mala desideria, & proditionis propositum: vbi autem illum vidit auaritia possessum, totus se in illum iniecit, vt videatur penitùs in Diabolum conuersus; & à Deo maximè alienus. Luc. 15. de prodigo illo dicit: *Congregatis omnibus adolescentior filius peregrè profectus est in regionem longinquam*, &c. Quæ ponderans D. Chrysol. serm. 5. [Luc. 15.] ait: *Census filium tulit è gremio patris, eiecit de domo, exemit patri, spoliauit fama, exuit castitate. Quod vita, quod mo-* [Chrysol.] *rum, quod pietatis, quod est gloriæ, nihil reliquit.* Quid mirerius? Longissimè à Deo manet, qui immersus est lucris temporalibus. Matth. 17. *Assumpsit Iesus Petrum, & Iacobum, & Ioannem fratrem eius: & duxit illos in montem excelsum*, &c. E duodecim discipulis tres seligit, qui vi- [Matth. 17.] deant gloriam transfigurationis. Et cur nouem alij relinquuntur? Nónne & nouem alij Christum amabant? Aiebat D. Damascen. orat. de transfigurat. *Omnes Christi amore praediti erant: at vnus pecuniæ studio flagrans, Iudas,* [Damasc.] *inquam, Iscariotes. Vnus hic duntaxat indignus erat, qui diuinitatem spectaret. Tollatur impius, ait, ne videat gloriam Dei.* Sic ibi.

§. XXI.

Summa hominis magnitudo, & valentia, quòd omnia diuino honori referas.

PRofusis hostibus Dauid victoriam Deo refert acceptam dicens: *Diuisit Dominus inimicos meos coram me, sicut diuiduntur aquæ.* quasi ipse nihil fecisset, sic omnia tribuit Deo. In quo nullam Dauidis imbecillitatem, sed magis eius valentiam æstima: nunquam enim non venit à magna hominis fortitudine, & valentia, quòd diuino honori prospera sua referat. Ioan. 17. *Sublatis oculis* [Ioan. 17.] *in cælum dixit Iesus: Pater, venit hora, clarifica Filium tuum, vt Filius tuus clarificet te.* Qui clarificari, & honorari petebat, se imbecillum, & infirmum ostentabat. Et cur, Domine, ea petis, quæ te infirmum ostendissent? Nónne ab infirmitate illa petitio oriebatur? Absit: quando enim petitio non in eo sistebat, vt claritatem, & honorem sibi acciperet, sed eò tendebat, vt totum acceptum honorem referret patri, dum ait, *vt Filius tuus clarificet te*; non ab infirmitate, sed à præstanti animi magnitudine proficiscebatur. Aiebat ad hæc D. Hilar. lib. 9. de Trinit. *Anne tibi infirmus videtur, cùm honorificari se rogat? Sit* [Hilar.] *planè infirmus, nisi honorificari idcirco postulat, vt ipse honorificet honorificantem.* Honoris postulatio, & cupiditas, vt in te maneat, ab infirmitate procedit, & paruitate animi: at honoris acceptio, & cura, vt illum totum, & integrum Deo referas, non ab infirmitate procedit, sed à valentia, & magnitudine animi. Ille infirmus, & imbecillis, qui Deo prospera sua non meminit referre. Dicebat Dominus Ioan. 16. discipulis suis: *Adhuc multa habeo* [Ioan. 16.] *vobis dicere; sed non potestis portare modò: cùm autem venerit ille Spiritus veritatis*, &c. Expende illud: *Non potestis portare modò.* Et quomodo dicuntur Apostoli non posse portare Christi doctrinam, qui poterant fugare Dæmonia? Ipsi dicunt Luc. 10. *Dæmonia subiiciuntur nobis.* [Luc. 10.] Qui ergo sic valebant aduersùs Dæmones, quomodo habebantur adhuc infirmi? Si vis, ostendam tibi imbecillitatis huius radicem ex Luca cap. 10. vbi discipuli, postquàm Dæmones fugarant à multorum corporibus, dicebant Iesu: *Domine, Dæmonia subiiciuntur nobis.* Non aiunt: Tu nobis subiicis Dæmonia, atque fugas coram nobis. nondum enim eò accesserant perfectionis, vt Deo referrent omnia, quo imbecilles, & infirmi censebantur à Domino. Ad hæc dicebat D. Basil. Sel. orat. 25. *Vide verò, ô Domine, discipulorum condemnas imbecillitatem?* [Basil. Sel.] *Quid autem? An non fidentibus auribus tua dicta excepêre? An non primùm vndes contra Dæmones militare iussisti, itaque facta victoria tali reddebant oratione: Domine, etiam Dæmonia subiiciuntur nobis? Quid negat? Qui Dæmonum phalanges subiugant, ad discendum verum non satis habent? Profectò, inquit. Illud enim gratia mea opus est, non virium eorum intelligentia.* Equidem etiam dum fugant Dæmonum exercitus, infirmi censentur; dum non referunt totum illud opus gratiæ diuinæ; sed hoc prædicant, quòd Dæmonia subiecissent, non quòd hoc per Deum fieret. Et crede mihi, non potestatem, sed infirmitatem cense, quæ minimè Deo accepta tribuit.

2. *Reg.* 5. Et addiderunt adhuc Philisthiim, vt ascenderent: & diffusi sunt in valle Raphaim. Consuluit autem Dauid Dominum: Si ascendam contra Philisthæos, & tradas eos in manus meas? Qui respondit: Non ascendas contra eos; sed gyra post tergum eorum, & venies ad eos ex aduerso pyrorum. Et cùm audieris sonitum gradientis in cacumine pyrorum, tunc inibis prælium: quia tunc egredietur Dominus ante faciem tuam, *&c.*

§. XXII.

Deplorati animi est, nunquam non incrementa addere malitiæ.

DE Philisthinis perdendis iam iam locutus Textus, illud dicit: *Et addiderunt adhuc Philisthiim, vt ascenderent*, &c. Semel, & bis fracti, & castigati, adhuc bellum instaurant, nec desistunt à malitia sua, quin illi noua additamenta accumulant. Quid lethalius? Sanè deploratus est ille, qui nescit non addere ad malitiam suam. Nota est Pharaonis induratio, & vt excitatus est à Deo in exemplum perdendorum: dicit enim Dominus Exod. 14. [Exod. 14.] *Indurabo cor eius, & persequatur vos: & glorificabor in Pharaone*, &c. Rabidissimi persecutores fidelis populi, fuêre Nabuchodonosor, & Antiochus: nihilominùs non dicit Dominus, quòd indurauit eos ad perditionem; quod de vno Pharaone dicit. Et cur magis in Pharaonem ira [Athan.] Dei exarsit? Ait D. Athan. epist. ad solitar. *Pharao, quò magis atteritur, & magis indurescit, & quotidie peccata meditatur.* Vnus Pharao à flagellis ibat in peius, & plagis attritus adhuc bella instaurabat, & noua in dies malitiæ additamenta præstabat, vnde deploratorum, & perdendorum exemplar euasit. Quis neget perdendum, qui mala passus adhuc instet peccatis? Luc. cap. 23. post crucifixum Dominum inter latrones ait: *Vnus autem ex iis, qui pendebant latronibus, blasphemabat eum dicens: Si tu es* [Luc. 23.] *Christus, saluum fac temetipsum, & nos. Respondens autem alter increpabat eum dicens: Neque tu times Deum, quòd in eadem damnatione es?* Expende illud irremediabile perdendi hominis signum, nimirum: *Neque tu times Deum, quòd in eadem damnatione es.* Quòd enim damnatus, & pœnis stricius non mitiora cogitet, sed adhuc iniuriis inferendis instet; hoc non potest non illi importare extremam ruinam. In quo perdendorum Iudæorum sapienter ponit signum D. Isidor. Pelus. lib. 5. [Isid. Pel.] epist. 155. inquiens: *Duo latrones duos populos adumbrabant. Ille, vt qui ad extremum vsque spiritum improbitatem, animique peruersitatem præ se tulerit, at ne vltimam quidem captiuitatem, quam à Romanis perpessus est, in contumeliarum Christo illatarum pœnam, atque vltionem sese subiisse confessus sit*, &c. Sic in perdito latrone perdendi Iudæi ostendebantur

debantur, quando nec post vrbis excidium, nec post cladem a Romanis acceptam resipiscunt; sed adhuc bellum inferunt Domino Christo. Quò trahenda dicta 3. tom. de Christo figur. lib. 7. cap. 16. §. 9. & alibi.

§. XXIII.

A nullo certiùs, quàm à peccatis nostris trahimur in ruinam.

IVbet Deus Dauidi, ne rectà irrumpat in aduersos hostes, sed capto circuitu ab illorum tergo, donec tandem veniat, consistàtque è regione pyrorum: sic enim dicit: *Non ascendas contra eos, sed gyra post tergum eorum, & venies ad eos ex aduerso pyrorum.* Quos noster vocat pyros, Pagninus, & Tigurina vocat mores, Septuag. plorationem; & plorationis nomine putantur idola ibi à Philisthæis aulta, & posita. In qua sententia est D. Hieronym. et traditione Hebræorum, Angelomus, & Magister histor. scholast. Nec mirer inter idola constitui à Deo exercitum, qui Philisthinos perdit: à nullo enim certiùs in ruinam trahimur, quàm ab idolis, & peccatis nostris. Achabo, passimo Israelis Regi, adstitit Elias 3. Reg. 21. qui illi mortem futuram denunciabat dicens: *In loco hoc, in quo linxerunt canes sanguinem Naboth, lambent quoque sanguinem tuum.* Hoc audit potentissimus Rex ab Elia: & licèt potentissimus esset, non potuit facere, quòd sibi illud malum non accideret. Et quidem facile videbatur, quòd à scelere præcaueret malum illud, vel se conferens ad loca difficillima, & munitissima: sed minimè id præcauit Achab, quinimò omnia illi mala venerunt, vt Elias prædixerat. Et curid non potuit fugere Rex potentissimus? In causa fuerunt scelera, & peccata sua, quæ non desinunt hominem trahere in certissimam ruinam. Ait D. Isidor. Pelus. lib. 4. epist. 23. *Vehementer tu quidem scribis te mirari, quo pacto Achab, quamuis præsignata sua morte; tamen eam euitare, atque effugere non valuerit. Ego verò id minimè miror. nec enim fieri potest, vt effugeat scelerum diuinam animaduersionem. Hac enim eorum animos fallens, qui ipsam fallere conabantur, efficit, vt volentes eam declinare, in sumet ipsorum retia, per ea, quæ molientur, incidant.* Expenda illa: *In summet ipsorum retia, per ea, quæ moliuntur, incidant.* Nefaria enim molimina, & scelerata retia sunt, quæ sic sceleratos implicant, vt minimè possint ruinam effugere. Et credemihi, nullus fuos sic te perdit, vt peccati tui malitia. Dicebat Dominus Genes. 4. *Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra.* Circa quæ ait D. Ambros. lib. 1. de Abel, cap. 2. *Non accusat frater, non accusat vox ipsius, non vnimus eius: sed vox sanguinis, quem tu fudisti. Tuum te ergo facinus, non frater accusat.* Ita distinctas Dei iras solum Caini facinus tenabat miserum, ne ruinam effugeret. Quò refero illud Latini Pacati notatum in Maximi Tyranni clada à Theodosio inflicta. Sic ait in Theodosij Paneg. *Ibat interim Maximus, acto post terga respectans in modum amentis attonitus exulabat. Quoties sibiipsi potamus dixisse: Quò fugio? Peto Africam? Quam exhausi. Repete Britanniam? Quam reliqui. Credo me Galliæ? Sed inuisus sum. Hispaniæ committo? Sed notus sum. Quid ergo faciam inter arma, & odia medius? A tergo premor hostibus, à fronte criminibus.* Sic crimina implicant à fronte sons, ne cladem effugiant. Huc trahenda dicta suprà cap. 10. §. 7.

3. Reg. 21.

Isid. Pel.

Genes. 4.

Lat. Pac.

§. XXIV.

Felix, qui diuino præcursori auxiliatori suam operam adiungit. Vbi de Cruce.

TVnc Dauid iubetur manus cum hoste conserere, cùm Dei gradientis, imò & præcurris sonitum auxilium dicit enim: *Et cum audieris sonitum gradientis in cacumine pyrorum, tunc inibis prælium.* Ille nanque feliciter omnia conficiet, qui nihil, quod in se est, prætermittens, præcurrit, & progredienti Deo auxiliatori se adiungit. Quo videtur spectasse D. Isidor. Pelus. lib. 2. epistol. 72. inquiens: *Cognita igitur præcurrentis diuini auxilij facultate, quisquis vult, & laborat, atque eatenus monet, (nequeenim nuda voluntas sufficit;) tunc addiscit, tum fructum edit, tum salutem assequitur.* Non quilomnino stetit, nec qui desses iacet; sed qui præcurrenti diuino auxiliatori se adiungit, & quæcunque ipse potest, efficit, ille salutem assequitur, & triumphat. Et ponderanda sunt illa: *Cognita præcurrentis diuini auxilij facultate.* sic enim homo sa comparare debet, vt auxiliatorem Deum subsequatur, non præeat. Da Zachæo dicebat Luc. cap. 19. *Et præcurrens ascendit in arborem sycomorum, vt videret Iesum: quia inde erat transiturus. Et cùm venisset ad locum, suspiciens Iesus vidit illum, & dixit ad eum: Zachæe, festinans descende, &c.* Vt festinatò præcucorrit in arborem ascendere ad videndum Iesum: sic festinatò monetur ab arbora descendara: priùs enim diuini auxiliatoris pedes in arboris cacumine erant lacendi, vt deinde nostri sequerentur, non præcederent. Rem pulchrè tractat D. Chrysol. ser. 54. inquiens: *Præcurrit sermo Dominum: & ante à Zachæus ascendit arborem, quàm Crucem dominator ascenderet. Hinc est, quòd dicitur ei: Festinans descende. Descende ante Dominum de adamitica arbore, vt post Crucem dominicæ passionis ascendas. Nisi quis tollerit crucem suam, & sequatur me; non dixit, præcesserit me.* Spectandi tunc pedes auxiliatoris nostri in ligno Crucis gradientis; & sic procedendum nobis est in bellum, si certos volumus agere triumphos. Veneritò castitas dicat apud D. Ennodium in Parænesi:

Luc. 19.

Chrysol.

At mihi, crux cuspes, Crux scutum, Crùxque thoracum:
Hæc tegat, hæc feriam, hæc & pacis fœdera firmem:
Hac mihi Dux belli est, quæ victrix lubrica calcans,
Dum cupidines detrosst mella venena.

Ennod.

Expende illa: *Hac mihi Dux belli.* nisi enim præcedant pedes auxiliatoris diuini in Cruce fixi, nullum felix bellum peragitur. Fac, Christiane, vt gradientis Saluatoris pedas in arbore Crucis sentias, tantòque duce progrediens, & fallar, nisi hostiles vires euertas.

§. XXV.

Non præproperus, sed maturus, & opportunus accessus Dei optandus.

POst longos circuitus peractos expectandus Dauidi indicitur sonitus gradientis in cacumine pyrorum: *Non ascendas, sit, contra eos; sed gyra post tergum eorum, & venies ad eos ex aduerso pyrorum. Et cùm audieris sonitum gradientis in cacumine pyrorum, &c.* Vide, quantus circuitus peragi mandetur, antequam sonus gradientis super pyrorum arbores audiatur. Et cur gradiens Deus inter arbores non sonoatus ante tot circuitus? Cur non festinat arbores commouere in signum diuinæ suæ præsentiæ ante mandatos circuitus? Meritò, & circuire, & expectare mandat victoriosum exercitum, antequam accedentis Dei ad arboram signum edatur. Non enim ex festinatione, sed ex opportunitate commendatur diuinus accessus. Marc. 11. *Cùm vidisset ibi à longè ficum habentem folia, venit, si quid fortè inueniret in ea: & cùm venisset ad eam, nihil inuenit in ea præter folia: non enim erat tempus ficorum. Et respondens dixit ei: Iam non ampliùs in æternum ex te fructum quisquam manducet,* & continuò exaruit ficus. Et ostendebat, quòd arbor ex accedentia ad se Iesu tantum malum reciperet, quando eius accessus salutaris erat cunctis. Accedebat Iesus domui, vel vrbi; & omnia malum statim fugiebat, & salus veniabat, & felicitas. Cur accedens ad ficum, tam exitialis fuit illi? Marcus causam indigitat illis verbis: *Non erat tempus ficorum.* Festinarat Dominus accedere ad ficum ante tempus fructuum: nam minimè quòd festinatus Dei accessus non sit salutaris, vbi deficit opportunitas. Quo spectans D. Ambros. serm. 16. in Psalm. 118. ait: *Ante tempus ad Iudæam venit, hoc est, citò Iudæis venit, opportunè gentibus: citò venit petitoribus, commodè credituris.* Ecce, vt diuinus accessus non ex festinatione, sed ex opportunitate commendari solet. Nam præproperam Dei præsentiam optes; sed maturam, sed opportunam. Matth. 14 erat Petrus in naui, & vidit Iesum ambulantem super aquas, & non sustinens animi culæ tarditatem clamabat ad Iesum: *Domine, si tu es, iube me venire ad te super aquas. At ipse ait: Veni. Et descendens de nauicula ambulabat super aquam.* Amabat Petrus accedere ad Iesum, & nihilominùs non audet

Marc. 11.

Ambros.

Matth. 14.

det accedere; sed expectat diuinum imperium. Et cur vel ante imperium non sese dat fluctibus in nomine Iesu? Cur maluit expectare imperium, quàm ante imperium ire? In imperio Dei animaduertebat opportunitatem, & maturitatem viæ; nec voluit festinanti voluntati seruire, sed maturæ. Vt dicat D. Ambros. lib. de Incar. cap 4. *Exiluit Petrus à naui, vt occurreret Domino, non gloria cupidus, sed obedientia præmaturus.* Vt per obedientiam præmaturabatur accessus diuinus, non potuit non salutaris illi existere. Aiebat Psal. 144. *Oculi omnium in te sperant, Domine: & tu das escam illorum in tempore opportuno.* Circa quæ D. Isidor. Pelus. lib. 3. epist. 170. *Non enim duntaxat alit; sed etiam tempestiuè. Hoc quippe potissimum est, quòd omnia alit, nempe, quòd tempestiuè porrigatur.* Non quod citò; sed, quod tempestiuè datur alimentum, id est ad salutem. — Ambros. — Isid.Pel.

1. Paral. 14. Diuulgatúmque est nomen Dauid in vniuersis regionibus: & Dominus dedit pauorem eius super omnes gentes.

§. XXVI.

Diuinum est, quòd vel solo homine triumphes.

PEruadebat Dauidis nomen diffitas, etiam ethnicorum prouincias, quarum incolæ sub santo nomine Dauidis constringebantur. Et vnde solum nomen adeò valebat hostes confringere? An ex virtute Dauidis? Minimè: sed ex virtute Dei: superat enim humanam virtutem, & ostendit diuinam, quòd nomen solum valeat hostes confringere. Ex quo dicebat Textus: *Diuulgatum est nomen Dauid in vniuersis regionibus: & Dominus dedit pauorem eius super omnes gentes.* Quòd ad nomen Dauidis nodatum paueret hostis, id veniebat ex operatione diuina. Tunc enim virtus diuina clariùs manifestatur, cùm nomen solum pronunciatum exercet virtutes. Ioan. 14. dicebat Iesus: *Qui credit in me, opera, quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet. Quia ego vado ad Patrem: & quodcunque petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam.* Credentibus promittit Dominus, quòd maxima, & mirabilia Dei opera præstabunt. Et vnde confirmat, quòd credentes maxima Dei opera facient? Ad id confirmandum illa verba addit: *Quia ad Patrem vado: & quodcunque petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam.* Expende illud, *in nomine meo:* quando enim solum Iesu nomen operibus faciendis applicabitur, apertissimè ibi diuina virtus constabit. Ait D. Chrysost. homil. 62. in Ioan. *Sic enim prædicabatur Christi potestas: non enim tam mirabile fuit, quod viuus miracula faceret, quam quòd ipse mortuo, in eius nomine alii maiora operarentur.* Planè vbi solum Iesu nomen applicabatur, & Dæmones fugabantur, & morbi curabantur, & mors pellebatur, manifestè diuina Christi virtus ostendebatur. Magnus ille Diuinitatis Iesu assertor Petrus, qui primus eius diuinam originem annunciauit, vt illam mundo persuaderet, hoc cogitabat, vt resurrectio eius à mortuis testificaretur. Et ait Actor. 1. *Oportet ergo ex his viris, qui nobiscum sunt congregati, in omni tempore, quo intrauit, & exiuit inter nos Dominus Iesus: testem resurrectionis eius nobiscum fieri vnum ex istis.* Sed illud mirandum, quòd quando resurrectionis Dominicæ testificatio tantùm pondera habebat ad ostendendam eius Diuinitatem, non facta fuerit illa resurrectio in omnium oculis. Suscitatur Lazarus in omnium oculis, vt gloria Dei patescat: surgit à mortuis Christus, vt ostendat Diuinitatem suam, & surgit occultè. Cur non magis surrexit in omnium oculis, quando resurrectio mirum in modum manifestaret Diuinitatem eius? Potuísne quoad nos certius aliud testimonium relinquere, quàm resurrectionem? Planè nomen eius solum relictum pro malis omnibus pellendis, euidentius nobis testimonium faciebat Diuinitatis illius. Ait D. Basil. Sel. orat. 4. *Resurrectio nunquam sibi tantùm fidei conciliasset, si in oculis hominum Christus fuisset: ille enim potuisset obtrudi spectrum esse: atqui ab eius solo mero nomine maiora miracula prouenire videbat, quàm ab ipso incarne inter mortales agente, non posse non credere, nisi ferreæ mente esset extensa.* Non equidem potest non credi diuina potentia in eo, cuius solum nomen aduersarias potestates confringit, & maximas exercet virtutes. Actor. 16. dicit: *Visio per noctem Paulo ostensa est. Vir Macedo quidam erat stans, & deprecans eum, & dicens: Transiens in Macedoniam, adiuua nos.* Creditur fuisse hic vir Macedo, Angelus custos Macedonum, qui requirebat Paulum, vt adiuuaret Macedones, vt Filium Dei agnoscerent, & reciperent. Sed, cur Angelus Paulum requirebat ad persuadendam Macedonibus Christi Diuinitatem? Non tam requirebat Paulum, quam in Paulo requirebat Iesu nomen, quod in illo erat, iuxta id Actor. 9. *Vas electionis est mihi iste, vt portet nomen meum coram gentibus,* &c. in cuius nominis virtute maximè Diuinitas Christi, & potentia clarebat. Ad hæc enim ait Orig. hom. 1. in Luc. *Erat quidam Pastor Macedoniæ: hic necessarium habebat auxilium Domini. propterea apparuit in somnis vir Macedo dicens: Transiens in Macedoniam, adiuua nos. Quid de Paulo loquor? Cùm hæc non Paulo, sed qui in Paulo erat, locutus sit Iesu.* Quod in Paulo erat nomen Iesu, ab Angelo requirebatur, in quo Christi potestas, & Diuinitas Macedonibus persuaderetur. — Ioan.14. — Chrysost. — Act.1. — Basil. — Act.16. — Act.9. — Orig.

CAPVT XX.

Arca testamenti reducitur.

Textus Historia.

INTER tot triumphos Dauid eò spectauit, vt a Cariathiarim Arcam Domini in domum suam transferret: & quò id maiori cum dignitate fieret, triginta secum virorum millia iungit, ex toto Israelis genere delecta. Constituitur Arca in plaustro nouo, cui duo filij Abinadab, Ahio, & Oza adessent. Quam dum Dauid, totúsque Israel præcederet harmonia multiplici, hilarique tripudio, festiuam illam, ac regiam pompam casus turbauit acerbus. Nam, cùm calcitrarent boues, & Arca, inclinato plaustro, casura videretur; accessit & Oza, vt illam vindicaret à lapsu; qui eodem temporis vestigio exanimatus interut. Hæsit Dauid ad durum illum casum, & vehementer timuit. Arcam in domum suam afferri: sed magis voluit, vt in proximo loco seruaretur, in domo, videlicet, Obededom, cuius familiam Deus trimestri spatio, in quo ibidem commorata est, multis auxit incrementis. Cognouit Dauid, quàm Deus cumulatè oblatum ab Obededom compensaret hospitium, atque ideò Arcam Domini inde in suam domum transmittere decreuit, tanto cum apparatu, vt ad sextum quenque passum victimæ immolarentur, multiplici in ea traductione concrepante symphonia. Ipse præterea Rex tam habuit illum diem festiuum, & lætum, vt ante Arcam, spectante populo, tota corporis contentione saltauerit. Rem Michol spectabat, & nouitium in regia dignitate maritum animo superbo despexit. Ventum ad locum est, vbi reposita Arca fuit, & obtulit Dauid Domino sacrificia, & toti populo munera, & omnia regiè. Quibus rebus piè, magnificéque perfectis, quidquid Michol offensionis conceperat, euomuit in Dauidem, significans dignitati regiæ plurimùm esse detractum, cùm nudus in ancillarum oculis, plebisque conspectu ante Arcam saltauerit. Non pepercit Dauid fœmineis conuitiis sed alia retorsit, magno sibi decori esse affirmans, si vilissimam quanque speciem propter Deum indueret. Nec multa fuit apud Deum Micholis arrogantia, quam Deus sterilitate castigauit.

PARS MORALIS circa Textus Literam.

PRIMA Dauidis cura ostenditur circa Arcam Domini locandam: vt pateat, quàm debet religio esse chara Regibus, qui amant feliciter in regno durare.

2.Reg.6.

2.*Reg*.6. Congregauit autem rursum Dauid omnes electos ex Israël triginta millia. Surrexitque Dauid, & abiit, & vniuersus populus, qui erat cum eo de viris Iuda, vt adducerent Arcam Dei, super quam inuocatum est nomen Domini exercituum, sedentis in Cherubim super eam.

§. I.

Raræ virtutis indicium, quòd in prosperitate memineris Deum.

HOc in Dauide inuenio raræ indicium virtutis, quòd post regnum acceptum, post hostes confractos, post tres de Philisthæis victorias reportatas, nihil priùs cogitat, quàm Dei Arcam in sua traducere: dicit enim Textus: *Surrexitque Dauid, & abiit, & vniuersus populus, qui erat cum eo de viris Iuda, vt adducerent Arcam Dei*, &c. Quantùm hoc, quòd à tot victoriis surgat Dauid, vt Arcæ Dei seruiat? Sanè, vt maximum fuit, sic rarò visum in hominibus, quos felicitas non tam ad Deum, quàm ad idola impellit. Exod. 2. dum Israelitæ seruiunt operibus luti, *ascendit clamor eorum ad Deum*. Clamabant ad Deum: sed post pauca exeuntes seruitutem, coram se omnes Ægyptios suffocatos vident, pane cœli refecti, & de petra melle saturati. Quid tunc? Ait Exod. 32. *Fecit ex eis vitulum conflatilem. Dixerúntque: Hi sunt Dij tui, Israel*, Non ad Deum, sed ad vitulum clamant. Et vnde in tantam Dei obliuionem delapsi sunt? An ab aliqua veri Dei in eos duritie? Minimè: sed ab ingenti bonorum, & felicitatum cumulo. Ea enim est temporalis felicitas, quæ non ad Deum, sed ad idola impellat suos alumnos. Ait D. Isidor. Pelus. lib. 1. epist. 74. *Quod mortalium animos gaudio magis efferre soleant, ascenderunt Iudæi: postea quàm enim Ægyptij defuncti sunt, eósque mare pro sepulcro habere conspexerunt, tunc verò ad idolorum cultum se conuerterunt. Nam, cùm mare transissent, nec periculi quicquam subessent, vbi terram attigerunt, naufragium pertulerunt.* Sic miseri a securitate, & felicitate temporali in barathrum idololatriæ rapti sunt. Valida enim est felicitas temporalis ad hoc, vt verus eius author Deus penitùs ignoretur, & contemnatur. Nam inter dicebat Scriptura 4. Reg. 20. *In diebus illis ægrotauit Ezechias vsque ad mortem*, &c. Et quibus diebus ægrotauit? Nimirum, quando ingenti victoria de hostibus suis triumphauit, quando centum & octoginta millia Assyriorum interfecta vidit prope muros Ierosolymæ: tunc simul ægritudine lethali correptus est. Et cur, Domine, cui tam ingentis victoriæ gloriam præbes; simul & morbum lethalem infers? Nouit Deus, quàm lethalior sit temporalis felicitas in animo mortalium, & quàm eos faciat post vana ire; & ideò ægritudinis frænum temporali gloriæ adhibuit, ne Rex extra chorum transiliret. Ait D. Isidor. Pelus. libr. 3. epistol. 283. *Quo tempore Ezechias trophæum aduersus Persas, tum omni admiratione maius, tum humano robore, atque humana spe sublimius excitatum vidit; tunc, nimirum, morbo percussus est; quò animi elatus fræno compressi, non enim, vt extra decorum prosilirent, adigerent, victoriaque materiam arrogantiæ bellum exciperet.* Cauit Deus felicitatum impetum in Ezechia; vt qui soleat rapidissimè ferre mortalium animos in vana, & omnimodam obliuionem manus diuinæ. Rarum enim est, & magnæ virtutis indicium, quòd quis inter felicitates temporales Deum meminerit.

Exod. 32.

Isidor.

4. Reg. 20.

Isidor.

§. II.

Principis à Deo electi munus implet, cùm sibi in primis est veri Dei cultus.

POst clauum regni acceptum, & hostes prostratos, facta sunt à Dauide comitia, quorum scopus eò tendebat, vt in primis Dei Arca reduceretur. *Congregauit*, inquit, *rursum Dauid omnes electos ex Israël triginta millia. Surrexitque Dauid, & abiit, & vniuersus populus, qui erat cum eo de viris Iuda, vt adducerent Arcam Domini*, &c. Ecce tibi, quid tractet Dauid in primis pacificati regni comitiis; non quidem de statu regni promouendo, firmando; non de regio iure explicando, regiísque impensis componendis: sed de Arca Domini reducenda, cultúque veri Dei stabiliendo. Vt hinc iam notare liceat, quàm electi à Deo Principis munus Dauid adimpleat, cui in primis cordi erant diuina, quorum religione omnes Israelitæ viuerent. De Paulo dicebat Dominus Actor. 9. *Vas electionis est mihi iste, vt portet nomen meum coram gentibus, & Regibus, & filiis Israel.* Expende illud, *vas electionis*, quibus ostendebatur Paulus singulariter à Deo electus in Principem regni Christiani. Et quomodo adimplebat Paulus huius electionis munus? Ait ipse 1. ad Corinth. 10. *Sicut & ego per omnia omnibus placeo, non quærens, quod mihi vtile est; sed quod multis, vt salui fiant.* Proh studium electi à Deo Principis, vt non tam suæ, quàm omnium quærat saluti vtilis! Ait enim D. Isidor. Pelus. lib. 3. epist. 55. *Generosus ille Paulus: præstantissimus, inquam, dux, qui Regis electioni minimè dedecori fuit, atque nihil omninò aliud, quàm Ecclesiæ vtilitatem ob oculos propositam habens, priuata commoda negligebat, & aliorum errata corrigebat, omnia ad Ecclesiæ ædificationem fieri oportere clamabat. Nos contrà, vt qui gloriam nostram spectemus: id, quod nostris rebus conducere videtur, Ecclesiæ vtilitati anteponimus.* Expendo illa: *Regis electioni minimè dedecori fuit*, quippe à summo Rege electi Principis ille gloriosissimè adimplet munus, qui non sua quærit; sed, quæ omnium saluti sunt vtilia: qui Ecclesiæ vtilitati, & commodo postponit suum. Non enim principatum inuenit Dominus propter priuatum bonum alicuius; sed propter bonum verum commune multis.

Actor. 9.

1. Cor. 10.

Isid.

§. III.

Valentia & fortitudo Principum in deducendis subditis ad æterna.

NVnquam anteà Dauid tam valido selectorum exercitu cinctus fuerat: nunc enim primùm dicitur: *Congregauit autem rursus Dauid omnes electos ex Israel triginta millia. Surrexítque Dauid, & abiit; & vniuersus populus, qui erat cum eo, de viris Iuda, vt adducerent Arcam Dei*, &c. Ecce tibi triginta millibus selectorum virorum Dauid nunc primùm comitatus procedit. Et cur non primùm tam validus exercitus Dauidi adiunctus proponitur? Nunc primùm etiam ostenditur Dauid sollicitus de bonis spiritualibus subditorum, spectantibus ad æternam salutem; ne miremur, quòd tam valido exercitu ostendatur munitus: summa enim fortitudo, & valentia Principis, inde maximè coalescit, si subditis æterna procuret. Ioannis cap. 17. dicebat Iesus ad Patrem: *Pater, venit hora: clarifica Filium tuum, vt Filius tuus clarificet te. Sicut dedisti ei potestatem omnis carnis: vt omne, quod dedisti ei, det eis vitam æternam.* Quibus verbis maximè scandalizantur Arriani: putant enim, illis Filium imbecillem, & infirmum ostendi, quando ipse fatetur, se à Patre accepisse potestatem omnis carnis. Quid enim infirmius, quàm carnis potestatem ab alio habere? Sed obstruunt Arrianorum os illa verba: *Det eis vitam æternam*. potestas enim etiam à Patre in Filium descendens, & eò spectans, vt subditis det vitam æternam, non infirmitatem, sed maximam eius valentiam ostendit. Vt meritò dicat D. Hilar. lib. 9. de Trinit. *Sed fortè in eo imbecillis est: quòd potestatem omnis carnis accepit. Sit quoque acceptio potestatis imbecilla, nisi potens est, illis, quos accipit, vitam tribuere æternitatem.* Expende illa: *Nisi potens est illis, quos accipit, vitam tribuere æternitatem.* habenda quippe est infirma & imbecilla omnis potestas, quæ nihil æternum nouit dare: tunc enim solùm se se maximè extollit potentia, & longe à se facit omnem infirmitatem, cùm ea præstat, quæ valent in æternum durare. Ride potentiam, quæ sola temporalia præstat, & caduca: quæ ad æternum, & cæleste ducit, hæc vera potentia est. Dicebatur Paulo 2. ad Corinth. cap. 12. *Virtus in infirmitate perficitur.* Et mirabatur, quòd infirmitas posset virtuti, & valentiæ robur, & firmitatem, & perfectionem addere. Quomodo fieri potest, vt infirmitas robur virtuti, & potentiæ addat? Quando infirmitas aliquod cæleste, & æternum

Ioan. 17.

Hilar.

2. Cor. 12.

num valuerit hominibus negotiati; tunc in ipsa infirmitate summum potentiæ, & virtutis monstrabitur. Vt dicat D. Isidor. Pelus. lib. 1. epist. 418. *Diuina virtus in infirmitate perficitur, quandoquidem illiteratos homines disertos, & eloquentes superauit. Atque etiam Dominus ipse non regia authoritate, sed seruili vilitate ad incarnationem vsus, rerum immutationem ad salutis viuendi genus transtulit.* Eapende ab illis: *Non regia authoritate, sed seruili vilitate.* quando enim vilis seruitutis habitus, & serui forma, & passibilis Christi caro sic homines immutauit, vt ab illis potuerint cælestia, & æterna tangi, inde maximè diuina virtus, & potentia exaltabatur, ostendebatur. Ibid.

§. IV.

Nomen Dei, vbi virtutes peraguntur.

Illud præstantissimum de Arca dicitur, quòd nomen Dei inuocatum sit super illam: ait enim Text. *Vt adducerent Arcam Dei, super quam inuocatum est nomen Domini.* Nihil ampliùs dici potuit de Arca: in hoc enim ostendebatur, quantas erat operatura virtutes: nam ea virtutibus peractis clarè apparet adesse nomen diuinum, Matth. 8. clamabant Dæmones: *Quid nobis, & tibi, Iesu fili Dei?* Et mirabar, quòd Dæmones agnoscerent Iesu nomen esse nomen Dei Filij. Vnde hoc agnouerant Dæmones? Ait Tertul. lib. 4. contra Marc. *Quem norunt, agnouit Dæmon. Nam & Prophetam meminerat Sanctum Dei prædicasse; & Iesu nomen Dei esse in filio Naue.* Multi dicebantur Iesus antiquitùs; at in solo Naue filio agnouit Dæmon, Iesum esse Dei nomen. Quia in solo eo tantæ operabantur virtutes, quæ ostenderent inibi adesse nomen diuinum. — Matth. 8. — Tertul.

2. *Reg.* 6. Et imposuerunt Arcam Dei super plaustrum nouum: tulerúntque eam de domo Abinadab, qui erat in Gabaa. Oza autem, & Ahio, filij Abinadab, minabant plaustrum nouum. Cúmque tulissent eam de domo Abinadab, qui erat in Gabaa, custodiens Arcam Dei Ahio præcedebat Arcam. Dauid autem, & omnis Israel ludebant coram Domino, in omnibus lignis fabrefactis, *&c.*

§. V.

Vbi Diuinitas sub aliquo speciali opere effulget, sub aliquo etiam speciali cultu suspicienda est.

Non otiosè illud factum est, nimirum: *Imposuerunt Arcam Dei super plaustrum nouum.* Et cur nec illum fuit, nouum parari plaustrum Arcæ portandæ? Dixerat paulò antè de illa Textus: *Super quam inuocatum est nomen Domini exercituum, sedentis super Cherubim.* Vbi autem Deus tam singulari throno, & maiestate in Arca illa ostendebatur, necessum erat illi noui plaustri singularem exhibere cultum. Is est enim Deus, qui amet specialiter coli, vbi ipse se sub aliqua speciali ostendit virtute. Luc. 2. Maria peperit Filium suum primogenitum, *& reclinauit eum in præsepio.* Erat quippe in loco præsepium vetustate attritum, multisque animalibus commune, in quo Maria Filium suum reclinauit. Verùm Matth. 27 post Iesum in Cruce defunctum, venit Ioseph ab Arimathia, & sustulit corpus Iesu, *& posuit illud in monumento suo nouo, quod exciderat in petra.* Et cur Iesus nascens non refugit in veteri, & communissimo præsepio constitui; & defunctus caret in alio condi, quam in nouo, & speciali sepulcro? In Corpore recens nati Iesu nihil cernebatur ab aliis infantibus distinctum, in corpore autem defuncti illud fuit singularissimum, quòd lancea punctum aquam, & sanguinem emisit. Ne miremur, quod vbi iam singularis se ostendit virtute, amet etiam nouo, & minimè vsitato coli sepulcro. Vt dicat Origen. lib. 2. contra Celsum: *Commortuus enim, vt non vulgariter mortuus; sed post mortem etiam vitalia proferens è Corpore aquam, atque sanguinem, nouúmque, vt ita loquar, cadauer in nouo, purôque monumento deponeretur.* Sic quod nouis virtutibus se ostendebat, nouis amabat ornari cultibus. Et expressiùs locutus D. Luc. cap. 23. de Iesu monumento, aiebat: *Posuit eum in monumento exciso, in quo nondum quisquam positus fuerat.* Non solùm erat nouum, sed adeò nouum, vt nondum quisquam in eo positus fuisset. Quò spectans D. Ambros. lib. 10. in Luc. aiebat: *Specialis igitur præter communem omnium mortem mors Christi est; & ideò non cum aliis sepelitur; sed solus tumulo includitur.* Nunquam non cultus respondere curatur modo ostensionis diuinæ: vbi enim nouiter, & specialiter se ostendit Deus, ibi necessum est, nouus, & specialis fiat cultus. Huc spectans Paul. 1. ad Corinth. 5. dicebat: *Expurgate vetus fermentum, vt sitis noua conspersio, sicut estis azymi. Etenim Pascha nostrum immolatus est Christus. Itaque epulemur, non in fermento veteri,* &c. Quando enim Deus se ostendebat in adeò nouo Pascha, qui erat ipse Christus, piaculum esset, si adhuc veteribus incumberetur sacris; si nouis, & specialibus cultibus Deum non prosequamur. — Matth. 27. — Luc. 2. — Luc. 23. — Ambros. — 1. Cor. 5.

§. VI.

Filiorum præstantia, quòd parentum virtutibus respondeant.

Mortuus iam creditur Abinadab, quando non ille, sed eius filij in præsenti seruisse Arcæ memorantur, de quibus dicitur: *Oza autem, & Ahio, filij Abinadab, minabant plaustrum nouum.* In quo non parum extolluntur ij duo fratres: vt enim pater eorum, Abinadab, religiosus fuit erga Arcam, eam cum honore domi retinens, & colens, sic & filij eius perseuerabant in religione erga Arcam. Sic enim præstantes filij curant respondere virtutibus patrum: ne vlla parentum virtus in bonis filiis desideretur. Marci cap. 6. ostenditur Iesus misericors erga famelicam turbam: *Et acceptis quinque panibus, & duobus piscibus intuens in cælum benedixit, & fregit panes, & dedit discipulis suis, vt ponerent ante eos, & duos pisces diuisit omnibus, & manducauerunt omnes,* &c. Maluit tunc Iesus ostendere virtutem suam in satiandis famelicis. Sed creduntur ibi fuisse multi languentes, iuxta id Ioan. 6. *Sequebatur eum multitudo magna: quia videbant signa, quæ faciebat super his, qui infirmabantur.* Ex quibus non absrc fuerit putare, inter tot turbas sequentes Iesum propter signa facta super infirmos, esse aliquos correptos infirmitate aliqua. Quo supposito, inquiro, cur Iesus non priùs hos infirmos curauit; sed maluit famelicis prospicere in primis? Cur famem potiùs, quàm ægritudinem a suis sequentibus depellere maluit. Optimo filio cordi fuit in primis respondere virtuti patris: & vt pater in eremo, cælesti cibo Israelitas pauit; sic ille dum se in deserto videt, nihil priùs cogitauit, quàm sectatores suos multiplicato pane pascere. Ait Victor Antiochen. ibi: *Quandoquidem Deus Opt. Max. mannâ Israelitas per desertum pauerat. Ne vere inferior Patre videatur, panes hic in deserto multiplicat.* Proh diuini Filij præstantiam! Eò spectabat, ne in virtutibus patre inferior videretur, & ideò quas nouerat a patre fuisse perfectas, eas auidè arripiebat, vt omnibus pateret, quam esset in virtutibus sectator patris. — Marc. 6. — Ioan 6. — Vict. Ant.

§. VII.

Quò sanctiores res sunt, eò faciliùs custodiuntur.

Duo filij Abinadab dicuntur minasse plaustrum nouum, illis verbis: *Oza autem, & Ahio, filij Abinadab, minabant plaustrum nouum.* Et statim, dum plaustrum cœpit a domo exire, non illi ipsi duo; sed illorum alter ostenditur positus pro custodia Arcæ, dum dicitur: *Custodiens Arcam Dei, Ahio præcedebat Arcam.* Plaustri rectores duo nominantur expressè, nimirum, Oza, & Achio; custodes autem Arcæ, non duo, sed vnus Ahio nominatur. Et cur vnus Ahio exprimitur custodiens Arcam? Crediderim, id fuisse ob reuerentiam Arcæ: quando enim in tota illa portantium, & comitantium turba nullus erat Leuita,

Leuita, vt sapienter putat noster Sanchez ex 1. Paral. 15. vers. 11. strictissimè prouidendum erat de Arcæ custodia, & designandus solus, qui sufficeret custodire, præter quem nullus alius permittendus esset. Vt si sanctissima Eucharistia mouenda esset necessariò à loco, nullis præsentibus Sacerdotibus, aut Clericis, non ideò omnibus vulgariter laicis illam mouere liceret, sed designato alicui, qui sufficeret, & præter hunc nemini alij. Sic crediderim factum in deductione Arcæ: quia enim nullus Leuita aderat, designandus fuit, qui sufficeret custodire Arcam: isque fuit vnus Ahio. Nec mirur, quòd vnus detur custos Arcæ, & non plures: quò enim sanctiores res sunt, eò faciliùs custodiri valent. Quò respiciens Isaias cap. 11. *Habitabit lupus cum agno, & pardus cum hœdo accubabit, vitulus, & leo, & ouis simul morabuntur, & paruulus minabit eos.* Sic explicat Christianæ Ecclesiæ sanctitatem, in qua etiam ferocissimi sic se ad agnorum mansuetudinem, & mitiatem demittunt, vt vel à paruulo valeant gubernari, custodiri. Id quod optabat Paul. 1. ad Corinth. 6. in suis Corinthiis, cùm ait: *Sæcularia iudicia si habueritis, contemptibiles qui sunt in Ecclesia, illos constituite ad iudicandum.* Sic enim amabat illos viuere inter se, tantæque esse virtutis, vt vel contemptibilis homuncio illos valeret conseruare in pace, & iustitia. Habet hoc sanctitas Dei in suis, vt facili negotio possit custodiri. Exod. 38. dicitur: *Fecit & labrum æneum cum basi sua de speculis mulierum, quæ excubabant in ostio tabernaculi.* Mulieres itaque erant pro excubiis tabernaculi. Quàm aliter Cant. 3. dicit: *En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel, omnes tenentes gladios.* Pro lectulo custodiendo tot fortes, & validissimi duces requiruntur, & pro tabernaculo Dei mulieres ponuntur, quæ excubias faciant. Nec miror: lectulus enim mundialis regis multis indiget, vt custodiatur: tabernaculum autem Dei, vbi Deus adest, vel ab infirmissimo custodiri valet.

Isaia 11.
1. Cor. 6.
Exod. 38.
Cant. 3.

2. *Reg.* 6. Postquàm autem venerunt ad aream Nachon, extendit Oza manum ad Arcam Dei, & tenuit eam: quoniam calcitrabant boues, & declinauerunt eam. Iratúsque est indignatione Dominus contra Ozam: & percussit eum super temeritate: qui mortuus est ibi iuxta Arcam Dei. Contristatus est autem Dauid, *&c.*

§. VIII.

Timenda res est, in alienum sacrorum munus obrepere, & sacris reuerentiam non habere.

DVm Oza Arcam Dei à ruina custodit, mortis incurrit sententiam: sic enim habes: *Extendit Oza manum ad Arcam Dei, & tenuit eam: quoniam calcitrabant boues, & declinauerunt eam. Iratúsque est Dominus indignatione contra Ozam, & percussit super temeritate.* Et cur non magis custodiæ officium putatur in Oza, quàm temeritas? Vt vidimus §. præcedenti, non Oza, sed Ahio *custodiens Arcam præcedebat*, & cùm facilè posset Oza monere Ahionem de Arcæ inclinatione, cui ille, iuxta officium suum, prouideret; temerariè se officio ingessit alieno, pro quo meritas dedit pœnas. Ait Saluianus lib. 6. de Dei gubern. *Statim dum sustinebat, extinctus est; non, quia contumaci aliquid mente commiserit; sed in ipso inofficiosus fuit, quia iniussa præsumpsit.* Hinc monebat Paulus Roman. 12. *Obsecro itaque vos, Fratres, per misericordiam Dei, vt exhibeatis corpora vestra hostiam viuentem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium vestrum.* Expende illud: *Rationabile obsequium vestrum.* petit enim Paulus, vt obsequium exhibeamus sacris. Sed quale obsequium? *Rationabile*, inquit. Inofficiosum equidem, imò & temerarium est obsequium, quod nulla ad te pertinet ratione, vt id præstes. Pro quo sapienter aiebat D. Chrysologus sermon. 109. *Quantùm placet obsequium, quod ratione subnixum est; tantùm quod rationem non habet, exacerbat. Rationabile obsequium, quod non præsumptione turbatur, non temeritate confunditur. Ad obsequium Regis militaris statio contremiscit: quia & cauta deuotio præmium acquirit, & temeritatis pœnam præsumptoria seruitus non euadit. Quis non vocatus ad aulam regalis se præcipitat seruitutem? Quis sine dignitatis insulis nomen dignitatis vendicat? Et si hæc penes homines: quantùm penes Deum magis cauta est deuotio, vt diuinum rationè præstes obsequium?* Equidem audax, & temeraria illa deuotio est, qua te muneribus alienis ingeris circa sacra: nec mirandum, quòd in illis iram Dei negotieris, non gratiam. De Ozia Rege dicitur 2. Paral. 26. *Tenens in manu thuribulum, vt adoleret incensum minabatur Sacerdotibus. Statimque orta est lepra in fronte eius.* Simul ac thuribolum accepit, vt adoleret incensa, percussus est lepra à Deo. Cur sic percutitur? Monuerat illum Sacerdos dicens: *Non est tui officij, Ozia*, &c. Quando ergo alienum inuadebat officium circa sacra, & irrationabile obsequium exhibebat; non miror, quòd temeritatis suæ det pœnas. Ad hæc dicebat D. Isidor. Pelus. lib. 1. epist. 24. *Audacissimus Ozias, cùm rebus iis, quas aggredi minimè licebat, manum inicere minimè dubitasset, temeritate sua lepram retulit, inustúsque à templo proiectus est.* Nec mitiùs actum est cum Saüle, de quo dicitur 1. Regum 13. quòd antequam veniret Samuel, per se *obtulit holocaustum Domino.* Vix holocaustum compleuerat, & audit à Samuele: *Nequaquam regnum tuum vltrà consurget.* Circa quæ ait D. Chrysol. serm. 109. *Saul dum putat sibi & de sacerdotio aliquid licere; regnum, quod acceperat, altera temeritate amisit.* Vtinam magis profani homines sacra vererentur, & cauerent illa indignis manibus contingere; & fallar, si eos malus auderet adire: dicit enim D. Isid. Pelus. lib. 3. epist. 264. *Qui peccant, atque ad sacra mysteria accedere minimè audent, sincero iudicio præditos suos; ac consilium eò adducuntur, vt à peccato abstineant: Quamobrem etiam eos Diabolus haud valdè aggreditur; quod, scilicet, exploratum habeat eos, quamuis peccent; tamen id agnoscentes diuinis rebus venerationem conseruare.* Quid pulchrius? Dum diuina reuereris, non audet in te totis viribus malus insilire. Ioan. cap. 13. dicebat. *Et post buccellam introiuit in eum Satanas*, nempe, in Iudam. Sed ante buccellam acceptam proditionem machinabatur; cur ergo in eum malus non insiliuit, vt vidit proditorem; sed buccellam accepit? Proditorem anteà videbat; sed non sacrorum contemptorem: ideò verebatur hominem impetere, à quo sacra contemni non videt. Vt dicat D. Isidor. Pelus. suprà: *Quod tam incurabili morbo teneretur, vt qui Dominum quidem prodere in animo haberet; nec tamen mysteria percipere recusaret: idcircò eum abduxit. Nam si eum erga diuinum mysterium religiosè, ac reuerenter affectum id deprecantem conspexisset; fortasse ipsum, tanquam adhuc sanæ mentis, ac sobrium præteriisset.* Sic ibi: licèt enim peccator sis, dum sacris reuerentiam habes, te hostis timet.

Saluian.
Rom. 12.
Chrysol.
2. Par. 26.
D. Isid. Pel.
Chrysol.
Isid. Pel.
Ioan. 13.
Isid.

§. IX.

Magnum apud Deum Principis meritum, qui scit condolere malis subditorum.

ECce Dauidis magnum meritum: ecce felicissimi principatus matricem; nimirum, ait: *Contristatus est autem Dauid, eò quòd percussisset Dominus Ozam.* Equidem, dum Dauid, & omnis Israel ludebant coram Domino in omnibus lignis fabrefactis, citharis, & lyris, & tympanis, & sistris, & cymbalis, vnus Oza percutitur à Deo, & percussus interiit. Quid tunc? Dauid in ludis, & canticis permansit? Minimè: sed statim relictis ludis descendit ad priuati hominis luctum: & tristis de Ozæ interitu incedebat. Proh magni meriti Princeps, qui festis valedicit, vt condoleat calamitati vel priuati subditi: fallar, nisi huic Deus ingentes felicitates accumulet. In Ægyptiæ aulæ ludis medios erat Moyses: & vt vidit populares suos dolentes sub iugo seruitutis, abiecit aulæ commoda, & iucunditates, vt descenderet ad suorum luctus: ait enim de illo Paul. ad Heb. 11. *Magis eligens affligi cum populo Dei, quàm temporalis peccati habere iucunditatem.* Huic autem tanto suorum dilectori Exod. cap. 3. *Apparuit Dominus in flamma ignis de medio rubi, & videbat, quòd rubus arderet, & non comburebatur.* Ecce tibi Moyses Deo fruebatur in flamma ignis, & insuper videbat, quòd nec vilissimæ arboris rubi folium à cælesti flamma combureretur; sed omnia in nouum virorem irent. Et vnde tanta hæc in Deo experiri Moyses meruit? Ostendit id Paulus verbis illis: *Magis eligens affli-*

Hebr. 11.
Exod. 3.

gi

gi cum populo, &c. Qui enim, relictis aulicis festis, eligebat condolere suorum afflictionibus, nihil felicitatis non spectat in Deo suo. Ait pulchre D. Basil. Sel. orat. 26. (Basil.) *Magis elegit affligi cum populo Dei. Cum electionem ipsum Deum admiratum, se visendum offere, viri tam cordati merito, & spectaculum inter, ac spectatorem medium ignem interlocat, rubo, & floribus insidentem innoxiè.* Admiratus Deus tantum Principem, eius munerat electionem, qua dimissis palatinis ludis, eligebat esse inter suorum luctus. Et qualiter munerat hanc electionem? In primis præsentia sua, se videndum offerens: deinde ostendens ignem ingentem, nullo modo noxium plantis, nec floribus noxiis. Habet hoc Princeps, qui valedicit ludis, vbi dolendum aliquid videt in subditis, vt Deum habeat clarissimè assistentem sibi, & nihil noxium experiatur prouentibus suis, nec fructibus. Nec miror: imperandi enim regulam perfectè adimplet, qui nouit ludis abstinere, vt possit suorum calamitatibus condolere: dicit nanque D. Isidor. Pelus. lib. 3. epist. 74. (Isid.) *Imperij regula, ô scientia imperandi explorator accuratissime, hæc demum est, qua ad subditorum vtilitatem omnium molitur. Nam, qui imperij disciplinam, & compositum ordinem, in tyrannidem immutantes; atque labores quidem subditis comparant, voluptates sibi aucupantur; hi non imperij, sed tyrannidis regulam describet.* Expende, *tyrannidis, non imperij regulam*; nimirum, quòd Princeps sibi voluptates, subditis labores relinquat.

2.*Reg*.6. Extimuit Dauid Dominum in die illa dicens: Quomodo ingredietur ad me Arca Domini? Et noluit diuertere ad se Arcam Domini in ciuitatem Dauid: sed diuertit eam in domum Obededom Gethæi. Et habitauit Arca Domini in domo Obededom Gethæi tribus mensibus: & benedixit Dominus Obededom, & omnem domum eius.

§. X.

Dei maiestatem extollis, dum revereris eius accessum.

Oza percussione non parua Dei Arcæ accreuit gloria: dicit enim Textus: *Extimuit Dauid Dominum in die illa dicens: Quomodo ingredietur ad me Arca Domini? Et noluit diuertere ad se Arcam Domini*, &c. Itaque noluit in suam domum Dei Arcam trahere. An ex Arcæ contemptu? Absit: imò inde maiestatem Dei Arcæ assistentis ostendebat, quòd cauebat illam suscipere sua in domo. Matth. 8. (Matth.8.) dicebat ille Centurio: *Domine, non sum dignus, vt intres sub tectum meum.* non contemnens, sed pauens ingressum Domini; & sic maximè eius extollens gloriam. Vt dicat D. Chrysol. ser. 15. (Chrysol.) *Ipsum esse Dominum singulari pauore signauit, deducere dum veretur ad animæ suæ domum.* Pauor equidem illic non despicientis, sed ostendentis est maiestatem Domini. Cui accinebat D. Ambros. serm 89. aiens: (Ambros.) *Magna enim, & perfecta fides viri, qui intelligeret Christum cælorum esse Regem, dum verebatur, ne hospitij sui eum angustia non acciperent.* Sic Dei maiestas ostendebatur in pauore eorum, qui eum verebantur habere intra domum. Hinc Matth. 27. ait: (Matt.27.) *Iesus autem iterum clamans voce magna emisit spiritum: : Et terra mota est, & petræ scissæ sunt.* Et quid ad defunctum Iesum terræmotus, & petrarum scissio? Nónne tunc diuinissimus Christi spiritus terræ viscera penetrabat; & post paululum, diuinum eiusdem cadauer terræ tradendum erat? Ad quid ergo terra tremit, & scinduntur petræ? Sic maiestatem defuncti testabatur terra, dum terrore concussa sese eius susceptioni inidoneam ostendebat. Ait D. Hilar. lib. 3. de Trinit. (Hilar.) *Terra quid fecit? Ad onus Domini pendentis in ligno intremuit; cum, qui mortuorum erat, intra se contestata non capere. Nunquid & petræ naturam suam rupes, & saxa concedunt? Sed rupta desiliunt, & naturam suam perdunt, casúmque in se Arium incontinentem condendi corporis confitentur.* Et terra, & saxa maiestatem suscipiendi Iesu pauentes, terroribus testabantur suum ipsorum metum, & incapacitatem ad suscipiendum intra se Filium Dei, quem reuerentes extra se nitebantur habere: hic enim metus, & reuerentia nunquam non Dei maiestatem ostendit.

§. XI.

A Dei præsentia omnia eueniunt feliciter.

Cauens mortem Dauid, Arcam Domini, non in sua, sed in Obededom domo posuit: & inde domus Obededom cœpit in vitam proficere: ait enim Textus: *Et habitauit Arca Domini in domo Obededom: & benedixit Dominus Obededom, & omnem domum eius.* Quid mirum? Assistebat in Arca Deus, de cuius præsentia omnia aspirant felicitatem, & vitam. Veterum Patrum duo inueniuntur singulari à Deo circa vitam prærogatiua insignes, nimirum, Moyses, & Elias: Moyses enim, præterquàm quòd venerit ad mortem integro corpore, & viribus, eo conditur à Deo sepulcro, quod à nullo mortalium possit inueniri. Dicit nanque Deuteron. 34. *Nemo nouit sepulturam eius.* (Deut.34.) Elias autem nemo non scit, vt translatus à Deo est igneo curru in Paradisum, vbi vsque modò viuit. Et vnde his præcipue viris hæc singularis gloria circa vitam accidit? Quid singulare fecerunt, pro quo sic singulariter ornati sunt? Si Matthæum conuenimus cap. 17. vbi Iesum in gloria transfigurationis ostendit, statim ait: *Et ecce apparuerunt illis Moyses, & Elias cum Iesu loquentes.* (Matth.17.) Vbi ergo duo hi viri circa veram testamenti Arcam Iesu apparuerunt, quid gratiæ non accipiant ex præsentia illius? D. Ambros. lib. 1. de Abel, cap. 2. ait: (Ambr.) *Quis in terris reliquias eius potuit deprehendere, quem secum esse Dei Filius in Euangelio monstrauit? Et Elias simul est visus, qui translatus curru est, non sepultus, nec mortuus legitur. Viuit enim, qui cum Dei Filio est.* Quidquid mortis, quidquid mali est, proculdubiò fugit eum, qui diuina præsentia, & assistentia fungitur: ea enim nunquam non secum in se responsum felicitatis, & vitæ. De Zachæo locutus Lucas cap. 19. ait: *Et festinans descendit, & excepit Iesum in domum suam : : : Stans autem Zachæus dixit ad Dominum: Ecce dimidium bonorum meorum, Domine, do pauperibus*, &c. (Luc 19.) Vbi Iesum accipit in domo sua, dimidium bonorum suorum stans pauperibus distribuit, & aliud dimidium debitis soluendis reseruat. Deus bone, qui omnia sua bona dabat, credebat post acceptum in domo Iesum interiturum? Putabat cum Anna Samsonis matre, quòd post visum Dominum in mortem iret, & ideò dilapidabat bona sua? Imò nihil cogitabat quàm æternam felicitatem, & vitam, quò sua bona curabat transmittere: de præsentia enim Dei nunquam non habent boni, quòd viuant, & in æternum viuant. Ait D. Chrysolog. serm. 54. (Chrysol.) *Audi, quid ingressus ad peccatorem fecerit Christus. Stans, inquit Zachæus dixit: Vides, quomodo erectus est, qui iacebat. Stans inquit: Dimidium bonorum meorum do pauperibus. Iste post mortem se credit esse victurum, qui dimidium bonorum iam futuram transmittit ad vitam.* Sic Zachæus, vbi accipit in domo sua Christum, à malis erigitur, & nescit iam aliud cogitare quàm vitam, & æternam vitam. Accinit D. Chrysostom. in cat. Græca D. Luc. ad cap. 19. (Chrysost.) *Nondum edoctus est, & obedit; nondum didicit, & custodiuit. Nihil adhuc dixerat Saluator, docuerat nihil, nec quidquam de eleemosyna præceperat, nec amorem paupertatis prædicauerat; sed silebat, & quietè illuminabat. Et sicut Sol per radios infusus in domum non illustrat verbo, sed opere: ita Saluator*, &c. Et crede mihi: a nullo, nisi à Deo assistente in felicitatem securè, & certò itur. Habet Genes. 39. (Gen.39.) duellum celeberrimum inter Ioscphum, & mulierem Ægyptiam: hæc nitebatur illum castitate spoliare; ille amabat castus exire ex eius vinculis: sed illa habebat Diabolum socium; hic Deum. Vter autem, quod amabat, obtinuit? Sanè vnus ille, qui Deum socium habebat. D. Isidor. Pelus. lib. 4. epist. 77. (Isid.) *Vnde iam factum, vt illa quidem ipsum captans, voto non potiretur, quamuis omnia venatura retia expandisset: iste verò compos fieret eo, quod ipse venabatur, omnibus illius retibus superior euadens. Neque id mirum: nam illa quidem castitatis hostis, cum isto autem eiusdem legislator sa[...]ebat, & certaminis socium se coniungebat.* Non vbi Diabolus, sed vbi Deus socius est, optata ad felicem exitum perducuntur.

2.Reg.6. Nunciatum est Regi Dauid, quòd benedixisset Dominus Obededom, & omnia eius propter Arcam Dei. Abiit ergo Dauid, & adduxit Arcam Dei de domo Obededom in ciuitatem Dauid cum gaudio: & erant cum Dauid septem chori, & victima vituli. Cúmque transcendissent, qui portabant Arcam Domini, sex passus, immolabat bouem, & arietem. Et Dauid saltabat totis viribus, *&c.*

§. XII.

Dei assistentis index nullus certior, quàm vita hominis recta.

DVo nunciabantur Dauidi indicia Dei in Arca assistentis, nimirum, benedictio resplendens in Obededom, & benedictio resplendens in omnibus bonis eius: dicit nanque Textus: *Nunciatum est Regi Dauid, quod benedixisset Dominus Obededom, & omnia eius*, &c. Et quidem benedictio bonorum omnium in eo ostendebatur, quòd tribus mensibus sic aucta fuerint, vt non nisi à superiori virtute profecta viderentur: at benedictio ipsius Obededom in quo ostendebatur? Crediderim, eam ostendi in vita, & moribus eius, qui in sanctiorem speciem efformati sunt, ex quo intra domum Arcam Dei accepit. Vt enim Iesu ingressus in domū Zachæi, Luc. 19. patuit in hominis reformatis moribus: sic ingressus Arcæ in domum Obededom, ideóque hæc benedictio priùs proponitur, quàm benedictio bonorum: quia vitæ, morúmque rectitudo certior testis est Dei assistentis, quàm miracula cætera. Actor.9. Hinc Actor. 9. dicebat Dominus de Paulo: *Vas electionis est mihi iste, vt portet nomen meum*, &c. Dum vocat vas electionis, non iam admirabilia patranda per Paulum respicit, quàm ad electos eius mores, & animæ virtutes. Et cur in diuini nominis prædicatore, & portatore priùs morum, virtutúmque electio notetur, quàm miraculorum potestas? Pulchrè, & sapienter ad hæc ait D. Isidor. Pelus. lib. 4. epist. 80. *Vbique enim locorum terrere volebat præconium, non solùm sermone; sed & moribus præconum fascinantium, velut quibusdam notum compendium.* Isid. *Nam miracula quidem etiam suspicionem prauam accipere possunt, quasi, scilicet, à Dæmone potiùs, quàm à Deo patrentur. vita autem recta etiam ipsius Diaboli os obturat.* Itaque non sic à miraculis, vt à bonis moribus, ostenditur Dei assistentia tam clara, & patens, vt nec Diabolus possit contra illam dicere. Hinc cùm discipuli miracula à se perfecta prædicarent in Dæmonum electione, dicebat Iesus Luc. 10. *In hoc nolite gaudere, quia Spiritus vobis subiciuntur: gaudete autem, quòd nomina vestra scripta sunt in cælis.* Luc.10. Et quando nomina scripta habebant in cælis, cur etiam non gaudeant de expulsione Dæmoniorum? Nomina scripta in cælis designabant quid omnibus Sanctis commune, & sanctæ vitæ insigne, quod ad vitam æternam conducit; miracula autem circa electionem Dæmoniorum, non sunt communia omnibus Sanctis, quandoquidem per reprobos efficiuntur. Ideò bonus magister suos instruit, vt iis nitantur, quæ solùm sanctis sunt communia. Id notabat D. Greg PP. lib. 9. Regist. epist. 58. inquiens: *De temporali ad æternam lætitiam reuocantur, quibus dicitur:* Greg. *In hoc gaudete, quia nomina vestra scripta sunt in cælis. Non enim omnes electi miracula faciunt; sed tamen nomina omnium scripta sunt in cælis.* Quando omnium electorum proprium est, nomen in cælis habere; de hoc gaudere discipuli permittuntur, non de electione Dæmoniorum, quæ non est propria omnium electorum, sicut nec alia miraculorum operatio, quæ quidem nec omnibus conuenit electis: & quandoque est & reprobis, & malignis communis.

§. XIII.

Qui non requisiti sese ingerunt auribus Principum, nunquam non sunt in malum.

QVando nulla inquisitione à Dauid peracta, nullisque missis ab eodem, dicuntur illi nunciatæ esse Obededom benedictiones, suspecti mihi sunt renunciatores: quippe ait Textus: *Nunciatúmque est Regi Dauid, quòd benedixisset Dominus Obededom*, &c. Non inquisiuit Dauid, non explorauit, sed minimè id curanti renunciatum est. A quibus? Crediderim, renunciatum ab inuidis, qui Obededom fortunæ inuidentes, sese non vocati, nec missi auribus Regis inseruerunt, vt ab Obededom felicitatem arcerent. Quod Iosephus lib. 7. cap. 4. insinuat Ioseph. factus: *Rex autem cognito, quòd Leuita is, eo paupere, & humili reperiò vsque ad inuidiam eorum, qui incrementa eius viderent, felix extitisset, nihil amplius veritus*, &c. Ecce tibi rem nouit ex inuidentibus, malúmque Obededom procurantibus. Tales sunt quicunque non vocati, nec missi, se Principum auribus inserunt: nihil aliud curant, quàm aliorum perditionem. Dicebat Dominus Ioan. 10. *Omnes,* Ioan.10. *qui venerunt ante me, fures sunt, & latrones.* Sed ante Iesum multi venerunt Sancti, qui Principibus, & popularibus annunciabant bona. Elias nónne sanctus erat apud Achab? Daniel nónne sanctus apud Reges Babylonior, annuncians eorum secreta cælestia? Quomodo ergo omnes, qui ante Iesum venerunt, dicuntur fures, & latrones? Expende verbum illud, *venerunt*: non enim dicit: Omnes, qui missi sunt, aut vocati. sed, Omnes, qui non missi, nec vocati; sed ipsi ex se venerunt, & nulla expectata vocatione ad Principes concurrerunt, hi fures sunt, & latrones, nihil aliud spectantes quàm proprium lucrum, cum perditione aliorum. Ait D. Isidor. Pel. lib. Isid. 3. epist. 119. *Non enim dixit, Omnes, qui missi sunt; sed, qui venerunt. Nam Prophetæ quidem missi sunt. Moyses quippe audiuit: Veni, mittam te in Ægyptum ad Pharaonem Regem. At verò Pseudoprophetæ, & qui ad Principes, & Præfectos currebant, non missi, sed ostentationis studio flagrantes, atque ambitione laborantes suapte sponte velut transfugæ destruerunt. Quod autem de his ipsis hæc dicta sint, liquet ex eo, quod sequitur: Fur enim, inquit, non venit, nisi vt furetur, & perdat.* Duo in iis verbis sunt maximè expendenda, & in primis illud: *Pseudoprophetæ, & qui ad Principes currebant.* Pares enim Pseudoprophetis proponuntur hi, qui nulla vocatione, aut missione expectata ad Principes currunt. Ab his enim, æquè vt à Pseudoprophetis, non nisi falsa, & nociua audiunt Reges. Deinde illud expendendum: nimirum, vnde ostendantur comprehensi sub Ioannis verbis, qui currunt ad Principes, videlicet, ex eo, quod sequitur: *Fur non venit: nisi vt mactet, & perdat.* Qui enim sine vocatione, & missione Dei, suopte ingenio currunt ad Principes; in eo facilè dignoscuntur, quòd nihil suggerant, quod non in damnum, & perditionem alicuius cat. Quas pestes ille felicissimus, & verissimus Rex, qui posse cauere. De se dicebat Iob c. 29. *Cùm sederem quasi Rex, circumstante exercitu.* Quæ verba sic sonant apud Græcos. Iob 29. *Rex etiam inter monazones*: hoc, est, *inter latrones*: quasi inde se commendet, quòd vel inter latrones viros, qui aliis cruenter insidiarentur, ipse minimè à virtutibus regiis descenderet, maximè illis se ostenderet infensum. Quò spectans D. Isidor. Pelus. lib. 3. epist. 78. ait: *La-* Isid. *tronibus metum incutiebam, ipsósque, ne moribus suis vterentur prohibebam: aut, si mandis obtemperabant, eos in legum rectam includebam.* Quid magis regium? Is verè Rex, qui se opponit illis, qui ad proximorum destructionem tendunt.

§. XIV.

Solius Iesu spiritus est, quòd non tibi potiùs, quam proximis vtilia velis.

VBi Dauid rescivit præsentiam Arcæ vtilem esse Obededom, eam quamprimùm ad se transferre studet: dicit enim Textus: *Abiit ergo Dauid, & adduxit Arcam Dei de domo Obededom in ciuitatem Dauid cum gaudio.* Dum credebatur

batur Arcæ præsentia detrimentosa, illam à se arcet Dauid, & in domo Obededom constituit: vbi autem apparuit vtilis, sine mora totam illam vtilitatem sibi amat Dauid præripere. Heu mundialium hominum spiritus auarissimus, sese super omnes alios diligens! Crede mihi, non ab alio, quàm à Iesu meo venit, quòd vtilia non velimus nobis magis, quam proximis. Quò spectant illa Ioan.
Ioan. 13. 13. nimirum *Mandatum nouum do vobis, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos.* Et quidem mandatum dilectionis paternæ antiquissimum erat ab ipsa natura præscriptum, & in tabulis Moysi exaratum: cur ergo dicitur, hoc mandatum nouum factum esse à Iesu? In hoc suum nouum dilectionis constituit Iesus, quòd dicat: *Vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos.* nimirum, quòd non vtcunque diligamus proximos, sed eos diligamus eo modo, quo Iesus meus factus in hac vitæ semita viator dilexit nos: qui quidem nos supra se ipsum dilexit, impendens, & superimpendens seipsum pro nobis, sibi dolores, & anxietates præ-
Cyrill. ripiens, vt omnia nobis præstarentur vtilia. Aiebat D. Cyrill. Alexandr. lib. 9. in Ioan cap. 13. *Vides nouum, atque inauditum dilectionis modum. Lex autem fratrem diligendum ait, sicut seipsum: Christus autem magis nos, quàm seipsum amauit. Non fuisset factus pauper, nisi nos magis, quàm seipsum amasset. Nouus, atque inauditus huius dilectionis modus est, quo nos affici iubet, nihil omninò dilectioni fratrum anteponentes, non gloriam, non diuitias*, &c. Hic est vnius Iesu spiritus, suis affeclis insitus, quòd in nullo se anteponant proximis: quòd proximis diuitias, & glorias cedant, sibique pro illis acerbiora præcipiant. Hinc inter omnes alios agnoscitur Iesus, qui de se dicebat Ioan. 10 *Ego sum Pastor bonus, & cognosco oues meas, & cognoscunt me meæ.* Et in quo cognoscitur hic diuinissimus Pastor? Aiebat D. Ba-
Basil. sil. Sel. orat. 26. *Pastorem hunc Pilatus nouerat. Nouerant hunc Prophetarum omnes, dum ante passionem, quidquid acerbitatis futurum erat, annunciant.* Equidem inde plenissimè ostendebatur agnosci Iesus, quando acerbissima quæque annunciabantur assumenda ab ipso: huius enim solius spiritus est, sibi mala præcipere: commoda autem proximis relinquere.

§. XV.

In bonis filiis non possunt deesse parentum gratiæ.

ET Dauid, & omnis domus Israel ducebant Arcam: sed inter omnes vnus Dauid dicitur saltasse coram Arca: ait enim Textus: *Et Dauid saltabat totis viribus ante Dominum*, &c. Et cur in tanta multitudine comitantium vnus dicitur Dauid saltasse ante Dominum? Crediderim Dauidem inter illos omnes singulariter inuentum Abrahami filium, de quo dicebat Iesus, Ioan. 8. *Abraham*
Ioan. 8. *exultauit, vt videret diem meum: vidit, & gauisus est.* Et quando Abrahamo datum est, vt coram die Domini exultaret, & gauderet, non potuit in tanto filio deficere illa exultatio, qua saltaret, vbi ante Dominum appareret. Habes Luc. 1. Mariam in contemplatione Verbi incarnati
Luc. 1. clamasse: *Exultauit spiritus meus in Deo salutari meo.* Sed & pastoribus dicebat Angelus: *Euangelizo vobis gaudium magnum.* Imò senex Simeon habens puerum in vlnis non potuit non exultare. Et si quæras, cur hi præcipuè in Deo Saluatore suo sic exultent, & gaudeant? Non abs re erit credere, in illos, vt in præcipuos filios non potuisse non venire exultationem parentis Abrahæ. Dice-
Iren. bat nanque sapienter D. Irenæus lib. 4. cap. 15. *Abraham ergo à Verbo cognoscens Patrem, qui fecit cælum, & terram, hunc Deum confitebatur; & doctus repræsentatione, quòd inter homines homo futurus esset Filius Dei, concupiuit eum diem videre, vt & ipse complecteretur Christum, & per spiritum eam videns exultauit. Propter quod & Simeon de semine eius replebat gratulationem Patriarchæ. Angeli autem gratulationem magnam vigilantibus noctu pastoribus annunciauerunt. Sed & Maria ait: Exultauit spiritus meus in Deo salutari meo, descendente quidem exultatione Abrahæ in eos, qui erant ex semine eius vigilantes, & videntes Christum.* Quid pulchrius? Proculdubiò exultatio in Abrahamum à Dei conspectu profecta; non poterat non descendere ad filios eius, qui præcipuè ante Dominum vigilabant. Ne miremur, quòd Dauidem Abrahamidem tanta occupet exultatio, vt saltet ante Dominum sedentem super Arcam: sic enim in filios optimos descendunt parentum gratiæ.

§. XVI.

Vel ab vmbra Mariæ noua prosiliunt gaudia.

ECce Dauid *saltabat totis viribus ante Dominum.* Et quando aliàs sæpè ante Dominum esset, & non saltaret; cur modò saltat? Nunc Dominus sedens super Arcam, repræsentabat Regi œconomiam Mariæ ex eius semine oriundæ, cuius futurum erat, vt sedem in se Domino daret. Vbi autem Mariæ vmbra hominem tetigit, non potuit non illum implere nouum, & inusitatum gau-
dium. Ait D. Ambros. serm. 80. *Dauid elatus gaudio in saltationem prorumpit. Præuidebat enim in spiritu Mariam de germine suo Christi thalamo fœtandam.* Sic Mariæ vel vmbra valuit Dauidem in exultationem & gaudium trahere. Aiebat Elizabeth Luc. 1. ad Mariam: *Ecce vt facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exultauit infans in vtero meo.* Quæ verba memorans D. Bernard. vbi Mariam
cælum ingredientem miratur, sic ait hom. .... in Assumpt. *Hæc est, cuius salutationis vox & ipsos exultare facit in gaudio, quos materna adhuc viscera claudunt. Quod si paruuli nondum nati anima liquefacta est, vt Maria locuta est, quid putamus, quænam illa fuerit cælestium exultatio, cum & vocem audire, & videre faciem, & eius frui præsentia meruerunt?* Et cælum, & terram implet exultationibus, & gaudiis, præsentia Mariæ, valens vel infantes conclusos visceribus facere exultare. Fallar, si Maria affulserit, nisi vel tristissima loca perfundantur gaudiis. Meritò clamabant illi captiui Psalm. 136 *Quomodo cantabimus in terra aliena?* Planè interclusus erat gaudio aditus illis, qui captiui in terra aliena existebant. Sed vtinam illis Maria affulsisset: vbi enim hæc nobis affulget, & terram non alienam, sed nostram facit, & plenam gaudiis. Aiebat D. Bernard. serm. in Natiuit. Mariæ: *Ne dixeris: Quomodo cantabimus in terra aliena? Non enim aliena reputabitur, de qua Sponsus ait: Vox turturis audita est in terra nostra. Planè vox* Damasc.
turturis, quæ tam viuentis, quàm mortuæ, singulari vtique castimonia, suo compari persenerat. Ex quo diuinissimæ turturis Mariæ vox auditur, non terra aliena, sed nostra est, in qua apertissimus patet aditus lætitiæ, & cantibus. Vt meritò dicat Damascen. orat. in Assumpt. Mariæ: *Per eam nobis cum Deo magno plausu fuit reconciliatio, paxque & gratia donata: & simul cum Angelis choreas ducunt homines: & filij Dei sumus effecti.* Quid lætius Maria potuit excogitari, quæ nos choreas ducere facit cum Angelis?

§. XVII.

Lætitia, quæ ex Maria oritur, victorem animum designat.

EQuidem Dauid *saltabat totis viribus ante Dominum*, o[illegible] ... [illegible]trum, ante Arcam Domini. Et quid cum tanto Rege & duce saltus mimici? An Rex tantus referebat iam Caij, siue Neronis genium, qui dum mimicè saltat, hostes imperij patitur, & ab illis vincitur? Absit, immò in iis saltibus, & lætitiæ gestibus sese maximè ostendebat Dauid inuictum: saltabat enim ante Arcam Domini, quæ singulariter adumbrabat Mariam: à Maria autem exorta lætitia nunquam non animum victorem, & triumphatorem denunciat. Noti sunt triumphi Israelitarum in mari ru-
bro, inter quos dicit Exodo 15. *Sumpsit ergo Maria Prophetissa, soror Aaron, tympanum in manu sua*, &c. Vbi & Exod. 15.
choreæ, & tympana, & gaudia veniebant à Maria, non poterant non denunciare Israeliticam gentem Ægyptiorum victricem. Iosue cap. 7. ante Arcam præcedens Israel Iosuë 7.
circuibat ciuitatem Iericho, *& clangentibus tubis, postquàm in aures multitudinis vox, sonitusque increpuit, muri illicò corruerunt.* Inter tympana, & choreas, & tubarum sonitus triumphant Israëlitæ, & altissima mœnia solo æquant. Quid choreæ, & tympana, & tubæ ad muros subuertendos? Agebantur hæc sub numine Mariæ, & sub Arca, in qua Mariæ vmbra erat: ne miremur, quòd choreæ, & lætitiæ soni à Mariæ vmbra profecti victores semper animos vel prædicent, vel ostendant. Ex quo mo-

nebat D. Damascenus serm. in Assumptione Mariæ, fa-
Damasc. tus: *Cùm Maria Prophetissa, ô anima, canentes, choros ducamus, tympana:: Iubilemus in Arca Dei anima iubilantibus, & muri cadent Hierichuntinis; contrariarum, inquam, potestatum infesta munitionesque.* Vbi iubilabimus, & exultabimus in Arca Dei Maria; sic triumphabimus, vt contrariarum potestatum muri cadant, & tota Dæ-
Ioel. 2. monum potestas nobis cedat. Aiebat Ioel cap. 2. *Canite tuba in Sion, sanctificate ieiunium, vocate cœtum, congregate populum:: Et dicent: Parce, Domine, parce populo tuo: ne des hæreditatem tuam in opprobrium, vt dominentur eis nationes.* Vt congregati Israëlitæ impetrent à Deo inexpugnabilem fortitudinem aduersùs hostes, iubentur in primis, & sanctificare ieiunium, & canere tuba in Sion. Non alibi, sed in sola Sion cantus tubæ mandatur. Et cur cantus, & signum lætitiæ non aliunde, sed ex Sion petitur? In Sion Mariæ habitatio erat, & inibi non pauca eius mysteria peracta sunt: cantus autem, & lætitiæ signa, quæ inde veniunt, vbi est Maria, non possunt non munire nos aduersùs communis hostis insidias.
Andr. Cret. Andreas Cretensis homil. 1. in Dormitione Mariæ dicit: *Quanam de causa Sion fecisti mentionem, ô qui canis hymnum sacra præsentis lætitia? Sed non ab instituto est hoc alienum, si meminî sanctissima Sion: in ea enim peractum est hoc magnum Deiparæ mysterium: toto enim tempore incolatus in ea est versata. Et illic natura seruiens legibus, vita finem accepit. Hîc quoque latuit Principem tenebrarum, quomodo in partu ea effugit, quæ accidunt matribus.* Equidem non immeritò Sionis cantus, & lætitiam optabat Vates; quæ vt Mariam donauit hospitio, sic Principem tenebrarum delusit, ne quid mysterij Mariani prænosceret. Semper enim à Maria profecta lætitia inuenitur cum acerrimi hostis ruina.

2\. *Reg.* 6. Et Dauid, & omnis domus Israël ducebant Arcam testamenti Domini, in iubilo, & clangore buccinæ. Cúmque intrasset Arca Domini in ciuitatem Dauid, Michol, filia Saül, prospiciens per fenestram vidit Regem Dauid subsilientem, atque saltantem coram Domino: & despexit eum in corde suo. Et introduxerunt Arcam Domini, & imposuerunt eam in loco suo in medio tabernaculi, quod tetenderat ei Dauid; & obtulit Dauid, *&c.*

§. XVIII.

Præstantia Principis ex eo, quòd in re Dei se popularibus exequet.

EXpende illa: *Et Dauid, & omnis domus Israel ducebant Arcam*, &c. Non aliter Dauid, & aliter populares; sed sic Dauid se cæteris adiungebat in saltibus, cantibus, & iubilationibus, quasi vnus è popularibus esset. Quæ præstantia nunquam non in Dauide splenduit, vt in re Dei se à popularibus indistinctum vellet. Suprà, lib. 1. Reg.
1\. Reg. 17. cap. 17. vbi à pascendis ouibus ad singulare certamen cum Philisthæo descendit: *Tulit vnum lapidem, & funda iecit, & circunducens percussit Philisthæum*, &c. Vnde tanta præstantia animi, & valentia in pastore iuuene potuit esse?
Basil. Sel. Ait D. Basil. Sel. orat. 26. *Simul gratia lapidem iecit, & tactum spiritum simul adiuuit. Omnium pastor, spiritus miles erat, & cuncula vitæ ex Goliath fontibus Israel extractus est.* Expende illa: *Omnium pastor, spiritus miles erat.* Quippe in re Dei, spiritúsque diuini, non se pastorem, non ducem, sed gregarium militem agnoscebat. Quid præstantius in Principe, in Præsule? O quàm præstantibus facinoribus pollerent duces, qui in re Dei non se à gregariis militibus discernerent! ô quàm magno Pastorum Principi responderent pastores, qui inter agnos etiam numerarentur Dei!
1\. Reg. 3. Habes 1. Reg. 3. vt Samuel adductus est à parentibus in templum Domini, de quo ait Text. *Creuit autem Samuel, & Dominus erat cum eo, & non cecidit ex omnibus verbis eius in terra. Et cognouit vniuersus Israel à Dan vsque Bersabee, quòd fidelis Samuel Propheta esset Domini*, &c. Et vnde tantus Samuel? Ait D. Paulin. epist. 42. de naufragio Martiniani:

Samuel & iste creuit in templo Dei, Paulin.
Nunc agnus, & Pastor.

Equidem præstantissimus Vates, & Iudex populi, Samuel, cùm Pastor populi esset, in templo Dei agnum agebat, nec in minimo se ab infimis agniculis discernebat. Sic se Pastorem populi agnoscebat, vt in Dei rebus quasi vnus è popularibus, quasi vnus ex agnis esset, in nullo ab eis diuersus. Quod in Deipara laudabat D. Ildephons. serm. 1. de Mariæ Assumpt. fatus: *Ecce hodie exultatur* Ildeph.
Maria apud eum, quem genuit, vt permaneat sine fine gloriosa in cælis. Quæ cum Apostolis degens vixit; & quandiu simul fuêre, vnanimiter in oratione permansit. Licet Mater Summi Principis esset, & ab Apostolis Regina Ecclesiæ agnosceretur; tamen vbi ad orationem veniendum erat, sic se omnibus coæquabat, quasi à nullo esset discreta. Exod. 7. di-
cebat Dominus Moysi: *Ecce constitui te Deum Pharaonis.* Exod. 7.
Verum Exod. 4. dixerat: *Tu autem eris ei in his, quæ ad Deum pertinent.* Non dicit: Eris ei Deus. Et cur modò non dicitur, quòd erit Deus, quando suprà Deus Pharaonis vocabatur? Modò erat respectus ad populares in his, quæ ad Deum pertinent, in quibus nulla superioritas, nulla maioritas; sed omnimoda æqualitas debet ostendi. Vt dicat D. August. quæst. 17. in Exod. *Notandum, quòd cùm* Aug.
ad populum mitteretur Moyses, non ei dictum est, ecce dedi te Deum populo:: Pharaonis autem dicitur Deus datus Moyses, & Moysi Propheta Aaron; sed ad Pharaonem. Quippe boni Principes erga eos, qui Dei sunt, non maioritatem, sed æqualitatem exercent; erga immorigeros dignitatem exerunt.

§. XIX.

Sola ex omnibus creatis, Maria, apud Cælites est in suis.

DIcitur Arca Domini posita in loco suo verbis illis: *Introduxerunt Arcam Domini, & imposuerunt eam in loco suo*, &c. Cur dicitur Arca Domini posita in loco suo? An Arca acquisierat sibi aliquem possidendum locum? Ego illis verbis adumbrari crediderim præcellentiam quandam viuificæ Arcæ Mariæ Deiparæ, cuius solius est, apud Cælites requiescere in suis, nempe, in proprio Filio suo. Quò spectans Cantic. 8. aiebat: *Quæ est ista, quæ ascendit de deserto, deliciis affluens, innixa super dilectum* Cant. 8.
suum? Equidem, dum Maria transfertur de huiusmodi deserto ad cælum, ibi ostenditur innixa, non in extraneis, non super sedes ab alio effectas, & elaboratas; sed super Filium suum, quem ipsa genuerat, & generationis iure illum habebat suum. Ex quo ait Petrus Damian. serm. in Pet. Dam.
Assumpt. *Regem gloriæ generat, penetrat cælos cumulata diuitiis, & deliciis affluens ad regnum cœlos sempiternum suum. Innixa super dilectum suum: Super hunc innititur mater illa feliciter, & in aureo reclinatorio diuinæ maiestatis incumbens, inter Sponsi, imò & Filij sui brachia requiescit. O quanta dignitas, quàm specialis potentia!* Sanè inde Maria se super omnes electos attollit, quòd illi sedes habent in cælis, quas illis benignissimus artifex Deus fecit, & dedit; Maria autem requiescit in sede sua, quam ipsa effecit, nempe, in proprio Filio suo à se genito. Matth. 19. dicebat Iesus Matth. 19.
Apostolis: *Vos, qui reliquistis omnia, & secuti estis me, in regeneratione cùm sederit Filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos super duodecim sedes*, &c. Apostolis sedes designat, & Matri non designat sedem. An quia matri non est sedes? Absit: imò quia illa suam habet iure materno acquisitam in Filio præcipuam sedem. Quò aspiciens D. Ildephons. serm. 2. de Assumpt. ait: *Idcirco absque dubio beata Virgo pro tanta gratia, tantique honoris pri-* Ildeph.
uilegio materno hodie resedit sublimata in throno, quoniam etsi duodecim leguntur throni, in quibus duodecim Apostolorum sessorum est numerus; non desunt tamen ibidem quamplurimi alii, &c. Expende illa: *Priuilegio materno hodie resedit*, &c. Quippe Maria non thronum habet vitæ apostolicæ respondentem, quam ipsa exercuit; sed magis in illa attendendum fuit ius maternum, quod habuit in Filium, quem ipsa genuit, vt in eius brachiis, quasi in propria sede sua requiesceret, quo omnium Sanctorum gloriam excedit. Ad hæc dicebat D. Epiph. in Mariæ

Epiph. Assumpt. *Creditur, quòd Saluator omnium ipse, quantum datur intelligi, per se totus festiuus occurrit, & cum gaudio eam secum in throno collocauit.* Expende illa: *Secum in throno collocauit,* &c. Non à se distinctum thronum parauit Matri, ne illa videretur requiescere nisi in proprio Filio.

2.*Reg.* 6. Cúmque complesset offerens holocausta, & pacifica, benedixit populo in nomine Domini exercituum. Et partitus est vniuersæ multitudini Israël, tam viro, quàm mulieri, singulis collyridam panis vnam, *&c.*

§. XX.

Nihil Mariæ datur, quod hominibus non proficiat.

ARcæ Domini dedit Dauid locum in domo sua, & simul populo impertiit benedictionem, & epulas: dicit namque Textus: *Cúmque complesset offerens holocausta, & pacifica, benedixit populo:: Et partitus est vniuerse multitudini,* &c. Non equidem vni Arcæ dabat locum, & victimas; sed simul partiebatur cum populo epulas, & benedictiones. Ne Arca Domini aliquid ex Dauid acciperet, quod non esset populis vtile. In quo non obscurè exprimebatur gloria Mariæ, cuius propriissimum est, nihil accipere ex Deo, quod hominibus non communicet. Aiebat D.Ildephons. serm. 1. de Assumpt. in Arcæ fœderis translatione considerans ad cælos Assumptionem

Ildeph. Mariæ: *Ea omnia vmbra sunt futurorum: in Maria verò manifesta veritas, ante quam Christus Rex in'plitudo pertransiit de morte ad vitam, sicque Ecclesiam vnà cum Matre reduxit ad Superos, quoniam ipsa est Arca noui Testamenti, in qua Deus versatur.* Expende illud: *Ecclesiam vnà cum Matre reduxit ad Superos, quoniam ipsa est Arca.* Erat enim Maria vera Arca Dei: & ideò non transfertur ad cælum, quin secum transferat Ecclesiam, partiens semper cum hominibus bona sua. Et quando, quod datum est Mariæ, ab

Ioan.1. ea in homines non prosiliuit? Ioan. 1. *Verbum caro factum est, & habitauit in nobis.* Vt sese Deus carne vestiuit, non ampliùs distulit apparere, & esse cum hominibus. Et cur post acceptam carnem sic properat habitare nobiscum? Induerat carnem in visceribus Mariæ, à qua vt receptus fuit, etiam habuit, vt ad nos prosiliret.

Ildeph. Ait D. Ildephons. serm. 2. de Assumptione: *Ad quam ita mox ingressus Filius Dei, qui est virtus Dei, & sapientia Patris, sic repleuit, sicque possedit, vt in ea Verbum caro fieret, & habitaret totus Deus in nobis. Et ideò totus in nobis, quia totus in ea fuit.* Quia totus in Maria fuit, non potuit inde non esse totus in nobis, quando Maria nihil sibi nouit præsumere, quod non communicet homini. Huc trahenda sunt dicta 2.tom de Christo figurato, lib.3.c.1.part.1.§.5.

2.*Reg.*6. Reuersúsque est Dauid, vt benediceret domui suæ: & egressa Michol, filia Saül, in occursum Dauid, ait: Quàm gloriosus fuit hodie Rex Israël, discooperiens se ante ancillas seruorum suorum, & nudatus est, quasi si nudetur vnus de scurris.

§. XXI.

Regium est, cibos suis prouidere.

POst benedictionem ciborum popularibus dilargitam, venit Dauid, vt domesticis suis etiam similem benedictionem pararet. Fatur namque Textus: *Reuersus est Dauid, vt benediceret domui suæ,* &c. Vt exteris benedixit in cibo præstito, sic domesticis benedicere parabat. Nec miror: in hoc enim maximè Reges constituuntur, & distinguuntur à tyrannis, nimirum, quòd Reges suis cibos prouideant, & parent. Audiuit Pharao Genes. 41. famis septen-

Gen.41.

nium imminere Ægypto; cui vt occurreret, & frumenta pararet, Iosephum ad solium regni eleuauit, vt dicat Psalm. 104. *Constituit eum dominum domus suæ,* &c. Sic Ps.104.
Iosepho clauis & regni, & regiæ traditur. Et quando tanta dignitas datur Iosepho? Pulchrè rem attigit D. Isidor. Isid.
Pelus. lib. 4 epist. 78. sic ait: *Imperium Ioseph obtinebat in regia, quando, videlicet, Ægyptius tyrannus tyrannidem in regnum commutauit.* Ecce tibi Pharao simul Iosepho frumenti prouisori, & famis depulsori imperium in regia dabat, & tyrannidem in regnum commutabat; quasi in eo regnum ostenderetur in se constitutum, & à tyrannide distinctum, quòd subditis prouideat panem; quòd in eo valeant, qui subditorum curant saturitatem, & penurias abigunt, & eos, qui penorias faciunt. Et sanè populares non tam æstimant regnum ex alio, quàm ex propria saturitate. Vnde Ioan. 6. post saturata à Iesu quinque millia hominum dicebat: *Illi ergo homines cùm vidissent, quòd* Ioan.6.
Iesus fecerat signum, dicebant: Quia hic est verè Propheta, qui venturus est in mundum. Iesus verò cùm cognouisset, quia venturi essent, vt raperent eum, & facerent Regem, &c. Vna saturitas fecit homines venire in cognitionem regalissimi Prophetæ à Deo promissi, qui eos iuxta Michææ vaticinium feliciter regeret, ac duceret. Sic notat Euthym ibi: *Cùm autem impleti sunt, tunc hunc esse Prophetam dixerunt, qui ex Moysis promissione ab eis expectabatur.* Cog- Euthym.
nitus fuit Princeps à Deo promissus ea saturitate præstita subditis.

§. XXII.

Superbis animis in vno regnandi supercilio est pulchritudo, & gloria.

MIchol irrisit Dauidi coram Arca Domini saltanti, dicens: *Quàm gloriosus fuit hodie Rex Israël, discooperiens se ante ancillas, seruorum suorum: & nudatus est, quasi si nudetur vnus de scurris?* Irrisoriè dixit: *Quàm gloriosus fuit Rex,* &c. Quasi diceret; Nec gloriosus, nec decorus, nec honestus fuit Rex; nec Rex apparebat; sed mimus quidam, & scurra. Et vnde tam turpis Dauid apparuit Reginæ? Inde solùm, quia discooperuit se purpura: quia vestes regias exuit, & assumpsit communes, & priuatas. Superbis namque oculis totus decor, & gloria est in solo regnandi supercilio. De vero Rege, & Dauidis filio Iesu dicebat Isaias cap. 53. *Non est species ei, neque decor: & vidimus eum, & non erat aspectus, & desiderauimus eum. despectum, & nouissimum virorum, virum dolorum, & scientem* Isai.53.
infirmitatem: & quasi absconditus vultus eius, & despectus, vnde nec reputauimus eum. Mirabar, quòd sic Iesus meus despiceretur, & haberetur indecorus, & deformis. Qui fieri potuit, vt decor, & species, & forma sic abessent à Iesu? Nónne ipse est, de quo canit Psalm. 44 *Speciosus forma præ filiis hominum.*? Quomodo speciosus forma potuit sic deformari? Dicit Paulus 2 ad Philippens. *Cùm in* Philip.2.
forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo; sed semetipsum exinaniuit, formam serui accipiens, &c. Quod quidem regium erat, quoad nos exuit, & sub forma apparuit serui, quo solo sic apparuit oculis superbis, quasi nihil speciosum, nihil decorum haberet, sed prorsus despiciendus esset. Dicit D. Isidorus Pelusiota lib. 3. epistola 130. *Non habentem speciem, neque decorem, duplici de* Isid.
causa vocat: altera, quoniam herili forma occultata seruilem ostendit, &c. Vbi regalem stolam occultauit, siue exuit, & se sub seruili, & priuata veste ostendit, non potuit non indecorus, & despectus videri illorum oculis, qui totam speciem, & pulchritudinem ponunt in supercilio regnandi. Sapientiùs poneretur pulchritudo in puluere pro virtute suscepto. Isaias cap. 63. aiebat: *Iste formosus* Isai.63.
in stola sua, gradiens in multitudine fortitudinis suæ. Quæ de Iesu dicebantur, vbi de puluere passionis veniebat Vt dicat August serm 178 de temp. *Viderunt Cælites eundem speciosum vulneribus Christum.* Cui accinit D.Paulin. lib. 4. de Aug.
sancto Martino, vbi data tunica pauperi vili sub veste ad Sacrum accedit: ait enim:

Sit altare petens, & multò comptior Heros
Hoc habitu, qualis Rex post bella reuersus Paulin.
Occurrit madidus sudore, & puluere miles,
Pulchrior hoc tenuis, quò membris comptior horror:
Nam speciem virtutis opus præcedit.

T 3 Sic

Sic sapienti virtutis opus vel in nuditate, vel in foeditate facit pulchritudinem.

§. XXIII.

Humilitas, & abiectio à sola Cruce Domini praualet.

DE Michole vidente Dauidem ludentem ante Arcam dicitur suprà: *Despexit eum in corde suo* & modò, quòd illi nuditatem obiecerit dicens: *Quàm gloriosus fuit hodie Rex Israël, discooperiens se ante ancillas seruorum suorum: & nudatus est, quasi si nudetur vnus de scurris.* Sic nuditatem, & abiectionem marito obiiciebat Michol, quem propter eam despiciebat. Sed quis nudior, & abiectior Iesu, dum in Cruce apparuit? Et tamen Maria eum sic nudum, & discoopertum videns minimè contempsit, nec illi obiecit, quòd tantam abiectionem pateretur. Et cur Maria non queritur de Iesu filio, quòd tantam abiectionem, & nuditatem libens amplexus esset, quando Michol propterea de Dauid queritur? Ait Ioan. 19. *Stabant autem iuxta Crucem Iesu, Mater eius,* &c. Erat Michol in Regia; erat Maria iuxta Crucem: ne miremur, quòd quæ iuxta Crucem erat, nec abiectionem, nec nuditatem obiiciat summo Regi. Non enim ab aulis, sed à Cruce venit, quòd præualeat humilitas, & abiectio. Duos filios suos Ephraim, & Manassem adducens Ioseph patri suo, vt eis benediceret, posuit maiorem in dextera Patris, minorem in sinistra. Quid tunc? Ait Textus Genes. 48. *Qui extendens manum dexteram posuit super caput Ephraim minoris fratris; sinistram autem super caput Manasse, qui maior natu erat, commutans manus. Benedixitque Iacob filiis Ioseph.* Commutans itaque Iacob manus in benedictione hoc effecit, vt minor sub dextera, & maior sub sinistra benediceretur: minor placeret ad regnum, maior inter priuatos relinqueretur. Vnde hoc? In manuum commutatione Crux brachiis efformabatur, sub cuius signo illud euenit, quòd minor, & humilior plùs placeret. Ait D. Isidorus Pelusiota lib. 1. epist. 362. *Manuum cancellatio salutiferam Crucem adumbrabat, atque inferioris addictio nouum populum subindicabat, per huiusmodi habitum modò non edita voce clamans: Cùm Crux in benedictionem apparebit, inferior populus augebitur, & qui se humiliat, exaltabunt.* Sic de Cruce venit, quod humilitas, & abiectio non in despectum, sed in gloriam abeat.

Ioan. 19. — Gen. 48. — Isid.

§. XXIV.

Non inspicienda, quæ ad dedecus; sed, quæ ad gloriam faciunt.

DEspexit Michol Dauidem, & illi obiecit nuditatem, aiens: *Quàm gloriosus Rex Israël discooperiens se ante ancillas seruorum suorum,* &c. Et quidem Dauid ante Arcam Domini exuit purpuram; Michol autem non attendit ad nuditatem Dauidis ante Arcam Domini, sed ad nuditatem ante populares. In quo maximè errauit, vt quæ attenderet ad ea, vnde aliquid posset esse indecorum, non meminit ea, quæ Dauidi pariebant gloriam maximam. Quàm aliter nobilis Regina Maria in Filio suo se habuit? De illa fatur Ioan. 19. *Stabant autem iuxta Crucem Iesu, mater eius,* &c. Et mirabar, quòd prudens foemina non magis erubesceret apparere Crucifixi Mater. Cur, bona, non erubescit Filij nuditatem, & abiectionem in Cruce? Cur non amas deliquescere in morte Filij adeò infami? Cur stas coram despecto ab omnibus defuncto? Ait D. Ildeph. serm. 5. de Assumpt. Mariæ: *Piis oculis spectabat non Filij mortem, sed mundi salutem.* Duo erant in Iesu crucifixo spectabilia; in altero abiectio, & despectus, & infamis mors spectabatur; in altero mundi salus, & Dei gloria ostendebatur. Bona autem Maria non ad id, quod erat indecorum, & mortis vmbra obscuratum attendebat, sed ad salutem mundi, & gloriosas operationes, quæ ibi agebantur. Quid gloriosius? Quid sanctius? Sanè non inspicienda, quæ dedecus; sed quæ gloriam pariunt. Hinc Iesus meus informabat mulieres lugentes in eius passione, Luc. 23. *Filiæ Ierusalem, nolite flere super me, sed super vos ipsas flete, & super filios vestros.* Et cur, Domine, super te patientem non fleant? Erat tunc in Iesu aliquid fletu dignum; sed & erat aliud summis prosequendum gaudiis. Erat passio carnis; sed erat triumphus virtutis, & mundi salus. Vbi autem est tantùm, quod laudes; non attendendum id solùm, quod lugeas: ideò meritò instruuntur hæ foeminæ, ne solùm attendant ad lugenda in eo, qui habet tanta, quæ ad lætitiam, & gloriam faciant. Ad hæc dicebat D. Leo serm. 10. de Pass. *Nolite flere pro mundi redemptione morientem.* Vbi tanta apparet mundi salus, oculos ad lugenda non conuertatis. Hinc Actor. 7. eleuans oculos Stephanus clamabat: *Video cælos apertos, & Iesum stantem à dextris virtutis Dei.* Erant equidem in Iesu plagæ in pedibus, & manibus: Stephanus autem non plagatum aspicit, sed stantem à dextris virtutis Dei. Pro quo ait D. August. hom. 6. ibi: *Moyses, quando velamentum posuit in faciem suam, nolebat videre criminosam faciem vestram: Stephanum autem, reuelata facie sua, speculabatur in cælum gloriam Dei Filij, ideò videbant vultum eius Iudæi, tanquàm vultum Angeli Dei.* Moyses, & Stephanus fulgurarunt facie: Moyses cùm facie splendet, operit oculos velamento, ne crimina suorum videat. Stephanus autem in Iesu nihil non gloriosum spectat; inde meritò vultus eius creditur vultus Angeli videntis Deum: qui enim ad Deum oculos intendit, nihil non gloriosum in proximo scit videre. E contra Luc. 2. *Murmurabant Pharisæi, & Scribæ dicentes: Quia hic recipit peccatores, & manducat cum illis.* In Iesu condescensu non virtutem vident. Quid inde? Ait Chrysol. serm. 56. *Pharisæus prandium dominicum putat non virtutis, sed ventris. Non spiritus, sed carnis. Sic videt, qui Deum non videt.* Expende illa: *Sic videt, qui Deum non videt.* qui enim Deum præ oculis non habet, nihil bonum scit videre in proximo: at qui Deum spectat, nihil malum scit spectare in fratre.

Ioan. 19. — Ildeph. — Luc. 23. — Leo. — Act. 7. — Aug. — Luc. 2. — Chrysol.

2. *Reg.* 6. Dixítque Dauid ad Michol: Ante Dominum, qui elegit me, potiùs quàm patrem tuum, & quàm omnem domum eius; & præcepit mihi, vt essem dux super populum Domini in Israël; & ludam, & vilior fiam plusquàm factus sum; & ero humilis in oculis meis: & cum ancillis, de quibus loquuta es, gloriosior apparebo. Igitur Michol, filiæ Saül, non est natus filius, *&c.*

§. XXV.

Maiora beneficia à Deo in nos profecta maiorem in nobis humilitatem exposcunt.

EXhibitæ à se humilitatis rationem Dauid reddens Micholi aiebat: *Ante Dominum, qui elegit me, potiùs quàm patrem tuum, & quàm omnem domum eius; & præcepit mihi, vt essem dux super populum Domini in Israël; & ludam, & vilior fiam, plusquàm factus sum: & ero humilis,* &c. Et planè de acceptis à Deo beneficiis hanc debemus exhibere mentem, qua humiliemur coram eo, & repræsentemur illi in eadem nuditate, quam ex nobis habemus: ad hoc enim impellimur per beneficia à Deo accepta. Ioann. 13. agit de Iesu: *Sciens, quia omnia dedit ei Pater in manus; & quia à Deo exiuit, & ad Deum vadit, surgit à cœna:: cœpit lauare pedes discipulorum,* &c. Sciebat bonus Iesus, se præ omnibus aliis ditatum à Patre esse, manúsque omnium bonorum habere plenas. Et quò extendit manus illas diuinas bonis plenas? An vt instar Adami scientiæ boni, & mali fructum fastuosus decerperet? Absit: sed ad vilium discipulorum lauandos pedes. Quod notabat D. August. tract. 55. in Ioan. fatur: *Cùm ergo illi omnia Pater dedisset in manus, ille discipulorum non manus, sed pedes lauit.* De acceptis omnibus bonis à Patre Deo hoc habuit Iesus, vt in humillima quæque grauitate se nec sistit, donec se infimo loco statuat. Notum est illud Abrahami ingens incrementum, quando in paruo tugurio Deum conuiuam habuit, à quo mille promissiones acce-

Ioan. 13. — August.

pit;

sit; insuper & longum colloquium de liberandis Sodomis cum Deo traxit. Interea post multa hinc inde agitarata ait Abrahamus Gen. 18. *Quia semel cœpi, loquar ad Dominum* Genes. 18. *meum, cùm sim puluis, & cinis.* Nunquam antè Abrahamus se puluerem, & cinerem nominauit; nec quando Deo hospitium offerebat, dixit se puluerem; sed tantùm aiebat: *Ne transeas seruum tuum; sed afferam pauxillum aquæ, & lauentur pedes vestri.* Officium offert, sed non memorat naturæ suæ indignitatem, vilitatem. Et cur hospitium offerens non meminit se esse puluerem, quod post tot, tantáque cum Deo acta memorat? Nondum tunc admissus fuerat ad tanta, nondum diuinum colloquium participarat: vbi autem eò peruenit, vt præ aliis Deo, eiusque bonis, & colloquiis frueretur, statim sese in infimo loco statuit. Ait D. Isidor. Pelus. lib. 3. epist. 188. *Abraham di-* Ibid. *uino colloquio fruens terram sese, ac cinerem appellabat.* Sic bonus vbi diuinis bonis præ aliis fruitur, in humillima, & vilissima grauitat.

§. XXVI.

Tunc gloriosior es, cùm scias etiam infimis, te propter Deum æquare.

ILla verissima Dauidis sententia: *Et cum ancillis, de quibus locuta es, gloriosior apparebo.* quasi in eo gloriosior præcellentissimus quisque appareat, quòd se propter Deum nouerit vel infimis ancillulis exæquare. Commendans nobis Ioannes & humilitatem, & præcellentiam Iesu Domini, ait c. 13. *Cœpit lauare pedes discipulorum::: Postquàm* Ioan. 13. *ergo lauit pedes eorum, accepit vestimenta sua. Et cum recubuisset iterum,* &c. Duo fecit Dominus humilitatis facinora, & pedes lauit vilium piscatorum, & cum illis recubuit. Verum maius, & gloriosius Iesu humilitatis opus, an quòd lauit pedes illorum, an quod cum illis recubuit? Crediderim hoc ad extollendam eius maiestatem sublimius fuisse: magnum enim est, quòd vili, & pauperi præstantissimus quis aliquod obsequium præstet: at, quod ad familiarem societatem, æqualémque conuictum eos assumat, id longè est maius, & sublimius, vt quod maioris gloriæ, & maiestatis sit manifestatiuum. Quò spectans D. Ambr. lib. 1. de Spiritu sancto in procœmio ait: *Quanta* Ambros. *ista maiestas est? Quasi minister pedes famulorum tuorum lauas: quasi Deus rorem mittis à cælo. Nec solùm pedes lauas; sed etiam, vt tecum recumbamus, inuitas.* Vide, vnde sanctus Doctor extollat maiestatem Iesu, nimirum, quòd cùm Deus sic producens pluuias, non solùm seruile opus assumat lauando pedes pauperum; sed etiam eos in consortium, & socialem familiaritatem assumat, cum illis discumbens quasi vnus ex illis. Huius facinoris gloriam, & maiestatem quis valeat exprimere? Et sanè in ministrando pauperibus, eorúmque pedibus lauandis multi inueniuntur Principes imitatores Iesu: at in admittendis infimis ad sociale consortium, ad æqualem conuictum, aut nullus est, aut rarus, qui eò maiestatis perueniat. De quo pergit D. Ambr. vbi suprà: *Lauare voluit quidem & Abraham pedes,* Ambr. *sed hospitalitatis affectu. Volebat & Gedeon lauare pedes Angelo Domini, qui apparuit sibi; sed volebat vnus: volebat quasi is, qui deferret obsequium, non qui donaret consortium. Hoc mysterium magnum est.* Fortè Ambrosius in Gedeone memoriæ lapsum incurrit, quando in Vulgata non inuenitur, vbi tale obsequium Angelo præstiterit. Aut forsan incurrit Ambrosius in aliqua Biblia, quæ illud haberent. Quidquid illud sit, parui est momenti: illud non parum habet momenti, quod notat Sanctus, nimirum, quòd nec Abraham, nec aliquis alius, qui obsequium pauperibus etiam seruile præstabant, illos in consortium, & socialem familiaritatem traherent. Hæc solius fuit gloria, & maiestas Iesu, & mysterium diuinissimæ illius œconomiæ; in qua magni gloriosè, & sociantur, & exæquantur infimis.

CAPVT XXI.

Dauid templum ædificare cogitat.

Textus Historia.

NVLLVS iam obstrepebat bellorum motus ab hoste vicino: & Dauid meditabatur secum in domo sua, vt ipse cedrinas habitabat domus; Dei autem Arca sub tabernaculo erat pellibus strato. Quod Nathano Prophetæ communicat, & de eius consilio animum templo ædificando applicat. Dominus autem eadem nocte ipsi Prophetæ reuelat, quid à Dauide vellet sibi præstari. Quando enim ex decusso Ægyptiorum iugo, & primo in desertum ingressu, vsque modò à nemine sibi domum construi petierat, nec etiam illam requirebat de Dauidis manu. Illud tamen certum, quòd vt Dauidem à pascuis ouium ad regni creauerat moderamen; sic deinde in illum beneficia collaturus erat non pauca, & firmissimam additurus quietem, qua domus Dauid conspicua foret in toto Orbe terrarum: ac tandem, cùm fatis concesserit, eadem in posteris continuata fluent beneficia, quorum vnus magnificum Deo templum ædificabit, quo Dauidicum regnum æternabitur. Hæc vbi Rex audiuit, pro tam prolixa Dei liberalitate gratias egit, & beneficia, tam sibi, quàm populo exhibita amplificat; & tandem orat, vt promissionis fides, & euentus appareat.

PARS MORALIS circa Textus Literam.

VT Dauid locum domi suæ dedit Arcæ, statim cœpit de templo ædificando cogitare: sic boni à primis virtutum gressibus nituntur ad maxima euolare.

2. *Reg.* 7. Factum est, cùm sedisset Rex in domo sua, & Dominus dedisset ei requiem vndique ab vniuersis inimicis suis, dixit ad Nathan Prophetam: Vidésne, quòd ego habitem in domo cedrina, & Arca Dei posita sit in medio pellium? Dixítque Nathan ad Regem: Omne, quod est in corde tuo, vade, fac: quia Dominus tecum est.

§. I.

Vbi Iesus adest, omnia apparent pretiosa, & cælestia.

DOlet Dauid, se in cedris habitare, cùm Dei Arca habitaret in pellibus: sic enim ait Text. *Dixit ad Nathan Prophetam: Vidésne, quòd ego habitem in domo cedrina, & Arca Dei posita sit in medio pellium?* Vtinam non Arca; sed ipse, qui per Arcam figurabatur Iesus, poneretur: & fallar, nisi vel vilissimæ pelles in pretiosa quæque, & cælestia transmorarentur: vbicunque enim meus Iesus est, ibi & splendidissimum apparet cælum esse. Matthæus 2. ait: *Ecce stella, quam viderant in Oriente antecedebat eos, vsque dum veniens staret suprà, vbi erat puer.* Mirabar, Matth. 2. tale dici potuisse de stella; stellarum enim locus est cælum, pueri autem locus tunc stabulum erat, & præsepe. Et cur stella sic pueri loco videbatur hærere, quasi in eodem stabulo cum illo esset? Cur non magis aliunde de cælo splendescere? Ait sapientes D. Epiphan. orat. de laudibus Mariæ: *Apparet stella Magis, donec veniisset supra in-* Epiph. *fantem*

fuatem in stabulo, vel potius in cælo: vbi enim Christus, ibi & cælum: nam stabulum visum est esse cælum in terra. Non multùm attendas, an stabulum sit, an præsepe; sed illud nota, si Christus ibi sit: si enim Christus adest, vel stabulum fit cælum, in quo gaudeant commorari stellæ. Vna Christi Domini præsentia omnia transmutat in fulgentissimum cælum. Dixerat aliquando Dominus Petro suo Matth. 16. *Tibi dabo claues regni cælorum.* sed & dilecto

Matth. 16 discipulo dixit, cùm esset in Cruce Ioan. 19 *Ecce mater tua.* Alteri claues cæli, alteri Mariæ commisit custodiam. Vtrius maior dignitas? An quæ cælum, an qui Mariam custodiebat? Io vtrisque eadem magis creditur: quando enim in Maria Christus fuit, tam facta est cælum, vt Ioannes similia Petro videretur in custodiendo cælo Ait Petrus Da-

Damian. mian. ser. 1. de Ioan. Euang. *Excellentium meritorum dignitas in duobus tali Senatoribus videtur æquari. Dixit Dominus Petro: Tibi dabo claues regni cælorum. Nunquid & Beata Maria cælum non fuit, in cuius vtero virginali nouem mensibus tota Diuinitatis plenitudo permansit? In angusta quæ aluo conclusum Iesum, totius Orbis iura regebat immensum. Non ergo præsumptiuè cælum dicitur beata Maria, atque ideò B. Ioannem Dominus quodammodo tali clauicularium esse constituit.* &c. Quando Iesus in Maria fuit, statim cælum facta fuit Maria, & eius custos Ioannes inde in cæli custodia par Petro creditur fuisse.

§. II.

Turpe est, non dare spiritualibus, quod das terrenis.

Erubuit Dauid cedros ædificandæ domui suæ dedisse, cùm Arcæ Domini pelles viles datæ sint. Ideò dicebat: *Quòd ego habitem in domo cedrina, & Arca Dei posita sit in medio pellium?* Erat planè viro prudenti erubescendum, quòd plus operis, & pretij rapterent humana, quàm diuina: qui enim non desipit, non minùs tribuit spiritua-

Matth. 2. libus, quàm terrenis. Matth. 2. monebatur Ioseph ab Angelo, vt cum puero Iesu fugeret Herodis iram: dicit enim: *Accipe puerum, & Mariam, matrem eius, & fuge in Ægyptum* Ille ipse Iesus, qui venerat pro nobis moriturus, cùm infans ad mortem quæreretur, fugam arripuit. Et quando factus vir, ipse erat mortem oppetiturus, cur infans eam fugit? Pulchram, in rem præsentem, rationem attingit D. Chrysol. ser. 151. fatus: *Alia est causa quòd fugit Christus,*

Chrysol. *quòd infans tempus sua distulit passionis. quòd Crucem supra tricesimum annum vitæ corporalis ascendit: vt qui ad vitam perfectum hominem fecerat, perfectum repararet in vitam, & qualem terris dederat, talem redderet cælo.* Expende illa: *Et qualem terris dederat, talem redderet cælo.* quippe cùm de introducendo homine in terram ageret Deus, eum hominem finxit, qui perfectus esset iam vir; instar illius, qui trigesimum annum attingit. Ex quo fieri debuit, vt & qui in Christo homo erat introducendus in cælum, similiter vir perfectus esset. Ne qui terræ dabatur, perfectiorem ætatem haberet, quàm qui dabatur cælestibus & diuinis. Amat enim Deus, quòd demus spiritualibus, & æternis, quidquid splendidum & pretiosum damus terrenis.

Luc. 2. Hinc Luc. 2. describens Domini ortum, incipit: *Exiit edictum à Cæsare Augusto, vt describeretur vniuersus Orbis. Hæc descriptio prima facta est à præside Syriæ Cyrino.* Sic Imperatorum, Præsidúmve nomina præfigunt narrationi ortus Dominici. Et quid hæc Imperatorum nomina ad ortum Christi? Solenne erat mundiales emptiones, & venditiones nominibus Præsidum præfixis nobilitari, ex quo voluit Dominus, ne quid honoris, & speciositatis exhibitæ mundialibus emptionibus, deficeret redemptioni Orbis spirituali, quam exercebat Dominus Iesus recèns

Ambros. natus. Vt dicat D. Ambros. ibi: *Præside, inquit, Cyrino facta est hæc prima professio, vt quasi Consulem quendam gratiæ huic libro Euangelista adscripsisse videatur. Nam, si Consules adscribuntur in tabulis emptionis, quantò magis redemptionis omnium debuit tempus? Habes ergo omnia, quæ in contractibus esse consueuerunt.* Meritò Euangelista cauit, ne diuinis, & spiritualibus deficeret, quidquid honoris, & speciositatis mundialibus rescriptis tribuebatur: erubescendum enim esset negare diuinis, quod terrenis datur. Hinc latro ille,

Luc. 23. Luc. 23. *Domine, memento mei, dum veneris in regnum tuum,* &c. Quem sic affatur D. Athan. serm. contra omnes Hæreses: *O beatum latronem! rapuisti in mundo latrocinando, rapuisti item regnum cælorum ista confessione.* Vt in mundo, sic in cælo ex raptu viuebat. Habacuc 2. *Lapis de pariete clamabit.* Habacuc 2.

Septuaginta legunt: *Scarabeus de ligno loquetur.* Et per scarabeum intelligit D. Athanasius latronem beatum. Sed, quid ad latronem hunc scarabeus? Dicit eleganter ille: *Nosti scarabeum immundum circa immunda negotiosum* Athanas.

esse, ita quoque hic latro negotiosus fuit in latrocinando; in cruce tamen confitetur. Negotiosus fuerat latro circa immunda vt scarabeus, ne furandi occasionem amitteret; sed totum illud negotium ad diuina conuertit, ne etiam prætermitteret occasionem cælum rapiendi. Huc trahe dicta tom. 5. de Christ. ing lib. 9. cap. 8. §. 5 a.

2. *Reg.* 7. Factum est autem in illa nocte: & ecce sermo Domini ad Nathan, dicens: Vade: & loquere ad seruum meum Dauid: Hæc dicit Dominus: Nunquid tu ædificabis mihi domum ad habitandum? Neque enim habitaui in domo, ex die illa, qua eduxi filios Israel de terra Ægypti, vsque in diem hanc: sed ambulabam in tabernaculo, & in tentorio, *&c.*

§. III.

Non sic gaudet Deus in manufactis templis habitare, vt in hominum animis.

Negat Dominus Dauidi, seruo suo, ædificationem templi, ea ratione, quòd ex quo populum cœpit habere, sic inter illos vixerit, vt templum non requisierit: dicit nanque: *Nunquid tu ædificabis mihi domum ad habitandum? Neque enim habitaui in domo ex die illa,* &c. Qui populum sibi facere curauit, illúmque ab Ægypto eduxit, & apud quem tandiu vixit, non curauit templum habere manufactum, nec ab vllo petiit domum sibi ædificari. Nec miror: habens enim Deus Moysi, & Iosue animos, & Dauidis cor iuxta suum cor factum; non requirebat templum aliud manufactum, imò nec illud sine illo æstimabat: non enim sic gaudet Deus in manufactis templis habitare, vt in hominum fidelium animis. Vnde D. Petrus 1.

epistol. cap. 2. ad fideles clamabat: *Et ipsi tanquàm lapides viui, superædificamini, domus spirituales, sacerdotium sanctum,* &c. Et sanè nobile Ecclesiæ fundamentum, cuius erat Christianam religionem in toto orbe terrarum fundare; non clamat, nec petit à fidelibus, vt templa materialia ædificent; sed magis satagit, vt eorum in animis fiant domus spirituales Deo. Et cur nec verbum de templis materialibus ædificandis facit? Sciebat bonus, non tam templa materialia, quàm spiritualia conducere ad habitationem Dei inter homines fundandam; & hæc potiùs procuranda esse, quam illa. Ex quo dicebat D. Isidor. Pelus. lib. 2 epist. 1. Petr. 2.

546. *Apostolorum tempore, cùm Ecclesia & spiritualibus gratiis abundaret, & vitæ splendore afflueret, nulla templa erant: Ego verò, si mihi optio daretur, temporibus illis esse mallem, in quibus templa quidem non perinde ornata erant; Ecclesia autem diuinis, ac cælestibus gratiis vndique cincta, & redimita erat, quàm his nostris, in quibus templa quidem omnis generis marmoribus cohonestata sunt, Ecclesia autem spiritualibus illis gratiis nuda, & vacua.* Apostoli, Christianæ religionis Fundatores, anxiè curantes, vt spiritualis Ecclesia viuis ex lapidibus fundaretur, multis virtutibus, & cælestibus gratiis splendens; non adeò anxiè curabant de templis materialibus erigendis: semper enim apud sapientes viros ea præcipua cura fuit, vt spiritualis Ecclesia augeretur, vtpote in qua, & firmiùs, & gratiùs noscitur Deum habitare: dum enim Deus in hominum cordibus spirituales habeat ædes, non solet multùm requirere alia pretiosæ materiæ templa. Dicitur Genes. 18. *Apparuit autem Abrahæ Dominus in conualle Mambre sedenti in ostio tabernaculi* Quippe Abraham iuxta annosam quercum fecerat sibi tuguriolum quoddam, in quo habitaret, & in cuius ostio sedebat, vbi illi Deus apparet, non detrectans in angusto & vili tuguriolo esse. Sed non miror, quòd Deus inibi habitare non detrectet: illud magis mirandum, quòd Abraham videns Dominum, quem adorandum censet, & de facto adorat, vt notat Paulus ad Isidor. Genes. 18.

Hebræos

Hebræos 12. dicens: *Vnum adorauit*, nihilominùs illum tantum Dominum non refugit ad vile suum tuguriolum adducere. Cur, bone, non magis refugis, vt tantus Dominus in tam vili casula hospitetur? Ait D. August. ser. 68. de Temp. (August.) *Ingreditur lucum arboris Abraham, sub qua construitur qualecunque suffugium; angustum quidem hominis, sed sufficiens mole sibi. Dignum tamen Deo palatium fides deuota pingebat.* Vbi Deus habet in humano pectore palatium a fide, cæterisque virtutibus effectum, non adeò alios requirere solet, nec tam magni æstimat externum pretiosis materiis confectum. Quisquis ergo Deo gratius templum offerre curas, illud priùs satage, vt in te, & in animo tuo, illi pares spiritualem ædem: hac enim priùs ædificata & materialis postea placebit. Zacharias c. 6. dicebat: *Sumes aurum, & argentum, & facies coronas, & pones in capite Iesu, filij Iosedech, Sacerdotis magni, & loqueris ad eum dicens: Ecce vir oriens nomen eius, & subter eum orietur, & ædificabit templum Domino. Et ipse extruet templum Domino.* (Zach. 6.) Expende illa: *Ædificabit templum Domino. Et ipse extruet templum Domino.* Templum, & templum dicit ædificandum a Iesu; sed ab illo vnum solum templum Ierosolymis reædificatum est. Et quando vnum solum ædificauit, cur bis dicebatur ædificaturus templum, & extructurus templum? Planè, vbi ad constructionem parabatur externi templi, hoc in primis curauit, vt in animo suo, & in pectore suo priùs strueret spirituale templum, quod habens Deus, de illo æstimat externum. Quò spectans Sidon. Apollin. lib. 7. epist. 16. monebat:

(Sid. Apoll.)

Ædificas hic ipso Deo venerabile templum,
Ipse Dei templum pectore factus priùs.

Hæc præcipua debet esse cura fidelium, vt Deo in corde suo faciant ornatum virtutibus templum, præ quo Deus aliud non requiret, & de quo solo æstimabit externum. (Matth. 13.) Hinc Matth. 13. dicebat de magnifico Salomonis templo *Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta.* Et cur tantum templum despicitur, & contemnitur à Domino? Ait (Zeno.) D. Zeno Veronens. serm. de spirituali ædificat. domus Dei: *Reprobat ergo tam immensum, tam insigne, tam opulens templum: quia in eo verum non erat templum: etenim hominum conciliabulum est contextio ista parietum; fidelis autem, Dei templum, dicente Apostolo: Vos estis templum Dei, & Spiritus Dei habitat in vobis. Et verum est: nam, sicut idolis infensato similia templa construunt; ita viuenti Deo viua templa sunt necessaria.* Sic semper de templo cordis accipit, vnde placeat externum, vt si illud deficiat, & hoc despiciat Deus.

§. IV.

Virtuosi muneris progressus nullo prætextu interrumpendus, sed vsque in finem deducendus.

ET arcetur Dauid à templo ædificando, & instruitur, quid faciat, Dei exemplo. Quò spectant illa verba: *Nunquid tu ædificabis mihi domum, ad habitandum?* Quasi dicat: Tu qui electus es, vt dimices pro populo, vt hostes funditùs debelles, ad alia non debes te diuertere exemplo mei, qui *non habitaui in domo ex die illa, qua eduxi filios Israel de terra Ægypti: sed ambulabam in tabernaculo, & tentorio.* Ex quo enim Deus defensionem populi assumpsit, vt illum ab hostibus protegeret, non ad aliud spectauit; nec cogitauit de postulando templo, sed vnum illud agebat, vt hostes arceret, habitans in tentoriis & in ipsa arena. Quo exemplo instruitur Dauid, ne de alia re cogitet, licèt sanctissima videatur, nisi de adimplendo munere, quod sumpserat ea Deo in debellandis funditùs hostibus, & perimendis. Etsi enim sopiti hostes tunc viderentur; attamen adhuc, vt fatetur Salomon 3. Reg. 5. imminebant bella per circuitum. Et quando Dauid Bellatorem agebat propter Deum nō tantam laudem acquireret, si vel ad templi ædificium diuerteret, quantam in munere accepto perseuerans, vsque quòd gloriosum finem imponeret bellis. Ad hæc pulchrè aiebat D. Zeno ser. (Zeno.) de patient. *Neque tantam in multiplicandis virtutibus laudem ponis, quantam in finiendis.* Non equidem tanta est laus illius, qui modò hanc, modò illam, modò alias virtutes assumit; quanta est laus illius, qui vel ab vna semel assumpta nunquam destitit, donec illi imponat finem perfectum. Crede mihi: ille homo maximam laudem apud Deum, & hominem meretur, qui non tam in multiplicandis virtutibus insistit, quàm in semel assumptis ad finem deducendis, donec victoria potiatur perfecta. Vnde (Matth. 27.) Matth. 27. clamabant Iudæi: *Si Rex Israel est, descendat nunc de Cruce, & credimus ei.* Quæ voces minimè mouerunt Iesum meum, vt descenderet; sed magis in Cruce perstitit. Et quando venerat saluum facere Israel, cur non descendit de Cruce, vbi audiuit ob hoc conuertendos esse Iudæos? Nónne pietatis esset opus, si vt illos conuerteret, à Cruce descenderet? Sed nobilis Imperator nullo prætextu potuit ab arena dimoueri, donec hostes humani generis, quos debellare venerat, prorsus prosterneret. Vt dicat Paschasius lib. 12. in Matth. (Paschal.) *Hoc fecit Iesus, ad quod venerat: Et fortius aduersariorum insidias, permanet in patibulo, vt omnes Tartareas vinceret legiones, victorque remaneret ab Inferis.* Venerat equidem Iesus, non ad multiplicia miracula peragenda, sed ad detriomphandas aereas potestates: nec vllo prætextu potuit ab hoc munere dimoueri, donec rei finem imponeret perfectum. Habes etiam 1. Reg. 24. vt Saul ingressus in speluncam incidit in manus Dauidis: quem si Dauid occidisset, maximis se, & suos liberaret ærumnis. (1. Reg. 24.) Sed ait Dauid: *Propitius sit mihi Dominus, vt non mittam manum meam in Christum Domini.* Sanè multa impellebant Dauidem ad Saulis mortem; & propria commoditas; & voces suorum testantium sic impleri Dei promissum. Cur ergo Dauid magis elegit parcere? Ait D. Zeno in Psal. 129. *Regem à Deo sibi in manus traditum maluit timere, quàm occidere: munere grauius effectus, Deo Dei munus retinendo placiturus.* (Zeno.) Expende hæc: *Deo Dei munus retinendo placiturus*, nempe, ex Deo acceperat munus defendendi Saülem, & Israelem ab hostibus, & ruinis; nec vllo prætextu commoditatis, aut virtutis desistere voluit; sed magis perseuerare in accepto munere vsque in finem. Huc trahe dict. 5. tomo de Christo fig. lib. 9. cap. 5. § 3.

§. V.

Non ex parte, sed ex integro muneri instabis virtutis.

ADhuc ponderanda illa sunt, nimirum: *Nunquid tu ædificabis mihi domum*, &c. Tu, inquam, qui ad bella electus es, de ædificanda domo mihi tractas? Absit hoc à tanto Duce, cuius est sese totum ex integro tradere militiæ. Ex cap. enim 20 Deuter. cautum manebat, ne domus ædificatio iungatur cum militia. Dicit enim Textus: *Quis est homo, qui ædificauit domum, & non dedicauit eam? Vadat, & reuertatur in domum suam, ne fortè*, &c. (Deuter. 20.) Hæc erat lex militiæ à Ducibus promulganda tempore belli; ne admitteretur in exercitu miles, qui domui ædificandæ incumbit. Et meritò non creditur militiæ aptus, qui in curas ædificandi apparet diuisus: nunquam enim militari muneri dabit operam ex integro; & sic in bello deficiet. Crede mihi, ruinæ causa inde oritur, quòd in plura diuidimur, & nullo muneri demus operam ex integro. Adamus, dum solus erat, vni Deo vacabat: sed illi costa eripitur, ex qua Eua fit, quo sic diuisus fuit, vt minimè cum Deo permanserit, dicente Apostolo 1. Corinth. 7. *Qui autem cum vxore est, sollicitus est, quæ sunt mundi; quomodo placeat vxori: & diuisus est.* (1. Cor. 7.) Et cur non ruat, qui sic diuiditur? Cælestis Adamus lancea in Cruce punctus emisit aquam, & sanguinem: ait enim Ioannes cap. 19. *Continuò exiuit sanguis, & aqua.* ex quibus noua sponsa, nempe, Ecclesia, illi fit, quæ per illum de aereis potestatibus triumphat. Et cur cum Christi sponsa, orta de eius latere, triumphus est; cum Adami autem sponsa perditio? Cùm fit Adamo sponsa, ipse Adamus diuiditur, dans sui partem, nempe, costam, sponsæ; & sic diuisus non seruit Deo ex integro, quo abiit in ruinam: cùm autem fit sponsa Christo, non diuiditur Christus; nec costa, nec pars alia essentialis corpori eripitur; ideò vbi non intercessit diuisio, surrexit triumphus. D. Zeno serm. de Circ. ait: *Domino feliciter soporato, similiter de eius latere, ictu lanceæ, non costa diuellitur, sed per aquam, & sanguinem, quod est Baptismus, atque martyrium, spiritualis corporis spiritualis fœmina effunditur, vt legitimè Adam per Christum, Eua per Ecclesiam renouaretur.* (Zeno.) Expende illa: *Non costa diuellitur*, &c. Non equidem nouus, & cælestis Adamus diuiditur ad sponsam; nec illa rapuit sponsi partem, & sic humana salus per illos perficitur. Ille namque in omnibus triumphat, qui non ex parte, sed ex

integro

integro corde illo procurat. Quò trahenda sunt dicta supra, tom. 3 de Christo fig. lib. 6. cap. 4. §. 11.

2. *Reg.* 7. Hæc dicit Dominus Deus exercituum: Ego tuli te de pascuis, sequentem greges, vt esses Dux super populum meum Israël: & fui tecum in omnibus vbicunque ambulasti: & interfeci omnes inimicos tuos à facie tua: fecique tibi nomen grande, iuxta nomen magnorum, qui sunt in terra. Et ponam locum populo meo Israël, & plantabo eum, & habitabit sub eo, *&c.*

§. VI.

Potestatis, & splendoris minùs semper ostendere debes, quàm habeas.

QVis nesciat, Dauidem electum fuisse à Deo in Regem Israel? Planè vel ipse eius æmulus Saul dicebat 1. Reg. 24. *Scio, quia certissimè regnaturus es.* &c. Verùm Dominus in præsenti non regnum sed ducatum Dauidis memorat aiens: *Ego te tuli de pascuis sequentem gregem, vt esses dux populi mei.* Et quando ad regnum eleuatus Dauid est per Deum, cur non dixit: Vt esses Rex, sed maluit dicere: Vt esses Dux populi mei? Equidem à Deo in regnum eleuabatur, sed requirebatur, nec Regem ageret, sed Ducem, ne totum ostenderet in modo se habendi, quod esset; sed, licèt summam potestatem haberet, minorem ostenderet: nunquam enim non magnæ virtutis est, quòd minus potestatis, & splendoris, quam habeas, de facto ostendas. Act. 7. affirmat de Stephano D. Lucas: *Cum esset plenus Spiritu Sancto.* &c. quibus in se dicitur Spiritus Sancti plenitudinem habere. (*Actor. 7.*) Sed, cùm esset in concilio Iudæorum ait Actor. 6. *Viderunt faciem eius, quasi faciem Angeli.* (*Actor. 6.*) Habens in se Spiritum Sanctum, non totum, quod habebat, exterius referebat, sed in facie Angelum ostendebat. Quod notans D. Hilar. Arelat. serm de eo, aiebat: (Hilar.) *Abscondita pectoris ornamenta solam frontis irradiant: habens in se Spiritum Sanctum, in præ se gestat angelicum.* Non is est Stephanus, qui totum, quod habet, passim exercet: scit magna continere, & mediocria ostendere; Deum in se habere, & Angelum referre. Nouerat satis Stephanus sanctissimi Dei ingenium illud esse, quòd minùs de se ostenderet, quàm esset. Exod. 3. dicitur: (*Exod. 3.*) *Apparuit Moysi Dominus in flamma ignis de medio rubi.* Quam visionem referens Stephanus Actor 7. ait: (*Actor 7.*) *Apparuit illi in deserto montis Sina Angelus in igne flammæ rubi,* &c. Et quando in Exodo dicitur Dominus Deus apparuisse in rubo, cur Stephanus non Deum, sed Angelum apparuisse dicit? Sciebat id in Deo præstantissimum, & mirabilissimum, & maximè ab omnibus amplectendum nimirum, quòd minùs exteriùs referas, quàm sis. Ex quo ait D. Ildeph serm 1. de Assumpt. Mariæ: (Ildeph.) *Videbat, quòd arderet rubus, & non comburebatur. quod erat multum mirabile. Sed longè mirabilius erat, quia Deus erat totus in rubo, & Angelus vocabatur.* Hoc planè mirandum, & amplectendum in magnis potestatibus, & virtutibus, quòd minora prætendant, quàm intus habeant. Inde sese maximè quis commendat, quòd non passim se totum effundat; sed de magnis, quæ posset, minora faciat. Ioannes c. 18. ait de Iesu meo: *Vt ergo dixit eis: Ego sum, abierunt retrorsum, & ceciderunt in terram.* (*Ioan. 18.*) Posset planè illos occidere, & in puluerem redigere: cur solùm voluit illos deiicere? Pulchrè in rem præsentem ait D. Aug. hom. 17. de temp. (August.) *Deus latebat in homine, humilitate est virtus, vt potestas augeretur: & quod ad laudem nominis eius pertinet, visa est potestas minùs velle, quàm posset.* Hoc facit ad laudem, & commendationem cumulus magni, quòd minùs semper velit, quàm posset, minùs ostendat, quàm habet. Id quod in Dauide commendabat D. Zeno in Psalm. 129. fatus: (Zeno.) *Dauid Rex mansuetus, pater pius, Propheta modestus, totum potest, à toto dissimulat.* Quid regius? Quid sanctius? quid magis laudandum?

2. *Reg.* 7. Prædicitque tibi Dominus, quòd domum faciat tibi Dominus. Cùmque completi fuerint dies tui, & dormieris cum patribus tuis, suscitabo semen tuum post te, quod egredietur de vtero tuo, & firmabo regnum eius. Ipse ædificabit domum nomini meo, & stabiliam thronum regni eius vsque in sempiternum. Ego ero ei in patrem, & ipse erit mihi in filium.

§. VII.

Illud homini ad felicitatis miraculum accidit, quòd in exhibitis bonis temporalibus annuncientur ei futura diuina.

ANnunciatur Dauidi filius illis verbis: *Suscitabo semen tuum post te, quod egredietur in vtero tuo, & firmabo regnum eius.* &c. Sic filius Dauidi promittitur, qui Rex sit, qui ædificet domum Domini, qui in æternum habeat regnum, qui sit Deo in filium. Et vter hic filius, an Salomon, an Iesus. Iudæi solum Salomonem putant. Tertul. lib. 3. contra Marc. c. 1. Angelomus, & Glossa solùm ibi intelligendum credunt Christum, vt qui solus æternum habeat thronum. (Tertull.) Verùm communior Expositorum sententia & de Salomone, & de Christo intelligit verba illa, adeò vt in Salomone dato Dauidi de præsenti, intelligatur & Christus in futuro dandus. Quod Dauidi felicissimum accidit: miraculum enim felicitatis est, quòd alicui in bonis exhibitis temporalibus, aliquid etiam diuinum annuncietur dandum. Sic Exod. 3. de Moyse dicitur: (Exod. 3.) *Apparuit ei Dominus in flamma ignis de medio rubi: & videbat quod rubus arderet, & non combureretur. Dixit ergo Moyses: Vadam, & videbo visionem hanc magnam.* Et verè magna erat visio Moysi, quòd sic ei Deus ostenderetur in medio flammæ ignis rubo insidentis, & rubum non comburentis. Sed illud in hoc felicitatem Moysis vsque ad miraculum portendebat, quòd non solùm ei Deus rubo insidens ostenderetur de præsenti, sed & de futuro ei Deus demonstrabatur in Virgine habitaturus absque eius læsione virginitatis. Ait D. Ildephonsus serm. 1. de Assumpt. Mariæ: (Ildeph.) *Videbat Moyses, quòd ardebat rubus syluestris, & non comburebatur. Erat quippe visio corporeà valdè mirabilis: sed longè mirabilius, quod intelligebatur in spiritu: quia præsens totum erat in flamma, & quid per flammam futuram monstrabatur. Rubo, aiunt eum, incombusto manente, virginitatem Mariæ conseruatam credimus corde, confitemur ore: quia Spiritus Sanctus totam inflammauit,* &c. Expende illud: *Sed longè mirabilius, quod intelligebatur,* &c. Quippe de præsenti dabatur Moysi visio præcellens, qua illi ostendebatur Deus in medio flammæ, & rubus totus flammis possessus, & minimè combustus. Quid hac visione oculis gratius humanis? Sed illud Moysi maius, & mirabilius erat, quòd præter hanc visionem præsentem, adhuc illi annunciabatur aliud diuinius, & vtilius toti generi humano. In ipso enim rubo flammanti, & non combusto ostendebatur futura Virgo Maria, quæ Iesum habens suis visceribus inhabitantem, nullam virginitatis læsionem pateretur. Quis neget felicissimum Moysem in præsenti visione rubi? Sed tunc eius felicitas creuit ad miraculum, quando in præsenti illa rubi visione tantum diuinitatis opus Moysi, & mundo vtile portendebatur. Hoc omnem superat felicitatem, quòd in præsentibus bonis, etiam futurorum bonorum cælestium pignus habeas. Quæ felicitas in Iobo etiam demonstrata est, de quo ait c. 42. (Iob 42.) *Dominus autem benedixit nouissimis Iob magis, quàm principio eius. Et facta sunt ei quatuordecim millia ouium,* &c. Sit in quo facta est hæc benedictio Dei grandior in Iob? An in eo, quòd dedit illi duplicata bona temporalia? Planè in hoc: sed & in illo, quòd in præsentibus illis temporalibus, etiam futurorum cælestium bonorum pignus dabat. Vt dicat Nicetas in cat. Græca: (Nicetas.) *Liberorum, cæterarúmque externarum opum copia apud Priscos illos in diuinarum benedictionum numero habebatur. Quoniam igitur Iobus, qui legis ætate anteressit, tum ad legis, tum ad Euangelij normam viuendi rationem expressit,*

expressis, sanè par erat, vt non solùm, quæ bona lex pollicita esset, consequeretur, sed & cum illis quoque manerent, quæ sanctis in eo, quod futurum est, æuo promissa sunt. Hinc planè Iobi felicitas aucta fuit, quòd cum receptis bonis temporalibus simul illi vegit cælestium promissio certa.

§. VIII.

Bonis temporalibus assutus est defectus vltimus.

VIx Dauidi domus etiam à Deo promittitur, & statim mortis eius commemoratio fit: dicit nanque Textus: *Prædicitque tibi Dominus, quòd domum faciat tibi Dominus. Cúmque completi fuerint dies tui*, &c. Ecce tibi, vt simul memorentur & domus Dauidis facienda, & finis dierum eius. Sic semper omnibus temporalibus bonis assutus solet finis venire. Cùm Salomon amplissimi templi ædificationem moliretur, creditur cecinisse illud Psal. 126. *Nisi Dominus ædificauerit domum, in vanum laborauerunt, qui ædificant eam.* Et quando ex Deo totam illam aggrediebatur ædificationem, cur putat in ea cassum laborem suum? Vt tota illa templi amplitudo excogitata temporalis erat; sic non potuit non videre simul & tantæ molis ortum & ruinam eius. Vt meritò dicat D.Zeno ibi: *Rectè ipse ille euertendæ ciuitatis Propheta est, qui author fuerat flenenda.* Non alius expectandus erat, qui videret finem ciuitatis, quàm ille ipse, qui eius ortum procurauit: ortus enim, & finis in temporalibus bonis penè assuti veniunt. Ieremias cap. 31. clarissimum temporalis aduentus Dei ad nos videns diem clamauit: *Creauit Dominus nouum super terram: fœmina circumdabit virum.* & statim ad alia longe diuersa diuertit. Cur non magis in tanta illa felicitate Dei ad nos temporaliter venientis hæsit? Ait Petrus Damian. hom. in Vig. Natiuit. *Ieremias in vocem gratulabunda laudis prorumpens: Ecce, inquit, faciet Dominus nouum super terram: fœmina circundabit virum, sed tamen repentina subuersionis lacrymis edocetur, vt priùs lamentum susciperet, quàm aduentum, penitùs conticescat.* Expende ab illis: *Repentina subuersionis lacrymis edocetur*, &c. Videbat quippe temporalem Dei ortum in terris; sed & mortis eius lacrymæ sic simul hominem impleuerunt, vt priùs videretur debere flere de mortuo, quam gaudere de nascente. Sic in temporalibus bonis ortui venit finis connexus.

Psal.126.

Zeno.

Ierem.31.

Petr.Dam.

2. *Reg.* 7. Qui si iniquè aliquid egerit, arguam eum in virga virorum, & in plagis filiorum hominum. Misericordiam autem meam non auferam ab eo, sicut abstuli à Saül, quem amoui à facie mea. Et fidelis erit domus tua, & regnum tuum vsque in æternum ante faciem tuam, & thronus tuus, *&c.*

§. IX.

Maius iudicium debetur ei, qui in maiorum suorum pœnis non sibi præcauet.

DE Dauidis domo firmanda locutus Dominus, nullum illi malum minatur, si peccet: sed solùm ait: *Prædicit tibi Dominus, quòd domum faciat tibi Dominus.* & nihil ibi addidit minarum. Vbi autem ad Salomonem, Dauidis filium, ventum est; post multa de illius donis dicta statim subiungit: *Qui si iniquè aliquid egerit, arguam eum*, &c. Et cur peccaturo Salomoni supplicium prædicitur; & Dauidi etiam peccaturo nullum de supplicio fit verbum? Maius, credo, debebatur iudicium Salomoni, qui non caueret sibi post notas patri datas pro culpis pœnas. Dicebat Dominus Matth. 23. *Ecce ego mitto ad vos Prophetas, & sapientes, & Scribas; & ex illis occidetis, & crucifigetis, & ex eis flagellabitis in Synagogis vestris, & persequemini de ciuitate in ciuitatem, vt veniat super vos omnis sanguis iustus, qui effusus est super terram à sanguine Abel iusti*, &c. Ecce tibi omnis homicidarum pœna annunciatur ventura super Iudæos, Christi discipulos persequentes. Et cur tot illorum pœnæ in hos veniant? Nónne satis esset, si hi debitam sui sceleris pœnam soluant? Cur præter hanc etiam soluere debeant, & Caini, & Manasses, & Ioachimi, & Achabi, & omnium illorum, qui Sanctos interfecerunt, pœnas? Meritò id agitur: quando enim in maiorum suorum homicidiarum pœnis non sibi cauerunt, & ab homicidiis non abstinuerunt, iustè maiorum omnium iudicium illis debetur. Ait Theophil. ibi: *Super Iudæos illos, qui tunc erant, dicit: Veniet omnis sanguis iustus iniustè effusus. Plus enim punientur, quàm patres sui. Nam neque post tanta exempla emendati fuerunt.* Necnon & Euthym. rem expendens ait: *Lucas dixit: Vt inquiratur sanguis omnium Prophetarum, qui effusus est, à constitutione mundi. Docet autem quiddam tremendum sermo iste: qui enim peccatorum nouit pœnas, & nihilominùs eos imitatur, reus est, vt ab eo exigantur omnium supplicia; hoc est, pro vnoquoque pœnam luat, eò quòd exempla eius sese non refrænauerit.* Quid magis tremendum? Sic post Cain homicidam Lamech virum occidit, & ait Gen. 4. *Septuplum vltio dabitur de Cain, de Lamech septuagies septies.* Et cur adeò supra pœnam Caini creuit Lamechi pœna? Ait Theophyl. suprà: *Lamech post Cain plus punitus est, eò quòd non fuerit ad exemplum Cain emendatus.* Qui prædecessoris homicidæ non cauit à supplicio, iustum est, vt longè maiores det pœnas.

Matth.23.

Theoph.

Euthym.

Genes.4.

Theoph.

§. X.

A Deo profecta beneficia non in vno stagnari solent; sed inde ad omnes eius posteros peruenire.

A Salomone etiam peccante promittit Deus non auferendam misericordiam, verbis illis: *Misericordiam autem meam non auferam ab eo, sicut abstuli à Saüle.* Quod vt modò Dauidi promittitur, sic credo factū in gratiam ipsius Dauidis. Qui enim tot Dauidem beneficiis munerabat, noluit, vt in eo solo stagnarent; sed magis, vt ad omnes eius posteros se extenderent. Quod & magnum in Dei beneficentia, & splendidum in Dauidis meritis notabat D. Ennod. lib. 5. epist. 10. fatus: *Grandis est pompa; restauiti, quoties quod vnus meruit, pluribus repensatur. Superiorum instituta sollantur, per quos generatio recipit, quod persona condiderit. Sic Israelitici delicta populi propter Dauid pœna non tetigit, dum genti est tulata est prædecessoris integritas, & fides hominis, aut eripuit de errore populum, aut tenuit in gratia.* Cur non extollatur præstantis gloria, cui in longa filiorum serie præsentia sunt patris obsequia, vt conseruet in posteris beneficia sua? Et cur non laudetur pater, cuius virtutes tantæ sint, quantæ posterorum malitia non extinguantur, sed etiam inter filiorum culpas sollicitent, imò & trahant benefactoris benignitatem. Duo clarissimi Reges in Scriptura memorantur; alter Iosias, qui in medio ætatis flore abreptus est, alter Asa, qui post virtutes ostensas obscurum finem habuit. Ille 4 Reg. 23. hic 3. Reg. 15. Et cur hi clarissimi Principes, aut præpropero, aut obscuro fine decesserunt? Non habuerunt fideles patres, quorum virtutibus possent viuere. Ex D. Ambr. commendante Honorium, & Arcadium Imperatores, orat. in obitu Theodosij fatus: *Illorum patres Abias, & Amos, infideles fuerunt. Theodosius verò plenus timoris Dei, plenus misericordia, speramus, quòd liberis suis apud Christum Præsul assistat, si Dominus propitius fit rebus humanis.* Iosia, & Asa feliciores sunt Honorius, & Arcadius, Theodosij liberi: illi enim non habuerunt patrem de quorum virtutibus viuerent; hi autem Theodosium habuerunt patrem adeò plenum virtutibus ca Deo acceptis, vt etiam filiis multa præstarent.

Ennod.

Ambrof.

2. *Reg.* 7. Ingressus est autem Rex Dauid, & sedit coram Domino, & dixit: Quis ego sum, Domine Deus, & quæ domus mea, quia adduxisti me huc vsque? Sed & hoc parum visum est in conspectu tuo, Domine Deus, nisi loquereris etiam de domo serui tui in longinquum: ista est enim lex Adam, *&c.*

§. XI.

Magna virtutis est, quòd excelsi fiant humiles.

IN stuporem rapior, Dauidicæ virtutis sublimitatem videns: ait enim Textus: *Ingressus est autem Rex Dauid, & sedit coram Domino.* Coram Domino dicitur Dauid sedisse, quid sublimius? *Isai. 6.* Isaias c. 6. vbi vidit Dominum in solio suo, statim addit: *Seraphim stabant*, &c. Coram Domino stant Seraphini, & Dauid sedet: an, vt credatur Dauidis virtus superior Seraphinis? Et quidem & magna, & multis Spiritibus superior debet esse virtus illius, qui in regno positus dicat: *Quis ego sum, Domine Deus, & quæ domus mea, quia adduxisti me huc usque?* Crede mihi: nihil non magnum, & excellens debuit in virtute Dauidis præmitti, vt credatur in regno tam humiliter de se sensisse. *Genes. 41.* Genes. 41. Ioseph educitur è carcere, & secundus à Rege constituitur in vniuersa Ægypto: interea natus illi est secundus filius, quem vocat Ephraim dicens: *Crescere me fecit Deus in terra paupertatis meæ.* Iam in regno erat, & tota Ægyptus eius parebat nutui: & adhuc præ oculis habet paupertatem, & seruitutem, quam passus fuerat in Ægypto. De quanta hoc virtute venit? Pulchrè ibi exclamat D. Isidor. *Isidor.* Pelus. lib. 4. epist. 78. dicens: *O incredibilem virtutis vim! quæ & seruum magnanimum exhibuit, & Regem humilem, atque demissum.* Non enim credidit posse in Regem humilitatem venire, nisi de vi incredibili virtutis: vt enim magnanimitas in seruis, & plebeiis rara; sic & humilitas in Principe. Ioseph autem seruus anteà, sic magnanimus euasit, vt in summa fame satiaret omnes Ægyptios; & sic humilis, vt in regno meminerat paupertatis suæ. Quod non potuit non de ingenti sanctitate venire; alioquin & seruo non defuisset auaritia; nec superbia Principi. Pro quo maximè notandus est Angelorum casus, & Iudæ Apostoli casus. In Angelis cecidit supremus; in Apostolis non supremus, sed vnus ex infimis. Et cur ille supremus cecidit, hic autem infimus? In cælis superbiæ valuit insultus, qui in Principe est validior, in Apostolis pusillanimitas erat auaritiæ, quæ non potuit præualere nisi plebeio, & infimo. Ex quo dicebat D. Isidor. Pelus. lib. 1. epistol. 283. *Isidor.* *Ex Angelorum classibus, atque Apostolorum choro, hominum voluntates, & animi institutum perpenduntur. Siquidem ab illis is, qui principatum tenebat, ab his proditor seductus est. Hoc autem ipsum nunc quoque perspicere potes.* Plane hoc in singulis hominum quotidie perspicitur: qui regio spiritu sunt, hi per elationem veniunt in Angelorum præcipitium: qui vili plebeióque spiritu aguntur, vilitate rapiuntur auaritiæ.

§. XII.

Virtus à primis acquisita vnguiculis, semper solet retineri vel in sublimioribus.

DIctum fuerat Dauidi, vt à pascuis, & ouibus assumptus venerat in regnum: cui respondens ille, vt notat noster Sanctius, ait in præsenti: *Quis ego sum, Domine meus, quæ domus mea, quia adduxisti me huc usque?* Quæ verba sic expressiùs referuntur à D. Chrysostom. *Chrys.* homil. de illis: *Quis sum ego, Domine mi, qui talem gratiam inuenerim ante faciem tuam? Ego minimus in Tribu mea, & elegisti me ex omnibus*, &c. Nec otiosè à Deo, & ipso Dauide iam Rege facto notatur, & semel, & bis recolitur pristinum pueritiæ exercitium, qui pastorem agebat circa oues. Et qui Rex eligebatur, cur a pueritia pastor esse permittitur inter oues, nisi, vt quod tunc induebat pastoris munus, & affectus, vel in ipso regno retinere possit? Ait supra D. Chrysostom. *Chrys.* *Electus ergo ex ouibus, vt pastorem ostenderet, & innocentiam non negaret.* Qui pastor assolet erat inter oues, adducitur ad regnum, vt nunquam non ostenderet pastorem, & innocentiam ouium. Quod sanè Dauidi accidit, qui in qualibet sublimitate, & fortuna constitutus semper pastoritij muneris in pueritia exerciti reddebat saporem. Hoc nactus Saulem sibi infensissimum hostem dormientem in tentorio, socij sui Abisai cohibuit furorem, ne dormientem interficeret, dicens 1. Reg. 16. *1. Reg. 16.* *Ne interficias eum: quis enim extendet manum suam in Christum Domini, & innocens erit?* Et cur non magis Dauid superior factus perimit infensissimum sibi hostem? Ait D. Zeno in Psalm 129. *Zeno.* *Magnus, ac mirabilibus fauoris non commutatur: mitem, humilemque retinet vbique pastorem.* Quid pulchrius? Non cum fortuna Dauid mores deponit: sed in quauis sorte vel suprema retinet mitem, humilémque pastorem. Sic virtutes à primis acquisitæ vnguiculis prænalere vbique solent. Luc. 2. *Luc. 2.* *Et postquàm consummati sunt dies octo, vt circumcideretur puer.* In præputio maluit esse Dei Filius primis diebus octo natiuitatis suæ, & posteà circumcidi. Et cur diebus octo natiuitatis esse in præputio maluit, nisi vt ostenderet, quàm semper incircumcisis gentibus futurus erat fauorabilis? Ait D. Zeno serm. de Circumcis. *Zeno.* alio datus: *Ideò circumcisus, quia Iudæis erat promissus: ideò cum præputio natus, quia in æternum incircumcisis gentibus erat profuturus.* Primis diebus natiuitatis incircumcisus manere maluit, vt nunquam non esset incircumcisis fauorabilis.

§. XIII.

Multa filiorum posteritas non nisi à Deo.

MEritò refert Deo acceptum, quòd de longa filiorum posteritate audierat Dauid, in qua non longe iam ab Adamo disparem se cogitabat: quippe ait: *Hoc parum visum est in conspectu tuo, Domine Deus, nisi loquereris etiam de domo serui tui in longinquum: ista est enim lex Adam.* Planè vt Adam asserta fuerat posteritas filiorum, quæ duraret in æternum; sic modò Dauidi asserebatur. Ex quo Dauid exultans se alterum futurum Adamum in posteritate filiorum, id Deo acceptum refert: & meritò: tunc enim expressiùs domus à Deo per filiorum seriem dilatata cognoscitur, cùm multitudo seruat posteritatem. De Israelitis dicebat Dominus Isaiæ cap. 1. *Filios genui, & exaltaui* &c. Et quando filij hi à Deo credebantur generari? An quando ab sterilibus parentibus vnus Isaac generabatur? An, quando duo fratres, Iacob, & Esau in sterili vtero erant? Vel, an quando duodecim Patriarchæ ab vno Iacob procedebant? Sed illud inuenio Exod. 1. *Exod. 1.* *Filij Israel creuerunt, & quasi germinantes multiplicati sunt, ac roborati nimis impleuerunt terram.* Et crediderim non tam ad illas, quàm ad hanc multiplicem filiorum generationem respexisse Deum, quando dixit: *Filios genui*: multa enim filiorum posteritas Deum ostendit generantem. Vt dicat Zeno serm. 1. de Isaia: *Zeno.* *Hos in Ægypto genuit, vbi ingressis paucis hominibus innumerabilis multitudo processit.* Vbi multa filiorum posteritas, ibi Deus genitor ostenditur clariùs: non enim nisi à Deo particulariter prouidente, tam larga fœcunditas posset dari. Genes. 6. *Genes. 6.* *Dixit ei Angelus Domini: Reuertere ad dominam tuam, & humiliare sub manu ipsius. Et rursus: Multiplicans, inquit, multiplicabo semen tuum: non numerabitur præ multitudine.* Hæc dicebat Angelus ad Agar: sed illud mirandum, quod asserit, nimirum: *Multiplicans multiplicabo semen tuum*, quasi ipse longam posset Agari posteritatem dare. Sed seminis humani multiplicatio nónne superat potestatem Angeli? Quomodo ergo dicit: *Multiplicans multiplicabo semen tuum?* Ait Interlinearis: *Interlin.* *Dicens autem Angelus: Multiplicans multiplicabo, &c. palam est, ipsum hoc in persona Dei fuisse locutum.* Adeò certum est, quòd à solo Deo veniat longa filiorum posteritas, vt inde palam fiat, quòd Angelus ille loquens ad Agar, repræsentatiuè erat Deus, quod à se dicebat Agaris semen multiplicandum. Cui etiam accinit Caietanus dicens: *Caietan.* *In his verbis cœpit Angelus manifestare seipsum, dicendo in prima persona: Multiplicando multiplicabo semen tuum. hoc enim Dei officium est, & in persona Dei Angelus hoc dixit.* Vanè ab alio, quàm à Deo homines sperant in filijs posteritatem: Dei enim proprium officium est illam dare.

§. XIV.

Indecorum est merenti, quòd ambiat dignitatem.

DAuid non sibi, sed vni Deo acceptum refert Deo regnum, dum ait: *Quis ego sum, Domine Deus, & quæ domus mea,*

mea, quia adduxisti me hucusque? In quibus duo ostendit: in altero maximam humilitatem suam, qua ingentia merita sua præmonstrabat: quippe ait D. Chrysostom. ibi: (Chrysost.) *Ecce nihil se esse dixit, seruum se esse non negauit: quia omnis, qui confitetur seruitutem, meretur gratis libertatem.* Sic in primo se longissimè esse à regni dignitate asserebat, qua humilitate in se omnium dignitatum merita præmonstrabat. In secundo, sibi à solo Deo regnum obuenisse fatetur aiens: *Adduxisti me huc vsque.* quasi diceret: Non iui, nec cucurri ad regnum: sed tu adduxisti. Quibus non solùm gratum se exhibet Deo; sed & sibi cauet, ne credatur ambiisse, quod merebatur regnum: nunquam enim non est indecora merenti ambitio dignitatis. Cantatissimus ille Trajani Orator in eius Paneg. hinc suum Imperatorem (Plin. iun.) commendabat: *Credent posteri nihil ipsum, vt Imperator fieret, agitasse; nihil fecisse, nisi quod meruit, & paruit.* Hæc prima laus erat venientis ad principatum, non illum procurasse, non ambiisse, quod merebatur: ex ambitione enim non potuissent merita non turpari. Iacob primogenij honorem acquisierat & moribus, & astu; osculatisque parentibus, Genes. 28. (Gen. 28.) *Profectus peruenit in Mesopotamiam Syriæ ad Laban,* &c. Et quando primogenij ius acquisierat, cur à parentibus abscedit? Cur non magis matri assidet; vt, quæ cœperat illi primogenij benedictiones negotiari, rem deduceret ad perfectum statum? Cauit bonus, ne videretur negotiari, quod merebatur; ne inde sua merita obscuraret. Vt dicat D. Zeno serm. de (Zeno.) Patient. *Iacob dat iracundiæ locum: sensim, mitisque discedit, vt probet se, & meruisse, & non ambiisse, quod meruit.* Nitebatur equidem bonus sua merita in proprio splendore seruare; ideò fugit à parentum conspectibus, vt palam omnibus faceret, non ambiisse, quod merebatur. Hinc etiam extollebat Theodosium Latinus Pacat. in eius Pa- (Latin. Pac.) neg. fatus: *Illud tamen præ cæteris mirum, quòd cùm omnia faceres, vt imperare deberes, nihil tamen faciebas, vt imperares.*

2. *Reg.* 7. Quæ est autem, vt populus tuus Israël, gens in terra, propter quam iuit Deus, vt redimeret eam sibi in populum, & poneret sibi nomen, faceretque eis magnalia, & horribilia super terram, à facie populi tui, quem redemisti tibi ex Ægypto, *&c.*

§. XV.

Nulli non gloriosum est, innocentem à tyranno liberare.

Dicitur Deus redemisse gentem Israëlis, vt poneret sibi nomen: ait enim: *Vt redimeret eam sibi in populum, & poneret sibi nomen,* &c. Et meritò: nunquam enim non spectat ad gloriam nominis, quòd quis innocentem à tyranni faucibus eruat. Hinc Exod. 15. post liberatum Israëlem à Pharaone dicebat Moyses: *Cantemus Domino: gloriosè enim magnificatus est: equum, & ascensorem proiecit in mare.* Expende illud: *Gloriosè enim magnificatus est.* quis (Cyril. Alex.) enim gloriam diuini nominis ex liberatione Israëlitis partam explicet? Sapienter dicebat D. Cyrillus Alexandrinus in catena Græca: *Nonne hic præstans est super omnem humanam opinionem, qui fecit, vt suus populus per medium mare transiret, & veluti per continentem ambulans pelagus traiiceret; qui sine labore omnes de medio sustulit; & in fugam vertit impium Ægyptiorum populum?* Planè opinionem omnem, & famam vincit tanta potestas, quæ tyrannum submergens liberum eduxit innocentem populum. Ea, mihi crede, est gloriosissima, & commendatissima Principis victoria, quæ consistit in liberandis ciuibus ab op- (Psal. 23.) pressione tyrannorum. Quò spectans Psalm. 23. sic triumphatorem Iesum in cælestibus acclamabat: *Tollite portas, Principes, vestras; & eleuamini, portæ æternales, & introibit Rex gloriæ:: Dominus fortis, & potens, Dominus potens in prælio.* Rex gloriæ vocatur Iesus in triumphali cælestis Ierusalem ingressu. Et vnde tunc adeò gloriosus apparuit? An ex multitudine captiuorum! An ex hostico? Minimè; sed, vt notat Euthymius: (Euthym.) *Victoriam laudant, quam retulerat Dominus de tyranno.* Hoc vnum spectabatur in tota illa Regis gloria, quòd tyrannus erat deuictus, quòd Sanctorum ciuitas tyranno perempto in libertatem ibat. Rem pulchrè explico ex Nazario in Paneg. Constantini Imperatoris, cuius triumphum de crudelissimo tyranno exprimens ait: *Nullus post vrbem conditam dies Romano illuxit Imperio, cuius tam effusa, támque insignis gratulatio, aut fuerit, aut esse debuerit; nulli tam læti triumphi, quos annalium vetustas consecratos in literis habet.* (Nazar.) Et vnde sic, & triumphi, & eorum gratulationes tam immaniter crescebant? Pergit statim: *Non agebantur quidem ante currum vincti Duces; sed incedebat tandem soluta nobilitas. Non coniecti in carcerem barbari; sed educti è carcere Consulares. Non captiui alienigenæ introitum illum honestauerunt; sed Roma libera. Nihil ex hostico accepit; sed seipsam recuperauit, nec prædâ auctior facta est, sed esse præda desiuit; & (quo nihil adiici ad gloriæ magnitudinem potest,) imperium recepit, quæ seruitium sustinebat.* Et sanè nulli non videretur infinitis laudibus æternanda gloria huius triumphi, etsi aliud non adderetur. Sed addit tamen: *Duci sanè omnibus videbantur subacta vitiorum agmina, quæ vrbem grauiter obsederant. Scelus domitum, victa perfidia, diffidens sibi audacia, & importunitas catenata, furor victus, & cruenta crudelitas inani terrore frendebat. Superbia, atque arrogantia debellata. Luxuries coërcita nexu ferreo tenebatur. Sequebatur hunc comitatum suum tyranni ipsius teterrimum caput:: Quis triumphus illustrior? Quæ species pulchrior? Quæ pompa felicior.* Omnia hæc gloriosa acciderant Constantino, & Imperio Romano in vno debellato, & interempto tyranno. Ex quibus liceat de Iesu meo triumpho aliquid prælibare, cuius inde exurgit immensa gloria: quia omnium teterrimum confecit tyrannum. Aiebat Isaias cap. 51. iuxta Septuaginta: (Isaia 51.) *In saluando te non morabitur, neque tardabit; & non occidet in corruptionem, & non deficiet panis eius. Quia ergo Deus tuus conturbans mare, & sonare faciens fluctus eius, Dominus Dominus Sabbaoth nomen mihi.* Expende, vnde tot nomina gloriosa sibi Dominus apponat, nimirum, ex illis: *In saluando te non morabitur.* quæ sic (Rabbini.) ex Rabbinis leguntur apud Leonem de Castro: *Festinauit captiuum, vel ligatum aperiri.* Et quidem nullus talis triumphus ab orbe condito recensetur, qualis fuit triumphus Domini Iesu, cuius ante currum non agebantur vincti duces, sed incedebat soluta mundi nobilitas, quæ in Inferno captiua tot fuerat sæculis. Non ibi visebantur coniecti in carcerem barbari; sed educti è carcere Reges, Patriarchæ. Non captiui alienigenæ illum honestabant; sed spiritualis Ierusalem libera: quæ tunc esse præda desiuit, & imperium recepit, quæ seruitium sustinebat. Necnon & illud addit Habacuc cap. 3. *Ante faciem eius ibit mors.* siue, vt Symmachus, & quinta editio legunt, (Habac. 3.) *ibit pestis. Egredietur Diabolus ante pedes eius.* Quippe, vt suprà ex Nazario dicebamus, in Christi Domini triumpho omnibus videbantur duci subacta vitia, mundi pestes, scelus domitum, victa perfidia, superbia debellata, luxuries nexu ferreo coërcita. Quis triumphus illustrior? Planè vincit omnes triumphos ille, qui triumphat de tyrannide.

2. *Reg.* 7. Firmasti enim tibi populum tuum Israël in populum sempiternum. Et tu, Domine Deus, factus es eis in Deum. Nunc ergo, Domine Deus, verbum, quod locutus es super seruum tuum, & super domum eius, suscita in sempiternum, & fac, sicut locutus es, vt magnificetur nomen tuum vsque in sempiternum, *&c.*

§. XVI.

In humilitate fundatur maxima hominis valentia erga Deum.

Firmitatem promissi diuini adeptus Dauid ait: *Nunc ergo, Domine Deus, verbum, quod locutus es, suscita*

citã in sempiternum. Et ad quod tempus relatum est illud, *Nunc ergo?* Crediderim ad illud referri, in quo Dauid maximè sese humiliarat coram Deo dicens: *Quis ego sum*, &c. Post testatam sui vilitatem, & abiectionem; humilémque animum ostensum, meritò dicit: *Nunc ergo.* est enim in humilitate spectabilis hominis valentia apud Deum. Exod. cap. 3. humiliter Moyses scire cupiebat Dei nomen, quod annunciaret Pharaoni; cui respondit Dominus: *Ego sum, qui sum, &c. Hæc dices populo Israël: Qui est, misit me ad vos. Dixitque iterum Deus ad Moysem: Hæc dices filiis Israël Dominus Deus patrum vestrorum, Deus Abraham, Deus Isaac*, &c. Vnum requirenti nomen, Deus duo nomina explicat. Et cur duo explicat requirenti vnum? Ait Rupert. lib. 1. cap. 14. *Ad vnam peruestigationem duo reddit: quia fortis erat inquisitor, qui pulsabat; fortis, inquam, vera fortitudine, quæ est virtus humilitatis.* Ecce tibi, vt de virtute humilitatis tanta veniebat fortitudo in Moysem, quanta valeret à Deo duplicatum commodum obtinere. Quid non consequatur, qui scit se coram Deo humiliare? Exod. etiam 3. dicebat Moyses: *En incircuncisus labiis sum: quomodo audiet me Pharao? Dixitque Dominus ad Moysem: Ecce constitui te Deum Pharaonis.* Vbi Moyses se humilians suam fatetur infirmitatem, id consequitur, vt Deus habeatur. Dixit Rupert. suprà, cap. 26. *Gloriosa virtutum Regina humilitas, quæ in cælum volare consueuit, locuta est in eo, dicente se incircuncisum esse labiis; & idcircò dignum, ac pro sua reuerentia magnificum accepit responsum, vt audiret homo priuatus regnantis hominis se esse Deum.* Eò peruenit humilis Moyses, vt fieret regnantis hominis Deus: nunquam enim humilitas non valet suum alumnum ad supremam erigere valentiam. Ideò Dominus monebat Matth. 1. *Qui vult esse primus, sit vltimus omnium.* Circa quæ ait D. Chrysostom. *Qui humilis est, is ad veræ sublimitatis cacumen volauit; quæ non solùm appellatione, & nomine; sed reipsa sublimitas est. Et externa quidem celsitudo necessitatis, atque timoris est; hæc verò interior, & nostra celsitudini diuinæ similis esse cognoscitur.* Quòd si quæras, in quo humilis cordis celsitudo similis sit celsitudini diuinæ? In eo est maximè similis, quòd à nullis externis dependeat, quòd vel per abiectissima ad sublimia quæque perficienda tendat: nihil enim magnum peractum est in hominibus, quod humilitatis excellentiæ non debeas. Dicebat Maria Luc. 1. *Respexit humilitatem ancillæ suæ.* Vbi D. August. serm. 2. de Assumpt. *O verè beata humilitas, quæ Deum hominibus peperit, vitam mortalibus edidit, cælos innouauit, mundum purificauit, Paradisum aperuit, & hominum animas ab inferis liberauit! Facta est Mariæ humilitas, scala cælestis, per quam descendit Deus ad terram*, &c. Sic ibi.

Exod. 3. — Rupert. — Exod. 3. — Rupert. — Matth. 1. — Chrysost. — Luc. 1.

§. XVII.

Deus, suauitatis, & dulcedinis fons.

HOc singulare notat Dauid in populo Israël, quòd, nimirum, Deus illi, Deus fuerit: quippe ait: *Et tu, Domine Deus, factus es eis in Deum.* Nónne & omnibus aliis erat Deus? Cur ergo dicitur solis Israëlitis factus Deus? Solis Israëlitis diuinæ suauitatis, & dulcedinis thesauros aperiebat, vt clamaret Dauid Psalm 24. *Dulcis, & rectus Dominus.* & Sapientiæ cap. 16. *Substantia enim tua dulcedinem tuam, quam in filios habes, ostendebat*, &c. Et planè cum his Deum agebat Deus, quibus se dulcem, & suauem exhibebat, quando ab vno Deo omnia dulcia, & suauia procedunt. De Iesu venturo in mundum dicebat Isaias cap. 7. *Butyrum, & mel comedet.* quibus ostendebatur, quàm esset saturandus vbere de cælo pleno: non enim nisi à Deo dulcedo venit. Vt dicat D. Cyril. Alexand in cat Græca D. Luc. cap. 2. num. 32. *In omnium Saluatore Christo magnum erat, eximiúmque miraculum. Nam cùm adhuc infans esset, comedit butyrum, & mel. Butyrum autem lac Virginis vocat Propheta, quod non ex muliebri mollitie, voluptatéque, ac dissolutione natum sit; sed lene esset, ac firmum, nullam peccati amaritudinem habens; sed mellis dulcedinem. Siquidem omnia, quæ ex Deo sunt, dulciora sunt super mel, & fauum.* Ecce tibi, vt in Deo sint fontes dulcedinum, & suauitatum: ab illo omnia fluunt dulcia, suauia. Exod. cap. 3. dicebat Dominus Israëlitis: *Educam vos de afflictione Ægypti: ad terram fluentem lacte, & melle.* Et quæ vnquam terra lacte, & melle manauit? Sanè talis terra in vna reperitur Christi humanitate. Ait D. Chrysost. homil 41. in Matth. *Dixit Deus ad Abraham: Omnem terram, quamcunque tetigeris pedibus tuis, tibi dabo eam. Quam terram, terram viuentium, fluentem lac, & mel. Quod verum non est de terra illa Iudææ; quoniam illa terra nunquam fluxit lacte, & melle: sed de terra rationabili, quam Christus suscepit.* Equidem à nullo, nisi à Deo, possunt dulcedinis fluenta deriuari. Ab aliis omnibus, non nisi amaritudines aucupaberis. Exod. 12. dum agni immaculati edulium paratur, cauet etiam Deus: *Edent carnes nocte illa assas agni, & azymos panes cum lactucis agrestibus.* Et quando lactucæ agrestes amarissimæ sunt, cur in suauissimi agni conuiuio adhibentur? Ait Theodor. ibi: *Cum lactucis agrestibus edi mandat, vt acerbissimæ in Ægypto seruitutis commemorentur.* Equidem inter suauissimas carnes agni, amaritudo lactucarum commonefaciebat edentes, quid à mundiali Rege, quid ab Ægypto huius mundi habeant: ab his enim sola amaritudo venit; à Deo autem, agni dulcedo, & suauitas.

Psal. 24. — Sap. 16. — Isai. 7. — Cyril. Alex. — Exod. 3. — Chrysost. — Exod. 12. — Theodor.

CAPVT XXII.

Philisthiim, Moab, & Syria percutiuntur.

Textus Historia.

QVAM meritò à templi fabrica Dauid abstraheretur, monstrarunt statim ingruentia bella, quibus dum se Dauid opponit, munitissima Philisthinorum Geth expugnata arce, sub tributo redigit Philisthæos. Nec melioris conditionis fuêre Moabitæ, qui solo æquata præsidia sua videntes, iuxta Dauidis placitum vel in mortem, vel in vitam procedebant. Sed & Adarezer, Rex Soba, cum auxiliariis sibi Syriæ copiis in triumphum Dauidis venit, qui ingentem auri, argenti, & æris vim illis ereptam ædificando à filio consecrat templo. Tandem cæsis decem & octo millibus hostium in valle Salinarum, & in Hebelem viginti, & tribus millibus, vniuersam Idumæam sub potestate redigit.

PARS MORALIS circa Textus Literam.

POST tot victorias Dauidis, dum arenæ puluis rarescit, non me contineo, quin aliquid salutis fructus, moribus humanis demetam.

2. *Reg.* 8. Factum est autem post hæc, percussit Dauid Philisthiim, & humiliauit eos, & tulit Dauid Frænum tributi de manu Philisthiim. Et percussit Moab, & mensus est eos funiculo, coæquans terræ: mensus est autem duos funiculos, vnum ad occidendum, & vnum ad viuificandum; factúsque est Moab Dauid seruiens sub tributo. Et percussit Dauid Adarezer, filium Rohob, Regem Soba, quando profectus est, vt dominaretur super flumen Euphratem. Et captis Dauid ex parte eius mille septingentis equitibus, & viginti millibus peditibus, subneruauit omnes iugales curruum, &c.

§. I.

§. I.

Vnus est Deus, qui possit sibi totum Orbem subiicere.

EXpende illa: *Tulit Dauid Frenum tributi de manu Philisthijm*, &c. Potuit enim Philisthæus, & Moab, & aliqua alia natio, vel Dauidi, vel cuiuis alij Principi seruire: at, qui ab omni terra, & ab omni mundi plaga seruitium exigat, non is homo est; sed vnus Deus, & dominus omnium. Dominicæ natiuitatis tempus explicans D. Luc. cap. 2. ait: *Exiit edictum à Cæsare Augusto, vt describeretur vniuersus Orbis.* (Luc. 2.) Et quidem Cæsar Augustus non habebat subiectum vniuersum Orbem: multæ erant tunc in mundo nationes, quarum nec nomen Romanis innotuit. Quare ergo non magis erubuit Cæsar tale edictum iactare in Orbem? Equidem agebat iam Deus in illo edicto causam Christi sui, Regis sui, qui inde iam ostendebatur esse supra hominem, & repræsentabatur Deus, quòd vniuersus illi seruiturus erat Orbis. Ait ibi D. Ambros. (Ambros.) *Dum professio sæcularis obtenditur, spiritualis impletur; non terrarum Regi danda, sed cœli. Professio ista fidei, census animorum est:. Denique, vt scias censum non Augusti esse, sed Christi, totus Orbis iubetur profiteri. Quis ergo poterat totius Orbis professionem exigere, nisi qui totius habebat Orbis imperium? Non enim Augusti, sed Domini est terra, & plenitudo eius; & Orbis terrarum, & vniuersi, qui habitant in eo. Gothis non imperabat Augustus, non imperabat Armeniis: imperabat Christus. Acceperunt vtique Christi censorem, qui Christi Martyres ediderunt.* Quid pulchrius? Hinc clara mei Regis Christi Diuinitas ostenditur, quòd illi vniuersus Orbis tributa pendit; non enim nisi Deus potest subiicere sibi vniuersos. Propterea dicebat Angelus pastoribus, Luc. 2. (Luc. 2.) *Ecce euangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo: quia natus est vobis hodie Saluator, qui est Christus Dominus.* Expende illud de Christo Domino dictum, nimirum, *quod erit omni populo*; non enim homines, non Angeli præualere possunt in omnem populum. Ait Orig. homil. 2. in Natiu. (Orig.) *De omnibus gentibus nonnulli proselyti fiebant, & hoc ipsum Angelis, qui gentes habebant subditas, admittentibus. Nunc autem populi credentium accedunt ad fidem Iesu, & Angeli, quibus credita fuerunt Ecclesia, roborati præsentia Saluatoris, multos adducunt proselytos, vt congregentur in omni Orbe conuenticula Christianorum.* Hoc planè, non de potentia hominis, nec de cura Angeli; sed de præsentia Dei fieri potuit.

§. II.

Certa, & determinata mensura vtere in fruendo diuinis donis.

HOc maximè laudabile inuenio in præsenti Dauidis de Moabitis victoria, quod ait: *Mensus est eos funiculo*, &c. Non indefinitè vsus est iste victoria vniuersos perimens: sed funiculi mensuram adhibuit, iuxta quam & alios occidit, & alios reseruauit. Vtinam sic vniuersi se intra certam mensuram contineant in fruendo acceptis diuinis donis. Cùm cælitùs manna pluebat, cauebat ex Deo Moyses, Exod. 16. (Exod. 16.) *Colligat vnusquisque ex eo, quantum sufficit ad vescendum; gomor per singula capita.* Non permittebantur sine mensura vti tanto beneficio. An, quia parua erant horrea diuina; & timebatur illis penuria, aut defectus? Absit: sed tunc docebantur homines, quàm mensuratè debeant vti omnibus donis diuinis; vt non pro potestate, sed pro sufficientia vtantur illis. Ait Philo lib. 2. de legis Allegor. (Philo.) *Ergo & in manna, & in quolibet dono, quod Deus largitur nostro generi, licet contentum esse certa mensura, certóque numero; nec plura, quàm pro capacitate, sumere per auaritiam. Colligat potiùs anima, quantùm quotidie sufficit, & custodiam bonorum suorum munificentissimo Deo credat, potiùs quàm sibi.* Pendentissimum sanè assertum, & Doctore Christiano dignum; vt, nimirum, in fruendo donis diuinis certam habeamus sufficientiæ mensuram, intra quam se quisque contineat: nunquam enim sine mensura ages, quin perditionem incurras. Genes. 11. de primis mundi fundatoribus post diluuium dicitur: *Cùmque proficiscerentur de Oriente, inuenerunt campum in terra Sennaar, & habitauerunt ibi.* Porrò pauci homines, qui tunc erant, sufficientem terram ad habitandum habuerant in Oriente, cur necessum fuit illis aliam quærere? In his perditorum hominum effigiem proponit D. Chrysostom. hom. 30. Genes. (Chrysost.) quando nullam mensuram attendunt in bonis, quæ ex Deo habent: quippe ait ibi: *Vide, quomodo humanum genus non potest subsistere intra suos limites, sed amplius concupiscens maiora supraque appetit. Atque hoc est, quod potissimùm humanum genus perdit: quia non vult naturæ suæ mensuram agnoscere.* Meritò inde creditur venire perditio hominum, quòd nesciunt cum mensura operari, nec mensura vti in omnibus suis placitis. Et cur perditio nascatur ex eo, quòd homines mensuram non teneant in suis placitis? Ait Philo suprà: (Philo.) *Incipiat colligere, non aceruatim, sed quantùm sufficit in diem. Vt quisque sumpta mensura, quæ sufficiat, reliquorum dispensationem permittat Deo: qui verò vult omnia colligere, desperationem sibi parat, & molestiam maximam: desperat enim, si nunc tantùm, non etiam in posterum, sperat Deum sibi plurimum commoda; & infidelis est, si non credit, & nunc, & semper gratiam copiosè dandam his, qui digni sunt; & demens est, si putat se posse inuito Deo seruare, quæ collegerit.* Ecce tibi in quantis errat, qui nulla vtitur mensura in bonis suscipiendis ex Deo; sed omnia vult statim tenere, quasi non fidat Deo in posterum daturo; & putet etiam, renuente Deo, illa à se retinenda: quo quid magis perditione dignum? (Osea 5.) Hinc Oseas c. 5. *Facti sunt principes Iuda quasi assumentes terminum.* Septuagint. *Quasi transferentes terminum: super eos effundam quasi aquam iram meam.* Quid est, *transferentes terminum*? Ait Theophyl. sic: (Theophyl.) *Cupiditate plura habendi laborantes.* Nullis terminis, nullis limitibus, nulla mensura vtebantur: non miror, quòd diuinam iram in se trahant. Longè namque à Dei spiritu absunt, qui absque mensura vtuntur donis diuinis, quando Deus nunquam non vtitur mensura in affectibus suis. Vt dicat Isaias cap. 28. *Ponam in pondere iudicium, & iustitiam in mensura.* Ex quo spiritu biberat Paul. 2. ad Corinth. 10. (2. Cor. 10.) *Nos autem, non in immensum gloriabimur; sed secundùm mensuram regulæ, qua mensus est nobis Deus mensuram pertingendi ad vos.* Sic Sancti cum mensura vtuntur donis diuinis, vt proximis proficiant.

§. III.

Christus non ex terra, sed ex cœlo habendus.

NOn prætereundum est id, quod singulariter factum est Moabitis; nimirum, ait: *Mensus est eos funiculo coæquans terræ.* Cum nullis aliis hostibus deuictis hoc factum est: solos Moabitas terræ æquauit, vt sic iacto funiculo alios separaret in vitam, alios in mortem. Et cur hoc cum solis Moabitis fecit? Nónne Moabitæ illi per Ruth propinquiores erant? Cur præ omnibus hos terræ coæquat? Quando per Ruth Moabitæ ad Christum pertinebant, vt post Dauidem satum ostenderentur iam nihil cum Christo habere, meritò, disponente Deo, æquantur terræ: Christus enim non ex terra, sed ex cælo habendus. Sic Ierem. cap. 22. (Ierem. 22.) vt ostenderet Iechoniam minimè ad Christum pertinere, dicebat: *Terra, terra, terra, audi sermonem Domini: scribe virum istum sterilem*, &c. Terram vocat ipsum Iechoniam, siue Ioachim, vt mauult Clemens Alexand in Glossa. (Clem. Al.) Et sapienter: quia à Christo excluditur, terra vocatur, & terræ coæquatur: non enim per terram acquiritur Christus, sed per cælum. Paul. ad Colos. 3. ait: (Colos. 3.) *Si consurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt, quærite, vbi Christus est ad dexteram Dei sedens: quæ sursum sunt, sapite, non quæ super terram.* Ex quibus D. Ambros. serm. in Fer. 5. post Pascha ait: *Ergo non supra terram, nec in terra, nec secundùm carnem Iesum quærere debemus, si volumus inuenire.* Fuge terram, maximéque te exue terrenis affectibus, si vis Iesum inuenire; qui vt cælestis est, sic ab illo inuenitur, à quo in cælis quæritur. *Magdalena stabat ad monumentum foris plorans. Dum ergo fleret, inclinauit se, & prospexit in monumentum. Et vidit duos Angelos*, &c. dicit Ioannes cap. 20. Inter Angelos erat Magdalena, & non cessabat à fletu: quia Iesum non tenebat. Quàm aliter Stephanus Act. 7. inter rabidissimos agens hostes dicebat: *Ecce video cælos apertos, & Iesum stantem*, &c. Stephanus, dum est inter Iudæos, videt Iesum; Magde-

lena, dum est inter Angelos, Iesum non cernit. Nec miror: ille enim oculos sustulit in cælum; hæc inclinauit se ad sepulcri terram. Pulchrè ait D. Ambros. vbi suprà: (Ambros.) *Stephanus non supra terram quæsiuit, qui stantem Iesum ad dexteram Dei vidit: Maria autem, quæ quærebat in terra, tangere non poterat. Stephanus tetigit: quem quæsiuit in cælo. Stephanus inter Iudæos vidit absentem: Maria inter Angelos non vidit præsentem.* Proh felicitas eius, qui Iesum quærit in cælis! Proculdubiò eum inueniet. Sed miser, qui in terris quærit: longè nanque erit à Iesu inueniendo. Hinc reprobandæ generationi dicit Dominus Matth. 12. (Matth. 12.) *Generatio mala, & adultera signum quærit; & signum non dabitur ei, nisi signum Ionæ Prophetæ. Sicut enim fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus, & tribus noctibus; sic erit Filius hominis in corde terræ*, &c. Ecce tibi adulteræ, & reprobæ generationi omnia signa negantur inueniendi Christum, præter vnum, nempe signum terrenæ sepulturæ. Hoc vnum terrenæ sepulturæ signum non negatur generationi reprobæ; & quæ per solam terram quærit, haud dubium, quòd Christum, non terram inueniet. Hinc extollebat felicitatem Constantij Augusti D. Cyril. Ierosolym. epist. (Cyril. Ier.) illi data; quòd eius tempore signum Crucis visum sit in cælo: ait enim: *Tempore Deo dilectissimi, & beatæ memoriæ Constantini, patris tui, salutare Crucis lignum Ierosolymis repertum est: diuina gratia concedente ei, qui rectè quærebat pietatem, etiam abstrusam locorum sanctorum inuentionem. Tempore verò tuo, Domine omnium pientissime Imperator, quia in ergo Deum pietate maiori, Parentes tuos superasti; non iam amplius de terra, sed de cælo sunt prodigia: quoniam Domini, & Seruatoris nostri trophæum, beata, inquam, Crux, splendoribus luminis coruscans Ierosolymis apparuit. Sanctis hisce diebus Pentecostes, circiter horam tertiam, omnium maxima Crux ex lumine constituta in cælo, non vni, aut alteri tantùm visa; sed vniuersæ ciuitati*, &c. Sic bonus sanctiori, & feliciori credit signum Iesu dari, non de terra, sed de cælo.

§. IV.

Pudicitia nescis non erecto animo esse, etiam in mortis discrimine.

NOn otiosè dicitur Dauid de exercitu Adarezer *subneruasse omnes iugales curruum*, nimirum, equos trahentes currus. Nec miror, quòd à Dauide equi subneruentur, in quibos maximè feroet lascinia, cuius est subneruari, & repere: vna enim pudicitia est, quæ nescit non integro gradu, & erecto collo vel in summis discriminibus versari. Nota est historia militis Mariani, qui Tribunum stuprum sibi inferre conantem occidit. Is apud Imperatorem Caium Marium accusatus defenditur à (Quintil.) Quintiliano declam. 3. his verbis inter multa alia: *Hunc verò, Cai Mari, nec si damnaueris, pudebit. Si fors ita tulerit, ibit ad pœnam pleno gradu, tam paratus mori pro pudicitia, quàm occidere; laudémque perpetuam fortissimi pudoris secum feret.* Expende illa: *Ibit ad pœnam pleno gradu.* non equidem pudicus homo pœnam abiectè subibit, nec tanquam subneruatus taurus raptabitur ad macellum; sed erecto collo, pleno gradu, quasi ad pudicitiæ coronam procedet: ea est enim pudicitia, quæ sic erigat suorum alumnorum animos. Habes Daniel. 13. lasciuientium senum, & castissimæ Susannæ historiam. De illis dicit: *Exarserunt in concupiscentiam eius, & euerterunt sensum suum, & declinauerunt oculos suos, vt non viderent cælum.* De Susanna autem, dum eodem, nanda, stabat, dicitur: *Flens suspexit ad cælum. erat enim cor eius fiduciam habens in Domino.* Quid lasciuis deiectius? Quid pudica sublimius? Illi & pro tribunali sedentes euerterunt sensum; & declinauerunt oculos, ne viderent cælum: hæc ad mortem damnata pleno gradu, erecto vultu, libera fronte respiciebat ad cælum. Ait Origen. in exposit. c. 13. (Orig.) Ioan. *Obserua in his illos quidem deprauata mente sua oculos suos demisisse, ne cælum viderent; hanc autem Domini humanitate fretam conuenienter spes, quam in Domino collocasset, in cælum oculorum aciem intendisse. Debebat ergo hæc quidem, quæ ob continentiæ fiduciam præcatura erat, cælum aspicere, sursúmque attollere oculos.* Abiectè, & demissè agant, qui lasciuiæ ardore tenentur, nec attollere vultus audeant in cælum, sed humi deiecti repant: at pudica mens pleno grado, erecto collo, & libera fronte vel in mortem procedat.

2. *Reg.* 8. Audiuit autem Thou, Rex Emath, quòd percussisset Dauid omne robur Adarezer: & misit Thou Ioram, filium suum, ad Regem Dauid, vt salutaret eum congratulans, & gratias ageret, eò quòd expugnasset Adarezer, & percussisset eum. Hostis quippe erat Thou Adarezer, & in manu eius erant vasa aurea, & vasa argentea, & vasa ærea: quæ & ipsa sanctificauit Rex Dauid Domino cum argento, & auro, quæ sanctificauerat de vniuersis gentibus, *&c.*

§. V.

Opera bona occultanda, dum hostibus sumus expositi.

CVm Thou Rex Emath Dauidi congratularetur per filium de hoste communi perempto, dicit Textus: *Et in manu eius erant vasa aurea*, &c. In manu, inquit, eius, nempe, qui veniebat ad Dauid post hostem peremptum. Non enim in manibus prætenderet aurum Dauidi, viuente hoste Adarazer: sed post mortem eius, quasi suam securitatem prædicans ad Dauidem venit, aurum, argentúmve in manibus ostentans. Discant hinc filij lucis, quàm verè debeant occultare animæ bona, dum sopitis, aut interemptis hostibus ad verum Dauidem in ciuitate cælesti non accedunt. Quis dum instat hostis, dum latro desæuit, aurum prætendit? Sapienter admodum D. Greg. PP. lib. 8. cap. 30. monebat: *Hostes ad rapinam prouocat, qui suas coram nostris diuitias denudat. Quoniam quo enim ab æternæ patriæ securitate disiungimur, per latronum insidiantium iter ambulamus. Qui ergo in itinere depradari formidat, abscondat, necesse est, bona, quæ portat. Occultanda sunt ergo bona, quæ agimus, ne hæc in huius vitæ itinere intuentè portantes, latrocinantium spiritum incursione perdamus.* (Greg.) Equidem, dum inter viuentes hostes degimus, dum latronibus circundamur, dum à Dauidis filij ciuitate glorioſa disiungimur, bona nostra in abscondito thesaurorum sint, non præ manibus. Matth. 4. post trinam tentationem à Iesu superatam ait: *Tunc reliquit eum Diabolus. & ecce Angeli accesserunt, & ministrabant ei.* (Matth. 4.) Dum aderat Diabolus teterrimus hostis, non accedunt ad Iesum Angeli, nec sua officia erga eum proponunt: sed hostis expulsionem expectant, & tunc cibos Saluatori parantibus manibus ministrant. Quò spectans ait Rupert. lib. 3. de glor. & hon. (Rup.) Filij hominis: *Remoto Diabolo à participatione, vel præsentia refectionis accesserunt Angeli. & ministrabant ei.* Et sanè non timebant sibi Angeli à Diabolo; sed docebant homines, vt debeant sua officia erga Deum abscondere, dum adest hostis, qui valeat vel rapere, vel inficere omnia. Monebat item Dominus Matth. 6. ne in conspectu hominum fierent nostræ iustitiæ; & pro doctrinæ coronide ait: *Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra, vbi ærugo, & tinea demolitur, & vbi fures effodiunt, & furantur. Sed thesaurizate vobis thesauros in cælo: vbi fures non effodiunt*, &c. (Matth. 6.) Cauendi sunt hostes, cauendi sunt fures; ibique solùm manifestandus bonorum operum thesaurus, vbi fures, & hostes cessarint. Quocirca ait D. Chrysol. ser. 7. (Chrysol.) *Ieiunium tuum sit hominibus occultum, ignotum Diabolo, Deo notum. Thesaurum qui non abscondit, prodit: virtutes prodita non manebunt. Qui ergo inter tineas, rubiginem, fures sua ponit; exponit, quæ sua sunt, non reponit.* Sic ibi. Vt ostendatur, quàm celanda sunt opera videntibus hostibus. Iudith c. 9. (Iudith) *Induens se cilicio posuit cinerem super caput suum. & prosternens se*, &c. & post hæc cap. 10. *Lauit corpus suum, & vnxit se myro optimo: posuit mitram super caput suum*, &c. Paulò antè cinerem, modò mitram super caput ponit: paulò antè ieiunio, & cilicio maccratur, modo aureis induitur. Et cur, quæ illa faciebat, modò hæc accipit? Processura erat ad hostes, & celabat opera virtutis, quò vinceret. Chrysost. (Chrysost.) hom. 10. ex variis: *Post solemnitatem triduani ieiunij superato, & bona facit, sic interna affectionis vilitatem texit, vt latari hostium*

hostibus videretur: at sic dum laetitia vultus ieiunium texit, de hoste triumphauit. Non aliter Esther cap. 4. triduanum ieiunium suis indixit: & cap. 5. dicit Regi: *Obsecro, vt venias ad me hodie, & Aman tecum ad conuiuium.* Triduo ieiunat, & laurum Regi praetendit conuiuium. Cur à ieiunante offertur conuiuium? Chrysostom. suprà: *Dum post seiunium ieiunium intelligi à Rege non potuit, Aman illum populi sui inimicum interemit.* Sic Sancti dum cauent, ne videantur opera sua, de inimicis gloriosè triumphant. Chrysost.

§. VI.

Affectus ob temporalia nimis praeproperus est, cuiusvis morae impatiens.

SAluatorus Dauidem Ioram, filios Thou, dona praeferebat manibus: dicit enim Textus: *Et in manu eius erant vasa aurea, & argentea*, &c. Salutaturi autem Iesum Magi in thesauris clausa portabant dona: dicit enim Matth. 2. *Apertis thesauris suis obtulerunt ei aurum*, &c. De illo non dicitur, quod aperuisset thesauros, quasi non clausa, sed aperta, & prae manibus aurea vasa portasset: at de his dicitur, quod thesauros aperuissent, quasi clausa eo vsque portassent. Et cur hi sic dona sua afferunt, vt necesse sit thesauros aperire ad illa exhibenda: ille autem sic ea prae manibus trahebat, vt nihil in aperiendo fuerit cunctatus? Magorum affectus totus erat circa spiritualia negotianda: affectus autem hic nihil praepropere agit, sed omnia maturè, & tranquillè moderatur. Verùm filij Thou Regis affectus eò tendebat, vt Dauidis temporalem venaretur gratiam; & qui affectus circa haec temporalia versatur, nunquam non nimis festinat, quarumcunque morarum impatiens. Venerat Iesus ad Lazari sepulcrum Ioan. 11. & vt sororum eius, quae stabant, precibus annueret, & redderet illis fratrem, ait ministris circunstantibus: *Tollite lapidem.* Quàm aliter Iacob Genes. 29. qui accedens ad puteum opertum lapide, cuius ablationem expectabant pastores, vt adaquarent greges; vbi Rachelem vidit sub eadem expectatione appropinquare, *amouit lapidem, quo puteus claudebatur.* Circa quae non ignobilis est quaestio ab Origen. in cap. 11. Ioannis agitata, nimirum: *Cur hoc quidem loco Iesus ipse lapidem à spelunca non amouerit, sed dixerit, tollite lapidem. Genesis autem Iacob suum à puteo ipso deuoluerit?* Sanè Iesus afficiebatur desiderio salutis spiritualis hominum, pro qua scit expectare, & moras conuenientes pati, vt lapidis ablatores, & spectatores sensum miraculi capiant. Iacob autem illo solùm affectu tenebatur, vt Rachelis gratiam caperet: huius autem temporalis affectus praeceps est, & vel prudentis eiusque morae impatiens: ideò non expectat, vt pastores lapidem tollant, nec id ab illis petit, vt faciant; sed ipse festinus, nihil veritus, sollit lapidem, hoc vnum attendens, vt puellae pulchrae placeat. Crede mihi: nihil antiquius in affectibus temporalium inuenies, quàm quòd nullae morulae non rumpantur. Solus spiritualium affectus tranquillè, & maturè omnia facit. Ioannis cap. 4. *Iesus fatigatus ex itinere sedebat sic supra fontem: hora autem erat quasi sexta. venit autem mulier de Samaria haurire aquam. Dicit ei Iesus: Da mihi bibere.* Quis crederet, Iesum sitire, quando foeminam haurientem aquam expectat, & ab illa petit aquam? Cur non magis, ò bone, arripis vas, & quam properè tu ipse aquam hauris, & sic foeminae gratum facies, illam à labore leuans, & citiùs sitî satisfaciens? Cur mauis foemineam lentitatem in haurienda aqua expectare; & eius fastidia in negando pati? Hoc sitire erat? Ait D. Ambros. hom. 1. de Samar. *Sitiebat ergo Christus? Sitiebat planè, non poculum hominum, sed salutem: sitiebat non aquam mundi, sed redemptionem generis humani.* Equidem, vt non tenebatur aquae mundialis desiderio, sic non festinabat haurire aquam; sed magis spiritualis salutis hominum affectus desiderio praestolabatur, & moras nectebat. Est enim affectus spiritualium patientissimus morarum. Dicebat Malach. 4. *Orietur vobis timentibus nomen meum, Sol iustitiae.* Et quid habet commune cum ortu Solis, nostri Saluatoris ortus? Sol clarè oritur: Iesus obscuro in loco: Sol oriens nubes propinquas facit rutilare. Iesus pannis obuoluitur, & in praesepio se occludit. Quid ergo ortus Iesu ad ortum Solis? Ait D. Zeno serm. de Patient. *Sol denique quamuis mira celeritate alternas mundi metas illustrat; tamen nunquam delectam verecundámque aurorae auroram.* In summa celeritate scit non praeceps ferri, nec praecurrere, sed moras nectit, infantiae paruitatem seruat, vt per spatia crescat in sublime. Hoc amauit in ortu suo Saluator noster, quod in Trajano suo abiiciebat Plinius dicens: *Tu simul omnia profudisti, vt Sol, & dies, non parte aliqua, sed statim totus.* Adscribebat Principi Solis similitudinem in bonorum profusione; sed repellebat ab illo similitudinem Solis in modo procedendi: quia Sol paulatim, ille statim totus. Et quando in Principe suo laudat Philosophus homo, quòd non paulatim vt Sol; sed statim totus; cur in Iesu meo laudatur illud, quod non statim totus, sed vt Sol paulatim efficiat ortum? Sanè mundiales homines, vt rapti mundialibus affectibus sunt, sic nihil magis aestimant, quàm rumpere omnes moras, & vel praecipitanter ferri ad bona. In Iesu autem meo, vt omnes affectu spiritualia amant, inde eius laudes dignosci habent, quòd tranquillè, & cum maturitate, & patientia procedat. Vt exclamet D. August. homil. 17. de temp. *O grandis patientia Saluatoris! Expectat nasci, sua membra quae fecit.* Sic in summa celeritate saluandi hominis, nunquam anteuertit aetatis horas, nec nascendi ordinem.

Matth. 2. — Gen. 29. — Orig. — Ioan. 4. — Ambr. — Malach. 4. — Zeno — Plinius. — Aug.

§. VII.

Aurum in verè regali manu proficit struendae Ecclesiae Dei.

ILlud notandum, quod ait Textus: *In manu eius erant vasa aurea, & vasa argentea, & vasa aerea: quae & ipsa sanctificauit Rex Dauid Domino cum argento, & auro, quae sanctificauerat de vniuersis gentibus.* Ecce tibi, quidquid auri, argentique veniebat in manus Dauid, statim sanctificabatur, & dedicabatur templum Dei struendo. Prò! manus veri Regis, & regalissimi Regis! aurum enim in illis, & stabiliendae, & fulciendae proficit Dei Ecclesiae. Matth. 28. *Congregati cum senioribus, consilio accepto, pecuniam copiosam dederunt militibus, dicentes: Dicite, quia discipuli eius nocte venerunt, & furati sunt eum nobis dormientibus. At illi accepta pecunia fecerunt, sicut erant edocti.* Sic milites, accepto argento, Dominicae resurrectionis testimonium infirmauerunt. Quid non destruat pecunia in manu gregalis, & vilis hominis? Vtinam veniat ad manus regias, & salias, nisi fundet Ecclesias. Ait D. Cyril. Ierosol. catech. 14. *Dederunt argentum, corruperunt milites: sed non corruperunt eos, qui nunc sunt, Reges. Nam illi quidem milites, propter argentum prodiderunt veritatem: isti autem, qui nunc sunt Reges, pietatis ergo, argento induentes, & auro, sanctam hanc Ecclesiam resurrectionis Saluatoris extruxerunt, & argenteis monumentis splendidam fecerunt.* Sic regalissimi Principes auro, argentóve accepto Ecclesiam Dei construunt, & honorant. Quod Ecclesiae suae promittebat Dominus. Isaiae cap. 6. *Suges lac gentium, & mamilla Regum lactaberis.* Vbi Septuag. *Suges lac gentium, & diuitias Regum comedes.* Quippe Reges, Principésque regales diuitiis suis, auro suo, argento suo facient; vt diuinus cultus, gloriaque Ecclesiae mirum in modum augeatur. Inde manifestè patet, quae sint manus regales; nimirum, quae dato auro faciunt diuinum cultum, splendorémque Ecclesiae dilatare. Quae autem ablato auro, & cultum Dei, & Ecclesiae splendorem minuunt, non regiae sunt, sed vilissimae manus: dicit enim Dominus 1. Reg. 2. *Qui contemnunt me, erunt ignobiles.* Et quis contemnit Deum? Ait Concilium Aquisgranense lib. 2. cap. 6. *Specialiter glorificatur Deus in cultu suo, & in his, quae ei consecrantur, & sanctificantur. Contemnitur autem ab his, qui in tantam vesaniam prorumpunt, vt illi consecrata auferre non formident. Quibus illud pertimescendum est: Qui autem contemnunt me, erunt ignobiles. Magna porrò ignobilitas est, aliquam Deo in suis sacratis rebus iniuriam inferre.* Sed occurrendum est fidei hostibus? Id videat ille, cuius est circa dispensationem sacrarum rerum. Ego vnum scio; nimirum, Principes, & Reges victores, & triumphatores illos fuisse, qui auro, & argento dato cultum promouêre diuinum, & Ecclesiam honorarunt. Et valdè timerem illi, qui ablato auro in

Matth. 28. — Cyril Ierosol. — Isai. 6. — 1. Reg. 2. — Côc. Aquis.

causa est, cur diuinus cultus minuatur: dicitur enim 1. Reg. 2. *Si autem in Deum peccauerit vir, quis orabit pro eo?* Et quale est hoc peccatum in Deum, quod caret apud Deum aduocato? Ait Concil. Aquisgranense vbi suprà: *Inter cætera peccata, quibus in Deum peccatur, non minimum peccatum extat illud, quo cultus Dei contemnitur, aut diminuitur, vel dehonestatur; & idcirco tam ingens peccatum modis omnibus est cauendum. Quicunque ergo ea, quæ diuino nomini consecrata sunt, aufert, in Deum se peccare nullo modo dubitet.* Consulendus item est Petrus Damianus lib. 1. epist. 20. vbi refert de quodam Pontifice Romano, qui vendita balsami possessione, qua lampas coram D. Petri sepulcrum nutriebatur, in causa fuit, quòd deficeret lampas. Hunc Petrus sic percussit, vt tertia die expirauerit. Et si hoc accidit Papæ propter minutionem lampadis; quid non timeant Principes sæculares, si in causa fuerint, quòd Ecclesiæ cultus minuatur?

1. Reg. 2.
Côc. Aquis.
Petr. Dam.

2. *Reg.* 8. Fecit quoque sibi Dauid nomen, cùm reuerteretur, capta Syria, in valle Salinarum, cæsis decem, & octo millibus, & in Gebelem ad vigintitria millia: & posuit in Idumæa custodes, statuitque præsidium: & facta est vniuersa Idumæa seruiens Dauid: & seruauit Dominus Dauid in omnibus, ad quæcunque profectus est. Et regnauit Dauid, &c.

§. VIII.

Faciliùs cordibus benemeritorum, quàm marmoribus nomen inciditur.

DIcitur nomen sibi fecisse Dauid in victoria obtenta in valle Salinarum, his verbis: *Fecitque sibi nomen Dauid, cùm reuerteretur capta Syria in valle Salinarum cæsis decem & octo millibus*, &c. Sunt, qui hæc referant ad erectam aliquam fornicem, seu arcum triumphalem; alij verò probabiliùs ad famam gloriosam ibi a Dauide comparatam. Sed cur potiùs nomen istud gloriæ Dauidi factum est in valle hac Salinarum, quàm in tribus, aut quatuor victoriis immediatè anteà partis? Creditur a Rabbinis Dauid in valle Salinarum non solùm eam hostium multitudinem percussisse; sed etiam peremptos omnes pia sepultura honorasse. Quod probabile putat Carthus. & persuadetur ex cognatione Idumæorum cum Iudæis: quam respiciens Dauid, illos pro cæteris voluit sepultura honorare. Quo facinore quis explicet, quantum sibi nomen compararit? Et quidem maius, & gloriosius, quàm si mille fornicibus æreis, marmoreisve inscribi illud curarit. Sapienter enim ait Plinius in Panegyr. Traiani: *Ego tituli omnibus speciosius reor, quando non trabibus, aut saxis nomen tuum, sed monumentis æternæ laudis inciditur.* Non equidem id summum est, quòd marmoribus tua sint inscripta facinora; illud maius, & gloriosius, quòd in laudantium cordibus scripta valeant æternari. Vnde Dauid non illam, sed hanc gloriam misericordiæ promittit iustus Psal. 111. *Iucundus homo, qui miseretur, & commodat, disponet sermones suos in iudicio: In memoria æterna erit iustus.* Et Psal. 30. hanc etiam requirebat, dum ait: *Obliuioni datus sum, tanquam mortuus à corde*: non tanquàm deletus à marmoreis titulis; id enim paruì æstimaret: sed tanquàm mortuus à corde, quasi id esset maximæ æstimationis, quòd in cordibus laudantium maneret inscriptus. Ideò Paul. 2. ad Corinth. 3. ait: *Epistola nostra vos estis, scripta in cordibus nostris, quæ scitur, & legitur ab omnibus hominibus: manifestati, quòd epistola estis Christi, ministrata à nobis, & scripta non atramento, sed spiritu Dei viui: non in tabulis lapideis, sed in cordibus carnalibus.* Ecce tibi, vt Corinthiorum populos vocat Paulus epistolam suam, nimirum, inscriptionem suam, & titulum manifestiorem suæ gloriæ, & dignitatis. Sic explicabat D. Thom. ibi fatus: *Epistola nostra vos estis, id est, epistola, per quam manifestatur dignitas nostra, qua nos commendamur.* Supra cap. 2. *Gloria nostra vos estis.* Sic epistolam sumit pro glorioso titulo, & inscriptione, quæ non in tabulis lapideis, & marmoribus, vt vetus Testamentum; sed in cordibus imitantium, & celebrantium eius virtutes scripta gloriatur. Non immeritò: nam qui non tam cordibus infigi, quam marmoribus amant, in id discriminis veniunt, vt à Deo conterantur. De his dicebat Psalm 48. *Vocauerunt nomina sua in terris suis.* Nimirum, terras suas, possessiones suas titulis, & fornicibus impleuerunt. Quid inde? Ait D. August. lib. 15. de ciuitat cap. 21. *Inuocauerunt nomina eorum in terris ipsorum, propter quod sequitur eos, quod in alio Psalmo scriptum est: Domine, in ciuitate tua imagines eorum ad nihilum rediges.* Sic ibi. Amemus ergo nos magis figere nostri memoriam in cordibus benemeritorum, quam in marmoreis tabulis.

Plin. iun.
Psal. 111.
Psal. 30.
2. Cor. 3.
Thom.
Psal. 48.
August.

§. IX.

Victoria a Christo reportanda est doctrinæ virtute, non in potentia ferri.

NOn otiosè notatur Dauidis victoria de Idumæis fuisse in valle Salinarum, cùm dicit Textus: *Fecit Dauid sibi nomen, cùm reuerteretur, capta Syria, in valle Salinarum; cæsis decem, & octo millibus*, &c. Et cur in valle Salinarum? Iam ibi ostendebatur Christi victoria de mundo, euentura in sale sapientiæ, & doctrinæ; non in ferro, & puluere militari. De Gad, filio suo dicebat Iacob Genes. 49. *Gad accinctus prœliabitur.* & addit de eodem Moyses Deuteronom. 33. *Quasi leo requieuit, cepitque brachium, & verticem. Et vidit principatum suum, quòd in parte sua Doctor esset repositus.* Sic tota militaris dexteritas, & prosperitas in Gad, ex eo esse ostendebatur, quòd in parte sua Doctor esset repositus. Sed quid Doctor cum militari virtute, cum victoria, & militari prosperitate? Iam ibi adumbrabatur tota politia virtutis Christianæ, de qua venturus erat, qui non ferro, sed verbo doctrinæ mundum subiugaret. Ait ibi Glossa: *Subiectis sibi regnis, & gentibus potentia Christi apparuit, non armorum terrore; sed virtute doctrinæ.* Inde equidem claret potentia Christi, quòd solo gladio verbi & regna, & Reges expugnet. Postquam Dauid per adulterium, & homicidium a Deo defecerat, volens Deus tantum Regem sibi iterum subiugare, non misit in eum exercitum, sed dicitur lib. 2. Regum, cap. 12. *Misit ergo Dominus Nathan ad Dauid*, &c. Ad subiugandum Regem rebellem vnus homuncio a Deo mittitur. Et quæ illa arma præstantur tanto suffectura discrimini? Ait D. Basil. Sel. orat. 17. *Mittit hominem vilem in specie, ad eum, qui thronum insidet, paupertatis indutum ad eum, quem sceptra decorant. Quasi dicat: Ne vereare, ô homo, dignitatem regiam. Quòd si maiestatem regiam reformidas, ego linguam tuam perpoliam, ego curationi scalpellum verbi exacuam.* Expende illa arma, quæ sola ad subiugandum rebellem Regem parantur à Deo, nimirum: *Ego linguam tuam perpoliam.* Vnius linguæ gladius paratur, qui à Dei virtute structus, & Reges, & regna omnia valet debellare. Vbi Dei virtus adest, vna lingua valet vniuersum capere. Matth. 4. dicebat Dominus ad viles piscatores: *Venite, faciam vos fieri piscatores hominum. At illi continuò relictis retibus secuti sunt Dominum.* Audiunt se ad piscaturam vocari, & retia abiiciunt. Cur bona non magis retia seruanda putatis? Seruatur piscandi munus adhuc, cùm non seruentur & retia. Equidem in Dei piscatura, sicut in militia, non ferrum, non rete; sed vna linguæ doctrina sufficit, vt vertat, & subiiciat mundi mala. Aiebat ibi D. Basil. Seleuc. orat. 30. *Petrus populum vniuersum lingua cepit: Pamphilia deinde occupata est: Macedonia vastata: accurrit Thracia: Græcia cum sua eloquentia capta est: Roma, suppresso diademate, contra prædicationem exsultata est ordine densissimo ciuitates sponte concesserunt in prædam Apostolorum*, &c. Valet equidem in virtute Christi lingua sola mundum subiugare. Et tunc maximè ex Deo creditur victoria venire, cùm non ferro, sed oris halitu nationes subiugantur. Hinc Iosue 5. dum ipse Iosue esset in agro Iericho, expugnaturus vrbem, vidit virum coram se stricto gladio, qui aiebat: *Sum princeps exercitus Domini, & nunc venio.* Et vnde se Principem exercitus Domini ostendebat? Ex cap. 6. vbi ciuitatem non ferro, sed tubarum sono expugnari mandat. Ait Drepanius Florus in Hymno de sancto Michaele:

Genes. 49.
Deuter. 33.
Glossa.
2. Reg. 12.
Basil. Sel.
Matth. 4.
Basil. Sel.

Hic Vaticinante placidi Iordanis ad vndam
Se castris Domini prædixit esse ducem:
Cùm ferro eius campo stricto consisteret ense, Drep. Flor.
Subrueritque pios impia septa tubis.

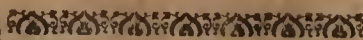
Sic ostendebatur dux iste ad Dei exercitum pertinere, quòd non ferro, sed vocibus triomphos agat. Huc trahe dicta tom. 5. de Christo fig. lib. 9. cap. 10. § 8.

2. *Reg.* 8. Et regnauit Dauid super omnem Israël: faciebat quoque Dauid iudicium, & iustitiam omni populo suo. Ioab autem, filius Saruiæ, erat super exercitum. Porrò Iosaphat, filius Ahilud, erat à commentariis, & Sadoc, filius Achitob, & Achimelech, filius Abiathar, erant Sacerdotes: & Saraias scriba. Banaias autem, filius Ioiadæ, super Cerethi, & Phelethi: filij autem Dauid, Sacerdotes erant.

§. X.

Ille vir Diuinitati accedit, qui rectum iudicium facit populo.

HOc mirandum io præfixis verbis, quod aiunt: *Filij autem Dauid Sacerdotes erant.* Et quando ibi Sacerdotis nomine insignem quandam dignitatem principatus exprimebat Textus, cur non potiùs dixit: Erant filij Dauid Principes maximi? Cur maluit in præsenti dicere, quòd erant Sacerdotes? Ostenditur Dauid iudicium faciens, iuxta illa: *Regnauit Dauid super omnem Israel. faciebat quoque iudicium, & iustitiam omni populo.* In quo tam proximus Dauid ostendebatur Diuinitati, vt illius declarandæ causa, meritò eius filij, & laterones Sacerdotes dicantur; quasi qui Dauidis Diuinitati assistant, & ministrent. Simile inuenio in Ioseph, de quo ait Genes. 39. *Emit enim Putiphar, Eunuchus Pharaonis, Princeps exercitus sui.* Verùm Genes. 41. vbi Ioseph ad thronum eleuat Pharao, io- Genes. 39. super *Dedit ei vxorem Aseneth, filiam Putipharis, Sacerdotis Heliopoleos.* Credo, non duos, sed vnum fuisse Putipharem, qui suprà Princeps exercitus, & modò Sacerdos Genes. 41. dicebatur. Sed, cur modò Sacerdos dictus est, nisi quia affinitate iungebatur Ioseph, qui ad solium regni adiungebatur, vt iudicium, & iustitiam faceret? Planè tam clarè tunc cœpit patere in Ioseph Diuinitas, vt meritò illi adiuncti Sacerdotes dicantur. Ait D. August quæst. 136. in Genes. *Congruenter autem alibi ille honor principatus eius commemoratus est, qui talibus actibus congruebat. Hic verò postquàm in Ioseph apparuit non parua Diuinitas, ipse honor debuit nominare socerum eius, qui pertineret ad Diuinitatem* August. *non paruam, secundùm opinionem Ægyptiorum in Sacerdote Solis.* Non potuit non explicari Sacerdotis dignitas io eo, qui Ioseph adiungebatur, quando io Iosephi throno tam clari visebantur Diuinitatis radij. Sic in Dauide faciente iudicium, Sacerdotes dicuntur eius adiuncti filij propter apparentem Diuinitatem. Nunquam non Diuinitas maximè apparet io eo, qui iudicium facit. Cauet enim Dominus Deuteronomij cap. 1. *Quod iustum est, iudicate, siue ciuis sit ille, siue peregrinus. Nulla erit distantia personarum, ita paruum audietis, vt magnum: nec accipietis* Deuter. 1. *cuiusquam personam, quia Dei iudicium est.* Expende illud: *Quia Dei iudicium est.* quippe io iusto exercendo iudicio proprium Diuinitatis munus æmularis. Circa quæ ait D. Cyril. Alexand. in cap. 1. Habacuc: *Eximium igitur quiddam est iudicare, diuinaq; præstantia, & gloria sapiens emergatur est Iudex sincerus, & incorruptus, & se à suffragatione iustitia detorquere non sustinens.* Ne miremur, quòd Sacerdotes dicantur, qui adiunguntur, & ministrant tanto æmulo Diuinitatis.

CAPVT XXIII.

Miphiboseth alitur.

Textus Historia.

QVISTIS suorum delectatus Dauid, Saülis superstites cœpit requirere, quibus iorati quondam fœderis redderet gratiam. Inuentus est vous Miphiboseth, Ionathæ filius, quem pedum infirmitas periculis eripuerat, & latentem io domo cuiusdam ciuis, nomine Machir, conseruabat. Sed Sibæ, Saülis liberti, testimonio requisitus, & ad Dauidem adductus, tantùm fauoris inuenit, vt singulis vitæ suæ diebus sedere ad mensam regiam fuerit nactus. Insuper, & aui vniuersi agri dantur Sibæ excolendi, quorum fructibus domini sui Miphiboseth familiam alat.

PARS MORALIS circa Textus Literam.

IVRATAM Saüli, & Ionathæ misericordiam reddit Dauid Miphibosetho, despecto Ionathæ filio, & claudo: ne Principes, vel in filiis abiectis, parentum eorum merita obliuiscantur.

1. *Reg* 9. Et dixit Dauid: Putásne est aliquis, qui remanserit de domo Saül, vt faciam cum eo misericordiam propter Ionatham? Erat autem de domo Saül, seruus nomine Siba, quem cùm vocasset Rex ad se, dixit ei: Tune es Siba? Ille respondit: Ego sum seruus tuus. Et ait Rex: Nunquid superest aliquis de domo Saül, vt faciam cum eo misericordiam Dei? Dixitque Siba Regi: Superest filius Ionathæ, debilis pedibus, &c.

§. I.

Magna præstantia virtutis est, quòd præuenias petitiones munerandorum.

EXpectasset alius, quòd recepturus beneficium ipse veniret, breui schedula merita parentum prætenderet, & gratiam postularet. Non sic Dauid: sed antequam vllus accedat postulator, imò nec appareat, ipse inquirit, clamans: *Putásne est aliquis, qui remanserit de domo Saül, vt faciam cum eo misericordiam?* Vel, vt post pauca: *Nunquid superest aliquis, vt faciam cum eo misericordiam Dei?* Quippe maximum, & præstantissimum est misericordiæ genus, & Deo propinquissimum, quo sic faueas, vt præuenias petituros. Hoc in Traiano suo ponderabat Plinius: *Hoc prima paruulorum ætatum vox antes tuas* Plinius. *imbuit, quibus tu daturus alimenta hoc maximum præstitisti, ne rogarent.* Inuenerit fortè an Plinius in suo Principe hoc maximum, quòd donis suis petituros præuenerit: quod absque dubio in nostro summo, & vero Rege Christo Iesu inuenitur: daturus enim paruulis suis gloriam, hoc mulris maximum præstitit, ne rogarent. Quò spectans Psalm. 8. Psal. 8. ait: *Ex ore infantium, & lactentium perfecisti laudem.* Mirabar ego, quòd laus diuina dicatur perfici non tam ex adultorum ore, quàm ex ore infantium. Qui enim infantes tantùm valent vt Dei perficiant laudem? Dum hæc meditor, recordor infantium innocentium pro Christo occisorum, quibus Deus hoc maximum præstitit, ne rogarent, nec mererentur: sed ante preces, & merita, coronam illis parauit.

Bernard. Ad hæc D. Bernard. serm. 1. *Habuit planè Martyres tuos, Deus, vt in quibus nec homo, nec Angelus meritum inuenit, singularis tuæ prævenientia gratiæ euidentiùs commendetur. Ex ore infantium perfecisti laudem. Gloria in excelsis Deo, Angeli dicunt, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Magna quidem, sed, audeo dicere, non perfecta laus, donec veniat, qui dicat: Sinite paruulos ad me venire: & pax hominibus etiam sine voluntatis vsu.* Tunc sanè perficitur laus Principis, & Dei, quando vel ante voluntatem accipientis, dona parat. Matth. 3. *Venit Iesus à Galilæa in Iordanem ad Ioannem, vt baptizaretur ab eo.* Et cur mundissimus Iesus festinat ad Baptismi lauacrum? Sanè non suas, sed nostras sordes tergere curabat, vt antequàm nasceremur, & rogaremus, iam ex illo munditiei beneficium haberemus. Quantùm hoc? Meritò ait D. Augustin. homil. 1. in Epiphan. *Illum ergo currentes aquæ tunc infundebant; sed peccata nostra secum portabant. De illo guttæ Baptismatis fluebant; sed extra in guttis crimina fluebant. O misericordia simul, & potentia Dei! necdum eramus in mundo, & iam abluebamur in Baptismo! Mundati illi sumus, antequàm nati.* Hæc inuenitur in Deo misericordia, quæ sic excepturos præueniat, vt antequàm sint, iam beneficium habeant. Nec eorum expectetur postulatio, sed nec natiuitas, vt illis dona cœperint parari. Quid hac misericordia diuinius? Quid illam recipienti dulcius? Clamabat Psalm. 20. *Præuenisti eum in benedictionibus dulcedinis.* Et quæ est dulcedinis benedictio à Deo in hominem suum profecta? illam ostendit illud verbum, *præuenisti*: dulcissimum enim est homini beneficiis præueniri, antequàm de illis requirendis, aut postulandis studeat. Pro quo D. Bernard. serm. 39. de paruis: *Nam omninò dulcedine sapit ea benedictio, quæ non modò immeritos; sed & malè meritos præuenit; vt dum adhuc sumus filij iræ, & operamur opera mortis, ipse cogitet super nos cogitationes pacis: & non petentibus quidem, imò & impugnantibus; non inuocantibus, sed prouocantibus; non interpellantibus, sed etiam repellentibus, gratuitum bonum largiatur. Quod anima dulce sapiat, cui misericordia tanta non sapit? Meritò proinde benedictio dulcedinis nominatur ea, quæ præuenit.* Hoc dulcissimum est homini, quòd sic præueniatur donis, antequàm vel petere cogitaret.

Matth. 3.

August.

Psal. 20.

Bern.

§. II.

Diuinum est, abiectis, & despectis fauere.

REquirebat Dauid aliquem, cui misericordiam præstaret propter Ionatham, dicens: *Putásne est aliquis, qui remanserit de domo Saul, vt faciam cum eo misericordiam propter Ionatham?* Et nullus est, qui renunciet Regi remansisse aliquem. Deinde Rex ait ad Sibam: *Numquid superest aliquis de domo Saul, vt faciam cum eo misericordiam Dei? Dixítque Siba Regi: Superest filius Ionathæ, debilis pedibus*, &c. Primò promittebat Dauid misericordiam ei, qui remanserat ex familia Saul: & nullus mansisse dicebatur. Modo promittit, non misericordiam quamlibet, sed misericordiam Dei: & statim filius Ionathæ mansisse reuelatur. [illegible] cur hic filius Ionathæ non ostenditur Dauidi mansisse, vsque dum diceret, quòd faceret ei misericordiam Dei? Erat hic *debilis pedibus*, & ideò, vt abiectus, & despectus, relictus domi fuerat; nec credebatur talis alterius, quàm Dei misericordia foueri posse. Diuina enim est misericordia, quæ despecto, & vili homini faueat. Isaiæ cap. 40. sic Dominus clamat: *Consolamini, consolamini, popule meus.* Consolationem immittit misericors Deus populo suo. Et qui est populus, qui sic à misericorde Deo consolationem accipit? Ait D. Bernard. sermon. 1. de Natiuit. *Consolamini, consolamini, popule meus, ait. Vtique populum humilem, quem saluum facies. Nam populum superborum humiliabit. Vis nosse populum eius? Tibi derelictus est pauper, ait homo secundum cor Dei. Non consolatur Christi infantia garrulos, non consolantur Christi lacrymæ cachinnantes, non consolantur panni eius ambulantes in stolis, non consolantur præsepe, & stabulum amantes primas cathedras: sed pauperibus, & pusillis condere videntur.* Sic, quidquid Dei est, & [illegible] Christi [illegible], eam misericordiam halat, quæ feratur in abiectos, & pauperes: adeóque est propria Dei hæc misericordia in pauperes, vt nusquam sine Deo inueniatur. Dicebat Iob cap. 31. *Si comedi bucellam meam solus, & non comedit pupillus ex ea. Quia ab infantia mea creuit mecum miseratio, & de vtero matris meæ egressa est mecum.* Ecce tibi tam propriam sibi adscribit miserationem pupillorum Iob, vt dicat eam secum esse natam. Sed quando dicit, misericordiam pauperum secum esse natam, cur etiam non asserit secum esse morituram? Absit hoc à sana Iobi mente, qui id non sibi, sed Deo adscribere maluit, cuius solius adeò est propria misericordia in pauperes, vt si Deus mori posset, etiam moreretur misericordia in pauperes. Ioan cap. 12. Maria Magdalena effudit vas pretiosi vnguenti super caput Iesu. Quid tunc? Ait Ioan. *Dixit ergo vnus ex Discipulis Iesu, Iudas Iscariotes, qui erat eum traditurus: Quare hoc vnguentum non veniit trecentis denariis, & datum est egenis? Dixit autem hoc, non quia de egenis pertinebat ad eum.* Et cur non pertinebat ad Iudam de egenis? Nónne, etsi latro esset, & fur, aliquam poterat habere erga egenos pietatem? Cur ergo excluditur prorsus ab egenorum misericordia? Rationem insinuant illa præmissa verba, nimirum: *Qui erat Iesum traditurus.* Vbi enim Iesum interficere volebat, simul & misericordiam pauperum ad mortem impellebat: necessum enim erat, vt cum Dei Filio etiam misericordia in pauperes interficeretur. Ait Rupert. lib. 10. in Ioan. *Non cura pauperum pertinebat ad eum: etenim longè recesserat animus eius, trucidator pietatis, vltra omnes terminos humanarum miserationum, tanquàm alterius pellecus erat, vt ipsam posset ad mortem tradere misericordiam pauperum.* Sic in Iesu misericordiam pauperum trucidare volebat: adeò enim propria Dei est hæc affectio, vt si Deus morti traderetur, & illa traderetur.

Isaia 40.

Bernard.

Iob. 31.

Ioan. 12.

Rupert.

2. Reg. 9. Misit ergo Rex Dauid, & tulit eum de domo Machir, filij Ammiel de Lodabar. Cùm autem venisset Miphiboseth, filius Ionathæ, filij Saül, ad Dauid, corruit in faciem suam, & adorauit. Dixitque Dauid: Miphiboseth? Qui respondit: Adsum seruus tuus. Et ait ei Dauid: Ne timeas, quia faciens faciam in te misericordiam, propter Ionatham, patrem tuum; & restituam tibi omnes agros Saul, patris tui; & tu comedes panes in mensa mea semper, *&c.*

§. III.

Aliena fugiat, qui in bonis amat æternari.

VT omnia Saülis bona, iuxta antiquorum mores, primogeniti sui Ionathæ erant: sic & ad Miphiboseth, huius primogenitum, pertinebant, nulloque titulo illis priuari debebat. Quia, licèt Israelitæ rebelles contra Dauidem extitissent sequentes Isbosethum; tamen post huius mortem se se liberè, & spontaneè Dauidi subiecerunt, quo omnem rebellionis maculam eluerunt. Vnde iure Dauid prædecessoris sui hæredi prospicere debebat, illi integram hæreditatem priuatam reseruans, dum ait: *Restituam tibi omnes agros Saul, patris tui.* Quod in filiis Regum defunctorum maximè cauerunt Concilia Toletana: quippe in Concil. 5. c. 12. ait: *Vt omni benignitate, omníque firmitate circa omnem posteritatem Principis nostri Chintilliani Regis teneatur dilectio, & præbeatur rationabile defensionis adminiculum, ne res iustè promissa, aut etiam parentum digna præmissione procurata, ad eorum proprietatem pertinentes, iniustè fraudentur*, &c. In iis Principibus, qui ad regni dignitatem promouentur, sunt multa bona priuata, quæ ad dignitatem non pertinent, sed ad personam: & hæc ad illorum pertinent posteritatem. Quibus ne [illegible] fraudarentur, prouidebant maximè Concilij Patres: & prouidit Dauid in posteris Saulis, quibus etsi per electionem Dei regnum eripuit, priuata tamen bona, quæ nullo iure erant regiæ dignitatis, integra Miphibosetho tradidit. Nec miror, quòd sibi asserens regnum, priuata Saulis bona proprio hæredi, & domino tradat: [illegible] enim bonus, quam debeat fugere aliena, qui amat [illegible] æternari. Iesus meus dum illo [illegible], induus erat propriis vestimentis, vel [illegible] chlamyde. At vbi ad Crucem properat, [illegible] propriis vestimentis induitur:

Conc. Tol.

induitur: dicie enim Matth. 27. *Exuerunt eum chlamyde, & induerunt eum vestimentis eius, & duxerunt eum, vt crucifigerent.* Et, cur non alienis, sed suis opertus voluit ad Crucem ire? Meritò aliena exuit, & suis contentus est, quando ad regnum ibat immutabile: qui enim stabilitatem, & firmitudinem in bonis appetit, suis contentus sit, aliena caueat. Sedul. lib. 5 Paschal c. 1. ait: *Mox vestibus alienis exutus suis protinus est amictus, tanquam positurus in morte corporis indumentum, quod se post paululum nouerat resumpturum: nihil iam sumpturus mutabile.* Duo tunc volebat significare; nimirum, vt corruptibilia deponenda; & æterna, & stabilia accipienda erant. Vt ostenderet corruptibilia ponenda, vestes alienas admisit, & deposuit: vt ostenderet stabilia, & & permanentia sumenda, vestes proprias prætendit. Et, crede mihi, in eo maximè æternaberis, si propriis contentus sis; si de alienis nec filum habeas: nunquam enim non aliena recepta cum cæteris omnibus corrumpuntur. Quò spectans Amos dicebat cap. 3. *Thesaurizantes iniquitatem, & rapinas in ædibus suis. Propterea hæc dicit Dominus Deus: Tribulabitur, & circuietur terra, & detrahetur ex te fortitudo tua, & diripientur ædes tuæ.* Circa quæ ait Ruper. ibi: *Quanta hæc damnationis sit, videlicet, thesauros cogere de iniquitate, & rapinis, præsertim in illo populo, qui pauper in Ægypto fuit, quem misericordia Dei de illo camino paupertatis eduxit; vix satis dignè potest edici.* Nulla sanè damnatio, & perditio non venit in eum, qui paupertati ereptus, rapinarum thesauros sibi accumulat. Vnde Zachæus Luc. 19. vt vidit domi suæ Iesum, statim ait: *Si quid aliquem defraudaui, reddo quadruplum.* Circa quæ D. Chrysost. hom. 10. in Lucam: *Non vult apud se rapinarum quicquam residere, vt possit Iudici Christo placere.* Perditionem timebat, si videretur aliquid in se retinere rapinæ.

Matth. 27. Sedul. Amos 3. Rupert. Luc. 19. Chrysost.

§. IV.

Non censentur filij, qui à legitimo thoro non nascuntur.

VNi Miphiboseth omnes agri Saülis dantur: dicit nanque Dauid: *Restituam tibi omnes agros Saulis, patris tui.* Sed tunc ad minus erant superstites duo alij filij Saülis, quos ex Respha genuerat sibi. Cur his relictis tota, & integra hæreditas vni traditur Miphiboseth? Nónne patris bona debent per omnes filios diuidi? Esto, quòd patris bona diuidenda sint in omnes filios: at illi duo filij Respha, vt non erant ex vxore, sed ex concubina Saulis, sic minimè censebantur Saülis filij. Ita Abulens. & Salianus, ibi. Genes. 17. dicit Dominus: *Nec vltrà vocabitur tibi nomen Abram, sed appellaberis Abraham.* Abram explicatur Latinè à D. Ambr. *pater vanus*; Abraham autem, *pater sublimis*, siue *pater filij*. Et cur modò vocatur pater filij, qui iam dudum filium genuerat ex Agar? Planè filius ex Agar, vt non erat ex vxore, sed ea concubina, sic non censebatur Abrahæ filius. Ait D. Ambros. lib. 1. de Abraham, cap. 4. *Mutat ei nomen, littera addita, vt Abram vocaretur Abraham; hoc est, de patre vano vocaretur pater sublimis, pater electus; vel de patre fieret pater filij. Vanus erat, cùm Deum nesciret: electus factus est, postquàm cognouit Deum. Pater erat, cùm de ancilla prolem haberet: sed pater filij non erat, quoniam non erat ei filius, qui non erat legitimo susceptus coniugio.* Ecce tibi, vt non censetur filius, qui legitimo coniugio non gignitur.

Abul. Salian. Genes. 17. Ambros.

§. V.

In mensæ communionem non dedignentur Principes etiam inferiorem personam accipere.

EXpende regalissimi Regis verba ad despectum, & claudum Miphiboseth: *Et tu comedes panem in mensa mea semper.* Nullam Maiestatem dedecet, in mensæ communionem, vel inferiorem personam accipere. Nicolaus Pont. Max. I. in respons. 42. ad consult. Bulgarorum, ait: *Asseritis, quòd Rex vester, cùm ad manducandum in sedili, sicut mos est, ad mensam sederit, nemo ad conuescendum etiam, neque vxor eius, cum eo discumbant, vobis procul in sellis residentibus: & in terra manducantibus: & idcircò, quid vobis hinc præcipiamus, audire, & nosse desideratis.* Sic recentes in fide Christiana Bulgari Regum suorum maiestatem, & mansuetudinem in cibis sumendis repræsentabant Romano Pontifici, vt ab illo discerent, quid meliùs fieri oporteret. Sed quid ad illa respondit Pontifex? Ait ibi: *Nos, quia non contra fidem, quod agitur, est, licèt bonos mores sociis impugnet, non tam præcipientes, quàm suadentes hortamur, vt ad Christianæ religionis cultores Principes attendatis, & humilitatis eorum considerantes fastigium, deponatis ex vobis omne ad nihil vtile supercilium. Nam antiqui Reges, quorum multi Sanctorum consortium meruerunt, ac ideò veraciter Reges inuenti sunt, qui Sancti sunt, cum amicis, quinimò cum seruis suis, conuenasi fuisse memorantur: quin potiùs ipse Rex Redemptor noster, non solùm cum seruis, & amicis suis, Apostolis, scilicet, recubuisse; verùm etiam cum publicanis, & peccatoribus, & recubuisse, & manducasse describitur.* Sic ibi Pont. quibus nihil addere iuuat.

Nicol. I.

2. *Reg.* 9. Dixítque Siba ad Regem: Sicut iussisti, domine mi Rex, seruo tuo, sic faciet seruus tuus: & Miphiboseth comedet super mensam tuam; quasi vnus de filiis Regis. Habebat autem Miphiboseth filium paruulum, nomine Micha: omnis verò cognatio domus Sibæ seruiebat Miphiboseth. Porrò Miphiboseth habitabat in Ierusalem: quia de mensa Regis iugiter vescebatur: & erat claudus vtroque pede.

§. VI.

In summi Regis mensa nihil hostile non abest.

MIphiboseth, infestissimi Saülis hostis in Dauidem nepos, inter filios Dauid eius mensæ accumbit. Ait enim: *Miphiboseth comedet super mensam tuam, quasi vnus de filiis Regis.* Vnde hoc potuit fieri, quòd hostis filius inter filios proprios habeat? An id tribuemus mensæ sanctitati vel veræ, vel adumbratæ? Ait D. Chrysost. homil. de Dauide, & Saule, vbi *Quid illius mensa sanctius, quam cingebant filij hostis: hostis, inquam, occidere conati?* Iam in mensa Dauidis adumbrabatur summi Christi Regis mensæ sanctitas, quæ ibi nihil hostile sinebat memorari. Quæ nouit extinguere vniuersas hostiles simultates. Genes. 43. fratres suos, quos, vt exploratores, afflixerat Ioseph, tandem excipit conuiuio, qui *mirabantur nimis, sumptis partibus, quas ab eo acceperant.* Itaque Ioseph ante conuiuium fratres affligebat, & tanquàm exploratores vexabat, imò in carcerem coniiciebat, & vincula: vbi ad conuiuium ventum est, illis sua manu dapes porrigit. Proh viuifici conuiuij signum! Dicebat Abba Cell. lib. de panib. cap. 1. *Vbique gratiosus Ioseph, sed in conuiuio magis, multóque amplius in munus. In conuiuio etiam venditoribus suis non negat negatam sibi germanitatem. In conuiuio non retinet iniuriam, extendit magnificentiam. In conuiuio, iuxta Scripturam, cibando inimicum extinguit inuidiam, & sanat maleuolentiam.* Quid pulchrius ad istud conuiuium eucharisticum, in quo nemo non debet esse iucundus, à quo cum salutiferis dapibus eam mentem quis debet induere, qua etiam coniuratoribus suis non neget germanitatem, sed cum omnibus habeat charitatem, & pacem. Et hic est habitus ille nuptialis requisitus in conuiuio regali, quo qui carebat, tenebris datur. Matth. 22. *Intrauit autem Rex, vt videret discumbentes: & vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali, & ait illi: Amice, quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem?* Planè nuptialis habitus est, qui nihil præferat hostile; sed vndique charitatem habet, & pacem. Qui habitus requiritur in cælesti conuiuio, nec admittitur ibi, qui vllam exerceat hostilitatem. Dicebat D. Ambros. in cap. Luc. 14. *Nec hoc tamen plenum est, vt aliquis vocatus adueniat, nisi vestem habeat nuptialem, hoc est, fidem habeat, & charitatem. Et id ò qui pacem, & charitatem non detulerit ad Christi altaria; tolletur pedibus, & manibus, & mittetur in tenebras,* &c. Non alios admittit conuiuium eucharisticum, nisi eos, qui hostilitatem abiurent & pacem colant, & charitatem.

Chrysost. Genes. 43. Abb. Cel. Matth. 22. Ambr.

§. VII.

Mensa eucharistica filios Dei ostendit.

DIxerat Dauid Miphiboseth : *Comedes in mensa mea.* & Siba id audiens addit : *Miphiboseth comedet super mensam tuam, quasi vnus de filiis Regis.* Non solùm dicit, quòd comedet super mensam; sed insuper addit, quòd comedet, sicut vnus ex Regis filiis. Et cur id additur à Siba, quando minimè sic expressum fuerat à Dauide ? Planè in eo , quòd dicebatur comesturus in mensa Regis, ostendebatur ibi comesturus , vt filius Regis. Habent enim hoc regalissimæ mensæ, vt filiis maximè apponantur. Vt meritò ex mensa eucharistica diuinissimi Regis nos filios eius notet D. Macar. hom. 14. dicens : Macar. *Quemadmodum si quis seruos, ac filios possideat ; cibis aliis seruos pascit , & aliis proprios filios ex semine suo natos; quia filij sunt heredes patris, & cum eo manducant, vtpote patri suo propemodum aequales: ita Christus, qui verus est Dominus , filios, quos è semine suo (nempe gratia) genuit, in quibus formatus est Dominus, peculiari refectione, cibo , & potu, prater cateros homines, enutrit. Sicut ait : Qui manducat meam carnem* , &c. Non serui ; sed filij, in mensa patrisfamiliâs admittuntur: sic eucharistica Christi mensa filios ostendit , sibique simillimos eos, quos debitè admittit. Hinc paterfamiliâs euangelicus Luc. 15. prodigum reuertentem amplexatus clamabat ad seruos: *Adducite vitulum saginatum, & occidite , & manducemus , &* Luc. 15. *epulemur.* Statim mandat apponi mensam epuli diuini. Et cur necessum fuit , tam citò parari diuinam mensam prodigo reuertenti ? Nónne satius peccatori differtur cæleste conuiuium ? Meritò mensam iubet proponi, vt inde tangantur ; & innotescant viscera filij. Ait D. August. in Caten. D. Thom. *Quòd autem iubet , vt adducant vitulum , quid aliud est , nisi vt prædicent Christum , & annun-* Thom. *ciando faciant venire in exhausta fame viscera filij esurientis?* Planè, vbi diuinissimus vitulus saginatus in mensa proponitur, haud dubium quin tangantur viscera filij , & accurrat filius, qui tanto epulo famem extinguat.

§. VIII.

Eucharistica mensa & filios, & seruos excipit.

FOrsan Siba à Dauidis mensa solùm putabat suscipi debere filios , cùm ait : *Miphiboseth comedet super mensam tuam , quasi vnus de filiis Regis.* Et quidem adeò est angusta mundialium Principum maiestas, & magnificentia, vt timeat sibi à seruis, si in eadem mensa admittantur cum filiis. Non sic Rex Regum, Iesus, qui sui corporis mensam solùm filiis, sed & seruis proponit. Diuinus ille pater Luc. 15. dum prodigum filium excipit : *Dixit ad seruos suos:* Luc. 15. *Citò proferte stolam primam, & induite illum : & date annulum in manu eius , & calceamenta in pedes eius : & adducite vitulum saginatum, & occidite. Et manducemus, & epulemur,* &c. Ad seruos loquitur, & dicit : *Manducemus.* quasi illud saginati vituli conuiuium non solùm paretur filiis ; sed & seruos admittat. Vt dicat Chrysolog. serm. 3. Chrysol. *Vnus vitulus totius familiæ funditur in saginam.* Et clariùs Beda ibi : Beda. *Non solùm filius, qui reuixit , & inuentus est ; verùm pater , & serui illius ; sacrosancti vituli, qui propter filium occisus erat, carne refecti epulantur.* Sunt , qui filiali affectu à peccati morte reuiuiscunt : sunt, qui seruiliter Pœnitentiæ Sacramento adiuti in vitam gratiæ veniunt. Diuini autem mensa epuli omnes admittit & seruos , & filios : nullum excludit, licèt vilissimum , dum aliquo modo ad familiam domini pertineat. Matth. 15. post longam dilationem dicebat Iesus Chananææ : Matth. 15. *Non est bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus. At illa dixit : Etiam, Domine : nam & catelli edunt de micis* , &c. Iesus dicebat, non porrigendum filiorum panem canibus ; mulier autem , quasi è contra , affirmabat debere porrigi. Et quando negat Dominus panem filiorum canibus dandum, cur mulier è contra dandum affirmabat ? Mulier non attendebat ad panem vsualem, cuius similitudinem prætendebat Dominus ; sed ad Panem diuinum cælestis mensæ, cuius est , neminem excludere , nec vilissimum canem, si ad familiam pertineat Patris. Ait D. Ambros. in expos. cap. 16. D. Lucæ : *Agnouit Chananitis illa mysterium , cui dicitur : Nemo tollit panem filiorum , & mittit canibus. Agnouit* Ambros. *hunc panem , non panem esse, qui videtur ; sed illum, qui intelligitur : & ideò respondit: Vtique, Domine : nam & catelli edunt de micis , quæ cadunt de mensa dominorum suorum.* Vt percepit ibi debere intelligi supersubstantialem panem ; statim arguit, illum non pro filiis tantùm , sed & pro seruis, & catellis familiæ debere diuidi.

§. IX.

Eucharistica mensa Reges facit.

VBi nouit Siba , Miphiboseth pransurum in mensa Dauidis, regiam in illo dignitatem considerat : ait enim : *Miphiboseth comedet super mensam tuam , quasi vnus de filiis Regis.* Eò enim creditur Rex fieri , quòd comedat in tanti mensa Principis. Quod certiùs accidit hominibus accedentibus ad mensam Eucharistiæ , ex qua dignè sumpta proculdubiò Reges fiunt. Notum est illud Apocal. 4. *Ecce sedes posita erat in cælo , & supra sedem sedens. Et qui sedebat, similis erat aspectui lapidis iaspidis , & sardinis ::: Et in circuitu sedis sedilia vigintiquatuor : & super thronos* Apocal. 4. *viginti & quatuor seniores : : : in capitibus eorum corona aurea.* Ecce tibi Dominus ostenditur sedens in throno, & vndique cinctus, & vallatus vigintiquatuor Regibus coronatis. Cant. autem 7. de mystico Corpore Christi ait: *Venter tuus aceruus tritici , vallatus liliis.* Quem Dominum effigiabat Cant. 7. supra thronum sedentem, modò vt aceruum tritici ostendit : vtroque circunuallatus ostenditur , vel aureis coronis , vel floridis sertis. Sed cur , qui Rex ostendebatur in throno septus viginti & quatuor Regibus , modò ostenditur quasi tritici aceruus. Cùm dicitur Dominus , tritici aceruus , non obscurè insinuatur, vnde nascatur, quòd vndique valletur Regibus : de viuifico enim tritico in altari sumpto prouenit , quòd accedentes ad Deum coronis ornentur , & fiant Reges. Quò spectans Abbas Cellensis lib. de Panib. cap. 2. ait : *De Agno igitur ventris Iesu , in quo sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ absconditi , tanquàm de aceruo tritici vallato liliis , vigintiquatuor* Abb. Cel. *panes , iuxta numerum vigintiquatuor seniorum in conspectu Agni astantium collegi.* Itaque de Christi aceruo triticeo panes colligebat , iuxta numerum viginti & quatuor Regum astantium coram Agno. Sed , cur necessum fuit panes eductos ex Christi aceruo proponi iuxta numerum illorum Regum ; nisi quia illi & coronas, & regnum viuifico illi pani referebant. Planè , quot coronas meditabatur bonus Pater in capitibus illorum , tot panes ex Christi aceruo eruebat , quasi nulla corona , sine illo viuifico Pane posset esse. Huc trahe dicta 1. tom. in Euang. lib. 3. cap. 8. §. 2.

§. X.

Corporalis infirmitas vtilis , vt nos ad cælestia proueheat.

EXpende illa : *Miphiboseth habitabat in Ierusalem ; quia de mensa Regis iugiter vescebatur : & erat claudus vtroque pede.* Non enim otiosè notatur Miphiboseth claudus vtroque pede assidere Dauidis mensæ ; sed vt tanti honoris causa claudicationi eius detur. Claudicatio hominem à bello eximit , in quo & pater , & auus , & patrueles ceciderunt : claudicatio illum domi continuit , ne in tanta pericula iret : claudicatio illum fecit parenti , & auo superstitem , vnde ad Dauidis honores excipiendos peruenit. Proh! Deus immortalis , & quoties corporis infirmitas nos periculis eripit , & asserit cælo. Luc. 14. post repudiatam à multis cœnam Dominicam ait Dominus Luc. 14. seruis: *Exi citò in plateas , & vicos ciuitatis ; & pauperes ac debiles , & cæcos , & claudos introduc huc.* Quam cœnam perdiderunt sani ; acquisiuerunt cæci , & claudi. Et cur cæci , & claudi ad tantam cœnam vocantur ? Ait ibi D. Ambros. Ambr. *Inuitat pauperes , debiles , cæcos : quo ostenditur nobis, vel quòd nullum debilitas corporis excludit à regno; rariùsque delinquat, cui desit illecebra peccandi.* Et clariùs Beda ait : *Cæci, & claudi vocantur, quòd veniunt : quia infirmi quique , atque* Beda. *in hoc mundo despecti plerunque tantò celeriùs vocem Dei audiunt,*

diunt, quandò & in hoc mundo non habent, vbi delectentur. Vt corporis infirmitas homines eripit mundialibus voluptatibus; sic facit, vt expeditiores reddantur ad Dei sequelam. Imò & eos compellit venire ad Deum: sic enim monebat Dominus seruum, Luc. 14. *Compelle eos intrare.* Et qualiter nolentes compelluntur intrare in Dominicam cœnam, nisi immissis infirmitatibus super eos? Ait Beda suprà: *Sunt nonnulli, qui bona facienda intelligunt, sed hæc facere desistunt. His plerunque contingit, vt eos in carnalibus desideriis suis mundi huius aduersitas feriat. Sæpè namque aut longa ægritudine tabescunt, aut afflicti inuriis concidunt, aut percussi grauioribus damnis affliguntur; seque ipsos in suis desideriis reprehendentes ad Dominum corda conuertunt. Qui ergo huius mundi aduersitatibus fracti ad Dei amorem redeunt, quid isti compelluntur, nisi vt intrent?* Sic ibi. Quibus patet, quàm verum sit, quòd infirmitas temporalis homines ad Deum trahat. Luc.14. Beda.

CAPVT XXIV.

Ammonitæ expugnantur.

Textus Historia.

NON diu quieuit Dauid, cuius in sibi amicos gratitudo cum in noua bella impulit. Nam defuncti Ammonitarum Regis hæredem dum per Legatos consolari curat: ille iuuenili temeritate, & Consiliariorum stultitia ductus, Dauidis Legatos contumeliosè deturpat, & deturpatos domino suo remittit. Nec desistit: sed Syrorum manum, multis emptam pecuniis, sibi adiungit, ingentique conflato exercitu aduersùs Dauidem insurgit. Proh! miseri Principes, quàm inscienter propriam sollicitatis ruinam! Occurrit Ioab venientibus Ammonitis, qui Israelitarum faciem non sustinens coactus fuit sese dedere fugæ. Et licèt bis certamen instauratur; bis etiam Ammonitæ, & Syri fugiunt. Percussi multi ab exercitu Dauidis campos implent: & cæteri meliorem sortem putarunt, si Dauidi penderent tributa.

PARS MORALIS
circa Textus Literam.

QVOT bella in Dauidem insurgunt, tot illi victoriæ parturiuntur: sic illi, qui Deum secum habent, in omnibus proficiunt.

2.*Reg.*10. Factum est autem post hæc, vt moreretur Rex filiorum Ammon: & regnauit Hanon; filius eius, pro eo. Dixitque Dauid: Faciam misericordiam cum Hanon, filio Naas; sicut fecit pater eius mecum misericordiam. Misit ergo Dauid consolans eum per seruos suos super patris interitu.

§. I.

Mors, & vita in manu linguæ.

COntritionem Ammonitarum narraturus sacer Textus, non otiosè præmittit, sub quo eorum Rege acciderit; nimirum, ait: *Factum est, vt moreretur Rex filiorum Ammon. & regnauit Hanon, filius eius, pro eo.* Hanon, iuxta explicationem Glossæ moralis, idem est ac *populus murmurans.* Ne miremur, quòd pereat regnum, in quo præualent murmuratorum, detractorúmve linguæ. Ierem. cap. 22. sic minatur Regi Israelis: *Mittam te, & matrem tuam, quæ genuit te, in terram alienam, in qua nati* Ierem.22.

non estis, ibique moriemini: Nunquid vas fictile, atque contritum vir iste Iechoniam? Nunquid vas absque omni voluptate? Hæc vltima sic absque interrogatione in Theodoreto leguntur: *Vir iste est in contemptum & abiectum. Vilis habitus est Iechonias, tanquàm vas inutile.* Ecce tibi totius excidij, & ruinæ causa, nimirum: *Vir iste est in contemptum.* Quippe vbi oris, linguæve regnat malitia; ibi non potest non inueniri ruina, & perditio. Pro quo ait Theodor. ibi: *Addidit eos non reuersuros in terram, in qua orti sunt: & supplicij causam dixit: Vir iste est in contemptum, & facilitatem eius in habendis sermonibus illegitimis.* Facilitas in sermonibus illegitimis habendis, est, quæ homines perdit; quæ calamitates parturit vltimas. Diues ille epulo, qui totus in flammis erat, vni linguæ refrigerium petebat: sic enim ait Luc. 16. *Mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti sui in aquam, & refrigeret linguam meam.* Cur solam linguam refrigerari amat? Ait D. August. in Cat. D. Thom. *Quòd linguam suam vult refrigerari, cùm in flammis totus arderet, significat, quod scriptum est. Mors, & vita in manibus linguæ.* Omne malum à lingua venit, si hæc mala est. Vt è contra lingua illa, quæ lucem emittit, vt sub eius radiis omnes luceant, omnium felicitatum est indicium. Ioan. 1. locutus de Iesu ait: *In crastinum voluit exire in Galilæam, & inuenit Philippum: & dicit ei Iesus: Sequere me. Erat autem Philippus à Bethsaida.* Ecce tibi: vt Philippus primò vocatur à Iesu expressis verbis. Et cur Philippus vocatur primus? Sonat Philippus, *os lampadis*: ne dubites, illum in felicitate debere esse cum primis, cuius os non ad obtenebrandos; sed ad illustrandos alios inuenitur procliue. Ait Euseb. Gallican. homil. in vigil. Sancti Andreæ: *Primus omnium Apostolorum Philippus videtur esse vocatus. Et meritò quidem primus vocatur ille, qui os lampadis interpretatur. Tale namque os tunc omnes receperant, quando in linguis igneis Spiritus Sanctus super eos descendit.* Cuius ab ore lampas exit ad proximos illustrandos, non miror, quòd eum primis in omnes transeat felicitates. Tale os suis alumnis Spiritus Sanctus infundebat, quando in igneis linguis apparuit, quæ nullum comburerent; sed omnes illustrarent. Theodor. Luc.16. August. Ioan.1. Eusebius.

§. II.

Soli illi luctus consolationem exigunt, quibus nihil gloria affulget.

IN morte Ammonitarum Regis curat Dauid eius consolari filium: dicit namque Textus: *Misit ergo Dauid consolans eum per seruos suos super patris interitu.* Consolandus equidem erat filius in ea patris morte, in qua nihil gloriosum patri poterat sperari: quando enim in morte propinqui, vel amici, gloria affulget, etsi eorum desiderium luctus gignat & lacrymas, tales luctus consolationem abnegant. Matth. 2. *Vox in Rama audita est, ploratus, & vlulatus multus: Rachel plorat filios suos, & noluit consolari.* Et cur noluit consolari? An, quia in luctu pertinax? An, quia dolore oppressa furiis agebatur, vt solent in morte filiorum multæ matres? Absit hoc à Rachelis religione, & sanctitate: sed, dum filios videt in morte triumphare, in eos luctus deuenit, qui nullam noverint consolationem expectare. Ait D. Chrysost. hom. 4. in Matth. *Conditio à matre defletur: sed spe gloriæ consolatio humana contemnitur. Pietatis affectus in fletibus declaratur: sed occisorum gloria repudiatum consolationis iudicit.* In aspectu gloriæ acquisitæ vel ipse luctus calamitatis fugit consolari. Tanta enim est vis gloriæ, vt consolationem ostendat minimè luctui necessariam. Ioan. 11. videns Iesus amici Lazari defuncti sepulcrum, *lacrymatus est.* An lacrymis suis adhibuit consolatores? Absit: qui enim mortuum sciebat, vt manifestaretur gloria Dei, potuit amicum lugere; sed consolationem noluit expectare. Vt dicat D. Chrysost. suprà: *Dominus Iesus in Lazaro fleuit, nec tamen ipse vnquam consolatione indiguit.* Detur consolatio his, qui in suorum calamitatibus nullam spem gloriæ habent: qui autem spe gloriæ nituntur, consolationem contemnunt humanam. Matth.2. Chrysost. Ioan.11. Chrysost.

2. Reg. 10. Cùm autem venissent serui Dauid in terram filiorum Ammon, dixerunt Principes filiorum Ammon ad Hanon dominum suum: Putas, quòd propter honorem patris tui miserit Dauid ad te consolatores; & non ideò vt inuestigaret, & exploraret ciuitatem, & euerteret eam, misit Dauid seruos suos ad te? Tulit itaque Hanon seruos Dauid, rasitque dimidiam partem barbæ eorum, & præcidit vestes eorum, *&c.*

§. III.

Impiorum amicitia nunquam fidendum.

Paterni amici Legatos miserè turpat Hanon, victus Principum suorum suggestionibus: dicit nanque Textus: *Dixerunt Principes filiorum Ammon ad dominum suum: Putas, quòd propter honorem patris tui miserit Dauid ad te consolatores; & non ideò, vt exploraret ciuitatem? Tulit itaque Hanon seruos Dauid, rasitque dimidiam partem barbæ,* &c. Non distulit Hanon facinus, vt suorum suggestiones percepit: in amici Regis Legatos insaniuit, eósque summis iniurijs affectos dimisit. Quid frequentiùs videtur in impiorum amicitiis? Crede mihi: impiorum affectus, & amicitia vel arctissima adeò vilis est, vt ad primam maleuolorum suggestionem conuertatur in iniuriam. Aristobulus ille Ierosolymorum Rex, in matrem, & fratres tyrannus, vnum Antigonum fratrem sibi prædicabat amicum, quem imperij socium promittebat adscribendum.
Egesipp. Quid tunc? Ait Egesipp. lib. 1. cap. 2. *Primùm in ipsum Antigonum ferus animus exasperatur, & de amore in odia conuertitur, vt eum ante omnes necaret, quem solum sibi consortem imperij pollicebatur. Adeò apud improbos affectus vilis, vt citò prauis suggestionibus extorqueatur.* Quid pulchrius? Silici insculpe auream illam sententiam, nimirum: *Adeò apud improbos affectus vilis, vt citò prauis suggestionibus extorqueatur.* Vilissimus est apud vniuersos improbos affectus, vt qui vel minimæ maleuolæ suspicioni, & suggestioni subscribat. Quando prauorum suggestiones, & voces affectum etiam ardentissimum in prauo corde non immutarunt? Nullus est Euangelista, qui Pilatum non referat liberando Iesu maximè affectum. Et eodem Ioan. 19. post relata verba Iesu de peccato hostium suorum,
Ioan. 19. ait: *Exinde quærebat Pilatus dimittere eum. Iudæi autem clamabant: Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris: omnis enim, qui se Regem facit, contradicit Cæsari. Pilatus autem cùm audisset hos sermones, adduxit foras Iesum, & sedit pro tribunali,* &c. & illum condemnauit. Expende, quam inconstans fuerit in Pilato, quòd amaret dimittere Iesum, & quòd illum condemnauit. Modò quærebat Pilatus dimittere eum: confestim, absque vlla mora, tribunal ascendit, & Iesum damnat. Vnde tam rapide ab affectu dimittendi, ad affectum transijt condemnandi? Planè nihil aliud mediante, nisi clamor, & suggestio Iudæorum. Proh affectus vilissimus impiorum! Vt affectus liberandi Iesum in improbo Principe erat, adeò vilis apparuit, vt ad voces & suggestiones Iudæorum fuerit in contraria mutatus. Vt dicat ibi D. Cyril. Alex. *Clamoribus illorum cessit Pilatus,*
Cyril. *adeò vt nec ius veritas sit; nec valdè curauerit, quid inconstanter nimis faceret.* Crede mihi: nescit affectus impiorum constare, vbi praui clamores, & suggestiones adsunt. Et quid de impiorum amicitijs nisi ruina, & perditio oriatur.
Genes. 3. Dicebat Dominus Gen. 3. serpenti: *Inimicitias ponam inter te, & mulierem.* Et cur pacis, & concordiæ auctor, disseminator fit inimicitiarum inter serpentem, & mulierem? Ait
Cyril. D. Cyrillus Ierosolymit. catech. 16. *Amicitia enim, quæ est cum serpente, inimicitiam Dei, & mortem efficit.* Nihil aliud, quam mortem, amicitia cum impijs parit.

§. IV.

Maximè detrimentosum est, benefactoribus iniurias irrogare.

Heu crudele, & plenum periculis facinus? Consolationem afferentibus Legatis non parua iniuria ab Ammonitarum Rege infertur: de quo ait Textus: *Tulit itaque Hanon seruos Dauid, rasitque dimidiam partem barbæ eorum,* &c. Quid magis crudele, & barbarum, quàm amica, & bona nunciantes sic mutilare? Fallor, si quod facinus festinatiorem pœnam ex Deo trahat. Matth. 21. *Homo erat paterfamilias, qui plantauit vineam: & locauit eam agricolis, & peregrè profectus est.* Matth. 21.
Cùm autem tempus fructuum appropinquasset, misit seruos suos ad agricolas, vt acciperent fructus eius. Et agricolæ, apprehensis seruis eius, alium ceciderunt, alium occiderunt, alium verò lapidauerunt. Iterum misit alios seruos plures prioribus, & fecerunt illis similiter. Nouissimè autem misit ad illos filium suum, &c. Ecce tibi semel, & bis audit dominus seruos suos percussos, & occisos ab agricolis; nondum irascitur, sed adhuc satagit ad illos filium mittere. At Matth. 22. dicit: *Simile factum est regnum cælorum homini Regi, qui fecit nuptias filio suo.* Matt. 22.
Et misit seruos suos vocare inuitatos ad nuptias: & nolebant venire. Iterum misit alios seruos. Illi autem neglexerunt, & abierunt alius in villam, alius verò ad negotiationem suam: reliqui verò tenuerunt seruos eius, & contumelijs affectos occiderunt. Rex autem cùm audisset, iratus est, & missis exercitibus suis perdidit homicidas illos. In vtroque audit Rex seruos suos semel, & bis occisos esse ab iis, ad quos missi erant. In primo, adhuc audita seruorum occisione quiescit, & agit de mittendo filio: in secundo autem, vbi audit seruos occisos, statim irascitur, & perdit homicidas. Et cur citiùs irascitur in secundo, quam in primo? Illic occidebantur serui exactores fructuum: hic occidebantur, qui prandia exhibebant. Illic malè habebant, qui ad rationem reddendam fructuum vocabant: hic malè tractabantur, qui ad delicias, & festa nuptiarum vocabant; & ideò horum occisores meritò citiùs in se trahunt diuinam iram. Ait D. Chrysost. hom. 70
Chrysost. in Matth. *Nec grauiter hi solum peccarunt, cùm inuitati non venerunt; sed arroganter, atque tyrannicè inuitantes seruos, & vituperauerunt, & necauerunt: quod multò superioribus grauius est. Illi enim fructus repetentes, hi verò in nuptias vocantes trucidarunt, quo furore quis maior excogitare potest?* Non est furor maior, quàm ille, quo percutis eum, qui tibi afferebat bona. Fortè excusabiliùs offendit eos, qui tibi molesta inferunt, etsi iustè procedant: at, qui suauia offerunt, & vtilia, quando sine ingenti facinore malè tractari possunt? Vt dicat D. Athanasius homil. de semente: *Quid*
Athan. *enim deterius, quàm beneficia accipere, & insidiari?* Planè quòd bonis mala rependas, omne videtur superare scelus.

2. Reg. 10. Quod cùm nunciatum esset Dauid, misit in occursum eorum: erant enim viri confusi turpiter valdè, & mandauit eis Dauid: Manete in Iericho, donec crescat barba vestra, & tunc reuertimini.

§. V.

Malum, quod citò reparatur, contemnendum est à viris sapientibus.

Iniuriam suis illatam resciuit Dauid: nec dicitur fuisse iratus; nec minas iactasse, nec parasse bella aduersùs iniuriatorem, sed solùm mandasse suis, vt in Iericho quiescerent: ait enim Textus: *Mandauit eis Dauid: Manete in Iericho, donec crescat barba vestra.* Cur nihil de iniuria accepta loquitur? Cur de iniuria confusos non magis consolatur spe vindictæ? Causam indicant illa Dauidis verba, nimirum: *Donec crescat barba vestra.* Quando enim barba per iniuriam rasa tam citò in pristinam pulchritudinem crescentibus pilis reducenda erat, non

nuo.

miror, quòd sapientissimus David totam illam iniuriam contemnat. Cur non rideam malum, quod citò reparatum videbo? Verba sunt despicientis mala illata, quæ dicuntur Psalm. 51. *Quid gloriaris in malitia, qui potens es* *Psal. 51.* *in iniquitate? Tota die iniustitiam cogitauit lingua tua: sicut nouacula acuta fecisti dolum.* Equidem vanissimè gloriatur homo de damno illato, quando totum damnum illatum tam citò reparari potest, vt barba à nouacula rasa reparatur. Nec vnquam non sunt à sapiente contemnenda damna illa, quæ citam reparationem expectant. Sic Dracontius in Hexameron, explicans stuporem à primis hominibus conceptum ob primam noctem visam, ait:

Sanxit natura quod inquit
Omnipotens, migrare diem, discedere Solem.
Dracont. *Nec lucem remeare putat terrena propago.*
At vbi purpureum surgentem ex æquore cernunt
Luciferum, vibrare iubar, flammásque ciere,
Et rutilantem super astra diem de calo rubentem,
Cœperunt sperare diem, ridere tenebras.

Quid pulchrius? Vt primùm in noctem venerunt, tenebrisque offundi mundum viderunt; tristitia afficiebantur nescientes, an semper tenebræ essent regnaturæ: at, vbi viderunt tenebras auroræ cedere, diémque iterum instaurari, *Cœperunt sperare diem, ridere tenebras.* Et meritò ridebant tenebras, & mala omnia, quæ tam citam reparationem ostendunt. Mirabar ego, quòd Filius Dei, cùm esset Patris sapientia, tam frequenter apud homines ignorantiam prætenderet. Marc. 13. *De die autem illo, &* *Marc. 13.* *hora nemo scit, neque Angeli in cælo, neque Filius.* & Luc. c. 8. *Luc. 8.* ait: *Quis est, qui me tetigit?* Et Ioan. 11. dicebat: *Vbi po-* *Ioan. 11.* *suistis eum?* Et cur, Domine, toties te ignorantem ostendis? Cur non magis omnigenam tuam sapientiam manifestas? Cur ignorantiæ maculam tuæ sapientiæ inuris? Ait D. Hilar. lib. de Trinit. cap. 10. *Inscientia non dedi-* *Hilar.* *gnatus errorem, maximè cùm è mortuis resurgentem, & ingressurum, supergressurúmque cælos Apostoli videbunt non nescientem.* Quando tam citò appariturus erat surgens è sepulcro, & omnia sciens, contemnit paulisper aliquibus ignorans videri. Nullus enim sapiens est, qui malum non rideret, quod citò ipse sit reparaturus.

§. VI.

Christi passionis meditatio nostras passiones temperat.

CONfusos pro iniuria accepta Legatos David in Iericho manere iubet satus: *Manete in Iericho, donec crescat barba vestra.* Et cur maximè in Iericho manere debeant? *Iericho* idem est, ac Luna, in quo cælesti sydere & defectus cernuntur, qui tandem desinunt in plenam lucem. Prudentissimè ergo Legati in defectu barbæ coguntur expectare eius accretionem in Iericho, vt de defectu, & accretione cælestis syderis discant ipsi tolerare defectum suum, donec accrescant pili. Quis enim in cælestibus damna tolerari videns, non toleret sua? Vtinam & nos iniuriis affecti, malis pressi, maneamus ad cæleste sydus, apud Dominum Iesum similiter percussum: lapides erimus, nisi inde maximum in malis temperamentum accipiamus. Ioan. 11. suscitaturus Dominus Lazarum, interesse voluit eius sorores, quæ iam lacry- *Ioan. 11.* mantes aderant. Quid tunc? *Iesus ergo, vt vidit eam plorantem, & Iudæos, qui venerant cum ea plorantes, infremuit spiritu, & turbauit semetipsum, & dixit: Vbi posuistis eum? Dicunt ei, Domine, veni, & vide. Et lacrymatus est Iesus.* Ad quid Iesus lacrymatur? Cur non potiùs ridet? Num, statim erat amicum suscitaturus? Cur ergo voluit lacrymari? Videns Magdalenam, & Iudæos plorantes, voluit eorum temperare luctum; & ideò lacrymas ipse fudit: nullo enim meliùs temperantur mala nostra, quàm si eadem inspiciamus in Iesu cælesti sydere. Aiebat ibi D. Zeno: *Fle-* *Zen.* *bat Deus, quò sororum fletus temperaret.* Et quidem nullum aptius leuamen, & temperamentum nostris lacrymis applicatur, quàm Iesu propositæ ob oculos lacrymæ. Quis in luctu, & fletu doleat cùm videat Iesum etiam fletibus vacasse? Non enim malum, sed bonum est, quod Iesus in se fuerit passus. Aiebat ille Cant. 2. *Ego flos campi.* Et *Cant. 2.* quidem si campus Caluariæ spectetur, ibi bonus Iesus non tam flos, quàm spina apparuit, ibi tanquàm rubus ardens videbatur. Et cur, ô flos hominum, & Angelorum, manus non in campum prouocare, in quo spinis, & doloribus obsitus appares? Volebat nobis ostendere, non esse iam mala; sed bona pericula, quæ à se suscepta demonstrabat. Ait D. Bern. ser. 47 in Cant. *Ego flos campi. Qui* *Bern.* *diligit me, veniat in campum: non refugiat mecum, & pro me inire certamen, vt possit dicere: Bonum certamen certaui.* Vt possit bona experiri certamina homo, spectet Iesum in eadem pugna: nihil enim non bonum, & suaue experietur ex iis, quæ Iesus fuerit passus. Nescit in Iesu non consumi omnis species mali. Matth. 27. dicitur de Iesu meo: *Matth. 27.* *Chlamydem coccineam circumdederunt ei. Et plectentes coronam de spinis, posuerunt super caput eius, & arundinem in dextera eius::: Et postquàm illuserunt ei, exuerunt eum chlamyde,* &c. Duo posita fuerunt Iesu ad ludibrium, & chlamys, & corona spinea. De chlamyde iam dicitur, quòd etiam fuerit illi ablata: de corona spinea nihil tale dictum est. Et quando chlamys ablata ei fuit, cur similiter spinea corona non fuit ablata? Dicit Orig. hom. 35. in Matth. *De chlamyde scriptum est, quòd denuò spoliauerunt eum chlamyde* *Orig.* *coccinea: de corona spinea nihil tale Euangelistæ scripserunt; proptereà quòd & nos quærere voluerunt exitum rei de corona spinea semel imposita, & nunquam detracta. Ego igitur arbitror, quòd spinea illa corona consumpta est à capite Iesu, vt iam non sint nostræ antiquæ, postquàm semel eas à nobis abstulit Iesus super venerabile caput suum.* Ex quo spinæ apparuerunt in capite Iesu, sic vniuersæ cordis nostri spinæ suauiantur, quasi spinæ non sint; sed tota illarum acerbitas consumpta maneat: nequit enim Iesus non consumere malum, quod prius in se patitur; vt inde nobis non malum, sed bonum appareat.

§. VII.

Spiritus Dei eos amat, qui virili animo sunt.

NOn ad se venire patitur David eos, quorum ab Ammonitarum Rege barba rasa fuerat; sed ait: *Manete in Iericho, donec crescat barba vestra: & tunc reuertimini.* Cur non potiùs permittit eos venire in Ierusalem, vt ibi quisque in domo propria lateret? Diuino Spiritu agebatur David, cuius est vitare infirmatos à Diabolo; & amare illos, qui barba integra virilem præseferunt animum. Quò spectabat illud Psalm. 132. *Sicut vnguentum in capite, quod* *Psal. 132.* *descendit in barbam, barbam Aaron.* Per vnguentum in capite significatur diuinus Spiritus in Christo, qui ab illo in barbam descendit. Et cur in barbam, nisi quia in barba intelliguntur fortes, & præstantes virili robore. Ait D. Au- *Aug.* gust. ibi: *A capite venit vnguentum. Caput nostrum, Christus est, crucifixus, & sepultus: resuscitatus ascendit in cælum, & venit Spiritus Sanctus à capite. Quò? Ad barbam. Barba significat fortes: barba significat iuuenes, strenuos, impigros, alacres. Ergo illud primum vnguentum descendit in Apostolos: descendit in illos, qui primos impetus sæculi sustinuerunt.* Diuini Spiritus est barbaros implere, hoc est, ad illos venire, qui virili robore præstant. Curat malignus quidquid roboris, & virilis animi est in nobis abradere: quod dum perficit, longè manemus à diuino Spiritu, qui barbaros expectat, hoc est, fortes, & viriles, vt suo perfundat vnguento. Hinc monebat Dominus Iobum cap. 40. *Iob 40.* *Accinge, sicut vir, lumbos tuos: interrogabo te, & indica mihi.* Ecce tibi, vt primùm petatur ab eo, qui ad Deum admittendus est, quòd se, *sicut vir*, accingat. Quò spectans Origen. in Cat. Græca ait: *Non igitur Deo quis-* *Orig.* *quam priùs respondeat, quàm vir absolutus extiterit; hoc est, ad spiritualem ætatem peruenerit.* Priùs virilem animum ostendas, priùs virilis animi robore confirmeris, quàm credas te ad Dei aulam pertinere. Sed quomodo vir ero, qui sum puer? An pueri excludimur à Deo? Absit: nam & pueri virilem animum possunt gerere. Sic mater pia hortabatur puerulum, vt pro Christo in arenam prosiliret, apud Prudentium in Peristephanon, in martyr. S. Romani:

Hic bibendus, nate, est tibi calix, *Prudent.*
Mille in Bethlehem quem biberunt paruuli,
Oblita lactis, & papillarum immemor
Ætas, amaris, mox deinde dulcibus
Refecta poclis, mella sumpsit sanguinis.

Exemplum ad istud nitere, ô fortis puer,
Generosa proles martis, & potentia,
Omnes capaces esse virtutum Pater
Mandauit annos, neminem excepit diem,
Ipsis triumphos annuens vagitibus.

Siquidem iampridem virorum facinora auspicerat Deus vel primis puerorum vagitibus. Iam dixerat Isaias cap. 8. *Antequàm sciat puer vocare patrem, & matrem suam, auferetur fortitudo Damasci.* Ex quo pergit illa, vbi suprà: (Isai. 8. — Prudent.)

Scire, sapè dixit, cùm doceat adluderet,
Et garrulorum signa verborum daret,
Isaac fuisse paruulum patri vnicum,
Qui tùm immolandus aram & ensem cerneret,
Vltrò sacranti colla praebuerit seni.
Narrans & illud nobile, ac memorabile
Certamen, vna matre, quod septem editi
Gessêre pueri; sed tamen factis viri.

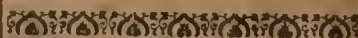
Sic de paruuli Isaaci, & septem puerorum Machabaeorum triumphis probat in paruia posse virile robur inueniri.

2. *Reg.* 10. Videntes autem filij Ammon, quòd iniuriam fecissent Dauid, miserunt, & conduxerunt mercede Syrum Rohob, & Syrum Soba, viginti millia peditum, & à Rege Maacha mille viros, & ab Istob duodecim millia virorum. Quod cùm audisset Dauid, misit Ioab, & omnem exercitum bellatorum, *&c.*

§. VIII.

Nequam animus non vna affligitur poena.

VIde post facinus, Ammonitae Regis sollicitudinem: *Miserunt, & conduxerunt mercede Syrum.* Circa quae 1. Paral. 19. *Miserunt mille talenta argenti, vt conducerent sibi currus, &c.* Quam argenti molem exhibitam Syris, vocat meritò Salianus noster primam sceleris mulctam. (1 Paral. 19.) Deinde totos, quantus erat, exercitus Ammonitarum, & Syrorum in bello corruit; quorum multi à Dauidis militibus trucidati sunt; alij sub tributo redacti. Proh Deus immortalis! quot poenae manent scelestis animis! Crede mihi, qui nequam est, non semel vapulat. Scelesto Caino dicebat Dominus Genes. 4. *Vagus, & profugus eris super terram.* Alij legunt: *Eris gemens, & tremens.* Et gemitus, & timor illi pro poena datur: sed timor est de imminenti malo; gemitum praesentia mala extorquent. (Gen. 4.) Si ergo iam sub praesenti malo gemebat, cur adhuc sub timore versatur? Ait D. Ambr. lib. 1. de Abel. c. 9. *Gemens, & tremens iubetur esse super terram. Quia impio mala adsunt; & affutura sunt. Quae adsunt, tristitiam operantur; quae futura, formidinem.* (Ambros.) Non in vno malo sistunt poenae impiorum; sed, dum vnum sustinet impius, etiam timet imminens aliud. Vix praesens concutit miserum; & futurum exurgit, vt eundem inuadat. Auarus ille Luc. 12. clamabat prae dolore: *Quid faciam, quia non habeo, quo congregem fructus meos? Et dixit: Hoc faciam: destruam horrea mea, &c.* (Luc. 12.) Quantus hic labor? Ipsissima rerum abundantia, pro foribus existens, miserum, & dispendio pecuniarum, & anxietate vexabat. Et vtinam iis finiretur eius labor; sed major alius illum in futuro expectabit, quando audiet: *Stulte, hac nocte repetunt animam tuam.* Meritò de illo ait D. Zeno ibi: *Quis non infelicitatem eius doleat? Angustiatur ex abundantia; infelix ex praesentibus bonis, infelicior ex futuris.* (Zeno.) Non vna infelicitas diuexat miserum; sed dum praesens vna eius corrodit viscera, iam altera paratur affutura. Dicebat Isaias ad peccatricem ciuitatem, c. 51. *Duo sunt, quae occurrerunt tibi: quis contristabitur super te? Vastitas & contritio, fames, & gladius, quis consolabitur te?* (Isai. 51.) Quibus illud maximè expendendum est, quòd cùm duo mala occurrentia proponantur, quatuor de facto numerentur; nimirum, vastitas & contritio, fames, & gladius. Et cur si duo ventura erant, explicantur quatuor? Nullum malorum sine alio comite solet venire in peccatores. Si ergo duo praecipua ventura erant, necessum erat, vt & duo alia sequentia comitarentur. Ait D. Cyrillus Alexandrinus lib. 4. in Isaiam, orat. 5. *Illud considerandum est non oscitanter: nam quatuor numerato, duo illa esse dixit. Siquidem vastam numerauit, & contritionem & famam, & gladium. Quid ergo dicemus? Aut quo pacto esse poterunt duo, quae dicta sunt? Etiamsi plura esse videantur; primis tamen sequentia ferme prophetiae continuis.* (Cyril. Alex.) Cùm duo dixit; prima, & praecipua proposuit: cùm quatuor numerat, sequentia explicat, quae necessariò cum primis debebant venire; quando in peccatores nullum malum sine socio inuenitur.

CAPVT XXV.

Dauidis lapsus.

Textus Historia.

IAm dies opportunus Dauidis castra in arenam produxerat; quorum, Ammonitis confractis, Rabba, vrbem regiam fatigabat obsidio. Aderat dux Ioab expugnationi; & Dauid Ierosolymis indulget quieti: qui post prandium in solario deambulans, dum oculos camporum, aedificiorúmve conspectibus amoenat, incidit in domesticum cuiusdam ciuis balneum, adeò Regiae vicinum, vt tota lauantis se in eo foeminae elegantia conspiceretur. Simul & lota mulier, & Dauid infectus apparuerunt. Illa adhuc munditiei radiabat candore: hic libidinum iam voluabatur coeno. Forsan primò meditatur coniugium; ideóque per nuncios examinat, quae esset puella, nupta, an virgo; nobilis, an plebeia? Vt nuptam agnouit strenuo militi, Vriae Hethaeo; totum ebibit virus adulterij. Praesensit illa fructum, vtero tumente: & simul ambo coeperunt cogitare de infamiae remedio. Vocatur à castris Vrias. Iubet Rex, vt domi paulisper cum vxore quiescat: ad quod vt deflectat virum, conuiuij regalis agmen integrum in eum direxit. Nullis tamen blanditiis, nullis potibus adduci potuit bonus, vt puellae coniugis desiderio teneretur, dum Israelis duces aduersùs hostes stabant in arena. Proh miles ipso Marte praestantior, quem nec cum concessa Venere Vulcanus deprehendit! Virtus militis non monuit Regem. Detrectant forsan Principes à priuatis discere sapientiae documenta. Denique dat Rex fideli viro literas infideles, quibus Ioabo mandat, vt in ea certaminis parte constituatur Vrias, in qua perire sit necesse. Non distulit dux mandatum Regis: vt Vrias pereat, nihil aestimat Rex, quòd strenui alij milites cadant, & in eorum ceruicibus hostiles acies acuminentur. Prosecuta est Bethsabee viri funus eterno luctu; sed laetitia interna, finitisque luctus diebus facta est vxor Regis, cui filium peperit.

PARS MORALIS
circa Textus Literam.

INFAVSTA Dauidi eo regno dies in foribus est; qui enim Deo propitio tot triumphos consecutus est, ex quo lasciuiae concupiscentiae se dedit, nullam non cladem fuit expertus.

2. *Reg.* 11. Dauid autém remansit in Ierusalem. Dum haec agerentur, accidit, vt surgeret Dauid de strato suo post meridiem, & deambularet in solario domus regiae: viditque mulierem se lauantem, ex aduerso super solarium suum: erat autem mulier pulchra valdè. Misit ergo Rex, & requisiuit, quae esset mulier. Nunciatúmque est ei, quòd

ipsa

ipsa esset Bethsabee, filia Eliam, vxor Vriæ Hethæi.

§. I.

Inerti, & remissa vel aquæ gutta officit: laboranti vel omnia maria ministrant.

ECce Dauid vbi offendit: dicit nanque Textus: *Vidit mulierem se lauantem, ex aduerso, &c.* Domestici balnei aqua Dauidem impedit, & prosternit, quem mille antea procellæ, mille impetus fluctuum incolumem seruarant. Si de quo alio, de Dauide crediderim illud dictum Cant. 8. *Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam.* Cant. 8. Quippe omnia tribulationum genera, & vniuersæ procellæ excitatæ a Saule, & aliis, Dauidis charitatem non potuerunt extinguere: modò autem vel paucæ aquarum de lauacro guttæ hominem penitùs submergunt. Et cur, qui e tot fluctibus emersit liber, iam paruæ guttæ cedit? Notabat Textus de illo, quòd tempore belli destinato à Regibus, ipse Ierosolymis manserat: quòd post prandium à lecto surrexerat, & remissis curis obambulabat in superiore Regiæ tecto. Ne miremur, quòd laborans sub armis triumphet de procellis: & remittens curas, sub parua aquarum gutta suffocetur. Ait D. Basil. Seleuc. orat. 17 Basil. Sel. *Cum regiò Dauid spolasset, & meridiana se se oblectatus obambulatione, tunc Diabolus, animo, curaque eorum remissum conspicatus, & mentem indiligenter succinctam, ac parumla sui parte nudatam ab armis, Optimatem cadit, &c.* Non laborantem, sed remissum, sed deliciolum spectat: & non ad procellas recurrit; sed vel gutta è lauacro prosiliente hominem malus perdit. Vt etiam ibi dicat Theodor. quæst. 25. Theodor. *Vsi magnum, & vehemens est bellum desidia, & delitia, & regnum, & potestas; & forma corporis, & post tibi satietatem infulas.* Fallar, si tunc vel gutta cadens marmorea pectora non conterat. Video purpureum diuitem Luc. 16. lautis mensis insidentem, & paulò pòst flammis immersum, & clamantem: Luc. 16. *Mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti sui in aquā, & refrigeret linguam meam.* Cur non magis fontem expetit, quàm guttam à digito productam? Solemus nos febrium æstu correpti vel fontes, vel flumina appetere; iste inter flammas cur tam paruam guttulam appetit? Cùm non fontem, sed guttam petit; designabat miser, quam paruis guttis diuitum, & purpuratorum suffocetur inertia. Pulchrè enim clamat Chrysolog. serm. 124. *Sitit itaque guttam, qui vnas lacus effudit: & stilla digiti extremi credit flammas extingui. Hanc sibi guttam ad refrigerium dari petit, ad ardorem pauperis quam negauit. Ista gutta est, diues, quæ te facit crudelem: ista gutta est, quæ os Lazari à te negata siccauit.* Chrysol. Non miser pugnauit cum magnis fluctibus, non cum fluminum inundatione; sed cum breui aquæ frigidæ poculo; & pro poculo aquæ negato æternis immergitur flammis. Heu diuitum desidia! Heu laborum remissio! Non à procellis, sed à guttis in quasi æternùm periclitantur. Abfuisset desidia, & vel maria vobis ministrarent. Dum filij Israel castrametati essent iuxta ripas Arnon, dictum est illis Numer. 21. Num. 21. *Sicut fecit Dominus in mari rubro, sic faciet in torrentibus Arnon.* Vtrobique impediebatur exercitus ab aquis, ne transiret: sed vtrobique illæ ipsæ aquæ, quæ impedimento erant, versæ sunt in eorum tutelam, dum ibi hostes submerguntur, & Israelitæ incolumes procedunt. Sed vnde illi tantam ea Deo gratiam meruerunt, vt & flumina, & maria illis ministrarent? Non desidiosi iacebant, sed in armis, & labore, & puluere belli Dominum sequebantur. Ex quo pulchrè Venant. Fortunat. lib. 7 de egregio duce Lupo canebat: Venan. Fort.

Ferrata tunica sudasti pondere victor,
Et sub puluerea nube coruscus eras.
Tamque diu pugnam acie fugiente secutus,
Longona dum victis terminus esset aquis.
Qui fugiebat iners, amnis dedit ille sepulcrum:
Pro duce feliei flumina bella gerunt.

Dum bonus dux sub armis desudat, nec pugnis valedicit, sed puluerem vorat belli, flumina adiuuantia inuenit, quæ inertes, & desidiosos, belláque fugientes miserè perdunt. Quid non faciat desidia? In quale malum suos alumnos non impellat? Vocabat Deus inui-

ratos ad nuptias filij sui. Quid dicunt? Ait Matth. c. 22. *Illi autem neglexerunt, & abierunt, alius in villam suam, alius verò ad negotiationem suam. Reliqui autem tenuerunt seruos eius, & contumeliis affectos occiderunt.* Matth. 22. Horrebam, Dei seruos iniuriis affici, & occidi ab hominibus. Et qui homines in tale nefas præcipitati sunt? An, qui in villam ibant? An qui negotiationem suam arripuerant? Minime: non enim, qui in villam, aut negotiationem eunt; sed reliqui, nimirum, qui nulli labori, aut negotio operam dabant, tantum illud nefas perpetrauerunt, sub quo funditùs perierunt. Sapienter erat illud dictum Quintiliani Declamat. 3. *Vacat vitiis nostris, & ad omne votum fluentis fortuna lasciuit otium.* Quintil.

§. II.

Non sic tranquillitas, vt tempestates, & procella, hominem lotum ostendunt.

DE strato itaque suo Dauid surrexit, *vt deambularet in solario domus regiæ: viditque mulierem se lauantem, &c.* Et quis dicat, quot maculæ ex illo lauacro prosilientes, & Dauidem, & fœminam illam turpauerunt? Sanè nihil tranquillius inueniri potest, quàm lauacrum domesticum: sed nulla tempestas, nulla procella tot fæces voluit, tot sordes emittit, vt lauacrum illud emisit domesticum. Imò, dum sub tempestatibus, & procellis erat Dauid, candidissimus apparebat: vbi ad tranquillum huius lauacri accessit, totus incepit sordescere. Vt hinc pateat, quam illi visiores tempestates erant, vt toto animi candore nitesceret. Dicebat Iacob Gen. 49. dum filium suum Iudam laudaret: *Lauabit in vino stolam suam, & in sanguine vuæ pallium suum.* Gen. 49. Expende nouum lauacri genus ad stolas candidissimas mundanda; nimirum, lauacrum vini, & præcipuè vini nigri, vel rubri; quod intelligitur a pluribus per sanguinem vuæ. Vinum autem, præcipuè rubrum, non tam ad lauandum, quam ad fœdandum aptum est. Cur ergo vini, & non aquæ, lauacrum instituit? In vino intelligebat asperitates vitæ, quæ, licèt potiores videantur ad turpandum, & perdendum hominem; tamen aptiores sunt ad eum illustrandum, quàm tranquillitas, & suauitas vitæ. Id, quod in Christo Iesu ostendit Gennadius apud Cat. Græcam Patrum: Gennad. *Lauabit in vino stolam suam. De morte genera loquitur, quæ magnum quid, & excellens efficitur. Nam quæ alij inficiuntur, hoc splendidior ipse redditur: non datur enim natiuum vini ad abluendas vestes; sed ad maculandas idonea est. Sic mortis quidem est dissoluere desiderantes; non ad meliorem conditionem traducere. Attamen hoc aliter euenit in Christo, &c.* Quis nesciat tempestates, & procellas mortis Christi Domini? Ipse aiebat Psalm. 68. *Veni in altitudinem maris: & tempestas demersit me.* Psal. 68. Et explicans quousque à tempestate demersus fuerat, ait: *Infixus sum in limo profundi, &c.* A tempestate in limum iactatur, inde lotus, & splendidior apparuit. Sic turbidæ, & limosæ procellæ mundi potiores sunt ad homines illustrandos, ditandos. Quò spectans Isaias c. 40. Isai. 40. demonstrans Christianorum persecutores aiebat: *Ecce gentes, quasi stilla situlæ.* Dum situlæ, vel tegulæ aquas amittunt, non mediocris nimbi signum est: ex quo & lutum, & non paruæ sordes nascuntur; sed & inde camporum omnium crescit fœcunditas. Cur ergo stillis sitularum persecutores Christianorum assimilantur, nisi vt inde pateat, quàm potiores sint ad ditandos, & illustrandos homines illæ ipsæ tempestates, quæ videbantur ortæ ad illos fœdandos? Dicebat D. Iren. lib. 5. c. 29. *Gentes autem, quæ & ipsæ non alleuauerunt oculos ad cœlum, neque gratias egerunt Factori suo, neque lumen veritatis videre voluerunt, tactæ sunt, vt stillicidium de cado deputanti. In tantum vtiles, & aptabiles tactis, quantum vtilitates præstat stilla ad tritici augmentum.* Iren. Quod pluuia ad tritici augmentum, hoc tyrannorum procellæ valent ad iustos illustrandos, exaltandos.

§. XXI.

Ex similium consortio cuique vires adduntur, siue ad bonum, siue ad malum.

NOn otiosè notatur nomen fœminæ, quæ in balneo visebatur: *Nunciatúmque est Dauidi, quòd ipsa esset Bethsabee, filia Eliam*, &c. Bersabee idem est, ac *puteus satietatis*: ne miremur, quòd puteus existens iuxta balneum, longiùs suum virus eiaculet: similes enim ab adiunctis similibus, nunquam non maiores vires propalant. Liceat spurcos hos voluptatum fontes ex purissimis, & diuinis metiri. Ait Ioannes cap. 4. *Iesus ergo fatigatus ex itinere sedebat sic supra fontem: Venit autem mulier de Samaria haurire aquam. Dicit ei Iesus: Da mihi bibere*, &c. Ioan. 4. Et sanè vel hoc solum mirandum erat Apostolis ipsis, quòd Iesus cum illa muliere loqueretur. Vnde ergo venit, quòd Iesus rem adeò miram modò faceret, vt verba vitæ daret mulieri illi? Ait Textus: *Sedebat sic supra fontem.* Vbi enim fons vitæ Iesus se se adiunxit fonti aquarum, statim voluit largiori riuo suam misericordiam effundere. Aiebat D. Ambrosius hom. 1. de Samaritana: Ambros. *Mirum igitur in modum fons super puteum sedens misericordiæ ibidem fluenta produxit, & mulierem sexu iam non viro, sed adultero fornicantem, vnius montem vnda purificat, nouóque admirationis genere mulier, quæ ad puteum Samariæ meretrix aduenerat, à Christi fonte casta regreditur.* Compone modò & illa spurca cum iis diuinis. Accessit Bersabee, puteus satietatis, ad fontem lauacri: & statim inde iaculat voluptatum virus. Accessit Iesus, fons gratiarum, ad Samariæ fontem, vel puteum: & misericordiæ fluenta producit, quæ meretrices facerent virginitatis æmulatrices. Sic similes apud suos similes faciunt, vt propriæ vires in conspectum prosiliant. Nec enim semel Iesus de consortiis, similitudine sua, exerit magnalia. Matth. 12. ait: Matt. 12. *Abiit Iesus per sata Sabbatho: Discipuli autem eius esurientes*, &c. Et cur per sata ducit Discipulos suos? Vt ipse sator erat diuini verbi, sic ad satoris hominis opera accedit, amans per simile excitari, vt copiosas messes inserat Discipulorum animis. Ait D. Ambrosius lib. 3. de Spiritu Sancto, cap. 18. Ambros. *Per sata ducit Discipulos, seminaturus in eorum affectibus cælestium segetem præceptorum, vt messis animorum fecunda florescerel.* Expende illa: *Per sata ducit Discipulos, seminaturus*, &c. Posset equidem & alibi cælestium segetem, Discipulorum animis seminare: sed, vt doceat, quàm de similium consortio amet acuere voluntatem benefaciendi, eos ad sata deducit, & cælestium segetes in eorum animis serit.

§. IV.

Lasciuia assultus criminosè in principio funditùs non perdit.

NOn culparem Dauidem, quòd viderit mulierem se lauantem, si statim resiliret; si vel conspectæ imaginem sic perderet in se, ne posset reuirescere: at ipse & vidit, & expectat sibi nunciari de fœmina: dicit namque Textus: *Vidit mulierem se lauantem ex aduerso supra solarium suum: erat autem mulier pulchra valdè. Misit ergo Rex, & requisiuit, quæ esset mulier. Nunciatúmque est ei, quòd ipsa esset Bethsabee*, &c. Credat alius, huc vsque Dauid castum existere: ego iam illum puto in crimine lasciuiæ esse, qui & vidit, & requisiuit, & nunciari sibi fœminæ qualitatem expectat; & non potiùs primis voluptatis assultibus obsistit, illósque funditùs perdit. Miles quidam honestus, dum à Centurione ad lasciuiam alliceretur, cùm primùm lasciuas voces percipit, districto gladio Centurionem perimit. Accusatus autem apud Marium Imperatorem, occisi Centurionis affinem, quòd occidisset, quem honesta solùm repulsa potuisset auertere, sic à Quintiliano defenditur, Declamatione 3. Quintil. *Miles indignus vocibus tentamentus, nihil ampliùs agit, quàm renuit? Et quis non illum inter prostitutos habeat, si commiserit, vt possit iterum appellari?* Ecce tibi ab ethnico sapientiæ prostitutus, & in lasciuia criminosus ducitur, qui solùm renuit; & non magis curat, sic lasciuiæ assultus radices perdere, ne iterum valeant reuirescere. Equidem, qui expectat, vt secundò possit impeti, putet inde iam maculosum habendum. Ex Textu sacro affert D. Augustinus illa verba: August. *Abominatio est Domino defigens oculum.* Et mirabar, quòd Sanctus Doctor sic traducat vel simplicem defixionem oculorum, vt iam in illa Deo abominationem putet esse. Anne simplex quilibet intuitus formæ, abominatio erit? Minimè: sed cùm defixionem oculorum dicit, eum intuitum notat, qui facit, vt secundò in idem redeas. Tunc enim, cùm iam ad secundum intuitum te præparas, mirum erit, nisi iam maculas manifestas prætendas. Aiebat D. Augustinus epist. 109. *Si hanc oculi petulantiam in aliqua vestrùm animaduertitis, statim admonete, ne cœpta progrediantur; sed ex proximo corrigantur. Si autem & post admonitionem iterum, vel alio quocunque die idipsum eam facere videritis, iam velut vulneratam, sanandam prodat quicunque inuenire potuerit.* Sic Sanctus admonebat virgines sacras, vt custodirent oculos. Quibus illud expendendum est, nimirum, *velut vulneratam*: quippe si post primum intuitum formæ virilis, secundò in idem redeat, iubet Augustinus, eam velut vulneratam haberi, & adducendam ad remedium. Nec miror, quando vel in secundò intuitu vxor Lot castigatur, vt rea. Genes. 19. Dicitur enim cap. 19. *Respiciens vxor eius post se, versa est in statuam salis.* Ex quo sic monet virgines Nazianzenus in Carmine de pudicitia aiens: Nazianz. *An tu, rogum tibi fugeris Sodomiticum, redibis? Absit: ne salis fias lapis.* Cùm enim semel flammas spirantem formam fugeris, non committendum, vt iterum in illam possis redire, nisi velis, iam vt rea multari.

2. *Reg.* 11. Missis itaque Dauid nunciis, tulit eam: quæ cùm ingressa esset ad illum, dormiuit cum ea; statímque sanctificata est ab immunditia sua, & reuersa est in domum suam concepto fœtu. Mitténsque nunciauit Dauid, & ait: Concepi. Misit autem Dauid ad Ioab dicens: Mitte ad me Vriam, *&c.*

§. V.

Libidinoso laqueo qui se implicat, mirum erit, si inde expeditus viuat.

VIde iam apertissimè Dauidem lethali vulnere transfixum: ait enim Textus: *Missísque Dauid nunciis, tulit eam*, &c. Quam nouit alienam, nihilominùs ad se tulit. Nec miror, quòd à lasciuo mentis vulnere in apertissimam mortem incurrat: quis enim è lasciuiæ laqueo euasit viuus? Dicebat Marcus cap. 6. de puella saltante coram Herode, quòd *placuisset Herodi.* Marc. 6. Ex quo sapienter ait Andreas Cretensis ibi: Andr. Cret. *Quid verò puella iniquitatis, sata adulterij, hamus Herodis, laqueus, in quem ille prolapsus offendit, & captus non effugit?* Et quis à lasciuiæ laqueo captus effugit viuus? Caueat homo, ne in hæc retia pedem, aut manum, aut oculum ponat, & captus appareat: temerarius erit, si credat, iis retibus captum adhuc se viuere. Lasciuas dominæ manus effugerat Ioseph, de quo posteà dicebant patri fratres eius, Genes. cap. 45. Gen. 45. *Ioseph, filius tuus viuit.* Quæ verba ponderans Origenes hom. 15. in Genes. ait: Orig. *Si potuisset vinci à libidine, & peccare cum vxore domini sui, non puto, quòd hoc à Patriarchis nunciatum de eo fuisset patri eius Iacob: Quia filius tuus, Ioseph, viuit. Hoc enim si fecisset, sine dubio non viueret.* Non dictus fuisset, quòd viueret, qui lasciuiæ consensisset: vbi enim illa adest, ibi & lethalia vulnera; & quidquid ad vitam pertinet, euanescit. De illa enim meritò dicit Iob cap. 31. Iob 31. *Ignis est vsque ad perditionem deuorans, & eradicans omnia genimina.* Circa quæ D. Gregorius lib. 21. Moralium, cap. 9. ait: Greg. *Beatus Iob crimen luxuriæ definiens ait: Ignis est vsque ad perditionem deuorans: quia, nimirum, reatus huius facinoris, non solùm vsque ad inquinationem maculat; sed vsque ad perditionem vorat. Et quia, quamlibet fuerint alia bona opera, si luxuriæ scelus non abluitur, immensitate huius criminis obruuntur; secutus dixit: Et omnia*

eradicans

eradicans germina. Sic ibi. In quorum signum Dauid adest, qui ex quo cœpit libidinis flammis aduri, sic iacuit omnis vitæ spiritualis oblitus, quasi penitùs maneret defunctus. Luc. 14. inuitantur ad cœnam Dei, homines: ex quibus vnus, quòd villam emerit, excusatur dicens: *Rogo te, habe me excusatum.* Similiter alius dixit, qui iuga boum emerat. Tertius autem dicit: *Vxorem duxi: non possum venire.* Cæteri rogabant, se excusatos haberi; non tamen negabant, se posse in cœnam ire. Solus hic, qui vxorem duxit, negat absolute se ire posse. Et cur hic solus negat, se posse ire? Ait D. Basil. in Cat. D. Thom. *Dicit autem: Non possum venire, eò quòd intellectus humanus vergens ad mundanas illecebras, debilis est ad agenda diuina.* Equidem sic emortuus iacet, qui se carnis illecebris immergit, vt videatur quasi non posse ire ad diuina.

Luc. 14.

Basil.

§. VI.

Non est potestatis fœminea Regum cupediis obniti.

EXpende illa: *Missis nuntiis, tulit eam: quæ cùm ingressa esset ad illum, dormiuit cum ea.* Sic facilè annuit puella Regi, vt nihil obluctata exprimatur; sed vt ingressa est, in facinus ruit. Et quæ fœmina obluctaretur Regum iussis iniquis? Iusserat Pharao obstetricibus suis, vt Hebræorum masculos in ipso exortu interficerent. De illis tamen ait Exod. 1. *Timuerunt autem obstetrices Deum, & non fecerunt iuxta præceptum Regis.* Quas Regi mentitas sic miratur D. August. serm. 89. de tempore, vt exclamet dicens: *O magnum humanitatis ingenium, & pium pro salute mendacium. Tantùm timuerunt obstetrices Deum, vt præcepta Regis contemnerent.* Et meritò mirabatur Sanctus, quòd potuerint fœminæ inueniri, quæ Regis cupiditatibus, & præceptis iniquis resisterent. Sic Gen. 20. Abimelech Rex Saram à se intactam dimittens, multa donaria cum illa largitus est: ait enim Text. *Tulit igitur Abimelech oues, & boues, seruos, & ancillas, & dedit Abraham: reddiditque illi Saram,* &c. Et cur tot dona exhibuit in gratiam fœminæ, quam nec tangere licuit? Ait D. Isidor. quæst. in Genes. cap. 16. *Munera Saræ obtulit Rex Abimelech, plùs in ea mirans formæ decus, quod amare potuit, & violare non potuit.* Et hoc mirandum maximè erat in fœmina, quod à Rege amata, in nullo Regi respondeat: quòd Regis cognoscens amores, in eius amplexus non ipsa volet. Huc afferenda sunt dicta...

Exod. 1.

August.

Gen. 20.

Isid.

§. VII.

Scelestorum hominum est in corporali munditie sanctitatem ponere.

MEnstruæ immunditiei abolitionem, seu cessationem notans Textus in Bethsabee, dicit: *Statim sanctificata est ab immunditia sua.* Et cur diuinus Scriptor non magis dixit: Purgata est, siue mundata est, siue purificata est? Cur maluit vti sanctitatis vocabulo, vt diceret: *Sanctificata est?* Crediderim forsan in eo Scriptorem sacrum locutum fuisse ad mentem adulterorum: proprium enim est scelestorum animorum sanctitatem in corporis munditie ponere. Ioan. 4. meretrix illa Samaritana maximè cauens Iudæi hominis consortium, ne pollueretur, dicebat ad Iesum veræ sanctitatis authorem: *Quomodo tu, Iudæus cùm sis, bibere à me poscis, quæ sum mulier Samaritana?* Circa quæ verba sapienter ait D. Chrysostomus tract. 2. de Samaritana, tom. 6. *Tale Samaritanorum est ingenium: in scortationibus polluitur, & in baptismatibus purgari se arbitratur. Animam sordibus replent, & corpus videntur abstergere. Sic hæc, cùm animam scortationibus plenam habeat, de aquarum potu litigat.* Multa erat fœmina in immunditia vitæ olim per hominis Iudæi contactum oritura cauenda; cùm nihil penderet animam scortationum fœditatibus plenam. Hoc Dominus obiiciebat Pharisæis Matth. 23. dicens: *Væ vobis, Scribæ, & Pharisæi hypocritæ, quia mundatis, quod deforis est calicis, & paropsidis, intus autem pleni estis rapina, & immunditia.* Circa quæ Imperfect. ait homil. 44. in Matth. *Iudæi, quotiescunque ingressuri erant templum, aut sacrificia oblaturi per dies festos, & seipsos, & vestimenta sua, & vtensilia lauabant: & à peccatis nemo se ipsum purgabat.* Hoc erat deploratorum hominum proprium, quòd nullam aliam sanctitatem procurabant, nisi eam, quæ versabatur circa munditiem corporis.

Ioan. 4.

Chrys.

Matth. 23.

Imperf.

§. VIII.

Nullas virtutes non obliuiscitur animus lasciuia irretitus.

PErfecit lasciuiæ facinus Dauid, & audit fœminam concepisse: nec pro remedio ad Deum oculos leuat; sed magis ad Ioab mittit, vt Vriam remittat: quippe ait Text. *Mittensque nuntiauit Dauid, & ait: Concepi. Misit autem Dauid ad Ioab dicens: Mitte ad me Vriam,* &c. Non pauci dies à facinore præterierant, quando necessum fuit, quòd fœmina concepisse se experiretur: & tunc misit, vt Dauidem moneret: qui interea nulli alij rei intentus erat, nisi vt gratum faceret amasiæ suæ. Quid ergo Dauid, pristinarum suarum virtutum oblitus? Cur antiqui illi Psalmi Deo cantati non magis hominem cohibent? Cur saltus ante Arcam, cur religio sacrorum, cur tot veniæ hostibus datæ non magis faciunt Dauidem Dei meminisse? Sapienter dicebat Hildebert. Cenomanensis Episcop. epist. 57. *Caro, & mulier, cumulata infirmitas, & inter exempla etiam virtutum facilis ad ruinam.* Tanta est fœminæ illecebra in virum, vt vel inter ipsas formarum virtutes facilè illa obcæcet, ne quid meditetur nisi ruinas. Quod etiam in Dauidis filio ponderans Tertull. lib. 5. in Marc. aiebat: *Salomon etiam, quam habuit in Deo gloriam, amisit per mulierem, in idololatriam vsque pertractus.* Expende illud: *Etiam, quam habuit in Deo*: non enim multùm esset, quòd fœmineo sibilo euanescerent bona fundata in temporali aliquo fulcro: at in Salomone, quæ in Deo fundabantur bona, eiúsque nitebantur virtutibus, prorsus obliuioni sunt data; eo ipso, quòd fœminis se addixit. Nec mirum: hoc enim est proprium lasciuiæ, quòd facillimè faciat Deum contemni à suis alumnis. Saul præceptum habuit, vt Amalec funditùs perderet: ipse autem Amalecitæ Regi affectus pepercit illi, 1. Reg. 15. *Et pepercit Saul, & populus eius Agag,* &c. Et cur tam facilè Dei præceptum contempsit parcens Amalecitæ? In Amalec significabatur luxuria, cui affectus Saul non potuit non facillimè Deum obliuisci. Ait D. Gregor. lib. 6. in 1. Reg. cap. 15. *Hoc diuinum præceptum contempsisse dicitur Saul, & Amalec pepercisse, indicans Dei præcepta ab iis facilè contemni, qui impuræ voluptatis amore capti detinentur.* Expende illa: *Dei præcepta ab iis facilè contemni,* &c. Hoc enim proprissimum est lasciuarum mentium, quòd facilè obliuiscantur, & contemnant Dei præcepta. Obiiciebat Dominus Iudæis, Matth. 23. *Vsque ad sanguinem Zachariæ, filij Barachiæ, quem occidistis inter templum, & Altare.* Zacharias memoria Dei interpretatur, quæ dicitur à Iudæis deleta, & occisa. Sed, quis memoriam Dei sic occidere posset? Ait Orig. tract. 26. in Matth. *Inter templum etiam, & Altare, ab impiis memoria interficitur Dei, quando templum Dei à lasciuis corrumpitur.* Quando lasciuia vsque ad templum efferuescit, tunc tota virtutis, Deique memoria funditùs perditur.

Hildeb.

Tertul.

1. Reg. 15.

Greg.

Matth. 23.

Orig.

2. *Reg.* 11. Et venit Vrias ad Dauid. Quæsiuitque Dauid, quàm rectè ageret Ioab, & populus, & quomodo administraretur bellum. Et dixit Dauid ad Vriam: Vade in domum tuam, & laua pedes tuos. Egressus est Vrias de domo Regis, secutúsque est eum cibus regius. Dormiuit autem Vrias ante portam domus regiæ, cum aliis seruis domini sui, & non descendit ad domum suam.

§. IX.

Mundialium Principum muneribus non semel odium magis, quam gratitudo debetur.

QVàm profusos Dauid ostenditur in munerando Vria! Accedentem benignissimè excipit: recedentem, *secutus est eum cibus regius.* Sed & Vrias quàm gratus erat! *Dormiuit autem Vrias ante portam domus regiæ cum aliis seruis domini sui,* &c. Ride, ò sapiens vir, mundialium hominum miseram conditionem, qui se se totos impendunt, & superimpendunt pro illis dominis, & Principibus suis, à quibus in eos profecti honores non honorant, sed maculant; non sunt dominorum munera, sed spicula tyrannorum. Sequebatur Vriam cibus regius, vt adulterium in vxore voret: excubabat ille pro tanti Principis foribus, suum Principem reputans, qui in veritate erat hostis. Non absimile quid inuenio apud Philonem de legat. ad Caium, vbi proponens Macronem pro rebus Caij sollicitum erga Tiberium, ait: *In summa, quicquid pro germanis fratribus, ac filiis afferre poterat,*
Philo.
hoc totum, & ampliùs etiam Macro afferebat pro Caio apud Tiberium. In causa fuerunt, non solùm eius officia interna, quibus colebat Macronem, qui tunc erat penè columen imperij; sed & vxor Macronis, propter quoddam tectum silentio, quæ quotidie maritum incitabat, ne vllam occasionem iuuandi iuuenis prætermitteret. At ille ignarus probri domestici, & ratus ab amore proficisci illas blanditias, imprudens suis artibus gratificabatur inimicos, quos putabat amicissimos. Quid frequentius apud mundiales Principes? Quoties dignitas, & fauor à Principe profectus in ciuem; non dignitas, nec fauor est; sed domestici illius probri velamen? Quoties creduntur rectè gesta præmiari in cine; & nonnisi dedecora eius occluduntur? Quoties viri ignari domestici probri iactitant beneuolum sibi Principem, quem acerrimum hostem faciùs habuissent? Caius colebat Macronem, vt Dauid Vriam: sed non Macronis, aut Vriæ merita; verùm vtriusque domestica probra totum illum fauorem extorquebant à tantis Principibus. Vt illis adaptem meritò illud
Iob 18.
Iob cap. 18. *Lux obtenebrescet in tabernaculo ipsius.* siue, vt legunt Septuag. *Lux eius tenebræ in domo.* Quippe quibus priuati illuminantur, illustrantúrque fauoribus à Principibus, multa tenebrosa domi parturiuntur. Quid erat tota illa cibi regalis lucidissima pompa ad Vriam? Tenebræ in domo. Quid erat totus ille perfulgidus Caij cul-
Genes. 12.
tus ad Macronem? Tenebræ in domo. Quid sunt fulgentissimi alij fauores Principum in priuatos? Tenebræ in domo. Habes Genes. 12. vt Sara, Abrahæ vxor, deducta sit in aulam Pharaonis: *Et nuntiauerunt Principes Pharaoni, & laudauerunt eam: Abraham autem benè vsi sunt propter illam.* Vide, quò spectabant fauores Principum in Abraham; nimirum, vt domo eius maculam adulterij inurerent. Ignari alij gauderent sub tot fauoribus Prin-
Chrysost.
cipum: at sapientissimus, & oculatissimus Abraham, vt rem nouit, non putat fauores illos, quibus illustretur; sed flammas, quibus honor aduritur. Aiebat D. Chrysostomus hom. 32. in Genesim: *Hæc autem ipsa, quæ honoris, & ministerij gratia data sunt ei, quomodo non magnum regum in ea succenderunt? Quomodo autem non eius exussit mentem, & deflagrauit cationem cogitatio causa tantorum donorum?* O si causæ donorum à mundialibus Principibus venientium agnoscerentur, quàm sæpiùs illos haberes hostes, & non benefactores!

§. X.

Dona, & fauores Principis, siue Dei, animis ingenuis non otij delicias suggerunt; sed duriora ab illis obsequia extorquent.

DAuid donis, & fauoribus Vriam implebat, vt hominem faceret domi indulgere amplexibus vxoris: at Vrias magis inde vigil pro Rege suo excubabat cum seruis Regis ad aulæ fores. Sic ibi: *Dixit Dauid ad Vriam. Vade in domum tuam, & laua pedes tuos. Egressus est Vrias de domo Regis, secutúsque est eum cibus regius. Dormiuit autem Vrias ante portam domus regiæ cum aliis seruis domini sui.* Quò maioribus fauoribus Dauid souebat Vriam, vt ad delicias domesticas iret; magis ipse accendebatur ad subeundos pro Rege labores, & post Regis cibos acceptos, inter seruos Regis excubabat ad aulæ portas; valedicens domestico otio. Quid mirum? Sic fauores superiorum solent animos ingenuos componere, vt otia fugiant, & maioribus se dedant laboribus. Et famelico, & dormienti Eliæ affuit Angelus Domini, 3 Reg. 19. appo- 3 Reg. 19
sitóque illi pane, & aqua, dicebat: *Surge, & comede.* Non nego, magnum hunc fuisse fauorem Eliæ præstitum ab Angelo. Et cur cælestis Princeps sic fauet dormienti homini? Cur illi mensam apponit? An vt illaboratâ mensâ refectus vitam agat otiosam, deliciosam? Absit: immò ait Rupert. lib. 2. de gloria, & honor. fil. hom. *Elia ministrauit Angelus, vt deinde ieiunaret quadraginta die-* Rupert.
bus, & quadraginta noctibus. Quippe cælestis Principis fauor non sineret hominem ingenuum deliciari; sed illum impelleret ad maiores labores: nihil enim magis proprium est ingenuarum mentium, quàm de superiorum fauoribus, & donis ardentiores elicere voluntates laborandi pro illorum honoribus. Marc. 1. ægrotabat socrus Petri, ad quam cùm venisset Iesus, illi sanitatem dedit. Dicit autem Marcus: *Accedens Iesus eleuauit eam, appre-* Marc. 1.
hensa manu eius: & continuò dimisit eam febris; & ministrabat eis. Expende illud: *Et ministrabat eis.* Nihil medium. Vt salutis beneficium accipit, ad maius se accinxit præstandum ministerium. Vt dicit Victor Antioch. Vict. Ant.
ibi: *A febribus liberata suum vicissim ministerium, & seruitium exhibet: nos per hoc erudiens, ne sanitatis beneficium frustrà, aut propterea à Deo expetamus: verùm eo animo, vt sanitatem adepti præceptis illius accuratiùs pareamus, Sanctísque necessaria vitæ præsidia facilius ministrare valeamus.* Hoc de beneficiis Dei elicere debemus, non otio indulgere, & inertiæ; sed maiori conatu, & accuratiori diligentia in eius obsequia euolare.

§. XI.

Regius panis militares vigilias parit. Vbi de Eucharistia.

SEquebatur Vriam regius cibus, & ille non ad vxoris amplexus festinat; sed ad excubias palatij militares: dicit nanque Textus: *Secutúsque est eum cibus regius. Dormiuit autem Vrias ante portam domus regiæ cum aliis seruis,* &c. Et post cibum regium gustatum, quò citiùs iret Vrias, quàm ad militares excubias pro Regis foribus? Est ea cibi regij virtus, quæ militares animos in hominibus gignat: quæ non ad delicias impellat, sed ducat ad militares excubias. Traianus, vbi ad imperium peruenit, nihil priùs fecit, quàm de suis alimenta præbere paruulis ciuium Romanorum filiis. Et quò ea prouidentia spectabat? Ait Plinius in eius Paneg. *Vt iam inde ab* Plin. in Paneg.
infantia parentem publicum munere educationis experirentur, alimentísque tuis ad stipendia tua pervenerunt. Stipendium vocat militare subsidium. Ostendit, quid panis Principis in infantilibus annis efficeret; nimirum, vt illo nutriti pueri nihil non militare respicerent; & abiectis deliciis, Traiani amarent militare sub signis. Iudicum cap. 7. dum Gedeon in arena staret contra Madianitas, dicebat miles eius ad alium: *Vidi somnium: & videbatur mihi quasi subcinericius panis ex hordeo volui, & in* Iudic. 7.
castra Madian descendere: cùmque peruenisset ad tabernaculum, percussit illud, atque subuertit, & terræ funditus coæquauit. Respondit is, cui loquebatur: Non est hoc aliud, nisi gladius Gedeonis, &c. Ecce tibi, panis credebatur esse Gedeonis gladius; nimirum, armata illa manus, quæ Madianitas euertit. Et quid panis habet cum gladio armatis? Multa alij dixêre de hac similitudine panis cum gladio. Ego crediderim, in eo ostendi virtutem regij panis: is est enim panis Principis, qui gignat armatos, quos alimentis pascunt, & gladios, quibus pro Principe suo confringant hostiles conatus. Ille ergo panis, qui à Principe Gedeone suis dabatur, illud militare robur pariebat, quo armati milites Madianitas expugnabant. Quid enim aliud de Principis pane producerer, nisi pugnantium, & vincentium agmen? Christi Ecclesiæ dicebat Isaias cap. 60. *Mamilla Regum lactaberis* Isaia 60.
&

& scies, quia ego Dominus saluans te, & Redemptor tuus fortis Iacob. Fortis Iacob sic explicatur à nostro Cornelio à Lapide: qui, scilicet, Iacobum fortem effecit, vt luctans cum Angelo, ei præualeret, Gen. 32. Promittitur ergo Ecclesiæ, (Genes. 32.) quod Regum mamillis lactabitur; siue, vt ait D. Cyrill. Alexandr. *Regum diuitias comedes.* Ea eo autem, quòd (Cyr. Alex.) lactetur, seu vescatur Regum bonis, sciet, quia Redemptor eius fortis Iacob, qui fortem, & luctatorem, & victorem fecit Iacobum. Et cur de cibo regio hoc habebit, vescat, Deum & fortes, & luctatores, & victores efficere? Sic cibus regius inclinat ad pugnas subeundas, & victorias procurandas, vt quisquis eo vescitur, vel ipsa experientia feratur ad Deum vocantem ad pugnas, & victorias suos seruos; nec aliud ferre potest, quàm id, quod halat certamen, & bellum. Quò spectans ipsissima Sponsa Cant. 2. aiebat: *Introduxit me Rex in cellam vina-* (Cant. 2.) *riam, & ordinauit in me charitatem.* Ex Hebræo: *Vexillum eius super me, dilectio.* Ex quo enim ad cibum, potúmve Regis admissa est, non potuit non apparere sub vexillis Regis, & in ordine militari procedere. Nunquam enim non regius panis bellatores, & triumphales animos generat. Vt vehementer admirandi sint compuli illi, & effœminati, qui aulas replent, & de cibis regiis implentur, quomodo non magis ad puluerem bellicum olent. De cibo enim Regis non puluis pigmentarius placet; sed magis puluis tormentorum, quo cadunt hostes, & venit victoria læta. Apocal. 6. ecce equus (Apocal. 6.) niger, & qui sedebat super illum, habebat stateram in manu sua. *Et audiui tanquàm vocem in medio animalium dicentium: Bilibris tritici denario.* Circa quæ verba ait (Andr. Cæs.) Andreas Cæsariens. *Tritici porrò bilibrem denario æstimari vnam, vt quidam putant, statum illorum confirmat, qui legitimè certauerunt, impressámque à Deo imaginem accuratè custodierunt.* Ecce tibi, vt in tritico intelligitur legitimè pugnatorum, & triumphatorum agmen. Sed, quid panis ad pugnas, & victorias? Credendus est panis hic esse de cellariis Summi Regis, quo refecti homines nihil non bellicum, & victoriosum amant. Et sub signis tanti Regis domesticas delicias abiiciunt, vt pro eius imagine custodienda decertent, & in triumphos veniant.

2. *Reg.* 11. Nunciatúmque est Dauidi à dicentibus: Non iuit Vrias in domum suam. Et ait Dauid ad Vriam: Nunquid non de via venisti? Quare non descendisti in domum tuam? Et ait Vrias ad Dauid: Arca Dei, & Israël, & Iuda habitant in papilionibus; & dominus meus Ioab, & serui domini mei super faciem terræ manent: & ego ingrediar domum meam, vt comedam, & bibam, & dormiam cum vxore mea? Per salutem tuam, & per salutem animæ tuæ non faciam, &c.

§. XII.

Propria commoda non preponenda sacrorum commodis.

HÆc præstantissimæ virtutis fuerunt in Vria, quòd dum Arca Dei militaret, ipse minimè quiescere voluerit; dicebat enim: *Arca Dei, & Israel, & Iuda habitant in papilionibus: & ego ingrediar domum meam, vt comedam, & bibam, & dormiam cum vxore mea?* Præclarus homo detestabatur quietem sibi accipere, quam minimè habebant Dei sacra. Cui non absimilis Dauid Psalm. 131. *Si dedero somnum oculis meis, & palpebris meis dormitationem,* (Psal. 131.) *& requiem temporibus meis. Donec inueniam locum Domino, tabernaculum Deo Iacob.* Errabat equidem tunc temporis Arca Dei, nullámque quietem habebat: ideò bonus detestabatur se in quiete esse, & omnem à se voluptatem abiiciebat, dum non in simili inueniretur posita Dei Arca. Quocirca dicebat D. Chrysostom. *Vide maximam eius animi alacritatem. Non solùm dicit se* (Chrysost.) *non ingressurum domum, nec lectum ascensurum; sed nec ea quidem, quæ erant naturalis necessitatis, securè desumpturum, donec inueniret locum, & tabernaculum Deo Iacob. Quorum contraria eis à Deo obiiciebantur dicente: Vos quidem habitatis in domibus laqueatis. domus autem mea deserta est.* Quibus Sanctus proponit, & Dauidis maximam virtutem, & Israëlitarum Deo exosam iniquitatem. Dauidis virtus in eo erat, quod omnem à se depelleret requiem, dum non in simili videretur Dei Arca. Israëlitarum iniquitas inde maior ostendebatur, quòd dum Dei templum noscerent inornatum, ipsi sibi domos struebant maximè ornatas. Quod illis queribundus obiicit Dominus Aggæi cap. 1. (Agg. 1.) fatus: *Nunquid tempus vobis est, vt habitetis in domibus laqueatis: & domus ista deserta?* Quando Dei Domus vilis, & nuda, incomposita iacet, Dei querelas excitat, qui sibi ornatas, & pretiosas ædes parat. Circa quæ D. Cyril. Alexand. ait: *Haud obscurè damnatur Israel, demonstratúrque, eos ad priuatam quietem, & delicias pertinentia Dei gloriæ anteponere: Quare ingens profectò piaculum committimus, nec prætendere ad excusandum, quicquam possumus, si diuina in secundis, & humana posteriora ducamus.* (Cyril. Al.) Quippe, vt maxima est virtus, quò sacrorum commoda tuis præponas: sic nunquam sine ingenti piaculo tuis habendis, & fruendis commodis das operam, & diuina iacere permittis. Dicebat Dominus Oseæ cap. 10. *Ex diebus Gabaa peccauit Israel.* (Osee 10.) Et sanè in Gabaa vna Tribus Beniamin peccauit, dum concubinam vnius Leuitæ oppressit, vt habes Iudic. (Iudic. 19.) 19. quorum facinus turpissimum detestatus Israel processit in vindictam, & penè omnes Beniaminitas ex Dei sententia percussit. In quo ergo ex tunc peccauit Israel Deo? Nónne quòd adulteros percusserit, opus fuit virtutis? Erat equidem tunc temporis Deus ab Israëlitis maximè offensus, qui fornicabantur in Diis alienis: Israëlitæ autem non curantes adulteria, quæ in Deum fiebant, illa adulteria castigare intendunt, quæ nocentiora credebantur sibi. Ideò meritò censentur ex tunc peccasse, ex quo suis commodis consulunt, & non diuinis. Ait D. Hieron. ibi: *Ex eo die, quo vxorem Leuitæ turpiter, & crudeliter occidit Beniamin in vrbe Gabaa; peccauit mihi omnis Israël; non, quia vlius est iniuriam, & scelus sanguine vindicauit; sed, quia dolore maritali prosiluit ad pugnam, & sacrilegum in Deum suum noluit vindicare.* (Hier.) Posuit in secundis incommoda diuina pellere, & sua in primis: ex quo die Israëlis peccata cœperunt sollicitare diuinam iram. Vt hinc metuant sibi Principes, qui in primis ponant sua commoda acquirere; nihil æstimantes incommoda inde oritura religioni diuinæ; rati hæc vt secundaria, & accidentalia iuri suo minimè curanda. Heu metuendum ius, cui est secundaria, & accidentaria religio! Insuper metuendus maximè est Principibus sumptus in prælijs pro temporali suo dominio recuperando, vbi nihil impenditur pro redintegranda Dei fide in medio penè Orbe amissa. Nota est historia, vt Arca Dei fuerat apud Philisthæos captiua; cùm triumphans reduceretur ad populum Israël 1. Reg. 6. *Percussit de populo septuaginta viros, & quinquaginta millia plebis.* (1. Reg. 6.) Et cur Arca à captiuitate veniens ad suos, tantam stragem in suis facit? Ait Theodor. quæst. 14. ibi: *Populus fuit castigatus, vt qui noluerit pro Arca adire periculum; & septem menses eam reliquerit apud alienigenas, & pro ea bellum non susceperit.* (Theodor.) Et, cur non timeat ille populus à Deo percuti, qui cùm pro suis commodis subeat pericula, bella moueat, ingentes faciat sumptus, pro Dei religione conculcata ab impiis nec pedem moueat? & prætermittat periclitantem Dei causam, vt operam det promouendæ causam suam?

§. XIII.

Similitudo in laboribus gratiam conciliat.

SApienter Vrias labores cauet vitare, in quibus nouerat esse duces suos primarios, dum ait: *Dominus meus Ioab, & serui domini mei super faciem terræ manent; & ego ingrediar domum meam, vt comedam, & bibam, & dormiam cum vxore mea? Per salutem tuam, non faciam, &c.* Sapienter, inquam, bonus miles non se dissimilem in laboribus facit suo Duci primario: ex similitudine namque labo-

rum, illius tenebit gratiam. Quem enim similitudo laborum gratiosum tibi non faciat? Luc. 2. *Postquam consummati sunt dies octo, vt circumcideretur puer, vocatum est nomen eius, Iesus.* Luc. 2. Et mirabar, quòd diuinissimus Puer circuncisionem susciperet minime sibi necessariam. Cur, Deus, qui omnia redintegrare venis, tu circuncidi amas? Veniebat Israëlitas circuncisos ad se tracturus; & eorum labores capit, vt magis illis ex similitudine placeat. Quò spectans D. Zeno serm. de circuncis. dicebat: *Ideò circuncisus, quia Iudæis erat promissus. Ideò cum præputio natus, quia in æternum incircumcisis gentibus erat profuturus.* Zeno. Ecce tibi, quando Iudæorum gratiam, & affectum piscaturus venerat, non refugit illis in labore circuncisionis assimilari; ratus non posse illis gratiosus esse, nisi ex laborum conformitate. Hinc latro in cruce clamabat ad Iesum: *Domine, memento mei.* Luc. 23. Luc. 23. David autem Psalm. 131. ait: *Memento, Domine, Dauid, & omnis mansuetudinis eius.* Psal. 131. Itaque latro solam sui memoriam petit: Dauid autem non solam sui petit memoriam; sed & mansuetudinis suæ. Et quando Dauid ad sollicitandam Dei erga se gratam memoriam, non solùm se proponit; sed & suam mansuetudinem addit; cur latro nihil operis virtuosi habens proponendum, audet se solum proponere, vt Dei misericordiam consequatur? Videbat se latro in cruce positum, quàm simillimum esse in forma externi laboris Filio Dei, Regi omnium, & Duci, & ex hac similitudine laboris non potuit non expectare gratiam apud tantum Ducem. Vt dicat pro eo D. Cyril. Ierosolym. catech. 13. *Non dico, vt operum meorum memineris; hæc enim metuo: omnis autem homo afficitur benè comiti suo: simul tecum eo ad mortem; memineris comitis tui.* Cyril. Ier. Ecce, vt non in alio, nisi in conformitate laboris, sperat excitari ad se Dei gratissimam memoriam. Et quid non speret vel peccator à Christo de laborum similitudine? Profectò D. Hilar. lib. contra Constantium, inde nequissimum Imperatorem percutit, quòd blanditiis, non tormentis ad hæresim trahat seruos Christi: ait enim: *At tu omnium crudelitatum crudelissime, damno maiori in nos, & venia minore desæuis. Non relinquis saltem miseris excusationes, vt æterno Iudici suo pœnas, & aliquas laniatorum corporum præferant cicatrices, vt infirmitas defendat necessitatem.* Hilar. Expende illa verba: *Vt æterno Iudici suo pœnas, & aliquas laniatorum corporum præferant cicatrices.* Quippe etiam in fide cadentes tormentorum vi, haberent excusationis fiduciam de laborum similitudine, si æterno Iudici postmodum pœnitentes præseferrent laniati corporis aliquas cicatrices.

2. *Reg.* 11. Mansit Vrias in Ierusalem in die illa, & altera; & vocauit eum Dauid, vt comederet coram se, & biberet: & inebriauit eum. Qui egressus vespere, dormiuit in stratu suo cum seruis domini sui, & in domum suam non descendit. Factum est ergo mane, & scripsit Dauid epistolam ad Ioab, misitque per manum Vriæ, scribens in epistola: Ponite Vriam ex aduerso belli, vbi fortissimum est prælium: & derelinquite eum, *&c.*

§. XIV.

Ab Eucharistiæ mensa mors triumphalis procedit.

Conuiuio excipitur regio Vrias: ait enim Textus: *Vocauit eum Dauid, vt comederet coram se, &c.* Deinde ad non ignauam mittitur mortem, dum ait: *Ponite Vriam ex aduerso belli, vbi fortissimum est prælium, & derelinquite eum, vt percussus intereat.* Secretiùs, & faciliùs res fieret, si vni lictori mandaretur, quòd hominem percuteret in porta Regis dormientem. Et præcipuè, si hoc opus mandaretur ministro illi, quo vsus Dauid fuerat in Bethsabee ad se adducenda. At cùm mandatur Ioabo, & simul præscribitur rei modus, vt, nimirùm, ponatur Vrias in maiori periculo belli, & ibi derelinquatur à comitibus; magis vulgabatur res, cùm, præter Ioab, tota illa pars exercitus facienda erat certior mandati Regis, quæ desertura hominem in periculo erat. Cur ergo Dauid non magis elegit, quòd Vrias occideretur priuatim dormiens in porta aulæ, quàm in illo periculo belli? Nulli dubium est, quia mors illa priuata dormienti in porta Regis fœdior militi esset, quàm si inter confertissimos hostes strenuè pugnans moreretur. Cauit ergo Rex, hominem, quem conuiuio regio exceperat, non gloriosiori, & præstantiori tradere mortis generi. Indignissimè ad ianuam Regiæ iaceret percussus, qui paulo antè regiæ assederat mensæ. Quare ille mensæ fauor, homini gloriosiorem acquirebat in bello decessum. Quò non possum non meminisse virtutem eucharisticæ mensæ à summo omnium Rege nobis paratæ; de qua nobis etiam, & triumphalior, & gloriosior mors aduenit. Dicebat Iacob filio Iudæ, in quo noster Rex Iesus figurabatur, Genes. 49. *Lauabit in vino stolam suam, & in sanguine vuæ pallium suum.* Genes. 49. quibus non obscurè insinuatur mortis Christi claritudo, quæ consequitur lauacro vini. Sed, cur vino comparatur mors Christi? Ait Gennadius in Cat. Græca: *De mortis genere loquitur, quam magnum quid, & excellens efficietur. Nam, quo alij inficiuntur, hoc splendidior ipse reddetur. Et bellè quidem vino mors eius assimilatur, longo antè tempore præmonstrans vsum mystici Sanguinis, quem ab eo accepturi eramus.* Gennad. Expende illud: *Præmonstrans vsum mystici Sanguinis, &c.* Quippe, vt triumphus, & gloria mortis Christi ostenderetur, illam vini lauacro maluit comparare; vino, inquam, in quo figurabatur poculum viuifici Sanguinis, vsum mirum eius præmonstrans, dum simul hoc salutiferum poculum meminit, & illi adiunctam mortem splendidissimam, & triumphalem; quidquid enim in morte splendidum est, & triumphale, de huius venit poculi conuiuio salutari. Quò spectabat Paul. 1. ad Cor. 5. *Etenim Pascha nostrum immolatus est Christus. Itaque epulemur, &c.* 1. Cor. 5. Et Christi mortem simul, & epulum meminit Paulus. Et quis filius in morte patris meminit epulum? Cur in Christi morte non magis meminit ieiunia, lacrymas? Pater ille familiàs Luc. 15. dixerat: *Manducemus, & epulemur: quia hic filius meus mortuus erat, & reuixit.* Luc. 15. Non propter mortem, sed propter resurrectionem filij epulatur. Cur Paulus in sola Christi morte epulum proponit? Viderat Paulus mortem Christi in Cruce gloriosam esse, & triumphalem, & totam iam splendescere sub resurrectionis gaudiis: & epulum clamat, ostendens, totam illam mortis, & Crucis gloriam de viuifico Eucharistiæ epulo manare. Vt dicat D. August. homil. 9. de Cruce, & latr. *Festiuitas epulationis est Crux Christi.* August. Quidquid festiuum, quidquid triumphale in morte, & Cruce apparet; de epulo diuinissimi Regis nascitur. Hinc venit, quod quidquid horrendum, & vile est in morte, vacet; solùm quod suaue, & gloriosum maneat. Idcircò clamabat Sponsa Canticor. 5. *Comedite, amici: bibite, & inebriamini, charissimi.* Cant. 5. Simul vocat ad epulum, & ebrietatem. Et, cur in diuinissimo epulo voluit adiungere ebrietatem? Vt Eucharistiæ nobilissimum effectum commendaret: solet enim ab ebrietate somnus venire; & sic à diuino epulo prouenit mors, quæ nihil mortis vilitatum, & horroris habeat; sed placidissimi somni referat imaginem. Quò forsan spectabat D. Nicæn. hom. 10. in Cant. aiens: *Ebrietatem autem sequitur somnus: Somnus est mortis similitudo, in eo enim soluitur omnis sentiens corporum operatio; procreat obliuionem curarum; efficit, vt nullus sit malorum sensus, &c.* Nicæn. Sic ex diuino conuiuio illa ebrietas nascitur, quæ hominem non in veram mortem, sed in mortis transfert imaginem: in qua, quæ acerba sunt mortis, disparent; & solùm manet quasi somni suauitas.

§. XV.

Ad victoriam magis pertinet, qui nescit non vigilare pro domino suo.

Multus est Dauid in procuranda Vriæ morte: dicit enim: *Ponite Vriam ex aduerso belli, vbi fortissimum est prælium; & derelinquite eum, vt percussus intereat.* Iubet, vt constituatur Vrias, vbi fortissimum est prælium, & insuper monet, vt ibi deseratur à suis. Quid necessum fuit addere, quòd ibi à suis deseratur? Nonne sufficiebat, quòd poneretur

fectus, vbi erat bellum difficillimum, vt crederetur ibi periturus? Quem viderat Rex semel & ter vigilantem pro Regiæ foribus, & inter vigilantissimos custodes degere, non credidit posse superari in certamine, nisi à suis proderetur. Nunquam enim non spectat ad victoriam, qui sic nouit vigilare pro domino suo, pro suo Rege. Electurus Gedeon milites, cum quibus victoriam obtineret, eos audit à Deo eligendos Iudic. 7. *Qui lingua lambuerint*
Iudic. 17. *aquam, sicut solent canes lambere,* &c. Ad deuincendos hostes illi separantur, qui canes æmulabantur in hauriendâ aqua. Sed, quid canum æmulatio ad victoriam facit? In cane ostenditur summa pro domino vigilantia. Et vix creditur casurus in difficillimo etiam certamine, qui nouit pro domino vigilare. Vt dicat D. August. epist.
August. 59. *Et certè illi trecenti in numero per Crucis literam sacratissimo, non eligerentur ad victoriam faciendam, qui tanquam canes lamberent aquam, nisi aliquid magnum significarent. Vigilant enim, & latrant boni canes, & pro domo, & pro domino, & pro grege, & pro pastore.* Itaque ex eo, quod veluti canes vigilant pro domo, & pro domino, eliguntur à Deo ad victoriam de hostibus reportandam: nunquam enim non signum præferunt victoriæ propè comparatæ, qui nullis vigiliis pro domino parcunt. Hinc Luc. 12. *Beati sunt serui illi, quos, cùm venerit dominus, inuenerit vigilantes: amen*
Luc. 12. *dico vobis, quòd præcinget se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis. Et si venerit in secunda vigilia, & si in tertia vigilia,* &c. Audio vigilias immediatè, & non audio certamina: sed vigilias immediatè sequitur totum negotium victoriæ comparatæ, & pacis; sequitur enim discubitus, & in mensâ ministratio. Sed post vigilias militares instare solent certamina difficilia, & post hæc victoria plaudit, tunc discubitus, & epulatio, & totum negotium pacis. Cur in præsenti nihil de certaminis difficultate, nihil de victoria; sed post vigilias immediatè sequitur pacis negotium, nimirum, discubitus, & epulatio? Crediderim, quòd in eo, qui scit pro domino vigilare, nullum sit difficile certamen; nulla victoria, quæ comparata non censeatur; & ideò vigilanti vni iam dantur negotia pacis. Quò forsan spectabat D. Cyprian. epi-
Cypr. stol. 54. aiens: *Interesse debet inter eos, qui apostatauerunt, & inter eos, qui ab Ecclesia limine non recedentes, & implorantes iugiter, ac dolenter diuina, & paterna solatia, nunc se ad pugnam paratos esse, & pro Domini sui nomine, ac pro sua salute stare fortiter, & pugnare profitentur. Hoc in tempore pacem nos non dormientibus; sed vigilantibus damus,* &c. Ostendat aliquis se in domus Domini limine stare, nec inde recedere; sed magis ibi vigilare pro nomine Domini, & salute sua, paratus fortiter, & viriliter pugnare. Huic iam tunc temporis datur, quidquid est pacis: & penè nullus in eo timetur casus.

§. XVI.

Nequiter operanti nihil laboris eripitur.

POterat Dauid rem occisionis Vriæ commendare Ioabo, dicens: Fac, vt Vrias pereat in bello. Sed maluit ipse per se & rem, & modum, & circunstantias cogitare, & præcipere. Et ideò ipse scribit epistolam: ipse omnia disponit: ait nanque Textus: *Misitque per manum Vriæ, scribens in epistola: Ponite Vriam ex aduerso belli vbi fortissimum est prælium; & derelinquite eum, vt percussus intereat.* Nihil reliquit Ioabo cogitandum: sed omnia ipse per se præmeditatur, omnia disponit, ne quid laboris in facinore desit malè operanti. Structores illi turris Babel Genes. 9. vt opus inceptarent, dicebant: *Venite,*
Genes. 9. *faciamus lateres, & coquamus eos igne.* &c. Lateribus à se perfectis turrim amant ædificare, cur non potiùs sectis lapidibus? Cur magis eligunt lateres, quàm lapides? Lapides à natura, & Deo iam facti vnum requirunt laborem, quo expoliantur, vt in ædificio ponantur: lateres autem toti fiunt ab arte, & labore humano; est enim labor in terra adiungenda, purganda, in luto efficiendo, in componendo, in coquendo in fornace, in poliendo, & aptando operi. Vt ergo illa turris ex malo struebatur: sic eius structores eam materiam eligunt, qua nullus illis
Mar. Vict. eripiatur labor. Non longè abest Claudius Marius Victorin. lib. 3. in Genes. fatus:

Sic mota inuentus

Consensit cautes, & quidquid monte recisso
Defluit, ac domita fictos de visceræ terra
Constringunt igne lateres, operisque futuri
Materiem proprio malunt debere labori.

Nihil laboris amant remittere; ideò non lapidibus, qui elaborati à natura sunt, sed lateribus vtuntur, in quibus omnia ex labore proprio proficiscuntur. Habet enim hoc præcipuum ille, qui nequiter operatur; vt ei nullus labor minuatur. Ioan. 20. *Cùm ergo serò esset die illo, vna Sab-* Ioan. 20.
batorum, & fores essent clausæ, vbi erant discipuli congregati propter metum Iudæorum, venit Iesus, & stetit in medio, &c. Non fores pulsauit; non iussit, vt illas aperirent Discipuli: sed clausis manentibus introiuit. Quàm aliter Psalm. 23. clamabat: *Attollite portas, Principes, vestras; &*
eleuamini, portæ æternales: & introibit Rex gloriæ. Cur in Psalm. 23.
præsenti iubet Principibus, vt aperiant portas? Quando ad Discipulos intrauit clausis ianuis; cur ad hos Principes non vult intrare, quin priùs ipsi portas aperiant? Discipuli sancti erant, quibus Deus laborem minuit: at Principes isti erant Principes Inferorum nequissimi, quibus nullus minuitur labor; sed ipsi coguntur, quidquid laboris est, perficere. Ait D. Epiph. orat. de
Christi Domini sepultura: *Non quasi Dominus, qui hic præ-* Epiph.
sto est, clausis ianuis, si velit, ingredi non queat: verùm quia vobis fugitiuis seruis æternarum portarum sublationem, translationem, & commutationem imperare mauult, quàm vel per seipsum eas vobis aperire, vel per occlusas prodigiosè transmittere. Ea solet esse Christi Domini prouidentia, quæ seruo nequam nihil laboris minuit.

2. *Reg.* 11. Egressique viri de ciuitate, bellabant aduersùs Ioab, & ceciderunt de populo seruorum Dauid, & mortuus est etiam Vrias Hethæus. Misitque Ioab, & nunciauit Dauid omnia verba prælij, *&c.*

§. XVII.

Vriæ mors illi optima, ex ignorato vxoris crimine.

ECce tibi in belli discrimine, *mortuus est etiam Vrias Hethæus.* Itáne Deus permisit cadere virum fidelissimum arte malignantium? Permisit equidem: sed non in damnum; sed in bonum ipsius Vriæ. Ereptus est enim vitæ, quando tantùm non subolucrat illi vxoris flagitium, cui ille minimè mederi potuisset. Sic canebat de Delphidio
mortuo Ausonius: Auson.

Minùs malorum munere expertus Dei,
Medio quòd æui raptus es,
Errore quòd non deuiantis filiæ,
Pœnáque læsus coniugis.

Hoc planè euenit Vriæ munere Dei, quòd nullo errore filiæ læsus, nullúmque coniugis malum sentiens, minùs malorum expertus, virili ætate, integra adhuc nominis gloria è vita discederet. Præuentus est morte, ne dolore maritali conficeretur. Quis nesciat, quòd maritis *du-*
ra sit, sicut Infernus, æmulatio. Cant. 8. Durissimum sa- Cant. 8.
nè est viro, quòd sciat vxorem suam alteri prostitutam: & fallar, nisi inde dolor exortus mortis dolores vincat. Ideò Amos cap. 7. æmulo suo durissimum supplicium
minitans ait: *Propter hoc dicit Dominus: Vxor tua in* Amos 7.
ciuitate fornicabitur: & filij tui, & filiæ tuæ in gladio cadent: & tu in terra polluta morieris. Expende, quando denunciatur mors impio futura: nimirum, cùm priùs adimpletum fuerit illud: *Vxor tua in ciuitate fornicabitur.* hoc est, publicabitur tibi fornicaria, & adultera, vt eam talem videas ante mortem tuam, nec remedium possis adducere tantæ nequitiæ. Quid homini durius? Sapienter ait D. Hieron. ibi: *Grandis autem dolor, incredibi-*
lisque ignominia, quando maritus in media ciuitate, præsentibus Hier.
cunctis, vxoris stuprum prohibere non potest. Sed hic dolor, hæc ignominia datur Vriæ, quem mors tanto malo eripuit.

§. XVIII.

§. XVIII.

Illustrior tibi mors accidit, quæ infertur ab iis, quibus obsequia præstiteras.

CAnit Textus dicere, quòd hostes occidissent Vriam,: ait enim: *Egressi viri de ciuitate bellabant aduersùs Ioab, & ceciderunt de populo seruorum Dauid: & mortuus est etiam Vrias.* Dixisset consequentiùs: Et ceciderunt etiam Vriam. sed canit exprimere, quod hostes occidissent Vriam; malens dicere, quòd ipse mortuus esset: vt innotesceret, non ab hostibus fuisse occisus: pertinebat enim ad gloriam Vriæ, quòd non tam esset ab hostibus occisus, quam ab eis, quos innumeris obstrinxerat officiis. Nemo non scit Abelis virtutes, vt gratam Deo hostiam obtulit, vt inde fratris incurrit indignationem, vt fuit interfectus ab illo. *Consurrexit Cain aduersùs fratrem suum Abel, & interfecit eum.* Genes. 4. (Genes. 4.) Cuius tamen mortem componens D. Chrysost. cum plagis D. Pauli acceptis à Iudæis; has illa excellentiores, & præstantiores dicit. Et vnde Pauli plagæ illustriores sunt clarissima Abelis morte? Ait Chrysost. (Chrysost.) hom. 1. de laudibus Pauli: *Abel obtulit sacrificium, & inde laudatur: sed, si Pauli hostiam adducamus in medium, quàm cælum à terra, superior apparebit: : : Abel quidem à fratre, vt nihil à se læsus, ita nullo affectus beneficio interemptus est: Paulus verò ab iis interfectus est, quos innumeris malis cupiebat eripere, & propter quos sustinuit vniuersa, quæ passus est.* Hæc fuit præstantia Pauli supra ipsum Abel iustum, dum ambo in mortem, & plagas deuenerunt. Quòd Abel mortem patitur à Cain, quem nullis officiis obstrinxerat, nulla pro eo mala pertulerat, nec laborauerat, vt eum malis eriperet: Paulus autem ab iis sustinebat lethales iniurias, & mortem ipsam, quos mille obsequiis deuinxerat sibi, pro quibus innumera mala passus fuerat, & à quibus arcere curauerat calamitates infinitas. Hoc sanè supremum in Paulo fuit, & supra omnia alia illius generis clarissimum. Ideò Cant. 3. (Cant. 3.) ait: *Egredimini, & videte, filiæ Sion, Regem Salomonem in diademate, quo coronauit eum mater sua, in die desponsationis illius, & in die lætitiæ cordis sui.* Proclus, Peltan. D. Bernard. Ruffin. Theodor Iustus, Angelomus, & alij relati à P. Delrio in præsenti referunt hæc ad spineam coronam, qua Dei Filius crudelissimè coronatus est ab impiis. Sed, cur non dicit, quòd coronarunt illum impij perduelles, nefarissimi hostes: sed dicit, quòd illum mater sua coronauit, nimpe, Synagoga? Faciebat maximè ad gloriam Christi, quòd illam lethalissimam iniuriam pertulisset, non ab aliis, quàm ab iis, quos ipse prolecerat suetat affectu, & obsequiis filij; pro quibus extollendis, & liberandis diu vigilauerat. Ait Aponius lib. 5. in Cant. (Apon.) *Crudelis mater spinis coronauit visibilibus Filium pacificum Regem: clementissima verò Filium sua morte, inuisibilibus eum gemmis, si credas, ornauit. Illa igitur anima ad intelligentiam huius mysterij inuitatur, quæ possunt capere, magnæ gloriæ esse illum funebris spectaculi diem, quando sibi effuso pretioso Sanguine desponditEcclesiam; quando sacrilega mater spineo diademate coronauit eum Synagoga.* Non sic gloriosus fulgeret Iesus sub plagis acceptis ab hoste infensissimo; quam ab illis, qui acceptis beneficiis tenebantur illum colere vt Filium.

§. XIX.

In hoc veniabile peccatum Dauid apparuit, quòd gloriosam mortem, non vilem Vriæ procurauit.

EA mors fuit pretiosa Vriæ, quæ etiam gloriosissimis bellatoribus accidit: dicit nanque Textus: *Egressi viri de ciuitate bellabant aduersùs Ioab, & ceciderunt de populo filiorum Dauid: & mortuus est etiam Vrias.* Itaque pugnans in difficillimo certamine Vrias mortuus est: & qui dormiens posset vel à Dauide, vel Ioabo opprimi, cauerunt illi, ne aliter interficeretur, quàm pugnans aduersùs hostes: quod gloriosissimorum militum proprium est. In quo quis neget aliquo modo veniabilem esse Dauidis culpam, quæ non vilem, sed gloriosam mortem militi suo procurat? Aiebat Psalm. 108. (Psal. 108.) *Peccatum matris eius non deleatur.* Quod refert Aponius ad peccatum Synagogæ in Iesum. Et cur petitur, quod peccatum huius pessimæ matris in Iesum omni careat venia? Ait ipse Aponius lib. 5. in Cantica: (Aponius.) *Quia crudelior fletis mulieribus adulteris, & homicidis, quæ crudeliter, furtimque generatos filios, crudelibus trucidant; quæ gloriosè editum, morte turpissima condemnauit.* Equidem Synagoga in morte Iesu omni prorsus venia caret: quia Filium gloriosè à se editum, gloriosisque facinoribus illustrem, turpissima morte damnauit, vt vel mortis infamia posset eius nomen penitùs eradere. Non sic Dauid: sed quo milite gloriosè vsus est in multis, etsi nefariè illum morti tradidit; tamen eam illi mortem procurauit, ob quam inter gloriosissimos milites posset numerari. Inde Dauidis facinus veniabile apparuit, & longè distans à Tyrannorum deploratorum insidiis. De Maximo nanque locutus Latinus Pacat. in Panegyr. Theodosij ait: (Lat. Pacat.) *Sunt ille peccatorum sceleribus suis minus crudelis fuisse videtur. in vestram, Valiorimphalis, & trabeato Merobaudes, recordetur interitum, quorum alter post amplissimos Magistratus, & purpuras consulares, & contractum intra vna domum, quendam honorum Senatum, vita sese abdicare compulsus est; alteri manibus satellitum Britannorum gula domi fracta, & iniusta fœminea mortis infamia, vt, scilicet, maluisse vir fortis amantissimus videretur laqueo perire, quàm gladio.* Quid crudelius? Quid magis proprium deploratissimi tyrannis? Mortem infert, & eam mortem, quæ patienti nihil relinquat laudis.

§. XX.

Vix creditur mortuus, qui hostium assultibus oppositus decumbit.

NOtanter dicit Textus: *Egressi viri de ciuitate bellabant aduersùs Ioab, & ceciderunt de populo seruorum Dauid, & mortuus est etiam Vrias.* Expende illud: *Egressi viri de ciuitate, &c.* non ait, egressi hostes; sed, egressi viri. Et cur canit vocare hostes, & vocat viros? Occurrens illis pugnacissimus Vrias, in occursu ab illis percussus corruit; & cùm oporteret illum mortuum nunciari, sapienter tacetur, quòd fuerit ab hostibus inter difficiles pugnas interfectus: ægrè enim crederetur mortuus, si pugnans ab hostibus diceretur percussus. Suprà 2. Reg. 1. narrabat quidam Dauidi, vt inuenerat Saülem ab hostibus percussum, & vt precibus eius annuens illum occiderat: ait enim: *Stansque super eum illum occidi: sciebam enim, quòd viuere non poterat post ruinam.* (2 Reg. 1.) Quo audito, Dauid iubet, vt hic miser huiccitur confestim perimatur: quod & factum est. Et quæ fuit culpa eius miseri, vt sic deberet occidi? Ait Bachiarius epist. de recipiendis lapsis: (Bachiar.) *Illum Dauid statim morte damnauit, qui percussum ab hostibus sperauit esse victurum.* Dixerat miser, quòd Saülem inuenerat in pugna ab hostibus percussum, & sic percussum, vt certò sciret illum confestim moriturum: & ob hoc Dauidis iram incurrit, quòd crederet non posse viuere, qui in pugna fuerat ab hostibus percussus. Adeò difficulter credenda est mors in eo, qui pugnans decidit inter hostes confertissimos. Hac mente Iudæi, cùm Centurionem Romanum, pugnacissimum virum, multitudine oppressissent, cadauer eius apud se obseruabant. Et cur cadauer obseruabant? Ait Egesip. lib. 5. c. 30. (Egesipp.) *Quasi adhuc & defunctum timerent, si Romanis restitueretur.* Is erat Iulianus, qui solus sese medios in confertissimos hostes dederat, inter quos acriter pugnans oppressus fuit multitudine: quem etsi mortuum videbant, vix credebant Iudæi mortuum, & non sopitum, seséque ab illo obseruabant, tanquàm si viueret.

2. *Reg.* 11. Dixit Dauid ad nuncium: Hæc dices Ioab: Non te frangat ista res: varius est enim euentus belli; & nunc hunc, nunc illum consumit gladius. Confortate bellatores tuos aduersus vrbem, vt destruas eam, & exhortare eos. Audiuit autem vxor Vriæ, quòd

mortuus

mortuus esset Vrias vir suus, & planxit eum. Transactóque luctu, misit Dauid, & introduxit eam in domum suam: & facta est ei vxor: peperitque ei filium. Et displicuit verbum hoc, quod fecerat Dauid, coram Domino.

§. XXI.

Temporalium vsura hominem solet in malum firmare.

AVdierat Dauid suorum ruinam, & florentissimi Vriæ militia mortem: nec in iis memoriam Dei habet; sed solùm spectat fortunæ casus. Dicit enim Ioabo: *Non te frangat istud res: varius est enim euentus belli: & nunc hunc, nunc illum consumit gladius: Confortare*, &c. Ecce tibi, quò confugit Dauid in accepta clade, nimirum, ad varios bellorum euentus. Cur non magis ad Deum confugit? Cur non magis in tota suorum morte meminit proprij finis instantis, diuini gladij minantis? Inerat mortibus illis vsura boni temporalis, qua liberabatur Dauid à magna anxietate, quam habebat circa Bethsabee infamiam celandam, vt iam posset eius liberè suis complexibus. Vbi autem boni temporalis vsura, vel spes eius arridet, memoria Dei abest, & fere homines in peccatis obfirmantur. Cùm Iesus crucifixus esset Matth. 27. Iudæi illudebant magnis clamoribus crucifixo: & quod magis est: *Id ipsum autem, & latrones, qui crucifixi erant cum eo, improperabant ei.* In ipsis mortis tormentis erant latrones, & tunc adhuc illis vacabat Iesu improperare, & non magis afflicto parcere. Interea ait Luc. c.23. *Vnus de his, qui pendebant latronibus, blasphemabat eum dicens: Si tu es Christus, saluum fac temetipsum, & nos. Respondens autem alter increpabat eum dicens: Neque tu times Deum.* Mirabar antea, quòd duo moribundi homines, & iam in ipso mortis articulo constituti nec Deum meminissent; sed magis proximi iniuriis vacassent. Et modò miror, quod vel serò alter illorum resipiscat, & Deum agnoscat, & in eius agnitionem trahere amet socium. Vnde illis sic moribundis tanta illa stultitia, siue tam demens obliuio Dei? Ait D. Titus Bostrensis in cap. 23. Lucæ: *Initio vterque latro, æquè ac cæteri Iudæi, Christo insultabat; fortè quòd hac ratione gratiam illorum emeriti, venia potirentur, aut aliquod saltem pœnarum leuamentum consequerentur. Postquam beneficio, quod à Iudæis expectabant, se frustratos viderunt, alter resipuit, sociúmque, vt vnà resipisceret, grauiter admonuit.* Dum illos tenebat spes lucelli temporalis obtinendi à Iudæis, sic obfirmabantur in peccatis, vt etiam in morte Dei obliti, Iudæis cum diuina iniuria placere satagerent. Nec anteà resipuit illorum alter, quàm illa spes temporalis lucelli prorsus euanuit: ista autem euanescente, statim Deum meminit, & æternæ suæ salutis negotium agit. Proh! vsura temporalis lucelli, quàm vel in ipsis periculis mentes hominum obcæcas, ne meminerint Deum? Quid dico, ne meminerint Deum? Solent equidem, qui intendunt temporalibus vel Deum blasphemare. Ait enim Matth. 27. *Prætereuntes blasphemabant eum.* Qui sunt prætereuntes isti? Qui in bonis æternis non manebant, sed cum temporalibus præteribant: hi & in blasphemias ibant. Ex quo ait Orig. hom. 35. in Matth. *Quandiu ergo quis non præterierit viam, neque declinauit à via, stans dicere potest Deo: Statuisti supra petram pedes meos, & non blasphemat Iesum. Si autem ceciderit, aut præterierit, vel transierit, vel declinauerit, tunc eum blasphemat. Sicut, qui dereliquerunt terminos æternos.* Qui, terminis æternis derelictis, temporalia commoda prætereuntes spectabant, mirum erit, si Deum non blasphement, & negent. Oseas cap. 10. dicebat: *Vitis frondosa Israel, fructus adæquatus est ei, secundùm multitudinem sui multiplicauit altaria, iuxta vbertatem terræ suæ exuberauit simulacris.* Ecce tibi, quid pampinis luxurians Israelis vinea pariat: nimirum, veri Dei obliuionem, seu contemptum, & venerationem idolorum. Ait ibi D. Cyril. Alex. *Nata est in cornu vberi, & loco pingui. Veruntamen non vuam, sed spinas potiùs produxit. Nam in multitudine bonorum sibi donatorum, velut sociam, & contra Deum rebellatricem iniquitatem exhibuit. Multiplicauit enim altaria*, &c. Hi sunt legitimi partus, qui à bonis, & commodis temporalibus proficiscuntur.

Matth.27.
Luc.23.
Tit.Bost.
Matth.27.
Orig.
Osea 10.
Cyril.Al.

§. XXII.

Nomen sola inter rectè facta illustre manet.

IAm iam futuræ Reginæ nomen celatur, & solùm ait Textus: *Audiuit vxor Vriæ, quod mortuus esset Vrias.* Nec miror adhuc adulteræ fœminæ nomen celari, imo & à memoria tradi; quod solum inter virtutes illustre manet. Sapienter id notabat Theodor. lib. 8. de Martyribus fatus: *Ac Philosophi quidem, præclarique Oratores obliuioni iam dati sunt: Imperatorum verò, ac magnorum Ducum, nec nomina quidem multi hodie nouerunt: cùm tamen Martyrum nomina, magis quàm familiarium, cunctis mortales sciant. Quin etiam nascentibus filiis ea imponi curant, ut custodiam illis, tutelámque certissimam comparantes.* Dum peccatorum nomina etiam clarissima perduntur; manent, & splendent Sanctorum nomina; eáque nota omnibus sunt magis, quàm familiarium, & amicorum nomina. Imò vel maximi viri gaudent, ea filiis sua imponi, custodiam inde illis comparantes firmissimam. Et quis non gaudeat fulgere sub nomine sancti viri? Luc. 10. *Intrauit Iesus in quoddam castellum: & mulier quædam Martha nomine excepit illum in domum suam, & huic erat soror nomine Maria.* Quæ vt aptatur ab Ecclesia Mariæ, Dei Matri; sic Virgo Dei Mater debet intelligi sub nomine huius Mariæ. Et mirabar, quòd purissima Dei Mater gaudere posset, quòd sibi nomen attribuatur fœminæ, cui impudicitiæ macula fuerat inusta. Cur magis non cauetur, quòd sub eodem vocabulo intelligatur Maria Virgo; & Maria, quæ fuerat in ciuitate peccatrix? Equidem hæc peccatis dedita nomine prorsus caruit in Scriptura: ex quo autem sese Iesu dedit per pœnitentiam, id nomen obtinuit, sub quo non grauetur intelligi Virgo Maria. Ad hæc ait Petrus Blesens. serm. de Magdal. 23. *Nec parui pendendum est patrocinium huius pœnitentis: quia, sicut æquiuocatur beatæ Virgini in vocabulo, sic etiam conferri ei quodammodo in exemplo. Nec dedignatur ancilla domina, adolescentula Regina, Dei genitrix, & quæ fuerat peccatrix, æquiuocari: vtraque siquidem Maria vocatur.* Quid gloriosius sanctæ peccatrici? In tantum creuit gloria eius nominis, vt Regina Angelorum, & Mater Dei gaudeat æquiuocari in illo. Et crede mihi: nunquam non ad benè operantis nomen curritur etiam à præstantissimis. Psal. 141. *Me expectant iusti, donec retribuas mihi.* Quæ sic leguntur apud Symmachum: *Nomen tuum coronabunt iusti, cùm me beneficiis affeceris.* Ex quo enim Deus se nobis benefactorem ostendit; sic radiauit eius nomen, vt omnes ad illum euolent. Non absimile quid dicebat Quintilianus Romano Imperatori Declamat. 3. pro milite: *Itaque, cùm appareret solute militiæ disciplina, & non minor nobis pugna cum moribus esse, quàm cum hostibus, ad vnicum Caij Marij, tum virtutis tuæ, tum sanctitatis fomentum, ipsique præsidium confugimus. Et mehercule festinarunt parentes ad nomen liberos mittere, quamuis asperrimo bello, velut occasionem complent, vt sub eo pongere rudimenta militia contingeret, seruare quotidie diuinæ virtutis exemplum*, &c. Expende illa: *Festinarunt parentes ad nomen liberos mittere.* Vbi nomen præstantis virtutis radiat, ad illud vniuersi festinant: nunquam enim non manet commendabile apud omnes nomen virtutis.

Theodor.
Luc.10.
Pet.Bles.
Psal.141.
Quintil.

§. XXIII.

Nobilibus mentibus vita infamia summo est dolori.

POst luctum Vriæ in regnum rapitur Bethsabee; dicit nanque Textus: *Transactóque luctu misit Dauid, & introduxit eam in domum suam: & facta est ei vxor.* Vehementer accusatur hoc matrimonium à Theodor. & Procop. sed non ignobilis est eius excusatio à nostro Saliano indigitata: quia, nimirum, Dauid illo curabat obtegere facinus a se, & à Bethsabee perpetratum; nobiles enim mentes summam æstimant pœnam, si expositi sint alicuius notæ infamiæ. Senserat Saul Deum iratum: & scire cupiens authorem diuinatum iratum, sic ad Deum orabat, 1. Reg. cap. 14. *Domine Deus Israel, da indicium, quid est, quod non responderis seruo tuo hodie. Si in me, aut Ionatha filio meo est iniquitas hæc, da ostensionem; aut si hæc iniquitas est in populo tuo, da sanctitatem.*

1.Reg.14.

tem. Sed, cur pro se, & filio petit solam ostensionem; pro populo autem petit sanctitatem? Bonus Rex populo suo nullam pœnam à Deo inferri volebat, etiam pro culpa; sed magis ei puritatem, & sanctitatem optabat: ipse autem vna cum filio pœnam peccato debitam subire non detrectans; ideò facinoris sui, filiive ostensionem, & publicationem petit ex Deo, vt quæ nobilibus mentibus sit pœna maxima. Mordentur sanè vehementissimè ingenuæ mentes quauis turpis facinoris infamia. Passus fuerat Iob bonorum omnium iacturam, viderat filios decisa domo oppressos; inspiciebat se in sterquilinio iacentem innumeris morbis affectum; & nullum verbum acerbum pronunciauit. Veniunt amici, vt eum consolarentur, quos ipse videns obstupefactos cap. 3. *Aperuit os suum, & maledixit diei suo, & locutus est: Pereat dies, in qua natus sum,* &c. Tot malis, tot ærumnis, tot doloribus confectus nullum dixit verbum amarum: vbi autem vidit amicos appropinquantes, tunc tot amaritudinis, & doloris verba profatus est. Et cur amicorum aduentus amariora verba a viro extorsit, quam bonorum ruina, quàm mors filiorum, quàm tot morbi? In amicorum congressu cœpit regalissimus homo timere famæ suæ, ne crederetur à se commissum aliquod facinus; cuius infamiæ metus præ omnibus aliis eius animum fodicabat. Chrysost. in Cat. Græca fatur: *Maximè verò lacerabat eum non vis sanè malorum: sed, quia tanquàm in hominem impium, & exlegem, tanquàm in Dei hostem, calamitas illa incidisse videretur. Neque ita de corporis lue, vti de nominis existimatione laborabat: non ambitione quidem vlla; sed ea potissimùm re, quia suis illis ærumnis plerosque offendi animaduertebat.* Non sic laborabat de lue corporis, vt de nominis existimatione: huius enim defectus maximè mordet viros nobilitate præstantes. Conueniant huc, qui se nobiles putant, & non dolent, quòd luxuriosi, prodigi cantentur passim: hi, fallar, si à vilissimis mancipiis valeant separari. Qui enim nobilis est, non tam laborat de aliis calamitatibus, quàm de nominis existimatione. Matth. 15. clamabat ad Iesum mulier Chananæa: *Miserere mei, Domine Fili Dauid: filia mea malè à Dæmonio vexatur.* Et noui alios pro filiis, & filiabus infirmis venisse ad Iesum; sed nullum audio sic clamasse, nec dixisse: *Miserere mei.* Cur hæc mulier plùs omnibus clamat pro filia? Cur in causa filiæ dicit: *Miserere mei?* De hoc filiæ incommodo aliqua mala fama forsan spargebatur, quæ ingenuam fœminæ mentem super omnes infirmitates lancinabat. Orig. hom. 7. ex diuersis: *Miserere mei, Domine: pignus meum consumitur, & pars corporis mei violatur. Opinio, inquam, exit de filia mea.* Torquebatur malè Chananææ filia à Dæmonio; non solùm, quòd ab illo in corpore vexaretur; sed & forsan aliqua indecora cogebatur facere; quæ opinioni aduersarentur honestatis. Nobilis autem mater, non tam de malo corporis, quàm de opinione filiæ laborabat: pro hac anxia erat, pro hac clamabat.

Iob 3.

Chrysost.

Matt. 15.

Orig.

CAPVT XXVI.

Dauidis pœnitentia.

Textus Historiæ.

OBTVSO peccati aculeo, Dauid multos iam menses eius dulcedine fruebatur, cuius latente in corde veneno, nunquam credebatur sanior. Sed Regis vlcus non latuit omnipotentem Dei oculum, qui ante susceptas actiones cernens intentionem, & animo mante facta; Dauidis miseretur, auxiliatur à Diabolo furtim oppresso, nec sinit victoriam esse percussoris. Nathanum Prophetam mittit Deus, Prophetæ Medicum futurum. Imperat, vlcus denudet: subiiciat oculis miseriam, quam patitur. Venit ad Dauidem Nathanus, & orationem texit arguiè: aciem sententiæ sermone texit arcano: sub lingua medicamentum gerit; & fabula sensum fallit, vt sensum excitet. Duo, inquit, erant viri in ciuitate vna: vnus diues, & alter pauper. Diuiti erant ouium, boúmque greges plurimi; pauper tenuem vitam consolabatur oue vna, quæ de eius mensa alebatur, & erat illi in deliciis. Accidit autem, quòd diues hospiti pararet conuiuium, cuius gratia parcens gregibus suis, pauperculi illius ouem occidit. Plura dicturum cohibuit Rex. Sententiamque in diuitem pronunciat, eò acriorem, quò ignorabat se illa manere percussum. Quid denique Nathanus? Arcanum deuulgat, nudat reum, scelus clarè repræsentat, adiicit intentatas Dei minas; quibus Dauid expergefactus, vt peccatum amouit, à se fecit declinare Dei iram. Declinauit equidem ira Dei à Dauide: sed peruenit ad filium, adulterij fructum, qui correptus morbo, nullis parentum lacrymis, nullis ieiuniis, nullis precibus valuit mortem effugere. Cessauit a fletu Dauid, vt filium vidit defunctum: nondum enim fuerat expertus, lacrymis parentum donari a Deo filios sublatos à funere. Inde mouenti Ioabo, qui clarissimam victoriam asseruauerat Dauidi, cum ingenti exercitu aduersus Ammonitas proficiscitur, expugnatisque eorum vrbibus, præcipuos pristinæ iniuriæ authores grauissimè excruciatos conficit, & sibi auream coronam idolis ereptam acquirit.

PARS MORALIS circa Textus Literam.

PECCANTI Dauidi sapientissimè Dauid pœnitens adiungitur, ne quis ad facinora euolet, de quibus tantum virum pœnituit.

2. Reg. 12. Misit ergo Dominus Nathan ad Dauidem. Qui cùm venisset ad eum, dixit ei: Duo viri erant in ciuitate vna, vnus diues, & alter pauper. Diues habebat oues, & boues plurimos valdè: pauper autem nihil habebat omninò præter ouem vnam paruulam, quam emerat, & nutrierat, & quæ creuerat apud eum cum filiis eius simul, de pane illius comedens, & de calice eius bibens, & in sinu illius, *&c.*

§. I.

Non cuiusuis est, Regum facinora coràm mordere.

NAthan Propheta erat, vt vocant Theodoretus, Chrysostomus, Basilius Seleuciensis, & alij: nec, quia Propheta erat, ipse ex se venit ad Dauidem; sed expectat à Deo mitti: dicit enim Textus: *Misit ergo Dominus Nathan ad Dauidem.* Nec miror: non enim est cuiusuis; sed magni, & sanctissimi viri, & à Deo missi, quòd velit rigorosas Dei sententias Regibus coram indicere. Notum est illud Saülis facinus 1. Regum 28. vt iuit ad mulierem Pythonissam, cuius murmure creditur excitatus Samuel, & de alio sæculo adductus coram Saüle. Dicit ibi Textus: *Intellexit Saül, quòd Samuel esset; & inclinauit se super faciem suam in terra, & adorauit,* &c. Et est celebris quæstio, an potuerit Pythonissa mulier carminibus suis sanctissimi viri animam allicere? Quod nullo modo est credendum catholicis viris: non enim eam potentiam habent maleficorum carmina circa sanctorum animas adducendas, nec circa malignas. Cur ergo modò Sanctus Samuel ad mulieris euocationem voluit venire, præcipuè Regi tristia nunciaturus? Ait D. Augustinus lib. 2. ad Simplician. quæst. 3. *Non est absurdum credere, ex aliqua dispensatione diuina voluntatis permissum fuisse, vt non inuitus, nec dominante, aut subiugante magica potentia; sed volens, atque obtemperans occultæ dispensationi Dei, quæ & Pythonissam illam, & Saülem latebat, consentiret spiritus Prophetæ se ostendi aspectibus Regis, diuina eum sententia percussurus.* Equidem nec Pythonissa, nec tota Magorum potentia; sed solus Deus potest adducere homines, etiam sanctos, & solo viuentes spiritu, vt Regibus dicant tristia. Ponderanda illa maximè sunt: *Sed obtemperans occulta dispensationi Dei, consentiret spiritus Prophetæ, se ostendi aspectibus Regis, diuina eum sententia percussurus.* Non caro, sed spiritus Prophetæ obtemperans

1. Reg. 28.

August.

obtemperans occultæ Dei dispensationi consentiret sententia diuina Regem coram percutere. Equidem non carneus, sed totus spiritualis sit, & ab vno Deo motus, qui velit Regibus annunciare tristia. Nec mitor, quandu hæc durissime accipiuntur ab illis De Ioanne dicebat Dominus Matth. 11. *Sed quid existis videre? Hominem mollibus vestitum? Ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus Regum sunt.* Quasi a domibus Regum excludat Dominus eos, qui non mollibus, sed asperis vestiuntur. At multi sunt non mollibus vestiti; sed asperis, sed vilibus, qui nihilominùs versantur in Regiis, placéntque omninò Regibus, & Principibus. Cur ergo a Regiis excluduntur? Equidem sunt in Regiis, qui non molles habent vestes; sed habent verba mollissima. In quibus vero verba vesti non molli correspondent, ij etiam in causa salutis malè habent apud Reges, & Principes. Aiebat de Ioan. Rupert lib. 2. de glor. & hon. Filij hominis: *Ecce verè hominem non mollibus vestitum. quippe cuius sermo pilis camelorum, quibus vestitus erat, multò est asperior: vnde & non potuit esse in domibus Regum, imò in domo Regis Herodis decollatus est propter eiusmodi sermones*, &c. Correspondeant verba vesti asperæ: & fallar, si in domibus Regum sis.

Matth. 11.

§. II.

Dexteritate magis, quàm seueritate, vtendum tibi est, vt persuadeas pœnitentiam.

POenitentiam inserturus Dauidis menti Nathanus, fabulam proponit alterius peccatoris dicens, *Duo viri erant in vna ciuitate, vnus diues, & alter pauper*, &c. [M]ira prophetæ dexteritas! alium effingit peccatorem, non [Dauidem], vt Dauidem trahat ad pœnitentiam. [T]ales requirunt humana vulnera Medicos, qui arte valeant, non ferro. De Rege Iosia locutus Ecclesiast 49. ait: *Ipse est directus diuinitùs in pœnitentiam gentis.* Et qualis erat hic Rex, qui a Deo dirigebatur, vt traheret homines in pœnitentiam, Vatabl[us] sibi legit: *In populo reformando dexteritate v[s]us est, & abominandas impietates sustulit.* Non communiter [se]rium; sed ars, & dexteritas magistri impietates tol[lit], & pœnitentiam ingeminat. Vt moneat D. August. epist. 64. *Non ergo aspere, quantùm existimo, non duriter, non modo imperioso ista tolluntur, magis docendo quàm iubendo, magis monendo, quàm minando. Et si quid minamur, cum dolore fiat, de Scripturis comminando vindictam futuram, ne nos ipsi in nostra potestate, sed Deus in nostro sermone timeatur.* Hæc ibi, de quibus sæpè a nobis dictum est.

Eccli. 49.

Vatabl.

August.

§. III.

Sapientibus sapienter prædicandum.

NOn simplici sermone, sed arguté affecta narratione Nathanus Dauidem aggreditur dicens: *Duo viri erant in ciuitate vna*, &c. Circa quæ ait D. Basilius Sel. orat. 17. *Venit ad Dauidem Nathanus, & orationem texit argutè.* Et meritò orationem argutam composuit, qua caperet Prophetam etiam cultissimum, & sapientissimum: nullis enim sapientiæ argutiis parcendum est, vbi ad capiendos sapientes te accinxeris. Cæcus quidam plebeius Luc 18 clamabat ad Iesum: *Iesu, fili David, miserere mei.* Audiuit Iesus se filium Dauid a cæco vocari, & nullum de hac re verbum dicit illi: Matth autem 22. *Congregatis Pharisæis interrogauit eos Iesus dicens: Quid vobis videtur de Christo? Cuius filius est? Dicunt ei David. Ait illis: Quomodo ergo Dauid in spiritu vocat eum Dominum dicens: Dixit Dominus Domino meo.* Ecce tibi, vbi in præsenti audit Christum vocari Dauidis filium; sapientissimam, & acutissimam quæstionem excitat circa verba Scripturæ. Et cur alias vocatus Dauidis filius tacet, deque hac quæstione, nihil dicit, & modò illam proponit? Nactus modò fuerat Scribas, & Pharisæos legis Doctores, apud quos, quod altioris sapientiæ est, proponit, vt eos acquirat. Quò spectans Tertul. lib 4 in Marc. ait: *Qui olim à cæco vocatus fuerat filius David, quod tunc tacuit, non habens in præsentia Scribas, nunc illis coram eis de industria protulit.* Quæ altioris erant sapientiæ, non pronit Iesus coram plebeio cæco: vbi autem sapientiorum videt congressum, statim, quæ subtiliora erant in Scripturis, ea profert. Ioan 10 dicitur Iesus deambulasse in porticu Salomonis, ibique docens Iudæos ait: *Ego, & Pater vnum sumus.* Quid subliinius? Cur, Domine, absconditam a sæculis Filij, & Patris consubstantialitatem modo reuelas? Ait D. Ambros. epist. 76. *Plerumque situationem qualitatemque locorum, in quibus docebat famulos suos, disputationis suæ formare dignatus est, vt in porticu Salomonis, hoc est, sapientis, deambulans loquebatur: Ego, & Pater vnum sumus.* Sic sapientibus, quæ sapientiora erant, annunciabat. Huc trahenda dicta tom. 5 de Christ. fig. lib. 9. c. 8. §. 34.

Basil. Sel.

Luc. 18.

Matth. 22.

Tertul.

Ioan. 10.

Ambros.

§. IV.

Sermonis cultus vtilis in Regiis.

COmptissimam præmeditans fabellam Nathanus Regiam adit: dicit namque Text. *Qui cùm venisset ad Dauidem, dixit ei: Duo viri erant in vna ciuitate*, &c. Vode, ô bone, sic audes Regi adlattare? Cur non magis vereris regiam Maiestatem? Sic illum armarat Dominus apud D. Basilium Seleuciensem orat. 17. *Si regiam Maiestatem formidas, ego linguam tuam perpoliam.* Ecce tibi quibus armis confirmetur Nathanus, vt in Regia præualeat, nimirum: *Linguam tuam perpoliam* Dum cultiori, politiorive sermone agat ex Deo, mirum erit, si Regias omnes in Christi sagenam non trahat. Dicebat Ioel cap. 2. *Nolite timere animalia regionis, quoniam germinauerunt speciosa deserti. quia lignum attulit fructum suum: vinea, & ficus dederunt virtutem suam* Quæ vinea, & quæ ficus virtutem suam proferunt, in qua videantur speciosa deserti fructificasse? Ait D. Cyril. Alexand. ibi: *Vineam, atque ficum dedisse virtutem, sermonem, atque [e]ditum, opinor, doctrinum sermonem, cui mixta est dulcedo, & ratio delectandi, fructibus fici, & vinea comparans.* Et merito sermonem, in quo est dulcedo, & ratio delectandi, virtutem vocat: magna enim virtus, & valentia in eo Doctore, qui illo nouit vti sermone. Neo enim otiosus debet censeri labor circa sermonem poliendum, vt eo verbosuli Curi[æ ad] Deum trahantur. Vide 5. tom de Christ. fig. lib. 9 cap 8. §. 36.

Basil.

Ioel. 2.

Cyril. Alex.

§. V.

Sumptus facti in re diuina maximè tenent hominem circa illam.

PRoposita fabula diuitis, & pauperis, incipit explicare pauperis affectum erga ouem suam, & ait: *Pauper nihil habebat omninò præter ouem vnam paruulam, quam emerat*, &c. Et quidem nihil aliud habet pauper, nisi id, quod suis sumptibus emit, ideo maiori rapitur suarum retumcularum affectu: nunquam enim non magis tenent hominem res, quæ propriis sumptibus comparatæ sunt. Nemo nescit portenta illa, quæ acciderunt Christo moriente, vt Sol obscuratus est, vt densissimæ tenebræ factæ, vt petræ collisæ, vt terra mota: interea tamen ait Matth 27. *Erant autem ibi mulieres multæ à longè, quæ secutæ erant Iesum à Galilæa ministrantes ei: inter quas erat Maria Magdalene*, &c. Apostoli fugerant ad primum strepitum Christi comprehensi nec ausi sunt illum comitari eutem ad mortem, mulieres autem, & in via mortis, & in ipsa Cruce eum præstolabantur imo inter tremenda illa tenebrarum, terræ, motúsque portenta adhuc non discedebant, sed ibi constantissimè perseuerabant. Et quæ res magis tenebat iuxta Crucem mulieres, quam Apostolos? Indigitabat Euangelista dicens: *A Galilæa ministrantes ei.* Erant mulieres quæ sumptibus suis Iesum sibi Ministrum acquisierant: ideò ab illo separari etiam inter tot metuenda non valebant. Quò spectans Victor Antioch. in cap. 16 M[arc.] dicebat: *Erant autem & mulieres de longè aspicientes, & iuxta Crucem Domini perseuerabant. Siquidem spectaculum illud mulieribus minùs formidabile erat, quàm Apostolis. Debebat autem mulierum [con]stantia Ioannes [p]rolibet Stabat autem iuxta Crucem Iesu Mater eius & soror Matris eius, Maria Cleophe, & Maria Magdalene. Cæterum ministerium, quod fœminæ, quæ Iesum sequebantur, præstabant, aliud ferè nullum erat, quàm quòd*

Matth. 27.

Ibid.

Vict. Ant.

de pecuniis suis ipsi, ipsiusque Discipulis sumptus faciebant. Hoc ferè solum ministerium harum fœminarum erat, quòd pecuniis suis sumptus facerent Iesu: & hi sumptus sic eas ad Iesum afficiebant, vt nec ab illo separarentur propter sermones illos, qui Apostolos in fugam dederant. Apoc. 3. Hinc sapienter Iesus Angelum Laodiceæ monebat Apoc. 3. *Suadeo tibi emere à me aurum ignitum*, &c. Samaritanæ dicebat Ioan. 4. Ioan. 4. *Si scires donum Dei, & quis est, qui dicit tibi: Da mihi bibere, tu forsitan petisses*, &c. Non ait: Tu forsitan emisses, sed, *Tu forsitan petisses.* Et cur Samaritanæ suggerit, vt petat: non suggerit, vt emat: Laodiceæ autem Episcopo non suggerit, vt petat; sed suggerit, vt magis emat? Episcopum ad illas virtutes instruebat, quas non facilè desereret; sed in illis medio quouis turbine maneret; & ideò illam emptionem suggerebat: non enim facilè patimur perdere, quod nostris sumptibus emimus. Andr. Cæs. Quò spectabat Andreas Cæsariens. in Apocalyp. cap. 19. fatus: *Volenti autem ignitum aurum emere; nempe, sacra doctrina verbum, igne exploratum, splendidúmque redditum: per hoc enim cordi tuo eiusmodi thesaurus obtinget, quò nec violari, nec facilè diripi poterit.* Quis facilè diripi patiatur ea, quæ non leuibus sumptibus emit? Quis non potiùs despiciat omnia pericula, vt carò emptum conseruet? Iudic. 18. Iudicum cap. 18. sexcenti viri fortissimi rapuerunt idola de domo Michæ, quos ipse sequebatur clamans: & interrogatus, cur post illos sic clamaret, ait: *Deos meos, quos mihi feci, tulistis*, &c. Expende illud, *Quos mihi feci*, nimirum, quos meis sumptibus feci: inde enim ostendebat anxietatem suam, & pertinaciam in prosequendis eis: quia, nimirum, illi ereptos ferebant Deos, quos suis effecerat sumptibus. Sic afficiuntur homines ad ea, quæ sumptibus compararunt. Ex quo dicebat Theophil. Theophilus Antiochenus lib. 2. ad Autolycum: *Vbi autem Dei illi opera humanarum manuum fuerint ære redempti, & in templum, aut domum aliquam collocati; non dubitant in eorum honorem victimas cadere emptores, & artifices, qui eos & fecerunt, & vendiderunt, & accedunt pariter magno studio, & exquisito sacrificiorum apparatu, vt eos adorent.* Expende illa: *Vbi fuerint ære redempti.* Quippe anteà nihili fiebant, in angulis domus artificum iacentes, sed vbi empti sunt, vbi cœperunt caro pretio constare; sibi totum affectum emptorum rapiunt, vt nequeant ab illis separari. Conuenite huc, viri religiosi, & ne patiamini facilè perdere, quod dispendio bonorum omnium, & libertatis comparabatis. Equidem, cui aut nullo pretio, aut vili stat Christus, facilè eripitur. Hinc qui primam gratiam nobis in Baptismo communicat per elementum aquæ, quod elementum absque vllo sumptu habetur, & conseruatur; Spiritum sanctum nobis per elementum ignis, qui multo sumptu conseruatur, communicabit: ait enim Textus Actor. c. 2. *Apparuerunt illis dispertitæ linguæ, tanquam ignis.* Act. 2. Planè aquam in cisterna sine sumptu habemus per annum; lampas autem, nec minima, sine olei, alteriúsve fomenti sumptu, non conseruatur. Cur ergo Dominus Spiritum Sanctum suum non tradidit, nisi sub eius elemento, quod pabulorum sumptibus conseruatur? Eò Deus spectabat, vt sic in Spiritu Sancto firmaremur, ne facilè ab eo possemus separari: vt non facilè separamur ab iis, pro quibus tenendis sumptus fecimus. Dicebat Arnold. Carnot. de Iesu, tract. de laudib. Arnold. Mariæ: *Moritur mortis Iesu, salus est hominum. Nec facilè illud sibi perire patitur, pro quo & sanguinis pretium datum est.* Nunquam enim quod carò emptum est, non tenaciùs custoditur.

§. VI.

Redemptionis nostræ pretium, mensam eucharisticam introduxit.

Expende nexum illum verborum, videlicet: *Quam emeras, & nutrieras: de pane illius comedens*, &c. Emptionem sequitur alimentum, & pastus cura. Nullus, mihi crede, gregem emit, cui statim pastum non prouideat. Ne miremur, paratam nobis à Iesu mensam eucharisticam, vt Corporis eius pane, & calice Sanguinis vescamur: emerat enim nos anteà Sanguine suo. Ait Apocal. 5. *Et redemisti nos Deo in Sanguine tuo, ex omni Tribu, &* Apoc. 5. *lingua, & populo, & natione, & fecisti nos Deo regnum, & Sacerdotes.* In primis ait: *Redemisti nos*, hoc est, iuxta Alcazaris nostri sententiam, coemisti nos in Sanguine tuo: & pòst sic coemptos fecisti nos Sacerdotes. Non, inquam, dicimur omnes redempti Sacerdotes strictum sacti; sed latissimo vocabulo, prout omnes eucharisticæ hostiæ participes sumus: eo enim ipso, quòd redempti sumus diuino Sanguine, vocamur ad mensam, in qua pascimur, & Corpore, & Sanguine Redemptoris Christi. Vt meritò dicat D. Chrysostom. homil. 2. ad Populum: *Qui Sanguinem suum pro nobis effundere non recusauit, & carnem suam, & rursum ipsum Sanguinem nobis communicauit.* Chrysost. Bonus Dominus, quos greges Sanguine suo emit, etiam pauit. Quis enim gregem emit, cui statim pastum non procuraret? De Virginibus dicebat etiam Apocalyp. 14. *Hi sequuntur Agnum, quocunque ierit. Hi empti sunt ex hominibus.* Apoc. 14. Circa quæ verba ait D. Augustin. libr. de sancta virginitate: *Quo sequemini Agnum, quocunque ierit, scripsit ille de vobis. Quò ire putamus hunc Agnum? Quo putamus eum ire? In quos saltus, & prata?* August. Sic vbi deducit ab Agno emptos suos meminit, statim etiam meminit prata; non ambigens emptos greges deducendos ad pascua. Non absimile est illud Isaiæ cap. 1. *Filios enutriui, & exaltaui.* Isai. 1. Vbi D. Cyrill. Alex. legit: *Filios genui, & enutriui.* Cyril. Al. Filios equidem genuit Iesus, cùm nos per Baptismum sanguinis sui redemit. Quid tunc? Ait ipse: *Et enutrii.* Circa quæ D. Cyrill. *Genui filios, nec id modò, sed enutrii, id est, nutriui. Liberatus quippe Israel, non desertus, at destitutus auxilio deinceps fuit, non amoris diuini expers, vtpote, qui tanquàm filius à patre nutriebatur. Panem namque cœli dedit illis*, &c. Vt redempti, simul & nutriti sunt: ex pretio enim Sanguinis pro nobis fuso, statim nobis cibus paratur. Quò spectant data 1. tom. in Euang. libr. 3. cap. 8 §. 5.

§. VII.

Vnius Dei spiritus est, non nisi de suo aliis præstare.

Vide, vnde alebatur pauperis huius ouicula: quippe ait: *De pane illius comedens, & de calice eius bibens*, &c. Non equidem de alterius, sed de domini sui pane vescebatur, & de calice eiusdem domini bibebat. Et quidem pauper iste censu, diues creditur diuino Spiritu, quando non nisi de suo alebat ouiculam suam: solius enim Dei Spiritus est, qui facit homines aliis præstare non nisi de suo. Clamabat Dominus Cantic. 5. *Veni in hortum meum, soror mea sponsa: messui myrrham meam cum aromatibus meis; comedi fauum cum melle meo: bibi vinum cum lacte meo: comedite, amici, & bibite*, &c. Cantic. 5. Ecce tibi, vt nihil proponat, quod non afferat suum, videlicet hortum suum, aromata sua, mel suum, lac suum: sic nescit præstare Dominus nisi de suo. Ad hæc Rupert. lib. 3. in Cantic. dicebat: *Non quomodo serpens mulierem Euam, & mulier virum suum inuitauit ad comedendum; ego inuito vos ad comedendum, & bibendum; imò contra illud, quod illi comederunt, ego necessaria comestionis appono vobis antidotum. Serpens non dabat illis de suo; sed suadebat rapere de alieno: ego do vobis de proprio, de fauo, & melle meo, de vino meo, & lacte meo, imò de corpore meo, de sanguine meo, simul & de spiritu meo.* Rupert. Quid diutinius? In creaturis primis illi donatores inueniuntur, qui epulum porrigebant, nimirum, serpens, & mulier. Ambo ad pomum comedendum alliciunt: & ad pomum? An ad suum? Absit: ambo suadebant rapere, & comedere de alieno. Sic omnes, qui alieni sunt à diuino Spiritu, cuius est, non nisi de suo escas porrigere. Ideò Iesus meus nihil non suum proponit: imò & ad suum Corpus, & suum Sanguinem sumendum inuitat, ne de alio alamur eius ouiculæ, quàm de pane suo, & de calice suo. Quò crediderim spectasse illud Ioelis cap. 2. *Et filii Sion, exultate, & lætamini in Domino Deo vestro: quoniam dedit vobis Doctorem iustitiæ.* Ioël. 2. D. Cyrill. Alexandr. legit: *Quoniam dedit vobis escam in iustitiam.* Cyril. Alex. Septuag. posuere *escam iustitiæ.* Et quidem Doctor noster Iesus escas parat suis, quæ nullius iniuriam sapiant, quæ iustitiam præferant, dum non de alienis, sed de propriis proueniunt. Non sic mundialium diuitum escæ, sed iniurias halant, & cædes. Conuiuantis Herodis Marc. 6. *Allatum est* Marc. 6.

caput

caput Ioannis in disco. Quod meditatus D. Fulg. ibi ait:
Fulgent. *Multorum, credo, iam capita piscium, pecudúmque praesserant: sed, quantum est ad regiam voluptatem? Potuit hoc fortasse, & primam mensa conspicere. Nihil adhuc, nihil denique procuratum esset, si defuisset regio prandio humano caput humanum.* Expende illa: *Si defuisset regio prandio humano,* &c. Quippe in hoc humana diuitum, potentiúmque mensa distinguitur à diuina, quòd illa aliorum iniuriis solet impleri; hæc autem nihil non iustum profert, eóque vel in ipsis dapibus spectat, vt iustitiæ satisfiat. Quod meditatus Nicolaus Cabasila in exposit. Liturgiæ, cap. 4. ait:
Nicol. Cab. *Ipse iussit panem, & vinum offerre. Ipse pro iis retribuit panem viuentem, & calicem vitæ æternæ. Vnde, quemadmodum Apostolis pro piscatione piscationem reddidit, pro piscatione piscium, piscationem hominum: & diuiti, qui de regno interrogabat, pro terrenis diuitiis cælestes pollicitus est: at contrà hic, quibus vitam æternam erat daturus, dico autem viuificum suum Corpus, & Sanguinem, eis offerre iussit ea, quæ breuis, & momentaneæ vitæ causa sunt: vt pro vita vitam recipiamus, pro temporali æternam, & misericordia habeat etiam aliquid iustitiæ: & impleatur illud: Ponam misericordiam meam in iustitia.* Ecce diuina mensa tota halat iustitiam: vt non solum fugiat iniurias aliorum; sed & ponens in ea Dominus nihil non suum, si quid ab aliis accipit, cumulatissimè id ibi remunerat.

§. VIII.

Eucharistia non nisi mundissimis.

Mirabar, quod Vates sapiens effingeret ouiculam bibere in eodem calice cum domino suo: ait enim: *Et de calice eius bibens.* Quis hoc dicat coram Rege de homine, quòd patiatur ouem bibere in calice suo? Planè id dixit Vates Nathanus: & dixit prudentissimè, summam inde volens commendare ouis munditiem. Insanus enim esset homo, qui crederetur in eodem calice admittere bibiturum aliquem non mundissimum. Vt hinc discas, quanta cura Dominus IESVS cauet, ne calix suus præclarus, aut labris, aut manibus tractetur immundis. Lucæ cap. 22. discumbebat Iesus cum
Luc. 22. Discipulis suis, & tunc idem Lucas ait: *Et accepto calice gratias egit, & dixit: Accipite, & diuidite inter vos: dico enim vobis, quòd non bibam de generatione vitis, donec regnum Dei veniat. Et accepto pane gratias egit, & fregit, & dedit eis, dicens: Hoc est Corpus meum, quod pro vobis datur: hoc facite in meam commemorationem. Similiter & calicem,* &c. Ecce tibi bis calicem nominat: primò est calix datus Discipulis, vt ipsi acciperent, & ipsi inter se diuiderent: secundò autem solus Iesus ostenditur & panem, & calicem accepisse, & Discipulis porrexisse.
Anonym. Quid hoc? Ait Author Anonymus in Cat. Græca: *Duorum Lucas videtur meminisse poculorum. Et de vno quidem dicitur: Accipite, & diuidite inter vos. quod veteris Testamenti figuram quis esse dixerit. Et de altero, quòd illum, postquàm fregit panem, & distribuit, ipse distribuerit Discipulis, quod & noui Testamenti nominat.* Vt primus calix erat communis, & ad vetus Testamentum pertinebat: sic distribuendus permittitur manibus Discipulorum. Secundus autem calix, qui noui Testamenti mysteria continebat; & potionem claudebat eucharisticam, non aliis manibus creditur, sed solis Iesu manibus creditur, vtpote omnium mundissimis: tunc enim ostendebat iam Dominus, quàm amet eucharistica mensa tractari à mundis. Pro quo accipe rem scitu dignam. Eam tradit D. Gregor. Turo-
Greg. Tur. nens. lib. 1. miracul. cap. 86. *Dies passionis erat Polycarpi Martyris magni, & in Riomagensi vico ciuitatis Aruernæ eius solemnia celebrabantur. Lecta igitur passione cum reliquis lectionibus, quas canon sacerdotalis invexit, tempus ad Sacrificium offerendum aduenit; acceptáque turri Diaconus, in qua ministerium Dominici Corporis habebantur, ferre cœpit ad ostium; ingressúsque templum, vt eam Altari superponeret, elapsa de manu eius ferebatur in aëra, & sic ad ipsam aram accedens, nunquam eam manus Diaconi potuit assequi. Quod non alia credimus accidisse de causa, nisi quia pollutus erat in conscientia.* Sic ibi: vt videas, quàm amet tractari puris manibus eucharistica mensa.

§. IX.

Amor filialis maior, & firmior, quàm coniugalis.

Sub ouiculæ nomine ostendebat Propheta, quàm chara esset viro coniux, & ait: *Eratque illi sicut filia.* Hoc est summum, quod de coniuge potest dici, non quòd superet filiorum charitatem; sed, quòd aliquando illam attingat. Quod autem communiter accidit, nunquam non filialis amor amorem coniugalem superat. Est celebris apud Quintilianum coniux ille, qui in lecto decumbens cum vxore, matutina luce multis confossus vulneribus apparuit occisus. Soli erant domi filius, & vxor, a quibus tantum nefas perpetrari potuit. Clamabat vxor aduersùs filium, illúmque afflictis indiciis vehementer accusabat parricidij: pro quo stat Quintilian. Declam. Quintil.
2. inquiens: *Facinus est, Iudices, comparationem fieri, vt sit incredibile parricidium? Idem vos putatis efficere nocturna merita, & affectum osculis, blanditiísque quæsitum, quod natalium, pignorúmque reuerentia? Nullum ego facilius potuisse crediderim, quàm corporum charitates. Et licèt matrimoniis paulatim reuerentia grauitatis accedat; possunt tamen distrahi facilitate, qua cœunt. Quanto alius præstat affectum, diligere vitæ, lucísque auctorem? Liberi, ac parentes non alius mihi videntur, affectus, quàm quo rerum natura, quo mundus ipse constrictus est.* Pergit multis sapientissimus Philosophus extollere amorem, qui est inter filios, & parentes, supra amorem, qui inter coniuges inuenitur. De omnibus illud ego maximè pondero, quo amores coniugum videntur niti; nimirum, *noctium merita.* Sunt, sunt penè omnia amoris coniugalis fomenta, nocturna merita, quæ meritò sic notantur esse, vt vincantur ab amore filiorum, qui à Spiritu diuino passim vocantur parentum lumina.
Sic 3. Reg. 11. *Vt remaneat lucerna Dauid seruo meo.* Et 3. Reg. 11.
quantùm merita lucis superant noctium meritum, tantò filialis amor coniugalem amorem vincit. Nouerant ardentiorem hanc charitatem inter filios, & parentes Iurisconsulti, qui parenti permittunt occidere filiam adulteram; vxorem autem adulteram minime percuti permittebant à marito. Et cur, qui negant adulterium vendicandum marito, id vindicandum parenti permiserunt? Quia, scilicet, sciebant posse parentes vinci ab amore filiæ, vtpote ardentiori, ne illam occiderent, quàm maritum ab amore coniugis. Sic habetur in L. *Nec in ea.* §. Ideò. D. ad leg. Iuliam. de adult. vbi sic: *Ideò autem patri, non marito, mulierem, & omnem adulterum permissum est occidere, quòd plerunque pietas paterni nominis consilium pro liberis capit. Cæterùm mariti calor, & impetus facilè decernentis fuit refrænandus.* Sic ibi: quippe lex mariti frænum posuit, non parentibus; vt qui satis frænentur à natura, ne malum filiis inferant.

2. Reg. 12. Cùm autem peregrinus quidam venisset ad diuitem; parcens ille sumere de ouibus: & de bobus suis, vt exhiberet conuiuium peregrino illi, qui venerat ad se, tulit ouem viri pauperis, & præparauit cibos homini, qui venerat ad se. Iratus autem indignatione Dauid aduersùs hominem illum nimis, dixit ad Nathan: Viuit Dominus, quòd filius mortis est vir, qui fecit hoc. Ouem reddet in quadruplum.

§. X.

Voluptas lasciua homini rationali peregrina.

Iam de lasciuo affectu Dauidem occupante locuturus ait: *Cùm autem peregrinus quidam venisset ad diuitem,* &c. Et meritò peregrinum affectum lasciuum vocat; nunquam enim lasciua voluptas homini rationali peregrina non creditur. Latinus Pacatus in Paneg. Theo-

dosij, dum comparat Theodosij exercitum cum Ægyptia classe ait: *Quid in caeteris saltem simile deprehenderit Maximi si verum, temporúmque facies altrinsecus conferamus, hos, ac illos populos animorum subiiciamus oculis. Illos vela facientes data ventis classis attulerat; hos longum iter sub armorum fasce carpebant. Illos peregrino igne suspirans Regina pellexerat: hos amor laudis, & participanda gloria cura capiebat. Illos otiosus Pharus, & mollis Canopus, lautúmque populorum alter Nilus emiserat: hos minax Cantasus, & rigens Taurus, & ingentium corporum durator Ister effuderat*, &c. Expende illa, nimirum: *Illos peregrino igne suspirans Regina pellexerat.* Cleopatra enim classem instruens, vt ad Antonium contendat, sapienter, dum lasciuia correpta pingitur, peregrino igne suspirans introducitur. Quid enim similius lasciuis suspiriis, quàm peregrinus, siue alienus ignis? De filiis Aaron, qui perierunt, dicit Leuit. cap. 10. *Offerentes coram Domino ignem alienum.* Circa quæ Glossa moralis ait: *Per offerentes ignem alienum coram Domino significati sunt Sacerdotes noui Testamenti, qui cum igne luxuriæ ministrant altari.* Similiter Sophonias cap. 1. dicebat: *In die hostiæ Domini visitabo super Principes, & super filios Regis, & super omnes qui induti sunt veste peregrina.* Vbi ait Theodoret. *Vestimenta aliena quidam dixerunt ad summam libidinem confecta.* Sic in peregrinis, siue alienis signis lasciuiæ intelligunt affectum, qui peregrinus creditur homini rationis non experti. Luc. 1. vbi Angelus Gabriel Mariæ Virgini & conceptum, & partum suggerebat; *Turbata est in sermone eius: & cogitabat, qualis esset ista salutatio.* Quæ verba sic commentatur Hesychius in rem præsentem hom. de laudibus Mariæ sacræ: *Cùm talem vocem audisset, & Gabrielem Archangelum intuita domi ex insperato esset, ob vocem de pariendo perturbata tales quasdam abscidebat Gabrielis locutiones: Omnia, inquiens, præter opinionem, & peregrina video in te hodie.* Expende illud: *Et peregrina.* quippe ipsas matrimonij concessas voluptates adhuc indigitat sub peregrini nomine: adeò enim peregrinæ censentur carnis voluptates humanæ rationi.

Latin. Pac. — Leuit. 10. — Soph. 1. — Luc. 1. — Hesych.

§. XI.

Magnum est nefas, non de suis; sed de alienis indigentes fouere.

FAllar, si aliis vehementiùs exagitaretur hominis impietas, quàm dum dicitur aliena rapuisse, vt peregrinum foueret: dicit nanque Textus: *Parcens ille sumere de ouibus, & de bobus suis, vt exhiberet conuiuium peregrino illi, qui venerat ad se, tulit ouem viri pauperis*, &c. Quid magis impium in homines, & in Deum? Spoliat pauperem, vt peregrinum foueat; & de aliena, & rapta substantia curat subuenire egeno. Ecclesiasticus cap. 34. dicebat: *Immolantis ex iniquo oblatio est maculata, & non sunt beneplacita subsannationes iniustorum.* Pro eodem ponit immolationem ex iniquo, & subsannationem iniustorum: quæ enim oblatio est à raptore, & iniusto, & iniuriam faciente, non oblatio; sed subsannatio censetur, qua Deus irridetor. Ait ibi Hugo Card. *Non sunt beneplacita subsannationes iniustorum, id est, oblationes de alieno, quibus videtur offerens Deum deridere offerendo, quod non est suum.* In derisum, & subsannationem videtur habere Deum ille, qui parcit suis, & rapit aliena, vt de istis videatur pauperes fouere. Quàm longè ab his erat Zachæus: vbi enim Christiano spiritu cœpit moueri, statim cauit propria cum alienis miscere, vt datis propriis, non derideret, sed honoraret Deum, iuxta Prouerb. cap. 3. Ait Luc cap. 19. *Stans autem Zachæus dixit ad Iesum: Ecce dimidium bonorum meorum, Domine, do pauperibus: & si quid aliquem defraudaui, reddo quadruplum.* Sic in duas partes substantiam suam diuidebat, ne in parte pauperibus exhibenda aliquid non suum inueniretur. Rem pulchrè ponderat D. Chrysost. hom. 10. in Lucam: *Substantiam suam in duas diuidit partes: separat ab extraneo proprium, diuidit à fraudibus suum. Discernit à bonis suis, quod fuerat alienum. Pars proficit in misericordiam, pars proficit in rapinam redimendam. Recipiunt, qui perdiderant quadruplum, & residuum pauperibus proficit in subsidium. Vt, dum malè quæsita restitueret, & sua propria pauperibus offerret; sic ex fraudibus veniam, & misericordia perciperet gloriam.* Sic oculatissimus fiebat Zachæus substantiam diuidens, ne in parte danda pauperibus alienum aliquid remaneret, & tota facti gratia perderetur. Hinc Dauid facinoris sui pœnitens aiebat Psalm. 50. *Tunc acceptabis sacrificium, oblationes, & holocausta.* Circa quæ addit Vrbanus IV. Pontifex Max. *Holocausta mea, scilicet, hoc est, non solùm de meo; sed de meo toto facta. Nam hæc illa esse intelligo holocausta, de quibus tu, Domine, mihi dicis Isaiæ 52. Holocausta autem tua in conspectu meo sunt semper.* Non enim placent Deo, nec in oculis eius ponuntur holocausta, quæ non sunt de propriis; sed de alienis.

Eccli. 4. — Hug. Card. — Prouerb. 13. — Luc. 19. — Chrysost. — Psal. 50.

§. XII.

Regius decor à scelestorum supplicio.

VIsa Dauid diuitis audit scelus: & *iratus indignatione Dauid aduersus hominem illum nimis, dixit ad Nathan: Viuit Dominus, quia filius mortis est vir*, &c. Quæ verba expendens D. Basil. Sel. orat. 17. ait: *Ob peccata aliena regiè decernit, & suffragium contra Dauidem fert Dauid: dignus morte est.* Et meritò regiè decreuisse dicitur Dauid, vbi pœnas mortis pauperum oppressori decernit: in eo enim est regius decor, quòd perimantur scelesti. Ait Psalm. 98. *Et honor Regis iudicium diligit.* Circa quæ Euthym. ait: *Dignitas atque authoritas Regis diligit iustitiam. Atque ideò, & præsto iis adest, qui tyrannide opprimuntur.* Hic est honor, & splendor, & dignitas Regum, quòd tyrannis exsibiletur; quòd iustitiæ seueritas in reos consistat. Hinc 1. Reg. 4. de Heli dicit: *Et ipse iudicauit Israël quadraginta annis.* Vbi Septuag. posuêre: *Ipse iudicabat Israël viginti annos.* Quæ lectio etiam est Luciferi Calaritani, Chrysostomi, & aliorum Patrum. Sed, quare noster *quadraginta*, illi autem *viginti*? Cùm filij eius distortis fuissent moribus per viginti annos, multisque, & adulteriis, & sacrilegiis polluti cum ingenti populi scandalo; in illos Heli minimè animaduertebat: & ideò toto illo tempore sic in illo principatus splendor sorduit, vt nullus fuisse videatur: tunc enim splendor claret principatus, quando scelesti calcantur. Ait Apocalyp. 19. *Et ipse calcat torcular vini furoris iræ Dei omnipotentis. Et habet in vestimento, & femore suo scriptum, Rex Regum, & dominus dominantium.* Priùs Iesus meus ostenditur calcare scelestos, & diuinæ iræ furorem in illos exercere: & statim ostenditur in illo clarissima inscriptio Regis Regum. Quod notans Rupert. lib. 11. in Apocal. ait: *Igitur illis, qui negauerunt, interfectis, & iuxta præsentem Scripturæ huius locum, calcatis in torculari iræ Dei omnipotentis, repentè infertur: Et habet in vestimento, & femore suo scriptum: Rex Regum*, &c. Nullum fuit medium; sed statim à scelestorum hominum conculcatione apparuit regius titulus, qui tantum nefariorum punitorem Regem ostenderet.

Basil. Sel. — Psal. 98. — Euthym. — 1. Reg. 4. — Apoc. 19. — Rupert.

§. XIII.

Furti peccatum non sola restitutione expiatur, sed multis aliis illis adiectis.

QVi ouem pauperi eripuerat quadruplum soluere cogitur: dicit nanque Dauid: *Ouem reddet in quadruplum.* Ne quis putet se omnia expleuisse pro ereptis bonis alienis, dum illa restituit: nam vltra restitutionem debet aliis multis peccatum expiare. Luc cap. 19. dicebat Zachæus ille iam Christi Domini radiis illustratus: *Ecce dimidium bonorum do pauperibus: & si quid aliquem defraudaui, reddo quadruplum.* Non solùm, quod defraudauit, reddit; sed & quadruplum soluit insuper, & ingentes eleemosynas facit. Quorsum hæc? Sanè vltra restitutionem non paucis aliis debet peccatum furti expiare. Ait Anastas. Nicæn. quæst. 12. ex D. Chrysostom. *Non potest fieri, vt eadem mensura misericordia curet malum infectum ab auaritia. Nam, si obolo aliquem fraudaris, non obolo tibi rursum opus est ad eleemosynam, vt tollas vulnus, quod factum est auaritia, sed talento. Propterea Zachæus, Ea, inquit, quem fraudaui, reddam quadruplum: & dimidium bonorum meorum dabo pauperibus. Si autem in lege dare oportet quadruplum; multò magis in gratia: quamobrem, etiamsi centum dederis, nondum dedisti totum.* Habet hæc

Luc. 19. — Anast. Nic.

Chrysost.

Chrysost. homil. 33. ad popul. quibus sapienter docet, vt non in sola restitutione æquali soluitur furti peccatum, sed insuper addenda esse plura alia officia, vel in eleemosynis præstandis, vel in aliis operibus satisfactoriis. Forsan Christum Dominum in die vindictæ respiciebant illa verba Prouerb. 6. vbi sic: *Zelus, & furor viri non parcet in die vindictæ, nec acquiescet cuiusque precibus, nec suscipiet pro redemptione dona plurima.* (Prouerb. 6.) Expende illud: *Nec suscipiet pro redemptione dona plurima.* Quippe non quilibet donorum cumulus te eripiet Iudici in die iræ, sed necesse est, vt restitutionem cumules nouo, & ingenti donorum aggere. Quò spectabat Raban. apud Hugonem Cardinal. in cap. 34. Ecclesiastici fatus: (Hug. Card.) *Quidam quanta largiuntur, respiciunt: sed, quanta rapiunt, non attendunt: & ideò quæ largiuntur, in sacco pertuso reponunt. Prouerbior. 6. dicitur: Zelus, & furor viri non parcet in die vindictæ, nec acquiescet cuiusquam precibus, nec suscipiet pro redemptione dona plurima.* (Prouerb. 6.) Augenda sunt dona, etiam supra multitudinem, si velis peccatum furti redimere: vt, si pro vno centum dederis, credas te adhuc totum non dedisse, vt docebat Chrysost. suprà.

2. *Reg.* 12. Dixit autem Nathan ad David: Tu es ille vir. Hæc dixit Dominus Deus Israel: Ego vnxi te in Regem super Israel, & ego erui te de manu Saül, & dedi tibi domum domini tui, & vxores domini tui in sinu tuo, dedique tibi domum Israël, & Iuda; si parua sunt ista, adiiciam tibi multò maiora. Quare ergo contempsisti verbum Domini, vt faceres malum in conspectu meo? Vriam Hethæum percussisti, &c.

§. XIV.

Id propriam hominis est; scilicet, beneficiis ingratum esse.

VT Dei est in nos beneficia congregare: sic hominis est beneficiis diuinis ingratum esse. Ideò modo Nathan multus est in recensendo diuina beneficia à Deo in Dauidem profecta, & Dauidis eorum obliuionem, fatus: *Hæc dicit Dominus Deus Israel: Ego te vnxi in Regem super Israel: & ego erui te de manu Saül, & dedi tibi, &c.* Et post hæc omnia Dauid homicidium, & adulterium reddidit. Illud equidem erat Dei, hoc hominis erat. Nota sunt, quæ Deus populo Israelitico fecerat: vt illi mare siccauit, vt Ægypto eum eripuit, vt fontes aquam dedit, vt cælestem panem exhibuit. Quid ad hæc Israel? Numer. 11. (Num. 11.) *Vulgus, quo promiscuum flagrauit desiderio carnium sedens, ac flens, iuncta sibi pariter filiis Israel, & ait: Quis dabit nobis ad vescendum carnes? Anima nostra arida est, nihil aliud respiciunt oculi nostri, nisi Man, &c.* Deus pluit cælestibus panibus, vt homines impleat dulcedine sua; homo autem contemnit, & despicit cælestem pluuiam. Illud sanè proprium est Dei, quòd beneficiis pluat: hoc proprium est hominis, quòd illis ingratos existat. Id pulchrè ponderat D. Petrus Cellensis (Petr. Cell.) lib. de panibus, cap. 11. inquiens: *Pensandi sunt labores Moysis quibus die, ac nocte vtitur, ne populus suus famem patiatur. nihilominus æquè ingens populi ingratitudo, quæ, nec Dei, nec hominis sufficit sollicitudo. Plagis decem Ægyptios percutit, in mari viam ei facit; Pharaonem demergit; de petra aquam producit, aquarum amaritudinem in dulcorem vertit; manna de cælo pluit, multa prætereà beneficia impendit; & adhuc populus carnes cum murmure quærit. Hoc Deus populo, hæc populus Deo.* Quid pulchrius? Nihil minùs à Deo venit, quam beneficiorum cumulus, nihil magis ab homine redditur quàm ingratitudo. Adeò vt in ipsis beneficiis diuinis vel iam humana ingratitudo possit definiri. Aiebat Isaias cap. 1. (Isai. 1.) *Filios enutriui, & exaltaui.* Et nutritionem, & exaltationem recenset à Deo exhibitam populo suo. Quid tunc ait D. Zeno lib. 3. ser. 42. (Zen.) *Filios appellat, vt exaggeret nimium exaltatos, vt ingratos ostendat.* In vna exaltationis commemoratione iam cernitur & populi ingratitudo, & Dei beneficium. Non expectatum est, vt dicatur scelus populi: dum solùm dicitur Dei beneficium, iam populi ingratitudo ibi dicitur. Deut. 32. *Constituit eum super terram, vt comederet fructus agrorum, vt sugeret mel de petra, oleúmque de saxo durissimo, butyrúmque de armento, & lac de ouibus cum adipe agnorum, & arietum filiorum Basan, & hircos cum medulla tritici, & sanguinem vuæ biberet meracissimum. Incrassatus est dilectus, & recalcitrauit.* (Deut. 32.) Expende epilogum illum tot beneficiorum, nimirum: *Incrassatus est dilectus, &c.* in verbo, *dilectus*, cogita, quid ex Deo haberetur: habebantur enim, quæ ab affectuosissimo dilectore possent sperari: in verbo autem, *incrassatus*, iam tota hominis ingratitudo adiungebatur, ne quid mediaret inter Dei beneficentiam, & ingratitudinem humanam. Vt dicat ibi Rupert. (Rupert.) *Incrassatus est dilectus, sed diligentem ingratus. dilectus, inquam, sed ipsa dilectione superbè, & ferociter abusus. Talis dilectus recalcitrauit, id est, largitoris imperia calce abiecit.* Diligebat Deus, & dilectionem beneficiis monstrabat; sed homo ingratus dilectoris imperia abiiciebat, imò & dilectorem repudiabat. Pro quo pergit post paululum Rup. (Idem.) *Hæccine reddis Domino, popule stulte? Deum, qui te genuit, dereliquisti, & oblitus es Domini Creatoris tui. Illum tu dereliquisti Genitorem tuum ingratitudine detestabili.* Nunquam non Deus in hominem beneficus Pater: nunquam non homo in Deum ingratus.

§. XV.

In Principibus, quæ ad iustitiam pertinent, maximè requirenda.

ADulterium commiserat Dauid: deinde homicidium fecerat: pòst matrimonium contraxerat, Theodoreto, & Procopio, & Abulensi malum. Nathanus autem adulterium præteriens vnum illi obiicit homicidium, & matrimonium, fatus. *Vriam Hethæum percussisti gladio, & vxorem illius accepisti, &c.* Et cur non priùs illi obiicit adulterium, quod fuit radix cæterorum scelerum? Cur solùm de homicidio, & matrimonio accusat hominem, quem etiam posset accusare de adulterio? Homicidium expressè erat contra iustitiam; & illud matrimonium etiam, quando per illud dabatur maximus honor fœminæ, cui erat supplicium inferendum; in adulterio autem potiùs luxuria ostendebatur Regis. Ideò non miror, quòd Nathanus in Rege illa in primis accuset, quæ expressiùs contra iustitiam erant. Sunt enim maximè exigenda in Principibus, quæ ad iustitiam pertinent. Samuel perfunctus munere Principis sic ad suos populares dicebat 1. Reg. 12. (1. Reg. 12.) *Loquimini de me coram Domino, & coram Christo eius; vtrùm bouem cuiusquam tulerim, aut asinum: si quempiam calumniatus sum, si oppressi aliquem: si de manu cuiusquam munus accepi, &c.* Quando omnem suspicionem vitij à se depellebat; nihil de pudicitia sua locutus est: & quidem sciens, totum principatum Heli, antecessoris sui, corruisse ob libidinem filiorum; quare & ipse nihil de luxuria dixit, nihil de pudicitia fatus est? Habebat in præsentiarum recèns creatum Regem Saülem; & ideò maluit ea sola perstringere, quæ iustitiæ erant, & inde magis ad Regem instituendum faciebant. Ait D. Chrysost. hom. 5. de laud. Paul. (Chrysost.) *Non enim super decore pudicitiæ, neque de oblatione locutus est inimicarum; sed super re aliquadam quam præcipuè discere Regem illius temporis oportebat; id est, de conseruanda integritate iustitiæ.* Abstinuit Samuel à pudicitiæ commendatione festinans ad illa, quæ maximè Principem formabant, nimirum, quæ iustitiæ erant. Sed Actor. 14. vbi Felix, Præses Iudæorum, vnà cum Drusilla vxore audiret: (Act. 14.) *Disputante Paulo de iustitia, & castitate, & de iudicio futuro; tremefactus Felix respondit, &c.* Ecce tibi sapientissimus Concionator Paulus, vt optimum Præsidem institueret, coram Felice disputat de iustitia, & castitate. (Chrysost.) Quando ergo, vt ait Chrysostom. supra, Samuel præterit tractatum de castitate, volens Principem instituere, & magis curat disputare de his, quæ iustitiæ erant, cur Paulus ad tractatum de iustitia voluit addere & tractatum de castitate? Instituendus aderat Princeps Felix, cum vxore Drusilla, quæ, relicto priore marito viuente adhoc, Felici nupserat, vt probat noster Lorinus ibi: quod matrimonium contra iustitiam erat.

Propterea Paulus coram illo agit de iuſtitia, & de caſtitate, quatenus caſtitas coniugij per iniuſtitiam polluebatur.
Carthuſ. Ait ibi Carthuſ. *De his tribus Paulus diſſeruit, quoniam contra iuſtitiam ex incontinentia Felix coniugem iſtam adeptus eſt, abſque diuini iudicij memoriam, timoremque propoſuit.* Non itaque introduxit Paulus tractatum de caſtitate coram Felice, tam ob caſtitatis commendationem, quàm in iniuſtitiæ deteſtationem, qua in re maximè debebat Principem inſtituere.

2. *Reg.* 12. Itaque hæc dicit Dominus: Ecce ego ſuſcitabo ſuper te malum de domo tua: & tollam vxores tuas in oculis tuis: & dabo proximo tuo: & dormiet cum vxoribus tuis in oculis Solis huius. Tu enim feciſti abſconditè: ego autem faciam verbum iſtud in conſpectu omnis Iſraël, & in conſpectu Solis.

§. XVI.

Publicatio ſceleris acerbiſſima ſolet eſſe ſuper omne ſupplicium.

NOn tantus eſt Nathanus in exaggerando ſupplicio, quantus in explicanda publicitate illius: quò ſpectant illa: *Dormiet cum vxoribus tuis in oculis Solis huius.* imò & illa: *Ego faciam verbum iſtud in conſpectu omnis Iſraël, & in conſpectu Solis.* Quo ſanè mirum in modum exacerbabat Dauidis animum: ſolet enim eſſe ſcelerum publicatio omni acerbior ſupplicio. 1. Reg. 15. *Hæc dicit Dominus exercituum: Recenſui, quæcunque fecit Amalec Iſraël.* Vbi
1. Reg. 15. Septuaginta legunt: *Vlciſcar quæcunque fecit.* &c. in Vulgata dicit, *recenſui*; apud Septuag. autem dicit, *vlciſcar.* Nónne aliud longè eſt vlciſci, aliud recenſere? Vbi ſcelera occulta ad publicum cenſum rediguntur, ibi cenſus non diſtinguitur ab vltione, & vltione acerbiſſima. Idémque eſt, ſi peccata alicuius in publico recenſeas, ac ſi illi duriſſimam vltionem inferas. Hinc Iſaias c. 1.
Iſai. 1. *Audite, cæli; & auribus percipe, terra: quoniam Dominus locutus eſt: Filios enutriui, & exaltaui: ipſi autem ſpreuerunt me.* Vt filiorum nequam peccata dicat; priùs cæleſtia omnia, & terrena in teſtes vocat; vt quidquid illi in occulto mali egiſſent, nunc in conſpectu cæli, & terræ appareat. Et quid inde? Fallar, niſi hoc ſit illis omnium ſuppliciorum acerbiſſimum. Ait D. Zeno lib. 1. ſerm. 17. *Sicut Iſaia indicat carmen, Iudaico populo iraſcitur Deus, ideóque, ne fortè*
Zeno. *pœniteat publica obiurgatione confutat. Humana ſentienti nundinari deterius eſt, quàm puniri.* Vbi dicit *nundinari*, intellige, publicari: vt enim merces ſolent in nundinis præconum vocibus euulgari; ſic hominum facinora à Deo in pœnam eorum publicantur, quæ illis eſt acerbiſſima punitio, & caſtigatio. Vt meritò Sophar Naamathites, Iob cap. 20. de impiorum pœnis dicat: *Vadent, & venient ſuper*
Iob 20. *eum horribiles. Omnes tenebræ abſconditæ ſunt in occultis eius: deuorabit eum ignis, qui non ſuccenditur: affligetur relictus in tabernaculo ſuo. Reuelabunt cæli iniquitatem eius.* Ecce tibi poſt horribilia omnia, poſt tenebras exteriores, poſt ignem gehennæ, illud quaſi ſupremum omnium ponitur ſupplicium, quòd cæli reuelabunt iniquitatem peccatoris, & illam in conſpectu omnium conſtituent.
Nicetas. Accinit ibi Nicetas ſatus: *Omnis natura cum eo, qui Deo eſt inuiſus, inimicitias geret: & partem quidem malorum à cælo accipiet, contra eum pugnante Deo; partem verò à terra, inuadentibus hominibus. Et cælum quidem ipſum eius reteget iniquitates, eiuſdem facinora, diuinâ vltione propalàm collocante.* Et cælum, & Deus pugnans contra impium, de eiúſque malitia vltionem duriſſimam, Deique ita dignam tractans, eò dicitur adductus, vt omnes eius iniquitates propalàm conſtituat.

§. XVII.

Publica obiurgatio contra potentes, magis illis ſolet aditum ſalutis occludere.

DIcebat Nathanus Dauidi ex Dei nomine: *Ego autem faciam verbum iſtud in conſpectu omnis Iſraël*, &c. Expende illud, *faciam*, de futuro: de præſenti autem ſolus erat Nathanus cum Dauide: nullus alius audiebat increpationem. Et cur cùm in futurum dicatur Dauid publicandus, & caſtigandus in conſpectu omnis Iſraël; modò non eum ſtatim publicat, & caſtigat coram omnibus Nathanus? Sapienter cauet diuinus Spiritus Regem publicè obiurgare, quem adhuc ad pœnitentiam adducit. Quando potentium peccatorum eſt in publica obiurgatione minùs pœnitere de culpis. Iſaiæ cap. 1. *Audite, cæli; & auribus percipe terra, quoniam Dominus locutus eſt.* Iſai. 1.
Filios enutriui, & exaltaui; ipſi autem ſpreuerunt me. Sic in conſpectu cæli, & terræ carpit Dominus populi ſui crimina? Et cur non magis eos occultè reprehendit? Cur ſic coram omnibus eorum publicat facinora? Eos iam deploratos noſcens, & à via ſalutis repulſos publicè ferit: vt pœnitentiæ aditus illis oſtendatur quoad efficaciam occluſus. Dicebat D. Zen. lib. 2. ſerm. 27. *Sicut Iſaia teſtatur carmen, Iudaico populo iraſcitur Deus; idéoque ne fortè* Zeno.
pœniteat, publica obiurgatione confutat. Expende illa: *Ne fortè pœniteat.* quaſi hoc habeat in potentioribus publica obiurgatio, quòd illis pœnitentiæ aditum magis ſoleat obtendere. Vt qui illos amet ad pœnitentiam trahere, magis ſatagat, quòd credat adhuc ſua peccata manere occulta. Dicebat Paul. 1. Cor. 12. *Quæ putamus ignobiliora membra eſſe corporis, his honorem abundantiorem circundamus; & quæ inhoneſta ſunt noſtra, abundantiorem honeſtatem habent*, &c. Pulchro exemplo oſtendit, qualiter tractandi ſint potentiores peccatores in Eccleſia; nimirum, vt turpiora membra in corpore. Maiori enim honore, & reuerentia tractamus turpiora membra corporis noſtri, dum illa obtegimus, ne oculis ſpectantium pateant. Sic potentiores peccatores obtegere debet, qui illos amat ad pœnitentiam trahere. Quò ſpectans D. Gregor. lib. 13. Moral. in Iob, cap. 3. ait: *Vt plerunque, vt eò vehementiùs perpetratam culpam lugeat, quò reatum ſuum, & cùm ſe percuſſum ſentiat, neſciri putat. Magna itaque prædicationis arte agendum eſt, vt qui ex aperta correctione deteriores fiunt, quodam temperamento correctionis ad ſalutem redeant. Vnde Paulus ait: Quæ putamus ignobiliora membra*, &c. Occultandus eſt ergo correctionis hamus, vt potentes peccatores trahantur ad vitam. Quò adducenda dicta 1. tom. in Euang. lib. 3. c. 6. §. 1. 1. Cor. 12. Greg.

§. XVIII.

Externas felicitates, etſi ingentes, perdit domeſticus labor.

ILlud minatur Deus Dauidi, quod ingentes eius felicitates poſſet perdere; nimirum: *Ego ſuſcitabo ſuper te malum de domo tua*, &c. Euanent equidem vniuerſæ felicitates externæ in malo domeſtico. Quod in Herode pulchrè notabat Egeſippus lib. 1 cap. 45. aiens: *Annos triginta quatuor in imperio exegit: vtinam tam domeſtico vſu, quàm publicis lætus ſucceſſibus. Namque ita foris fecunda ei res aſpirauerunt, vt priuatus in regnum aſciſceretur, atque per multa vſus annorum curricula, relinqueret liberis imperij ſucceſſionem, quam ipſe à ſuis non acceperat. Sed intra domum infeliciſſimus, quam acerbo ſuorum ſanguine, & luctu repleuit.* Hæc in Herode, hæc in Dauide: vterque in externis feliciſſimi, infelices in domeſticis: ille ſuſpectos filios habuit, hic paſſus eſt apertè filium rebellem: ille tres filios occidit, hic duos occiſos fleuit. Vt in vtroque credantur euaneſcere felicitates externæ in luctibus, & laboribus domeſticis. Superas equidem felicitates externas calamitas domeſtica. Exod. 1. de filiis Iſraël in Ægypto exiſtentibus dicit Textus: *Filij Iſraël creuerunt, & quaſi germinantes multiplicati ſunt, ac roborati nimis impleuerunt terram.* De quo in immenſum gloriabantur Iudæi; ſed eorum inanem gloriationem vehementer concutit Ierem. Thren. 1. aiens de Ieruſalem: *Quomodo ſedet ſola ciuitas plena populo*, &c. Et quando in genitali ſolo, in patria propria ſic decreſcebant Iudæi, vt ſolæ manerent vrbes, nónne vaniſſima, & inaniſſima eſt gloriatio de eo, quod in Ægypto creuiſſent? Equidem ſapienter ait D. Zeno lib. 3. ſerm. 40. *Quid iuuat Phariſæus inanes, quem momenti præteriti delectat vmbra? Exultat, quòd in Ægypto creuerit; at in originali decreuit ſolo.* Et planè, quando in propriis te penuria opprimit, inanis eſt abundantia, quæ tibi in exteris arridet. Quod Exod. 1. Thren. 1. Zeno.

vehementer metuo, ne Hispanorum gloriatio inanescat, cum illos in Indiis, in Africa, in Flandria crescere; & in suis decrescere videam. Scio aucta regna multa extranea: sed video rarescere populos soli natiui. Iordanus Episcopus lib. de rebus Geticis, hinc Fastidam, Gepidorum Regem, pungebat: *Crescenti populo dum terras cœpit addere, incolas patrios reddidit rariores.* Dicant alij, quod volent: non enim semel putantur filij sæculi sapientiores filiis lucis in iis, quæ ad sæculum pertinent. Ego semper timuerim, ne penuria domestica omnes alias externas felicitates perdat.

Iordanus.

§. XIX.

Dicenda etiam Regibus, quæ terroris, & timoris sunt.

NOn me contineo, quin ponderem Nathani virtutem, & sapientiam, quæ audet Regi, & Regi amico, diuinis minis terrorem facere: ait enim: *Itaque hæc dicit Dominus: Ecce ego suscitabo super te malum*, &c. Sic etiam Regibus, & Principibus dicenda, quæ terrorem faciant. Actor. cap. 23. reus stabat Paulus coram Præside Felice; & ait Textus: *Disputante autem illo de iustitia, & castitate, & de iudicio futuro, tremefactus Felix respondit*, &c. Ecce tibi Paulus, & reus, & vinctus, stans coram Præside ea disputat requisitus de fide Christi, quæ Præsidem perterrefaciant. Circa quæ ait D. Chrysost. hom. 51. in Acta: *Vide Paulum, quamuis cum Principe loqueretur, nihil dicere eorum, per quæ verisimile erat refocillari animam illius: sed talia, à quibus terretur, & mente concutitur. Disputante enim, inquit, de iustitia, & castitate, & iudicio tremefactus est Felix. Tanta erat verborum Pauli vis, ut & Principem terreant.* Posset Paulus multa audienti Præsidi iucunda, & plausibilia dicere, de benignitate Iesu, de honore exhibendo Iudicibus: sed maluit ea proferre, quæ metum, & terrorem incuterent. Vt hinc iam docerentur illi, qui nesciunt non placentia dicere Principibus.

Act. 24.

Chrysost.

2. *Reg.* 12. Et dixit Dauid ad Nathan: Peccaui Domino. Dixitque Nathan ad Dauid: Dominus quoque transtulit peccatum tuum: non morieris. Veruntamen, quoniam blasphemare fecisti inimicos Domini propter verbum hoc, filius, qui natus est tibi, morte morietur. Et reuersus est Nathan in domum suam. Percussit quoque Dominus paruulum, *&c.*

§. XX.

Salutare signum est, quòd diuinis sermonibus mouearis.

NOn inania fuerunt verba Prophetæ in Dauide: quinimò illis commotos, gelu peccati dimisso, sic incaluit, vt statim clamaret: *Peccaui Domino.* Quid salutarius? Equidem iam inde illum æternæ gloriæ D. August. agnoscit candidatum: ait enim lib. 22. contra Faustum, cap. 67. *Quando correptus dixit: Peccaui, continuò ad hoc vnum verbum audire meruit, quòd acceperit veniam. Ad quam rem, nisi ad sempiternam salutem?* Et meritò, quem sic Dei verba incendebant, etiam æterna salus expectabat. Luc. 24. discipuli in Emaüs recumbentes cum Iesu, agnouerunt eum in fractione panis. Et dixerunt ad inuicem: *Nónne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via?* Fatentur se incensos fuisse sermonibus Iesu: ne miremur, quòd inde destinarentur ad visionem eius claram. Ait Hugo Victor. lib. 1. Misc. tit. 100. *Colloquendo corda ad amorem inflammat; sed oculos ad contemplationem adhuc non aperit. Qui ergo in via ex sermonibus Iesu ignem amoris corde concipiunt, in fine vtique claritatem eius videbunt.* Iam apparent ad claritatem gloriæ parati, qui ex sermonibus Iesu fructum capiunt. Qui ad diuina verba accenduntur, vt Dei amore ardeant, Spiritu Iesu in vitam aguntur. Dicebat Iesus Ioan. 14. *Ego rogabo Patrem; & alium Paracletum dabit vobis, vt maneat vobiscum in æternum Spiritus veritatis*, &c. Cùm autem datus est hic Spiritus, datus est sub specie linguarum ignearum. Actor. 2. *Apparuerunt illis dispertitæ linguæ, tanquam ignis*, &c. Et cùm Iesus suum Spiritum Apostolis dandum promisisset, cur illum dedit sub specie linguarum ignearum? Vt sciremus illum ad Iesu Spiritum pertinere, qui sermonibus eius concalescit, & ardet; qui autem auditis sermonibus Christi in eodem manet vitiorum frigore, longè à Spiritu eius, & salute abest. Ait Hugo Victorin. vbi suprà: *Sunt itaque linguæ igneæ, quæ veniunt ad nos, & verba flammantia: quotidie Christum nobis loquentem audimus. Qui Spiritum Christi non habet, qui, verba Christi audiendo, non ardet.* Equidem longè à Christi Spiritu abest, qui adeò riget frigore peccati, vt nulla concalescat sermonum diuinorum efficacia.

Aug.

Luc. 24.

Hug. Vict.

Ioan. 14.

Act. 2.

Hug. Vict.

§. XXI.

In lingua ostendis, sub cuius viuas imperio

AD breue Dauidis verbum, nimirum: *Peccaui Domino.* statim Propheta addit: *Dominus quoque transtulit peccatum tuum*, &c. Et cur iam citò Dauidis transfertur, & deletur per Deum peccatum? In breuibus illis verbis: *Peccaui Domino.* clarè ostendebatur iam non regnare peccatum in corde eius; sed Deum regnare. Ostendit enim clarissimè lingua tua, cuius imperio subiaceas. Actor. 2. *Apparuerunt illis dispertitæ linguæ, tanquam ignis; seditque super singulos eorum: & repleti sunt omnes Spiritu Sancto; & cœperunt loqui variis linguis, prout Spiritus Sanctus dabat eloqui illis.* Nemo nescit, tunc primùm cœpisse regnum peccati euanescere, & regnum Christi in mundi conspectu fundari: tunc primùm apparuisse viui lapides expoliti, fundantes regnum Christianum. Et cur in hac ostensione Christiani regni incipitur ab igneis linguis super Apostolos apparentibus, & ab immutatione linguarum eorum loquentium, prout Spiritus Sanctus dabat eloqui illis? Planè, vt ostendebatur nouum tunc regnum Christi plantari, in quod iret mundus, abolito regno peccati: sic debuit ostendi in immutatione linguarum; lingua enim ostendit, in quorum imperium vadas. Notum est bellum illud à Cimbrorum, hoc est, Danorum populis in Romanos excitatum: quod adeò periculosum fuit, vt meritò timeretur Imperio Romano à tam duris hostibus. Rem sic in rem nostram explicat Quintilian. Declam. 3. *De Italia possessione certatur: pro aris, focisque contendimus: an hæc omnia igne, ferróque vastarentur, an nobis caput barbarus hostis excidat, an Cimbricè loquendum sit.* Expende illa verba: *An Cimbricè loquendum sit.* quibus translatio Imperij Romani ad Cimbros significabatur. Nullo enim clariùs ostenderetur Cimbrorum regnum, post abolitum Imperium Romanum, quàm si Cimbricè loquerentur etiam Romani. Quid pulchrius in rem nostram? Equidem in lingua ostendis, Christiane, cuius imperio subiaceas: si sanctè, si piè, si humiliter loquaris, si Deum lingua voluas, clarissimè ostenditur in te regnum euanescere peccati, & regnum Christi fundari. Dicebat Iesus Ioan. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei.* Et quomodo ostenditur hæc in nobis regeneratio facta, quæ pertineat ad regnum Dei, abolito regno peccati? Ait Rupert. ibi: *Quod enim agunt viscera materna, vt conceptum semen coalescat, & viuificetur; hoc agit elementum hoc aqua, (nimirum, in Baptismo.) superueniente Spiritu Sancto, vt homo natus de massa perditionis, & mortis, renascatur in cœtum viuentium, & populum acquisitionis: : Quo facto non cessat nouus homo, qui renatus est, loqui de regno Dei, cui renatus est; inuocare Patrem, à quo regeneratus est*, &c. Expende illa: *Quo facto, non cessat nouus homo loqui de regno Dei*, &c. Quippe regni peccati abolitio, & regni Dei fundatio in cordibus nostris statim in lingua ostenditur, quæ nescit iam voluere nisi ea, quæ ad regnum Dei spectant.

Act. 2.

Quintil.

Ioan. 3.

Rupert.

§. XXII.

§. XXII.

Non leuis, sed grauis pœnitentia agenda pro peccatis.

DIxit Dauid in præsenti, *Peccaui Domino*, similiter & Saul 1. Reg. 15. dicebat: *Peccaui*. & Dauidi dimittitur peccatum? Sauli autem non dimittitur. (1. Reg. 15.) Nec miror: Saul enim extremis tantùm labiis dicebat, se peccasse: Dauid autem, intimo cordis gemitu clamans suum fatebatur scelus. Vt dicat D. Ambros. in Apolog. cap. 2. (Ambros.) *Multa testimonia profundam fuisse Dauidis pœnitentiam declarauit.* Illa autem vera pœnitentia censetur, quæ non leui, sed magno, & graui animi conatu profertur. Suscitaturus Iesus Lazarum, vbi venit, ait Ioann. 11. *Fremuit spiritu, & turbauit semetipsum, & dixit: Vbi posuistis eum?* (Ioan. 11.) Vt Lazarum in vitam vocet, & fremit, & turbat se Iesus; an, quia nisi in fremitu eum suscitare non posset? Absit: sed fremit vt ostendat, quanto conatu, & fremitu pœnitentiæ opus sit, vt anima à peccatis in gratiam suscitetur. Ait D. August. ibi: *Quare fremuit, & turbauit semetipsum; nisi, quia fides hominis, sibi merito displicentis, fremere quodammodo debet in accusatione malorum operum, vt violentiæ pœnitendi cedat consuetudo peccandi.* (Aug.) Magna equidem debet esse pœnitentia, & a magno cordis gemitu, imò & fremitu debet proficisci, vt valeat amouere mortem peccati, & nos in vitam trahere. Ad Hebræos c. 5. dicebat Paul. de Iesu Domino: *In diebus carnis suæ preces, supplicationésque ad eum, qui possit illum saluum facere à morte, cum clamore valido, & lacrymis offerens, exauditus est pro sua reuerentia.* (Heb. 5.) Quid in Iesu clamor validus, & lacrymæ? An si tacitè oraret, non exaudiretur? Exaudiretur equidem vel tacens: sed illis ostendebat, quid erat in me necessarium, vt peccatum euanesceret, & fundaretur regnum gratiæ. Ait D. Cyrill. Alexand. lib. de fide ad Regin. vbi de Christi sacerdotio agit: (Cyril. Al.) *Nos itaque in ipso, velut in altero generis nostri principio, sumus, qui valide cum clamore, & lacrymis; tum, vt mortis imperium in nobis aboleatur, tum maximè, vt vitium natiuo nostro quondam donata dominè firmetur, integéque restituatur, enixè efflagitamus.* In Christo itaque, & clamante, & lacrymante clamamus nos, qui nisi magno cordis clamore, & luctu peccatum delere nequimus, nec vitam gratiæ nobis restituere.

§. XXIII.

Vera pœnitentia non tam temporis spatio, quàm animi proposito metienda.

SImul dixit Dauid: *Peccaui Domino*, & simul audiuit: *Dominus transtulit peccatum tuum*. Sic vel in momento temporis perfecta est Dauidis pœnitudo. Nec miror: dicit enim D. Basil. orat. 4. de Pœnit. (Basil.) *Non temporis qualitate, sed animi proposito pœnitentia iudicatur.* Vel breuissimis temporis horis largissima pœnitentia potest expleri. Ionas à Niniuitis pœnitentiam exorturus clamabat cap. 3. (Ion. 3.) *Adhuc quadraginta dies sunt, & Niniue subuertetur.* Septuaginta legunt: *Adhuc tres dies sunt, &c.* Et mirabar, quòd tam breue trium dierum spatium detur Niniuitis, vt audiant minas; & eam peragant pœnitentiam, qua liberentur ab interitu. Nonne tres dies pauci sunt, vt ingens populus audiat Dei minas? & perueniat ad Regem verbum? vt pœnitentia prædicetur, & fiat? Ait D. Basil Sel. orat. 12. (Basil. Sel.) *Angustis dierum terminis comminatio concluditur, latè autem via ad pœnitentiam aperitur.* Planè in angustissimis temporis terminis latissimus est campus pœnitentiæ, cuius plenitudo potest à nobis concipi in momento. De aquæ Baptismo a Iesu accepto locutus Matth. cap. 3. ait: (Matth. 3.) *Baptizatus autem Iesus confestim ascendit de aqua.* Venerat ad Baptismum Iesus, non vt ipse acciperet, sed vt daret aquis sanctitatem. Et qui venit, vt sanctitatem aquis daret, confestim ascendit de aquis. Cur confestim? Cur non diu in aquis moraris, vt valeant ampliùs aquæ sanari? Ait D. August. serm. 29. de temp. (August.) *Attactu membra Christi tinguntur, & flumina ditantur. Vitalem gratiam non corpus ex flumine, sed flumen mutuatur ex corpore. Descendere in se fontem suum felix vnda miratur, sui vno momento remedia æterna concipiens, & nouum Deum regenerationis fœcunditate parturiens.* Expende illa verba: *Sub vno momento remedia æterna concipiens.* Exposcunt forte remedia temporalia non breue terminorum spatium; at æterna remedia malorum spiritualium, vel in momento concipiuntur.

§. XXIV.

Non mediocre supplicium est patri, quòd sit causa mortis filij.

TRanstulit Dominus peccatum à Dauide, sed vt eius pœna recens natum filium opprimeret: ait enim Nathan: *Quoniam blasphemare fecisti inimicos Domini: filius, qui natus est tibi, morte morietur.* Et quidem, quando Dauid peccauit, cur non ipse, sed filius interficitur? Non in eo minuebatur Dauidis pœna, sed maximè augebatur supplicium, quando se Dauid videbat causam esse mortis dilectissimi filij. Ait Saluian. lib. 2. de prouident. (Saluian.) *Præter pœnam acerbæ orbitatis, etiam hunc addo pessimo patri intellectum summi supplicij Deus voluit, vt dilectissimo filio causa mortis pater ipse existeret.* Expende illud: *Intellectum summi supplicij.* In nullo magis supplicij sui magnitudinem perciperet Dauid, quam vbi videt causam esse interfecti, vel interficiendi filij. Iephte vouerat à se occidendum primo sibi occurrentem: occurrit primò filia, quam vbi inde parentis voti causa occidendam nouit, Iudic. 11. (Iudic. 11.) *Scidit vestimenta sua, & ait: Heu! filia mea, decepisti me.* (Aug.) Augustinus quæst. 49. legit *Heu me! filia mea, impedisti me: in offendiculum facta es in oculis meis.* Ambrosius lib. 3. officior. cap. 12. *Heu me! filia mea, impedisti me. in stimulum doloris facta es mihi.* Et ipse lib. 3. de virg. legit: *Heu me! filia mea, perdidisti me.* Quæ notus iste dolor in triumphatore duce, vt vestes scindat, & se perditum, doloribus stimulatum clamet? Vnde magnanimus dux sic affligi potuit? Ait D. Aug. quæst. 49. *Magna ergo intellexit in eo, quòd ei filia occurrit, vltionem Dei.* Planè in occursu filiæ se occidendæ, vltionem in se expectebatur, & supplicium, quo pœnas solueba facinoris: est enim summum supplicium patri, quòd causa ipsa sit mortis filij. (Exod. 12.) Hinc Exod. cap. 12. post nouem durissimas plagas illatas Ægyptiis, ventum est ad decimam, qua illorum filij occisi sunt: ait enim Text. *Factum est autem, in nocte media percussit Dominus omne primogenitum in terra Ægypti.* Quid parentibus acerbius? Ait de illa D. Macar. (Macar.) Archiepisc. Philadel. de exaltat. crucis apud Gretherum, tom. 2. *Decima, & vltima plaga, vel potius prima, & exordium omnium aliarum, quod ad vim, & afflictionem attinet, vt etiam Dauid testatur, est terribilis primogenitorum interitus.* Expende illud: *Vel potiùs prima, & exordium omnium aliarum.* Et quando vltima fuit, qualiter omnium aliarum exordium dicitur? Siquidem, quantum ad dolorem, & supplicium attinet, tam acerba est parentibus mors filiorum, cuius ipsi causa sunt, vt tunc primùm censeantur percuti, & sentire dolorem percipere.

§. XXV.

Peccati fructus nunquam non ab ipso peccato perditur.

HÆc sententia Dei fuit Dauidi adultero, licèt pœnitenti: nimirum: *Filius, qui natus est tibi, morte morietur.* Et cur innocens hic filius mortis pœnam incurrit, quam luere debebat pater? cur non magis pater moritur, & filius viuit? Erat iste filius, adulterij fructus, & ideo non miror, quod ipse pereat: solet enim peccati fructus ab ipso perdi peccato. (Saluian.) Ait de hoc Saluian. lib. 2. de prou. *Vbique nocumentum crimine ductum crimen ipsum occidit, quod concepit.* Hoc proprium est peccati, quod suos fructus persequatur, donec eos internecioni tradat. (Exod. 1.) Exod. 1. dicitur augmentum Israelitarum in Ægypto: *Filij Israel creuerunt, & quasi germinantes multiplicati sunt, ac roborati nimis impleuerunt terram. Surrexit interea Rex nouus super Ægyptum, & ait ad populum suum: Ecce populus Israel, multus, & fortior nobis est. Venite, sapienter opprimamus eum.* Simul nobis proponuntur, & Israelitarum augmentum in Ægypto, &

& eorum casus, quo cœperunt affligi, & percuti, & quasi miserrimi serui tractari. Et cur tam innctus ostenditur casus augmento? Si illius augmenti radicem spectes, peccatũ fuit filiorum Iacobi: illi enim malè in fratrem affecti, Iosephum vendiderunt, qui ductus captiuus in Ægyptũ, regni clauũ tenuit; & fratres ibi excepit, opimáque terra donauit, qua in immensum fuerunt multiplicati. Ecce tibi ex filiorum Iacobi peccato hic fructus natus est, quòd alerentur in Ægypto, quòd ibidem multiplicarentur: ne miremur, quòd tantum augmentum & ruina, & misera seruitus sequatur. Sic enim solet à peccato percuti fructus peccati. Quò spectans Rup. lib. 1. de operib. Spirit. Sancti, cap. 31. (Rup.) ait: *In Ægypto propter venditionem fratris sui Ioseph, iustu captiuitate seruierant, in tabernaculis habitabant, nec passum quidem pedis de villa terra habebant.* Ecce tibi quò peruenit tota illa opulentia Israelitarum in Ægypto: peruenit enim eò, vt à suis eiecti, quasi miseri serui vapularent. Et hoc accidit *propter venditionem Ioseph*, vt rideat augmenta, & felicitates ortas ex peccato: hæ nanque ab ipso destruuntur peccato. Apud 2. Reg. 15. dicitur Absalom rebellasse in patrem, nimirum: (2. Reg. 15.) *Facta est coniuratio magna, populúsque concurrens augebatur cum Absalom.* Sed totum illud augmentum, vt peccato nitebatur, sic breui euanuit. Vt meritò dicat D. Chrysost. (Chrysost.) de Absalom: *Perdidit Absalom scelestissimus mentem, amisit consilium, insectatus patrem. Perdidit inquam, Absalom consilium, dum parricidio cupit mercari imperium.* Equidem amissæ mentis, & consilij homo est, quisquis per peccata, & scelera nititur sibi regnum, & felicitates comparare: quando necessum est, vt à peccato perdantur, quæ bona nascuntur ex peccato. Hinc Malus, ostensis mundi rebus, Matth. 4. (Matth. 4.) aiebat: *Hæc omnia tibi dabo, si procidens adoraueris me.* Circa quæ acutè ait D. Max. ibi homil. 4. (Max.) *Verè procidit, & cadit, qui non largiente Deo; sed ad nutum Diaboli acquirit sæculi dignitatem.* Dignitas, aut principatus ortus ex suggestione Diaboli non potest non parturire ruinas, & casus.

§. XXVI.

Filij vel vitam suam postponant saluti patris.

NOn Dauidem peccantem, sed filium Dauidis percutere Deus maluit: quippe ait Textus: *Percussit quoque Dominus paruulum*, &c. Et cur non magis peccantem patrem, quàm innocentem filium percussit Dominus? An, quia magis pater in morte filij ferebatur? Dixi hoc sæpè alias: modò autem ideò crediderim percussum filium à Deo fuisse, propter patrem, & loco patris: vt discerent filij, quàm illis conueniat vel propriam vitam postponere saluti patris. Isaacus iuuenis erat validus, & longè valentior sene parente: eius gladium à se facili negotio auertere poterat. Nihilominùs ait Textus Gen. 22. de Abraham: (Gen. 22.) *Cùmque ligasset Isaac filium suum, posuit eum in altare*, &c. Et cur Isaac sic paterna à sene in mortem ligari? Cur non magis obstitit durissimo in filium patri? Ea erat Isaac pietas, vt vitam etiam propriam postponeret commodis patris: dicebat nanque D. Ephrem ibi: (Ephr.) *Isaac autem vsque ad mortem patri se obedientem præstitit, morte prius esse sciens, tristitiam, atque molestiam patri inferre.* Quia hoc filio præstantius? Sciebat equidem quàm sanctum filiis sit, quòd vel mortem subeant, pro parentibus à malis liberandis. Sanè Iesus Crucem ascendit, vt erueret à morte patres: non enim nos omnes solùm suo Sanguine redemit; sed & illo comparauit vitam matris: ait enim Arnold Carnot. tract. de laud. Mariæ: (Arn. Carn.) *Imò ipsam, inter reliquos, pro quibus sui Sanguinis Patri sacrificium offerebat, illo generali beneficio complexus est.* Sic mortem Iesus subibat, vt viueret Mater. Insuper & moriens illam Discipulo commendauit, Ioan. 19. *Et ex illa hora accepit illam Discipulus in sua.* (Ioan. 19.) Quid tunc? Ait Ioann. *Post hæc sciens Iesus, quia omnia consummata sunt.* Omnia vidit Iesus absoluta & consummata, vbi vidit Matris salutem procuratam. Accipite Arnoldum (Arnold.) sanctem: *Suscepit itaque discipulus, quod & commendatum est: & Christus dixit: Consummatum est. Hoc dixit, & bonæ pietatis fine, mysterium omne compleuit.* Quid pulchrius? Bono Matris, & Sanguine proprio, & verbis procurato; meritò dixit: *Consummatum est.* nihil enim non perfectissimi filij adimpleuit. Ibi omnia virtutis, sanctitatisque mysteria ostenduntur perfectissimè absoluta, & consummata, cùm simul filius, & sanguine suo, & verbis suis procurauit commodum matris.

2. Reg. 12. Deprecatúsque est Dauid Dominum pro paruulo: & ieiunauit Dauid ieiunio, & ingressus seorsum iacuit super terram. Venerunt autem seniores domus eius, cogentes eum, vt surgeret de terra: qui noluit, nec comedit cum eis cibum. Accidit autem die septima, vt moreretur infans; timuerúntque serui Dauid nunciare, *&c.*

§. XXVII.

Orationes, & ieiunia tunc efficacia sunt, cùm eleemosynis adiunguntur.

VIdeo Dauidem orantem, & ieiunantem pro paruulo, nec illum reddere saluti: sic enim, inquit Textus: *Deprecatus est Dauid Dominum: & ieiunauit Dauid*, &c. Et cur tot Dauidis preces, tot ieiunia, & humicubationes non proficiunt pueri temporali saluti? Inter has preces, & ieiunia, & humicubationes maximè desidero eleemosynas pauperibus exhibitas, de quibus nec verbum factum est; & quæ si præstitæ fuissent, non dubito, quin maximam efficaciam ieiuniis, orationibúsque dedissent. Dicit D. Chrysol. ser. 8. *Fratres, esurit ieiunium, ieiunium fitit, quod non pietatis cibo pascitur, quod petu misericordia non rigatur. Alget ieiunium, deficit, quod non eleemosyna vellus tegit.* (Chrysol.) Quasi eleemosyna sit, quæ ieiuniis, & orationibus det efficaciam. Aiebat Dominus Ezech. 14. *Si autem & pestilentiam immisero super terram illam, & effudero indignationem meam, super eam in sanguine, vt auferam ex ea hominem, & iumentum & Noë, & Daniel, & Iob fuerint in medio eius: viuo ego, dicit Dominus, quia filium, & filiam non liberabunt.* (Ezech. 14.) Sic tres sanctissimi viri orantes minimè impetrant à Deo salutem filiis suis: vnus autem Petrus, dum orat, Tabitham defunctam in vitam reducit, Actor 9. *Petrus ponens genua orauit, & conuersus ad corpus dixit: Tabitha, surge. At illa aperuit oculos suos*, &c. (Actor 9.) Et cur sanctissimorum illorum virorum preces pro filiis non audiuntur: Petri autem vnius oratio Tabitham in vitam trahit? De Tabitha ait Textus: *Erat plena operibus bonis, & eleemosynis, quas faciebat.* Adiuncta fuit eleemosynis in egenos distributis Petri oratio; & inde habuit efficaciam. Rem ponderabat Chrysost. in Psalm. 48. fatus: *Audi, quid dicat Propheta: Si steterit Noë, & Iob, & Daniel, filios suos, & filias suas non liberabunt. Quam ideo luxit Samuel, & Saulem non eripuit? Quantum precatus est Ieremias, & Iudæos nihil iuuit? Quid ergo? Sunt ne superuacua Sanctorum preces? Nequaquam: sed magnas vires habent, quando tu quoque eis auxilium tuleris. Ita etiam Petrus suscitauit Tabitham, non solùm oratione, sed illius eleemosyna.* (Chrysost.) Vbi solæ preces apparent sine eleemosynis, ne miremur, si effectum non sortiantur. Tunc enim preces, & ieiunia, & aliæ virtutes morales maximè valent, cùm de eleemosynis datis auxilium capiunt. Ideò monebat Lucas cap. 16. *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis: vt cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.* (Luc. 16.) Multis modis solemus nobis amicos comparare, vel orationis suauitate, vel aliis gratiis: Dominus autem ostendens, quos nobis amicos vtiles experiemur apud Deum, non iubet, vt illos comparemus oratione, sed pecuniis in pauperes erogatis: non enim sic nobis proderunt amici orationibus nudis comparati, vt illi, quos eleemosynis comparauerimus. Id quod notans Chrysost. vbi suprà, ait: *In præsenti vita faciendi sunt amici erogando facultates in egenos: Nec enim nos defendet illorum amicitia, sed quòd ex mammona amici facti fuerint. propterea addidit, amicos ex mammona: vt scias, quòd hos diligunt tua opera, eleemosyna, clementia, in pauperes munificentia.* (Chrysost.) Equidem apud Deum illa adiutoria efficacissima inueniemus, quæ eleemosynis comparauerimus. Dictum fuit Iob cap. 1. (Iob 1.) *Filiis tuis, & filiabus vescentibus, & bibentibus vinum in domo fratris sui primogeniti, repentè ventus vehemens irruit, & concussit quatuor angulos domus, quæ corruens oppressit liberos tuos & mortui sunt.* Et mirabar, à Deo permissum esse, quòd mensa fieret sepulcrum filiorum Iob, quando in domo Iob (Iob 31.) mensa communis erat pauperibus, dicente illo c. 31. *Si comedi buccellam meam solus, & non comedit pupillus ex ea.* Quomodo

modo ergo dapes, & mensa, quæ apud Iobum erant communia peregrinis, & pupillis, versa sunt filiis eius in occasionem ruinæ? Cur permisit Deus, vt misericordis viri filij perirent inter dapes, & fercula, quorum participes populi erant? Accidit id, credo, in commendationem paternæ eleemosynæ, disponente Deo, vt panis ille pauperibus diuisus comitaretur filios Iobi in periculo extremo. Ne credatur posse venire periculum, in quo nos non comitentur eleemosynæ, & auxilientur. Huc traho D. Chrysost. homil. 1. de Iob. dicentem: *Abiit Iob ad domum funestam, quæ filiis vna, & eadem hora domus, & sepulcrum, conuiuium, & tumulus; festum, & fletus facta est. Circumfodit, & quasi*
Chrysost. *ait liberorum membra, inuenitque vinum, & sanguinem, panem, & manum*, &c. Expende illud: *Panem, & manum.* quippe vi ruinæ potuit anima corpus, & artus deserere: sed panis pauperibus diuisus non potuit manum filij largitoris, deserere; sed in ipso periculo magis illi adhærescebat.

§. XXVIII.

Oranti nihil illi conducens Deus negare solet.

ORabat Dauid, ieiunabat, humi cubabat pro puero: & tamen puer concedit fatis: ait nanque Textus: *Accidit autem die septima, vt moreretur infans.* Sic apud Deum euanescunt orationes adeò humiliter factæ? Cur ergo, qui pro se vel vno pœnitentiæ verbulo exauditus est, ne moreretur, modò tot precibus, tot pœnitentiæ operibus pro paruulo factis non exauditur? Erat Dauidis honori conuenientior
Theodor. mors paruuli, vt ait Theodor. ne perseueraret memoria facinoris. Et ideò etsi Dauidi non datur, quod tot orationibus petit; datur, quod magis conducit illi. Quia non euanescunt orationes, etsi Deus petita neget: solet enim Deus concedere oranti, quod conducit magis. Hoc vt ostenderet Iesus, nostram induens infirmitatem, sic quam sciebat subeundam, & subire amabat, passionem deprecabatur:
Matth. 26. ait enim Matth. 26. *Pater, si possibile est, transeat à me calix iste: verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu.* Cùm sciat passionem denique subeundam, vt quid tam anxiè illam deprecatur? Volebat bonus magister mundi in se ostendere, quam non sit despectus orationis, quòd negentur infirmantis postulata, quando a Deo magis conducibilia non negantur. Aiebat D. Leo serm. 5. de Pass. *Demonstratum est,*
Leo. *quid possit à trepidante orari, & quid non debeat à medente concedi. quia enim nos, quid oremus sicut oportet, nescimus, & vtile nobis est, ne fiat plerunque quod volumus, Deus iustus, & bonus, quando ea, quæ noxitura sunt, petuntur, negando miseretur.* Expende illa: *Quid possit à trepidante orari, & quid non debeat à medente concedi.* Quippe infirmus ignorans saluti conducibilia petat quæcunque vult, quæcunque ipse appetit; hoc enim infirmis conceditur: Medicus autem, qui conducibilia nouit, sapienter nocitura denegat, & sola conducibilia cum discretione concedit. Sic nos infirmi omnia à Deo postulamus: at Deus sapientissimus animarum nostrarum Medicus, etsi orantes nocitura despicit: tamen conducibilia concedit. Nec crediderim, tot orationes Dauidis potuisse esse sine effectu; nisi mors pueri conducibilior esset Dauidi, & ipsi puero.

§. XXIX.

Merita parentum filiis proficiunt in spiritualem salutem.

NOn assentior Caietano, nec Vatablo dicentibus, pueruIum hunc defunctum fuisse absque remedio circuncisionis; eò quòd ait Scriptura: *Accidit autem die septima, vt moreretur infans.* qui non poterat circumcidi, nisi octaua. Verùm septimus iste dies mortis infantis, non numeratur ab initio vitæ eius; sed ab initio ægritudinis: supponitur enim iam natus filius, & tunc venisse Nathanus, & mortem eius denunciasse: deinde illum inuasit ægritudo, iuxta illud: *Percussit Dominus puerum.* Septima autem die post ægritudinem immissam defunctus est, cùm iam plusquàm octo dies explesset vitæ, & remedium circuncisionis accepisset. Quod mihi eò magis persuasum est, quòd videam Dauidis preces, Dauidis ieiunia, humicubationes pro illo: vt enim Dauidis peccatum puero officit ad vitam corporis; non credam eiusdem virtutes non illi profuisse in animæ salutem. Prouerb. 14. *In timore Domini fiducia for-* Prou. 14.
titudinis: & filiis eius erit spes. Quibus filiis eius? Ait Iansenius filiis eius, qui in timore Dei est. Et quidem pater in timore Iansen.
Dei versatus non paruam relinquit filiis spem æternæ salutis. Quò spectans D. Nicæn. or. de iis, qui immaturè arripiuntur, dum tractat discrimen multorum paruulorum, qui ideò immaturè moriuntur, vt asserantur in vitam æternam; & aliorum, qui permittuntur viuere, & tandem in gehennam ire, illud virtutibus parentum adscribit: dicitur nanque: *Sed cùm perspicue, inquit, hunc quidem prouida beneuolentia subducit ex vita, priùsquam per malum voluntas perficia-* Greg. Nic.
tur; illum verò relinquit talem fieri, vt melius ipsi esset, penitus natum non esse? Ad hoc etiam quandam benignioribus rationem reddemus, quòd superabundè vita eorum, qui benè vixerint, etiam iis, qui ex ipsis nati sunt, causa melioris conditionis est. Itaque sancta parentum vita in causa est, quòd infantes eorum, antequam peccare nouerint, arripiantur, vt asserantur in æternam vitam. Nec ab hoc longè abest Psalm. 127. aiens:
Vxor tua, sicut vitis abundans, in lateribus domus tuæ. Filij tui, Psal. 127.
sicut nouellæ oliuarum, in circuitu mensæ tuæ. Ecce sic benedicetur homo, qui timet Dominum. Hæc est benedictio hominis timentis Deum, quòd filij eius assistant patri recumbenti cum Abraham, & assistant, vt nouellæ oliuarum. Cur vt nouellæ oliuarum? Ait Theodor. ibi: *Timentis Dominum filios* Theod.
nouellis plantis oliuarum assimilauit, tanquàm pietatis irrigationem, semper stabiliúmque fructum ferentes, & folium minimè abiicientes secundùm verum in primo Psalmo dictum. Expende illa: *Pietatis irrigationem ferentes.* Quippe de irrigatione paternæ pietatis, paternorum meritis filij habent, quòd in vetusti hominis senium non veniant; sed nouelli ab aquis Baptismi ad æternum continuum abripiantur.

2. *Reg.* 12. Cùm ergo Dauid audisset seruos suos mussitantes, intellexit, quòd mortuus esset infantulus, dixítque ad seruos suos: Num mortuus est puer? Qui responderunt ei: Mortuus est. Surrexit ergo Dauid de terra, & lotus, vnctúsque est; cúmque mutasset vestem, ingressus est domum Domini, *&c.*

§. XXX.

Vbi in viuente sanctitas conspicua est, non interest, quòd non sit honor in illo sepulto.

POsset aliqui aduersùs huius pueri æternam salutem obiicere, quòd nihil dicatur de eius sepultura: solùm enim dicit Textus. *Responderunt ei: Mortuus est. Surrexit ergo Dauid de terra, & lotus, vnctúsque est: cúmque mutasset vestem,* &c. Vbi mortuum audiuit, nihil magis satagit, quàm de tollēda funebri veste, & vultu: nihil, quod funus sapiat, in aula auditur. Sed 3. Reg. 14. vbi in Ieroboami supplicium filius eius Abia puer à Deo percutitur, simul illi prouidet Deus sepulcrū: ait nanque Ahias matri eius: *Morietur puer, & planget eum omnis Israël, & sepeliet: iste enim solus de Ieroboam* 3. Reg. 14.
inferetur in sepulcrum. quod & factum est. Compone modò puerum, & puerū: vterque Regis filius: vterque à Deo percutitur in parentum supplicium. Sed Ieroboami filio datur sepultura cum regia pompa, regióque luctu, etiam quando cæteris omnibus eius fratribus negatur: in Dauidis autem filio nulla est memoria sepulturæ, nec funeris, nec luctus. Quæ huius ratio discriminis? An, quia filius Dauid nimis puerulus erat? Sed etiam filium Ieroboami pusionem, siue puerulum, siue infantem vocant Septuaginta, vt notat noster Salianus. Quæ ergo ratio discriminis? In filio Ieroboami, vt ipse erat filius parentum nequissimorum, si quid haberet, quod Deo placeret, adeo erat occultum, vt deberet ostendi per procuratum à Deo honorem sepulturæ: at in filio Dauidis, vt erat filius patris sanctissimi, inter cuius orationes, & ieiunia, & virtutes alitus moriebatur, circuncisionis remedio munitus, vt decebat filium tanti iusti, sic nullus ei fuit procuratus honor sepulturæ. Non enim officit sepulcralis honoris defectus illi, quem ornat sanctitas vitæ omnibus conspicua. De Moyse

dicit

dicit Deuter. 34. *Et non cognouit homo sepulcrum eius vsque in præsentem diem.* Et mirabar, quòd Dominus absconderet Moysis sepulcrum à veneratione mortalium, quando aliorum etiam inferiorum iustorum sint multis honorata signis, vt hominum frequentiam inuiteni. Et cur Deus hunc honorem abstulit Moysis sepulcro? Ait D. Ambros. lib. 1. de Abel, cap. 2. *Nemo ergo scit sepulcrum Moysis: quia vitam eius omnes nouerunt.* Cuius vitæ sanctitas omnibus nota, & conspicua fuit, non necesse habuit commendari ex sepulcralibus virtutibus. Fuerint aliis necessaria ad commendationem halantia sanctitatem funera: illi autem, quorum vita, & sanctitas per omnium ora volitat, nihil pensi habent, quòd obscuro, & infrequenti claudantur sepulcro. Ex quo non paruam animi anxietatem remouetim, quæ mihi orta erat pro primorum iustorum sepultura. Sciebam iustum Abel à fratre occisum, nec verbum inuenio de eius funere, & sepultura, sicut nec de Adami, nec de Sethi, nec de Noemi. Nónne ij in sanctitate cantatissima defuncti sunt? Sed de eorum funeribus, aut sepulcris nec verbum ab Scriptura narrante eorum mortem, & vitam, inuenio dictum. Primum funus, & primum sepulcrum, quod in Scriptura auditur, funus, & sepulcrum Saræ vxoris Abrahæ fuit. Gen. 23. Genes. 23 ait: *Venitque Abraham, vt plangeret, & fleret eam. Cùmque surrexisset ab officio funeris,* &c. Ergo Sara prima omnium antiquorum procerum auditur ritè, & pomparicè tumulata in illa spelunca duplici. Et cur nec Abelis, nec Adami, nec Sethi, nec Noemi memoratur funus; & in funere Saræ explicando hæret primò sacer Scriptor, & totum caput vigesimumtertium consumit? Non negabo, iustorum illorum patentiores, & illustriores fuisse vitas, quàm Saræ vitam, præcipuè quòd hæc non semel ad ethnicorum aulam fuit deducta, & cum principibus ethnicis aliquando vixit. Cuius inibi integritas, & pudicitia iam ostensa à Deo, etiam debuit ostendi in celebri illo, & cantatissimo funere, & sepulcro. Quod non mirater defuisse illis, quorum vitæ omnibus fuêre conspicuæ: per hoc non nego etiam in sanctissimis inueniri, & honores sepulcri, & funeris. Sed scio horum defectum non officere eis, quorum nescitur sanctitas vitæ.

§. XXXI.

Magnum virtutis indicium calamitate non frangi, non decidi.

AVdita morte filij non decidit Dauid: imò de illo ait Textus: *Surrexit ergo Dauid de terra, & lotus, vnctúsque est, cúmque mutasset vestimentum, ingressus est domum Domini.* Quanta hæc Dauidis virtus? Equidem nunquam non magnum est, quòd calamitate pressus non decidas, Iob 1. sed stes. Iob cap. 1. *Ecce alius intrauit, & dixit: Filiis tuis, & filiabus vescentibus in domo fratris sui primogeniti, repentè ventus vehemens irruit à regione deserti, & concussit quatuor angulos domus, quæ corruens oppressit liberos tuos, & mortui sunt: & effugi ego solus, vt nunciarem tibi. Tunc surrexit Iob, & scidit vestimenta sua, & tonso capite corruens in terram adorauit,* &c. Expende ab illis: *Tunc surrexit Iob,* &c. Vt enim demum Dauid, audita morte filij, surrexit, & in domum Domini ingressus est: sic Iob, audita morte filiorum, surrexit, & adorauit. Quantùm hoc? Ait D. Chrysost. Chrysost. hom. 3. in Iob: *Tunc Iob surrexit: sic enim scriptum est. Bonum, surrexit: non enim decidit plagâ; sed surrexit pietatis virtute. Surrexit, & adorauit. Mortes calamitatum adorauit, pulsatus ærumnis benedicit, oppressus gratias agit.* Hæc est constantis animi firma virtus, qua non te deprimant plagæ, sed, instar palmæ, calamitatis pondere eucharis, in altum exurgas, & minimè cadas. Quod qui præstat, inuictæ virtutis, & fortitudinis exemplar valet præstare. Ioan. 5. dicitur piscina fuisse salutaris Ierosolymis, quinque porticus habens. *In his iacebat multitudo magna languentium.* &c. Et post pauca subiicit: *Erat autem quidam homo ibi, triginta & octo annos habens in infirmitate sua.* Cùm de aliis languentibus loquitur, non dubitat dicere, illos iacuisse in piscinæ porticibus: vbi accedit ad hunc triginta, & octo annorum languidum, non ait, quòd ibi iacebat; sed, quòd ibi erat. Et quidem bonus hic in tam prolixo morbo, toties spe salutis frustratus non iacebat, sed erecto erat animo, in quo maxima eius virtus, & fortitudo ostendebatur. Quod ponderans Theophylactus aiebat: Theoph. *Stupenda paralytici constantia annos habebat triginta octo, & quotannis liberari à morbo expectans assidebat; & impediebatur à potentioribus præuentus; non tamen destitit, neque desperauit. ideò & Dominus interrogat, cum volens monstrare nobis fortitudinem hominis.* Interrogabat quidem Iesus: *Vis sanus fieri.* non equidem, vt sciret infirmi voluntatem; sed, vt eius ostenderetur fortitudo magna, qui in tot repulsis salutis, & in tam largo processu morbi, nunquam cecidit animo; sed quò ingrauescebat morbus diuturnitate, & in maiorem spem salutis erigebatur. Quod non poterat venire, nisi à virtute, & fortitudine maxima. Quam fortitudinem mirabantur in Sponsa Christi Angeli dicentes Cant. 3. *Quæ est ista, quæ ascendit per desertum, sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & vniuersi pulueris pigmentarij?* Cant. 3. Aromata, quò magis teruntur, eò altiùs odoriferum fumum halant, qui ex tunsis aromatibus eleuatur: sic fortis in Deo anima, non decidit in plagis; sed magis erigitur. Rem pulchrè expendit Cellensis Abbas lib. 5. epist. 4. *Species aromatica pistillorum tunsione fragrescit: Ecclesia oppressione malorum crescit. Virtus quoque bonorum aduersariorum infestatione lacessita vernat flore, & fructu. Equus ille, qui procul odoratur bellum, ad vocem buccinæ dicit, vah; eòque ampliùs feruet in certamine, quò acriùs concitatur: quas enim vires collectas tempore pacis dissimulabat, fauore multiplicante exoluit.* Petr. Cell. Sic fortes à tunsionibus, à pressuris maximè se exaltant.

§. XXXII.

Resurrectionis spes tristitiam ex mortuis profectam leuat.

INfirmum infantem largo prosequebatur Dauid luctu: mortuum autem vbi audit: *Surrexit de terra; & lotus, vnctúsque est: cúmque mutasset vestem,* &c. Quidquid luctus erat, abiecit in morte filij amantissimi, nec miror: ait Ambros. enim Ambros. lib. de fide resur. *Sperabat illum resurrecturum.* Quem sic decedere viderat, vt meritò in gloria crederet surrecturum, non lacrymis prosequitur, nec luctu. Quis enim luctus non tollitur spe in vitam resurrecturi? Post Christum Dominum ereptum oculis Discipulorum, adstiterunt duo Angeli, qui dicerent, Act. 1. *Viri Galilæi, quid statis aspicientes in cælum? Hic Iesus, qui assumptus est à vobis in cælum: sic veniet,* &c. Actor. 1. Et cur Angeli in primo discessus Iesu puncto currunt, vt moneant Discipulos de eius reditu? Nónne vt scientes in gloria rediturum, repellant tristitiam ex discessu orturam? Sic ait Chrysostomus serm. de Pentecoste, fatus: Chrysost. *Ascensiones tristitiam regressionis commemoratione consolabantur, & separationis dolorem, aduentus futuri pollicitatione sedabant.* Maximè namque vel aufertur, vel sopitur dolor de absentia illius, qui scitur in magna gloria rediturus. Hinc de Apostolis solùm dicitur Actor. 1. *Cùmque intuerentur in cælum euntem illum,* &c. Intuebantur euntem Iesum, & nullam emittebant vocem, nullum gemitum dabant. At 4. Reg. 2. cùm ascenderet Elias igneo curru raptus: 4. Reg. 2. *Elisæus autem videbat, & clamabat: Pater mi, Pater mi, currus Israel, & auriga eius. Et, non vidit eum ampliùs. apprehendítque vestimenta sua, & scidit illa.* Et cur Elisæus tot doloris, tot luctus signa promit in discessu Eliæ, & Apostoli in discessu Iesu nihil tale faciunt? An quia minùs amabant? Absit: sed habebant Angelum certificantem de reditu, quem Elisæus non habuit. Ait Chrysost. suprà: Chrysost. *Ne hoc facians Apostoli, quod Elisæus fecisse docetur: conscidit vestimentum, cùm Magistrum videret eleuatum ad cælum. Non enim habuit præsentem Angelum, qui Eliam promitteret aduenire. Ne igitur isti hoc facerent, ideo Angeli stabant, animos eorum tristitia solatio releuantes.* Ploret, & luctum habeat, qui amici abeuntis non certificatur de reditu: at, qui nouit melioris conditionis reditum, is non lugeat; sed consolationem capiat. Habac. 2. Celebris est locus Habacuc cap. 2. dicentis iuxta Septuag. Athanas. *Scarabæus de ligno loquetur ea.* Sine. vt D. Athanas. serm. contra hæres. *Scarabæus de ligno vocem dabit.* Quod refero ad verba à Christo prolata, ex quo pro nobis Crucem amplexans est in Pilati Prætorio, prima enim verba à Iesu sub Cruce prolata, ea fuerunt, quæ D. Luc. refert cap. 23. nimirum: Luc. 23. *Filiæ Ierusalem, nolite flere super me,* &c. Hæc prima verba secus Iesus, dum non

homo

homo, sed vermis, sed abiectissimus scarabæus sub ligno Crucis apparebat. Sed cur, Domine, quando adeo vilis & abiectus appares, vt vermis, & scarabæus compateris, nihil præmium satagis, quam de lacrymis pro te effusis, ablegendis? In illa vilis vermiculi, nimirum, scarabei specie, simul resurrectionis indicia prætendebat: dicit enim D. Epiphan. in Anchorato: *Scarabei mortui victime in pila flaventes se ipsi at occultant, talem pilam in terram sepelientes ac defodientes, atque sic ex ne rursus renascentes comprehenduntur.* Quod sanctus Pater adducit, vt resurrectionis vestigia, vel in hoc vilissimo verme ostendat. Ne miremur, quòd Dominus factus vermis, seu scarabeus morti proximus, resurrectionem præparans lacrymas pro se repellat. Non enim lacrymis, sed gaudio prosequendus est, qui abscedens a vita gloriosior iterum in vitam veniet.

Epiph.

§. XXXIII.

Propinqui, & cognati præmissi, nos in æternis mansionibus præstolantur.

SCiens Dauid filium suum ad cælestia raptum, sapienter dicebat: *Ego vadam magis ad eum: ille verò non reuertetur ad me.* Equidem præmissi propinqui in cælum non curant ad nos venire, sed magis gaudent ibi nos præstolari, vt ad eos veniamus. Quo spectans D. Ambros. sic fratrem Satyrum defunctum affatur, in orat. funebr. *Præcede ad illam communem omnibus, & debitam, sed iam mihi præ cæteris desiderabilem domum. Para hospitij consortium: & quemadmodum hîc omnia nobis fuêre communia, ita illîc quoque iura dividamus nescuamus. Ne, quæso, cupientem tui diu deseras, properantem expecta, festinantem adiuua: si diutiùs morari tibi videbor, accersi. Neque enim vnquam prolixiùs abfuimus, à nobis, tu tamen solebas reuisere. Nunc quoniam tu redire iam non potes, nos ad te ibimus.* Hoc petebat Ambrosius à fratre iam cælorum ciue, quod sciebat ab omnibus propinquis fieri, pro suis cognatis. Non ad nos veniunt, sed satagunt, vt nos ad eos eamus, in quo est nostra felicitas maior, quòd habeamus in cælis propinquos, qui præstolentur nos, qui nostrum negotium curant accessum, qui indiuiduum secum locum parent. Iob, cap. 42. *Et addidit Dominus omnia quæcunque fuerant Iob, duplicia. Et fuerunt ei septem filij, & tres filiæ.* Omnia fuerunt Iobo restituta duplicata: filij verò non fuerunt duplicati; sed, vt perierant septem, redditi sunt illi septem alij. Cur septem alij solum redditi? Cur non etiam, qui decesserant, restituti in vitam sunt? Non faciebat ad commodum Iob, quòd filij cælorum ciues facti ad illum venirent: magis faciebat, quod ibi eum præstolarentur ad cumulum gaudij. Ideò dicebat optimè D. Basilius in Catena Græca: *Qui verò antegressi fuerant liberi, ei, à quo sati erant, præstolabantur, tunc illis totam adfuturæ, cum Iudex humanæ vitæ cætum collegerit.* Pertinebat quidem ad Iobi felicitatem quòd in æternis mansionibus haberet filios, ad quos ipse iret, & qui eum expectarent, & locum pararent.

Ambros.

Iob 42.

Basil. Sel.

§. XXXIV.

Iustorum mortes miro desiderio alios afficiunt.

AMbientis, & exoptantis pueruli similem discessum crediderim fuisse illa verba Dauidis, nimirum: *Ego vadam magis ad eum.* Sic enim solent afficere iustorum mortes quemquam videntem, vt ardeat desiderio comitandi illos. D. Nazianz. orat. funeb. de sorore Gorgonia ait: *Iam soluebatur, atque extremos spiritus efflabat, ac circum eam, tum propinquorum, tum exterorum chorus erat; & oscula matris spiratio, animoq. distortio, exitum zelotypia prosequentis.* Expende illa pulchra verba: *Exitum zelotypia prosequentis.* Vbi cum mater sanctissimam filiam animam agere videbat, mortem eius zelotypia prosequebatur, hoc est, tam ardenti, & rapido desiderio ad mortem ibat, vt videretur zelotypo furore agi circa illam. Habent equidem hoc mortes iustorum, vt mirum in modum nos ad æmulationem incendant, qua velimus eos sequi. Cant. 2. dicebat illa: *Introduxit me Rex in cellam vinariam, & ordinauit in me charitatem. Fulcite me floribus, & stipate me malis, quia amore langueo.* Quæ extrema verba singulariter leguntur à Philone Carpathio dicente: *Sepelite me in numero iustorum: quoniam vulnerata sum charitate.* Quod peteret floribus fulciri, sic explicatur, quasi peteret sepeliri cum Sanctis. Sed, quid habent flores commune cum sepulcro? In floribus suauitas, in sepulcro horror est. Vnde ergo idem potest reputari sepulcri horror, & florum suauitas? In cella vinaria diuini Regis, nescio quid cogitarat de torcularibus, vbi & prælia & prælia spectabat Martyrum qualiter inter tormenta Domino obdormiebant. Quæ tunc? Ex visis Martyrum mortibus sic in eorum æmulationem exarsit, vt nihil ardentiùs quam mortem, & sepulcrum optaret, quod sibi & suaue, & floridum reputabat. Ait ibi Philo: *Sepelite me in numero iustorum, quoniam vulnerata sum charitate. Propter Sanctos Martyres, per quos dilexit Christum, vulnerata ob id ipsum quoque mortem illi eorum sustinuisse fatetur. Consonat & ille, qui dicit: Moriatur anima mea morte iustorum.* Sic æmulatione morientium in Domino afficiebatur, vt nihil nisi mortem, & sepulcrum suspiraret. Quod sæpè visum fuit in agone Christiano: dum enim vnus interficiebatur, sic alij ad mortem accensi euolabant, vt ad flores solent euolare apes.

Nazianz.

Cantic. 2.

Philo.

2. *Reg.* 12 Igitur pugnabat Ioab contra Rabbath filiorum Ammon, & expugnabat vrbem regiam. Misitque Ioab nuncios ad Dauid: dicens: Dimicaui aduersus Rabbath, & capienda est vrbs aquarum. Nunc igitur congrega reliquam partem populi, & obside ciuitatem, & cape eam: ne, cum à me vastata fuerit vrbs, nomini meo adscribatur victoria. Congregauit itaque Dauid, *&c.*

§. XXXV.

Nunquam non periculosè Principi primas non cedis.

MIrabar, quòd ambitiosissimus Ioab sic curet, vt vrbis iam iam a se capiendæ victoria non sibi adscribatur, sed Dauidi: quippe ait: *Obside ciuitatem, & cape eam, ne cùm à me vastata fuerit vrbs, nomini meo adscribatur victoria.* Et cur ambitiosus homo cauet, ne sibi adscribatur victoria, sed Dauidi? Ambitiosus erat Ioab, sed valde prudens; & iam experientia didicerat, nunquam non in malum cessisse, quòd Principi non deferamus primas. Ait Caietan. *Sciebat Ioab, quàm molestum fuerit Regi Sauli audire laudes Dauidis in triumphis: & propterea prudenter exemit se ab huiusmodi inuidia, & victoriæ nomen, & gloriam transferre curauit in Dauidem Regem.* Notus fuit ex 1. Reg. 17. Dauidis de Philisthæo triumphus, vniuerso Israeli carissimus; qui vt cantatus fuit a puellis mirum in modum extollentibus Dauidem, sic vehementer Saulem Regem percussit: qui indignissimè tulit, quod in victoriis vel puellæ darent non Regi, sed Dauidi primas: & hinc acerrimè Dauidem fuit persecutus. Hoc noscens Ioab prudenter cauit, non sibi præripere victoriæ gloriam; sed illam cedere Regi Dauidi. Nunquam enim non lethale est, etiam magnis Ducibus quòd victoriarum glorias non cedant Principi. Cyrus Rex occisus fuit à duobus Artaxerxis Ducibus: Cares alter, Mithridates alter dicebatur. Vterque de suo Regis spolia duxerunt Artaxerxi. Quid tunc? Ait Plutarchus in eius vita: *Mithridates, qui Cyrum [illegible] primus, dona misit, præcepitque ei, quo dona ferebant, referre. Hæc tibi præmiis Rex ornat, quod [illegible] equi [illegible] detuleris ei Cyri. Cares quoque à quo in poplite Cyrus vulneratum ictibus, præmium flagitantis nunciare [illegible] cum dono, [illegible] Hæc donum tibi Rex, [illegible] duo falsitati nunciam [illegible] attuleris, mandauit dari.* [illegible] Artaxerxes munerabat Mithridatem & Carem [illegible] mulans in eis, quod Cyrum interfecissent. At [illegible] ad nuncios dona afferentes? Ait idem: *Mittam* [illegible]

Caietan.

1. Reg. 17.

Plutarch.

rem idem, qui stolidos solet, tenuit morbus: quippe præsenti gestiens fortuna, indubiéque stultum ad asserendum ea, quæ supra sortem suam erant, dedignatus est oblatum prosperitatis præmium accipere: sed fremens testans Deos, clamitansque, ab nullo Cyrum alio, quàm à se peremptum: qua gloria immerito se expoliari. Quibus relatis, maiorem in modum exarsit Rex, ac ceruicem homini abscindi imperauit. Consumpto Care in gloriatione sua, restabat Mithridates: qui ad conuiuium regium vocatus, dum incalesceret vino, ait: *Ego diserté vobis affirmo, interfectum has manu Cyrum. Rex ira flagrans, quasi remitteretur; pulcherrimùmque, ac iucundissimum amitteret victoriæ decus. Volebat enim omnibus persuasum, hunc se Cyrum interfecisse. Itaque necari Mithridatem scaphis iussit.* Hunc exitum habuêre, qui se victores Cyri, & authores victoriæ prædicabant, vt reuerà erant; & non magis illam attribuebant Principi. Nec alium finem sperent, quicunque victoriarum glorias sibi potiùs, quàm Principibus suis adscribunt.

§. XXXVI.

Principi debetur gloria, quam bonus ab illo minister electus acquisiuit.

QVando vrbs iam iam capienda erat, nec resistere poterat Ioabo, vocauit Dauid, ne victoriæ gloria Ioabo cedat. Sic ipse vocans Dauidem dicebat: *Ne cùm à me vastata fuerit vrbs, nomini meo adscribatur victoria.* Sed, quomodo illi non adscriberetur victoria, etiam Dauide veniente, quando ab illo tota iam res acta erat? Nónne ipse fatetur à se vrbem necessariò capiendam? Nónne ipse rem eò deduxerat, vt nullum effugium hostibus maneret? Quomodo ergo etiam Dauide accedente, non illi victoria imputaretur? Equidem, cùm ipse Ioab à Dauide fuerit electus, & designatus Dux illius prælij; quidquid ipse egisset, meritò non illi, sed Dauidi tribuendum erat. Paul. ad Galat. cap. 2. dicebat: *Cùm cognouissent gratiam Dei, quæ data est mihi, Iacobus, & Cephas, & Ioannes, qui videbantur columnæ esse, dexteras dederunt mihi, & Barnabæ societatis, vt nos in gentes*, &c. Itaque Paulus cum adiuncto sibi Barnaba in Gentes mittitur. Sed illud notandum, quod dicit: *Cùm cognouissent gratiam, quæ data est mihi.* quasi sibi totum gratiæ donum, & opus adscribat, nec illud datum Barnabæ meminerit. Et cur non dixit: Quæ data est mihi, & Barnabæ? Nónne & Barnabas multa peregit apud Gentes? Cur & illi donum non attribuit? Vt Barnabas electus fuerat à Paulo in opus ministerij; sic quidquid Barnabas agebat, Paulo deputabatur. Quò aspiciens Nazianz. orat. 20. aiebat: *Quid si quid animi Barnabæ, qui hæc loquitur, Paulo deceptanti tulit; Paulo habenda est gratia, qui illum elegit, ac certaminis socium adhibuit.* Quia Paulus Barnabam elegerat, & certaminis socium designarat, meritò Barnabæ rectè acta, Paulo adscribontur. Exod. 17. dixit Moyses Iosue: *Elige viros, & egressus pugna contra Amalec.* Ex Hebræo legit Lippom. *Elige viros nobis.* quasi iam inde eradantur. Moyfi, & Iosue adscribenda fore magnalia omnia, quæ peragerent illi, qui ea electi, & designati fuerant à Iosue, & Moyse.

Galat. 2.

Nazianz.

Exod. 17. Lippom.

§. XXXVII.

Maria Virgini cedunt vniuersi Reges coronas.

ILlud gloriosum fuit Dauid, quòd post deuastatam Regiam Ammonitarum, coronam sibi à Rege sumpsit; ait enim Textus: *Et tulit diadema Regis eorum de capite eius, pondo auri talentum, habens gemmas pretiosissimas, & imposita est super caput Dauid.* De tot Dauidis conflictibus vnum hoc cessisse illi diadema inuenio, eò magis decantatum, quò maiori pretio æstimabatur. Quod dum noto, non me contineo, quin ponderem gloriam filiæ eius, Mariæ, cui non vnum diadema Regi alicui ablatum; sed vniuersi Reges illi cedunt coronas suas. Vt dicat illi Sponsus, & Filius, Iesus, Cant. 4. *Veni de Libano, Sponsa mea, veni de Libano, veni, coronaberis de capite Amana, de vertice Sanir, & Hermon, de cubilibus leonum, de montibus pardorum.*

Cant. 4.

Expende, de quot capitibus coronæ detrahantur, vt illa Maria coronetur. In Amana, Sanir, & Hermon vniuersa mundi regna intelliguntur, quæ idololatriæ tenebris erant obducta, & propterea cubilia leonum, & pardorum vocantur. Eatamen ad fidem conuersa, & Christo subiecta, nihil priùs faciunt, quàm coronas suas submittere, vt coronetur Dei Mater. Quod sic, quasi ex verbis Iesu, expendit Ruper. lib 3. in Cantic. fatus: *Mundi regna, & cubilia leonum, & montes dico pardorum, quia Reges eorum, Reges Persarum, & Babyloniorum, atque Medorum, Reges Græcorum, Reges, & Consules Romanorum, quid nisi leones, & pardi dicendi sunt, qui tot bellis, tot cædibus, Orbem terrarum lacerauerunt? De talium leonum cubilibus, talium que pardorum montibus, tu, amica mea, coronaberis. Quomodo? Videlicet, credent in me, fructum ventris tui; & eorum credentium salus corona tua erit. Ita coronaberis, vt in cælis Regina Sanctorum, & in terris Regina sis regnorum. Vbicunque prædicatum fuerit illud de dilecto dictum: Gloria, & honore coronasti eum. prædicabitur & de te, quòd sis Mater huius coronati; atque hoc intuitu Reges, atque Imperatores coronis suis te coronabunt.* Equidem nullus fidelium Regum est, qui Mariæ non submittat coronam suam: vt meritò dicat illud Sapient. cap. 7. *Præposui illam regnis, & sedibus.* quippe super omnia regna, & super omnes thronos, & coronas radiat exaltata Maria. Rup.

Sapient. 7.

§. XXXVIII.

Vnius veri Dei proprium, hostibus non nocere; sed parcere.

MItissimi Dauidis facinus in castigandis Ammonitis horreo perensere; illud tamen sic narratur: *Tulit diadema Regis eorum pondo auri talentum, habens gemmas pretiosissimas, & impositum est super caput Dauid; sed & prædam ciuitatis asportauit multam valdè: populum quoque eius adducens serrauit, & circumegit super eos ferrata carpenta, diuisitque cultris*, &c. Quid crudelius? Sic lacerabat homines captiuos, ac si paleas tereret; & hoc in vltionem facinoris, quo ipsi inhonorauerant Legatos eius. Quis hoc crederet de mitissimo Dauide; de Dauide, inquam, qui toties hostibus suis etiam infensissimis pepercerat? Nónne Dauid est, qui inimicum Saulem a sociorum gladiis eripuit? Vnde illi accidit tanta seueritas, qua non solùm non parcit Ammonitis; sed & illos horrendis mortis generibus enecat? Ab hoc fecit in Dauide nouum istud diadema impositum capiti eius? Planè in eodio aureum diadema ereptum, siue Regi Ammonitarum, vt videtur iudicare præsens Textus; siue idolo illorum, vt indicit 1. Paralip. 20. impositum capiti Dauidis, & inde Dauidem procedere in vindictam adeò crudelem; & facilè adducor, vt credam, seueritatem illam prouenire ab assumpto, siue Regis idololatræ, siue idoli diademate: solus enim veri Dei spiritus est, cum hostibus, & iniuriosis hominibus lenitatem exercere. Exod. 3. *Apparuit ei Dominus in flamma ignis de medio rubi: & videbat, quòd rubus arderet, & non combureretur.* Rubus spinosa planta, spinas suas obtendebat flammæ aduenienti: flamma autem sic in oppositas sibi spinas ferebatur, vt minimè eas læderet; sed potiùs foueret. Et vnde ignis tam leuis in oppositas spinas? Ait D. Chrysost. orat. in Annunc. Mariæ apud Metaphr. quasi ex ore Dei: *ignitello, qui diuini ignis præsentiam significabat, rubum potiùs irrigauit, quàm combussit.* Non equidem idoli, nec barbari Regis præsentiam repræsentabat ignis ille; sed Dei vere præsentiam, quæ nihil seueritatis ostendit, nec spinas combutit sed magis souet quasi riparu, vt vigeant, vt crescant. Crede mihi, ab idolorum regno nihil ad re veniet, nisi quò magis sæuias, quò rabidam crudelitatem exerceas: ab spiritu autem Dei sic mitesces, vt vel infensissimis hostibus fas lenis. Matth. 27. crucifixo Domino, sitibundo, abiit hostes illud obaor, & dabant ei bibere vinum felle mixtum, dicit enim D. Matthæus: *Et continuò currens vnus ex eis acceptam spongiam impleuit aceto; & imposuit arundini, & dabat ei bibere. Ceteri verò dicebant: Sine, videamus, an veniat Elias liberans eum. Iesus autem iterum clamans voce magna, emisit spiritum.* Quando aceto probabatur, quando audiebat de Elia, emisit spiritum. Cur, Domine, ad memoriam Eliæ excitatam te morti tradis? 1. Paral. 20.

Exod 3.

Chrysost.

Matth. 27.

tradis? In Elia repræsentabatur ignis absumens homines iniurios; ideò Dominus tunc elegit mori, vt ostenderet, quàm longè abesset ab vltore spiritu Eliæ, qui nihil mali infert iniuriatoribus suis. Quò spectans D. Hilarius lib. de vnitate Patris, & Filij, ait: *Nascitur Deus assumptione nostra: patitur verò innocentia: postremò, moritur vltioni.* Non equidem Deus, vt Elias, est vltioni; sed, vt mortuus: vt enim mortuus non vlciscitur; sed iniurias immotus fert: sic Deus, dum aftantium scelera flagitabant vltionem, ipse se se ostendit mortuum. Hilar.

CAPVT XXVII.

Dauid fugatur ab Absalone.

Textus Historiæ.

VIctorem de Ammonitis, aureáque redimitum corona Dauidem inuadunt non infirmæ calamitatum turbæ, quæ hominem, & regnum penè in extremas angustias deduxêre. Septem filiæ Thamaris, Ammonis primogeniti mors cruenta, Absalonis coniuratio gaudia omnia pristini vorarunt temporis. Coactus nanque est Dauid deserta loca repetere, ne rebellis filij gladiis pateret. Relictis domi decem concubinis pro custodia Regiæ, fugientem comitantur vxores, validi pugnatores Cerethi, & Phelethi, sexcenti viri Gethæi, omnes pedites. Nec vllis Dauidis precibus potuit adduci Ethai, filius Regis Achis, vt Hierosolymis moraretur: maluit enim Princeps fidelissimus amicum comitari exulantem, quam in deliciis cum tyranno esse. Vbi ad torrentem Cedron ventum est, non patitur Dauid secum pergere Sacerdotes cum Arca Dei; quos Hierosolymam remittit, vt ibi fugientis Regis reditum, sacrificiis apud Deum, & arcanis rebellium per nuncios explicatis negotientur. Non aliter Cusai Arachitin cogit apud Absalonem manere, vt dum tyrannum fallat amico vultu, causam veri, & amici Regis fideliter peragat.

PARS MORALIS
circa Textus Literam.

EN tibi adulterij à Dauide patrati messis; nimirum, exilium, lacrymæ, gemitus, gladius, & bellum. Hos semper fructus metit, qui in peccatis seminat.

2. *Reg.* 15. Et ait Dauid seruis suis, qui erant cum eo in Ierusalem: Surgite, fugiamus: nec enim erit nobis effugium à facie Absalom. Festinate egredi, ne fortè veniens occupet nos, & impleat super nos ruinam, & percutiat ciuitatem in ore gladij. Dixeruntque serui Regis ad eum: Omnia, quæcunque præceperit Dominus noster Rex, libenter exequemur serui tui.

§. I.

Peccati conscientia implicat hominem, ne in conflictu euadat.

AD primum rebellis exercitus nuncium cautissimus Dux Dauid arripuit fugam: dicit enim: *Surgite: fugiamus: nec enim erit nobis effugium à facie Absalom.* Et cur validissimus Dux, doctus non vereri hostes, modò ad primum rebellionis nuncium sic desperatè fugit? Cur non magis in arce munitissima resedit, & veteranorum suorum fidit viribus? Cur maturat fugam ante hostem visum, & non magis expectat fugere, quando expertus fuerit se non posse resistere? Cur desperat fugere in hostis facie? Videbat conflictum peccati sui esse pœnam, & credebat in illo sic se esse implicandum, ne posset fugere, nec euadere. Mordebatur adhuc antiqui adulterij, & homicidij conscientia, quæ illi, si confligeret, certam annunciabat cladem futuram. Quò spectans Carthus. ait: *Dauid conscius sibi malorum, quæ fecerat, ac reminiscens commonitionem sibi per Nathan factam, formidauit succumbere propter sua peccata, propter quorum demerita timuit Absalonem diuina virtute præualere, tanquàm flagellum diuinæ iustitiæ.* Carthus. Peccata præterita faciebant, ne exercitatissimus Dux aliquod sibi bonum speraret in illo conflicto: nec dubitabat se periturum in bello, quod sciebat excitari propter peccata sua. Credite mihi: ineuitabiles sunt ruinæ in bellis, in quæ propter peccata venimus. Dicebat Deus peccatori Psalm. 49. *Arguam te, & statuam contra faciem tuam. Intelligite hæc, qui obliuiscimini Deum, ne quando rapiat, & sit, qui eripiat.* Quod Deus dixerat: *Statuam contra faciem tuam.* Psalm. 49. Psaltes putat inuasionem esse, quæ nullum relinquat, nec liberatorem, nec effugium. Sed, quid potest Deus contra faciem peccatoris statuere, quod prorsus illi occludat effugium? Genebrardus putat à Deo statuenda peccata ob oculos peccatoris in conflictu, quæ proculdubiò sic hominem implicabunt, ne possit effugium inuenire. Rem lepidè ostendit Latinus Pacat. in Paneg. Theodosij, vbi Maximum a Theodosio in bello confractum describens, tandem ait: *Ibat interim Maximus, ac te post tergum respiciens in modum amentis attonitus nutabat. Nec vllum illi consilium, vllámve rationem, aut denique spem, qua postrema homines deserit, sequebatur: quin ipsa via implicabat errores: Quoties sibi ipsum putamus dixisse: Quo fugio? Repete Britanniam, quam reliqui? Credo me Galliæ? Sed inuisum sum. Hispaniæ committo? Sed notus sum. Quid ergo faciam inter arma, & odia medius? A tergo premor hostibus, à fronte criminibus.* Expende hæc: *A tergo premor hostibus, à fronte criminibus.* quippe vbi scelerum pœnæ exigebantur, hostes terga miseri fugientis feriebant: peccata autem ob oculos statuta sic illum implicabant, ne liberatorem inueniret, nec cladem euaderet. Latin. Pac.

§. II.

Peccata te infirmissimo inferiorem faciunt.

MIrabar exercitatissimum Ducem Dauidem sic à facie tyronis iuuenis timere, vt crederet se ab eius non posse gladio liberari: ait enim: *Nec erit nobis effugium à facie Absalom.* Quis Absalom? Nónne cincinnatus quidam iuuenis erat? Nónne formosulus tyro in bellis, in amoribus veteranus? Fallor, si bis gladium strinxisset, nisi quando semel fratrem in conuiuio percussit. Et hunc timet exercitatissimus Dux: & ita timet, vt asserat, non posse ab eius gladio liberari? Non equidem timet vires eius; sed eiusdem aduentus timet causam, nempe, propria peccata, quorum est validissimum infirmissimo tradere. Pulchrè dicebat D. Chrysost. in Psalm. 3. *Fugiebat filium suum Dauid, quoniam castitatem fugerat. Quoniam alienum agnam in domum suam introduxerat, & eius pastorem interfecerat, qui erat è domo sua agnus, pastorem eorum petebat.* Expende: *Qui erat è domo sua agnus.* Non enim Deus in Dauidem excitauit leonem, nec pardum; sed domus suæ agnellum: vt ostendat, quàm infirmis tradantur etiam validissimi, vbi improba illos inficit conscientia. Huc traho Saluianum lib. 7. de guber. Dei, vbi Hispanias à Barbaris lamentatur vastatas, aitque: *Duplicitèr in illa Hispanorum captiuitate ostendere Deus voluit, quantùm & odisset carnis libidinem, & diligeret castitatem, cùm & Vandalos ad solam maximè pudicitiam superponeret, & Hispanos ob solam maximè impudicitiam subiugaret. Quid enim? Nunquid non erant in omni orbe terrarum barbari fortiores, quibus Hispaniæ traderentur? Multi absque dubio, imò omnes. Sed ideò illis infirmis hostibus cuncta tradidit, vt ostenderet, scilicet, non vires valere, sed causam. Neque nos tunc ignauissimorum quondam hostium fortitudine obrui; sed sola vitiorum nostrorum impuritate superari.* Quid pulchrius? Non equidem vires hostium; sed Chrysost. Saluian.

habitantium

habitantium peccata validissimum etiam regnum deuastant. Nullus equidem est hostis contemnendus ab eo, qui contempsit conscientiam, improbitati indulgens. Post victoriam partam ab Idumæis Amasias, Rex Iuda, parabat exercitum aduersùs Regem Israël Ioas: cui Ioas dicit, 4. Reg. 14. *Percutiens inualuisti super Edom, & sublevauit te cor tuum: contentus esto gloria, & sede in domo tua: quare prouocas malum, vt cadas tu, & Iudas tecum?* Quæ sic apud Theodor. leguntur ibi quæst. 22. *Percussisti Idumæam, & te extulit cor tuum: gloriare sedens in domo tua. Et cur litigas in improbitate? Et cades tu, & Iuda tecum.* Expende pugnatoris in improbitate fructus, nimirum: *Cades tu, & Iuda tecum.* Quæ enim in improbitate bella instruuntur, non ad victoriam; sed ad casum conducunt: solet enim conscientia improba vel fortissimos prosternere coram infirmis.

4. Reg. 14.

Theodor.

§. III.

Obedientia non parua ad salutem via.

HOrtanti ad fugam Dauidi nullus est, qui renitatur; nullus est, qui non pareat: ait enim Textus: *Dixerúntque serui Regis ad eum: Omnia quæcunque præceperit Dominus noster Rex, libenter exequemur.* Et planè hæc obedientia illos in tuto asseruit. Dauidi confitenti peccata sua iam dictum fuerat suprà: *Non morieris.* sed poterat fieri, vt cùm viuus ille euaderet à gladio Absalonis, serui eius perirent. Per quod ergo saluantur Dauidis serui? Per hoc, quòd præcepto de fuga capienda obediunt. Duæ sunt námque salutis viæ notissimæ, confessio, & obedientia. Iesus crucifixus inter latrones, alteri eorum salutis viam ostendit; & agens cum publicanis publicanum trahit ad se Matthæum. Sed qua via latro, & publicanus ad salutem venerunt? Latro Luc. 23. clamabat: *Nos quidem iustè; nam digna factis recipimus: hic verò nihil mali gessit.* O latronis confessio! Non miror, quòd cum Dauide viam salutis inueneris. De Matthæo ait Luc. cap. 5. *Vidit Iesus publicanum nomine Leui, & ait illi: Sequere me. Et relictis omnibus surgens secutus est eum.* Quæ promptior obedientia? planè & hæc salutem inuenit cum Dauidis seruis. Ait Chrysost. in Psalm. 50. *Sicut latro confessionem intulit, sic publicanus obedientiam suam, & meruit in Apostolatus ordine collocari.* Vel latrones ponit peccatorum confessio in viis salutis; sed obedientia vel publicanos ad Apostolorum ordinem euehit. Quis obediens non penè cernitur in ipsa Apostolorum beatitudine, & securitate? Dicebat Dauid Psal. 127. *Beati omnes, qui timent Dominum: qui ambulant in viis eius.* Ecce tibi vt timentes Deum ad beatitudinis securitatem euehuntur. Sed qui timentes Deum sic beatificantur? An qui timent, & sedent? Absit; sed qui timent, & ambulant in viis eius; nimirum, per mandatorum obedientiam. Sic D. Zeno ibi; *Ostendit non ex terrore eius, qui terribilis sit, beatos esse, qui timeant; sed ex eo, quòd in viis Dei incedant: timor enim, vt diximus, non in metu, sed in obedientia est: & timoris testimonium est obsequela.* Ille Dei timor beatificat hominem, & in tuto asserit, qui obedientia ostenditur: tunc enim te in salutis viis esse ostendis per Dei timorem, quando alacriter vel nutibus eius obedis. Huc trahe dicta tom. 2. in vet. Test. lib. 5. cap. 8. §. 3. & tom. 3. lib. 6. c. 6. part. 1. §. 5. & sæpè aliàs per omnes tomos.

Luc. 23.

Psalm. 50.

Psalm. 127.

Zeno.

§. IV.

Vnum Dei Nomen tribulatis haud ingratum.

NOn possum non expendere Dauidis constantiam in memorando nomine perduellis sui, dum inquit: *Nec erit nobis effugium à facie Absalom,* &c. Nec crediderim nominatum ab illo fuisse nomen Absalonis perduellis absque aliquo despectus, & abominationis signo. Quod innuens Iosephus ait: *Connecatis amicorum intimis collocutus est cum eis de insolentia filij:* quasi non sine acore, & abominatione tunc Absalonis meminerit. Nec miror: vnum enim Dei Nomen in periculis gratum, & fauorabile affulget. Psalm. 3. *Psalmus Dauid, cùm fugeret à facie Absalom, filij sui. Domine, quid multiplicati sunt, qui tribulant me? Multi insurgunt aduersùm me. Multi dicunt animæ meæ: Non est salus ipsi in Deo eius. Tu autem, Domine, susceptor meus es, gloria mea, & exaltans caput meum.* Ecce tibi in eodem puncto fugæ, qualis Dauid exsiliat in Absalonem, & in Deum. Absalonem meminit non sine abominatione, eius insolentia recensita: Deum autem memorat, vt in quo solo & gloriam suam reponat, & salutem. Heu quàm solitum hoc nobis est in periculis! tunc abominabiles apparent creaturæ, & solum Dei nomen creditur salutare suffugium. Explico rem historia relata à Latino Pacato in Paneg. Theodosij. Feriebat acriter Theodosius rebelles suos: cadebant passim illi. Quid tunc? Ait ille: *Ille insilibus, excisisque membris, reliqua sui parte fugiebant; hi dolorem vulnerum sequebantur: isti mortes, receptas in syluas, & flumina deferebant; illi postremum spiritum in admiratione nominis tui, & sui Ducis detestatione fundebant.* Equidem extrema tribulatio ducebat miseros ad salutaris Principis nomen aucupandum, & nomen perduellis Ducis sui detestandum: quod nobis quotidie contingit: dum enim floremus in vita, quàm suauia sunt nobis amicorum nomina, & nomina voluptatum, ac deliciarum: vbi autem ad pericula venitur, in extremisque tribulationibus versamur, tunc vel extremum spiritum agimus in detestatione nominis creati, & in admiratione nominis diuini, ad quod vnum euolamus. Et quanto id lucro facimus! Aiebat Psalm. 109. *Dominus à dextris tuis, confregit in die iræ suæ Reges. Iudicabit in nationibus, implebit ruinas.* Et quorum ruinas sic implet Dominus, vt minimè ampliùs ruinæ videantur? Accipite D. Augustinum fantem: *Modò sic iudicat gentes, vt repleat ruinas: nam, quando in fine iudicauerit, damnabit ruinas. Replebit modò ruinas. Quas ruinas? Quisquis à Nomine eius timuerit, cadet: cùm ceciderit, erigetur, quod erat; vt ædificetur, quod non erat.* Expende illud: *Quisquis à Nomine eius timuerit, cadet,* &c. Quippe vbi quis diuini Nominis cum reuerentia, & timore recordatus fuerit; ad Dei pedes cadit, ibique prouoluitur: sed casus iste, vt Dei Nomine causatur, sic mille augmentis repletur diuinarum gratiarum.

Iosephus.

Psalm. 3.

Latin. Pac.

Psalm. 109.

Aug.

2. Reg. 15. Egressus est ergo Rex, & vniuersa domus eius pedibus suis: & reliquit Rex decem mulieres concubinas ad custodiendam domum. Egressúsque Rex, & omnis Israël pedibus suis, stetit procul à domo: & vniuersi serui eius ambulabant iuxta eum, & legiones Cerethi, & Phelethi, & omnes Gethæi, &c.

§. V.

Vni Deo fidat, qui saluari amat.

SVppetebat Regi potentissimo equitatus, quò velociùs fugere posset: at maluit pedes fugere: nam ait Textus: *Egressus est ergo Dauid Rex, & vniuersa domus eius pedibus suis,* &c. Et cur maluit pedibus suis, quàm equo sumpto fugere; nisi vt ostenderet, non alium, quàm Deum habere protectorem in fuga? Sic ipse clamabat Psalm. 19. *Hi in curribus, & hi in equis, nos autem in nomine Dei nostri inuocabimus.* Circa quæ aiebat Euseb. in Cat. Græca: *Hostes nostri fidentes equis, & curribus vincti, non secus ac Pharao in rubra mari, demersi conciderunt. Nos verò nomine Dei nostri armati, tecum precibus militantes sublevabimur, erigemur.* Expende: *Nos autem nomine Dei nostri armati.* Quippe, qui Dei nomine armantur, certiùs euadent, quàm qui in equorum fidunt pernicitate, & fortitudine. Vnius Dei nomini si fidas, omnibus armis appares munitior. Cant. 4. *Sicut turris Dauid, collum tuum, quæ ædificata est cum propugnaculis: mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium.* Vbi noster posuit: *Mille clypei* putat Georg. Venet. in sua Harm. poni debere, *vnus clypeus.* Sed qualiter vnus clypeus potest dici omnis armatura fortium? Fortè in clypeis, Hebræi antiqui inscriptum ferebant Dei nomen, vt aliæ nationes in eis scribebant ducum suorum nomina. Ait Quintil. declam. 3. *Vides nuntium gladio latus, leuitam ferro asperam, clausam galea faciem, & ad terrorem belli cristas minantes, inscriptum in scuto Caij Marij nomen.* Quod si Dei Nomen inscriptum in scuto sit; non mirer, si vnum scutum pro omni armatura sufficiat pugnantibus. Equidem in

Psalm. 32.

Euseb.

Cant. 4.

Geor. Ven.

Quintil.

vno Dei nomine velociùs ad salutem, quàm in curribus, quam in equis euolatur. Quò spectans Psalm. 32. ait: *Non saluatur Rex per multam virtutem, & gigas non saluabitur in multitudine virtutis suæ. Fallax equus ad salutem.* Et plures inuenies ab equis præcipitatos, qui viuerent, si vni Deo sese tradetent. Pro quo ait D. Basil. ibi: *Electus est, & exclusus ab vsu sanctorum equus. Sed neque Israel in obeundo bello videtur vsus equestri potentia. Nec Sanctorum aliquis priuatim equo vti pulchrum existimauit. Pharao equestri vsus exercitu, & Sennacherib superbus equorum multitudine narrantur. Quamobrem Pharaonis equum, & ascensorem Deus deiecit in mare; & Sennacherib milites deruerunt, qui ascenderunt equos.* Sic perierunt, qui magis in equis, quàm in Deo confidebant. Vnde Sancti longè ab hac inani confidentia facti, eò se tutiores credebant, quò sub vno Deo erant minori creaturarum fauore leuati. Iob c. 1. dicebat nuncius malus: *Ignis Dei cecidit è cælo, & tactas oues, puerósque consumpsit.* Quid inde Iobo in tanta rerum spoliatione accidit? Ait D. Chrysost. hom. 3. in Iob: *Nudatus est omnibus, & ipse vnus erat à Deo custoditus.* Vt bonorum substantia apparuit nudatus, securiùs à Deo protegebatur.

Psalm. 32.
Basil.
Iob 1.
Chrysost.

§. VI.

Humilitas incessus & commendat, & fortunat Principes.

NOn crediderim defuisse in Regia Dauidis & currus, & lecticas, sellásve, quibus & Rex, & Reginæ saltem ire possent; & velociùs irent. Verùm maluit Rex, vt omnes pedibus suis viam arriperent: dicit enim Textus: *Egressus est ergo Rex, & vniuersa domus eius pedibus suis.* Non enim in illa calamitate parum commendabilem reddebat regiam familiam, quòd sic communia, & confusa cum popularibus vellet esse tantùm Principum vestigia. Plinius in Paneg. Traiani sic commendat hunc Principem: *Mouet Imperatori, qua prior humanitatem. Incedebant pedibus Iuredis. Ante te Principes, fastidio nostri, & quodam æqualitatis metu, vsum pedum amiserant: illos ergo humeri, ceruicésque seruorum supra ora nostra, te fama, te gloria, te patria ciuium super ipsos Principes vehunt. Te ad sydera tollit humus: ita communia, & confusa Principis vestigia.* Sic Princeps commendabatur, quòd rhedis, quòd lecticis, quòd curribus, & equis renunciasset, & pedibus inter suos ambularet. Ex quo etiam Dei sponsam crediderim commendandam illis verbis Cant. 7. *Quàm pulchri gressus tui, ô filia Principis, in calceamentis!* Hoc enim humilitatis insigne maximè filiam Principis extollebat, quòd non in rhedis, nec in curribus; sed in solis calceamentis incedens sui admirationem faceret. Et quidem humilis incessus nunquam non est in Principibus commendabilis, imò & fortunatus. Et quis gressus humilior, quàm gressus nostri Principis Christi Iesu? Is dum pompaticè Ierosolymam appropinquat, asino vectus ferebatur: id, quod summam gradiendi commendabat humilitatem: non enim difficilè inuenisset Principem, qui pedibus incederet, qui portetur asino solus inuenietur Christus Iesus Princeps maximus. Ait Matth. cap. 21. *Dicite filiæ Sion: Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus, & sedens super asinam, & pullum filium subiugalis.* Et cur in tam vili, & abiecto incedendi modo sese ostendit Rex omnium? Nónne qua facilitate petiit à rustico asellum, posset à nobili aliquo lecticam petere? Cui ergo amauit magis tam viliter incedere? Non me contineo, quin huc referam rem à Plutarcho narratam. Is in vita Antonij, cùm Cæsarem Octauianum pingeret infinita classe ad portum accedentem ait: *Cæsari memorant, in tenebris adhuc, cùm egressus tabernaculo esset, in orbem circumeuntem ad lustrandam classem, hominé quendam, qui agebat asinum, occurrisse. Nomen quærenti, cùm eum non cognosceret, respondisse hominem: Fortunatus mihi nomen est, asino Victori.* Hoc felix omen datum fuit Cæsari Octauio, quo eius victoriæ, & gloriæ significabantur. Nec mirum, quòd imperatoris hominibus dentur victoriarum auspicia ab homine pedestri, & asino; quando omnium creaturarum Princeps similem sibi ingressum ad Ierosolymitanos ciues parabat. Ne quis de vili adeò, & abiecto incessu Principibus non augoretur & victorias, & felicitates.

Plinius.
Cant. 7.
Matth. 21.
Plutarc.

§. VII.

Illud in calamitatibus, & difficultatibus præstantissimum, quòd nulli officio debito non respondeas.

MIraris Dauidem fugientem? Sed nota, qualiter fugiat. Primò: *Egressus est pedibus suis.* Sic Israelitæ ad bellum procedebant, vt putat D. Basil. in Psalm. 32. & cum illo noster Lorinus. Deinde: *Stetit procul à domo, & vniuersi serui eius ambulabant iuxta eum, & legiones Cerethi*, &c. Cùm primùm extra vrbem locum aptum nactus est, constitit, vt suum omnibus locum bonus Imperator assignaret, & ordinatè tanquàm præliaturi procederent: sic cedens, vt ne quid optimo Imperatoris muneri, & militari ordini detraheret. Isaiæ 10. de Sennacherib ait: *Erit terrore profugus.* Septuag. legunt: *Erit fugiens, quasi fugiens.* Erat enim huic fuga, quæ omni ex parte ostenderet fugitiuum, quæ infamis fuga erat: Dauid autem sic fugiebat, vt nihil optimi Imperatoris subtraheret muneri. Fugiebat, non quasi fugiens; sed quasi Imperator cum hoste præliaturus. Quid præstantius? Sanè non potest non esse gloriosum homini, quòd nulla difficultate adducatur, vt à suscepti muneris deficiat integritate. Ioan. c. 6. ad satiandam popularem multitudinem dicebat Andreas: *Est puer hic, qui habet quinque panes hordeaceos, & duos pisces.* In quibus quinque panes hordeacei creduntur respondere multitudini populari: duo autem pisces duabus potestatibus, nimirum, regali, & sacerdotali, quæ multitudinem condunt, & saporant, vt pisces panes. Et cur regios homines piscibus assimilamus? Ait D. August. lib. 83. qq. quæst. 61. *Duo autem pisces, qui saporem suauem pani dabant, duas illas personas videntur significare, quibus populus ille regebatur, vt per illas consiliorum moderamen acciperet, regiam scilicet, & sacerdotalem, ad quam etiam sacrosancta illa vnctio pertinebat. Quarum officium erat, procellis, ac fluctibus popularibus nunquam frangi, atque corrumpi, & violentas turbarum contradictiones tanquàm aduersantes vndas, sæpè abrumpere; interdum eis custodita sua integritate cedere.* Pisces nullis procellis franguntur, quin sæpè aduersantes vndas natatu proscindunt: quòd si maiores sint, quàm proscindi queant, sic cedunt, vt in nullo fracti appareant. Sic Principes nobilissimi, & Duces præstantissimi, nullis popularibus procellis franguntur, eis sæpè inuicti obsistunt: quod si cedendum est parumper, quomodo cedunt? Pulchrè ait August. *Custodita sua integritate cedant.* Nihil de integritate muneris patiuntur imminui; sed sic se gerunt, quasi omnia integra sint illis. Quod in militibus extollebat Sapiens cap. 3. *Tanquàm aurum in fornace probauit eos, & quasi holocausti hostiam accepit illos:* Quæ sic leguntur à D. Epiphan. lib. 2. cont. Hæres. tom. 1 *Velut aurum in fornace probauit ipsos, & velut integram fructificationem boni odoris suscepit ipsos.* Expende illud: *Integram fructificationem boni odoris.* Inde enim fiunt acceptabiles Christi milites, quòd medijs flammis persecutionum sic se gerant, vt integram fructificationem boni odoris, hoc est, integram famam boni, & sancti nominis adimpleant, in nullo deficientes, quod integritati muneris sui officiat. Quo nihil præstantius, aut in politica, aut in spirituali militia.

Basil.
Isai. 10.
Ioan. 6.
Aug.
Sap. 3.
Epiph.

§. VIII.

Ordo in omnibus auspicatus.

ADhuc insto illis verbis: *Stetit procul à domo, & vniuersi serui eius ambulabant iuxta eum, & legiones Cerethi*, &c. Quibus optimi Imperatoris, vt diximus, & noster Saluianus approbat, implebatur munus, in ordinandis, & disponendis legionibus militaribus, ne vel cedentes non sint in militari ordine, & disciplina. Et quidem ordo nunquam non auspicatus hominibus. Vt de Theodosij exercitu dicat Pacatus in eius Paneg. *Ecce iam tandem, & omnis campus horrebat, diuisi in cornua equites, leues ante signa velites, disposita manipulatim cohortes, & gradu pleno frementes agmina quadrata legiones, vniuersa latè, quà visus age poterat, occuparant. Nondum se virtus expertebatur, iam disciplina vincebat.* Ante congressum ipse enhortium ordo, & disciplina victoriam auspicabatur. Cant. 6. dicebat Sponsus

Latin. Pac.

Cant. 6. Sponsus: *Pulchra es, amica mea, suauis, & decora, sicut Ierusalem: terribilis, vt castrorum acies ordinata.* Septuag. legunt: *Pauor, vt ordinata.* Nicænus ponit: *Semper, tanquam instructa acies.* Quasi pulchritudinem, & felicitatem sponsæ in eo ponat, quòd ordo eius assimiletur ordinatis castris. Et quæ sunt illa castra, quorum ordini assimilatur ordo sit in Ecclesia auspicatus? Ait Nicæn. hom. 15. in Cant.
Nicæn. *Hæ sunt illa instructa copiæ, vbi potestates semper dominantur: perpetuo dominatu rerum potiuntur: solidè fundati sunt throni: imperia nullam in seruitutem rediguntur. volatus Seraphim non quiescit, & status non progreditur: Cherubim sustinere eleuatum thronum non cessant: ministratores opus facere, & sermonem audire non desinunt. Identidè anima, quæ ad illarum imitationem ordine, decentérque facit omnia, talem sui admirationem excitat, qualem ordinata illa copia merentur.* Vt cælestes copiæ ordine suo imperturbato admirationem faciunt, & stuporem, imò & pauorem hostibus; sic & quæuis anima sub ordinis sui integritate se inexpugnabilem ostendit hostibus.

2. *Reg.* 15. Dixitque Rex ad Ethaï Gethæum: Cur venis nobiscum? Reuertere, & habita cum Rege: quia peregrinus es, & egressus es de loco tuo. Heri venisti, & hodie compelleris nobiscum egredi? Ego autem vadam, quò iturus sum: reuertere, *&c.*

§. IX.

Tenelli in virtute non sunt magnis laboribus exercendi.

VBi Dauid suas ordinat legiones, Ethai Gethæum inuenit, qui nuper Israelis religionem amplexatus fidelissime Dauidem sequebatur. Hunc Dauid multis persuadet, vt Ierosolymis quiescat, ne recentem fidem exerceat laboribus tantis. *Reuertere*, ait, *& habita cum Rege, quia peregrinus es, & egressus de loco tuo. Heri venisti, & hodie compelleris nobiscum egredi?* Sic bonus curabat recentem proselyti fidem auertere à suscipiendis periculis, ne in illis frangatur. Quam prudentiam docebat Iacob Gen. 33. loGenes. 33. cutus cum Esau: *Nosti, domine mi, quòd paruulos habeam teneros, & oues, & boues fœtus mecum, quas si plus in ambulando fecero laborare, morientur vna die cuncti greges.* Sic docebat tenellos ab insuetis laboribus liberandos. Ex quo sic Lippo-
Lippom. manus philosophatur in Cat. *Discimus hic, imbecilles laboribus non onerandos, ne irrationale obsequium teneamus, ne vno die laborando exhausti, posteris cessare cogantur.* Nunquam non habenda est ratio tenerorum, ne ad omnis laboriosa ferantur, & tædium laborum capiant. Sic Exod. 13.
Exod. 13. *Cùm emisisset Pharao populum, non eos duxit Dominus per viam terræ Philisthiim, quæ vicina est: reputans, ne fortè pœniteret eum, si vidisset aduersum se bella consurgere, &c.* Breuior via erat Israelitis per Philisthinorum terram: sed, quia multa ibi bella excitarentur, passim pugnandum erat: quod præcauens Deus noluit recenter ab Ægypto eductos, illac deducere, ne statim difficiliora experiri cogerentur. Quò
Greg. spectans D. Greg. lib. 24. Moral. c. 15. ait: *Ex Ægypto itaque exeuntibus, è vicino bella subtrahuntur: quia derelinquentibus sæculum quædam prius tranquillitas ostenditur, ne in ipsa sua teneritudine, atque inchoatione turbati, ad hoc terreni redeant, quod euaserunt. Vnde Petrus prius in montem ducitur, prius claritatem transfigurationis contemplatur: & tunc demum senta ancilla interrogante permittitur.* Non equidem sunt tenellis proponenda difficilia; sed eorum teneritudini parcendum: vsque dum conualescentes possint quæcunque dura subire. Ad hæc aiebat Cant. 8. *Soror nostra paruula est,*
Cant. 8. *& vbera non habet: quid faciemus sorori nostræ, in die, quando alloquenda est?* Non immeritò Rupert putat, hæc dici de primitiua Ecclesia, vbi adhuc tenella erat in fide, & recens conuersa; contra quam tormenta, & equulei parabantur, vt per tormenta interrogaretur de fide sua. Tunc enim quasi sollicitus Deus, in sua prouidentia medium quærebat, quo Ecclesia adolesceret: eius enim erant illa verba: *Quid faciemus sorori nostræ?* Et quid sorori paruulæ, & delicatæ faciendum erat, quando tormentorum interrogationes parabantur? An sinenda erat, vt in paruitate sua iret in tormenta? Mirarer, si sic sineretur: imò rem pulchrè tractans Guillel. Abb. apud Delrium ait: *Nondum* Guillel.
idonea est soror nostra, vt ei magnum faciamus. Paruula est, atque impar acrioribus tentationibus sufferendis: fidelis autem ego, qui non permitto eam tentari supra id, quod potest. Interim ergo dispensatoriè compatiar infirmitati eius, vt, sicut est, acrius non interrogetur, donec proficiendo grandescat. Sic teneritudini, & infirmitati tyronum in virtute parcendum.

§. X.

Sæpissime in alienis, & contrariis maior fides inuenitur, quàm in propriis.

MIrare Ethai Gethæi fidem in Dauidem, quippe: *Respondit Ethai Regi: Viuit Dominus, & viuit dominus meus Rex, quoniam in quocunque loco fueris, domine mi Rex, siue in morte, siue in vita, ibi erit seruus tuus.* Hæc dicebat Ethai, natione Gethæus, alienigena ex alienigenis, quando Dauidem persequebatur proprius filius. Heu quoties in alienis, & contrariis maior fides, quàm in propriis inuenitur! De Centurione Romano locutus Lucas cap. 7. ait: *Misit* Luc. 7.
ad Iesum Centurio amicos dicens: Domine, noli vexari: non enim sum dignus, vt sub tectum meum intres: propter quod & me ipsum non sum dignum arbitratus, vt venirem ad te; sed dic verbo, & sanabitur puer meus, &c. Per amicos Iudæos hæc primò dixit Centurio Iesu: prouidit enim Deus, vt hæc per Iudæos dicerentur, vt cogerentur Iudæi testes esse Centurionis fidei. Quod notans dicebat D. Chrysolog. Chrysol.
serm. 102. *Videtis, quia Christus ducebat magis Iudæos, vt audirent esse penes Centurionem Diuinitatis reuerentiam; penes Gentilem legis cultum; in frigore pagano Christianum calorem; in terreno pectore cœleste feruorem; & notitiam dominationis supernæ in tota sæculi seruitute.* Quid pulchrius? Sanè non semel alienigenæ, & aduersarij vincunt in fide domesticos fidei. Dicebat Iob cap. 34. *Ab Aquilone aurum ve-* Iob 34.
nit, & ad Deum formidolosa laudatio. Quæ verba sic transfert D. August. iuxta Septuag. in Psalm. 47. *Ab Aquilone* Aug.
nubes coloris aurei: in his est magna gloria, & honor omnipotentis. Sanè hoc ad magnam Dei gloriam cedit, quòd Aquilo, plaga nebulosa, & obscura, aureas emittat nubes, quæ colore, & pulchritudine vincant orientales: ab oriente enim nubes lucidæ, & aureæ exsurgunt; ab Aquilone, & Borea nunquam non nisi nigræ nubes, tristem tempestatem minantes. Verùm, vt ibi ait Nicetas: *Dei imperio Bo-* Nicetas.
reas nitidas, & fulgorem auri imitantes nubes adducit. Vt ex qua parte posses timere tempestates, inde tranquillum capias. Vt meritò dicat Dauid Psalm. 47. *Latera Aquilo-* Psalm. 47.
nis, ciuitas Regis magni. Vbi August. *Ecce gentes, latera Aquilonis. Adiuncta sunt latera Aquilonis ciuitati Regis magni.* Quando Sionis latera ab hac ciuitate, & Rege separabantur; tunc Aquilonis latera sic adiungebantur Regi, & ciuitati diuinæ, vt inde viderentur inseparabiles.

2. *Reg.* 15. Et transiuit Ethai Gethæus, & omnes viri, qui cum eo erant, & reliqua multitudo. Omnésque flebant voce magna, & vniuersus populus transibat: Rex quoque transgrediebatur Torrentem Cedron, & cunctus populus incedebat contra viam oliuæ, quæ respicit ad desertum. Venit autem & Sadoc Sacerdos, & vniuersi Leuitæ cum eo portantes Arcam, *&c.*

§. XI.

Miserum est, quòd eò redigaris, vt necessum sit vitare pericula.

MIrabar flentes fortissimos duces, & milites Israel, quando ait Textus: *Omnésque flebant voce magna, &c.* Validissimæ legiones, Cerethi, & Phelethi, insuper sexcenti viri Gethæorum validissimi, in hoc egressu ab Ierosolymis magna voce, magnóque eiulatu flebant. Sed cur la-

crymæ in fortissimis viris, maximè tempore, quo necdum hostem viderant? Nónne illis liberum fuit hostem vitare, & ad tutiora se recipere, & inde confirmati securiùs in bellum ire? Cur ergo flent, quando & hostem vitant, & se se asserunt in tuto? Flent equidem, & non ignauiter; sed vt etiam fortes decet: quando & miserum est securos, & quietos viros eo redigi, vt teneantur vitare hostes, effugere pericula. Quidam filius captum à piratis patrem senem anxius quærebat, vt se pro patre miseræ traderet seruituti: de quo sapienter locutus Quintilian. Quintil. Declam. 6. ait: *Nauigat ergo per horridos fluctus, & gementia littora, & spumantes scopulos; & quamuis miser relatus est, suspicatum metuens iter, prorsus omnino retentus, peruersis etiam votis, quis optaret alligari à piratis, quos vitare quoque miserum est.* Expende illud: *Quos vitare quoque miserum est.* Ex quibus sapiens Philosophus non censet à miseria desenda alienum, quòd cogaris vitare pericula. Nunquam enim in malis non recensetur vel ipsa euasio, quæ pericula vitat. Iob c. 1. Iob 1. *Nuncius venit ad Iob, qui diceret: Boues arabant, & asinæ pascebantur iuxta eos, & irruerunt Sabæi, tuleruntque omnia, & pueros percusserunt gladio, & euasi ego solus,* &c. Quando omnia ablata narrantur, & interempti pastores omnes, ad quid addit illud: *Euasi ego?* Nónne satis apparebat, quòd euasisset, quando in præsentiarum erat? Cur ergo voluit tantis malis etiam addere euasionem suam, nisi hæc in parte, & numero calamitatis extitisset? Ait D. Chrysost. Chrysost. in Cat. Græca: *Cum rerum amissione cædes miscetur, vt maior hostium immanitas videatur: mira enim crudelitas, atque inhumanitas est, duplex hæc calamitas, abductiona, & cædis. Nam hi, quibus vita pepercerunt, seruata salus, malorum extitit additamentum.* Meritò inter mala numerata ponet suam ipsius euasionem: quia miserum fuit cogi vitare tales prædones. Ea quo non adducor, vt credam, Mariam Deiparam legi alicui peccati obnoxiam fuisse; quam tamen euasit: tantum enim malum vel vitare, miserum illi fuisset. Et non feram Mariam vnquam putari miseram, quæ omnium miseriarum expultrix est, & in perpetua felicitate floruit.

§. XII.

Lacrymæ non infirmitatem; sed virtutum aduenturum fructum ostendunt.

VIde legiones fortissimorum militum lugentes: ait enim Textus: *Omnésque flebant voce magna.* Quid amplius diceretur de mulierculis? Nónne lacrymæ istæ effœminatorum animorum erant? Absit, imò vt fortissimorum virorum lacrymæ erant; sic illis non infirmitas, sed virtus appropinquantis iam fructus causa ostenditur. Gen. 2. Antiquitùs Gen. 2. *Plantauerat Dominus Paradisum voluptatis.* Matth. autem 21. *Plantauit vineam,* &c. Non vt Achab plantatam vineam in hortum olerum voluit 3. Reg. 21. conuertere, 3. Reg. 21. sed magis placuit hortum conuertere in vineam. Et qui priùs hortum fecerat, illo perdito amauit iam non hortum, sed vineam condere. Et cur post hortum, seu Paradisum perditum placuit magis Deo vineam conserere? Habet hoc vinea præcipuum, quòd in palmitum putatione, vbi maior virtus colligitur, tunc in lacrymas eat, quæ virtutem conceptam annunciant, & appropinquantis fructus indicem præbent. Ait ad hæc D. Zeno. Zeno in Psalm. 79. lib. 2. serm. 18. *Tunc solennuter plorans, clementer imbre suo ebrias; conceptáque messis felicibus lacrymis fœtura denunciat.* Sunt equidem in vinea Dei lacrymæ non effœminatos animos ostendentes; sed, quæ virtutem annunciant, & conceptos iam in virtute fructus manifestent. Ne miremur, quòd adeò felices lacrymæ vel in fortissimis spectentur. Ezechiel primò roboratus ostenditur à Dei Ezech. 2. spiritu: & cùm iam maximè roboratus erat, datur illi liber edendus. Et qui liber? Ait ipse c. 2. *Liber scriptus intus, & foris: & scripta erant in eo lamentationes, carmen, & væ.* E tribus scriptis duo ad luctum pertinent, vnum ad lætitiam; vt ostendat, quam proprium sit maximorum virorum, magis flere, vt immarcescibiles fructus teneant. Pro quo ait D. Ambr. lib. 5. de pœnit. cap 6. *Cur erubescis tu* Ambros. *flere, cùm Deus etiam Prophetas miserit flere pro populo? Denique & Ezechiel missus est flere Ierusalem, & accepit librum, in cuius capite scripta erant lamentatio, & melos, & væ; duo tristia, & vnum delectabile. quoniam ille saluus erit in futuro, qui hoc in sæculo plùs fleuerit.* Planè non ab infirmis, sed & à maximis Prophetis exigitur fletus: qui enim magnorum plùs fleuerit, maiorum ostendet sæculis futuris fructuum segetem.

§. XIII.

Cum Iesu patienti celerior salus venit.

CVm Dauid adhuc transiret torrentem Cedron, iam præcedens populus Oliuæ viam pertingebat: sic enim dicit Textus: *Rex quoque transgrediebatur torrentem Cedron, & cunctus populus incedebat contra viam Oliuæ.* Simúlque à Dauidis fugientis exercitu tenebatur, & torrens Cedron, & via Oliuarum: in torrente enim Cedron Iesu passio incepanda erat: nam postquàm illum transiuit Dominus torrentem, cœpit pauere, & tædere. In monte autem Oliuarum finiti vniuersi eius labores fuerunt in gloria ascendentis in cælum. Ergo, cùm Dauid simul & torrentem Cedron transeat, & viam Oliuarum teneat; ostendebatur, quàm celer initio laborum eius finis, & coronis ventura erat. Nec miror: nam, qui Iesum in eadem via passionis sequitur, citissimè ad salutem peruenit. Crucifixus latro memoriam sui Iesu petebat, cùm peruenirет in regnum: confestim respondit Iesus Luc. 23. Luc. 23. *Hodie mecum eris in Paradiso.* Cur hodie? Cur non magna dilatas fuit regni ingressum? In eadem crucis, & passionis pœna erat. Rem pulchrè expendens D. August. in Psalm. Aug. 39. ait: *Salutem suam longè futuram sperabat latro; & post longum tempus accipere contentus erat. In longum sperabat: dies non est dilatus. Ille dixit: Memento mei, cùm veneris in regnum tuum. Ille respondit: Hodie mecum in ligno crucis, hodie mecum in ligno salutis. Paradisus habet lignum salutis.* Expende pulchra illa: *Hodie mecum in ligno crucis, hodie mecum in ligno salutis.* Quippe non differtur salus ei, qui eandem cum Iesu viam passionis terit. Quàm citissimè illi salus obuenit. Apocal. 1. *Conuersus vidi septem candelabra aurea, &* Apoc. 1. *in medio septem candelabrorum aureorum similem Filio hominis, vestitum podere, & præcinctum ad mamillas zona aurea. Caput autem eius, & capilli erant candidi tanquàm lana alba.* Sic ibi Iesus apparens longam, & profundam senectutem repræsentabat in capite cano, vt notat Ropert. Verùm Esdras 4. Esdr. 2. lib. 4. cap. 2. ait: *Ego Esdras vidi in monte Sion turbam magnam, quam numerare non potui, & omnes canticis collaudabant Dominum. Et in medio eorum erat iuuenis statura celsus, eminentior omnibus illis, & singulis eorum capitibus imponebat coronas.* Ioanni senex apparebat, & idem Esdræ iuuenis apparebat. Cur ita? Ioanni ostendebatur reprehensurus aliquos Episcopos Ecclesiarum Asiæ; & ideò ibi senex venit: vt ostendat, se ad castigationem via procedere, nisi post longissimi temporis expectationem, quæ sufficeret ad senectutem faciendam. Esdræ autem ostendebatur coronans patientiam secum laborantium; & ideò iuuenis ostenditur: vt credamus breuissimum tempus interesse inter labores eorum, qui cum Iesu patiuntur, & præmium. Me in hanc cogitationem coniecit D. August. in Aug. Psalm. 47. vbi reddens rationem, cur paruuli innocentes permissi sunt occidi, ait: *Quantùm natum ad Christum, etiam paruus pro se morientes paruulos coronauit.* Expende illa: *Etiam paruus,* &c. Non enim expectauit adolescere, & minùs senescere; sed etiam puer, & paruus iam coronas porrigebat pro se patientibus. Nec aberrauerit, qui credat, in iuuenili flore descendisse Iesum ad suæ passionis prælium; nec id ad senium distulisse, vt acceleraret coronas his, qui præ illo passi fuerant.

§. XIV.

Cultus diuini cura, regnorum firmitudo est.

NOn æstimo, quòd ad partem Dauidis venerint legiones Cerethi, & Phelethi; nec quòd illi adhæreant sexcenti validissimi Gethæi cum Duce suo Ethai, & aliis validissimis pugnatorum. Illud maximi æstimo, quòd ad illum venerit, quidquid ad cultum religionis pertinebat. Ait enim Textus: *Venit autem & Sadoc Sacerdos, & vniuersi Leuitæ cum eo, portantes Arcam,* &c. Et non saluabitur Rex, cui totius religionis cultus sic adhæret?

Crediderim

Crediderim in hoc certissimam regni confirmandi spem fundatam esse. De filiis Heli locutus Textus 1. Reg. 2. sic finit: *Erat ergo peccatum puerorum grande nimis coram Domino: quia detrahebant homines sacrificio Domini. Samuel autem ministrabat ante faciem Domini*, &c. Sacrilegiis filiorum Heli Sacerdotis adiungitur Samuel ministrans Domino. Et quid ministerium pueri Samuelis facit inter tot sacrilegia Sacerdotum, qui diuinum cultum, & sacrificia minuebant? Sapienter cum diuini cultus profanatoribus, proponitur puerulus Samuel, eiusdem diuini cultus studiosus: vt quando ex illis imminebat extrema ruina, in hoc puerulo diuini cultus studioso tota niteretur spes restitutionis. Ait Rupert. lib. 1. cap. 6. *Samuel autem, inquit, ministrabat ante faciem Domini puer. Ac si apertè dicat: Sacerdotibus viris contemptibile sacrificium Domini reddentibus, reliquus erat vnus puer, de quo, tanquam paxillo modico, tota penderet restitutionis spes: in quo Dominus iniuriam patiens aliquas sui honoris reliquias appenderet.* Expende illa: *De quo tota penderet restitutionis spes.* Labentis reipublicæ status restitentia, & confirmatio tota nitebatur in vno puerulo tenente, quantùm erat ex se, diuinum cultum, ne laberetur. Quò etiam spectans Aquisgranense Concil. sub Pipino habitum lib. 2. cap. 10 ait: *Qualiter Dei electus Propheta Samuel in cultibus sacris, & in altaribus erigendis ei Deo placuerit ipsius libri historia legentibus apertè demonstrat. Vnde colligi datur, quòd quanquam cultus diuinus impugnatores habeat, nunquam tamen, Domino gubernante, perpetuam desolationem habebit: quoniam adest, & aderit cultus sui fautoribus, & administratoribus ille, qui dixit: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, vsque ad consummationem sæculi.* Expende illa: *Adest, & aderit cultus sui fautoribus.* Qui enim veræ religionis cultum fouet, nunquam non experietur sibi Deum fauentem, ne pereat. De hoc sæpiùs dixi & in præsenti, & in aliis tomis, & infrà ampliùs dicetur.

1. Reg. 2.

Rupert.

Côc. Aquis.

2. *Reg.* 15. Et dixit Rex ad Sadoc Sacerdotem: O videns, reuertere in ciuitatem in pace: & Achimaas, filius tuus, & Ionathas, filius Abiathar, duo filij vestri sint vobiscum. Ecce ego abscondar in campestribus deserti, donec veniat sermo à vobis, indicans mihi. Reportauerunt ergo Sadoc, & Abiathar Arcam Dei in Ierusalem; & manserunt ibi. Porrò Dauid ascendebat cliuum Oliuarum, scandens, & flens, *&c.*

§. XV.

Non tam corpore, quàm corde Deo propinquus places.

QVi adeò apud se Arcam Dei Ierosolymis habere exoptauit, modò in artissima difficultate constitutus à se remittit Arcam: ait enim Textus: *Dixit Rex ad Sadoc Sacerdotem: O videns, reuertere in ciuitatem*, &c. Cur non magis apud te retines & Sacerdotes, & Arcam præcipuè temporibus difficillimis? Deferbuitne illa antiqua deuotio circa Dei Arcam? Absit: sed nunc eò offendebatur ardentior, quò non alligabatur loco, aut corporali præsentiæ; sed magis illam corde amabat suscipere, quàm oculis. Dicebat Iesus Samaritanæ Ioan. 4. *Veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu, & veritate.* Et meritò ille creditur verus adorator, qui non tam corporalibus hæret signis, quàm spirituali affectu in sacra rapitur: dicebat nanque Origen. ibi: *Qui totus in figuris, corporeisque rebus defixus est, quos cùm assequi magnoperè videtur, tamen in figura, & non in veritate Deum veneratur; ob eam causam verus adorator, & cultor dici non potest.* Expende illa: *Qui totus*, &c. Quippe à ratione verè cultoris eiicitur ille, qui totus adicitur corporalibus signis, & præsentiis sacrorum; nec magis curat de spirituali, & cordiali illorum veneratione: qui enim scit à corporalibus abesse, & spiritu, cordéve esse proximum, ille procul dubiò verus adorator, & cultor est. Inde dicebat etiam Dominus Samaritanæ ibidem: *Vos adoratis, quod nescitis: nos adoramus, quod scimus: quia salus ex Iudæis est.* In cultu, & adoratione prætulit Iudæos Samaritis. An quia apud Iudæos erat materiale templum, & Arca? Accipite D. Thomam in Cat. fauente ex Chrysost. *Reuerentiores Iudæos indicauit, non à loco, sed à mente.* Non quòd loco propinquiores essent Iudæi, & templo, & sanctuario, ideò præferuntur Samaritis; sed quòd mente, & spiritu veræ fidei propinquiores erant. Ex corde enim, & spiritu magis censendus est, qui Deum reueretur. Luc. cap. 7. *Centurio misit ad Iesum seniores Iudæorum, rogans eum, vt veniret, & saluaret seruum eius. At illi, cùm venissent ad Iesum, rogabant eum sollicitè dicentes ei: quia dignus est, vt hoc illi præstet: diligit enim gentem nostram, & Synagogam ipse ædificauit nobis. Iesus autem ibat cum illis. Et cùm iam non longè esset à domo, misit ad eum Centurio amicos dicens: Domine, noli vexari: non enim sum dignus*, &c. Ecce tibi, omnia dicitur per internuncios egisse Centurio: nusquam ostenditur à Luca ipse per se ad Iesum accessisse. Matth. autem cap. 8. dicit: *Accessit ad eum Centurio rogans eum, & dicens: Domine, puer meus*, &c. Matthæus dicit Centurionem accessisse; Lucas ait, non accessisse; sed nuncios misisse, qui pro illo accesserunt. Quid ergo? dissensit à Luca Matthæus? Absit: sed Matthæus fortè non egit in primis de corporali accessu; sed de spirituali, quo Centurio propior Iudæis accesserat Christo. Pro quo dicebat D. August. lib. 33. contra Faustum, cap. 8. *Centurio ille ad Christum magis accesserat, cuius fidem ita laudauit, quàm illi ipsi, per quos verba sua misit. Accedas ad Iesum non carne, sed corde; non corporis præsentia, sed fidei potentia, sicut ille Centurio.* Hic præstantior accessus est ad Deum, qui non corpore fit, sed virtute spiritus.

Ioan. 4.

Origen.

Thom.

Luc. 7.

Matth. 8.

August.

§. XVI.

Peccata magnorum etiam virorum lacrymas extorquent.

QVis non miretur bellicosissimum Principem in calamitate deiectionis suæ flentem; dicit nanque Textus: *Porrò Dauid ascendebat cliuum Oliuarum, scandens, & flens* &c. Multi Duces, & Principes coguntur sæpè hostibus cedere, & nullus legitur tunc vacasse fletibus. Cur solus Dauid cum exercitu suo flcat? Non calamitatis vis, non exilium; sed rebellis filij, subditorúmve scelera lacrymas à bellicosissimo Duce extorquere potuerunt. Ait ipse apud D. Chrysost. in Psalm 3. *Post Absalonem meus contra me armatus exercitus. Oues meæ, lupi facti sunt; & leones, agni; & canes rabidi, perciti agnelli; & tauri cornupotentes, arietes non propter me ipsam afficior tristitia; sed illorum doleo exitium.* Et facilè credam in tanto Duce lacrymas non de fonte propriæ calamitatis manasse; sed de perfidiæ subditorum vena procedere: Ioannis 11. post mortem Lazari narratam, vbi sorores eius ad Iesum veniunt, ait Textus: *Iesus ergo vt vidit eam plorantem, & Iudæos, qui venerant cum ea plorantes, infremuit spiritu, & turbauit seipsum, & dixit: Vbi posuistis eum? Dicunt ei: Domine, veni, & vide. Et lacrymatus est Iesus.* Multi sciuntur parentes, dilectissimorum funera filiorum spectasse siccis oculis; & Iesus Lazari mortem, sororum orbitatem lacrymis, & fremitu fuit prosecutus. Sic, Domine, te quatit temporalis hæc calamitas, quæ etiam minùs robusta pectora non solet attingere? Crediderim Iesu lacrymas non extortas à temporali illa calamitate; sed ab animorum spectantium duritia. Dicebat D. Epiphan. in Anchorato: *Volebat ostendere, quòd hæc omnia faciebat, & nondum quisquam perfectè ipsi credebat: quo declararet sua erga nos indulgentia insignem benignitatem. Oportebat illum non dicere: Quatriduanus est, iam olet, neque abire, ne demonstraret; sed dicere. Omnia nosti. & si vales, viuit. Quapropter etiam lacrymatus est ob hominum obstinatam duritiem.* Non temporalis calamitas à tanto Principe lacrymas extorquet; sed non credentium duritiês, & spiritualis ruina.

Chrysost.

Ioan. 11.

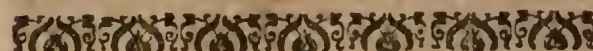
Epiphan.

§. XVII.

Magnanimi proprium est, quòd ex Dei timore nihil humile non facias.

COnueniant huc, qui viderunt illum cantatissimum Dauidem in funda, & lapide audentem contra Philisthæum, & passim de hostibus triumphantem; & modò videant ipsum vel rebellium sonitu perterritum, fugitiuum, lacrymantem: quippe ait Textus: *Porrò Dauid ascendebat cliuum Oliuarum, scandens, & flens, nudis pedibus incedens,*

& operto capite, &c. An à magnitudine illa animi degenerauit Dauid in hos deiectissimi hominis gestus? An fuga, & lacrymæ, & luctus, & pedum nudatio hominem iam infirmum, & angusti pectoris ostendunt? Absit, imò crediderim, nusquam adeò magnanimum, & virilem ostensum fuisse Dauidem, quàm in hac fuga, in his lacrymis, in hac pedum nuditate. Fugiebat enim, lacrymabatur, nudis pedibus incedebat, non, quia perterritus fugiebat à facie rebellium; sed, quia perterritus fugiebat à facie Dei irati. A timore autem Dei venire in lacrymas, in fugas, in nuditatem confessionis, non infirmitatis est passio; sed magnani-
Psal.103. mitatis robur. Ait Psal.103. *Ab increpatione tua fugient, à voce tonitrui tui formidabunt. Ascendunt montes, & descendunt campi in locum, quem fundasti eis. Terminum posuisti, quem non transgredientur, neque conuertentur operire terram.* Ecce tibi dicuntur montes ascendere, & ita ascendere, vt minimè terram operiant. Et qui sunt isti montes, qui ascendunt? Accipite Arnob. ibi pulchrè dicentem: *Qui tamen isti sunt montes, diligenter ausculta. Isti sunt, qui ab increpatione Dei fugiunt. Fugiunt vtique facta, quæ increpantur à Deo, & à voce tonitrui eius formidabunt: timent comminantem incendium sempiternum. As-*
Arnob. *cendunt montes cogitantes regna cælorum: descendunt montes cogitantes terrenas actiones suas, vt in locum, quem fundauit Dominus, dirigant, & non transgredientur, vt operiant terram, sicut operuit terram Adam. Ex foliis ficulnea operuit terram, & abscondit se.* Ecce tibi, non vilis puluis, quem proiicit ventus à facie terræ; sed magni montes censentur, qui fugiunt ab increpatione Dei, qui à voce eius metuentes descendunt ad cogitandas terrenas suas actiones, quas minimè ascendunt, nec operiunt, sed prorsus nudant, & confessione manifestant. Hoc equidem non de pusillitate procedit; sed de ea animi magnitudine, quæ par sit celsissimis montibus. Hinc Matth.27. post explicata prodigia secuta mortem Iesu ait:
Matth.27. *Centurio autem, & qui cum eo erant custodientes Iesum, viso terræmotu, & his, quæ fiebant, timuerunt valdè, dicentes: Verè Filius Dei erat iste. Erant autem ibi mulieres multæ.* Erant autem iuxta Crucem mulieres multæ, & Centurio Romanus cum suis militibus. Et viso terræmotu, & tenebris, & petrarum contusione non dicuntur fœminæ timuisse, nec clamasse, nec vllum dedisse pœnitentiæ signum. At verò Centurio, & milites dicuntur eò peruenisse timoris, vt manifestè clamarent Filium Dei crucifixum; &, vt notat Lu-
Luc.23. cas cap.23. ingenti dolore descenderent percutientes pectora sua. Et cur, quæ doloris signa non dicuntur de fœminis; dicuntur tunc expressè de fortissimis Centurionibus, de militibus? Crediderim, id factum esse, ne luctus, & doloris signa, quæ veniunt ex Dei timore, crederentur esse propria animi fœminei, & infirmi: non enim sunt, nisi propria robustissimi pectoris: & quæ conueniant celsissimo animo, & virilissimo.

CAPVT XXVIII.

Siba, & Semeï cum Dauide.

Textus Historiæ.

IN tot deducto angustias Dauidi duo occurrerunt viri, Siba, & Semei: ille afflictum muneribus demulcens; hic illum prosequens maledictis. In munerum lenociniis labauit bonus; imò aliquam passus est iustitiæ ruinam: delinitus enim mali serui officiis in Miphibosethum præcipitem sententiam tulit, qua filium amici Ionathæ, & ob corporalem ægritudinem minimè suspectum bonis priuat, quæ omnia præsenti benefactori Sibæ attribuit. Iustior inter maledicta extitit, quàm inter officia: nam lapsus propter officiosa munera Sibæ; maledictis Semei petitus sic fortiter se gessit, vt nec verbo impudentem, & procacem hominem feriret. Heu regalis pectoris discrimina! Regalem indolem magis perdunt blanditiæ, quam maledicta.

PARS MORALIS circa Textus Literam.

ACcedant huc Principes, & videant, quàm magis cauere debeant ab officiosis seruis, quàm ab hostibus. Dauidem officia Sibæ fecerunt iniustum, quem Semei maledicta minimè deturbarunt à iustitia.

2. *Reg.* 16. Cúmque Dauid transisset paululùm montis verticem, apparuit Siba, puer Miphiboseth, in occursum eius, cum duobus asinis, qui onerati erant ducentis panibus, & centum alligaturis vuæ passæ, & centum massis palatharum, & vtre vini. Et dixit Rex Sibæ: Quid sibi volunt hæc? Respondítque Siba, *&c.*

§. I.

Munera palatinis velut cælestes apparitiones sunt.

NOn otiosè dictum illud crediderim, nimirum: *Apparuit Siba cum duobus asinis*, &c. Quippe apud palatinos hæc est diuina apparitio, si quis videatur afferens munera. Vt enim Sancti cælestibus apparitionibus visitantur; sic aulæ mundiales non in Angelis visis, sed in muneribus oblatis cælitùs æstimant apparitiones suas. Iacob filiis suis ituris ad Proregem Ægypti dicebat Genes.43. *Sumite de optimis terræ fructibus in vasis vestris,* Genes.43.
& deferte viro munera. Quæ prima verba sic ex Hebræo transferunt multi: *Sumite de cantatione terræ*, &c. Et prætetquàm quòd munera oblata suauissimi cantus sunt omnibus Principibus; ego diuinum aliud meditor in verbis illis: solent enim in theatris apparitiones cælestes ostendi, & repræsentari populis, quæ dum fiunt, suauissima intereà musicæ harmonia auditur. His ergo apparitionibus diuinis similia sunt munera apud palatinos, quæ dulcissimo musicæ concentu comitante mirum in modum spectantium, audientiúmve animos demulcent. Et ne mireris, munera, velut diuinas apparitiones, æstimari à palatinis, accipe illud Genes.43. vbi dicit: *Tulerunt ergo viri munera, & pecuniam duplicem, & Benjamin,* Ibid.
descenderúntque in Ægyptum, & steterunt coram Ioseph. Quos cùm ille vidisset, & Benjamin simul, præcepit dispensatori domus suæ dicens: Introduc viros domum, & occide victimas, &c. Expende illud: *Et occide victimas.* Victimæ autem solis rebus diuinis occiduntur. Cur ergo ad solum virorum notorum conspectum Princeps iubeat victimas occidi? Quid illic apparuit diuinum? Ait Textus in principio: *Tulerunt ergo viri illi munera.* quando ergo viri afferentes munera in aula apparent, non mirer, quòd putetur ibi apparitio diuina, cui mactentur victimæ. Sola equidem solent diuina putari à Principibus mundialibus, quæ illis muneris præstant aliquid. Clades in Israelem venturas annuncians Oseas cap. 10. ait: *Vaccas Bethauen* Oseæ 10.
coluerunt habitatores Samariæ. Nominatim ponit vaccas Bethauen, ad distinctionem intelligendam à vaccis communibus, quæ viuebant, & vitulos lactabant. Bethauen autem non erant verè vaccæ; sed quædam aureæ similitudines vaccarum. Indéque magis pungebantur Samaritæ, quòd non adorarent vaccas viuas, & fructuosas; sed inanes, & infructiferas. Et qui Samaritanorum adorabant illas vaccas steriles? An Samariæ Principes? Minimè id dicit: sed ait, *habitatores Samariæ*, nimirum, homines populares. Principes enim mundiales communiter non adorant, nec credunt Deitatem, nisi quæ illis præstat aliquid. Ad hæc ait Rupert. ibi: *Pulchrè igi-* Rupert.
tur, & vehementer redarguit nimis depressam hominum stultitiam, dicendo, vaccas Bethauen, id est, vaccas, non saltem viuentes, & lactis alimoniam præstantes; sed inanimatas vaccarum similitudines coluerunt. Notandum & hoc,

quia

quia non dixit, coluerunt Reges Samaria; sed coluerunt habitatores Samaria. Vbi diuinæ habebantur vaccæ nihil præstantes, error ille meritò non tribuitur Principibus mundialibus, sed stultissimis popularibus.

§. II.

Optimo Principi gratiores sunt personæ subditorum, quàm bona eorum.

ILlud notandum venit, quod ait Textus: *Apparuit Siba cum duobus asinis, qui onerati erant ducentis panibus,* &c. Afferebat Siba Regi non paruum commeatus subsidium: & nihilominùs antè dicitur coram Rege apparuisse Siba, quàm apparerent munera. Aliter Genes. 32. cùm enim Iacob timeret venire in conspectum Esau, munera præmittebat, quæ illi obuiam irent: dicebat nanque: *Placabo illum muneribus, quæ præcedunt; & postea videbo illum: forsitan propitiabitur mihi. Præcesserunt itaque munera ante eum,* &c. Sic Iacobi munera offerenda Esau præcedebant, vt priùs occurrerent Esaü, quàm ipse Iacob. Et quando Iacob sic procurauit, vt munera sua ante se irent ad Esaü; cur similiter Siba non curauit, vt munera sua ante se irent ad Dauidem? Cur ibi priùs apparuit Siba, quam munera; & hic priùs apparuerunt munera, quàm Iacob? Agebat Iacob cum Esau, qui vt longè à bono Principe aberat; sic magis attendebat ad substantias hominum, quàm ad homines ipsos: & ideò illi in primis præmittuntur munera, quæ hominem demulceant. Siba autem agebat cum Dauide, optimo Principum, cui non tam bona, quam personæ erant gratæ: & sic in primis illi apparuit Siba. Nulla res charior apud optimum Principem, quam persona subdita. Cantatissimum illum prodigum filium redeuntem, Luc. 15. *Vidit pater ipsum, & misericordia motus est, & accurrens cecidit super collum eius,* &c. Quem diuitem dimiserat, nudum vidit redire, & non quærit de substantia sublata. Cur, bone, non attendis ad nuditatem venientis? Cur non rationem exposcis partis acceptæ? Bonus parens non aliud attendit, nisi personam filij: hæc dum incolumis redeat, cætera nihili æstimat. Vt dicat Ruritius lib. 1. epist. 2. *Non exprobrantur facinora, non igestas: sola tamen si reuersio omnia damna compensat: quia maior fuit patri facultas redditus, quàm rerum facultas.* Optimo patri, & Principi præ omnibus bonis est persona filij, & subditi. Hinc diuinissimo Deo omnium Principi maximè displicuerunt Caini munera: ait enim Genes. 4. iuxta Septuag. *Nónne si rectè offeras, & non rectè diuidas, peccaste?* Optima videbantur munera à Caino oblata: sed, quia in eorum diuisione errauit, minimè placuit. Et in quo errauit in diuisione? Offerebat bona sua; sed non offerebat personam suam. Optimus autem Princeps bonori suo ducit, non sibi complacere in bonis subditorum; sed in personis. Ait Stephanus Episcop. Eduens. lib. de Sacram. altaris, cap. 17. *Etsi munera, quæ debebat Deo, reddendo, rectè obtulit, malè diuisit; quia se sibi retinuit.* Id, quod videtur desumptum ex D. August. lib. 15. de ciuit. cap. 7. Vbi ait: *Datur intelligi, propterea Deum non respexisse in munera Caini; quia hoc ipso malè diuidebat, dans Deo aliquid suum; sibi autem se ipsum.* Et quando personam suam minimè suo Principi Deo dabat, non poterat placere, etiamsi omnia mundi bona daret. Bonus enim Princeps, non in bonis, sed in personis subditorum sibi placet. Huc trahe dicta tom. 4. in Euang. lib. 16. cap. 16. § 14.

Genes. 32.
Luc. 15.
Ruritius.
Genes. 4.
Stephan.
August.

2. *Reg.* 16. Et ait Rex: Vbi est filius domini tui? Respondítque Siba Regi: Remansit in Ierusalem dicens: Hodie restituet mihi domus Israël regnum patris mei. Et ait Rex Sibæ: Tua sint omnia, quæ fuerunt Miphiboseth, *&c.*

§. III.

Principes nimis creduli sunt eorum, quæ possint suo aduersari imperio.

NActus occasionem Siba, vt suspectum faceret dominum suum Regi, affectati regni eum accusat: & ad primum accusationis verbum, nulla probatione proposita, sententiam a Rege extorquet, ait enim Rex: *Tua sint omnia, quæ fuerunt Miphiboseth.* Hoccine est Principum ingenium in credendis ita, quæ eorum videntur aduersari imperio. Similem, etsi duriorem, rem habes apud Egesipp. lib. 1. cap. 6. Post victoriam partam de hostibus Antigonus, vt erat armatus, venit ad fratrem, Aristobolum Regem: quid tunc? *Continuò Regem adeunt improbissimi homines, & inuidiam excitant, quòd pompam armatorum celebrationem, quàm priuatis mos est, duxerit, ostentui vulgo futuram, ne quis conatibus eius obuiare auderet. Tanto apparatu non aliud, nisi necem Regis, & vsurpandi imperij potentiam affectatam. Haud difficilè æger animus inualido corpore impulsus est, vt credibile duceret, quod pro vero asserebatur. Itaque priusquàm sibi probaretur tentamentum aliquod flagitij parricidalis, stipatores suos cum armis iubet in hypogæo locari obscuro, qui aduenientem Antigonum dolo necarent.* Sic Rex friuolis impiorum verbis persuasus in sibi dilectum fratrem exarsit, vt, nec impositi sceleris vmbra visa, illum necarit: nihil enim tam improbabile est, quod non credant Principes, si aduersùs suum regnum faciat. Matthæi 2. peregrini homines clamabant Ierosolymis: *Vbi est, qui natus est Rex Iudæorum? Vidimus enim stellam eius in Oriente, & venimus adorare eum. Audiens autem Herodes Rex turbatus est.* Et cur, Rex, tam citò turbaris? Pontifices Iudæorum tacent, nec vllam expectati Regis mentionem faciunt. Qui eius ortum clamant, externi sunt, peregrini sunt, res Iudæorum minimè norunt. Cur externis ignorantibus credas, quod sapientissimi domestici negabunt? Erat negotium prorsus eius regno contrarium, & ideò vel leuissimis crederet argumentis, vt illud verum putaret. Aiebat sapienter Imperfectus ibi: *Rex quidquid aduersùs regnum suum putauerit, totum verum æstimat.* Nunquam Principes dubitant de veritate eorum, quæ sibi possint contrariari, vt in vindictam eorum præcipites ferantur.

Egesipp.
Matth. 2.
Imperfect.

§. IV.

Difficillimis temporibus, non mirum est, si vel oculatissimo culpa obrepat.

PRæceps, & ingrata in amicum Ionathæ fuit hæc Dauidis sententia, qua dixit: *Tua sint omnia, quæ fuerunt Miphiboseth.* Cur, Rex, non maiorem probationem expectas, vt amici filium damnes? Quomodo tam parua munera potuerunt oculatissimum Regem obcæcare, & in tam præcipitem sententiam trahere? Erat equidem tunc Rex calamitate pressus, adeò vt nudis pedibus, & tota flens iter ageret. Quid mirum, si in tam difficillimis temporibus errore aliquo capiatur? Aristobulus, Iudæorum Rex, habebat Antigonum fratrem sibi dilectissimum, qui post victoriam ab hostibus partam lætus veniebat reuisurus fratrem. Erat Aristobulus æger in lecto tunc temporis: accedebat Antigonus armatus, vt veniebat à bello: qua occasione improbissimi homines non dubitarunt suggerere Regi ea, quæ fratrem suspectum facerent. Et fieri potuit, vt frater malum crederet de fratre charissimo? Ait Egesippus lib. 1. cap. 6. *Haud difficilè æger animus inualido corpore impulsus est, vt credibile duceret, quod pro vero asserebatur, maximè cùm pompa excitaret inuidiam, ægritudo metum adderet,* &c. Hæc enim aliis dedi suprà; sed modò veniunt expendenda in particulari: vbi enim molestiæ, & ægritudines, & difficultates animum hominis quatiunt, non mirum est, si ab errore aliquo etiam in amantissimos capiatur. Quò refero Petrum vehementissimum Iesu amatorem; qui tamen passionis tempore, Matthæi 26. *Cœpit detestari, & iurare, quia non nouisset hominem.* Quantum hoc nefas Petri, quòd magistrum adeò dilectum neget? Quis illum non vehementer damnet? Sed, si tempus difficile spectes, quo Petrus Iesum negauit, non adeò illum accusabis. Ait D. Chrysost. orat. in Apostolos, habita tom. 6. *Non sane magnoperè accusandus Petrus videtur: nam, quo tempore Sol ipse fugiebat, cælum latebras quærebat, concutiebatur terra, petræ scindebantur, quippe quæ Creatoris iniuriam ferre non poterant; tunc Petrus defecit, tunc Petrus negauit.* Inter tot temporis difficultates, vbi penè tota mundi fabrica lababat, non mirandum, quòd vel Petrus iret in aliquem lapsum.

Egesipp.
Matth. 26.
Chrysost.

§. V.

§. V.

A solo Deo orta commotio ordinem rebus seruat, ne pes ad caput, nec caput eat ad pedes.

EXpende calumniam affictam à Siba contra Miphiboseth: *Remansit in Ierusalem, dicens: Hodie restituet mihi domus Israel regnum patris mei.* Quam calumniam, ineptissimam putat noster Salianus, considerans Miphiboseth hominem elumbem, & vtroque pede claudum, in quo suspicio regni venturi omnes aditus haberet occlusos. Quis in tali spem regni crederet posse foueri? Planè nullus id crederet, si regna & dignitates ratione, & Deo mouente semper venirent. At cùm hæc sæpè veniant mortalium affectibus, & consiliis, cur vel ineptissimi non sperent ad se posse regna venire? Ideo, vt spes regni in Miphiboseth crederetur esse, prudenter affinxit Siba dixisse: *Hodie restituet mihi domus Israel regnum.* Expende illud: *Restituet domus Israel.* Non Deus; sed domus Israel dicebatur restituenda regnum, vt sic regnandi spes fieret inepto. Quando enim non diuinis, sed popularibus affectibus res videbatur fieri; non erat, cur vel omnium ineptissimus non speraret sibi regnum. Vnus enim est Deus, qui scit ordine suo quenquam sic continere, ne alium affectet. Rem pulchro exemplo ostendit Dominus Ezechieli cap. 37. vbi sic: *Facta est super me manus Domini, & eduxit me in spiritu Domini: & dimisit me in medio campi, qui erat plenus ossibus. Et circumduxit me per ea in gyro: erant autem multa valdè super faciem campi, siccáque vehementer. Et dixit ad me: Fili hominis, putásne viuent ossa ista? Et dixi: Domine Deus, tu nosti. Et dixit ad me: Vaticinare de ossibus istis, & dices eis: Ossa arida, audite verbum Domini. Hæc dicit Dominus Deus ossibus his: Ecce ego intromittam in vos spiritum, & viuetis. Et dabo super vos neruos, & succrescere faciam super vos carnes, & superextendam in vobis cutem, & dabo vobis spiritum, & viuetis, & scietis quia ego Dominus. Et prophetaui, sicut præceperat mihi. Factus est autem sonitus prophetante me, & ecce commotio, & accesserunt ossa ad ossa, vnumquodque ad iuncturam suam,* &c. Sic ibi: quibus ostendebatur status populi Israelitici, quem sine Deo habebat, & quem habiturus erat per Deum. Status sine Deo erat ille, qui in multitudine ossium confusè in agro existentium visebatur: ibi enim sic permixta, & confusa erant omnia, vt nullum os suum locum teneret; sed ossa capitis, & pedum essent simul. Quid tunc? Prophetante Ezechiel de mandato Domini: *& accesserunt ossa ad ossa, vnumquodque ad iuncturam suam.* Quid magis præter opinionem? Commotio vehemens fit, & inter illam vehementem commotionem sic quodcunque os pergit ad iuncturam suam, vt os pedis minimè ad caput pergat, nec os capitis ad pedes descendat; sed omnia constituantur in ordine suo. Quæ commotio tam firmum ordinem ossibus præscribat, vt nullum supra suum locum ascendat, nec descendat infra illum? Sola id præstat, quæ à Dei potente manu commotio fit. Accipite D. Epiphanium in Anchorato fantem: *Admiranda erat Dei potentia, quòd nondum immissis animis, sed siccis existentibus ossibus, non solum non motum habebant ob Dei efficaciam, sed & intelligentia repleta sunt ossa, & cognitione non vulgari. Non enim pedum ossa per oblinionem ad caput accedebant; neque colli vertebrula circa talorum iuncturam errantes locum quærebant, sed singula ossa & mouebantur, & videbant, & ad suam iuncturam accedebant.* Expende tanti ordinis seruati rationem, nimirum ait: *Admiranda erat Dei potentia.* Insuper & illud addit: *Intelligentia repleta sunt ossa, & cognitione non vulgari.* Quippe nihil vulgare, & populare ibi inueniebatur; sed Dei erat tota illa commotio. Vbi enim vulgari, & populari cognitione, & affectu proceditur, siue per obliuionem, siue per inaduertentiam, siue per affectum, passim pedes in loco capitis constituuntur, & capita in loco pedum: vbi autem Deus regit, omnia suum locum seruant; & videbis in commotione omnium officiorum Reipublicæ, nullum pedem in capite apparere. Id enim cauet spiritus Dei, etiam maximis commotionibus medius.

Ezech. 37.

Epiphan.

2. *Reg* 16. Venit ergo Rex Dauid vsque Bahurim: & ecce egrediebatur inde vir de cognatione domus Saül, nomine Semei, filius Gera; procedebatque egrediens, & maledicebat, mittebátque lapides contra Dauid, & contra vniuersos seruos Regis Dauid: omnis autem populus, & vniuersi bellatores, à dextro, & à sinistro Regis latere incedebant. Ita autem loquebatur Semei: Egredere, egredere, vir sanguinum, *&c.*

§. VI.

Flagellum culpæ adiunctum, salutare.

COniunge casus Dauidis. Primùm, illi Siba cum muneribus occurrit: modò Semei cum maledictis: ait enim: *Ecce egrediebatur inde vir de cognatione domus Saül, nomine Semei, filius Gera, procedebatque egrediens, & maledicebat*, &c. Siba benedictione; immediatè pòst Semei maledictione prosequebatur. Et cur, Domine, muneribus Sibæ adiungis Semei maledicta? Extorserant munera Sibæ iniquam sententiam à Dauide, ideò illi statim ab amatore Deo maledictorum flagellum paratur, vt saluti eius facilior pateat aditus. Quo spectans Psalm. 98. clamat: *Deus, tu propitius fuisti illis, & vindicans in omnes adinuentiones eorum.* Compone illa, *propitius, & vindicans*: si propitius, quomodo vindicans? Equidem illa est magna Dei propitiatio, quòd vindicta temporalis peccatum sequatur. Ait D. August. ibi: *Vindicans in omnes affectiones, quia propitius est nobis. Nam, si non vindicet, & deserat, pereunt.* Est equidem non obscura vis ad salutem, si Deus temporaliter nostra peccata castiget. Vnde clamabat Ierem. cap. 12. *Congrega eos quasi gregem ad victimam, & sanctifica eos in die occisionis.* Ecce tibi, vt sanctitas occisioni adiungitur: qui enim à Deo percutiebantur, mactabantur, inde sanctificabantur. Circa quæ ait Orig. homil. 8. *Tormenta sanctificationem vocat eorum, qui torquentur. Sanctifica quippe eos, ait, in die interfectionis eorum, id est, per hoc, quòd interficias eos, sanctifica eos. Quem enim diligit Dominus corripit, flagellat autem omnem filium, quem recipit.* A Deo simul veniunt & percussio, & sanctificatio, & de diuina percussione nostra resultat sanctificatio, qua peccatis abluimur, & in salutem præparamur. Quò spectans Psal. 65. aiebat: *Venite, & videte opera Domini: terribilis in consiliis super filios hominum.* Vbi in rem nostram potius vertimus nunc: *Terribilibus enim, admirabilibúsque artibus pro omnium salute vsus est.* Expende illud: *Terribilibus artibus*, &c. quid enim terribilius ad salutem, quam percussio, quam sectio, quam mactatio? Tunc sanè Chirurgus se tremendum ostendit, cùm ferrum stringit, vt membrum secet, cùm ignem adhibet, vt vulnus adurat. Quæ autem in Chirurgo terribilior est ars, hac vtitur etiam Deus, percutiens, secans, mactans, vt nos ad salutem impellat. Peccauit populus Israelis in vitulo aureo erigendo: & tandem Deus Moysi precibus constrictus ait Exod. 32. *Ego autem in die vltionis visitabo & hoc peccatum eorum. Percussit ergo Dominus populum*, &c. Quanta hæc ira Dei, quæ precibus Moysi non flectitur, vt omninò parcat populo? Cur post tot preces serui tui, Domine, adhuc instas vltioni? An quia penitùs odisti populum? Absit: imò, quia adhuc in salutem illum amabat, ideò illum magis castigare volebat. & hac terribili arte vtebatur. Augustinus quæst. 49. in Exod. ait: *Nec tamen etiam, Moyse intercedente, siue flagello disciplinæ populum dereliquit. Nescio quo enim modo, vt sic* [illegible] *gerret ipse Moyses. Deus illos occultius diligebat, qui manifesta voce terrebat.* Non equidem terror ille vindictæ in populum manabat ab odio, sed ab intimissimo Dei amore, qui per illum viam salutis parabat peccatoribus. De [illegible] fit autem impiis illud dicebatur Psalm. 143. *Non est ruina maceriæ, neque transitus, neque clamor in plateis eorum.* Symmachus autem legit: *Neque percussio, neque fuit eiulatio, neque luctus in plateis eorum.* Sic deplorati homines nihil plorandum vident in suis facinoribus.

Psalm. 98.

August.

Ierem. 12.

Origen.

Psalm. 65.

Exod. 32.

August.

Psalm. 143.

§. VII.

Contumeliarum certamen durissimum viro ingenuo.

ECce tibi quò deiectus est à Domino Dauid; nimirum, vnus homuncio *mittebat lapides contra Dauid, & contra vniuersos seruos Dauid:: Ita autem loquebatur Semei: Egredere, vir sanguinum*, &c. Non gladium exercebat; sed linguam acuebat vilis homuncio, quò maximè Dauidis animus transfigebatur. Crediderim nanque, nullum durius certamen posse excogitari aduersùs hominem ingenuum, quàm certamen, quo quis contumeliis petitur. Isaias cap. 7. dicit:
Isa.7. *Adducet Dominus super te, & super populum tuum, & super domum patris tui dies, qui non venerunt à diebus separationis Ephraim, à Iuda, cum Rege Assyriorum. Et erit in die illa: Sibilabit Dominus muscæ, quæ est in extremo fluminum Ægypti; & api, quæ est in terra Assur, & venient*, &c. Minatur Dominus populo suo illam calamitatem, & miseriam, quæ longè maior sit omnibus antiquis calamitatibus, quando venient Ægyptij, & Assyrij, vt Israelitas affligant, & percutiant. De quorum tamen aduentu ait: *Sibilabit Dominus muscæ, quæ est in extremo fluminum Ægypti.* Sic muscæ comparat Ægyptios adducendos, vt Israelitas in extremam calamitatem deducant. Cur non magis eos leonibus, serpentibúsve igneis comparat? Nonne leo muscâ terribilior? Quid potest in musca cogitari, a qua tanta calamitas timeri posset? Ait
Cyr.Alex. D. Cyrill. Alex orat. 5. *Muscis quidem confert Ægyptios, tum propter multitudinem, tum ob vocem absonam, nec ita benè sonantem.* Solet equidem in hostibus illud à minante notari, quòd maiorem valeat efficere terrorem, quòd calamitatis denunciatæ fidem faciat certiorem. Dominus autem, dum Ægyptios ostendit venturos ad inferendam extremam calamitatem populo suo, illos muscæ comparat: illud solùm in illis notat muscis simile, nimirum, inconcinnam, & absonam vocem: quasi à nullo veniat grauior calamitas ingenuis viris, quàm ab absonis, & contumeliosis vocibus. Quò adduco dicta tom. 4. in Euang. lib 18. cap. 8 §. 36. & tom. 5. in veter. Testam. lib. 5. cap 25. §. 8.

§. VIII.

Vel infirmissimus audet in eum, qui à Deo deseritur.

ILlud valdè mirandum, quod dicit Textus: *Semei, filius Gera, procedebat egrediens & maledicebat, mittebátque lapides contra Dauid, & contra vniuersos seruos Regis Dauid: omnis autem populus, & vniuersi bellatores à dextro, & à sinistro Regis latere incedebant.* Ecce tibi, cùm Rex ingenti bellatorum turba circunseptus incederet, vnus homuncio, Semei, audet in Regem, & in bellatores eius maledicta congerere. Quanta hæc insania hominis? Cur non magis veretur militum furorem? Vnde vni tanta potuit audacia accidere, qua auderet in exercitum validissimum esse contumeliosus? Non miror: quia, cùm Dauid paulisper esset à Deo derelictus, & quasi à facie eius proiectus; infirmissimus quisque potest in eum audere, etiamsi valido appareat circundatus exercitu. Illud verum dicebat primus homicida Cain Genes. 4. *Ecce eiicis me hodie à facie terræ, & à facie tua abscondar: omnis,*
Gen.4. *qui inuenerit me, occidet me.* Expende illud, *omnis*: nullum enim iam non extimescit infelix, vel hominem, vel animal, vel insectam. Sed, quid, Cain, si te lepus, aut musca inueniat, an lepus, aut musca occidet te? Ipse ait: *Omnis, qui inuenerit me, occidet me.* nullum excipit: quasi possit occidi à lepore, vel à musca, ex quo à Deo derelictus fuerit. Quò
Iob 20. spectans Iob c. 20. de impio dicebat: *Omnis dolor irruet super eum.* quæ sic vertuntur ex Hebr. *Omnes manus laborantis venient super eum.* quasi non sit manus adeò inualida, & ægra, quæ non possit facere impetum aduersùs eum, qui reiectus à Deo est, & manere illi superior. Hinc Psalm. 104. expendens, qui vocati fuerint à Deo aduersùs Ægyptios, ait: *Dixit, & venit cynomyia, & cyniphes in omnibus finibus eorum.* Et
Psal.104. muscas, & cyniphes opponit fortitudini Ægyptiorum: & satis sapienter, quia vel musca sufficit in eos, qui reiecti sunt à Domino. Ex quo pulchrè aiebat Rup lib. 1 in Exod. cap. 34. *Grande est: Ecce illum Deus vniuerso Orbi præstitit, tum superbiam Ægyptiorum, non de leonibus, & vrsis, sed de vanis domuit, & muscis. Dixit, inquit Psalmista, & venit cynomyia, id est,* Exod 34.
canina musca, dignam illis ferens contumeliam:: Ergo potens, & magnus Pharao Rex Ægypti à muscis penè victus est. Sic infirmissimus quisque audet, & præualet ei, quem Deus reiicit.

§. IX.

Non parua miserorum pœna est, quòd plausu, & insultatione hostis in ruinam eant.

NE quid miserorum pœnæ Dauidi deficeret, illi eiecto à propria sede additur Semei, qui vocibus insanis in deiectum insultet. Dicit nanque Textus: *Ita autem loquebatur Semei. Egredere, vir sanguinum*, &c. Sic vocibus, & insultationibus victores miseros insectantur deuictos. Sic etiam Deus persequitur afflictos peccatores suos. Ait Iob
cap. 17. *Stringet super eum manus suas, & sibilabit super illum intuens locum eius.* Septuag. legunt: *Plaudet autem manibus suis* Iob 7.
super eum, & exsibilabit eum de loco suo. Sibilis, & vocibus, & manuum complosione victores solent insultare in deuictos: & similiter Deus agit cum peccatoribus; & eos à sede, & loco suo deturbat, & sibilis maximè affligit. Vt dicat Nicetas in Cat. Græca: *Deum quasi hostem, qui aduersarios persequatur, inducit: impium autem quasi fuga sibi consulentem, & illum quidem quasi victorem, & ob victoriam gestientem,* Nicet.
ac manibus plaudentem, atque à suo loco, id est, à pristina felicitate, consuetudine, ac sede ipsum abstrahentem:: Atque ea, quæ vociferantes in præliis solent, in illo fiunt, manuum, inquam complausus, & sibilus, ac veteris domicilij commutatio, atque migratio. Expende ab illis: *Ea, quæ vociferantes in præliis solent, in illo fiunt.* Quippe nihil acerbitatis, nihil doloris aduersùs deuictos faciunt victores, eos persequentes missilibus, vocibus, sibilis, cogentes miseros à propriis migrare; quod Deus non soleat facere aduersùs peccatores, aduersùs quos & manuum complausus, & sibilus, & migratio decernitur à proprio domicilio. Quò forsan spectant illa Psalm. 51.
Propterea Deus destruet te in finem: euellet te, & emigrabit te de Psal.51.
tabernaculo tuo: & radicem tuam de terra viuentium. Videbunt iusti, & timebunt; & super eum ridebunt, &c. Ecce tibi & irrisio, & sibilus, & migratio à proprio tabernaculo decernitur in peccatorem, ne quid illi deficiat eorum, quæ fiunt his, qui miserè vincuntur. Accinit Ierem. cap. 25. inquiens: *Dominus de excelso rugiet, & de habitaculo suo dabit vocem suam: rugiens rugiet super decorem suum celeusma quasi calcantium concinetur aduersùs omnes habitatores terræ.* Celeusma est Ierem.25.
cantus, quo se vinitores adhortantur ad calcandas vuas. Et sumitur communiter, pro vocibus, & sibilis, quibus victores in victos exultant. Hinc Deus non acies; non gladios, sed celeusma minatur peccatoribus terræ: vincit enim omnem calamitatem, quòd te vocibus, & sibilis, & irrisionibus hostium opprimi videas, & cogaris a tuis exire.

2. *Reg.* 16. Dimittite ei, vt maledicat: Dominus enim præcepit ei, vt malediceret Dauid: & quis est, qui audeat dicere, quare sic fecerit: Et ait Rex Abisaï, & vniuersis seruis suis: Ecce filius meus, qui egressus est de vtero meo, quærit animam meam: quantò magis hic filius Iemini? Dimittite eum, vt maledicat iuxta præceptum Domini, si fortè respiciat Deus afflictionem meam, *&c.*

§. X.

Blanditiarum laquei difficiliùs superantur ab afflicto.

IN eadem afflictionis viscera Dauid, cùm accusatus fuit apud illum per Sibam Miphiboseth; & cùm accusabatur Semei per Abisai. Illius incerta erat culpa, huius culpa erat conspicua: & nihilominùs Miphibosethum inaudi-
sum

rum damnat; Semei parcit conuicto dicens: *Dimittite eum, vt maledicat*. Et cur, qui minimè adducitur ab Abisai, vt puniat reum conuictum, adduci potuit à Siba, vt innocentem puniret? Præmiserat Siba munerum blanditias, & adulantium verborum fomenta, quæ sic capiunt præcipuè animum afflictum, vt raró earum laqueos effugiat. Esther Regina cap. 14 sic orabat ad Deum: *Tu scis necessitatem meam, quòd abominer signum superbiæ, & gloriæ meæ, quod est super caput meum in diebus ostentationis meæ, & detester illud quasi pannum* Esther 14. *menstruatæ.* Nónne mirum est, quòd fœmina non capiatur regio cultu? Nónne mirum, quòd non afficiant fœminam, & rapiant illam gemmæ, diademata, & pretiosi ornatus? Sed accipe mirabilius aliud; quòd, nimirum, omnia hæc blanditiarum fomenta venerunt ad Estherem, cùm illa captiua, & in seruitutis afflictione erat: & nihilominùs à captiuitate in regias delicias, & plausus assumpta non labauit. Quantum hoc? Ait Rupert. lib. 8 de victor. Verbi Dei, cap. 55. *Ipsa dicit: Tu scis, Domine, necessitatem meam, quòd abominer signum superbiæ. Veracitèr eximium temperantiæ docu-* Rupert. *mentum hic apparet: quia magnam humilitatem ferme ista redolet. Item dicit: Nosti, quod oderim gloriam iniquorum, & detester cubile incircumcisorum. Et hic profectò magnum temperantiæ documentum, quia mulier facta in captiuitate Regina, quòd ita casta sit, Deum testem habeat.* Expende illud: *Quia mulier, acta in captiuitate Regina*, &c. Quippe hoc magnum, & rarum est, quòd deliciæ regiæ inuadentes fœminam existentem in afflictione captiuitatis, illam in nullo faciant exorbitare. Deliciæ enim, & blanditiæ exhibitæ afflictis animis maiorem vim habent, vt illos corrumpi faciant. Iob vna die vidit omnium bonorum iacturam, & filiorum internecionem; altera omnium morborum persensit aculeos: & inter hæc, hoc solum placidissimum verbum extorquetur ab Iob 2. illo cap. 2. *Si bona suscepimus de manu Domini, mala quare non suscipiamus?* Intereà adstant amici, qui venerant, vt consolarentur eum, ad quorum conspectum cap. 3. *Aperuit os* Iob 3. *suum, & maledixit diei suo, & locutus est: Pereat dies, in qua natus sum.* Quando mortem filiorum videt, quando morbis affligitur, nihil durum loquitur: vbi amicos consolatores videt, maledictis ferit diem natiuitatis suæ. Et cur, qui non fecit durum verbum ad mortem filiorum visam, hoc facit ad conspectum amicorum? Conspecti amici blanditias quasdam, & lenocinia afflicto faciebant, & ab illo ama illa maledicta in diem natiuitatis extorquebant. Ait Seuerianus in Caten Græca: *Quandiu cum vxore solus erat, aspernantem illam erudiebat: nec interim vllum peccatum est sibi mortem, veritus, ne ea re apud Deum offenderet. In aduentu autem amicorum, cùm eorum conuertit animos in ipsius calamitatibus vertisse, acne exercitus bello.* Quippe amicorum compectorum lenocinia in extremos certamen impulerunt afflictum, vt licèt sanctè, tamen in amarissima verba prorumperet aduersùs natiuitatis suæ diem. Solent enim blanditiæ afflictis exhibitæ illos ad insolitos affectus deducere.

§. XI.

Maledicta, & opprobria ipsum proferentem perdunt.

VOlentibus impudentem maledicum interficere, ait Dauid: *Dimittite eum, vt maledicat*. Et sapienter maledicos dimittitur sibi ipsi, vt qui à suis ipse maledictis citiùs in ruinam ibit. Aiebat Psalm 58. *Disperge illos in virtute tua, &* Psal. 58. *depone eos, protector meus Domine. Delictum oris eorum, sermonem labiorum ipsorum.* Quæ in rem præsentem sic transfert Symmachus: *Transfer ipsos in virtute tua, & dissipa ipsos, protector* Symmach. *noster Domine, peccato oris eorum, & verbo labiorum ipsorum.* Expende, quo gladio, quo veneno occidi petat maledicos suos; nimirum, *peccato oris eorum, & verbo labiorum ipsorum.* Vni enim si permittantur linguæ suæ, funditùs dissipabuntur. Crede mihi: nulli lethalior est maledica lingua, quàm proprio domino suo. Quò spectans Psalm. 26. Psal. 26. ait: *Insurrexerunt in me testes iniqui, & mentita est iniquitas sibi.* Quippe maledici mendacia, & mala nulli citiùs nocent, quàm maledico ipsi. Vt dicat ibi Drepanius Floros:

Drep. Flor.
Nam me falsiloqui lusserunt vndique testes
Nil tamen insontem mendacia vana nocebunt
Sed mendax proprium portabit lingua reatum.

Hoc vno eget maledicus mendax, vt sibi relinquatur: ipse portabit pœnam mendacij sui: ipse experietur in se aliis procuratam ruinam Daniel. 13. ioqui Iudices coram omni populo nitebantur infamare Susannam dicentes: *Venit ad eam adolescens, qui erat absconditus, & concubuit cum ea.* Dan. 13. *Porrò nos, cùm essemus in angulo pomarij, videntes iniquitatem*, &c. Sic afflictis criminibus euitabant improbi pudicam opprimere. Quid tunc? Ait D. Zeno lib. 1. serm. 7. de pudicitia: *Instant illi ex amatoribus accusatores effecti, crimenque artificiosè dum exaggerant, exinde iam pereunt se ipsi condemnant.* Itaque Zeno. lingua sua, qua nitebantur pudicam infamare, & perdere, se ipsos damnabant, & iam iam ferebantur ad pœnam.

§. XII.

Mala, quæ à Deo noscuntur venire, tolerabiliora inde sunt.

IDeò Dauid patienter tolerat maledicta Semei; quia cogitat à Deo in se, saltem permissiuè, venire iacula: ait enim: *Dimittite eum, vt maledicat; Dominus enim præcepit ei, vt malediceret Dauid.* Vtinam & nos in malis nostris attenderemus ad diuinam manum, à qua permittuntur venire, aut iaculantur: fallar, nisi inde, & faciliora nobis viderentur, & minùs acria. Iob cap. 1. *Nuncius venit ad Iob dicens:* Iob 1. *Boues arabant, & asinæ pascebantur iuxta eos; & irruerunt Sabæi, tuleruntque omnia, & pueros percusserunt gladio, & euasi ego solus, vt nunciarem tibi. Cùmque adhuc ille loqueretur, venit alter, & dixit: Ignis Dei cecidit de cælo, & tactas oues, puerósque consumpsit*, &c. Et cur ignis Dei dicitur cecidisse è cælo, vt oues consumeret? Cur non magis ignis malus dicitur è monte aliquo erupisse, vt ab Ætna solet, aut Vesuuio? Cur necessum fuit Satanæ, ad ignem Dei è cælo descendentem recurrisse? Gratum illi fuisset ignem vomere ab Inferis: sed cogebatur ignem à Deo venisse ostendere; vt inter mala aliquod leuamen iusto porrigeret, dum notaret à Deo venire mala illa. Dicit D. Chrysost. serm. de Iob, & Abrah. *Quòd oues absumpto sacro igne, non profundiorè cogitabat; sed manifestè agnoscebat eum, qui hoc permittebat. Non enim potestatem habuissent Dæmones, nisi permissum eis fuisset à Deo. Argu-* Chrysost. *mentum autem, quod superiùs eis concessum esset, erat, quòd ignis descendebat. Vnde enim ea ferè? è cælis. Igitur propter diuinam permissionem tolerabiliora erant.* Hoc certum in omnibus malis, quod *propter diuinam permissionem tolerabiliora erunt*: quis enim non toleret malum, quod à diuina manu descendit? Hinc non parua ostenditur misericordia Dei, quod ipse per se peccatores castigare velit, quasi inde supplicium leuamentum non paruum ferat. Genes. 4 post interfectum Abelem à Caino, *Ait Dominus ad Cain: Vbi est Abel frater tuus?* Genes. 4. Et post pauca: *Nunc igitur maledictus eris super terram*, &c. Sic ipse Dominus in iudicium vocat parricidam, & ipse per se maledicto percutit. Et cur non magis id remittit parentibus eius, qui iudicent, & puniant reum? Crediderim id venisse ex Dei misericordia, faciente inde tolerabiliorem pœnam. Vt canit Claudius Marius libr. 2. in Genes.

Quod, teste Caino,
Claud. Mar.
Accipimus, quem iam fraterna cæde madentem
Non indignum habuit (tanta est clementia) sese
Correctore Deus.

Expende illud: *Tanta est clementia.* Quippe ad Dei clementiam pertinebat, quòd ipse Deus per se castigaret nocentem, quando flagella à tali manu venientia tolerabiliora essent.

§. XIII.

Nihil antiquius afflictione, vt trahat salutem ex Deo.

DIcebat Dauid non dubitans, sed sperans: *Si fortè respiciat Dominus afflictionem meam*, &c. & quia in nunquam non efficacissima est afflictio, vt trahat salutem ex Deo Exod. 3. dicebat Dominus: *Vidi afflictionem populi mei* Exod. 3. *in Ægypto, & clamorem eius audiui, propter duritiam eorum, qui præsunt operibus: & sciens dolorem eius, descendi, vt liberem eum*, &c. Quod notans D. Irenæus lib. 4. cap. 26. ait: *Ipse est,* Iren. *qui dicit: Videns vidi vexationem populi mei, qui est in Æg. pla-*

& descendi, vt nunam eos. ab initio assuetus Verbum Dei ascendere, & descendere propter salutem eorum, qui male haberent. Hoc fuit Deo in primis antiquissimum, vt afflictis assisteret in salutem eorum. Adeò vt non immeritò credantur afflictiones tristissimæ esse vix ad negotianda ex Deo commoda. Exod. cap. 2. de matre Moysis dicitur: Exod. 2. *Sumpsit fiscellam scirpeam; & liniuit eam bitumine, ac pice; posuitque intus infantem, & exposuit eum in carecto ripæ fluminis.* Quæ maior afflictio & matri, & puero? Sed magnorum extitit seminarium commodorum. Accipite D. Chrysost. hom. 54. *Iussit Pharao in flumen proiici pueros, nisi proiecti fuissent pueri, non fuisset seruatus Moyses, non in aula educatus fuisset. Quando seruabatur, non erat in honore: quando expositus est, tunc factus est in honore. Minatus est ei Iudæus, dicens: Nunquid me occidere tu vis? Et hoc illi profuit, vt ipse videret visionem rubi, ac futura videret. Et in omnibus Iudæorum insidiis idem fit. Tunc clarior prodidit, &c.* Ecce tibi, vt ad nullum commodum venerit Moyses, nisi priùs ad illud viam sterneret afflictio, Chrysost. quæ efficacissima est, vt homines in bonum deducat. Canebat lex Exod. 12. circa esum agni: *Et edent carnes nocte illa assas igne.* Cur assas igne, & non coctas aqua? Ait in rem Exod. 12. præsentem D. Gregor. PP. homil. 22. in Euang. *Carnes igne assandæ sunt, quia, mirum, dissoluit igne: aruat, quas aqua coxerit. quas verò ignis sine aqua excoquit, roborat. Carnes itaque agni nostri ignis excoquit: quia eum ipsa vis passionis illius ad resurrectionem valentiorem reddidit, atque ad incorruptionem roborauit.* Sic igneæ tribulationes robur addebant, vt in gloriam resurrectionis iretur. Psalm 21. Greg. *Aruit, tanquam testa, virtus mea.* Vbi quid simile suspicatur idem Gregorius fatus: *Quid est testa ante ignem, nisi molle lutum? Sed ex igne agitur, vt solidetur. Virtus ergo humanitatis eius, velut testa, exaruit, quia ab igne passionis ad virtutem incorruptionis creuit.* Solent quidem tribulationes viam ad bonum sternere.

§. XIV.

Qualibet particula tribulationis in numero est, & pretio apud Deum.

MVltæ tribulationes fuerant Dauidi à principio: & nihilominùs vni præsenti fidens ait: *Reddat mihi Dominus bonum pro maledictione hac hodierna.* Et cur non magis ait, pro omnibus suis laboribus in communi? Cur maluit singulariter vni præsenti tribulationi fidere? Non omnibus in communi tribulationibus, sed huic vni præsenti in particulari fidit, sciens quamlibet tribulationum particulam apud Deum in numero, & pretio esse. Cant. 1. ait Sponsa: *Indica mihi, quem diligit anima mea, vbi pascas, vbi cubes in meridie.* Tempus quietis quærens, non de Cant. 1. hora interrogat; sed latiùs tēpus sumit, meridiem vocans. Verùm Euangelistæ agentes de Crucis dominicæ tempore, quod meridies fuit, non dicunt meridiem, sed horam particulariter designant. Ait enim Matt. 27. *Ab hora autem sexta tenebræ factæ sunt.* Marcus autem dicit: *Cùm autem esset facta quasi hora sexta, &c.* Et quando Matth. 27. Sponsa non horam in particulari, sed meridiem significabat; cur Euangelistæ non etiam dicunt tragœdiam illam factam meridie; sed maluerunt horam in particulari figurare? Illa agebat de tempore quietis, & ideò latè illud sumit: hi agebant de tempore tribulationis, & passionis; quod non in communi, sed per horas, & momenta particulariter describunt, scientes quodlibet tribulationis momentum esse apud Deum in pretio, & numero. Origen. homil. 2. in Cant. ait: *Volebat Sponsa discere, vbi pasceret Sponsus, & vbi haberetur cubile: & ideò meridiem nominat: Euangelista verò in his, quæ narrabant, non meridianum tempus, sed horæ sextæ numerum requirebant ad enarrandum, scilicet sacrificium hostiæ eius. &c.* Expende ab illis: *Horæ sextæ numerum requirebant, &c.* Quippe, cùm hora sexta, & meridies ad idem tempus pertinerent, quæ de quiete, & gaudio tractabat, communi vocabulo temporis contenta est, dicens meridiem: non enim in gaudiis magni æstimantur singula temporis momenta. At, qui non de gaudiis, sed de tribulatione crucis agebant, prætermisso communi vocabulo meridiei, *sextæ horæ numerum requirebant*, vt qui scirent, quanti essent apud Deum singula tribulationis momenta. Orig.

Nunquam enim non sunt Deo exantlatæ tribulationes in magno pretio. Vt dicat D. Augustinus homil. 2. in Psalmum 13. *Verè magnus Dominus, & magna misericordia eius. verè, qui nobis dedit manducare Corpus suum, in quo tanta perpessus est.* Sic passiones æstimabantur à Deo, quòd inde miserationis eius magnitudo expendatur, quòd dederit nobis corpus, in quo tanta fuerit perpessus. August.

CAPVT XXIX.

Dauid luget Absalonem.

Textus Historiæ.

EO Absalonis deuenit impietas, vt non dubitaret, cum patris exercitu pugnare pro obtinendo imperio. Accepit tamen impietatis mercedem, dum ab arbore pendens, tribus transfossus lanceis, mundo ostendit, qualem factionum fructum scelerati metant. Id renunciare parenti duo nuncij contendunt; sed, qui sperabant victoriæ gaudiis implere Regem, ingentem illi attolerunt luctus segetem. Plorabat bonos rebellis filij interitum; & meritò: qui enim siccam faciem de filiorum funeribus referens seruat, crudelitatis arguitur, certo teste.

PARS MORALIS circa Literam.

EMPESTIVA satis lacrymarum Dauidis nimbi deueniunt, quorum humore vegetatus languens stylus reuirescit.

2. *Reg.* 18. Achimaas autem, filius Sadoc, ait: Curram, & nunciabo Regi, quia iudicium fecerit ei Dominus de manu inimicorum eius. Ad quem Ioab dixit: Non eris nuncius in hac die; sed nunciabis in alia: hodie nolo te nunciare: filius enim Regis est mortuus. Et ait Ioab Chusi: Vade, & nuncia Regi, quæ vidisti. Adorauit Chusi Ioab, & cucurrit. Rursus autem Achimaas, *&c.*

§. I.

Non est bonæ indolis mala nunciare.

MEritò Ioab detinet Achimaam, filium Sadoci, ne nunciet eius victoriam, quia peremptus erat Absalom, iubetque id nunciari à plebeio, & ignoto milite: dicit enim: *Non eris nuncius in hac die; hodie nolo te nunciare: filius enim Regis mortuus est. Et ait Ioab Chusi: Vade, & nuncia Regi, &c.* In eo, quòd Achimaas detinetur, & mittitur Chusi, planè ostenditur Chusi iste esse plebeius aliquis, & gregalis miles, vt placet Lyrano; imò Caietanus putat illum fuisse seruum: non enim ingenuæ, præstantisve naturæ est, mala nunciare Iob 1. *Nuncius venit ad Iob, qui diceret: Boues arabant, & asinæ pascebant iuxta illos, & irruerunt Sabæi, &c.* Circa quæ sapienter ait Olympiodorus in Cat. Græca: *Non humanitatis aduersarij seruatus est is, qui hæc nunciaret; sed vt tristium rerum duntaxat nuncius existeret: fortassis etiam agrestis, & seruus aliquis homo erat, qui nuncios huiusmodi proferebat, aut etiam ipse Dæmon.* Quippe qui promptus, & expeditus est ad tristia nun- Iob 1. Olymp.

Malach.3. cianda, aut ipse Diabolus est, aut ferus, & agrestis homo, aut vilis aliquis seruus, Malachias cap.3. *Ecce ego mitto Angelum meum, & praeparabit viam ante faciem meam. Et statim veniet ad templum suum Dominator, quem vos quaeritis; & Angelus testamenti, quem vos vultis.* Duo Angeli, siue duo nuncij mittuntur; alter dicitur Angelus, siue nuncius, nullo alio addito; alter dicitur Angelus testamenti, cuius testamenti suprà c.2. meminerat, iuxta sententiam D. Aug. lib.18. de ciuit. cap.35. vbi Septuag. legunt: *Testamentum meum erat cum eo vitae, & pacis.* quasi notanter in praesenti dicatur Angelus, siue nuncius illius testamenti vitae, & pacis. Sed, cur secundus minimè memoratur sine addito illo, quòd sit nuncius testamenti vitae, & pacis? Secundus hic nuncius erat natura dominus, vt innuunt verba illa: *Veniet ad templum suum Dominator, Angelus testamenti.* Dominantis autem, praestantisque naturae est sola nunciare; quae ad pacem faciant, & vitam. Primus autem nuncius creditur naturae fuisse seruilis, vtpote mera creatura: seruilis autem conditio & hoc habet, vt nunciet tristia. Ait Hugo Victor. lib.1. Miscell. tit.110. *Duos nuncios misit Deus in hunc mundum, seruum, & Filium. Prius seruum, vt comminaretur, postea Filium, vt consolaretur. Seruus attulit timorem; Filius amorem. Seruus nunciauit, quod timeremus: Filius reuelauit, quod amaremus.* Vbi tristia, & plena timoris, & luctus erant nuncianda, non ingenua, sed seruilis natura mittebatur, cuius est mala promptissimè denunciare. Vbi autem bona, & laeta praedicanda erant; ad haec ipsissimus Dei Filius venit descendens à sedibus regalibus. Hinc in praesenti, dum Achimaas instanter facultatem postularet nunciandi Regi victoriam, ait Ioab: *Quid vis currere, fili mi? Veni huc: non eris boni nuncij baiulus.* Filium vocat, vt ostendat, quàm longè ab illo debet esse nuncium, quod adeò Regi futurum erat triste: talia enim nuncia non filialis, & ingenuae; sed sordidae, & seruilis naturae sunt.

Aug. Septuag.

Hug. Vict.

2. *Reg.*18. Speculator autem, Contemplor, ait, cursum prioris, quasi cursum Achimaas, filij Sadoc. Et ait Rex: Vir bonus est, & nuncium portans bonum venit. Clamans autem Achimaas dixit ad Regem: Salue Rex. Et adorans Regem coram eo pronus in terram, ait: Benedictus Dominus Deus tuus, qui conclusit homines, qui leuauerunt manus suas contra meum Regem. Et ait Rex: Estne pax puero Absalom? Dixitque Achimaas, *&c.*

§. II.

Ille es, quem te continuò ostendis: nullus, si varias.

Asseueranter aiebat Dauid de Achimaa: *Vir bonus est, & nuncium portans bonum venit.* Vnde tam certò asserit Dauid, Achimaam boni nuncium esse? Ait Abulens. quaest.23. *Achimaas erat cursor velocissimus, & consueuerat semper Regi nunciare bona, propter quod acceptus erat apud Regem, & ait Dauid: Vir bonus est, & nuncium portans bonum venit.* Et meritò: qui continuò bona nunciabat, & nunc creditur boni nuncius esse: ille enim veraciter quisque est, quem se continuò ostendit. Isai. cap. 43. si parua magnis sunt componenda, dicebat Deus: *Vos testes mei, dicit Dominus, & seruus meus, quem elegi, vt sciatis, & credatis, quia ego ipse sum. Ante me non est formatus Deus, & post me non erit. Ego sum, ego sum Dominus, & non est absque me Saluator. Ego annunciaui, & saluaui, &c.* Quae verba ponderans D. Irenaeus lib.4 cap.10 ait: *Ego testis, dicit Dominus Deus, & puer, quem elegi, vt cognoscatis, quia ego sum, & ante me non fuit alius Deus, & post me non erit. Ego sum Deus, & ante me non est Saluator, annunciaui, & saluaui. Et iterum: Ego sum Deus primus, & super ventura ego sum: neque enim variè, neque glorians dicit haec; sed quoniam impossibile erat sine Deo discere Deum, per Verbum suum docet homines scire Deum.* Expende illa: *Neque enim variè, &c.* Quippe quia constans, & continuus erat in ostensione Diuinitatis absque vlla variatione, patenter ostenditur Deus, & Deus debet ab omnibus credi. Quid enim tam certum est, quàm illud, quod continuò, & inuariabiliter ostenditur? Planè quod continuatio ostensionis affirmat, sola varietas negat. Genes.16. de Agar fugiente dominam locutus Textus ait: *Cùm inuenisset eam Angelus Domini iuxta fontem, &c.* qui Angelus à multis creditur fuisse ipse Deus, qui sub Angeli specie apparebat, vt aliis apparuit sub viri specie. Dicit enim Genes.18. de Abraham: *Apparuerunt ei tres viri stantes prope eum: quos cùm vidisset, cucurrit de ostio tabernaculi sui, & adorauit in terram. Et dixit, Domine, &c.* Vnum adorauit, quem credebat Deum, etiamsi in forma hominis esset. Et cur Deus sic se variè ostendebat; nimirum, Agari sub specie Angeli, & Abrahamo sub hominis specie? Vt crederetur nec Angelus, nec homo esse. Ait D. Hilar. lib.10. de Trinit. *Angelus ad Agar loquitur: homo ad Abraham venit. Certè, qui antè Angelus, nunc etiam homo est, ne naturalem hanc esse Dei speciem diuersitas huius ipsius creationis pateretur intelligi.* Planè in illa varietate apparendi, modò, vt Angelus, modò vt homo; clarè ostendebatur nec Angelus, nec homo esse. Vt amemus assiduitatem in bono aliquo habere, qui ad illud volumus pertinere, & de illo censeri. Si enim modò ad hoc, modò ad illud euolamus, nulli erimus. Dicebat Apocal. 5. *Vicit leo de Tribu Iuda.* & cap.14. *Agnus stabat supra montem, &c.* Dan. 2. *Abscissus est lapis sine manibus.* Sic Iesus iam sub leonis forma, iam sub agni, siue vituli, siue lapidis specie praedicabatur venturus. Et cur tam variis signis ostendebatur? Ne crederetur agnus, aut leo, aut vitulus esse. Ait D. August. in Psalm.90. *Ideò, & leo, & agnus, & lapis, & vitulus, & sic huiusmodi: quia nec lapis, nec leo, nec agnus, nec vitulus; sed Saluator omnium Iesus Christus.* Non continuò agnus, aut leo, aut vitulus ostenditur, nisi qui talis est: qui leonem modò induit, modò vitulum, ideò facit, quia nec leo, nec vitulus est. Sic, qui in nullo bono assuescit, sed modò hoc, modò illud affectat, nullius boni est.

Abulens.

Isai.43.

Iren.

Gen.16.

Genes.18.

Hilar.

Apoc.5. & 14.

Dan.2.

August.

2. *Reg.*18. Apparuit Chusi, & veniens ait: Bonum apporto nuncium, domine mi Rex: iudicauit enim pro te Dominus hodie de manu omnium, qui surrexerunt contra te. Dixit autem Rex ad Chusi: Estne pax puero Absalom? Cui respondens Chusi: Fiant, inquit, sicut puer, inimici domini mei Regis, *&c.*

§. III.

Veritas non à magnis; sed à paruis.

Dvo nuncij venerunt ad Dauid: alter, Achimaas, filius Sadoc Sacerdotis magni: alter Chusi, miles gregarius, & seruilis conditionis, vt suprà dixi. Ab vtroque quaerit Dauid de salute pueri Absalonis. Achimaas manifestè mentitur Regi dicens: *Vidi tumultum magnum, cùm mitteret Ioab me seruum tuum: & nescio aliud.* Chusi ingenuè fatetur veritatem aiens: *Fiant, sicut puer, inimici domini mei Regis, &c.* Non in Achimaa, sed in Chusi; non in potenti, & claro viro, sed in homine gregario inuenta est à Dauide veritas. Et credant Reges, qui amant scire veritates, illas defaecatiùs, & certiùs venire per populares homines, quam per potentes, & claros viros: horum enim ingenium sic explicabat Isaias cap. 28. *Audite verbum Domini, viri illusores, qui dominamini super populum meum, qui est in Ierusalem. Dixistis enim: Percussimus foedus cum morte, & cum Inferno fecimus pactum. Flagellum inundans cùm transierit, non veniet super nos: quia posuimus mendacium spem nostram, & mendacio protecti sumus.* Ecce tibi, quibus fulcris nitantur viri potentes, vrbium dominatores aduersùs omnia mala; nimirum: *Posuimus mendacium spem nostram, & mendacio protecti sumus.* Mendacium est pro scuto viris magnis, quo se ipsi protegunt, vt credamus illud simplicibus, & paruulis dictum Psalm. 90. *Scuto circumdabit te veritas tua.* Vt enim paruuli, & simplices

Isai.28.

Psal.90.

des veritate, vt scuto muniuntur; sic mendaciis potentes, & diuites. Propterea inter hos diuidens Spiritus diuinus Prou. 19. Prouerb. 19. ait: *Melior est pauper, quàm vir mendax.* Vbi Septuag. *Melior est pauper iustus, quàm mendax diues.* Sic enim partitur: vt sanctitatem, & veritatem pauperi attribuat, mendacia diuiti. Hinc est, quòd ad veritatem Euangelij publicandam pauperes piscatores Deus elegit Matth. 4. dicens Matth. 4. *Venite post me, & faciam vos piscatores hominum.* Cur non magis primarios homines, potentes viros elegit, sed pauperes maluit? Ait ipse apud D. Basil. Basil. Sel. orat. 30. *Vos ego comperio fides miraculorum meorum custodes.* Non tanta fides inter potentias sæculi, quanta inter pauperes inueniebatur, cui committi securè posset veritatis diuinæ testificatio. Quinimò sæculi potentes Rom. 1. notabat Paul. ad Roman. 1. *Qui commutauerunt veritatem Dei in mendacium.* Nacti enim potentes sæculi defæcatam Dei veritatem, vt suis cupiditatibus inseruirent, illam obscurarunt falsitate, introducentes Idolorum mendacia. Et quando sæcularis potestas in mendacia non procliuior? Exod. cap. 28. postquàm aureus summus Exod. 28. Sacerdos componitur, addit Textus: *Pones autem & in rationali iudicij doctrinam, & veritatem, quæ erunt in pectore Aaron, quando ingredietur coram Domino.* Sic in Aaronis rationali inscriptam veritatem superponi iubet. At Psalm. 84. Psal. 84. idem Dei Spiritus dicebat: *Veritas de terra orta est.* Itaque in Aarone veritas superponitur; è terra autem orta veritas dicitur. Nec miror: inter tot aurea, & Aaronis purpuras aduentitia est veritas, & quasi extranea ibi inuenitur: inter humiles, & solo æquatos homines ibi sedem suam, & natiuitatis locum veritas constituit. Vt meritò Verbum diuinum Bethlehem natum dicatur primò reuelatum pastoribus Luc. cap. 2. *Et venerunt festinantes, & inuenerunt* Luc. 2. *Mariam, & Ioseph, & infantem, &c.* Circa quæ Ambros. ait D. Ambros. *Non mediocre fidei tibi hoc videatur exemplum, quòd vilis sit persona pastorum. Certè quò vilior ad prudentiam, eò pretiosior ad fidem. Non gymnasia chorus refertos sapientum; sed plebem Dominus simplicem requisiuit, quæ phalerare audita, & fucare nesciret.* Quò persona vilior, & à fuco, & assentatione remotior; & ad veritatem purior, & syncerior.

§. IV.

Quò nobilior persona, eò in cultu, & officiis exhibendis famulantior.

Expende illa: *Et apparuit Chusi, & veniens ait: Bonum apporto nuncium, domine mi Rex: iudicauit enim pro te, &c.* Et supra agens de altero nuncio, nempe, Achimaas, aiebat: *Achimaas dixit ad Regem: Salue Rex. Et adorans Regem pronus in terram ait: Benedictus, &c.* Ecce tibi de Achimaa dicitur, quòd Regem salutaret, & adoraret pronus in terram: de Chusi nihil horum dicitur. Et cur Achimaas salutat, & pronus in terram adorat; & Chusi nihil horum facit? Erat Chusi, vt diximus, gregarius quidam miles: Achimaas erat nobilis vir Sacerdotis magni Sadoc filius; & quò nobilior quis, eò attentior inuenitur in cultu, & re-Luc. 2. uerentia, & officiis præstandis. De pastoribus ait Luc c. 2. *Venerunt festinantes: & inuenerunt Mariam, & Ioseph, & infantem positum in præsepio. Videntes autem cognouerunt de* Matth. 2. *verbo, &c.* Verùm de Magis ait Matth. 2. *Intrantes domum inuenerunt puerum cum Maria matre eius, & procidentes adorauerunt eum, &c.* Ecce tibi pastores vident puerum, & Mariam; nec dicuntur procidisse, nec adorasse: Magi autem, qui & Principes, & sapientes erant, & procidunt, Aug. & adorant. Quod notans D. August. serm. 64. de diuers. ait: *Vtrique sanè, tanquàm initia duorum parietum de diuerso venientium, circumcisionis, & præputij, ad angularem lapidem concurrerunt; vt esset pax eorum faciens vtraque vnum: verùm illi Deum in eo, quòd Christum viderant, laudauerunt; isti autem visum Christum etiam adorauerunt.* Multi fuerunt pastores in laudando Deo: at Principes isti longè attentiores inuenti sunt in cultu, & reuerentia exhibenda: in hoc enim semper nobilitas excellit. Dicebat Luc. 5. etiam Luc. cap. 5. *Factum est autem cùm turba irruerent in eum, vt audirent verbum Dei.* Sed nobilis Centurio Matth. Matth. 8. 8. accedentem ad se Iesum detinebat dicens: *Domine, non sum dignus, vt intres sub tectum meum: sed tantùm dic verbo, &c.* Turbæ irruunt in Iesum: nobilis autem homo, etsi cupidissimus videndi Iesum; tamen magis studebat reuerentiæ exhibendæ. Vt de illo dicat D. August. vbi su- August. prà: *Ex gentibus erat ille Centurio, qui cùm Dominum iam pectore suscepisset; se tamen dixit indignum, vt in domum eius intraret, nec ab eo ægrum suum voluit videri. Sic interius præsentem corde retinebat, cuius à sua tecto præsentiam honorificè renuebat.* Expende illud: *Honorificè renuebat.* Sic nobilis homo nec in necessitate obliuiscebatur honorifici officij exhibendi.

§. V.

Officiosuli nimis suspecti sunt fallacia.

Sine salutatione, sine adoratione introducitur Chusi, nimirum: *Apparuit Chusi, & veniens ait: Bonum apporto nuncium, &c.* Verùm Achimaas veniens *dixit ad Regem: Salue, Rex. Et adorans Regem pronus in terram, &c.* Et quid inde? Planè Chusi sine salutatione, sine adoratione introductus veritatem dicit Regi: Achimaas inter tot salutationis, & adorationis officia Regi mentitur. O vtinam hoc aduerterent vniuersi Principes; & sibi falsitatis suspectos haberent omnes hos officiosulos, qui in aula oidificant. Nota est historia Ioas, vt per Sacerdotem Ioiadam fuit morti ereptus, vt in templo nutritur, vt in regno constitutus. Et ait Textus 4. Reg. 12. *Fecitque* 4. Reg. 12. *Ioas rectum coram Domino cunctis diebus, quibus docuit eum Ioiada Sacerdos.* Nec inter tot magnalia Regi facta auditur Ioiada illum salutasse, nec adorasse, nec vllum istorum officiosum obsequiolum præstitisse. Quid tunc? Ait 2. Paralip. 24. *Postquàm autem obijt Ioiadas, ingressi sunt* 2. Paral. 24. *Principes Iuda, & adorauerunt Regem, qui delinitus obsequiis eorum, acquieuit eis. Et dereliquerunt templum Domini, &c.* Ecce tibi vbi aditum ad Regem inuenerunt isti officiosuli adoratores, & falsitas præualuit, & idolorum mendacia fuerunt introducta. Caueant istas pestes Principes. Matth. 22. *Mittunt ei discipulos suos cum Herodianis dicentes: Ma-* Matth. 22. *gister, scimus, quia verax es, & viam Dei in veritate doces, & non est tibi cura de aliquo: non enim respicis personam hominum. Dic ergo nobis, quid tibi videtur? Licet censum dare Cæsari, an non? Cognita autem Iesus nequitia eorum ait: Quid me tentatis, hypocritæ?* Qui magis officiosi in verbis, & obsequiis, quàm isti Herodiani palatini? Et nihilominùs inter illa officia acriter à Iesu repelluntur, vt quæ ibi fallacias latentes videas. Ait D. Cyril. Alexand. lib. 2. in Cyril. Al. Isaiam, tom. 1. *Obserua igitur, quo pacto redarguat palpantes, & blandientes repellat. Qui enim blandi volunt loqui, neque boni sunt; hos acerbissimis reprehensionibus conuertit sæpè, vt vitam velint instituere moderatius.* Bonus Princeps in nullos attentior, quàm in palpatores istos officiosos, qui obsequiis, blandisque sermonibus falsitates mille passim obtegunt. Et quando non acris Iesus in officiosulos istos palpatores? Luc. 4. *Erat homo habens* Luc. 4. *Dæmonium immundum: & exclamauit voce magna dicens: Sine: quid nobis, & tibi, Iesu Nazarene? Venisti perdere nos. Scio te, qui sis, Sanctus Dei. Et increpauit illum Iesus dicens: Obmutesce.* Quis obseruantior Iesu, quàm iste? Et tamen illum Iesus increpat, & iubet obmutescere. Matth. 16. prædicabat Petrus Iesum Filium Dei, & ideò caput con- Matth. 16. stituitur Ecclesiæ. Et cur Petrus benè, ille homo malè audit à Iesu propter simile prædicationis obsequium? Ait pulchrè D. August. apud Algerum, lib. 3. de Sacram. cap. 13. *Tu es Christus Filius Dei viui. Hoc dixit Petrus,* August. *& audiuit: Beatus es Simon Barjona. Hoc dixerunt & Dæmones, & audierunt: Obmutescite. Vna vox est, sed Dominus interrogat radicem, non florem.* Quid pulchrius in rem præsentem? bonus Princeps non debet attendere ad flores verborum, aut obsequiorum; sed ad radicem. Quid, si obsequia, si verba sint officiosissima, floridissima, si in radice sunt immunditiæ, fallaciæ? Habeat hoc Princeps, vt radices obsequiorum perspiciat, non flores: & fallax, nisi inter officiorum flores, non inueniat eas falsitatum immunditias, quas vehementer oderit.

2. Reg. 18. Contristatus itaque Rex ascendit cœnaculum portæ, & fleuit. Et sic loquebatur vadens: Fili mi Absalom, Absalom fili mi: quis mihi tribuat, vt ego

moriar pro te, Absalom fili mi, fili mi Absalom, &c.

§. VI.

Damnatio æterna filiorum durissima parentibus.

QVi olim filij paruuli mortem siccis oculis aspiciebat, modò largo lacrymarum fonte occisum Absalonem prosequitur. *Contristatus itaque*, ait Textus, *Rex ascendit cœnaculum portæ, & fleuit*, &c. Nec miror: in hoc enim filio non solùm mortem spectabat temporalem, sed magis spectabat æternam, vt qui intentato parricidio decesserat. Et cor parenti non luctum afferat, & dolorem ingentem, perditio filiorum æterna? Aiebat D. Alcimus lib. ad sororem:

Alcim.

Omnibus id verò grauius, si fonte lauacri
Diuini expertem, teneram mors inuida natum
Præcipitat, duram generatum ferre gehennam.
Qui mox vt matris cessauit filius esse,
Perditionis erit. tristes tunc edita nolunt,
Quæ flammis tantùm genuerunt, pignora matres.

Planè nulli non parenti grauissimum est, quòd filios æternùm pereat; & quòd eo ipso die, quo filius desiuit esse hominis, fiat filius gehennæ. Maledicens Dominus mulieri dixit Genes. 3. *Multiplicabo ærumnas tuas, & conceptus* (Gen. 3.) *tuos.* In multiplicatione conceptuum ponit multiplicationem ærumnarum. Et quis non magis crederet multiplicationem conceptuum pertinere ad multiplicationem gaudiorum? Dicit Ioann. 16. *Cùm autem pepererit puerum, iam non meminit pressuræ, propter gaudium, quia natus est* (Ioan. 16.) *homo in mundum.* Ecce tibi hominum natiuitas ad gaudium matris pertinet. Quomodo ergo horum multiplicatio non ad gaudium magis, quàm ad ærumnas pertinet? Illa est ærumnosa parentibus filiorum multiplicatio, quæ supra numerum electorum est, & constat reprobis nascituris. Est enim à magna Dei ira profectum, quòd patri filius nascatur, qui in æternam iturus sit ruinam. Ait Rupert. lib. 3. in Genes. cap. 22. *Hæc multiplicatio non benedictionis, sed damnationis est; non gratiæ,* (Rupert.) *sed iræ; non clementiæ, sed vindictæ. Vnde non ait tantùm: Multiplicabo conceptus tuos. sed, Multiplicabo, inquit, ærumnas tuas, & conceptus tuos. Quanta, putas, hæc ira, quanta est vindicta, concipi, vel nasci tot homines, qui ad vitam æternam non pertineant, quibus proinde melius erat, si nati non fuissent?* Et statim subdens rationem ait: *Nempe, si incorrupta natura nostra terra permansisset, solas bonas arbores, solos bonos germinasset homines, & nullum agrestium lignorum, quæ ad hoc nata sunt, vt in ignem mittantur, fructus eius abundantia produxisset. Hæc fortis, ac terribilis nimis, & timenda magis, quàm discutienda, diuini iudicij seueritas est.* Terribilis equidem est Dei seueritas in parentes, acerbissimum illis dolorem afferens, per hoc, quòd videant filios à se ortos flammis esse deputatos æternis.

§. VII.

Conscientia propriorum peccatorum nos facit misericordes in alios.

LVgebat Dauid rebellem, & perniciosissimum filium, a quo ipse quærebatur ad mortem: lugebat, inquam, clamans, & dicens: *Absalom fili mi, fili mi Absalom*, &c. Et vnde tam pius, & iustus homo, iam tener sit, & misereatur in tyrannum truculentissimum, vt eius doleat vicem, & lugens voces filium? Habebat bonus ob oculos propria crimina, quæ tantæ cladi occasionem dederant, & inde non poterat non misereſcere etiam truculentissimi. Ait Carthus. *Ista fuit causa tanti doloris in Rege deuoto, & spirituali, quoniam sciuit, se, ac sua peccata fuisse occa-* (Carth.) *sionem*, &c. Quando sua peccata probè sciebat, mirum in modum afficiebatur erga peccatorem filium, & dolebat illum castigatum à Deo. Et vix propriorum peccatorum conscientia potest non nos in misericordiam, & compassionem aliorum adducere. Supra 2. Reg. 12. vbi Dauid audit à Nathano propositam parabolam diuitis, qui quem pauperis iugulauit, vt cibaret hospitem suum, valdè iratus fuit. Ait enim Text. *Iratus autem indignatione Dauid aduersus hominem illum nimis, dixit ad Nathan: Viuit* (2. Reg. 12.) *Dominus, quoniam filius mortis est vir, qui fecit hoc.* In raptorem vnius ouiculæ sic Dauid irascitur, vt illum morte damnet; & in raptorem totius regni sic afficitur, vt vellet mori pro illo? Vnde ibi tam seuerus, qui tam blandus modò? Ait D. August. in Psalm. 50. *Morte dignum diuitem dixit, & ouem reddendam in quadruplum seuerissimè,* (Aug.) *atque iustissimè. Sed peccatum eius nondum erat retro eo: post dorsum erat, quod fecerat. Suam iniquitatem nondum agnoscebat; & ideò aliena non ignoscebat.* Ideò tunc durus in alios; quia nondum se peccatorem agnoscebat: vbi autem peccata propria posita sunt ob oculos eius, illorum conscientia non potuit hominem misericordem, & blandum in alios non reddere. Matth. 9. Iesus meus *Vidit hominem se-* (Matth. 9.) *dentem in telonio, Matthæum nomine, & ait illi: Sequere me.* Non à cathedra Moysi; sed à peccatorum telonio vocauit hominem, quem faceret Magistrum Orbis. Cur, Domine, ad tantum magisterium eleuas homines peccatores? Ait D. Basil. Seleuc. orat. 18. *Vt offensionum similitudine magi-* (Basil. Sel.) *stros reddat ignoscentiores.* Sic valet conscientia propriorum peccatorum ad ingenerandam animis in alios misericordiam; vt ad veniam præstandam aliis, eligantur illi, qui ob oculos possent habere peccata propria. Ioan. 21. (Ioan. 21.) *Petre, amas me? Pasce oues meas.* Petro committis oues tuas, Domine, qui ab vna ancillula coniectus est in errorem? Ad hæc D. Basil Sel. vbi suprà: *Pasce oues meas. In-* (Basil. Sel.) *firmitatem tuam sensisti Agnouisti, quo tua deuoluta sit audacia? Veniam concede, quia te sensisti lapsum. Non deprecabitur pœnitentia pharmacum, cuius in robur admiratus es.* Sic ibi.

§. VIII.

Pulchritudo marcescens in ruina dolentium acuit stimulos.

NVnquam tantus Dauid in fletu fusus scribitur, vt modò, vbi *loquebatur vadens: Fili mi Absalom, Absalom fili mi*, &c. Et Amnon primogenitus eius, & sororis suæ stuprator interfectus interiit, quem non sic Dauid sum lamentatus. Cur ergo, qui pro interemptio Amnone, & primogenito, & peccatore, non adeò fleuit, modò in morte Absalonis, sic laxat habenas lacrymis? Ait Carthusian. *Ista itaque fuit causa tanti doloris in Re-* (Carth.) *ge deuoto, spirituali, contemplatiuoque viro, quia perpendit, quàm periculosissimè obierit filius suus, vir speciosissimus.* Erant Amnon, & Absalom filij Dauid: vterque amabatur à patre: vterque peccator, & vterque sine pœnitentiæ nota interficitur: plùs tamen lugetur Absalom, quia speciosissimus iuuenis in tantam ruinam coniectus doloris stimulos plus acuebat in patre. Nunquam enim marcescens pulchritudo in ruina dolores spectantium non acuit. Zacharias cap. 12. *In die magnus erit planctus in Ie-* (Zach.1) *rusalem, sicut planctus Adadremon in campo Mageddon.* Quæ verba sic ponuntur apud Delrium in Adagial. *Sicut plan-* (Delrio) *ctus mali granati, quod in campo succiditur.* Et Theodor. (Theod.) ait: *Sicut planctus mali punicæ in campo succisa.* Sic Propheta exaggerabat magnitudinem planctus imminentis, quod fieret simile planctui ab agricolis facto in succisione, & perditione mali granati, seu mali punicæ. Vt enim poma mali punicæ ob purpurea prominentia grana, & coronas superpositas in pulchritudine vincunt cæteros fructus: sic in earum ruina maior dolor accrescit spectanti. Ait D. Cyril. ibi: *Est hoc ge-* (Cyril.) *nus arboris bellissimum, atque à radice in erectos, teretes, ac patulos diffusum ramos exurgit: ipsis quoque fructibus decoratum, in primis est admirabile. Gratissima enimvero malum punicum, naturali pulchritudine eximium, à ramo dependens, & cum granis intus rubentem habens corticem. Grauissimum autem, & molestissimum, simul cum fructibus arborem amputari.* Equidem pulchritudo, & speciositas plantæ acerbiorem dolorem in sui ruina spectatoribus facit. Pro quo satis, ne pluribus addiris, fiam profanus.

CAPVT

CAPVT XXX.

Dauid reducitur in regnum.

Textus Historia.

DAVIDIS luctus adeò triumphantium militum animos turbauerat, vt minimè in eius conspectum venirent, nisi Rea Ioabi verbis, acidioribus quidem, sed à fideli corde profectis persuasos, hilari vultu inuitaret accessuros. Qui ergo lugentem cauerant, hilarem conueniunt, triumphósque lætissimos agunt coram illo. Post quæ Dauid rebellium metum sopire studens mittit ad Sadoch, & Abiatharem Sacerdotes, qui Tribum Iuda alloquantur, & Amasam Regis ex sorore nepotem, militaris principatus spe certa in eius obsequium alliciant. Videres vniuersam Tribum Iuda ad Dauidem confluere, qui eos lætus expectabat iuxta Iordanis ripas. Inter eos accurrit Semei, qui pro iniuria à se Dauidi illatis supplex veniam obtinuit, ne tam læto tempore in mortem iret. Adfuit & Miphiboseth, serúmque aduentum dum ostendit fuisse serui Sibæ malitiæ; ereptorum sibi bonorum Dauidis sententia partem dimidiam, & Regis gratiam retinuit. Vellet Dauid Berzellai Galaaditem secum in aula retinere: at sapiens senex quietem præponens aulicis tumultibus, à Rege impetrat facultatem manendi domi suæ, in filiúmque suum Chamaam omnes regios fauores libentiùs transmittit. Non longè venerat ab Ierosolymis Rex, cùm accedunt effusæ Israeliticæ Tribus acriter mordentes Tribum Iuda, quòd ipsa sola reuocasset Dauidem in pristinum solium restituere. Hinc cepta acris disputatio fuit inter Israelem, & Iudam; quisque sibi Regem propiorem asserens; Israel propter latius regni spatium; propter sanguinis coniunctionem Iuda.

PARS MORALIS
circa Textus Literam.

QVIS non amet iustorum ruinas potiùs, quàm impiorum felicitates? Ecce vobis Absalom ille, Rex acclamatus ab omni Israel, latet sepultus, & Dauid ille eiectus in regnum sufficitur.

2. *Reg.* 19. Ingressus autem Ioab ad Regem in domum dixit: Confudisti hodie vultum omnium seruorum tuorum, qui saluam fecerunt animam tuam, & animam filiorum tuorum, & filiarum tuarum, & animam vxorum:: Diligis odientes te, & odio habes diligentes te: & ostendisti hodie, quia non curas de Ducibus tuis: & verè cognoui modò, quia, si Absalom viueret, & omnes nos occubuissemus, tunc placeret tibi. Nunc igitur surge, & procede, *&c.*

n. I.

Officia exhibita hosti magis tibi amicos arctabunt.

DAuidem pro rebelli filio plorantem sic mordet inscitia carnalis in Ioab: *Confudisti vultum omnium seruorum tuorum:: odio habes diligentes te:: si omnes nos occubuissemus, placeret tibi?. non curas de Ducibus tuis:: quid si non exieris, ne vnus quidem remansurus sit tecum.* Sic argumentabatur carnalis inscitia, quasi omnia hæc iam cernerentur eminere mala ex eo, quòd Dauid pro rebelli, & infenso filio in bello occiso ploraret. Sapientiùs equidem diceret, si ea officio Dauidis etiam hosti præstito colligeret, quam sibi seruos, & amicos magis deuinciret, & arctaret. Exulabat Dauid aliquando cum paucis socius coactus exilia pati à Saule, sibi hoste infensissimo; & volente Deo, dum in spelunca latet, nactus fuit hostem inermem. Hinc sociorum voces hortabantur, vt hostem perimeret; séque, & suos vno ictu à tantis periculis liberaret. Quid tunc Dauid? Ait 1. Reg. 24. *Propitius sit mihi Dominus, ne faciam hanc rem.* Sic maluit hosti officiosum esse, quàm se, suósque à periculis liberare. An ideò socius offendit? An ideò in sociorum odium incurrit? An ideò illos à se fugauit? An ostendit de socius curam non habere? Imò inde illos magis deuinxit, & sibi arctauit. Accipite D. Chrysostomum hom. 2. de Dauide, & Saule, sancte: *Quomodo milites deinceps illum obseruasse consentaneum est? quanta erga illum beneuolentia fuisse affectos? Nam si mille habuissent vitas, an non promptè impendissent pro suo Duce, tam ex reuerentia, quam hosti præstitit, perspectum habentes quàm beneuolum animum gereret erga suos?* Ecce tibi sapientum hominum sapientissima argumentatio: ex reuerentia enim à suo Duce exhibita hosti, perspectum habebant, eum in suos clementiorem, & beneuolentiorem futurum; & inde illum arctiùs amabant, & pro illo plura faciebant. Et hoc cum quanto Dauidis lucro? Pergit ibi Chrysostom. *Cæterùm, qui mitis, ac mansuetus est in eos, à quibus molestia affectus est, multò magis erit erga beneuolos eum affectum gesturus; quæ profectò res fuit illi maximum securitatis pignus. At non in ipsum modò beneuolentiores erant, verùm etiam aduersus hostes promptiores, quòd scirent, se Deum habere propugnatorem. Idcircò posteà Dauid, non tam vt homini; sed vt Angelo parebant.* Ex eo, quòd se mitem, & officiosum exhibuerit hosti, tam longe abfuit, quòd offenderet suos; quin potiùs nunquam apud illos securiùs vixit; nec maiori cum honore: vt qui sapienter credebant erga suos potiorem, qui adeò bonus erat erga hostes. Accinit Chrysostomo D. Ambrosius lib. 1. officior. cap. 17. de Dauide aiens: *Fortis in bello, mansuetus in imperio, patiens in contumelia, ferre magis promptus, quàm referre iniurias. Ideò tam charus erat omnibus, vt iuuenis ad regnum peteretur.* Crede mihi, non odium apud suos, sed amorem accendit, qui bonus nouit esse etiam erga hostes. Abnerem hostibus Israelis exercitus Ducem Dauid occisum in aula sua fleuit, 2. Reg. 3. *Leuauit Rex Dauid vocem suam, & fleuit super tumulum Abner.* Quid inde? Offendit exercitum planctus Regis pro Duce hostium. Imò ait Theodor. quæst. 13. *Rex quidem dolore motus luxit, & est lamentatus; lamentatio autem nouit populi beneuolentiam.* Sic officia exhibita hosti capiunt affectum omnium amicorum.

1. Reg. 24.
Chrysost.
Chrysost.
Ambros.
2. Reg. 3.
Theodor.

§. II.

Officiosus in hostem, officiosior censendus est in amicos.

STulta est etiam illa Ioabi illatio, qua dicit: *Diligis odientes te, & odio habes diligentes te.* Sapientiùs enim eliceret: Diligis odientes te, ampliùs diliges diligentes te. Qui enim in odientes officiosus creditur, inde officiosior in amicos credendus est. Dicit 2. Reg. 1. *Planxit autem Dauid planctum huiuscemodi super Saul, & super Ionatham, filium eius, &c.* Vbi autem in primis exprimitur Dauidis planctus super Saul; sapienter colligit D. Chrysost. maiorem fuisse planctum eius super Ionatham. Quippe ait lib. 3. de Prouid. Dei: *Qui enim patrem illius insidiatorem suum, atque inimicum, qui millies illius mortem concupierat, ita fleuit, & lacrymatus est; quid passus existimetur, cùm illum, qui sibi in illis periculis semper adstiterat; ac sæpissimè patris insidiis eripuerat, ante vitâ defecisse cognosceret, quàm ille acceptorum beneficiorum vicem reddere valeret?* Equidem, qui tantus in odiosi lectio, multò maiori in amici luctu erat censendus: non enim in amicos durus est, qui in hostes est lenis. Dicebat Iesus Luc. cap. 15. *Quis ex vobis homo, qui habet centum oues, & si perdiderit vnam ex illis, nónne dimittit nonagintanouem in deserto, & vadit ad illam, quæ perierat?* Ecce tibi ex Iesu proponitur bonus pastor habens centum oues, qui relictis nonagintanouem, vnius

2. Reg. 1.
Chrysost.
Luc. 15.

perditæ rationem habet, & pro illa laborat acquirenda. Sed, cùm dicitur reliquas reliquisse, vt pro vna laboraret, credendum est reliquas reliquisse perdendas? Absit: imò eo ipso, quòd pro vna illa perdita laborabat, debet eredi in cæterarum lucrum id fieri. Ait D. Cyrill. in Cat. D. Thomæ: *Nunquid autem sæuiens in reliquas, motus est pietate vnius? Nequaquam: sunt enim illæ in tuto, circunspiciente illas potentissima dextera: sed magis oportebat misereri pereuntis, ne imperfecta videretur residua multitudo.* Equidem non vna rebellis, & perdita quæritur in damnum cæterarum, quæ nunquam excesserant. Quinimò in cura perditæ illius, ostendebatur, quàm tutæ essent, & protectæ cæteræ, quatum etiam in illa perdita quærebatur perfectio. Cyril.

§. III.

Vbi Deus non est, non itur anxiè ad vnum sine periculo aliorum perdendi.

SEd nolo præterire prudentiam etiam verborum Ioab in illis verbis: *Confudisti vultum omnium seruorum tuorum::: non curas de Ducibus tuis:: Si non exieris, ne vnus quidem remansurus sit tecum.* Quando Dauid totus erat in lugendo Absalone, sapientes hæc damna suspicabatur Ioab, quòd Dauid cæteros omnes & confunderet, & perderet. Et meritò: Dei enim est solius, non hominis, ad vnum anxiè ire, quin reliquos perdat. Ait Iesus Luc. 15. *Quis ex vobis homo, qui habet centum oues: & si perdiderit vnam ex illis, nónne dimittit nonaginta nouem in deserto, & vadit ad illam, quæ perierat?* Pastor dicitur reliquisse nonaginta nouem oues in deserto, & ad vnam perditam cucurrisse. Et quis pastor hæc faceret prudenter? Nónne, dum ad vnam curritur, reliquæ omnes derelictæ expositæ manerent periculis, & luporum incursibus? Qui ergo fieri possit, vt sit prudentia, quòd pro vna ouicula erratica curanda, cæteræ relinquantur? Sanè hoc ab homine minimè potest fieri; sed à Deo, cuius solius est, dum vnam paruulam curat, omnes reliquas simul in officio consectari, & continere. Pulchrè ad hæc ait D. Chrysol. serm 168. *Hæc parabola plus diuinæ pietatis, quàm consuetudinis humanæ loquitur, & exprimit veritatem. Magna relinquere, amare minora, Dei potestatis est, non cupiditatis humanæ, quia Deus, & quæ non sunt, facit esse; & perdita sic sequitur, vt teneat, quæ relinquit: & amissa sic inuenit, vt quæ seruata sunt, non amittat. Ergo non terrenus pastor iste est, sed cælestis.* Equidem terreni pastores periculosè, relictis aliis, vni ouiculæ curandæ attendunt: nequit enim fieri, vt limitata potestas se totam vni dedat sine confusione, & perspicuo damno aliorum. Id solùm potest præstare Deus, cuius potestatis infinitæ est, quòd sic totus vni, vel infirmo attendat, vt simul omnes suorum bonorum suauitate repleat. Dicebat aliquando vna anima Cant. 2. *Dilectus meus mihi:* quasi dilectus vni illi attenderet ouiculæ. Et vnde illi tanta fuit fiducia, vt crederet, ad se vnam tantùm posse dilectum rapi, quasi relictis aliis? Rem examinans D. Bern. ser 69 in Cant. fatur: *Fidentem sanctam animam facit duplex quædam ratio Primò quidem, quòd habeat in natura simplicissima Sponsi Diuinitas quasi vnum respicere plurimos, & quasi multos vnum. Neque ad multitudinem multus erit, neque ad paucitatem rarus, neque ad diuersitatem diuisus, neque restrictus ad vnum. Sic sanè vni non intentus, vt detentus.* Expende in primis hæc vltima, nimirum: *Sic sanè vni intentus, vt non detentus*, vt quasi possit totus ferri ad vnum, quin cæteros confundat, & vacuos, & perditioni obnoxios relinquat. Et vnde hoc? Expende illam rationem tantæ rei originem: *Quòd habeat in natura simplicissima Sponsi Diuinitas*, &c. Planè, quia non homo merus, sed Deus est, inde habet sic ferri ad vnum, vt non detineatur in vno; sed simul omnibus prospiciat. Homo enim nequit ad vnum ferri, quin simul alios exponat perditioni, & deserat.

Luc. 15.

Chrysol.

Cant. 2.

Bern.

§. IV.

Magnæ calamitatis est dolere non permitti in malis.

TAndem aiebat Ioab: *Nunc igitur surge, & procede, & alloquens satisfac seruis tuis. Iuro enim tibi per Dominum, quòd si non exieris, ne vnus quidem remansurus sit tecum.* His persuadebatur Dauid a Ioab, imò cogebatur surgere à luctu pro filio suscepto; quæ, vt benè notat Salianus: non excutiebant Regi tristitiam, sed vehementer augebant, qui nec liberum quidem sibi fletum à subdito, à quo tam grauiter esset offensus, permitti videret. Et quidem grauissimum est, quòd tibi nec calamitatem acceptam flere permittatur. Ex quo D. Hieron. exaggerabat Iudæorum miseriam: ait enim in 1. cap. Sophoniæ: *Legamus Iosephum, & propheticam Sophoniæ illius cernemus historiam: & hoc non tantùm de captiuitate dicendum est, sed vsque ad præsentem diem perfidi coloni post interfectionem seruorum, & ad extremum Filij Dei, excepto planctu prohibentur ingredi Ierusalem, & vt ruinam eius flere liceat ciuitatis suæ, pretio redimunt: vt qui quondam emerant sanguinem Christi, emant lacrymas suas. Et ne fletus quidem eis gratuitus sit.* Hæc miseriarum temporalium vltima, quòd non tibi permittatur flere calamitatem tuam. Hier.

2. Reg. 19. Surrexit ergo Rex, & sedit in porta: & omni populo nunciatum est, quòd sederet Rex in porta: venítque vniuersa multitudo coram Rege: Israël autem fugit in tabernacula sua. Omnis quoque populus certabat in cunctis Tribubus Israël dicens: Rex liberauit nos, &c.

§. V.

Sub oculis principis iusti remuneratoris audentiores ad omnia fiunt milites. Vbi de Christiano duello.

VEnienti exercitui se ostendit Dauid sedens in porta: dicit nanque Textus: *Surrexit ergo Rex, & sedit in porta, & omni populo nunciatum est, quòd sederet Rex in porta, venitque vniuersa multitudo coram Rege.* Cùm audis Regem in porta sedisse, intellige in aula portæ adiuncta, in qua iudicia exerceri solebant, vt notat noster Salianus ibi. Et meritò Rex se se ostendit militibus suis sedens in loco iudicij: nullo enim magis roborantur milites, & audentiores fiunt, quàm si sub eius Principis oculis fiunt, qui sedeat in loco iudicij, iustè remuneraturus eorum facinora. Quid non audeat miles Principis sui conspiciens solium incorruptum? Michæas vilis erat homuncio, & adductus coram Achabo infensissimo sibi Rege, 3. Reg. 22. ait illi: *Audi sermonem Domini. Vidi Dominum sedentem super solium suum, & omnem exercitum cælestem assistentem eì à dextris, & à sinistris: & ait Dominus: Quis decipiet Achab Regem Israël, vt ascendat, & cadat in Ramaoth Galaad*, &c. Sic Michæas audet infensum sibi Regem magis exacerbare, eius deceptionem, & cladem reuelans. Cur non magis iram tanti hostis veretur? Ipse ait: *Vidi Dominum sedentem super solium suum.* Vbi ob oculos habuit omnium Principem, Deum, sedentem in loco iudicij; sic audet, vt eius causa nullos velit hostes vereri. Ait Hugo Victor. Inst. monast. lib. 4. de vanit. mundi: *Michæas Dominum vidit in solio suo: & Regem impium constanter arguens, non timuit in comminationibus suis.* Quid timeat miles videns solium Principis iustissimè remuneraturi? Isaias cap. 7. *Vidi Dominum sedentem super solium excelsum, & eleuatum::: Et audiui vocem Domini dicentis: Quem mittam? & quis ibit nobis? Et dixi: Ecce ego, mitte me.* Isaias non refugit mitti à Deo aduersùs quascunque ferocissimas gentes: Ieremias autem cùm mitteretur, refugiens, suam paruitatem prætendebat clamans cap. 1. *Puer ego sum.* Vnde Isaias Ieremia audentior, *Vidi*, inquit, *Dominum sedentem super solium.* Conspectus iustissimi solij Principis sui faciebat hominem in quaslibet difficultates audere. Hug. Vict. vbi supra: *Isaias Propheta videns & ipse thronum Excelsi, ventura prædixit; & consolatus est Ierusalem in tempore angustiæ.* Nulla non vorari difficultas à milite, qui Principem suum in iustitiæ solio sedere videt. Hinc Paulus pugnaturus cum Principibus sæculi, imò cum tenebrarum Principibus aiebat 1. ad Corinth cap. 4. *Spectaculum facti sumus Deo, Angelis*, &c. quasi inde se muniat, quòd sit sub oculis Dei omnium

3. Reg. 22.

Hug. Vict.

Isai. 7.

Ierem. 1.

Hug. Vict.

1. Corint. 4.

Cyprian.

omnium Iudicis. Quò spectans D. Cyprian. sic monebat athletas Christi, ep. 56. *Ad agonem sæcularem exercentur homines, & parantur; & magnam gloriam computant honoris sui, si illis, spectante populo, & Imperatore præsente, contigerit coronari. Ecce agon sublimis, & magnus, & coronæ cœlestis præmio gloriosus; vt spectet nos certantes Deus, & super nos, quos filios facere dignatus est, oculos pandens certaminis nostri spectaculo perfruitur. Præliantes nos spectat Deus, spectant Angeli eius, spectat Christus. Quanta est gloria dignitas, quanta felicitas, præsente Deo congredi, & Christo Iudice coronari?* Planè, vbi Christus integerrimus Iudex ostenditur, gloriosissimum est, ibi coronas spectare, pro quibus nulli parcatur certamini.

§. VI.

Humiliatio illata homini, efficacissima est, vt illum ducat in pœnitentiam.

PErcussi Israelitæ, & prostrati ab exercitu Dauidis, vide in quales voces pœnitentiæ prorumpant. *Omnis autem populus certabat in cunctis Tribubus Israel dicens: Rex liberauit nos de manu inimicorum nostrorum: ipse saluauit nos de manu Philisthinorum. & nunc fugit de terra propter Absalom. Absalom autem, quem vnximus super nos, mortuus est in bello. Vsquequò siletis, & non reducitis Regem?* Hæc erat vox populi deuicti, atque humiliati, qua facinoris sui emendationem quærebat in restituendo Dauide ad solium regni. Et quidem efficacissima est humiliatio, & deiectio homini accidens, vt illum reducat in sanam mentem. Ducibus suis euntibus in prælium aduersus Absalonem

2. Reg. 18.

præcipiebat Dauid 2. Reg. 18. *Seruate mihi puerum Absalonem.* Et postquam nouit occisum, multis lacrymis, & gemitibus mortem eius prosecutus est. An, quia gauderet, si Absalom vinceret? Absit: minimè enim gauderet, quòd vinceret Absalom: sed vellet, vt victus, & humiliatus viueret; sciens, quantùm momenti haberet humiliatio illa, vt perditum iuuenem ad sanam mentem reduceret. Ait D. August. lib. 22. contra Faustum

August.

cap. 66. *Cùm innocentem puerum mortuum Dauid non luxerit; idem iuuenem filium, parricidali furore præcipitem, qui & paternum cubile stupris nefariis maculauerat, & contra patrem scelestum bellum gerebat, & vellet consectum, & fleret occisum; anima, scilicet, tantis criminibus inuoluta sempiternas prouidens pœnas, quibus euadendis eum per pœnitentiam corrigendum viuere cupiebat humiliatum.* Expende hæc: *Eum per pœnitentiam corrigendum viuere cupiebat humiliatum.* Quippe vel insolentissimus sapit, aliquo malo deiectus, & humiliatus. Vt dicat Psal. 118. *Bonum mihi, quia humiliasti*

Psalm. 118.

me: vt discam iustificationes tuas. Et nemo nescit, quam ex vexatione, & humiliatione intellectus acuatur.

2. *Reg.* 19. Rex verò Dauid misit ad Sadoc, & Abiathar Sacerdotes, dicens: Loquimini ad maiores natu Iuda dicentes: Cur venitis nouissimi ad reducendum Regem in domum suam? (Sermo autem omnis Israël peruenerat ad Regem in domo eius.) quia dixerat Rex: Hæc dicetis ad populum Iuda: Fratres mei vos, os meum, & caro mea vos: quare nouissimi reducitis Regem? Et Amasæ dicite: Nónne os meum, & caro mea es tu? Hæc faciat mihi Deus, & hæc addat, si non Magister militiæ fueris, *&c.*

§. VII.

Cognatio naturæ potior est àre nostra.

NVnquam non debent cognati primi accurrere suis, in quorum lucris necessum est, vt potiores sint. Quò spectans Dauid, Tribum Iuda planè sollicitat, vt sibi in regnum reuertenti accurrat. Ait enim: *Hæc dicetis ad populum Iuda: Fratres mei vos, os meum, & caro mea vos: quare nouissime reducitis Regem? Et Amasæ dicetis: Nonne os meum, & caro mea es tu?* Quippe, qui fratres erant, & cognati Dauidis primas debebant sibi præripere in deducendo ad regnum, quando nihil magis è re nostra est, quàm cognati felicitas. Matth. 14. venit ad discipulos

Matth. 14.

suos Iesus *ambulans super mare.* Et Ioan. 11 euocante Ie-

Ioan. 11.

su Lazarum à sepulcro, *statim prodiit, qui fuerat mortuus.* Quid tunc? Ait Regiuus, Episcop. Cypri, homil. habi-

Regiuus.

ta in Concil. Ephesino, tom. 6. cap. 8. *Etenim mare Dominum suum agnoscens dorsa, fluctúsque suos illi substrauit: more iam ueta lege Lazarum consanguineis suis restituit.* Et mare, & sepulcrum Iesu paruerunt; illud substernens fluctus suos, vt super illos ambularet; sepulcrum reddens Lazarum, qui à Iesu postulabatur. Et nihilominùs solum mare dicitur seruisse Iesu, sepulcrum consanguineis Lazari. Et cur consanguineis Lazari exprimitur sepulcrum seruisse; nisi quia in suorum felicitate potiores solent censeri hic cognati? Aiebat Cant. 2. *Vox dilecti mei: Ecce iste venit saliens in montibus, &c.* Septuag. posuerunt: *Vox fratrui mei.*

Cant. 2.

S. Ambros. autem legit: *Vox consobrini mei.* Aduenientia enim Dei vox cognationem naturæ sonabat. Et cur Deus adueniens in natura se se ostendebat cognatum; nisi vt iam ostenderet, quorum præcipuè interesset Deum ad nos aduenisse? Ait Ambr. ser. 6. in Ps. 118. *Dicit: Vox consobrini mei.*

Ambros.

annunciant, quem mutare sibi antè quærebat, quem cupiebat ab aliis suscitari, sua prece resuscitatum à Patre venire iam credens læta dixit: Vox consobrini mei. Benè addidit consobrini mei, vt non alio, sed consobrina sola sibi eius vindicaret aduentum. Sic aduenientem Deum consobrinum vocat: vt inde ostendat, ad se magis eius aduentum spectare: solet enim in bonis participandis potior esse naturæ cognatio. Luc. 15. de di-

Luc. 15.

uino Pastore locutus ait: *Quis ex vobis homo, qui habet centum oues, & si perdiderit vnam ex illis, nónne dimittit nonaginta nouem in deserto, & vadit ad illam, quæ perierat, donec inueniat eam.* Is erat diuinissimus Pastor, qui vnam perditam ouiculam sic amabat, vt pro illa difficillimas vias ambularit. Sed idem hic diuinus Pastor requisitus à Chananæa pro ouicula, quæ à lupis Infernorum discerpebatur, respondit Marc. 7. *Non est bonum sumere pa-*

Marc. 7.

nem filiorum, & dare canibus. Et mirabar huius diuini Pastoris œconomiam, quòd tam blandus fuerit erga perditam ouiculam, & tam durus erga periclitantem canem. Planè sapienti Pastori strenuus canis charior est, quàm vna ouicula; & faciliùs permittet vnam ouiculam perdi, quàm vnum strenuum canem. Cur hic diuinus Pastor ita durus apparuit in canem, quando in vnam ouiculam erat adeò blandus? Ait Author Anonymus in Cat. Græca D. Lucæ: *Igitur Pastor ille, qui in humeros suos euntem*

Anonym.

iam ouem suscepit, & pro illam nobis illuxit, & ouis simul est, & pastor. In re assumpta quidem ouis, pastor verò in assumente. Expende illa: *Et ouis simul est, & pastor.* Ne mireris, quòd magis ad cognatam naturam afficiatur. Cæteri pastores diuersæ naturæ ab ouibus sunt: & inde est, quòd possint affici magis ad canes, quando isti pretiosiores sunt: at hic diuinus Pastor eiusdem erat naturæ cum oue perdita; est enim talis Pastor, qui ouis simul sit; & ideò nunquam non apud illum potior est ouis, quàm canis præualens naturæ cognatio Hinc Isaiæ 53. *Tanquàm ouis ad occisionem ductus*

Isaia 53.

est. Circa quæ D. Basil. Seleuc. orat. 26. *Pastor pro ouibus tanquàm ouis iugulum præbet.* Quia non Pastorem tantùm, sed

Basil. Sel.

& ouem agit, vel vitæ pretio emit ouium sanitatem: sic enim præualet naturæ cognatio Hinc nato hoc diuinissimo Pastore Angeli cantant Luc. 2. *Gloria in excelsis Deo, &*

Luc. 2.

in terra pax hominibus, &c. Nihil sibi in illa natiuitate præsumunt Angeli: omnia & Deo, & hominibus cedunt, quando & Deum, & hominem noscebant recèns nati in natura cognatos.

§. VIII.

Proximi reuertentis ad gratiam error pristinus non memorandus. Vbi de pœnitente.

OMnia facit Dauid, vt Tribus Iuda ferat primas in reductione sua ad regnum, quò spectans illa: *Cur venitis nouissimi ad reducendum Regem?* Sunt verba volentis, vt ipsi veniant primi, & tanti triumphi ferant primas, quasi nunquam rebelles extitissent. Sic bonus ad se reuertenti-

bus consulit, pristini erroris oblitus, quasi non fuisset. Sic pater ille cælestis Luc. 15. reuertenti filio nulla obiicit crimina, quin potiùs ad seruos clamat: *Citò proferte stolam primam, & induite illam.* Cur nominatim petitur stola prima, quæ illum induat? Sufficeisset equidem quæuis alia; cur maluit offerre primam? quasi semper in primis fuisset ille filius, & nullum errorem commisisset. Ait D. Ennodius in Eucharistico de vita sua: *Ad stolam candidam, ad anulum pretiosum, ad diuitias illas paternæ possessionis, quasi semper seruasset missa, reuocauit.* Sic redeuntem æstimat bonus, quasi nunquam abiisset; & prorsus omnes pristinos errores obliuiscitur. Prouerb. 30. ait Spiritus diuinus: *Talis est & via mulieris adulteræ, quæ comedit, & tergens os suum dicit: Non sum operata malum.* Quibus verbis abutitur D. Ambrosius, vt ostendat commodum eorum, qui conuersi ad Christum, eius lucro fruuntur, quo sic albescant, quasi nunquam fuerint sparsi: ait enim serm. 2. de Samaritana: *De hac igitur dixisse Prophetam puto: Eiusmodi est iniqua via mulieris meretricis, quæ cùm se ablauerit, nihil se dicit fecisse prauum. De hac planè dictum est, quæ postea quàm ipsi fonte abluta Saluatoris, delictorum vitia non meminit, virtutem prædicationis assumit.* Sic pristina delicta absorbentur in eo, qui accedit ad lauacrum Christi. Imò & pergit Sanctus idem: *Nihil se dicit fecisse prauitatis, dum fit nuncia veritatis; & obliuione ablegat impudicitiam, dum deuotione prædicat castitatem. Hæc enim virtus Christi est Domine, vt quicunque peccator, qui eius vnda se lauerit, denuò in virginem reparetur, non meminerit, antè quod fecit, & cedrina natiuitate infantiæ innocentiam præferat, iuuentutis scelera non agnoscat, fiatque virgo fidei Christi, qui fuerat adulter corruptione peccati.* Quid gratios peccatori, cuius reditus ad Christum, sic potest radere omnia pristini reatus vestigia, quasi nulla vnquam fuerit culpa?

Luc. 15.

Ennod.

Prouer. 30.

Ambros.

2. *Reg.* 19. Omnis Iuda venit vsque in Galgala, vt occurreret Regi, & traduceret eum Iordanem. Festinauit autem, Semei filius Gera, filij Iemini, de Bahurim, & descendit cum viris Iuda in occursum Regis Dauid cum mille viris de Benjamin, & Siba puer, *&c.* Semei autem, filius Gera, prostratus coram Rege, cùm iam transisset Iordanem, dixit ad eum: Ne reputes, *&c.*

§. IX.

De sanctorum patrocinio speret veniam peccator.

QVi in Dauidem contumeliosus fuerat Semei, non audet ad illum solus accedere, sed inter Dauidis contribules se ingerit: ait enim Textus: *Festinauit autem Semei, filius Gera, filij Iemini, de Bahurim, & descendit cum viris Iuda in occursum Regis.* Sapienter quidem se viris Iuda associat, vt de eorum consortio, & patrocinio possit negotiari veniam ex Rege. Nunquam enim patrocinium bonorum non vtile est, etiam perduelli, vt in gratiam Principis redeat. Fratricida ille Absalom diu post facinus exularat; donec Ioab pro illo locutus est ad Regem; & tunc ait Text. 2. Reg. 14. *Surrexit ergo Ioab, & abiit in Gessur, & adduxit Absalom in Ierusalem.* Ecce tibi fratricida Absalom non solus, sed cum Ioab audet venire in conspectum Regis offensi. Ex quo monebat Bachiar. epist. de recipiendis lapsis: *Absalom, qui fratrem occiderat, per amicorum suffragia Regis veniam promeretur: ita vt etiam osculum pacis & præsentiam vultus Christi non desperet expostere. Et tu ergo quære, quos amicos Dauid esse nosti, quos quondam pater tuus, quando non peccauerat, fuit: humilis esto, vt quod à te non poteris, per illorum suffragia merearis.* Fallat, si pereat peccator, cui summi Regis amici, & cognati fauent. Ne homo desperet in suis criminibus: sed Dei amicos adeat, illis adhæreat: sæpè enim, quod non valent merita nostra, obtinemus à Deo amicorum eius suffragiis. Hinc monebat Dominus Eliphaz Themanitem, Iob cap. 42. aiens: *Iratus est furor meus in te, & in duos amicos tuos: quoniam non estis locuti coram me rectum, sicut seruus meus Iob. Sumite ergo vobis septem tauros, & septem arietes; & ite ad seruum meum Iob, & offerte holocaustum pro vobis: Iob autem seruus meus orabit pro vobis, &c.* Non solùm monentur, vt resipiscant, vt sacrificia magna pro delictis suis offerant; sed insuper mittuntur ad Iob: nisi enim de tanti serui Dei patrocinio in eius gratiam venire non possent. Vt dicat Chrysost. in Cat. Græca. *Illud etiam docet, haud illo satisfactura sacrificia ad expiationem, nisi Iobi quoque merita accessissent.* Credat mihi peccator, & se Sanctis adiungat, si velit veniam apud Deum negotiari. Ad prædicationem Ionæ cap. 3. *Crediderunt viri Niniuitæ in Deum, & prædicauerunt ieiunium, & vestiti sunt saccis à maiore vsque ad minorem.* Ecce tibi, adulti homines, vbi Deum amant placare, sese in luctu, & saccis adiungunt paruulis, & infantibus. Vt quid se pœnitentia adiungunt paruulis? Pulchrè ait D. Ambros. serm. 40. de Niniuit. *In tali deuotione etiam infantia militare compellitur. Pietas enim esse creditur in tali causa, paruulis quoque substantiam denegare: non enim sufficiebat ad placandum Deum peccantium satisfactio, nisi scelerum quoque peccata paruulorum innocentia deplorarent.* Sic de patrocinio, & consortio innocentum audebant peccatores Niniuitæ veniam à summo Rege impetrare.

2. Reg. 14.

Bachiar.

Iob 42.

Chrysost.

Ion. 3.

Ambros.

§. X.

Summa deplorati hominis miseria est, quòd in salutem omnibus factam nolit ipse venire.

MIrabar Semei, in Dauidem contumeliosissimum hominem, ausum fuisse venire in conspectum triumphantis de hostibus Dauidis: ait enim Text. *Festinauit autem Semei, filius Gera: & descendit cum viris Iuda in occursum Regis, &c.* Et cur homo adeò iniurius Dauidi, non magis fugit ad aduentum eius? Qua spe audet in eius conspectum venire, quem paulò antè tantis prosecutus fuerat iniuriis? Sciebat Semei, & Tribum Iuda rebellem fuisse Dauidi, & Amasam, Ducem Absalonis, & vniuersum Israelem coniurasse in Dauidem. Insuper sciebat, his omnibus rebellibus, & perduellis Absalonis fautoribus veniam esse oblatam à Dauide: quo ipse animatus illis se adiungit; miserrimum omnium malorum putans, si eo tantam gratiam omnibus factam, ipse non curaret venire. Quid sapientius? quid certius? Equidem miseriam omnem superat, quod cùm fontes gratiarum omnibus aperiuntur, tu solus nolis eas habere; sed magis tibi fontes obturdas. Actor. 7 clamans Stephanus ait: *Ecce video cælos apertos, & filium hominis stantem à dextris virtutis Dei. Exclamantes autem voce magna continuerunt aures suas, & impetum fecerunt, &c.* Ecce tibi cæli aperti dicebantur, qui gratias super vniuersos mitterent; & cùm sic cæli aperti dicerentur, Iudæi claudebant aures suas, ne quid perciperent de verbo vitæ. Quid miserius? Planè inde illos traducit D. August. serm. 99. de diuersis aliens: *Cùm cæli ianua aperirentur, ipsas Iudæi ianuas claudebant.* In nullo magis deplorati, in nullo magis miseri, quàm quòd apertis gratiarum fontibus, ipsi mallent hærere suæ perfidiæ. Dominicam resurrectionem referens Matth. cap. 28. ait: *Ecce terræ motus factus est magnus: Angelus enim Domini descendit de cælo; & accedens reuoluit lapidem, & sedebat super eum: Præ timore autem eius exterriti sunt custodes.* Ad triomphum Christi, ad Angeli aduentum, vbi vel sepulcra vitam halant, ingens timor miseros custodes tenet. Quantum hoc malum? Ait Paschasius ibi: *Monstrat perfidia, & executores mortis alienæ, nequeunt sufferre cælestia visu; neque fiduciam sumere de superno. O quàm miseri sunt, quos tunc possidet timor mortis, quando securitas credentibus reddita est vitæ.* Et meritò inter vltimas miserias hæc poni debet, quòd eo ipso tempore, quo omnibus securitas vitæ affulget, tu non cures exire à timoris tenebris. Qui talis est, fallar, si vllum vitæ habeat sensum. Vnde de istis custodibus aiebat Matth. cap. 28. *Exterriti sunt custodes, & facti sunt velut mortui.* Quæ sic expendit Paschas. suprà: *Meritò, quia mortem seruabant ministri mortis, ac vinceret vita, percussit, & prostrauit Angeli aduentus, ac facti sunt velut mortui. Quid nisi essent plusquàm mortui, debuisset eos suscitare ad vitam resurrectio Christi, & visio angelica oculos eorum illuminare, vt crederent resurgentem?* Equidem plusquàm

Act. 7.

August.

Matth. 28.

Paschas.

Matth. 28.

Paschas.

plusquàm mortui sunt, qui medij in tantarum largitionum fontes, nullum vitæ sensum accipiunt.

§. XI.

Humilitas rogantis nihil non extorquet.

QVid non extorqueret ex piissimo Rege Semei? Dicitur nanque de illo: *Semei autem, filius Gera, prostratus coram Rege, cùm iam transisset Iordanem, dixit ad eum: Ne reputes*, &c. Sic humi deiicitur Semei coram Dauide, ne miremur, quod trahat veniam. Non aliter Luc. 18. *Publicanus à longè stans, nolebat nec oculos ad cælum leuare; sed percutiebat pectus suum dicens: Propitius esto mihi peccatori.* Et quid inde? Ait

Luc. 18.

D. Bern. serm. de quatuor modis orandi: *Vim faciebat regno cælorum publicanus ille, qui dum non auderet oculos in cælum leuare, ipsum cælum ad se potuit inclinare.* In terram oculi deiecti cælum ad se traxerunt, ne credatur esse res, quam non posset humilitas extorquere. Moysi requirenti diuinum nomen respondit Deus Exod. 3. *Ego sum, qui sum. Ait: Sic dices ad filios Israel. Qui est, misit me ad vos. Dixitque iterum Deus ad Moysem: Hæc dices filiis Israel: Dominus Deus patrum vestrorum, Deus Abraham*, &c. Ecce tibi vnum Dei nomen sibi Moyses reuelari petebat, & duo illi reuelata sunt nomina: alterum illud, *Qui est*, alterum hoc, *Deus Abraham*, &c. Et vnde tantus Moyses, qui duo Dei nomina sibi reuelari obtineat? Ait Rupert. ibi: *Ad vnam percunctationem duo reddidit: quia fortis erat inquisitor, qui pulsabat fortis, inquam, vera fortitudine, quæ est virtus humilitatis, quo & vsu, & exercitio diuinæ collocutionis, in tantum robur excreuit, vt fortem, & iterum Deum, postmodum tenere posset, stans in conspectu eius, in confractione cordis.* Quid pulchrius? Totam vim impetrandi in humilitate, & confractione cordis ponit.

Bern.

Exod. 3.

Rupert.

§. XII.

Regius animus ad misericordiam promptior.

ABisai iterum in Semei iratus hominem percutere maluult. Cui Dauid: *Quid mihi, & vobis filij Saruiæ? Cur efficimini mihi hodie in Satan? Ergóne hodie interficietur vir in Israel? An ignoro, hodie me factum Regem in Israel? Et ait Rex Semei: Non morieris.* Ecce tibi, quàm longè erat regius animus ab animis priuatorum. Priuati homines mortem decernebant Semei: Dauid autem, vbi se Regem factum agnouit, eo ipso se putabat teneri misericordiam facere. Inuenio de Rege Agrippa rem similem à Iosepho dictam: ait enim lib. 19. cap. 7. *Quidam Ierosolymita Legisperitus, aduocata concione, per Regis absentiam agentis tunc Cæsareæ, criminabatur illum, vt impurum, & arcendum templi adyta, quod non nisi dignis pateat. Id vbi Præfectus vrbis Regi significauit per litteras, confestim accersiuit hominem, & assidere sibi eum iussit. Móxque sedata voce, & placidè: Dic mihi, inquit, quid tibi non probatur ex his, quæ facimus. Qui cùm nihil haberet, quod diceret, precatus est veniam. Tunc Rex citiùs, quàm quisquam opinaretur, reconciliatus est, clementiam magis, quàm iram, decere Regem existimans; & lenitatem animi magis, quàm celsitudinem.* Sic bonus parcens iniuriatori ostendit, quid sit proprium animi regij. Hinc latroni quàm citò dicebat Iesus Luc. 23. *Hodie mecum eris in Paradiso.* Circa quæ aiebat D. Cyril. Ierosolym. ibi in Cat. Græca ex Catech. 13. *Ideò iustè audis: Confide. Non quòd opera tua digna sunt confidentiæ; sed, quia Rex adest, qui gratiam confert.* Expende illa: *Rex adest, qui gratiam confert.* Regalis enim animi proprium est, gratiam conferre vel indignissimis.

Ioseph.

Luc. 23.

Cyril.

2. *Reg.* 19. Miphiboseth quoque, filius Saül, descendit in occursum Regis, illotis pedibus, & intonsa barba; vestésque suas non lauerat à die, qua egressus fuerat Rex, vsque ad diem reuersionis eius in pace. Cúmque Ierusalem occurrisset Regi, dixit ei Rex: Quare non venisti mecum, Miphiboseth? Et respondens ait: Domine mi Rex, seruus meus contempsit me, *&c.*

§. XIII.

Sordidæ, incultaque vestes, validissima aduersus Principes tenebrarum.

VNus Miphiboseth sciuit, quibus armis pro Dauide staret: de illo nanque dicitur: *Descendit in occursum Regis, illotis pedibus, & intonsa barba; vestésque suas non lauerat à die, qua egressus fuerat Dauid Rex, vsque ad diem reuersionis eius.* Equidem alij ærea cincti lorica venerant, Dauidem propugnaturi in hasta, & gladio: Miphiboseth æreis armis ineptus, ad vestes sordidas, cultúsque corporis confugit, quæ, vt non solùm contra Absalom; sed contra commissum Dauidis peccatum pugnabatur, validissima, & ad victoriam efficacissima arma censebantur. Zachar. 3. *Ostendit mihi Dominus Iesum Sacerdotem magnum stantem coram Angelo Domini. & Satan stabat à dextris eius, vt aduersaretur ei. . . Et Iesus erat indutus vestibus sordidis*, &c. Ecce tibi bellum atrox: hinc Iesus Sacerdos; illinc Satanas: & Iesus sordidis vestitus aderat. Cor non magis ferream loricam induit, aheneum scutum ostendit, ancipitem vibrat gladium? Pallas, si sordidis vestibus validiora non sint arma aduersùs Diabolum. Aiebat D. Bern. serm. 4. de Nat. Christi: *Agnosce, agnosce Iesum Sacerdotem magnum, sordidis opertum vestibus, dum altercaretur cum Diabolo. Vbi verò exaltatum est caput nostrum super inimicos nostros, ex hoc planè mutauit vestem, decorem induit.* Dum prælium erat, dum eundum erat in certamine, sordidas vestes habebat, quibus tandiu vsus est, quandiu bellum durauit; nec aliis indiguit armis, quando hæc omnes potestates contrarias debellabant. Iudith cap. 10. pugnatura cum Holopherne exuit vestes sordidas, & luctuosas, quibus in viduitate erat, *& imposuit mitram super caput suum, & induit se vestimentis iucunditatis suæ*, &c. Et post deuictum Holofernem, statim ad luctus domum, & vestes rediit, dicente Textu cap. 16. *Mansit autem in domo viri sui*, &c. Et quando in pretiosis vestibus præliatura processit, cur post victoriam ad vestes sordidas confugit? Cur non potiùs mansit in illis, in quibus pugnauit? Planè ad sordidas post victoriam rediit, vt quæ sciret, non à pretiosis; sed à sordidis vestibus victoriam venisse. Illarum sordentium vestium virtus fuit, quæ debellauit inimicum. Quò spectans D. Hier. epist. ad Fur. ait: *Vincis viros fœmina, & castitas truncat libidinum; habitúque repentè mutato ad victrices sordes redit, omnibus foculis cultibus mundiores.* Expende illud: *Ad victrices sordes redit.* Quippe non pretiosæ assumptæ vestes; sed quæ sordidæ antè induebantur, has debellarunt hostem, & victoriam valuerunt acquirere. Vnde valdè notandus est habitus, sub quo noster Princeps, Iesus, cum aereis potestatibus conflixit: dicit nanque Ioan. cap. 19. *Plectentes coronam de spinis, imposuerunt capiti eius; & veste purpurea circumdederunt eum.* Vestem accepit purpuream, sed, quæ vetus, & sordida, in angulo domus iaceret, quæ non honorem faceret, sed ludibrium. Et quid de illa veste factum est? Ait D. Isidor. Pelus. lib. 1. epistol. 251. *Lud bri vestis de tyranno imperio tanquàm de re ludicra triumphauit: verùm Domino imposita robur, ac vires contraxit, atque ad imperium à successione liberum progressa est.* Sic sordida illa vestis omnia superabat. Quam quia pauci amant, ideò pauci victores euadunt. Angelus pastoribus clamabat Luc. 2. *Natus est vobis hodie Saluator qui est Christus Dominus, in ciuitate Dauid. Et hoc vobis signum: Inuenietis infantem pannis inuolutum.* Ecce vobis triumphatoris Ducis signum ponitur in vilibus pannis, quibus inuoluebatur. Quod notans D. Bern. hom. 4. de Nat. ait: *Neque enim sine certa ratione mysterij pannis Saluator obuoluitur, & ponitur in præsepio, quando id manifestè in signum nobis commendatur ab Angelo. Hoc, inquit, vobis signum. Inuenietis infantem pannis inuolutum. In signum positi sunt panni tui, Domine Iesu; sed in signum, cui à multis vsque hodie contradicitur. Multi quippe vocati, sed non multi electi, & ideò non signati.*

Zach. 3.

Bern.

Iudith. 10. & 16.

Hier.

Ioan. 19.

Isid. Pel.

Luc. 2.

Bern.

Vtinam multi sub his pannorum vilium signis militarent, & à nobili Iesu Imperatore ducerentur in palmam.

§. XIV.

§. XIV.

Pro Christi conuiuio quodlibet terrenarum rerum dispendium vorandum.

VT serui iniquam accusationem, & bonorum suorum iacturam sustineat bonus Miphiboseth, hoc sibi ob oculos ponebat, quòd Dauidis conuiua fuerit factus: ait enim: *Accusauit me seruum tuum ad te dominum meum Regem: tu autem domine mi Rex, sicut Angelus Dei es: fac, quod placitum est tibi. Neque enim fuit domus patris mei, nisi mortis obnoxia domino meo Regi: tu autem posuisti me seruum tuum inter conuiuas mensæ tuæ. Quid ergo habeo iustæ querelæ?* Vbi se mensæ regiæ conuiuam factum meminit, facile sustinet, quòd etiam bonis omnibus aliis priuetur. Vtinam sic Christiani ad diuinissimum conuiuium afficiamur, cuius facti participes, quodlibet bonorum dispendium temporalium subeamus. Dicebat Dominus Abrahæ Genes. 12. *Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui: & veni in terram, quam monstrauero tibi.*

Gen. 12.

Et quæ terra tanto erat exilio comparanda? Si terra propria relinquenda erat; si cognatio, & paterni fauores renunciandi; cui pro tantorum bonorum dispendio sola alia terra mandatur? In qua terra poterit homo tot bona inuenire, quot cogitur relinquere in domo paterna, in propria patria? Cùm audio pro relicta cognatione terram offerri, statim suspicor, terram illam lacte, & melle manantem, de qua Exod. 3. & cuius deliciæ in solo Christi conuiuio apparent. Et sanè hoc solum conuiuium tantum est, quod meritò debeat omnium bonorum dispendio comparari.

Exod. 3.

Pro quo ait Imperfect. hom. 41. in Matth. *Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & veni in terram, quam tibi demonstrabo. Quam terram? Terram aeternalem, fluentem mel, & lac. Quod verum non est de terra illa Iudaa: quoniam illa terra nunquam fluxit lacte, & melle, sed terram rationalem, quam Christus suscepit. Non solum autem Iudæi; sed nullus homo potest lac, & mel manducare Christi, nisi cognationem, & terram suam reliquerit.* Sustinendum est dispendium bonorum temporalium, si velis Christi Domini participare mensam.

Imperf.

Matth. 2.

Felicissimi Magi, qui primi ex Gentibus ad Christi pabulum inuitati sunt. Matth. 2. *Inuenerunt puerum, & Mariam, Matrem eius,* &c. Sed tanti pabuli inuentionem, & patriæ abnegatione, & longi itineris labore comparauerunt. Vt dicat D. Chrysost. hom. 7. in Matth. *Et Magi nisi procul regionem propriam reliquissent, nequaquam vtique Christum videre potuissent. Recedamus igitur à terrenis negotiis, atque curis: etenim Magi illi, cùm adhuc morarentur in Perside, Stellam viderunt tantummodo: quia verò à Perside recesserunt, Solem ipsum aspexere iustitiæ.* Abnegatione patriæ, paternæque domus solo Christo frui potuerunt.

Chrys.

§. XV.

Mundialium potentum est in eos sæuire, in quos facilius possunt.

QVi in Semei, & in multis aliis adeò blandus extitit, in vnum Miphibosethum innocentem nimis fuit seuerus: dicit enim illi Dauid: *Quid vltrà loqueris? Fixum est, quod locutus sum: tu, & Siba diuidite possessiones.* Fuerat Semei Dauidi contumeliosus, Amasa contrarius, Israelitæ rebelles, Seba falsus delator: vnus Miphiboseth fidelis extitit: & quando Dauid omnibus illis parcit, in vnum Miphibosethum, quem iam innocentem nouerat, seuerus est, eum priuans medietate bonorum. Et cur, qui in illos blandus, in hunc adeò fuit crudelis? Erat Miphiboseth infirmior omnibus, vtpote claudus, & inutilis: & hoc est potentium mundialium ingenium, quòd in illos sæuiant, in quos faciliùs possunt. Sic dicebat Iosephus lib. 6. Antiq. cap. 14. mundi potentes traducens: *Quosque enim in eorum gratiam plurimos labores exhaurient, eos primùm euehunt: deinde iam honoratos per inuidiam non solùm dignitatibus priuant, sed per calumniam etiam sæpè opprimunt, non considerantes, quàm meritò: tantúmque temerariis delationibus, absque vlla probatione, fidem adhibentes, sæuiunt non in quos oportet, sed in quos ipsis sæuire est facile.*

Ioseph.

Quid horum defuit in hoc Dauidis facinore contra Miphiboseth? Ob memoriam acceptorum beneficiorum à Ionatha, illum Dauid euexit, bonis cumulauit: sed modò temerariis delationibus serui, absque vlla probatione fa-ctis, fidem habens, bonis eum spoliat: & noscens eius innocentiam, in spoliatione perseuerat; sæuiens, non, in quem oportebat, sed in quem illi sæuire facile erat, nimirum, in claudum, & despectum. Sic apud Dauidem, & falsarij, & nocentissimi habuerunt hoc tempore veniam: vnus Miphibosethus seueritatem fuit expertus.

§. XVI.

Non, qui Christum perdunt, sed, qui Christum habent, omnia in illo habent.

PVlchra est illa sententia Miphibosethi dicentis ad Dauidem: *Etiam cuncta accipiat, postquàm reuersus est dominus meus Rex pacificè in domum suam.* Sic se ostendit renunciare omnibus bonis, dum habeat incolumem Regem: quasi in Regis incolumitate sola sibi omnia sufficientia manere credat. Quem affectum Miphibosetho inuideo erga meum diuinissimum Iesum Regem, vt dum illum mihi incolumem seruem, facilè omnibus aliis bonis renunciem. Quod bonum in solo Iesu non habeam? Dicebant Iudæi Ioan. 11. *Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum: & venient Romani: & tollent locum nostrum, & gentem.* Ioan. 11.

Putabant, necessum esse Iesum perdere, ne bona temporalia perderentur: sed ea omnia perdita hodie lugent, quia vnum Iesum perdiderunt, in quo solo omnia habentur. Pro quo ait D. August. in Psal. 53. *O stultitia, & impudentia! Timuistis perdere terram, & perdidistis cælum: timuistis, ne venirent Romani, & tollerent vobis locum, & gentem. Nunquid tollerent Deum? Quid ergo restat? Quid, nisi, vt vam fateamini, quia tenere voluistis, & tenendo malè amisistis? Perdidistis enim locum, & gentem, occidendo Christum: perdidistis & locum, & gentem, & Christum.* August.

Omnia sanè perdiderunt, qui Christum perdiderunt, cum quo solo superstite, & incolumi omnia tenerent: is est enim Deus meus, qui si habeatur, nihil restet ab alio petendum. Hinc pro nobis natus, statim statuto tempore circumciditur, dicente D. Luc. 2. *Et postquàm consummati sunt dies octo, vt circumcideretur puer,* &c. Luc. 2.

Dabatur pueris circumcisio ad tollendum peccatum originale: diuinissimus autem puer, vt omnis peccati erat expers, sic non egebat circumcisione. Cur ergo circumcisionem sustinere maluit? Promissus erat mundo Christus, qui legem adimpleret, tanquam principium, & finis legis, in quo nobis omnia bona darentur. Ideò circumcidi maluit Iesus, vt in adimpletione legis verus Christus Domini ostenderetur, & sic omnia in se habere; & cùm adesse velit, nihil ab alio salutare requireremus. Ait D. Zen. ser. de Circunc. *Cur ipse quoque signaculum carnis accepit, si ei necessarium non fuit? Huius propositionis, quæ sit ratio, accipite. Igitur qui venerat hominem viuificare per hominem, necesse habuit, ne phantasma putaretur, edicta legis vniuersa complere: non enim aut finis legis, aut verus Christus esse potuisset, si aliquid prætermitteret, quod ab alio saluti hominum præstari potuisset.* Zeno.

Equidem vt omnia implebat legis Iesus; sic in se omnia bona nobis afferre ostendebat, quo verus esse Christus patebat. In solo enim Christo omnia nobis sunt, vt nihil ampliùs ab alio requirere possemus. Vt dicat Samaritana Ioan. 4. *Scio, quòd venit Messias, qui dicitur Christus. Cùm autem ille venerit, annunciabit nobis omnia.* Ioan. 4.

Sic mulier omnia sibi in Christo ventura sperabat. Hinc post Iesum agnitum, ibi: *Reliquit ergo mulier hydriam suam, & abiit in ciuitatem,* &c. Sic mulier ex colloquio Iesu reliquit hydriam suam, vt in ciuitatem iret rem annunciatura. Quò dum peruenio, non possum non meminisse Rebeccæ, quæ Genes. 24. veniens ad fontem cum hydria, vbi inuenit seruum Abrahami, cuius camelos inclinata hydria potauit, & ex eius colloquio docta cognatos suos, abiit ad matrem: dicit namque Textus: *Cucurrit itaque puella, & nunciauit in domum matris suæ,* &c. Compone modò fœminam, & fœminam. Vtraque venit ad fontem cum hydria, vtraque cum viro ignoto colloquitur; vtraque post notum virum currit ad ciuitatem. Sed Samaritana sic currit, vt notetur hydriam suam reliquisse, cùm ait: *Reliquit mulier hydriam suam.* Rebecca autem minimè dicitur reliquisse hydriam. Et cur Rebecca non reliquit hydriam, quod fecit Samaritana? Rebecca nacta fuerat seruulum Abrahæ, & ideò necessarij adhuc officij sui non obliuiscitur, quo prouidebat familiæ suæ aquam ea fonte. Samaritana nacta fuerat verum Christum, & intimo animo potauerat de fontibus Saluatoris, quo facilè Gen. 24.

obliuiscitur omne bonum temporale ; & hydriam abijcit, sciens sibi omnia in vno Christo abundare. Ait D. Origen. in cap. 4. Ioan. *Hydriam apud eum, quæ melior, & præstantior est, deponit, cùm aquam accepisset, quæ iam in ea principium aquæ salientis in vitam extitit. Quomodo enim hac aqua non accepta, benignè Christum ciuibus suis prædicasset, nisi particeps facta esset aquæ perpetuò salutaris? Rebecca autem, quæ etiam humeris hydriam sustinebat, antequàm finem dicendi faceret puer Abrahami, proficiscebatur, quæ, quoniam non eodem modo hauriebat, quo Samaritana, ad fontem descendit, impletque hydriam*, &c. Ecce tibi, quæ de fontibus Saluatoris biberat, non meminit ampliùs hydriæ suæ; non à fonte creato expectat ampliùs aquam. Illa sola haurit aquam ex fonte, & hydriam resumit, quæ nihil de Christi fonte gustauerat.

Orig.

§. XVII.

Principes caueant sibi à ministris potentibus.

ANtequàm à Miphiboseth discedam, non possum non verba eius ponderare, quibus Sibæ nequitiam erga se explicabat dicens: *Seruus meus contempsit me*, &c. Quibus maximè ostenditur, quò perueniant audaciæ Principum famuli, vbi totius rei permittitur illis clauus. Siquidem Miphiboseth nepos erat Saülis Regis, cui propter corporis infirmitatem datus est Siba famulus, penes quem esset tota domus administratio. Is vbi omnia suo nutu vidit gubernari, sic se super ipsum dominum extulit, quasi ipse omnia teneret, & dominum nihili faceret. Sic suprà 2. Regum, cap. 3. dicitur: *Abner, filius Ner, regebat domum Saül.* Vbi Sept. legunt: *Abner erat tenens domum Saül.* Isboseth nanque Saülis filius, Rex Israelis factus post patrem, sic se commiserat Abnero, vt hic omnia pacis, bellique negotia administraret, & suo nutu regeret. Quid inde? *Abner erat tenens domum Saül.* non ipse seruire Regi videbatur, sed & Regem & Regiam tenere, vt eos vellet, daret. Nónne hoc communissimum fuit in magnorum etiam Regum famulis? Accipite Paulum Diaconum lib. 6. de gest. Longobar. cap. 1. dicentem: *Hoc tempore apud Gallias, Francorum Regibus à solita fortitudine, & scientia degenerantibus, qui maiores domus regalis erant, administrare Regis potentiam cœperunt.* Non magnum hoc videbatur fortasse: accipe maius aliud: dicit enim Eginhartus, Cancellarius Caroli Magni, apud Cerdam in aduersar. cap. 177. num. 11. *Opes, & potentia regni, penes Palatij Præfectos omninò manebant; neque aliud Regi relinquebatur, quàm myrrhata, profusáque cæsaries, & precarium vitæ stipendium, paucáque numerositatis obsequium, quod ei is Præfectus Aulæ, prout videbatur, exhibebat.* Sed & illud maximum omnium est apud Godfridum Viterbiensem part. 16. Chron. vbi ait: *Dum illi Magistri Palatij omnia Respub. munera obirent, & si quod gerendum esset bellum exercitibus præessent; hi domi vndo, atque inani Regum nomine contenti propter desidiam in odio viuebant: tandémque eò progressa res est, vt Childerico Rege 18. Regnum obtinente, Pipinus Magister Palatij, qui Regis nomine magna, diuturnáque bella gesserat, & Saxones deuicerat, oblatam regij nominis, occupandique regnum facultatem non repudiauerit.* Hæc passi sunt Reges Franciæ à famulis, quibus regni clauum commiserant. Et rarò Palatini Præfecti fideles suis Principibus agnoscebantur. Quò spectans Nazian. orat. 35. ait: *Valete, Imperatores, & palatia, atque omnes Imperatoris famuli, & cubicularij: siquidem Imperatori fideles haudquaquam certum habeo: Deo autem magna ex parte infidi.* Sic ibi, & qui infidi sunt Deo, eos fidi Principibus suis credantur.

2. Reg. 3.

Paul. Diac.

Eginart.

Godfrid.

Nazianz.

2. *Reg.* 19. Berzellaï quoque Galaadites, descendens de Rogelim, traduxit regem Iordanem, paratus etiam vltra fluuium prosequi eum. Erat autem Berzellaï Galaadites senex valdè, id est, octogenarius: & ipse præbuit alimenta Regi, cùm moraretur in castris: fuit quippe vir diues nimis. Dixítque Rex ad Berzellaï: Veni mecum, vt requiescas securus mecum in Ierusalem. Dixitque Berzellaï ad Regem: Quot sunt dies, *&c.*

§. XVIII.

Bona temporalia gratius in eo sunt, qui illa egentibus largitur.

QVàm meritò Berzellaï diuitiæ erant, de quo ait Textus: *Erat autem Berzellaï Galaadites senex valdè, id est, octogenarius: & ipse præbuit alimenta Regi, cùm moraretur in castris: fuit quippe vir diues nimis.* Meritò diuitijs abundabat senex, qui sic illas egentibus communicabat. Credite mihi, in talibus gratissimè hærent bona temporalia, cùm vel è manibus labantur illis, qui duri sunt ad præstandum. Ioan. 4. venit mulier Samaritana haurire aquam, à qua cùm Iesus potum peteret, mille illa obiecit difficultates, quorum occasione in largum colloquium venit cum Iesu: post quod agnoscens Filium Dei reliquit hydriam, & abijt ad ciuitatem: sic enim dicitur ibi: *Reliquit ergo mulier hydriam suam, & abijt*, &c. Sed & Rebecca venit etiam ad fontem haurire aquam, à qua potum petiuit seruus Abrahæ, Genes. 24. Illa autem quàm promptissimè hydriam aquæ plenam petenti inclinauit, quin & camelos eius aqua satiauit. Et post satiatos omnes, retulit hydriam plenam aquæ domum. Samaritana sine hydria init; hæc cum hydria. Et cur hæc cum hydria? Non miror, quòd secum habeat semper hydriam plenam, quæ illam adeò promptè communicabat: deseret nanque Samaritanam hydria, cuius aqua vel Iesu sitienti negabatur. Ait Orig. in c. 4. Ioan. *Rebecca properans in brachium hydriam sumpsit, eique potum dedit, vsquequò bibere desijt. Quoniam ergo Rebeccæ hydria laude digna erat, ab ea non relinquitur: illa autem Samaritanæ relinquitur, cùm sexta hora esset.* Elabitur equidem è manibus hydria, quæ negatur sitienti; illa autem, quæ promptè communicatur, nescit non esse, & manere cum tam prompto, & laudabili largitore. Matth. 25. *Qui quinque talenta acceperat, operatus est in eis, & lucratus est alia quinque. Similiter & qui duo acceperat, lucratus est alia duo. Qui autem vnum acceperat, abiens fodit in terram, & abscondit pecuniam domini sui.* Vbi autem ratio reddenda fuit, qui talenta sua dederant ad vsuras, illa multiplicata retinent; qui non dederat, sed seruauerat, illi talentum eripitur, dicente domino: *Tollite itaque ab eo talentum*, &c. Et cur illis duplicantur talenta; hic autem perdit suum? Ait D. Alcimus lib. ad Sororem:

Ioan. 4.

Genes.

Orig.

Matth. 25.

Pars auget, & altera sumptas
Imminuit retinens, quas sola eleemosyna seruet.

Alcim.

Equidem largitio sola est, quæ auget, & retinet diuitias: qui negat egenti, tandem omnem substantiam amittet. Dictum est Iobo cap. 1. *Ignis de cœlo cecidit: & tactas oues puerósque consumpsit.* Et Iob hæc audiens tacebat. Cur, bone, non magis clamas ad Deum? Vides oues illas comburi, quarum lanis vestiebaris, & non ingemiscis? Non ingemiscis, nec clamas: quia pro certo [illegible], non perituras sibi illas oues, quarum lanis se induerat, [illegible] peres. Ait D. Chrysost. hom. 3. in Iob: *Si ego solus indutus essem, iustè dolerem, si autem pauperes induebantur, numquid poterit Deus pauperes despicere? Noui, quoniam in sacrificium suscepit: reddit centuplum: non enim ex iniquitate parta sunt iumenta; neque enim per auaritiam oues acquisiui.* Sapienter non sibi eripiendas putabat oues, quæ simul egentibus vestiendis seruiebant.

Iob 1.

Chrysost.

§. XIX.

Non apud Regias mundiales, sed apud Christum benè habent senes.

SApienter Berzellaï senium suum prætendit, vt fugiat Dauidis Regiam: ait enim: *Quot sunt dies vitæ meæ, vt ascendam cum Rege in Ierusalem? Octogenarius sum hodie: numquid vigent sensus mei, ad discernendum suaue, aut amarum? Aut delectare potest seruum tuum cibus, aut potus? Vel audire possum vltrà vocem cantorum, & cantatricum?* Sic bonus senex discurrens per singulas Regiarum delicias, nihil vtilitatis in eis, aut delectationis inuenit. Et meritò: senea

eum

enem, qui verè senes sunt, in solo Christo inueniunt, quo magis vigere, & vitam protendere possint. Senex ille sanctissimus Luc. 2. vbi ingressus templum vidit infantulum Iesum in Mariæ vlnis, illum canere cœpit illud: *Nunc dimittis seruum tuum, Domine &c.* Senex Bersellai se ineptum dicebat ad audiendam vocem cantorum in Dauidis Regia: senex autem Simeon, & ipse cantica facit, & illa canit in templo Domini. Et vnde senex sic canere potest, quando senes alij nec possunt audire cantores? Viderat puerulum Iesum, de cuius halitu ineptam senectutem exuit, induitque nouum, & iuuenilem vigorem. Ait D. August. in Psalm. 39 *Simeon agnouit infantem in manibus matris, in templo, & dixit: Quia viderunt oculi mei salutare tuum Agnouit infantem senex, factus in puero, puer innouatus fi de.* Sic senissimus homo in Christo innouatur, iuuenilémque annorum vigorem accipit. Dicebat Paul. ad Rom. cap. 6 *Hoc scientes, quia vetus homo noster simul crucifixus est.* Ex quo D. Augustinus colligit, omne senium humanum renouatum. Ait enim in Psal. 70. *Ait Apostolus. Vetus homo noster simul crucifixus est cum illo. Si ibi erat vetus homo noster, senectus ibi erat; quia vetus senectus: tamen quia verum est: Renouabitur sicut aquila, iuuentus tua, resurrexit ipse die tertio. promisit resurrectionem in fine sæculi.* Ex quo vetusti hominis senium fuit cum Christo in Cruce, cum inde halitum hausit, quo vniuersi renouemur, & nouum accipiamus spiritum vitæ. Senissimo Abrahæ promittebatur à Deo filius, cui promissioni senex annuebat: cuius fidem in hoc ponderans Paulus ad Rom. 4. ait: *Nec considerauit corpus suum emortuum, cum ferè centum esset annorum.* Meritò Apostolus reputat, in tam prolixa senectute centum annorum mortuum esse Abrahæ corpus, & naturaliter generationi ineptum. Sed post natum hunc filium, & adultum, & mortuam Saram dicitur Genes. 25. *Abraham verò aliam duxit vxorem, nomine Cethuram, quæ peperit ei Zamram, &c.* Ante Isaac natiuitatem iam erat Abrahæ corpus ad generationem emortuum, & post multos alios annos, nouam sponsam Cethuram ducit Abraham, ex qua sibi facit filios. Vnde sic renouari Abrahamus potuit? Indigitat Origen. hom. 11. in Genes. tacus: *Cethura, quam nunc senex Abraham sortitur in matrimonium, interpretatur, bonus odor. Ipse enim dicebat, sicut Paulus dixit: Quia Christi bonus odor sumus.* Vbi enim in Cethura adumbratur bonus odor Christi, non mirer, si de eius vicinitate senex reuixerat, nouámque induit iuuentutem. Hinc trahe dicta supra lib. 8. cap. 3. §. 12.

Luc. 2.

Aug.

Rom. 4.

Genes. 25.

Orig.

2 Reg. 19. Itaque omnes viri Israël concurrentes ad Regem dixerunt ei: Quare te furati sunt fratres nostri, viri Iuda, & traduxerunt Regem, & domum eius Iordanem, omnésque viros Dauid cum eo? Et respondit omnis vir Iuda ad viros Israël: Quia mihi propior est Rex, &c.

§ XX.

In sola Christi schola inueniuntur viri, qui aliis primas cedant, vt eos Principi acquirant.

DVm Tribum Iuda, & Tribus Israëlis digladiantes video, pro deducendo Rege Dauide, non possum non ridere vilem mortalium affectum in suos mundiales Principes. Deduxerunt Iudæi Regem, non monitis Israelitis: quod ægrè ferentes Israelitæ, aduolant ad Regem dicentes: *Quare te furati sunt fratres nostri, viri Iuda, & traduxerunt Regem, & domum eius Iordanem, omnésque viros Dauid cum eo?* Et post iniuriæ rationes hinc inde agitatas, ait: *Durius autem responderunt viri Iuda viris Israël.* Sic vnusquisque acriter pugnabat, ne alter videretur esse primus debuisse erga Regem suum, quo cœpit nuuiter periclitari Regis fortuna. Et quando mundialium Principum fortuna non periclitatur ex eo, quod eorum ministri nolunt mutuò sibi credere in muneribus administrandis? Hoc euidentissimum est, quòd in sola Christi schola tales ministri inueniantur, qui sciant primas cedere, vt Principi suo lucrentur alios. Dei Sponsa dicebat Cantic. 5. *Adiuro vos, filiæ Ierusalem, si inueneritis dilectum meum, vt annuncietis ei, quia amore langueo.* Sic bona curabat, vt aliæ adirent Sponsum primò & illi suum amorem nunciarent. Cur non magis ipsa prima aduolabat, & per se suum affectum monstrabat? Ioan. 21 dicebat Petrus: *Tu scis, Domine, quia amo te.* Non alios præmittit, qui nuncient. Cur Sponsa se ab aliis præueniri amat in affectu circa Sponsum nunciando? Vt validum, & verum amorem erga Sponsum ipsa habebat, sic libenter patiebatur, quòd alij priùs accederent, dum & ipsi similiter Sponsum amarent. Ait Rupert. ibi: *Tu dilecta tam prudens, támque fidelis per temetipsam, absque internunciis, dic ei, potuerat dilecto: Tu scis, quia amore langueo. Quorsum ergo tendit hæc adiuratio? Eò, nimirum, vt percussa percutiat, vulnerata vulneret: vt audientes filiæ, vel sentientes in matre tantum vitæ futuræ desiderium, præsentiant & ipsæ talem esse dilectum, vt merito propter illum fastidiant quælibet præsens hoc sæculum.* Sic non dubitat bona præmittere alias, quæ ante se Sponsum adeant, dum ipsæ Sponso acquirantur. Quis hoc patieretur è mundialibus immundialibus? Profectò soli in Christo inueniuntur, qui postponi ament, dum sint cum Christo alij. Paulus Apostolus epist. 1. ad Corinthios, cap. 1. *Vnusquisque vestrûm dicit: Ego quidem sum Pauli: ego autem Apollo: ego verò Cephæ: ego autem Christi. Diuisus est Christus? Nunquid Paulus crucifixus est pro vobis?* Cùm res esset circa Cepham, & Apollo, & Paulum: Paulus in primis curat suam authoritatem extenuare, & ostendere rationes, vt ipse non debeat tanti æstimari. Et cur sic se demittere curat Paulus? Sanè, vt magis cæteris suo Principi Christo arctaret. D. Anselmus dicebat ibi: *Modestè, & humiliter Sanctus Apostolus Zelans Ecclesiam, sed Sponso, non sibi; & hortans eos, qui voluerunt dicere: Ego sum Pauli: ego Apollo: ego Cephæ, suam personam potiùs assumpsit, quam calcaret, & contemneret, vt Christum glorificaret. Repulit à se sed vt mitteret ad Christum.* Vt verus Christi amator, & minister erat, noluit belligerare de proprio honore cum aliis; sed maluit se calcare, & contemnere, vt Christo cæteros adderet. Qui sanguinem, & vitam pro Principe mundiali profundant, multi ministri inuenti sunt: qui honorem cedant, & primas, non inuenti sunt vsque adhuc. Sed, dum pro primatu suo quisque belligerat, non rarò Principis status periclitatur. In sola Christi militia inuenio, qui ament aliis cedere, vt Christo illos adiungant.

Cant. 5.

Ioan. 21.

Rupert.

1. Cor. 1.

Anselm.

CAPVT XXXI.

Sebæ rebellio in Dauid.

Textus Historia.

DVm Iudæi, & Israelitæ verbis pugnant, vnus de Israelitis nomine Seba, filius Bochri, buccinæ sonitu omnes Israelitas acuit in Dauidem, qui sola Iudæ Tribu stipatus Ierosolymam ingreditur: vbi Regia prudenter composita, Amasam vocat, & iubet, vt coacta ingenti militum manu, tertia die coràm assistat. Plùs solito morabatur Amasa. Sollicitus Dauid, ne malum mora ingrauesceret, Abisai mittit, qui quamprimùm rebellium animos confringat. Is egressus, & Ioab, Cerethi, Phelethique festinatò progrediebantur: & ecce apparet Amasa valido exercitu cinctus, quem Ioab quasi amicũ, & propinquum osculaturus, miserè gladio transfodit. Heu facinus ab ambitione profectum, & inuidia! Iacebat nobilis Dux exanimis in via, in quo multi ediscebant ambitionis discrimina; militaresque acies non parum hebetabant, videntes pro quàm fragili gloria pugnatum ibat. Necessum fuit inde amoueri cadauer, & in vicinum agrum deductum pallio operiri, ne militares copiæ subsisterent; sed magis ad rebellium vindictam currerent. Ventum est in ciuitatem Abela, quò se receperat Seba, filius Bochri; quam vsque tunc castissimam propter prudentiam ciuium, funditus euerteret Ioab, nisi cultissimæ fœminæ verbis persuasus, tantisper expectaret, dum ipsi ciues se se

de

de rebelli vindicaret. Abscinditur miseri caput, quod deiectum de muro obsidionem soluit, incruentamque victoriam dedit Dauidi.

PARS MORALIS
circa Textus Literam.

AMASA, & Seba occiduntur, fidelis ille, hic infidus: in mundiali enim rota pariter conculcari solent & iusti, & iniusti.

2. *Reg.* 20. Accidit quoque, vt ibi esset vir Belial, nomine Seba, filius Bochri, vir Iemineus: & cecinit buccina, & ait: Non est nobis pars in Dauid, neque hæreditas in filio Isai: reuertere in tabernacula tua, Israël. Et separatus est omnis Israël à Dauid, secutúsque est Seba, filium Bochri; viri autem Iuda adhæserunt Regi suo à Iordane vsque Ierusalem. Cúmque venisset Rex in domum suam, *&c.*

§. I.

Partialitas Principis nunquam non ruinam parit.

ECce tibi ad vnius tubæ sonitum vndecim Tribus Israel Regem suum Dauidem deserunt: ait enim Textus de Seba: *Cecinit buccina, & ait: Non est nobis pars in Dauid, neque hæreditas in filio Isai: reuertere in tabernacula tua, Israel. Et separatus est omnis Israel à Dauid.* In horæ puncto perdidit Dauid totum Israel. Et vnde tanta ruina tam breui spatio potuit dimanare? Aiebat ipse illius author: *Non est nobis pars in Dauid.* quasi diceret: Dauid totus factus est à parte Iudæ. Quod notabat Abulens. in c. 19. quæst. 39. ipse enim sollicitauerat Tribum Iuda, vt veniret prius, quàm Israelitæ: ipse Israelitas sese inuitantes non expectauit, sed cum solis Iudæis transiuit Iordanem: ipse Israelitarum querelas in Tribum Iuda non curauit; sed in omnibus pro cognationis suæ Tribu stetit. Qui ergo sic se totum in vnam cognationis partem inclinauit, qui sic partiarius extitit, non miror, quòd magnam iacturam faciat. Ionæ cap. 1. nauigabat Ionas in mari fugiens à Domino. *Dominus autem misit ventum magnum in mare, & facta est tempestas magna, & nauis periclitabatur conteri. Et timuerunt nautæ, & clamauerunt,* &c. Adeò nautæ consternati sunt hac tempestate, vt prorsus euasionem desperarent, & à remediis adhibendis desisterent, vni fidentes diuinæ potestati. Ethnici erant, & ad sortes mittendas currunt. Sed quid sors ad tempestatem? Cur non magis instant vsitatis aliis remediis? Rem pulchrè attigit D. Basil. Sel. orat. 15. *Vbi verò salutem desperauit ars, spéque fuerunt antè naufragium quàm nauis, sorte quærunt obortæ tempestatis authorem. Quid hoc? Mare iactatur, & sortem in medio nominant? Pro anchora sortem esse putabis? Quid igitur hinc discemus? Quòd partiaria fuerit maris fluctuatio, quódque procella hanc vnam versaret nauem; & quòd alias pacatum mare aduersùs hos duntaxat armaretur: necnon, quòd alios placidè transmitteret; cum his verò concurrens tempestatem fugatam inuestigaret.* Quid pulchrius? Expende illa: *Quòd partiaria fuerit maris fluctuatio.* Quippe videbatur tempestas in hanc vnam Ionæ nauim dura; in alias omnes blanda, & suauis: & dum cæteræ omnes naues tranquillè nauigare cernuntur, vna nauis Ionæ ostenditur ventis quati. In tanta maris partialitate, meritò colligitur deplorata Ionæ nauis: quando enim partialitas iacturas ingentes non parturit? Christiani regni augmentum ostendens Dan. 2. ait: *Abscissus est lapis de monte sine manibus, & percussit statuam ::: lapis autem, qui percusserat statuam, factus est mons magnus, & impleuit vniuersam terram.* Non enim partem impleuit, & partem vacuam reliquit, quod facit partiarios animus; sed vniuersam pariter impleuit. Ex quo durationem Catholicæ Ecclesiæ, & ruinam certam Hæreticorum colligit D. August. tract. in Psalm. 98. *In ipso monte magno adoremus, si exaudiri volumus. Heretici non adorant in isto monte: quia mons iste impleuit vniuersam faciem terræ: hæserunt in parte, & totum amiserunt.* Planè hoc communissimum est omnibus partialibus viris: *Hæserunt in parte, & totum amiserunt.* Cùm enim res humanæ nunquam in eodem statu consistant, sed rotatu agantur volubili, & modò in hanc, modò in illam partem inclinent; necessum est, vt qui in vna hæreat parte, aliquando totum amittant. Hinc stabilitatem fidei probabat D. August. concion. contra Iudæos, Pagan. & Arrian. inquiens: *Apud Catholicam fidem, dilectissimi, accepistis, tantùm esse veram fidem, germanam pacem, perpetuam salutem. Non enim in angulo est: sed vbique tota est.* Quæ non in parte hæret; sed vbique, & ab omnibus æqualiter tota inuenitur; non miror, quòd germanam pacem, & perpetuam pariat salutem. Bella namque, & ruinæ à partialitate parturiuntur.

Abul.

Ionæ 1.

Basil. Sel.

Dan. 2.

Aug.

Idem.

§. II.

Fœminarum castitas à multa traditur custodia.

REgiam Dauid ingressus concubinas illas inuenit suas, quas filius Absalom stuprauerat, 2. Reg. 16. Has domi concludi mandat: sic enim dicit Textus: *Tulit decem mulieres concubinas, quas dereliquerat ad custodiendam domum, & tradidit eas in custodiam, alimenta eis præbens: & non est ingressus ad eas; sed erant clausæ vsque ad diem mortis suæ in viduitate viuentes.* nimirum, vt explicat Carthus. *in continentia viduali.* Quæ vidualis continentia, & castitas nullo meliùs probantur, quàm illis antecedentibus verbis, videlicet: *Et erant clausæ.* Non enim nisi à multa custodia, & occultatione sui constat castitas fœminarum. Tres Angeli sub trium virorum specie intrarunt tabernaculum Abrahæ, mensæ accumbunt, & post prandium filium seni promittunt. Insuper Gen. 18. *Dixerunt ad Abraham: Vbi est Sara vxor tua?* Sciebant equidem à Sara paratum fuisse prandium, quod comederant; & ideò non potuisse illam non esse intra tabernaculum. Cur ergo interrogant de illa, vbi sit? Vt sic ostenderent, & commendarent maximè Saræ castitatem, quæ etiam dum forent hospites, sic clausa erat domi, vt nullis appareret viris. D. Epiphan. in Anchorato ait: *Vbi vxor tua est, dixit ad Abraham, qui venit de superius cum duobus Angelis. Si enim ignorasset, vbi esset, non dixisset: Risit Sara, quæ intus est. sed vult sic ostendere eius castitatem, quæ exemplum est earum, quæ pietatem exercere volunt: quæ vbi susceperint peregrinos, propriis quidem laboribus inseruiunt; verùm propter verecundiam, & castitatem faciem suam viris non ostendunt.* Expende illa: *Sed vult sic ostendere eius castitatem,* &c. Quippe fœminæ castitas in eo maximè ostenditur, quòd sic domi claudatur, vt penitùs vultus eius ignoretur ab ipsis illis, quibus ipsa benefaciat. Nunquam veram, & puram castitatem non comitatur absconsio, & operimentum. Iesus Naue quondam virgineæ castitatis exemplar moritur aliquando, de quo dicit Iosue c. 24. *Mortuus est Iosue, filius Nun, seruus Dei centum decem annorum; sepelierúntque eum in finibus possessionis suæ in Thamnathsare.* Nomen autem, *Thamnathsare* significat *numerum operimenti noui.* Et quid est, quòd locus sepulturæ Iosue dicatur operimentum nouum? Nónne omnibus hominibus operimentum est sepulcrum, quo claudimur, & operimur? Cur Iosue dicitur fuisse operimentum nouum? Dum dicit nouum, aliud, videtur præsupponere operimentum antiquum: vt enim Iosue ostendebat statum puritatis virgineæ; sic semper clausus, & opertus præsupponebatur, vt sepulcrum illi, non operculum traheret; sed nouum operculum, vt in vita, & in morte conclusio comitetur specialis, & custodia statum virgineum. Tantùm non dixit hoc D. Hier. lib. 1. in Iouinian. fatus: *Ostende mihi Iesum Naue vel vxorem habuisse, vel filios: & si potueris monstrare, victum me esse fatebor. Et certè pulcherrimum terræ Iudææ in partitione accepit locum ::: Sepelitúrque in Thamnathsareh, id est, in perfectissimo principatu, siue in numero operimento nouo; vt virginum significaret greges. Saluatoris auxilio coopertum in monte Ephraim.* Vbicunque pura, & vera castitas debet flore-

2. Reg. 16.

Carth.

Gen. 18.

Epiph.

Iosue 24.

Hier.

re, nunquam non inuenitur, & conclusio, & velamen, & operculum. Quò spectans Tertul. lib. de velan. Virg. ait: *Vera*, *& tota pura virginitas nihil magis timet, quàm semetipsam: etiam fœminarum oculos pati non vult; alios ipsa oculos habet: confugit ad velamen capitis, quasi ad galeam, quasi ad clypeum, qui bonum suum protegat aduersùs ictus tentationum, aduersùs suspiciones, & susurros, & æmulationem, ipsum quoque liuorem.* Sic ibi.

Tert.

2. *Reg.* 20. Dixit autem Rex Amasæ: Conuoca mihi omnes viros Iuda in diem tertium, & tu adesto præsens. Abiit ergo Amasa, vt conuocaret Iudam: & moratus est extra placitum, quod ei constitutum erat. Ait autem Dauid ad Abisai: Num magis afflicturus est nos Seba, filius Bochri, quàm Absalom? Tolle igitur seruos domini tui, & persequere eum, *&c.*

§. III.

Reincidentia grauior.

IN re tanti momenti non Ioab, sed Amasæ mandatur exercitus congregari. *Dixit autem Rex Amasæ: Conuoca mihi omnes viros*, &c. Et quidem Ioab nunquam non fidissimus in Dauid fuit. Multis se pro illo discriminibus deuouerat, multos hostes contriuerat, clarissimas semper victorias reportarat. Quid, si aliqua commisit facinora? Etiam Amasa à parte Absalom extitit contra ipsum Dauidem. Cur ergo, Ioab dimisso, Amasa eligitur in Principem militiæ? Fateor, Amasam in Dauidem peccasse; sed peccauit semel, & cum maiori parte totius regni: Ioab autem non semel in Dauidem durus extitit. Abnerem proditoriè interfecerat; & posteà contra Regis expressum imperium, nulla necessitate coactus, Absalonem miserrimè confecit. Ne miremur, quòd à Dauide seueriùs puniatur, qui toties in facinora aperta currebat. De Dei enim Spiritu venit, quòd citiùs puniantur, qui sæpiùs in eadem crimina veniunt. Matth. 8. clamabant ad Iesum

Matth. 8. Dæmonia; *Si eiicis nos hinc, mitte nos in gregem porcorum. Et ait illis: Ite. At illi exeuntes abierunt in porcos: & ecce impetu abiit totus grex per præceps in mare: & mortui sunt in aquis.* Et cur Dominus Iesus, cuius lenissimi spiritus erat nec calamum quassatum confringere, nunc tot ista animalia perdidit? Rem attigit D. Gaudent. tract. de Macha-

Gaudent. bæis fatus: *Sues semper immundi sunt; & de fonte, vel de flumio exeuntes, iterum voluuntur in cœnum: neque vnquam intuentur cælum; sed prono semper ad terram capite ventri deseruiunt. Idcircò Dominus legionem Dæmonum in gregem permisit ire porcorum. Id est, in eorum gregem, qui tantùm ventris sunt animalia, qui nunquam cælestia intuentur; sed immunditiis semper dediti, & cœno inuoluti sunt vitiorum.* Expende illa: *De fluuio exeuntes, iterum voluuntur in cœnum*, &c. Hæc est exosissima Deo conditio, quæ nesciat persistere in munditie; sed à fluuio in cœnum currat. Huc trahenda dicta tom. 2. in vet. Test. lib. 5. cap. 25. §. 24. & tom. 3. etiam in vet. Test. lib. 7. c. 16. §. 9. & sæpè alias.

§. IV.

Qui muneris sui legibus non obtemperat, non verus est muneris administrator, sed imago.

AVdio munus exercitus congregandi demandatum modò Amasæ, deinde Abisai; nunquam Ioabo. *Dixit autem Rex Amasæ: Conuoca mihi*, &c. *Ait autem Dauid Abisai: Tolle igitur seruos*, &c. Nec assentior communi Doctorum existimationi putantium, munus principatuum militiæ ablatum iam Ioabo, & datum Amasæ, ob Ioabi flagitia. Non assentior, inquam, huic sententiæ: quia nusquam facta est mentio talis ablationis muneris. Deinde, quia non erat tunc tempus, quando regnum Israëliticum adeò erat in ancipiti, vt vel ad vocem Sebæ reliquerit Dauidem; & suprà in morte Abneris, non ausus esset Dauid castigare Ioab; quantò minùs auderet modò, vbi periculum maius, si Ioab conueniret cum Seba. Rursus, quia priuatus principatu Ioab non iret in hoc bellum: sed iuit, imò & ipse pactus est cum fœmina loquente pro ciuibus Abela. Tandem, quia, si Dauid illum modò publicè priuasset principatu; non illum iterum à Salomone castigari mandasset pro eiusdem facinoribus, vt posteà mandauit. Et hoc tantò certiùs, quantò Ioab supplicium priuationis sine vlla commotione, aut rebellione tulisset; sed in Dauidem fidelis perseuerasset. Non ergo Dauid illum principatu priuauit: sed ex quo contra Regis imperium Absalonem peremerat, de facto exercitium in principatus aliis mandabat, relinquens hominem in principatu, sed sine exercitio, vt videretur non tam Princeps militiæ, quàm talis principatus imago. Condigna satis pœna illius, qui Regis legibus, & præceptis minimè paruit. Qui enim talis est, non videtur habere munus in veritate, sed in imagine. Princeps militiæ Christianæ aduersùs Diabolum, Iesus meus, quamprimùm legem circuncisionis inuenit à summo Imperatore Deo latam, impleuit. Ait enim Luc. c. 2.

Postquàm consummati sunt dies octo, vt circuncideretur puer, &c. Et quidem hæc lex Iesu minimè erat necessaria; sed dura erat, & nimis austera, & aliquam videbatur inurere notam infamiæ. Cur ergo maluit legem hanc implere? D. Zeno orat. de Circuncis. ait: *Necesse habuit, ne phantasma putaretur, edicta legis vniuersa complere.* Bonus Princeps militiæ Christianæ vniuersas leges, & præcepta complebat, ne videretur phantasma; ratus non haberi munus in veritate, sed in phantasmate, & imagine ab illo, qui supremi Principis non seruat mandata. Hinc Deuter. 33. ex Græcis transfert D. Ambr. *Date Leui veros eius, date Leui manifestos eius, date Leui fortem suffragij sui, & veritates eius viro sancto, quem tentauerunt in tentationibus, maledixerunt super aquam contradictionis. Qui dicit patri suo, & matri suæ: Non noui te. & fratres suos non cognouit, & filios suos abdicauit, hic custodit verba tua, testamentum tuum obseruabit.* Ecce verorum Leuitarum, & manifestorum, imò verorum hominum clarissimum signum, nimirum: *Hic custodit verba tua, & testamentum tuum obseruabit.* Ex hoc enim censeris esse in veritate, & non in solo phantasmate, id, quod appares, si te Dei, munerisque tui legibus conformaueris. Sic D. Ambros. lib. 1. Officior. cap. 10. *Illi ergo veri eius, & manifesti eius, qui nihil in corde doli habeant, nihil fraudis occultent; sed verba eius custodiant.* Verus est in munere, & officio, qui se eius legibus amat conformare: qui autem à legum, præceptorúmve se alienat obseruantia, phantasma quoddam est, & inane rei simulacrum.

Luc. 2.

Zeno.

Ambr.

Idem.

2. *Reg.* 20. Cúmque illi essent iuxta lapidem grandem, quod est in Gabaon, Amasa veniens occurrit eis. Porrò Ioab vestitus erat tunica stricta ad mensuram habitus sui, & desuper accinctus gladio dependente vsque ad ilia in vagina, qui fabricatus leui motu egredi poterat, & percutere. Dixit itaque Ioab ad Amasam: Salue, mi frater. Et tenuit manu dextera mentum Amasæ, quasi osculans eum. Porrò Amasa non obseruauit gladium, *&c.*

§. V.

Maximè commouet præstantes viros, quòd inferioris pretij homo pluris æstimetur à Principe.

STupeo nobilis Ducis facinus indignum, qui proditoriè Ioab Amasam propinquum suum occidit. Dicit nanque Textus: *Tenuit manu dextera mentum Amasæ, quasi osculans eum ... percussit eum in latere, & effudit intestina eius*, &c. Quid crudelius? Sed atrociter solent commoueri præstantes viri, vbi inferioris pretij alij præripiunt gratiam Principis. Dicebat in rem præsentem Carthus.

Carth. chus. *Specialiter Ioab indignabatur, ac inuidebat nepoti Amasæ, quòd ille, qui paulò ante fuerat contra Dauid, quando ipse Ioab bon sine periculo astitit ei; iam promoueretur à Rege, & loco suo esset secundus post Regem. & quantùm ad hoc videbatur factum Ioab aliquem habere colorem, nisi tam proditoriè hoc fecisset.* Planè Amasa inferioris meriti apud Dauidem erat, vt qui in Absalonis rebellione Dauidem deseruisset, & perduelli filio adhæsisset: in quo conflictu Ioab non discessit à latere Dauidis; sed illum comitatus est in discrimine, & pro illo cum paucis aduersùs innumeros hostes pugnauit. Quis tantus non atrociter indignaretur, videns se repentè à Principe postponi illi tam inferioris meriti viro? Habent hunc dirissimum, & rabidissimum vermem, quo passim præstantes viri in mundialibus aulis corroduntur, & impelluntur in facinora. Nota est Herodis historia ex cap. 2. Matth. vbi Magos amicè domi excepit, illósque docuit locum, vbi Christus nasceretur, & ab illis petiit, vt se monerent de puero inuento. Illi autem post inuentum puerulum, & adoratum, inscio Herode reuersi sunt in patriam suam. Quid tunc? Ait Matth. *Tunc Herodes videns, quòd illusus esset à Magis, iratus est valdè, & mittens occidit omnes pueros*, &c. Quanta hæc ira, quæ Herodem in tam immane facinus impulit? Tolle facinoris immanitatem, cuius nulla potuit esse causa sufficiens: at, quòd vehementissimè corroderetur Herodes in caso illo, non miraret multùm. Fama erat paruulum paupereulum inuentum, & adoratum à Magis, ob cuius salutem prosperandam videbat Herodes se à Magis delusum. Quare ergo non crederentur viscera eius in eo, quòd puerulus pauper plùs valuisset apud Principes illos, quàm purpura sua, & regia officia à se illis exhibita? Ait Imperf. ibi: *Meritò irascebatur Herodes, qui quibus ille sedens in throno regni, & vestitus purpura suadere non poterat, hic Iesus paruulus, & iacens in præsepio, & pannis inuolutus placuit.* Quando dicit: *Meritò irascebatur.* non intelligit, quòd iustè, & rationabiliter in illam iram prosiliret: sed ostendit ingens irarum fomentum, volens etiam hominem sapientem iuxta sapientiam mundi impellere in maxima facinora. An non rabidissimum esset præstanti viro in regia fortuna, quòd pauper puerulus plùs illo valuisset apud Magos Principes? Heu quot isto verme roduntur quotidie in theatro mundi! Ad horum saporem loquebatur parabola illa operariorum Matth. 20. vbi post mercedem nouissimorum visam, qui primi in labore fuerunt, dum mercedem acciperent, *Accipientes murmurabant aduersùs patremfamilias dicentes: Hi nouissimè vna hora fecerunt, & pares illos nobis fecisti, qui portauimus pondus diei, & æstus.* Non enim paruus erat dolor antiquorum Iudæorum, videntium se à Gentibus superari in gratia Christi. Ait D. Hieron. ibi: *Omnis itaque retrò vocatio Gentibus inuidet, & in Euangelij torquetur gratia.* Expende illud, *torquetur*: magna enim erat tortura Magnatum Iudæorum, cùm videbant paupereulos Gentiles præ illis sublimatos in gratiis diuinis. Quæ tortura, vt maxima, sic etiam gloriosos mundi affliget in die remunerationis iustorum: ait enim de illis Sapient. cap. 5. *Videntes turbabuntur timore horribili, & mirabuntur in subitatione insperatæ salutis, dicentes intra se, pœnitentiam agentes, & pro angustia spiritus gementes: Hi sunt, quos aliquando habuimus in derisum*, &c. Summa erit angustia mundialium Principum, & clarissimorum Virorum reprobatorum, cùm paupereulos homuneiones videant fulgere in gloria cum Deo, se autem deuci in profundum.

Matth. 2.

Imperfect.

Matth. 20.

Hieron.

Sapient. 5.

2. *Reg.* 20. Intereà quidam viri, cùm stetissent iuxta cadauer Amasæ, de sociis Ioab, dixerunt: Ecce, qui esse voluit comes Dauid, pro Ioab. Amasa autem conspersus sanguine iacebat in media via. Vidit hoc quidam vir, quòd subsisteret omnis populus ad videndum eum, & amouit Amasam de via in agrum, operuitque eum vestimento, ne subsisterent transeuntes. Amoto ergo illo de via, transibat omnis vir sequens Ioab, *&c.*

§. VI.

Subditi facilè rapiuntur ad facinora Principis sui.

NVnquam credam Ioab amotum à militiæ principatu, præcipuè cùm videam eum à nemine reprehensum in tam immani facinore, imò vniuersos illi subscripsisse: quippe ait Text. *Quidam viri, cùm stetissent iuxta cadauer Amasæ, de sociis Ioab, dixerunt: Ecce, qui esse voluit comes Dauid pro Ioab.* Sic detestabantur defuncti audaciam. Et cùm sustinerent vniuersi videntes miserum, quidam vir *amouit Amasam de via in agrum*; & intereà clamabat, teste Carthus. *quòd iustè occisus esset, quòd dolosè fecisset moram redeundi ad Regem vltra tempus præfixum.* Tandem, amoto cadauere, ipsius sanguinem calcans, *transibat omnis vir sequens Ioab.* Sic de tanto exercitu nullus inuenitur non assensisse Ioabi facinori: quo manifestè ostenditur, apud Ioab adhuc stetisse militiæ principatum: soli enim subditi tam facilè rapi potuissent in assensum facinoris tanti: quis enim non Princeps traheret tot viros ad sustinendum tantum facinus? Apocal. 12. dicitur de dracone à cælo cadente: *Cauda trahebat tertiam partem stellarum.* Quæ stellæ sic à dracone raptabantur? An homines, qui sicut luminaria fulgent in Ecclesia Dei? Crediderim, non tanti esse Dæmonem ad decipiendos, raptandósve Sanctos. Erant ergo stellæ illæ Angeli? Non abnuo: cùm enim sciam, illum Angelorum Principem fuisse, non miror, si è subditis multi in facinora Principis potuissent raptari. Ait Victorinus Pictauiens. ibi: *Quòd dicit draconis caudam traxisse tertiam partem stellarum, bifariè hoc accipitur. Multi enim arbitrantur, tertiam partem hominum credentium posse eum seducere, sed veriùs intelligi debet Angelorum sibi subiectorum, cùm adhuc Princeps esset, cùm transcenderet constitutionem suam, tertiam partem seduxisse.* Expende illa: *Cùm adhuc Princeps esset*, &c. quippe hoc credibilius est de illo, qui in principatu consistit, quòd multos subditorum in sua trahat facinora. In quo enim non consentiant subditi Principi suo? Nabuchodonosor suam imaginem proposuit adorandam populo: insuper & fornacem ardentem constituit, in quam renuentes conijceret. Et ait Dan. cap. 3. *Et præcepit, vt succenderetur fornax septuplum, quàm succendi consueuerat.* Ad quid tam immensus rogus accenditur? An vt traherentur Babylonij in imaginis adorationem? Maximè: totus enim ille ignis aduersùs tres pueros Hebræos accendebatur: de Babylonis enim, vt erant Regis subditi, nulla erat dubitatio, quòd cuilibet eius facinori consentirent. D. Chrysost homil. 4 ad pop. ait: *Hæc omnia aduersùs tres pueros Diabolus præparauerat: non enim de subditis dubitabat; sed potiùs multùm confidebat, quòd nullius regiæ legi se obsecuturus erat.* Sic credebat Diabolus, subditos addictos esse suis Principibus, vt ab illis speraret præcipitandos in quælibet crimina.

Carthus.

Apoc. 12.

Victor. Pict.

Dan. 3.

Chrysost.

§. VII.

Non parua infelicitas est, quòd mala nostra derisui sint hominibus.

MEritò Salianus noster hoc tribuit calamitati extremæ huius infelicis Principis, quòd in tanta clade insultarent ei etiam gregales milites: quippe ait Textus: *Quidam viri cùm stetissent iuxta cadauer Amasæ, de sociis Ioab, dixerunt: Ecce, qui voluit esse comes Dauid pro Ioab.* Sic & occisum ridebant, & quasi de fastuoso viro ludebant, etiam dum prostratus existeret. Quid infelicius? Ponderabat hinc Paul. ad Corinth. 1. c. 4. Christianorum primitiuorum ærumnas, dum inquit: *Puto enim, quòd Deus nos Apostolos nouissimos ostendit, tanquàm morti destinatos: quia spectaculum facti sumus Deo, & Angelis, & hominibus.* Nouissimos vocat, hoc est, deteriores, & quasi nullius pretij, aut dignitatis viros. Et vnde in tam vilem fortunam delapsos probat? Ait ideò: *Spectaculum facti sumus hominibus.* Sicut spectacula fiebant ad risum, & lætitiam publicam: sic vulnera, & mortes Christianorum seruiebant populorum risibus, & ludis. Ex quo ait D. Bruno ibi:

1. Corinth. 4.

Bruno. *Nos dicit, tanquàm destinatos morti: quia ideò affligimur pro Christo, vt solummodo ad mortem nati videamur: propterea vobis in mundo florentibus contemptui sumus. Ideò etiam, quia spectaculum facti sumus huic mundo: conueniunt enim omnes ad oppressionem, & mala nostra ludus est eorum.* Hæc est non parua portio ærumnarum, quæ iustos affligunt; nimirum, quòd ad eorum dolores, & despectus, sic omnes conueniant, tanquàm ad spectacula; & quòd de eorum malis, & moribus risum, & ludum faciant. Nónne hoc etiam in Rege Regum Iesu factum est? Matth. 27. *Tunc milites præsidis congregauerunt ad* Matth. 27. *eum vniuersam cohortem, & exuentes eum chlamydem coccineam circumdederunt ei, & plectentes coronam de spinis, posuerunt super caput eius, & arundinem in dextera eius. Et genuflectentes illudebant ei.* Proh Deus immortalis! Hoc deerat tuis ærumnis, vt ad tuos dolores conuenirent, quasi ad choreas, & ludos spectaculi. Ait ibi D. Chrysost. hom. 88. *Quasi omnes* Chrysost. *ex composito conuenissent, ita signo data ad choream omnes Diabolus concitabat: voluptatem etenim ex contumeliis propter immanitatem suam capiebant.* Agente Diabolo, Christi Domini mei dolores erant choreæ, & ludi militibus: quod ad extremum pertinebat ærumnarum.

2. *Reg.* 20. Venerunt itaque, & oppugnabant eum in Abela, & in Bethmaacha, & circundederunt munitionibus ciuitatem ::: Et exclamauit mulier sapiens de ciuitate: Audite, audite: dicite Ioab: appropinqua huc, & loquar tecum. Qui cùm accessisset ad eam, ait illi: Tu es Ioab? Et ille respondit: Ego ::: Rursúmque illa: Sermo, inquit, dicebatur in prouerbio: Qui interrogant, interrogent in Abela, *&c.*

§. VIII.

Vna Maria prudentissima Virgo, sufficit ad destruendum Principem tenebrarum.

ERat rebellis Seba munitus in ciuitate Abela, ciuitate, nimirum, sapientum, & literatorum; quem vt caperet Dauidis exercitus, vehementissimè impugnabat ciuitatem, adeò vt iam iam muri eius solo æquandi essent. Quid tunc? Ait textus: *Exclamauit mulier sapiens de ciuitate.* quæ Ioabum allocuta persuadet, ne inconsultè perdant ciuitatem, quæ sedes sapientiæ; sed contenius sis vno rebellis capite. *Ecce, ait, caput eius mittetur ad te per murum. Ingressa est ergo ad populum, & locuta est eis sapienter: qui abscissum caput Seba, filij Bochri, proiecerunt ad Ioab,* &c. Vna sapiens mulier omnia perfecit, Ioabum deliniuit, Abelanos Dauidi subiecit, Sebæ caput abscidit, eiúsque contriuit tyrannidem. Et cur tantæ rei tractatus, & successus vni fœminæ commendantur? Nónne in tanta ciuitate, sapientiæ sede, erant plurimi alij, & sapientes, & fortes viri? Erant planè: sed ostendebatur, vt viri Mariæ prudentissimæ erant à Deo negotia sæculorum commendanda, quæ sola contritura erat caput diabolici Tyranni. Ex quo sic Deus suam valentiam commendabat Iob cap. 40. fatur: *Nunquid extrahere poteris Leuiathan hamo, & fune liga-* Iob 40. *bis linguam eius? ... Nunquid illudes ei quasi aui, aut ligabis eum ancillis tuis?* Quis hoc faceret, quòd superbissimum, & validissimum Tyrannum sic liget, vt vel ab ancillula possit capi, & necari? Sanè ea est potentia solius Dei per vnam Mariam manifestata, quæ sapiétia sua ferocissimum mundi Tyrannum debellauit. Quò spectans D. Bruno serm. 1. de nat. Mar. dicebat: *Considera potentiam Dei, qui* Bruno. *tantam superbiam per vnius Virginis humilitatem domuit. Noluit ad eam superandam cælestes fortitudines mittere: vnam ex ancillis mundauit: cuius humilitate, & sapientia ille ligatus est, & superatus. O beatissima inter mulieres hæc ancilla, hæc Dei Mater, cuius hamo Leuiathan captus est: cuius sapientia, quasi latro & vile mancipium, ligatus est.* Maria prudentissima, & sapientissima ancilla, & Mater Dei valuit rebellem Tyrannum alligare, & illum nobis tradere conculcandum.

Pro quo dicebas Cant. 6. *Pulchra es, amica mea, suauis, & decora, sicut Ierusalem: terribilis, vt castrorum acies ordinata.* Vna Maria similis dicitur integræ aciei castrorum Cant. 6. ordinatæ. Et quæ est illa acies, cui vna Maria assimilatur? Ait Apocal. 12. *Factum est prælium magnum in cælo: Michaël, & Angeli eius præliabantur cum dracone; & draco* Apoc. 12. *pugnabat, & Angeli eius; & non valuerunt, neque locus inuentus est eorum ampliùs in cælo.* Ecce tibi tota cæli militia cum Michaële Duce stat contra draconem, quem à cælo deiicit, & humi facit reptare. Quod ergo tota cæli militia facit aduersùs draconem, hoc vna Maria facit. Vt meritò dicat illi Guillelm. Abb. apud Delrium: *Tu quoque terribilis illi* Guillel. *facta es, & non mediocriter, sed sicut est illi terribilis angelicus exercitus.* Vt totus Angelorum exercitus draconem, proiecit, illiúsque confregit animos, sic vna Maria illum eundem prostrauit, conculcauit.

CAPVT XXXII.

Dauid Gabaonitis satisfacit.

Textus Historia.

TRIVM annorum fames Israelitas vexabat, cuius rigor, testante diuino oraculo eo spectabat, vt de familia Saülis Gabaonitæ vltionem caperent. Non potuit Dauid non annuere sic volenti Deo: & pactus cum Gabonitis, septem Saulis proles illis miserè mactandas tradidit. Quinque illorum ea sorore Merob, & Hadriele natos sibi Michol adoptauerat; duos alios Saüli pepererat Respha, filia Aia. Omnes crucibus affixêre Gabaonitæ, prosequente suos Respha, ingenti luctu, cuius tantus in filios fuit amor, vt diu custodiendis eorum cadaueribus à cruce suspensis inuigilauerit. Hanc pietatem Dauid æmulatus, illorum ossa cum Saulis, & Ionathæ ossibus coniungens, ea regiâ pompâ in sepulcro Cis tumulauit. Quibus pacatus Deus famem abstulit: sed noua prælia suscitauit, vt Dauid giganteam progeniem, & Philisthinorum nationem euelleret, & tranquillum regnum Salomoni filio seruaret. Erant enim quatuor cantatissimi Gigantes apud Philisthæos, qui tribus prælijs dederunt causam. Alter Iesbibenob, de genere Arapha, sibi nouum ensem accinxerat, iurans illo auferendum Dauidis caput: quem ardentiùs, quam ætas patiebatur, nactus pugnantem facilè peremisset, nisi casu accedens Abisai Regem protegeret, & hostem ocyssimè trucidaret. Ex quo persuadetur à suis Dauid concedere ætati, & à prælijs abstinere, ne tristem finem inferret victoriis tantis. Alter Saph, nomine, & stirpe eadem, percussus fuit à Sobochai de Husati secundo in certamine. Tertius Goliath Gethæus, primi Goliathi frater, & non impar viribus, cuius hastile hastæ erat quasi liciatorium texentium. Is tantus cecidit oppressus ab Elchana, qui vertitur Adeodatus, quem Chaldæus putat filium textoris veli sanctuarij, & inde accepisse nomen polymitarij. Ab his tribus non degener apparuit vltimus in prælio quarto, notus ex digitis: quia senos habebat in pedibus singulis, & manibus. Sed aucti digiti non fecerunt hominem feliciorem in certamine, quin potiùs morte sua finem dedit bellis contra Israelitas excitatis.

PARS MORALIS circa Textus Literam.

SEPTEM Saülis filij crucibus affiguntur pro peccato patris in Gabaonitas piando: ne Dauid miretur, quòd vnus filius eius, Iesus meus, Cruci affigatur, vt carnalium parentum, mundíque peccata penitùs extirparet.

2. *Reg.* 21. Facta est quoque fames in diebus Dauid tribus annis iugiter: & con-

suluit

sulult Dauid Oraculum Domini. Dixitque Dominus: Propter Saül, & domum eius sanguinum: quia occidit Gabaonitas. Vocatis ergo Gabaonitis Rex dixit ad eos. (Porrò Gabaonitæ non erant de filijs Israël, &c.

§. I.

Hypocrysis velamen ad mala inferenda nunquam non solet reuirescere ad pœnam.

TAndio post Saülis mortem, & regni amissionem, adhuc infecta fame exquiritur eius peccatum, quod commiserat Gabaonitas occidendo. De fame enim *consuluit Dauid Oraculum Domini. Dixitque Dominus: Propter Saül, & domum eius sanguinum: quia occidit Gabaonitas.* Et cur propter Gabaonitarum occisionem ostenditur Dominus adeò in domum Saul iratus, & non magis propter Sacerdotum occisionem? Occiderat Saul Gabaonitas, fateor: sed & Sacerdotes octuaginta quinque occiderat, & totam illorum vrbem Nobe solo æquarat. Cur ergo magis Deus meminit occisionem Gabaonitarum, quam Sacerdotum? Crediderim causam indigitari ibi à Textu dicente: *Voluit Saül percutere Gabaonitas zelo, quasi pro filijs Israel, & Iuda.* Vbi Carthusian. *Gabaonitas percussit fingens, & simulans se hoc facere zelo legis, in qua Moyses dixit Amorrhæos omnino exterminari ad vitulatem vndecim Tribuum. Veruntamen zelus Saülis fuit indiscretus, & magis creditur motus auaritia, quàm iustitia.* Quando ergo Saul, rapinam bonorum Gabaonitarum amans, aduersùs illos motus fuerat, simulans se id facere amore iustitiæ, & religionis; non miror, quòd tam nefaria hypocrisis in perdendis proximis, sic fuerit Deo abominabilis; vt post tam longum tempus, supplicium ab illa ea Deo extorqueatur. Quasi nesciat Dei ira quiescere aduersùs eos, qui sub virtutis velamento perdunt fratres. Perdidit Saül Sacerdotes aperta iniuria: perdidit Gabaonitas iniuriam celans, prætextu religionis: inde hæc magis sub ira Dei durauit. Oseæ cap. 1. natus fuit filius, & dixit Dominus ad eum: *Voca nomen eius Iezrahel; quoniam adhuc modicum, & visitabo sanguinem Iezrahel super domum Iehu*, &c. Sanguis Iezrahel in præscoti creditur à Roperto esse sanguis Naboth Iezrahelitis, qui effusus quondam fuerat ab Achab, vt illi vineam eriperet. Et cur tandem post mortem Achabi, & perditionem regni eius, adhuc illius facinoris, quo Nabothem occidit, meminit, & pro eo exquirit pœnam? Accipite facinoris historiam ex 3. Reg. 21. cùm vellent Reges Nabothi vineam sibi rapere, literas dederunt Magistratibus Iezrahel dicentes: *Prædicate ieiunium; & sedere facite Naboth inter primos populi; & submittite duos viros filios Belial contra eum, & falsum testimonium dicant: Benedixit Deum, & Regem. Et occidite eum.* Vide, sub quo virtutum speciebus mortem homini inferunt, vt rapiant vineam. Ieiunium præmittunt, & primas offerunt sedes: deinde illum perdunt. Ne miremur, quòd virtutum prætextus in perdendo Nabothe, ingentem, & penè indelebilem iram in Deo operetur. Ait ibi Rupert. *Hoc modo hypocrisis Deo odibilis pulchrè palliata successit, speciose quasi ordine iudicij, vt non tantùm occideretur; tanquam vir iustus ab iniustis; sed, tanquam reus à iustis iudicibus occumbentibus, & in ieiunio animam humiliantibus. & prædicantibus ieiunium: Quanta, putas, ira hoc Deo videnti debuit esse? Benè ergo mors eius memorabilis est inter omnium iustorum neces, vbi talis apparatus hypocritarum, talis spectatur fames homicidarum.* Equidem tanti flagitij vindicandi cura nunquam debuit à Deo recedere; sed etiam post multum tempus in eius diuinissimo pectore recrudescere. Hoc trahi possunt dicta tom. 2. in vet. Testam. lib. 5. c. 19 §. 13.

Carth.

Osee 1.

3. Reg. 21.

Rup.

§. II.

Vnus Iesus scit, suorum ærumnis quamprimùm subuenire.

TRium annorum fames vexabat Israelitas; & non nisi post triennij famem Dauid remedium quærit: di-

cit enim Textus: *Facta est quoque fames in diebus Dauid tribus annis iugiter, & consuluit Dauid Oraculum Domini.* Heu quam morosæ sunt omnes creatæ potestates in ope ferenda! Tres annos angustiæ præterite sunt Dauid, antequam vel orationem fundat ad Deum pro suis sanandis. Non sic meus Iesus: imò Marc. 8. ait: *Misereor super turbam: quia ecce iam triduo sustinent me, nec habent, quid manducent.* Dauid trium annorum famem in suis patitur, antequàm vllam diligentiam faciat pro tollenda illa; Iesus meus nec triduo fame suos affligi permittit, quin illam tolli curet. Crede mihi, morosissimi sunt mundiales Principes, vt subueniant famelicis, & afflictis: vnus est Iesus, qui sciat, & possit quam citissimè subuenire. Accusabant Iesum falsi testes Matth. 26. verbis illis: *Hic dixit: Possum destruere templum Dei, & post triduum reædificare illud.* Multa in his verbis mentiuntur. Sed nobis expendendum est illud, *reædificare*: cauit enim maximè Iesus ab hoc verbo; & illud solum dixerat, Ioann. 2. *Soluite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud.* loquutus enim, siue de corpore suo reali, siue de mystico, cùm ab hostibus discerperetur, aiebat: *Tribus diebus excitabo illud.* Non ait, ædificabo; sed, *excitabo.* Et cur cauit à vocabulo reædificandi, & maluit dicere vocabulum excitandi? In reædificandi vocabulo quædam morositas operis ostendebatur: vbi autem agebatur de Christi membris, siue proprijs, siue mysticis ab hoste dilaceratis; remedium, quidquid morositatem sonat, cauetur; & solùm proponitur, quod citissimum, & instantaneum auxilium potest significare. Christi enim Dei nostri est, non morari; sed sua auxilia accelerare. Ait Origen. homil. 35. in Matth. *Non Iesus destruit templum; sed, quod alij destruunt, ipse adificat; siue templum proprium corporis, quod à Iudæis fuerat traditum morti; siue templum iustorum suorum, & omnium, qui ex insidijs impiorum propter pietatem excisi sumus: Nec dixit, reædificaturum se templum; sed resuscitaturum: sermo enim ædificationis non ostendit subitaneum opus; suscitationis autem ostendit.* Vbi agebatur de souendis membris Christi, & ostendebatur Iesus afflictis suis opem ferens, meritò cauit verbum ædificationis, vt quod longas temporis moras præseferret; & suscitationis vocabulum assumpsit, quod instantaneum ostendebat auxilium. Scit enim Iesus omnes abrumpere moras, & citissimè suis subuenire. Quatriduum egerat Lazarus in sepulcro, cùm ad illum venerunt, & sorores eius cum multis Principibus Ierusalem, & Iesus. Quid tunc? Dicit Ioannes cap. 11. *Ait Iesus: Tollite lapidem. Dicit ei Martha, soror eius, qui mortuus fuerat: Domine, iam fœtet: quatriduanus est enim. Dicit ei Iesus: Nonne dixi tibi; quia, si credideris, videbis gloriam Dei? Tulerunt ergo lapidem*. &c. Ecce tibi duo aderant defuncto Lazaro, Martha, soror eius, & Iesus. Et quid faciebat Iesus? Nihil moratus sepulcri lapidem iubet amoueri, vt à morte Lazarum quamprimùm euocet. Quid faciebat Martha, soror eius? Moras nectebat, impedimenta apponebat, vt diutiùs frater in carcere sepulcri moraretur. Et quidem nesciunt potentes sæculi, vel propinquissimi, non morosi esse in subueniendo: vnus est Iesus meus, qui omnes moras excutit. Aiebat Origen. ibi: *Nam verò inter hoc, Tollite lapidem. & illud, Tulerunt ergo lapidem. ea, quæ à sorore defuncti commemorata sunt, obstiterunt. quominus lapis ablatus fuerit. Nec vnquam, nec principiò, nec serò ablatus esset, nisi Iesus ad eius incredulitatem respondens dixisset: Nonne dixi tibi: quia, si credideris, videbis gloriam Dei?* Si ablatio lapidis expectanda esset ea Martha, defuncti sorore; *nec vnquam, nec principiò, nec serò fieret.* De charitatis enim, etiam affectissimis, impedimenta expecta, & moras leuaminis. Vnus Iesus abrupit moras, & fecit amoueri grauedinem, vt in salutem curramus.

Marc. 8.

Matth. 26.

Orig.

Ioan. 11.

Orig.

§. III.

Apud Iesum non est acceptio personarum; secùs apud alios.

MIrabar, quòd Dauid sic Gabaonitas iniuriatos obliuisceretur, vt egeret triennij fame, & diuinis Oraculi vocibus, vt illis satisfaceret. Vnde tanta obliuio in tam pio Rege potuit nasci? Non oscitanter parenthesim illam posuit Textus, nimirum: *Porrò Gabaonitæ non erant de*

stra Israël. &c. sed vt Dauidis obliuionis causam indigitaret. Quia enim Gabaonitæ non pertinebant ad Israeliticam cognationem, ideò tot stimulis opus habuit Dauid, vt attenderet iniurias illis factas tollere, & suis hominibus fonere gratus. Non sic Iesus meus, Dauidis filius: sed æquè citò subuenit, & externis, & propinquis, sine acceptione personarum. Genes. 29. Iacob iuxta
Gen. 29. Aram inuenit pastores quiescentes ad fontem clausum, & dixit ad eos: *Adhuc multum diei superest, nec est tempus, vt reducantur ad caulas greges. Date antè potum ouibus, & sic eas ad pastum reducite. Qui responderunt: Non possumus, donec omnia pecora congregentur, & amoueamus lapidem de ore putei, vt adaquemus greges. Adhuc loquebantur, & ecce Rachel veniebat cum ouibus patris sui, nam gregem ipsa pascebat. Quam cùm vidisset Iacob, & sciret consobrinam suam, ouésque Laban auunculi sui, amouit lapidem, quo puteus claudebatur, & adaquato grege,* &c. Non inuenustam historiæ partem recitaui: in qua illud maximè notandum, quòd Iacob aliquantulum temporis consumpserat in colloquio cum pastoribus, quorum greges sitibundos videos, consuluit pastores, vt ipsi greges adaquarent. Ipse autem nec manum ad lapidem fontis admouit, nec vel sibilo ouem ad potum vocauit. At, vbi vidit Rachelis oues, non moratur, sed statim, contempta regionis lege, ipse amouit lapidem, ipse oues adaquauit. Et cur, qui non curauit aliorum pastorum greges, tam citò per se ipsum greges Rachelis curauit? Ait Textus: *Et sciret consobrinam suam, ouésque Laban auunculi sui*, &c. Quos nouit propinquos, illos quamprimùm fouit: de aliis, qui ad cognationem non spectabant, nullam curam habuit. Vt pateat, quàm super omnes alios mundiales est Dominus Iesus, qui æquè omnibus, propinquis, & externis, fauet, nullam ostendens acceptionem personarum. Quò spectans Rupert. lib. 7. in Genes. cap. 38. ait: *Quantò melius Iesus pastoribus illis lapidem amouit, gre-*
Rupert. *gem adaquauit, qui damnatis traditionibus pharisæorum, veritatem Scripturæ sine personarum acceptione prædicauit.* Equidem præ omnibus aliis mundi pastoribus Iesus æquior est: vix enim reperitur, qui non ad propinquiores afficiatur: vnus Iesus æqualiter afficitur ad propinquos, &
Theod. extraneos. Vt meritò dicat Theodor. quæst. 34. in præsenti: *Sumpto de filiis Saül supplicio placatus fuit Dominus, & effecit, vt nubes pacatæ paterent; & iussit terra, vt more solito produceret fructus. Nos autem per hæc discimus, quòd Dominus non noscit differentiam generis; sed eos, qui sunt iniuria affecti, vlciscitur, etiamsi sint allienigena.* Sic ibi.

2. *Reg* 21. Ad quos Rex ait: Quid vultis, vt faciam vobis? Qui dixerunt Regi: Virum, qui attriuit nos, & oppressit iniquè, ita delere debemus, vt ne vnus quidem residuus sit de stirpe eius, in cunctis finibus Israël. Dentur nobis septem viri de filiis eius, vt crucifigamus eos Domino in Gabaa Saül, quondam electi Domini. Et ait Rex: Ego dabo. Pepercitque Rex Miphibosetho, filio Ionathæ, *&c.*

§. IV.

A solo Deo potest hauriri, & expectari hominis vita.

NVllum à creaturis expecta responsum vitæ. Dauid Rex a seruis Gabaonitis quærebat, quid eis præstaretur satisfactionis, pro illata olim iniuria. Nec diu hæsitans, quid respondeant: sed statim dicunt: *Virum, qui attriuit nos, & oppressit iniquè, ita delere debemus, vt ne vnus quidem residuus sit de stirpe eius, in cunctis finibus Israël. Dentur nobis septem filij de stirpe eius, vt crucifigamus*, &c. Et quod aliud responsum homines darent, nisi mortem, crucémque spirans? Aiebat Paulus ad Corinth. 1. *Ipsi in nobismet-*
2. Cor. 1. *ipsis responsum mortis habuimus: vt non simus fidentes in nobis, sed in Deo.* Nesciunt planè creaturæ aliud respondere, nisi quod ad mortem pertineat. Vtinam Dauid, qui consuluit Deum de causa famis, Deum etiam consuluisset de satisfactione danda Gabaonitis; sed circa satisfactionis modum non dicitur consuluisse Deum, sed ipsos consuluit Gabaonitas, à quibus responsum mortis accepit: vt sciamus à solo Deo potuisse venire responsum vitæ. Di- Cant. 8.
cebat Cant. 8. *Quæ est ista, quæ ascendit de deserto*, &c. quibus ostendebatur formosissima puella, Maria, ascendere profutura humanæ familiæ. At Genes. 24. dicit: *Ecce Rebec-* Gen. 24.
ca egrediebatur, filia Bathuel, filij Melcha, vxoris Nachor, fratris Abraham, habens hydriam in scapula sua: puella decora nimis, virgóque pulcherrima, & incognita viro. Descenderat autem ad fontem, &c. En duæ puellæ, altera Maria, altera Rebecca, vtraque virgo pulcherrima, vtraque incognita viro, vtraque ministerium exhibet familiæ suæ. Sed Rebecca *descenderat ad fontem*. Maria autem *ascendit de deserto*: &, vt credo, vtraque ad fontem ibat. Et quando Rebecca dicitur ad fontem descendisse, cur Maria ascendisse ostenditur? Quærebat illa aquam corruptibilem, quærebat hæc aquam viuam, nec quid vitæ suis acquireret, nisi supergressa esset omnes creaturas, & ad vnum Deum peruenisset. Ait D. Bernard. serm. de Nat. Bern.
Mariæ: *Ascendit planè supra omne genus humanum, ascendit vsque ad Angelos. Sed & ipsos quoque transcendit, cælestem omnem supergrediens creaturam. Nimirum, supra Angelos hauriat, necessum est, quam refundat hominibus aquam viuam.* Non est haurienda vita ex creaturis, omnes prætermittere, necessum est, & ad vnum Deum conscendere debes, si quid amas accipere, quod seruiat vitæ. Hinc Genes. 2. *Formauit igitur Deus hominem de limo terræ, &* Gen. 2.
inspirauit in faciem eius spiraculum vitæ. Habuit equidem terra aliquid, quod præberet ad structuram humani corporis, ideò Deus structurus Adami corpus ad terræ limum confugit. Vbi autem vitam illi refusurus erat, ad quid confugit? Tantùm ait Textus: *Spirauit in faciem eius spiraculum vitæ*, vt ostenderet, vitam de solis Dei intimis posse venire, vt spiraculum non nisi à nostris procedit intimis. Vt dicat Gregor. Nazianz. apud Lippom. in cap. 1. Greg.
Gen. *Deus ex materia præexistente humanum corpus formans, à seipso ipse vitam infundit.* Non enim de aliquo alio, nisi de vno Deo responsum vitæ accipies. Hinc Ioann. 10.
Abraham mortuus est, & Prophetæ, & tu dicis: Si quis sermo- Ioan. 10.
nem meum seruauerit, mortem non videbit in æternum. Numquid maiores patre nostro Abraham? Respondit Iesus: Abraham exultauit, vt videret diem meum: vidit, & gauisus est. Illi obiiciebant Abrahami mortem, Iesus se ostendebat ab Abrahamo visum. Sed quid, quòd ipse visus sit ab Abrahamo, cum mortis illius obiectione? Planè destruebatur illa obiectio responso isto: nam eo ipso, quòd constaret, Iesum visum ab Abraham, inde probatur Abrahamum habere vitam. Ait Chrysol. serm. 131. *Ille, vt ostenderet viuere Abraham, dixit, illum vidisse diem suum, quo mundo* Chrysol.
natus est Christus. Sic ab vno Christo vita percipitur.

§. V.

Supplicium præcellentibus illatum formidabilius.

SEptem regij viri de stirpe Saül requiruntur ad supplicium. dicitur enim: *Dentur nobis septem viri de filiis eius, vt crucifigamus eos Domino.* Et quidem non ipse Saül per se manus Gabaonitis intulerat, neque per filios suos; sed seruos, & milites: cur ergo ad iniuriæ vltionem non magis petuntur illi ipsi milites, & serui, aut eorum filij, qui de facto damnum intulerant? Non serui, nec filiæ Saulis; sed septem præstantes viri eius filij petuntur, vt vltio notior ex personis fieret, & formidabilior. Gen. 12. cùm in- Gen. 12.
gressa fuisset vxor Abrahami Sara in Ægyptum, ait Text. *Viderunt Ægyptij mulierem, quòd pulchra esset nimis: & nunciauerunt Principes Pharaoni, & laudauerunt eam apud illum: & sublata est mulier in domum Pharaonis: Flagellauit autem Dominus Pharaonem plagis maximis*, &c. Et quando raptam Saram secuturum erat atrox ex Deo supplicium, cur non magis rapi permissa est à popularibus, quàm à Rege Pharaone? Non solùm quærebatur supplicium raptus; sed supplicium, quod esset magis notum, & formidabilius; quod non inueniretur in priuato aliquo homine, sed in Rege ipso.

ipso. Vt dicat D.Chrysost.ibi: *Hoc factum est, vt res fieret ma-* Chrysost. *nifestior, & vltio non in priuatum, & plebeium aliquem; sed in Regem saeuiret; & vbique diuulgaretur hoc factum.* Ad maiorem supplicij, & diuinæ vltionis diuulgationem non priuatus aliquis homo, sed Rex magnus in rete includitur: nunquam enim non ex Magnatum supplicio formidabiliora fiunt hominibus delicta. Num.16 vbi Core, Dathan, & Abiron Israelitarum Principes castigantur à Deo, ait Textus: *Disrupta est terra sub pedibus eorum, & aperiens os suum deuorauit illos cum tabernaculis suis:: At verò omnis Israel, qui* Num.16. *stabat per gyrum, fugit à clamore pereuntium dicentes: Ne fortè terra nos deglutiat. Sed & ignis egressus à Domino interfecit ducentos quadraginta viros,* &c. Duæ clades tunc acciderunt, altera à terra, altera ab igne: in illa vorantur Core, Dathan, & Abiron; in hac comburuntur ducenti & quinquaginta viri. Cùm vorantur à terra illi, dicitur Israel fugisse territus à voce pereuntium: cùm autem ducenti comburuntur, nullus metus in Israele notatur, nulla fuga, imò nulla vox memoratur pereuntium. Et cur, cùm illi tres vorantur à terra, & pereuntium vox, & audientium fuga accidunt, & non magis hæc fiunt, cùm ducenti, & quinquaginta comburuntur? Ducenti hi erant populares, & plebeij homines, quorum supplicia nullo penè sensu percipiuntur. Tres autem illi, nempe, Core, Dathan, & Abiron, erant viri principes; ideò eorum ruina in maiori sonitu fuit, maiórque ab illa prosiluit formido.

2\. *Reg.* 21. Tulit itaque Rex duos filios Respha, filiæ Aia, quos peperit Saüli, Armoni, & Miphiboseth; & quinque filios Michol, filiæ Saül, quos genuerat Hadrieli, filio Berzellai, qui fuit de Molathi: & dedit eos in manus Gabaonitarum: qui crucifixerunt eos in monte coram Domino, & ceciderunt hi septem simul occisi in diebus messis primis, incipiente messione hordei. Tollens autem Respha, *&c.*

§. VI.

Innocenter passi diuinæ stirpis agnomine illustrantur.

E Septem Saülis filiis, qui à Gabaonitis crucifiguntur, duorum nomina ponuntur, quinque autem alij sine propriis nominibus recensentur: quippe ait Textus: *Tulit quoque Rex duos filios Respha, filiæ Aia, quos peperit Saüli, Armoni, & Miphiboseth; & quinque filios Michol*, &c. Qui dantur crucifigendi filij adoptiui Michol, & naturales Merob, nullo nomine proprio notantur. Filij autem Respha, dicuntur Armoni, & Miphiboseth. Et cur filij Respha cum nomine; filij Merob sine nomine referuntur crucifixi? Credit Lyra, Armoni, & Miphiboseth fuisse cum patre Saule, cùm iniuria Gabaonitis inferebatur; ideò nominatos in supplicio fuisse; quia in culpa consenserant patri. Siue autem illi cum patre fuissent, quod vni Lyræ placet; & ab aliis reprobatur; siue non fuissent; credibile est, illos, vt Saulis filios, reos se fecisse patris peccati, saltem illud postea approbantes, & sæpè defendentes contra ipsos Gabaonitas. Et ideò, vt etiam per se iniuriosi, & infensi, sub propriis nominibus trucidantur. Verùm quinque alij Merob filij, vt non filij, sed nepotes Saul, prorsus ab illa culpa erant immunes; & quantùm erat ex se, innocenter omninò patiebantur. Quo factum est, quòd propria nomina non haberent, tanquàm supremæ cæli familiæ additi. Qui enim innocenter patiuntur, diuinæ stirpis agnominibus nominantur. Vbi Iesus meus crucifixus apparuit, dicit Ioan. 19. Ioan.19. *Erat autem scriptum: Iesus Nazarenus Rex Iudæorum.* Quem eundem titulum referens Marc. c.5. ait: *Erat titulus* Marc.5. *causæ eius inscriptus: Rex Iudæorum.* Expende modò, quòd à Ioan dicatur in titulo Crucis positū nomen Iesu; à Marco autem sine Iesu nomine referatur titulus. Et quando Ioan. notabat in titulo crucis nomen proprium Iesu, cur Marcus sine vllo proprio nomine exponit titulum. Planè duarum personas repræsentabat Iesus in Cruce: repræsentabat enim personam peccatoris, scelerum pœnas dantis; & simul agebat ipsius innocentissimi, & immaculati Agni personam. Vbi peccatorem repræsentat, sub nomine proprio ostenditur in patibulo: vbi autem immaculatam, & prorsus innocentem prætendit vitam suam, à nomine proprio abstinet: vt qui sub diuinissimi Patris fulgeat nominibus. Quò crediderim respexisse Origenem homil.35. in Matth. vbi ait: *In Cruce habet scriptum: Hic est Rex Iudæorum.* Orig. *Ascendens autem ad patrem, & suscipiens Patrem in se, pro literis, & pro nomine habet, quo nominatur; & habet eum coronam, & domus Dei Patris digna effectus.* Equidem, quando nomen proprium Iesu in Cruce siletur, ostenditur iam diuinissimus crucifixus Filius æterni Patris; quem pro tituli literis, & nomine habet, domus Dei Patris digna effectus, non tam Iesuitarum domum, quàm diuini Patris domum æternans. Vt ostendat, ad quod nomen, & familiam pertineant, qui pro Deo innocenter fuerint passi. Accinit Ioann. Apocal.14. *Ecce Agnus stabat supra montem Sion, & cum eo centum* Apoc.14. *quadraginta quatuor millia, habentes nomen eius, & nomen Patris eius scriptum in frontibus.* Vel si mauis illud Apocal.3. Apoc.3. *Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei: & scribam super eum nomen Dei mei, & nomen ciuitatis Dei mei nouæ Ierusalem.* Sic, qui in passione vicerunt, illam innocenter sustinentes instar immaculati Agni, iam non in humanis nominibus censentur, nec familiis; sed ad diuinam pertinent domum, diuinísque Patris Dei vocantur agnominibus.

§. VII.

Rarò inuenitur in fine vitæ aliquod Dei, quod non fuerit in vita.

PEreunt isti nihil viuifici videntes cibi, sed circunsepti brutorum escis: dicit nanque Textus: *Ceciderunt hi septem simul occisi in diebus messis primis, incipiente messione hordei.* Non triticum, sed hordeum illis morientibus suppetebat, vt, qui etiam viui induxerant tritici penuriam; nec ampliùs solet quisquam in morte metere, quàm quod habeat in vita. Quò traho illa Threnor.2. *Matribus suis dixerunt: Vbi est triticum, & vinum? cùm deficerent quasi vulnerati in plateis,* Thren.2. *cùm exhalarent animas suas.* Circa quæ dicebat Paschasius: Paschas. *Non enim aiunt: Vbi est hordeum, aut siliqua, quæ familia grauanter accipiunt: sed, Vbi est triticum, & vinum.* Et quidem, qui brutorum in morem carnalibus se dederant voluptatibus, morientes nihil rationale vident, triticum requirunt, quod minimè accipiunt; non requirunt hordeum, nec siliquas, vt quæ tunc temporis illis in promptu sint, correspondente morte vitæ. Ne fallamur homines; credentes in morte nobis alia euentura, quàm ea, quibus nos dedimus in vita. Paul ad Roman. cap. 10. clamabat: *Finis legis, Christus.* Ex Rom.10. quo argutè D.Irenæus lib.4 cap.26. concludit: *Finis legis Christus ad iustitiam omni credenti. Et quomodo finis legis Chri-* Iren. *stus, si non initium eius esset? Qui enim finem intulit, hic & initium operatus est.* Equidem stultè præsumis venturum ad te in finem cælestem Panem, venturum Christum, quem in vita excludis. Si ad brutorum pabula curris in vita, minimè offendes cæli Panem in fine. Quod enim initium, & medium vitæ operatur, & implet; illud etiam sibi in fine attribuit. Rex ille magnus Matth.22. hominem nuptiali conuiuium dignum, de malo introitu arguebat: ait enim: *Quomodo huc intrasti, non habens vestem nuptialem? At ille obmutuit.* *Tunc dixit Rex ministris: Ligatis manibus, & pedibus eius mittite eum in tenebras exteriores.* Matth.22. Et ille non solùm intrauerat sine veste nuptiali; sed & recubuerat, & iam iam exibat finito conuiuio. Cur ergo solus illi malus introitus obiicitur? Ne acciderer sperare aliud in exitu, quàm illud, quod habuit in initio. Dicit D. Cyrillus Ierosolymitan. Cyr.Ieros. Procemio ad Catechef. *Amice, quomodo huc intrasti? Quo colore? Qua scientia? Nónne opportunè te ingredi fuerat necesse, vt opportunè exires? Nunc autem importunè intrasti, vt importunè eiiciaris.* Equidem rarò exitus non correspondet ingressui, mors vitæ: vt, qui cum brutis vixit, moriatur inter brutorum curas; & qui cælesti vixit conuiuio, illa & in morte abundet.

§. VIII.

Mariam Deiparam nullæ clades separarunt à Iesu.

Mitaris matris Respha affectum erga hos crucifixos, de qua dicit Textus: *Tollens autem Respha, filia Aia, cilicium, substrauit sibi supra petram, ab initio messis, donec stillaret aqua super eos de cælo: & non dimisit aues lacerare eos per diem, neque bestias per noctem.* Magnum hoc, quòd tanta filiorum clades, & infamia non arceret matrem ab illorum conspectu, sed inter illorum cruces, diu, noctúque sedit seruans illos. Sed accipe maiorem Deipara, de qua ait Ioan. 19. *Stabat autem* (Ioan. 19.) *iuxta Crucem Iesu, Mater eius, & soror Matris eius*, &c. Non Iudæorum furor, non prætereuntium blasphemiæ; non horridæ, & mortalis facies Filij potuerunt facere, quod non hæreret Maria, Mater eius, Cruci; in eóque se veram eius Matrem ostenderet fuisse. Vt dicat Guarricus Abbas serm. (Guarric.) 4 in Assumpt. *Maria comes individua vestigiis eius adhærebat, pendebátque ex ore docentis, adeò vt nec procella persecutionis, nec horrore supplicij à consectatu Filij potuerit abstrahi. Stabat, inquit, iuxta Crucem Iesu, Maria, Mater eius. Planè Mater, quæ nec in terrore mortis Filium deserebat. Quomodo enim morte terreri poterat, cuius charitas fortis, vt mors, imò fortior, quàm mors erat?* Potuit enim mors animam Iesu a carne separare; sed non potuit separare inde animam Mariæ. Dicebat illi Simeon Luc. 2. (Luc. 2.) *Tuam ipsius animam doloris gladius pertransibit.* Quæ impleta fuerunt, vbi Crucifixi latus lancea perfodit: ferit enim non inuenit ibi Iesu animam; sed non potuit non inuenire animam Mariæ, quam pertransiret. Ait D. Bernard. serm. in cap. 12. Apocal. *Iesu non attigit animam crudelis lancea, qua aperuit eius latus; sed tuam vtique animam pertransiuit. Ipsius, nimirum, anima iam non erat ibi, sed tua planè inde nequibat auelli.* (Bernard.) Quid diuinius? Quæ potuerunt Iesu animam tollere è carne, & corpore eius, non potuerunt inde auellere animam Mariæ.

§. IX.

Mariæ sollicitudo pro nobis in morte validissima est.

NOn possum non iterum Respha sollicitudinem pro filiis recantare: ait enim Textus: *Tollens Respha, filia Aia, cilicium, substrauit sibi supra petram, ab initio messis, donec stillaret aqua super eos de cælo: & non dimisit aues lacerare eos per diem, nec bestias per noctem.* Quanta hæc sollicitudo matris erga filios defunctos? Ipsa rapaces feras, ipsa voraces volucres ab illis arcet, & cilicio, & sacco cælestis misericordiæ imbrem super illos trahit. Vt meritò dicat Bachiar. epist. ad Ianuar. de recipiend. lapsis. *Melior fuit* (Bachiar.) *concubina Saülis Respha, quæ corpora defunctorum, quos Dauid pro Gabaonitarum vltione percusserat, eorúmque accubita facco, hoc est, cilicio, custodiuit, donec eis tribueret aqua de cælo, donec pro venia eorum misericordes cælestis stellæ defluerent.* Sed ista longè melior, & sollicitior Maria, Mater Dei, & nostrûm omnium Mater pientissima; cuius sollicitudinem pro mortuis, & morituris filiis quis exprimat? Ipsa & bestias, & malignas aues à nobis abigit, cùm in mortem venimus: ipsa cælestis misericordiæ imbrem nobis sollicitat; & sub tanta Matris sollicitudine vel in morte acquirit homo, quo viuat. Iam humanæ mortis destructor apparuerat natus in Bethlehem, & à Perside tres tracti Magi, stella duce, stabulum intrant. &, vt Matth. cap. 2. (Matth. 2.) *Inuenerunt puerum, & Mariam, Matrem eius.* Puerum, inquam, fasciis alligatum inueniunt, & Verbum Dei mutum in gremio Mariæ. Et cur Magi trahuntur, vt puerulum fasciis alligatum, & mutum, & penè in nullo differentem à mortuo videant? Cur non magis venirent, vt iuuenem miracula facientem, virtutes operantem, docentem multa, & viderent, & audirent? Dabatur illis forma obtinendæ salutis, & vitæ, quæ in eo maximè erat, si, veluti puerculi humiles, degerent sub Mariæ sollicitudine. Non enim in tam adulta iuuentute, vt infantia fasciata, puer diuinus viuebat de Mariæ sollicitudine. Et ideò tunc trahuntur Magi, vt discant, qualiter de morte ad vitam itur, si, nimirum, Mariæ foueantur sinu. Huc respexit D. Leo sermon. 7. de Epiphan. inquiens: (Leo.) *Puer corpore paruus; mundi Rector, & Dominus, Genetricis gremio continetur, qui non clauditur sinu: & inde data est moribus forma, vnde mortuis est impensa medicina. Nec immeritò magi non eum imperantem Dæmonibus, non mortuos suscitantem, non cæcis visum, aut claudis gressum, aut mutis eloquium conformantem, vel in aliqua diuinarum virtutum actione viderunt: sed puerum silentem, mutum, & sub Matris sollicitudine constitutum.* Natus est itaque puer Iesus in mortuorum medicinam, & formam humanæ vitæ. Et quando in mortuorum medicinam, & formam vitæ humanæ nascitur, qualem se exhibet quærentibus illum? Ait Leo supra. *Non in aliqua diuinarum virtutum actione, sed puerum silentem sub matris sollicitudine constitutum.* (Idem.) Hæc est forma viuendi, hæc est moribundorum hominum medicina, quòd instar puerulorum silentum constituamur sub sollicitudine Matris Mariæ. Vt enim matris sollicitudo maior est pro puero adhuc pannis inuoluto, & prorsus elingui, paruum à mortuo distante: sic vbi proximiores sumus fatis sepulcralibus, & lingua iam obmutescit, tunc maior nobis adest diuinissimæ matris Mariæ sollicitudo. Quò etiam possunt trahi dict. 1. tom. in vet. Testam. lib. 1 cap. 1 part. 2 § 20.

§. X.

Genus martyrij est, quod innocens patiatur ob aliorum delicta.

TAndem notanda est mors istorum nepotum Saülis, de qua dicit Textus: *Crucifixerunt eos in monte coram Domino.* Et paulò antè dixerant Gabaonitæ: *Vt crucifigamus eos Domino.* Nunquam horum mors memoratur sine Domino, quasi & Deo ipsi pretiosa fuisset, iuxta illud Psalm. 115. *Pretiosa in conspectu Domini mors Sanctorum eius.* (Psal. 115.) Nec miror: quando enim hi Saulis nepotes non fuerant in patria culpa, sed ipsi ex se innocentes patienter ferebant Dei sententiam, & Gabaonitarum seueritate mactati ob aui delicta; quasi Sancti, & Martyres videbantur in mortem Domino venire. Suprà 1. Reg. 2. propter Heli peccatum dicebat Dominus: *Præcidam brachium tuum, & brachium domus patris tui, vt non sit senex in domo tua.* (1. Reg. 2.) Quod & completum est postea 1. Reg. 22. vbi Saulis iussu Doeg *Irruit in Sacerdotes, & trucidauit in die illa octoginta viros vestitos ephod lineo.* (1. Reg. 22.) *Nobe autem, ciuitatem Sacerdotum, percussit in ore gladij, viros, & mulieres, & paruulos, & lactantes*, &c. Sic Heli domus præcisa est Saulis gladio, iuxta sententiam Dei quondam aduersùs Heli datam. Sed, quando Sacerdotes hi non communicauerant Heli peccatis, sed ab illis prorsus innocentes erant, cur permisit Deus, illos iuxta sententiam contra Heli datam trucidari? Iustitia Dei, sumens à domo Heli pœnas peccati, sic disposuit, vt posteri eius innocentes caderent: vt mors eorum referret mortem Martyrum. Dicit Bachiarius epistola ad Ianuarium de recipiendis lapsis: (Bachiar.) *Illa sacerdotalis familia de Heli generatione descendens, ita curauerat Dominus, vt aulam dominicam ante faciem eius assisteret, eò quòd grauibus peccatis Dominum prouocasset; nónne omnis illa generatio pro Dauide à Saule refertur occisa? Et quid est hoc, nisi forma martyrij, vt quos graue peccati crimen inuoluerat, mors pro Christo illata liberaret?* Sic Deus castigans maiorum peccata in innocentibus, talem illis mortem solet prouidere, qua vt Sancti, & Martyres cadere videantur, in quibus sibi Deus maximè complaceat.

2. Reg. 21. Et abiit Dauid, & tulit ossa Saül, & ossa Ionathæ filij eius, à viris Iabes-Galaad, qui furati fuerant ea de platea Bethsan, in qua suspenderant eos Philisthiim, cùm interfecissent Saül in Gelboë: & asportauit inde ossa Saül, & ossa Ionathæ, filij eius: & colligentes ossa eorum, qui affixi fuerant, sepelierunt ea cum ossibus Saül, & Ionathæ, filij eius, in terra Beniamin, &c.

§. XI.

Similitudo Christi passi nunquam non honori, & gloria homini est.

QVos crucifigendos tradidit Dauid Gabaonitis, eos ipse per se curat honorificè sepelire, iuxta illud: *Et colligentes ossa eorum, qui affixi fuerant, sepelierunt ea*, &c. Absalonem occisum filium fleuit inconsolabiliter Dauid: verùm eius ossa minimè requisiuit, nec tradidit sepulturæ. Hos autem Saülis filios de sententia Dei morti datos, cur Dauid curat sepelire? Vt hi fuerant mortui in cruce; sic & prouidit Deus, ne deesset illis nobilis vir, qui eos honorificè sepeliret. Nunquam enim esse solet Christi passi similitudo, sine patientis aliquo gloriæ signo. Dominus Oseæ 1. aiebat: *Visitabo sanguinem Iezrahel super domum Iehu.* Sanguis Iezrahel creditur à Ruperto esse sanguis Naboth Iezrahelitis, in quo omnium Sanctorum sanguis exprimitur. Sed vnde Naboth tantùm meruit, vt eius sanguis assumatur à Deo in signum omnium Martyrum? Fuerat Naboth occisus; quia hæreditatem paternam seruabat: & fuerat occisus iudiciali ordine à falsis testibus accusatus, in quo maximè delineabat passionem Domini Iesu Christi: ex cuius similitudine hoc habuit, vt tanto honori esset apud Deum, vt in illo poneret signum vniuersi sanguinis iusti pro Deo effusi. Rupert. ibi: *Quid magnum erat inter Prophetas, & inter iustos ille Naboth Iezrahelites, vt ex eius occisione, omnes, qui interfecti sunt, & iusti, & Propheta, significarentur hoc nomine, Iezrahel? Ad hoc respondemus: quia vere magnum fuit, & esse debuit memoriale interfectionis eius inter omnes iustorum necos, quia taliter interfectus est, vt vel ante, nec post ipsum, vsque ad Christi Domini passionem, fere nemo, præter ipsum Dominum, tali ordine occisus esse inueniatur.* Qui passionis Christi ordinem in sua morte seruabat, tale obtinuit, vt inter Sanctorum honores numeretur. Quando enim Christi passi similitudo non affert gloriam, & honorem patienti? Huc trahenda sunt dicta tom 2. in Euang. lib 6. cap. 3. §. 21. in fin. & tom. 2. in vet Testam. lib. 5. cap. 15. §. 6. & tom. 3. etiam in vet. Test. lib. 7. cap. 4. §. 24.

Oseæ 1.

Rupert.

§. XII.

Difficiliora virtutis non aliis mandanda; & sed à nobis perficienda sunt.

NOta differentiam factam cum ossibus Saül, & filiorum eius. De illis ait Textus: *Abiit Dauid, & tulit ossa Saulis, & Ionathæ, filij eius, à viris Iabes Galaad*, &c. De iis autem dicit: *Et colligentes ossa eorum, qui affixi fuerant, sepelierunt ea*, &c. Saulis ossa quæsiturus, & allaturus abit ipse Dauid, crucifixorum autem ossa non ipse Dauid, sed alij de præcepto Dauid colligunt, & sepulturæ mandant. Et cur Dauid, qui per se iuit, vt afferret ossa Saulis, non per se iuit, vt colligeret ossa crucifixorum; sed hoc munus aliis mandauit? Quòd Saül fuerat Dauidi iniuriosior, eò difficiliora erant munera circa illum præstanda: ideò bonus athleta Dei, Dauid, quæ faciliora erant misericordiæ opera in sepeliendis crucifixis non detrectat aliis committere; quod autem difficilius, & magis arduum erat opus in quærendis, & honorandis infensissimi sibi hostis ossibus, illud vt difficilius certamen per se agere solus voluit. Non aliter Gen. 22. vbi de sacrificando filio præceptum Abrahæ datur, dicitur: *Igitur Abraham de nocte consurgens strauit asinum suum, ducens secum duos iuuenes, & Isaac, filium suum. Cùmque concidisset ligna holocausti*, &c. Iuuenes facit secum ambulare: at ipse solus asinum strauit; ipse per se ligna concidit; ipse rei exitum secum voluit, nec seruis rem communicat. Et quos itineris socios facis, cur similiter non facis socios doloris, & laboris? Planè, quòd in via comitentur, facile erat; & ideò non detrectauit illud communicare seruis: quod autem ad sacrificium spectabat, id valdè arduum, & difficile erat; ideò solus ipse per se totum illud certamen peragere voluit. Vt meritò dicat ibi D. Chrysost. *Obstupesce pium, religiosum, & prudentem animum: quia enim sciebat magnitudinem præcepti, propterea hoc significauit neque pueris, neque Isaac; sed solus secum agonem illum decertabat, & quasi adamas manebat immotus.* Expende illa: *Solus secum agonem illum decertabat.* Quia agon mactandi Deo dilectissimum filium omnes alios agones difficultate superabat, hunc ita sibi solus Abrahamus suscepit, vt nec vlli alteri communicauerit partem illius. Sic Paul. Actor. 26. dicebat: *Opto apud Deum & in modico, & in magno, non tantùm te, sed etiam omnes, qui audiunt, hodie fieri tales, qualis ego sum, exceptis vinculis his.* Et cur Paulus excipit vincula, nec illa aliis vult communicare? An, quia sibi mala putabat? Absit: sed sciebat, vinculorum sustinentiam omnibus aliis virtutibus difficiliorem esse, & magis arduam: & bonus amabat sibi arduum, & difficile assumere; quod autem facile erat, proponebat infirmis. Ad hæc aiebat Chrysost. hom. 26. *Propterea dicit: Absque vinculis his, non ipse vincula recusans, absit: sed illorum condescendens infirmitati: quoniam ipse sic illa diligebat, vt ambitiosa mulier, monilia sua.* Sic vni sibi amabat, quod cæteris videbatur difficillimum.

Gen. 22.

Chrysost.

Actor. 26.

Chrysost.

2. *Reg.* 21. Factum est autem rursus prælium Philisthinorum aduersùs Israël: & descendit Dauid, & serui eius cum eo, & pugnabat contra Philisthiim. Deficiente autem Dauid, Iesbibenob, qui fuit de genere Arapha, cuius ferrum hastæ trecentas vncias appendebat, & accinctus erat ense nouo, nisus est percutere Dauid. Præsidióque ei fuit Abisai, *&c.* Hi quatuor nati sunt de Arapha in Geth, & ceciderunt in manu Dauid, & seruorum eius.

§. XIII.

Post Christum passum plures, & splendidiores victoriæ.

IVuenis Dauid aduersùs vnum Philisthæum de genere giganteo exire audet, quem & prostrauit, vt habes 1. Reg. 17. Modò autem iam senex Dauid, imò & in bello deficiens quatuor prosternit gigantes: dicit enim Textus: *Deficiente autem Dauid, Iesbibenob, qui fuit de genere Arapha; nisus est percutere Dauid.* qui coram Dauide ab Abisai percussus occubuit. Rursus in alio prælio occubuit *Saph de stirpe Arapha, de genere gigantum.* Tertiò cecidit alius *Goliath Gethæus, cuius hastile hastæ erat sicut liciatorium texentium.* Tandem de eodem genere occisus est vir alius, *qui senos in manibus, & pedibus habebat digitos. Hi quatuor nati sunt de Arapha in Geth, & ceciderunt in manu Dauid, & seruorum eius.* Quid mirabilius? Deficiente Dauide, interficiuntur in manu eius, & seruorum eius quatuor validissimi gigantes, quorum vnus solus interfectus fuerat à Dauide iuuene. Quò hæc spectant? Equidem non aliter post deficientem, imò & mortuum Iesum in prælio Crucis clariores inde victoriæ, & hominum sanitates perficiebantur. Luc. 5. ait: *Cùm Sol autem occidisset, omnes, qui habebant infirmos variis languoribus, ducebant illos ad eum. At ille singulis manus imponens curabat eos. Exibant autem Dæmonia à multis clamantia*, &c. Ecce tibi, quot sanitates, quot Dæmoniorum ejectiones perficiebantur a Iesu post Solis occasum? Et cur post Solis occasum? Nonne is est Iesus, qui nouit præuenire lucem, vt audiat gemitus suorum? Cur tunc Solis occasum expectabat, vt tot operaretur sanitates, & eiiceret Dæmonia? Beda ibi ait: *Solis occubitus passionem, mortémque significat illius, qui dixit: Quamdiu in mundo sum, lux sum mundi. Et Sole occidente plures dæmoniaci, quàm antè, plures sanantur ægroti. Quia, qui temporaliter in carne viuens paucos Iudæorum docuit; calcato regno mortis, omnibus per orbem gentibus salutis dona transmisit.* Habes, homo, vnde plures speres victorias; vnde truculentiores vincas hostes. Pone tibi ob oculos filium Dauidis Iesum in Cruce deficientem, Solem illum iustitiæ occumbentem; & crede giganteas vires hostium tuorum, tunc enim plures cadent, tunc illustriores applaudent victoriæ. Ait Psalm. 67. *Qui ascendit super occasum, Dominus nomen illi.* In occasu descensus est, non ascensus. Quis ergo poterit per occasum ascendere?

1. Reg. 17.

Luc. 5.

Beda.

Psalm. 67.

ascendere? Non alius, sed Dominus, qui per occasum, & defectionem suam maiores glorias ostendit. Vt dicat Beda supra: *Super occasum quippe Dominus ascendit: quia,*
Beda. *vnde in passione occubuit, inde maiorem suam gloriam resurgendo manifestauit.* Sic deficiens Iesus corporaliter in Cruce, aduersùs omnes hostes conualuit. Cui nolim deberet illud Samsonis opus, de quo ait Iudic. cap. 16. *Apprehendens ambas columnas, quibus innitebatur domus, alterámque earum dextera, & alteram laeua tenens ait: Moriatur anima mea cum*
Iudic. 16. *Philisthiim. Concussisque fortiter columnis, cecidit domus super omnes Principes, & caeteram multitudinem, quae ibi erat. Multóque plures interfecit moriens,* &c. Sic Sol deficiens de pluribus victoriam reportauit. De quo D. Chrysost. hom. 4. de diuersis ait: *Samson moriens inimicos suos concussit, & aedificij ruina compressit: Dominus tunc cùm mori dignatus est, non*
Chrysost. *vna domo, sed omni mundo concusso, Diabolum cum suis Angelis vniuersis extinxit.* Necnon & Ruper. ibi lib. 1. cap. 26. *Rectè ergo dictum est, quia multò plures interfecit moriens, quàm viuus occiderat. Multò magis enim, quia mortuus est, nos in eum*
Rupert. *credimus, & inimici tam visibiles, quàm inuisibiles perierunt, quàm aut nos crediaissent, & illi perituri erant, si dimisissent eum viuum.* Sic ibi: vt videamus, quas vires habeamus in mortuo Iesu aduersùs hostes, etiam validissimos.

§. XIV.

In mortis infirmitate acriùs in nos se armat hostis.

Gigas erat Iesbibenob; non tamen dicitur in Dauidem ausus, nisi vbi priùs vidit Dauidem deficientem. Sic Textus: *Deficiente autem Dauid, Iesbibenob, qui fuit de genere Arapha, cuius ferrum hastae trecentas vncias appendebat: nisus est percutere Dauid.* &c. Non aliter hostis humani generis expectat tempus, cùm defecerimus; & tunc praecipuè nititur percutere animam nostram. De illo nanque dicebat
Luc. 4. Lucas cap. 4. *Et consummata omni tentatione Diabolus recessit ab illo vsque ad tempus.* Vsque ad quod tempus? Nimirum, illud expectabat tempus, quo nobilis athleta deficeret, & corporalibus viribus destitutus iret in mortem: hoc enim tempus expectat hostis antiquus, vt acriùs in nos insurgat.
Athanas. Ait D. Athanas. orat. de Pass. & cruce: *Tum in pudere rebellium obseruandum sibi persuadebat tempus mortis; certus omninò, posse se per mortem, qua omnes in seruitutem redegerat, etiam hunc tentationibus subigere: scriptum est enim apud Lucam, quòd abscesserit ab eo in tempus idoneum.* Idoneum putat hostis tempus mortis, cùm viribus destituimur, vt nos impetat: & tunc acriùs nititur percutere omnes. Genes. 15. offe-
Genes. 15. rebat Abraham Deo sacrificium, nimirum, vaccam trimam, arietem, & aues. *Descenderúntque volucres super cadauera, & abigebat eas Abraham. Cúmque Sol occumberet,* &c. Expende Abrahae sollicitudinem in abigendis volucribus à sacrificio: quam notans Textus, simul ponit circumstantiam temporis, videlicet: *Cùm Sol occumberet.* Et quid erat, quòd sic infestarent volucres Abrahami sacrificium ad Solis occasum? Ait Hugo Vict. 2. Miscellan. 5. tit. 5. *Abraham*
Hug. Vict. *cùm ad occasum Solis sacrificium offerret, insistentes aues pertulit: quia circa finem vitae, quod in ara Crucis offerimus, immundi spiritus conantur magis maculare.* Instant magis maligni Spiritus, vt perdant opera nostra bona, cùm mors instat, cùm viribus deficimus. Vnde monemur à Domino Luc. 16. *Ego dico vobis facite vobis amicos de Mammona iniquitatis, vt cùm defeceritis, recipiant vos in aeterna tabernacula.* Sic monemur, vt praeparemur ad tempus, quando deficiendum est.

CAPVT XXXIII.

Dauidis Fortes.

Textus Historia.

BVCTVS à praeliis Dauid, nihil magis amabat, quàm in se à Deo collata beneficia carminibus extollere. Iotet quae non illud fuit minoris pretij, quòd in militari manu triginta & septem viros habuerit, singulos facinoribus clarissimos; illorum autem septem, qui amplissima regna expugnare potuerunt. Expungendus in primis ab horum catalogo Dauid est: Rex enim cùm esset omnium, minimè inter seruos numerari debebat. Necnon & Ioab expungitur, qui, licèt primas omnibus tulisset; tamen ab ipso factae proditoriae caedes hominem de fortium catalogo deleuerunt. Fuit ergo Iesbaan, filius Hachamoni; Eleazar, filius patrui eius Ahohites, Semma, filius Age de Arari. Primus octingentos hostes interfecit in vno congressu, manu sua. Secundus fugientibus sociis solus restitit Philisthaeis, quos tam diu percussit, donec rigesceret manus eius, & locum faceret victoriae cantatissimae. In simili fuga tertius stetit in medio agro lentis, nec passus est ab exercitu Philisthinorum lentem calcari, quin illorum extitit victor. Hi tres Regis sui desideriis seruientes non dubitarunt inter confertissimos hostes irrumpere, & de Bethlehemitico fonte aquam haurire, qua hostium rabiem accenderent, & Dauidis sitim extinguerent. Qui miratus virorum animositatem, à tam pretiosa aqua abstinuit, illam Domino libans. Post hunc praestantissimorum ternarium, statim proponitur secundus; in quo Abisai trecentorum hostium interfectione affulget, necnon & Banaias, qui Moabitas duos leonibus pares interfecit, & cum leone congressus in cisterna, illum etiam tempore niuis occidit; de Aegyptio validissimo etiam triumphauit, à cuius dextera hastam horribilem leui extorsit virga. Nec his duobus impar Alael, fortitudine, & celeritate notissimus; post quem reliquorum nomina expressè, & accurate in catalogum rediguntur.

PARS MORALIS
circa Textus Literam.

INTER sancti fortium describendum catalogum, iure in primis cathedrae mentio fit, dum dicitur: *Sedens in cathedra sapientissimus.* Vesciamus, quantò macula excedat stilus.

2. *Reg.* 23. Haec nomina Fortium Dauid. Dauid sedens in cathedra sapientissimus Princeps inter tres, ipse est quasi tenerrimus vermiculus, qui octingentos interfecit impetu vno. Post hunc, Eleazar filius patrui eius Ahohites inter tres fortes, qui erant cum Dauid, quando exprobrauerunt Philisthiim, & congregati sunt illuc in praelium. Cúmque ascendissent viri Israël, ipse stetit, & percussit Philisthaeos, donec deficeret manus eius, *&c.* Et post hunc Semma, *&c.*

§. I.

Quaelibet virtus, vt Christi virtus habeatur, sit omnibus aliis associata.

Recensentur in praesenti nomina Fortium Dauid, iuxta illud: *Haec nomina Fortium Dauid.* & cùm omnium Fortium nomina recenseantur, fortissimi omnium nomen adhuc requiritur. Nónne in robore militari fortissimus omnium Ioab fuit? Nónne ipse sibi omnium principatum acquisiuit? Cur ergo non ponitur Ioab in Fortium numero? Ipse Textus causam indigitat, cùm ait: *Fortium Dauid.* quasi non quamlibet admittat fortitudinem in censum, sed illam, quae deceat socios Dauid. In tanti enim Principis censu non aestimatur fortitudo, quae contrariis vitiis sit admixta, quae proditoriè se gerat, vt se gessit Ioab, Abnerum, & Amasam interficiens: illa enim est fortitudo Fortium Dauid, quae omnibus aliis sit associata virtutibus. In quo Iesus meus, filius Dauid, Rom. 9.
apertissimè patrissat. Paul. ad Rom. 9. dicebat: *Veritatem dico*

dico in Christo, non mentior. Non quanlibet in se ostendit veritatem esse; sed illam veritatem, quæ Christi, & in Christo est. Et quæ specialis est veritas Christi? Ea quæ simul adiuncta sit omnibus aliis virtutibus Christi. Vt dicat Orig. Origen. ibi, lib. 7. *Veritatem dico in Christo, quasi ostendens esse aliquam veritatem, quæ non sit in Christo. Et vide, si possumus talem quodammodo veritatem, quæ est in Christo, ab ea, quæ non est in Christo, distinguere: quia & alibi idem Apostolus dicit: Est veritas Christi in me. Veritas ergo Christi credenda est esse ibi, vbi & reliquæ virtutes, quæ Christus esse describuntur; id est, vbi iustitia, vbi pax, vbi est verbum Dei, ibi est veritas Christi.* Veritatem quidē habebant Dæmones, quando de Iesu clamabant: *Scio* Marc. 1. *qui sis, Sanctus Dei.* & similiter veritatē habebat Caiphas dicens: *Expedit, vt vnus homo moriatur pro populo.* sed hæ verita- Ioan. 11. tes nō erant Christi: quia multis sceleribus erant coniunctæ. Quæ autem Christi sunt, singulæ in se habent omnia Christi, cuius est, non diuisim haberi, sed integrè. Dicebat Isai. c. 1. *Agnouit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini* Isai. 1. *sui.* Quæ verba sic expendebat Chrysol. in rem præsentem; serm. 159. *Vterque agnouit: quia vterque ad vnum præsepe Do-* Chrysol. *mini epulaturus accessit; epulaturus non fœnum mortis, sed cibum salutis. Edite, edite, pia animalia, æternæ vitæ cibaria: & perpetuæ retributionis escam auidis, quantùm potestis, faucibus occupate, non diuidentes in frusta, sed integrum, solidúmque sumentes. Non potest enim edi Christus, & diuidi. Integer à credentibus sumitur; integer in ore cordis recipitur. Verbum enim caro factum est, & habitauit in nobis.* Quid pulchrius: Nihil est Christi, quod totum, & integrum non habeat Christum: nescit enim diuidi in frusta; sed in eo ostenditur aliquid esse Christi, quod totum referat Christum; nihil illi contrarium admittit. Matth. 27. *Venit homo quidam diues ab Arimathæa, nomine Ioseph ::: Hic audacter introiuit ad Pilatum, & petiit corpus Iesu.* Matth. 27. Nec immeritò diues dicitur, qui petit, & accipit corpus Iesu, vt cui eo ipso nihil Iesu deficiat: ait enim D. Epiphan. Epiph. orat. de sepult. Christi: *Verè diues erat, vt qui Domini hypostasim in duabus naturis concretè subsistentem integrè tulerit.* Expende illud: *Integrè tulerit.* quippe, quod Iesu est, integrè petit esse cum omnibus suis virtutibus.

§. II.

Præstantia subditorum Principem commendat.

NOn otiosè catalogus texitur *Fortium Dauid*; sed vt Dauidis regalis gloria innotescat, qui non vilibus, & deiectis; sed magnis præpositus fuerat. Meritò enim dicebat de suo Trajano Plinius in Paneg. *Nullam in eo gloriam* Plin. iun. *ponit, quòd sit omnibus maior, nisi maximi fuerint, quibus maior est.* Quod pauperum, & depilatorum, & deiectorum hominū Princeps sis, nescio, an magis cedat tibi dedecori, quàm gloriæ. Illud est planè Principi gloriosum, quòd præstantissimos, & ditissimos, & fortissimos viros habeat, quibus leges ponat. Ioan. 13. *Dixit Iesus: Nunc clarificatus est Filius* Ioan. 13. *hominis, & Deus clarificatus est in eo.* In eo enim, quòd Iesus clariùs fulgeret in mundo, dicitur Deus claritatem externam, quoad nos, accepisse. Sed, cur ex claritate Iesu tanta hæc claritas Deo resultat? Pulchrè ait D. Cyrill. Alexand. lib. 9. cap. 20. *Christo clarificato, Deus etiam Pater in Filio clarificatus est: non, quia gloria, clarificationisque adiectio illi accessisset. (non enim indiget his rebus natura ineffabilis;) sed,* Cyr. Alex. *quia clarum hominibus factum est, cuius Filij Pater sit; idcircò clarificatus est: gloria enim certè est talem habere Filium,* &c. Vt vel Deo Patri claritatem quoad nos auget claritas filij: sic subditorum claritas mirum in modum clarificat Principem. Huc trahi possunt dicta 1. tom. veter. Testament. libr. 1. cap. 1. §. 12. prope finem, ex Cæsario Nazianzeni fratre.

§. III.

Ille præstantissimus Dux, qui non solùm gladio; sed & sapientia suam æquitatem in inuasionibus ostendit.

DAuidis Fortium nomina dum ponit Textus, illud in primis asserit de omnium primo, nimirum: *Sedens in cathedra sapientissimus,* &c. Quid sapientiæ laus ad gloriam fortitudinis? Imò crediderim inde maximè fortem extolli, quòd sapiens sit; nec quid aggrediatur, quin rationem prætendat inuasionis suæ. Attalaricus Rex apud Cassiodor. 9. var. 25. post laudatas strenui Ducis virtutes, tandem ait: *Verùm his aliquid maius adiiciens, primordia regni nostri, & armis* Cassiod. *iuuit, & literis.* Non enim aliter strenuus Dux armis hostes feriebat, quàm simul sapientibus rationibus sui Principis iura constituens. De Principe omnium & duce Iesu ait Ioan. 2. *Cùm fecisset quasi flagellum de funiculis, omnes eiecit de* Ioan. 2. *templo; oues quoque, & boues; & nummulariorum effudit æs, & mensas subuertit. Et his, qui columbas vendebant, dixit: Auferte ista hinc: & nolite facere domum Patris mei, domum negotiationis.* Ecce tibi flagellum in manu inuictissimi Ducis, quo Deo iniurios homines percutiat: & inter flagellandum, & subuertenda bona simul ait: *Nolite facere domum Patris mei, domum negotiationis.* Circa quæ ait D. Cyrill. Alex. ibi: *Sicut Dominus imperat; & sicut Doctor ad æquum, & iustum hortatur.* Cyr. Alex. Simul Imperatorem agit, & Doctorem: vt Imperator percutit rebelles: vt Doctor docet æquitatem, illámque ostendit in suis actionibus. Triumphatoris Dei currui alligata animalia dum proponit Ezechiel cap. 10. ait: *Facies vna, facies Cherub.* Ezech. 10. Sed & in nomine Cherub explicando Alcazar noster desudans in Annotat. 7. Apocal. duas etymologias illi præmittit. Alteram inuenies ex Bibliis regiis, ait: *Cherub, quasi pugnans.* Apoc. 7. altera ex Vaticanis sic sonat: *Cherub, quasi Magister.* Vt iam inde pateat, quàm valeat ad triumphos, quòd magisterio sapientiæ floreat, qui laudabiliter pugnat. Quò spectans Cassiodor. 10. var. 3. de Theodato ad regnum vocato locutus addit illud: *Accedit his bonis desiderabilis eruditio literarum, quæ naturam laudabilem eximiè reddit ornatam.* Cassiod. *Inde prudens inuenit, vnde sapientior fiat. Ibi bellator reperit, vnde animi virtute roboretur. Neque aliqua in mundo potest esse fortuna, quam literarum non augeat gloriosa notitia.* Sic ibi.

§. IV.

Sapientia, & fortitudo vera in humilitate consistit.

NOn possum non mirari paraphrasim, sub qua explicatur omnium fortissimorum Dauidis primus: dicitur enim: *Sedens in cathedra sapientissimus Princeps inter tres; ipse est quasi tenerrimus ligni vermiculus, qui octingentos interfecit impetu vno.* In cathedra ostenditur, vt sapientissimus: interfector octingentorum dicitur, vt fortissimus. Et qualis hic adeò fortis, vt octingentos petimat manu sua; adeò sapiens, vt in cathedra sit: Ait Text. *Ipse est quasi tenerrimus ligni vermiculus.* Nec miror, quòd in tanta hominis humilitate, qua se instar vermiculi deiicit, tanta sapientia, & fortitudo sit. Pulchrè dicebat D. Leo serm. 7. de Epiphan. *Tota Christiana* Leo. *sapientiæ disciplina, non in abundantia verbi, non in astutia disputandi, neque in appetitu laudis, & gloriæ; sed in vera, & voluntaria humilitate consistit, quam Dominus Iesus ab vtero matris, vsque ad supplicium Crucis, pro omni fortitudine, & elegit, & docuit.* Dixerat, sapientiam veram in humilitate consistere. quam humilitatem simul ait electam à Iesu *pro omni fortitudine.* Ne credas, sapientiam veram, nec veram fortitudinem posse extra humilitatem reperiri. Si autem instar terreni vermiculi humilieris, non solùm octingentos deuincis; sed & regna quæque cantatissima expugnas. Matth. 18. dicebat Matth. 18. Dominus: *Nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cælorum. Quicunque ergo humiliauerit se, sicut paruulus iste, hic est maior in regno cælorum.* Iubemur ad paruuli mensuram reduci, vt vel cælorum regna valeamus potiri. Et cur ad tanti regni expugnationem non magis petimur crescere Gigantum instar? Equidem in sola humilitate est tota humana fortitudo, quæ vel regna acquirat, vt dicit D. Leo suprà: *Amat Christus infantiam, humilitatis magistram, innocentiæ regulam, mansuetudinis formam: amat Chri-* Leo. *stus infantiam, quæ maiorum dirigit mores, ad quam senum reducit ætates, & eos ad suum inclinat exemplum, quos ad regnum sublimat æternum.* In paruuli mensura ille se humiliter contineat, qui velit tanta pollere fortitudine, vt valeat cælestia regna potiri. Rex cælestis dicebat, Matth. 25. *Quandiu fecistis* Matth. 25. *vni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis.* Non solùm ad regnum eleuantur; sed & summi Regis fratres dicuntur: & hos vocat minimos. Si Reges ipsi, & summi Regis fratres, cur vocantur minimi? Ideò tenent magnitudinem illam; quia minimi sunt in oculis suis. Ait D. Chrysost. ho- Chrysost. mil. 80. *Quid ais? Si fratres tui sunt, quomodo minimos appellas? Imò verò ideò fratres, quia humiles, quia pauperes, & abiecti: hos*

tatem maximè ad fraternitatem vocauerat suam. Quid hac potestate fortius? Quo minor, & humilior inueniris, eò citiùs vales ad summi Regis fraternitatem peruenire. Ex quo Theodatus Rex monebat apud Cassiod. 10. var. 11. affinem Cassiod. suum: *Considera quòd meruerís, & dignū te ostēta affinitate tractabis. Nam, quę familiæ regnantis adiungitur, in laudum gremio collocatur. Nunc maior opera mansuetudinis detur; nunc omnibus communis benigna præbeatur: vt talem probemur elegisse, quem nulla possit prosperitas immutare. Humilis agere in gloria: quia de modestia laus sumitur, de elatione odium concitatur.* Sic & mundialis Rex humilitatem consulit ei, qui regiam affinitatem fuerat consecutus, ne odium, sed affectum omnium sibi conciliet.

§. V.

Non parua gloria est hominis, qui à Iesu in consortium passionis assumitur.

ILlud de secundo Forti dicitur: *Post hunc Eleazar, filius patrui eius Abohites, inter tres Fortes, qui erant cum Dauid, quando exprobrauerunt Philisthiim,* &c. Seo à sententia Abulensis, potantis in præsenti intelligi, Dauidem, & tres Fortes eius exprobratos fuisse à Philisthæis, cuius exprobrationis particeps fuit Eleazar, vtpote vnus ex illis tribus. Et inter eius laudes primas, hæc ponitur, quòd cum Dauide sustinuerit exprobrationem illam: ne miremur, quod laudi, & gloriæ hominis detur, quòd in passione sit cum Iesu Dauidis filio. Hoc, inquam, magnæ gloriæ, & vtilitatis homini est. Matth. 2. Herodes iratus in Iesum, vt illum occidat, *occidit* Matth. 2. *multos pueros.* Et mirabar, quòd Iesus coætaneos suos puerulos perditioni destinet. Cur, Domine, occisioni permittis eos, qui tecum nati sunt? An eorum perditionem amas? Absit: non ignobili gloria illos insignit, quos in passionis suæ Leo consortium assumit ait D. Leo ser. 7. de Epiphan. *Vt imitatoribus suis quod gloria pararet, Iesus ostenderet, eos in suo tempore editos martyrio consecrauit: vt in Bethlehem, vbi Christus natus est, geniti, per communionem ætatis consortes fierent passionis.* Hoc gloriæ dedit Iesus coætaneis suis puerulis, vt consortes fierent passionis Christi. Quod tam gloriosum homini est, vt comparari debeat vel totius substantia mundi. Luc. 23. agens de morte Iesu ait: *Et cùm ducerent eum, apprehenderunt* Luc. 23. *Simonem quendam Cyrenensem, venientem de villa: & imposuerunt illi Crucem portare post Iesum.* Expende illud: *venientem de villa.* Vt quid enim necessum fuit notare, quòd de villa veniebat? Quid quod de villa veniens, vt imponeretur illi Crux post Iesum? Multùm sanè illud conducebat: non enim ad tantum gloriæ pondus admitteretur, nisi veniens reliquisset villam, hoc est, reliquisset mundum. Ait ibi Theophyl. Theophyl. *Ille potest fieri subditus Iesu, & tollere crucem suam, qui virtutis operarius est; qui venit à villa relinquens mundum, & ea, quæ sunt in mundo.* Dignum sanè, quòd vel totius substantia mundi comparetur consortium passionis Christi. Quid dico consortium passionis Christi? Vel solus passi Corporis Iesu tactus comparari debet mundialis vitæ ruina. Ioan. 19. *Venit ergo Ioseph, & tulit corpus Iesu. Venit au-* Ioan. 19. *tem & Nicodemus, qui venerat ad Iesum nocte primùm, ferens mixturam myrrhæ, & aloës, quasi libras centum. Acceperunt ergo corpus Iesu.* &c. Mirabar, quòd tantum thesaurum committeret Deus hominibus his adeò imperfectis, & occultis discipulis. Cur, boni, qui viuum Iesum conuenire timebatis, nunc à Iudæis occisum audetis contingere? Anteà viuebant ipsi mundiali vita; & ideò metuebant conuenire Iesum viuum: nunc mortui iam erant mundo cum Iesu mortuo in Cruce; & ideò illis mortuum Corpus Iesu tangendum permittitur. Ait D. Epiph. orat. de sepulc. Christi: *Ordines omnes cælestes stupent, horrent, & dicunt: Quod hoc magnum spectaculum est? Qui à nobis corporis expertibus, supernè, vt Deus, clarè videri nequaquam potest* (putà, Epiph. naturæ viribus,) *his inferiùs non à mortalibus tantùm, sed à mortuis, nudè, & clarè, & inoffensè cernitur. Cùm cum reuerentia, & timore Cherubim assistunt, hunc Ioseph, & Nicodemus omnis formidinis vacui sepulturæ committunt.* Sic boni totius mundi iactura compararunt tractare corpus Iesu crucifixi.

§. VI.

Perseuerantia omnium bonorum illex.

IN Eleazaro, & Semma, duobus Fortibus Dauidis, inuenio factam a Deo salutem magnam: dicit enim Textus de Eleazaro: *Ipse stetit, & percussit Philisthæos, donec deficeret manus eius, & rigesceret cum gladio. Fecitque Dominus salutem magnam,* &c. Et post hunc de Semma loquens ait: *Stetit ille in medio agri, & tuitus est eum, percussitque Philisthæum: & fecit Dominus salutem magnam,* &c. In duobus illis solis dicitur salus magna a Deo facta. Et cur hoc dicitur de duobus illis solis? quidem vterque suo tempore, fugientibus aliis, stetit in acie, & perseuerauit percutiens inimicos. In quibus autem tanta perseuerantia fuit, non mirer, quòd illis omnia bona occurrant. Luc. 22. dicebat Dominus: *Vos autem estis, qui permansistis mecum in tentationibus meis. Et ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus,* Luc. 22. *regnum,* &c. Expende illud: *Qui permansistis.* circa quod sapienter satis ait Beda: *Non inchoantibus patientia, sed perseuerantia, cælestis regni gloria donatur. Quia, vtrimque perseuerantia, quæ alio nomine constantia vocatur, robur quoddam, & for-* Beda. *titudo mentis, conductumque est columna virtutum. Quæ dum benè collocata, & firma consistit, nihil est tertium, nihil tutum bonis moribus. Quòd si aliqua deuiatur impulsa turbine, non sola labitur: omnia enim prorsus animi bona simul corruunt.* Quid sapientius notatum? Eundem constantia, & perseuerantis est, cui omnia bona applaudunt. Ioan. 20. post sepultum Dominum, cùm vel amici inde abirent, *Maria stabat ad monumentum foris plorans.* ibique iubetur ab Ioan. 20. Angelis ponere lacrymas; imò & illi in primis Iesus redeuiuus apparet, in quibus erat merces constantissimæ perseuerantiæ. Ait ibi D. Cyrill. Alexandr. *Non concessit Corporis sui tactum mulieri, quantùm superius; mercedem autem perseuerantiæ, lacrymarumque suarum duplicem illi reddidit. Nam in ea prima vniuersum mulierum genus à mœrore, ac lacrymis ad lætitiam vocatur.* Cyr. Alex. *Hæc igitur vna merces est. Altera, quod mittitur ad discipulos nuncia, vt eis hoc Euangelium afferat,* &c. Expende illud: *Mercedem autem perseuerantiæ,* &c. quippe perseueranti non debuit merces dilatari, sed reddi duplo aucta. Vnde D. Ambros. in exposit. Euangel. Paschæ, dubitans, an Christi resurrectio fuerit peracta, cùm adhuc nocturnæ essent tenebræ, ait: *Et vt sciant nocte factum, aliæ mulieres nesciunt, aliæ sciunt. Sciunt, quæ obseruabant noctibus, & diebus: nesciunt,* Ambr. *quæ recesserant.* Perseuerantibus data fuit notitia resurrectionis Christi.

2. *Reg.* 23. Desiderauit ergo Dauid aquam de lacu, & ait: O si quis mihi daret potum aquæ de cisterna, quæ est in Bethlehem, iuxta portam! Irruperunt ergo tres Fortes castra Philisthinorum, & hauserunt aquam de cisterna Bethlehem, quæ erat iuxta portam, & attulerunt ad Dauid: at ille noluit bibere; sed libauit eam Domino dicens: Propitius sit mihi Dominus, ne faciam hoc. Num sanguinem, *&c.*

§. VII.

Frugalitas Principis pugnaces, & vitæ contemptores pro Principe facit subditos.

NVnquam non miror, & Dauidis frugalissimum desiderium, & pro illo susceptum periculum ab his tribus primis Fortiorum eius: quippe ait Text. *Desiderauit ergo Dauid aquam de lacu, & ait: O si quis mihi daret potum aquæ de cisterna, quæ est in Bethlehem, iuxta portam. Irruperunt ergo tres Fortes castra Philisthinorum, & hauserunt aquam,* &c. Dauid aquam desiderat, & tres validissimi eius Duces immensum hostium contemnunt exercitum, & confertissimum hostem irrumpentes aquam hauriunt

hauriunt pro Dauide. Nec miror, quòd Rex adeò frugalis, qui solam aquam concupiscat, nec aliud amet exigere, quàm sanitoria aquæ potum eos ereet subditos, qui constantissimè, & fortissimè omnia pro illo calcent pericula. Ea quæ lucem afferat miseræ Balthasaris Regis fortunæ, de qua ait Daniel cap. 5. *Balthasar Rex fecit grande conuiuium Optimatibus suis mille, & vnusquisque secundùm suam bibebat ætatem.* Tunc visa manus literas conscribens in pariete; quæ explicatæ à Daniele, præsens Regi intimabant excidium: & inde muneratus à Rege Daniel purpuram induit. Quid tunc? *Eadem nocte interfectus est Balthasar Rex Chaldæus. Et Darius Medus successit,* &c. Ecce tibi proponitur Babylonis expugnatio à Dario facta; vt, nimirum, vrbem ingressi Medi aulam expugnant, & Regem Balthasarem interficiunt: & nullus dicitur à parte Balthasaris stetisse; nullus ostenditur pro illo gladium strinxisse, nec hostibus obuiam isse. Dicebat Iesus meus Ioan. 19. *Si ex hoc mundo esset regnum meum, ministri mei vtique decertarent, vt non traderer Iudæis.* Quasi inde ostendat conditionem mundialium Regum, quòd pro illis acriter decertent eorum subditi. Et cur hoc non habuit Balthasar in discrimine suo? Cur sic patuit hostilibus insultibus, vt nec vllus dicatur pro illo gladium strinxisse? Non miror: deliciosissimus enim Rex omnes suorum & curas, & sumptus occupabat in conuiuiis faciendis, in deliciis quærendis suis. In seruiendo ergo regiis deliciis, & lautissimis cupediis subditi, sic ad id inueniebantur præoccupati, vt minimè illis vacaret stringere gladium pro Principe suo. Ait D. Hieron ibi: *Iosephus dicit, obsessa Babylone à Medis, in tantam venisse obliuionem sui Balthasarem, vt celeberrimum iniret conuiuium, & obsessus vacaret epulis. Vnde potest stare Historia, quòd eadem nocte sit captus, atque iugulatus, dum omnes occupati sunt festiuitate, & ebrietate conuiuij.* Expende illa: *Dum omnes occupati sunt festiuitate,* &c. Equidem dum subditorum curæ, & labores occupantur ad festiuitates, & lauta conuiuia Principis, mirum erit, si vnus inueniatur, qui in arena stet pro illo. Ille enim Princeps habet validos subditos, & pugnatores, & propugnatores, à quibus non nimiæ deliciæ, non larga conuiuia exiguntur; sed frugalissimus potus aquæ frigidæ. Sapientissimè Latinus Pacat. triumphorum causas perquirens in Theodosij virtutibus, sic singulas respondere audit in eius Panegyr. *Audio Constantiam dicere: Bellum atrox, periculosúmque suscepi. memorare Patientiam: Immensum iter, tempus anni graue, semper ieiunia tolerans. asserere Fortitudinem: Bis conflixi cum hoste, bis vici.* Expende illa victrici Fortitudini immediata, nimirum: *Semper ieiunia tolerans.* Crede mihi, nunquam ieiunia, & frugalitas Principum non creant exercitus triumphales.

Dan. 5.
Ioan. 19.
Hier.
Latin. Pac.

§. VIII.

Virtus Principis per se sola contemni facit à subditis pericula.

VIdimus suprà 2. Reg 5. vt Dauid proposuerat præmium bellatoribus, qui arcem Sion expugnassent. Modò video rem summam, maximéque arduam intentari à tribus fortissimis viris, nullo proposito sibi præmio: dicit enim Textus: *Irruperunt ergo tres Fortes castra Philisthinorum, & hauserunt aquam de cisterna Bethlehem,* &c. Et cur nullo proposito præmio tam arduum opus arripiunt, in tantúmque se coniiciunt periculum? Nouerant Principem desiderantem aquam illam; nec tamen illam petentem à suis: & tanta Principis virtus fecit omnia contemni pericula in obsequium illius. Est equidem potentissima virtus Principis, vt per se sola faciat contemni pericula. Huc traho, quæ dixerat Theodosio Imperatori Latinus Pac. in eius Paneg. *O res digna memoratu! Ibat sub ducibus, vexillisque Romanis hostis aliquando Romanus, & signa, contra quæ steterat, sequebatur; vrbésque Pannoniæ, quas inimica dudum populatione vacuauerat, militeimplebat. Gottus ille, & Hunnus, & Alanus respondebat ad nomen, & alternabat excubias, & notari infrequens verebat. Nullus tumultus, nulla confusio, nulla direptio, vt à Barbaro, erat. Quin si quando difficilior frumentaria res fuisset, inopiam patienter ferebat, & quam numero arctarat annonam, comparcendo laxabat, pro omni præmio, omnique mercede id vnum reposcens, vt tuus diceretur. Quanta est virtutis ambitio!* Tanta equidem erat virtutis Theodosij ambitio in exercitibus, vt difficilia quæuis vorarentur, nulla alia mercede expectata à militibus, præterquam quòd è parte illius haberentur. Nunquam non æmulatio virtutis Principis, non facit à subditis vorari ardua quæque. Vt dicat Paul. 2. ad Corinth. 12. *Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis, vt inhabitet in me virtus Christi. Propter quod placeo mihi in infirmitatibus, in contumeliis, in necessitatibus, in persecutionibus, in angustiis.* Ecce tibi, quot periculis lætus se deuouet Apostolus, vt Principis sui Christi Domini virtuti aduiuet. Tanta est virtus in Principe nota, quæ roboret suos ad ardua, & difficilia subeunda. Adeò, vt inde apertè concludatur, nihil esse virtutis, supernæque præstantiæ in eo, cuius effœminati fiunt ministri. Ex quo D. Cyprianus sic conficiebat Senatorem Isidis, seu matris Deûm, sacris instantem: — 2. Cor. 12.

Quis patiatur enim, te matrem credere magnam
Posse Deam dici, rursúsque putare colendam,
Cuius cultores infamia turpis inurit?
Namque Sacerdotes tunicis muliebribus idem
Interius vitium calcu exteriore fatetur,
Leniter incedunt, mollita voce loquentes.

Et quidem, quæ cultores effœminat, & ministros vsque ad muliebres voces demittit, nihil Diuinitatis creditur habuisse.

§. IX.

Solus est ab omni fallacia alienus, qui vnum Principis obsequium spectat, non proprium lucrum.

VErum est, quòd tres hi per medios hostes Bethlehem peruenerunt, & inde è cisterna Dauidi nota aquam traxerunt: dicit enim Textus: *Hauserunt aquam de cisterna Bethlehem, quæ erat iuxta portam, & attulerunt ad Dauid.* Non aliam aquam; sed illam, quæ hostibus cincta erat, attulerunt. Et cur non aliam patentiorem afferunt? Nónne aulicorum est decipere, & fallere suos dominos? Cur isti non aliquam fraudem excogitarunt, qua viderentur Bethlehemiticam aquam afferre, & aliam loco illius ministrarent; sic Principis desiderium fallentes, & se à periculis liberantes? Erant hi adeò ad Dauidem affecti, vt nihil aliud spectarent, quàm illius obsequium. Qui enim in Palatiis, in Curiis, in Ecclesiis propria lucra spectant; hi in quamcunque fraudem consentiunt, prout maius lucrum apparuerit. At, qui non solùm Principis obsequium; sed Dei attendunt, hi fidelissimi ab omni prorsus fraude alieni, nullis possunt à tali obsequio deterreri. Dicit Herodes tribus illis Magis ad viuidum Bethlehemi fontem contendentibus, Matth. 2. *Ite, & interrogate diligenter de puero: & cùm inueneritis, renunciate mihi, vt & ego veniens adorem eum.* Cùm huc peruenio, non possum non mirari, cur Herodes Rex non magis fidat hospitibus suis, illis reuelans totam curam, & sollicitudinem suam in puero illo; & multis datis, & promissis illos alliciat, vt consentiant fraudi suæ? Cur Rex potentissimus hoc non sperat consequi ab hospitibus, qui nulla affinitate coniuncti erant puero? Vnus erat illis Iesus præ oculis; non spes lucri, non timor laboris: & ideò Herodes desperat illos adducere, vt suæ fraudi consentiant. Rem pulchrè definit Imperfect. ibi: *Vidit enim Herodes magnam deuotionem Magorum circa Christum: quia non poterat eos, nec blandimentis flectere, nec minis terrere, nec auro corrumpere, vt consentirent ei in interfectione Regis futuri, ideò illos decipere cogitauit. Nec enim poterat fieri, vt blandimentis seducti proderent illum, propter quem tanti itineris susceperant labores. Nec contemnere poterant aliquem, vt traderent eum, qui non aspexerant Herodem, neque Cæsarem; sed in medio regno illorum ingressi sunt, alium Regem annunciantes. Nec aliud amplius desiderare poterant, quàm Christum, cui illi de tam longa Prouincia munera pretiosa portabant.* Equidem, quando vnus illis erat Christus præ oculis, syncerissimè pro illo omnia vorabant mala, omnia bona despiciebant; hoc vnum satagentes, vt tanto Principi deferretur obsequium, vel omnibus malis sublatis, vel omnibus bonis datis emendum. Qui autem propriis temporalibus commodis, quasi stimulis mouetur, is in omnia consentit, nihil abiicit fraudulentum

Matth. 2.
Imperf.

dulentum. Vt meritò dicat D. Cypr. Senatori, qui iuxta [Cypr.] commoda temporalia religionem assumebat:

Nam tibi si stomachum popularis mouerit aura,
Et Iudaus eris, totúsque incertus haberis.

Planè in nullo firmus, in nullo certus haberi potest, qui ardenter sua temporalia bona sequitur: sed ille erit, quem tulerit commodorum spes; iam Græcus, iam Iudæus; nunquam non fraudulentus.

§. X.

Magnæ virtutis ausis vel aduersantes naturæ cedunt.

MAgnum illud: *Irruperunt ergo tres Fortes castra Philisthinorum, & hauserunt aquam*, &c. Neque euntes, neque redeuntes potuit offendere immensus hostium exercitus. Nec miror: hebetantur enim aduersariorum [Ioseph.] acies ad magnæ, inusitatæque virtutis conspectum. Dicebat Iosephus lib. 7. Antiquitatum, cap. 10. *Hausta aqua per eandem viam ad Regem sunt reuersi, attonitis audacia tanta barbaris, nec ausis paucitatem eorum contemnere.* Nec absimile de Ecditio, strenuo Duce, referebat Sidon. Apol- [Sidon.] lin. lib. 2. epist. 3. *Vix duo de viginti equitum sodalitate comitatus aliquot millia Gothorum non minùs die, quàm campo medio (quod difficilè sit posteritas creditura) transisti. Ad nominis tui rumorem, personǽque conspectum, exercitum exercitatissimum stupor obruit; ita vt præ admiratione nescirent Duces partis inimicæ, quàm se multi, quàm te pauci comitarentur.* Sic inusitatæ virtutis conspectus aduersarias acies reddit inutiles. Magnum hoc: sed illud longè maius, quòd vel naturæ aduersæ cedant inusitatæ virtuti. Dan. 3. tres pueri [Dan. 3.] Hebræi audent pro Deo stare aduersùs Nabuchodonosorem, Regem potentissimum, á quo in fornacem ardentem coniiciuntur: dicit enim Textus: *Viri autem hi tres, id est, Sidrach, Misach, & Abdenago ceciderunt in medio camino ignis ardentis, colligati. Et ambulabant in medio flammæ laudantes Deum*, &c. Sic Dei athletæ; vt Regem vincant, non dubitant, nec metuunt flammis dari; verùm in mediis flammis liberi & illæsi ambulant. Vnde hoc? Ait D. [Zeno.] Zeno lib. 2 serm. 30. *Trium puerorum martyrium, qui credis interritus, potest etiam ipse adipisci martyrium: tanta enim vis certaminis fuit, vt eam ipse quoque ignis horruerit.* Ad tantæ virtutis puerorum conspectum, vel ipsissimæ obrutæ sunt acies flammarum.

§. XI.

Dei Fortibus naturæ contra se ipsas ministrant.

MIramur meritò tres hos Fortes Dauidis, de quibus dicitur: *Irruerunt ergo tres Fortes castra Philisthinorum, & hauserunt aquam de cisterna Bethlehem*, &c. Potuerunt equidem Fortes Dauid obnitente exercitu Philisthinorum haurire de cisterna aquam. Quantùm hoc? Equidem Fortes Dei, non de cisterna, sed de ipsius flammis hauriunt [Dan. 3.] aquas. Compone hinc Regem Assyrium cum ingenti exercitu, & cum fornace flammante, Dan. 3. illinc tres pueros Hebræos contra Regem stantes, qui in fornacem mittuntur, vt comburantur. Quid tunc? Ait Text. *Angelus autem Domini descendit cum Azaria, & sociis eius, in fornacem; & excussit flammam ignis de fornace; & fecit medium fornacis, quasi medium roris flantem.* Proh, validissimi iuuenes! vt diuina fortitudine aduersùs mundiales potestates induti pro Deo statis, sic valetis non in cisterna, non in [Zeno.] fonte; sed in fornace, & flammis inuenire rorem aquæ. Vt dicat D. Zeno lib. 2. serm. 36. *In caminum missi, vt submersi sunt flammis, statim inuisibili rore incendia temperantur.* Nobiles Dei athletæ aquas hauriunt de flammis. Seruiunt [Ioan. 2.] etiam contra se naturæ Dei ministris. Ioan. 2. *Dicit eis Iesus: Implete hydrias aqua. Et impleuerunt eas vsque ad summum. Et dicit eis Iesus: Haurite nunc, & ferte Architriclino. Et tulerunt*, &c. Iussisti, Domine, impleri aqua hydrias, & nunc iubes hauriri. Quid hauriat minister de hydria aquis plena nisi aquam. Non equidem hauriet aquam; sed vinum: minister enim Dei, vt in flammis aquam, sic in aqua inuenit vinum. Vt dicat D. Max. hom. 1. in Epiph. *Obsequium suum obediens minister exhibuit: Obstupuit ergo* [Max.] *minister, quia aquas miserat, & vina sumebat.* Sic omnia etiam contra naturam suam famulantur Dei ministris.

§. XII.

Fideles Reges à sanguine Iesu fulgentiores.

NOn crediderim sine mysterio, Dauidem appetiuisse aquam Bethlehemiticam, cùm ait: *O si quis mihi daret potum aquæ de cisterna, quæ est in Bethlehem, iuxta portam!* Non, inquam, credam in tanto Rege adeò muliebrem appetentiam solam fuisse; præstantiorem alium fontem spectabat, nempe, Christum in Bethlehem ortum, cuius vndis magis regius splendor elucerет. Ait Glossa: [Gloss.] *Aquam non tam sitiebat; sed nasciturum in Bethlehem Christum prauidebat, cuius lauacrum, & sanguinem sitiebat.* Desiderio afficiebatur Dauid, non tam aquæ, quàm Sanguinis manaturi de Iesu carne; cuius tinctura credebat maximè illustrandas fidelium Regum purpuras. De Iesu carnificibus tradito locutus Matth. cap. 27. ait: *Et exuentes eum, chlamydem coccineam circumdederunt ei; & plectentes coronam de spinis posuerunt super caput eius*, &c. Purpurea [Matth. 27.] chlamys induit Iesum spinarum aculeis iam iam excarnificandum. Et cur ad tam horrendam lanienam purpurea chlamys additur? De illa ait D. Pelus. lib. 1. epist. 251. [Isid. Pel.] *Domino imposita robur, ac vires contraxit.* Non otiosa erat ibi purpura; sed de Christi Sanguine in se suscepto nouum robur contrahebat, imò & maximè illustrabatur. Me in hanc cogitationem coniecit Latinus Pacatus: is vidit, vt Maximus tyrannus circunseptus à Theodosij exercitu, & adhuc purpura indutus potuerit sibi manus inferre: sed maluit capi ab hostibus, & nudari purpura, & nudatum trucidari. Et cur non magis voluit morti occumbere indutus purpura, quàm nudatus? Ait Latin. Pacat. in Paneg. Theodosij: *Ne morti honestè vacaret: ne regalem illum, sanctúmve vestitum impio cruore pollueret: ne vultus olim suus, ac deinceps fratrum futurus funestum sanguinem acciperet.* [Latin. Pac.] Equidem prouisum à Deo est in Maximi tyranni nudatione, & interfectione, ne purpurea vestis impio cruore fœdaretur; ne regius vultus, qui è purpura in omnibus bonis Regibus erat spectandus, funestum exhiberet sanguinem. E contra autem prouisum est à Deo in passione Filij sui, vt purpurea illum indueret chlamys; vt sic purpura diuino cruore illustraretur, & regius vultus deinceps in Principibus fidelibus de Iesu diuinissimo Sanguine radiaret. Ex quo lucem affero verbis à D. Leone serm. 6. de Epiph. datis: [Leo.] *Tantùm consulit fidei nostræ impugnatio persequentium, vt nihil magis ornet regium principatum, quàm quod domini mundi, membra sunt Christi: nec tam gloriantur, quòd in imperio geniti, quàm gaudent, quòd in Baptismate sunt renati.* Ecce maior, & fulgentior Regum gloria; nimirum, *quòd in Baptismate sunt renati.* Et cur è Baptismate fulgentior Regum gloria est? Ait D. Paul. ad Rom. 6. *An ignoratis, quia quicunque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus? Consepulti enim sumus cum illo per Baptismum in mortem.* [Rom. 6.] Canalis est Sanguinis Christi, Baptismus, cui adiuncta Regum purpura nouam gloriam, nouúmque splendorem inde sumit.

§. XIII.

Perfecta, & præstantia vni Deo exhibenda.

VT vidit Dauid aquam tanto virorum fortium discrimine comparatam, *Noluit bibere: sed libauit eam Domino*, &c. Circa quæ ait Ambros. 1. Apol. 7. *Dignum fuit, vt viuida virtutis insigne fieret pietatis sacrificium.* [Amb.] Quod enim tam perfectæ virtutis opus erat, non alij exhibendum erat, quàm Deo, cui omnia debent consecrari perfecta. Quò spectans Paul. Oros. lib. 7. cap. 28. dicebat: [Oros.] *Constantinus Imperator creatus est, primus Imperatorum Christianus, excepto Philippo, qui Christianus annis admodum paucissimis ad hoc tantùm constitutus fuisse mihi visus est, vt millesimus Romæ annus Christo potiùs, quàm idolis*

idolo dicaretur. Adeò omnia perfecta debentur vni Deo, vt prouisum fuerit, quòd annus Romæ millesimus sub Christiano Principe Philippo compleretur; ne tanta numeri perfectio alij, quàm vero Deo & Christo eius dicaretur. Leuit. 19. Hinc cauebat lex Leuit. 19. *Quando ingressi fueritis terram, & plantaueritis in ea ligna pomifera, auferetis præputia eorum. Poma, quæ germinant, immunda erunt vobis, nec edetis ex eis. Quarto autem anno omnis fructus sanctificabitur laudabilis Domino.* Et cur quarti anni fructus exquiritur Deo? Ille creditur perfectior omnibus præcedentibus; & ideò debet Deo dicari, cui soli debentur perfecta, & Clem. Al. absoluta. Ait Clem Alexand. lib. 5. Strom *Fructum non sinit imperfectum colligi ex imperfectis; sed post triennium, cùm quarto anno Deo consecrarit primitias, postquàm arbor perfecta fuerit.* Sic, quod perfectum est, & à perfectis ortum vni debet consecrari Deo. Possunt alia minoris momenti dari creaturis; quæ autem superioris sunt præstantiæ, non Exod. 30. nisi Deo dentur. Exod. 30. *Facies thymiama compositum opere vnguentarij, mistum diligenter, & purum, & sanctificatione dignissimum. Cùmque in tenuissimum puluerem vniuersa tunderis, pones ex eo coram tabernaculo testimonij :: Talem compositionem non facietis in vsus vestros, quia sanctum est Domino. Homo, quicunque fecerit simile, vt odore illius perfruatur, peribit de populis suis.* Meritò opus tanti pretij, tanti studij, & tantæ contusionis, vni Deo consecrari iubetur: vt sciant homines, magna, & præstantia non nisi Deo offerenda. Quocirca ait Petrus Damian. lib. 5. epist Petr. Dam. 9. *Hoc planè studium, tantáque subtilitatis instantia non rebus est adhibenda terrenis; sed ad hoc tantùm adhibenda est, vt placere valeamus obtutibus Creatoris: neque vt in hoc sæculo videamur insignes; sed, vt coram Deo in nostra simus examinatione prudentes. Quisquis ergo, siue literarum sæcularium disciplinis, siue rebus quibuscunque terrenis hoc studium exhibet, quod Deo debetur, meritò perit.* Sic ibi.

§. XIV.

Christiani Principis est aurum religioni postponere.

APpetitam aquam Dauid contempsit, & *noluit bibere; sed libauit eam Domino.* Magnum hoc in Rege, quòd aquæ cupiditatem vicerit, eamque religioni postponeret. Accipe maius in Recharedo, Hispanorum Rege, qui auri cupiditatem Principibus adnatam religioni postposuit. Iudæi enim ingentem auri copiam Recharedo obtulerant, vt permitterentur Iudaicè viuere: quibus minimè assensus fuit Princeps religiosus. De quo disserens D. Gregor. PP. lib 6. Registri, epist. 126. ait: *Qua*
Greg. *in re mihi Dauidis Regis factum ad memoriam venit, cui dum concupita aqua à cisterna Bethlehemitica, quæ inter hostiles cuneos habebatur, ab obsequentibus militibus esset allata, protinus dixit: Absit à me, vt sanguinem istorum hominum bibam. Quam quia fudit, & bibere noluit, scriptum est: Libauit eam Domino. Si igitur ab armato Rege in sacrificium Dei versa est aqua contempta, pensemus, quale sacrificium omnipotenti Deo Rex obtulit, qui pro amore illius non aquam, sed aurum accipere contempsit? Itaque, fili excellentissime, fidenter dicam, quia libasti aurum Domino, quod contra eum habere noluisti.* Sic sanctus Pontifex Recharedi Hispani Regis factum supra Dauidis factum extollit. Vterque fecit, quod Reges facere non solent; vterque cupiditatem vicit: sed Dauid cupiditatem aquæ, Recharedus auri cupiditatem. Sic à tersu asseclis Principibus solet contemni aurum. Pro quo trahe dicta 3. Tom. in Euang lib. 14. c. 3. §. 4.

2. *Reg.* 23. Abisaï quoque, frater Ioab, filius Saruiæ, Princeps erat de tribus. Ipse est, qui leuauit hastam suam contra trecentos, quos interfecit, nominatus in tribus, & inter tres nobilior, eràtque eorum Princeps: sed vsque ad tres primos non peruenit. Et Banaias, filius Ioiadæ, viri fortissimi, magnorum operum de Cabseel: ipse percussit duos leones Moab, & ipse descendit, & percussit leonem in media cisterna in diebus niuis. Et ipse quoque interfecit virum Ægyptium, &c.

§. XV.

Minimè inglorium homini est, quòd in secundis consistat.

IN secundo fortium virorum ternario ponitur Abisaï, cuius fortitudo, & præstantia, commendatur ex eo, quòd occidisset trecentos manu sua, vno die: sed tandem dicitur de illo: *Ad tres primos non peruenit.* Nec hoc inglorium illi creditur fuisse, quando æmulatus primorum glorias mansit in secundis, immediatus primis. De Noe etiam dicitur, Genes. 6. *Noe vir iustus, atque perfectus fuit in generationibus suis.* Nec hæc prima laus hominis est, quod sit iustus, & perfectus in generationibus suis, hoc est, respectu sui sæculi, suæque generationis: hæc namque est prima laus; quòd, nimirum, absolutè, & simpliciter quis iustus, & perfectus dicatur, sine vllo respectu ad alios. Hæc autem laus non dicitur de Noe; sed sola illa, quæ videtur non prima, sed secunda. Et hoc factum fuit ad aliquod Noemi dedecus? Absit: non enim indecorum, sed gloriosum homini est, quòd in secundis consistat: Ait Philo lib. 1. de Abrahamo: *Post laudatas Noe virtutes, adiicit, perfectum fuisse in sua generatione: indicans enim, non absolutè, sed collatum ad eius ætatis cæteros bonum fuisse. Nam post numerauit sapientes alios, virtute incomparabiles, qui non tam malis collati meliores, sed, quia felicem naturam adepti seruarunt eam incorruptam .: Mirandus tamen est ille, qui ætate sua præstantissimus est; huic secundæ partes laudis debentur; illorum verò primam palmam natura esse voluit. Magnum tamen fuerit, vel in secundo loco consistere.* Hæret Philo, non in eo, quòd in se erat Noe, quamuis in se esset verè, & absolutè iustus; sed in eo, qui dicebatur esse verbis Scripturæ, quibus vt dicebatur iustus in generatione sua; non videbatur dici absolutè iustus, sed respectiuè. In quo dicendi modo præclarè putat non explicari primam, sed secundam laudem iusti. Et quia Noe ponitur in secundis, an aliquod indecorum patitur? Absit, inquit: *Magnum tamen fuerit, vel in secundo loco consistere.* Non solùm tibi magnum puta, quod primus in qualibet virtute existas; sed & quod ad secundum gradum peruenias, id magnum est. Genes. 49. *Filius accrescens Ioseph, filius accrescens*, &c. Scio, Iosephi progeniem sic accreuisse, vt ad regnum peruenerit: peruenit tamen ad regnum post Iudam. Et quando Iosephi filios, Ephraim, ad regnum venit post Iudam, cur adeò incrementum eius laudauit Iacob, nisi, quia magnum est, vel in secundis constitisse? Hinc dicebat Ruffin. lib. 2. de bened. Patr. *Amplia tus filius appellatur Ioseph, quem Dominus, familiæ suæ construendo gratia, vsque ad secundum regni explicauerat gradum.* Inde amplitudo Ioseph commendatur, quòd in secundis esse dicitur. Ne sit, qui gradum respuat secundum. Vt dicat Silius Ital. Punic. 11.

Gen. 6.

Philo.

Philo.

Gen. 49.

Ruffin.

Sil. Ital.

Pudet Herculis tantas
Desperare vias, laudémque timere secundam.

§. XVI.

Virtutis congressus nihil timet sibi à latebris.

PRæstantissimum hoc fuit in Banaia, quòd non in theatro, sed in cisternæ latebris amauit cum leone pugnare: sic enim dicitur de illo: *Percussit leonem in media cisterna in diebus niuis.* Non spectacula, non theatra requisiuit, vt cum feris pugnaret: sed in cisternæ abditum profundum audiens rugire leonem, eò se præcipitat, & leonem ibi strangulat. Et quidem virtutis congressus nunquam sciuit sibi timere à latebris. De fidelium Heroüm certaminibus multa locutus Paulus, tandem ait ad Hebræos, cap 11. *Quibus dignus non erat mundus in solitudinibus errantes, in speluncis, & cauernis terræ.* Et mirabar, quòd Deus tam præstantes athletas suos, qui mundum dignitate superabant, in cauernis, & speluncis terræ degere permiserit. Nonne inde multùm gloriæ amittebant,

Hebr. 11.

tebant, quòd in latebris degerent illi, quibus debebentne theatra? Minime: dum enim pro Deo certamen esset, & discrimen, nihil erat minoris gloriæ, quòd timerent à la-
Cypr. tebris. Ad hæc pulchrè monebat D. Cyprian. epist. 56. *Etsi fugientem in solitudine, ac montibus latro oppresserit, fera inuaserit, fames, aut sitis, aut frigus afflixerit, vel per maria praecipiti nauigatione properantem tempestas, ac procella submerserit; spectat militem suum Christus vbicunque pugnantem; & persecutionis causa, pro nominis sui honore morienti præmium reddit, quod daturum se in persecutione promisit. Nec minor est martyrij gloria non publicè, & inter multos perisse; cùm pereundi causa sit, propter Christum perire.* Spectent certamina tua, discrimina tua, Deum, Deique victurem; & licet in obscurissimis mundi angulis, in remotissimis, profundissimisve cauernis sis, à nullo visus à nullo auditus, nihil tibi gloriæ imminuitur. Nesciunt enim officere latebræ con-
2. Machab. 6. gressibus virtutum. Dicebatur 2. Machab. 6. de multis viris iustis: *Alij verò ad proximas coeuntes speluncas, & latenter Sabbathi diem celebrantes, cùm indicati essent Philippo, flammis succensi sunt.* Ecce tibi latentes in speluncis Sancti inter sacra Sabbathi cremabantur à Philippo tyranno. Et quanta cum illorum gloria, & Philippi ruina? Cùm huc peruenio, non possum non meminisse alterius Philippi, Eusebiani Hæretici, cuius facinus in Catholicos sic me-
Athan. morat D. Athanas. epist. ad solitarios, inquiens: *Paulum Episcopum ab Eusebianis in arctissimo, ac obscurissimo loco retrusum fuisse, relictúmque ibi, vt fame periret: deinde post sex dies, cùm eò ingressi Eusebiani hominem adhuc spirantem inuenissent, per vim Episcopum strangularunt: atque eo genere fuit vitam clausit; & Diaconus dixit, inferenda necis ministrum Philippum fuisse. Verùm ad hoc scelus vindicta diuina conniuendum sibi non putauit: Philippus enim, nondum vertente anno, præfecturâ suâ cum magna ignominia spoliatus est,* &c. Addit multa circa huius ruinam. Non obfuit Sancto Episcopo latebrosus, & obscurus locus, quominùs ipse ibi gloriose de perfidis triumpharet, sibique gloriam acquireret; Philippum autem præfectum relinqueret infamiæ. Sic neoterica hæc struerunt fidem antiquis illis, in Philippo infamato, & perdito, & in Sanctis glorificatis, qui in cauernis terræ persecerunt religionis certamina.

§. XVII.

Ad magna discrimina non eundum, nisi post aliqua minora deuicta.

NOn fortitudinis, sed audaciæ opus videretur, quòd in cisternæ angusto pugnaret cum leone Banaias, nisi & priùs in spatioso campo leones vicisset: ait enim Textus: *ipse percussit duos leones Moab, & ipse descendit, & percussit leonem in media cisterna, in diebus niuis.* Non anteà quàm percussisset duos leones Moab, descendit in cisternam, vt ibi tempore niuis cum leone confligeret. Magna enim certamina, & discrimina, non debent adiri, nisi ab eo,
Matth. 4. qui alia mediocria saltem superauerit priùs. Matth. 4. *Ductus est Iesus in desertum à Spiritu, vt tentaretur à Diabolo.* In desertum abit Iesus, vt Diaboli tentationibus se exponat. Et cur non magis in ciuitatibus, & hominum frequentia voluit à Diabolo tentari? Nouerat iampridem deserti tentationes vincere, & ibi de tentatoribus hominibus triumphare, iuxta illud Psalm. 94. *Nolite obdurare*
Psal. 94. *corda vestra, sicut in exacerbatione, secundùm diem tentationis in deserto, vbi tentauerunt me patres vestri,* &c. Ne priùs quis in duriora irrueret, quin alia mediocria saltem superauerit. Ait ibi D. Chrysost. hom. 5. ex variis in Matth.
Chrysost. *O incomparabilis Domini patientia, & admiranda humilitatis exemplum. Tentari à Diabolo Dominus patitur, qui tentantem se in deserto iandudum mortifero serpentum morsu percusserat.* Qui tentatores in deserto serpentium morsu contriuerat, ipse Diaboli modò tentationibus in deserto se exponit; nec ad has venit, nisi priùs deuictis illis. Nec Dei Spiritus est, homines ad magna discrimina ducere, quin eos priùs exercuerit in minoribus. Genes. 22. *Quæ post-*
Gen. 22. *quam gesta sunt, tentauit Deus Abraham, & dixit ad eum: Tolle filium tuum,* &c. Quàm dura hæc tentatio erat, vt pater dilectum, & vnigenitum filium mactet? Illa verò proposita fuit Abrahæ non subitò, sed post alias deuictas: dicitur enim notanter: *Quæ postquàm gesta sunt.* post gesta alia ad hanc tentationem venit. Et quæ fuerunt alia gesta, nisi aliæ non infimæ tentationes, quibus ad hanc magnam fuerat præuentus? Ait ibi Rupert. *Hactenus longa peregrinatione, & diuturna seminis sui expectatione satis spectatum, adhuc vno tentationis incendio validissimè conflagrare curauit.* Priùs peregrinatione longa, & expectatione fatigabat, & inde iam probatum in maius traxit certamen. Quod Dauid petebat ex Deo Psal. 25. *Proba me, Domine, & tenta me.* Circa quæ ait D. Ambros. lib. de Abraham: *Et Sanctum Abraham probauit antè: & sic tentauit, ne si antè tentasset, quàm probasset, grauaret. Probauit enim cùm exire de Charran iussit, & obedientem reperit: probatum igitur quasi fortiorem tentandum putauit maioribus,* &c. Ne quis ad difficiliora tendat, quin priùs in mediocribus se probauerit. Rup. Ambr.

CAPVT XXXIV.

Populus numeratur à Dauide.

Textus Historia.

INFENSVS Dominus populo Israëlitæ propter multa eius scelera permisit, Dauidem in peccatum elationis venire, quo è multitudine populi non parum tumoris acquireret. Mandatur ergo Ioabo, aliisque Præfectis, vt vniuersos Israëlis viros redigant in numerum; quod munus, reluctans licèt, Ioab nouem mensium, & viginti dierum spatio fuit executus. Intereà pœnitentia tactus Dauid Ioabum reuocat, in cuius solius catalogo scripta iam erant octingenta millia Israëlitarum, & Iudæorum quinquaginta millia. Quòd si minor horum numerus, & maior illorum in Paralipomenon reperitur, inde id natum est, quòd ibi non solius Ioab, sed aliorum etiam Præfectorum calculus proponitur, qui & Israëlitarum plures peragrarunt Prouincias, & de Iuda non paucos numerarunt inter Israëlitas. Aderat simul notissimus Propheta Gad Dauidi, cuius pœnitentiæ hoc dabat ex Deo, quòd castigationis modum eligeret, siue per bella, siue per famem, siue per pestilentiam vellet puniri. Huic tertio flagello se, suósque Dauid submisit, vt quod immediatiùs à Dei manu credebat pendere, & quod citiùs transiret. Cœpit ergo sæuissima in populo grassari lues, qua in triduí spatio demessa sunt septuaginta virorum millia. Iámque Ierosolymam attigerat, cùm misertus Deus iubet Angelo, imponat plagæ finem. Hunc Dauid cernens, adhuc terribilem iuxta Horoæ aream existere, multis deprecabatur, vt misertis fieret propitius. Tandem admonitus Dauid per Prophetam Gad, aream ab Horna emit, ibique Deo obtulit hostias, quæ sic Deum placarunt, vt protinus euanesceret lues, & sanitas pristina rediret.

PARS MORALIS circa Textus Literam.

UT puniat nocentem populum Deus, expectat, vt Rex etiam innocentiam amittat: sunt enim à Dei ira securi homines, dum sub innocente Principe viuunt.

2. *Reg.* 24. Et addidit furor Domini irasci contra Israël; commouítque Dauid in eis dicentem: Vade, numera Israël, & Iudam. Dixitque Rex ad Ioab, Principem exercitus sui: Perambula omnes Tribus Israël à Dan, vsque ad Bersabee: & numerate populum, vt sciam numerum eius. Dixítque Ioab Regi: Adaugeat Dominus Deus tuus ad populum tuum, quantus nunc est, &c.

§. I.

Nullus magis elationis vitio obnoxius, quàm plebeius in dignitate positus.

VT punieretur populus ob propria delicta, permissus est Dauid in eam elationem venire, qua populum suum numeraret: ait enim Textus: *Commouitque Dauid in eis dicentem: Vade, numera Israël, & Iudam. Dixitque Rex ad Ioab, Principem exercitus sui: Perambula omnes Tribus::: & numerate populum*, &c. Non audio tale factum à Nabuchodonosor in superbia sua; nec à Cyro; nec à Salomone in gloria sua: & id factum video à Dauide. Nónne Dauid erat, qui priuatus paucular patris sui ouiculas numerabat? Vnde illi tanta accessit elatio, vt ingentis principatus subditos numerare vellet? Inde, quia ab ouibus in regnum venit, ad eam elationem in populo numerando peruenit, quæ rarò in vanissimis etiam Principibus reperitur. Nec miror: plebeij enim in dignitate constituti, maximè obnoxij sunt elationis vitio. Ioannes cap. 4. dicit de mundi Magistro, Iesu: *Iesus ergo fatigatus ex itinere, sedebat sic supra fontem::: Discipuli enim eius abierant in ciuitatem, vt emerent cibos.* Nullus negat, magnum hoc fuisse humilitatis opus in Christo Iesu, quòd sic omnes ire permiserit discipulos, vt ipse solus maneret iuxta fontem, sine vllo comitatu, sine vllius magisterij specie. Sed, cur, Iesus, & factis, & verbis nihil frequentiùs ostendebat discipulis, quàm humilitatem? Nónne illi pauperes homunciones erant? Nónne ab infima plebis fæce veniebant? Quibus ergo abiecti natales, & obscuritas generis nihil non humile, & abiectum referebant; cur necessum erat tot repetitis operibus humilitatem persuadere? Ideò, quia obscuri, quia plebeij, toties humilitatem docebantur à diuino Magistro, vt qui in dignitate posteà constituti vitio elationis magis expositi essent. Ait D. Thom. in Cat. ex Chrysost. *Ita discipulos assuefecit omnem superbiam conculcare. Sed fortè dicet aliquis: Quid magnum est, si humiles erant discipuli, piscatores existentes, & tabernaculorum factores? Sed repentè facti sunt omnibus Regibus venerabiliores, colloquutores, & sectatores Domini Orbis terrarum. Maximè autem qui ex humilibus sunt, quando dignitates quandoque assumpserint, facilius ad superbiam eleuantur, velut inexpertos se habentes ad tantum honorem.* Expende ab illis: *Maximè autem qui ex humilibus sunt*, &c. Nulli citiùs in elationem abeunt, quàm hi, qui ex infimis natalibus dignitates scandunt. Nónne ab infimo omnium hominum genere ortus est, qui primus hominum dominationem appetiit? Accipite Genes. 10. *Filij autem Cham, Chus, & Mesraim:: Porrò Chus genuit Nemrod: ipse cœpit esse potens in terra, & erat robustus venator coram Domino. Ob hoc exiuit prouerbium: Quasi Nemrod robustus venator coram Domino. Fuit autem principium regni eius Babylon*, &c. Vt Nemrod cœpit esse potens, non quieuit; sed in eam iuit elationem, & superbiam, vt diceretur robustus venator coram Domino. Quod explicans D. August. apud Lippom. in Cat. ait: *Contra Dominum dictus est esse iste Gigas venator; hoc est, leuans cor suum sursum contra eum.* Itaque, vt se in aliqua potentia vidit, statim leuauit cor suum contra Deum, & dominationem super homines primus appetiit. Vt dicat de illo Iosephus: *Superbiam, Deique contemptum excitauit in hominibus Nemrod, nepos Cham, vir audax, & manu promptus subinde iactans, non Deo, sed propria virtuti præsentem felicitatem eos debere; atque ita paulatim rem ad tyrannidem trahebat*, &c. Et quis erat iste genere, qui superbiam, & Dei contemptum seminabat in terra, & sibi principatus arripiebat? Notanter dixit Iosephus illud: *Nemrod, nepos Cham.* Fuit Cham vilissimus filiorum Noe; adeò, vt vel patre maledicente, eius semen seruituti subiaceret. Vt videas, quis primus, & superbiam, & Dei contemptum excitauit in mundo, & quis primus aliorum dominari fuit aggressus; nimirum, qui è vili, & seruili genere ad aliquam potentiam accessit. De quo meritò cecinit Claudius Marius lib. 3. in Genes. aiens:

Ioan. 4.

Thom.

Genes. 10.

August.

Ioseph.

Claud. Mar.

Iamq; nefanda prior descendit crimina Nemrod,
Impietatis apex, Cham seruo è semine natus,
Mole, & mente Gigas, Babylonia regna gubernans.

Vide, quis primus in mundo regnum affectauit; quis superbiam, & Dei contemptum excitauit; nimirum, Nemrod nepos Cham, *seruo è semine natus.* Nulli enim priùs ad superbiam, & ambitionem currunt, quam viles homunciones, si se in aliqua potestate videant.

§. II.

Vnde laborem intulit, inde solet Deus medelam inferre.

IVbet Dauid numerari populum suum, quippe ait Textus: *Dixitque Rex ad Ioab, Principem exercitus sui: Perambula omnes Tribus Israël, à Dan vsque ad Bersabee::: & numerate populum.* Quod maximi fuit causa excidij à Deo immissi. Inuenio illud in nouo Testamento, Luc. 2. *Exiit edictum à Cæsare Augusto, vt describeretur vniuersus Orbis.* In qua descriptione adimpletum est illud propheticum de Domini natiuitate in Bethlehem. Itaque numeratio populi à Dauide facta ingentem peperit Israëlitis plagam: numeratio autem populi à Cæsare mandata, Domini natiuitatem in effectum traxit. Et quando Dauide numerante populum tanta venit clades; cur Cæsare populum numerante tantum bonum populis accidit in aduentu Saluatoris Orbis terrarum? Quia numeratis, & descriptis à Dauide tantum fuerat illatum malum; voluit Dominus numeratis, & descriptis à Cæsare tantum bonum communicare, vt in descriptorum catalogis inueniretur Iesus, salus, & remedium Orbis terrarum. Solet enim Deus, vnde afflictionem immisit, inde etiam medelam trahere. Non aliter recèns nato Iesu ait Angelus ad Ioseph, Matth. 2. *Accipe puerum, & Mariam, Matrem eius; & fuge in Ægyptum.* In Ægyptum mittitur puer diuinus, terram Deo exosam, & ab illo quondam contritam decem plagis. Et cur in terram mittitur, quæ tot supplicia traxerat? Ait ibi Imperf. *Quare venit in Ægyptum? Nunquid alia terra defecit? Semper enim aduersus populum eius Ægyptus extitit inimica. Sed etiam recordatus Dominus, qui non in finem irascitur, neque in æternum indignatur, quanta mala fecerit super Ægyptum, ideò mittit Filium suum in eam, & dat illis magna recordationis signum, & perpetua amicitia pignus, vt decem plagas Ægypti vna medicina sanaret. O commutatio dexteræ Excelsi!* Sic Excelsi dexteram video in bonum commutari, vt non semper puniendo instet; sed per easdem vias modò misericordiam mittat, per quas anteà mittebat vindictas; & de eisdem occasionibus veniat ad bonum, de quibus solebat in malum venire. Nota est historia Heliodori 2. Machab. 3. qui accepto mandato, & literis à Rege, in templum Ierosolymitanum ibat, vt ingentes ibi depositos thesauros eriperet. Quid tunc? *Apparuerunt duo iuuenes virtute decori, optimi gloria, speciosiq; amictu; qui circumsteterunt eum: & ex vtraque parte flagellabant, sine intermissione multis plagis verberantes. Subitò autem Heliodorus concidit in terram*, &c. Sed & Paulus Actor. 9. acceptis epistolis à Principibus Ierosolymitanis, Damascum ibat, vincturus ibi Discipulos Christi: *Et subitò circumfulsit eum lux de cœlo, & cadens in terram audiuit vocem dicentem sibi: Saule, Saule, quid me persequeris? Qui dixit: Quis es, Domine? Et ille: Ego sum Iesus*, &c. Ecce tibi Heliodorus, & Paulus, vterque tyrannica mandata executurus iuit: vterque literas deferebat ad perdendum. Et Heliodoro apparent carnifices, qui hominem verberibus conficiant: Paulo apparet Iesus, qui eum in salutem adducat. Et quando in Heliodorum sic currentem cum mandatis nequissimi Principis carnifices fuerunt missi, cur in Paulum cum eisdem mandatis euntem non carnifices insurgunt, sed Iesus venit offerens pignus amicitiæ? Planè non is est Deus, qui in æternum indignatur; sed recordatus misericordiæ suæ eisdem occasionibus solet illam effundere, quibus iram effuderat. Nulla est equidem tantarum cladium, suppliciorúmve occasio; cui non soleat affulgere misericordia Christi. Genes. 19. *Dominus pluit super Sodomam, & Gomorrham sulphur, & ignem*, &c. Circa quæ ait D. Gregor. in Dialog. lib. 4. cap. 36. *Quia amore illicito corruptibilis carnis exarserant, simul incendio, & fœtore perierunt.* Voluptas itaque carnalis à Domino traxit ignem, qui voluptuosos cremaret: Samaritana autem fœmina lasciuissima post quinque viros, imò post sextum amasium inuenit Iesum iuxta puteum Sichar, cum illóque miscet colloquia salutis, & ait: *Scio, quòd Messias venit.* Ioan. 4. Cur voluptuosa

Luc. 2.

Matth. 2.

Imperf.

2. Mach. 3.

Actor. 9.

Genes. 19.

Greg.

mulier de aduentu Redemptoris disputat, & non magis de aduentu Iudicij, de igne æterno, & sulphure? Is est Christus Iesus, qui sciat inuenire ad salutem ab illis ipsis, quæ olim trahebant æterna supplicia. Vt dicat D. Cyril. Alex. ibi: *Quamuis voluptatibus carnis data esset, non tamen omninò ignorauit sublimioris doctrinæ Christum esse Magistrum.* Compone Sodomitam, & Samaritanam; vtraque voluptatibus dedita, vtraque lasciuissima: illi sulphur, & ignis, huic Christianæ doctrinæ radius affulget. Vt credas Dei misericordiam posse venire in illum eundem, in quem venit supplicium. Genes. 6. *Videns autem Deus, quòd multa malitia hominis esset in terra, & cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum omni tempore, pœnituit eum, quòd hominem fecisset in terra. Et præcauens in futurum, & tactus dolore cordis intrinsecùs: Delebo, inquit, hominem,* &c. Et statim infra, cap. 8 dicebat ipse Deus: *Sensus, & cogitatio hominis in malum prona sunt ab adolescentia sua. Non igitur vltrà percutiam,* &c. Expende modò, vt eadem occasio sumitur ad misericordiam, quæ sumpta fuit ad supplicium. Supplicij enim causa, & occasio hæc fuit: *Cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum omni tempore.* misericordiæ autem occasio hæc est: *Sensus, & cogitatio hominis in malum prona sunt ab adolescentia sua.* Ecce tibi, vt eadem occasio sumitur ad misericordiam, quæ pepererat supplicium.

Ioan. 4. — Cyril. Alex. — Genes. 6.

2. *Reg.* 24. Percussit autem cor Dauid eum, postquàm numeratus est populus: & dixit Dauid ad Dominum: Peccaui valdè in hoc facto: sed precor, Domine, vt transferas iniquitatem serui tui; quia stultè egi nimis. Surrexit itaque Dauid manè: & sermo Domini factus est ad Gad Prophetam, & videntem Dauid, dicens: Vade, & loquere Dauid, *&c.*

§. III.

Tarditas in pœnitentia cauenda.

NOn prætereundum illud in hac Dauidis pœnitentia, quod ait: *Percussit autem cor Dauid eum.* Ipse, ipse primus animaduertit errorem, & manifestauit peccatum; non ab alio admonitus, & reprehensus fuit, vt suprà c. 12. in adulterij reatu. Ibi enim priùs venit Nathan, longamque texit parabolam: & post peccati exaggerationem, & minas factas, tandem auditur Dauidis pœnitentia. Modò ante Prophetæ aduentum, ante alterius admonitionem, *percussit cor Dauid eum.* Sic præuenit admonitores, & reprehensores in pœnitentiæ maturitate, vt moneamur, quàm sit cauenda pœnitentiæ tarditas. Luc. 13. *Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea: & venit quærens fructum in illa, & non inuenit. Dixit autem ad cultorem vineæ: Ecce anni tres sunt, ex quo venio quærens fructum in ficulnea hac, & non inuenio. Succide ergo illam.* Inde ficulnea succidenda censetur, quòd adeò moretur in fructu promendo, vt ter veniat ad illam dominus, antequàm vllum fructum emittat. Ex quo pulchrè D. Ambros. lib. 2. de pœnit. c. 1. ait: *Agenda est pœnitentia non solùm sollicitè, sed etiam maturè: ne fortè inopinatus ille paterfamilias veniat, & quærat fructum in ea: & si non inueniat, dicat cultori vineæ: Succide illam,* &c. Omnis tarditas in pœnitentia cauenda est, quæ maturari debeat, antequam requisitor fructus veniat. Notum fuit Iudæ Patriarchæ facinus, vbi ignoranter concubuit cum nuru sua Thamar: quam postea prægnantem videns, & nesciens à quo, comburi præcepit. Illa autem cùm duceretur ad supplicium, præmisit socero annulum acceptũ ab illo in pignus pretij concubitus. Vidit ille annulum, agnouit statim rem occultissimam omnibus alijs, & exclamans ait, Gen. 38. *Iustior me est,* &c. Mirabar ego, quòd in tanto incestu Iudas, nec castigetur, nec reprehendatur à diuina iustitia. Et cur sic dissimulatur à Deo facinus Iudæ? Ait D. Ambros. lib. 2. de pœn. c. 8. *Recordatus suam ipse culpam ait: Iustior est magis Thamar, quàm ego. In quo, & altitudo mysterij est, & moralis præceptum: & ideò culpa eius deputatum non est, quia ipse se accusauit priùs, quàm ab alijs accusaretur.* Inde se extulit Patriarchæ huius pœnitentia; quòd non expectauit aliorum reprehensiones, aut admonitiones; sed vt primùm recordatus est sceleris sui, ipse se primus accusauit, & reprehendit: nunquam enim non commendatur ex celeritate, & præuentione pœnitentia: dicebat enim Dominus Iudæis, Luc. 7. *Cantauimus vobis tibiis, & non saltastis.* Et mirum, quòd Iesus Iudæos saltatores requirat. An, qui ludicra omnia mundi reiecerat, saltationes has corporeas requirit? Absit: sed cantus, & saltationis similitudo propriè exprimit, quid maximè requiratur in operibus virtutum, nimirum, celeritas, & impigritia. Qui enim ad cantum saltat, impigrè, & promptè debet ad singulos eius numeros prosilire. Ait D. Ambros. lib. de pœnit. 2. cap. 6. *Non ergo illa delectarum comes, atque luxuria saltatio prædicatur, sed qua vnusquisque corpus attollat impigrum, nec humi pigra iacere membra, vel tardis sinat torpere vestigiis.* Sic pulchrè ostenditur, vt cauenda est tarditas, & pigritia in re pœnitentiæ, & virtutis.

Luc. 13. — Ambros. — Genes. 38. — Ambros. — Luc. 7. — Ambros.

§. IV.

Pœnitentia nostra maximè debetur redemptori accepta.

MEritò Dauid in sua pœnitentia non patrem meminit Deum; sed Dominum: nec se filium putat; sed seruum: dicit enim: *Peccaui valdè in hoc facto; sed precor, Domine, vt transferas iniquitatem serui tui.* Alter ille prodigus, Luc. 15 aiebat enim: *Pater, peccaui in cælum, & coram te,* &c. Vterque dolebat se peccasse; vterque ad Deum clamabat: sed prodigus Deum patrem nominat, vt se filium ostendat: Dauid non patrem Deum meminit, sed Dominum; & se non filium publicat, sed seruum. Et cur Dauid non patrem Deum, sed Dominum; & se seruum in pœnitentia appellat? Volebat equidem Dauid natales ostendere pœnitentiæ, quæ non tam à Patre Deo quàm à Sanguine Redemptoris veniebat, quo empti inter eius meritò numerabamur seruos. Quis enim neget, nostram pœnitentiam maximè Sanguini Redemptoris deberi? Aiebat Sponsa Cant. 5. *Dilectus meus misit manum suam per foramen, & venter meus intremuit.* Ecce tibi humana præcordia intremuerunt, ex quo Deus manum suam misit per foramen. Et quæ hæc manus diuina sic præcordia humana vulnerant? Ait D. Bonauent. in cap. 4. D. Luc. *Dilectus meus misit manum suam per foramen, id est, gratiam suam per foramen lateris Christi, vnde profluunt Sacramenta. Et venter meus intremuit, quia hæc gratia primò parit contritionem.* Ecce tibi, vt gratia profluens à latere Redemptoris pariat contritionem. Etenim, vt contritio, & pœnitentia à Sanguine Christi Redemptoris nostri venit; sic peccata nostra per illam remittuntur. Pœnitenti filio dum pater conuiuium parat, Luc. 15. ait: *Occidite vitulum saginatum.* Quod expendens D. Ambros. lib. 2. de pœnit. cap. 3. ait: *Vitulum præcepit occidi: quia Pascha nostrum immolatus est Christus. Etenim quotiescunque Sanguinem Domini sumimus, mortem Domini annunciamus. Sicut ergo semel pro omnibus immolatus est: ita quotiescunque peccata condonantur, Corporis eius Sacramentum sumimus, vt per Sanguinem eius fiat peccatorum remissio.* De Redemptoris Sanguine semper venit, quòd detur nobis pœnitentia, peccata dimittens, vt meritò pœnitentes possint, & debeant haberi inter Christi Domini seruos empititios.

Luc. 15. — Cant. 5. — Bonau. — Luc. 15. — Ambros.

2. *Reg.* 24. Hæc dicit Dominus: Trium tibi datur optio: elige vnum, quod volueris ex his, vt faciam tibi. Cúmque venisset Gad ad Dauid, nunciauit dicens: Aut septem annis veniet tibi fames in terra tua: aut tribus mensibus fugies aduersarios tuos, & illi te persequentur: aut certè tribus diebus erit pestilentia in terra tua. Nunc ergo delibera, & vide, quem respondeam ei, qui me misit, sermonem. Dixit autem Dauid ad Gad: Coarctor nimis: sed melius est, *&c.*

§. V.

§. V.

Labor voluntariè acceptus non parum infert leuaminis.

SCiebat Deus, quod è tribus malis leuius erat: cur ergo illud, quod scit leuius, non infert ipse? Cur mauult id electioni Dauidis remittere? Ait enim: *Trium tibi datur optio: elige vnum, quod volueris*, &c. Deus bone, nónne tu meliùs eliges, quam Dauid? Cur permittis illi electionem, quam tu longè sapientiùs faceres? Permittitur electio laboris Dauidi; vt labor electus sit illi magis voluntarius; in electione enim opus est voluntatis, vt inde labor minuatur: nunquam enim labores voluntarij non minores apparent. De Iesu meo dicitur Matth. 4. *Matth. 4.* *Cùm ieiunasset quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, postea esuriit. Et accedens tentator dixit ei: Si Filius Dei es, dic, vt lapides isti panes fiant*, &c. Sciebat malignus, famis laborem grauissimum esse homini; & sperabat tanto labori succubiturum Iesum: in hoc valdè stultus, quòd vidit laborem famis; sed non vidit illum esse voluntarium Iesu, ex quo maximè minuebatur eius durities. Vt dicat D. Maximus homil. 1. ibi: *Maxim.* *Stultissimáque eius, inanisque subreptio. Per panem enim vult tentare, qui panis est, æstimans illum hacce penuria laborare, quà voluntariam perferebat esuriem.* Equidem in hoc valdè stultus tentator apparuit, quòd credidit penuria cibi laborare, qui voluntariam famem patiebatur: quod enim voluntarium est, aut paruum laborum infert, aut citò exterminandum. De parentibus Iesu locutus Matth. cap. 1. ait: *Matt. 1.* *Aram genuit Aminadab.* Quid est nomen Aram? Si nominis spectes significationem, Aram idem est, ac *visitatio eorum*: & refertur ad tempus, quando Israelitæ laborantes in Ægypto clamauerunt ad Deum, & visitati à Deo sunt, vt à laboribus liberarentur. Tunc Aram genuit Aminadab, cuius nomen significat *populum meum voluntarium.* Quia populus maximè nitebatur propter Deum voluntarius esse in laboribus; ideò factum est, vt sic labores imminuerentur, vt per Dei visitationem possent ab illis liberari. Ait Imperfect. hom. 1. in Matth. *Matth. 1.* *Consequenter Aram, qui erat visitatio eorum, genuit filium Aminadab, qui interpretatur, vel gens desiderabilis, vel populi mei voluntarij. Nec enim facta fuisset super eos visitatio Dei, nisi gens desiderata fuisset, & populus voluntarius.* Quòd esset voluntarius populus, hoc est, quòd voluntariè offerretur laboribus propter Deum incumbere, habuit, quòd à Deo in laboribus visitaretur, & citò labores vniuersi finirentur. Quòd si voluntario affectui etiam amor adiungitur, tunc planè omnis labor disparet. Subiturus Iesus ingens passionis suæ pondus dicebat Petro, Ioan. 18. *Ioan. 18.* *Calicem, quem dedit mihi Pater, non vis, vt bibam illum?* Quasi potum æstimat ingentes illos dolorum cumulos, quos in se à Patris permissione, aut prædefinitione, nouerat venturos. Et quando in potu summa facilitas est, vnde adeò ingentes labores sic faciles apparent, vt in facilitate videantur potui similes? Erant Iesu voluntarij, imò erant illi amabiles; & inde sic reputantur, quasi nullam difficultatem inferant. Hugo Victor. 1. Miscel. titul. 143. *Hug. Vict.* fatur: *Deus noster, & cibus, & potus est. Cibus, quando sumitur per cognitionem: potus, quando per dilectionem. In cognitione aliquid laboris esse videtur, in qua quasi cibus, nisi prius mansus, non sumitur. Dilectio vero potus difficultatem non habet, & faciliùs intrat in animam bona dilectio*, &c. Sic quidquid voluntarium, & dilectum est, difficultates aut tollit, aut minuit.

§. VI.

Gula malum quantum?

SEptennij fames proponitur à Deo pro prima calamitatum, dum ait: *Aut septem annis veniet tibi fames in terra tua.* Proh ingens malum! Quàm ego timerem etiam sanctissimis, & Dei familiarissimis à fame, si in eis appetitus cibi vires capiat. Populus ille electus, & spectator tot diuinorum mirabilium in Ægypti plagis, & in maris *Num. 11.* diuisione; vbi sterile desertum attigit, inter fletus, & lacrymas clamabat Num. 11. *In mentem nobis veniunt cucumeres, pepones, porrique, & cepe, & allia. Anima nostra arida est: nihil aliud respiciunt oculi nostri nisi Man.* Habentes cælestem panem, porrorum, & cæparum, & alliorum non valuit sustinere famem. Et quò coniecti sunt ab hac fame? Ait Tertul. aduers. Psychicos: *Panes angelici illos displicebant: allium potius, & cæpe, quàm cælum sapere malebant.* A qua *Tertull.* altitudine non cadat famelica gula raptatus? Nemo ignorat primi hominis sanctitatem, in qua creatus est. Huic tanto, Genes. 3. *Genes. 3.* *Dedit viro suo, & aperti sunt oculi amborum* &c. Circa quæ ait Tertul. suprà: *Tertul.* *Post ecstasim spiritualem, in qua magnum illud Sacramentum in Christum, & Ecclesiam prophetauerat; nec iam capiens, quæ erant spiritus; faciliùs ventri, quàm Deo cessit: pabulo potius, quàm præcepto annuit: salutem gula vendidit: manducauit denique, & periit.* Et ecstasim, & spiritum propheticum, & vitam spiritualem oblitus est, vbi pabulum spectauit. Est equidem gula validissima ad iustos præcipitandos; adeò, vt, si gula desit, vix præcipitium timeatur. Matth. 4. *Dic, vt lapides* *Matth. 4.* *isti panes fiunt*, &c. Famelico proponit tentator panes: deinde ibi victus ad aliud se contulit telum præcipitium suadens, dum constituto supra pinnaculum templi ait: *Mitte te deorsum.* Cui irridens D. Maxim. hom. 1. ibi, ait: *Quàm* *Maxim.* *turbatus hoc loquitur, qui putat ei posse præcipitium persuadere, à quo nihil potuit de panibus impetrare.* Ignorantia erat, sperare præcipitium in eo, qui nullo fuerat gulæ affectu raptatus. Meritò enim dicebat Tertull. lib. 1. ad vxor. *Tertull.* *Stude igitur frugalitati, quæ sæculum spernit.* In frugalitate namque, & gulæ victoria mundiales omnes tentationes apparent quasi deuictæ triumphatæ.

§. VII.

Iustorum absentia nociua Reipublicæ.

NOn mitiùs pateretur Israël in malo secundo, nimirum: *Aut tribus mensibus fugies aduersarios tuos, & illi te persequentur.* Quid enim mali non immineret Israeli, si coactus Dauid ab illo fugeret? Meritò circa hæc dicebat D. Ambros. in Psalm. 37. locutus de Dauide non ad- *Ambros.* mittente hoc malum fugæ: *Suam fugam non poposcit propter illud, quia Propheta pro populo deprecari poterat.* Equidem, quia præsens populo tantus Propheta, multum illi poterat afferre auxilij, quo careret, si abesset: ideò cauit Dauid inde fugari ab hostibus suis. Quis nesciat, quàm mæreat populus, fugatis inde iustis? Ezechiel cap. 17. *Ezec. 17.* pulchra metaphora præmittens Israëlis ruinam aiebat: *Aquila grandis, magnarum alarum, longo membrorum ductu, plena plumis, & varietate, venit ad Libanum, & tulit medullam cedri.* Et quantum hoc malum? Ait Imperfect. in Matth. hom. 1. *Medulla huius mundi sunt homines* *Matth. 1.* *sancti. Sicut enim medulla, quandiu in arbore fuerit sana, semper floret; cùm autem percomesta fuerit, tota paulatim marcescendo siccatur: sic & quandiu sunt fideles, stat iste mundus. Nam, sicut egredientibus Israëlitis de Ægypto, exterminata est Ægyptus: sic & Sancti, cùm de isto mundo defecerint, casurus est iste mundus.* Sic de iustorum consortio stat mundus, & deficit, vbi illi deficiunt. Quò trahenda dicta tom. 3. in Euang. lib. 14 cap 4. §. 3. & tom. 4 in Euangel. lib. 16. cap. 1 § 17. & tom 3. in vet. Test. lib. 6. cap. 3. §. 5. & cap. 8. § 8. & lib. 7. cap. 8. §. 18.

§. VIII.

Vnus Deus nouit pœnarum breuiare spatia.

TErtium supplicium propositum Dauidi hoc erat: *Aut tribus diebus erit pestilentia in terra tua.* Quod præ aliis eligens Dauid dicebat: *Melius est, vt incidam in manus Domini (multæ enim misericordiæ eius) quàm in manus hominum.* Et cur magis Dauid credidit hoc tertium supplicium pertinere ad manum Domini, quàm duo illa priora? Cur in tridui huius pestilentia, magis affulsit Dauidi manus diuina, quàm in septennio famis, aut bellis trimestribus? Planè ex breuitate temporis supplicij, manus diuina ostendebatur manifestè: quando enim septennij pœna in fame mensurata iusta culpæ exigentiam reducebatur ad tridui pestilentiam, id à sola manu diuina poterat prouenire, quæ sola nouit mirabiliter curtare

pœnarum tempora. Cùm Dominus Iesus in Cruce positus emisisset spiritum, ait Marc. cap. 15. *Videns autem Centurio, qui ex aduerso stabat, quia sic clamans expirasset, ait: Verè* Marc. 15. *hic homo Filius Dei erat.* Morientem vidit, & Filium Dei confitetur. Quid in moriente potuit esse, quo patens Diuinitas Centurioni ostenderetur? Celeritas mortis, & quietis, Diuinitatem in moriente fecit manifestam. Quæsitum enim fuerat à Iudæis illud mortis genus, quo diutiùs in morte Iesus cruciaretur: solebant enim crucifixi ingentibus doloribus ad biduum vitam extendere: Iesus autem tribus tantùm horis in Cruce affixus, vitam finiuit, se tradens mortis quieti. Quando autem vidit Centurio, diutinos Crucis dolores ad sola trium horarum spatia reductos, id minimè posse accidere credidit, nisi manu diuina id agente, cuius solius est breuiare pœnarum tempora. Ait Paschasius lib. 12. in Matth. Paschas. *Inclinato capite sic posuit vitam, quando voluit, & quomodo voluit. Quod prodigium contra omnium eorum consuetudinem, qui cruciabantur in cruce, videns Centurio, dixit: Verè hic homo erat Filius Dei. Miraculum enim magnum fuit: quia post tres horas receptus est, qui fortè biduum, vel triduum victurus esset in Cruce, si secundùm consuetudinem eorum viueret, qui suspendebantur. Idcircò magnum visum est Centurioni beneficium Dei fuisse, quòd expirauit tam citò, & magis ex morte orationis eius, quàm ex violentia Crucis.* Meritò vni Deo debendam credidit tantam pœnarum curtationem: cuius solius est longa malorum spatia in breuem summam redigere. De vltimis temporibus locutus Matth. cap. 24. aiebat: Matth. 4. *Nisi breuiati fuissent dies illi, non fieret salua omnis caro: sed breuiabuntur propter electos.* Breuiabuntur, inquit, dies illi. Et à quo breuiabuntur? An ab Angelo aliquo cursum astrorum accelerante? An ab aliqua causa physica, vel morali id exigente? Accipite, quid sentiat Imperfectus Imperfect. hom. 49. in Matth. *Non solùm spirituales homines, & perfecti; sed etiam mediocres, & infirmi de illo persecutionis periculo sunt liberandi; non virtute fidei, aut merito operum suorum, sed velociter subueniente Christi aduentu. Non enim propter peccatores dimittet diuitius, vt etiam electi periclitentur; sed propter electos festinaturus est.* Non creaturæ alicui committetur malorum dierum breuiatio; sed vnus Christi accessus illos breuiabit, festinans suos electos saluos facere.

2. *Reg.* 24. Immisitque Dominus pestilentiam Israël de mane vsque ad tempus constitutum: & mortui sunt ex populo, à Dan vsque ad Bersabee, septuaginta millia virorum. Cúmque extendisset manum suam Angelus Domini super Ierusalem, vt disperderet eam; misertus est Dominus super afflictionem, & ait Angelo percutienti populum: Sufficit: nunc contine manum, *&c.*

§. IX.

Pestilens animæ venenum est peccatum.

NOn otiosè Deus pestilentiam immisit in peccatores, dum ait: *Immisitque Dominus pestilentiam in Israel de mane vsque ad tempus, &c.* Sic enim in pœna externa ostendebatur, quàm pestilens venenum animæ sit peccatum. Monebat Paul. 1. ad Corinth 9. *Neque tentemus* 1. Corinth. 9. *Christum, sicut quidam eorum tentauerunt, & à serpentibus perierunt.* Habes Historiam in cap. 21. Numer. vbi Israe- Num. 21. litæ ingrati Deo, labore itineris maximè dolebant, & manna fastidiebant. *Quamobrem misit Dominus in populum serpentes igniteos, &c.* Sed cur miseri à venenatis serpentibus percussi pœnas dabant? Ait D. Ansel. in c. 9. 1. ad Co- Ansel. rinth. *Quibus Deus ad significanda peccata, quorum veneno inuisibiliter moriebantur, visibiles serpentes, quibus admonerentur, immisit. & plaga emendatiua mortes animorum, mortibus corporum figurauit.* Itaque venenati serpentes in Israelitas peccatores ideò immittebantur, vt exteriùs figurarent pestilens venenum peccati, quo infectæ erant intrinsecùs eorum animæ. Nunquam enim credam, pestilentius aliud venenum inueniri posse, quàm id, quod in animas proficiscitur à peccato. Hinc Genes. 29. peregrinus Iacob agens iuxta puteum clausum, vbi agnouit Rachelem, patris Labani greges pascentem: *amouit lapidem, quo puteus claudebatur. Et adaquato grege, &c.* Non sustinuit, quod oues Genes. 29. Rachelis egerent potu: sed quamprimùm ipse per se accessit ad puteum, & lapidem abstulit. Aliter Iesus, Ioan. Ioan. 11. 11. sciens Magdalenæ fratrem, Lazarum mortuum esse, *venit ad monumentum: erat enim spelunca, & lapis superpositus erat ei. Ait Iesus: Tollite lapidem, &c.* Non ipse accedit ad lapidem, nec tollit eum. Cur ergo Iacob non detrectat accedere ad lapidem fontis, eúmque tollere, vt greges Rachelis adaquaret: Iesus autem maximè cauet per se lapidem sepulcri tollere, vt fratrem hospitæ suæ suscitaret? An infirmiores vires habebat, quam Iacob ad tollendum lapidem? Absit: sed erat lapis sepulcri, quo mortui peccatoris figura repræsentabatur clausa, peccati autem venenum adeò pestilens est, vt meritò quis vel ab eius vmbra caueat. Huc proximè accedit Origen. ibi dicens: *Attende autem, & vide, possim ne dicere, lapidem quidem eum, qui spelunca appositus erat, id est, sepulcro, quod* Orig. *in spelunca erat, à Iesu ipso tractari non oportuisse: eum autem, qui putei ostio impositus erat, Iacob sumere licuisse, atque detrudere à putei ostio, vt Laban eius auunculi oues adaquarentur. Et debuisse Iacob ad putei quidem ostium accedere; Iesum autem stare extra speluncam.* Viuidus fons neminem deterret; sed allicit, ne quis pareat viuidis operibus, quibus proximos retrahit: lethalis autem spelunca lethum spirans, & tenebras, à se arcet vniuersos; nec vllus est, qui Iesu nomen dedit, qui non sibi cauere debeat à pestilenti lethiferi peccati veneno. Etsi enim sanctus sit prætextus in consuetudine peccatorum, mirum erit, si eorum veneno non inficiaris. Dicebat D. Chrysost. hom. 46. in Ioann. *Etenim ipse Iudas cum aliis ad suscitandos mor-* Chrysost. *tuos, & mundandam lepram mittebatur, ex quo grauissimo auaritiæ morbo raptus est.* Ecce tibi mortuis suscitandis, & leprosis mundandis se ingerit incautè, & peccati morbo pestilenti inficitur.

§. X.

Ambitio pestilens est, vt alios inficiat.

ELationis Dauidicæ morbo in numerandis populis, meritò respondet pestis in supplicio: ait enim Textus: *Immisit Dominus pestilentiam, &c.* Nulla sanè lues adeò pestifera est populis, & subditis quàm elatio, & ambitio notata in Principe. Destructurus Dominus familiam Heli, dicit illi 1. Reg. 3. *Hoc erit tibi signum, quod venturum est* 1. Reg. 3. *duobus filiis tuis, Ophni, & Phinees: in die vno morientur ambo.* In Ægyptiorum vindicta primogenitus tantùm moriebatur in singulis familiis, vt patet in Exodo. Cur actior diuina ira in domum Heli exsistat, vt non solùm primogenitum eius perdat; sed & simul secundum fratrem? Cur ait: *Morientur in die vno ambo?* Cur non contentus est perditione primogeniti? Ostendebatur in iis perditio, quæ nascitur ex elatione, & ambitione maiorum: quæ, vt noxiissima pestis est, nescit in vno sistere; sed omnes inferiores inuadit. Ait D. Gregor. PP. lib. 2. in 1. Reg cap. 3. *Hoc* Greg. *itaque de officio susceptio culminis, temporalem felicitatem amantes audiant, & reatus sui magnitudinem pertimescant. Tantò denique grauiori pœna digni sunt, quantò apertè conspiciunt; quia de vanitate, quam diligunt, non soli moriuntur. Quia, dum in prætextu mundana lætitia mortem ebibunt, potus sui pestem ad sequentium similitudinem transmittunt.* Expende illa: *Potus sui pestem.* quippe quam maiores ebibunt de sui culminis splendore elationem, & ambitionem; pestis est, quæ cæteros inferiores inficiat, & in mortem deducat. Primis illis parentibus dictum erat à serpente, Gen. 3. *Eri-* Genes. 3. *tis, sicut Dij.* Cui ambitioso affectui consentientem Adamum, vt notauit D. Alcimus lib. 2. in Genes. ait:

Accipit infelix malesuadi verba susurri, Alcim.
Demisitque suos in noxia crimina sensus.

Quid pulchrius? Ambitionis crimen noxium vocat: & meritò: nequit enim in vno hærere, sed quasi noxa pestifera ad omnes se extendit subditos. Hoc trahe dicta tom. 3. in Euangelia, lib. 14. cap. 12. §. 8. & c. 16. § 6.

§. XI.

Vni Deo non deficiunt, qui ab illo numerati sunt.

ECce tibi tota illa populi numeratio à Dauide peracta, quò perueniat: dicit nanque Text. *Et mortui sunt ex populo, à Dan vsque ad Bersabee, septuaginta millia virorum.* Supra, post numeratos Israelitas, dicit: *Inuenta sunt de Israel octingenta millia virorum fortium.* Et intra breuissimum tempus, immissâ pestilentiâ desiderata sunt septuaginta millia. Quid miserius in rebus humanis? Scitum illud apud Hispanos plebeiorum prouerbium, nimirum: *De lo contado lleua el gato.* vni Deo integra, & indefectibilia manent numerata. Matth. 10. *Vestri autem capilli capitis omnes numerati sunt. Nolite ergo timere.* Expende, vnde omnem timorem ruinæ nobis eripiat; nimirum, ex eo, quòd omnes nostri capilli numerati Deo sint. Et meritò: non enim is est Deus, qui perdenda numeret. Ait D. Hilar. ibi: *Innumerum aliquid colligi, diligentiæ, & sollicitudinis opus est: neque enim dignum negotium est peritura numerare. Vt igitur nihil ex nobis periturum esse cognosceremus; ipso capillorum nostrorum supputatorum numero monstratur, salui nobis ex solido futuros, cùm, quod innumerabile in nobis sit, conseruandi affectu, & potestate numeratur.* Expende illud: *Vt igitur nihil ex nobis periturum esse cognosceremus*, &c. Vt peritura sunt omnia illa, quæ apud homines sunt in numero: sic, quæ à Deo numerantur, eo ipso ostendunt suam stabilitatem, & perpetuitatem. Adeò, vt idem sit, quòd Deus numeret, & quòd nequeat deficere numerus designatus. Ait Psal. 138. *Mihi autem nimis honorati sunt amici tui, Deus, nimis confortatus est principatus eorum. Dinumerabo eos, & super arenam multiplicabuntur.* Tantum abest, quòd deficiant Deo numerati; vt ex numeratione crescant, & multiplicentur magis. Quò respiciens Imperfect. homil. 25. in Matth. fatur: *Nunquid ideò numerat aliquid Deus, vt numerum eius cognoscat, qui ab initio omnia in pondere, & numero, & mensura creauit. Sed ideò numerat, ne aliquid perdat ex ipsis. Sicut dicit Propheta: Mihi autem nimis honorati sunt amici tui Deus. Dinumerabo eos, & super arenam multiplicabuntur. Non minuuntur, qui numerati sunt; sed multiplicabuntur.* Felix, qui in catalogo numeratorum à Deo reponitur: habet iam inde in se spem vitæ non periturae, quando supputatus à Deo numerus non potest deficere. Dicebat Dominus Ioannis cap. 6. *Nónne vos ego duodecim elegi: & vnus ex vobis Diabolus est?* Et numeratos à se dicit duodecim in electione, quorum vnus perdendus erat. Sed, quando vnus perdendus erat, cur vim facit in eo, quòd duodecim numeratos elegerat? Ait Rupert. ibi: *Et quidem beatificantis gratiæ præconium illuderat, quod dicit: Nónne ego vos duodecim elegi?* In supputatorum numero designato certam beatitudinis gratiam ostendebat, à qua minimè poterat numerus ille excidere. Perderetur licèt aliquis: sed semper impleretur numerus electorum, nec vnquam erit minor. Luc. 15. *Quis ex vobis homo, qui habet centum oues: & si perdiderit vnam ex illis, nónne dimittit nonagintanouem in deserto, & vadit ad illam, quæ perierat, donec inueniat illam?* Et mirabar, quòd sic affectus Deus esset ad vnam ouiculam, vt propter illam quærendam, vel nonagintanouem relinqueret. Et cur, Deus, sic vnius desiderio afficeris? Pertinebat ad electorum numerum, qui minimè poterat Deo deficere. Imperf. homil. 25. in Matth. *Vis scire dignitatem numeratorum. considera ouem illam, quomodo pastor non quiescit per desertum discurrere, donec inuenit eam, & ad pristinum numerum reuocauit. Nullum ex omnibus se habere putabat, si de numero suo vna periret.* Sic ibi.

Matth. 10. Hilar. Psal. 138. Imperf. Ioan. 6. Rupert. Luc. 15. Matth. 25.

§. XII.

In suos fideles non solet Deus effundere omnem iram suam.

TRibus constitutis diebus desæuit pestilentia in Israële, & occisa sunt ab Angelo *Septuaginta millia virorum*, vt paulò antè vidimus. At 4. Reg. 19. *In nocte illa venit Angelus Domini, & percussit in castris Assyriorum centum octogintaquinque millia.* Et quando in vna nocte centum, & octogintaquinque millia Assyriorum occisa ab Angelo sunt: cur tribus diebus solùm interficit Angelus septuaginta millia? Ait Textus ibi: *Cùm extendisset manum suam Angelus Domini super Ierusalem, vt disperderet eam, misertus est Dominus super afflictionem & ait Angelo percutienti populum: Nunc contine manum tuam*, &c. Erat in præsenti res, non cum Assyriorum infidelium castris; sed cum ciuitate sancta Ierusalem: & ideò Deus cohibuit Angelum, ne totam iram effunderet. Nescit enim Deus totam suam iram exhaurire aduersùs fideles suos. Psalm. 74. *Calix in manu Domini, vini meri, plenus mixto. Et inclinauit ex hoc in hoc: verumtamen fæx eius non est exinanita.* Quid est: *Fæx eius non est exinanita?* Pulchrè D. Ambros. Psalm. 37 in rem præsentem: *Plenus erat calix ad terrendum, ad feriendum non est exinanitus. Plenus erat calix, cùm mors per triduum mandaretur; sed occurrit misericordia Dei, tenuit manum Angeli, priusquam calicem istum exinaniret.* Non enim Deus permisit, omnem iram effundi in fideles suos. Vnde ad infidelem Ierosolymam locutus Isaias cap. 51 ait; *Eleuare, eleuare, consurge, Ierusalem, quæ bibisti de manu Domini calicem iræ eius: vsque ad fundum calicis soporis bibisti, & potasti vsque ad fæces.* Septuag. legunt. *Calicem ruinæ bibisti, & euacuasti*, vel, vt apud D. Ambros. *exinanisti.* Sic infidelis ciuitas in se euacuat, & exinanit diuinæ iræ calicem. Circa quæ ait D. Ambros. supra: *Ierusalem supra mensuram bibit; quia supra mensuram peccauit. Ecclesia Christianorum calicem iræ exinanire non nouit: sed exinanitum vnguentum, propter quam Christus se exinaniuit, vt vbique fragraret, de manu Domini accepit.* Non iram sed misericordiam suam quasi exinanit Deus, & quasi euacuat super fideles suos.

4. Reg. 19. Psal. 74. Amb. Isai. 51. Ambr.

2. *Reg.* 24. Dixitque Dauid ad Dominum, cùm vidisset Angelum cædentem populum: Ego sum, qui peccaui: ego iniquè egi: isti, qui oues sunt, quid fecerunt? Vertatur, obsecro, manus tua contra me, & contra domum patris mei. Venit autem Gad ad Dauid in die illa, & dixit ei: Ascende, & constitue altare Domino in area Areuna Iebusæi. Et ascendit Dauid, *&c.*

§. XIII.

Regalis animus non potest non dolere in subditorum malis, si illa videat.

IAm tribus diebus penè grassata fuerat pestis in Israel, & multa hominum millia occisa fuerant: nec Dauid ostendebatur doluisse. Nunc autem ait Textus: *Dixitque Dauid ad Dominum, cùm vidisset Angelum cædentem populum: Ego sum, qui peccaui*, &c. Et cur non statim ab initio pestis hoc dixit? Cur post occisa tot millia doloris verba prompsit, & non antea? Ait Textus: *Cùm vidisset Angelum cædentem populum.* Quippe anteà non viderat populi stragem; non aspexerat percussorem ferientem populares suos: quem vbi primùm vidit, statim doluit, & se pro suis exhibuit. Hinc maximè ortum habet, quòd Principes inter suorum calamitates, & pressuras, in gaudio, & risu sint, & nihil patiantur in contritione subditorum: quia non vident calamitates eorum; non vident percussores subditorum: non posset enim regalis animus non dolere in suorum ærumnis, si videret. Luc. 19. *Cùm appropinquaret Iesus Ierusalem, videns ciuitatem, fleuit super illam.* Assumpserat sibi Iesus diem illam, vt regalem triumphum ageret, exceptus à Ierosolymitanis in ramis palmarum, & hymnis. Et inter hæc totus in fletus, & lacrymas iuit. Cur fles, Domine, inter pompas triumphi sui? Ait Deus: *Videns ciuitatem, fleuit.* Videbat equidem ciuitatem illam strictissima Romanorum obsidione cinctam; videbat illam solo æquandam, & funditùs perdendam: quod vt bonus Princeps videbat, non poterat non flere, & condolere illi. Vt meritò dicat apud Eusebium Emiss. ibi: *Ego fleo, qui omnia video.* Rident, gaudent, lætantur Principes inter suorum clades, qui nihil vident. Qui autem omnia suorum mala videt, non potest non flere, & multa pietate commoueri erga illos. Regalissimus ille Iob dicebat cap. 29. *Quando procedebam ad portas ciuitatis, & in platea parabant cathedram mihi. Videbant me iuuenes, & abscondebantur:*

Luc. 19. Euseb. Iob 29.

& senes assurgentes stabant. Principes cessabant loqui, & digitum superponebant ori suo. Auris audiens beatificabat me, & oculus videns testimonium reddebat mihi, eò quòd liberassem pauperem vociferantem, &c. Septuag. legebant prima: *Cùm exibam matutinus in ciuitate.* Quippe bonus Princeps nihil magis curabat, quàm per se obire omnia, inuestigare omnia, sese vel popularibus immiscens, & cum eis sedens. Et quid inde? Videns omnia mala, compatiebatur omnibus, & maxima pietate commouebatur pro afflictis: nocentiores enim longè fugiebant, & pauperes liberabantur. Huc spectabat Olympiod. in Caten. Græca aiens:

Olympiod.

Tanquàm Princeps quidem, at Magister tateret ad virtutem, sic nec somno, nec ebrietatibus indulgebat: sed charitate commotus de mane in plateis residebat. Expende illa: *Charitate commotus de mane in plateis residebat.* Simul in plateis erat, omnia lustrans, omnia per se videns, & charitate commouebatur, nescit enim regius animus non tangi misericordia in suorum malis. Sed aulicorum ambitio eos sibi Principes format, qui oculos non habeant, ne videntes doleant super suorum mala. Quibus illud aptarim Psalm. 113. *Simulacra gentium, argentum, & aurum, opera manuum hominum. Os habent, & non loquentur: oculos habent, & non videbunt ::: Similes illis fiant, qui faciunt ea.*

Psalm. 113.

Vt artifices simulacra Deorum efformabant in auro, & argento, quorum os non loquebatur, nec oculi videbant: sic ambitiosi aulici Principem suum efformant, vt totus aureus, aut argenteus sit, in delicijs viuat, nihil videns, nihil ex sententia loquens. Quod Eginhartus, Cancellarius Caroli Magni apud Cerdæ Aduers. cap. 177 notabat aiens:

Eginhart.

Opes, & potentia regni penes Palatij Præfectos omninò manebant: neque aliud Regi relinquebatur, quàm vt … profusáque crinium cæsarie, & precarium vitæ stipendium, paucaque numerositatem obsequium, quod eius Præfectus aulæ, prout videbatur, exhibebat. Sic efformantur Reges, Principes ab ambitiosis aulicis, vt, nimirum, inter aromata, & deliciarum luxus viuant, & vt simulacra idolorum adorationi sint, & cultui: oculos autem ad videndum non habeant, nec aures ad audiendum, nec os ad loquendum. Et talium Principum formatoribus sapienter precabimur, *Similes illis fiant, qui faciunt ea.* Nec posset Princeps maiorem vindictam capere de aulicis his, quàm si eos poneret in eo ipso statu, in quo ipse est. Ponatur licet aulicus in omnibus delicijs, & diuitijs; sed ita vt nihil audeat, nec loquatur circa regni administrationem: & saliat, nisi tristitia disrumpatur.

§. XIV.

Magna Dei seueritas est, quòd Princeps non videat suorum incommoda.

DVm sæuiret pestis in Israëlem, aiebat Text. *Misertus est Dominus super afflictionem, & ait Angelo percutienti: Sufficit: nunc contine manum tuam.* Et immediatè post hæc illud addidit: *Dixitque Dauid ad Dominum, cùm vidisset Angelum cadentem populum*, &c. Post Deum miserentem populi, hunc primum misericordiæ eius effectum inuenio; nimirum, quòd *vidisset Dauid Angelum cadentem populum.* Vidit Rex percussorem populi sui, postquàm Deus cœpit populi misericordia tangi: non vidit, cùm Deus in seueritate durabat; de Dei enim seueritate venit, quòd Princeps non videat populi sui damna. Hinc minatus Israelitas Isaias, cap. 29. ait: *Miscuit vobis Dominus spiritum soporis: claudet oculos vestros: Prophetas, & Principes vestros, qui vident visiones, operiet.* Expende illa: *Principes vestros operiet.* Circa quæ Vatablus ait: *Principes vestros, qui prouidere debent incommoda, obruet ignorantia.* Hoc ad magnam Dei spectat seueritatem, quòd malis populum impleat, & Principem obruat ignorationis tenebris, ne prouideat remedium. Ex quo sapienter monebat Forerius:

Isai. 29.

Vatabl.

Forer.

Dicit enim: Operiet Principes qui suum obuolutum habet caput, nihil videt. Ergo pro peccatis populi Principes obcæcantur, ne intelligant, quæ Reipublicæ prouidere oportebat. Qui ergo errores Principum notant, & illis obtrectant, consultius agerent, si peccata sua deflerent, ex quibus obnubilatio Principum ortum sæpè habet. Quid sapientius? Vtinam obtrectatores Principum se ad hoc converterent, vt peccata sua deflerent, & Deum iratum placarent: sicut à Deo irato venit, quòd Princeps cæcetur, ne videat populi mala; sic à placato Deo veniet, quòd Princeps illuminetur, & subditorum malis prouideat remedia.

§. XV.

Ecclesiæ Dei dilatatio, regnorum firmitudo.

ERat Dauid in sua Sionis arce, vbi sacellum habebat, in quo Arca Dei manebat: & tamen mittitur ad alienigenæ Regis aream, vt ibi sacrificet Deo: dicit enim Textus: *Venit autem Gad ad Dauid in die illa, & dixit ei: Ascende, & constitue altare Domino in area Areuna Iebusæi.* Erat Areuna ortu Gentilis Rex Iebusæorum, Dauidis tributarius, Iudaismi proselytus, vt aiunt noster Salian. Emmanuel de Saa, & Serarius. Cur ergo non Sione sacrificet Dauid coram Arca; sed aream Areunæ Regis ortu Gentilis conscendat, vt ibi altare statuat, & sacrificet? Meritò, vbi agebatur de regno remediando, & stabiliendo, mittitur Rex, vt altare Domino fundet in alienigenæ Regis area: in quo insinuatur Saliano dilatatio Ecclesiæ Dei ad gentes. Vt sciant Reges, nullo magis firmari, & stabiliri eorum imperia, quàm si eò incumbant, vt per Orbem dilatetur Dei Ecclesia. Placet huc transferre D. Fulgentij sententiam in lib. de veritate prædestinationis, & gratiæ; quam desumo ex Conc. Paris. lib. 2. cap. 1. vbi sic:

Fulgent.

Conc. Par.

Clementissimus quoque Imperator, non ideò est vas misericordiæ præparatum in gloriam quia apicem terreni principatus accepit: sed si in imperiali culmine recta fide viuat, & vera cordis humilitate præditus, culmen regiæ dignitatis sanctæ Religioni subijciat; si magis in timore seruire Deo, quàm in tumore dominari populis delectetur ::: Magis enim regitur Christianum, ac propagatur imperium, dum ecclesiasticæ status per omnem terram consulitur, quàm cùm in parte quacunque terrarum pro temporali securitate pugnatur. Equidem pugnat Rex in hac, & illa parte, vt regnum suum stabiliat, & propaget, huc solùm spectans, ne aduersarius maiores vires capiat. O quàm certiùs regnum ampliaret, si non tam bellis inferendis, quàm altaribus ædificandis vbique terrarum vacaret! Conuertant huc oculos politici, qui gloriantur callere optimas rationes conseruandi status, & videant, quod regnum gloriosius dilatatione, & ampliatione; splendidius diuitijs, illustrius victorijs: an illud quod pro sua securitate bella mouit, exercitus composuit; inter quorum congressus, per accidens tamen, altaria Dei ab antiquis sedibus deijciebantur: an verò illud, quod vbique terrarum noua Deo erexit altaria? Planè altaria erecta Deo in ethnicis nationibus, sic tibi, ô bone Rex, Deum propitium faciunt, vt vel dormiens appareas hostibus inexpugnabilis, & ipsissimæ morti horribilis: & totius illius terræ tibi iam ostendunt futurum dominium. Iacob peregrinus agebat in terra Chanaan: cur dormienti iuxta Luzam apparuit Dominus in summitate scalæ, & ait illi Genes. 28 *Terram, in qua dormis, tibi dabo, & semini tuo ::: Surgens ergo Iacob manè tulit lapidem, quem supposuerat capiti suo, & erexit in titulum*, &c. Illius terræ dominium sibi dandum audit: & statim ibi erigit altare. Quid altare ad illud dominium terræ? Equidem nullo magis se iam dominum terræ? Equidem nullo magis se iam dominum illius terræ restaretur, quàm ibi à se erecto altari. Ex quo monebat Rupert. ibi: *Quæ autem ratio fuit, vt surgens Iacob tolleret lapidem, & erigeret in titulum; eadem omni homini in omni loco dominationis suæ esse debet, ædificandi domum nomini Domini.* Vt discant omnes, ex Iacob dilatationem dominationis suæ constitutam non in deiectione, sed in erectione sacrorum altarium.

Genes. 28.

Rupert.

§. XVI.

Ingenuo animo durissimum est, quòd sui causa alij pereant.

IN ruina Israelis agnosco illam regalissimi pectoris vocem a Dauid emissam: *Ego iniquè egi: isti, qui oues sunt, quid fecerunt? Vertatur, obsecro, manus tua contra me, & contra domum patris mei.* Sic dolet Dauid, quòd putet sui peccati causa percuti populum, vt amet ipse mori magis, quàm viuere. Nec miror: durissimum enim est ingenuo viro, quòd sui causa alij trahantur in ruinam. Nota

est

est crudelitas Saül, quando omnes Sacerdotes Nobe occidit; quia illos credidit Dauidi affectos. Vnus Abiathar euasit; qui fugiens ad Dauid, nunciauit illi, vt occidisset Saul vniuersos alios altaris ministros. Quod Dauid audiens, 1. Reg. 22. intimo dolore percussus aiebat: *Ego sum reus omnium animarum domus patris tui. Mane mecum.* Et cur se reum tanti criminis prædicat, in quo ille nullam habebat culpam? Equidem non sic propria conscientia fodicatur animus rei magni criminis, vt animus nobilis Dauid angebatur sciens, sui causa tot Sacerdotes in mortem isse. Ait D. Chrysost. lib. 3. de prouid. *Tam sceleratæ cædis causam sibi imputans Dauid, reis omnibus, ac damnatis infelicius degebat. Etsi enim nihil aliud illum perturbasset, sufficere id poterat ad vulnerandum, suffocandúmve animum, quòd seipsum tot Sacerdotum peremptorem impium existimaret. Hac verò cogitatione saucius, quæ diu, noctúque plusquàm tinea eius corrodebat animum*, &c. Equidem regalissimus Princeps inde maximè excedebatur, quòd se in causa videbat tam ingentis calamitatis, in qua tot viri Sacerdotes necabantur. Solent enim ingenuæ mentes maximè cauere, ne sint alicui calamitatis causa. Hinc Symmachus, Pontif. Maxim. in Apolog. ad Anast. Imperat. ait: *Contumelias tuas, Imperator, quas sub diuino iudicio ipse perpendis, virúmne in me religiosa mente profuderis, fateor, vel mei causa, vel tui dissimulare non posse. Mei causa, promissionem Domini recolendo dicentis: Cùm vos persecuti fuerint, & dixerint omne malum aduersùs vos propter iustitiam, gaudete. Tui autem causa: quia nollem sic meam gloriam prouenire, vt te posset non mediocriter onerare.* Sic bonus detestatur aliis esse occasionem calamitatis, vt nec gloriam vellet habere cum alterius damno.

Margin: 1. Reg. 22. — Chrysost. — Symmach.

2. *Reg.* 24. Cui Dauid ait: Vt emam à te aream, & ædificem altare Domino: & cesset interfectio, quæ grassatur in populo. Et ait Areuna ad Dauid: Accipiat, & offerat Dominus meus Rex, sicut placet ei: habes boues in holocaustum; & plaustrum, & iuga boum in vsum lignorum. Omnia dedit Areuna Regi. Dixítque Areuna ad Regem: Dominus Deus tuus suscipiat votum Cui respondens Rex ait; Nequaquam vt vis; sed emam pretio à te, *&c.*

§. XVII.

Libentissimè dantur à subditis dona Principi, quæ communi vtilitati, & necessitati videntur deseruire.

ACcipite & Dauidis petitionem, & Areunæ liberalitatem. Quippe ait Textus: *Cui Dauid ait: Vt emam à te aream, & ædificem altare Domino: & cesset interfectio, quæ grassatur in populo. Et ait Areuna ad Dauid: Accipiat Dominus meus Rex, sicut placet ei: habes boues in holocaustum; & plaustrum, & iuga boum in vsum lignorum. Omnia dedit Areuna Regi.* Quid liberalius? Rex petebat aream, vt in ea ædificaret altare: Areuna non solam aream offert libens; sed & boues, & ligna ad sacrificium. Quàm aliter accidit Achabo Regi petenti vineam à Naboth. En tibi Historiam ex 3. Reg. 21. *Locutus est ergo Achab ad Naboth, dicens: Da mihi vineam tuam, vt faciam mihi hortum olerum, quia vicina est, & prope domum meam; dabóque tibi pro ea vineam meliorem: aut si commodius tibi putas, argenti pretium, quantum digna est. Cui respondit Naboth: Propitius sit mihi Dominus, ne dem hæreditatem patrum meorum tibi.* Quid illiberalius? Non multùm Achab petebat à subdito, quando pro vinea vineam meliorem, aut pretium offerebat: & tamen contemnitur in petitione sua. Et vnde natum est, quòd Dauid adeò liberalem, & hilarem datorem experiretur Areunam; & Achab tam turpem pateretur à Naboth repulsam? Componite vtriusque petitionem, & inde apparebit discrimen. Ait Dauid: *Emam à te aream, & ædificem altare Domino, & cesset interfectio, quæ grassatur in populo.* Verùm Achab dicebat: *Da mihi vineam tuam, vt faciam mihi hortum*, &c. Ille in petitione sua, & salutem, & vtilitatem communem prætendebat: hic proprias vtilitates, & delicias. Inde factum est, quòd huius petitio despiciatur: illius autem petitio plura postulatis accipiat. Nunquam enim non libentissimè, & largissimè dantur Principi, quæ noscuntur communi vtilitati, & saluti seruire. Ab hac sententia stat Cassiod. 11. Var. 16. aiens: *Nunc ad apparatum florentissimi exercitus vota conuertite, vniuersa sine querela, vel tarditate aliqua procurantes. Efficaciter enim me ad omnia benigna constringitis, si gratanter, quæ sunt iussa completis. Lætus obediat, quem causa generalitatis inuitat. Illa sola dolere debent dispendia, quæ studio videntur cupiditatis imposita. Nam ab eo, quod pro rerum necessitate præcipitur, inde prudentium animus non grauatur.* Hoc in mandatis, hoc in exactionibus Princeps studeat, ne priuata eius cupiditas appareat nutriri; sed quæri noscatur salus communis, & vtilitas. Pro hac enim nullus prudens grauabitur impendere substantiam suam. In hanc rem venit Sidonius Apol. in Paneg. dicto Maiorano Augusto, cùm tributum imposuit populis:

Gallia, continuis quanquam lassata tributis,
Hoc censu placuisse cupit: nec pondera sentit,
Quæ prodesse probat.

A nullo prudenti sentiuntur pondera, quæ noscuntur communi saluti, & vtilitati deseruire.

Margin: 3. Reg. 21. — Cassiod. — Sidon.

§. XVIII.

Temporales homines largiores in Principes, quàm in Deum.

MIrabar liberalitatem Areunæ pro altari construendo: ait enim Textus: *Ait Areuna ad Dauid: Accipiat dominus meus Rex, sicut placet ei: habes boues in holocaustum; & plaustrum, & iuga boum in vsum lignorum. Omnia dedit Areuna Regi.* Cùm area sola peteretur, vt ibi altare fieret, Areuna non solam aream; sed & boues, & plaustrum, & iuga boum offert. Et cur tam largus Areuna? An, quia ea Deo, eiúsque cultui donabat? Ab hac cogitatione nos eripit Textus, notanter aiens: *Omnia dedit Areuna Regi.* Non equidem Deum; sed Regem respiciebat illa largitas Areunæ: Deo enim de ingenti segete paucas spicas homo temporalis appendit: at Principi, si accedat, totum exhibet. Quis non videat temporales homines largiores in Principes esse, quàm in Deum? Imperante Constantio Palatini omnes Arriana lue infecti verebantur Iesum Dei Filium credere fuisse æternum; qui tamen Imperatorem suum æternum prædicare minimè erubescebant. Quos sapienter D. Athanas. epist. ad Orthodoxos de Synodis, mordet dicens: *Suum Cæsarem æternum appellauerunt, qui Filium Dei æternum esse negant.* Eò deuenit hominum temporalium impudentia, vt quam Filio Dei negant æternitatem; illam plenis buccis de suo Imperatore prædicent: stricti erga Deum in honoris cognominibus attribuendis, largissimi erga suum Cæsarem. Fallar, nisi hanc impudentiam à temporalissimis Iudæis biberint. De his ait Matth. 27. *Conuenerunt Principes Sacerdotum, & Pharisæi ad Pilatum, dicentes: Domine, recordati sumus, quia seductor ille*, &c. Expende, qualem titulum Pilato exhibeant, & qualem Filio Dei: Pilatum vocant dominum; & Filium Dei, seductorem. Rem pulchrè notans Damasc. orat. in Sabb. Sanct. ait: O *vsitatam idololatrarum impietatem! Socium erroris, & peccati seruum dominum vocant; ipsi seductores, erroris que cum illo consortes. Seruatorem autem, & Dominum vniuersorum, ipsam vnicam veritatem, ipsam Patris sapientiam, & potentiam, seductorem appellant.* Hæc est communis temporalium hominum idololatria. Faciliùs inuenies, qui sua neget Deo, quàm Regi; qui largior, & reuerentior sit in Principem, quàm in Deum. Quis reuerentiam non habet Regi præsenti, & quis illam non negat Deo etiam in sancto suo templo.

Margin: Athan. — Matth. 27. — Damasc.

§. XIX.

Salutaria non sine sumptu, & labore expectanda.

PRudens Dauid, vt vidit ab altare erigendo in area Areuna pendere populi salutem, cauit aream gratis, & sine vllo sumptu suo accipere: imò ait: *Nequaquam, vt tu vis: sed emam pretio à te, & non offeram Domino Deo meo holocausta gratuita. Emit ergo Dauid*, &c. Nec immeritò: amat enim Deus, vt salutaria non expectent ut ab hominibus egentibus sine proprio labore, & sumptu. Cauebat Lex
Leuit. 19. Leuit. 19. *Cùm messueris segetem terræ tuæ, non tondebis vsque ad solum superficiem terræ: nequè remanentes spicas colliges. Neque in vinea tua racemos & grana decidentia congregabis; sed pauperibus, & peregrinis carpenda dimittes.* Ecce tibi, vt iubeat Deus spicas in satis, & racemos in vineis dimitti, vt inde colligant egentes. Sed, cur non potiùs omnia inde à dominis colligi, & domum referri, & ibi egentibus exhiberi iubet? Instruebat in eo Dominus egentes omnes, ne expectent sibi salutaria, & vtilia absque proprij laboris sumptu; sed nitantur illa proprio labore habere. Ait Clem. Alex lib. 2. Strom. cap. 8. *In messi ea, quæ ex manipulis excidunt, tollere prohibet possessores, sicut etiam in metendo iubet aliquid insectum relinquere: per hoc possessores valdè exercens ad communicationem*
Clem. Alex. *& magnificentiam, in eo, quòd ex propriis aliquid dimittant egentibus; pauperibus autem præbens materiam sibi quærendi victus.* Expende hæc vltima: *Pauperibus autem præbens materiam sibi quærendi victus.* Vt, videlicet, laboris proprij aliquem sumptum ponant. In eas es, homo, redactus angustias, vt salute egeas: ne expectes, tibi gratis eueniat; sed magis diligentiam adhibe, & laboris sumptum appone, vt consequaris eam. Egebant oleo fatuæ virginea, Matt. 25. & dicunt sorotibus: *Date nobis de oleo*
Matth. 25. *vestro.* Expende illud, *Date*: quippe fatuæ omnia bona gratis, & absque sumptu sibi obuentura expectabant, & inde pereunt. Vt pulchrè dicat D. Ambros. lib. de Ioseph. cap 7. *Illa virgines in Euangelio, quæ venientes Sponsum exclusit, ideò fores clausa sunt, quia venale oleum non emerant. Vnde dicitur eis: Ite potius ad vendentes, & emite vobis. Et negotiator non immeritò prædicatur, qui vendidit omnia sua, & emit margaritam.* Ecce tibi, in Euangelio illæ perituræ excluduntur, quæ gratis sibi salutem obuenturam credebant, absque vllo proprij laboris sumptu; & saluti reseruantur, quæ illam emunt. Et cur non amas salutem, qui nec mortem habes, nisi emptam? Petentibus Israëlitis sibi fieri idolum, cuius cornu ventilearut,
Exod. 32. ait Aaron, Exod. 32. *Tollite inaures aureas de vxorum, filiorúmque, & filiarum vestrarum auribus, & afferte ad me.* Petierit hoc pretium Aaron pro idolo faciendo. cur necessum fuit tantum scelus euulgare? Cur non magis decuit silentio obnubilare tantam populi stolitiam, quòd vxorum, & filiarum auro emerent vltimam sui miseriam? Ait
August. D. Aug. ibi quæst. 141. *Factum tamen illud ipsum difficile, vt esset aurum ad faciendum idolum, propter eos notandum putant, qui contristantur, si quid tale propter vitam æternam diminutis fieri, vel æquo animo tolerari iubeantur.* Quando ea, quibus in perditionem traheris, tam carò emis; cur etiam carò non emas, quæ te in vitam deducent æternam? Equidem non sine sumptu in illam venies.

§. XX.

Maximè decet Principem fidelitas, in necessariis solis exigendis à subditis.

AReam, & boues, & plaustrum, & iuga obtulerat Areuna Regi: ipse autem aream, & boues accepit; plaustro, & iugo pepercit: dicit nanque Textus: *Emit ergo Dauid aream, & boues argenti siclis quinquaginta: & ædificauit ibi Dauid altare*, &c. Area necessaria erat ad locum altaris; boues item necessarij ad sacrificium: sed & plaustrum necessarium videbatur ad vsum lignorum. Cur etiam plaustrum non accepit? Sanè superfluitas magna esset, & minimè necessarius sumptus, quo plaustri, iugive lignis sacrificij ignis foueretur, cùm ad id elaborata quæ-
uis alia ligna sufficerent, & in promptu essent. Ad bonum autem Principem spectat, quòd habeatur fidelis à populo in non exigendis superfluis, sed necessariis. Cùm huc peruenio, statim memini alacritatem populi Israelitici in præstandis donariis ad constructionem tabernaculi; quæ omnia sumebant artifices, & in opere insumebant. Quid tunc? Ait Exod. 36. *Artifices dixerunt Moysi. Plus* Exod. 36.
offert populus, quàm necessarium est. Quis non miretur artificum horum fidelitatem? Præter necessaria, nihil aliud accipere voluerunt, cùm facilè possent. Ex quo præclaram doctrinam colligit Oleaster, qua Republicæ Principes informet: ait enim: *Boni, ac iusti artifices, qui non seruant sibi, quod superest in operibus Dei, sed dominis suis restituunt.* Oleaster.
Sunt, proh dolor! multi Rectores Communitatum, qui pro publica vtilitate, multa petunt à populo: sed nihil vnquam, etiamsi supersit, Communitati restituunt; sed in suos vsus conuertunt; non considerantes populum de caetero libentiori animo donaturum plura, si videret, quæ offert, fideliter à ministris, & gubernatoribus dispensari. Sic ibi: nec dubito, quin lucrosum maximè esset Principi, si adeò fidelis censeretur, vt nunquam nisi necessaria assumeret.

CAPVT VLT.

Abisag nuptiæ, & mors Dauidis.

Textus Historia.

IAm certò nouerat Dauid, à se erectum altare in area Areunæ, pignus esse templi ibi ædificandi per filium; nihilque magis curat, quàm tanto operi seruituras congregare diuitias. Intereà frigescentibus præ senio membris additum est morbidum etiam frigus, quo sic algebat, vt nullis adhibitis vestibus posset in calorem venire. Is morbus causam dedit nouis excogitatis nuptiis, vt de sociæ puellæ calore temperari posset morbidum illud frigus. Ergo seni Regi nupta fuit nobilis virgo, Abisag nomine, illustris pulchritudine, quæ dum noctu, diúque marito ministrat, pudorem non amisit virgineum. Tandem propinquus morti vir diuinus Salomonem, quem paulò antè ad regnum euexerat, multis instruit: monétque, vt Ioabo, & Semei dilatum supplicium non ampliùs differat; sed suspectis hominibus sublatis, regnum stabiliat. Nec obliuiscatur gratiam referre Berzellai filiis, cuius obsequio non mediocre leuamen acceperat mediis in periculis. Sic filium affatus excessit è viuis.

PARS MORALIS circa Textus Literam.

VT Dauidis cantauimus hucvsque vitam, necessum est, vt veniamus ad eius mortis luctus: his enim humana componuntur, nimirum, & cantu, & luctu.

1. *Reg.* 1. Et Rex Dauid senuerat, habebátque ætatis plurimos dies: cúmque operiretur vestibus, non calefiebat. Dixerunt ergo ei serui sui: Quæramus Domino nostro Regi adolescentulam virginem, & stet coram Rege, & foueat eum, dormiátque in sinu eius, & calefaciat Dominum nostrum Regem. Quæsierunt igitur adolescentulam speciosam in omnibus finibus Israël, & inuenerunt Abisag, &c.

§. I.

Illi veri censentur dies, qui à Sole iustitiæ, Iesu, irradiantur.

NOn excesserat Dauid septuaginta annos: & censetur plurimos habuisse dies: quippe ait Textus: *Rex Dauid senuerat, habebátque ætatis plurimos dies.* De se loquutus Iacob Genes. 47. ait: *Dies peregrinationis vitæ meæ centum triginta annorum sunt, parui, & mali.* Cùm dicuntur *parui*, intelliguntur à D. August. Eucher. & Chrysost. *pauci.* Et cur in Iacob centum & triginta anni dicuntur pauci; in Dauide autem septuaginta plurimi reputantur? Et quando in centum, & triginta annis paucos dies numerantur pro Iacob; cur in septuaginta numerantur plurimi pro Dauide? Vnde Dauid potuit plurimos habere dies in septuaginta annis, cùm Iacob paucos haberet in centum, & triginta? In Dauide sæpiùs quàm in aliis Patriarchis lux apparebat diuinissimi Solis iustitiæ, Iesu: quam lucem vt pluries in se mundo ostendebat, sic plures dies efformabat: illi enim sunt veri hominis dies, qui illuminantur Iesu radiis. Iosue cap. 13. dicitur: *Iosuè senex, prouectæque ætatis erat, & dixit Dominus ad eum. Senuisti, & longæuus es.* Esto, quòd senex esset Iosue, cur necessum fuit, quòd Deus illi opponeret ob oculos senectutem suam, & multitudinem dierum? An Iosuè erat instar mundialium senum, qui nequeunt se senes fateri; imò canos colorant, ne senes videantur, adeò obliti suorum annorum, vt egeant diuinis clamoribus communeri? Cur ergo, quod notissimum erat, & ipse minimè ignorabat, curat Deus illi obtestari, plurimósque vitæ suæ dies ob oculos ponere? Sunt equidem dies ex Solis materialis radiis mensurati, qui vix apud Deum censentur: & sunt dies felicissimi à Sole iustitiæ, Iesu, in nobis facti, cùm peccatorum deuictis tenebris, sub eius radiis lucescimus. Horum multitudinem in suis Deus, & numerat, & prædicat; de horum augmento extollebat Iosue, vt qui multos dies sub radiis Iesu haberet. Ait ibi Origen. hom. 16. *Sicut Sol iste dies facit mundo huic; ita & Sol iustitiæ facit aliquos dies spirituales, qui fulgore veritatis, & lampade sapientiæ illustrentur. Si quis autem in præceptis Dei vitam hanc præsentem, quæ, sicut Iacob dicebat, paucorum dierum est, transegerit, & immaculatum se ab hoc mundo custodierit; ab istis paucis diebus prouehitur, & promouetur, ad illos æternos, & bonos dies, æterni Solis luce signatos. Tali ergo ordine intelligendus est Iosuè prouectus dierum pronunciari.* Non equidem censentur augeri dies, sed minui, qui fiunt sub hoc Sole materiali: at qui expulsis peccatorum tenebris, sic se componit, vt sub Solis iustitiæ appareat radiis; huius profectò dies & numerari possunt, & multiplicari. Exod. 12. ait: *Dixit quoque Dominus ad Moysem, & Aaron in terra Ægypti: Mensis iste vobis principium mensium, primus erit in mensibus anni. Loquimini ad vniuersum cœtum Israel, & dicite eis: Decima die mensis huius tollat vnusquisque agnum,* &c. Expende, qui mensis, & dies cœperint in Israel numerari, nimirum, mensis, in quo agnus immaculatus mactabatur. Et meritò: nam tunc censentur dies, cùm facti conspiciuntur à Solis diuini radiis. Vt dicat D. Gaud. serm. 1. in Exod. *Tunc igitur opportunè audiuimus: Mensis hic vobis initium mensium. quando nouus nobis illuxit dies ille, quem fecit Dominus.* Dies, non à Sole materiali, sed à Sole iustitiæ in nobis illucescente factus, incipit in nobis censeri, & numerari.

§. II.

Illi sunt nobis dies, quibus, abiectis peccatis, Deo viuimus.

QVando multò plures vitæ anni aliis fuerunt, quàm Dauidi; non vacat mysterio, quòd in illo commendetur dierum multitudo: dicit enim Textus: *Rex Dauid senuerat, habebátque ætatis plurimos dies.* Cur plures dies Dauidis dicantur, nisi illi annumerentur, quibus à peccatis liber Deo viuebat, in quo seniores alios excedebat? Et meritò: soli enim hi dies in numero sunt apud Deum. Israelitis dicebat Dominus Exodi 12. *Mensis iste vobis principium mensium, primus erit in mensibus anni.* Et mirabar, quòd præsens ille mensis dicatur esse Israelitis principium mensium. Nonne antea & menses, & dies, & annos habebant? Ex quo in Ægyptum venerant, nónne iam multi anni præcesserant? Cur ergo iste mensis dicitur illorum esse primus? In hoc mense seruitutem Ægypti euadebant, & liberi Deo vacare incipiebant; & ideò hic primò mensis cœpit in numero esse apud Deum. Ait D. Gaud. serm. 1. in Exod. *Non sunt imputati Israelitis illi dies, quos consumpserunt in Ægypto: sed, quando ingemuerunt ad Dominum conuersi ab operibus duris, & Dominus percussit primogenita Ægyptiorum, qui eos seruire Domino non sinebant, tunc audierunt: Mensis hic vobis initium mensium,* &c. Non alij dies imputati sunt Israelitis, nisi dies, quibus liberi ab Ægypto Deo viuere cœperunt. Nec nobis alij dies imputabuntur, nisi illi, quibus Deo viuimus, & peccatis renunciemus.

§. III.

Virginitatis interuentu salus paratur ipsis nuptiis.

ADhuc aliis vxoribus viuentibus, Dauidi & seni, & frigido, & effœto formosissima puella Abisag virgo adiungitur, quæ virum foueat in vitam: quippe ait Textus: *Quæramus Domino nostro Regi adolescentulam virginem, & stet coram Rege, & foueat eum: . . & inuenerunt Abisag,* &c. Et cur non magis seni, & frigido & effœto quæritur adolescentula vidua? Nónne in spatioso regno inueniri poterat puella aliqua formosissima, cui immediatè post nuptias viduitas contigisset, vt accidit Ruth, & Iudith? Cur ergo de viduis puellis non quæritur vna, quæ senem Regem foueret; sed de virginibus? Iam ibi ostendebat Deus, quàm sit necessaria virginitas, vt eius obsequio, & interuentu, vel ipsis coniugibus salus possit acquiri. Ioan. 2. *Nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ, & erat Mater Iesu ibi. Vocatus est autem & Iesus, & discipuli eius ad nuptias. Et deficiente vino dicit Mater Iesu ad eum: Vinum non habent,* &c. Multa alia miracula fecit Iesus, & in nullo Matris expectauit interuentum, nisi in hoc facto in nuptiis. Et multas alias necessitates vidit Maria, & sciuit in aliis, nec legitur pro alia intercessisse, nisi pro hac sola, quæ accidit in nuptiis. Et cur pro hac sola intercessit Maria, nisi vt intelligatur, quàm sit necessarius interuentus virginitatis, vt commoda comparentur ipsis nuptiis? Aiebat D. Chrysost. homil. 1. in Psalm. 50. *Honorabiles nuptiæ, & cubile immaculatum, quibus etiam ipse Dominus interfuit, & pietatis suæ largitus est munera, aquam commutans in vinum: figuraliter ostendebat, vt intercessu virginitatis nuptiæ nutu Dei palmam abstinentiæ mererentur.* Expende ab illis: *Vt intercessu virginitatis,* &c. De virginitatis enim intercessu venit, quòd in nuptiis palma virtutum rutilet, & salutis. Huc traho Paulum, 1. ad Timoth. 2. dicentem: *Mulier autem seducta in præuaricatione fuit. Saluabitur autem per filiorum generationem, si permanserint in fide, & dilectione, & sanctificatione cum sobrietate.* Putat D. Hieronym. per errorem translatum fuisse illud, *cum sobrietate*, cùm transferendum esset ex Græco, *cum castitate.* Vt videas, in quo sit posita salus coniugum; nimirum, in eo, quòd habeant filios, qui in castitate virginea viuant. Ait D. Hieronym. lib. 1. in Iouinian. *Si saluatur mulier in filiorum generatione, & filiorum numerus salus matrum est; cur addidit: Si permanserint filij in charitate, & sanctificatione cum castitate? Tunc ergo saluabitur mulier, si illos genuerit, qui virgines permansuri sint: si quod ipsa perdidit, acquirat in liberis, & damnum radicis, & cariem, flore compenset, & pomis.* Itaque in parentibus coniugatis salus rutilat de interuentu virginei pudoris seruati in filiis. Vt videant parentes, quanto salutis suæ se priuent fundamento, dum non anxiè curant, ne eorum filij sese dedant damnis lasciuiæ.

Genes. 47.

Iosuè 13.

Exod. 12.

Gaud.

Ioan. 2.

Chrysost.

1. Timoth. 2.

Hier.

Hier.

§. IV.

Vox virginea efficax, vt cælestem calorem cordibus humanis infundat.

MEritò non puella vidua, sed virgo quæritur, quæ frigescenti Dauidi calorem inderet, dum aiunt: *Quærimus Domino nostro adolescentulam virginem, & stet coram Rege, & foueat eum, & calefaciat*, &c. Æquè posset puella vidua calefacere Regem, ac puella virgo: sed, cùm virgo eligitur, mysterium ostenditur diuinum, vt pateat, quam supra omnes valeat vox virginea ad tollendum peccati frigus, & inducendum cælestem calorem humanis mentibus. Quis frigidior, quàm animus in peccato existens? Et nihilominùs Elisabeth, Luc. 1. dicebat ad Mariam: *Vt primùm facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exultauit infans in vtero meo.* Expende illud nouum & inauditum: *Exultauit infans in vtero meo.* Duo enim impossibilia ostendit, & quòd infans exultet in vtero; & quòd exultet in vtero Elisabeth. Fallar enim, si frigidioribus niuibus teguntur Alpium cacumina, quàm his, quibus tectus erat Ioannes in matris vtero. Ibi enim, adhuc indutus veterem hominem, sub peccato originali mirum in modum algebat: deinde circundatus erat maternis visceribus, quæ, vt sterilia ex se, & senescentia, vndique ostendebant & gelu, & frigus. Tamen inter tot frigora prosilit infans cælesti calore agitatus. Et vnde expelli potuerunt tot frigora, & tantus calor cælestis introduci, vt infans in senili vtero prosiliret? Ait mater eius ad Mariam: *Vt primùm facta est vox salutationis tuæ*, &c. Vt sonuit vox virginea, frigora culpæ expelluntur, & cælestis calor introducitur. Ait D. Hieron. epist. ad Lætam: *Ioannes Baptista ad introitum Mariæ exultauit, & lusit. Audiebat enim verba Domini per os Virginis personantis; & de vtero matris in occursum eius gestiebat erumpere.* Expende illa: *Audiebat enim verba Domini per os Virginis.* Cur frigus culpæ non excutiat, & cælesti calore lætus prosiliat, qui verba Domini excepit per os Virginis? Sanè, quem primùm audio ignem à cælo venisse, ad Virginis venit sacrificium. Genes. 4. *Respexit Dominus ad Abel, & ad munera eius.* Theodotion legit: *Inflammauit Dominus super Abel, & super munera eius.* Venit equidem ignis de cælo, qui Abelis voraret sacrificium. Quid mirum? Creditur Abel virgo esse, iuxta D. Aug. lib. 1. de mirab. Scripturæ, dicentem: *Tota iustitia hæc est, virginitas, sacerdotium, martyrium. Quæ triplex iustitia in Abel primo fuit.* Venit ergo ad Abelis virginis vocem ignis de cælo. Ne miremur, quod vox virginea cælestem calorem animis humanis introducat. Hinc Isaias cap. 19. *Ecce Dominus ascendit super nubem leuem, & ingredietur Ægyptum.* Quæ verba referuntur à pluribus Patribus ad tempus, quo puer Iesus in maternis vlnis portatus fugit in Ægyptum, relinquens ex tunc ibi illas scintillas fidei, quibus posteà tota illa regio inflammata fuit. Et cur in illo ingressu Maria ostenditur sub figura nubis leuis? Vt in nube leui intelligitur nubes tonitribus, & fulminibus plena, quæ omnium velocissima est, & rapidissima, vt horæ momento cælum impleat, & regionem transcurrat, multa tonans, & iaculans fulmina, quibus terram inflammat: sic virginitas Mariana nubes erat velocissima vocis tonitru penetrans mortalium aures, & fulmina iaciens, quæ mentes humanas transforment in ignem. Quò spectans D. Epiph. ser. in Assump. Mar. ait: *Mansit in virginitate sancta puella, Maria, quæ est nubes lucida habens intus Deo Verbum. Ad quam Isaias: Ecce nubes leuis, & veniet in Ægyptum: Ipsa nubes tonitruiformis, quæ fulgur interius in vtero gestat.* A tonante nube cadunt fulmina: sic à voce Virginis fulmina nascuntur, quæ gelidissima pectora in cælestem conuertant ignem.

Luc. 1.
Hier.
Gen. 4.
Theodot.
Aug.
Isai. 19.
Epiph.

§. V.

Illa sapientia ad salutem conducit, quæ affectibus non corrumpitur.

QVæsita est puella virgo, quæ calefaceret senem Dauidem: & inuenta est pulcherrima Abisag: aiunt enim: *Quærimus Domino nostro adolescentulam virginem, & stet coram Rege, & foueat eum: Quæsierunt ergo adolescentulam speciosam in omnibus finibus Israel, & inuenerunt Abisag*, &c. In cuius coniugio cum Dauide sene putat Hieron. epist. 2. debere exprimi accessum sapientiæ ad senescentem ætatem; & multus est in eo explicando, & exornando. Ego autem, vt Hieronymo assentiar, non possum non inquirere, cur in sapientia ad salutem senibus data tantoperè virginitas requiratur? Non adolescentulam quamlibet; sed adolescentulam virginem requirunt, vt Dauidem foueat in salutem; in quo Hieronymus notat, sapientiam senibus ad salutem datam. Cur ergo in ea adeò virginitas quæritur, & commendatur? Vt sciamus, illam solam sapientiam ad salutem conducere, quæ virgo est, & cauet, ne affectibus corrumpatur. Huc spectabat Paul. 2. ad Cor. 11. aiens: *Æmulor enim vos Dei æmulatione. Despondi enim vos vni viro, virginem castam exhibere Christo. Timeo autem, ne sicut serpens Heuam seduxit astutia sua, ita corrumpantur sensus vestri, & excidant à simplicitate, quæ est in Christo.* D. Ambr. & D. August. sæpè legunt: *Excidant à simplicitate, & castitate, quæ est in Christo.* Itaque Apostolus mentis nostræ integritatem, & virginitatem in vera sapientia nititur Christo exhibere. Et timet, ne sensus nostri corrumpantur, & excidant à castitate Iesu, nimirum, à virginea sapientiæ integritate; vt Heua seducta, & mente corrupta à serpente fuit. Et vnde venit Heuæ, quòd corrumpi mente posset? Quandiu iuxta maritum erat, nec ab illo se separauerat; virgo & corpore, & mente fuit: vbi ipsa per se sola cœpit vagari, & accedere huc, atque illuc, tunc eius seductioni, & mentis corruptioni locus patuit. Sic prorsus, dum sensus, & affectus nostri rationem sequuntur; integri sunt: vbi verò sensus rationem antecedunt, & ipsi per affectus soli vagantur; quid nisi corruptio, & perditio speratur? Ad hæc dicebat D. Hilar. lib. 10. de Trinit. *Si non præiret rationem voluntas; sed per veri intelligentiam ad velle id, quod verum est, moueretur, nunquam doctrina voluntati quæreretur: sed voluntatem omnem doctrina castè commendaret, essetque omnis sine contradictione veritatis sermo.* Itaque tota veritatis præuaricatio, & perditionis accessio inde venit, quòd voluntas rationem præit, & priùs afficitur ad res, quàm intellectus veritatem inuestigans accedat. Vnde nascitur, quod captiuentur intellectus, & ratio in obsequium affectuum; & quæratur Doctor, qui dicat, quod cupimus, non quod est verum. Huc spectabat Paul. 2. ad Timoth. 4. *Erit enim tempus, cùm sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coaceruabunt sibi magistros, prurientes auribus; & à veritate quidem auditum auertent, ad fabulas autem conuertentur*, &c. Expende illa: *Ad sua desideria coaceruabunt sibi magistros.* Magnum equidem magistrorum aceruum quærent, qui dicant, non, quod ratio postulat; sed, quod postulant illorum desideria. Circa quæ ait D. Hilar. lib. de Trinit. *His quæ desiderant, coaceruabunt magistros, apta scilicet, cupiditatibus suis doctrinarum instituta cumulantes, neque doceri se desiderantes, sed Doctores ad id, quod desiderant, congregantes: vt cumulus ipse conquisitorum, & coaceruatorum magistrorum, æstuantium desideriorum satisfaciat doctrinis. Et hic tamen stulta religiositatis furor, quo tandem spretis sanam doctrinam non sustinens, corruptam desiderauit.* Quid pulchrius? Sunt equidem, qui religionem præseferenter, nihil faciant, nisi sapientum, Doctorúmve calculo approbatum, sed eos Doctores quærunt, qui illorum desideriis respondeant. Hæc sanè non religio est, sed stultæ religiositatis furor, qui non veritatem quærit, sed propriis seruit cupiditatibus; non integritati mentis, sed corruptioni subiacens.

Hier.
1. Cor.
Ambr.
Hilar.
2. Tim.
Hilar.

3. *Reg.* 2. Appropinquauerunt autem dies Dauid, vt moreretur, præcepítque Salomoni filio suo, dicens: Ego ingredior viam vniuersæ terræ; confortare, & esto vir. Et obserua, vt custodias mandata Domini Dei tui, vt ambules in viis eius, & custodias cæremonias eius, & præcepta eius, & iudicia, & testimonia, sicut scriptum est in lege Moysi: vt intelligas vniuersa, quæ facis, &c.

§. VI.

Iustis viris temporales iactura non molesta, vt qui æterna spectent.

NVnquam non mirabor illud dictum: *Appropinquauerunt dies Dauid, vt moreretur.* Vt moreretur Dauid, dicuntur eius dies appropinquasse, cur non potiùs dicuntur recessisse, aut defecisse? Nónne morientis species satiùs exprimitur per recessum, aut defectum lucis, & dierum? Nónne eò spectat illud Psalm. 89. *Omnes dies nostri defecerunt, & nos defecimus in ira tua?* Quando ergo deficiunt dies, vt homo deficiens moriatur; cur Dauidi dicuntur appropinquare dies, dum ad mortem ibat? Equidem virum iustum non molestat defectus vllus temporalis, nec iactura huius vitæ, imò & tunc clarior, & serenior illi lux effulget. Zachar. cap. 14. dicebat: *Erit in die illa, non erit lux, sed frigus, & gelu: & dies erit vna, quæ nota est Domino.* In vna die, nempe, in die mortis, erit defectus lucis, & caloris, dum ait: *Non erit lux, sed frigus, & gelu.* Rursus ait, quòd inibi *Erit dies vna lucidissima soli Deo nota.* Si ibi defectus lucis, & caloris erit, quomodo & simul erit dies lucida Deo nota? Erit equidem impiis defectus lucis, & caloris in mortis puncto: at iustum virum nullus defectus affliget; quin potiùs tanta illum lux perfundet, quantam solus Deus nouerit. Ait ibi Rupert. *Igitur fiet impiis, sicut & in Psalmo dicit. Fiat via illorum tenebræ, & lubricum; & Angelus Domini persequens eos. E contra Sanctis lux æterna, dies indeficiens erit. Hoc est, quod continuo dicit: Erit dies vna, quæ nota est Deo. Oculus enim non vidit, nec aures audiuit, nec in cor hominis ascendit, qualem diem suis præparauerit.* Eo ipso tempore, quo defectus lucis, & caloris, & bonorum omnium temporalium malos affliget, tam longè erunt iusti ab illa afflictione, vt in defectu huius lucis clarissimos iam teneant æternitatis dies. Et quam lucem non habebit, qui sciat sibi tunc appropinquare Christum? De fine sæculorum locutus Dominus, Matth. 24. & ruinam vniuersalem proponens statim ait: *Statim post tribulationem dierum illorum Sol obscurabitur, & Luna non dabit lumen suum, & stellæ cadent de cælo, & virtutes cælorum commouebuntur, & tunc parebit signum Filij hominis,* &c. Et quales tunc erunt Sancti tui, Domine, quando inter tot mala nec eis Sol, nec Luna fulgebit? An sic, vt impij, externis illis tenebris cruciabuntur? Absit, sed tunc *parebit signum Filij hominis,* in quo Sole nullum defectum sentient, sed clarissimum possidebunt diem. Ait D. Cyril. Alexand. in cap. 14. Zachar. *Otiosa aliquando futura & ipsa elementa, sidem faciet ipse Christus. Sol obscurabitur, & Luna non dabit lumen suum. Sufficit enim nobis Christus ad lucem æternam: & ipse erit longa, ac perpetua dies.* Deficiant licèt omnia, dum Iesus affulgeat, ipse pro omnibus sufficit: ipse solus faciet clarissimus, & longissimos dies.

§. VII.

Nunquam non creduntur festinatissime aduolasse dies, cùm in fine sumus.

DVos supra septuaginta annos Dauid attigerat: & nihilominùs dicuntur eius appropinquasse dies, vt moreretur: quippe ait Textus: *Appropinquauerunt dies Dauid, vt moreretur.* At in septuaginta vitæ annis, plus credi debebant stetisse, & moratì fuisse mortis dies, quàm appropinquauisse. Sed, proh dolor! in fine dierum, nulli dies non videntur festinatissimè aduolasse, & præteriisse. Dicebat D. Hieron. in Epitaph. Nepotiani: *Debemus igitur & nos animo præmeditari, quod aliquando futuri sumus, & quod velimus, nolimus, abesse longiùs non potest. Nam, si nongentos vitæ excederemus annos, vt ante diluuium, humanum genus viuebat, & Mathusalem nobis tempora donarentur: tamen nihil esset præteritæ longitudo, quæ esse desiisset. Etenim inter eum, qui decem vixit annos, & eum, qui mille, postquam idem vitæ finis aduenerit, & irrevocabilis mortis necessitas, transactum omne tantundem est.* Fuit præsens vel longissima tempora currat, & facit instar vnius diei apparere ingentem dierum multitudinem. Minatus Dominus Heli sacer-

nam 1. Reg. 2. ait: *Hoc autem erit tibi signum, quod venturum est duobus filiis tuis, Ophni, & Phinees: in die vno morientur ambo.* Sic ambobus curtabitur clausula vitæ, vt vno die credantur mori ambo, & vixisse. Circa quæ D. Greg. Mag. lib. 2. in 1. Reg. cap. 3. ait: *In vna quippe die moriuntur, quia, cùm ad terminum vitæ perueniunt, breue eis omnino fuisse cernitur, quod vixerunt. Vnde per quemdam sapientem dicitur: Gaudium hypocritæ ad instar puncti.* Sic, cùm ad finem vitæ peruenimus, prætervolasse creduntur tempora, vt multi dies appareant instar puncti fuisse. Vt cogantur fateri illi Sapient. 5. *Nos nati continuò desinimus esse.* 1.Reg.2. Greg. Sapient.5.

§. VIII.

Iustorum alia conditio in calamitatibus communibus, ac impiorum.

DIebus mortis appropinquantibus Dauid non rapitur; sed ipse alacer graditur per viam omnibus viuentibus communem: ait enim Textus: *Appropinquauerunt dies Dauid, vt moreretur: præcepitque Salomoni filio suo, dicens: Ego ingredior viam vniuersæ terræ.* Communem omnibus mortis viam singulariter terit Dauid, dum ait: *Ego ingredior,* &c. Impio dicebatur Luc. 12. *Stulte, hac nocte repetunt animam tuam à te.* Eadem mortis sagena & hunc, & Dauidem metebat, sed, quam aliter Dauid ibat in mortis falcem, & hic auarus. Hic quasi medius inuitus raptus, & raptatus ferebatur: Dauid quasi die fulgente alacer, & lætus ipse per se gradiebatur. Sunt equidem temporales calamitates communes bonis, & dyscolis; sed in iis longè alia est conditio, & alacritas bonorum, ac malorum. Quod Demetriano Rhetori obiiciebat D. Cyprian. in epist. ei data sanus: *Non ergo idcirco comparet vobis, & æquales sumus, quia in isto adhuc mundo, & carne hac constituti, mundi, & carnis incommoda vobiscum pariter incurrimus: nam, cùm in sensu doloris sit omne, quod punit, manifestum est, eum non esse participem pœnæ tuæ, quem tecum videas non dolere. Viget apud nos spei robur, & firmitas fidei: & inter ipsas sæculi labentis ruinas erecta mens est, & immobilis virtus, & nunquam non læta patientia, & de Deo suo semper animus secura.* Ecce tibi in calamitatibus communibus, quam alia est conditio bonorum à malorum conditione. Omnes in easdem calamitates deuenimus: sed impij affliguntur, conculcantur, miserè raptantur ad finem: iusti autem erecto animo gradiuntur, spes illis certa applaudit, patientia læta arridet, & anima de Deo secura. Ideò in mundi ruina, generali monet Dominus asseclas suos dicens. Luc. 21. *His autem fieri incipientibus, respicite, & leuate capita vestra.* In omnium casu iubentur Christi asseclæ erecto animo esse. Cur non magis dolere iubeantur in tanta ruina, támque omnibus bonis, & malis communi? Ait D. Gregor. Mag. ibi: *In mundi destructione lugere eorum est, qui radices in eius amore plantauerunt, qui sequentem vitam non quærunt, qui illam neque esse suspicantur: nos autem qui cælestis patriæ gaudia æterna cognouimus, festinare ad ea quantociùs debemus. Optandum nobis est citiùs pergere, átque illam via breuiore peruenire.* Sic certa spes iustos erigit in communibus omnium ruinis. Vt meritò possint clamare illud Dauidis, Psalm. 4. *Quoniam tu, Domine, singulariter in spe constituisti me.* Mediis enim in ruinis, & calamitatibus mundi, nunquam non iusti singulariter propter spem apparent constituti. Sic enim in ruina existunt, quasi nihil debitum soluant, sed ad solutionem sibi debiti festinent. Quò pulchre aspiciens Iob cap. 3. dum de morte omnibus communi philosophatur, ait: *Ibi impij cessauerunt à tumultu.* & iuxta Olympiodor. in Cat. Græca: *Illic impij inflammarunt furorem iræ, & ibi requieuerunt fessi robore. Et quondam vincti pariter sine molestia non audierunt vocem exactoris.* Crediderim à Iobo positas diuersas classes hominum ad mortem euntium. Alij sunt impij, qui in bonis duxerunt vitam suam, alij sancti, qui afflicti, angustiati, in catenis, & carceribus fuerunt. Hi omnes in mortem pariter deuenerunt. Sed quo discrimine? Id explicatur pulchro exemplo; nimirum, ex eo, quod contingit in ciuitate, quando exactores accedunt collecturi tributa. Tunc contingit in vna domo & rixas, & clamores, & persimul audiri, in alia omnia in tuto, & tranquillitate esse. Et cur ibi tanti clamores, tot rixæ; & hic tanta tranquillitas est? Ibi sunt exactores tributum exigentes, & Luc.12. Cypr. Luc.21. Greg. Psal.4. Iob 3. Olymp.

mulier de aduentu Redemptoris disputat, & non magis *Ioan. 4.* de aduentu Iudicij, de igne æterno, & sulphure? Is est Christus Iesus, qui sciat inuenire ad salutem ab illis ipsis, quæ olim trahebant æterna supplicia. Vt dicat D. Cyril. *Cyril. Alex.* Alex. ibi: *Quamuis voluptatibus carnis data esset, non tamen omninò ignorauit sublimioris doctrinæ Christum esse Magistrum.* Compone Sodomitam, & Samaritanam; vtraque voluptatibus dedita, vtraque lasciuissima: illi sulphur, & ignis, huic Christianæ doctrinæ radius affulget. Vt credas Dei misericordiam posse venire in illum eundem, in quem venit supplicium. *Genes. 6.* Genes. 6. *Videns autem Deus, quòd multa malitia hominis esset in terra, & cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum omni tempore, pœnituit eum, quòd hominem fecisset in terra. Et præcauens in futurum, & tactus dolore cordis intrinsecus: Delebo, inquit, hominem,* &c. Et statim infra, cap. 8 dicebat ipse Deus: *Sensus, & cogitatio hominis in malum prona sunt ab adolescentia sua. Non igitur vltrà percutiam,* &c. Expende modò, vt eadem occasio sumitur ad misericordiam, quæ sumpta fuit ad supplicium. Supplicij enim causa, & occasio hæc fuit: *Cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum omni tempore.* misericordiæ autem occasio hæc est: *Sensus, & cogitatio hominis in malum prona sunt ab adolescentia sua.* Ecce tibi, vt eadem occasio sumitur ad misericordiam, quæ pepererat supplicium.

2. *Reg.* 24. Percussit autem cor Dauid eum, postquàm numeratus est populus: & dixit Dauid ad Dominum: Peccaui valdè in hoc facto; sed precor, Domine, vt transferas iniquitatem serui tui; quia stultè egi nimis. Surrexit itaque Dauid manè: & sermo Domini factus est ad Gad Prophetam, & videntem Dauid, dicens: Vade, & loquere Dauid, *&c.*

§. III.

Tarditas in pœnitentia cauenda.

NOn prætereundum illud in hac Dauidis pœnitentia, quod ait: *Percussit autem cor Dauid eum.* Ipse, ipse primus animaduertit errorem, & manifestauit peccatum; non ab alio admonitus, & reprehensus fuit, vt suprà c. 12. in adulterij reatu. Ibi enim priùs venit Nathan, longámque texit parabolam: & post peccati exaggerationem, & minas factas, tandem auditur Dauidis pœnitentia. Modò ante Prophetæ aduentum, ante alterius admonitionem, *percussit cor Dauid eum.* Sic præuenit admonitores, & reprehensores in pœnitentiæ maturitate, vt moneamur, quam *Luc. 13.* sit cauenda pœnitentiæ tarditas. Luc. 13. *Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea: & venit quærens fructum in illa, & non inuenit. Dixit autem ad cultorem vineæ: Ecce anni tres sunt, ex quo venio quærens fructum in ficulnea hac, & non inuenio. Succide ergo illam.* Inde ficulnea succidenda censetur, quòd adeò moretur in fructu promendo, vt ter ve-*Ambros.*niat ad illam dominus, antequàm vllum fructum emittat. Ex quo pulchrè D. Ambros. lib. 2. de pœnit. c. 1 ait: *Agenda est pœnitentia non solùm sollicitè, sed etiam maturè: ne fortè euangelicus ille paterfamilias veniat, & quærat fructum in ea: & si non inueniat, dicat cultori vineæ. Succide illam,* &c. Omnis tarditas in pœnitentia cauenda est, quæ maturari debeat, antequàm requisitor fructus veniat. Notum fuit Iudæ Patriarchæ facinus, vbi ignoranter concubuit cum nuru sua Thamar: quam postea prægnantem videns, & nesciens à quo, comburi præcepit. Illa autem cùm duceretur ad supplicium, præmisit socero annulum acceptú ab illo in pignus pretij concubitus. Vidit ille annulum, agnouit statim rem occultissimam omnibus alijs, & exclamans ait, *Genes. 38.* Gen. 38. *Iustior me est,* &c. Mirabar ego, quòd in tanto in-*Ambros.*cestu Iudas, nec castigetur, nec reprehendatur à diuina iustitia. Et cur sic dissimulatur à Deo facinus Iudæ? Ait D. Ambros. lib. 2. de pœn. c. 8. *Recordatus suam ipse culpam ait: Iustior est magis Thamar, quàm ego. In quo, & altitudo mysterij est, & moralo præceptum: & ideò culpa eius deputatum non est, quia ipse se accusauit potiùs, quàm ab alio accusaretur.* Inde se extulit Patriarchæ huius pœnitentia; quòd non expectanit aliorum reprehensiones, aut admonitiones; sed vt primùm recordatus est sceleris sui, ipse se primus accusauit, & reprehendit: nunquam enim non commendatur ex celeritate, & præuentione pœnitentia: dicebat enim Dominus Iudæis, Luc. 7. *Cantauimus vobis tibijs, & non saltastis.* *Luc. 7.* Et mirum, quòd Iesus Iudæos saltatores requirat. An, qui ludicra omnia mundi reiecerat, saltationes has corporeas requirit? Absit: sed cantus, & saltationis similitudo propriè exprimit, quid maximè requiratur in operibus virtutum; nimirum, celeritas, & impigritia. Qui enim ad *Ambros.* cantum saliat, impigrè, & promptè debet ad singulos eius numeros prosilire. Ait D. Ambros. lib. de pœnit. 2. cap. 6. *Non ergo illa delectarum comes, atque luxuria saltatio prædicatur, sed qua vnusquisque corpus attollat impigrum, nec humi pigra iacere membra, vel tardis sinat torpere vestigiis.* Sic pulchrè ostenditur, vt cauenda est tarditas, & pigritia in re pœnitentiæ, & virtutis.

§. IV.

Pœnitentia nostra maximè debetur redemptori accepta.

MEritò Dauid in sua pœnitentia non patrem meminit Deum, sed Dominum: nec se filium putat; sed seruum: dicit enim: *Peccaui valdè in hoc facto; sed precor, Domine, vt transferas iniquitatem serui tui.* Alter ille prodi-*Luc. 15.*gus, Luc. 15 aiebat enim: *Pater, peccaui in cælum, & coram te,* &c. Vterque dolebat se peccasse; vterque ad Deum clamabat: sed prodigus Deum patrem nominat, vt se filium ostendat: Dauid non patrem Deum meminit, sed Dominum; & se non filium publicat, sed seruum. Et cur Dauid non patrem Deum, sed Dominum; & se seruum in pœnitentia appellat? Volebat equidem Dauid natales ostendere pœnitentiæ, quæ non tam à Patre Deo quàm à Sanguine Redemptoris veniebat, quo empti *Cant. 5.* inter eius meritò numerabamur seruos. Quis enim neget, nostram pœnitentiam maximè Sanguini Redemptoris deberi? Aiebat Sponsa Cant. 5. *Dilectus meus misit manum suam per foramen, & venter meus intremuit.* Ecce tibi humana *Bonau.* præcordia intremuerunt, ex quo Deus manum suam misit per foramen. Et quæ hæc manus diuina sic præcordia humana vulnerans? Ait D. Bonauent. in cap. 4. D. Luc. *Dilectus meus misit manum suam per foramen; id est, gratiam suam per foramen lateris Christi, vnde profluunt Sacramenta. Et venter meus intremuit, quia hæc gratia primò parit contritionem.* Ecce tibi, vt gratia profluens à latere Redemptoris pariat contritionem. Etenim, vt contritio, & pœnitentia à Sanguine Christi Redemptoris nostri venit; sic pecca-*Luc. 15.* ta nostra per illam remittuntur. Pœnitenti filio dum *Ambros.* pater conuiuium parat, Luc. 15. ait: *Occidite vitulum saginatum* Quod expendens D. Ambros. lib. 2. de pœnit. cap. 3. ait: *Vitulum præcepit occidi: quia Pascha nostrum immolatus est Christus. Etenim quotiescunque Sanguinem Domini sumimus, mortem Domini annunciamus. Sicut ergo semel pro omnibus immolatus est: ita quotiescunque peccata condonantur, Corporis eius Sacramentum sumimus, vt per Sanguinem eius fiat peccatorum remissio.* De Redemptoris Sanguine semper venit, quòd detur nobis pœnitentia, peccata dimittens, vt meritò pœnitentes possint, & debeant haberi inter Christi Domini seruos emptitios.

2. *Reg.* 24. Hæc dicit Dominus: Trium tibi datur optio: elige vnum, quod volueris ex his, vt faciam tibi. Cúmque venisset Gad ad Dauid, nunciauit dicens: Aut septem annis veniet tibi fames in terra tua: aut tribus mensibus fugies aduersarios tuos, & illi te persequentur: aut certè tribus diebus erit pestilentia in terra tua. Nunc ergo delibera, & vide, quem respondeam ei, qui me misit, sermonem. Dixit autem Dauid ad Gad: Coarctor nimis: sed melius est, *&c.*

§. V.

§. V.

Labor voluntariè acceptus non parum infert leuaminis.

SCiebat Deus, quod è tribus malis leuius erat: cur ergo illud, quod leat leuius, non infert ipse? Cur mauult id electioni Dauidis remittere? Ait enim: *Trium tibi datur optio. elige vnum, quod volueris*, &c. Deus bone, nónne tu meliùs eliges, quàm Dauid? Cur permittis illi electionem, quam tu longè sapientiùs faceres? Permittitur electio laboris Dauidi; vt labor electus sit illi magis voluntarius; in electione enim opus est voluntatis, vt inde labor minuatur: nunquam enim labores voluntarij non minores apparent. De Iesu meo dicitur Matth. 4. Matth. 4. *Cùm ieiunasset quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, posteà esuriit. Et accedens tentator dixit ei: Si Filius Dei es, dic, vt lapides isti panes fiant*, &c. Sciebat malignus, famis laborem grauissimum esse homini; & sperabat tanto labori succubiturum Iesum: in hoc valdè stultus, quòd vidit laborem famis; sed non vidit illum esse voluntarium Iesu, ex quo maximè minuebatur eius durities. Vt dicat D. Maximus homil. 1. ibi: Maxim. *Stultissimáque enim, inanisque subreptio. Per panem eum vult tentare, qui panis est, æstimans illum hac penuria laborare, quà voluntariam perferebat esuriem.* Equidem in hoc valdè stultus tentator apparuit, quòd credidit penuria cibi laborare, qui voluntariam famem patiebatur: quod enim voluntarium est, aut paruum laborem infert, aut citò exterminandum. De parentibus Iesu locutus Matth. cap. 1. ait: Matth. 1. *Aram genuit Aminadab.* Quid est nomen Aram? Si nominis spectes significationem, Aram idem est, ac *visitatio eorum*: & refertur ad tempus, quando Israelitæ laborantes in Ægypto clamauerunt ad Deum, & visitati à Deo sunt, vt à laboribus liberarentur. Tunc Aram genuit Aminadab, cuius nomen significat *populum meum voluntarium.* Quia populus maximè nitebatur propter Deum voluntarius esse in laboribus; ideò factum est, vt sic labores imminuerentur, vt per Dei visitationem possent ab illis liberari. Ait Imperfect. hom. 1. in Matth. *Competenter Aram, qui erat visitatio eorum, genuit filium Aminadab, qui interpretatur,* Matth. 1. *vel gens desiderabilis, vel populus meus voluntarius. Nec enim facta fuisset super eos visitatio Dei, nisi gens desiderata fuisset, & populus voluntarius.* Quòd esset voluntarius populus, hoc est, quòd voluntariè niteretur laboribus propter Deum incumbere, habuit, quòd à Deo in laboribus visitaretur, & citò labores vniuersi finirentur. Quòd si voluntario affectui etiam amor adiungitur, tunc planè omnis labor disparet. Subiturus Iesus ingens passionis suæ pondus dicebat Petro, Ioan. 18. Ioan. 18. *Calicem, quem dedit mihi Pater, non vis, vt bibam illum?* Quasi potum æstimat ingentes illos dolorum cumulos, quos in se à Patris permissione, aut prædefinitione, noverat venturos. Et quando in potu summa facilitas est, vnde adeò ingentes labores sic faciles apparent, vt in facilitate videantur potui similes? Erant Iesu voluntarij, imò erant illi amabiles; & inde sic reputantur, quasi nullam difficultatem inferant. Hugo Hug. Vict. Victor. 1. Miscel. titul. 143. fatus: *Deus noster, & cibus, & potus est. Cibus, quando sumitur per cognitionem; potus, quando per dilectionem. In cognitione aliquid laboris esse videtur, in qua quasi cibus, nisi priùs mansus, non sumitur. Dilectionis potus difficultatem non habet, & faciliùs intrat in animam bonus dilectio,* &c. Sic quidquid voluntarium, & dilectum est, difficultates aut tollit, aut minuit.

§. VI.

Gulæ malum quantum?

SEptennij fames proponitur à Deo pro prima calamitatum, dum ait: *Aut septem annis veniet tibi fames in terra tua.* Proh ingens malum! Quàm ego timerem etiam sanctissimis, & Dei familiarissimis à fame, si in eis appetitus cibi vires capiat. Populus ille electus, & spectator Num. 11. tot diuinorum mirabilium in Ægypti plagis, & in maris diuisione; vbi sterile desertum attigit, inter fletus, & lacrymas clamabat Num. 11. *In mentem nobis veniunt cucumeres, porreque, & cæpe, & allia. Anima nostra arida est: nihil aliud respiciunt oculi nostri nisi Man.* Habentes cælestem panem, porrorum, & cæparum, & alliorum non valent sustinere famem. Et quò coniecti sunt ab hac fame? Ait Tertul. aduers. Psychicos: *Panes angelicos illos displicebant: allium potiùs, & cæpe, quàm cælum fragare malebant.* A qua Tertull. altitudine non cadat famelica gula raptatus? Nemo ignorat primi hominis sanctitatem, in qua creatus est. Huic tanto, Genes. 3. *Dedit viro suo, & aperti sunt oculi amborum* Genes. 3. &c. Circa quæ ait Tertul. suprà: *Post ecstasim spiritualem,* Tertul. *in qua magnum illud Sacramentum in Christum, & Ecclesiam prophetauerat; non iam capiens, quæ erant spiritus; faciliùs ventri, quàm Deo cessit: pabulo potiùs, quàm præcepto annuit: salutem gula vendidit: manducauit denique, & periit.* Et ecstasim, & spiritum propheticum, & vitam spiritualem oblitus est, vbi pabulum spectauit. Est equidem gula validissima ad iustos præcipitandos; adeò, vt, si gula desit, vix præcipitium timeatur. Matth. 4. *Dic, vt lapides* Matth. 4. *isti panes fiant*, &c. Famelico proponit tentator panes: deinde ibi victus ad aliud se contulit telum præcipitium suadens, dum constituto supra pinnaculum templi ait: *Mitte te deorsum.* Cui irridens D. Maxim. hom. 1. ibi, ait: *Quàm* Maxim. *turbatus hoc loquitur, qui putat se posse præcipitium persuadere, à quo nihil potuit de panibus impetrare.* Ignorantia erat, sperare præcipitium in eo, qui nullo fuerat gulæ affectu raptatus. Meritò enim dicebat Tertull. lib. 1. ad vxor. *Stude igitur frugalitati, quæ sæculum spernit.* In fruga- Tertull. litate nanque, & gulæ victoria mundiales omnes tentationes apparent quasi detriumphatæ.

§. VII.

Iustorum absentia nociua Reipublicæ.

NOn mitiùs pateretur Israël in malo secundo, nimirum: *Aut tribus mensibus fugies aduersarios tuos, & illi te persequentur.* Quid enim mali non immineret Israëli, si coactus Dauid ab illo fugeret? Meritò circa hæc dicebat D. Ambros. in Psalm. 37. locutus de Dauide non admittente hoc malum fugæ: *Suam fugam non poposcit pro-* Ambros. *pter illud, quia Propheta pro populo deprecari poterat.* Equidem, quia præsens populo tantus Propheta, multum illi poterat afferre auxilij, quo careret, si abesset: ideò cauit Dauid inde fugari ab hostibus suis. Quis nesciat, quàm mareeat populus, fugans inde iustis? Ezechiel cap. 17. Ezec. 17. pulchra metaphora præmittens Israëlis ruinam aiebat: *Aquila grandis, magnarum alarum, longo membrorum ductu, plena plumis, & varietate, venit ad Libanum, & tulit medullam cedri.* Et quantum hoc malum? Ait Imperfect. in Matth. hom. 1. *Medulla huius mundi sunt homines sancti. Sicut enim medulla, quandiu in arbore fuerit sana,* Matth. 1. *semper floret, cùm autem percomissa fuerit, tota paulatim marcescendo siccatur: sic & quandiu sunt fideles, stat iste mundus. Nam, sicut egredientibus Israëlitis de Ægypto, exterminata est Ægyptus: sic & Sancti, cùm de isto mundo defecerint, casurus est iste mundus.* Sic de iustorum consortio stat mundus, & deficit, vbi illi deficiunt. Quò trahenda dicta tom. 3. in Euang. lib. 14 cap 4. §. 3. & tom. 4 in Euangel. lib. 16. cap. 2. §. 17. & tom. 3. in vet. Test. lib. 6. cap. 3. §. 5. & cap. 8. § 8. & lib. 7. cap. 8. §. 18.

§. VIII.

Vnus Deus nouit pœnarum breuiare spatia.

TErtium supplicium propositum Dauidi hoc erat: *Aut tribus diebus erit pestilentia in terra tua.* Quod præ aliis eligens Dauid dicebat: *Melius est, vt incidam in manus Domini (multæ enim misericordiæ eius) quàm in manus hominum.* Et cur magis Dauid credidit hoc tertium supplicium pertinere ad manum Domini, quàm duo illa priora? Cur in triduo huius pestilentia, magis affulsit Dauidi manus diuina, quàm in septennio famis, aut bellis trimestribus? Planè ex breuitate temporis supplicij, manus diuina ostendebatur manifestè: quando enim septennij pœna in fame mensurata iuxta culpæ exigentiam reducebatur ad triduo pestilentiam, id à sola manu diuina poterat prouenire, quæ sola nouit mirabiliter curtare

pœnarum tempora. Cùm Dominus Iesus in Cruce posi-tus emisisset spiritum, ait Marc. cap. 15. *Videns autem Centurio, qui ex aduerso stabat, quia sic clamans expirasset, ait: Verè hic homo Filius Dei erat.* Morientem vidit, & Filium Dei confitetur. Quid in moriente potuit esse, quo patens Diuinitas Centurioni ostenderetur? Celeritas mortis, & quietis, Diuinitatem in moriente fecit manifestam. Quæsitum enim fuerat à Iudæis illud mortis genus, quo diutiùs in morte Iesus cruciaretur: solebant enim crucifixi ingentibus doloribus ad biduum vitam extendere: Iesus autem tribus tantùm horis in Cruce affixus, vitam finiuit, se tradens mortis quieti. Quando autem vidit Centurio, diutinos Crucis dolores ad sola trium horarum spatia redactos, id minimè posse accidere credidit, nisi manu diuina id agente, cuius solius est breuiare pœnarum tempora. Ait Paschasius lib. 12. in Matth. *Inclinato capite sic posuit vitam, quando voluit, & quomodo voluit. Quod prodigium contra omnium eorum consuetudinem, qui cruciabantur in cruce, videns Centurio, dixit: Verè hic homo erat Filius Dei. Miraculum enim magnum fuit: quia post tres horas exceptus est, qui fortè biduum, vel triduum victurus esset in Cruce, si secundùm consuetudinem eorum viueret, qui suspendebantur. Ideircò magnum visum est Centurioni beneficium Dei fuisse, quòd expirauit tam citò, & magis ex merito orationis eius, quàm ex violentia Crucis.* Meritò vni Deo debendam credidit tantam pœnarum curtationem: cuius solius est longa malorum spatia in breuem summam redigere. De vltimis temporibus locutus Matth. cap. 24. aiebat: *Nisi breuiati fuissent dies illi, non fieret salua omnis caro: sed breuiabuntur propter electos.* Breuiabuntur, inquit, dies illi. Et à quo breuiabuntur? An ab Angelo aliquo cursum astrorum accelerante? An ab aliqua causa physica, vel morali id exigente? Accipite, quid sentiat Imperfectus hom. 49 in Matth. *Non solùm spirituales homines, & perfecti; sed etiam mediocres, & infirmi de illo persecutionis periculo sunt liberandi; non virtute fidei, aut merito operum suorum, sed velociter subueniente Christi aduentu. Non enim propter peccatores dimittet dimidios, vt etiam electi periclitentur; sed propter electos festinaturus est.* Non creaturæ alicui committetur malorum dierum breuiatio; sed vnus Christi accessus illos breuiabit, festinans suos electos saluos facere.

Marc. 15. — Paschas. — Matth. 4. — Imperfect.

2. *Reg.* 24. Immisitque Dominus pestilentiam Israël de mane vsque ad tempus constitutum: & mortui sunt ex populo, à Dan vsque ad Bersabee, septuaginta millia virorum. Cúmque extendisset manum suam Angelus Domini super Ierusalem, vt disperderet eam; misertus est Dominus super afflictionem, & ait Angelo percutienti populum: Sufficit: nunc contine manum, *&c.*

§. IX.

Pestilens animæ venenum est peccatum.

NOn otiosè Deus pestilentiam immisit in peccatores, dum ait: *Immisitque Dominus pestilentiam in Israël de mane vsque ad tempus, &c.* Sic enim in pœna externa ostendebatur, quàm pestilens venenum animæ sit peccatum. Monebat Paul. 1. ad Corinth 9. *Neque tentemus Christum, sicut quidam eorum tentauerunt, & à serpentibus perierunt.* Habes Historiam in cap. 21. Numer. vbi Israëlitæ ingrati Deo, labore itineris maximè dolebant, & manna fastidiebant. *Quamobrem misit Dominus in populum serpentes ignitos, &c.* Et cur misera à venenatis serpentibus percussi pœnas dabant? Ait D. Ansel. in c. 9. 1. ad Corinth. *Quibus Deus ad significanda peccata, quorum veneno inuisibiliter moriebantur, visibiles serpentes, quibus admonerentur, immisit, & plaga corporalis mortes animarum, mortibus corporum figurauit.* Itaque venenati serpentes in Israëlitas peccatores ideò immittebantur, vt exteriùs figurarent pestilens venenum peccati, quo infectæ erant intrinsecùs eorum animæ. Nunquam enim credam, pestilentius aliud venenum inueniri posse, quàm id, quod in animas proficiscitur à peccato. Hinc Genes. 29. peregrinus Iacob agens iuxta puteum clausum, vbi agnouit Rachelem, patris Labani greges pascentem: *amouit lapidem, quo puteus claudebatur. Et adaquato grege, &c.* Non sustinuit, quod oues Rachelis egerent potu: sed quamprimùm ipse per se accessit ad puteum, & lapidem abstulit. Alter Iesus, Ioan. 11. sciens Magdalenæ fratrem, Lazarum mortuum esse, *venit ad monumentum: erat autem spelunca, & lapis superpositus erat ei. Ait Iesus: Tollite lapidem, &c.* Non ipse accedit ad lapidem, nec tollit eum. Cur ergo Iacob non detrectat accedere ad lapidem fontis, eúmque tollere, vt greges Rachelis adaquaret: Iesus autem maximè cauet per se lapidem sepulcri tollere, vt fratrem hospitæ suæ suscitaret? An infirmiores vires habebat, quàm Iacob ad tollendum lapidem? Absit: sed erat lapis sepulcri, quo mortui peccatoris figura repræsentabatur clausa; peccati autem venenum adeò pestilens est, vt meritò quis vel ab eius vmbra caueat. Huc proximè accedit Origen. ibi dicens: *Attende autem, & vide, possimúsne dicere, lapidem quidem eum, qui speluncæ appositus erat, id est, sepulcro, quod in spelunca erat, à Iesu ipso contrectari non oportuisse: eum autem, qui putei ostio impositus erat, Iacob sumtum sustulisse, atque deuoluisse à putei ostio, vt Laban eius auunculi oues aquarentur. Et debuisse Iacob ad puteum quidem ostium accedere; Iesum autem stare extra speluncam.* Viuidus fons neminem deterret; sed allicit, ne quis parcat viuidis operibus, quibus proximos recreet: lethalis autem spelunca lethum spirans, & tenebras, à se arcet vniuersos; nec vllus est, qui Iesu nomen dedit, qui non sibi cauere debeat a pestilenti lethifero peccati veneno. Etsi enim sanctus sit prætextus in consuetudine peccatorum, mirum est, si eorum veneno non inficiaris. Dicebat D. Chrysost. hom. 46. in Ioann. *Etenim ipse Iudas cum aliis ad suscitandos mortuos, & mundandam lepram mittebatur, ex quo grauissimo auaritiæ morbo captus est.* Ecce sibi mortuis suscitandis, & leprosis mundandis se ingerit incautè, & peccati morbo pestilenti inficitur.

1. Corinth. 9. — Num. 21. — Ansel. — Genes. 29. — Ioan. 11. — Orig. — Chrysost.

§. X.

Ambitio pestilens est, vt alios inficiat.

ELationis Dauidicæ morbo in numerandis populis, meritò respondet pestis in supplicio: ait enim Textus: *Immisit Dominus pestilentiam, &c.* Nulla sane lues adeò pestifera est populis, & subditis quàm elatio, & ambitio notata in Principe. Destructurus Dominus familiam Heli, dicit illi 1. Reg. 3. *Hoc erit tibi signum, quod venturum est duobus filiis tuis, Ophni, & Phinees: in die vno morientur ambo.* In Ægyptiorum vindicta primogeniti tantùm moriebantur in singulis familiis, vt patet in Exodo. Cur autem diuina ira in domum Heli exillat, vt non solùm primogenitum eius perdat; sed & simul secundum fratrem? Cur ait: *Morientur in die vno ambo?* Cur non contentus est perditione primogeniti? Ostendebatur in iis perditio, quæ nascitur ex elatione, & ambitione maiorum: quæ, vt nocentissima pestis est, nescit in vno sistere; sed omnes inferiores inuadit. Ait D. Gregor. PP. lib. 2. in 1. Reg cap. 3. *Hoc itaque de officio suscepti culminis, temporalem felicitatem amantes audiant, & reatus sui magnitudinem pertimescant. Tantò denique grauiori pœna digni sunt, quantò apertè conspiciunt; quia de vanitate, quam diligunt, non soli moriuntur. Quia, dum in prætextu mundanæ lætitiæ mortem ebibunt, potus sui pestem ad sequentium se multitudinem transmittunt.* Expende illa: *Potus sui pestem.* quippe quam maiores ebibunt de sui culminis splendore elationem, & ambitionem; pestis est, quæ cæteros inferiores inficiat, & in mortem deducat. Primis illis parentibus dictum erat à serpente, Gen. 3. *Eritis, sicut Dij.* Cui ambitioso affectui consentientem Adamum, vt ostendit D. Alcimus lib. 2. in Genes. ait:

Accipit infelix malesuada verba susurri,
Demisitque suos in nectareum ima sensus.

Quid pulchrius? Ambitionis timet nomen vocat: & meritò: nequit enim in vno hærere; sed quasi noxa pestifera ad omnes se extendit subditos. Huc trahe dicta tom. 3. in Euangelia, lib. 14. cap. 12. § 8. & c. 16. § 6.

1. Reg. 3. — Greg. — Genes. 3. — Alcim.

§. XI.

§. XI.

Vni Deo non deficiunt, qui ab illo numerati sunt.

ECce tibi tota illa populi numeratio à Dauide peracta, quò perueniat: dicit nanque Text. *Et mortui sunt ex populo, à Dan vsque ad Bersabee, septuaginta millia virorum.* Suprà, post numeratos Israëlitas, dicit: *Inuenta sunt de Israel octingenta millia virorum fortium.* Et intra breuissimum tempus, immissâ pestilentiâ desiderata sunt septuaginta millia. Quid miserius in rebus humanis? Scitum illud apud Hispanos plebeiorum prouerbium, nimirum: *De lo contado lleua el gato.* vni Deo integra, & indefectibilia manent numerata. Matth. 10. *Vestri autem capilli capitis omnes numerati sunt. Nolite ergo timere.* Expende, vnde omnem timorem ruinæ nobis eripiat; nimirum, ex eo, quòd omnes nostri capilli numerati Deo sint. Et meritò: non enim is est Deus, qui perdenda numeret. Ait D.Hilar.ibi: *Innumerum aliquid colligi, diligentiæ, & sollicitudinis cura est: neque enim dignum negotium est, peritura numerare. Vt igitur nihil ex nobis periturum esse cognosceremus; ipso capillorum nostrorum supputatorum numero monstratur, salutis nobis ex solido futuris, cùm, quod innumerabile in nobis sit, conseruandi affectu, & potestate numeretur.* Expende illud: *Vt igitur nihil ex nobis periturum esse cognosceremus*, &c. Vt peritura sunt omnia illa, quæ apud homines sunt in numero: sic, quæ à Deo numerantur, eo ipso ostendunt suam stabilitatem, & perpetuitatem. Adeò, vt idem sit, quòd Deus numeret, & quòd nequeat deficere numerus designatus. Ait Psal. 138. *Mihi autem nimis honorati sunt amici tui, Deus, nimis confortatus est principatus eorum. Dinumerabo eos, & super arenam multiplicabuntur* Tantum abest, quòd deficiant Deo numerati; vt ex numeratione crescant, & multiplicentur magis. Quò respiciens Imperfect. homil. 25. in Matth. fatur: *Nunquid ideò numerat aliquid Deus, vt numerum eius cognoscat, qui ab initio omnia in pondere, & numero, & mensura creauit. Sed ideò numerat, ne aliquid perdat ex ipsis. Sicut dicit Propheta: Mihi autem nimis honorati sunt amici tui Deus. Dinumerabo eos, & super arenam multiplicabuntur. Non minuuntur, qui numerati sunt; sed multiplicabuntur.* Felix, qui in catalogo numeratorum à Deo reponitur: habet iam inde in se spem vitæ non perituræ, quando supputatus à Deo numerus non potest deficere. Dicebat Dominus Ioannis cap. 6. *Nónne vos ego duodecim elegi: & vnus ex vobis Diabolus est?* Et numeratos à se dicit duodecim in electione, quorum vnus perdendus erat. Sed, quando vnus perdendus erat, cur vim facit in eo, quòd duodecim numeratos elegerat? Ait Rupert.ibi: *Et quidem beatificantis gratiæ præconium illud erat, quod dicit: Nónne ego vos duodecim elegi?* In supputatorum numero designato certam beatitudinis gratiam ostendebat, à qua minimè poterat numerus ille excidere. Perderetur licèt aliquis: sed semper impleretur numerus electorum, nec vnquam erit minor. Luc. 15. *Quis ex vobis homo, qui habet centum oues: & si perdiderit vnum ex illis, nónne dimittit nonagintanouem in deserto; & vadit ad illam, quæ perierat, donec inueniat illum?* Et mirabar, quòd sic affectus Deus esset ad vnam ouiculam, vt propter illam quærendam, vel nonagintanouem relinqueret. Et cur, Deus, sic vnius desiderio afficeris? Pertinebat ad electorum numerum, qui minimè poterat Deo deficere. Imperf. homil. 25. in Matth. *Vis scire dignitatem numeratorum: considera ouem illam, quomodo pastor non quieuit per desertum discurrere, donec inuenit eum, & ad pristinum numerum reuocauit. Nullum ex omnibus se habere putabat, si de numero suo vna periret.* Sic ibi.

Matth. 10. — Hilar. — Psal. 138. — Imperf. — Ioan. 6. — Rupert. — Luc. 15. — Matth. 25.

§. XII.

In suos fideles non solet Deus effundere omnem iram suam.

TRibus constitutis diebus desæuit pestilentia in Israële, & occisa sunt ab Angelo *Septuaginta millia virorum*, vt paulò antè vidimus. At 4. Reg 19. *In nocte illa venit Angelus Domini, & percussit in castris Assyriorum centum octoginta quinque millia.* Et quando in vna nocte centum, & octogintaquinque millia Assyriorum occisa ab Angelo sunt; cur tribus diebus solùm interficit Angelus septuaginta millia? Ait Textus ibi: *Cùm extendisset manum suam Angelus Domini super Ierusalem, vt disperderet eam, misertus est Dominus super afflictionem: & ait Angelo percutienti populum: Nunc contine manum tuam*, &c. Erat in præsenti res, non cum Assyriorum infidelium castris; sed cum ciuitate sancta Ierusalem: & ideò Deus cohibuit Angelum, ne totam iram effunderet. Nescit enim Deus totam suam iram exhaurire aduersùs fideles suos. Psalm. 74. *Calix in manu Domini, vini meri, plenus mixto. Et inclinauit ex hoc in hoc: verumtamen fæx eius non est exinanita.* Quid est: *Fæx eius non est exinanita?* Pulchrè D. Ambros. Psalm. 37. in rem præsentem: *Plenus erat calix ad terrendum, ad feriendum non est exinanitus. Plenus erat calix, cùm mors per triduum mandaretur; sed occurrit misericordia Dei; tenuit manum Angeli, priusquam calicem istum exinaniret.* Non enim Deus permittit, omnem iram effundi in fideles suos. Vnde ad infidelem Ierosolymam locutus Isaias cap. 51 ait; *Eleuare, eleuare, consurge, Ierusalem, quæ bibisti de manu Domini calicem iræ eius: vsque ad fundum calicis soporis bibisti, & potasti vsque ad fæces.* Septuag. legunt: *Calicem ruinæ bibisti, & euacuasti*; vel, vt apud D. Ambros. *exinanisti.* Sic infidelis ciuitas in se euacuat, & exinanit diuinæ iræ calicem. Circa quæ ait D. Ambros. suprà: *Ierusalem supra mensuram bibit; quia supra mensuram peccauit. Ecclesia Christianorum calicem iræ exinanire non nouit: sed exinanitam vnguentum, propter quam Christus se exinaniuit, vt vbique fragraret, de manu Domini accepit.* Non iram sed misericordiam suam quasi exinanit Deus, & quasi euacuat super fideles suos.

4. Reg. 19. — Psal. 74. — Amb. — Isai. 51. — Ambr.

2. *Reg.* 24. Dixítque Dauid ad Dominum, cùm vidisset Angelum cædentem populum: Ego sum, qui peccaui: ego iniquè egi: isti, qui oues sunt, quid fecerunt? Vertatur, obsecro, manus tua contra me, & contra domum patris mei. Venit autem Gad ad Dauid in die illa, & dixit ei: Ascende, & constitue altare Domino in area Areuna Iebusæi. Et ascendit Dauid, *&c.*

§. XIII.

Regalis animus non potest non dolere in subditorum malis, si illa videat.

IAm tribus diebus penè grassata fuerat pestis in Israel, & multa hominum millia occisa fuerant: nec Dauid ostendebatur doluisse. Nunc autem ait Textus: *Dixitque Dauid ad Dominum, cùm vidisset Angelum cædentem populum: Ego sum, qui peccaui*, &c. Et cur non statim ab initio pestis hoc dixit? Cur post occisa tot millia doloris verba prompsit, & non anteà? Ait Textus: *Cùm vidisset Angelum cædentem populum.* Quippe anteà non viderat populi stragem; non aspexerat percussorem ferientem populares suos: quem vbi primùm vidit, statim doluit, & se pro suis exhibuit. Hinc maximè ortum habet, quòd Principes inter suorum calamitates, & pressuras, in gaudio, & risu sint, & nihil patiantur in contritione subditorum: quia non vident calamitates eorum; non vident percussores subditorum: non posset enim regalis animus non dolere in suorum ærumnis, si videret. Luc. 19. *Cùm appropinquaret Iesus Ierusalem, videns ciuitatem, fleuit super illam.* Assumpserat sibi Iesus diem illam, vt regalem triumphum ageret, exceptus à Ierosolymitanis in ramis palmarum, & hymnis. Et inter hæc totus in fletus, & lacrymas iuit. Cur fles, Domine, inter pompas triumphi tui? Ait Deus: *Videns ciuitatem, fleuit.* Videbat equidem ciuitatem illam strictissima Romanorum obsidione cinctam; videbat illam solo æquandam, & funditùs perdendam: quod vt bonus Princeps videbat, non poterat non flere, & condolere illi. Vt meritò dicat apud Eusebium Emiss. ibi: *Ego fleo, qui omnia video.* Rident, gaudent, lætantur Principes inter suorum clades, qui nihil vident. Qui autem omnia suorum mala videt, non potest non flere; & multa pietate commoueri erga illos. Regalissimus ille Iob dicebat cap. 29. *Quando procedebam ad portas ciuitatis, & in platea parabant cathedram mihi. Videbant me iuuenes, & abscondebantur:*

Luc. 19. — Euseb. — Iob 29.

&

& senes assurgentes stabant. Principes cessabant loqui, & digitum superponebant ori suo. Auris audiens beatificabat me, & oculus videns testimonium reddebat mihi, eò quòd liberassem pauperem vociferantem, &c. Septuag. legebant prima: *Cùm exibam matutinus in ciuitate*. Quippe bonus Princeps nihil magis curabat, quàm per se obire omnia, inuestigare omnia, sese vel popularibus immiscens, & cum eis sedens. Et quid inde? Videns omnia mala, compatiebatur omnibus, & maxima pietate commouebatur pro afflictis: nocentes enim longè fugiebant, & pauperes liberabantur. Huc spectabat Olympiod. in Caten. Græca aiens: *Tanquàm Princeps quidem, at Magister tamen ad virtutem, sic nec somno, nec ebrietatibus indulgebat: sed charitate commotus de manè in platea residebat.* Expende illa: *Charitate commotus de manè in platea residebat.* Simul in plateis erat, omnia lustrans, omnia per se videns, & charitate commouebatur, nescit enim regius animus non tangi misericordia in suorum malis. Sed aulicorum ambitio eos sibi Principes format, qui oculos non habeant, ne videntes doleant super suorum mala. Quibus illud aptatim Psalm. 113. *Simulacra gentium, argentum, & aurum, opera manuum hominum. Os habent, & non loquentur: oculos habent, & non videbunt ::: Similes illis fiant, qui faciunt ea.* Vt artifices simulacra Deorum effurmabant in auro, & argento, quorum os non loquebatur, nec oculi videbant: sic ambitiosi aulici Principem suum efformant, vt totus aureus, aut argenteus sit, in delicijs viuat, nihil videns, nihil ex sententia loquens. Quod Eginnartus, Cancellarius Caroli Magni apud Cerdæ Aduers. cap. 177 notabat aiens: *Opes, & potentia regni penes Palatij Præfectos omninò manebant: neque aliud Regi relinquebatur, quàm ut crinem, profusáque crinium cæsarie, & precarium vitæ stipendium, paucaque numerositatis obsequium, quod eius Præfectus aulæ, prout videbatur, exhibebat.* Sic efformantur Reges, Principes ab ambitiosis aulicis, vt, nimirum, inter aromata, & deliciarum lexus viuant, & vt simulacra idolorum adorationi sint, & cultui: oculos autem ad videndum non habeant, nec aures ad audiendum, nec os ad loquendum. Et talium Principum formatoribus sapienter precabimur, *Similes illis fiant, qui faciunt ea.* Nec posset Princeps maiorem vindictam capere de aulicis suis, quàm si eos poneret in eo ipso statu, in quo ipse est. Ponatur licèt aulicus in omnibus delicijs, & diuitijs; sed ita vt nihil audeat, nec loquatur circa regni administrationem: & fallar, nisi tristitia disrumpatur.

Olympiod.

Psalm. 113.

Eginnart.

§. XIV.

Magna Dei seueritas est, quòd Princeps non videat suorum incommoda.

DVm sæuiret pestis in Israelem, aiebat Text. *Misertus est Dominus super afflictionem, & ait Angelo percutienti: Sufficit: nunc contine manum tuam.* Et immediatè post hæc illud addidit: *Dixitque Dauid ad Dominum, cùm vidisset Angelum cædentem populum*, &c. Post Deum miserentem populi, hunc primum misericordiæ eius effectum inuenio; nimirum, quòd *vidisset Dauid Angelum cædentem populum.* Vidit Rex percussorem populi sui, postquàm Deus cœpit populi misericordia tangi: non vidit, cùm Deus in seueritate durabat; de Dei enim seueritate venit, quòd Princeps non videat populi sui damna. Hinc minatus Israelitas Isaias, cap. 29. ait: *Miscuit vobis Dominus spiritum soporis: claudet oculos vestros: Prophetas, & Principes vestros, qui vident visiones, operiet.* Expende illa: *Principes vestros operiet.* Circa quæ Vatablus ait: *Principes vestros, qui prouidere debent incommoda, obruet ignorantia.* Hoc ad magnam Dei spectat seueritatem, quòd malis populum impleat, & Principem obruat ignorantionis tenebris, ne prouideat remedium. Ex quo sapienter monebat Forerius: *Dicit enim: Operiet Principes: qui enim obuolutum habet caput, nihil videt. Ergo pro peccatis populi Principes obcæcantur, ne intelligant, quæ Reipublicæ prouidere oportebat. Qui ergo errores Principum notant, & illis obtrectant, consultiùs agerent, si peccata sua deflerent, ex quibus obtenebratio Principum oritur sæpè habes.* Quid sapientius? Vtinam obtrectatores Principum se ad hoc conuerterent, vt peccata sua deflerent, & Deum iratum placarent: sicut à Deo irato venit, quòd Principi cæcitas, ne videat populi malas: sic à placato Deo veniet, quòd Princeps illuminetur, & subditorum malis prouideat remedia.

Isai. 29.

Vatabl.

Forer.

§. XV.

Ecclesiæ Dei dilatatio, regnorum firmitudo.

ERat Dauid in sua Sionis arce, vbi sacellum habebat, in quo Arca Dei manebat: & tamen mittitur ad alienigenæ Regis aream, vt ibi sacrificet Deo: dicit enim Textus: *Venit autem Gad ad Dauid in die illa, & dixit ei: Ascende, & constitue altare Domino in area Areunæ Iebusæi.* Erat Areuna ortu Gentilis Rex Iebusæorum, Dauidis tributarius, Iudaismi proselytus, vt aiunt noster Saluo, Emmanuel de Saa, & Serarius. Cur ergo non Sione sacrificet Dauid coram Arca, sed aream Areunæ Regis ortu Gentilis conscendat, vt ibi altare statuat, & sacrificet? Mysterio, vbi agebatur de regno remediando, & stabiliendo, mittitur Rex, vt altare Domino fundet in alienigenæ Regis area: in quo insinuatur Saliano dilatatio Ecclesiæ Dei ad gentes. Vt sciant Reges, nullo magis firmari, & stabiliri eorum imperia, quàm si eò incumbant, vt per Orbem dilatetur Dei Ecclesia. Placet huc transferre D. Fulgentij sententiam in lib. de veritate prædestinationis, & gratiæ, quam desumo ex Conc. Parisi. lib. 2. cap. 1. vbi sic: *Clementissimus quisque Imperator, non ideò est vana misericordia præparatam in gloriam quia apicem terreni principatus accepit: sed si in imperiali culmine rectâ fide viuat, & vera cordis humilitate præditus, culmen regiæ dignitatis sanctæ Religioni subiiciat: si magis in timore seruire Deo, quàm in timore dominari populo delectetur ::: Magis enim regimen Christianum, ac propagatur imperium, dum ecclesiastico status per omnem terram consulitur, quàm cùm in parte quacunque terrarum pro temporali securitate pugnatur.* Equidem pugnat Rex in hac, & illa parte, vt regnum suum stabiliat, & propaget, huc solùm spectans, ne aduersarius maiores vires capiat. O quàm certiùs regnum ampliaret, si non tam bellis inferendis, quàm altaribus ædificandis vbique terrarum vacaret! Conuertant huc oculos politici, qui gloriantur callere optimas rationes conseruandi status; & videant, quod regnum gloriosius dilatatione, & ampliatione; splendidius diuitijs; illustrius victorijs: an illud quod pro sua securitate bella mouit, exercitus composuit; inter quorum congressus, per accidens tamen, altaria Dei ab antiquis sedibus deiiciebantur: an verò illud, quod vbique terrarum noua Deo erexit altaria? Planè altaria erecta Deo in ethnicis nationibus, sic tibi, ô bone Rex, Deum propitium faciunt, vt vel dormiens appareas hostibus inexpugnabilis, & ipsissimæ morti horribilis: & totius illius terræ tibi iam ostendunt futurum dominium. Iacob peregrinus agebat in terra Chanaan: cui dormienti iuxta Luzam apparuit Dominus in sommitate scalæ, & ait illi Genes. 28. *Terram, in qua dormis, tibi dabo, & semini tuo ::: Surgens ergo Iacob manè tulit lapidem, quem supposuerat capiti suo, & erexit in titulum*, &c. Illius terræ dominium sibi dandum audit: & statim ibi erigit altare. Quid altare ad illud dominium terræ? Equidem nullo magis se iam dominum illius terræ testaretur, quàm ibi à se erecto altari. Ex quo monebat Rupert. ibi: *Qua autem causa fuit, vt surgens Iacob tolleret lapidem, & erigeret in titulum; eadem omni homini in omni loco dominationis suæ esse debet, ædificandi domum nomini Domini.* Vt discant omnes, ex Iacob dilatationem dominationis suæ constitutam non in deiectione, sed in erectione sacrorum altarium.

Fulgent.

Conc. Par.

Genes. 28.

Rupert.

§. XVI.

Ingenuo animo durissimum est, quòd sui causa alij pereant.

IN ruina Israelis agnosco illam regalissimi pectoris vocem à Dauid emissam: *Ego sum qui ego peccaui, qui oues sunt, quid fecerunt? Vertatur, obsecro, manus tua contra me, & contra domum patris mei.* Sic dolet Dauid, quòd putet sui peccati causa perire populum, vt amet ipse mori magis, quam viuere. Nec miror; durissimum enim est ingenuo viro, quòd sui causa alij trahantur in ruinam. Nota

est

est crudelitas Saul, quando omnes Sacerdotes Nobe occidit; quia illos credidit Dauidi affectos. Vnus Abiathar euasit, qui fugiens ad Dauid, nunciauit illi, vt occidisset Saul vniuersos alios altaris ministros. Quod Dauid audiens,
1. Reg. 22. 1. Reg. 22. intimo dolore percussus aiebat: *Ego sum reus omnium animarum domus patris tui. Mane mecum.* Et cur se reum tanti criminis prædicat, in quo ille nullam habebat culpam? Equidem non sic propria conscientia fodicatur animus rei magni criminis, vt animus nobilis Dauid angebatur sciens, sui causa tot Sacerdotes in mortem isse. Ait D. Chrysost. lib. 3. de prouid.
Chrysost. *Tam sceleratæ cædis causam sibi imputans Dauid, eos omnibus, ne damnatis insolitius dolebat. Etsi enim nihil aliud illum perturbasset, sufficere ad poterat ad vulnerandum, suffocandúmve animum, quòd seipsum tot Sacerdotum peremptorem extitisse existimaret. Hæc verò cogitationes fuerunt, quæ diu, noctúque plusquàm tinea eius corrodebat animum,* &c. Equidem regalissimus Princeps inde maximè excedebatur, quòd se in causa videbat tam ingentis calamitatis, in qua tot viri Sacerdotes necabantur. Solent enim ingenuæ mentes maximè cauere, ne sint alicui calamitatis causa. Hinc Symmachus, Pontif. Maxim. in Apolog. ad Anast. Imperat. ait:
Symmach. *Contumelias tuas, Imperator, quas sub diuino iudicio ipse perpendis, vtrúmne in me religiosa mente profuderis, fateor, vel mei causa, vel tui dissimulare non posse. Mei causa, promissionem Domini recolendo dicentis: Cum vos persecuti fuerint, & dixerint omne malum aduersùs vos propter iustitiam gaudete. Tui autem causa: quia nollem sic meam gloriam procurare, vt te possem non mediocriter onerare.* Sic bonus detestatur aliis esse occasionem calamitatis, vt nec gloriam vellet habere cum alterius damno.

2. *Reg.* 24. Cui Dauid ait: Vt emam à te aream, & ædificem altare Domino: & cesset interfectio, quæ grassatur in populo. Et ait Areuna ad Dauid: Accipiat, & offerat Dominus meus Rex, sicut placet ei: habes boues in holocaustum; & plaustrum, & iuga boum in vsum lignorum. Omnia dedit Areuna Regi. Dixítque Areuna ad Regem: Dominus Deus tuus suscipiat votum. Cui respondens Rex ait: Nequaquam vt vis; sed emam pretio à te, *&c.*

§. XVII.

Libentissimè dantur à subditis dona Principi, quæ communi vtilitati, & necessitati videntur deseruire.

Accipite & Dauidis petitionem, & Areunæ liberalitatem. Quippe ait Textus: *Cui Dauid ait: Vt emam à te aream, & ædificem altare Domino: & cesset interfectio, quæ grassatur in populo. Et ait Areuna ad Dauid: Accipiat Dominus meus Rex, sicut placet ei: habes boues in holocaustum; & plaustrum, & iuga boum in vsum lignorum. Omnia dedit Areuna Regi.* Quid liberalius? Rex petebat aream, vt in ea ædificaret altare: Areuna non solam aream offert libens, sed & boues, & ligna ad sacrificium. Quàm aliter accidit Achabo Regi petenti vineam à Naboth. En tibi Historiam ex 3. Reg. 21.
3. Reg. 21. *Locutus est ergo Achab ad Naboth, dicens: Da mihi vineam tuam, vt faciam mihi hortum olerum, quia vicina est, & prope domum meam; dabóque tibi pro ea vineam meliorem: aut si commodius tibi putas, argenti pretium, quanto digna est. Cui respondit Naboth: Propitius sit mihi Dominus, ne dem hæreditatem patrum meorum tibi.* Quid illiberalius? Non multùm Achab petebat à subdito, quando pro vinea vineam meliorem, aut pretium offerebat: & tamen contemnitur in petitione sua. Et vnde natum est, quòd Dauid adeò liberalem, & hilarem datorem experiretur Areunam; & Achab tam turpem pateretur à Naboth repulsam? Componite vtriusque petitionem, & inde apparebit discrimen. Ait Dauid: *Emam à te aream, & ædificem altare Domino, & cesset interfectio, quæ grassatur in populo.* Verùm Achab dicebat: *Da mihi vineam tuam, vt faciam mihi hortum,* &c. Ille in petitione sua, & salutem, & vtilitatem communem prætendebat: hic proprias vtilitates, & delicias. Inde factum est, quod huius petitio despiceretur: illius autem petitio plura postulatis acciperet. Nunquam enim non libentissimè, & largissimè dantur Principi, quæ noscuntur communi vtilitati, & saluti seruire. Ab hac sententia stat Cassiod. 11. Var. 16. aiens: *Nunc ad apparatum florentissimi exercitus vota connectite, vniuersa sine querela, vel tarditate aliqua præparantes. Efficaciter enim me ad omnia benigna constringitis, si gratanter, quæ sunt iussa completis. Læti obediunt, quem causa generalitatis inuitat. Illa sola dolere debent dispendia, quæ studio videntur cupiditatis imposita. Nam ab eo, quod pro rerum necessitate præcipitur, inde prudentium animus non grauatur.* Cassiod. Hoc in mandatis, hoc in exactionibus Princeps studeat, ne priuata eius cupiditas appareat nutriri; sed quæri noscatur salus communis, & vtilitas. Pro hac enim nullus prudens grauabitur impendere substantiam suam. In hanc rem venit Sidonius Apol. in Paneg. dicto Maiorano Augusto, Sidon.
cùm tributum imposuit populis:

Gallia, continuis quanquam lassata tributis,
Hunc censa placasse cupit, nec pondera sentit,
Quæ prodesse probat.

A nullo prudente sentiuntur pondera, quæ noscuntur communi saluti, & vtilitati deseruire.

§. XVIII.

Temporales homines largiores in Principes, quam in Deum.

Mirabar liberalitatem Areunæ pro altari construendo: ait enim Textus: *Ait Areuna ad Dauid: Accipiat dominus meus Rex, sicut placet ei: habes boues in holocaustum, & plaustrum, & iuga boum in vsum lignorum. Omnia dedit Areuna Regi.* Cùm area sola peteretur, vt ibi altare fieret, Areuna non solam aream; sed & boues, & plaustrum, & iuga boum offert. Et cur tam largus Areuna? An, quia ea Deo, eiúsque cultui donabat? Ab hac cogitatione nos eripit Textus, notanter aiens: *Omnia dedit Areuna Regi.* Non equidem Deum, sed Regem respiciebat illa largitas Areunæ: Deo enim de ingenti segete paucas spicas homo temporalis appendit: at Principi, si accedat, totum exhibet. Quis non videat temporales homines largiores in Principes esse, quam in Deum? Imperante Constantio Palatini omnes Arriana lue infecti verebantur Iesum Dei Filium credere fuisse æternum; qui tamen Imperatorem suum æternum prædicare minimè erubescebant. Quos sapienter D. Athanas. epist. ad Orthodoxos de Synodis, mordet dicens: *Suum Cæsarem æternum appellauerunt, qui Filium Dei æternum esse negant.* Athan. Eò deuenit hominum temporalium impudentia, vt quam Filio Dei negant æternitatem; illam plenis buccis de suo Imperatore prædicent: stricti erga Deum in honoria cognominibus attribuendis, largissimi erga suum Cæsarem. Fallar, nisi hanc impudentiam à temporalissimis Iudæis biberint. De his ait Matth. 27. *Conuenerunt Principes Sacerdotum, & Pharisæi ad Pilatum, dicentes: Domine, recordati sumus, quia seductor ille,* &c. Expende, qualem titulum Pilato exhibeant, & qualem Filio Dei: Pilatum vocant Matth. 27.
dominum; & Filium Dei, seductorem. Rem pulchrè notans Damasc. orat. in Sabb. Sanct. ait: *O vsitatam idololatrarum impietatem! Socium erroris, & peccati seruumdominum vocant, ipsi seductores, errorísque cum illo consortes. Saluatorem autem, & Dominum vniuersorum, ipsam veram veritatem, ipsam Patris sapientiam, & potentiam, seductorem appellant.* Damasc. Hæc est communis temporalium hominum idololatria. Faciliùs inuenies, qui sua neget Deo, quàm Regi; qui largior, & reuerentior sit in Principem, quàm in Deum. Quis reuerentiam non habet Regi præsenti, & quis illam non negat Deo etiam in sancto suo templo.

§. XIX.

Salutaria non sine sumptu, & labore expectanda.

PRudens David, vt vidit ab altare erigendo in area Areuna pendere populi salutem, cauit aream gratis, & sine vllo sumptu suo accipere: imò ait: *Nequaquam, vt tu vis: sed emam pretio à te, & non offeram Domino Deo meo holocausta gratuita. Emit ergo David*, &c. Nec immeritò: amat enim Deus, vt salutaria non expectentur ab hominibus egentibus sine proprio labore, & sumptu. Cauebat Lex
Leuit. 19. Leuit. 19. *Cùm messueris segetem terræ tuæ, non tondebis vsque ad solum superficiem terræ, neque remanentes spicas colliges. Neque in vinea tua racemos, & grana decidentia congregabis; sed pauperibus, & peregrinis carpenda dimittes.* Ecce tibi, vt iubeat Deus spicas in satis, & racemos in vineis dimitti, vt inde colligant egentes. Sed, cur non potiùs omnia inde à dominis colligi, & domum referri, & ibi egentibus exhiberi iubet? Instruebat in eo Dominus egentes omnes, ne expectent sibi salutaria, & vtilia absque proprij laboris sumptu; sed nitantur illa proprio labore habere. Ait Clem. Alex. lib. 2. Strom. cap. 8. *In messi ea, quæ ex manipulis exciderunt, tollere prohibet possessores, sicut etiam in metenda iubet aliquid infectum relinquere: per hoc possessores valdè exercens ad communicationem*
Clem. Alex. *& magnificentiam, ex eo, quòd ex propriis aliquid dimittant agricolis; pauperibus autem præbens materiam sibi quærendi victus.* Expende hæc vltima: *Pauperibus autem præbens materiam sibi quærendi victus.* Vt, videlicet, laboris proprij aliquem sumptum ponant. In eas es, homo, redactus angustias, vt salute egeas: ne expectes, tibi gratis eueniat; sed magis diligentiam adhibe, & laboris sumptum appone, vt consequaris eam. Egebant oleo fatuæ virgines, Matt. 25. & dicunt prudentibus: *Date nobis de oleo*
Matth. 25. *vestro.* Expende illud, *Date*: quippe fatuæ omnia bona gratis, & absque sumptu sibi obuentura expectabant, & inde pereunt. Vt pulchrè dicat D. Ambros. lib. de Ioseph, cap 7. *Illæ virgines in Euangelio, quæ veniens Sponsum exclusit, ideò foras reiectæ sunt, quia venale oleum non emerunt. Vnde dicitur eis: Ite potius ad vendentes, & emite vobis. Et negotiator non immeritò prædicatur, qui vendidit omnia sua, & emit margaritam.* Ecce tibi, in Euangelio illæ perituræ excluduntur, quæ gratia sibi salutem obuenturam credebant, absque vllo proprij laboris sumptu; & saluis reseruantur, quæ illam emunt. Et cur non emas salutem, qui nec mortem habes, nisi emptam? Petentibus Israëlitis sibi fieri idolum, cuius cornu ventilentur,
Exod. 32. ait Aaron, Exod. 32. *Tollite inaures aureas de vxorum, filiorúmque, & filiarum vestrarum auribus, & afferte ad me.* Petierit hoc pretium Aaron pro idolo faciendo, cur necessum fuit tantum scelus euulgare? Cur non magis decuit silentio obnubilare tantam populi stultitiam, quòd vxorum, & filiarum aurea emerent vltimam sui miseriam? Ait
August. D. Aug. ibi quæst. 141. *Factum tamen illud ipsum difficile, vt esset aurum ad faciendum idolum, propter eos notandum puto, qui contristantur, si quid sola propter vitam æternam dimittis fieri, vel æquo animo tolerare iubeantur.* Quando ea, quibus in perditionem traheris, tam carò emis; cur etiam carò non emas, quæ te in vitam deducent æternam? Equidem non sine sumpto in illam venies.

§. XX.

Maximè decet Principem fidelitas, in necessariis solis exigendis à subditis.

AReam, & boues, & plaustrum, & iuga obtulerat Areuna Regi: ipse autem aream, & boues accepit; plaustro, & iugo pepercit: dicit nanque Textus: *Emit ergo David aream, & boues argenti siclis quinquaginta: & ædificauit ibi David altare*, &c. Area necessaria erat ad locum altaris; boues item necessarij ad sacrificium: sed & plaustrum necessarium videbatur ad vsum lignorum. Cur etiam plaustrum non accepit? Sanè superfluitas magna esset, & minimè necessarius sumptus, quo plaustri, siue lignis sacrificij ignis foueretur, cùm ad id elaborata quæuis alia ligna sufficerent, & in promptu essent. Ad bonum autem Principem spectat, quòd habeatur fidelis à populo in non exigendis superfluis, sed necessarius. Cùm huc peruenio, statim memini alacritatem populi Israëlitici in præstandis donariis ad constructionem tabernaculi; quæ omnia sumebant artifices, & in opere insumebant. Quid tunc? Ait Exod. 36. *Artifices dixerunt Moysi: Plus*
offert populus, quàm necessarium est. Quis non miretur artificum horum fidelitatem? Præter necessaria, nihil aliud accipere voluerunt, cùm facilè possent. Ex quo præclaram doctrinam colligit Oleaster, qua Reipublicæ Principes informet: ait enim: *Boni, ac iusti artifices, qui non seruant sibi, quod superest in operibus Dei, sed dominum suum ea restituunt. Sunt, proh dolor! multi Rectores Communitatum, qui pro publica vtilitate, multa petunt à populo sed nihil vnquam, etiamsi supersit, Communitati restituunt; sed in suos vsus conuertunt; non considerantes populum de cætero libentiori animo donaturum plura, si videret, quæ offert, fideliter à ministris, & gubernatoribus dispensari.* Sic ibi: nec dubito, quin luctuosum maximè esset Principi, si adeò fidelis censeretur, vt nunquam nisi necessaria assumeret. Exod. 36. Oleaster.

CAPVT VLT.

Abisag nuptiæ, & mors Dauidis.

Textus Historiæ.

IAM certò nouerat David, à se erectum altare in area Areunæ, pignus esse templi sibi ædificandi per filium; nihilque magis curat, quàm tanto operi futuras congregare diuitias. Intereà frigescentibus præ senio membris additum est morbidum etiam frigus, quo sic algebat, vt nullis adhibitis vestibus posset in calorem venire. Is morbus causam dedit nouis excogitatis nuptiis, vt de sociæ puellæ calore temperari posset morbidum illud frigus. Ergo seni Regi nupta fuit nobilis virgo, Abisag nomine, illustris pulchritudine, quæ diu noctu, diúque marito ministrat, pudorem non amisit virgineum. Tandem propinquus morti vir diuinus Salomonem, quem paulò antè ad regnum euexerat, multis instruit: monétque, vt Ioabo, & Semei debitum supplicium non ampliùs differat; sed suspectis hominibus sublatis, regnum stabiliat. Nec obliuiscatur gratiam referre Berzellai filiis, cuius obsequio non mediocre leuamen acceperat mediis in periculis. Sic filium affatus cessit è viuis.

PARS MORALIS
circa Textus Literam.

VT Dauidis cantauimus hucvsque vitam, necessum est, vt veniamus ad eius mortis luctus: his enim humana componuntur; nimirum, & cantu, & luctu.

2. *Reg.* 1. Et Rex David senuerat, habebátque ætatis plurimos dies: cúmque operiretur vestibus, non calefiebat. Dixerunt ergo ei serui sui: Quæramus Domino nostro Regi adolescentulam virginem, & stet coram Rege, & foueat eum, dormiátque in sinu eius, & calefaciat Dominum nostrum Regem. Quæsierunt igitur adolescentulam speciosam in omnibus finibus Israël, & inuenerunt Abisag, &c.

§. I.

Illi veri censentur dies, qui à Sole institia, Iesu, irradiantur.

NOn excesserat Dauid septuaginta annos: & censetur plurimos habuisse dies: quippe ait Textus: *Rex Dauid senuerat, habebátque ætatis plurimos dies.* De se loquutus Iacob Genes. 47. ait: *Dies peregrinationis vitæ meæ centum triginta annorum sunt, parui, & mali.*

Genes. 47.

Cùm dicuntur *parui*, intelliguntur à D. August. Eucher. & Chrysost. *pauci.* Et cur in Iacob centum & triginta anni dicuntur pauci; in Dauide autem septuaginta plurimi reputantur? Et quando in centum, & triginta annis paucos dies numerantur pro Iacob, cur in septuaginta numerantur plurimi pro Dauide? Vnde Dauid potuit plurimos habere dies in septuaginta annis, cùm Iacob paucos haberet in centum, & triginta? In Dauide sæpiùs quàm in aliis Patriarchis lux apparebat diuinissimi Solis iustitiæ, Iesu: quam lucem vt plures in se mundo ostendebat, sic plures dies efformabat: illi enim sunt veri hominis dies, qui illuminantur Iesu radiis. Iosue cap. 13. dicitur: *Iosue senex, prouectáque ætatis erat, & dixit Dominus ad eum. Senuisti, & longæuus es.*

Iosue 13.

Esto, quòd senex esset Iosue, cur necessum fuit, quòd Deus illi opponeret ob oculos senectutem suam, & multitudinem dierum? An Iosue erat instar mundialium senum, qui nequeunt se senes fateri; imò canos colorant, ne senes videantur; adeò obliti suorum annorum, vt egeant diuinis clamoribus commoneri? Cur ergo, quod notissimum erat, & ipse minimè ignorabat, curat Deus illi obtestari, plurimósque vitæ suæ dies ob oculos ponere? Sunt equidem dies ex Solis materialis radiis mensurati, qui via apud Deum censentur: & sunt dies felicissimi à Sole iustitiæ, Iesu, in nobis facti, cùm peccatorum deuictis tenebris, sub eius radiis lucescimus. Horum multitudinem in suis Deus, & numerat, & prædicat; de horum augmento extollebat Iosue, vt qui multos dies sub radiis Iesu haberet. Ait ibi Origen. hom. 16. *Sicut Sol iste dies facit mundo huic; ita & Sol iustitiæ facit aliquos dies spirituales, qui fulgore veritatis, & lampade sapientiæ illustrentur. Si quis autem in præceptis Dei vitam hanc præsentem, quæ, sicut Iacob dicebat, paucorum dierum est, transegerit, & immaculatum se ab hoc mundo custodierit, ab ipsis paucis diebus prouehitur, & promouetur, ad illos æternos, & bonos dies, æterni Solis luce signatos. Tale ergo ordine intelligendum est Iosue prouectum dierum pronunciari.*

Origi.

Non equidem censentur augere dies, sed minui, qui fiunt sub hoc Sole materiali: at qui expulsis peccatorum tenebris, sic se componit, vt sub Solis iustitiæ appareat radiis; huius profectò dies & numerari possunt, & multiplicari. Exod. 12. ait: *Dixit quoque Dominus ad Moysem, & Aaron in terra Ægypti: Mensis iste vobis principium mensium, primus erit in mensibus anni. Loquimini ad vniuersum cœtum Israel, & dicite eis: Decima die mensis huius tollat vnusquisque agnum,* &c.

Exod. 12.

Expende, qui mensis, & dies cœperint in Israel numerari, nimirum, mensis, in quo agnus immaculatus mactabatur. Et meritò: nam tunc censentur dies, cùm facti conspiciuntur à Solis diuini radiis. Vt dicat D. Gaud. serm. 5. in Exod. *Tunc igitur opportunè audiuimus: Mensis hic vobis initium mensium. quando nouus nobis illuxit dies ille, quem fecit Dominus.* Dies, non à Sole materiali, sed à Sole iustitiæ in nobis illucescente factus, incipit in nobis censeri, & numerari.

Gaud.

§. II.

Illi sunt nobis dies, quibus, abiectis peccatis, Deo viuimus.

QVando multò plures vitæ anni aliis fuerunt, quàm Dauidi; non vacat mysterio, quòd in illo commendetur dierum multitudo: dicit enim Textus: *Rex Dauid senuerat, habebátque ætatis plurimos dies.* Cur plures dies Dauidis decantur, nisi illi annumerentur, quibus à peccatis liber Deo viuebat, in quo seniores alios excedebat? Et meritò: soli enim hi dies in numero sunt apud Deum. Israëlitis dicebat Dominus Exodi 12. *Mensis iste vobis principium mensium, primus erit in mensibus anni.*

Exod. 12.

Et mirabar, quòd præsens ille mensis dicatur esse Israëlitis principium mensium. Nónne antea & menses, & dies, & annos habebant? Ex quo in Ægyptum venerant, nónne iam multi anni præcesserant? Cur ergo iste mensis dicitur illorum esse primus? In hoc mense seruitutem Ægypti cauebant, & liberi Deo vacare incipiebant; & ideò hic primò mensis cœpit in numero esse apud Deum. Ait D. Gaud. serm. 2. in Exod. *Non sunt imputati Israëlitis illi dies, quos consumpserant in Ægypto: sed, quando ingemuerunt ad Dominum conuersi ab operibus duris, & Dominus percussit primogenita Ægyptiorum, qui eos seruire Domino non sinebant, tunc audierunt: Mensis hic vobis initium mensium,* &c. Non alij dies imputati sunt Israëlitis, nisi dies, quibus liberi ab Ægypto Deo viuere cœperunt. Nec nobis alij dies imputabuntur, nisi illi, quibus Deo viuamus, & peccatis renunciemus.

Gaud.

§. III.

Virginitatis interuentu salus paratur ipsis nuptiis.

ADhuc aliis vxoribus viuentibus, Dauidi & seni, & frigido, & effœto formosissima puella Abisag virgo adiungitur, quæ virum foueat in vitam: quippe ait Textus: *Quæramus Domino nostro Regi adolescentulam virginem, & stet coram Rege, & foueat eum: . . : & inuenerunt Abisag,* &c. Et cur non magis seni, & frigido & effœto quæritur adolescentula vidua? Nónne in spatioso regno inueniri poterat puella aliqua formosissima, cui immediatè post nuptias viduitas contigisset, vt accidit Ruth, & Iudith? Cur ergo de viduis puellis non quæritur vna, quæ senem Regem foueret; sed de virginibus? Iam ibi ostendebat Deus, quàm sit necessaria virginitas, vt eius obsequio, & interuentu, vel ipsis coniugibus salus possit acquiri. Ioan. 2. *Nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ. & erat Mater Iesu ibi. Vocatus est autem & Iesus, & discipuli eius ad nuptias. Et deficiente vino dicit Mater Iesu ad eum: Vinum non habent,* &c.

Ioan. 2.

Multa alia miracula fecit Iesus, & in nullo Matris expectauit interuentum, nisi in hoc facto in nuptiis. Et multas alias necessitates vidit Maria, & sciuit in aliis, nec legitur pro alia intercessisse, nisi pro hac sola, quæ accidit in nuptiis. Et cur pro hac sola intercessit Maria, nisi vt intelligatur, quàm sit necessarius interuentus virginitatis, vt commoda comparentur ipsis nuptiis? Aiebat D. Chrysost. homil. 1. in Psalm. 50. *Honorabiles nuptiæ, & cubile immaculatum, quibus etiam ipse Dominus interfuit, & potestatis suæ largitus est munera, aquam commutans in vinum: figuraliter ostendebat, vt intercessu virginitatis nuptiæ multæ Dei palmam abstinentiæ mererentur.* Expende ab illis: *Vt intercessu virginitatis,* &c.

Chrysost.

De virginitatis enim intercessu venit, quòd in nuptiis palma virtutum rutilet, & salutis. Huc traho Paulum, 1. ad Timoth. 2. dicentem: *Mulier autem seducta in præuaricatione fuit. Saluabitur autem per filiorum generationem. si permanserint in fide, & dilectione, & sanctificatione cum sobrietate.*

1. Timoth. 2.

Putat D. Hieronym. per errorem translatum fuisse illud, *cum sobrietate*; cùm transferendum esset ex Græco, *cum castitate.* Vt videas, in quo sit posita salus coniugum; nimirum, in eo, quòd habeant filios, qui in castitate virginea viuant.

Hier.

Ait D. Hieronym. lib. 1. in Iouinian. *Si saluatur mulier in filiorum generatione, & filiorum numerus salus matrum est; cur addidit: Si permanserint filij in charitate, & sanctificatione cum castitate? Tunc ergo saluabitur mulier. si illos genuerit, qui virgines permansuri sint: si quod ipsa perdidit, acquirat in liberis, & damnum radicis, & cariem, flore compenset, & pomis.* Itaque in parentibus coniugatis salus rutilat de interuentu virginei pudoris seruati in filiis. Vt videant parentes, quanto salutis suæ se priuent fundamento, dum non anxiè curant, ne eorum filij sese dedant damnis lasciuiæ.

Hier.

§. IV.

Vox virginea efficax, vt cælestem calorem cordibus humanis infundat.

MEritò non puella vidua, sed virgo quæritur, quæ frigescenti Dauidi calorem redderet, dum aiunt: *Quæramus Domino nostro adolescentulam virginem, & stet coram Rege, & foueat eum, & calefaciat*, &c. Æquè posset puella vidua calefacere Regem, ac puella virgo: sed, cùm virgo eligitur, mysterium ostenditur diuinum, vt pateat, quam supra omnes valeat vox virginea ad tollendum peccati frigus, & inducendum cælestem calorem humanis mentibus. Quis frigidior, quàm animus in peccato existens? Luc. 1. Et nihilominùs Elisabeth, Luc. 1. dicebat ad Mariam: *Vt primùm facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exultauit infans in vtero meo.* Expende illud nouum & inauditum: *Exultauit infans in vtero meo.* Duo enim impossibilia ostendit; & quòd infans exultet in vtero; & quòd exultet in vtero Elisabeth. Fallar enim, si frigidioribus niuibus teguntur Alpium cacumina, quàm his, quibus tectus erat Ioannes in matris vtero. Ibi enim, adhuc indutus veterem hominem, sub peccato originali mirum in modum algebat: deinde circundatus erat maternis visceribus, quæ, vt sterilia ex se, & senescentia, vndique ostendebant & gelu, & frigus. Tamen inter tot frigora prosilit infans cælesti calore agitatus. Et vnde expelli potuerunt tot frigora, & tantus calor cælestis introduci, vt infans in senili vtero prosiliret? Ait mater eius ad Mariam: *Vt primùm facta est vox salutationis tuæ*, &c. Vt sonuit vox virginea, frigora culpæ expelluntur, & cælestis calor introducitur. Ait D. Hieron. epist. ad Lætam: *Ioannes Baptista ad introitum Mariæ exultauit, & lusit. Audiebat enim verba Domini per os Virginis personantia; & de vtero matris in occursum eius gestiebat erumpere.* Expende illa: *Audiebat enim verba Domini per os Virginis.* Cur frigus culpæ non excutiat, & cælesti calore leuatus prosiliat, qui verba Domini excepit per os Virginis? Sanè, quem primùm audio ignem à cælo venisse, ad Virginis venit sacrificium. Genes. 4. *Respexit Dominus ad Abel, & ad munera eius.* Theodotion legit: *Inflammauit Dominus super Abel, & super munera eius.* Venit equidem ignis de cælo, qui Abelis voraret sacrificium. Quid mirum? Creditur Abel virgo esse, iuxta D. Aug. lib. 1. de mirab. Scripturæ, dicentem: *Tota iustitia hæc est, virginitas, sacerdotium, martyrium. Quæ triplex insula in Abel primò fuit.* Venit ergo ad Abelis virginis vocem ignis de cælo. Ne miremur, quod vox virginea cælestem calorem animis humanis introducat. Hinc Isaias cap. 19. *Ecce Dominus ascendit super nubem leuem, & ingredietur Ægyptum.* Quæ verba referuntur à pluribus Patribus ad tempus, quo puer Iesus in maternis vlnis portatus fugit in Ægyptum, relinquens ex tunc ibi illas scintillas fidei, quibus posteà tota illa regio inflammata fuit. Et cur in illo ingressu Maria ostenditur sub figura nubis lenis? Vt in nube leui intelligitur nubes tonitribus, & fulminibus plena, quæ omnium velocissima est, & rapidissima, vt horæ momento cælum impleat, & regionem transcurrat, multa tonans, & iaculans fulmina, quibus terram inflammat: sic virginitas Mariana nubes erat velocissima vocis tonitru penetrans mortalium aures, & fulmina iaciens, quæ mentes humanas transformet in ignem. Quò spectans D. Epiph. ser. in Assump. Mar. ait: *Mansit in virginitate sancta puella, Maria, quæ est nubes lucida habens intus Dei Verbum. Ad quam Isaias: Ecce nubes leuis, & veniet in Ægyptum::: Ipsa nubes tonitruiformis, quæ fulgur interius in vtero gestat.* A tonante nube cadunt fulmina: sic à voce Virginis fulmina nascuntur, quæ gelidissima pectora in cælestem conuertant ignem.

Luc. 1. — Hier. — Gen. 4. — Theodot. — Aug. — Isai. 19. — Epiph.

§. V.

Illa sapientia ad salutem conducit, quæ affectibus non corrumpitur.

QVæsita est puella virgo, quæ calefaceret senem Dauidem: & inuenta est pulcherrima Abisag: aiunt enim: *Quæramus Domino nostro adolescentulam virginem, & stet coram Rege, & foueat eum::: Quæsierunt ergo adolescentulam speciosam in omnibus finibus Israel, & inuenerunt Abisag*, &c. In cuius coniugio cum Dauide sene putat Hieron. epist. 2. debere exprimi accessum sapientiæ ad senescentem ætatem; & multus est in eo explicando, & exornando. Ego autem, vt Hieronymo assentiar, non possum non inquirere, cur in sapientia ad salutem senibus data tantoperè virginitas requiratur? Non adolescentulam quamlibet; sed adolescentulam virginem requirunt, vt Dauidem foueat in salutem, in quo Hieronymus notat, sapientiam senibus ad salutem datam. Cur ergo in ea adeò virginitas quæritur, & commendatur? Vt sciamus, illam solam sapientiam ad salutem conducere, quæ virgo est, & cauet, ne affectibus corrumpatur. Huc spectabat Paul. 2. ad Cor. 11. aiens: *Æmulor enim vos Dei æmulatione. Despondi enim vos vni viro, virginem castam exhibere Christo. Timeo autem, ne sicut serpens Heuam seduxit astutia sua; ita corrumpantur sensus vestri, & excidant à simplicitate, quæ est in Christo.* D. Ambr. & D. August. sæpè legunt: *Excidant à simplicitate, & castitate, quæ est in Christo.* Itaque Apostolus mentis nostræ integritatem, & virginitatem in vera sapientia nititur Christo exhibere. Et timet, ne sensus nostri corrumpantur, & excidant à castitate Iesu, nimirum, à virginea sapientiæ integritate, vt Heua seducta, & mente corrupta à serpente fuit. Et vnde venit Heuæ, quòd corrumpi mente posset? Quandiu iuxta maritum erat, nec ab illo se separauerat; virgo & corpore, & mente fuit: vbi ipsa per se sola cœpit vagari, & accedere huc, atque illuc, tunc eius seductioni, & mentis corruptioni locus patuit. Sic prorsus, dum sensus, & affectus nostri rationem sequuntur; integri sunt: vbi verò sensus rationem antecedunt, & ipsi per affectus soli vagantur; quid nisi corruptio, & perditio speratur? Ad hæc dicebat D. Hilar. lib. 10. de Trinit. *Si non præiret rationem voluntas, sed per veri intelligentiam ad velle id, quod verum est, moueretur, nunquam doctrina voluntati quæreretur: sed voluntatem omnem doctrinæ ratio commoueret, essetque omnis sine contradictione veritatis sermo.* Itaque tota veritatis præuaricatio, & perditionis accessio inde venit, quòd voluntas rationem præit, & priùs afficitur ad res, quàm intellectus veritatem inuestigans accedat. Vnde nascitur, quod captiuentur intellectus, & ratio in obsequium affectionis & quæratur Doctor, qui dicat, quod cupimus, non quod est verum. Huc spectabat Paul. 2. ad Timoth. 4. *Erit enim tempus, cùm sanam doctrinam non sustinebunt: sed ad sua desideria coaceruabunt sibi magistros, prurientes auribus; & à veritate quidem auditum auertent, ad fabulas autem conuertentur*, &c. Expende illa: *Ad sua desideria coacernabunt sibi magistros.* Magnum equidem magistrorum aceruum quærent, qui dicant, non, quod ratio postulat, sed, quod postulant illorum desideria. Circa quæ ait D. Hilar. li. de Trinit. *His, quæ desiderant, coacernabunt magistros, apti licet, cupiditatibus suis doctrinarum instituta cumulantes, atque doceri se desiderantes; sed Doctores ad id, quod desiderant, congregantes: vt cumulus ipse conquisitorum, & coacernatorum magistrorum, æstuantium desideriorum satisfaciat doctrinæ. Et hic tantus stultæ religiositatis furor, quo tandem sperta sanam doctrinam non sustinens, corruptam desiderant?* Quid pulchrius? Sunt equidem, qui religionem præseferentes, nihil faciant, nisi sapientum, Doctorúmve calculis approbatum; sed eos Doctores quærunt, qui illorum desideriis respondeant. Hæc sanè non religio est, sed stultæ religiositatis furor, qui non veritatem quærit, sed propriis seruit cupiditatibus; non integritati mentis, sed corruptioni subiacens.

Hier. — 2. Cor. 11. — Ambr. — Hilar. — 2. Timoth. — Hilar.

3. Reg. 2. Appropinquauerunt autem dies Dauid, vt moreretur, præcepítque Salomoni filio suo, dicens: Ego ingredior viam vniuersæ terræ; confortare, & esto vir. Et obserua, vt custodias mandata Domini Dei tui, vt ambules in viis eius, & custodias cæremonias eius, & præcepta eius, & iudicia, & testimonia, sicut scriptum est in lege Moysi: vt intelligas vniuersa, quæ facis, &c.

§. VI.

§. VI.

Iustis viris temporales iacturæ non molestæ, vt qui æterna spectent.

NVnquam non mirabor illud dictum: *Appropinquauerunt dies Dauid, vt moreretur.* Vt moreretur Dauid, dicuntur eius dies appropinquasse; cur non potiùs dicuntur recessisse, aut defecisse? Nónne morientis species satiùs exprimitur per recessum, aut defectum lucis, & dierum? Nónne eò spectat illud Psalm. 89. *Omnes dies nostri defecerunt, & nos defecimus in ira tua?* Quando ergo deficiunt dies, vt homo deficiens moriatur; cur Dauidi dicuntur appropinquare dies, dum ad mortem ibat? Equidem virum iustum non molestat defectus vllus temporalis, nec iactura huius vitæ, imò & tunc clarior, & serenior illi lux affulget. Zachar. cap. 14. dicebat: *Erit in die illa, non erit lux; sed frigus, & gelu: & dies erit vna, quæ nota est Domino.* In vna die, nempe, in die mortis, erit defectus lucis, & caloris, dum ait: *Non erit lux, sed frigus, & gelu.* Rursus ait, quòd inibi *Erit dies vna lucidissima soli Deo nota.* Si ibi defectus lucis, & caloris erit, quomodo & simul erit dies lucida Deo nota? Erit equidem impiis defectus lucis, & caloris in mortis puncto: at iustum virum nullus defectus affliget; quin potiùs tanta illum lux perfundet, quantam solus Deus nosset. Ait ibi Ruper. *igitur fiet impiis, sicut & in Psalmo dicit: Fiat via illorum tenebræ, & lubricum; & Angelus Domini persequens eos. E contrà Sanctis lux æterna, dies indeficiens erit. Hoc est, quod continuò dicit: Erit dies vna, quæ nota est Deo. Oculus enim non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendet, qualem diem suis præparauerit.* Eo ipso tempore, quo defectus lucis, & caloris, & bonorum omnium temporalium malos affliget, tam longè erunt iusti ab illa afflictione, vt in defectu huius lucis clarissimos iam teneant æternitatis dies. Et quam lucem non habebit, qui sciat sibi tunc appropinquare Christum? De fine sæculorum locutus Dominus, Matth. 24. & ruinam vniuersalem proponens statim ait: *Statim post tribulationem dierum illorum Sol obscurabitur, & Luna non dabit lumen suum, & stellæ cadent de cælo, & virtutes cælorum commouebuntur, & tunc parebit signum Filij hominis,* &c. Et quales tunc erunt Sancti tui, Domine, quando inter tot mala nec eis Sol, nec Luna fulgebit? An sic, vt impij, externis illis tenebris cruciabuntur? Absit, sed tunc *parebit signum Filij hominis,* in quo Sole nullum defectum sentient, sed clarissimum possidebunt diem. Ait D. Cyril. Alexand. in cap. 14. Zachar. *Otiosa aliquando futura & ipsa elementa, fidem facit ipse Christus: Sol obscurabitur, & Luna non dabit lumen suum. Sufficit enim nobis Christus ad lucem æternam: & ipse erit longa, ac perpetua dies.* Deficiant licet omnia, dum Iesus affulgeat, ipse pro omnibus sufficit: ipse solus faciet clarissimos, & longissimos dies.

Zach. 14. — Rupert. — Matth. 24. — Cyr. Alex.

§. VII.

Nunquam non creduntur festinatissimè aduolasse dies, cùm in fine sumus.

DVos supra septuaginta annos Dauid attigerat: & nihilominùs dicuntur eius appropinquasse dies, vt moreretur: quippe ait Textus: *Appropinquauerunt dies Dauid, vt moreretur.* At in septuaginta vitæ annis, plus credi debebant stetisse, & morati fuisse mortis dies, quàm appropinquauisse. Sed, proh dolor! in fine dierum, nulli dies non videntur festinatissimè aduolasse, & præteriisse. Dicebat D. Hieron. in Epitaph. Nepotiani: *Debemus igitur & nos animo præmeditari, quod aliquando futuri sumus, & quod, velimus, nolimus, abesse longius non potest. Nam, si nongentos vitæ excederemus annos, vt ante diluuium, humanum genus viuebat, & Mathusalem nobis tempora donarentur: tamen nihil esset præterita longitudo, quæ esse desiisset. Etenim inter eum, qui decem vixit annos; & eum, qui mille, postquàm idem vitæ finis aduenerit, & irrecuperabilis mortis necessitas, transactum omne tantundem est.* Finis præsens vel longissima tempora curtat, & facit instar vnius diei apparere ingentem dierum multitudinem. Minatus Dominus Heli sui-

Hier.

nam 1. Reg. 2. ait: *Hoc autem erit tibi signum, quod venturum est duobus filiis tuis, Ophni, & Phinees: in die vna morientur ambo.* Sic ambobus curtabitur clausula vitæ, vt vno die credantur mori ambo, & vixisse. Circa quæ D. Greg. Mag. lib. 2. in 1. Reg. cap. 3. ait: *In vna quippe die moriuntur: quia, cùm ad terminum vitæ perueniunt, breue eis omninò fuisse cernitur, quod vixerunt. Vnde per quendam sapientem dicitur: Gaudium hypocritæ ad instar puncti.* Sic, cùm ad finem vitæ peruenimus, præteruolasse creduntur tempora, vt multi dies appareant instar puncti fuisse. Vt cogantur fateri illi Sapient. 5. *Nos nati continuò desiuimus esse.*

1. Reg. 2. — Greg. — Sapient. 5.

§. VIII.

Iustorum alia conditio in calamitatibus communibus, ac impiorum.

DIebus mortis appropinquantibus Dauid non rapitur; sed ipse alacer graditur per viam omnibus viuentibus communem: ait enim Textus: *Appropinquauerunt dies Dauid, vt moreretur: præcepitque Salomoni filio suo, dicens: Ego ingredior viam vniuersæ terræ.* Communem omnibus mortis viam singulariter terit Dauid, dum ait: *Ego ingredior,* &c. Impio dicebatur Luc. 12. *Stulte, hac nocte repetunt animam tuam à te.* Eadem mortis sagena & hunc, & Dauidem metebat; sed, quam aliter Dauid ibat in mortis falcem, & hic auarus. Hic quasi medius tenebris raptus, & raptatus ferebatur: Dauid quasi die fulgente alacer, & lætus ipse per se gradiebatur. Sunt equidem temporales calamitates communes bonis, & dyscolis; sed in iis longè alia est conditio, & alacritas bonorum, ac malorum. Quod Demetriano Ethnico obiiciebat D. Cyprian. in epist. ei data fatus: *Non ergo idcircò compares vobis, & æquales sumus, quia in isto adhuc mundo, & carne hac constituti, mundi, & carnis incommoda vobiscum pariter incurrimus: nam, cùm in sensu doloris sit omne, quod punit; manifestum est, eum non esse participem pœnæ tuæ, quem tecum vides non dolere. Viget apud nos spei robur, & firmitas fidei: & inter ipsius sæculi labentis ruinas erecta mens est, & immobilis virtus, & nunquam non læta patientia, & de Deo suo semper anima secura.* Ecce tibi in calamitatibus communibus, quam alia est conditio bonorum à malorum conditione. Omnes in easdem calamitates deuenimus: sed impij affliguntur, conculcantur, miserè raptantur ad finem: iusti autem erecto animo gradiuntur, spes illis certa applaudit, patientia læta arridet, & anima de Deo secura. Ideò in mundi ruina, generali monet Dominus asseclas suos dicens, Luc. 21. *His autem fieri incipientibus, respicite, & leuate capita vestra.* In omnium casu iubentur Christi asseclæ erecto animo esse. Cur non magis dolere iubeantur in tanta ruina, támque omnibus bonis, & malis communi? Ait D. Gregor. Mag. ibi: *Ex mundi destructione lugere eorum est, qui radices in eius amore plantauerunt, qui sequentem vitam non quærunt, qui illam neque esse suspicantur: nos autem qui cælestis patriæ gaudia æterna cognouimus, festinare ad ea quantocyùs debemus. Optandum nobis est citiùs pergere, atque illam via breuiori peruenire.* Sic certa spes iustos erigit in communibus omnium ruinis. Vt meritò possint clamare illud Dauidis, Psalm. 4. *Quoniam tu, Domine, singulariter in spe constituisti me.* Medius enim in ruinis, & calamitatibus mundi, nunquam non iusti singulariter propter spem apparent constituti. Sic enim in ruina existunt, quasi nihil debitum soluant; sed ad solutionem sibi debiti festinent. Quò pulchrè aspiciens Iob cap. 3. dum de morte omnibus communi philosophatur, ait: *Ibi impij cessauerunt à tumultu.* & iuxta Olympiodor. in Cat. Græca: *Illic impij inflammarunt furorem iræ, & ibi requieuerunt fessi robore. Et quondam vincti pariter sine molestia non audierunt vocem exactoris.* Crediderim à Iobo positas diuersas classes hominum ad mortem euntium. Alij sunt impij, qui in bonis duxerunt vitam suam; alij sancti, qui afflicti, angustiati, in catenis, & carceribus fuerunt. Hi omnes in mortem pariter deuenerunt. Sed quo discrimine? Id explicatur pulchro exemplo; nimirum, ex eo, quod contingit in ciuitate, quando exactores accedunt collecturi tributa. Tunc contingit in vna domo & rixas, & clamores, & periuria audiri; in alia omnia in tuto, & tranquillitate esse. Et cur ibi tanti clamores, tot rixæ; & hic tanta tranquillitas est? Ibi sunt exactores tributum exigentes, & omnia

Cypr. — Luc. 12. — Luc. 21. — Greg. — Psal. 4. — Iob 3. — Olymp.

omnia rimantes; quod non fit sine ingenti dolore, & gemitu, & ira soluentis: hic nullus exactor est, immunis enim est domus, nec vocem audit exactoris vllius. Sic in morte impiorum: *Illi tempus inflammauerunt furorem ira.* Nec miror? hæret illis durissimus exactor, qui repetit ab illis animas: quod ipsi acerbissimè sustinent. At in morte iustorum, *non audierunt vocem exactoris*; sic vadunt ad mortem quasi nihil soluturi, sed omnia bona accepturi.

§. IX.

Peritura omnia nihil æstimanda.

ILlud maximè notandum est in Dauide, quòd se vilissimis terræ filiis exæquet: ait enim, *Ego ingredior viam vniuersæ terræ.* Glossa marginalis addidit: *Ecce ego, &c.* vt notanter insinuet; quis sit, qui viam terræ vniuersæ ingreditur; nimirum: Ille ego tot victoriis illustris, tot triumphis decorus, amplissimo regno insignis, ingentibus auctus diuitiis, cum abiectissimis filiis terræ vltimam attingo vitæ metam. Et cur tantus tam vilibus se exæquat? Cur non ait: Ille ego ingredior viam omnium Principum, & Regum, vel omnium viuentium? Cur magis placuit suam maiestatem infimis terræ filiis exæquare? Salomon filius eius suum in vitam ingressum depingens
Sapiens.7. ait Sapiens.7. *Ego natus accepi communem aërem, & in similiter factam decido terram, & primam vocem similem omnibus emisi plorans. In inuolumentis nutritus sum, & curis magnis. Nemo enim ex Regibus habuit aliud natiuitatis initium.* Sic ex comparatione aliorum Regum suum in vitam ingressum perpendit. Cur similiter Dauid de suo egressu locutus, non se comparat Regibus, & Principibus, quando ipse Rex erat; sed totam suam regiam maiestatem in nullo differentem ostendit à vilissimis filiis terræ? Salomon videbat suam gloriam in primo exortu: & inde non mirum, quòd in eius comparatione aliorum Regum, & Principum meminerit, aliquantò eorum glorias æstimans. At Dauid videbat totum suum regium splendorem in occasu: & ideò adeò vili illum æstimat, vt vel
Iob 3. abiectissimo pulueri exæquet. Dicebat Iob cap. 3. *Quare non in vulua mortuus sum? egressus ex vtero non statim perii? Quare exceptus genibus? Cur lactatus vberibus? Nunc enim dormiens silerem, & somno meo requiescerem. Cum Regibus, & Consulibus terræ, qui ædificant sibi solitudines. Aut cum Principibus, qui possident aurum, & replent domos suas argento.* Cupit Iob sibi recèns nato mortem obtigisse: quòd si tunc mortuus esset, sic nunc in sepulcro mansurum credit, vt manent Reges, & Principes mundi, illi, inquam, Reges victoriis cantatissimi, & diuitiis opulentissimi. Et mirabar, quòd Iob locutus de puerulis recèns nati interitu, qui de vulua ad tumulum translatus est, in eius similitudinem trahat cantatissimos, & opulentissimos Reges, & Principes mundi. Et cur, bone, regias potestates, sic caducis, vt illas recèns nato, & mortuo puerulo exæques? Quid puero recèns nato, & mortuo vilius? Quid pretiosius, & splendidius Regibus? Cur ergo & Regum florentissimorum, & puerulis recèns nati finem simul
Olymp. adnectis? Ait Olymp. in Cat. Græca: *Hinc erudimur, neque in tyrannide, ac potestate, neque in diuitiis, neque in sapientia magnopere gloriandum. Quandoquidem Reges, & Senatores terra, qui sapientiam, & consilium vendicant, & qui gloriantur in gladiis, in imperio, atque dominatione, in victoriis, atque triumphis; adde eis etiam, qui copia auri abundant, communem mortis conditionem subire tamen coguntur.* Quis æstimet Soles, qui similiter cum lucernis extinguuntur? Quis bona, & decora æstimet, quæ cum vilissimis rapiuntur ad interitum? Planè à Dei spiritu venit, quòd non digneris, vel tangere ea, quæ ad interitum currunt. Ezechieli cap. 37. osten-
Ezech.37. sus est campus plenus ossibus, quæ cùm singulis suis iuncturis adiungerentur, carne vestita corpora humana apparuerunt. Quid tunc? Ait Propheta: *Et dixit Dominus ad me: Vaticinare ad spiritum: vaticinare, fili hominis, & dices ad spiritum: Hæc dicit Dominus Deus. A quatuor ventis veni, spiritus, & insuffla super interfectos istos, & reuiuiscant.* Ecce iubetur homo spiritum vocare, & intromittere in corpora illa. At Gen. 2. formato corpore Adami ipse Deus
Genes.2. immittit spiritum: ait enim Textus: *Formauit igitur Dominus Deus hominem de limo, & inspirauit in faciem eius spiraculum vitæ.* Et cur Deus, qui non detrectauit spiritum vitæ per se infundere in Adamum, cauet per se spiritum infundere corporibus illis, & rem hominis filio Ezechieli mandat? Sanè in Adamo æternus animus de nouo creabatur, nec detrectat Deus circa æterna nauare operam suam: verùm in Ezechiele nihil æternum de nouo fiebat; sed corpora quamprimùm interitura: ne miremur, quòd caueat Deus per se attingere particulariter adeò caduca. Ait D. Epiph. in Anchorato: *Et quam ob causam Dominus non dixit; sed hominem dicere iubet? Quoniam, quod dicit Dominus, simul etiam facit, & non amplius soluitur. Erant* Epiph. *autem illa ossa rursus moritura.* Cauet Deus suam efficaciam singulariter monstrare circa caduca, & moritura. Vt hinc homines videant, quàm longè distent à Dei spiritu, cùm totam suam operam nauant rebus perituris.

§. X.

Respectus temporalis infirmus est ad virtutem conseruandam.

MVltus est Dauid in filio erudiendo ad virtutem: sic enim ibi: *Confortare, & esto vir, & obserua, vt custodias mandata Domini Dei tui, vt ambules in viis eius, &c. Vt confirmet Dominus sermones suos, quos locutus est de me dicens: Si custodierint filii tui vias meas, &c. non auferetur tibi vir de solio Israel.* Non inficior multarum virtutum fuisse consilia à Dauide filio tradita: sed inde omnia illa claudicarunt; quia eorum scopus vna ostendebatur regni temporalis conseruatio: solùm enim ait: *Vt confirmet Dominus sermones suos,* scilicet, *non auferetur tibi vir de solio Israel.* Nihil maius, nihil diuinius video propositum à Dauide Salomoni ob præmium virtutum, quàm temporalis regni conseruationem. Proh infirmum virtutum fulcrum! Non miror inde claudicasse virtutes Salomonis, quæ vsque in finem durarent, si non temporalibus respectibus, sed vni Deo niterentur. Aiebat enim Psal. 4. *In pace, in idipsum dormiam, & requiescam. Quoniam tu singulariter in spe constituisti me.* Psalm 4. Non respectus temporalis, non temporalia lucra, sed vnus Deus singulariter hominem constituit in spe, hoc est, fundat, spes humanas. Quid inde? *In pace dormiam, & requiescam.* Vsque in finem pax durauit, & tranquillitas. Ait D. Rhemigius in Cat. Lippom. *Causa igitur, quare hic dormiam, & post requiescam, est, quoniam tu, Domine,* Rhemig. *constituisti me singulariter in spe, id est, in sola spe hæreditatis meæ, scilicet, vt non foris quærerem beatitudinem meam in his transitoriis.* Ecce causa perseuerantissimæ quietis, nimirum, quòd sic firmatus fuerit in spe sola hæreditatis æternæ, vt nequaquam aspiceret ad transitoria hæc commoda; sed sola intueretur æterna. Quis nesciat constantissimam virtutem trium puerorum Hebræorum? vnde illis tanta constantia venit? Constituti coram Rege dixerunt, Dan. 3. *Deus noster, quem colimus, potest eripere nos de camino ignis ardentis, & de manibus tuis, ô Rex, liberare.* Dan. 3. *Quòd si noluerit, notum sit tibi, Rex, quia Deos tuos non colimus.* Ecce tibi in primis fatentur se posse per Deum liberari ab igne, & manibus Regis. Cur in illa fiducia non persisterunt? Cur non firmiter expectarunt illam liberationem ex Deo; sed potiùs addiderunt illud: *Quòd si noluerit, &c.* Validissimi, & constantissimi viri cauerunt temporalem liberationem attendere, vt qui magis firmabantur in æternis. Ait D. Cyprian. epist. 81. *Considerate diligentiùs, peto, quæ apud illos pueros fides fuerit, quæ promereri Dominum plenius potuit: Cùm scirent posse etiam de præsenti supplicio liberari, iactare hoc tamen, &* Cypr. *vindicare sibi noluerunt, dicentes: Et si non, ne minor esset confessionis virtus sine testimonio passionis. Addiderunt posse omnia Deum facere; sed tamen non in hoc fidere, vt liberari in præsentia vellent; sed illam libertatis, & securitatis æternæ gloriam cogitarent.* Qui ad constantissimam virtutem contendebant, cauerunt temporalia respicere, sed æterna.

3. Reg. 2. Tu quoque nosti, quæ fecerit mihi Ioab, filius Saruiæ, quæ fecerit duobus Principibus exercitus Israël Abner, filio Ner, & Amasæ, filio Iether; quos occidit, & effudit sanguinem belli in pace,

& posuit cruorem prælij in baltheo suo, qui erat circa lumbos eius; & in calceamento suo, quod erat in pedibus eius. Facies ergo iuxta sapientiam tuam, & non deduces canitiem eius pacificè ad Inferos. Sed & filiis Berzellai Galaaditis reddes gratiam, *&c.*

§. XI.

Optimus Princeps, vel in vltimo halitu, iustitiæ consulat administrationi.

BOnus Princeps vltima etiam verba in reorum punitione, & bonorum remuneratione ponit: ait enim: *Tu nosti, quæ fecerit mihi Ioab : : : & non deduces canitiem eius pacificè ad Inferos. Sed & filiis Berzellai reddes gratiam.* Quid dignius in Principe, quàm quod vel in vltimo halitu consulat administrationi iustitiæ? Sapienter dicebat D. Ambros. orat. in obitu Theodosij: *Quid dignius, quàm vt testamentum Imperatoris lex sit?* Equidem inde maximè honestatur Princeps, quòd occumbat satisfaciens muneri suo, vel in legibus condendis, vel in castigandis delictis, aut remunerandis bonis. Matth. 27. de Iesu morte locutus ait: *Postquàm autem crucifixerunt eum, diuiserunt vestimenta eius . . Et imposuerunt super caput eius, causam ipsius scriptam: Hic est Iesus, Rex Iudæorum. Tunc crucifixi sunt cum eo duo latrones, vnus à dextris, & vnus à sinistris.* Ecce ubi bonus Iudæorum, & mundi Rex, vbi apparuit in Cruce redditurus patris sui manibus spiritum; duos iuxta se patitur latrones, quorum alteri dicit, Luc. 23. *Hodie mecum eris in Paradiso,* alterum vltricibus flammis relinquit. Et quando pro omnibus peccatoribus Sanguinem fundebat suum; & vitam ipsam ponebat iam moriturus; cur prouidit duos iuxta se supplicij socios, quorum alterum donet Paradiso, alterum in gehennam dimittat? Rex erat omnium: & quando causa mortis eius erat, quòd Rex esset omnium, & Iudex; vel in vltimo halitu consulebat administrationi iustitiæ. Quò accedit Arnoldus Carnot. tract. in hæc verba, de duobus latronibus locutus: *Erat itaque vnus irrisor, alter confessor; vnus exprobrator, alter venerator. Aderat iudex, qui data sententia blasphemum ad Tartara, confitentem promisit ad regna.* Expende illa: *Aderat Iudex.* quando enim, qui in Cruce aderat, iam iam animam agens, Iudex erat, & optimus Principum, non miror, quòd vel in vltimo halitu sententiam pronunciet, qua reus plectatur, & remuneretur iustus. Accedit Ropert. lib. 13. in Ioan. *Veruntamen ipsa Crux non solum tormentum iudicati, sed & iudicaturi quoque iam quoddam tribunal extitit. Alterum namque illorum sceleratorum misericorditer assumpsit, alterum iuste reliquit.* Ipse moriens lectulum optimo Regum versus est in tribunal, vt nec vltima vox vacet ab administratione iustitiæ. Iacob iam moribundus omnes ad se congregans filios, hac vltima voce tonat, Genes. 49 *Ruben primogenitus meus : : effusus es, sicut aqua, non crescas: quia ascendisti cubile patris tui, & maculasti stratum eius. Simeon, & Leui, fratres, vasa iniquitatis bellantia. In consilium eorum non veniat anima mea, & in cœtu eorum non sit gloria mea: quia in furore suo occiderunt virum, & in voluntate sua suffoderunt murum. Maledictus furor eorum, quia pertinax : : Iuda te laudabunt fratres tui, &c. Finitisque mandatis, quibus filios instruebat, collegit pedes suos super lectulum, & obiit.* Ecce tibi, sub quibus verbis finit vitam Iacob, Rubeno, & Simeoni, & Leui maledicens; benedicens autem Iudæ, & aliis. Et cur, bone, morti accedens tot maledicta congeris in filios, quando alij vel hostibus suis benedicunt? Erat tunc temporis administratio iustitiæ apud capita familiarum, vt patet ex Gen 38. in Iuda iubente comburi Thamarem propter adulterium. Iacob ergo, vt verus Iudex, & Princeps duodecim illorum fratrum, sic se gerit, vt vel in vltimis eius verbis pateret administratio iustitiæ, qua singulos iuxta merita, vel punit, vel remunerat. Quò spectans D. Chrys. hom 67. in Gen. ait: *Iacob è vita hac migraturus, vult vnicuique illorum, quasi in titulo, & columna ærea, memoriam insculpere. Considera autem iustum, quomodo congregatis pueris, vnicuique congrua det, vel maledictionem, vel benedictionem: & in hoc monstrat suæ virtutis eminentiam.* Hæc est eminentia

Ambr. — Matth. 27. — Luc. 23. — Arn. Car. — Rup. — Gen. 49. — Gen. 38. — Chrysost.

Principis, quòd eius vltima verba sententias proferant, quibus fiat iustitia.

§. XII.

Durum est in pace fieri vastitatem belli.

INde Ioabi crimen extollit Dauid, quòd in pace bellorum strages intulerit: ait enim: *Effudit sanguinem belli in pace.* Quid minùs tolerandum? Quæ solet in bellis fieri sanguinis effusio, hæc facta est à Ioabo media in pace. Rex Ezechias inde ponderat calamitatem suam Isaiæ cap. 38. aiens: *Ecce in pace amaritudo mea amarissima.* Paulò antè passus fuerat bellum sibi illatum ab Assyriis, quorum ingenti exercitu circundatus, penè perierat: sed necatis à Deo Assyriis, vt liberatus est, cùm pacis tranquillitate frueretur, in lethalem morbum incidit. Morbi autem veneno exagitatus, indè maximè affligitur, quòd in pace cogatur eas angustias pati, quas vix alij tempore belli patiuntur: intolerandum enim hoc videri solet prudentibus in suorum pressuris. Hinc Theodoricus Rex aduersùs tributorum exactores exasperatus ait apud Cassiodor. libr. 2. var. 24. *Quod nos solaa æquitate dissimulare non possumus, vt sine acerbitate belli, rebus suis exuantur oppressi; & illi magis perstant, qui Respublica parere festinant.* Verba digna optimo Principe, quibus piaculum esset addere quicquam.

Isai. 38. — Cassiod.

3. Reg. 2. Habes quoque apud te Semeï, filium Gera, filij Iemini de Bahurim, qui maledixit mihi maledictione pessima: quando ibam ad Castra: sed, quia descendit mihi in occursum, cùm transirem Iordanem, & iuraui ei per Dominum dicens: Non te interficiam gladio. tu noli pati eum esse innoxium. Vir autem sapiens es, vt scias, quid facies ei, *&c.*

§. XIII.

Lethale est homini, quòd in bonorum commodis sit, cùm ipse malus existat.

TAndem etiam Semei adiudicatur pœnæ, dum ait Dauid: *Habes apud te Semei, qui maledixit mihi maledictione pessima, quando ibam ad Castra : : Vir sapiens es, vt scias, quid facias ei: deducésque canos eius cum sanguine ad Inferos.* Et quando Dauid iam pepercerat Semei: cur modò illum supplicio adiudicat? Vnde illi modò mortem parat? Id insinuant verba illa: *Habes apud te Semei.* Erat equidem Semei inter fidelissimos Dauidis aulicos, omnia illorum bona, & fortuna participans, cùm ipse ab interna sua malitia, & odio in domum Dauidis non fuerit immutatus. Meritò ergo, qui in bonis fidelium commoratur, ipse animo infidus, patitur extremam ruinam. Quò aspiciens Rup. lib. 4. de glor. Fil. hom. in fine, ait: *Non iniustus in hoc facto inuenitur Dauid: quia non verò corde reconciliationem quæsiuit Semei, non pro desiderio iustitiæ pœnitens: sed seruiliter metu pœnæ concedit: postquàm verò Rex, quem oderat in corde suo, iterum salutatus in regno sedet, mutauit vocem, non mutauit mentem.* Aderat in aula Semei minimè mutatus mente; sed eodem odio in domum Dauidis plenus, indè iustissimè pœnas dedit: detrimentosum enim semper est homini; quòd ipse malitia plenus in bonorum commodis nitatur esse. Matth. 22. ingressus Rex triclinium, vbi nuptiale conuiuium primogenito suo celebrabat, *Vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali:* & iratus iubet ministris: *Ligatis manibus, & pedibus mittite eum in tenebras exteriores.* Et cur vnius vestium nuptialium defectu tam rapidè miser ad pœnam fertur? Non miror: sordidus enim cùm ipse esset, volebat esse in omnibus illis bonis, & commodis, quorum fulgentissimi quique, & nitidissimi participes erant. Ait sapienter D. Cyrill. Ierosl. in procemio ad Catech. *Oportebat ipsum, cùm videret omnes splendidè vestitos, eiuscemodi quoque tegore amictum . veruùm ille cibum quidem vnà cum aliis sumebat æqualem: inæqualem*

Rupert. — Matth. 22. — Cyr. Ier.

qualem autem & ornatum, & propositum habebat. Expende illam perditionis causam, *Cibum cum aliis sumebat equalem; inequalem autem & ornatum, & propositum habebat.* Quippe, cùm ipse malum propositum haberet, sordidisque moribus esset indutus; nihilominùs ad omnia commoda iustorum euolabat, & sibi in eorum bonis æquales adscribebat partes: quò non miror, si in se magnam Dei iram concitauit.

§. XIV.

Elatus animus non vi, sed laudibus ad debita officia deducendus.

MIrabar, Dauidem in mandatis suis toties sapientiam adolescentis filij commendasse: dum enim de castigando Ioabo monet, statim subiicit: *Facies ergo iuxta sapientiam tuam*, &c. Sic modò Semei supplicium mandans, simul ait: *Vir sapiens es, vt scias, quid facias ei.* Cur sapiens Rex penè puerulum filium instruens, toties illum de sapientia commendat? Cur non magis illi proponit vtilitatem in perdendis hominibus suspectæ fidei? Arduum erat, quòd nouitius Rex putaret sibi conuenire in regni initio tam strenuos, & potentes viros interimere: & accepto regno non insigni præsumeret disconuenientia sibi à patre fuisse mandata. Mirum enim in modum dignitates acceptæ eleuant animos: ideò sapiens pater, vt elatum acceptione regni animum filij ad conuenientia consilia, à se data perficienda duceret, illum cœpit fouere sapientiæ laudibus: vt qui sciret, elatos animos, non metu, sed laudibus in sibi conuenientia posse trahi. Accipe rem non prorsus absimilem in Numer. c. 10. ibi enim habebat Moyses secum cognatum quendam suum ethnicum, quem in veram religionem Israelitarum amabat reducere. Quid tunc? Ait Text. *Dixitque Moyses Hobad, filio*
Num. 10. *Raguel, Madianitæ, cognato suo: Proficiscimur ad locum, quem Dominus daturus est nobis. veni nobiscum, vt benefaciamus tibi: quia Dominus bona promisit Israeli. Cui ille respondit: Non vadam tecum; sed reuertar in terram meam, in qua natus sum. Et ille: Noli, inquit, nos relinquere: tu enim nosti, in quibus locis per desertum castra ponere debeamus, & eris ductor noster.* Expende ab illis: *Tu enim nosti*, &c. Et quidem in nullo necessaria erat Moysi notitia, aut scientia hominis illius: habebat enim Moyses Deum ducem itineris in columna nubis per diem, & in columna ignis per noctem. Cur ergo sese egere sapientia Hobadi ostendit? Cur tantùm se monstrat fidere scientiæ illius? Quem viderat non acquiescentem, sed repugnantem promissis, sapientiæ illius laudes aggreditur, vt hominem demulceat, & faciat in sibi conuenientibus conuenire. Sic enim elati animi trahendi sunt, vt faciant virtutem. Rup. lib. 1. in Num. c. 28. ait: *Ne-*
Rupert. *que enim Moysem ignorantia itineris angustabat, quem & ad prophetiæ scientiam cognitio Diuinitatis expenderat, quem columna exterius præibat. Sed, videlicet, prouidus vir elato audientis colloquens, solatium petiit, vt daret: ducem requirebat in via, vt dux ei fieret ad vitam.* Sic delinire elatos animos, vt trahantur ad bona, debemus, vt vel in propriis eorum commodis, non tam sua, quàm nostra interesse credant: & dum putant suam sapientiam, & industriam maximè à nobis expectari; illa perficiant, quæ sibi salutem pariant.

3. *Reg.* 2. Dormiuit igitur Dauid cum patribus suis, & sepultus est in ciuitate Dauid. Dies autem, quibus regnauit Dauid supra Israël, quadraginta anni sunt: in Hebron regnauit septem annis: in Ierusalem trigintatribus.

§. XV.

Nomen mortis cauetur, vbi resurrectio non affulget.

DIcitur Dauid dormiisse, illis verbis: *Dormiuit igitur Dauid cum patribus suis*, &c. Et quando de Dauidis morte loquebatur, cur non clarè dicit: Mortuus est Dauid? Cur, nomine mortis dissimulato, ad somnum accurrit? Non miror, quòd nomen mortis caueret, vbi adhuc resurrectio non affulserat. Paul. 1. ad Thessal. 4. ait: *Nolumus* 1. Thess. 4.
vos ignorare, Fratres, de dormientibus, vt non contristemini, sicut & cæteri, qui spem non habent. Si enim credimus, quòd Iesus mortuus est, & resurrexit, ita & Deus eos, qui dormierunt per Iesum, adducet cum eo. Loquitur Paulus de Iesu morte, & de omnium fidelium mortibus; Iesum autem non veretur absolutè mortuum dicere, in cæteris autem fidelibus cauet à mortis nomine, & dormitionis vtitur vocabulo; quippe ait: *Iesus mortuus est.* & ad alios pergens dicit: *Qui dormierunt.* Quando ergo Iesum non veretur mortuum dicere, cur in cæteris cauet mortis verbum? In Iesu simul cum morte resurrectionem ostendit dicens: *Iesus mortuus est, & resurrexit.* In cæteris, quibus non erat præsens resurrectio, cauit mortem dicere, & somnum nominat, vt saltem resurrectionem in spe ponat, & ictum mortis emolliat. Ait D. Anselm. *Quid est, quòd Prædica-* Anselm.
tor egregius mortem Domini mortem vocat: mortem verò seruorum Domini, non mortem, sed somnum nominat? nisi quia infirma corda audientium respiciens, medicamentum prædicationis sua mira arte apponit. & illum, quem iam resurrexisse nouerat, eu mortuum insinuare non dubitat: eos verò, qui nondum resurrexerant, vt spem resurrectionis insinuet, non mortuos, sed dormientes vocat. Non enim verebatur dicere mortuum, quem auditores iam resurrexisse cognouerant. & verebantur dicere mortuos, quos resurrexisse non credebant. Mortuum dixit, quem resurrexisse prædicat; à mortis autem vocabulo cauet, vbi nondum affulserat resurrectio. Solus enim, qui resurrectionem non videt, vel è mortis vmbra solet timere. Vnde monebat Dominus Matth. 10. *Nolite timere eos, qui* Matth. 10.
occidunt corpus. Et cur timorem mortis expellit à nobis Dominus. Ait D. Chrysostom. homil. 25 in Matth. *Quid est timor mortis? Non dolor exeundi à corpore; sed desperatio vitæ* Chrysost.
post mortem. Ille timet mortem, qui non putat se viuere post mortem. Meritò expellitur à Domino timor mortis, quando ille nascitur ex desperatione, siue ignorantia resurrectionis: vbi enim hæc affulget, nihil apparet, quod timeatur in morte.

§. XVI.

Natalibus piis solent filij post multa discrimina respondere.

NOn paruum hoc elogium Dauidis in eius morte celebratur, nimirum: *Dormiuit igitur Dauid cum patribus suis.* Quantum hoc, quod dormiuit cum patribus suis? Fuerant patres Dauidis priuati quidam homines Bethlehemitæ in pietate, & humilitate, & vera Dei fide viuentes. Ab iis natus Dauid multis fuit discriminibus iactatus, siue dum persecutiones patitur ab hostibus, siue dum euectus ad regnum tranquillos terit fluctus prosperitatum. Quid us? Inter hæc tot, tantáque discrimina deficiunt Dauid ab illis virtutibus suorum parentum? Imò tandem, vel ablactatus à mundo, vel à regno iactatus sic ad finem peruenit, vt parentibus suis minimè dissimilis in mortem caderet. Id ponderans D. Ambros. lib. 5. de Abel, cap. 1. fatur: *Ex quo cognoscitur, nec illud otiosè scriptum esse, sed* Ambros.
perpensè, atque examinatè, quod legimus in Regnor. libris: Et appositus est ad patres suos. Intelligi enim datur, quòd patrum similis fuerit fide. Hoc de Dauide magnum dicitur, quòd tot aduersa & prospera non potuerunt efficere, ne tandem morti accederet non similis in virtute patribus. Habent hoc pij natales, qui vel post multa discrimina homines in suarum virtutum æmulationem trahunt. Moyses piis Hebræis parentibus natus, ab illis expositus, à filia Pharaonis adoptatus, in Ægyptiorum aula, tanquàm regni hæres, nutriebatur. Tandem inde fugatus, Madianitæ Principis filiam vxorem accepit: & dum soceri oues pascit, vocat eum Dominus, & remittit in Ægyptum, vt populum Hebræum saluet: aitque illi Exod. 7. *Ecce constitui te Deum* Exod. 7.
Pharaonis. Et cur Moyses fit Deus Pharaonis, vt Hebræos saluet? Quid Moyses cum Hebræis? Nónne ipse in aula Ægypti educatus fuerat? Nónne apud Madianitas pastorem egit? Inter tam longam vitam apud Ægyptios, & apud Madianitas, vnde creditur manere in Moyse erga Hebræos charitas? Equidem meritò spectantur in viro regerminantes primi illi natales. Ait D. Chrysost. hom. 25. in Matth. Chrysost.

Ecce

Ecce Moyses, qui factus fuerat pastor ouium irrationabilium, factus est dux populi gloriosi. Qui quasi homicida ex Ægypto egressus, postea ingressus est inden Sanctorum tam non filius Ægyptia, sed quasi filius Dei. Perdidit beneficium *suum Ægyptus; non potuit bene nutriendo facere suum, qui meliùs nascendo fuerat alienus.* Expende illud: *Qui meliùs nascendo fuerat alienus.* Quippe piis hominis natales nullis discriminibus aduersitatum, aut prosperitatum potuerunt suffocari, ne tandem erumperent aliquando.

§. Vlt.

Vna Maria, instar diuini Filij sui, obdormiuit.

Dicitur de Dauid, quòd *dormiuit cum patribus suis*, parentum dormitionem, & mortem æmulatus. Felicior Dauidis filia, Maria, cuius dormitionis me facit meminisse præsens eius festus dies. Cùmque hodie peruenin cò, vt vespertinas laudes offeram Mariæ in cælum assumptæ, non possum non eius dormitionem memorare, quæ non cum patribus terrenis illi obtigit, sed cum cælesti Filio. Cui cogitationi accinit illud Cant. 8. *Quæ est ista, quæ ascendit de deserto, delicijs affluens, innixa super dilectum suum?* Nihil de antiquorum parentum, & terrenorum occasu apparet in Maria: vix enim ad occasum pergit, & iam inde monstratur ascendens delicijs affluens. Et vnde hoc, quòd Maria ascendat in occasu, & quod in mortis deserto affluat bonis vniuersis? Causam ostendunt illa verba, nimirum: *innixa super dilectum suum.* Non enim terrenorum parentum sequitur conditionem, sed magis nititur esse ad dilectissimi Filij sui formam. Vt meritò D. Damasc. orat. de dormit. Mariæ dicat: *Quemodo, quod ex ea constitit Verbi Dei Corpus sanctum, & integrum, & interitui minimè obnoxium, tertio die resurrexit ex monumento: ita etiam eripi è sepulcro debebat, & Matrem transferre ad Filium. & quemodo ipse ad eam descendit; ita etiam eam illi dilectissimam ad eum excelsius maius, & perfectius tabernaculum, nempe, cælum.* Sic Sanctus Mariæ dormitionem cum dormitione Filij sui diuinissimi componit, ne quid Mariæ credatur obtigisse in morte, nisi id, quod Filio eius Iesu obtigit, vt e sepulcro resurgeret in gloriam. Adeóque apparet Maria hodie conformis Filio suo, vt totus Filius videatur in eam transfusus. Vt meritò dicamus cum Ecclesiaste cap. 1. *In locum, vnde exeunt flumina, reuertuntur.* Quò respiciens Guarricus Abb. serm. 4. in præsenti, ait: *Profusus de benedictionibus suis hodie Maria meisti: quia refusa est spiritualiter in eam omnimoda benedictio illa, quam de se profudit. Dedit ei, inquit Spiritus Sanctus, de fructu ventris sui, & saturetur illo, quem genuit. O Mater misericordiæ, saturare gloria Filij tui, & dimitte reliquias tuis paruulis tuis. Tu iam ad mensam, nos sub mensa catelli.* Plura transcriberem, nisi me vrgeret octaui huius Tomi finis; cui libentissimè addidi pro coronide hæc pauca de Maria dicta. Et velim, vt in eius gloriam veniant omnes meorum laborum fines; cui satebor semper, eorum, quæ in me bona fuerint, deberi initia.

Cant. 8. | Dam. | Eccl. 1. | Guar. Ab.

FINIS.

LAVS DEO, VIRGINIQVE MATRI,
ET PARENTI IGNATIO.

INDEX LOCORVM SACRÆ SCRIPTVRÆ.

Primus numerus paginam; secundus paragraphum indigitat.

EX VETERI. TESTAMENTO.

Ex Genesi.

Cap. 26.

Ex Exodo.

Ex Leuitico.

Ex Numeris.

Quam

Ex Prouerbiis.

Ex Ecclesiaste.

Ex Canticis Cant.

Ex Sapientia.

Ex Ecclesiastico.

Ex Isaia.

Non

Omnia

Ex Ioanne.

Ex Actis Apostolorum.

Ad Roman.

1.ad Corinth.

2.ad Corinth.

Ad Galatas.

Ad Ephesios.

Ad Philipp.

Ad Colossenses.

2.ad

INDEX

INDEX RERVM, QVÆ IN HOC QVARTO TOMO CONTINENTVR.

Prior numerus paginam, posterior paragraphum indicat.

A

B

Calamitas.

C

D

E

F

G

H

Nomen

R

S

T

V

X

Z

FINIS.